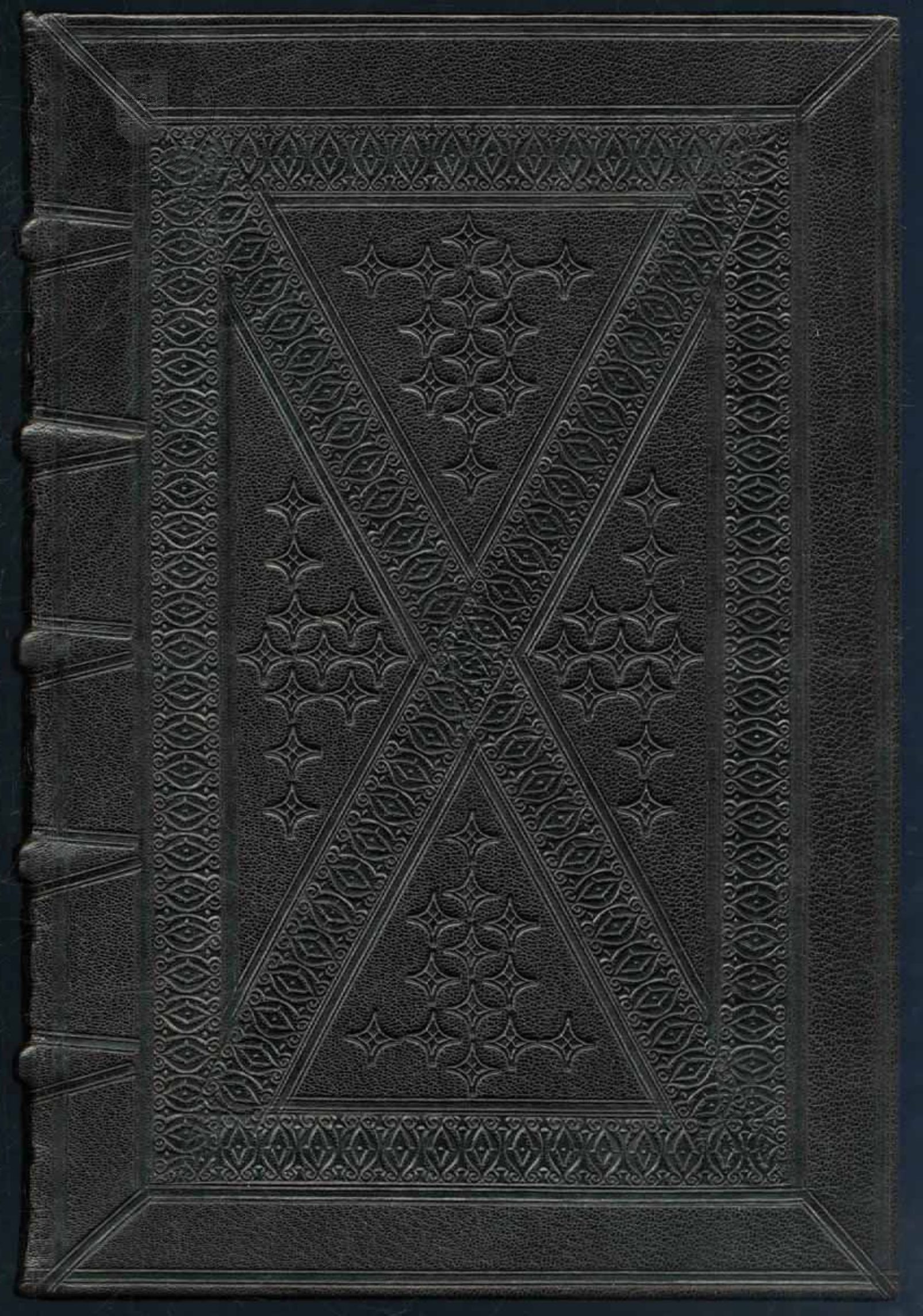

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scriptum Sancti Thome de Aquino super secundo sententiarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Incipit liber scōus magistri sniaꝝ de reruꝫ creatione ⁊ formatiōe corporaliū ⁊ spiritualiū ⁊ alijs plurib⁹ eis ptinētibus.

Que ad mysteriuꝫ diuine vnitatis atq; trinitatis: ꝫ ex parte: cognoscēdū ptinere noscunt̄ q̄tuꝫ valuim⁹ diligēter executi sum⁹: nūc ad ꝓsiderationē creaturaꝝ transeamus.

¶Bi. I.

¶Qr vnū ē pricipiū rerꝫ ⁊ nō plā

Quid sit creare: qd facere.

Scōz quā rōnē dīr de deo huiusmodi verba agere facere.

Quare rōnalis creatura facta sit. i. homo vel angelus.

Quō dr̄ hō factus pp reparationem angelici casus.

Quare ita hō sit istitut⁹ vt vnita sit anīa corpori.

¶Bi. II.

¶De angelis quādo facti sūt.

Qr nihil scm̄ ē añ celū ⁊ terrā.

Qr sil' cū rpe ⁊ cū mundo cepit spūalis creatura ⁊ corpalis.

Ubi angeli mox creati fuerit.

Qr sil' creata ē visibiliū mā ⁊ inuisibilium nā ⁊ vtraq; iformis.

Quomodo dixit lucifer ascendam in celum.

¶Bi. III.

¶Quales facti fuerint angeli.

An oēs angeli fuerint eq̄les in eēntia sapia ⁊ libitate arbitrij.

Que cōia ⁊ eq̄lia būerūt āgeli.

An boni vel mali creati sint: ⁊ an aliqua mora fuerit iter creationem ⁊ lapsum.

De triplici sapia angelorꝫ ante casum vel cōfirmationeꝫ.

An aliquam habuerūt dei dilectionem vel sui ante casum.

¶Bi. IIII.

¶An pfecti ⁊ beati creati sint: an miseri ⁊ imperfecti.

¶Bi. V.

¶De ꝓfirmatione ⁊ ꝓuersione stantiuꝫ: ⁊ auersione ⁊ lapsu cadentium.

De libo arbitrio breuit̄ tāgit̄.

An aliqd datuꝫ fuerit stantib⁹ quo conuertuntur.

Qua gratia indigebant angeli ⁊ qua non.

An lapsis sit iputāda auersio.

Utꝝ beatitudinem quaꝫ acceperunt in ꝓfirmatione stātes meruerunt per aliquā tūc appositam gratiam.

¶Bi. VI.

¶Qr de maioꝛib⁹ ⁊ minoꝛibus gdā ceciderūt: iter quos vn⁹ fuit celsioꝛ scilꝫ lucifer.

Uñ ⁊ quō deiecti sunt.

Quare nō est eis cōcessum habitare i celo vel in terra.

De prelationibus demonum.

An oēs demones sint in ħ aere caliginoso: vel aliq in iferno.

De potestate luciferi.

An demones semel victi a sanctis vltra accedant ad ipsos vel ad alios.

¶Bi. VII.

Utruꝫ boni angeli peccare vel mali recte viuere possint.

Qr cuꝫ vtriq; bēant libeꝝ arbi. nō tñ ad vtrūq; flecti possūt.

Qr boni post ꝓfirmationē liberius bñt libeꝝ arbitriū q̄ añ.

An pñt ex nā peccare sicut añ.

Quib⁹ modis angeli mali noscant veritatez rpaliū rerꝫ.

Qr magice artes ꝝtutes ⁊ scia. dyaboli valēt que ē eis a deo.

Qr malis āgelis nō fuit ad meritū mā visibiliū rerꝫ.

Qr non sunt creatoꝛes ꝫ p eos magi ranas ⁊ alia fecerūt: fic̄ nec boni: ⁊ si per eoꝝ mysterium fiunt creature.

Qr solus de⁹ sic opaī creationē rerꝫ: sicut iustificationē mētis

Qr angeli mali multa pñt p nature vigoꝛē que nō pñt ꝓpter dei ꝓhibitionem.

¶Bi. VIII.

¶Utrū oēs āgeli coꝛporei sint.

De formis q̄b⁹ apparuit deus ⁊ de illis i q̄b⁹ āgeli apparēt.

Qr de⁹ in specie q̄ de⁹ est nunq; apparuit mortalibus.

Quō dicunt̄ demones itrare i homines.

¶Bi. IX.

¶De ordinuꝫ distinctione.

Quid appelletur ordo: ⁊ q̄ sit rō cuiuscunq; nominis.

Qr noia illa sumpta sūt a donis gratie non ꝓpter se: sed ꝓpter nos eis data.

Utꝝ bi ordines ab initio creationis distincti fuerint.

Utrum omnes angeli eiusdez ordinis sint equales.

Quō dicat scriptura decimuꝫ ordinē ꝓpleri ōbere de boib⁹

Utꝝ boies assumant̄ iuxta numerū stantiū vel lapsoꝝ.

¶Bi. X.

¶An oēs celestes spūs mittāt̄.

An michael gabriel ⁊ raphael sint noia ordinū vel spiritū.

¶Bi. XI.

¶Qr singule aie bñt angelū bonum ad custodiam: malū vero ad exercitium.

Utꝝ angeli pficiāt in merito ⁊ p̄mio vsq; ad iudiciuꝫ.

¶Bi. XII.

¶De distictiōe opeꝝ sex dieꝝ.

Qr alij senserūt oia simul facta in materia ⁊ forma: alij p̄ interualla temporꝝ.

Quō per interualla tēporꝝ res coꝛporales cōdite sint.

Quo sensu tenebre dicāt̄ eē aliqd: ⁊ quo dicāt̄ nō eē aliqd.

Quare illa mā ꝓfusa sit dicta iformis: ⁊ vbi ad eē prodijt ⁊ quātū ad altum ascenderit.

De q̄tuoꝛ modis diuine operationis.

¶Bi. XIII.

¶De primo distinctionis ope.

De luce facta primo die si spiritualis an coꝛporalis fuerit.

Quib⁹ modis accipitur dies.

De nāli ordine computatiōis dierum: ⁊ de illo qui p:o mysterio introductus est.

De intelligentia horuꝫ verborum dixit deus.

Ex quo sensu pr̄ dicit̄ opari in

filio vel per filiū vl' in spūsco.
¶Bi. xiiii.
¶De ope scōe diei: qua factuz est firmamentum.
Qz celū tūc fcīm dz intelligi.
De qua materia factum sit.
Quō aque possūt eē sup celū: t quales sint.
De figura firmamēti.
Quare tacuit scriptura de bñdictione operis huius diei.
De ope tertie diei quādo aque congregate sunt in vnuz locū cū multa sint maria t flumia
De ope quarte diei qua facta sunt luminaria.
Quō accipiēdum sit illud: sint in signa t tempora.
¶Bi. xv.
¶De opere qnte diei qua facta sunt natatilia t volatilia.
De ope sexte diei qua creata sunt aialia t reptilia terre.
De venenosis t noxijs aialib9
Utrum mima animalia tunc creata fuerunt.
Quare post oia factus est hō.
De snia illoz qui simul oia facta esse ꝓtendunt.
Quō itelligēda sit requies dei.
Quō accipiēdū sit q dī de9 cōplesse opus suuz septima die cum tunc quieuerit.
Quō omnia facta a deo dicantur valde bona.
De sanctificatiōe septime diei
¶Bist. xvi.
¶De hominis creatiōe.
Qualis factus sit homo.
De imagine t similitudine ad quaz factus est homo.
Quare hō dī imago t ad imaginē: fili9 ño nō ad imaginē.
¶Bist. xvii.
¶De creatiōe anime: an de aliquo facta sit.
De ispiratōe t insufflatiōe dei.
Quādo facta fuerit anima an in corpore vel extra.
In qua etate factus est homo.
Quare hō extra paradisū creatus in paradisum sit positus.
Quib9 mōis paradisus accipiat.
De ligno vite.
De ligno scientie boni t mali.
¶Bi. xviii.
¶De formatione mulieris.
Quare de latere viri t non de alia parte corpis formata sit.
Quare dormienti viro t non vigilanti subtracta sit costa.
Qz de costa multiplicata in se sine additamento extrinseco. facta fuerit.
De cāis supioz9 t iferioz9.
De causis que i deo sunt simℓ t in creaturis: t de bis que i deo tantum sunt.
De aia mulieris que nō est ex anima viri: quia ānime non sunt extraduce.
¶Bi. xix.
De statu hominis ante peccatum qualis fuit ꝑ corpus: t qualis post peccatum.
Quō dī hō fact9 i aiaz viuētez.
Corpus hominis ante peccatuz mortale immortale erat: post peccatum mortuuz.
Utrum imortalitas quam tūc habuit fuerit de ꝙditione nature an ex gratie beneficio.
Si posset homo viuere semp vtens alijs lignis t non de ligno vite deo non mandante vt de illo ederet.
De imortalitate corporis.
¶Bi. xx.
¶De modo ꝓcreationis filioz si nō peccassent primi hoies.
Quare in paradiso nō coierūt.
De modo translationis in melius si nō peccassent.
Utrū in pfectiōe staturet vsu mēbroz ꝓcrearent filij.
Utrum etiam in sensu paruli nascerentur.
De duobus bonis altero bic dato altero ꝓmisso.
¶Bi. xxi.
De invidia diaboli qua ad tentandum accessit.
De forma in qua venit.
De caliditate serpentis.
Utrum elegerit serpentē vt p eum tentaret dyabolus.
De modo tentationis.
De duplici specie tentationis.
Quare peccatū hois t nō angeli remediabile sit.
Qz non soli viro ꝑceptum fuit datum.
¶Bist. xxii.
De origine illius peccati.
De mulieris elatiōe.
De viri elatione.
Quis magis ōliquerit: vir aut mulier.
De ignorantia excusabili vel iexcusabili.
An voluntas precesserit illud peccatum.
¶Bi. xxiii.
Quare deus permisit hominē tētari quē sciebat casurum.
Qualis fuerit ꝑm animam homo ante peccatum.
De triplici scientia hominis ante lapsum.
Utruz homo ꝑscius fuerit eorum que sibi futura erant.
¶Bi. xxiiii.
De gratia hominis t potentia. ante casum.
De adiutorio homini in creatione dato: quo stare poterat
De libero arbitrio.
De sensualitate.
De ratione t partibus eius.
De simili ordine peccandi in nobis t in primis parētib9.
Qz in nob ē vir mlier t serpēs.
De spirituali coniugio viri t mulieris in nobis.
Qualiter per ista tria in nobis consumetur tentatio.
Quando mulier manducat sola cibum vetitum.
Quando etiaz vir manducat.
Quando sit veniale vel mortale peccatum.
Quibus modis accipitur sensualitas in scriptura.
¶Bi. xxv.
Diffinitio liberi arbitrij scōm philosophos.

Qualiter in deo accipitur liberum arbitrium.
Qz angeli t sancti liberum habent arbitrium.
Qz liberius erat liberum arbitriū qñ peccare nō potuerūt.
De differētia libertatis liberi arbitrij ꝑ diuersa tpa.
De q̄tuor statib9 libi arbitrij.
De corruptione liberi arbitrij per peccatum.
De tribus modis libertatis liberi arbitrij a nēcitate: a peccato: a miseria.
De libertate que est ex gratia: t que ex natura.
¶Bi. xxvi.
De gra opante t cooperante.
Quid sit voluntas.
Que sit gratia voluntatem bonam preueniens.
Qz bona voluntas que ꝓuenit gra: quedaz dei dona ꝓuenit.
Qz cogitatio boni ꝓcedit fidē.
Qz intellectus t cogitationem boni t delectationez ꝓuenit.
An per libez arbitriuz bonum operat homo sine gratia.
Utruz vna t eadez gra sit que dī operans t cooperans.
Quō gratia merez augeri.
De tribus generibus bonorū.
In quibus bonis sit liberuz arbitrium.
¶Bi. xxvii.
¶De ꝟtute qd sit t qd act9 ei9.
De gratia que liberat voluntatem si virtus est vel non.
Quō ex gra icipiāt bona merita: t de qua gra boc itelligaz.
Qz bona voluntas gratia principaliter est.
Qua ratione dicitur fides mereri iustificationem.
De munerib9 ꝟtutū: t de gra que nō est. sed facit merituz.
Qz idē est vsus ꝟtutis t liberi arbitrij: ꝙ ꝟtutis principalr.
Quidam putant virtutes bonos vsus esse liberi arbitrij. i. actus mentis.
¶Bi. xxviii.
¶De bresi pelagiana.
Quō pelagiani dictis August. vtunt i testimoniū sui erroris
Quō aug. illa verba determinet in retractationibus.
De bresi iouiniani t māichei quas collidit Hiero.
¶Bi. xxix.
Utz homo ante pcm̄ egnerit gra operante t cooperante.
Si homo ante lapsuz virtutes habuerit.
De electōe hois de paradiso.
Quō itelligendum sit illud: ne sumat de ligno vite t viuat in eternum.
De flāmeo gladio ante paradisum posito.
An ante peccatū homo comederit de ligno vite.
¶Bi. xxx.
¶Qz per adam peccatum t pena transijt in posteros.
Utz illud pcm̄ qō trāsijt fuerit originale vel actuale.
Quidā putāt fuisse actuale.
Quomodo assignant illud intrasse in mūdum.
Qz originale peccatū vere fuit qō transit in posteros.
Quid sit originale pcm̄.
Qz originale pcm̄ est culpa.
Qz originale pctum dī fomes peti. i. cōcupiscentia.
Quid noie ꝓcupiscentie intelligāt que fomes est peccati.
Qz per adaz originale: pcm̄ i trauit in oēs. i. ꝓcupiscentia.
An sit originale peccatū i quo omnes peccauerunt.
Ex quo sensu dictuz est. per iobedientiaz vnius multi sunt cōstituti peccatores.
Qz originale pcm̄ in adaz fuit t in nobis est.
Quomodo omnes dicunt in adam fuisse: quādo peccauit t ex eo descendisse.
Qz nihil extrisecū ꝓuertat i bumanā ſubaz que est ex adam.
¶Bi. xxxi.
¶Quō originale peccatū a patribus transeat in filios: an ꝑ aiam: an ꝑm carnez.
Qz per carnem introducit peccatum t quō ostendit.
Carnis corruptiōis cām ostendit ex qua pctm̄ fit in aia.
Quare dī pctm̄ esse in carne.
Utrum causa originalis peccati que est in carne sit culpa vel pena.
Quare dī originale pctm̄.
¶Bi. xxxii.
¶Quomodo originale peccatuz dimittitur in baptismo.
Utz feditas quam ex libidine trahit in baptismo diluat.
Utrum illius concupiscentie deus sit auctor.
Quare illud peccatum imputetur anime.
Utrū illud peccatum sit necessarium vel voluntarium.
Quare de9 inngit aiam corpori sciens eā inde maculari.
An anima fit talis qualis a deo creatur.
An aie ex creatione sint in donis naturalibus equales.
¶Bi. xxxiii.
¶An peccata omnium ꝓcedētium patrū paruli originaliter trahāt vt peccatum ade.
Quomodo in illo primo vno peccato plura reperiūtur.
An peccatum ade sit grauius cereris.
An illud peccatum sit primis parentib9 dimissum.
Quō pcā parētū visitentur in filios t non visitentur.
¶Bi. xxxiiii.
¶De peccato actuali
Que fuerit origo t causa primi peccati.
Que fuit scōaria cā malorum.
Qz nō nisi in bona re sit malum.
Qz in bis fallit dialeticoz regula de contrarijs.
¶Bi. xxxv.
¶Quid sit peccatum.
Utrum malus actus inquantum peccatum est sit corru-

Universidad de Navarra Biblioteca

ptio vel ꝓuatio boni.
Quō peccatū possit cōꝛꝛūpere bonum cum nihil sit.
Qualr se homo elōgat a deo.
An pena sit ꝓuatio boni.
¶Bi. XXXVI.
Oꝛ quedaꝫ simul sunt peccata ⁊ pena peccati: q̄daꝫ peccata ⁊ causa peccati. Alia ꝟo peccata ⁊ causa ⁊ pena peccati.
An pctm̄ sit causa inquantuꝫ peccatum est.
Oꝛ non omne peccatum est pena peccati.
Utꝫ pctā aliqua essentialr sint pene peccati.
Oꝛ cū pctm̄ sit pena pcti: peccatum est ab homine: pena a deo.
Be qbusdā idubitāter que sūt pctā ⁊ pene ⁊ inq̄ꝫ eas patimur peccata non sunt.
¶Bi. XXXVII.
¶Oꝛ aliqui putāt malos actus nullo modo esse a deo.
Ex quo sensu dictuꝫ sit de⁹ nō est mali auctoꝛ.
¶Bi. XXXVIII.
¶Be voluntate ⁊ eius fine.
Quid sit bon⁹ finis. ſ. charitas.
Oꝛ oēs bone volūtates vnū finem hīt: ⁊ tm̄ quedaꝫ diuersos fines sortiuntur.
Be differētia voluntatis ⁊ intentionis ⁊ finis.
¶Bi. XXXIX.
¶Quare volūtas dr̄ peccatuꝫ cuꝫ sit de nālib⁹ quoꝛ nulluꝫ aliud peccatum est.
Quare actus volūtatis sit peccatum si act⁹ aliaruꝫ potētiaꝝ non sunt peccata.
Ex quo sensu dr̄ naturalr ois homo velle bonum.
¶Bi. XL.
¶An ex fine omnes actus pēfari debeant.
Ex quo affectu vel fine omnes sint boni vel mali.
¶Bi. XLI.
¶An omnis intentio ⁊ actio infidelium sit mala.
Quib⁹ modis dicaī bonum.
Quō intelligaī illud. peccatuꝫ adeo est voluntarium.
Et illud: nusq̄ꝫ nisi in volūtate peccatum est.
Et itē ñ nisi i volūtate peccaī.
Oꝛ mala volūtas est volūtariū peccatum.
¶Bi. XLII.
¶An voluntas ⁊ actio mala in eodem ⁊ circa idem sint vnū peccatum vel plura.
Si pctm̄ ab aliquo cōmissum. in eo fit vsq̄ quo peniteat.
Quib⁹ modis accipiaī reatus.
Be modis peccatoꝝ.
Quō differāt delictū ⁊ pctm̄.
Be septē principalibus vicijs.
Be superbia.
Quō supbia dicaī radix oīum maloꝝ ⁊ cupiditas: cum supbia nō sit cupiditas.
¶Bi. XLIII.
¶Be peccato in spūm sanctuꝫ.
¶Bi. XLIIII.
¶Be potētia peccādi: an sit homini vel diabolo a deo.
An aliq̄ resistēdum sit ptāti.
¶Finis.

¶Incipit scōs liber sentētiaꝝ clarissimi ⁊ sūmi theologoꝝ principis Sancti Thome Agnatis ordinis p̄dicatoꝝ.

Spiritus eius ornauit celos: et obstetricāte manu ei⁹ eductꝰ ē coluber tortuosus. Job. 26. Creaturarum consideratio pertinet ad theologos ⁊ ad pho: sed diuersimode. phi. n. creaturas cōsiderant fm q̄ in ꝓpria nā subsistunt. vñ ꝓprias cās et passiones rer̄ inquirunt: sed theologus considerat creaturas fm q̄ a prio p̄ncipio exierūt: ⁊ in finē vltimū ordinār: qui de⁹ est: vñ recte diuina sapientia noīatur. q̄ altissimā cām considerat q̄ deus ē: vñ dr̄ Ecclici. 42. Nonne deus fecit sanctos suos enarrare ⁊c. per modū istū in hoc scō libro de creaturis agit. vñ materia eius ex verbis p̄missis accipi potest: ex quib⁹ tria elicere possum⁹. ſ. rer̄ p̄ncipiū: p̄ncipij ipsius actum: ⁊ actus effectum. Ex parte p̄ncipij duo tangūtur. ſ. spūs ⁊ manus: spūs bonitatis vel volūtatis sue: fm quā ptātis. De hoc spū dr̄ i ps. Emitte spm̄ tuum ⁊ creabunt: Quia fm Diony. 4.° capi. de di. no. Sicut sol radios suos emittit ad corpoꝛ illuminatiōem: ita dīna bonitas radios suos. i. ptic̄ipationes sui diffundit ad rer̄ creationes: Et iō Augu. dicit q̄ inq̄tū bonus ē sumus: istū spūm negauerūt q̄ posuerūt deum ꝓduxisse res ex nēcitate nāe: ⁊ nō ex libertate volūtatis: ⁊tra quos dicit Diony. ca. 4. de di. no. Oꝛ dīnus amoꝛ nō p̄misit eū sine germine esse. Sed de manu ptātis eius in ps legit. Aperiēte te manū tuam oīa implebunt bonitate. In manu siquidē ei⁹ erāt oēs fines terre: q̄ ab eterno non nisi in eius ptāte erant. Aperta enim manu claue amoꝛis creature ꝓdierūt. Ꝟ est manus de qua dicit Esa. 59. Ecce non ē abbreuiata manus eius: quia infinita sua virtute rerum subam in eē ꝓducit: banc manus abbreuiare voluerūt qui a deo nihil fieri posse ex nihilo astruxerūt. Et sic appet in ꝓductiōe creaturaꝝ trinitas p̄sonaꝝ. in spū ipe sps scūs ō quo dicit sapie. i. Spūs domini repleuit oēm terraꝫ. In mānu filius q̄ ēt brachiū p̄ris dr̄. Job. 40. Si bēs brachiū sicut deus ⁊c. eo q̄ ipe ē virtus ⁊ sapia dei. p̄ie Coꝛ. i. Et oīa ꝓ ipm fcā sunt. Jo. i. Sed in ꝓnoie eius persona patris exprimitur cuius ē ⁊ filius ⁊ spūs scūs. de quo dr̄ Heñ. p̄rio. In p̄ncipio creauit deus celū ⁊ terrā. Sed ex parte actus tangit ēt duo. ſ. oznatum ⁊ obstetrictiōis officiū: oznatus ptinet ad dispōnē rerū: quia eas varia pulchritudīe decozauit: vt dr̄ Ecclici. 42. Magnalia sapie sue ōcozauit. De hac etiam pulchritudine Boetius dicit Mundum mente gerēs pulchrum pulcherrimus ipse. Sed obstetricatio pertinet ad prouidentie gubernationem: qua creaturas per se subsistere non valentes ad modum obstetricis in esse conseruat: necessaria in finem ministrat ⁊ ipe dimēta repellit etiam mala in bonum ordinando. vñ dr̄ Job. 38. fm similem metaforam: quis conclusit hostymare q̄n erumpebat ⁊c. Ex pte effectus duo tangit. ſ. celum ⁊ colubrum tortuosuꝫ. In celo duo considerare possumus. ſ. stabilitatem. puer. 3. Stabiliuit celos prudētia ⁊ indeficientē claritatem de qua ecclici. 24. Ego feci in celis vt oriretur ⁊c. vnde per celos intelligere possum⁹ creaturas que i decoꝛe suo firmiter perstiterūt. Similiter in colubꝛo tortuoso duo considerare possumus. ſ. obscuritatem ⁊ obliquitatem. Primuꝫ in nomine colubꝛi: quia coluber dicitur quasi colēs vmbram q̄ sonat in ꝓtionē lucis: obliquitatē in hoc q̄ dicīr tortuosum. distoꝛtum enī ē quod rectitudine obliquaī. Et iō p hunc colubrum tortuosum creature ille intelligi possūt: quaꝝ pulchritudo est q̄ pctm̄ obscurata: ⁊ rectitudo obligata ⁊ p̄cipue diabolū: cuius inuidia moꝛs intrauit in oꝛbem terrarum. sapie. 3. Et de vmbꝛositate eius dr̄. Job. ii. Sub vmbꝛa dormit in secreto calami. Et de eius tortuositate dicīr Esa. 27. Uisitabit dñs i gladio suo duro ⁊c. Recte q̄ celos spūs ornasse dr̄: q̄ in creaturis que suum ordinē ſuauerunt: ꝛdiuina bonitas clarius resplēdet: ⁊ decoris ornatus imutatus non est. Recte ēt dr̄ coluber tortuosus manu obstetricante educt⁹: quia in malis relucet ēt diuina potentia: per hoc q̄ cohibētur: ⁊ diuina prouidentia p hoc q̄ eoꝝ mala ordinātur in bonum: ⁊ sic ꝓz materia hui⁹ scōi libri in quo de institutione creaturarū agit: ⁊ lapsu per pctm̄ angeli vel hois.

¶Unum esse rerum p̄ncipium ostendit non plura: vt quidam putauerunt. Hist. I.

Creationeꝫ rerū insinuās scriptura: deum eē creatoꝛē initiumq̄ tēporis atq̄ oīum visibiliumvel inuisibilium creaturarū: in primoꝛdio sui ostēdit dicēs. In p̄ncipio creauit deus celum ⁊ terraꝫ. His etenim verbis Moyses spiritu dei afflatus: in vno p̄ncipio a deo creatoꝛe mundum factū refert: eliḋens erroꝛē quoꝛundā plura sine p̄ncipio fuisse p̄ncipia opinantiū. Plato nāq̄ tria initia fuisse existimauit: deū. ſ. exēplar: ⁊ materiā: ⁊ ipsa increata sine p̄ncipio: ⁊ deum quasi artificem: non creatoꝛem. Creatoꝛ etenim est qui ō nihilo aliquid facit: ⁊ creare ꝓpꝛie est de nihilo aliquid facere: facere vero nō est mō de nihilo aliquid opari: sed etiam de materia. Unde ⁊ hō vel āgelus dicīr aliqua facere: sed nō creare. Uocaturq̄ factoꝛ siue artifex: ſz nō creatoꝛ: hoc enī nomen soli deo ꝓpꝛie ꝯgruit qui ⁊ de nihilo quedā: ⁊ de aliquo aliqua facit. Ipe est ergo creatoꝛ ⁊ opifex ⁊ factoꝛ: sed creatoꝛis nomen sibi ꝓpꝛie retinuit: alia vero noīa ēt creaturis cōmunicauit. In scripturis tamē sepe creatoꝛ accipitur tāq̄ factoꝛ: ⁊ creare sicut facere sine distinctiōe significationis.

¶Oꝛ hec verba facere ⁊ agere non dicunt̄ de deo fm eaꝫ rōnem qua dicūr de creaturis.

Uerūtamen sciendum est hec verba. ſ. creare: facere: ⁊ agere ⁊ aliaꝫ mōi de deo non posse, dici fm eam rōnē qua dicūr de creaturis. Quippe cū dicimus cū aliq̄d facere nō aliquē i opando motū illi ꝛtelligim⁹ inesse: vel aliquam in laboꝛando passionem: sicut nobis solet accidere: sed eius sempiterne voluntatis nouum aliquem significamus effectum. i. eterna eius volūtate ali-

quid nouiter existere. Cum ergo dicitur aliqd facere: tale ē ac si dicat iuxta eius voluntatem vel per eius voluntatem aliquid nouiter contingere vel esse: vt in ipo nihil noui contingat. Sed nouum aliquid sicut in eius eterna volū tate fuerat: fiat sine aliqua sui motione vl' mutatiōe. Nos vero opando mutari dicimur qa mouemur. Non enim sine motu aliquid facimus. Deus ergo facit vel agere aliquid dicitur: quia cā est oium rerum nouiter existentiū: dum eius voluntate res noue esse incipiunt: q̄ ante non erant absq; ipsius agitatione: vt actꝰ proprie dici non queat: cum vꝫ. actꝰ omnis in motu consistat. In deo autez motus nullus ē. Sicut ergo ex caloze solis aliqua fieri contingit: nulla tamen in ipso vel in eius caloze facta motione vel mutatione. Ita ex dei voluntate noua hēnt esse sine mutatione auctoris qui est vnum t solum principium oium. Aristoteles vero duo principia dixit .s. materiaz t spēm: t tertiam operatoriam dictuz: mundū quoq; semper esse t fuisse.

¶ Quod catholicum est docet.

Eorum ergo t filium errozem spūs scūs euacuās veritatisq; disciplinaz tradēs dcū i principio tempoꝝ mūdū creasse: t āte tpa eternaliter extitisse significat ipsius eternitatem t oipotētiā emendans. Cui voluisse facere ē: qz vt ꝑdixim⁹ ex ei⁹ volūtate t bonitate res noue existūt.

¶ Diuisio textus.

Dīcit ḡ liber istei ptes duas. In p̄a ō termiat ō creaturis i cōi. In 2ª ōtermiat de eis i spāli ḡtū ad ꝓsideratōem theologi ptinet. 2ª ibi (De āgelica itaq; nā) Pria i duas. In pria determinat de creatur scōm exitū eaꝝ a pncipio. In scda determinat de eis scōz ordinē eaꝝ in vltimū finē. ibi (Credamus ḡ rerum creatarum ꝛc.) Prima diuiditur in tres. In pria inducit auctoritatem q̄ ois veritate oīum errozē excludit. Scōo ꝓsequitur errozes qui per auctoritates confirmātur. ibi (Plato nāq;) Tertio cōcludit veritatem: ibi (Dozuz ḡ t similium) Circa primum duo facit. Primo tangit errorem Platonis. Scōo errozē Arist. ibi (Arist. vo ꝛc.) Circa primū facit duo. pmo ostendit qūo p auctoritatez scripture refellitur error Platonis. tum ppter multitudinem pncipioꝝ: tum pp negatiōem creationis: scōo remouet quādam dubitationem ex dictis: ibi (Uerūtñ sciēdū ꝛc.)

¶ Questio. I.

Beuidētiā buiꝰ ptis q̄runt hic sex. p vtꝫ sit tñ vnū priꝰ pncipium. Scōo vtrum ab illo pncipio res per creationem effluxerunt. Tertio vtrum tātū ab ipo res per creatiōem ꝓdierūt: an ēt ab aliquibus pncipys scōis. Quarto si non per creationem, vtrum alio quolibet modo vnum possit esse alterius. Quinto vtrū res ab eterno a deo create fuerunt. Sexto

supposito q̄ nō: quō dī de⁹ i pncipio celuz t terrā creasse.

¶ Utrum sint plura principia. I.

Ad primuz sic ꝓcedit. Uī q̄ sint plā pⁿ pn⁹: qz scōz phz 2º celi t mūdi. Si vnū 3rioꝝ fuerit i nā t reliquū. sz sūmū malū ē 3riū summo bono: sicut t malum bono. ḡ cū sit quoddam summū bonum qō ē pncipiū primū oīum bonoꝝ. vī q̄ sit t vnū summuz malum qō ē pncipiū pmū oīum maloꝝ: t sic erūt duo p ma pncipia. ¶ Preterea. oē qō fit vel ipz ē pmū pncipiū vel ē ab aliquo pncipio: sicut in tertio phycoꝝ dicitur: sed aliquod malum fit in mundo. si ergo ipsum non sit primū principiuz: quia boc dato haberetur ꝓpositum: opz q̄ sit ab aliquo pncipio: sed non a bono: quia bonū ē destructiuum mali: t non causa eius: sicut nec calidum frigidi t eadem ratione illius mali si non sit primum pncipium: erit alterum malum principium primū. Non est enī in pncipys vel causis procedere in infinitū: vt ꝓbat in 2º metaph. ergo vī q̄ opz deuenire ad pmū maluz: qō sit pncipiū omnis mali: t sic bētur propositum. ¶ Si dicas q̄ malum non habet principium sed accidit ꝑter intētionem alicuius principy agētis. ¶ Contra. omne qō accidit ꝑter intētionē agentis est casuale: t in pauciozib⁹ sz malum inuenitur: vt in pluribus: vt in scōo topi. dicit. ergo videtur q̄ malum sit intētuz: t bēat per se pncipiū. ¶ Preterea. que sunt ab vno principio habēt conformitatē adinuicē: quia pncipiatuz imitatur pncipium: sed in reb⁹ repitur magna 3rietas t diuersitas. ḡ opz ea in pncipia 3ria reducere. ¶ Preterea. materia t agēs nunquā incidūt in idē: vt in scōo phycoꝝ dī: nec ēt agēs t forma in idē nūero: sz res bñt pncipia t formalia t mālia t actiua t in singulis ē deuēire ad vnū pmū: vt i scōo metaph. ꝓbat. ḡ opz ponere multa ꝑma pncipia.

Sed contra oēz multitudinē ꝓcedit vnitas. quia pluralitas ex vnitate nascit: si ḡ ponātur plura pncipia. oz eis eē ꝑpus vnū pncipiū: sz primo non ē aliqd ꝑpus. ḡ ipole ē ponere plā prima pncipia. ¶ Preterea. q̄cunq; conueniunt in aliquo: t i alio differunt: oz eē cōposita: sz si ponātur plura prima pncipia. opz ea i aliquo conuenire: ex quo bñt rōnem pncipy: t cū sint plura i aliquo differre. ḡ opz ea esse composita: sed nullum compositum ē pmū. ḡ impole est esse plura prima principia.

¶ Preterea. si eēnt plura pncipia prima aut eēnt similia aut 3traria: si silia. aut vtrunq; per se sufficiēs: t sic alterꝝ superflueret: aut vtrunq; per se insufficiens: sz coniuncta sufficerent ad principiandum res: t sic non essent prima principia. tum quia indigerent coniungēte qō eēt prius eis. tum quia agerent p aliud additum essentie. s. p coniunctionem ipsam t nullum tale est principium primuz. si autem sunt contraria. omne autem contrariuz destruit t impedit contrarium suum. ergo si sint eque potentia vnū impediet alteruz: adeo q̄ nullus sequetur effectus. si vero alterum fuerit potentius omnino destruit alterꝝ ḡ impole ē esse plura prima principia.

Respondeo dicendum q̄ primum dicitur dupliciter. s. primum simpliciter: t primū in genere vel in ordine aliquo. si secundo modo sic scōz genera plura causarum sūt plura prima pncipia: vt mālē pmum qō ē materia prima: t primum formale quod est esse: t sic de alys: t vlterius descendendo ad diuersa rerum genera inueniuntur diuersa prima principia. in diuersis etiam ſm idem genus cause: sicut in liquabilibus prima materia est aqua: t in aridis terra: t in animalib⁹ semen vel menstruum: sed primum simpliciter impole est esse nisi vnum. t boc tripliciter patz. primo ex ipso ordine

vniuersi cuius partes inueniūtur adinuicem ordinate eē quasi partes animalis in toto que sibi inuicem deseruiunt. Talis autez coordinatio pluriuz ñ est nisi vnum aliquod intendāt: ergo oportet esse vnum summū bonuz vltimuz quod ab oībus est desideratuz t boc est primū principiū. Aliter apparet ex ipsa rerum natura: inuenitur enim in omnibus rebus natura entitatis i quibusdam magis nobilis t i quibusdaz minus: ita tamē q̄ ipsaruz rerum nature nō sūt boc ipsuz esse quod habēt. Alias eē eēt de intellectu cuiuslibet quiditatis: quod falsum est: cū quiditas cuiuslibz rei possit itelligi eē nō itelligēdo de ea an sit. ḡ oz q̄ ab aliquo eē habeāt: t oportet deuenire ad aliquid cuius natura sit ipsuz suum esse. alias in ifinitus procederet: t hoc est quod dat esse omnibus: nec pōt eē nisi vnum: cum natura entitatis sit vnius ratiōis i omnibus secūduz analogiam. vnitas enim causati requirit vnitatē i causa per se: t hec est via Auicēne. Tertia via est ex imaterialitate ipsius dei: oportet enim causam mouētez celuz esse virtutē nō in materia: vt i. s. phycoꝝ probatur: i bis aūt que sūt sine materia nō potest eē diuersitas nisi secūduz q̄ natura vnius est magis completa: t i actu existēs q̄ natura alterius. ergo oportet q̄ illud quod venit ad pfectionē complemēti t puritatē actus sit vnuz tātum a quo proficiscat oē illud quod potētie admixtuz est: quia actus precedit potētiam t completuz diminutū: vt i. 9. Meta. probatur. Circa hoc tamē tripliciter est erratuz: quidaz enim vt primi naturales nō posuerūt nisi causaz materialē. vnde qui ex eis plura principia materialia posuit plura principia simpliciter dixit prima. Quidaz vero cū causa materiali posuerūt et causaz agētez t dixerūt duo cōtraria esse prima agētia. s. empedocles vt amicitiaz t litez: t huic cōsonat opinio pitagoze qui diuisit oia entia i duos ordines t vnuz ordinem reduxit i bonum: sicut i pncipiuz t alterꝝ i maluz: t exide pullulauit heresis manicheoꝝ qui ponūt duos deos vnū creatorez bonoruz inuisibiliuz i corporalinz noui testamēti. Aliuz creatorez visibiliuz corporaliū veteris testamēti. Tertius error fuit eoruz qui posuerūt agēs t materiaz: sed agēs nō esse pncipium materie quāmis sit vnum tātū agēs. t hec est opinio Anaxagoze t Platōis nisi q̄ Plato superaddidit tertiuz pncipiuz. s. formas separatas a rebus quas exēplaria dicebat t nullam esse causaz alteriuz: sed per hec tria causari mūduz: t res ex quibus mūdus ꝓstat.

Ad primum ergo dicēdum. q̄ sūmuz malum nō cōtrariatur sūmo bono secūdū rem sed solum ſm vocez ꝓpter duo. Primo quia sūmuz malum esse nō potest: nihil enim est adeo malum i quo nō sit aliquid boni ad minus esse. Et ideo dicit phūs i. 4. ethicorum q̄ si esset adeo ꝑfectum maluz quod proueniret ex corruptiōe omniuz circūstantiaruz: nec seipsum sustinere posset. Secūdo quia illi bono quod nullo modo potest auferri vel minui nihil opponitur priuatiue vel cōtrarie: vnde nec ipsum particulare maluz opponit sūmo bono directe: sed particulari bono quod p ipsuz priuatur: t dico aliquid directe opponi alteri quādo opponitur ei secūdum q̄ huiusmōi: sicut nigredo manus opponitur albedini manus directe: sed idirecte opponit etiam albedini parietis nō iquātuz est nigredo vel albedo huius: sz iquātuz est albedo simpliciter p quez modum cuilibet bono quodlibz malum opponit nō scōm propriaz rationē huius vel illius: sed scōz cōmunē rationē boni t mali t sic si malū summo bono opponat boc erit idirecte: quia nō opponit ei iquātuz est tale bonuz: sed iquātuz bonuz. ¶ Ad 2ᵐ dicēdū. q̄ malū nō habet causā nisi p accidēs dupliciter. Primo modo. s. ſm q̄ agēs p accidēs dicitur respectu eius qō accidit ꝑter intentionē agētis: quia omne agens agit pro-

pter finem t intendit bonuz quod est finis t nulla ꝑtio est intenta: sed sequitur ex forma inducta cui adiūgitur: ignis enim non intendit a materia priuare formaz aeris: sed inducere formā propriam: sed inducēdo formaz propriam priuat formā aeris similiter peccator intēdit dulcedinē que ē bonuz alicuius partis eius. s. concupiscibilis et nō intendit priuationez gratie. Scōo sicut dicit agens p accidens remouens prohibēs. prohibēs enim priuationez est forma vel res aliqua. Unde qui remouet illaz rem dicit causare priuationē: sicut qui extinguit cādelaz vel portat ex domo dicitur causare tenebras: quod ergo dicit q̄ oē qō est vel est pncipiuz vel a pncipio itelligēduz est de illis que sunt aliquid in re. sed malū est priuatio quedam t nō nomiat naturā aliquā positiue. ¶ Ad tertiuz dicendū. q̄ si loquamur de malo nature: qō malū potest cōsiderari vel respectu totius nature vel respectu alicuius particularis agētis i natura: si respectu totius nature sic constat q̄ malum est valde i pauciozibus: quia nō potest esse nisi i generabilibus t corruptibilibus: quoruz cōgregatio ē parue quātitatis respectu totius celi: i quo nullus maluz accidit. Si autē cōsideret respectu alicuius particularis agētis i natura: cōstat q̄ actio eius semp est secūduz debitū nature sue: nisi aliquādo impediat t boc ē raro: t ex tali impedimēto accidit malū i natura eius: sicut apparet i partubus mōstruosis: si autē loquamur de malo culpe qō inuenit in eo quod nō determinat ad vnaz actionē: sicut oia que agūt ex libertate volūtatis: aut boc ē pluriū naturaꝝ aut vnius tātum: si ē vnius nature: sicut in angelis sic cōstat q̄ in pluribus est cōsecuta operatio recta ſm cōuenientias nature ipsoruz. t peccatū ipsoꝝ fuit vt in pauciozibus. Si autē ē pluriuz naturaꝝ: sicut est homo: qui ē cōpositus ex natura itellectuali t sensitiua: pōt cōsiderari dupliciter: vel secūduz totaz naturaz speciei: t sic oz q̄ i pluribus actio eius procedat secūdū illā naturaz cuius actio multiplicior: t circa bona magis manifesta nobis: t quia nature sensitiue actio est circa delectabilia sensus: q̄ magis multiplicant q̄ delectabile rationis: qō est etiaz magis occultū nobis q̄ cognitionē a sensu accipimus: ideo vt plures sequunt operationes illas: t ex boc cōtingit malū ipsi homini nō iquātuz est homo: qz nō ē bō ſm q̄ habet sensum: sz secūduz q̄ habet rationē: vel potest cōsiderari aliquod idiuiduuz illius speciei: t sic cōtingit q̄ aliquis per volūtatē determinat ad sequēduz opationes ipsius rationis p habituz vtutis: t tūc vt i pluribus bene opat t deficit vt i pauciozibus: sz qñ adheret alteri nature efficit q̄ si alius vt dicit i. 9. ethicoꝝ. vnde tūc ē iudicium de ipso sicut de alys aialibus i q̄bus ē nā sensitiua tātuz: qz i pluribus opabit bonū sibi quātū ad id qō factꝰ ē vt leo p crudelitatē vel canis p irā sus p luxuriā t sic de alys: vt dicit Boetius i libro de ꝓsolatōe. li. 4ᵒ ꝓto. pſatertia. vñ ꝓstat q̄ malū i pauciozibus siue ꝑueniat ad pncipiū totiꝰ nāe siue ad aliqō agēs ꝑticulaꝝ. ¶ Ad 4ᵐ dōz. q̄ res bñt 3rietatē adinuicē quātū ad ꝓximos effectus: sz tñ nocdāt ēt 3ria in vltimo fine ad quē ordinant sz armoniā quā constituūt: sicut pz etiā in mixto qō ꝓnit etiā ex 3trarys: ex boc sequit q̄ agētia prima sūt cōtraria: licz agēs primū sit vnū quia iudiciū de agēte t fine ē idem: cū be due cause in idē incidāt. ¶ Ad quintum dicendum. q̄ quāmis deus nullo modo sit mā: nihilominus tamen ipuz esse qō materia bz imꝑfectum ꝑut dicit ens in potētia bz a deo t reducit in ipsuz: sicut in pncipiuz. Silr t forma q̄ ps est rei est similitudo agentis primi fluens ab ipso: vnde oēs forme reducūtur i pmū agēs: sicut i pncipium exemplare: t sic pz q̄ est vnum primuz principium simplr quod est pmum agens t exemplar, t finis vltimus.

¶ Aliquid possit exire ab eo p creationē. II.

A D secūdū sic ꝓcedit vr ꝙ p creatōez nihil a deo possit exire i eē. oē.n.qđ fit pol'e erat p̄ fieri:q; si ñ: ipol'e erat fieri ꝛ neće ñ fieri ab egpolleti: ꝛ ita factū nō eēt:ſz qcqđ ē pol'e fieri vl' moueri ē pol'e p potentiā passiuaz q̄ cū nō sit ens p se existēs:oz ꝙ sit i aliquo ente:qđ est in potētia:ſz nihil est ens i potētia ad aliquid: qnetiā ad aliqđ sit i actu:ergo oē qđ fit: fit ex aliquo ente in actu p̄existente:ſz nullū tale creatur:q; creare est ex nihilo aliqđ facere:vt in lra dicit:ergo nihil a deo pōt creari. ¶ P.in oi mutatiōe est aliquid ex quo est mutatio per se:q; oīs mutatio ē inter duos terminos: ſz illud ex quo p se fit aliqđ:opz remanere i eo qđ fit vel ꝫ totū:si fit ex eo sicut ex materia:vt culrellus ex ferro:vel ꝑm aliqđ eius.ſ. ꝑm materiā vt si dicaē totum fieri ex toto vt caro fit ex cibo:ex albedine.n.nō dicit fieri nigredo nisi p accidens.i. post albedinē:sicut etiaz ex nocte dicit fieri dies. Si ergo dicaē ens fieri ex nō ente: oz ꝙ nō ens vl' aliqua pars ei⁹: cum tamē partez nō habeat:maneat in ente:ꝛ ꝙ sit simul ens ꝛ nō ens:quod ē impossibile:ergo oē quod fit:fit ex ente aliquo:ergo videē ꝙ ipossibile est aliquid a deo creari. ¶ P.nullum permanēs simul fit ꝛ factum ē: q; dū fit nō est:ꝛ dum factum ē.ē.non autem simul est ꝛ non ē. Si ergo aliqua res ꝑmanēs fiat a deo:oportet ꝙ fieri sit ante suū esse:ſz factio cum sit accidēs nō potest eē sine subiecto:ergo oportet ꝙ omne quod fit:fiat ex aliquo i quo sit factio sicut in subiecto:ſz nullum tale creatur:ergo nihil p creationē fieri potest. ¶ Preterea si creatio ē aliquid:cuz nō sit substātia:oportet ꝙ sit accidēs:omne autē accidēs ē in aliquo subiecto:nō autē potest eē in ipso creato:sicut i subiecto:q; hoc ē terminus eius:sic enim creatum creatione eēt prius inquātuz ē subiectuz eius: ꝛ posterius inquātuz ē terminus.ergo oportet ꝙ sit i aliqua materia ex q̄ creatum fiat:ꝛ hoc ē contra rationē creatiōis: ergo creatio nihil ē. ¶ Preterea.si creatio aliquid est:aut est creator vel creatura:ſz non creator:q; sic eēt ab eterno ꝛ ita creature ab eterno:ergo ē creatura:ſz omnis creatura aliqua creatione creatur:ꝛ sic creationis ē creatio in ifinituz: quod ē impossibile vt patet ex.v.physicorum:vbi dicit ꝙ actiōis non ē actio in ifinitum:ergo impossibile ē creationez esse.

Sz cōtra est qđ dicitur genesis.p̄mo.Jn p̄n° creauit deus ⁊c. ¶ P.oē agēs agit ꝫ id qđ ē i actu sed qđ ē ꝑm aliquid sui in actu ꝛ ꝑm aliquid in potētia efficit rē ꝑm aliquid sui.ſ.inducēdo formaz in materiaz:ergo cum primuz ens.ſ.deus sit actus sine ꝑmixtione potētie: videtur ꝙ totam rem efficere possit secūdum totum substantiam eius. Hoc autem est creare:ergo videtur ꝙ deus creare possit.

Respondeo ꝙ creationez esse non tantum fides tenet:sed etiam ratio demonstrat:cōstat enim ꝙ omne quod ē in aliquo genere impfectuz ozitur ab eo in quo primo ꝛ pfecte reperitur natura generis: sicut patet de calore in rebus calidis ab igne: cum autē q̄libet res ꝛ quicquid ē in re aliquo modo eē participet et admixtum sit impfectioni:oportet ꝙ omnis res ꝑm totū id qđ in ea est a primo ꝛ pfecto ente oziatur.hoc autē creare dicimus.ſ.producere rem in eē ꝑm totam suaz substantiam:vnde necessariuz est a primo principio omnia p creationē procedere. ¶ Sciēduz est enim ꝙ ad rationē creationis ꝓtinent duo.Primuz est vt nihil presupponat in re que creari dicitur:vnde in hoc ab alijs mutationibus differt:quia generatio presupponit materiaz que nō generatur:sed p generationē completur in actum forme trāsmutata. Jn reliquis vero mutatiōibus ꝓsupponitur subiectū quod est ens completuz.vnde causalitas generantis vel alterantis nō sic se extēdit ad omne illud qđ in re iuenit: ſz ad formaz q̄ de potētia in actuz educitur: ſz causalitas creantis se extēdit ad oē id quod ē in re:ꝛ ideo creatio ex nihilo dicitur eē:quia nihil ē quod creatiōi p̄existat quasi nō creatuz. 2ᵐ ē vt in re q̄ creari dicitur prius sit nō eē q̄ eē:nō quidē priozitate tēporis vl' duratiōis:vt prius non fuerit:ꝛ postmoduz sit:ſz priozitate nature:ita ꝙ res creata si sibi relinquaē consequaē nō eē:cum eē nō habeat nisi ex influētia cause superioris.Prius enim vnicuiq; inest naturaliter quod nō ex alio hz q̄: quod ab alio hz: ꝛ ex hoc differt creatio a generatiōe eterna:sic enim nō pōt dici ꝙ filius dei si sibi relinquatur nō habeat eē cū recipiat a patre illud idē eē quod ē patris qđ ē eē absolutuz nō dependēs ab aliquo. Et ꝑm ista duo creatio dupl'r dr eē ex nihilo. Tū ita ꝙ negatio neget ozdinē creator⁹ ipozta⁹ p hāc ꝓpositionē ex ad aliquid p̄existēs:vt dicaē eē ex nihilo:q; nō ex aliquo p̄existēti:ꝛ hoc quātuz ad p̄muz. Tū ita ꝙ remaneat ozdo creatiōis ad nihil p̄existēs vt affirmatus:vt dicaē creatio eē ex nihilo:q; res creata naturaliter prius hz nō eē q̄ eē:ꝛ si hz duo sufficiāt ad rationē creatiōis: sic creatio pōt demōstrari:ꝛ sic ꝑhi creationē posuerunt. Si autē accipiamus 3ᵐ opoztere ad rationē creatiōis: vt.ſ.ēt duratiōe res creata prius nō eē q̄ eē habeat:vt dicaē esse ex nihilo:quia ē tēpoze post nihil:sic creatio demonstrari nō pōt nec a ꝑhis ꝓcedit:ſz p fidē supponit.

Ad primum ergo dōm:ꝙ ꝑm Auicēnaz duplex ē agēs:qđdaz nāle qđ ē agēs p motū: ꝛ qđdam dinuz qđ ē dans eē:vt dictū ē.Et simil'r opz accipere duplex actuz vel factuz:qđdaz p motuz agētis naturalis:ꝛ oē tale fieri:opz ꝙ p̄edat tēpoze potētia:nō tātuz actiua:ſz etiā passiua:q; motus ē actus existētis in potentia.Qđdaz vero ē factuz inquātū recipit eē ab agēte diuino sine motu:ꝛ si istud factuz sit nouuz:opz ꝙ p̄edat esse eius nā ꝛ duratiōe potētia actiua ꝛ nō passiua:ꝛ ab actiua potētia tale factū dicit possibile fieri:si autē nō sit nouuz tūc potētia actiua nō p̄cedit duratōe:ſz nā. ¶ Ad 2ᵐ dōz ꝙ creatio nō ē factio q̄ sit mutatio ꝓprie loquēdo:ſz est q̄dā acceptio eē.vnde nō oportet ꝙ habeat ozdinē essentialē nisi ad dantē eē:ꝛ sic nō ē ex nō eē nisi inquātū ē post nō eē:sicut nox ex die. ¶ Ad 3ᵐ dōm.ꝙ nulla res ꝑmanēs pōt simul fieri ꝛ facta eē.si fieri ꝓprie sumaē:ſz q̄dā sūt q̄ significāt ipsuz factū eē p modū fieri:sicut cū dicit motus terminari: simul.n.terminaē ꝛ terminatus ē:ꝛ sil'r illuminaē ꝛ illuminatū ē:eo ꝙ illuminatio ē termin⁹ motus vt in.7.phy.cōmē.dicit:ꝛ simil'r etiā forma substātialis sil'recipiē ꝛ recepta ē:ꝛ sil'r aliqđ sil'creaē ꝛ creatum ē. Et si obyciaē ꝙ añ oē factū eē ē oē fieri ꝓprie acceptū. Dico ꝙ vez ē in oībus q̄ fiūt p motuz:sicut gñatio seq̄ motū alteratōis ꝛ illuminatio motū localē:nō aūt sic ē i creatiōe vt dctū ē. ¶ Ad 4ᵐ dōz ꝙ creatio pōt sumi actiue ꝛ passiue:si sumaē actiue cū creatio significet operationē diuinā q̄ ē eēntia eius c ū relatiōe quadaz:ꝛ sic creatio ē substātia dīna.Si autē sumaē passiue sic ē quoddaz accidēs i creatura:ꝛ sic significat quandā rem nō q̄ sit i ꝑdicamēto passionis ꝓprie loquēdo:ſz que ē in genere relatiōis:ꝛ ē q̄dam habitudo babētis eē ab alio ꝓsequēs opationez diuinā:ꝛ sic nō ē iconueniēs ꝙ sit i ipso creato:qđ educitur p creationē:sicut i subiecto:sicut filiatio i petro iquantuz recipit naturā humanā a patre suo: nō ē prioz ipso petro: ſz sequit actionē ꝛ motum q̄ sunt prioza: habitudo autez creationis nō sequit motuz:sed actionē diuinaz tantum que ē prioz q̄ creatura. ¶ Ad 5ᵐ dōm.ꝙ vt prius dictum est.in primo.distinctiōe trigesima.articulo tertio. quādo creatura refert ad creatorez:relatio realiter fundatur in

creatura ꝛ in deo ꝑm rationem tm̄.vnde ipsa relatio ipozta in noīe creatiōis nō ponit aliqđ in creatore: ſz in creato tm̄.nō tamē opz ꝙ alia creatione creet:q; illud qđ ē relatio p eēntiā non referē ad aliud alia rel'one media: vt ēt in ꝓmo dictū est.di.26.artic.3.nisi ꝑm rōnē:ꝛ hz rel'ones q̄ ꝑm rōnem tm̄ sunt nō ē ipol'e in ifinitū multiplicari.

¶ Utrū creare cōueniat alijs q̄ deo. III.

A D tertium sic ꝓcedit. Videē ꝙ creare etiā conueniat alijs q̄ deo.omne.n.qđ nō ꝓducitur in eē per gnōnez si de nouo fiat creaē:ſz aīa rōnalis non exit in esse p gnōnē.ḡ a quocūq; fit creatur: ſz aīa rōnalis exit in eē vtute itelligentiarū. vñ Plato iducit deuz ſcōis dyis dicentē. Genus qđ credidistis ad vos recipite:ꝛ loquit de aīa rōnali.Et sil'r in lib⁹ de causis.dr ꝙ creata ē aīa mediāte itelligentia.ḡ videē ꝙ angeli vel itelligentie creare possint. ¶ P.cuiuscunq; dignitatis creatura est capax.ħ ab eo sibi cōicatur qui sūme liberalis est: ſz potētia creādi cōicabilis est creature:vt ifra i.4.di.5.magister dicit.ḡ videē ꝙ alicui creature sit cōicatū ꝙ creet. ¶ P.q̄to aliqđ magis resistit agenti difficilius est ab eo aliqđ fieri:ſz ꝛrium est magis resistens q̄ nō ens simpl'r.ḡ difficili⁹ est aliquid fieri ex cōtrario q̄ exnō ente. Sed agens nāle facit ꝛrariū ex ꝛrio.ḡ videē ꝙ etiā ex nō ente simpl'r aliquid facere possit:ꝛ sic pōt creare. ¶ P.ꝑm ꝙ res exeunt a deo ita etiā ozdinant in ipm.ſz ꝫ Diony.in pluribꝰ locis lex diuinitatis est:vt nunq; vltima reducaē in finē nisi p media.ḡ vr ꝙ ēt vltima entiuz non imediate a deo creenē sed a causis medys. ¶ P.in causarum cause scde nq; agit causa ꝑma nisi ꝑm ꝙ agit i ipa causa scda agente: ſz deus q est causa ꝑma oīum rez cuiuslz rei creator ē.ḡ ꝛ qlibz causa scda in qua deus operādo creat creatrix dici debet:ꝛ sic creare non tm̄ deo conuenit.

Sz cōtra. Damn.anathematiçat oēs qui dicunt angelos aliquid creare:de quibus tamē magis videē q̄ de alijs.ergo videē ꝙ creare solius dei sit. ¶ P. ens ꝛ non ens simpl'r in ifinitū distant:sed mouere per distantiā infinitā est potētie ifinite qualis est sola diuina potentia.ḡ solius eius creare est.

Respondeo dōm:ꝙ circa hoc est triplex opinio. Quidaz enī pbi posuerūt ꝙ a prima causa imediate ē vnū ꝑmuz causatū: a quo postmodū sunt alia:ꝛ sic deinceps. vñ posuerūt vnā itelligētiā causari mediante alia:ꝛ aīam mediante itelligentia:ꝛ corpozalē nām mediante ſpūali:qđ ꝙ bereſi cōdemnaē:qz hec opinio bonoꝛ ꝙ deo debeē creature attribuit. vñ ꝓpinqua ē ad trahendū in idolatriā. Unī alij dixerūt ꝙ creatio nl'li creature conuenit:nec etiā cōicabilis est:sicut nec esse ifinite potentie quā exigit creatiōis opus. Alij dixerunt creationez nulli creature cōicataz esse:cōicari tamē potuisse:qđ magr asserit in 4.ºlib°.Utraq; autē barū vltimarū opinionū vr mihi ꝑm aliqđ vera esse.cū enim de rōne creationis sit vt nō ꝓexistat aliquid sibi ad minus ꝑm nature ozdinē hoc pōt accipi vel ex parte creātis vel ex pte creati. Si ex parte creantis sic dr illa actio eē creatio que nō firmatur sup actione alicuius cāe precedētis.ꝛ sic est actio tm̄ cause prime:qz oīs actio scde cause firmatur super actiōe cause prime.vnde sicut non potest cōicari alicui creature ꝙ sit causa ꝑma:ita non potest cōicari sibi ꝙ sit creans. Si autē sumatur ex parte creati:sic illius ꝓprie est creatio:cui nō ꝓexistat aliquid in re:ꝛ hoc est esse. Unī dicit in libro de causis:ꝙ ꝑma rerum creaturaz est esse.ꝛ alibi in eodem libro dicit.ꝙ esse est per creationē:ꝛ alie perfectiones superaddite per ifozmationez:ꝛ in compositis p̄cipue illud esse qđ est ꝑme partis.ſ.māe.ꝛ ex pte ista accipiendo creationē potuit cōicari creature:vt ꝙ vtutē cause ꝑme ꝛ operantis in ipsa aliqđ eē simplex vel mā ꝙduceret.ꝛ hoc modo ꝑhi posuerunt itelligentias creare:q̄uis sit hereticū.

Ad primum ḡ dōm:ꝙ in hoc auctoritates ꝑhoꝛ nō sunt recipiende: qz in hoc errauerunt. Possent tm̄ exponi hoc modo omnes ille auctoritates: vt dicerenē creare aīas inq̄tum per motū ozbiuz disponunt corpoza ad aīe receptionē:ſz hoc nō est de intentione eoꝛ. ¶ Ad scōm dōm:ꝙ qcquid est cōicabile creature de hoc qđ est pertinens ad perfectionem nature eius cōicatur sibi.non autē est verum de pfectionibus scdis:sicut non ois homo qui receptibilis est regie dignitatis:a deo factus est rex.ꝛ sic etiā est de auctoritate creandi ꝑm illos qui dicūt ꝙ creatio potuit creature cōmunicari. ¶ Ad 3ᵐ dōz.ꝙ resistens cōtrarium non facit difficultatem in agendo nisi inq̄tum elongat potentiam ab actu:qz vnum cōtrarioꝝ q̄to est magis intensuz tanto potentia est magis remota ab altero.ꝛ ideo ꝙ aliquid fiat ex nō ente simpl'r est maioris virtutis:q̄ ꝙ fiat ex ꝛrio:qz in nō ente simpl'r nulla potentia remanet. ¶ Ad 4ᵐ dōm.ꝙ q̄uis ad vltimum finē reducantur vltima per media:nunq; tamē ifluentia vltimi finis alicui mediorꝝ cōmunicatur:ita.ſ.vt sit vltimum desideratū.ꝛ sic etiam nunq; influentia ꝑmi agentis q̄ est creatio:alicui scdoꝝ ꝓncipioꝝ cōicari pōt. ¶ Ad 5ᵐ dōz.ꝙ agens ꝓximum vt generans non operat in hac re generata nisi educēdo de pō formā māe.Sz opō cause ꝑme est ēt in creando ipsaz mām.ꝛ ideo agens nāle ꝓximum est tantum generās hāc rez. Sed agens ꝑmū ꝛ diuinū est creās. ꝛ ex hoc pz ꝙ sic operatio artis fundaē sup opationez nāe: inq̄tum nā ꝓparat arti mām:ita ꝛ opatio nāe fundaē sup ꝓa creationē inq̄tum ministrat nature mām.

¶ Utrū aliquid aliud a deo efficiat aliquā rem. IIII.

A D quartū sic ꝓceditur. Uidetur ꝙ nihil aliud efficiat aliquā rez nisi deus. Agēs.n.qđ agit sine medio est pfectiꝰ q̄ illud qđ medio idiget in sua actione:ſz deꝰ est agens pfectissimū.ḡ videē ꝙ oīa nullo median te ꝙducat. ¶ P.iter alias creaturas angeli sunt nobiliores:ſz efficientia rerū non attribuit angelis. vnus enīz angelus nō est causa alterius:nec est itez cā corpozalis creature.ergo videē ꝙ ml'to minus alie creature sint cāe quorundā. ¶ P.idem specie non ꝙducit a diuersis agentib⁹ ꝑm spēm:sed ꝑma indiuidua oīum spēruz imediate a deo creata sunt:supposito ꝙ mundus non fuerit semp.ergo videtur ꝙ nihil posit ꝙducere aliquid simile sibi ꝑm spēm. ¶ P.illud qđ non est ex aliqua mā nō potest fieri nisi per creationem:sed forme ꝛ accidētia nō habēt mām partem sui vel eēt in ifinitū abire.ḡ non possunt fieri nisi per creationē. Inde sic.ois cā efficiēs alicuius rei dat sibi formam vel substātialē vel accidētalē:sed hꝫ nō ꝙducuntur nisi p creationē.ergo nihil potest esse causa efficiens alicuius rei nisi creator:ḡ tātū deus est:vt dictū est. ¶ P.cā efficiens nunq; est deficientioꝝ q̄ effectus:ſz agentia naturalia non agūt nisi p q̄litates actiuas q̄ sunt accūtia:qđ ꝓbaē ex hoc ꝙ nō ē possibile aliquid eē formā substātialē in vno:ꝛ accidētalē in altero.vñ caloꝝ qui est accūs hois nō pōt eē forma substātialis ignis:ꝛ sic de alijs.ḡ nullū agēs nature ꝙducit aliquā formā substalez.Et sic idē qđ ꝓus.

Contra. ꝑm Dama.cuiuslibet rei est ꝓpria operatio: sed omnis res que habet ꝓpriam opationē actiuaz sua operatione est causa alicuius. ergo videtur ꝙ ignis calefaciendo sit causa caloris:et sic de alijs. ¶ Preterea.si deus immediate causaret omnia vna res non dependeret ab alia:sicut causatum a causa.et sic res non magis fieret ab vno q̄ ab alio: sed videmus ad sensum ꝙ

Universidad de Deusto

nō sit qōlibz ex quolibz:sz ex semine bois semp gnātur bo mo.g semē patris est causa effectiua fily.

Respōdeo dōm:q circa hanc qōnē sunt tres pōes Quaruz vna est q ōs imediate opet oia ita q nihil aliud est causa alicui⁹ rei:adeo:q dicūt q ignis nō calefacit sz deus:nec manus mouet:sz deus causat mo tū:z sic de alys. Sz hec positio stulta est: qz ordinem tollit vniuersi z ppriā operationē a rebus z destruit iudiciū sen sus. ¶ Scōa positio est quorūdā phoz: q vt ꝑpas opatio nes rerū sustineāt deū imediate oia creare negant:sz dicūt q imediate est causa pmi creati:z illud est causa alterius.z sic deinceps. Sz hec opinio erronea est:qz fm fidē nō ponimus angelos creatores:sz solū deū creatorē oiuz visibiliuz z inuisibiliū. ¶ Tertia positio est.q deus imediate oia operatur:z q res singule ꝓprias operatiōes habēt:per qs cau se ꝓme rerū sunt:nō tamē oium:sz quorūdā:qz enī vt dicū est fm fidē nō ponit creatura aliqua aliā in eē ꝓducere per creationē:nec vtute ꝓpria nec aliena:iō oium illorū que per creationē in esse exeūt solus deus imediate causa est.hꝫ aūt sunt que per motū in esse exire nō possunt:nec p gnōnem. Primo ꝓpter simplicitatē eēntie sue in qua subsi stunt:qz omne qđ gnātur oz eē cōpositū ex mā z forma.vn de nec angeli nec aie rōnales possunt gnāri:sz soluz creari: secus aūt de alys formis:q etiā si sunt simplices:nō tamen habēt eē absolutū:cū nō sint subsistētes.vñ exitus in eē nō debeāt eis:sed composito habēti talē formā qđ per se gnāri dicit quasi per se eē habēs.forme vo ꝓdicte nō dicunt ge nerari nisi p accīs:z eadē rōne mā ꝓma que gnōni subsłat ꝓpter sui simplicitatē non gnāt sed creāt. ¶ Scōo ꝓpter elongationē a ☽rietate vt corpora celestia.oē.n.qđ gnātur: gnātur ex ꝯrario. ¶ Tertio ꝓpter necessitatē gnāntis si milis in spē gnāto. ꝓpter qđ ꝓme hypostases immediate a deo create sunt:vt ꝓmus homo:ꝓmus leo:et sic de alys. nō enī homo generari pōt nisi ab hoie.alr aūt est de illis rebꝰ ad quarū gnōnez nō regrit agēs simile in spē:sz sufficit vir tus celestis cuz qualitatibꝰ actiuis z passiuis:vt q ex putre factione gnāntur. Alioz vero que p motū z gnōnē ꝓducū tur creatura causa eē pōt.vel ita q bēat causalitatez supra totā spēz:sicut sol est causa in gnōne bois vel leonis:vel ita q bēat causalitatē ad vnū idiuiduū spēi tñ:sicut homo ge nerat boiem:z ignis ignem. Poz tamē causa etiā deus est magis intima in eis operās q̄ alie cause mouētes:qz ipse ē dans eē rebus. Cause aūt alie sūt q̄si determinātes illō eē. Nulliꝰ enī rei totū eē ab aliqua creatura ꝓncipiū sumit:cū mā a deo solū sit:eē aūt est magis intimū cuilibet rei q̄ ea per q̄ eē determinat. vñ z remanet illis remotis:vt in libz. de causis dr. vñ opatio creatoris magis ptingit ad intima rei q̄ operatio causaꝝ scōaꝝ:z ideo hoc qđ creatū est cau sa alty creature nō excludit qn deus imediate in rebus oi bus opereť inq̄tum vtus sua est sic mediū ptingens virtu tem cuiuslibz cāe scōe cū suo effectu.nō eniz vtus alicuius creature posset in suum effectum nisi per virtutē creatoris a quo est omnis virtus z virtutis cōseruatio z ordo ad effe ctū:qz vt in lib.de causis dr:causalitas cause scōe firmatur per causalitatē cause ꝓme.

Ad primum g̃ dōm:q nō est ex indigentia dei q causis alys idigeat ad creandū:sz ex bonitate ipsius;: q etiaz dignitatē causandi alys ꝯferre vo luit. ¶ Ad scōz dōm:q si ponamus fm quorūdā opinionē angelos deseruire deo in motibus orbiuz:constat q angeli causa erunt gnōnis z corruptionis per motuz orbiuz.et ista causalitas in omnes retorquebiť: q̄uis nō omnes circa hꝫ ministeriuz occupentur:qz fm Diony. superiores angeli i feriores illuminant de ministerys per eos exequēdis. Si aūt hoc non supponiť pōt dici:q ex hoc q angeli sunt nobi liores nō sequiť q habeāt hāc dignitatē que est causare ge nerationē z corruptionē in rebus:sz alia multo digniorem q̄ consistit in dei cognitione. ¶ Ad ȝm dōm q non pōt idez esse effectus fm spēm a diuersis agētibus imediatis habē tibus operationes determinatas ad determinatos effectꝰ sicut ab arte z natura:sed deus non habet opationē deter minatā ad aliquē effectū:imo vna sua operatione pōt oēs effectus quos vult ꝓducere.vñ eundē effectuz spē quē na tura ꝓducit deus pōt sine natura opante facere. ¶ Ad q̄r tum dōm:q circa exituz reruz in esse per generationē fuit triplex opinio. Prima fuit ponentiuz latitationē.s.Anaxa re q ponebat oia in oibus:z gnōnē fieri p abstractionē.z sic nō ponebat verā gnātionē:q ē p hoc q noua forma subalis acquiriť māe.z in hunc defectū icidit ois opinio antiquoꝝ qui nō ponebāt verā gnātionē:sz gnātionē eē vel per cōgre gationē z segregationē: vel p alterationē tñ.z hoc cōtinge bat eis:qz non ponebant cām formalē:sz vel mālez tñ: vel cum hac etiaz agentē. Alia opinio huic ꝯraria fuit Plato nis qui posuit formas separatas quas vocauit ydeas eē in ducentes formas in materys:z quasi ad hanc opinionē in duciť opinio Auicēne qui dicit.q oēs forme sunt ab itelli gentia z agēs naturale nō ē nisi ꝑparans mām ad receptio nē forme.z ista opinio ꝓcedit ex hoc q vult ynūqđq gnā ri ex suo sili:qđ frequēter nō iuenit in rebus nālibus: sicut in his q̄ p putrefactionē fiunt.z ēt qz ponebat fieri p se ter minari ad formaz.z hoc nō pōt eē:qz p se fieri terminať ad hoc qđ hꝫ eē qđ ē terminus factiōis:z hoc ē tñ compositū nō forma neq̄ materia. vñ forma nō nisi p accidēs gnātur ¶ Tertia ē Arist. media iter bas.s.q oēs forme sunt in po tētia in mā ꝓma:non autē actu:sicut ponētes latitiones di xerunt:z agēs naturale agit nō formā sz cōposituz iducen do māz de potētia in actū.z hoc agēs naturale in sua actio ne ē quasi instrm ipsius dei agētis q ēt mām condidit z for me potentiā dedit. vñ nō oz hāc opinionē sustinēdo q ge nerans creet formā: vel q faciat aliqd ex nihilo: qz nō faē formā sz ꝯpositū. ¶ Ad gntū dōm q sicut caloz nālis agit in virtute aie vt instrm eiꝰ:vt in scōo de aīa.dr. ꝓpter qđ nō tñ calefacit:sz agit ad gnōnē carnis aīate.ita q̄litas actiua agit i vtute forme subalis.z iō illā actōez nō tñ iducitur mā in actū forme accītalis:sed ēt in actum forme subalis.

¶ Utrū mundus sit eternus. V.

A D quintum sic ꝓcedit. Uidetur q mundus sit eternus. et ad hoc possunt adduci rōnes sumpte ex q̄tuor .s.ex substātia celi:ex tpe:ex motu: z ex agente vel mouēte. Ex substātia celi sic.oē qđ est inge nitū et icorruptibile semp fuit z semp erit: sz mā ꝓma est i genita z icorruptibilis:qz oē qđ gnātur:gnātur ex subiecto: z qđ corrumpiť:corrumpiť in subm.materie autē ꝓme nō ē aliqđ subm.q̄ materia ꝓma semp fuit z semp erit:sed mate ria nunq̄ denudatur a forma.q̄ materia ab eterno fuit pfe cta formis suis:quibus spēs constituuntur.q̄ vniuersuz ab eterno fuit:cuius iste spēs sunt partes.z hec ē ratio Aristo telis in ꝓmo phys. ¶ Ꝑ.q non hꝫ ☽rium nō ē corruptibile nec gnābile:qz gnātio ē ex ꝯrario:z corruptio in cōtrariū: sz celum nō hꝫ ☽riuz:cū motui eius nihil cōtrarieť. q celuz non ē gnābile nec corruptibile.q̄ semp fuit z semp erit. z hꝫ ērō phi in ꝓmo celi z mūdi. ¶ Ꝑ.fm positionē fidei suba mundi ponitur incorruptibilis:sz oē icorruptibile ē ingeni tuz.q̄ mundus ē ingenitus.q̄ fuit semper. ꝓbatio medie oē qđ est icorruptibile habz virtutē q sit semper.sed illud qđ babet virtutem q sit semper non inuenitur q̄ndoq̄ ens z quandoq̄ non ens:quia sequeretur q simul esset ens et non ens.toto eniz tēpore aliqd ē ens ad qđ vtus sua essendi determinatur.vnde si habet virtutem vt sit in omni tē

pore:in omni tēpore est:z ita si ponať aliquando non esse: sequiť q simł sit z nō sit.q̄ nulluz icorruptibile est quādo q̄ ens z q̄nq̄ nō ens:sz omne gnābile est hꝫ ☽. z hec est rō phi.in ꝓmo de celo et mū. ¶ Ꝑ.omne qđ alicubi ē vbi ꝓus nihil erat:est in eo qđ ꝓus fuit vacuū:qz vacuū ē in quo pōt eē coꝓ cū nihil sit ibi. Sz si est mūdus factꝰ ex nihilo vbi nūc est mūdus ꝓus nihil erat.q̄ ante mūdū fuit vacuū: sed vacuū eē est impossibile:vt ꝓbať in.4.phy.z vt multa ex perimēta sensitiua dēmōstrāt in mltis īgenys: q̄ ꝓ hꝫ fiūt q nā nō patiť vacuū.q̄ ipole est mūdū icepisse.z hꝫ rō ē cōmē. in ꝓmo celi z mun. ¶ Idem pōt argui ex pte tempis sic. oē qđ est semp i ꝑn?z fine sui semp fuit z semp erit: qz post ꝓncipiū est aliqd z ante finē:sz tēpus semp est in eo qđ ē ꝑn cipiū tpis z finis:qz nihil est tpis nisi nūc:cuiꝰ diffō est q sit finis ꝓteriti z ꝓncipiū futuri.q̄ vr q semp fuit tēpus z sem per erit: z ita motus z mobile z tor⁹ mūdus.z hec ē rō phi in.8.phy. ¶ Ꝑ.omne id qđ nunq̄ pōt demōstrari: vt stans sz semp vt fluens hꝫ aliqd aīi se a quo fluit:sz nūc nō potest demōstrari vt stans sic puncť?:sz semp vt fluens:qz rō tota tpis est in fluxu z successione.q̄ oz aīi qđlz nūc ponere aliđ nūc.q̄ ipossibile est imaginari tēpus habuisse ꝓmū nūc.q̄ tē pus semp fuit:z ita vt ꝓus.z hec est rō cōmēta.ibidē. ¶ Ꝑ. creatoz mundi aut ꝓcedit mūdū tñ nā aut ēt duratione:si nā tñ sicut cā effectū.q̄ qnq̄ fuit creatoz fuit creatura: z ita mundus ab eterno. Si aūt duratiōe.ꝓus aūt z poste rius in duratione causat rōnē tpis.q̄ ante totū mundū fuit tēpus.z hoc est ipossibile:qz tēpus est accīs motus nec est sine motu.q̄ ipossibile est mūdū nō semp fuisse.z hec est rō Auicēne in sua meta. ¶ Idē pōt ostēdi ex pte motus,ipos sibile.n.est nouā reloně eē iter aliq̄ nisi aliq̄ muratiōe fcā circa alterū eoꝝ:sic ꝑz in eq̄litate.nō enī aliq̄ fiūt de nouo equalia nisi altero extremoꝝ augmētato vel diminuto: sz ois motus ipoztat relonē mouentis ad motū que relatiue opponunť.q̄ ipole est motū eē nouū nisi ꝓcedat aliq̄ muta tio vel in mouēte vel in moto:sic q vnū approximet ad al terū vel aliqd aliud hꝫ.q̄ añ oēm motū est motus.z sic mo tus est ab eterno z mobile z mundus.z hec est rō phi in.8. phys. ¶ Ꝑ.oē illud cni⁹ motus q̄nq̄ est:z q̄nq̄ quiescit re ducit ad aliquē motū cōtinuū q semp est:qz huiꝰ successio nis q̄ est ex vicissitudine motꝰ z quietis nō pōt eē cā aliqd eodē mō se hās:qz idē eodē mō se hās semp facit idē.q̄ opz q cā huius vicissitudinis sit aliqs motꝰ q nō est semp. z sic oz q bēat aliquē motū ꝓcedentē: z cū nō sit abire i ifinitū oz deuenire ad aliquē motū qui semp est.z sic idē qđ ꝓus.z hec rō est cōmen.in.8.phy. ¶ Idē pōt ēt ex vbi ex vbis phi. Inducit etiā hāc rōnē cōmenta.in.7.meta.ad ostēdenduz q si mundus esset factus oporteret q hic mūdus eēt pars alterius mundi:cuius motu accideret variatio in mundo isto siue in vicissitudine motus z quietis:siue in vicissitudi ne eē z nō eē. ¶ Ꝑ.gnātio vnius est corruptio alterius:sed nihil corrumpiť nisi genereť ꝓus.ergo ante oēm gnōnē est generatio:z ante oēm corruptionē corruptio:sed hec nō po tuerūt esse nisi mūdo exīte.ergo mundus semp fuit.z hec est ratio phi in ꝓmo de gnone. ¶ Idē pōt ostendi ex parte ipsius mouētis vel agētis.ois enī actio vel motꝰ que est ab agēte vel mouēte nō moto opz q sit semp:sz ꝓmū agēs vł mouens est oīno imobile.ergo opz q actio eius z motꝰ eiꝰ sit semp. Prima sic ꝓbať. omne qđ agit vel mouet postq̄ non agebat vel mouebat: educiť de potentia in actū:quia vnūqđq̄ agit fm id qđ est in actu. vnde si agit postq̄ non agebat:oportet q sit aliqd in actu in eo qđ ꝓus erat in po tentia:sed omne qđ educiť de potentia in actuz mouet.er go omne qđ agit postq̄ non agebat mouet. z hec rō potest extrahi ex verbis philosophi in octauo physic. ¶ Ꝑ.deus aut est agens per voluntatem aut per necessitatez nature. si per necessitatem nature cum talia sint determinata ad vnum:oportet q ab eo semper idem fiat. Uñ si ab eo mun dus est aliquando factus necesse est mundū esse eternū. si aūt agens per voluntatem.omnis autem voluntas non i cipit agere de nouo nisi aliqs motus fiat in volente vel ab aliquo impediēte qđ ꝓus erat z postmodū cessat: vel ex eo qđ excitať nunc z non ꝓus aliquo iducente ad agendū qđ ꝓus non inducebat.cum ergo voluntas dei ītobiliter ea dem maneat videtur q non incipiat de nouo agere. z ista ratio cōiter est phi in octauo phyſico.z Auicē.z Cōmētato ris. ¶ Ꝑ.omnis volens quādoq̄ agere z quādoq̄ nō age re opz q imaginetur tempus post tempus discernendo tē pus in quo vult agere a tempore in quo nō vult agere. Sz imaginari tempus post tempus sequiť mutationē vel ipsi⁹ imaginationis vel saltem imaginati:qz successio temporis causať a successione motus.vt ꝑz ex 4.phyſic.ergo impoſ sibile est q voluntas incipiat aliquem nouum motum age re quē non precedat alius motus.z hec est ratio Cōmenta toris in.8.phyſicoꝝ. ¶ Ꝑ. omnis voluntas efficiendi ſta tim ꝓducit effectum nisi desit aliquid illi volito quod sibi postmodum aueniat:sicut si modo habeam voluntatem faciendi ignez cras quādo erit frigus. modo isti volito de est presentia frigoris: qua adueniente statim faciam ignē: si posluz:nisi ad hoc aliquid aliud desit. Sed deus habuit voluntatem eternam faciendi mundum.alias esset muta bilis.ergo impossibile est q ab eterno nō fecerit munduz nisi per hoc q aliquid mūdo deerat:qđ postmodum adue nit:sed non potuit aduenire nisi per actionem aliquam.er go oportet q ante hoc de nouo factuz precedat aliq̄ actio mutationem faciens: z ita a voluntate eterna nunq̄ pro cedat aliquid nouū nisi motu mediante eterno.ergo opor tet mundum eternum semper fuisse.z hec est ratio Cōmē tatoris ibidem.

Sz cōtra. Deus aut est causa substātie mundi aut nō sed motus eius tantum. Si motus tantuz ergo eius substantia non est creata. ergo est primuz ꝓnci pium:z sic erunt plura ꝓncipia z plura increata: qđ supra improbatum est.si aūt est causa substantie celi dans esse celo: cuz omne qđ recipit esse ab aliquo sequatur ipm in duratione:videť q mundus non semper fuerit. ¶ Ꝑre terea.omne creatum est ex nihilo factum:sed omne quod est ex nihilo factum est ens postq̄ fuit nihil.cū nō sit simul ens z non ens.ergo opz q celuz ꝓus nō fuerit z postmodū fuerit.z sic totus mundus. ¶ Ꝑ.si mūdus fuit ab eterno. ergo infiniti dies ꝓcesserunt diem istum:sed infinita non est transire.ergo nunq̄ fuisset deuenire ad hunc diem qđ falsum est.ergo ꝛē. ¶ Ꝓreterea cuicunq̄ potest fieri addi tio isto potest esse aliqd maius vel plus:sed diebus qui pre cesserunt potest fieri dierum additio.ergo tempus preteri tum potest esse maius q̄ sit:sed infinito non est maius nec potest esse.ergo tempus preteritū non est infinitū. ¶ Pre terea.si mundus fuit ab eterno.ergo et gnātio fuit ab eter no tam hominum q̄ animalium: sed omnis generatio ha bet generans et generatum:generans autem est causa effi ciēs generati.et sic in causis efficiētibus est procedere in i finitū:quod ē ipossibile:vt ꝓbatur in scōo meta.ergo ipos sibile ē gnātionē semp fuisse et munduz. ¶ Ꝑ.si mundus semp fuit: boies semp fuerūt.ergo infiniti boies sunt moz tui ante nos:sz homine moziēte nō mozitur aīa eius sz ma net.ergo modo sunt infinite anime in actu a corpozibꝰ ab solute:sz impossibile ē infinitū eē in actu:vt in 3° physic. ꝓ batur.ergo impossibile ē munduz semp fuisse. ¶ Ꝑ.ipossi bile ē aliqd deo egparari:sz si mundus semp fuisset egpara reť deo in duratiōe.q̄ hꝫ ē ipole. ¶ Ꝑ.nulla virtus finita ē ad opōnē ifinitā:sz vł celi ē vtus finita cuz magnitudo eiꝰ

finita sit: ⁊ ipossibile fit a magnitudine finita eē vtutem ifinitam. ḡ ipossibile est ꝙ motus eius fuerit in tempore infinito. ⁊ silr impossibile est vt eē eius tempore ifinito duraverit: qz duratio rei nō excedit vtutē quā hz ad eē: ⁊ sic icepit qnz. ¶ Ꝑ. nullus dubitat quin deus nā ꝑcedat mūdū. sz in deo idē est natura ⁊ duratio sua. ḡ duratiōe deus mundū ꝑcedit. ḡ mundus nō fuit ab eterno.

Respōdeo dōz: ꝙ circa banc qōnē est triplex pō. prima est pboz qui dixerūt ꝙ nō solū deus est ab eterno: sz ēt alie res: sz differēter: qz quidā ante Aris. posuerūr: ꝙ mūdus est gnābilis ⁊ corruptibilis. ⁊ ꝙ ita est de toto vniverso: sic de aliquo particulari alicui⁹ spēi: cui⁹ vnū idiuiduuz corrumpit ⁊ aliud generat. ⁊ hꝰ fuit opinio Empedoclis. Alij dixerūt ꝙ res fuerūt gescētes tempore ifinito: ⁊ per itellm ceperunt moueri extrabentē ⁊ segregātem vnuz ab alio. ⁊ hec fuit opīo Anaxagore. Alij dixerūt ꝙ res ab eterno mouebant motu iordinato: ⁊ postea reducte sunt ad ordinē: vel casu: sicut ponit Democritus: ꝙ corpora idiuisibilia ex se mobilia casu adunata sunt adinuicē. vel a creatore. ⁊ hoc ponit Plato: vt dr in. 3. celi ⁊ mū. Alij dixerūt: qz res fuerūt ab eterno ꝑz illū ordinē quo mō sūt. ⁊ ista est opinio Aristo. ⁊ oium pboz sequentiuz ipm. ⁊ hec opinio iter ꝓdictas ꝓbabilior est: tamē oēs sunt false ⁊ hereticē. ¶ Scōa positio est dicētiū ꝙ mūdus icepit eē post. ḡ nō fuerat: ⁊ silr oē qō est ꝑter deuz. ⁊ ꝙ deus non potuit mūdū ab eterno facere: nō ex impotētia eius: sz qz mūdus ab eterno fieri nō potuit: cū sit creatus. volunt etiā ꝙ mundū icepisse nō solū fide teneaf: sz etiā demōstratione ꝓbet. ¶ Tertia positio ē dicētiū: ꝙ oē qō est ꝑter deū icepit eē: sz tñ deus potuit res ab eterno ꝓduxisse: ita ꝙ mundū icepisse nō potuit demōstrari: sz ꝑ reuelationē dinaz esse habitū ⁊ creditū. ⁊ hec positio initiē auctoritati Grego. ꝙ dicit. ꝙ qdā ꝓphetia est de ꝑterito: sicē Moyses ꝓphetiçaut cū dixit. In ꝑn. cre. deꝰ ce. ⁊ ter. ⁊ huic positiōi cōsecutio: qz nō credo ꝙ a nobis possit sumi rō demonstratiua ad hꝰ: sicē nec ad trinitatē: ḡuis trinitatem nō esse sit ipossibile. ⁊ hoc oī dit debilitas rōnū q̄ ad hoc iducunt ꝑ demōstrationibus: q̄ oēs a pbis tenētibus eternitatē mundi posite sunt ⁊ solute. ⁊ iō potius in derisionē q̄z in cōfirmationē fidei vertunt. si qs talib⁹ rōnibus inixus ꝺ pbos nouitatē mūdi ꝓbare intenderet. ¶ Dico ḡ ꝙ ad neutrā prē qōnis sunt demōstratiōes: sz pbabiles vel sophistice rōnes ad vtrūq;. Et hoc significat ꝟba pbi dicētis in ꝓmo topic. ꝙ sunt q̄dā ꝓblemata: de gbus rōnē nō habemus: vt vtrū mūdus sit eternus. vñ hoc ipse demōstrare nunq̄ itendit: qō pz ex suo mō ꝓcedēdi: qz ybicūq; hāc qōnē ꝑtractat semp adiūgit aliquā ꝑsuasionē vel ex opione pluriū vel approbatiōe rōnū: ꝙ nullo mō ad demonstratoꝝ ꝑtinet. Causa aūt q̄re demonstrari nō pōt est ista: qz nā rei variatur fm ꝙ est in esse pfecto: ⁊ fm ꝙ est in primo suo fieri fm ꝙ exit a causa: sic alia natura est bois iam nati: ⁊ eius fm ꝙ est adhuc in materno vtero. Uñ si quis ex conditionibus bois nati ⁊ pfecti vellet argumētari de ꝺditionibus eius fm ꝙ est iperfect⁹ in vtero matris exñs deciperef: sic narrat rabi Moyses de quodā puero q̄ mortua matre cū esset paucoꝝ mensiū: ⁊ nutritus fuisset in quadā insula solitaria: pueniens ad annos discretionis: q̄siuit a quodā an boies essent facti: ⁊ quomodo. cui cū exponeret ordinē natiuitatis humane obiecit puer hoc esse ipossibile asserēs: qz homo nisi respiret ⁊ comedat ⁊ superflua expellat nec per vnū diē viuere pōt. vñ nec in vtero matris ꝑ nouē mēses viuere pōt. ¶ Silr errāt q̄ ex mō fiendi res in mundo iā pfecto volunt necessitatē vel ipossibilitatē iceptiōis mūdi ostēdere: qz qō nūc icipit eē icipit ꝑ motū. vñ oz ꝙ mouēs ꝑcedat duratiōe. oz ēt ꝙ ꝑcedat materia ⁊ ꝙ sint ☽rietates. ⁊ hec oia non sunt necessaria in pro-

gressu vniuersi esse a deo.

Ad primum ḡ dōm ē: ꝙ mā ē ingenita ⁊ icorrupti bilis. nō tamē sequitur ꝙ semp fuerit: qz incepit eē non per generationez ex aliquo: sz omnino ex nibilo ⁊ simil⁹ posset deficere si deus vellet: cuius volūtate materie: ⁊ toti mundo esse cōicatur. ¶ Et simil⁹ dōm est ad 2ᵐ ꝙ illa ratio ꝓcedit de iceptiōe per gnōnem ⁊ motum. vnde illa est rō ☽tra Empedoclē ⁊ alios: q posuerūt celum generari. ¶ Ad 3ᵐ dōm: ꝙ potentia q̄ nunc est in celo ad durationē nō mensurat ad determinatū tēpus. vñ per eā in añ ⁊ post potuit ifinito tēpore eē si eā semp habuisset. sz bāc potentiam duratiōis nō semper habuit: sz voluntate divina in sua creatione sibi tradita est. ¶ Ad q̄rtū dōm: ꝙ ante creationē mundi nō fuit vacuū sicut neq; post. vacuū enī nō est tñ negatio sz ꝑuatio. vñ ad positionez vacui opz ponere locū vel dimēsiōes separatas sicut ponētes vacuū dicebāt. quoꝝ nullū ponim⁹ añ mūdū. Et si dicaf ꝙ possibile erat ante factionē mūdi mūdū futurū esse vbi nūc est. Dōm ad hoc ꝙ nō erat nisi in ptāte agētis: vt supra dictuz est. ¶ Ad qntum dōm. ꝙ illa rō est circularis qō sic pz fm pōm ꝑ ꝑus ⁊ posterius in motu est ꝑus ⁊ posterius in tēpore. vñ q̄ dr ꝙ omne nunc sit finis ꝑoris ⁊ posteriozis p̄n⁹: supponit ꝙ oē momētū motus sequaf quendā motū: ⁊ ꝑcedat quēdā. vnde dico ꝙ ꝓpositio illa non pōt ꝓbari nisi ex suppositione eius qō per eam concluditur. et ideo pz ꝙ nō est demōstratio. ¶ Ad sextū dōz: ꝙ nūc nunq̄ itelligit vt stans: sz semp vt fluens. nō aūt vt fluēs a ꝑiozi nisi motus ꝑcedat: sz in posterius. nec iterū in posterius sed a ꝑozi nisi motus sequaf. vñ si nūq̄ sequeret vel precederet motus. nūc nō eēt nūc. ⁊ hꝰ pz in motu ꝑticulari q̄ sensibil⁹ incipit: cuius qōlibet momētū est fluēs: et tamē aliqō est primū: ⁊ aliqō vltimū fm terminū a quo et in quē. ¶ Ad 7ᵐ dōm: ꝙ deus ꝑcedit mūdū nō tñ nā: sz ēt duratiōe: nō tamē duratiōe temporis: sed eternitatis: qz ante mūdū nō fuit tempus in rerum natura existens sed imaginatiōe tñ: qz nunc imaginamur huic tēpore finito ex parte ante deū potuisse multos ānos addidisse: quibus omnibus presens eēt eternitas. ⁊ fm hoc dicitur ꝙ deus potuit ꝑus facere munduz q̄ fecerit et maiozē et plures. ¶ Ad octauuz dōm: ꝙ nouitas rel'onis contingit non ex mutatione mouētis: sz ex mutatione mobilis vt large mutatio sumaf ꝑ creatiōe que ꝓprie mutatio non est: vt dictū est supra. vñ motū celi ꝑcedit creatio ei⁹ ad minus natura. creationē aūt nō ꝑcedit aliq̄ mutatio: cum sit ex nō ente simplr. Si tamē supponeret ꝙ ēt celū extitisset anteq̄ moueri cepisset adhuc rōnō ꝑcederet: qz itelligendū est ꝙ duplex est relatio. q̄daz est relatio absoluta: sicē in oibus q̄ sunt ad aliqd ꝺz eē: vt p̄nitas et filiatio. et talis rel'o nō efficit noua nisi ꝑ acquisitionē illius: in quo rel'o fundat. vñ si acquirat ꝑ motū: talis rel'o sequit motū: sicē silitudo vnius ad alterū sequit alterationē in q̄litate: supra quā fundat relatio. Si aūt acqrat ꝑ creationez sequit creationē sicē silitudo creature ad deū fundat super bonitatē q̄ ꝑ creationē acquirit ꝑ quā creatura deo assimilatur. q̄dā aūt relativa sunt que simul important relationē et fundamētū rel'onis. Nouitas aūt taliū relationū exigit acquisitionē illius rei q̄ significat ꝑ nomen: sicut ipsius habitus ḡ est scia. et silr est de rel'one: quā ipozat nomē mot⁹ q̄ efficit nona ꝑ acqsitionē ipsius mot⁹ a mouēte i mobili. ¶ Ad 9ᵐ dōm: ꝙ hꝰ vicissitudinis: ꝙ q̄nq; mūdus nō fuit: et postmodū fuit: nō ē cā efficiēs aliqs mot⁹: sz aliq̄ res semper eodē mō se hās. s. volūtas dina q̄ ab eterno fuit. de hoc ꝙ mūd⁹ in eē post nō eē exiret. Et si diceret ꝙ idē semp facit idē: dico ꝙ ye ē si accipiat agēs ꝑz ꝓpriā rōnē q̄ ꝓduc determiate hūc effectū: sicē aūt agēs nāle determinat ꝑ formā ꝓpriā vt nūq̄ seq̄t actio nisi ꝑz ꝓueniētiā ad formā il-

lam ita agens voluntariū determinat ad actionē ꝙ ꝓpositum voluntatis. vñ si voluntas nō sit impedibilis nec mobilis: nō sequit effectus nisi fm hoc ꝙ voluntas ꝓposuit. ⁊ hꝰ est verū ꝙ voluntas dina in hoc ꝙ semp est eadē semper facit illud qō ab eterno voluit: qz nunq̄ cassat. non tñ facit vt sua volita semp sint: qz hꝰ ipse nō vult. vñ si hoc faceret: qz faceret illud qō ipe nō vult eēt simile ac si calor faceret frigus. ¶ Ad 10ᵐ dōm: ꝙ ꝑma idiuidua gnābiliuz ⁊ corruptibilium nō ꝓdierūt in eē per gnōnem: sz ꝑ creationē. ⁊ iō nō opz q̄dam preexitisse. ex qbus creata sint: vt sic in ifinituz babeat. ¶ Ad 11ᵐ dōm: ꝙ est duplex agēs. quoddā ꝑ necessitatē nāe: ⁊ istud determinat ad actionē per illud qō est in nā eius. vñ impossibile est ꝙ incipiat agere nisi per hoc qō educit de potentia ad actum vel essentiali vel accidentali. Aliud est agens per voluntatē: et in hoc distinguēdū est ꝙ qōdā agit actione media que nō est eēntia ipsius operātis: et in talib⁹ nō potest sequi effectus nouus sine noua actione. et nouitas actionis facit aliquā mutationē in agente ꝓput est exiens de ocio in actum: vt in scōo de aia. dr. Quoddaz vō sine actione media vel instrō et tale agens est deus. vnde suuz velle est sua actio: et sicē suum velle est eternū: ita ⁊ actio. nō tamē effectus sequit nisi fm formā volūtatis que ꝓponit sic vel sic facere et ideo nō exit de potentia in actū sed effectus qui erat in poª agente efficitur actu ens. ¶ Ad duodecimū dōm: ꝙ in oibus illis que agunt ꝓpter finez qui est extra voluntatem volūtas regulat fm illum finez. vñ fm ea q̄ ipediunt ⁊ iunāt ad finez vult q̄nz agere ⁊ q̄nz non agere: sed voluntas dei non dedit esse ipsi vniverso ꝓpter alium finem exītem extra volūtatez eius sicē nec monet ꝓpter alium finem: vt philosophi concedunt: qz nobilius non agit ꝓpter vilius se. ⁊ ideo non opz ex boc ꝙ non semper agat ꝙ habeat aliquid iducēs ⁊ retrabens nisi determinationē volūtatis sue: que ex sapia sua omnē sensum excedente procedit. ¶ Ad 13ᵐ dicēduz: ꝙ intellectus diuinus itelligit omnia simul: ⁊ ideo ex hoc ꝙ intelligit presentia huius temporis ⁊ illius: non est aliqua mutatio in intellectu eius: licz hoc non possit cōtingere in itellectu nostro: et iō pz ꝙ rō sophistica est. simil⁹ nec ponit aliquis motus ex pte rei imaginate: qz deus noluit facere vniversum post aliquod tempus: qz tempus ante non erat nisi imaginatuz vt ꝓius dictum est. ¶ Ad quartumdecimum dicendum: ꝙ voluntas diuina non ab eterno produxit vniversum: qz aliquid deerat ipsi volito. hoc enim quod volito potest intelligi deesse: ꝓpter quod differtur: est proportio ipsius ad finem: sicē voluntas hominis differt sumere medicinā quādo medicina non est proportionata sanitati hominis. ⁊ sic dico ꝙ ipsi vniverso ꝙ fieret ab eterno deerat proportio ad finem: que est voluntas diuina. hoc enim voluit deus vt haberet esse post nō esse sicut natura ita ⁊ duratione ⁊ si ab eterno fuisset hoc sibi defuisset. vnde non fuisset ꝓportionatum diuine volūtati: que est finis eius. Et quia ad rationes in contrarium factas: quas dixi demonstrationes non esse: inueniuntur philosophoruz resp̄onsiones: ideo quāuis verum cōcludant: ad eas etiā respondenduz est fm ꝙ ipsi pbi respondent: ne alicui disputāti cōtra tenentes eternitatem mundi ex improuiso occurrāt.

Ad primuz ergo dicenduz: ꝙ sicut dicit Cōmentator in li⁹ de substātia orbis. aristoteles nunquā intendit ꝙ deus esset causa motus celi tātum: sed etiā ꝙ esset causa substātie eius dans sibi esse. cuz enim sit finite virtutis: eo ꝙ corpus est indiget aliquo agente infinite virtutis: a quo ⁊ perpetuitatez motus habeat ⁊ perpetuitatem essendi: sicut motum ⁊ esse: non tamen ex hoc sequitur ꝙ precedat durationē: quia nō est dans esse per motū: sed per influentiam eternam: fm ꝙ scientia eius est causa rerum: ⁊ ex hoc ꝙ scit ab eterno: ⁊ vult sequit̄ res ab eterno esse: sicut ex hoc ꝙ sol est ab eterno: sequit̄ ꝙ radius ei⁹ ab eterno sit. ¶ Ad secūduz respondet Auicē. in sua meta physica. dicit enim omnes res a deo creatas esse: ⁊ ꝙ creatio est ex nibilo vel eius quod habet esse post nihil: sz hoc potest intelligi dupliciter: vel ꝙ designet ordo duratōis. ⁊ sic fm eum falsum est. aut ꝙ designetur ordo nature. ⁊ sic verum est. vnicuiq; enim est ꝑus fm naturam illud qō est ei, ex se: q̄ id quod est ei ab alio: quelibet autem res preter deum habet esse ab alio. ergo oportet ꝙ fm naturam suam esset non ens: nisi a deo esse haberet: sicut etiaz dicit Gregozius. ꝙ omnia in nibilum decideret: nisi ea manus omnipotētis contineret: ⁊ ita non esse quod ex se habz naturaliter est ꝑus q̄ esse quod ab alio habet: ⁊ si non duratione: ⁊ per hunc modum concedunt a pbis res a deo create ⁊ facte. ¶ Ad tertium dicēdum. ꝙ infinitum esse actu impossibile est: sed infinituz esse per successionē non est impossibile: infiniti autem sic considerati quodlibet acceptū finitum est: transiēs autem non potest intelligi: nisi ex aliquo determinato ad aliquod determinatuz: ⁊ ita quodcū q̄z tēpus determiatuz accipiaf semper ab illo tempore ad istud est finitum tēpus: ⁊ ita est deuenire ad presens tempus. Ut potest dici ꝙ tempus preteritū est ex parte anteriozi infinitum: ⁊ ex posteriozi finitum: tēpus autem futurum: ecōtrario: vnicuiq; autem ex parte illa qua finitum est: est ponere terminum ꝑncipium vel finē. vnde ex hoc ꝙ infinitum est tēpus ꝑteritum ex parte anteriozi: sz eos sequit̄ ꝙ non habeat ꝑncipiū sed finē. ⁊ ideo sequitur ꝙ si homo incipiat numerare a die isto: non poterit numerādo puenire ad ꝑmū diez: ⁊ ecōtrario sequit̄ de futuro. ¶ Ad quartū dōz. ꝙ infinito nō fit additio fm suā totalē successionem qua infinitū est in potentia tātum accipientis. sed alicui finito accepto in actu: ⁊ illo nihil prohibet aliquid esse plus vel maius. ⁊ ꝙ hꝰ ratio sit sophistica pz. qz tollit etiā infinitū in additione numeroꝝ. vt si sic dicaf. aliquot spēs numeroꝝ sunt excedētes denariuz; que non excedūt centenarium. ergo plures species excedūt denariuz q̄ centenarium: ⁊ ita cum infinite excedūt centenarium erit aliquid maius infinito. pz ergo ꝙ excessus ⁊ additio ⁊ transitus non est nisi respectu alicuius in actu vel in re existentis vel actu ꝓitellectū vel ymaginationē accepte. vnde ꝓ has rōnes sufficiēter ꝓbat ꝙ nō sit ifinitū in actu nec hoc est necessariū ad eternitatē mundi: ⁊ iste solutiōes accipiūtur ex verbis pbi. 3. phyſicoꝝ. ¶ Ad quituz dicēdū. ꝙ eūdem effectum ꝑcedere causas infinitas per se vel essentialiter est impossibile: sed accidentaliter est possibile (hoc ē dictum) aliquem effectum: de cuius ratione sit ꝙ procedat a causis infinitis est impossibile. sed causas illas: quarum multiplicatio nihil interest ad effectum: accidit effectui esse infinitas. verbi gratia. ad esse cultelli exigunt̄ per se alique cause mouētes: sicut faber ⁊ instrumētum. ⁊ hꝰ eē infinita est impossibile. quia ex hoc sequeret̄ infinita esse simul actu. sed ꝙ cultellus sit factus a quodā fabro sene: qui multotiēs instrumēta sua renouauit: sequit̄ multitudinem successiuam instrumētoꝝ hoc est per accidēs: ⁊ nihil prohibet esse infinita instrumēta precedētia istum cultellum: si faber fuisset ab eterno. ⁊ similiter est in generatiōe animalis: quia semē patris est causa mouēs instrumētalr respectu virtutis solis: ⁊ quia huiusmodi instrumēta que sunt cause secūde: generant̄ ⁊ corrumpunt̄: accidit ꝙ sunt infinite: ⁊ per istum etiā modū accidit ꝙ dies infiniti precesserint etiā istum diē: qz subst̄ātia solis ab eterno est fm eos ⁊ circulatio eius quelibet finita. ⁊ hāc rōnē ponit Cōmentator in 8°phisicoꝝ. ¶ Ad sextum dicendum ꝙ illa obiectio inter alias fortioz est: sed ad hāc rñdet algazel in

sua meta. vbi diuidit ens p finitū ⁊ infinitum ⁊ cedit infinitas aias esse in actu: ⁊ hoc est p accñs: q3 aie rōnales exute a coꝛpib⁹ nō bñt dependētiā adinuicē. sed cōmētatoꝛ rñdet q3 aie nō remanēt plures post coꝛp⁹: sed ex oib⁹ manet vna tm̄. vt infra patebit. vñ nisi h̄ positio quā ponit in 3ᵒ de aīa. p̄mo improbaret: nō ꝺcta eū nō ꝺcluderet. ⁊ hāc ēt rōnem tāgit rabbi Moyses ostēdēs p̄dictā rōnē nō eē demōstrationē. ¶ Ad septimū dōm. q3 etiā si mundus semp fuisset nō equareť deo in duratione: q3 duratio diuina que ē eternitas est tota simul: nō aūt duratio mūdi que successione tēpoꝛ variať. ⁊ hāc ponit Boetius in 5ᵒ de consolatione.

¶ Ad octauū dōz. q3 in celo nō est potētia ad eē: ſz ad vbi tm̄ ſz pḥm: ⁊ ideo nō pōt dici q3 potētia ad eē sit finita vl̄ infinita: ſz poᵃ ad vbi finita est: nec tm̄ oz q3 motⁿ localis cui coꝛrñdet hec potētia sit finit⁹: q3 motⁿ est infinit⁹ duratiōe ab infinitate v̄tutis mouentis a qua fluit motⁿ i mobile: ⁊ h̄ est rō Cōmētatoꝛis in. ii. meta. tm̄ hoc qō dicit q3 h3 potentiam ad esse intelligendum est ad acquirendum esse per motum: habet tamen virtutem vel potentiam ad esse. vt dicitur. in p̄ cel. ⁊ mun. et hec virtus finita est: sed acquiritur duratio infinita ab agente separato infinito vt ipemet in libꝛo de substantia oꝛbis dicit. ¶ Ad nonum dicēdum. q3 duratio dei que est eternitas eius ⁊ natura ipsius sunt vna res: ⁊ tamen distinguuntur ratione vel modo significandi: quia natura significat quandam causalitatem prout dicitur natura motus principium: duratio autem significat quandam permanentiam. ⁊ ideo si accipiatur preeminentia nature diuine: ⁊ durationis ad creaturam vt vtrunq3 est res quedam: inuenietur eadem preeminentia. sicut enim natura diuina precedit creaturam dignitate ⁊ causalitate. ita ⁊ duratio diuina eisdem modis creaturam precedit: non tamen oportet si deus precedit mundum per modum nature vt significať cum dicitur naturaliter precedit mūdum: q3 etiam mundum precedit per modum durationis: vt significatur: cum dicitur deus duratione precedit mūduz cum nō sit idez modus significādi nature ⁊ durationis: et similr̄ soluunť multe alie sil'es obiectiones. vt in p̄mo libꝛo dictuz est.

¶ Utrum conueniēter exponitur in p̄ncipio creauit deus celuz ⁊ terraz. i. in filio. VI.

AD sextum sic proceditur. Uidetur q3 inconueniēter exponatur in principio creauit deus celum ⁊ terram. i. in filio. Pater enim est principium totius diuinitatis. vt Auguſt. dicit. ergo per principium appꝛopꝛiate debet intelligi pater. ¶ Preterea. vt in pꝛio libꝛo dictum est: ex ipso dicitur ꝓpter patrem. in ipso pꝛopter spiritū sanctum. ergo per hoc qō dicitur. in principio intelligitur spiritus sanctus: ⁊ non filius. ¶ Itez videtur q3 inconuenienter dicatur: in principio tempoꝛis: quia tēpus adiacet motui firmamenti: sed firmamentuz factum est secūda die. ergo pꝛincipiuz tempoꝛis fuit post creationem celi ⁊ terre: ⁊ ita non in principio tēpoꝛis creata sunt. ¶ Preterea. tempus est vnum de quattuoꝛ p̄mo creatis sed tempus non est creatuz in p̄ncipio tēpoꝛis: quia tēpus sic esset in indiuisibili quod est impossibile. ergo nec celuz nec terra. ¶ Item videtur q3 inconuenienter dicatur in principio. i. ante omnia: quia sicut dicitur in libro de causis: pꝛima rerum creatarum est esse: ⁊ non est ante ipsum creatum aliud: sed celum ⁊ terra non sunt suum esse. ergo ante celū ⁊ terrā aliqd creatū est. ¶ Preterea. eccleſiaſtici. 18. dicit. Qui viuit in eternuz creauit oia simul. ergo celum et terra nō sunt ante omnia creata. ¶ Preterea. celū et angelus sunt simul facta. vt infra dicet. ergo non ante omnia celuz et terra facta sunt.

Respondeo dicendo: q3 triplex ēxpositio posita cō ueniens est ſm̄ sanctos: per quā multiplex erroꝛ excludiť. per p̄mā excludiť erroꝛ manicbei ponētis plura p̄ncipia: q3 in p̄ncipio vno effectiuo: ⁊ non in pluribus res facte dñr. per ſcāz excludiť erroꝛ eternitatis mūdi: in hoc q3 mūdus p̄ncipiū durationis bñe ponit. per tertiā excludiť erroꝛ ponētiū visibilia a ꝺo creata mediāte ſpūali creatura in hoc qō ponit celū ⁊ terra eē p̄mo creata.

Ad primuz g̃ dōm: q3 rō p̄ncipy effectiui appꝛopꝛiatur patri: ſz rō p̄ncipy exemplaris per modum artis appꝛopꝛiať filio qui est sapientia ⁊ ars patris ¶ Ad ſcōm dōm: q3 esse in. sic in continente ⁊ saluante appꝛopꝛiať ſpiritui sancto ꝓpter appꝛopꝛiatum bonitatis: sed esse in. per modum quo artificiatum est in arte ⁊ res in sua similitudine appꝛopꝛiatur filio. ¶ Ad tertium dōm: q3 ſm̄ illaz opinionem que ponit omnia simul creata in materia informi dicuntur res create in principio tempoꝛis: qō mensurat motum p̄imi mobilis: non sicut in mensurante creationez: sed sicut in adiacente creationi: quia simul fuerunt rerum creatio ⁊ tempoꝛis p̄incipium: sed ſm̄ alias opinionem: que ponit res formatas per tempoꝛum successionem non itelligitur de tempoꝛe qō est mensura illius motus: ſz de tēpoꝛe qō est numerus illius vicissitudinis: qua esse mūdi succedit ad non esse eiusdem vel ſm̄ alios ſumiť tempꝰ pro euo qō simul cum celo ⁊ terra creatum est. ¶ Ad quartum dōm: q3 sicut numerus non numerať alio numero: ita nec tempus alio tempoꝛe mensuratur nec fieri eius: cū suū esse totum sit in fieri. vnde incipit in p̄incipio tēpoꝛis non sicut in mensurante esse eius: sed sic in eo a quo incipit eius productio: vt animalis a coꝛde: ⁊ domus a fundameto: ⁊ linee a puncto. ¶ Ad quintum dicendum: q3 loquitur philosophus de oꝛdine nature prout animal pꝛius homine dicit ⁊ non de oꝛdine durationis: non enī fuit esse celi ⁊ terre: ante ipsa tempoꝛa. ¶ Ad sextum dicitur. q3 intelliguntur ſm̄ vnam opinionē oia simul creata non in speciebus suis: sed in materia informi: sed ſm̄ alios dicunť omnia creata simť ēt in formis ꝓpꝛiis: ſz tunc hec ante alia creata dicunť: nō duratione: sed nature oꝛdine ſm̄ q3 in via generationis est incompletum ante completum. hec tamen infra magis inquirenť. ¶ Ad septimuz dicendum: q3 per celum etiam intelligiť angelica nā q̄ in celis bītare dr̄. ⁊ p terrā itell'r tota nā gnābiliū ⁊ coꝛruptibiliū. ¶ Expō textᵘ.

PLato nāq3 ⁊c.) Sciendū q3 in B ꝓlato errauit: q3 posuit formas exēplares p se subsistēres exī itell'z dīnū: ⁊ nz ipsas nz māz a deo eē bñe (Arist. vo ⁊c.) Uī ipfecte tāgere positionē ei⁹: q3 ipse ponit tria p̄n⁹ in p̄ phy. māz: formam ⁊ priuationem. ¶ P. ipse ponit non solum causaz effectiuam: exemplarem que intelligiť per p̄incipiuz operatoꝛium: sed etiā cām finalem. ¶ P. ſm ipſz formā ⁊ agēs et finis incidunt in idem: vt in ſcōo phyſic. dicit. et ita videtur tantum duo p̄incipia posuisse. ¶ Ad qō dicendum: q3 Aristo. non errauit in ponendo plura p̄ncipia: q3 posuit eē oium tātum a p̄mo p̄ncipio dependere: ⁊ ita relinquit vnū esse p̄mum p̄ncipium: errauit autem in positione eternitatis mundi. ¶ Ad p̄mum ergo dōm: q3 p̄uatio ab eo non ponitur p se p̄ncipium: sed per accidēs nec in esse rei: ſz in fieri tm̄. ¶ Ad aliud dōm: q3 ſm̄ ipm̄ p̄mum p̄ncipium agens: ⁊ vltimus finis reducunť vt idem numero: vt pz in. ii. meta. vbi ponit q3 p̄muz p̄ncipiū mouēs mouet vt desideratū ab oībus. forma aūt que est pars rei nō ponit ab eo in idez numero icidere cū agente: ſz in idem spē vel similitudine. ex quo sequiť q3 sit vnū p̄ncipiū p̄mū extra rem qō est agēs et exemplar ⁊ finis. et duo que sunt ꝓtes rei. i. forma ⁊ mā q̄ ab illo p̄mo p̄ncipio producuntur.

¶ Credam⁹ igiť rex creatax celestiū vel terrestriū: visibiliū vel inuisibiliū cām nō eē nisi bonitatē creatoꝛis q̄ ē deus vn⁹ ⁊ verus. Cui⁹ tāta ē bonitas: vt sūme bonus beatitudinis sue q̄ eternal'r btūs ē: alios velit eē ꝓticipes: quā vidit ⁊ cōicari posse ⁊ minui oino nō posse. Illō idē igī bonū qō ipe erat: ⁊ quo btūs erat: sola bonitate ⁊ nō necessitate alīs cōicare voluit: quia sūme bōi erat p̄ desse vel le: ⁊ oipotentissimi noceri non posse.

¶ Quare rōnalis creatura fcā sit.

ET q3 nō valet eⁱ⁹ btitudinis ꝓticeps existere aliqs nisi p̄ intelligentiā que quāto magis itelligiť tāto pleni⁹ bī: fecit de⁹ rōnalē creaturā q̄ sūmū bonū itelligeret: ⁊ itelligēdo amaret: ⁊ amando possideret ac possidendo frueret. Eāq3 h̄ mō distīxit: vt ps i sui puritate p̄māeret: nec coꝛpi vniret. s. āgeli. ps coꝛpi vniret. s. aīe. Bisticta ē itaq3 rōnalis creatura i incoꝛpeam ⁊ coꝛpeaz. Et icoꝛpea qdē angel⁹: coꝛpea vo bō vocať ex aīa rōali ⁊ carne subsistens. ꝺditio ergo rōnalis creature p̄imā cāz bñit dei bōitatē.

¶ Quare creatus sit homo vel angelus.

HEc q3 si q̄rit q̄re creatus sit bō vel angelus: breui ſm̄one rñderi pōt ꝓp bonitatē eius. Uñ Aug. in libro de doctrina xp̄iana: q3 bonus ē deus sumus: ⁊ inc̄ptū sumus boni sumus.

¶ Ad quid creata sit rationalis creatura.

ET si q̄rit ad qd creata sit rōnal' creatura: rñdeť ad laudādū deū: ad fruēdū ei: ad fruēdū eo: in qb⁹ pficit ipa: nō de⁹. Deus enī pfcūs ⁊ sūma bonitate plen⁹: nec augeri p̄t nec minui. Oꝛ ergo rōnalis creatura fcā ē a deo: referēdū ē ad creatoꝛis bonitatē: ⁊ ad creature vtilitatē.

¶ Breuissima responsio cū queritur quare vel ad quid facta sit rōnalis creatura.

CUm g̃ q̄rit q̄re vl' ad qd fcā sit rōnal' creatura: breuissime rñderi p̄t ꝓpter dei bonitatē ⁊ suā vtilitatē. Utile nē pe ipi ē seruire deo ⁊ frui eo. Fcūs ergo āgelus siue bō ꝓp deū dr̄ esse: nō q3 creatoꝛ deus ⁊ sūme btūs: alterutrius idiguerit officio: qui bonoꝛ nr̄oꝛ nō eget. sed vbi seruiret ei ac frueretur eo: cui ꝓfuit regnare ē. In hoc enī pficit ꝓfuiens: non ille cui seruitur.

¶ Sic̄ factᵘs est bō vt deo ꝓfuiret: sic mūdus vt seruiret homini.

ET sic̄ fcūs ē bō ꝓpter deū. i. vt ei ꝓfuiret: ita mūdus fcūs ē ꝓpter boiez vt ei seruiret. Positus est ergo homo in medio vt ei ꝓfuireť: ⁊ ipse ꝓfuiret: vt acciꝑet vtriq3: ⁊ refluēret totū ad bonum bois: ⁊ qō accepit obsequiū: ⁊ qō ipēdit. Ira. n. voluit deus sibi ab boie ꝓfuiri: vt ea seruitute non deus: sed bō seruiēs iuuaretur. Et voluit vt mūdus ꝓfuiret boi: ⁊ exinde silr iuuareť homo. Totū igī bonū bois erat: ⁊ qō fcūs ē ꝓp ipz: ⁊ ꝓpter qō fcūs ē ipse. Oia enī vt ait apl's nr̄a sunt. s. ⁊ supꝛioza ⁊ eq̄lia ⁊ inferioza. Supꝛioza qdē nostra sunt. s. ad ꝓfruendū: vt deus trinitas. Eq̄lia ad ꝓuiuendū. s. angeli. qui ⁊ si modo nobis sint supꝛiozes: in futuro erunt equales: q3 ⁊ modo nostri sūt: q3 ad vsum nobis sunt. Sic̄ res dr̄ioꝛ dicūtur eē famulozū non dñio: sed quia sunt ad vsum coꝛ. Ipsiq3 angeli in q̄busdam scripture locis nobis seruire dicūtur: dum ꝓpter in ministerium mittuntur.

¶ Qñ aliquādo dr̄ in scriptura homo factus est ꝓp reparationem angelici casus.

DE homine quoq3 in scriptura interdum reperitur q3 factus sit ꝓp reparatiōem angelice ruine: qō non ita ē intelligendū quasi nō fuisset bō fcūs si nō peccasset angelus: sed q3 iter alias cās p̄cipuas hec ēt nōnulla extitit. Nostra igiť sunt supꝛioza ⁊ equalia nostra ēt sūt inferioza. quia ad seruiendū nobis facta.

¶ Quaꝛ ita sit bō istitut⁹. s. vt aia sit vnita coꝛpi.

SOlet ēt queri cū maioꝛis dignitatis eē videreť aia si absq3 coꝛpe permāsisset cur vnita sit coꝛpi: Ad qō primo dici pōt: q3 deus voluit ⁊ voluntatis ei⁹ cā querenda non ē. Secūdo aūt dici pōt: quia iō deus voluit eā coꝛpoꝛi vniri vt in humana conditione oñderet nouū exemplū beate vnionis que ē inter deum ⁊ spiritum: in qua diligiť ex toto coꝛde: ⁊ videtur facie ad faciem. Putaret enim creatura se non posse vniri creatoꝛi suo tanta pꝛopinquitate: vt eum tota mēte diligeret ⁊ cognosceret: nisi videret spirituz qui est excellentissima creatura tam infime. i. carni que de terra est in tanta dilectione vniri: vt non valeat artari ad hoc vt velit eam relinquere sicut apostolus ostendit dicens. Volum⁹ coꝛpoze expoliari: ſz superuestiri: per quod ostenditur spiritum creatum spiritui increato ineffabili amoꝛe vniri. Pro exemplo igitur future societatis que inter deum ⁊ spiritum rationalem in glorificatione eiusdem perficienda erat: animam coꝛporeis indumētis: et terrenis māsionibus copulauit: luteāq3

mām fecit ad vite sensuz vegetare: vt sciret hō
q si potuit de⁹ tā disparē nām corpis t aie in
federatiōez vnā t i amicitiaz tantā cōiungere:
nequaqz ei impossibile futuz: rōnalis creature
humilitatē: lz longe inferiorē ad sue glie ptici/
patiōnē sublimare. Qz g̃ pro exemplo rōnalis
spūs in pte vsqz ad ꝓsortium terreni corpis hu
miliat⁹ē: ne forte in h nimis depssus videret:
addidit dei puidētia: vt postmodū cū eodem
corpe glificato ad ꝓsortiuz illoz qui in sua per
stiterāt puritate sublimaret. Ut qō min⁹ ex di
spositiōe creatoris sui accepat ꝓditus: postmo
dū per gr̃am eiusdē acciperet glificat⁹, sic ergo
ꝓditor de⁹ rōnales spūs varia sorte p arbitrio
voluntatis sue disponēs: illis quos in sua puri
tate reliquerat: sursū in celo māsionē: illis vero
quos corpib⁹ terrenis sociauerat: deorsum in
terra habitatiōem ꝓstituit: vtrisqz regulā propo
nēs obedientie: q̃ten⁹ t illi ab eo vbi erāt nō ca
derēt: t isti ab eo vbi erāt ad id vbi nō erāt ascē
derēt. Fecit itaqz de⁹ hoiem ex duplici su bstā
tia: corp⁹ de terra fungēs: aiam vero de nihilo
faciēs. Jō āt vnite sūt aie corporibus: vt in eis
deo famulātes maiorem mereant coronā.

¶ Post sacramētū trinitatis de creatura tripti
ta ē agendū t prius de digniori .i. angelica.

EX pmissis appet rōnalē creaturaz in
angelicā t humanā fuisse distinctā:
q̃z altera ē tota spūalis. i. angelica: al
teraꝝo ex pte spūalis t ex pte corpo
ralis .i. hūana. Cū itaqz de bis tractādū sit. s. ō
spūali t corpali creatura. t de rōnali t de nō
rōnali. prio de rōnali t spūali. i. ō āgelis agēdū
vī: vt a ꝓtuitu creatoris ad cognitiōem creatu
re digniozis rō nr̃a intēdat. Deinde ad cōside/
rationē corporee tā illius que ē rōnalis q̃z illi⁹
que nō ē rōnalis descēdat: vt trinitatis increate
sacramentū tripartite creature eiqz ꝓcretorum
Atqz ꝓtingentium sequatur documentum.

¶ Divisio textus.

DICTO exitu rex a pmo pn⁹. Dic psequit ordinē eaz in vltimū finē. Et divi/
dit in ptes tres. In pria oñdit finē vltimum
creaturaz. In z⁹ ex fine oñdit creaturarum
diuersitatē ibi (Et qz nō valz rē.) In z⁹ ex distinctiōe cō
cludit tractādi ordinez ibi (Ex pmissis appet rē) Scda
divid̃it in tres. In pria oñdit ordinē spūalis nāe in finē.
In scda ordinē corporalis ibi (Et sicut fcūs ē homo rē.)
In tertia ordinē cōiuncti ex vtroqz ibi (Solet ēt q̃ri rē)

¶ Circa primum duo facit. Prio ex fine cōcludit spūalis
nature institutionem. Scdo cōcludit ordinē ipsius in fi
nem ibi. (Ideoqz si querat rē) Et circa hoc tria facit. pri
mo assignat finē ex pte agentis. scdo ex parte operis ibi.
(Et si querit rē) Tertio cōiungit vtrūqz ibi (Luz
g̃querit q̃re t cur. t sic factus est rē. Circa hoc duo facit.
Primo oñdit finē corpalis creature. Scdo excludit q̃dā
dubitatōs ibi. (Et de hoie quoqz rē.) Qō. I.

HIc quinqz q̃runt. Prio vtz deo pue
niat agere pp finez. Scdo
vtz finis oiuz sit dei bonitas. Tertio vtz oia
sint pp hoiez fcā. 4⁰ pp qd hō ex aia t corpe
cōstitutus sit. Quinto vtz tali corpori anima
eius vniri debuerit.

¶ Utz deo cōpetat agere pp finē. I.

AD primuz sic pcedit. vī q deo nō cō
petit agere pp finez. finis
.n. est termin⁹ motus. vñ i his q̃ carēt motu: si
cut in mathematicis: nō ē finis neqz bonū: vt
in tertio meta. dī: lz ds nō pducit res p motū
vt ꝑus dcīt ē. g̃ sibi nō cōpetit pp finē agere. ¶ P. finis ē
pfectio agētis. vñ sicut mā appetit formā: ita agēs finē: lz
deo nō ꝓpetit ab aliquo pfici: cū sit pmū mouēs t pfectio
sūma. ergo nō agit pp finē. ¶ P. vnicuiqz agēti pp finem
meli⁹ē suū opus eē q̃z nō esse: qz p illud finē ꝓsequit: vt pz
inducēdo i singulis: lz nō meli⁹: imo idifferens ē deo vt rū
creature sint vel nō sint: qz bonoz nr̃oz nō eget. ergo nō
agit pp finē. ¶ P. actio eius ē vltimus finis rez: qz ē sua
suba: lz finis vltimi nō ē aliquis alius finis. ergo videtur
q actio eius non sit propter finem.

SZ contra oē agens qō nō agit pp finē aliquē opus
eius ē vanū: lz dei opa nō sūt hm. vñ i ps.
dī. Nunqd vane. n. rē. Ergo agit pp finē. ¶ P. fz phm z⁹
meta. Oē agens p itellectū agit pp finē: lz deus est hm: cū
sua sciētia sit causa rerum. ergo rē.

RESPONDEO dīz q agere aliqd pp finez est dupli
citer: vel pp finē opis vel pp finē ope
rātis. finis operis ē hoc ad qō opus ordinatū ē ab agēte: t
hoc dī rō operis. finis autē operātis est quē p̃ncipal⁹ r ope
rans intēdit. vñ finis operis pōt eē in alio: lz finis operātl
semp est i ipso: sicut pz i edificatore q lapides ꝓgregat: ad
ꝓponēduz eos. q⁹ ista ꝓpō i qua ꝓsistit forma domus est fi
nis opis: lz vtilitas q̃ puenit ex hoc operāti ē finis ex pte
agētis: cū aūt oē opus diuinū i finē quēdā ordinatū sit: cō
stat q ex pte opis deus pp finē agit: lz qz finis opis semp
reducit i finē operātis. ió oz q⁹ etiaz ex pte operātis finis
actiōis eius ꝓsideret q est bonū ipsius i ipso. Sciēdū ē g̃
q⁹ ageꝝ hm mō ē dupl⁹. vl pp ōsideriū finis. vl pp amorē fi
nis: desideriū. n. ē rei nō bite: lz amor ē rei que hī vt Aug.
dicit. t ió oī creature ꝓuenit agere pp desiderium finis: qz
vnicuiqz creature acgrit bonū ab alio qō ex se nō hz: sed
deo cōpetit agere pp amorē finis cui⁹ bonitati nihil addi
pōt. Ipse. n. bonitatē suā pfecte amat: t ex hm vult q⁹ boni
tas sua multiplicet p modū: q pōs ē: ex sui. s. silitudie ex
quo puenit vtilitas creature: iquātū silitudinē diuie boni
tatis recipit. t ió dī i lra q⁹ deus fecit creaturā pp bonita
tē suā: ꝓsiderādo finē operātis: t pp vtilitatē creature ꝓsi
derādo finē opis. t pp hoc ēt dicit Aug. q⁹ iquātū de⁹ ē bo
nus sum⁹. t Dio. dicit i. 4. ca. de diuinis noibus: q⁹ diuin⁹
amor nō dimisit eum sine germine esse.

Ad primuz ergo dīz q⁹ hm Auic. sicut est duplex
agēs: qdā qō agit p motū sic nāle: t
qdā qō agit sine motu dādo eē: ita duplex ē bonū: qdā
acgsitū p motū: t h ē tm i reb⁹ nālib⁹: t qdā acgsitū sine
motu i recipiēdo ifluētiā agētl sine motu: t tale ē bonū ēt
i reb⁹ imobilib⁹. ¶ Ad zᵐ dīz. q⁹ illō qō agit pp ōsideriū
finis hz finē ex se q̃ pficit. h āt nō ꝓuenit deo g agit pp̃ter
amorē finis: qz ipsemet ē sibi finis a se habitus t amatus:
t ió dicimus q⁹ diuina voluntas nō est pfecta quodā alio
sed seipsa: qz ipsa volūtas est bonitas. ¶ Ad ꝫᵐ dīz. q⁹ oē
id qō agit pp̃ter desideriū finis per actiōez suā ordinatur

ad cōsecutiōez desiderati. vñ opz q⁹ apud euz differat an
sit vl nō sit suū opus. Nō āt apud eū q agit pp finis amorē
qz nō agit ad acquirēdū aliquod bonū. ¶ Ad 4ᵐ dīz. q⁹
actio diuina ē essentia eius t ex hac parte nō q̃ritur finis
eius: sed ex parte illa q̃ effectū creature cōicat.

¶ Utz creature sine propter bonitatem dei. II.

AD secundum sic pcedit. videt q⁹
creature nō sint pp
dei bonitatē. sicut. n. i pmo ce. t mun. dī nihil
mouet naturalr pp̃ter illud qō cōseq ñ pōt.
sed nulla res pōt cōseq diuinā bonitatē: quia
ipa ñ recipit vt pfectio alicui⁹ creature vl forma. g̃ res ñ
sunt ordinate naturaliter in ipsa. ¶ Preterea. in pmo ce.
t mun. dī. oīs res est pp suā operationē: t res sempiterna
vl icorporalis ē pp sempiternalitatē sui eē. lz eē rei t opa
tio nō ē ex ipsa z. g̃ vī q⁹ ñ sint pp dei bonitatē q̃ est a reb⁹
sepata t impermixta. ¶ Preterea. omnis res pducit ab
agēte ꝓpinquius fini q̃tūcūqz pōt. sed q̃to aliqd est me
lius t diuturnius magis ad diuinā bōitatē accedit. g̃ de⁹
fecit vnūquodqz q̃tūcūqz meli⁹ potuit: t ab eterno si fa
cere potuit. q̃ cū falsa sint vī q⁹ bonitas dei creaturarum
finis ñ sit. ¶ Preterea diuina bōitas ē sua btitudo: lz bea
titudinis eius nō est capaz nisi itellectual creatura vt in
lra. dī. g̃ nō oīs creature finis ē diuina bonitas.

Sed contra. hoc: pp qō res fit ē finis ei⁹. Sz sicut
dī puerbiozū. fō. vniuersa pp semet
ipsuz operatus ē dñs. g̃ videt q⁹ ipse sit finis oium. ¶ P.
bonū hz rōnē finis: vt i tertio meta. dī. g̃ t summū bonū
hz i deo rōnē finis vltimi: sed dina bonitas ē sūma boni
tas. g̃ ipsa est vltimus reruz finis.

Respondeo dōm q⁹ finis t agens ꝓportionātur
adinuicē: sicut mā t forma. Uñ hm
dīaz agētis ē dīa finis. Est aūt duplex agēs. qdā qō su
scipiēti suū effectū ē ꝓportiōatū. vñ forma eiusdē spēi vl
rōnis i effectū iducit sicut i omnibus agētib⁹ vniuocis: vt
ignis generat ignē: t dom⁹ q̃ ē i aīa artificis causat domū
q̃ est i mā. quoddā vo agēs nō ē ꝓportiōatū recipiēti suū
effectū. Uñ effect⁹ nō cōsequit spēm agētis: sed aliquam
similitudinē eius q̃ntū pōt sīc ē i oībus agētib⁹ equiuoce.
vt sol calefacere dī. ita ēt est duplex finis qdā ꝓportiōa
tus ei qō ē ad finē. t talis finis acquirit vt perfectio i eo
qō ad finē ē. Sicut sanitas p opationē medicie. Est etiā
qdā finis impropoztiōabiliter excedēs illud qō est ad fi
nē. t hic nō acquirit vt perfectio iberēs ei qō est ad finē:
lz aliq̃ similitudo ei⁹. t talis finis ē diuina bonitas in ifini
tū creaturas excedēs. t ió ñ acgrit in creatura fz se ita vt
sit forma ei⁹: lz aliq̃ silitudo ei⁹ q̃ ē i pticipatōe alicui⁹ bōi
tatis. t ió oīs appetit⁹ nature vel volūtatis tēdit in assila
tionē dīne bonitatis. t in ipsammet tenderet si esset possi
bilis hī vt perfectō eēntialis q̃ est forma rei. Sed tñ ipa
met diuina bonitas pōt acgri a creatura rōnali vt perfe
ctio que est obiectū opationis inquātū rōnalis creatura
possibilis est ad vidēdū t amādū deū. Et ió singulari mō
deus ē finis i quē tēdit creatura rōnalis ꝓter modum
cōem quo tēdit in ipsuz oīs creatura: inquātū. s. oīs crea
tura desiderat aliqō bonū: qō ē similitudo quedam diui
ne bōitatis: t ex hm pz q⁹ i oī bono sumū bonū ōsideratur.

Ad primuz ergo dōm q⁹ q̃uis res nō acgrat dīnā
bonitatē: tamē acgrit aliquā similitu
dinē eius: t ex hoc dī finis. ¶ Ad zᵐ dīz q⁹ ipsa operatio
est vltima perfectio in qua res existit. habitus eniz t potē
tia imperfectionē dīt. t ideo idē est rei esse ꝓpter suam
operationē t ꝓpter diuinaz bōitatez ad quā maxime ac
cedit hm q⁹ maxime est in actu perfecto. similiter ēt ipsa
sempiternitas essendi ē quedam assimilatio dīne bonita
tis. Et ꝓpter h ꝓpetuitas specierū vocat⁹ a phīs diuinuz
esse. ¶ Ad 3ᵐ dōm q⁹ finis nō ē cā rei nisi hm q⁹ est i volū
tate agentis. Et ideo ipsa bōitas dīna hm modū: t ordinē
quo ē ab eo volita ē finis rerū. Et ideo tūc vnaquēqz res
maxime ad suū finē accedit qñ imitatur diuinā volunta
tē hm q⁹ de ipsa re dispositum est a deo. ¶ Ad 4ᵐ dōz q⁹
cū bonitas dei sit finis rez ad ipsam res diuersimode se
hñt. ipse. n. deus hz eam pfecte hm suū esse vñ summe bo
nus ē: t ēt hm suā operationē qua perfecte eam cognoscit
t amat. vnde beatus ē: qz beatitudo ē operatio perfecta
hm pōm. creatura aūt intellectualis nō attingit ad eam
hm suū eē: vt ipsa sit summū bonū: sed hm opationē intel/
ligēdo t amādo eam. vnde ꝓticeps ē beatitudinis t ñ tm̃
bonitatis diuine. sed creatura irratiōalis accedit ad eaz
hm aliq̃ assimilationem q̃tuis nō pertingat neqz secūdū
operationem neqz hm esse vnde ē particeps bōitatis sed
non beatitudinis.

¶ Utz omnia sint facta propter hoiem. III.

AD tertium sic pcedit. vī q⁹ non oīa
sint facta ꝓpter hoiem:
finis enim est intētus ab agēte: sed hūana nā
nō pōt eē intēta a deo: qz nulli⁹ intētio est ad
hoc q⁹ est vilius se. ergo videtur q⁹ deus non
fecit omnia propter homines. ¶ Preterea. sicut vniuer
sale agens nō est nisi primū agens ita vniuersalis finis ñ
videtur esse nisi finis vltimus: sed homo non est finis vl
timus creature: sed diuina bonitas vt dictū est. ergo nō
est finis omnium creaturarū. ¶ Preterea. nō ē sapientis
artificis facere multa t magna istrumēta ꝓpter aliquod
paruum: sed hūana natura est quasi qōdā minimū i vni
uerso. ergo vī ridiculū q⁹ totū vniuersum ꝓpter hoiez fa
ctū fit. ¶ Preterea. illud qō nō inuat ad id ꝓpter qō fit
est supfluum t inane: sed multa sunt i vniuerso q̃ sunt ho
mini nociua vt serpētes spine t hūmulta sūt ēt ex gbus
nullū iuuamētū habet sicut aliqui pisces in ꝓfundo ma
ris existētes. ergo cū nihil sit vanū in operibus dei: vide
tur q⁹ nō omnia propter hominē facta sint.

Sed contra est qō dicitur in scdo phy. q⁹ sum⁹ et
nos quodāmodo finis oiuz. ¶ Pre
terea. ordo vniuersi est finis totius creature. lz in hoie ē
quedā similitudo ordinis vniuersi: vnde t mioz mūdus
dicitur: qz omnes nature quasi i homīe cōfluunt. ergo vi
detur q⁹ ipse sit quodāmodo finis omnium.

Respondeo dōm q⁹ finis alicuius rei dicitur du
pliciter vel in quē tendit nāliter: vl
ex eo q⁹ ad ipsum sicut ad finē ordinari dicit vt vtilitatē
aliquā consequatur fz intētionē t ordinē agentis: vtroqz
autē modo homo finis creaturaruz dicitur: t primus ex
parte operis: sed secundus ex pte agentis: differenter tñ
homo dicit finis: t diuina bonitas: qz ex pte agētis dīna
bonitas est finis rerū sicut vltimum intentum ab agen
te. sed natura hūana nō est intēta a deo quasi mouēs vo
luntatem eius: sed sicut ad cuius vtilitatē est ordinat⁹ ef
fectus eius. Ipse enim duplicē ordinē i vniuerso istituit:
p̃ncipalem. s. t secūdariū. p̃ncipalis est hm q⁹ res ordinā
tur in ipm: t secūdarius est fz q⁹ vna iuuat aliā i peruenī
endo ad similitudinē diuinā: vnde dicitur in. xi. meta. q⁹
ordo partiū vniuersi adinuicem est pp illū ordinē qui ē
in bonū vltimū: t sic dī eē pp aliud omne illud ex q̃ puē
nit ei vtilitas. Sed hoc cōtingit dupliciter: aut ita q⁹ illō
ex quo prouēit alicui vtilitas nō hz participationē diuie
bōitatis nisi scdo ordinē eius ad hoc cui est vtile sicut sūt
ptes ad totū t accidentia ad subiectum que nō habēt eē
absolutum: sed solum i altero: t talia nō essent nec fierēt
nisi illud esset cui eis prouenit vtilitas sed quedā sūt que

Universidad de Deusto Biblioteca

hñt ptícipatões dine bõitat absolutã ex q̃ puẽit aliq̃ vtilitas alicui rei: ꝛ talia eẽnt ẽt si illud cui puẽit ex eis vtilitas ñ fozet: ꝛ p hũc moduz dr̃ q angeli ꝛ oẽs creature pp hoiem a deo facte sũt: ꝛ sic ẽt hõ factꝰ ẽ pp reparationem ruine angelice: qz b vtilitas cõsecuta ẽ: ꝛ a deo puisa ꝛ ordinata. Silr ex pte opis ipe creature tẽdũt i dinã bõitatẽ: sicut i illud cui p se assimilari intẽdũt: fz qz optimo assimilaf aligd p hoc q simile fit meliozi se: ideo ois creatura cozporalis tẽdit in assimilationẽ creature intellectual quãtũ põt: q̃ altiozi mõ dinã bonitatez cõsequiẽ. Et pp b ẽt forma humana. ſ. aia rõnalis dr̃ eẽ finis vltimus intẽtus a nã inferiozi: vt i z° de aia dr̃.

Ad primum g̃ dõz q si aia nõ eẽt cozpi vnibilis tũc eẽt alteriꝰ nãe. vñ fm hãc nãm quã hz ñ põt meliꝰ ad dinã bõitatẽ accedere q̃ p b q vnitur cozpori. ¶ Ad 2m dõz q gcgd aduẽit rei subsistẽti ita q ex ipsius aduẽtu nouũ eẽ ꝯstituaf: oz accidẽtaliter aduenire. qz vniꝰ rei nõ põt eẽ nisi vnũ eẽ eẽntiale. Uñ aliõ eẽ supueniẽs erit accẽtale: fz cozpꝰ adueniẽs aie trahiꝫ in ꝯstitiũ illiꝰ eẽ a quo aia subsistere põt. qz forma suum eẽ mãe dat: quãuis alie forme ñ pñt subsistere i illo eẽ sicut põt aia. ¶ Ad 3m dõm q pp hãc obiectionẽ plato posuit vt Hzeg. nissenus narrat: q aia ẽ i cozpe sicut motoz i mobili: vt nauta i naui: ꝛ ñ sicut forma i mã: vñ dicebat q hõ nõ ẽ aligd ex aia ꝛ cozpore. Sed q hõ ẽ aia vtẽs cozpe: ꝛ pp hoc ẽt qdã q̃sierũt qdã media iter aiaz ꝛ cozpꝰ vt spũ cozporalẽ aiam vegetabilẽ ꝛ sensibilẽ: ꝛ lucẽ: qbꝰ mediatibus aia rõnalis cozpori vniẽ: q̃ oia absurda sũt fz phiã: ꝛ ip: obata a pbo in. 8. meta. ꝛ iõ dicim̃ q eẽntia aie rõnalis imediate vniẽ cozpori sicut forma mãe ꝛ figura cere: vt i scdo ō aia dicit. Sciẽdũ g̃ q ꝯueniẽtia aliquozũ põt attẽdi dupl'r aut fz ppetates nãe. Et sic aia ꝛ cozpꝰ multũ distãt. aut fz ppozt̃oes potẽtie ad actũ: ꝛ sic aia ꝛ cozpꝰ maxime ꝯueniũt. Et ista ꝯueniẽtia exigiẽ ad b vt aligd vniaf alteri imediate vt forma. alias net accẽs subiecto: nec aliq̃ forma mãe vnireꝝ. cũ accidẽs ꝛ subiectũ etiam sint i diuersis generibꝰ: ꝛ mã sit potẽtia ꝛ forma sit actꝰ. ¶ Ad 4m dõm q i formis ẽ q̃dã gradꝰ nobilitat ꝛ quãto aliq̃ forma ẽ nobilioz tãto plus materie predomiatur vnde forma terre ẽ magl mãlis q̃ forma aeris vel ignis. Inter aũt oẽs formas aia rõnalis nobilioz ẽ. vñ maxime põdomiatur mãe. oẽ ãt q̃ vniẽ alteri vt vicẽs ꝛ dominãs sup illud hz effectũ ñ solũ fm coniũctionẽ sui ad alterũ: sed ẽt p se absolute: inquãtũ ñ depẽdet ad illud: cui vniẽ sic pz i igne cãdele: cuiꝰ luñ extẽdiẽ vltra ascẽsionẽ vaporis ꝛ calefactionẽ. vñ q̃dã vires ab aia puẽire pñt: q̃ sunt cozpis actꝰ: ꝛ q̃dã sũt ab ozganis cozpalibꝰ absolute: q̃uis enim essentia anime cozpori vniaf vt forma. nõ tñ sicut forma mãlis ñ hñs esse absolute: i q̃ subsistere possit.

¶ Utrũ aia hũana tali cozpori debuerit vniri. V.

Ad quintũ sic pcedit vr̃ q tali cozpori vniri ñ debuit. Cũ. n. forma ꝓportioneꝝ mãe nobilissime forme debeã nobilissimũ cozpꝰ: fz cozpꝰ celeste ẽ nobilissimũ cozpoꝝ. g̃ vr̃ q cozpori celesti debeat vniri aia q̃ ẽ nobilissima formaꝝ. ¶ P. simplici forme magl ꝓportãaf cozpꝰ simpleꝝ q̃ ꝯpositũ: fz aia ẽ simplicissima formaꝝ. g̃ ñ debz vniri ꝯposito fz simplici. ¶ P. cozpꝰ ozganicũ ẽ magl diffõme q̃ cozpꝰ hõgeneũ: fz aia ẽ simplicissimꝰ motoz. g̃ cõpꝰ cui vniẽ sic molli debz eẽ hõgeneũ ꝛ ñ ozganicũ. ¶ P. q̃to cõpꝰ ẽ sbtiliꝰ tãto magl accedit ad nobilitatẽ foꝝ ꝛ ꝓtinẽt. l. fz ignis ẽ sbtilissimũ cõpꝰ: vñ i z° dgnõne dr̃ q hz plus ō spẽ. g̃ vr̃ q ad minꝰ fz pdominiũ. ignis debz eẽ i cozpe aiato: cuiꝰ ꝓriũ oñdit motꝰ grauis quẽ habz, vnũqdq̃. n. mouẽ motu pdñant l i ipoyt i p ō ce. ꝛ mũ. dr̃

Sed ꝓtra ẽ qō dr̃ geñ. p. Formauit ds hoiez ō limo terre ꝛc. Et b ẽt ad sensum videmus.

Respõdeo dõz q oportuit talẽ formã. ſ. aiaz rõalẽ cozpi bñ ꝯplexiõato vniri: cuiꝰ rõnẽ assignat. A. dicẽs q ozdinẽ pfcibiliũ cẽ fz ozdiez pfcõnũ. iter oẽs ãt pfcões illa ẽ nobiꝫma q̃ mouz ce. cui iter oẽs alias pfeñcas maxie aia rõal'assilaf. ꝛ iõ cõpoz q sit filiꝰ

celo: de nobilitate ãt cozpis celestis ẽ q nõ hz ꝓriũ: vnde q̃tũ plus cozpꝰ sepaf a ꝓrietate: similius celo efficiẽ. b ãt nõ põt eẽ in gñabilibꝰ ꝛ cozruptibilibꝰ hoc mõ q a ꝓrys oĩmode absoluãf. ſ. calido ꝛ frigido. ſ. p b q inueniũt ad mediũ: qz mediũ neutꝝ extremozũ ẽ actu: ꝛ iõ illõ cozpꝰ q̃ vẽit ad maxĩmã eq̃litatẽ mixtiõis ẽ silimuz celo: ꝛ tale cozpꝰ oz eẽ cozpꝰ humanũ: ꝛ inde est q dr̃ z° de aia q homo hz meliozem tactũ ceteris aialibꝰ: ꝛ q̃to ẽ melioris tactꝰ tãto ẽ meliozis intellectꝰ: qz subtilitas tactꝰ segr̃tur eq̃litatẽ ꝯplexionis. Instr̃m enĩ tactꝰ debz eẽ i põ respectu suozũ sensibiliũ sicut mediũ: ꝛ nõ puatiõem: sic pupilla ẽ põ albũ ꝛ nigꝝ: vt in eodez libzo dr̃.

Ad primũ g̃ dõz q cozpꝰ celeste ẽ nobilius q̃ cozpꝰ hũanũ: ꝛ perfectio sua ẽ nobiliozꝝ aia humana. ¶ Sed sic dicẽ ꝓmetator in libzo de substãtia ozbis cozpꝰ celeste nõ ẽ gñabile neq̃ cozruptibile sic cozpꝰ humanũ: ꝛ iõ nõ idiget pfectiõe terminãte ipm sensificãdo ꝛ vegetãdo: fz q̃ moueat ipm in loco: ꝛ quecunq̃ sit virtꝰ illa. siue deꝰ siue angelus ẽ superioz in nã q̃ ania humana q̃ ẽ motoz cozpis hũani: ꝛ cõpozeitas celi q̃ cozpozeitas cozpis hũani. ¶ Ad 2m dõm. q cozpa simplicia maꝝie remouẽt a silitudine celi inq̃tũ in cozꝝ nã est bñe ꝓriũ cũ intẽtiõe. ꝛ iõ cozpi tali aia rõnalis vniri nõ ẽbuit.

¶ Ad 3m dõm. q aia rõnalis q̃uis sit simplex in eẽntia: tñ ẽ multiplex in potẽtys ꝛ opatiõibꝰ: ꝛ iõ oz q cozpꝰ suum multa bẽat organa ad diuersas opatiões apta: ꝛ pp b nã dedit boi manꝰ: qbꝰ plurias opationes facere põt: ꝛ pp b ẽt q̃to aia ẽ minꝰ nobilis regrit minozẽ diuersitatem in ozganis: ficut pz i plãtis ꝛ i aialibꝰ ãnulosis. ¶ Ad q̃rtuz dõm. q elta quãto plus bñt de spẽ ꝛ de q̃litatibꝰ actiuis tãto plꝰ bñt ō ytute agẽdi: vñ nõ posset fieri adeq̃tio nisi ō el'nto magis mãli eẽt plꝰ fm q̃titatem vel mãz. Jõ oz cozpꝰ hũanũ fm q̃titatẽ bñe plus de terrestri: q̃uis non fm q̃litatẽ: qz i cozpe viuo dñaf calidũ. vñ in li. de aia dr̃ q nihil ẽ sẽsitiuũ sine calore: ꝛ q calor ignis ẽ instr̃z aie. ꝛ qz grauitas ꝛ leuitas q̃ sũt ꝓncipia motꝰ localis ꝯsequũtur quãtitatẽ mãe. iõ motꝰ grauis appet in cozpe hũano. (Intelligẽdo amaret) Dic põit q̃uoz q̃ se fz ozdinẽ habẽt. Intells eni fm apprehẽsionem boni gignit amorem amoz ãt vnit amato: ꝛ quodãmõ illud suũ eẽ faẽ possidẽdo. ꝛ ex hac ꝯiũctiõe segr̃ delectatio que perficit rõnem fruitionis: cetera ex predictis mãifesta sunt.

¶ Que ꝯsideranda sũt de ãgelis. Distꝫ. II.

De angelica itaq̃ natura. hec ꝓio consideranda sunt: quãdo creata fuerit: ꝛ vbi ꝛ qualis facta sit duz ꝓimo conderetur. Deinde qualis effecta auersione quozundaz ꝛ conuersione quozundã. De excellentia quoq̃ ꝛ ordinibus: ꝛ donozum differentia: ꝛ de officijs ac nominibus: aliꝫq̃ pluribus aliqua dicenda sunt.

¶ Quãdo facti sunt ãgeli: ꝓius dicit in quo videntur sibi obuiare auctozitates.

Quedam auctozitates innuere vidẽtur q ante oẽm creaturam creati sũt angeli. Unde illud. Ꝓio oium creata est sapientia: q̃ intelligitur de angelica natura: que in scriptura sepe vita sapia: ꝛ lux dr̃. Nã sapia illa que deꝰ ẽ: creata non ẽ. filiꝰ eni sapia pñs ẽ genita: nõ fcã nec creata: et tota trinitas vna sapia nõ ẽ que fcã nec creata ẽ: nec genita: nec ꝓcedẽs. De ãgelica g̃ vita illud accipiẽdũ ẽ: de q̃ dicit scriptura qñ fcã ẽ. ſ. ꝓimo omnium. Sed rursus alia scriptura dicit. In principio creauit deus celum ꝛ terram Et in ꝓpbetia. Initio tu domine terraz fundasti: ꝛ opa ma. r. ſ. c. Et videtur quedam cõtrarietas oziri ex assertionibus istis. Nã si ꝓimo omnium creata est sapientia oĩa post ipsã fcã videtur: ꝛ ita pꝰ ipsam fcã videtur celũ et terra: ꝛ ipsa fcã ante celum ꝛ terram. Iterum si in principio creauit deus celũ ꝛ terraz: nihil factũ ẽ ante celũ ꝛ terrã. ergo ne c ipsa sapiẽtia facta añ celũ ꝛ terrã. Cum ergo hec cõtraria videantur: nec in diuina scriptura fas sit sentire aliquid esse contrarietatis: requiramus intelligentiam veritatis.

¶ Quid sit tenendum docet premissas auctoritates determinans.

Videtur itaq̃ hoc eẽ tenendũ q simꝫ creata ẽ spũalis creatura. i. ãgelica ꝛ cozpalis. Scõm q̃ põt accipi illud Salomonis. Qui viuit i eternũ creauit oĩa simꝫ. i. spũalẽ ꝛ cozpalez nãm: ꝛ ita non ꝓius tpe creati sunt angeli q̃s illa cozpalis mã quatuoz elemẽtoꝝ: ꝛ tñ ꝓio oium creata ẽ sapientia: qz ꝛ si tempoze non precedit: precedit tamen dignitate.

¶ Oz simul creata fuerit cozporalis ꝛ spiritualis creatura.

Quod ãt simꝫ creata fuerit spũalis cozporalisq̃ creatura Augu. sup Genesim apte oñdit dices. Per celũ ꝛ terram spũalẽ cozpalẽq̃ creaturã intelligi: ꝛ hec creata in principio. ſ. tpis vel in principio. quia ꝓimo facta sunt.

¶ Oz nihil factuz ẽ ante celũ ꝛ terrã nec ẽt tẽpꝰ cũ tpe enim creata sũt: sed non ex tpe.

Ante ea cni nihil fciñ ẽ: nec ẽt tp̃s factũ ẽ ante spũalẽ. ſ. angelicã nãm: et ante cozpalem. ſ. mãm illã quattuoz elemẽtoꝝ ꝯfusaz. Illa. n. cũ tpe creata sũt. nec ex tpe: nec in tpe. sicut nec tẽpus in rẽpoze creatũ ẽ: qz nõ fuit tp̃s anteq̃ cẽt celuz ꝛ terra. Uñ Aug. in li. de trinitate dicit q deꝰ fuit dñs añq̃ esset tp̃s ꝛ nõ in tpe cepit eẽ dñs qz dñs fuit tpis quãdo eẽ cepit tp̃s: nec vtiq̃ tempus cepit eẽ in tempoze: quia non erat tp̃s anteq̃ inciperet tempus.

¶ Oz simul cum tempoze ꝛ cum mundo cepit cozporalis ꝛ spũalis creatura.

SImul ḡ cū tpe facta ē cozpalis ⁊ spl ritualis creatura: ⁊ sīl cū mūdo: nec fuit ātē angelica creatura q̄z mūdus: qz vt Aug. ait. Nulla creatura est añ secl'a: sz a seculis cū qbus cepit. Hieronim⁹ tñ sup epl'a m ad Titū: aliud vī sentire dicēs. sex milia: nec dum nr̄i tpis iplēt annoz: ⁊ quātas pri⁹ eternitates: quāta tpa: quātas secl'oz origines fuisse arbitrādum ē: in qb⁹ angeli throni dñatiões ceteriq ordines seruirēt deo ablcz tēpoz vicib⁹ atcz mēsuris: ⁊ deo iubēte substitue rūt. His ꝯbis qdā adherentes dixerūt cū mūdo cepisse tps secl'are: sz añ mūdū extitisse tps eternū sine mutabilitate. ⁊ in eo imutabil'r ⁊ intēpozal'r astruūt angelos deo iubente substitisse eiq seruisse. Nos aūt qb⁹ pri⁹ dcm ē p captu itelligētie nr̄e magis approbam⁹: salua tñ reuerētia secretoz in qb⁹ nihil temere asserendū ē. ⁊ illud Hiero. dixisse nō ira sentiēdo: sed alioz opinionē referendo arbitramur.

¶ Utrum angeli moz creati fuerūt in empireo .s. q̄ statim vt fcm̄ angelis fuit repletum.

IAm oñsum ē qñ creata fuerit angelica nā: nec attēdēdū est vbi fcā fuerit. Testimonijs quarūdā auctoritū euidēter mōstrat angelos añ casū fuisse i celo: ⁊ inde cozruisse: quosdā pp superbiā: alios vo q nō peccauerunt illic perstitisse. Añ dñs in euāgelio ait. Videbā sathanam sīc fulgur cadentē ō celo. Nec appellatur hic celū firmamētū: qō scōa die factū ē: sed celū splēdidū qō dī empirreū. i. igneuz a splēdoze: nō a caloze: qō statim factū angelis ē repletū: qō ē supza firmamētū: ⁊ illō ēpireū qdā expositores sacre scripture noie celi itelligi volūt: vbi scriptura dic̄. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. Celū ingt strab⁹ nō visibile firmamētū hic appellat: sz empirreū. i. igneū vl' intellectuale: qō nō ab ardoze: sz a splēdoze dī: qō statim factū repletū ē angelis. Añ cū me laudarēt astra matutina ⁊c̄. Be ℔ quoq Beda ita ait. Hoc superi⁹ celū qō a volubilitate mūdi secretuz ē: moz vt creatū ē fāctis angelis impletū ē: quos in principio cū celo ⁊ terra ꝯditos testat dñs dicēs: vbi eras cū me laudarēt astra matutina: iubilarent oēs filij dei. Astra matutina ⁊ filios dei eosdē angelos vocat. Celū. n. i quo posita sūt luminaria: nō in principio: sed scōa die factū ē. Ex his liquet q̄ in empyrreo oēs angeli fuerūt añ quozūdā ruinā: simulcz creati sunt angeli cū celo empyreo. ⁊ cū informi materia omnium cozporalium.

¶ Oz sīl' creata ē visibiliū rer̄ mā ⁊ iuisibiliū nā ⁊ vtracz iformis ꝑz aliqd: ⁊ formata ꝑz aliqd.

SImul ḡ visibiliū rer̄ mā: ⁊ iuisibiliū nā ꝯdita ē: ⁊ vtracz iformis fuit ꝑz aliqd. ⁊ formata ꝑz aliqd. sicut. n. corpaliū mā ꝯfusa ⁊ pmixta q̄ scōz grecos chaos dcā ē i illo exordio ꝯditiōis primarie: ⁊ formā ꝯfusiōis būit: et nō būit formā distincti onis: ⁊ discretōis: dōec postea formarēt: atcz distictas recipet spēs: ita spūalis ⁊ āgelica nā i sua ꝯditōe ꝑm nāe sue bitū formata fuit. ⁊ tñ illā quā postea p amozē ⁊ quersionē ad creatorē suū acceptura erat formā ñ būit: sz erat iformis sine illa. Añ Aug. m'tip'r exponēs ꝑmissa ℞ba Gen̄. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā ⁊c̄. Per celū dic̄ itelligi iformē nāz spūalis vite: fīē i se pōt existere: ñ quersa ad creatorez i quo formatur. p terrā cozpozalem mām sine oi qualitate que apparet in mā formata.

¶ Quo dicat Lucifer ꝑm Isaiam: ascendaz in celum ⁊ cetera: cum esset in celo.

IIc queri solet. i celo empyreo fuerūt angeli q̄z statim facti sūt: quo vt legīt in Esaia dicit lucifer: ascēdā in celuz: ⁊ ex. so. m. ⁊. e. sīlis altissimo. Sz ibi celū vocat dei celsitudinez: cui parificari volebat. Et ē tale: ascendā i celū. i. ad eqlitatē dei.

¶ Diuisio textus.

IIc magister icipit ōtermiare ō creaturis i spāli q̄tū ad cōsideratiōem theologi ptinet. Et diuidit' i tres ptes. In p⁹ ōtermiat de creatura pure spūali. In z⁹ ō creatura pure cozpali. iz. di. ibi (ō āgelice nāe ⁊c̄) In z⁹ ō creatura ex vtracz ꝯposita. i6. di (his excurissimis ⁊c̄). pria i tres. In p⁹ ōtermiat ō āgeloz creatiōe. In z⁹ ō sepatōe p quersionē ⁊ quersionē. 5. di. ibi (℣ Bonsideratio adducit ⁊c̄) In z⁹ ōtermiat ō bonoz dignitate. 9. di. ibi (℣ pdcā supest cogīscere ⁊c̄) pria i duas. In pria ōtermiat de creatiōe āgeloz q̄tū ad illō qō adiacet eis q̄si mēsura. In z⁹ ōtermiat ō ꝯditiōe ipoz creatoz. 3⁹ di. ibi (Oñsū ē ⁊c̄.) pria diuidit' i duas. In pria oñdit qñ creati sūt āgeli. In z⁹ vbi creati sī. ibi (Jā oñsum ē ⁊c̄) pria dic̄ de q̄ ē itētio. in z⁹ plegt' qōnē. ibi (Quedā aucitates ⁊c̄) Et circa ℔ duo facit. p mouet qōnē ponēdo rōnes ad vtrāq; ptē. z⁹ determiat eā. ibi (Ur̄ vtiq; ℔ eē tenēdū ⁊c̄) Et circa ℔ tria fac. p determiat qōnē. z⁹ determiatiōez ꝯfirmat ibi (Qz aūt sīl' creata fuerūt ⁊c̄) 3⁹ obta i ꝓriū soluit ibi (Hiero. tñ super epl'a ⁊c̄) Jā oñsū ē ⁊c̄. Dic determiat vbi creati sī angeli. Et primo oñdit q̄ i celo empyreo. z⁹ epilogat ea q̄ dixerat ibi (Sīl' ḡ visibiliū) 3⁹ obm in ꝓriuz soluit ibi (Dic q̄ri solet ⁊c̄) Dic ē duplex qō. p de euo qō durationē āgeli mēsurat. z⁹ de celo empyreo q loc⁹ angeloz dicitur.

¶ Questio. I.

IIrca p^m tria q̄runt'. p vtz euū ab eternitate vel tpe differat. scōo vtrū sit vnū tñ euuz tertio vtrū euū mēsuras durationē angeli añ tps icepit ¶ Utz euū sit idē qō eternitas. I.

AD primū sic ꝓceditur. vī q̄ euū sit idē qō eternitas: sīc. n. dī i libro de causis. itell'ia parificat' eternitati: nō aūt nisi sic mēsuratū mēsure: cū ḡ mēsura āgelice durationis ponat' euū: vī q̄ sit idē eternitati. ¶ ℣. sīc se bñt mēsurata: ita ⁊ mēsure. sz āgelus ñ ē cā tpaliū rer̄. ḡ nec mēsura durationis ei⁹ cā erit tpis: sed tm̄ mēsura durationis creatiōis q̄ ē eternitas: sz euū ē cā tpis sīc dic̄ Boe. ō ꝯsolatiōe. Qui tps ab euo. Jre iubes. ḡ euū ē eternitas. ¶ ℣. sīc se bñt mobilia ad iuicē i successione ita se bñt imobilia ad iuicē i imobilitate: sz oīuz mobiliū ē vna mēsura successiua. s. tps. ḡ ⁊ oīuz imobiliū ē mensura vna. s. eternitas.

Sed contra vī q̄ euū sit idē q̄ tps: qz ℔ Aug. de⁹ mouet spūalē creaturā p tps: sz talis creature mēsura poniť euū. ḡ euū ⁊ tps idē sunt. ¶ ℣. ois mēsura durationis creature ē diuisibilis: sz ptes durationis nō sūt sīl'. ḡ cū euū sit mēsura durationis creature. vī q̄ i eo sit successio: sed b ē rō tpis. ḡ vī q̄ tps ⁊ euū sint idē. ¶ ℣. nullū creatum ē actu ifinitū: sz āgel⁹ in ifinitū durabit: qz nūquā cozrūpetur. ḡ sua duratio nō ē tota sīl': ⁊ sic idē qō ꝑus. ¶ ℣. oē illud c⁹ duratio ē tota sīl' nō differt i eo ē ⁊ fuisse: sz illō qō fuit nō pōt itelligi ñ fuisse: nec de⁹ pōt facere id ñ fuisse: ḡ nō ꝑt itelligi āgelū nō eē: nec de⁹ ꝑt ℔ facere: qō ē falsū.

Respondeo ḡ duratio āgeli nō ē tota simul. dōz q̄ euū ponit' mēsura media iter tps ⁊ eternitatē de distinctiōe āt tpis ab euo ē triplex opinio. qdā enī dicūt q̄ idē ē nūc euu ⁊ tpis ꝑm eēntiā: sz differūt ꝑz rōem: qz nō tps mēsurat ipm mobile inquātū ē i motu: eo q̄ sicut se bz tps ad motuz: ita se bz nūc tpis ad mobile: vt dī in 4.° phycoz: sz nūc euu mensurat subam ipsī⁹ pmi mobilis. put in se cōsiderat': ⁊ sic tps ⁊ euū dīnt tm̄ rōne: tm̄ euo mēsurat nō tm̄ suba celi: sed et angeli. sz ℔ nō pōt stare. qz duratio respicit eē in actu: nō ē āt idem act⁹: nec vn⁹ rōnis eē celi qō mēsurat euo: ⁊ moueri ipi⁹ qō mēsurat' tpe: ⁊ iō scōm rē tps ⁊ euū dīnt cū diuersorū generuz sint diuerse mensure: vt ex. io. metaph. ꝓz. Jō alij ℔ ꝓcedētes dixerūt q̄ euum ē mēsura rei pmanētis create: sz tps ē mēsura rei mote: ⁊ tm̄ in euo ē ꝑi⁹ et posterius sīc i tpe: sz dīnt: qz i tpe ē pri⁹ ⁊ posterius cū innouatōe: in euo aūt ē sine inouatione ⁊ inueteratiōe: hoc aūt nihil videtur dictu: qz vbicūq; ē pri⁹ ⁊ posteri⁹: opz intelligere ptes pozē ⁊ posteriozē: ⁊ in nulla duratiōe ptes priozes ⁊ posteriozes sunt sīl' vñ opz q̄ qñ ē pri⁹ nō sit posteri⁹: ⁊ iō opz posteri⁹ de nouo aduēire: cū pri⁹ nō fuerit. Exēpluz etiaz qō ponunt falsū suppōit: dicunt enī q̄ sicut inuenit' fluxꝰ alic⁹ ab alio continu⁹ cum inuiatiōe eo q̄ sp aliud ⁊ aliō est qō fluit: sicut in exitu riui a fōte: ita ēt inuenit' fluxꝰ cōtinuus sine innouatiōe sicut exit⁹ radij a sole: q̄ sp ē idez. Sz ℔ ñ ē vez: qz i exitu radij a sole ñ attēdit' pri⁹ ⁊ posteri⁹ ⁊ p se: qz illuminatio nō ē mot⁹ ⁊ ñ ē in tpe nisi p posteri⁹: eo q̄ omne qō illuminat' reducit' i quēdā motū: sicut i cāz i quo ē inouatio sit⁹: sīc in motu cozpis illuminātis qō illuminat dum sup terrā mouet': eē āt angeli nō reducit' i inouatiōem alicui⁹ mot⁹ sīc in cām: nec in se innouatur: qz nihil fit qō pri⁹ nō eēt. ḡ ipole est q̄ aliq̄ mō sit ibi pri⁹ ⁊ posteri⁹. Et iō dōm q̄ tps ē mensura bñs pri⁹ ⁊ posterius: euū āt non bñs. opz enim rōnem mensure ex mēsurato accipere: eē āt angeli qō euo mensuratur ē indiuisibile variatiōe carens: ⁊ iō euum p̄us ⁊ posteri⁹ non bz. sz mot⁹ q̄ tpe mensurat' successione q̄dā pficit': ⁊ iō in tpe inuenit' p̄us ⁊ posteri⁹. Differt āt euū ab eternitate: sīc ⁊ eē āgeli ab eē dīno i duob⁹. ꝓrio: qz eē dīnū ē per se stās: qa ē id qō ē: i āgelo āt est aliud eē ⁊ aliqō qō est. z⁹ qz eē angeli est ab alio: sz nō ē diuinū. vñ ꝑz q̄ sicut eē āgeli ē q̄dam ꝓticipatio dīni eē. ita ēt euū ē q̄dā ꝓticipatio eternitatis: ⁊ pp ℔ doctores paz loquūt' de dcta eui et eternitat': Ut

Et per ℔ ꝑs rñsio ad p^m: ¶ Dio. idrūter vtroq; vtit'. qz eternitas ibi sūit' p eternitate ꝓticipata. q̄ ē euū. ⁊ de⁹ dī eē supra eternitatē: sīc supra ens ⁊ supra oē qō noiat'. ¶ Et sīl' dōz ē ad scōz q̄ euū sūit' ibi ꝓ eternitate: si tñ sumat' ꝑm q̄ differt ab eternitate: sic dī tps ab euo fluer' nō effectiue: sz exēplariter: qz dignioza i entib⁹ sūt quodāmō exēplaria iferioꝝ: inq̄tū magl accedūt ad p^m exēplar: ⁊ ita euū ē exēplar tpis inq̄tū eternitati sīl⁹ ē. ¶ Ad tertiū dōm q̄ mot⁹ vniuocat' ad min⁹ in intentione gñis: ⁊ iō oīb⁹ motib⁹ ordinatis adinuicē pōt vna mensura rñdere: sz nullū eē creatū vniuocat' cū eē increato: ⁊ iō oz pōere duas mēsuras. ¶ Ad q̄rtū dōm q̄ angelus pōt ꝯsiderari dupl'r: vl' q̄tū ad suū eē: qō ē sine vicissitudie: ⁊ sic mēsurat' euo: vl' q̄tū ad opatiōem: ⁊ sic ēt q̄tum ad aliquā opationem euo mensuratur: put. s. ituetur res in verbo: qz sic in eius opatione non est vicissitudo aliqua. sz ꝑm aliam opam in qua est vicissitudo mensuratur tpe ꝑm. s. q̄ intuetur res per plures species q̄ sunt apud ipm: hoc āt tps est aliud a tpe quod mensurat motum primi mobilis: q̄ ista vicissitudo non ordinatur ad illā: nec istud tps est continuum: sz numer⁹ discretus vicissitudinis nō ꝓtinue: ꝓtinuitas enī accidit tpi ex pte mot⁹ numerati: ⁊ nō ꝑm formā suā q̄ nūer⁹ est. vt dic̄ cōmētatoz in q̄rto phy. ¶ Ad qntū dōm: q̄ ois diuisio durationis accidit ex motu p quē fit successio priozis ⁊ posteriozis: ⁊ iō tps est mensura p modum nūeri: sed euū ⁊ eternitas mensurāt actum: i quo nō accidit renouatio p motum: ⁊ iō sunt indiuisibiles mensure per modum vnitatis: sicut enī tps est numer⁹ priozis: ⁊ posteriozis i motu. Ita ēt ⁊ euum est vnitas pmanentie actus: qui est esse vl' opatio creati: ⁊ sīl' eternitas increati. ¶ Ad sextum dōm q̄ esse angeli nō est infinitum ꝓuatie p modū q̄tit: qz indiuisibile est: cuius infinituz non potest eē i actu: sz est ifinitum negatiue: nō simpl'r sed respcū alicuius finis q̄ est termin⁹ durationis: quā nō bz. ¶ Ad septimū dōm q̄ pōt de⁹ facere angelū non eē: quia sicut nō potuit p se incipere: ita nec durare nisi voluntate eius. ⁊ sīl' pōt intelligi nō eē: eo q̄ sua quiditas nō ē suū eē. nec tm̄ pōt facere vt simul sit ⁊ non sit: nec hoc pōt intelligi: et sic non pōt facere ipz non fuisse: quia hec possibilitas diuersificatur ab illa: vt in ꝓio libro di. 42. dcm̄ ē. ⁊ iō obiectio ista nō ē ad ꝓpositū.

¶ Utz euū sit tm̄ vnū. II.

AD secundum sic ꝓceditur. videt' q̄ euū nō sit tm̄ vnū: sīc enim tēpus ē numerus mot⁹: ita ⁊ euum videtur esse vnitas contracta vel determinata ad rem aliquam. sed talis vnitas multiplicat' ad multiplicationem eoruz quibus conuenit esse vnū. ergo non est tm̄ vnum euum. ¶ Preterea cozpozalium ⁊ icozpozalium cum sint diuersorum genererum non est mensura vna: sed euo mensurātur quedam cozpora: sīc sūba celi. ḡ vī cū ēt quedam spūalia mensurentur euo q̄ euū non sit vnum. ¶ Preterea oīum motuum quoz ē tps vnum est reductio in vnū motum sicut i cām. sed angeli non reducuntur in vnum angelum sicut in cām. ergo nō mensuranturvno euo. ¶ Preterea quocunq; angelo re moto: nihilominus remanebit eē aliozum angelorum euo mensuratum. sed quecunq; ita se bñt q̄ remoto vno remanet altez nō dependent adinuicem. ergo vī q̄ euuz vni⁹ āgeli nō dependet ad euū alteri⁹: ⁊ sic non est oīum vnū euū. ¶ Preterea si mensurētur pmū euū: hoc non est nisi p euum q̄ ē mensura esse primi angeli: sed vt infra dī angelus q̄ cozruit inter omnes maioz fuit. ḡ vī q̄

eē oīuz bonoꝝ angeloꝝ mēsureť ad euū demonis qō est

Sed contra (absurdū.g vť q ñ sit tñ vnū euū mediū bz nāz extremoꝝ.sz euū me diū ē iter eternitatē ⁊ tps:eternitas ät ē vna ⁊ silr tps.g euū ē vnū. ¶ P.B ēt vť p B q euū ē simplici⁹ q̄ tpus.et

Respondeo (ita magis vnū.

dōz.q ponēdo vnitatē eui.oz eā in uestigar ad silitudinē tpis :cui⁹ cā triplr assignať. Quidā enī dicūt q tps ē nūer⁹ mot⁹:vñ sic idē ē denari⁹ q̄ nūerā tur decē canes ⁊ decē eq:ita ē ēt idē tps q̄ nūerať oēs mo tus:sz B ip̄obat ꝑmē.in 4°phy si.qz vnitas nūeri diuersoꝝ nūeratoꝝ:nō ē nisi vnitas nūeri matbēatice accepti. tps ät nō ē gd matbēaticū:sz nāle. ¶ P .oīa matbēatica multiplicāť ꝟz eē qō bñt i reb⁹:sicut nō ē eadē linea i cu pro ⁊ ligno ꝟm eē.vñ seq̄ret q tps ꝟm eē nūeraret ⁊ mul tiplicaret ad nūeꝝ motuū:⁊ ita seq̄ret q eēnt plura tpa simplr:sz vnū tñ imaginarie. Alij dixerūt q qz tps ē mē sura variatiōis:⁊ oīs variatio ē ex possibilitate māe:⁊ qz mā ē vna.iō dicūt tps vnū ab vnitate māe. Sz B non vť vez .tps enī nō mēsurat variationē in pō:sz variationez i actu:act⁹ ät variatiōis i mā nō ē vn⁹:sz plres.sz tñ prima pō ad variatiōez ē vna:q̄uis ēt B nō sit p se notū:imo for te falsuz q oīuz mobiliū sit mā vna.Et ꝑterea tps de ne cessitate cū sit nūer⁹ respicit aliq̄ multitudinē nūeratā. in mā ät prīa ꝟm eēntiā nō ē aliq̄ multitudo:sz solū ꝟz eē ⁊ ꝟz B eē nō ē vna in plib⁹.vñ nec tps māe ꝟm eēntiā suā rūdet:sz solū eē ꝟz qō variať p motū.vñ ex vnitate māe nullo mō pōt eē tps vnū.⁊ iō dōz cū ꝑmē.in 4°physicoꝝ q tps ē vnū ab vnitate mot⁹ ꝑmi mobilis.tps enī ꝓpara tur ad istū motū:nō tñ vt mēsura ad mēsuratū:sicut ad alios mot⁹:sz sīc accīs ad subm:qō ponit in diffōne eius ex q̄ bz vnitatē ēt multitudinē.vñ prīo mēsurat motum diurnū:⁊ p illū mēsurat oēs alios:sīc enīz dī in .io.meta. vnūquodq; mēsurať per illud qō ē ꝑmū ⁊ minimū sui ge neris.Et silr dōz ē de euo qō ē vnū ab vnitate eē simpli cissimi euiternoꝝ qō ē ꝑm⁹ āgelus:qz opz vnū eē simpli

Ad primū (ciozē altero.vt ifra dicēť.

g̃ dōz q mēsura ē duplex:q̄dā itrīseca q̄ ē i mēsurato sīc accīs i subo. ⁊ B mltiplicať ad mltipli catōez mēsurati:sīc plres linee sūt q̄ mēsurāť lōgitudinez pluriū corpoꝝ eq̄liū. Est ēt q̄dā mēsura extrīseca: ⁊ hanc nō ē necē multiplicari ad multiplicatiōez mēsuratoꝝ:sz ē in vno sīc i subo :ad qō multa mēsurāť:sīc multi pāni mēsuranť ad lōgitudinē vni⁹ vlne.⁊ B mō multi motus mēsurāť ad nūeꝝ vni⁹ ꝑimi mot⁹:g nūer⁹ ē tps:⁊ multa ꝑmanētia ad vnitatē vnius ꝑmanentis quod est euum. ¶ Ad 2m dōz q spūalia ⁊ corpalia pñt i ꝑmanētia essēdi assimilari:⁊ ꝟz B vnā mēsurā hře:q̄uis i alys mltū distēt ¶ Ad 3m dōz.q q̄uis vn⁹ angelus non sit cā alteri⁹: ē tñ simplicioꝝ altero:⁊ B sufficit ad rōnē mēsure. ¶ Ad. 4. dōz.q si nō eēt iste ꝑm⁹ angelus g mō ē:eēt alius ꝑim⁹ ad quē alu mēsuranť:sicut si nō eēt boc ꝑi^m mobile esset aliud cui⁹ tps eēt mēsura. ¶ Ad qntū dōz q cū euū sit participatio eternitatis q̄to aliquid magis ē inparticipa tione eternitatis ꝑ pus mēsurať euo:⁊ iō cū angelus bea tus magis sit in ꝑticipatiōe eternitatis q̄ ille qui ꝑ pec catū corruit: nō segť q angelus btūs mēsuretur ad euū demonis: sed econuerso.

¶ Utrū duratio angeli inceperit ante munduz. III.

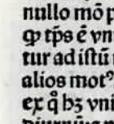

B tertium sic ꝓceditur. Uť q dura tio angeli an mundū ice perit. Hre. enī nazan. dixit q deus prīo excogi tauit āgelicas subas:⁊ excogitatio ipius opus eius est:vt dicit Dam.ergo vť q āte alias cre aturas angel⁹ fcūs sit. ¶ Preterea creatura corpalis nō equiparatur spūali:sed ideo dicitur deū voluisse mūduz ab eterno facere ne mundus sibi equipari videreť .ergo vť q nec creaturā corpalē sil'cū spirituali faceť ōbuerit. ¶ P.nullus potest habere cognitionez alicuius rei fien de nisi ꝑexistat aliqd eius eē:sz ꝟz Aug.angelus in verbo accepit cognitionē creature per verbū fiende:q̄ cognitio matutina dť.g vť q āgelus ante alias creaturas fcūs sit. ¶ P.ꝟz aliquos angeli mouēt celos : sz motoꝝ precedit mobile.g videť q angeli precesserūt celos ⁊ alia corpa.

Sed contra. qñcūqz fuerūt angeli destiterūt ab inuicē ꝑ eēntiā.sz distātia aliquoꝝ nō pōt intelligi nisi loco exīte:nec loc⁹ nisi sit corp⁹.ergo angeli añ corpalia creati nō fūr. ¶ P. si angelus añ corporalia creatus fuit:oz q nūc creatiōis angeli sit prī⁹ q̄ nūc creationis mūdi:sz vbicūqz ē nūc prī⁹ ⁊ posteri⁹ ibi ē tps:g oz q ante mūdū fuerit tps:quod ē ipossibile:vt vť

Respondeo (quia tunc esset ⁊ motus.

dōm.q creatio rez dependet ex vo luntate creatoris:g tūc ⁊ nō prī⁹ res creare voluit:que qz nobis nota nō ē:initiū creatiōis rez rōne inuestigare nō possum⁹:sz fide tenem⁹:ꝑ eos qbus diuinā volūtatē ꝟuelatā credim⁹. ¶ Sciēdū ē g q circa inceptiōez rez sci ꝓueniēt̄es i eo qō fidei ē.s.q nihil ē ab eterno ꝑter deū :varia ad min⁹ q̄tū ad vbꝛ supficiem dixisse ineniūť :i bis ō necitate fidei nō sť:i qb⁹ licuit eis diuersimode opīari sīc ⁊ nobis.Plres enī coꝛ qui Augu. ꝑcesserūt:vt Piero. Dila.⁊ Brego.nazan. videť posuisse āgelos añ creaturā corpalē factos:⁊ corpalē per spūalez successiue distinctā. Aug.vo ponit corpalē sil'⁊ spūalē creaturā factā:⁊ corpalē sil'ꝟm māz:⁊ spēs:nō tñ ꝟm idiui dua q̄ successione tpe gñantur . Sequentes vō:vt Greg. Beda ꝓcedāt cū Aug.in coeuitate corporalis ⁊ spūalis creature:⁊ cū alys in successiōe distinctiōis corpoꝝ ꝑ spe cies diuersas:⁊ iō cōiter tenet q angelus nō ē factus añ corpalē creaturā:boc.n. ꝑbabili⁹ vť:tū ex ꝑte diuine oī potētie:cui⁹ ē nō successiue opari:tuz ad excludēdū erro rē:nec videréť angeli corpaliū creatoꝛes eē:tū alteri sme ꝑiudicādū non est:vt in lra dť:qz nō ē demꝛatuz nec fide

Ad primū ergo dōm q si diuersoꝝ (expssū. dcā ad cōuenientiā reducere volu mus.qō tñ necessariū nō ē:pōt dici q auctoritates q̄ coeuitatē negare videť exponēde sūt ꝟm ordinē dignitatis: ⁊ non durationis. ¶ Ad scm dōm q non est simile :quia de⁹ ꝑcedit creaturā:nō solū dignitate:sz ēt cālitate:quaz oñdit mūdi inchoatio:qz vt rabi moyses dicit facillima via ad oñendū deū eē:⁊ ab ipo eē oīa ē ex suppōne noui tatis mūdi.⁊ iō statutū ē in lege:vt septima die festuz du cerēt in q̄ mūdus ꝓsūmať ē:vt per nouitatē mūdi semp in cognitione dei ꝑmaneret:sed spūalis creatura excedit corpalē dignitate nō cālitate:q̄ ne credi cā ei⁹ posset:con grue silr vtraq; fcā ē. ¶ Ad tertiū dōm q de re iam facta ꝑt accipi cognitio ei⁹:vt fiēde si ꝓsideret in causis suis ex qb⁹ ꝑcessit:⁊ sic angeli susceperūt cognitionē rerū fiēda rum in verbo:qō ē ars opatiua rerum. ¶ Ad q̄rtū dōm q mot⁹ nō est necessario ꝑcedit mobile duratiōe :sz dignī tate:vt ꝑz de aīa ⁊ corpe:alie rōnes ad oppositū sūt ēt so phistice:qz eēntia angeli non necessario indiget loco:nec eoꝛ diffō ē ꝟm ordinē vl distātia localem:sz ꝟm ꝑncipia eēntialia.Silr ēt alia obiectio ꝓcedit de tpe imaginato: qz.s.nūc imagiari añ mūdū possum⁹ sīc ēt multas lineas

Einde queritur (extra celum. ¶ Questio II. de celo empirio i q̄ angeli fci dicūť

ō q̄ tria q̄runť .primo vtꝛ sit corp⁹.scdo quale sit.tertio vtꝛ influentiā bēat sup alia corpa.

¶ Utrum celum empyreū sit corpus. I.

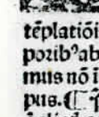

B primuz ꝓcediť sic.videť q nō sit corpus.Oē.n.corp⁹ nāle ē sensibile ⁊ ꝑcipue sensu visus:sz celū empi.nō ē visibile:sz itellectuale:vt i lra dť.ergo nō est corp⁹. ¶ P.celū empy.ē loc⁹ ꝟplatōis: sz cō tēplatiōi nō debeť loc⁹ corpalis:q̄ ēt exīte in corpe a coꝛ pozib⁹ abstrahit:qz ꝟz Aug.q̄diu aliqd diuuz mēte ꝑcipi mus nō i B mūdo sum⁹.ergo vť q celū empireū nō sit coꝛ pus. ¶ P.ꝑbs,ꝑbat i ꝑmo celi ⁊ mū.q ex ꝑmuz mobile.ñ ē aliqō corp⁹:cē qō tñ qōdāmō ponit vitā beatā: quā nos dicim⁹ i celo empy.eē.g vť q nō sit corp⁹. ¶ P.corporuz nās pscrutati sť ꝑbi:gbus ēt deus sua inuisibilia reuelauit ꝟm Apo.ad 'Ro.ꝑmo:sz de celo empy.nullā mentionē fe cerūt.ergo nō ē corp⁹.

Sz contra oē qō mouetur i loco:ē i loco:qz mot⁹ lo calis ē ꝑm⁹ motuuz:vt in.8.phy.probať. g vť q ꝑm mobile sit i loco:sz loc⁹ ē supficies corpis ꝓtinēt ergo oz q bēat corp⁹ ꝓtinēs getuz.⁊ B dicim⁹ celuz empy. ¶ P.sicut dť i scdo ce.⁊ mū.ꝑfecti ē qō acgrit bonitatē si ne motu q̄ q ꝑ motū acgrit:sz dei ꝑfecta sūt opa. ergo oz ꝑfectissimū corp⁹ eē imobile. ¶ P.añ oē ml'tiforme ē aliq̄d vniforme:vt in.9. Meta.probať:sz ē aliqō celū diffoꝛ me:qō parti ē diaphonū ⁊ parti lucidū actu:vt celū stella tū.ergo oz aliqō eē tñ diaphonuz:⁊ aliqō tñ lucidū:qō ēt ꝓcludi pōt ex ꝓpositiōe q̄ vtiť pbs i.8.phy.q si aliqd inue niť ꝓpositū ex duob⁹:quoꝝ vnū inenit ꝑ se:oz ⁊ reliquū ꝑ se inueniri:sz diaphonū ē sicut pō respectu lucidi.ergo oz ꝑ mū corp⁹ eē totū lucidū actu:⁊ B dicim⁹ celū empyreū.

Respondeo dōz q celū empy.ratōe inuestigari nō pōt:qz qcqd de celis cognoscim⁹: B ē aut p visuz aut p motū:celū aūt empyreū nec motui subia cet nec visui:vt i lra dicit:sz p auctoritatē ē habitū:⁊ ē coꝛ pus qō ꝓncipaliter ordinatū est vt sit habitatio beatoꝝ:⁊ B magis ꝑpter boies:quoꝝ etiā corpora glorificabūť: gbus locus debeť q̄ ꝑpter angelos g loco nō idigēt:⁊ qz illa glo ria excedit inuestigationē hūanā:ideo ēt ē celū empyreuz.

Ad primū ergo dōz q celū empyreū dicit intelle ctuale:qz nr̄is visibus nō subiacet:sz in tellectu tāuz capiť:nō q i se nō sit visibile. ¶ Ad 2m dōz q celū empyreū dť locus ꝓtēplatiōis:nō quātū ad neces sitatē:sz quātū ad cōgruitatē:sicut etiā eccl'ia dicit locus oratiōis. ¶ Ad 3m dōm.q ꝑbatiōes pbi boc demōstrant: q ex totū vniuersuz nō sit aliqō corpus: nō q extra B ce lū nō sit aliud celū:qz in numero sphera ꝑ etiā pbi dissen tire ineniunť. ¶ Ad 4m dōm q ratio iā dicta est:q̄re pbi boc celū nō cognouerūt:qz nec motui nec visui subiacet ⁊ tū multa q̄ de istis dixerūt nō demōstratiue:sz ꝑbabilr co gnouerūt:vñ ipsemet pbs testať in.2.ce.⁊ mūdi:topica so lutiōe se soluere q̄stiōes difficiles. Alie ēt rōnes nō sūt co gētes:qz vltimū celū qō mouet nō ē in loco p se:sz p accīs vt dicť pbs i.4.phy. Ubi ꝓmētoꝛ ēt diuersas snias pho rū de boc ponit:nec ēt oz q id qō sine motu bonitatē diui nā participat:sicut corpus:nec iteruz oportet q multifoꝛ me reducatur ⁊ vniforme corporeum.

¶ Utrum celū empyreum sit lucidum. II.

B secūduz sic ꝓcediť. videť q celuz empyreū nō sit lucidū:qz ꝟm Auiť.cā luciditatis ē cōgregatio partium diaphoni:vt ꝓz i cristallo:⁊ B idē di.ꝑmē.in li. de suba orbis. Sz celū empyreū est subtilissi mū:cū sit nobilissimū corpoꝝ ⁊ maxie formale. ergo celū empireū nō est lucidū. ¶ P.ce.empyreū est maius quā titate ⁊ vtute q̄ sol.sz sol quādo directe nobis opponiť fa cit nobis diē:⁊ a nobis videtur.ergo cū ce.empyreū sp no

Ad primū ergo dōz q illa rō ꝓcedit de eo qō ē B mō lucidū : qz radios emittit sen sui nr̄o visibiles:ꝑpter qō etiā ignis i ꝑpria sphera nō lu cet.sic ät nō dicim⁹ lucidū ce.empy.sz qz in nā sua lucē bz: eo q maxie formale est:⁊ ꝑ B ꝓz responsio ad scdz. ¶ Ad tertiū dōz.q quāto:put quātū est: nō debeť ꝑprie locus: nec ꝑ sequēs potētia ad vbi:sz,put bz determinatā natu rā.vnde dť in ꝑmo de gen̄.q mathematicis silitudinarie dādus est tactus ⁊ motus. ¶ Ad quartū dōz.q nāle pōt dupl'r sumi.Uno⁹ put diuidit ꝓtra ens in aīa:⁊ sic dť nā le.oē illud qō bz eē fixū in nā.⁊ sic ce.empy. et angeli dīr nālia.Alio⁹ dť nāle ꝟz q diuidit ꝓtra ens dīnū qō abstra bitur a mā ⁊ motu:⁊ sic nāle dicit illud solū qō moueť:et est ordinatū ad gñationē ⁊ corruptionē i rebus:⁊ B modo ce.empy.nō est ens nāle:sz diuinū qō ordinatū est ad glo riā bonoꝝ:nec materiā bz determinatā ad motū:sz ad fi nē suū:qz ⁊ mathematici nō abstrabūť ab oī mā:sz a sensi bili tñ.vt in.8.Meta.dicit. Uñ nō oz vbicūqz est mā q sit motus:sz verū est q in mobilibus ⁊ imobilibus ē mā eguoce. ¶ Ad quintū dōz.q ce.empy.est locus angeloꝝ: aiaꝝ ⁊ boiuz. Angeloꝝ aūt ⁊ aiarū exutarum cōstat q nō erit i celo empy. laus vocalis:sz vtruz boiuz post resurre ctionē futura sit ibi laus vocalis:dubitatio est:gbusdā di cētibus nō futurā ibi eē laudē vocalē:sz solū mētalē q̄ di gnioꝛ ē:qz nec erit ibi respiratio:sz solū i respirātib⁹ ē voꝛ: vt in scdo de aīa dť. Alij vo dīt futurā ēt ibi laudē vocalē nō ꝑpteraliq̄ indigētiā:sz vt nihil in sciētys vacet a diui na laude:neq; mēs:neq; lingua : quo ät esse possit ita dīt: q.s.in pulmone ⁊ istrumētis vocalibus est aer.⁊ per illuz aerē poterūt voces formare:sicut ⁊ aialia q̄ bñt spiritū cō plantatū:vt dicit in lib.de som.⁊ vigi.⁊ boc quātuz ad ali qd videť esse ꝓueniēs:qz ad formationē vocis nō ē neces saria expulsio vl'attractio aeris. vñ respirādo nō pōt aīal vocē formare vt dicit in.2.de aīa:sz quo ad aliqd vť isuf ficiens:qz ad vocē nō tantū exigit aer iterior: sz etiā exte rior:cui⁹ ꝓfirmatiōe ⁊ motu sonus ōferať. vñ plus addē

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum est vt dicam⁹ q̄ q̄dā sensibilia defecrunt ad sensum ꝫ esse spūale rm̄: sicut spēs colox. Quedā q̄ ptingūt oxganū ꝫ esse suū māle: sicut in gustu ꝛ tactu. Quedā vo deferunt vtroq; mō: sicut spēs odox cū permixtione fumalis euaporatiōis: tū spēs extēdit vltra fumalē euaporationē Et sil⁹ est de sono ꝛ motu: ibi tū spēs soni deferī ꝫ eē spirituale tm̄: vñ ñ oportebit eē motū i medio aut cōfractionē aut ꝺdensionē: vl⁹ pōt dici q; ēt erit ꝛfractio celi empy. nec hoc erit ei ignobilitas: q; erit instrumētū motū a ligua glorificata ꝛ mā vocis. plate i laudē diuinā: nec pp̄ hoc segr̄ q; sit gñabile ꝛ coxruptibile: q; raritas ꝛ dēsitas sūt equoce dicta i isto coxpe ꝛ i istis coxporib⁹: sicut ēt ponūt astrologi iter duas spheras q̄ nō pñt scindi eē aliqō spaciuz repletū coxpore diuisibili: cū in isto spacio sit mot⁹ planetarū ꝺtm motū epicicli. ¶ Et p̄ hoc ꝓ risio ad vltm. ¶ Itē p̄ miraculū fieri pōt q; duo coxpora sint i vno loco q; ox eē ad minus dū coxpus glorioſuz supra celū empyreuz trāsferī mediāte celesti coxpe: qō nō scindit⁹ qd āt de his vex sit icertuz est: q; nec fide determinat⁹ nec rōne ꝓbat⁹.

¶ Utx celū empyreū beat ifluētiā sup alia coxpa. III.

A D tertiuz sic ꝓcedit⁹. vr̄ q; ce empy. ifluētiaz beat supra alia coxpora: ita. n. ē in alys el'tis q; sp̄ ptinēs ē saluās ptētū: q̄uis sit ꝺtiuz sibi: eo q; ē locus ei⁹: ꝛ bz se ad ipluz: sicut actus ad pōz: ꝛ sicut totuz ad partē diuisaz: vt ox in q̄rto phy. ſz celū empy. ptinet alios celos. ergo multo foxtius cū nō ꝺtiet eis: vr̄ q; nō ifluat in eos ptinēdo ꝛ saluādo eos. ¶ P̄. ꝫ Aluīt. ꝛ alios pbos sol bz effectū i ist⁹ iferioxib⁹ p̄ lumē suū qō irradiādo emittit ſz celū empy. ē totū lucidū. ergo vr̄ q; influētiā beat in iferioxa coxpa. ¶ P̄. i ꝓmo mobili ē dextrū ꝛ sinistruz: ꝛ alie pōnes: vt i scdo ce. ꝛ mū. ꝺterminat⁹: ſz hoc nō pōt eē nisi p̄ influētiā alicui⁹ supioxis. cū ergo nulluz coxp⁹ sit superi⁹ nisi celū empy. vr̄ q; influentiā ei⁹ beat. ¶ P̄. ad nobiliorē formā ē nobilioz diſpō: ſz ad formā aie vegetabilis diſponit lux celi sidexei. ergo cū aia sensibilis sit nobilioz. vr̄ q; ad ipsaz diſponat lux celi cristallini vlteri⁹ ad aiaz rōnalē lux celi empy. ꝛ sic influentiā hz in inferioza.

Sed contra status glie ē ali⁹a statu gñatiōis ꝛ coxruptōis q; ꝓpetit vie: celū āt empy. oxdinat⁹ ad statū glie. ergo vr̄ nō eē eiusdē oxdinis cum alys coxporib⁹: ſz ea q̄ nō sūt eiusdē oxdinis nō bñt influentiam adinuicē. ergo celū empy. nō ifluit in alia coxpa. ¶ P̄. angeli sūt nobiliores celo empy. ſz angeli nō habēt causalitatem sup̄ alias res. ergo multo minus celū empy.

Rēdeo dōz. q; celū empy. nullā bz influentiaz sup alia coxpora q̄ rōnabil⁹ poni possz. nō. n. ponim⁹ aliqō coxpus bre ifluētiā sup aliud nisi p motū: qz vt i li. de causis dr̄: ēt aia i B ab itelligētia ꝺficit: qz ñ imp̄mit i res nisi mouēdo eas: ꝛ m⁹ro min⁹ coxp⁹. nullū āt coxpus mouet nisi motū: vt a phis pbatū ē: celū. n. p motū suū causat gñationē ꝛ coxruptiōez in istis iferioxibus. vñ dr̄ i. 8. phy. q; motus eius ē sic̄ vita existētib⁹ oib⁹. Unde dicit rabi moyses q; celū in vniuerso ē sicut coa in aiali: cui⁹ motus stat ad bozā gesceret coxporis vita finiret. vñ cū celū empy. reū ponat⁹ imobile nō potest rōnabiliter poni influentiā sup̄ coxpora bre: cōstat. n. q; nō hz influentiā sine motu ad modū creatis: nec tū negat⁹ gn deus potētiā ifluendi sine motu ei cōferre potuisset: sed qz hoc nec auctoritate ꝓfirmat⁹: nec rōne: ió pō coxp⁹ q; dr̄ celū empy. influētiā sup̄ alia coxpa bre eadē facilitate ꝓtēnit⁹ q; tenet⁹: ꝛ pcipue cū i talib⁹ nō q̄rat⁹ qd ds p miraculū possit facer⁹: ſz qd nāe rei cōueniat: vt dicit Aug. scdo super gene.

Ad primum ergo dōm. q; coxpus motū motu recto gñabile ꝛ coxruptibile ꝺiget lo-

co ptinēte ꝛ ꝺseruante: ꝛ ista vtus locādi ꝛ ꝺseruādi i vno attendit⁹ elemēto coxp⁹ respectu alterius cū vtute celi ifluentis in el'ta p motū: coxpus āt motum circulariter incoxruptibile nō ꝺdiget ad motū loco extrinsec⁹ ptinēte: nec etiā ad ꝺseruationē: ꝛ q; aliqō hō coxpus bēat exteri⁹ ptinēs. Bē p accūs: vt in 4. phy. ꝺmēta. dic̄. vñ nō depēdet ab eo ni si iquātū reuoluit⁹ reuolutiōe eius. i celo āt empy. nō ponitur aliq̄ reuolutio. vñ nō remanet aliqs influēdi modus.

¶ Ad 2ᵐ dōz. q; lux celi empyrei. vt dictū est nō est p modū fulgoris irradiātis i alia coxpora: ꝛ iō nec ēt illuminationē ifluit i alia coxpora: cui⁹ rō ē: qz cū sit vtuosissimū coxpoz ꝛ maximū sine lumine solis oīa illumiaret. Et pterea lumē celi nō ē cā effectiua in iferioxib⁹: nisi supposito motu q; a celo empyreo remouet⁹. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q; dextrū ꝛ sinistrū sūt in celo ex vtute motoxis sui gcūq; sit iste nō ex influētia alicui⁹ coxporis: sicut ꝛ i aiali est ex vtute aie.

¶ Ad 4ᵐ dōz. q; nobilissima diſpō q̄ vnāq; pōt eē i coxpore ad formā ē ifra nobilitatē celi: vñ eadē vtus celestis est p quā coxpus diſponit⁹ ad formam el'ti ꝛ mixti ꝛ aie vegetabilis sensibilis rōnalis: nec opz si B celū diſponit ad aiam vegetabilē: q; nō possit diſponere ad aiaz sensibilē: nisi p̄bet⁹ q; ex hoc esset vltimū virtutis eius: qō falsum est. vñ pz: q; ista positio fundat⁹ supra tria falsa: primū ē q; diſpō q̄ est i coxpore būano ad aiam nō possit esse ex vtute solis. Scōm ē q; lux sit coxpus māliter veniēs in ꝓpōnez aiati. Tertiū ē: q; sit p mediū iter aiaz ꝛ coxp⁹: q̄ sūt absurda apō oēs q; rōnabilr̄ locuti sūt: ꝛ iō vno icōueniēti dato alia cōtingūt: ꝛ B nō est miz.

¶ Expositio textus.

Quātas p⁹ eternitates ꝛc.) Utr̄ ſz dicer⁹: qz eternitas ē tm̄ vna. ¶ P̄. i q̄ dr̄ secl'z tps ꝛ eternitas.

¶ Ad B dōz. q; i ꝛgelo ē tria ꝺsideraī. s. eē ei⁹ c⁹ mēsura dr̄ secl'z: qz vt dr̄ i p̄ ce. ꝛ mū. secl'z dr̄ finis vniuscuiusq. 2° opatiōz ipsi⁹ q̄ res i ꝓpa nā cogſcit⁹ p spēs ꝺnatas: i q̄ ē vicissitudo ꝛ aliqs modus mot⁹: ꝛ sic mēsuraī tpe: qō tm̄ ē aliud ab eo: qō ē numerus mot⁹ celi. Tertio opatione q̄ verbuz ituet⁹: ꝛ sic fit i ꝑticipatiōe eternitatis ꝛ btitudinis: ꝛ ꝫ q; sunt multe btitudines ꝑticipate: ita ꝛ eternitates: quāuis btitudo eēntialr̄ sit tm̄ vna. (Sz i celū vocat ꝛc.) Doc celū ñ ē coxp⁹: qz celū sancte trinitat⁹ dr̄ eē idē qō eēntia mentis ei⁹ in quo celo nulla creatura pōt eē: sicut nec eq̄ri deo: ſz tm̄ tres cocterne ꝛ coeq̄les in eo sunt ꝑsone.

¶ Quales facti fuerit angeli: q̄tuox ei⁹ attributa sūt i ipso initio sue ꝺditiōis. Distin. III.

E Lce ostēsuz est vbi fuerunt angeli mox vt creati sūt: nūc cōsequēs ē inuestigare q̄les facti fuerūt in ipso primoxdio sue cōditiōis. Et q̄tuox qdē angelis videt⁹ eē attributa i instio subsistētie sue. s. eēntia simplex. i. idiuisibilis ꝛ imaterialis: ꝛ discretio p̄sonalis: ꝛ p rōnem nāliter isitā: itelligētia: memoxia: ꝛ volūtas siue dilectio. libex quoq; arbitriū. i. libera iclinābde voluntatis siue ad bonū siue ad malū facultas. Poterat. n. p libex arbitriū sine violētia ꝛ coactiōe ad vtrūlibet ꝓpria volūtate flecti.

¶ An oēs fuerūt q̄les angeli i tribus. s. i eēntia i sapia: i libertate arbitrij.

H Ic ꝺsiderādū ē vtx i suba spūali ꝛ sapiētia rōnali. i. itell'u ꝛ libertate arbitrij q̄ oibus inerant: oēs q̄les fuerit.

Et sit p̄ria cōsideratio de suba: secda de forma: tertia ō prāte. Persona qppe suba ē: sapia forma: arbitriū ptās: ꝛ ad subaz qdē ptiet nāe subtilitas: ad formā ꝙo itelligentie p̄spicacitas: ꝛ ad potestatē volūtatis rōnalis habilitas.

¶ Dic dicit q; differentes fuerunt in illis.

I Lle igit⁹ eēntie rōnales q̄ p̄sone erāt: ꝛ spūs erāt: nāq; simplices ac vita imortales: differētē eēntie tenuitatez: ꝛ differētē sapie p̄spicacitatē: atq; differētē arbitrij habilitatē cae būisse itelligūt: sic i corporib⁹ nonulla dr̄ia ē scōz eēntiā ac formā ꝛ pōd⁹. Quedā. n. alijs meliorē ꝛ dignioxē eēntiā ꝛ formā bñt: ꝛ alia alijs leuioxa atq; agiliora sūt. Ad hūc ḡ modū credēduz ē illas spūales nās ꝙueniētes sue puritati ꝛ excellētie: ꝛ i eēntia ꝛ i forma ꝛ i facultate dr̄ias accepisse i exordio sue ꝙditōis q⁹ alij supioxes alij iferioxes dei sapia ꝓstituerent⁹: alijs maioxa: alijs minoxa dona p̄statis. vt q; tūc p nālia bona alijs excellebāt: ipsi ēt post p mūera gre eisdē pessent. Qui. n. nā magis subtiles: ꝛ sapia ampli⁹ p̄spicaces creati sūt: bi ēt maioxib⁹ gre mūerib⁹ ꝺditi sūt: ꝛ dignitate excellētioxes alijs ꝓstituti. Qui vero nā min⁹ subtiles: ꝛ sapia min⁹ p̄spicaces cōditi sūt: mioxa gre dona būerūt: iferioxesq; ꝓstituti sūt sapia dei equo moderamie cūcta ordinātis.

¶ Scōz qd ꝓsideranda ē dria facultatis arbitrij: q; nec minoz tenuitas nāe ifimitatē: nec minoz cognitio sapie ignoxātiā: nec iferioz libertas necessitatem inducit.

I Ipsa facultate arbitrij dr̄ia aiaduerteda ē scōz differētē nāe ꝛ vtutē: ꝛ differētē cognitōis ꝛ itelligētie viz. Et sicut differēs vigoz ꝛ subtilitas nāe infirmitatē ñ adducit. mioxq; cognitio sapie ignorātiā nō igerit. sic libertas iferioz nullā arbitrio necessitatis volūtatem imponit.

¶ Que cōia ꝛ equalia habuerunt angeli.

A T sicut in p̄dictis angeli differebāt: ita ꝛ quedā cōia ꝛ equalia habebant. Q; spūs erāt: q; idissolubiles ꝛ imoxtales erant cōe oibus ꝛ eq̄le erat. In subtilitate ꝙo eēntie ꝛ itelligētia sapie ꝛ libertate volūtatis differētes erant. Has discretiones intelligibiles inuisibiliū naturarū ille solus comꝓhendere potuit ꝛ ponderare: qui cūcta fecit in pondere numer o ꝛ mensura.

¶ Diuisio textus.

Stēso qñ ꝛ vbi angeli creati sūt. Dic iquirit q̄les effecti sūt: ꝛ diuidit in tres ptes. In ꝓma ingrit⁹ q̄les effecti sūt quātū ad pfectionē nāe. In scda q̄les quātū ad graz vt cul

pā ibi. (Illud quoq; iuestigādo ꝛc.) In scda q̄les q̄tū ad gliaz vel miseriaz. 3. di. ibi. (Post B vr̄ ꝛc.) Pria in duas. In ꝓma oñdit quot fuerūt nāles pfectiōes angelis i ꝓncipio creatiōis collate. Scda oñdit q̄liter adinuicē ꝛ istas opatiōes ꝓparent⁹. ibi. (Doc ꝺsiderādū ē ꝛc.) Et circa B duo facit. Primo oñdit q̄bus erāt ineq̄les. Scdo ostēdit in q̄bus erāt eq̄les. ibi (Et in sint p̄dictis ꝛc.) ¶ Circa p̄mū duo facit. Pzio oñdit eos fuisse ieq̄les i pfectiōib⁹ nāli⁹. Scdo oñdit q; ꝛ gradū nāliū fuit ēt i eis grad⁹ gratuitox donox ibi. (Ad hūc ḡ modū ꝛc.) ¶ Qō. I.

H Ic quer̄ sex. Pzio vtrū angeli sint adeo simplices q; nō sint ꝓpositi ex mā ꝛ forma. 2° vtx sit i eis p̄sonalitas. 3° vtx sit i eis aliqs nūer⁹: ꝛ qs ē iste. 4° vtx oēs sint vni⁹ spēi. 5° si nō: vtx sint vni⁹ generis. 6° de dr̄ia angeli ꝛ aie rōnalis.

¶ Utx angelus sit cōpositus ex mā ꝛ forma. I.

A D primuz sic ꝓcedit⁹. vr̄ q; angel⁹ sit ꝓpositus ex mā ꝛ forma. gd. n. ē i gñe aliquo ꝑticipat rōnez illi⁹ gñis: ſz rō subē ꝛ q; ē ꝑdicam⁹ ē q; sit ꝓpositus ex mā et forma. Boe. n. dic̄ i ꝓmē. ꝑdicamēto ꝛ: q; Ari. relictis extremis. s. mā ꝛ forma agit de medio. i. de cōposito: cū de suba determiat. Cū ḡ angel⁹ sit i ꝑdicamēto subē. vr̄ q; ex mā ꝛ forma ꝓponat⁹. ¶ P̄. q̄uq; sūt i aliquo gñe vno cōicant vnifozmiter p̄ncipia illi⁹ gñis: ſz p̄ncipia gñis subē sūt mā ꝛ forma. cū ḡ coxpa q̄ sūt i gñe subē cōicent ista p̄ncipia: ita q; ex eis ꝓponūt. vr̄ q; ēt angel⁹ q̄ ē i eodē gñe ex mā ꝛ forma ꝓponat⁹. ¶ P̄. vbicūq; inueniunt⁹ ꝑpetates māe inueniunt⁹ mā: cū ꝑpetates māe rei nō sint a re separate: ſz recipe subāre: ꝛ bō sūt ꝑpetates māe. ḡ cū inueniant⁹ in angelo. vr̄ q; angel⁹ sit ex mā ꝓpositus. ¶ P̄. oē q̄d ē: vl⁹ ē tm̄ act⁹: vl⁹ tm̄ pō: vl⁹ vtrūq; ſz angel⁹ nō ē act⁹ pur⁹: qz sic ñ differt a deo: nec ē pō pura: qz sic nō differret a mā prima. ¶ Et pterea: nullā opatione bret. ḡ ē ꝓpositus ex actu ꝛ pō: ꝛ B ē ꝓponi ex mā ꝛ forma. ḡ ꝛc. ¶ P̄. i li. de causis dr̄ q; oē creatū ꝓpositū ē ex finito ꝛ ifinito: ſz angel⁹ ē ens creatū. ḡ ex ifinito q̄d ē mā ꝓpositus ē. ¶ Itē di. Boe. i li. de tri. q; forma simplex subm eē nō pōt: ſz angelus est subm gre. ergo nō ē tm̄ forma: ſz ēt bz māz partem sui.

Sz cōtra ē q̄d Dio. di. i. 4. ca. de di. no. q; angeli itelligunt⁹ imāles ꝛ icoxporales. ¶ P̄. Boe. di. in li. ō duab⁹ nāis q; oīs nā icoxporea subē nullo mō nitit⁹ fūdam̄to: ſz angel⁹ ē subā icoxpea. ḡ māz p fūdam̄to ñ bz.

Rēdeo dōz. q; circa hanc māz tres sūt pōnes: q; dā. n. dr̄ q; i oī subā creata est mā: ꝛ ga oiuz ē mā vna: ꝛ h⁹ pōnis auctox vr̄ anicebrō: q; fecit libz fontl vite: quē multi sequunt⁹. ¶ Scda pō: q; mā nō ē i substātys icoxporeis: ſz tm̄ ē i oīb⁹ coxporib⁹ ēt vna: ꝛ h⁹ ē pō Aui. ¶ Tertia pō ē q; coxpora celestia ꝛ el'ta nō cōicant i mā: ꝛ h⁹ ē pō Aueroys ꝛ rabi moysi: ꝛ vr̄ magis dictis Arist. cōuenire: ꝛ iō istā eligim⁹ q̄tū ad pñs ptinet dicētes: q; q̄d sit de coxporib⁹ i angelis nullo mō pōt eē mā. Tū rōne intellectualitatis. Tū ēt rōne icoxporeitatis: q; n. nullū intellectuale sit māle cōiter a phis tenet⁹. Un ēt ex imālitate dina eius itell'z ꝛcludūt. Et rō satis manifesta ē: qz mā ꝓma recipit formā: nō iquātū ē forma simplr̄: ſz iquātū ē h⁹ vñ forma exīs in mā nō est itell'a nisi i pō: qz cognosco eē forme iquātū est forma. ꝛ iō si itellt⁹ aliqs poneret⁹ hūs māz: forma exīs i eo nō eēt intell'a in actu: ꝛ sic p formaz illā nō itelligeret. hui⁹ ēt signū est q; forma mālis nō efficit itellectualis: nisi qz a ꝺditionibus māe abstrahit⁹: ꝛ sic efficit pfectio itell's ꝓportionata sibi: vñ oz itell'z nō mālē eē: ꝛ B nō sequit⁹ māz ex pte alicui⁹ forme: cū oīs forma p abstractionē a ꝺditiōibus māe itelligibilis fiat: ſz ꝓsegr̄

eā fm se ⁊ vl'r: siue sit sub forma corpali siue spūali. Scdo incorporeitas repugnat māe. cuz. n. vni pfectibili debeat vna pfectio ⁊ in mā pma nō sit vlla diuersitas. opz q̄ ois forma añq̄ possit i ea eē vlla diuersitas nec itelligi: iuesti at eā tota: ſz añ corporeitatē nō pōt itelligi aliq̄ diuersitas qz diuersitas ꝓsupponit ptes q̄ nō pñt esse' nisi pintelligat diuisibilitas q̄ ꝓseqūt quātitatē q̄ sine corporeitate nō est. vñ oz q̄ tota mā sit vestita forma corporeitatis. ⁊ iō si ali qd ē incorporeū: oz eē imāle: ⁊ tū aliquā ꝓpōnē in angelo ponim⁹: q̄ q̄lis sit sic iueſtigāda ē i reb⁹ ex mā ⁊ forma cō positis nā rei q̄ qditas vel eēntia dr̄ ex ꝓiūctiōe forme ad māz resultat: vt hūanitas ex ꝓiūctiōe aie ⁊ corporis: de ra tione ät qditatis iquātū ē qditas nō ē q̄ sit cōposita: quia nūq̄ iueniret simplex nā: qđ ad min⁹ in deo fl'z est: nec est ō rōe ei⁹ q̄ sit simplex: cū q̄dā iueniat ꝓposita. vt hūanitas. ¶ Esse ät fm q̄ dr̄ res eē in actu inuenit ad diuersas nās vel quiditates diuersimode se hr̄e: q̄das. n. nā est de cuius intellu nō ē suū eē: qđ ꝑz ex B qđ itelligi pōt: cū B qđ ignoret: an sit: sicut fenicē vel eclypsim vl'aligd h⁹: alia ät nā inuenit de cui⁹ rōne ē ipz suuz eē: imo ipz eē ē sua nā: eē ät qđ h⁹ ē nō hz eē acgsitū ab alio: qz illud qđ res ex sua qdi tate hz ex se hz: ſz oē qđ ē ꝑter deū hz eē acgsitū ab alio. g̃ in solo deo suū eē ē sua qditas vel nā. In oibus ät alys eē est ꝑter qditatē cui eē acgrit: ſz cū qditas q̄ sequit ꝓpōnē depēdeat ex ptibus: oz q̄ ipsa nō sit subsistēs in esse qđ si bi acgrit: ſz ipsuz ꝓpositū qđ suppositū dr̄. ⁊ iō qditas ꝓpo siti nō ē ipuz qđ ē: ſz est B quo aligd ē vt hūanitate ē hō: ſz qditas simplex: cū nō fundet in aligbus partib⁹: subsistit in esse qđ sibi a deo acgrit: ⁊ iō ipsa qditas angeli ē qđ sub sistit ēt ipsuz suū eē: qđ est ꝑter suā qditatē: est id quo ē sic motus est id quo aligd denoiatur moueri: ⁊ sic angel⁹ ꝓpo situs est ex eē ⁊ qđ est: vl'ex quo ē ⁊ qđ ē: ⁊ pp B i li. de cau sis dr̄: q̄ itelligēria nō ē eē tm̄ sicut cā pma: ſz ē in ea esse ⁊ forma q̄ ē qditas sua: ⁊ qz oē qđ nō hz aligd ex se: ſz recipit illud ab alio ē pol'e vl'in pō respectu eius: iō ipsa qditas ē sicut pō: ⁊ suū eē acgsitū est sicut actus: ⁊ ita p ois ē ibi cō positio ex actu ⁊ pō: ⁊ si ista pō voceť mā: erit cōposit⁹ ex mā ⁊ forma: q̄uis hoc sit oino equiuocū dictū. sapiētis. n.

Ad pmum est non curare de noibus.

ergo dōz est q̄ de rōne subē ē q̄ sub sistit. q. per se ens: ⁊ iō forma ⁊ mā q̄ sūt pars cōpositi cum nō subsistāt nō sūt in p̄dicamēto subē: sicut spēs: ſz solum sicut p̄ncipia: q̄ ät B subsistēs hēat qditatē ꝓpositā nō est de rōne substātie. vñ nō oz illud qđ est in p̄dicamēto subē hr̄e qditatē cōpositā: ſz oz q̄ hēat ꝓpōnē qditatis ⁊ eē. oē. n. qđ est in gñe sua qditas nō est suū eē. vt Aui. dicit. Et iō nō pōt deus i p̄dicamēto sube poni. vñ Boe. intēdit dr̄e: q̄ iter tria bec. ſ. māz ⁊ formā ⁊ ꝓpositū: ex bis solū cōposi tū est in gñe subē: sicut spēs: nō aūt intēdit q̄ oē qđ ē i gñe subē sit ꝓpositū ex mā ⁊ forma. ¶ Ad 2m dōz. q̄ aliq̄ sunt vnius gñis logice loquēdo q̄ nāliter nō sūt vnius gñis: si cut illa q̄ cōicant in itentiōe gñis quā logicus ispicit ⁊ ha bēt diuersuz modū essendi. vñ in. io. meta. Dr̄ q̄ de corru ptibilibus ⁊ icorruptibilib⁹ nihil cōe dr̄ nisi cōitate nois: ⁊ iō nō oz angelos cū corporalib⁹ eadē p̄ncipia cōicare ni si fm itentionē tm̄: put in oīb⁹ inuenit pō ⁊ actus analogi ce: tm̄ vt in. xi. meta. dr̄. ¶ Ad 3m dōz. q̄ sicut dicit ꝑmē. in .3. de aīa. recipe ⁊ oia h⁹ dñr equoce de mā ⁊ intellectu: mā .n. pma recipit formā: nō put est forma simplr: ſz put ē B. vñ p māz idiuiduat: ſz itell⁹ recipit formā iquātū est for ma simplr nō idiuiduās eā: qz forma in itellu hz esse vl'e. vñ ēt ⁊ pl'z ibidē dicit: q̄ itelligere pati qđā est: ſz cōiter ⁊ equoce dictū. vñ ex hoc nō ponit cōpositio vel mālitas subē intellectualis. ¶ Ad 4m ia pz responsio p ea q̄ dicta sūt ostēsuz est. n. q̄ in angelo est pō ⁊ act⁹: nō tm̄ sicut ptes gditatis: sed pō tenet ex parte gditatis ⁊ eē est actus eius. ¶ Ad 5m dōz: q̄ obiectio ꝓcedit ex falso intellectu lr̄e: non .n. est sensus q̄ ens creatū ꝓponat ex finito ⁊ infinito: sicut ex partibus itegralibus: ſz sicut ex partib⁹ subiectiuis: qz entis creati qđā est finitū: sicut icorruptibile: ⁊ qđā infi nitū sicut corruptibile: qđ nō est determinatū ad eē tm̄: ſz q̄liq̄ est ⁊ q̄liq̄ nō est. vñ in quoda cōmēto li. de causis ex ponit infinitū. i. potēs eē vel nō esse. Vl'dōz. q̄ ꝓponit ex infinito. ſ. ex pō: ⁊ finito. ſ. ex actu. ¶ Ad 6m dōz. q̄ forma oīno simplex q̄ ē suū eē: sicut eēntia dīna de q̄ Boe. ibi logť. Nullo mō pōt eē subm: ſz forma simplr subsistēs q̄ nō est suū eē rōne politatis quā hz pōt subz eē: ſz equoce a mō q̄ mā vel māle subiectū dicitur: vt dictum est.

¶ Utr̄ in angelis possit eē psonalitas. II.

Ad secūduz sic ꝓcedit. vr̄ q̄ i angelis nō possit esse psonalitas. Indiuiduatio. n. ē de rōne psone: qz psona est rōnalis nāe idiuidua suba: p̄ncipiū autē idiui duatiōis ē mā. cū ergo angelus mā careat: vt dictū ē. vr̄ q̄ ab eo psonalitas excludať. ¶ P. ois forma quātū ē de se cōicabilis ē ⁊ vlis: ſz angel⁹ ē forma simplex ergo vr̄ q̄ sit vle: ſz vlia nō dicim⁹ psonas: vt di. Boe. ergo vr̄ q̄ angel⁹ nō sit psona. ¶ P. pfectio hz pfectibili ꝓportionari: ſz forma itelligibilis q̄ est pfectio itellus nō hz rō nē singularis: ſz magis vlis. ergo nec itell⁹: ſz angeli ſr̄ di uini itellectus ⁊ diuine mētes. vt dicit Dio. ergo nō sūt p sone. ¶ P. persona est rōnalis nature idiuidua suba: ſz a Dio. ponitur angelus in ordine itelligibiliū q̄ supra rōna bilia cōsistunt. ergo videť q̄ angelus nō sit psona.

Sed contra psona ſz magros ē hypostasis ꝑpeta te distincta ad dignitatē ptinēte: ſz an gelus cū sit gd subsistēs dr̄ hypostasis ⁊ ei⁹ ꝑpetates sunt nobilissime. ergo vr̄ q̄ sit psona. ¶ P. B idē dr̄ ex lra ⁊ ex dictis Ricar. de scō Vic. q̄ ſz diuersas ꝑpetates diuersi mode psonā ponit i boe angelo ⁊ deo.

Respōdeo dōz q̄ psonalitas ē i angelo: alio tamē mō q̄ in boe: qđ ꝑz: si tria q̄ sūt de rōne psone ꝓsiderenť. ſ. subsistere rōcinari ⁊ idiuiduū eē. subsi stit. n. bō in partibus suis ex q̄bus ꝓponit: ſz angelus in nā sua simplici nullo idigēs partiū vel māe fundamēto. Ra tiocinať bō discurrēdo ⁊ ingrēdo lumīe intellectuali p ꝓti nuū ⁊ tēpus obūbrato: ex B q̄ cognitiōez a sensu ⁊ imagi ne accipit: qz ſz ysaac i li. de diffi. rō ozit in ymbra itelligē tie: ſz angelus lumē intellectuale puz ⁊ ipermixtū partici pat. vñ ēt sine ingstitiōe diffozmiter itelligit ſz Dio. Sil'r incōicabilitas ē in boie ex B q̄ nā sua receptibilis in māe fundamto p māz determiať: ſz i angelo i se determinata ē ex B q̄ in aliquo sicut forma determinabilis recipi nō pōt: ⁊ ex B ipso satis cōicabilis ē: ⁊ nō p determinatōez re cipiētis: sicut ⁊ diuinū eē est ꝑpiū ⁊ determinatū: nō p ad ditionē alicuius ꝺbētis: ſz p negociationē ois adbibiti. vñ dr̄ in li. de causis: q̄ idiuiduatio sua est bonitas pura. q̄re pz q̄ multo nobilioz est psonalitas in angelo q̄ in boie: si cut ⁊ cetera que eis cōueniunt fm Dio.

Ad pmum ergo dōz q̄ forma participabilis nō idiuiduať nisi p māz i q̄ accipit eē determinatū: ſz forma q̄ nō ē receptibilis nō idiget mā de terminate: ſz i sua nā determiať ad eē: qđ sibi nō ad māz dependēs acgrit: sic formis corruptibilib⁹: nec i mā: ⁊ si nō ad māz ꝺpendēs: sicut aie rōnali: ⁊ p B ēt pz risio ad 2m: qz forma rōnē vlitatis hz ex B q̄ i pluribus est receptibilis. ¶ Ad 3m dōm. q̄ forma q̄ ē recepta in itellectu pōt dupl'r ꝓsiderari: vel p ꝓparatōz ad rē cui⁹ ē similitudo: ⁊ sic hz vlita tē. nō. n. ē similitudo bois ſz ꝺditiōes idiuiduātes: ſz ſz nām cōez: vel p ꝓparatōez ad itellectū: i quo hz eē: ⁊ sic ē gd in-

diuiduatū: quēadmodū itellectus ⁊ alia nūero spēs itel lecta hois ē i itellectu sortis: ⁊ alia i itellectu Pla. vñ nō oz itellectū nō eē qđ determiatū ⁊ subsistēs. ¶ Ad 4m dōm q̄ rōnale ſz Dio. est i angelis ⁊ i deo eminēter: ſz quē mo dū ipe itellect⁹ diuin⁹ ⁊ angelicus ratio nomiatur.

¶ Utrū i angelis possit eē numerus. III.

A tertium sic ꝓcedit. vr̄ q̄ i āgel' nō possit eē nūer⁹. nūer⁹. n. q̄titas ē: sed q̄titatis subm ē mā. cū g̃ i angel' nō sit mā vt dictū ē: vr̄ q̄ nec nūerus. ¶ Pre terea. ſz phos i bis q̄ sūt sine mā: nō pōt eē nu merus nisi fm cām ⁊ cātū: ſz vn⁹ angelus nō ē cā alterius. g̃ si sūt sine mā nullus nūerus i eis eē pōt. ¶ Preterea. q̄to aligd ē ꝑpiquius vni simplici tāto min⁹ diuidiť. Sz iter oēs creaturas nā angelica deo ē ꝑpiquioz fm Augu. g̃ dic i li. ꝺfes. Duo feciſti dñe: vnū ꝑpe te. ſ. angelū: alte z ꝑpe nihil. ſ. māz. g̃ vr̄ q̄ vl'nō sit i eis nūerus aliquis vl'sit pauciſſimus. ¶ Preterea. cuz ptes vniuersi sint ordiate adiuicē iuuātes se mutuo. Illud ex q̄ nō, puenit vtilitas in partibus vniuersi. Ut eē frustra vl'vanū: ⁊ sic oio nō esse: ſz spūal' suba nō iuuat ad corporalē nisi mouēdo ipaz. g̃ vr̄ q̄ nō sūt pl'es subē separate nisi gbus expleť motus corpora lis creature. Et ita vr̄ q̄ nūer⁹ angelorū sit accipiēdus ſz nūerū motuū celi: vl'ēt ipsorū mobiliū. g̃ vr̄ q̄ nūerus an gelorū possit eē nobis. ¶ Preterea. de angel' fm Dio. ni bil scire possum⁹ nisi ea q̄ nobis i sacra scriptura tradūť. ſz Dāielis. 7. dr̄. Milia miliū ministrabāt ei ⁊c. g̃ vr̄ q̄ nūe rus eoz sit nobis determiat⁹.

Sed contra Diero. dic: q̄ vnaq̄q; aia hz angeluz bonū ad custodia: ⁊ malū ad exerci tiū sibi deputatū: ſz nūerus hoium i mūdo sil'e viuētiū est nob⁹ idetermiat⁹. Ergo ⁊ nūerus angeloz custodū g̃ sunt vnius ordinis: ⁊ multo fortius nūerus oīum angelorū.

¶ Preterea. Job. 25. dr̄. Nunqd est numer⁹ milituz ei⁹. milites aūt eius sūt angeli: vt habet Luce scdo. Ecā ē cuz angelo ⁊c. g̃ videť q̄ numer⁹ eoz ñ sit nobis ꝺtermiat⁹.

Respondeo dōm q̄ ratio hūana deficit a cogni tione subaz separataz: q̄ tm̄ sūt notissi ma nāe ad q̄ itellect⁹ noster se habet: sicut oculus noctue ad lumē solis: vt dr̄ i scdo meta. ⁊ iō dr̄ i. xi. de aialibus: q̄ de eis valde pauca scire possum⁹ p rōnez: q̄uis illud qđ ō eis ē scitū ē valde delectabile ⁊ amatuz. Et iō pl'z de illis nihil. q. demōstratiue ⁊ pauca ꝑbabiliter dixerūt. Et hoc ostēdit coz diuersitas i ponēdo numez angelorz. Quidā enī posuerūt nūez substātiaz separatarū fm numerum motuū celi. sicut Arist. i. xi. meta. Quidā ſz numez sphe rarū: vt auicē. i sua meta. qđā aūt negauerūt oīo aliqd eē icorporeū: sicut Empedocles ⁊ Democritus ⁊ saducei in deozū. Quidā ēt posuerunt vnū tm̄ eē angeluz: q̄ diuersa fortiť vocabula ſz diuersos act⁹. sicut qdā heretici. Quidā vo posuit angelos nō i ꝺterminato nūero nobis: sed tm̄ p angelos significari dr̄ i scripturis oēm vtutē vel corpo ralē vel spūalē p quā deus ordinē sue ꝓuidētie explet q̄si dine volūtatis nunciū: adeo q̄ vim cōcupiscibilē nolant angelū cōcupiscētie: ſz substātias separatas dicūt esse fm numerū quē pbi posuerūt: ⁊ iste ē Rabi moyses. Fides aūt catholica tenet numerū substātiaz separatarū: q̄s āge los dicim⁹ eē nūerū deo finitū: sed nobis infinitū. Unde Grego. dicit i glo. Danielis. 7. q̄ excedit oēm mālē multi tudinē: vt Dio. dicit. 14. ca. ce. Dierar. ⁊ hoc satis ē ꝑbabi le. Uidem⁹. n. illa corpora q̄ nobili⁹ oīnā bōitatē partici pāt. ſ. celestia excedere. q. sine ꝓportiōe corpora gñabilia ⁊ corruptibilia. Et hoc est qz ꝓductiōis creaturaz cā ē di uīa bōitas. quā reb⁹ cōicare voluit. vñ videť q̄ naturas spūales: i quibus maxime sua bōitas relucet: creauit i nu-

mero q̄si imꝓportiōabiliter excresc̄ēte numez natura rū corporaliū. Qualiter aūt distinguāť adiuicē accipe pos sumus ex verbis cōmē. i. 3. de aia: vbi dic̄ q̄ si nā itellect⁹ possibilis eēt nobis ignota: nō possem⁹ assignare nūerū sub stātiaz separatarū. Unī dico q̄ ſz gradū possibilitatis p̄ mixte i nā ag̃elica ē eoz distinctio. Dictū ē. n. supra: q̄ ipa nā: vl'quiditas angeli est possibilis respectu eē qđ a deo hz. Inuēit. n. nā cui possibilitas admiscet plus ⁊ plus di stās ab actu. fm q̄ recedit a similitudie dine nāe q̄ ē act⁹ tm̄. Illa ergo qditas ē act⁹ cōpleť ꝑter quā nō est suū eē. ſ. nā dīna ⁊ illa qditas simplex q̄ ē. ꝑpiuioz p silitudinem ad dīnū eē: mius hz de potētia ⁊ plus de actu: ⁊ ē deo vici nioz ⁊ pfectioz. Et sic deiceps quousq; vēiať ad illā nām q̄ ē i vltio gradu possibilitatis i subst̄atų ſ spūalib⁹: adeo q̄ ñ acgrit sibi eē nisi i altero: q̄uis eē suuz ad illud ń de pēdeat. ſ. itellect⁹ human⁹: g̃ fm cōmē. ē vltim⁹ i ordie na turaz itellectualiū: sicut materia pma i ordie corpaliuz.

Ad pmum ergo dōm: q̄ sicut i pmo lib. dcm̄ ē. vnū dr̄ duplr ſz q̄ cōuertit cuz ente: qđ ñ determiatur ad aliquod gen⁹: ⁊ silr nec multi tudo sequēs ad tale vnū: ⁊ talis multitudo pōtur i ange lis q̄ nō segť diuisionē q̄titat⁹ vl'māe: ſz distinctionē naz Alio mō dr̄ vnū qđ ē p̄ncipiū numeri q̄ ē discreta q̄titas cātus ex diſione māe vl'cōtinui. Et tal' ñ ē nisi i mālib⁹.

¶ Ad 2m dōm q̄ ēt ſz philosophos q̄ distinguūt nūeruz substātiaz separataz per cām ⁊ causatū: cā ⁊ cātum ñ sūt p se distinguētia: sed fm eos cōsequūtur ad p̄ncipia distin ctiōis: cū. n. distinctio sit p se loquēdo p hoc qđ ē maioz vl' mioz ꝓpositio: ⁊ ſz distātiā potētie ⁊ act⁹ ſz eos segtur q̄ illud qđ ē plus i actu sit cā ci⁹ qđ ē min⁹: fm quē modū di cūt m̄'titudinē ab vno p̄ simplici ꝓcessisse: quē tm̄ modū dic̄ cōmētator in. xi. metaphy. insufficienter ꝑbatū: ⁊ cō cedit ab vno p̄ simplici immediate potuisse plura ꝓcede re: ita ⁊ nos cōcedimus oēs nās intellectuales imediate a deo ꝓcessisse distinctas fm ordinē sapiētie disponentis di uersos gradus nārū spūaliū. Et iō remoto qđ ifidelitatis est. ſ. ordie causalitatis ab ag̃elis: ⁊ retēto qđ fidei ꝓsonat .ſ. gradu simplicitatis hēbim⁹ eūdē modū distinctiōis quē ipi būerūt. ¶ Ad 3m dōm q̄ ex rōne illa ꝑbať simplici tas angelice nāe: ⁊ ꝑcipue illi⁹ q̄ i ea supma est: ſz plurali tas gradus ab ea nō tollit. ¶ P. ñ ē loquēdū de angelis sicut de dīna nā: sp̄aliter cū ples angeli nō tm̄ nūero sed spē differāt: vt dicet. ¶ Ad 4m dōz q̄ angeli nō sūt facti pp motū corporaliū: qz nihil fit pp vilius se. vñ si sūt aliq̄ subē nō mouētes: nō segť q̄ sint supflue: nihilominus tm̄ dōm q̄ ex oibus subst̄atys illis ꝓuēit aliqua vtilitas per iuuamētū i rebus corporalib⁹: qz iferiozes angeli in mo tu spheraz deo ministrāt: fiē a gbusdā dr̄: ⁊ ꝑbabile vide tur: cū Greg. dicat corpalē creaturā p spūalē administra ri. Illumiatio aūt iferiozū angelorū ē a deo p ꝓximos et medios: vt dicit Dio. ⁊ ita oēs influētiā būt sup motū cor poraliū vl'ad min⁹ q̄tū ad custodiā hominū q̄ ptinēt ad vltimū ordinē. ¶ Ad 5m dōm q̄ vba ista alr a Grego. et Dio. exponūť. Et q̄tū [illegible] aliqd eodē mō. i hoc. n. ꝓueniūt q̄ angelorz nūer⁹ n[illegible]iatus nobis: ſz i hoc dīnt: qz Dio. vult: q̄ cū d[illegible]miliū vnuz mille multipli cat aliud: ac si dice[illegible]es mille: ⁊ sic equalis nume rus imꝓportatur: cū dicit milia miliuz p̄: ⁊ dcies cētena mi lia scdo: qđ hz vna littera. Tātū. n. est decies cētuz milia: q̄tum milies milia. Et ſz hoc datur intelligi q̄si equalis numerus ministrātium ⁊ assistētium. Uel ſz aliā litterā que habet: milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies milies cē tena milia ⁊c. Datur itelligi q̄ numerus assistentiū exce dit numerum ministrātiuz ꝓpter suā nobilitatē: qđ cō sonat ei: qđ supra dictū est scdo intētionez Dion⁹. q̄. ſ. no-

biliozes creature plēs sūt. vnde dicit q ī hoc verbo maximus nūerus apud nos nomē ppriū hūs. s. mille multiplicatur p oēs maximos nūeros. s. limites nominatos. s. p scipz: cū dicit milia miliū. p denariū cū dicit. decies milies per centenariū cū dr. centena milia: ī quo oñdit maxima numerositas excedēs nostrū intellectū. Sed Grego. vult q sit ꝯstructio ptitia: cū dicit. milia miliū: q̄si diceret milia ō numero miliū. Uñ vult q dat itelligi maiōr nūer⁹ ministrantiū q̄ assistētiū: p hoc q ad admistrātes ponit nūerus nō determiat⁹ z ad assistētes ōteriat⁹.

¶ Utrum vnius spēi sint plures angeli. IIII.

AD quartum sic ꝓceditur. Uidet q sint plures āgeli vnius spēi: sicut. n. angelus ē suba simplex ita z aīa: ꝛ3 omnes aīe rōnales sūt vnius spēi. g̃ z oēs angeli. ¶ Preterea. pfectio vna fm spēz ē eoꝝ q̄ ī spē ꝯuēit: ꝛ3 oēs angeli sūt pfectibiles vna pfectione fm spēz q̄ ē gra vl gloria. g̃ vr̄ q sint vni⁹ spēi. ¶ Preterea. dine bōitatis vt dcīt ē ppriū ē nobilioza ī entibus magis multiplicare: vt bōitas sua magis diffunda tur. sed ī vilibus creaturis iuenit magna mltitudo pticipantiū vnā spēz. g̃ vr̄ q multo forti⁹ b̄ sit ī angel. ¶ Preterea fm Boe. nullius rei sine ꝯsortio pōt ee iocūda possessio. Sed ī angelis ē maxima iocūditas: cū ōlectatio sit ō rōne felicitatis ꝛ3 pbm ī pmo ethi. g̃ vr̄ q ī angelis sit multoz̄ consortiū in vna spē.

Sed contra multiplicatio indiuiduoꝝ vnius spēi nō ē nisi ad cōseruādū spēi ppetuitatē: q̄ in vno saluari ñ pōt. Uñ ī corpozib⁹ incorrupti bilib⁹ nō est nisi vnū indiuiduū vni⁹ spēi vt sol z lūa: ꝛ3 angelus ē substātia incorruptibilis. g̃ nō sunt plures angeli vni⁹ speciei. ¶ Preterea. Angelus ē perfectioꝛ quolibet corpore. ꝛ3 aliquod corp⁹ ad tāta pfectionē puenit: vt nihil sue nāe sit exīpm: vt pz ī his q̄ cōstāt ex tota materia sue spēi: vt pz ī celo: vt dr ī pmo celi z mūdi. g̃ vr̄ q ml̄to fortius extra vnū angelū nō sit aliqd sue spēi.

Respondeo dōm. q circa hoc sunt tres opi. Quidā eni dixerūt q oēs angeli sūt vnius speciei: adeo q ēt angelus z anima differūt specie. Alii vero dicūt q angelus z aīa differūt spē z angeli vnius ordinis ab angelis alterius ordinis. Sed oēs qui sūt vnius ordinis sūt vni⁹ spēi. Alii vo dñt q null⁹ angelus ē vnius spēi cū alio. Et h̄ opi. ꝯcordat cū dictis philosophoꝝ: z ēt dionysij: q pōit ī. io. c. celes. bierar. I eode ordie eē primos medios z vltimos. Et huic necessariū ē cōsentire: tum ex immaterialitate: tum ēt ex īcorporeitate. Si eniz immateriales ponūt cū nulla forma vel nā multiplicet numerum nisi in diuersitate māe: opz q forma simplex z īmaterialis nō recepta ī aliq̄ mā sit vna tātū. vñ quicqd ē exea ē alterius nature: eo q distet ab eo fm formā: nō scōm māle ꝓncipiū: qō ibi nullū ē. Talis aūt diuersitas causat dr̄iaz ī specie. Uñ oportet q̄slibz duos angelos acceptos differre ꝛ3 spēm. Doc ēt de necessitate sequit: si ex materia cōponāt: dūmodo ñ ponā[illegible]rea: qō sic pz. quozūcunq mā ꝛ3 eē differre p[illegible]rmā est eiusdē ordinis ī vtroq: sic mā generab[illegible]iptibiliū est vna: q diuerse forme: fm q̄s diuersi[illegible]pit: recipiant in diuersis partibus māe. Non. n. vna pars māe diuersas formas oppositas z disperatas simul recipere pōt. Sz ipossibile est ī mā itelligere diuersas ptes nisi pintelligatur in mā q̄titas dimēsiua ad minus interminata: p quā diuidatur: vt dicit cōmen. ī lib. de substātia orbis: z ī primo phy. q̄ sepata quātitate a substātia remāet idiuisibilis. Ut in pmo phy. phylo. dicit. Sz nulla forma recipitur ī mā sub quātitate itellecta nisi forma corporalis. Ergo impossibile ē duos angelos cōicare ī mā vl ī potentia vni⁹ ordinis. Sz oīs forma vel nā q̄ recipit ī diuersis gradibus potentiaꝝ recipit ꝛ3 pri⁹ z posterius ꝛ3 eē. Impossibile est aūt nām spēi cōicari ab idiuiduis p prius z posterius: nec fm eē nec ꝛ3 itētionem: q̄uis hoc sit possibile ī nā generis: vt dr ī. 7. meta. ergo impossibile ē duos angelos si sūt incorporei esse vnius speciei.

Ad primum ergo dicēdū: q q̄uis aīa sit forma simplex sicut z angelus. tamē aīa ñ recipit eē a ḋo: nisi ī corpe. Qz ꝛ3 Aug. z ifundēdo creatur z creādo ifundit. Uñ ex corpe recipit eē idiuiduatū: qō qz ñ depēdet ex corpe remāet idiuiduatio: ēt ōstructo corpe. Ideo Aug. dicit: q impossibilis ē positio illoz̄ hereticoz̄: q dicūt plures aīas aī corpus creatas fuisse. sic aūt ñ est in angelo. Et ideo nō est ratio similis. ¶ Ad 2m dōm q hoc tz ī perfectionib⁹ q̄ sūt de nā rei. Nō aūt ī pfectiōib⁹ superadditis q̄ ñ sequūt ex ꝓncipys nāe: q̄les sūt gratia z gloria. Possunt ēt ī corporib⁹ diuersa ꝛ3 speciem vnū spē colorē bre. ¶ Ad 3m dōz q pfectio vniuersi cēntialis ñ attēdit ī indiuiduis: quoz̄ multiplicatio ordinatur ad pfectionē spēi: sed ī spēbus p se. vñ magis apparet diuina bōitas ī hoc q sūt multi angeli diuersarū specieꝝ q̄s si sint vni⁹ spēi tm. ¶ Ad 4m dōm q ōlectatio ꝛ3 phz ī ethicis: ꝛegtur opationē perfectā. Et ideo ad iucūditatē cōsortiū exigit ī illa nā: ī qua ñ pōt eē in vno pfecta opatio sine alterius adiutorio: vt ī boibus: ī gbus vn⁹ p scipz nō sufficit ad operationē sue spēi: qō ñ pōt ī angelis poni: z ideo hz obiectio est vana. Nō tamē negam⁹ quin vnus angelus alio iuuetur: cū inferiores per superiores illuminentur. Et ī hac societate est iocunditas ciuiū celestis curie. Sed ad hoc nō exigitur vnitas spēi ꝛ3 ꝓformitas gre.

V.

¶ Utrum angeli sint vnius generis.

AD quintum ꝓceditur sic. videt q angeli nō reducātur in vnū gen⁹. quecunq. n. sūt vni⁹ generis cōicāt ī vna potētia generis: vt dr ī. io. meta. sed angeli ñ cōicāt ī vna potētia generis: q̄ imateriales sūt. Ergo videt q nō sint vni⁹ generis. ¶ Preterea. quecūqz exeūt ab aliquo cōi p diuisionē: exeūt ab illo ex pri⁹ erāt ī illo ī potētia. Sz angelus nō exit de potētia in actū nisi sumat potētia agētis: alias eēt g̃nabilis z corruptibil'. nec iteruz ē pōere aliquod vnū ꝛ3 rem ī plures angelos diuisuz. hoc. n. ñ posset eē: nisi illud vnū eēt q̄tum. ergo nō inueiuntur plures angeli vnius generis. ¶ Preterea. oē gen⁹ vniuoce z eq̄liter predicatur ō suis spēb⁹. Sz eētialia angeloz̄ q̄ cōsequūt natura cōem in ipsis: inueiunt ī angelis ꝛ3 magis z minus: vt ī lra dicit. ergo vr̄ q ñ sint vnius generis. ¶ Preterea q differt ab alio in spē si cōicat cū eo ī g̃ne: opz eē compositū ex genere z differētia. Sz ꝓpositio generis z dr̄ie p̄suppōit cōpositionē forme z materie: vt vr̄: q̄ fm Auicēnā dr̄ia sumit ex pncipys formalib⁹ rei: gen⁹ aūt ex mālib⁹. vñ ī. 5. metaphy. dicit esse genere vnū q̄ ī materia conueniūt. Ergo vr̄ q cū angelus ñ sit ꝓpositus ex mā z forma: z vn⁹ differat in spē ab alio angelo: q ñ possit ēt ī genere cōuenire.

Sed contra genus substātie est tm̄ genus vnuz. sed qlibet angelus ē ī genere substā tie. g̃ vr̄ q ī genere vno cōueniāt. ¶ Preterea dr̄ia addita generi ꝓstituit spēz. ꝛ3 ico: porcū fm porph. ē dr̄ia suba. g̃ suba īcorporea est species substātie. predicatur aūt de multis angelis spē differētibus. ergo est genus subalternū. Et ita ī g̃ne subalterno ēt angeli cōueniūt.

Respondeo dōm. q ꝛ3 auicēnam oē id qō hz esse aliud a sua qditate: opz q sit in g̃ne: z ita opz q omnes angeli ponant ī predicamento suba. Hz est. n. rō suba ꝑut ē pdicamētū fm Aui. q sit res qditatez habēs cui debeat eē per se nō in alio. s. q sit aliud a qditate ipsa: z iō ex ipsa politate quiditatis trahit ratio g̃nis: ex ꝓplemēto aūt qditatis trahit ratio dr̄ie fm q appropinquat ad esse in actu: sed hoc differēter cōtingit in substantys cōpositis z simplicibus: qz ī compositis politas est ex parte māe: sed cōplemētuz est ex parte forme: z iō ex parte māe sumit genus: z ex parte forme dr̄ia: nō autez ita q mā sit genus: aut forma dr̄ia: cū vtrūq; sit pes z neutrū pdicat: ꝛ3 qz mā est mā toti⁹ nō solū forme: z forma pfectio totius: nō solū māe: iō totum pōt assignari ex mā z forma et ex vtroq. Nomē aūt designās totū ex mā est nomē g̃nis z nomē designās totū ex forma ē nomē dr̄ie z nomē designās totū ex vtroq ē nomē spēi. z hoc pz si cōsidereꝝ quō corpus ē genus aīati corporis z aīatū dr̄ia. semp. n. iuenit genus sumptū ab eo qō māle est z dr̄ia ab eo qō est forma le: z ide ē qō dr̄ia determinat genus sicut forma māz. In simplicibus aūt nāis nō sumit gen⁹ z dr̄ia ab aligbus partib⁹ eo q ꝓplemētū ī eis z politas nō fundat sup diuersas ptes qditatis: ꝛ3 sup illud simplex: qō quidē hz politatē ꝛ3 q̄ de se nō habet eē z complemētum ptout ē q̄dam similitudo diuini esse fm hoc q appropinquabilis magis z minus ad participādum diuinū esse: z ideo quot sūt gradus complemēti tot sūt differētie specifice.

Ad primū ergo dōm. q nō opz q cōueniat nisi in vna intētione potētie q̄ est possibilitas recipiēdi eē a deo in quo subsistāt sine quātitate z materia. ¶ Et per h̄ pz respōsio, ad scōm: qz nō oz esse vnā numero potētiam q̄ diuidatur ī oēs angelos: vel ī qua prius fuerint ī potētia g̃ ī actu. ¶ Ad tertium dōm q genus p dicatur equaliter de speciebus quātū ad intētionē: sed nō semp q̄tuz ad eē: sicut ī figura z numero: vt ī. 3. metaphy. dicitur: ꝛ3 hoc ī speciebus nō ꝓtingit vt ibidez dicitur. vn de ex hoc sufficiēter posset ꝓbari q nō sūt vnius speciei: nō aūt q nō sūt vnius generis: cum ꝓueniāt in genere ad qō se habēt oēs angeli: sicut diuerse spēs numeroꝝ se habēt ad numeꝝ tquaꝝ vna fm esse est prioz alia. ¶ Ad q̄rtū patet respōsio per ea que dicta sunt.

¶ Utꝝ angelus z aīa differāt spē.

VI.

AD sextum sic ꝓcedit. videt q angel⁹ z aīa spē nō differāt. q̄cūqz .n. ꝓueniūt ī vltia dr̄ia ꝓstitutiua sūt eadē spē qz ipsa est q̄ ꝓplet rōnē spēi: ꝛ3 angelus z aīa sūt hz. ergo nō dñt fm spēm. ꝓbatio minoris: vltima dr̄ia cōstitutiua sumit ab eo q̄ nobilissimū ī re ē: cū se hēat ad genus z dr̄ias ꝓcedētes ꝓportiōabil'r: sicut forma ad māz: ꝛ3 angelus z aīa ꝓueniūt ī eo qō ē nobilissimū in vtroq. s. ī itellectu. ergo ꝓueniūt ī vltima dr̄ia ꝓstitutiua. Si diceres q vltia dr̄ia ꝓstitutiua angeli ē itellectuale: qō ab itell'u sumit. vltia aūt dr̄ia aīe est rōnale: sicut ēt Dio. vr̄ distīguere ordinē itellectualiū z rōnabiliū. ¶ Cōtra. ea q̄ ꝓueniūt cōiter ī duob⁹ nō distīguūt iter ipsa: ꝛ3 intell's nō tm̄ ponit ī angelis: ꝛ3 etiā ī aīa: vt pz ī. 3. de aīa: fil'r z rō nō tm̄ aīe: ꝛ3 ēt angelo ꝓuenit. vñ Hzego. ī homel. epi. Angelū aīal rōnale vocat: z supra magr̄ creaturā rōnalez in angelū z aīaz distīxit. ergo angelus z aīa nō differūt pene res rōnale z itellectuale. Si dr̄es q distinguit penes vnibile corpori z nō vnibile. ¶ Cōtra. qcqd ꝓsequatur rē habētez eē ꝓpletū nō distīguit eā cēntial'r a re alia: qz oīa hz q̄ sic ꝓsequūt rem sūt de g̃ne accidētiū: ꝛ3 vnio ad corp⁹ est quedā relatio q̄ ꝓsequitur aīaz habētez ī se eē ꝓpletuz ad corpus nō depēdēs. alias sine corpore eē nō posset. ergo h̄ qō ē vnibile corpori nō distīguit cēntial'r vel ꝛ3 spēm aīaz ab angelo. ¶ P dr̄ia specifica nō assignat falsi rei nisi ꝛ3 q est ī g̃ne vt spēs: qz dr̄ia est qua abūdat spēs a g̃ne: ꝛ3 aīa

ingtum est forma talis corporis nō ē in genere substantie: vt spēs: sed vt ꝓncipiū. cū ergo vnibilitas nō ꝓueniat aīe: nisi fm q est forma. videt q eē vnibile non possit eē distinguēs spēm aīam ab angelo. ¶ Preterea. ea q̄z est vnus finis nō differūt specie: cū cuilibet rei ppri⁹ finis respondeat: sed idē est finis angeli z aīe rōnalis. s. beatitudo eterna. vt supra distinctiōe ꝓxima magr̄ dicit: q etiaz bēri ex eo pōt. qō dicitur Matḥ. xx. Erunt sicut angeli dei in celo. g̃ angelus z aīa nō differunt spē.

Sed contra. plus differt aīa ab angelo q̄z vn⁹ angelus ab alio. sed vnus angelus differt ab alio fm spēm. vt dcīn est. ergo multo fortius anima ab angelo. ¶ Preterea eidē forme vel perfectiōi respondet idē perfectibile. sed aīa z angelus sunt quedam forme put cōiter oēs subas a materia sepatas formas dicimus: quarū forme materiales sunt imagines. vt Boe. in li. de trinitate dicit: cū ergo aīe respondeat hoc perfectibile: qō est corp⁹ humanū: angelo vero vel nullius vel alteri⁹ speciei: vt corp⁹ aereū fm q aug. videt dicere: vel ēt corpus celeste fm opinionē Auicen. z quozūdā philozō videt q aīa z angelus nō sūt vni⁹ spēi.

Respondeo dōm q circa h̄ sunt tres opiniones. Quidā eni dicunt q aīa nō ē in genere suba sicut spēs: sed sicut ꝓncipiuz: cū sit forma: vnde non ppriē dr̄ aīa spē differre vel conuenire cū alia substantia. sed ppriē dicitur q fm aīam compositū ab alia: vel cum alia suba conuenit spē vel differt. Sed hoc nō videt esse necessarium: quia vt Auicen. dicit in sua metaphyca ad hoc q aliqd sit ppriē in genere substantie requiritur q sit res quiditatē habēs cui debeatur eē absolutū. vt p se eē dicatur vel subsistens. z ideo duob⁹ modis pōt cōtingere q aliquid ad substantie genꝰ pertinens non sit ī gne substantie: sicut spēs vel qz res illa non hz quiditatē aliā nisi suum esse: z ppter hoc deus nō ē in gne sube: sic spēs vt ipse Aui. dicit. vel quia res illa non habet eē absolutū vt ens per se dici possit: z ppter hoc materia prima: z forme materiales non sunt ī genere sube sicut spēs: sed solū sicut principia. aīa aūt rōnalis hz eē absolutum nō depēdēs a materia: qō est aliud a sua quiditate: sicut ēt de angelis dictū ē: z ideo relinquitur q sit in genere substātie sicut spēs: z ēt sicut principiū ingtū ē forma huius corporis: z inde venit ista distinctio q formarum quedam sunt forme tm̄: sicut forme materiales que non sunt spēs substantie: quedam vero sunt forme z substantie: sicut anie rōnales. ¶ Scda opinio est eoz̄ qui dicūt animaz z angelum vnius spēi eē: quod nullo modo pōt eē si ab anima z angelo compositio forme z materie remoueatur: vt supra de angelis dictum est. Et ideo tertia opinio cōmuniōr est: cui assentiendū videtur: q aīa z angelus specie differunt: quibus autem differētijs specificis distinguūtur diuersimode assignatur. quidam enim assignant eas spē distingui: per hoc q est vnibile corpori z non vnibile. Alii vero per hoc qō est rōnale z intellectuale eē. Tertio fm hoc: qō ē bre intellectū possibilē respectu superiozuz tm̄. qō conuenit angelo: qui a superiozi. s. deo vel angelo illuminatiōem recipit. z fm hoc qō ē habere intellectuz possibilem respectu superiozum z inferioꝝ: qō conuenit aīe būane: que ēt a superiozibus illūinatur: z a fantasmatib⁹ cognitionem recipit. ¶ Quarto fm hoc qō est bēre vertibilitatē imutabilitatē: qō angelo ꝓueniт: eo q̄ imutabil'r adhereat bono vel malo: ad qō se semel per electionem cōuertit: vel bēre mutabilem vertibilitatē: qō homini conuenit qui de bono in malum conuerti pōt: z ecōuerso. ¶ Quinto fm virtutem interpretatinaz: quia fm Dama. angelus interpretatur: vel loquitur quibusdam

nutibus ⁊ signis intellectualibus sine vocis expssione: vt infra patebit: hō autē loquit voce expssa. Nec ē miruz ꝙ sic diuersimode angeli ⁊ aie differre assignātur: quia differētie eēntiales que ignote ⁊ innoiate sūt ꝑm phm i. 7. meta. designātur differētijs accidētibus que ex eēntialibus causantur: sicut causa designatur ꝑ suuz effectū: sicut calidum ⁊ frigidum assignatur differētie ignis ⁊ aque. Unde possūt plures differētie ꝓ specificis assignari ꝑm plures proprietates rerum differētiū specie ex eēntialibus differētijs causatas: quarū tamē iste melius assignātur ꝙ priores sūt: ꝙsi eēntialiū dīntus ꝓpingozes. Cū ergo subaruz simplicia: vt dcīn ē de angelis sit dīntia i spē ꝛz gradū possibilitas i eis: ex ℔ aia rōnalis ab angelis differt: qz vltim̄ gradū i subys spualiū ⁊z: sicut mā ꝓma i reb⁹ sensibilib⁹: vt dicit ꝓmēta. i. 3° ō aia. Uñ qz plurimū de polītate hz eē suū ē adeo ppiquū reb⁹ mālib⁹: vt corp⁹ māle illō possit eē ptcipare dū aia corpori vnit ad vnuz eē: ⁊ iō ꝙsequūt iste dīntie iter aiaz ⁊ angeluz vnibile ⁊ nō vnibile ex diuerso gradu polīratis. Itē ex eodē sequūt alie dīntie rōnale ⁊ itellectuale: qz ex ℔ ꝙ angelus pl⁹ hz de actu q̄ aia: ⁊ minus hz ō pō: ptcipat q̄si i plena luce nāz itellectuale. Uñ itellectualis dr: aia vo qz extremū graduz i itellectualiū ⁊z: ptcipat nāz itellectuale magis defectiue q̄si obūbrata ⁊ iō dr rōnalis: qz rō. vt dicit ysaac i lib. ō diffinitōib⁹: orit in ymbra itelligētie. Tertia vo distinctio seq̄t ex ꝓma ⁊ secunda: ex ℔. n. ꝙ aia corporis forma ⁊ act⁹ ē ꝓcedūt ab eēntia ei⁹ q̄dā pōe organis affixe. vt sensus ⁊ hō: ex gb⁹ cognitionē itellectualē accipit: pp ℔ ꝙ rōal' ē hūs cognitionē decurrētē ab vno i aliō: ⁊ sic a sensibilib⁹ i itelligibilia venit: ⁊ ꝑ ℔ ab angelo differt: q nō a sensibilibus discurrēdo ad itelligibilia cognitionē accepit. 4ª autē distictio seq̄t ex secūda: qz dr ꝙ ꝑ ℔ ꝙ angel⁹ itell'z dicit hz: cōuertit ad qōcūq; imobil' ꝑ qō ab aia dr angel⁹ differre q̄ nō itellu defozmi. ꝙ ꝑ ingsitionē rōnis cognitōz hz. 5ª ēt seq̄t ex ꝓma: qz pp ℔ ꝙ aia corpori vnit pōt vocē corpalē formare: nō āt angel⁹. Uñ ꝑ ꝙ ista 4ª distinctionū ꝓma melioz ē: qz accipit ꝛz eē aie: qō ꝑmū ē: scōa āt ⁊ tertia accipiūt penes vtutē cognoscitiuā vl' itellectiuā tiñ: sicut scōa: vl' penes itellectiuā sīl' ⁊ sensitiuā: sicut tertia. q̄rta āt accipit penes vtutē appetitiuā: qz electio ad appetitū ptinet: vt dicit ꝓbs i ethicis: ꝙ quā aia mutabil'r ꝙuertit. Uñ cū appetitiua posterioz sit cognitiua: ℔ min⁹ valz q̄ ꝓcedētes. 5ª accipit penes vtutē motiuā: formatio āt vocis ē ꝙ motū corpalē mēbroꝝ: motiua āt posterioz ē cognitiua ⁊ appetitiua: vñ minus valet iter alias.

Ad primum ergo dōz: q dr̄ia nō ē nobilioz gñe: sicut nā vna ē nobilioz altera vl' sicut forma vna nobilioz ē alia: qz dr̄ia nulla formā dicit q̄ iplicite i nā gñis nō ꝓtineat: vt dic Auic. gen⁹. n. nō signāt ptē eēntie rei: ꝛz totū: ꝛz dr gñe nobilioz: sicut ōterminatū ide/termīato: ⁊ ꝑ hūc modū bre itell'z sic ē nobil⁹ q̄z bre itell'z simpl'r: ⁊ bre sensuz sic q̄z bre sensuz simpl'r. ⁊ iō aia ⁊ angelus nō ꝙueniūt i eo qō ꝙ modū istū ē nobilissimū i eis. vñ nō oz ꝙ ꝙueniāt in dr̄ia vltima specifica: ⁊ ita sint idē spē. Ad 2m dōz ꝙ hoie ē itell's: nō tñ ꝑ ℔ in ordine itellectualiū ꝑe ponit: qz illa suba itellectualis dr: cui⁹ tota cognitio ꝛz itell'z ē: qz oia q̄ cognoscit subito sine ingsitōe sibi offerūt. nō āt ita ē de cognitōe aie: qz ꝙ inquisitōz ⁊ discursuz rōnis ad notitiaz rei venit: ⁊ iō rōnalis dr: qz ei⁹ cognitio ꝛz terminū tiñ ⁊ ꝛz ꝑn̄m itellectualis ē: ꝛz ꝑn̄m: qz ꝓma ꝑncipia sine ingsitōe statī cognoscit: vñ habit⁹ ꝑncipiorū idemōstrabiliū itell's dr: ꝛz terminū vo: qz ingsitio rōnis ad itell'z rei terminat: ⁊ iō nō hz itell'z vt nāz ꝓpriā: ꝛz ꝙ quādā participationē. Rō aūt ⁊ de deo ⁊ de angelis dr: tamē alio mō sumit: ꝛz. i. ꝙ ois cognitio imālis rō pōt dici put diuidit rō ℨ sensuz ⁊ nō ℨ itell'z. Ad 3m dōz: q vnibilitas nō ē ꝓpria dr̄ia eēntialis: ꝛz ē q̄dā designatio eēntialis dr̄ie ꝙ effectū: vt dcīn ē. Et ꝙ hoc etiā ꝑz respōsio ad quartū: qz illud qō ꝙuenit aie iquātū est forma est effect⁹ dr̄ie eēntialis. Ad 5m dōz ꝙ ea q̄ differūt spē differūt ꝛz finē ꝓmū qui ē ꝑmanētia vel opatio rei. vt i secūdo ce. ⁊ mū. dr̄ ꝑñt tñ cōuenire i fine vltimo: ⁊ hz finis ē bītudo.

Et quatuor qdē angelis ⁊c. Uidet inconueniēter numerare: qz Dio. i. xi. ce. Dierar. Attribuit tria angelis. s. essentiā: virtutē ⁊ operationē. hic aūt de operatiōe nō fit mētio P. i. xi. meta. dr ꝓmētatoze ꝙ subē separate diuidūt in volūtatē ⁊ itell'z: ⁊ ita vr ꝙ duo tñ debeāt eē attributa P. li. ar. ē facultas rōnis ⁊ volūtatis. ergo vr ꝙ nō debeat diuidi ℨ tertiū attributū. Itē q̄rit de rōne numeri. Ad hoc dōz ꝙ hec attributa accipiūtur ꝑm hec tria: suba: spēs: ⁊ virtus q̄ sic differūt: res. n. pōt ꝙsiderari ꝛz ꝙ ē ꝑn̄m alteri⁹: ⁊ sic iueniť i re vt⁹. ⁊ ꝛz ℔ attribuit angelis libe⁹ arbitriū. vl' ꝛz ꝙ ē i se: ⁊ ℔ dupl'r vl' q̄tuz ad ipsaz nāz subsistētē: vl' q̄tū ad modū pfectōis ei⁹ ꝛz quā spēz sortit: ⁊ sic est spēs. Et tertiū attributū qō ē nāe rōalitas ꝛz ꝙ rō dcā ē i angelis eē. Si vo quātū ad ipaz nāz subsistētē: sic ē substātia: ⁊ ꝑm hec duo sumunť ꝑm duplicē acceptionem eius. s. ꝓout dicit quiditas rei: ⁊ sic sumit primuz attributum. s. eēntie simplicitas: vel ꝛz ꝙ dicitur hypostasis: ⁊ sic sumitur scōum. s. personalitas.

Ad primum ergo dōm ꝙ operatiōis ꝑncipiū est ipsemet angelus: ⁊ ideo nō numeratur iter collata sibi a creatiōe. Ad 2m dōm ꝙ ista duo sūt q̄si due potētie eius. vnde reducit ad vltimū attributū: ⁊ ad tertiū diuersimode. Ad 3m dōz. ꝙ i tertio attributo ponit rō ⁊ volūtas nō ꝑm ꝙ sūt potētie cōsequētes essentiā: ꝛz vt ꝑ eas designať species essentie ex qua procedūt: sicut etiā rōnale ponit differētia hois: ꝛz ad quartum ptinent ꝑm ꝙ sūt potētie. Differētie essentie ⁊c. Quō hoc sit ex dictis ꝑz: qz quāto gditas est magis ꝓpinq̄ ad eē diuinuz: tāto minus hz de pō: ⁊ ita ē maioz simplicitas: ⁊ ita etiā cetera nobilioza erūt iquātū nobili⁹ eē recipiūt.

Qui tūc ꝑ nālia ⁊c. Quātū ad illos q ponūt āgelos i gratuit] creatos facile ē rōnē assignaſ: qz ad nihil aliō potuit gra mēliurari nisi ad capacitatē nāe. Si autē ponāť in gra creati: tūc cū in nālibus simil accipiēdus ē conatus ꝛz ꝙ nālia dicimus ēt illa i que ꝑ ꝑncipia nālia possumus ꝓut nāle ℨ gratuituz diuidit: ꝓbabile ē ēt vt cuius nā ē digni oz ēt conatus eēt maioz i illud ad qō nā ordinabaſ: cū nō eēt aliqd retardās: sicut i nobis corpus qō corrumpit aggrauat animaz: ⁊ ideo quicquid sit de angelis certum est ꝙ nobis non infunditur gratia ꝑm mensuram naturaliū: sed magis ꝑm mensuram conatus.

An boni vel mali iusti vl' iniusti creati sūt angeli. ⁊ an aliq̄ moza fuerit iter creationē ⁊ lapsū

Illud quoq; inuestigatone dignū vr qō ⁊ a plurib⁹ q̄ri solet: vtr boni vel mali: iusti vel iniusti creati sunt angeli: ⁊ an aliqua moza fuerit iter creationem ⁊ lapsum: vel sine moza in ipso creatiōis exordio ceciderunt.

Opinio quoꝝdā dicentiū angelos in malicia creatos: ⁊ sine omni moza ruisse.

Putauerunt. n. quidā angelos qui ceciderunt creatos esse malos ⁊ nō libero arbitrio in malicia declinasse: ꝛz

in malicia a deo factos eē: nec aliqnam fuisse mozaz inter creationē ⁊ lapsum: sed ab initio apostatasse: alios vero creatos fuisse plene beatos: qui opinionem suaz muniūt auctozitate Augustini super Genesim ita dicētis. Nō frustra putari potest ab initio tēpozis diabolū cecidisse: nec cū sanctis angelis pacatū aliquādo vixisse ⁊ beatū: sed moz apostatasse. Uñ dominus ait. Ille homicida erat ab initio: ⁊ i veritate non stetit: vt intelligamus quia in veritate non stetit ex quo creatus est: qui staret si stare voluisset. Idē in eodez. Non frustra inquit putandū est ab initio tēpozis vel conditōis sue diaboluz cecidisse: ⁊ nunquā i veritate stetisse. Unde qdaz in hanc maliciā libero arbitrio nō esse flexum: sed in hac q̄tuis a deo putāt eē creatum: scōm illud beati Job. Hoc ēt ingt initiū figmēti dei: quod fecit deus vt illudatur ei ab angelis eius. Et ꝓpheta ait. Draco iste quē formauit ad illudendū ei tāquā primo factus sit malus ⁊ inuidus diabolus non volūtate deꝓuatus. His alijsq; testimonijs vtūtur q dicūt angelos qui ceciderūt creatos fuisse malos ⁊ sine moza cozzuisse. Eos vero q perstiterūt perfectos ⁊ beatos eē creatos: astruūt auctoritate Aug. qui super Genesim dicit per celū significari creaturā spualē que ab exordio quo facā est ⁊ perfcā ⁊ btā est semper.

Alioꝝ sñia probabilis q dicunt omnes angelos creatos esse bonos: ⁊ aliquā fuisse mozulā inter creationem ⁊ casum.

Ut ijs aūt videť omnes angelos creatos esse bonos: ⁊ i ipō creatiōis pmordio bonos extitisse. idest sine vitio: iustosq; fuisse. i. inocentes. ꝛz nō iustos. i. ꝛtutū exercitiū habētes. Nonduz enī prediti erāt ꝛtutibus que stantibus apposite fuerunt i confirmatiōe per gr̄am. Alijs vero ꝑ liberū arbitrium superbientibus. ⁊ iō cadentibus: aliquā ēt fuisse mozulā aiunt iter creationem ⁊ lapsum vel confirmatiōez: ⁊ in illa breuitatem tempozis oēs boni erāt: non quidem per vsum liberi arbitrij: sed per creatōis beneficium: ⁊ tales erant qui stare poterāt. i. nō cadere per bona creatiōis: ⁊ cadere ꝑ li. ar. Poterant. n. peccare ⁊ nō peccare: sed nō poterāt proficere ad meritū vite nisi gr̄a superadderet que addita ē quibusdam i cōfirmatione. Et ad hoc confirmādū vtunť testimonio Aug. q sup Genesim dic angelicā nām ꝓio iformiter creatam: ⁊ celū dictā: postea formatā ⁊ lucē appellatā: qñ ad creatozem ē ꝓuersa: perfcā dilectione ei iherens. Uñ pr⁹ dcīn ē. In pncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā: ⁊ postea subdit: Dixit de⁹. Fiat lux: ⁊ fcā est lux: qz ꝓio agit de creatione spualis nāe iformis: postea de formatōe eiusdē. Nō quoq; obuiat illis q dicūt angelos creatos fuisse malos. Non. n. potuit creator optimus auctor mali eē. iō totū bonuz erat qō ex ipō illis erat. ⁊ totū bonū erat: qñ ex ipō totum erat. Hoc modo ꝓbatur ꝙ boni erāt oēs angeli qñ ꝓio facti sunt: sed ea bonitate quam natura icipiens acceperat.

Probatōem Aug. ℨ illos iducē q dicūt angelos factos malos: ⁊ verba Job determinat q̄ illi ꝓo se inducebant.

Deoq; Aug. exterminās opiniones ꝙz q angelos creatos fuisse malos putant aucūtate ⁊ rōne ꝓbat bonos fuisse creatos ⁊ ꝛba ꝓmissa bti Job que illi ꝑ se inducebāt: qūo sint itelligēda aperit ita dicēs sup Genesim. Dia ingt feē de⁹ valde bona. Nām igr̄ angelozū bonā fecē. Et qz iniustum ē vt nullo merito boc i aliquo de⁹ dāner qō creauit: nō nām ꝛz volūtatē malā puniēdaz eē credēdū est. Nec ei⁹ naturā eē significatā cū dī. Hoc ē initiuz figmentū dei ⁊c. sed corpus aereum: quod tali voluntati aptauit deus: vel ipsam ordinationem dei i qua eum etiam inuitum fecit vtilem bonis. vel ipsius angeli facturam: quia ⁊ si deus presciret voluntate malum futurum: fecit tamen euz prouidens quāta de illo sua bonitate esset facturus. Figmentum ergo dei dicitur quia cum sciret eum deus voluntate malum futurum vt bonis noceret: creauit tamen illum: vt de illo bonis prodesset. hoc autem fecit vt illudatur ei. Illuditur enim ei cum sanctis proficit tentatio eius: sicut ⁊ mali homines: quos deus malos futuros prenidens: creauit tamen ad sanctozū vtilitatem: illudūtur cū prestatur sanctis eozum tentatione profectus. sed ipse dicitur initium quia precedit antiquitate et principatu malitie. Hec autez illusio fit angelis malis ⁊ hominibus per angelos sanctos. quia subdit eis angelos malos ⁊ homines malos: vt non quantum nituntur sed quantum sinuntur possint. Ecce aperte ostendit qualiter predicta verba Job intelligenda sint: ⁊ angelicam naturā bonam creatam asseruit.

Quomodo intelligenda sint verba domini premissa disserit euidenter tradens angelos esse creatos bonos: ⁊ post creationem cecidisse.

Finde qualr ꝟba dñi que supra posuit accipiēda sint aperit: vbi ēt sua t q̄ pdixit ꝟba determiat euidēter docēs angelos fuisse creatos bonos: et p⁹ creatiōem interposita aliq̄ mozula cecidisse ira inquiēs. Q̄ō putaꝝ diabolus nūq̄ in ꝟitate stetisse: t nūq̄ beatā vitā duxisse: ſz ab initio cecidisse nō sic accipiēduz est: vt malus a bono deo creat⁹ eē putet: qz ab initio nō cecidisse diceret. Non eni cecidit si talis. i. malus fcūs est. a quo eni caderet? fcūs ergo prius statim a veritate se auertit ꝓpria ptāte delectatus: beateq̄ vite dulcedinē non gustauit: quā acceptā nō fastidiuit: sed nolēdo amisit. Sui ḡ casus prescius eē nō potuit: qz sapia fructus ē pietatis.

Continuo aūt vt fcūs est cecidit: non ab eo qō accepit: ſz qō acciperet si deo subdi voluisset. Ecce hic apte declarat angelos bonos eē creatos: t post creatiōem cecidisse: t fuit ibi aliq̄ mozula ſz breuissima. Q̄ō Origenes ꝟfirmat sup Ezechielē dicēs. Serpēs hostis ꝟius veritati: nō tñ a principio neq̄ statim sup pect⁹ t ventrē suū ābulauit: sic Adā t Eua nō statim peccauerūt: ita t ꝟpēs aliqñ nō serpēs cum in paradiso ꝟlicia mozaret. Beꝰ eni malicia nō fecit. Ecce hic apte dicit p⁹ creatiōem interposita mozula cecidisse. Jōq̄ illa ꝟba sic accipiēda videnr: homicida erat ab initio vel mendax .i. statim p⁹ initiū qñ sibi dei eq̄litatē ꝓmisit t seipm occidit: q hō dr in euangelio: nec in veritate stetit: qz in ea non fuit: sed ab initio tpis. i. statim p⁹ initiū tpis apostatauit. Potest etiaz sic accipi illud. Ab initio homicida fuit vl mēdax .i. ex quo hō fuit ꝺdit⁹ quē p inuidiā i mozte ꝑcipitauit t fallaciter seduxit. Ex predictis igr liquet oēs angelos bonos eē creatos t p⁹ creatiōem quosdam cecidisse a bono: quod habuissent si perstitissent.

¶ Qz triplex fuit in angelis sapientia ante casuz vel confirmationez.

Hic q̄ri solet quam sapiaz habuerint añ casū vl ꝟfirmatiōem. Erat in eis nālis cognitio triplex q̄ sciebāt q facti erāt: t a quo facti erant: t cū quo facti erāt. Et hēbāt aliquā boni t mali noticiā itelligētes qd appetēdū vl respuēdū ill⁹ foret.

¶ An aliquā dei habuerit dilectōez vl sui iuicē.

Solet ēt q̄ri vtz aliquā dei vl sui inuicē dilectōez habuerit. Ad qō dici pt qm nālē hēbāt dilectōem: vt memoriaz itellectū t ingeniū: q̄ deū t se aliquate⁹ diligebāt: p quā tñ nō merebātur.

¶ Diuisio textus.

Hic magister inquirit quales angeli effecti sūt ꝼm culpā vel gratiam: t diuiditur in ptes duas. In ꝑma ostendit q angeli nō sūt facti mali in principio sue creatiōis. In zª oñdit q̄ pfectiōe erāt boni. ibi (Hoc iquiri solet t) Pria i duas. In pria ponit qōnem. In zª psegtur eā ꝼm diuersas opiniones. ibi (Putauerūt eni gdā t) Et circa hoc duo facit. primo ponit opinionē dicētiuz āgelos creatos eē malos. in zª ponit ȝriam opinionē. ibi (Alys āt videtur t.) Et circa ȝ tria facit. primo ponit opinio. zº ipa probatio prie opinionis t ꝟfirmatio ȝ auctoritate t ratiōe: ibi (Ad hoc ꝟfirmādū t.) Tertio pōitur rñsio ad auctoritates prime opiniōis. ibi (Jōq; aug. extimās t.) Primo exponitur auctoritas Job. zª auctoritas euāgely. ibi. (Deide qualr ꝟba dñi t.) (Dic iquiri solet t) Dic oñditur quā pfectiōem habēt angeli in principio sue creationis: t primo quātum ad cognitionem. scdo q̄tū ad dilectiōem. ibi (Sed ēt queri solet t) Dic tria queruntur primo vtrū angelus in pncipio sue creationis malus fuerit. scdo de nāli cognitione angelorum. tertio de dilectione eorum.

¶ Utrū angelus in pn° sue creationis potuerit eē malus.

Ad primum pceditur sic. Uidetur q āgelus in pn° sue creationis malus eē potuit. dr eni ad Ro. 9. Nūquid nō ȝ ptātē figulus ex eodē luto facere aliud vas in honorē: t aliud in contumeliaz: vasa que i honorez de⁹ sicut figulus facit sūt sci q prepantur in gsiam: vasa āt in ȝtumeliā sūt pctōres prepati ad penā. q̄ potest deus quosdam iustos t quosdam peccatores creare: t sic potuit angelus in principio creatiōis sue malus eē. ¶ Preterea. Esaie. 45. Qz deus est faciens bonum t creans malū: sed ꝑmū malū inuētum ē in angelo. ergo videtur q a deo creatus sit malus. ¶ Preterea. ſz Augustinū angelus t homo ad minus ꝼm animaz simul creati sūt: sed homo factus ē ꝓpter reparationem ruine angelice: nō antez hoc eēt angelo adhuc non ruēte. ergo videtur q angelus in pncipio creationis sue malus t ruens fuit. ¶ Preterea. in naturis cozpalibus videmus q statim vt res incipit eē hz opationē suam. vnde idē ē instans ad qō terminat gñatio ignis: t i quo incipit motus localis eius: sed volūtas angeli ē virtuosioz q̄ natura cozpalis. ergo in pncipio creationis: volūtas in operatiōnē exire potuit. sed per opatiōem suam que indiuisibilis ē: t ita in instanti ꝓpleri potuit fcūs ē malus. ergo dr q in ꝑmo instāti sue creatiōis potuit eē malus. ¶ Preterea. si prius fuit bonus t postea malus: ē signare vltimuz instans in quo fuit bonus vel inocens: t primū in quo fuit malus: aut ergo est vnum t idem instans: t sic simul est bonus t malus: aut aliud t aliud: t sic cum inter quelibet duo instantia sit vnum tempus mediuz in tempore isto: neq̄ erit bonus neq̄ malus: quozum vtrunqz est impossibile. ergo angelus non est factus ex bono malus: sed in pncipio creations sue fuit malus.

Sed contra Genesis primo dicitur. Uidit deus cuncta que fecerat: t erāt valde bona: sed angelum fecerat. ergo in principio sue creationis bonus erat. ¶ Preterea dicitur q iferiozes angeli peccauerunt occasionem sumentes ex peccato ꝑmi: ſz hoc non potest esse nisi primo viderint eum bonum. ergo videtur q aliquando fuit bonus.

Respondeo dōm: q circa ȝ fuit triplex positio. Quidā eni dixerūt q angelus a deo creat⁹ ē malus. ȝ āt hereticū ē t impoſe: nullus eni effectus ꝓsegr ab agēte nisi ꝼm cōditiōem agētis. dcm ē aūt supra: q cā creatiōis rez ē: qz de⁹ bonitatē suā reb⁹ cōicare voluit: vñ ipoſe ē q ab ipso fiat aliqd nisi ꝼm q sue bonitatis ꝓticeps ē: t hō ē bonū t nō malū. Jō aly dixerūt: q angelus in pn° sue creatiōis malus fuit: nō tñ malitiā a deo būit: sed actu ꝓpe volūtatis. ¶ Hec aūt positio vana t errōea ē t falsa. vana: qz ñ hz fundamñtū firmū q̄ q̄ pbet: cū malicia angeli ex volūtate ei⁹ dependeat: et iō cū volūtas se ꝺbeat ad vtrūlibet rōne inueniri nō pōt. Erronea ē: qz prie opinioni nimis vicia ē t a magistris dānata. Falsa ē: qz ipoſe ē angelū in ꝑmo instāti sue creationis peccasse. cui⁹ ipossibilitat] hic a quibusdā cā assignat: q a duaz opationū se ꝺsequentiū nō pōt eē vn⁹ termin⁹. opatio āt āgeli ꝺsegtur creatiōem: vñ nō pōt eē q idē sit instās: i q̄ ꝑmo ē ens qō ē termin⁹ creatiōis: t i quo ꝑmo ē malus: qō ē termin⁹ opationis. ¶ Sed hec rō non vr cogens: q a cū opatio volūtatis āgeli nō sit ȝtinua: nō ops q vltimū ei⁹ differat a ꝑncipio: pm āt pōt eē sil cū termio creatiōis. vñ t termin⁹ opationis pōt esse sil cū termino creatiōis: nec pōt dici q oporteat actum volūtatis sequi apꝓhēsionē intell⁹: nisi ordine nāe: q a de eodē pōt sil esse cognitio t volūtas: nec itez pōt dici q ops collatiōez p̄cedere de appetēdo: q a itell⁹ angeli nō ē ingsitiu⁹ vl collatius. ¶ Et iō alr dōm q cū volūtas nō sit nisi boni: nō pt esse aliquid volitū nisi apꝓhēdatur vt bonū ad appetē dū: qō sivere ē bonū: nō ē pctm in appetitu. ḡ oz q si ē pec catū q sit verisil⁹ bonū: t nō vere bonū: ſz ꝼm aug. i lib. ȝtra acbademicos: nō pōt aliqs iudicare visile nisi verū sit cognitū. ḡ ops vt intell⁹ veri boni p̄cedat itellcm verisilis boni: t ita appetit⁹ estimati boni quo malus fit angelus nō pōt seq primū actū itell⁹ ꝼm q ꝺsiderat verum bonū: ſz ꝼm q ꝺsiderat verisile bonū. vñ cū ipoſe sit itellectui creato sil plura itelligere nō potuit ꝑio istanti creatiōis appetit⁹ angeli esse malus.

Ad primum ḡ dōm. q in vasis ȝtumelie nō fac de⁹ malitiā: ſz nām: sed ordinat malitiā ad penā: t iste ordo designat cū dr i cōtumeliā. ꝑt. n. designari ordo vl pene ad culpā: t hic ordo ē a deo: vl culpe a natura: z: t hec coniunctio non est a deo: vnde in prepositio tenetur cōsecutiue: non cātiue. ¶ Ad zm dōm. q B itelligit de malo pene: t nō de malo culpe: t hoc infra pleni⁹ ager. ¶ Ad tertiū dōm: q ēt supposito q hō sil cū āgelo creat⁹ sit: nō oz q angelo exīte malo creatus sit hō qz nō ē pncipalis finis creationis hois repatio ruine angelice: sed q̄dā vtilitas ꝺsequēs. vt supra dcm ē. Et hanc vtilitatē de⁹ ꝓuidebat: in c⁹ pscia euēt⁹ oium rez erant.

¶ Ad 4m dōm: q i istāti sue creatiōis aliquē actuz volūtatis br̄e potuit: nō tñ ꝑm⁹ potuit eē mal⁹: sic nec pria cognitio falsa. ¶ Ad qntū dōm. q ꝼm q̄sdā in eodez istanti āgelus fuit prio bon⁹ t p⁹ mal⁹: t illud istās q̄uis sit vnū re: tñ differt rōne ꝼm q finis ꝓteriti t ꝑn̄ futuri. Sz diuersa rō ꝺparatiōis nō tollit ꝺiūctiōem eoz q̄ sūt in vno instāti. vñ seq̄r q inocētia t malicia ei⁹ ꝺiūgerēt: qō ē ipoſe. Jō aly dicūt q in toto tpe p̄cedēti fuit bon⁹: sed in ist⁹ tpis vltio instāti ē mal⁹: t sic nō ē assignare �less media tū istās añ aliō istās: ita nec vltimū instās i quo fuit bon⁹: ſz ista rō bona ē ꝓut inducit a pbo in. 8. phy. Tūc qñ: nūc: ȝtinuat tpe getis t mot⁹ q sp se tz cum passiōe q̄ inest subto mobili tpe getis: siue p̄cedat ges siue seq̄t. Sed si poneret instās iter duas getes vl iter duas ptes motus ȝtinui nō magis se tz cū vno q̄ cū alio. Nō āt dicim⁹ hic q angelus p aliquē motū ȝtinuū fcūs sit malus: t iō primū istās malicie sue nō ē mediū iter quietē t motū: sed inter duas getes, vñ rō ista nō ē ad ꝓpositū. Jō alr dōm

q ē assignare vltimū instās i q̄ angelus fuit bon⁹: t ꝑmū in q̄ fuit malus. nec iter ȝ instātia fuit tps mediū: qz tps formalr ē numer⁹: nec segtur ipm ȝtinuitas nisi ex parte mot⁹. vñ cū vicissitudo affectionū i āgelo p q̄s ē bonus t malus nō sit ȝtinua nec ordiata ad aliquē motū ȝtinuuz numer⁹ eaz dicēt tps: qz ꝼm pri⁹ t posteri⁹ se hñt: sed nō erit ȝtinuū. vñ iter ei⁹ istātia nō necario accipiēt tps medium: sic nec iter duas vnitates numer⁹. Qō II.

Finde querit de cognitiōe āgeloruz: et circa ȝ q̄tuoz q̄rūt. primo vtruz angelus cognoscat p spēs: scdo vtz in supiori b⁹ sint spēs magis vles. tertio vtrū per spēs istas singulariū, cognitiōem br̄e possint. q̄rto vtrum possint simul plura intelligere.

¶ Utz angelus cognoscat res per suam eēntiam.

Ad ꝑmū pceditur sic. vr q āgelus p eēntiam suā res cogscat: et nō p spēs aliqs: qz ꝼm pbm in zº de aīa: aīa ē spēs spez: ſz angelus simplicioz ē aīa t nobilioz. ḡ eēntia angeli ē silitudo vl spēs rez: sed res pt i silitudine sui cogsci. ḡ vr q āgelus intuēdo eēntiā suā res cogscat: t nō p spēs aliqs. ¶ Pois spēs vel ē cā rei vl a re accepta: ſz spēs rez i itellcū āgeli nō pōt eē cāte a reb⁹: cū āgelus careat potēcijs t ozganis: qbus fit abstractio a sensibilib⁹: nec itez sūt cāe rez: cū angeli nō sint cātores. ḡ vr q angeli p spēs nō cognoscāt. ¶ Ꝑ. ꝼm Diony. i 5º. c. de diui. no. Nobilioza in entib⁹ sūt inferioz exēplaria: ſz i exēplari res optie cogscit: cū ḡ angeli inter res creatas sint nobilissimi q̄si deo ꝓpinquores ꝼm augn. Vr q nā sua inspecta alias res cogscāt. ¶ Ꝑ. intellectuz t itell⁹ nō differūt: nisi q̄ vt rūq; eoz ē i pō: vt in prio li. dcm ē. ḡ ois intell⁹ g ē sp in actu ñ differt in eo itelligēs t intellcm: ſz itell⁹ sube sepate vr semp i actu eē: cū suum itelligere nō seq̄r trāsmutatiōem aliquā: ḡ vr q in eo nō differat species intellecta: t substantia intellect⁹: t ita nō per species cognoscit.

Sed contra ē qō diony. dicit. 4. ca. de dini. no. q angeli illuminār p scibiles rez rōes be āt nō sūt nisi spēs rez itellecte: ḡ p spēs rez cognitionē bñt. ¶ Ꝑ. i lib. de cāis dr: q ois itelligētia ē plena formis: ſz ista q̄ sūt i intelligētia: sūt i ea p modū itelligibilē. vt i eodē lib. dr: q̄ āt sic sūt in ea: sūt in ea ad cogscenduz.

Respōdeo (ḡ vr q res p formas cognoscant. dicendum: q intellectus angelicus est medius iter intellectum dinum t humanum t virtute t mō cogscēdi. Jn itellcū eni dino silitudo rei itellecte est ipa dina eēntia: q̄ ē rez cā exēplaris t efficiēs. Jn itellcū vo būano silitudo rei itellecte ē aliud a suba itellectus: t ē sic forma ei⁹. vñ ex itellcū t silitudie rei efficit vnum ꝓpletū: qō ē itell⁹ i actu itelligēs: t b⁹ silitudo ē accepta a re: ſz i itellcū angelico silitudo rei intellecte ē aliud a suba itelligētis: nō tñ ē acgsita a re: cū nō sint ex reb⁹ diuisibilib⁹ cognitiōem ꝺgregātes: vt diony. dic i. 7. ca. de di. no. Nec tñ ē ea rei ꝼm fidē: ſz ē ifinita a deo ad cogscēdū. Et rō b⁹ sumi pt ex ꝟbis ꝺmē. i. ii. meta. Jpe. n. dic q ꝟz ordinē simplicitat] nāz sepataz ē ordo diltātie spēi itellecte ab itellcū. vñ i pria eēntia cui nō admisceт pō aliq̄ ē oino idē itelligēs t intellcm: i alys āt ꝼm q plus admisceт de pō ē maioz distātia iter spēm itellectā t itellcm: c⁹ rō est qz nihil opaт nisi ꝼm q ē in actu: vñ illud c⁹ eēntia ē purus act⁹: itelligit sine receptiōe alicui⁹ pficiētis: qō sit ex eēntiā ei⁹: illud vero i quo ē pō: nō poterit intelligere nisi pficiatur i actu p aliqd receptum ab extrinseco: t hoc est lumen intellectiua nāle: qō a deo in subas itellectias emittitur: t qz ynūquodq; recipiт i aliq̄ p moduz recipi-

entis lumẽ illud qđ in deo ẽ simplex: recipiť in mẽte angeli: vt diuisum ⁊ multiplicatũ: ois eni pđ receptiua ŏ se diuisibilitatẽ hz: ſm q nő ẽ termiata ad vnuz qđ fit per actũ terminatẽ: ⁊ ió dr in lib. de causis: q sicut in nã inferiozi multiplicať singularia: ita ⁊ spẽs itelligibiles in itelligẽtys: vtrũq eni ẽ pp multiplicabilitatẽ põe: ⁊ iste sunt spẽs p quas ãgeli cognoscũť.

Ad primuz g̃ dom q aia dr spẽs spẽz inc̃tũ per intellcm agẽtẽ facit spẽs intelligibiles actu: ⁊ recipit eas ſm intellcũ possibilem: sicut ibidẽ dr sensus: dr spẽs sensibilis: ⁊ man⁹ organũ organozum inc̃tũ. vz. oia artificialia per man⁹ efficiũť. vñ in. i4. de aialib⁹ dr: q man⁹ date sũt boi loco cornũ: ⁊ oium q̃bus alia aialia iuuãť. vñ nő segtur q eẽntia anie vl angeli sit talis spẽs i qua oia cognoscãť. ¶ Ad z^m dom q silitudines rez in itellcũ angeli exĩtes nő sũt a reb⁹ accepte: qz spẽs itelligibilis nő accipiť a re nisi mediãte fãtasmate: qđ se hz ad intellcm: sicut color ad visum: vt i 3° de aia dr. nec tñ sũt cãe rez p modũ creatõis: sz forte per modũ mot⁹: si forte ponãtur orbes mouere: q̃z mot⁹ ẽ cã forma rum nãliũ: nihilomin⁹ tñ oz q̃dã cognoscãt: quoz non sũt cãe: sic ipos orbes ⁊ alios ãgelos. vñ dom q ad boc q aliquã assimilatiõem hẽant adiuicẽ: põt ꝺtingere dupl'r: vl ita q vnũ sit cã alteri⁹ silitudinẽ suaz illi impmẽs: sic ignis ⁊ aer calefcũs: ⁊ B mõ intell's dinus ⁊ human⁹ hñt assimilatiõem ad res intellectas: sz mõ ꝑuerso: qz intell's dinus impmit in rẽ formaz p quã res sibi similať itells ãt human⁹ spẽm per quã rei assimilať a re accipit: vl ita vtrũq sit ab vna cã sil'em formã vtriq impmẽte. ⁊ sic intell's angelic⁹ reb⁹ cognitis assimilatur: qz forme que a deo impſse sũt reb⁹ ad subsistẽdũ: sũt ẽt angelo impſse ad cogſcẽdũ. ¶ Ad 3^m dom q res nő cognoscũť pfecte i exẽplari: nisi a quo ducit ſm totũ qđ in ipsa ẽ: ⁊ B mõ res cognoscũť in pꝛio exẽplari: qđ imitãť res ſm eẽ id quod in re ẽ: sic ãt nő ẽ de eẽntia angeli: cũ nő sit cã vel exẽplar toti⁹ qđ in re ẽ. s. mãe ⁊ forme. ¶ Et pæterea nő est actu exẽplar nisi p B q põ sua ꝺpleť per lumẽ a deo immissũ: vt dcm ẽ. ¶ Ad q̃rtũ dom: q intell's ãgelic⁹ ⁊si ponatur sp i actu respcũ cognitoz nãliũ: nő tñ eẽ in actu bẽt a se: ab alio. vñ sic i ipso differt eẽ: ⁊ qđ ẽ: pp hoc qđ ẽ ab alio hz. ita differt in eo itell's: ⁊ quo actu itelligit: propter hoc intelligere ab alio habet.

¶ Utz angeli supiozes intelligãť p spẽs vliozes.

A B secũdum ꝓcediť sic. Ut q spẽs supiozum nő sint vliores spẽb⁹ quas hñt angeli iferiozes: quia ſm ph̃z i ꝓncipio de aia. aial vle: aut nihil est: aut posteri⁹ ẽ: nő ãt dr eẽ posteri⁹ nisi pp abstractiõem a reb⁹: i qua ꝓpleť intẽtio vlitatis p actuz intell's abstrahẽtis. cũ g̃ intell's angeli nő abstrahat spẽs a reb⁹: vr q spẽs ñ sint vles i ipo. ¶ Ꝑ. si dicũ vliozes: aut hoc ẽ q̃tũ ad cognitiõem: aut q̃tũ ad opatiõem: non q̃tũ ad cognitiõem: qz nãli cãz oẽs cognitiõem hñt: ⁊ sui ipsoz ⁊ dei: nő q̃tũ ad opatiõez: qz nő sunt rez opatozes: vt dictum est. g̃ vr q nullo mõ pñt q̃rũdã spẽs vliozes esse.

¶ Ꝑ. q̃to cognitio ẽ magis ꝓpa: tãto ẽ magis pfcã. sz superiozũ cognitio pfectioz ẽ: sicut ⁊ nã simplicioz: vt ex ꝓdictis pz. g̃ vr q supioz spẽs nő sint magis vles. ¶ Ꝑ. qui cognoscit vlia nő pt ꝓpa cogſcere nisi acgrat aligd ŏ pro pꝛys rei: si g̃ iferioz ãgeloz spẽs eẽnt magis ꝓprie oporteret q supiozes nő reducerẽť i actũ ꝑpe cognitiõis rerum nisi p inferiozes: qđ ẽ incõueniẽs: cũ magis econtra ꝓtigat ſm Diony. g̃ vr idẽ quod ꝑius.

Sed contra ẽ qđ Diony. dicit in. iz. cap. ce. Dier. q supiozes angeli hñt sciam magis vl'em: ⁊ iferiozes pticulariozẽ ⁊ subiectaz. ¶ Ꝑ. B idẽ vr p B qđ in li. de causis dr: q cũ ois intelligẽtia sit plẽa fozmis in qbusdã sũt forme magis vles. s. in supiozib⁹ ⁊ i qbusdã min⁹. s. in inferiozib⁹.

Respondeo dõm: q ſm theologos ⁊ ph̃os oz ponere formas superioz angeloz esse magis vles. cui⁹ rõ ẽ: qz in oib⁹ sciẽtys ⁊ artib⁹ siue speculatiuis siue opatiuis: oz q illa q̃ ẽ altioz ⁊ ordinatia aliaz ꝺsideret rões magis vles: eo q pn⁹ sũt parua q̃titate ⁊ maxia virtute: ⁊ simplicia ad plurima se extẽdũt: vbi gra sub ciuili scia ẽ militaris: ⁊ sub militari equestris: ⁊ sic ŏ inceps. ciuilis ãt sub ꝺsideratione boni humani absolute. militaris ãt ꝺsiderat B idẽ ſm q determinať ad res bellicas: ⁊ sic ocinceps: ⁊ pp B iferioz accipit ꝑncipia sua supiozi q̃ ẽ q̃si pp qđ demſrans: ⁊ B ẽt facili⁹ pz in sciẽtys speculatiuis: qz metaph̃ica q̃ ẽ ordinatia aliaz: ꝺsiderat rõnẽ entis absolute: alie vo ſm determinatõez aliquaz. B ãt sic ẽ in angelis: ⁊ ſm oẽs ph̃os ⁊ ſm nos: qz supiozes p suã sciam ordinãt act⁹ ⁊ officia inferioz illuminantes eos ⁊ pficiẽtes ⁊ purgãtes. vñ oz q scia supioz sit vlioz: ⁊ spẽs vliozes: qđ quomõ ꝺtingat: põt videri ex ꝺbis cõmẽtato. in. ii. meta. Ipse eni dicit: q ſm ordinẽ dr̃ce inter itelligẽs ⁊ intellcm: ẽ ẽt ordo multiplicatiõis intellectorum: qz in intellectu supiozi q̃ hz minus de possibilitate minoz ẽ ꝺpõ intelligẽtis ⁊ intellecti. ⁊ inde ẽ ẽt: q sũt i eo pauciozes fozme intelligibiles: qz q̃to min⁹ hz de põ lumẽ intellectuale: min⁹ ꝺiuidiť ⁊ multiplicať in eo: ⁊ ideo opz q iste forme sint vliozes fozmis magis multiplicatis. ſm B g̃ scia dei est vlissima: qz vna silitudine que est sua eẽntia oia cognoscit: ac si aliqs p rõem cõez entis oia cognoscere possit. ⁊ q̃to p pauciozes formas intelligit: tãto scia ei⁹ ẽ vlioz ⁊ silioz diuine scie: vt si aliqs cognoscat oia p intẽtiõem decẽ genez: ⁊ aliquis nő nisi accipet species primas genez. ⁊ sic descẽdẽdo vsq ad specialissima ſm multiplicatiõem spẽz inueiret pticulatio eaz.

Ad primum g̃ dom. q ẽ triplex vle: quoddã qđ ẽ in re. s. nã ipsa q̃ ẽ in pticularibus: q̃uis in eis nő sit ſm rõnem vlitatis in actu. Est ẽt qđã vle qđ ẽ a re acceptum p abstractiõem: ⁊ B posteri⁹ ẽ re: ⁊ hoc mõ forme angeloz nő sunt vles. Est ẽt quoddaz vle ad rẽ: qđ ẽ prius re ipa: sicut forma dom⁹ in mẽte edificatozis: ⁊ per hũc modũ sũt vles forme rez in mente angelica exĩtes: nő ita q sint opatiue: sz ga sũt opatiuis similes: sicut aliquis speculatiue scientiam operatiuam bẽt.

¶ Ad secũdum dicendum: q sũt vniuersaliozes: ⁊ quãtum ad cognitionem: ⁊ quãtum ad operationem: q̃tum ad cognitionem: tũ ex parte ipsarum specierum: quia ad plura se extendunt: tum ex parte rerum cognitarũ: quia superiozes perfectius ⁊ clarius cognoscunt idem cognitum q̃ inferiozes. vnde illuminant eos: sicut etiam eandem conclusionem: aliter demõstrato: alr dialectic⁹ cognoscit: nec ẽt est remotuz a veritate qui plura subiaceãt cognitiõi nãli superioz q̃ inferioz. Silr ẽt sunt vniuersaliozes q̃tum ad opationem: tam ſm ph̃os q ponũt ordinẽ intelligẽtiarum ſm ordinẽ motuum: ex quo opz q cãlitas formarum illius intelligẽtie superiozis sit vlioz cui⁹ mot⁹ est vniuersalioz in causando: q̃ ẽt ſm nos qui ponimus eos ordines ſm diuersa diuina officia. vñ superiozes ordinant inferiores in suis officys: ⁊ non econuerso. vnde remanet nobis eadem via procedendi ſm traditionem. Diony. sicut ⁊ ph̃s. ¶ Ad tertium dicẽduz q cognitio perfcã non habetur per medium vle: qz non est efficax ad cognitionem oium ꝓpriozum. Si autẽ p medium vle oia ꝓpria efficaciter cognoscerẽtur: eẽt pfectissima cognitio. qz quãto aliquid est magis vnuz ⁊ simplex

tãto ẽ virtuosius ⁊ nobili⁹: ⁊ hoc mõ dicim⁹ q angeli superiozes sufficiẽter p formas vles cognoscũt res: sicut de⁹ p eẽntiã suã perfecte cognoscit oia. ¶ Ad q̃rtũ dz q rõ ꝓcederet si forme vles superioz non eẽnt sufficiẽtes ad cognitiõem ꝓprioz: qđ falsũ est: qz oia que cognoscit iferioz per formas pticulares cogſcit supioz p vles: vel etiã plura: ⁊ qz ex causis vlib⁹ ꝺfirmãť pticulares: inde est q scia inferioz pficiť p supiozes.

¶ Utrum angeli intelligant particularia.

A B tertium ꝓcediť sic. vr q ãgeli p formas itellectuales pticularia non cognoscãt: vbi eni inueniť vna nã cõis nő ẽ diuersitas i operatiõe ꝺsequẽte nãm: sed nã itellectualis ẽ i ãgelis ⁊ i nob: cũ g̃ itell's nr nő possit eẽ singulariũ: vr q nec angelicus.

¶ Ꝑ. ois cognitio ẽ per assimilatiõem: sz quodlibet singulare i reb⁹ mãlib⁹: ẽ singulare p mãm: cũ g̃ spẽs rerum i mẽte ãgelica sint oio a mã ⁊ a ꝺditiõib⁹ mãlib⁹ absolute: cũ itell's ãgeli nő sit min⁹ imãlis itellectu humano. vr q nő possit eẽ pricipiũ cognoscẽdi singulare ꝑput ẽ in sua singularitate: ꝺsistẽs. ¶ Ꝑ. si cognoscũt singularia diuersa. g̃ aut vno aut plurib⁹. si vno cũ particularia sint ifinita: vr q i itellcũ ãgeli sit vnũ quo cognoscãt ifinita: ⁊ sic eq̃bit itellcũ diuio. Si ãt plurib⁹ oportebit eẽ multitudinẽ spẽz i itellcũ ãgeli exĩtium ſm multitudinẽ indiuiduoz que pñt eẽ: ⁊ ita erũt ifinite spẽs i actu i mẽte ãgeli quod ẽ incõueniẽs. ¶ Ꝑ. eẽ multoz ꝑticulariũ depẽdet ex causis cõtingẽtib⁹ ad min⁹ q̃tũ ad gnãtiõem: sicut generatio platonis ex volũtate pris ei⁹: vt. s. cõmiscereť ei⁹ mri. si g̃ ãgeli cognoscũt singularia: vr q cognoscũt futura ꝺtingẽtia: qđ negať: qz boc soli⁹ dei est. g̃ vr q singularia nő cognoscant.

Sed contra. officiũ quozũdã ãgeloz ẽ custodire boies: vt a sãctis tradiť: sz boc nő pt eẽ nisi boies quos custodiũt cognoscãt. g̃ vr q singularia boium cognoscãt. ⁊ eadẽ rõne alioz spẽz. ¶ Ꝑ. cognitio ãgeloz ẽ pfectioz q̃ nr̃a: sed nos scim⁹ nõ tñ vlia: sed ẽt singularia. g̃ vr q multo forti⁹ angeli.

Respõdeo dõm q ꝑter illã põnem que põit angelos singulariũ cognitõem nő bẽre: que hereticа ẽ: ⁊ veritati sacre scripture ꝺria: sũt diuerse opiniones de mõ quo ãgeli cognoscũt singularia. Quidã eni dicũt q ãgeli p formas inatas solũ cãs vles cognoscũt: sz ex reb⁹ ipis accipiũt: vñ singularia ⁊ causis vlib⁹ pducta cognoscãt. ¶ Sz hoc nő vr cõueniẽs: qz illud qđ ẽ acceptũ a re singulari nő ducit i cognitiõem singularis eius nisi q̃diu seruãť i eo ꝺditiões mãles idiuiduãtes illõ. qđ nő põt eẽ nisi spẽ exĩte i ozgão cozpali: vt i sẽsu ⁊ imagiatiõe. vñ cũ ãgeli ozgão cozpali carẽt ẽt si a reb⁹ spẽs abstraherẽt: nő posset p hȝ spẽs singulariũ cognitõem bre. Jõ alq dixerũt q oia singularia ꝑducũť ex causis vlib⁹ ordiatis i nã: vñ cũ apud ãgelũ sint forme ordinis cãruz vniuersi. p hȝ formas oia singularia cognoscere põt. ⁊ h vr via Auicẽ. Sed tũ nő ẽ sufficiẽs scõm fidẽ nostraz: qz i cãis vlib⁹ nõ cognoscitur aliquid ſm ꝺditiões idiuiduales. vt. s. cognoscať ꝑput ẽ hic ⁊ nũc ⁊ hȝ. vñ dicit ipe Aui. q deus nő coguoscit particularia particulariter. vt. s. h nũc eẽ: ⁊ nũc nő eẽ: ⁊ est sil'e de eo qui cognoscit eclypsim i causis suis vlibus qui nő cognoscit hãc eclypsim scõm quod est hic: vt nũc icipiẽs: ⁊ nũc finiẽs: nisi sensu percipiat. Et ideo ad hãc põnem quidam addiderũt q ex applicatiõe harum formarũ vlium ad hoc particulare vl illõ determiatur ãgeli cognitio: vt hoc singulare cognoscat. Sed hoc iterum nő videtur sufficiens: qz hec applicatio vlium causaruz ad singulare: aut est ad singulare qđ est

Ad primum (in mente diuina.
g̃ dom q itell's human⁹ est vltimus in gradu subaz intellectualiũ: ⁊ iõ ẽ in eo maxia possibilitas respectu aliaz subaz intellectualiuz: ⁊ ꝓp hoc recipit lumẽ itelligibile a deo debili⁹ ⁊ min⁹ sil'e lumini diuini intell's: vnde lumẽ intellectuale in eo receptũ nő ẽ sufficiẽs ad determinãdum ꝓpriã rei cognitiõem: nisi p species a reb⁹ receptas q̃s oz in ipo recipi formalr. sz modũ suũ. ⁊ iõ ex eis singularia nő cognoscũtur que indiuiduãtur p mãm nisi p reflexiõem q̃dã intell's ad imaginatiõnẽ ⁊ sensum: dũ. s. itell's spẽm vl'em quã a singularibus abstraxit: applicat forme singlari i imagiatõe fuate. Sz i ãgelo ex ipo lumie determinãť spẽs: g b⁹ fit ꝓpria rerũ cognitio sine aliq alio accepto: ⁊ iõ cũ illud lumẽ sit silitudo totius rei in q̃tũ ẽ exẽplariter a deo traductũ per hȝ spẽs ꝓpa singlariũ cognitio hr̃i pt: ⁊ ita pz q scõm gradũ nãe itellectual ẽ ẽt diuersus itelligẽdi modus. ¶ Ad z^m dicendum q essentia diuina quãuis sit actus purus: tamen ẽ similitudo materie scõm q omne ens quãtũcũq

impfectū ad pmo ente exēplariter deducīt: ⁊ ita etiā forme imāles que sūt i ītellectu āgeli: sūt itez similitudies ēt q̄tū ad pncipia mālia. ¶ Ad tertiū dōm q̄ sicut ex p̄dictis pz quāto aligs āgelus ē supioz tāto plura vna spē cognoscere pōt: nullus tñ ē in quo oporteat scōm numez indiuiduoz spēs multiplicari: qz p vnā spēm oia indiuidua illius spēi cognoscit: ⁊ illa spēs efficiūt ppria rō buj⁹ vel illj⁹ scōm respcm ad hoc vl ad illud p modū q̄ idee i intellcū dīno multiplicāt: ⁊ ita nec⁹ itell's angeli intellectui dīno eq̄bīt: nec⁹ infinite spēs in ītellectu angeli erūt relatiōes āt q̄ sequūt actus rōnis vel ītellcūs in ifinitū multiplicari nō ē icōueniēs. ¶ Ad 4.m dōm: q̄ p spēs sibi a creatiōe inditas cognoscūt angeli cās babētes ordiné in nā: ⁊ oē illud qō i causis illis determinat vl simplr: vl vt frequēter: ⁊ qz pnigētia futura nō sūt determinata i causis suis: sz fcā determinatiōe cāz efficiūt in actu p̄sentia: iō eoz quādiu futura fūt cognitiōem nō babēt: sz B soli⁹ dei ē: qui oēs successiōes tēpoz vno actu intuet.

¶ Utrum angelus intelligat plura simul. IIII.

Ad quartum sic pceditur. Uī q̄ āgelus sil actu plura ītelligat: qz scm Dionysiū angelus bz intellectū dei formē: sz de⁹ in actu sil oia ītelligit: quia apud ipm nulla ē trāsmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Jacobi p.g ⁊ intell's āgeli ē sil pluriū. ¶ P. in pria nō erūt cogitatiōes volubiles. sz sanctis in pria pmittit q̄ erūt sicut āgeli i celo. Math. xx. g videt q̄ nec angeli itell's voluat de vno in aliō: sz sil oia cognoscat. ¶ P. scm pbz felicitas ē in opatiōe ⁊ nō i bitu: sz angeli bñt nobilissimā felicitatē ad min⁹ bti. g vī q̄ oium cognitoz suoz cognitiōem sit in actu bēant: ⁊ nō successiue. ¶ P. intell's angeli nō ē minus nobilis q̄ itell's agēs aie rōnalis: sz de B itellcū dī in 3° de aia: q̄ nō q̄nq̄ intelligit: ⁊ q̄nq̄ nō: sz sp. g multo fortiⁿ B vez ē de itellcū an-

Sed contra scm Aug. de⁹ mouet spūalem creaturā p tps: sz p tps moueri est p affectiōes ⁊ pceptiōes itell's moueri. g vī q̄ in angelis sit (geli. (successio intellectuū.

Respondeo dōm q̄ cā quare nō pñt plura sil intelligi in actu. hec ē: quā Algazel assignat: qz oz sp intellectū figurari actu scōm spēm rei itelligibilē: quā apud se bz rei itellecte in actu: vt sit assilatio vtriusq̄ q̄ exigit ad cognitiōez rei: sic āt ipol'e ē coz⁹ scōm eandē ptē diuersimode figurari diuersis figuris: ita ipol'e ē vnū intellectū diuersis sil spēb⁹ ad diuersa intelligēda actu informari: ⁊ iō cōsiderādū ē q̄ q̄cūq̄ intell's plura intelligit p plures spēs: oz q̄ ea nō sil' itelligat: vt pz in ītellcū būano scm Aristotēm vie a reb⁹ accipiēte: itell's āt dīnus: qz vno oia cognoscit. iō sil' ē actu oium: sz intell's angeli cognoscit res dupl'r. vno mō p spēs plēs q̄ i itellcū ei⁹ sūt: ⁊ sic oz q̄ plura nō simul cognoscat nisi in q̄tū reducūt ad vnā spēm per quā cognoscūtur. Alio mō cognoscūt res i vno qō ē cā eaz: ⁊ B ē verbuz: ⁊ sic pñt ee sil' in actu cognitiōis oium: hec āt cognitio est q̄si formalis respcū pcedētis a q̄ nūq̄ absoluūt: ⁊ iō frequēter inuēit traditū a scis ⁊ pbis q̄ in itellcū ipoz nō ē successio vel renouatio q̄uis sit vicissitudo inq̄tū intelligūt res in ppria nā p spēs creatas.

Ad primum dōm q̄ intell's angelorum dī deiformis eo q̄ dīno itellectui cōformis ē: nō āt i B q̄ vno oia itelligat: ⁊ ita simul: sz in B q̄ a reb⁹ cognitiōem nō accipit: sz sine uestigatiōe rōnis ⁊ sine aliquo miniculo sensus cognoscit. ¶ Ad 2m dōm q̄ cognitiōes volubiles dñr in q̄b⁹ ē ēt reuolutio scōm discursum rōnis de cātis in cās pcedētis: aut ecōuerso. vt ex notis i ignota deueniat: nō tñ excludit successio cognitionū ab angelis: ⁊ a sanctis: nisi scm ꝓplatiōem vbi put in pfectā assimilatiōem dīnā pducūt: ⁊ i boc ēt eoz felicitas ēntialis cōsistit. ¶ Ad pz rūsio ad tertiū. ¶ Ad 4.m dō ⁊ q̄ itell's possibilis ⁊ agēs ē in angelis sicut in nobis: sz diuersimode: qz intell's possibilis i nob ē in pō respcū spēz acceptarū a reb⁹ p lumē intell's agentis actu eas itelligibiles facientis: sz in eis ē possibilis respcū luminis a deo in eos pcedētis. Sil'r ēt lumē intell's agentis in nobis nō sufficit ad distinctam rez cognitiōem bīdā nisi scōm spēs receptas q̄s informat: vt lux colozes: sed lumen itellectuale in angelis sufficit ad distinctam cognitiōem rez bīdaz: qz B ipm lumē est ex quo forme itellectuales multiplicātur: q⁹ intelligētie plene dicāt. Sic g itell's agēs ipsoruz sp dī i actu ē: qz incessāter ad aliquid actu cōsiderandū lucet in angelis sicut i nobis quātū in ipso ē: nō tñ opz q̄ semper ad vnam spēm fiat conuersio: ita vt semper vnū intelligatur in actu.

¶ Utrum angelus in statu suo naturali dilexerit deum plusq̄ se ⁊ omnia alia. Qō III.

Circa tertiū principale q̄rit de dilectione. s. vtr angeli si in gra creati nō sūt: in illo. statu innocētie deum sup se ⁊ plusq̄ oia dilexerūt. Et vī q̄ nō. Sic enim deū diligere ē act⁹ charitatis q̄ charitatē non bñtis ee nō pōt: sz angeli in isto statu charitatē nō bēbāt q̄ sine gra nō ē: cū nūq̄ sit infozmis. g vī q̄ nō dilexerūt deū plusq̄ se. ¶ P. scm Bernardū nā semp in se curua ē sed dilectio angelorum in pzio statu nō fuit nisi ex pncipio nāli: ergo tota in amātē reflectebatur: vt qcqd diligerēt āgeli pp seipsos diligerēt: ⁊ ita nō deū supra se diligebāt. ¶ P. Aui. dicit in sua metaph. q̄ nulla actio alicui⁹ nāe ē liberalis nisi solius dei ex B q̄ oēm actionem aliā segit aliq̄ modū ipsius agētis: sed dilectio qua aligs deum sup se diligit: ē maxie liberalis. g vī q̄ B non possit alicui ꝓuenire nisi p gra. ¶ P. vnūquodq⁹ nāliter appetit acquirere suū finē: sz oē qō desideratur ab aliquo vt sibi acquirēdū pp se: ⁊ min⁹ se diligit. cū g angeli in statu nāliū deū sic suū finē dilexerit: vī q̄ eū sup se nō dilexerunt.

¶ P. scm Diony. bona nālia in angelis remanent ēt post pctm. sz cōstat q̄ peccator homo vel angelus non diligit deū sup oia. g vī q̄ nec in statu naturalium.

Sed contra oīs dilectio aut ē vsus: aut fruitiōis. si g angeli diligebāt deū in statu innocētie: aut vt vtētes: aut vt fruētes. Si vt vtētes. g vtebātur re fruēda: qō ē magne peruersitatis scm Aug. ⁊ ita eēt dilectio peccati ⁊ nō nālis: si vt fruētes. g deū ꝓpter seipsum diligebant: quia frui est amore inhereā alicui rei propter seipsam. ¶ Preterea. deum esse super omnia diligendum cum sit legis naturalis scriptum: erat in mente angeli multo expressius q̄s in mente hominis: sed non contingit sine peccato facere contra id quod per naturalem legem cordi inditum est: ergo et si deum super oia non diligebant peccabāt. q̄s diu ergo sine peccato fuerūt deum super oia dilexerunt.

Respondeo dicendum q̄ circa hoc ē duplex opinio: quidaz enim distinguūt dilectionem cōcupiscētie ⁊ amicitie: que duo si diligenter cōsideremus: dīnt scm duos actus voluntatis scilz appetere quod est rei non habite et amare: quod est rei habite scm Augustinum. est ergo dilectio concupiscentie qua quis aliquid desiderat ad concupiscenduz: quod est sibi bonū scōm aliquē modū: ⁊ tali dilectiōe angeli i statu nāliū deū pl⁹ q̄s se diligebāt vehemēti⁹ appetēdo bonū diuinū q̄s suū: qz B erat eis delectabili⁹. vñ totā hāc dilectionē i seipsos retorq̄bāt. Dilectio āt amicitie est q̄ aligs alicui quid vl silitudinē ei⁹ qō i se bz amat in altero volēs bonū ei⁹ ad quē silitudinē bz: ⁊ pp B pbs dicit q̄ ē sile simili amari: sic vn⁹ virtuosus aliū diligit: i qb⁹ tñ ē vera amicitia. ⁊ tali dilectiōe angeli quodāmō diligebāt deum supra se: qz ei mai⁹ bonū q̄s sibi optabant. s. ee deū qō sibi nō volebāt: sz aliqō min⁹ bonū. sz tñ itēsi⁹ sibi volebāt bonū creatū q̄s bonū dīnū. ¶ Sz ista rūsio nō pōt stare: oz enim pōere āgelos ad deū būisse dilectōez amicitie: cū sz bōa nālia silitudo dīna i eis resplēderet: B āt ē de rōne amicitie: q̄ q̄uis bēat dilectiōes ⁊ vtilitates ānexas: nō tñ ad has ocls amāt respicit: sz ad bonū amatū. g i corde amātis ꝓpōderat bonū amatū oīb⁹ vtilitatib⁹ vel dilectioni b⁹ q̄ sequūt ex amato. Sz nullū bonū erat i angelo qō nō eēt ex ipso amato. s. deo. g pl⁹ diligebāt bonū amatuz dīnū q̄s bonū qō ipi erāt vl qō i eis erat: ⁊ B ē alia opinio

Ad primum g dōm q̄ act⁹ charitatis pt dici dupl'r. vl q̄ ē ex charitate: ⁊ B nō ē nisi i habēte charitatē: vl q̄ ē ad charitatē: nō sic meritoz⁹ vl gratiu⁹: sz sic ꝓparatiu⁹: ⁊ sic act⁹ charitatis añ charitatē bitā bri pōt. sic facere iusta ē añ bitū iusticie: vl pt dici q̄ in amicitia charitatis mouet anim⁹ ad amādū deum ex silitudine gre: sz i dilectiōe nāli ex ipo bono nāe qō ēt ē similitudo ⁊ sume bonitatis: ⁊ pp B dōs q̄ cū dī q̄ habēs charitatē diligit deū pp seipz: ly pp denotat bitudinē finis ⁊ efficiētis: qz ipe de⁹ supaddit nāe. vñ i ei⁹ dilectiōe tēdit. sz cū dī de carēte charitate: q̄ diligit deū pp seipz: ly pp denotat bitudinē finis ⁊ nō efficiētis. pmi nisi sic de⁹ i oi nā opante opaī. ¶ Ad 2m dōs q̄ nā i se curua dī qz sp diligit bonū suū: nō tñ oz q̄ i B gescat itētio qō suū ē. sz i B qō bonū ē: nisi. n. sibi eēt bonū aliq̄ mō vl scōs veritatē vl apparētiā nūq̄ ipz amaret: nō tñ pp B amat: qz suū ē: sz qz bonū ē. bonū eni ē p se ob volūtatis. ¶ Ad 3m dōm q̄ q̄uis cuilibet nāe create agenti ex sua actione ꝓueniat aliq̄ modū: nō tñ oz q̄ illud modū sit intentū: sic pz in amicitia bonestoz. ¶ Ad q̄rtū dōm q̄ finis ē duplex. quidā ꝓportionat⁹ rei receptus in ipa vt perfectio inherens sibi sicut sanitas in opatiōib⁹ medicine: et qz iste finis nō ē scōm ee nisi in eo cui acquiritur. iō absolute nō amatur ab aliquo supra se. sed se ee sub tali perfectione amatur supra se ee simplr: sed est quidā finis per se subsistēs nō dependēs scm ee a re que ē ad finē: ⁊ iste finis desiderat quidē acgri: sed amatur supra id quod acgritum ē ab illo: ⁊ talis finis ē deus vt supra dctm est.

¶ Ad 5m dōm q̄ bōa nālia ꝓput i ee nature absolute ꝓsiderāta remanēt integra: post pctm tñ peruertūt q̄ntū ad rectū ordinē quē bēbant in gra vel virtute: ⁊ banc rectitudinem cōsequebatur sup oia deū diligere.

¶ Expositio textus.

Hic queri solet ⁊c. Ponit hic duplex angelorum cognitio: vna speculatiua qua cognoscebant deū seipsos: ⁊ alias creaturas. Et alia practica sequēs eorū operationē q̄ ad eos ptinebāt q̄ cognoscebāt qd eligere ⁊ respuere deberent. ⁊ hec erat sil'is cognitio in prudentie in nobis.

¶ An pfectos ⁊ bonos creauit de⁹ angelos: an miseros ⁊ impfectos. ¶ Bi. IIII.

Post hec videndū ē vtr pfectos ⁊ beatos creauit de⁹ angelos: an miseros ⁊ impfectos. Ad qō dici pt q̄ nec i bitudine nec in mixtia creati sūt. Miseri. n. añ pctm ee nō potuerūt: qz ex pctō miseria ē. nā si nō fuisset peccatū nulla eēt miseria. Bti quoq⁹ nōdū fuerūt illi q̄ ceciderūt: qz sui euēt⁹ ignari fuerūt. i. pcti ⁊ supplicij futuri. Si. n. lapsū suū pscierūt: aut vitare voluerūt: sz nō potuerūt: ⁊ ita erāt miseri: aut potuerunt: sz noluerunt: ⁊ ita erāt stulti ⁊ maligni. Joq⁹ dicim⁹: qz nō erāt pscij euēt⁹ sui nec eis data ē cognitio eoz q̄ futura erāt super eos. Boni vo ⁊ q̄ pstiterūt: forte sue batitudinis pscij fuerūt. Añ aug. sup Genesi. Quo ingt btūs iter āgelos fuit: q futuri pcti atq⁹ supplicij pscius nō fuit. Queri āt: cur nō fuerit: forte de⁹ diabolo reuelare noluit qd facturꝰ vl passurꝰ eēt. Ceteris vo reuelare voluit q̄ i veritate māsuri eēnt. His vbis vī Aug. significare q̄ angeli q cozruerūt nō fuerunt pscij sui casus ideoq⁹ bri nō fuerūt: ⁊ q̄ āgeli q pstiterunt bitudinē sibi affuturā pscierūt: atq⁹ ō ea certi i spe extiterūt: vñ quodāmō iā bri erāt: ⁊ re vera si ita fuisset: posset dici illos aliquo mō fuisse beatos: alios vo q nescierūt euētū suum non.

¶ Qz opinando hec dixerit: nō asserēdo. s. q̄ angeli q pstiterūt pscij fuerint sui boni.

Sed hec magis opinādo ⁊ q̄rēdo dicē Aug. q̄s asserēdo. Añ ⁊ huic opinioni opponēs ꝓsiter subdit. Sz quare discernebāt illi a ceteris: vt de⁹ istis que ad ipos ptinerēt nō reuelaret: alijs vo reuelaret: cū nō pri⁹ sit ipe vltoz q̄s aligs peccatoz: nō eni dānat de⁹ inocētes. Hic vī inuere q̄ ñ peccaturis futuꝝ malū: nec prmāsuris futuꝝ bonū reuelauerit. Joq⁹ nec illi q̄ ceciderūt vnq̄z: nec illi q̄ pstiterūt vsq⁹ ad ꝓsumatiōem bti fuerūt: qz bti nō poterāt ee: si ō britudie certi nō erāt: vl si dānatiōis icerti erāt. Añ augu. in eodem. Dicere ingt de angelis q̄ in suo gne beati esse pñt: dānatiōis vl salutis icerti: q̄bus nec spes eēt q̄ mutādi eēnt i meli⁹: nimia psumptio ē. quo. n. beati ee pñt q̄bus ē icerta sua britudo.

¶ Sūma colligit pdcoz: ꝓfirmās oēs angelos añ ꝓfirmatiōem vel lapsū nō fuisse beatos nisi quis beatitudinem accipiat illum statuz innocentie in quo fuerunt añ casum.

His predcis ꝓsequit q̄ āgeli q cozruerunt nunq̄z beati fuerūt nisi britudinē aliq⁹ accipiat illū statū innocētie i quo fuerūt añ pctm. Illi vo q pstiterūt: aut suā beatitudinē futurā deo reuelāte pscierunt: ⁊ ita spei certitudine aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterūt sue beatitudinis: ⁊ ita alr beati non fuerunt q̄s reliqui qui ceciderūt. mihi āt q̄ posteri⁹ dctm ē ꝓbabilius vī.

¶ Rūsio ad id qō q̄rebatur: an angeli essēt cre-

ati pfecti: an iperfecti: ⁊ dī q perfecti fuerunt ſm aliquid: ⁊ impfecti ſm aliquid.

AD hoc ãt qđ querebaſ vtr pfectiv̄ impfecti fuerīt creati: dici ꝓt q quo dã modo pfecti fuerũt: ⁊ quodã alio modo iperfecti. Non enim vno mõ dī aliqđ perfectum: ſed pluribus.

¶ Quib⁹ modis dī perfcm̃. ſcõz temp⁹: ſm nām: ⁊ vl̄r perfectum.

DIcit nãq perfcm̃ trib⁹ modis. Est eni pfcm̃ ſm tp̃s: ⁊ ẽt perfcm̃ ſz nãz ⁊ ẽt perfcm̃ vl̄r. Scõm tẽpus perfectum ẽ quod hz quicquid tp̃s requirit: ⁊ conuenit ſm tẽpus hẽri: ⁊ hoc modo angeli erant pfecti añ confirmationem vl̄ lapſuz Scõm nām perfcm̃ ẽ quod hz quicquid debitum eſt vel expedit nature ſue ad glorificationem: ⁊ hoc modo perfecti fuerũt angeli poſt confirmationem: ⁊ erunt ſancti poſt reſurrectionẽ. Vl̄r ⁊ ſũme perfcm̃ eſt: cui nihil vnq̃ deeſt: ⁊ a quo vniuerſa prouenīũt bona: quod eſt ſolius dei. Prima igit perfectio ẽ nãe ꝑdite: ſcõa nãe gl̃ificate: ⁊ tertia nãe increate.

¶ Predcã tangit breuiter addens quales fuerunt angeli in conuerſione ⁊ auerſione.

QUales fuerunt angeli i creatiõe oſtẽſum eſt: boni. ſ. ⁊ non mali. ⁊ iuſti. i. inocentes: ⁊ perfecti quodãmodo: alio vero imperfecti: beati vero non fuerunt vſq̃ ad confirmationem: niſi beatitudo accipiatur: vt iam dictum eſt: ille ſtat⁹ inocentie ⁊ bonitatis in quo conditi ſunt.

¶ Diuiſio textus.

STẽſo quales fuerũt angeli in ꝑncipio ſue creationis quãtũ ad nãm ⁊ quãtũ ad culpã ⁊ innocẽtiã hic inquirit quales fuerũt quãtũ ad glozią ⁊ miſeriã. Et diuidit i ptes tres. In pria mouet qõnẽ. In ſcõa determinat eã ibi (Ad qõ dici ꝓt ⁊c.) In 3ª epilogat ea q̃ dixerat ibi (Quales fuerũt ãgeli ⁊c) Scõa ps diuidit ſm duas ſm duas qõnes propoſitas. ibi (Quaꝝ prio q̃rebat de beatitudine.) in ſcõa de pfectiõe bñitudini ãnexa quã ibi determiat. (Ad hoc aũt qđ querebatur.) ¶ Circa primũ tria facit. primo determiat q̃ſtionem quantum ad malos. ſcõo quãtum ad bonos. ibi (Boni vero qui perſtiterunt) tertio ſolutionis veritatẽ poſt inquiſitionẽz colligit ibi (Ex predictis conſeq̃ ⁊c)

¶ Circa ſcõm duo facit. primo põit quãdã viã per quam vī angelos bonos beatos creatos. ſcõo excludit eam: ibi (Sed hec magis opinando ⁊c. Qõ I.

HIc tria queruntur. prio vtr ãgeli i ꝑncipio ſue creationis beati fuerunt vel miſeri. ſecũdo ſi non. vtrum beatitudinem ſuam vl̄ miſeriam preſciuerunt. tertio vtrum perfecti gratia creati ſunt.

¶ Utruz angeli ſint creati beati. I.

AD primum proceditur ſic. videſ q ãgeli creati ſint beati. primo per Aug. in libro de eccliaſticis dogmatibus. qui dicit q angeli qui in illa ī qua ſunt creati beatitudine perſeuerãt non natura: ſed gratia preſidẽt: vt nõ mutãtur: ſed ãgeli boni ō q⁹ loquitur perſeuerãt in beatitudinem perfecte glorie. ergo videtur q in illa creati ſint. ¶ Preterea. tota ſubſtantia beatitudinis cõſiſtit in dei viſione: vnde dicitur Jo. 16. Hec ẽ vita eterna ⁊c. ſed angeli in ꝑncipio ſue creationis deum viderunt. alꝫ in verbo creaturas nõ cognouiſſent cognitione matutina: quã Augu. ponit. ergo videtur q beati creati ſunt. ¶ Preterea. ſupra dictuz ẽ q angeli in principio ſue creatõis aliquã cognitionez de deo habuerunt: non ãt cognouerũt in ſpeculo ⁊ enigmate ſicut nos modo: vt dicitur prime Cor. 13. Quia obſcuritas enigmatis eſt rationis obumbrate per continuuz tẽpus inq̃ntum a ſenſibus ⁊ fantaſmatibus cognitionez ingrendo accipit. ergo cognouerunt per ſpeciẽ: ⁊ ita beati fuerunt. ¶ Preterea. venire de poſteriozibus in prioꝛa de cauſatis in cauſas: eſt virtutis inquirẽtis ⁊ cõferẽtis: ſed intellectus angelicus non eſt hõ: quinimmo deiformiter intelligit ſine inquiſitione ſicut nos prima principia: quozum eſt intellectus. ergo videtur q deum non ex creaturis cognouerunt: ſed ipſum in ſe: ⁊ ita viſionem glozioſam habuerunt.

Sed contra de ratione beatitudinis ẽ ſtatus confirmatio. vnde Boetius dicit. Quid me felicem totiens iactaſtis amici? Qui cecidit ſtabili non erat ille gradu. ſed angeli in principio ſue creatiõis non fuerunt confirmati omnes: qõ quozundã caſus oſtẽdit. nec etiam quidam alij non confirmatis: quia culpam non potuit precedere diſtinctio in carentia beneficiozum que a deo cõferebãtur. ergo videtur q non fuerunt creati beati in ꝑncipio ſue creatiõis. ¶ Preterea. ſimul boni angeli effecti ſunt beati: ⁊ mali angeli miſeri. q̃ videtur q cum mali angeli in principio ſue creatiõis nõ fuerint miſeri ſicut nec peccatozes: q nec boni in principio ſue creationis beati fuerũt.

Reſpondeo dicẽdum q beatitudo ſiue felicitas ẽ in perfectiſſima operatione habẽtis rationem ⁊ intellectuz: intellectus autem perfectiſſima operatio eſt in cõtemplatione altiſſimi intelligibil: qđ deus eſt. Unde tam dei q̃ angeli q̃ etiam hominis vltima felicitas ⁊ beatitudo dei cõtemplatio eſt: non ſolum ſcõm ſanctos: ſed etiam ſcõm philoſophos. hanc ãt operationem nõ eſt poſſibile equaliter in oĩbus inueniri. vnde beatitudo vniuſcuiuſq̃ conſiſtit inquãtuz hanc operationem attingit ſcõm modum ſue perfectionis. et ideo diuerſimode inuenitur in deo ⁊ in angelo ⁊ in homine ſcõm eozum naturalia conſideratis. Ipſe enim deus ſeipm per eẽntiam ſuam videt: ⁊ non per aliquam ſui ſimilitudinem: intellectus autem angeli naturali cognitione ipm videt per ſimilitudinem eius acquiſitam i ipo. Unde in libro de cauſis dicitur. q intelligentia ſcit qđ ẽ ſupra ſe inquãtum eſt creata ab eo. vnde ſilitudinem diuini eẽ pricipat ſm modũ ſuũ: ſz intell⁹ humanus nõ peruenit ad hãc viſionẽ naturali cognitione niſi per ſilitudines a creaturis receptam inquãtum per ea que fcã ſunt inuiſibilia cognoſcit. vt dicitur Ro. i. Et differt hic triplex viſio vt ſenſibiliter loquamur: ſicut ocl⁹ videt lucẽ exiſtẽtem in pupilla: nõ per aliquã ſpeciẽ eius: ⁊ hec eſt ſimilis viſiõi q̃ deus videt ſe. Sz viſio qua angelus videt deũ ẽ ſimilis viſiõi qua aliqs videt hoiem per ſimilitudinẽ imediate ab ipſo receptam: ſz viſio itellectus humani

qua deũ videt: ſimilis ẽ illi viſiõi qua aliqs hoiem videt intuẽdo ſpeculum ī quo hois imago reſultat: ⁊ pp hoc dicũtur ī ſpeculo videre. i. coz. 13. ⁊ i hac beatitudine viſiõis dine: q̃ näliter angelis debeť: angeli creati fũr: ⁊ hec ẽ pfectio eoꝝ ſm tẽpus illud. Sed ẽ alia pfectio i qua p nãz ſuam nõ poſſũt deuenire. cuius tamẽ capaces ſũt. vt. ſ. ipſuz in eẽntia ſua videãt nõ per aliquã ſilitudinẽ receptã vt eoꝝ beatitudo dine btitudini ſit ꝓformis: ⁊ i hac btitudine creati nõ fũt: ſz ad eã alijs cadẽtibus peruenerũt.

Ad primũ dõz. q Aug. noĩat beatitudinẽ illã viſionẽ dei nãlem: p quã tamẽ nõ erãt beati ſimplr: cũ maiozis pfectiõis capaces eẽnt: ſz ſm qd. ſ. ſcõz tẽpus illud: ſicut ⁊ pbs ī pmo ethicozũ dicit aliquos i hac vita beatos nõ ſimplr: ſz vt hoies. ¶ Ad 2m dõz. q viderũt verbũ p ſilitudinẽ vbi i eis ꝑſſam: nõ tamẽ in hoc ẽ vltima coꝝ beatitudo. vt dcm̃ eſt. ¶ Ad 3m dõz. q nõ pro prie dr̃ illa cognitio ſpecularis: ſicut hõ nõ dicit̃ videre in ſpeculo illud cuius ſilitudo ī oculo ſuo relingtur: niſi ipſe oculus ſpeculũ diceret i quo ſpẽs rei reſultat: nec tamẽ eſt viſio beata. vt dictũ eſt. ¶ Ad 4.m dõz. q vtutis cognoſcitiue ẽ vna cõuerſio in ſpẽm rei ⁊ in rẽ ipaz. vnde ex hoc q aliqs per ſpeciẽ rei quã apud ſe habet: rẽ illã cognoſcit: nõ dicitur cõferre: ſed ex eo q ex ſimilitudine vnius rei aliã rem accipit: ⁊ ita patet q nõ oportet itellectum angeli ponere collatiuum ⁊ inquiſitiuum.

¶ Utꝝ angeli ꝑſciuerint ſuã miſeriã vel btitudinẽ. II.

AD ſecũduz ſic ꝓcedit̃. videť q angeli ſuã miſeriã vel btitudinẽ ꝑſciuerũt: ſicut. n. angeli: ita ⁊ hois miſeria eſt p petrm: ſz hoi ſuũ petrñ qñq̃ ꝑnunciaſ: ſic dñs Petro futurꝝ peccatũ predixit: vt legitur Matbei. 26. ergo vī q etiã angelis ſuũ caſum ꝑnunciare debuerit. ¶ P. Bernardus de gradibus hũilitatis dicit q diabolus ꝑuidit ſe ſup malos ꝑncipatuz habituꝝ: pp hoc ī latere aglonis ſoliũ ſuũ ponere volebat. vt dr̃ Eſaie. 14. ſz nõ eſt fact⁹ ꝑnceps malorꝝ niſi p peccatũ. ergo vī q peccatũ ſuũ preſciuerit. ¶ P. ante petrñ nullius doloz vl̄ pena ꝑceſſit in angelis: ſed eẽ icertũ de ſua ſalute ẽ ſanctis magna cã dolozis. vt dicit Hzegozius ſup illõ Job. 3. viro cuius abſcondita ẽ via ⁊c. Ergo videť q boni angeli certi fuerũt de ſua ſalute: ⁊ ita etiã mali de ſuo caſu. ¶ P. q̃to aliqđ eſt magis remotũ a cognoſcẽte tanto minus ſubiacet cognitiõi eius: ſz magis diſtãt ab angelis ea quoꝝ ipſi nõ ſunt cauſe: ſicut res nãles quaꝝ tam cognitionẽ habebãt. q̃ motus li. arbitrij: q̃bus ſunt ꝑuerſi vl̄ auerſi: quoꝝ ipſi ſũt cauſe. ergo ſuã ꝑuerſionẽ ⁊ auerſionẽ ꝑſciuerũt.

Sz contra quicũq̃ eſt certus ō malo futuro nõ põt ſimul ſperare bonũ cõtrariuz: ſi ergo angeli qui eciderũt ꝑſciuiſſent ſuũ caſum oportebat eos ō ſperare de beatitudine aſpiciẽda. ergo fuiſſent deſperati anteq̃ peccaſſent: qđ eſt inconueniẽs. ¶ P. oẽ quod quis appꝛehẽdit: oportet q ſit vl̄ cõueniẽs ſue volũtati vel diſcordãs: ſed malũ culpe nõ poteſt eẽ ꝓcordãs volũtati peccantis ſine peccato: nec põt aliquid cognitũ diſcordare a volũtate ſine doloꝛe ⁊ pena: ergo ſi caſum ſuũ ꝑſciuerunt oportet q pena vel culpa in eis precederet primaz culpã:

Reſpondeo qđ eſt impoſſibile.

dõm q aliqđ poteſt ꝓcognoſci dupl̄r vel cognitiõe certa: ſicut ea que habẽt cauſas determinatas ifallibiles: vt ſolẽ oziri cras: vel cognitiõe cõiecturali: ſicut ea que habẽt cauſas determinatas vt in maiozi parte: ſicut medicus ꝓcognoſcit ſanitatẽ futurã ⁊ nauta tẽpeſtatẽ: cũ ergo caſus ⁊ ꝯfirmatio angelorꝝ dependeant ex libero arbitrio: qđ nõ eſt cauſa determinata ad vnũ nõ potuit eoꝝ ꝓcognitio haberi ſcõm certitudinẽ niſi a deo qui ꝑſentialiter oĩa ĩruetur: ſz tamẽ ſm ꝓiecturã poterãt preſumere oẽs ſe habituros bñitudinẽ: q̃ ad hoc eozum natura erat magis iclinata velut ad hoc iſtituta: ſz ſuuz caſum ꝑſcire nõ poterãt ex ſeipſis: nec p ꝓiecturã: nec p certitudinẽ: ſz tãtuz potẽtiaz cadẽdi: nec etiã fuit cõgruũ a deo eis reuelari: ne pena culpã ꝓcederet: nec iterꝝ bonis ſuã cõfirmatiõez: ne diſtinctio culpã ꝓcederet. vt in lra dicitur. Si tamẽ vtriſq̃ reuelatũ fuiſſet recepiſſent id nõ ſcõz certitudinẽ ꝑut ī deo erat: ſz ſcõz modũ ſuũ q̃ſi ad cautelã dcm̃.

Ad primuz ergo dõz. q Petrus etiã dñi ꝓnũciationẽ accepit nõ p certitudinẽ: ſz ad cominationẽ dictã. ¶ P. nõ eſt ſimile de hoĩe ⁊ de angelo: q hõ cadit reparabil̄r: vñ deſperare nõ cogit ex ſciẽtia ſui caſus: ſic angelus eius caſus ẽ irreparabilis. ¶ Ad 2m dicẽduz. q quãdo ad aliqđ conſequẽs poteſt p multa diuerſe antecedẽtia veniri cõtingit cõſequens ſcire ſine hoc q añs determinate ſciať: ſicut Joſeph ꝑuidit ſuũ dñium ſuper fratres: nõ tamẽ vẽditionẽ ⁊ alia ex q⁹bus dñium cõſecutus ẽ: ita ⁊ demõ potuit ꝑuidere ſuũ ꝑncipatũ ſuper malos ſine hoc q caſuz ꝑſciret: q̃ poterat malozuz princeps eſſe etiã bonus exiſtẽs. ¶ Ad 3m dõm. q illa ꝓiecturalis cognitio p quã de ſua bonitate ꝑſumebãt oẽm dubitationẽ ⁊ anxietatẽ ab eis auferebat cũ hoc q nõ erat i eis aliq̃d ad caſum trabẽs: ſicut in nobis. ¶ Ad quartũ dõm. q effectus nãlis qui nõ habẽt cauſas determinatas ad vnũ ꝓſcire nõ poterãt ī cauſis ſuis: ſed tãtuz illa q̃ ex cauſis nãlibus determinatis ad vnuz ꝓcedũt: ⁊ ita in ſeipſis cognoſcebãt ea que in natura eozum determinata erãt: non autẽ illa que ex lib. arbi. dependebãt. vt dictum eſt.

¶ Utꝝ angeli creati fuerit in gr̃a. III.

AD tertiũ ſic procedit̃. videť q angeli nõ ſint creati i gr̃a: ſicut enim dicit Aug. per celũ qđ ꝑmo creatũ cõmemoratur datur ītelligi i formis nã ſpũalis: ſicut ſe poteſt exiſtere nõ cõuerſa ad creatorez: ſed hec cõuerſio per gratiã fit. ergo videť q angelica nã creata eſt iformis ſine gratia. ¶ P. ſicut ſupra i littera habitũ eſt per ea que angeli i ꝑncipio creatõis acceperũt poterãt ſtare: ſed nõ poterãt ꝓficere: ſed p gratiã põt aliqs mereri gratie augmẽtuz: ⁊ ita ꝓficere: ergo nõ fuerũt ī gratia creati. ¶ P. Aug. dicit ⁊ ſupra habitũ eſt: q diabolus cõtinuo vt factus ẽ nõ cecidit ab eo qđ accepit: ſz qđ acciperet ſi deo ſubdi voluiſſet: cecidit aũt a gratia: ergo gr̃am nõduz acceperat. ¶ P. ſm Aug. p lucẽ primo creatam ſignificať gratia angelorꝝ: ſed q̃ cito facta eſt lux diuiſa ẽ a tenebꝛis: p quas ītelligũtur angeli peccãtes: cũ ergo nullus angelus fuerat tenebꝛa p peccatuz i ꝑncipio ſue creatiõis: videť q nec etiã fuerũt lux p gratiaz. ¶ P. cum in ꝑncipio creatiõis nõ fuerit diſtinctio ī angelis quãtuz ad gratiã ⁊ culpã: ſi aliqui in gratia fuerint creati: oẽs in gr̃a creati fuiſſent: ſz illi qui eciderũt nũquã i gratia fuerũt: q̃ cum nõ fuiſſet in eis aliquid retrabẽs impetum gratie ſecuti fuiſſent dirigentis in deum. ergo videtur q nullus in gratia creatus ſit.

Sed contra Augu. dicit q deus ſimul erat cõdẽs naturã ⁊ largiẽs gratiaz. ergo i ꝑncipio creatiõis gratiam habuerũt. ¶ P. ſupra illud Oſee tertio. Dilexerũt vinacia vuarum dicit glo. q demones i magna piguedine ſancti ſpiritus creati fũt: qua p peccatũ ſunt ꝑuati: ſz pinguedo. ſ. ſpũs eſt gratia. ergo i gratia creati fũt. ¶ P. ad diuinam liberalitatẽ pertinet vt gratiam ifundat oĩbus qui ſũt capaces gratie niſi i eis aliquid reſiſtens ĩueniať multo amplius q̃ cuilibet materie diſpoſite formã naturalez tribuat: ſed angeli in ꝑncipio ſue creatiõis motũ lib. arbi. habuerũt nec aliquid i eis impediẽs fuit. ergo videtur q

statim in eis gratiā infudit. ¶ P. gratiā per nālia nullus mereri potuit: per que tamē ad eam se ꝑparare potest: sed ꝑparatio ad gratiam potest esse etiā per vnum motum liberi arbitrij: sicut ꝓz ī cōtritiōe. ergo videt ꝙ cū motū li. arbi. habuerint ī ꝓncipio creatiōis sue ꝙ ꝓ nihilo differtur gratie collatio. ⁊ ita vī ꝙ statim gratiaz habuerūt.

Respōdeo dōm ꝙ circa hoc est duplex opinio: quidam enīz dicūt ꝙ angeli nō in gratia: ſz in nālibus tātum creati sūt: ⁊ hec opinio ē cōmunioz. Alij vero dicūt angelos ī gratia creatos eē: haruz autē opinionū q̄ verioz sit nō potest efficaci rōne deprehēdi: eo ꝙ creaturarum ꝓncipiū ex simplici creatoris volūtate dependet quā rōnē inuestigare ipossibile est: tamē ſm cōuenientiam ad alia eius opera pōt vna pars alia ꝓbabilius sustineri. Illa enīz opinio q̄ ponit angelos in nālibus tātuz creatos cōsonat illi opinioni q̄ ponit oia simul in mā: nō autez per ſpecies distinctas creata: q̄ sicut se habet mā ifozmis ad fozmas cozporales: ita nā angelica ad gratiā. Illa autem opinio q̄ ponit angelos in gratia creatos magis cōsonat illi opinioni: que ponit oia in exordio creatiōis per ſpecies distincta: q̄ opinio mihi magis placet absq; alterius partis ꝓiudicio: q̄ huic positiōi ꝑcipue quātū ad gr̄az angelorum plures sanctoꝝ auctoritates cōsonare videtur.

Ad ꝓmum ergo dicēduz ꝙ ſm Augustinū ī illa distinctiōe operū q̄ ī ꝓncipio Gene. memoratur: nō designatur successio tēporis: sed ordo nature tātuz. ſm ꝙ in via generatiōis est impfectū ante perfectū ⁊ in codē potētia ante actuz. quānis actus simpliciter ꝓcedat potētiaz. ¶ Ad secūdum dicēdum. ꝙ dicuntur angeli nō potuisse ꝓficere: nō q̄ mereri nō poterāt: sed quia ꝑ suam virtutē in gloriā trāsferri nō poterāt: nisi ampliozi lumine ifuso. ¶ Ad tertiū dicēduz. ꝙ oportet dicere angelos qui peccauerūt ab aliquo q̄ habuerūt cecidisse: siue ī gratia creati fuerint siue nō saltem ab innocentia vel rectitudine naturali: ⁊ ideo hoc q̄ dicit: ꝙ cecidit ab eo q̄ nōduz receperat: referēduz est ad casuz a gloria: q̄ patz ex hoc q̄ ꝓmittitur. Beate vite dulcedinē nō gustauit ⁊c. ¶ Ad quartū dicenduz. ꝙ sicut in diaphano est aliquid de natura lucis: licz impfecte. cōpletur autē quādo efficit lucidū in actu: ita etiā in ꝓncipio creatiōis angelorum erat ī eis aliqd de natura lucis vel gratie: vel saltē naturalis itellectus tātuz. vnde oportet vt per hoc q̄ dicitur fiat lux itelligat de luce ꝓfecta: que ē gloria: que nō ꝓtius bonis ifuit q̄z a malis diuisi cēnt: si tamē itelligatur celū factū ꝓtius tēpore ante lucē: si autē itelligat nō ꝓtius factū tempore: ſz natura. vt Augustinus exponit in ꝓmo sup Geneſiz: tūc potest itelligi de luce gratie: ⁊ ꝑ tenebras nō itelligit peccatū angelorum: sed ifozmitas cozporalis creature que fozmāda restabat: vt ipse in eodem exponit ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ ex iclinatōe gratie in bonuz nō potest ꝯcludi ꝙ habēs gratiaz a bono diuerti nō possit ēt si nihil habeat retrahēs: nisi sit ꝓfecta gratia que fini coniungat: qualis ē in beatis: quia habēs gratiā nō agit ex necessitate gratie: sicut nec necessitate nature q̄ in bonū etiā ordinata ē: sed ex libertate volūtatis. Qui autē aliaz opinionē sustinēt respondēt ad auctoritates exponētes gratiam nō ꝓ gratia gratū faciēte: sed ꝓ alia gratia gratis data: sicut ē ſpicacitas igeny vel aliquid huiusmodi ī hominibus: dicūt autē ad alias ratiōes ꝙ deus gratiā distulit vt ostēderetur ꝙ distat iter possibilitatē nature ⁊ gratie: vt sic creatura magis beneficium gratie acceptū brēt.

¶ Expositio textus.

Quia sui euentus ī grati fuerūt ⁊c. Est. n. de ratiōe felicitatis vt felix ea que ad ipsum ꝓtinent nō ignoret: quānis non requirat ad eam omniū scientiaz habere. ¶ Uniuersaliter autē ⁊ sūme ꝓfectum est ⁊c. Huic cōsonat q̄ philosophus dicit in quinto metaphysice: illud eē simpliciter pfectum q̄ habet in se omnes perfectiōes que in generibus rerum inueniuntur: ⁊ hanc perfectionem ibidem Cōmentator dicit esse in deo.

¶ De confirmatione ⁊ conuersione stātium ⁊ auersiōe ⁊ lapsu cadētiū. ¶ Distin. V.

Post hec consideratio adducit inquirere quales effecti sūt dum diuiderentur auersiōe ⁊ cōuersiōe. Post creationē nāq; mox quidaz cōuersi sunt ad creatorē: quidā auersi. Cōuerti ad deuz fuit ei charitate adherere: auerti odio habere vel iuidere. Inuidie nāq; mater ē supbia: q̄ voluerūt se parificare deo: ī ꝑuersis q̄si ī speculo relucere cepit dei sapiētia q̄ illuminati sūt: auersi vero excecati sūt. Et illi qdez cōuersi sūt ⁊ illumiati a deo gratia apposita. Isti vero sūt excecati nō imissione malicie: ſz ex desertiōe gratie: a qua deserti sūt. nō ita ꝙ ꝓ debita subtraberet: sed q̄ nūquā ē apposita vt cōuerterent. hec est ergo cōuersio ⁊ auersio: qua diuisi sūt qui natura boni erāt: vt sint alij supra illud bonū q̄ habebāt per iustitiā boni: alij illo corrupto per culpam mali: conuersio iustos fecit: ⁊ auersio iniustos: vtraq; fuit volūtatis: ⁊ voluntas vtriq; libertatis.

¶ De libero arbi. breuiter tangit qd decēs sit.

Habebāt. n. oēs lib. arbi. q̄ est libera potestas ⁊ habilitas volūtatis rōnalis. Poterāt. n. volūtate eligere q̄libet ⁊ rōne iudicare. i. discernere: in q̄ bus cōstat lib. arbi. Nec creati sūt volentes auerti ⁊ cōuerti: ſz habiles ad volendum hoc vel illud: ⁊ post creationē ſpōtanea volūtate alij elegerūt malū: alij bonū: ⁊ ita discernit deus lucē a tenebris: sicut dicit scriptura. i. angelos bonos a malis: ⁊ lucē appellauit diez ⁊ tenebras noctem: q̄ bonos angelos gratia sua illuminauit: malos vero excecauit.

¶ Post creationē aliqd datū ē stātibus ꝑ q̄ cōuerterent nec merito aliquo. s. gratia coopata.

Sāt q̄rit vtr̄ post creatōez ꝑuersiōis aliqd collatū sit ꝑ q̄ ꝑuerterēt. i. diligerēt deū: dicim⁹: q̄ ē eis collata gr̄a coopans: sine q̄ nō pōt ꝓficere rōnal̄ creatura ad merituz vite. Cadere. n. pōt ꝑ se: ſz ꝓficere nō pōt sine gratia adiuuante.

¶ Qua gr̄a idigebat angel⁹: ⁊ q̄ nō. On idigebat angelus gr̄a ꝑ quā iusti ficaret: q̄ malus nō erat: ſz qua ad diligēdū deū ꝓfecte ⁊ obediēdū adiuua

ret. Operās qdē gr̄a dicit qua iustificat ipius .i. de impio fit pius: de malo bon⁹. Cooperās vero q̄ iuuat ad bene volēdū efficaciter: ⁊ deū ꝑ oibus diligēdū: ⁊ ad operādū bonū: ⁊ ad ꝑseuerādū in bono ⁊ buiusmōi: de qb⁹ postea plenius agemus. Data est ergo angelis q̄ perstiterūt cooperās gr̄a ꝑ quā cōuersi sūt vt deū perfecte diligerent. Cōuersi ergo sūt a bono q̄ habebāt nō perdito ad maius bonū q̄ nō habebāt. Et ē fcā ista ꝙuersio ꝑ gr̄az cooperantē libero arbi. q̄ gr̄a alijs qui ceciderūt apposita nō fuit.

¶ An sit imputandū illis q̄ auersi sunt.

Deoq; a q̄busdā obijci solet: nō eē imputandū illis q̄ auersi sūt ⁊ nō ꝙuersi q̄ sine gr̄a ꝙuerti nō poterāt. Sz illa nō ē eis data: nec culpa illoz fuit q̄ nō est data: q̄ in eis nulla culpa adhuc p̄cesserat. Ad q̄ dici pōt: q̄m q̄busdā apposita est ipsa gr̄a nō fuit ex meritis eoꝝ. Alioquin iā nō eēt gr̄a si ex merito q̄ esset añ gr̄am dareť.

¶ Qua culpa gr̄a nō ē data eis q̄ ceciderūt.

Quod ꝙ alijs nō ē data culpa eoꝝ fuit: q̄ cū stare possent noluerūt quousq; gr̄a apponeret: sicut alij ꝑstiterunt donec illis cadētib⁹ ꝑ supbiaz eis gr̄a apposita. Apte ergo cadētiū culpa ī hoc deprehēdi pōt. q̄ sine gr̄a negrēt ꝓficere quā nōdū accepant: ꝑ id tñ q̄ eis collatū erat ī creatōe poterāt nō cadere. i. stare: q̄ nihil erat q̄ ad casū eos compelleret: ſz sua spontanea volūtate declinauerunt: q̄ si non fecissent: q̄ datū est alijs: vtriq; dareť ⁊ istis.

¶ Q̄ angeli in ipsa cōfirmatione beati fuerūt: ſz vtrū eam meruerint ꝑ gratiā tūc sibi dataz: ambiguū est. de hoc. n. diuersa sentiūt.

Hic q̄ri solet vtrū in ipsa ꝓfirmatione bti fuerit angeli: ⁊ an ipsaz bitudinē aliquo mō meruerit. Q̄ in ipsa cōfirmatiōe bti fuerit: plēs testāt auctoritates. ⁊ iō ꝑ ꝓstāti bñdū ē: vtr̄ ꝙ ꝑ gr̄az tūc sibi datā ipsaz bitudinē meruerit ambiguum ē. Quibusdā. n. placz q̄ eā meruerit ꝑ gr̄az quā ī ꝓfirmatōe ꝓceperūt: fil'q; ī eis meritū ⁊ ꝑmiuz fuisse dicūr: nec meritū ꝓcessisse ꝑmiū tpe: ſz cā Alijs āt vī ꝙ bitudinē quā recepert ī ꝓfirmatione ꝑ gr̄az tūc appositā ñ meruerit: dicētes tūc ñ fuisse eis collatā gr̄az ad merēdū: ſz ad brē vīuēdū: nec tūc eis datū eē bonū quo mererēt: ſz quo feliciter struerēt. Q̄ āt in ꝑmiū tūc acceperūt ꝑ obsequia nobis exhibita ex dei obediētia et reuerētia mereri dicunt: ⁊ ita ꝑmiū ꝓcesserit merita: ⁊ hoc mihi magis placere fateor.

¶ Diuisio textus.

Post hoc cōsideratio adduxit ⁊c. Ostendit eoz ꝙles angeli creati sūt: hic ondit eoz differētiā adinuicē per auersionez et cōuersionē: ⁊ diuidit in partes duas. In ꝓma determinat de auersiōe angeloz. In scōa determinat qualiter q̄ ꝓsequunt euersos ⁊ cōuersos ſz opationez eoz̄ adinuicē. s. di. ibi. (¶ P. scire ops.) ꝓma i. d. In ꝓma determinat auersionē ⁊ cōuersionē quozūdā. In scōa ostēdit ꝑ quid sūt auersi ⁊ cōuersi. ibi. (Habebāt oēs ⁊c.) Et circa hoc duo facit. ꝓmo ostēdit ꝙ per liberuz arbitriū sūt auersi ⁊ cōuersi. Scōo ingrit vtrū lib. ar. sufficiat ad cōuersionē: sicut ad auersionē. ibi. (Si aūt querit ⁊c.) Et circa hoc duo facit. ꝓmo ostēdit ꝙ cōuersis opposita est gr̄a ꝑ quā ꝙuerterent. Scōo ingrit vtrū ꝑ gratiaz illā suā beatitudinē meruerint. ibi. (Dic queri solet ⁊c.) Circa ꝓmū duo facit. ꝓmo determinat veritatē. Scōo excludit obiectū. ibi. (Idcoq; a q̄busdā ⁊c.) ¶ Qō I.

Dic est duplex q̄stio: ꝓma de auersiōe malorū angeloz. Scōa de cōuersiōe bonoz. Circa ꝓmū querunt tria. ꝓmo vtrum angel⁹ peccare potuerit. 2° qd appetēdo peccauerit. 3° ad q̄ gen⁹ ꝑcti ei⁹ pctm reducat.

¶ Utr̄ in angelis possit esse peccatū. I.

Ad ꝓmuz sic ꝓcedit. videt ꝙ in angelis nō potuit eē peccatū: sicut. n. dicit in. 9. meta. In his q̄ semp sunt actu nō pōt esse malū: vnde Aui. dicit ꝙ supra sperā lune: nō est malū: sed adhuc minus ē depositate ī angelo q̄z in cozpoze celesti. ergo in angelis nullo mō pōt esse peccatū. ¶ P. ꝙ aliqd sit malū postq̄z fuit bonū: hoc nō pōt esse sine motu: sed motus nō est sine mā vt dicit in scōo meta. Cū ergo ī angelis nō sit mā. vt supra dictū est: videt ꝙ nō potuerit i eis peccatū eē. ¶ P. sicut dicit in. 7. phy. Ois mutatio virtutis: ⁊ vicy reducit in alterationē q̄ est ſm passiōes partis sensitiue: ſz hmōi passiōes nō sūt in angelis carētibus organis sensus. ergo in angelis nō pōt eē mutatio de vtute in viciū vt peccēt postq̄z boni fuerāt. ¶ P. volūtas nō ē nisi boni vel apparētis boni. ergo cui nō pōt apparere bonū nisi q̄d est bonū nō pōt volūtas ferri nisi in bonū vez: ſz in angelis nō pōt eē bonū apparēs nisi q̄d ē vez bonū. ergo nō pōt ꝓsiderare nisi id q̄d est vez bonū: ⁊ ita ñ possūt peccare. ꝓbatio medie. Intellectus nūquā errat ī his quoꝝ ꝓprie ē itell'ls: sicut ī cognitiōe ꝓncipioꝝ: ſz angeli nō habēt nisi itellectiuā cognitionē. ergo nō pōt ī sua cognitiōe errare: vñ phs dicit ī lib. de aia ꝙ itell's ſp ē rectus: fantasia aūt ē recta ⁊ nō recta: hoc idē dicit Aug. sup Geneſim libro. iz.

Sed contra est q̄d dicit Job. 4. Ecce qui seruiūt ei ñ ſt stabiles ⁊ angelis suis re. pra. ergo ⁊c. ¶ P. vt supra dictū ē. angelis ī sui creatiōe datū ē li. ar. ſz li. ar. q̄d ē ex nihilo pōt etiā ī malū deflecti. ergo videtur ꝙ angeli peccare potuerūt.

Respondeo dōm: ꝙ apud oēs catholicos certū ē angelos peccasse: ⁊ demōes effectos eē: quō āt peccauerūt difficile ē videre: q̄ nō pōt eē peccatū ī volūtate nisi sit aliquo mō deceptio ī rōne. vñ ois malus ē quodāmō ignorās: vt ī. 3. etbicoꝝ dicit pbus: cū q̄liter sit videndū ē ad ꝓpositē q̄stiōis itell'z. Ipse. n. distinguit ī. 7. etbicoꝝ operādoꝝ duplicē cognitōez. s. vl'ez ⁊ particularē: ⁊ q̄ opatiōes sūt circa singularia: iō aliquē recte in vl'i opinātē circa singularia peccare ꝓtingit: singularia. n. ꝓtingit cognoscere dupl'r. s. ī habitu ⁊ ī actu: cōtingit ergo aliquē peccātē rectā existimatiōez ēt de singulari opabili in habitu brē: nō tamē ī actu: q̄ ī nobis habitus passione

ligaꝝ ne in actū exeat: circa ꝓsideratiõnẽ particularis operãdi: sicut ebrietate: ira ⁊ cõcupiscẽtia a deo vt si vbanũciet sensuz mẽte nõ teneat iquãtũ iudiciũ ratiõis vehemẽtia passiõis absorbeꝝ: vñ dr̃ i. 6. ethicoꝝ q̃ delectatio corrũpit existimatõz prudẽtie: sz quãus ℔ mõ i angelis iudiciũ itell̃s ligari nõ possit. eo q̃ tales passiões i eis ñ sũt: põt tamẽ ligari: iquãtũ ꝓsiderãdo vnũ retrahit a ꝓsideratiõe alteriꝰ: eo q̃ eiꝰ itell̃s simul pluriũ nõ ẽ: nisi sicut ivbo oĩa ꝓtẽplaꝝ: ꝺtigit ãt aliqd eẽ eligẽdũ ꝑm vnã ꝓditõz rei ꝓsideratã: qõ tñ eligẽdũ nõ ẽ oĩbus ꝓditõibus ꝓcurrẽtibꝰ ꝓsideratis: ⁊ ita potuit i ãgelis error electiõis cẽ ⁊ pctñ.

Ad primũ ergo dicẽduz q̃ i nã ãgelozum nõ ẽ alia põ respcũ alicuius forme quã acgrere ⁊ amittere possit: sicut ẽ i gñabilibꝰ ⁊ coꝛruptibilibus. ⁊ iõ ñ põt i eis eẽ malũ nãe: sicut nec i igñabilibus ⁊ icoꝛruptibilibus: cuiusmõi sũt coꝛpa celestia. Sz tñ lib. arb. coꝛ ẽ polẽ respcũ motus oꝛdiati: ⁊ ita põt eẽ quãtũ ad ℔ ꝺordinatio ad malũ. ¶ Ad 2m dõz q̃ sicut passio ⁊ receptio dr̃ eguoce i opibus itellectualibus ⁊ nãlibus: ita ⁊ motꝰ. vñ ñ exigit q̃ ad talẽ motũ sit mã: sz sufficit põ q̃lis dicta ẽ in ãgelis eẽ. ¶ Ad 3m dõm q̃ deñ phi ẽ itelligẽdũ ꝺ vtutibus ⁊ vicys q̃ sũt circa passiões ⁊ ꝺ scia q̃ ẽ a sensibus acqsita: ⁊ ℔ i ãgelis nõ iuenit. ¶ Ad 4m dõz. q̃ quãuis itell̃s ñ possit errare ita vt iudicet aliqd hꝺ qõ ñ ẽ: quãtũ ad illud qꝺ de re ꝓcipit: nihilominus itell̃s creatus: q̃ nõ ẽ oĩum sil: põt deficere: ex ℔ q̃ iudicat ꝺ re q̃ sit ꝓueniẽs ꝑm aliq̃ cõditionẽ rei ꝓsideratã: qꝺ nõ ẽ ꝓueniẽs sz alia q̃ nõ ꝓsiderat: sicut medicus iudicãs aliqd eẽ expediẽs vni egroto scõm vnã ifirmitatẽ eius ꝓsideratã: qꝺ ñ ẽ sibi simpl̃r expediẽs pp aliã egritudinẽ: quã vl̃ ñ cognoscit vl̃ nõ cõsiderat.

¶ Utr̃ ãgelus malus appetierit eq̃litatẽ. II.

Ad secũduz sic ꝓcedit. vr̃ q̃ ãgelꝰ dei eq̃litatẽ nõ appetierit: q̃ sic dicit Aug. ꝺ Adã loquẽs. Nõ ẽ credẽdũ q̃ vir spũalis mẽte ꝑditus eẽ voluerit sicut deus Sz ãgelꝰ multo sapiẽtioꝛ fuit hoĩe. g̃ vr̃ q̃ dei eq̃litatẽ nõ appetyt. ¶ P. illud qꝺ nõ cadit i appbẽsionẽ nõ cadit i volũtatẽ: q̃ volũtas nõ ẽ nisi ꝺ aliquo bono apprbẽso: sz eq̃litas creature ad deũ ñ cadit i appbẽsionẽ: q̃ ipse ds oẽm itell̃z creatuz sua magnitudie excedit. g̃ vr̃ q̃ dei eq̃litatẽ nõ appetyt. ¶ P. quãuis volũtas sit polium ⁊ impolium: tñ electio nõ ẽ nisi polium vt dr̃ i. 3. ethicoz: sz electio ãgeli fuit ꝺ eo qꝺ ꝺsideravit: q̃ gcũq̃ nõ peccat p electõz: peccat p firmitatẽ vl̃ ignoꝛãtiã: vt põt hr̃i a philosopho i 5o ethicoꝛ q̃le nõ fuit pctñ ãgeli. Ergo suũ ꝺsideratũ fuit polẽ: sz eũ eẽ eq̃lẽ deo ẽ impolẽ. g̃ nõ fuit suuz ꝺsideratũ. ¶ P. nullus peccat i ꝺsiderio sui finis: q̃ ℔ nãle ẽ: sz finis ãgeli: ⁊ cuiuslibz creature ẽ assimilari ꝺo. g̃ vr̃ q̃ ñ peccauit ℔ appetẽdo. ¶ P. gcũq̃ vl̃t assimilari alicui ꝓuertit ad illud. nullus. n. vult eẽ similis ei quẽ odio hz: sz ãgelus peccãdo nõ ẽ cõuersus: sz auersus a deo. g̃ nõ appetyt similitudinẽ dei vl̃ equalitatẽ.

Sz contra supra illud. ps. Que nõ rapui tũc exsoluebã: ꝺicit glo. q̃ Eua sicut ꝺyabolꝰ rape voluit ꝺinitatẽ. g̃ vr̃ q̃ ꝺyabolus dei eq̃litatẽ appetyt. ¶ P. Esa. 14. Ex psona nabuchodonosoꝛ i figura ꝺyaboli dr̃. In celũ ascẽdã: ñ ãt põt itelligi ꝺ celo empireo: q̃ i illo creatꝰ fuit. g̃ opz itelligaꝝ ꝺ celo scẽ trinitatis: ⁊ ita vr̃ q̃ eq̃litatẽ ꝺine celsitudis appetyt.

Respõdeo ꝺõm q̃ circa hoc triplex ẽ opinio: gdaz nãq̃ simpl̃r ⁊ absolute ꝓcedũt q̃ pctñ angeli fuit: ex hoc q̃ deo simpl̃r eq̃lis eẽ voluit: nec obstat q̃ hoc ẽ impolẽ: q̃ ꝑm Aug. Leca ambitio sp̃ ꝑsumit plus q̃ possit: sz hoc nõ vr̃ ꝓueniẽs: q̃ quãuis hõ possit plus ꝺsiderare: q̃ possit ꝺr̃e: nõ tñ plus põt velle: q̃ possit estimare q̃ intell̃z volũtas sequit̃: ⁊ nõ excedit. Et ꝓterea in ãgelo nõ ẽ ponere passionẽ q̃ ex appetitu bonoꝛis iudiciũ itell̃s liget sicut ẽ: in nobis: Et ꝓterea nullus vult aliqd vnq̃: q̃ posito eius nã nõ maneret. si ãt angelus deo eq̃lis eẽt: nõ eẽt huius nãe: sz ꝺine: ⁊ ita suũ non eẽ appeteret. Et iõ alꝛ aly ꝺicũt: q̃ dei eq̃litatẽ directe nõ appetyt: sz ꝺirecte: q̃ appetyt aliqd quo habito seq̃reẽ q̃ deo eẽt eq̃lis. s. nulli subeẽ. Doc ẽt nõ vr̃ ꝓueniẽs: q̃ totũ bonuz angeli ẽ i hoc q̃ deo subẽ. sicut tota claritas aeris ẽ in hoc q̃ subycit radys solis: ⁊ iõ hoc ab angelo non potuit appeti. Et iõ alꝛ ẽ dõm q̃ nõ appetyt eq̃litatẽ simpl̃r quãtũ ad subam ꝺsiderati. vt. s. vellet tãtaz bonitatẽ hr̃e quãtã ꝺs hz: sz tñ appetyt eq̃litatẽ ꝑm gd. s. quãtũ ad moduz hñdi: bonitas ãt sue btitudo ẽ i deo: quã hz p suã nãz: ⁊ a q̃ ois creature btitudo: ⁊ bonitas trãsfundit̃. vides g̃ angelꝰ ꝺignitatẽ nãe sue q̃ creaturis ceteris ꝑminebat: voluit a se btitudinẽ ⁊ bonitatẽ: i oĩa iferioza ꝺriuari: voluit ẽt p sua nãlia in pfectiõz btitudinis ꝓuenire. ⁊ iõ dr̃ q̃ sine merito hr̃e voluit hoc qꝺ meritis habituꝝ eẽt si pstitisset: nec ẽt quãtũ ad modũ hñdi simpl̃r deo egꝑari voluit: non. n. voluit a se btitudinẽ hr̃e: nec eẽ primũ in alios trãsfundẽs: sz a deo ⁊ sub deo ꝑm q̃ ipse in omni nã operat̃.

Ad primũ ergo dõm q̃ angelus noluit equalitatẽ simpl̃r: sicut nec homo: sz modo ꝑdicto: quidã tamẽ ꝺicũt q̃ Adã magis fuit ꝑditus spũali mẽte q̃ angelus: nõ tamẽ quãtũ ad gradũ nature: sz quãtuz ad diuinã reuelationẽ quã habuisse credit̃ cũ dñs in eũ sopoꝛẽ imisit. ¶ Ad secũduz ⁊ tertiũ dõm q̃ ratões ille ꝓcedunt ꝺ eq̃litate simpl̃r quã nõ ꝺicimus angelũ appetysse. ¶ Ad q̃rtũ dõm q̃ assimilatio ꝺina ẽ finis vniuscuiusq̃ creature scõm modũ sibi q̃ creatoze ꝑfixum. vñ sine ꝺoꝛdinatiõe nõ põt eẽ q̃ appetitus tẽdat in diuinaz assimilationẽ: vltra terminũ nãe sue a deo statutũ. ¶ Ad 5m dõm q̃ i quolibz peccatoze auersio a deo ẽ ꝓter itẽtionẽ: q̃ malũ nõ põt eẽ intẽtũ: sz sp̃ bonũ in quo ẽad deũ assimilatio: ⁊ ita ꝓter intẽtionẽ ipsoruz angelozuz fuit q̃ a deo se auerterent: cui assimilari volebant.

¶ Utr̃ ꝑmũ peccatũ angeli fuerit supbia. III.

Ad tertium sic ꝓcedit̃. videt̃ q̃ peccatũ angeli ꝓmũ nõ fuit ꝺ gñe supbie: sz aliud: q̃ sicut ꝑmo ethi. 6. ꝺr̃ radix oĩum maloꝛ est cupiditas vl̃ auaritia: sz peccatũ angeli fuit q̃si oĩuz peccatoꝛ radix ergo suũ peccatũ fuit cupiditatis vl̃ auaritie. ¶ P. in lra ꝺr̃ q̃ auerti a deo ẽ odio hr̃e vl̃ inuidere: sz angeli peccãdo a deo auersi sũt. ergo eorum peccatuz fuit inuidie vel ody. ¶ P. fugere laborẽ in bonis spũalibus ptinet ad accidiã sz Bernardus ꝺicit q̃ in hoc fuit angeli peccatũ q̃ sine laboze gloziã hr̃e voluit. ergo videt̃ q̃ suũ peccatũ fuit accidie. ¶ P. quicũq̃ nõ facit illꝺ ad qꝺ tenet̃ peccat p omissionẽ: sz angelus debuit cõferre de dei oꝛdinatiõe ne vltra ipsaz appeteret aliqd qꝺ nõ fecit. g̃ p omissionẽ peccauit. ¶ P. inter vtutes primũ locũ tenet fides: q̃si fundamentũ: sz infidelitas fidei opponit̃. ergo cũ angeli peccatũ ꝑmũ fuerit videtur q̃ fuerit infidelitas.

Sz cõtra sicut ꝺicit̃ eccliasticus. xi. Initiũ oĩs pcti superbia: sz a malicia ꝺyaboli oẽ peccatuz oꝛigiñé trahit. ergo videt̃ q̃ suũ pctñ fuit supbia.

Respõdeo ꝺõm q̃ supbia tribus modis accipitur. Uno mõ ꝓut sumit̃ habitualr. s. q̃daz inclinabilitas vel ex nãe flexibilitate tãtum vel ex fomitis coꝛruptione ad supbiẽdũ: ⁊ sic dr̃ supbia initiũ oĩs peccati. Alio mõ ꝺicit̃ supbia scõm q̃ aliqs actualr se effert extra ꝓcepti limites vt ꝓcipiẽti nõ subyciaꝝ: ⁊ sic nõ ẽ spãle peccatũ: sz q̃dam gñalis conditio oẽ peccatũ cõsequẽs

ex parte auersiõis. Tertio modo ꝺicit̃ supbia iꝺordinatus appetitus ꝓprie excellẽtie: ⁊ ꝑcipue i ꝺignitate vel bonoꝛe: ⁊ sic ẽ spãle pctñ vnũ ꝺe septẽ capitalibus vicys: ⁊ sic primũ pctñ angeli supbia fuit: qꝺ ꝑz tũ ex ꝺsiderato: q̃ eminẽtiã ꝺignitatis appetyt: tum ẽt ex motiuo: q̃ ex cõsideratiõe ꝓprie pulchꝛitudinis in peccatum ruit.

Ad primum ergo dicẽdum: q̃ cupiditas ẽt tripl̃r ꝺr̃. Uno modo ꝰz q̃ ẽ radix oĩs pcti: ⁊ sic ẽ q̃daz iclinabilitas i ꝺsideriũ iꝺordinatũ cuiuscũq̃ ꝺsiderabilis: vl̃ ex coꝛruptiõe fomitis vl̃ ex cõditiõe nãe: q̃ flexibilis ẽ pp boc q̃ ẽ ex nihilo. Alio modo ꝺicit̃ ꝑm q̃ ẽ cõditio oẽ pctñ ꝺsequẽs ex parte auersiõis prout ꝺicit ꝺsideriũ actualr iꝺordinatuz cuiuscũq̃ ꝺsiderabilis vl̃ bonoris vl̃ scie ⁊c. Tertio mõ ꝺicit̃. ꝑm q̃ ẽ spãle vicium vnuz ꝺ septẽ capitalibus. s. iꝺordinatuz ꝺsideriũ habẽdi ea q̃ sufficiẽtia i vita ꝓmittũt vt pecunia: ⁊ alia: quoꝝ ꝑcium nũ misinate mẽsuraꝝ: ⁊ p se cõstat q̃ taliũ ꝺsiderio ꝺyabolus nõ peccauit. ¶ Ad 2m dõm q̃ odiuz ⁊ inuidia respcũ dei ꝓsupponũt i angelo volũtatis ꝓauitatẽ. vt ꝺicit Augu. sup Genesim ad lram. xi. qꝺ sic ꝑz: q̃ nullius rei põt eẽ odium nisi qꝺ ẽ dissonuz ⁊ ꝺtrariuz volũtari: illud ãt qꝺ ẽ optimũ nihil ꝺfectus habẽs admixtum nõ ẽ ꝺtrariuz nisi volũti nõ recte. Simil̃r inuidia ẽ ꝺolor aliene ꝓspitatis iquãtũ ẽ impeditiua alicuius boni ꝓpꝛy: ꝺina ãt felicitas nõ ẽ impeditiua alicuius ꝓpꝛy boni nisi qꝺ iꝺordinate ꝺsideraꝝ: q̃ ab eo qꝺ bonuz ꝺscẽdit: ⁊ ita odium ⁊ inuidia ꝑsupponũt alii qꝺ pctñ: p qꝺ volũtas ꝺoꝛdinareẽ. ⁊ sic nõ fuit pctñ eius ody vl̃ inuidie. ¶ Ad 3m ꝺõz. q̃ angeli in ℔ q̃ deo ministrãt ⁊ mereẽ: laboze vl̃ tediũ ñ habẽt. ⁊ iõ pctñ accidie eis nõ cõperit: sz pro tãto ꝺicunt̃ voluisse sine laboze gloziã cõsequi: q̃ ꝓpꝛia ꝛtute assequi voluerũt: ꝑm q̃ laboziosum ꝺr̃ illud qꝺ facultatẽ operãtis excedit. ¶ Ad quartuz ꝺõm. q̃ omissio: quãꝺoq̃ est spãle pctñ: quãꝺo. s. ꝺimittit̃ aliqd qꝺ fieri ꝺz qꝺ spãliter ꝓceptum ẽ: quãꝺoq̃ vo ẽ cõditio oẽ pctñ ꝺsequẽs ꝑm q̃ ẽ ꝺimissio alicuius circũstãtie i opere obseruãdo ⁊ hoc modo nõ ẽ iconueniẽs q̃ i ꝑmo pctõ angeli fuerit omissio: põt tñ ꝺici q̃ nõ tenebaꝝ: tunc actualr ꝓferre: q̃ alio mõ pctñ vitare poterat. ¶ Ad 5m ꝺõz q̃ ea q̃ sũt ꝓma in gñatiõe nõ opz q̃ sint ꝓma in ꝺestructiõe vnde nõ sequitur si fides ẽ ꝓma virtutum q̃ infidelitas sit ꝓmum viciozum.

¶ Qõ. II.

Circa secundum ꝓncipale q̃rit̃ de ꝓuersiõe bonoꝝ angeloꝝ: ⁊ q̃runt̃ duo. ꝓmo vtrũ fuerit eis aliq̃ grã apposita ad ꝓuersionẽ. Scõo vtrũ p illã grãm sua btitudinẽ meruerunt.

¶ Utr̃ angeli ꝺiguerit grã ad boc q̃ ꝓuerteret̃ i deũ. I.

Ad primuz sic ꝓcedit̃. videt̃ q̃ nõ indiguerint appositiõe aliquius grãe vt ꝓuerteret̃ ad deuz. Ad libertatẽ. n. lib. ar. ptinet: vt ad vtrũq̃ flecti possit ⁊ ꝑcipue i bonũ: sz i angelis i statu creatiõis fuit liarb. nullo pctõ debilitatũ. g̃ nõ ꝺigebãt grãa ad hoc vt in bonũ ꝓuerteret̃. ¶ P. vt supra ex vbis Aug. habituz ẽ ꝺs nõ ꝺistinxit iter angelos añ eoꝝ ꝓuersionẽ ⁊ auersionẽ: sz illis q̃ sũt auersi ñ fuit apposita grã: vt i lra ꝺr̃. ergo nec illi q̃ fuerũt ꝓuersi añ ꝓuersionẽ. ¶ P. ex hoc q̃ angeli ꝓuersi sũt a deo grã repleti sũt: ita q̃ ꝓuersio ad gram ẽ ꝓparatio. Si ergo ꝓuersio nõ põt eẽ nisi p grãz aliquã ꝓcedentẽ nec itez illa grã sine ꝓparatõe aliq̃: alꝰ oĩbus vareẽ. vr̃ q̃ p hũc modũ sit ꝑcedere in ifinituz: qꝺ ẽt itell̃s ⁊ nã respuit. ergo ẽ status i primo: q̃. s. ad ꝓuersionẽ nõ opoꝛtuit dari grãm q̃ ad cõuersionẽ ꝓpararet. ¶ P. idẽ habitus est qui cooperat̃ habẽti bonum opus eius reddens: ⁊ qui operat̃ in eo bonũ ipsum faciẽs: sz angelus nõ indiguit grã operãte ꝓ ⁊ ꝓ ꝺ ꝓ ꝺ ꝓ ꝺ

facultas nō concedit̄r. ¶ P. ordo vnus in infinitum nō excedit alter⁹. si ergo inferiores continuo merentur per exterius ministeriu⁹. videtur q⁹ quādoq; perueniant ad graduꝫ superiorꝭ ordinis: ꝛ ita esset ordinum confusio.

¶ Preterea efficacia meredi in operatiōe est vel propter difficultatē operis vel propter pfectionē: sed non propter difficultatē⁹: quia angeli sua ministeria explent sine labore oi: ꝛ difficultate: ergo si propter pfectionem cum operatio qua deum contemplantur sit nobilioꝛ ꝛ pfectioꝛ. videtur etiā q⁹ per illam mereant̄. ꝛ cum h̄ sit cōmunis oībus beatis: ꝛ nō interrupta. videtur q⁹ facti sint in ꝛtinuo merito: ꝛ ita q⁹ eoꝝ gloria in infinitum crescat.

Sꝫ contra in q̄buscūq; inuenit̄ perfectio vnius rationis in eis sūt eadē p̄ncipia consequēdi pfectionē illā: ſꝫ in angelis ꝛ hoibus est beatitudo vni⁹ ratiōis. cū ergo hoīes ad beatitudinē sine merito nō pueniant. videt̄ q⁹ nec angeli. ¶ Preterea. ſm Bernar. i hoc fuit peccatū angeli q⁹ gloriaꝫ sine merito habere voluit: nō aut̄ hoc fuisset ei peccatū si ad hoc ordinatus esset vt beatitudinē haberet quā nō mereret̄. ergo videtur q⁹ nō habuerūt beatitudinem sine merito.

Rēdeo dōm q⁹ sustinēdo angelos in gr̄a fuisse creatos planū est ad hoc rēspōdere: quia sic certissime meritū p̄mū p̄cessisset. Si aut̄ in gr̄a creati nō sūt: ſꝫ gr̄a fuit eis sīl̄ data cū gloria: tūc sūt tres opiniones: quidā enim dicūt q⁹ suā beatitudinē nullo modo meruerūt nec fuit eis data gr̄a ad meredū: ſꝫ ad bt̄ē viuēdū hoc aut̄ nō videt̄ cōueniēs: q; beatitudo hꝫ rōnē p̄mi: p̄miuꝫ aūt sine merito eē nō p̄t: sicut nec pena sine culpa. Alij dīt̄ q⁹ opera q̄ sūt post ꝛfirmationē q̄buscūq; nobis ministrāt mereant̄ bt̄itudinē quā p̄us acceperūt: sicut aliquis miles meret̄ munus sibi a rege collatū posterius militādo: ſꝫ hꝫ ēt simplr̄ loq̄ndo nō videt̄ p̄ueniēs: q; bt̄itudo hꝫ rōnē termini: meritū aūt cū sit tēdēs i aliud hꝫ rōnē vie. vñ nō videnī se posse cōpati vt aliqs beatus i statu meredi existat. Sꝫ ſm qd p̄t sustineri: vt. ſ. mereri itelligāt nō p̄miū cēntiale qō ē coꝛ bt̄itudo: ſꝫ p̄miuꝫ accidētale qō ē gaudiū de illis q; p; eoꝝ officia saluāt̄. ¶ Et iō vī cū alys dōꝫ q⁹ meritū i eis nō p̄cessit p̄miū tēpore: ſꝫ natura: qō facile itelligi p̄t ex his q̄ supra dicta sūt. Sicut enim actus lib. arb. ē dispō ad gr̄aꝫ: ita actus informatus gr̄a est meritū glorie. Unde vnus ꝛ idē cōuersionis motus ē ꝑparatio ad gr̄am ſm q⁹ ē ex libero arbitrio ꝛ meritoꝛius glie: ſcōꝫ q⁹ ē gratia informatus: ꝛ iteruꝫ fruitiōis actus ſm q⁹ cōpletur per habitum glorie.

Ad p̄mū ergo dōm. q⁹ nō ē necessariū merituꝫ p̄cedere p̄miū tēpore: ſꝫ nā trīm. glibꝫ. n. actus meritoꝛius hꝫ aliq̄ō p̄miū sibi adiūctū: sicut ꝛ glibꝫ actus iordinatus hꝫ penā. vt dicit Aug. i libro ꝓfessionū. ¶ Ad 2ᵐ dōm. q⁹ ſi supioꝛes nō mittāt̄: nihilominus trīm p; eos regulāt̄ inferiores i suis ministeryꝭ: ꝛ iō merituꝫ respū accidētalis p̄miq; cōe ē: ꝛ p hꝫ pꝫ rūsio ad tertiū. ¶ Et p̄terea ordines distinguūt̄ scōꝫ gradū. i p̄mio eēntiali qō p; misteria nō augeī. ¶ Ad 4ᵐ dōꝫ. q⁹ actꝰ mistery āgeloꝝ hūt efficaciā meredi rōne effect⁹. ſ. saluti hoiuꝫ q⁹ⁿ ministrāt ō q̄ redūdat i eis gaudiū: qō est accidētale p̄miuꝫ. ¶ Expositio textus.

Aeri odio hr̄e ꝛc. Uideī hoc ēt eē impossibile: quia sicut nihil amat̄ nisi bonum vel in ratione boni: ita nihil odio habetur nisi ratione mali: sed in deo nulla est ratio mali: ergo odio haberi nō potest. ¶ Sed cōtra est. qō dicitur in psalmis: superbia eoꝝ qui te oderunt ascendit semper. Ad qō dicendū q⁹ ipsuꝫ deum ſm q⁹ ē nullus odio hr̄e p̄t: ſꝫ rōne alicuius effectus eius qui cōtrariat̄ volūtati iquātū ē punit̄ vel pbibēs vel aliquid buiusmōi. Nō ita q⁹ p̄ius dedita subtrahunt̄: ex quo videtur: q⁹ in gratia creati nō sunt: sed hec sunt verba magistri qui huius opinionis videt̄ fuisse.

¶ Oꝛ de maioꝛibus ꝛ de minoꝛibus quidā ceciderūt: inter quos vnus fuit celsioꝛ. ſ. lucifer.

¶ Distinctio. VI.

Preterea sciri opꝫ: quoniā sicut de maioꝛibus ꝛ minoꝛibus quidā p̄ stiterūt: ita de vtroq; gradu q̄dam coꝛruerūt. Inter quos vn⁹ fuit oībus alīs cadētibus excellētioꝛ: nec iter stantes aliq̄s fuit eo dignioꝛ: sicut testimonīs auctoꝛitatū mōstrat̄. Ait. n. Job. Ipse p̄ncipiū viarū dei. Et in Ezechiele legit̄. Tu signaculū sīlitudinis plenus sciētia ꝛ pfectiōe decoꝛus i deliciis paradisi dei fuisti. Ō exponēs Grego. ait. Quāto magis in eo subtilioꝛ ē nā eo magis in illo imago dei sīlis insinuat̄ ipressa. Itē i Ezechiele legit̄. Dis lapis p̄ciosus opimētū eius. ſ. ois angelus q̄si operimētū erat: qꝛ vt dicit Grego. In alioꝛ cōparatiōe ceteris clarioꝛ fuit. Unde ꝛ vocatus ē Lucifer: sicut testat̄ ysaias. Quō ingt̄ cecidisti Lucifer: qui mane oriebaris tē. Qui nō vnus ordo: ſꝫ vnus spūs accipiēdus ē q; teste Isidoro postq̄ creatus ē eminētiā nāe ꝛ pfunditatē sciētie sue ppendēs: in suū creatoꝛem supbiuit in trīm q⁹ ēt deo se eq̄re voluit. vt i ysaia dicit̄. In celū ascendā supra astra celi: ꝛ exaltabo soliū meū ꝛ ero sīlis altissimo. Sīlis quidē deo eē voluit nō p̄ imitatōem: ſꝫ p̄ eq̄litatē pōe.

¶ Uñ ꝛ quo deiectus fuit merito sue supbie.

Et tāte supbie merito de celo. i. ō empireo celo in quo cū alīs fuerat deiectus ē in istū caliginosuꝫ aerē cū oib⁹ sue p̄ranitatis cōsortib⁹. Nā vt Joānes ait i Apocal̄. Draco de celo cadēs secū tertiā partē stellaꝝ traxit: qꝛ lucifer alīs maioꝛ nō solus cecidit: ſꝫ cū eo alij multi: q; ei i malicia cōsenserūt: eosq; cadētes bui⁹ caliginosi aeris habitaculū recepit. Et hoc ad nīaꝫ ꝓbationē fcm̄ ē: vt sint nobis cā exercitatiōis. Uñ apl̄s. Colluctatio ē nob aduersus p̄cipes ꝛ ptātes mūdi b⁹: ꝛ aduersus rectoꝛes tenebraꝝ haꝝ ꝫ spūalia negtie i celestib⁹. Oꝛ demōes q; st̄ spūales ꝛ nequā in hoc turbulento aere nobis ꝓpinquo q⁹ celum appellatur habitant. Unde ꝛ dyabolus aeris princeps dicitur.

¶ Oꝛ nō ē ꝑcessuꝫ eis bitare i celo vl̄ i terra.

Non n. n. est eis cōcessuꝫ habitare i celo qꝛ clarus locus ē ꝛ amenus. Nec in terra nobiscū: ne hoīes nimis infestarent: ſꝫ iuxta apl̄i Petri doctrinaꝫ in

epl̄a canonica traditā: i aere isto caliginoso q eis q̄si carcer vsq; ad tp̄s iudicij deputatus ē. Tūc aī detrudūt̄ in barathrū iferni ꝫ illō. Ite maledicti i ignē eternū: q ꝓparat⁹ ē dyabolo ꝛ āgel̄is ei⁹.

¶ Oꝛ demones alij alīs p̄sunt ꝛ habent etiaꝫ alias p̄lationes.

Et sicut iter bonos angelos alij alīs p̄sunt: ita ꝛ iter malos alij alīs p̄lati sūt: ꝛ alij alīs subiecti. Quādiu. n. durat mūdus: angeli angelis ꝛ hoīes hoīb⁹: ꝛ demōes dēmōib⁹ p̄sūt: ſꝫ i futuro ois euacuabit̄ p̄latio vt docꝫ apl̄s. Hōit quoq; ꝫ modū scie maioris vel minoris p̄latiōes alias maioꝛes vl̄ minoꝛes. Quidaꝫ. n. vni p̄incie: alij vni vicio p̄sūt. Uñ dī spūs supbie: spūs luxurie ꝛ huiusmōi: qꝛ de illo vitio marie p̄t hoīes tētare a quo noīat̄. Unde ē ēt q⁹ noīe demonis diuitie vocant̄. ſ. māmona: ē. n. nomen demonis māmona: quo noīe vocāt̄ diuitie ꝫ syrā liguā Hoc aūt nō iō est q⁹ dyabolus in ptāte hēat dare vel auferre diuitias cui velit: ſꝫ qꝛ eis vtit̄ ad hoium tētationē ꝛ deceptionem.

¶ An oēs demones sint in hoc aere caliginoso an aliqui sint in inferno.

Solet aūt q̄rī vtꝛ oēs in isto aere caliginoso sint: an iā aliq̄ sint in inferno. Oꝛ in iferno quotidie descēdant aliq demonū ꝛsimile ē: qa alas illuc crudēlitas ꝺducūt. Et q⁹ illic aliq; sp̄ sint alternatis sorte vicib⁹ nō ꝓcul ē a ꝛo: q illic aias detinent atq; cruciāt. Oꝛ aūt maloꝝ aie illuc descēdūt atq; ibi puniāt̄: ex eo ꝓstat q⁹ xp̄s ad iferos descēdit vt iustos q ibi tenebāt̄ educeret. Si. n. iusti illuc descēdebant: multo magis iniusti: ꝛ sicut tradit auctoꝛitas cuꝫ iustos eduxit: iniquos ibi reliquit. Adhuc dit. n. infernū nō absoꝛbuit.

¶ Quidaꝫ putāt luciferum in iferno religatum ex quo tentauit christū: ꝛ victus est: quē p̄mū hoiem tentasse ꝛ vicisse dicūt.

De lucifero aūt q̄dā opinant̄ q⁹ ibi religatus sit: ꝛ ad nos tēptandos nō hēat nūc accessuꝫ: qꝛ i apocalipsi legit̄. Cū cōsūmati fuerit mille āni soluet̄ satbanas de carcere suo: ꝛ exiet ꝛ seducet gētes: qō erit nouissimo tpe ātixp̄i: qñ erit tāta tribulatio vt ēt si fieri p̄t moueāt̄ electi. Quē ibi religatū dicūt ab eo tpe quo tētauit xp̄s in deserto vel in passiōe: ꝛ victus ē ab eo. Ipsuꝫ putāt p̄mum hoiem tentasse ꝛ vicisse: ꝛ secūdo deū: ſꝫ ab eo victum esse: ꝛ ideo in inferno religatū. Alij autem putant ex quo cecidit p̄o peccati sui magnitudine: illic fuisse dimersum.

¶ Oꝛ lucifer modo non habet potestatē quā habebit tempore antixp̄i.

Sed siue in ifernū dimersus sit: siue nō credibile ē nō eū hāc facultatē accedēdi ad nos: quā hēbit i tēpore antixp̄i: i quo fraudulēter ac violēter operabit̄. Et iō forte dī tūc soluēd⁹: qꝛ tūc dabit̄ ei a deo ptās tētandi hoies: quā modo non hꝫ.

¶ Oꝛ demones semel victi a sanctis nō accedūt amplius ad alios.

Plus quoq; q a sanctis iuste ꝛ pudice viuētibus vincunt̄: ptās alios tētandi vl̄ adimi. Uñ Origenes. Puto iquit sane q⁹ sancti repugnātes aduersus istos icētores ꝛ vincētes minuāt exercitū demonū: vel q⁹ q̄plurimos eoꝝ iterimāt: ne vltra fas sit illi spiritui q ab aliquo sancto caste ꝛ pudice viuente victus sit: ipugnare iterū alīū hoiem. hoc aut̄ quidā putāt intelligendū trīm de illo viuo in quo superatus est: vt si de superbia aliquem virum sanctū tentat ꝛ vincit̄: vlterius nō liceat ei illuꝫ vel alium de superbia tentare.

¶ Diuisio textus.

Ostēsa diuisione malorum angelorum a bonis per auersionē ꝛ uersionē: hic incipit determinare ea que cōsequūt̄ auersos ꝛ cōuersos ſm q⁹ in eis ꝓueniūt vel differūt. ꝛ diuidit̄ i partes tres. In p̄ma determinat ea q̄ sequūt̄ eos quātū ad nāe cognitōem. In scōa ea q̄ ptinēt ad potestatē. 7. di. ibi. (Supradictū est: q⁹ angeli pstiterūt ꝛc.) In tertia ea q̄ ptinēt. ad coꝛpoꝛ assumptionē. 8. di. ibi. (Solet i qōne vsari ꝛc.) P̄ria in duas. In p̄ma determinat veritatem. In scōa mouet qōnem ex determinatis. ibi. (Solet aūt queri ꝛc.) Circa p̄mū duo facit. P̄rio ponit eoꝝ ꝺditionē quātū ad nāe gradū añ pctm̄. In scōa ꝺditionem eoꝝ post pctm̄. ibi. (Et tāte supbie ꝛc.) Et p̄mo quātū ad locū. Scōo quātū ad p̄latiōis gradū qui gradū nāliuꝫ sequit̄. ibi. (Sicut iter bonos ꝛc.) ¶ Solet āt queri ꝛc. Dic mouet qōnē quātū ad ea q̄ dicta sūt de loco: ꝛ p̄mo determinat eā i cōi. Scōo in spāli. ibi. (De lucifero aūt ꝛc.) Ubi p̄mo determinat eam quātū ad p̄mū angelū. Scōo quātū ad alios. ibi. (Alys quoq; qui a sanctis ꝛc.)

¶ Questio. I.

Hic quinq; querunt̄. P̄rio de quo ordine fuit supmus angel⁹ iter peccātes q lucifer dī. Scōo qual⁹ peccatū alioꝝ ad eius pctm̄ se hēat. Tertio de loco eis post pctm̄ debito. Quarto si est iter eos p̄latiōis grad⁹. Quinto de pugna eoꝝ ad nos.

¶ Utꝛ lucifer fuerit supmus oīuꝫ angeloꝝ. I.

Ad primuꝫ sic p̄cedit̄: vī q⁹ lucifer nō fuit supmus oīum: qꝛ ad eū ſm Ezechielē. 28. dī. Tu cherub ptegēs ꝛ extentus: ſꝫ ordo cherubin ſm Dio. et Grego. nō est supmus ordo. ergo videt̄ q⁹ nō fuit de supmo ordine. ¶ P. Damas. dicit de ipso q⁹ preerat terrestri ordini: ſꝫ iferioꝛibus ministerys ſm Dionysiū p̄ferūtur iferioꝛes ordines. ergo videt̄ q⁹ fuerit de iferioꝛib⁹ ordinibus. ¶ P. nā cuiuslibet angeli ordinata ē ad bt̄itudi

nem:ſz nō eſt pbabile q̄ dina ordinatio in nā nobiliſſima totius vniuerſi fruſtrata ſit.ergo videt̄ q̄ iſte angelus qui ceteris ſuperior fuit a btitudine nō cecidit. ¶ P.peccatū nō pōt eē in nā aliq̄ niſi hñte politatē que ꝓſequitur eam ſm q̄ ex nihilo eſt:ſz ſuperior angelus quāto deo q̄ ē actꝰ purus vicinior fuit tāto minus de poſſi habuit.ergo videtur q̄ peccatū in eo minime locū hre potuit.

Sz contra eſt q̄ dicit Ezechielis.30.Oē lignuz paradiſi dei nō eſt aſſimilatū illi neq; pulchritudini eius:ſz p lignū paradiſi ſignificātur angeli. ergo videt̄ q̄ angelo peccāti ad quē verba p̄dicta referunt̄ nullus angelorū equari potuit. ¶ P.Hzegorius dicit i hra q̄ in alioꝝ operatōe ceteris clarior fuit:ſz ordo claritatis ē ſcōz gradū nāe.ergo peccās angelus ceteris altior fuit.

Reſpondeo dōm q̄ hāc q̄ſtionē Auguſtinus mouet.xi.ſup Heneſim ad lr̄am:z inde terminatā relinqt:eo q̄ de his q̄ ptinēt ad angelos pauca voluit aſſerēdo tradere:ſz poſtmodū Hzego.exp̄ſſe determinat q̄ fuit altior ceteris nō ſolū peccātibus:ſz etiā ſtantibus cui cōſentit ꝑmunis ſnia:q̄ quidē probabilis ē.tum ꝓpter multas auctoritates q̄ hoc figuratiue exprimere videnſ:tum etiā ex hoc q̄ nō eſt probabile creatoris eq̄litatē aliquo modo illum ſpiritum appetiſſe:qui etiā alteri creature ſubiectus erat.vnde oportet q̄ ille qui hoc appetyt ceteris fuerit altior.

Ad primuz ergo dōm.q̄ dona iferiorum ordinū quibus noiañ ſūt etiā in ſupiorib⁹ ordinibus eminēter:vnde ſupior ordo noīe iferiorꝭ noīari pōt:z iō dico q̄ angelus ille nō dicit Cherub:qz de ordine Cherubin fuerit:ſz magis de ordine ſerapbin.dicit aūt cherub ad exprimēdum qualitatez culpe:qz.n.p elatiōis viciū cecidit:iō a ſciētia noiañ quā nomē cherub ōſignat: de q̄ dicit apoſtolus p̄me Cozin.8.Sciētia iflat ꝛc̄. ¶ Ad ſecūdum dōm q̄ ſm quoſdā damaſ.loquit̄ recitādo opinionē quozūdā:z nō veritatē aſſerendo.Uel dōz q̄ q̄uis inferiorū ordinū ſit ꝑferri terreſtribus ſm hoc q̄ opationes imediate exequunt̄:tamē etiam illi qui ſunt ſupiores terreſtribus p̄ſunt in hoc q̄ iferiores illumināt:z eorum actus dirigūt. ¶ Ad tertiū dicēdum.q̄ diuina ordinatio de nulla creatura fruſtrari pōt:qz etiaz ſi deficiat ab vno ordine relabitur i alium ordinē:vt ī p̄mo libro dictuz eſt. ¶ Ad q̄rtum dicēduz q̄ angeli nō agunt ſm neceſſitatez nāe,z iō ille i quo ē minor diſpoſitio ad peccatuz pōt plus peccare:z iō peccatū ēt p̄mi angeli ceteris grauius fuit:inquātū i eo minus fuit flexibilitas ad peccādum.

¶ Utr̄ p̄mi angeli fuerit occaſio peccādi alys. II.

Ad ſecūduz ſic ꝓceditur. videtur q̄ peccatuz p̄mi angeli nō fuerit occaſio peccādi alys:illō.n.q̄ ē deformatū nō pt occaſionalr mouere ad ſuā imitationē:ſz ſtatim vt angelus peccauit deformatus ē:ergo nō mouit alios ad ſuā imitationē. ¶ P.nō videt̄ q̄ alys occaſionez peccādi daret niſi trahēdo eos ad conſenſum ſui deſidery:qō fuit vt ceteris creaturis:ſicut deus p̄ferret̄ :ſz in hoc aly non videt̄ conſenſiſſe: qz vt ſancti dicūt p ſuperbiā peccauerūt : dignius enī ē ſupiori ſubeſſe.i.deo q̄ iferioribus.i.angelis:z illud qō ē dignius ſm eſtimationē ad minus ē magis a ſuppbiēte deſideratū ergo videt̄ q̄ ſupior alys non ꝑſuaſerit caſum. ¶ P.iter alias cauſas vna aſſignat̄ reparatiōis boīs:qz p aliuz cecidit vt ſic congrue p aliū reſurgeret:ſz inferiorum angelorum caſus nō ē reparabilis.ergo videt̄ q̄ nō ad ſuggeſtionē ſupiozis angeli ceciderūt. ¶ P.ſicut mali p auerſionē ceciderūt:ita z boni p cōuerſionē cōfirmati ſunt:ſz nō ponitur i bonis angelis vnus cā auerſionis alterius.ergo vī q̄ nec ponēduz ſit in malis vnū eē cām ruine alterius.

Sz cōtra Apoca.12.dicit̄ q̄ draco de celo cadēs ſecum traxit tertiā partē ſtellaruz:ſz trahere ptinet ad cām aliquo modo mouētē.ergo videt̄ q̄ primus angelus alios ad peccādū ꝓmouerit. ¶ P. Job.41. dicit̄ de diabolo i figura leuiathan:q̄ ipſe ē rex ſup oēs filios ſuppbie:ſz ſm pḥm.in.5.meta. Rex dicit̄ p̄mus īquātū mouet p ſuā voluntatē z ꝑiorū:ſibi ſubiectos. ergo videt̄ q̄ p̄mus angelus alios ad peccādum traxerit.

Reſpōdeo dōm q̄ circa hoc ē multiplex opinio:q̄ dā.n.dicūt q̄ iter peccatū p̄mi angeli et alioꝝ nō attēdit aliqs ordo niſi ſm quātitatē culpe: quia pctm̄ p̄mi angeli ceteris grauius fuit.Sz illud nō vī conueniēs pp hoc q̄ ex modo loquēdi i ſcriptura deſignatur aliq̄ cālitas p̄mi angeli ad pctm̄ alioꝝ.Et iō alij dicunt q̄ p̄ceſſit tā grauitate q̄ cālitate z etiā tēporis duratiōe.Sz hoc vī iconueniēs:qz ſm damaſ.qō ē in boībus mors hoc ē in angelis caſus:vñ ſicut moriētes in pctis ſtatim dānatiōi ſubiacent̄:ita etiā angelus peccans ſtatim ſuā dānationē accepit z a bonozū cōſortio electus ē.vñ alios nō potuiſſet ad peccādum trahere. ¶ Et iō dōm q̄ pctm̄ p̄mi angeli aliozum pctā p̄ceſſit nō tātum quātitate culpe:ſed ēt cālitate:nō tamē duratōe:qō quo cōtingat ſic pōt videri. Ipſe p̄mus angelus.vt dctm̄ ē p̄us:voluit hoc conſequi vt ſicut nā alios p̄cellebat:ita etiā quodā mō cā fuiſſet vltimā p̄fectionē cōſequēdi:z qz ipſe motus deſidery idiuiſibilis fuit:z nō ꝛtinuus:iō p̄ncipiū eius non p̄ceſſit terminum ipſius:z iō motus alicuius cātus ab ipſo:qui incepit in termino eius:ſimul oīno fuit cum ipſo ſm q̄ hoc qō deſiderauit attēdere vt ad actum produceret alys ſuū deſideriū exponēdo:z ſimul cū hoc fuit aliozum viſio z puerſus deſidery cōſenſus. Et ſimile ꝛtingit ī oībus operationibus iſtātaneis:q̄rum vna eſt cā alterius:q̄ ſūt ſimul tēpore:ſicut illuminatio aeris z viſio colozis:z diſcretio rei viſe etiā quātum ad ſenſibilia per accidens.

Ad primū ergo dōm.q̄ deformitas cōſecuta eſt in p̄mo angelo ex actu ſuo ſimul cum actu aliozum:viſio aūt iferiorum angeloꝝ non ferebat̄ in angelum p̄mū ſm q̄ ex actu in ipſo relinq̄bat̄ deformitas: ſz ſcōam q̄ ex ipſo actus procedebat:que.n.cōiuncta ſunt tempore per actum anime ſeparantur:z p̄cipue quādo vnum naturaliter p̄cedit alterum. ¶ Ad ſecundum dicendum.q̄ inferiores angeli etiam per ſuperbiam peccauerunt:z tamen ſuperiori ſubeſſe voluerunt:qō ille obſtabat ſibi:vnde aliquid appetebant ſibypſis ex quo ſuperbiebant.vt ſcilicet ipſimet ſecundum poſſibilitatem naturalium ſuozum gloziam acquirerent:tamen ſub deo et nō ſub ſuperioribus angelis:z q̄ eam in alios angelos inferiores tranſſunderent z aliquid appetebāt ipſi ſuperiori in quo ſibi conſentiebant.vt ſcilicet dictam dignitatez aſſequeretur:quia eadē ratio erat de vno z de omnibus. Et eſt ſimile de illis qui pari ratione ſe habent ad aliquid acquirendum:z ideo omnes in vnum conſpirantes quilibet ſibi et alys deſiderat. ¶ Ad tertium dicenduz.q̄ iſta non eſt ꝓpria cauſa quare peccatum angeli fuit irremiſſibile:ſed eſt aliqua congruitas vt peccatum hominis magis remedietur. ¶ Et p̄terea non eſt ſimile:quia homo peccauit per alium tentantem : ſed inferiores angeli per alium occaſionem p̄eſtantem. ¶ Ad quartum dicendū. q̄ conuerſio efficaciam habuit per gratiaz que non eſt ex aliqua creatura:ſed in auerſionem ſufficiēter virtus creature poteſt. ¶ P̄terea non eſt a veritate remotuz quin auerſio vnius angeli eſſet occaſio z exemplum conuerſionis aliozum:immo videtur ex hoc quod dicitur Apocal. .12.Michael z angeli eius ꝛc̄.

¶ Utrum angelis poſt caſum cōuenienter aſſignaꝛ locꝰ.

Ad tertium ſic ꝓceditur.vī q̄ inconueniēter aſſignatur locꝰ ipſis angelis malis pⁿ casū. Illi.n.qui ex loco nullā impſſionē recipit equalr ꝓuenit oīs locus:ſz demones cū ſint incozpozee ſubē non recipiūt aliq̄s impſſiones locales z corpales: qz nec illuminār ſūne corpali nec infrigidār.g̃ vī q̄ nihil ſit dictu q̄ eis vnⁿ locꝰ magis q̄ alius debeaꝛ. ¶ P.peccātibⁿ nō debeꝛ niſi locꝰ carceralis:z penalis:ſed ſcōm pḥm i zᵒce. z mū. Pictagoras locū ignis dixit eē carcerē. g̃ vī q̄ ibi deberēt eē pⁿ pctm̄:z nō in aere. ¶ P.locꝰ dz eē ꝓportionatꝰ locato:ſz demōes per pctm̄ ſunt obtenebrati.g̃ vī q̄ debeaꝛ eis locꝰ circa terrā q̄ ē corpus opacū. ¶ P.cū demonibⁿ debeaꝛ ꝓpetua pena nō dz eis concedi a deo locus quē deſiderār:qz deſideriuz cōpletū mitigat penaz. ſz demones libēter volūt hic eē nobiſcum:vnde legunt frequēter petiniſſe ne i infernū mittātur.g̃ vī q̄ ſemper debeāt in inferno eē. ¶ P.pctm̄ demonis ē grauⁱ q̄ peccatū boīs:ſz aīe dānatoꝝ ſtatim ad inferna deſcēdūt:nec hic nobiſcū remanere ꝑmittunt̄.g̃ vī q̄ nec demones.

¶ P.vt dī Ja.ſcdo in quadā glo.demōes q̄cūq; vadūt ſecū ignē iferni portāt:ſz ignis ille cū ſit corpalis agit ex necitate nāe.g̃ vī q̄ ad nos nūq̄ accedāt:qz oīa que circa nos ſūt ꝓpterēt . ¶ P.quozū ē vnū pondus ī corpibⁿ ē vnⁿ locꝰ ſicut oīum grauiū cētoꝝ i qō tēdūt ſuo motu:ſed ſm Aug.idē ē amoz i ſpiritibⁿ qō pōdus ī corpibⁿ.cū ergo oēs demones p affciñ vniⁿ vicy peccauerint. vī q̄ vnus

Sed contra (locꝰ tm̄ eis debeaꝛ est quod in littera dicitur.

Reſpondeo dōm q̄ āgelo ſm ſuā eēntiā locⁿ non debetur:vt ī p̄io libro dcm̄ ē.di.37. Sed ſolū quātū ad opatiōem vel p modū ꝛgruētie:ſicut i ope ꝛtēplatiōis vl p modū necitatis:ſic i bis q̄ circa nos opant̄:opatio aūt angeli ſm nāz ſuā cū ſit itellectual ſuba ē ꝛtēplari. vñ oēs i loco ꝛtēplatiōi cōgruēri.ſ.in celo empyreo creati ſūt:opatio aūt glie nō differt ab opatiōe nāe eoꝝ:niſi ſic ꝑfectū ab impfcō. Et iō idē locⁿ debeꝛ angel ꝛditis z glioſis.ſed quātū ad ſtatū culpe vl miſie p̄t eoꝝ opatio triplr attēdi:aut ſm lucē nāe que in eis remanſit q̄uis obtenebrata p pctm̄:vel q̄ntū ad culpe tenebras.et ſic debeꝛ eis locⁿ tenebroſus z penalis:vl q̄ntū ad ordinē dīne ſapiētie quo ex eoꝝ malicys bonū elicit̄:cā. ſ.nostri exercity:z q̄ntū ad hec tria ꝛpetit eis aer:ꝓcipue quātū ad mediā ſui ptē:qz inq̄ntū ē diaphonus p nām lucis ꝛsonat eoꝝ nāe ꝑfecte:q̄ntū aūt ad turbulēriā competit eis: vt penalis ꝛculpā:inq̄ntuz vero ꝓpinquus nobis ꝛpetit ad exercitiū. Sed iferni locⁿ cōpetit eis ꝛtra culpā inq̄ntū ē horridus z tenebroſus:noſtra aūt habitio ꝛpetit eis pp noſtrum exercitium

Ad primum g̃ dōz:q̄ nō dicūtur eē i loco: q̄ſi ex loco corpali aliqd ꝛcipiētes:ſed q̄ſi circa locū opantes aliqd ꝓprietatibⁿ loci ꝛsonuz. ¶ Ad ſcōz dōm:q̄ iter alia corpa gñabilia z corruptibilia ignis ē ſubtiliſſimus z plus hñt de luce:vñ angelis obtenebratis nō ꝛpetit:vñ magis deⁿ z boni āgeli ſm metaphoras ab igne ſūptas deſcribūtur:vt dicit Diony.i fine celeſtis Dierarchie. Pictagoras āt logt̄ de igne quē i medio vniuerſi pōebat ibidē dī:z hūc nos dicimⁿ eē ignē iferni q̄ ē horridus z tenebroſus z locⁿ penalis demonū. ¶ Ad ȝᵐ dōm q̄ ps aeris iuxta terrā ē lucidior z calidior ea que ē in media regione aeris:qz ex reflexiōe radioꝝ ſolis multiplicatur ſplēdoꝛ z caloꝛ in aere:q̄ ē iuxta terrā.vnde vapores reſoluti ex aqua z terra eleuāt̄:z vbi inuenit̄ miꝛ caloꝛ pp diſtantiaz a loco reflexionis vapoꝛ ille dimitti-

tur nāe ſue vnde ifrigidatur z cōdēſatur:ſic̄ aq̄ calefacta ſepata a calefaciēte:z pp hoc locⁿ ille ē frigidⁿ z tenebroſus z exinde diſcēdūt pluuie z grādines z venti z hꝰ.Et iō rō ſupponebat falſum. ¶ Ad q̄rtū dōm q̄ ex B q̄ circa nos ſunt nullo mō eoꝝ pena minuit̄ niſi q̄ ſibi pēale eſtimant nō poſſe nobis nocere:ſicut q̄ſi in inferno ſunt.

¶ Ad q̄ntū dōm erroꝛ grecoꝝ ē ponētiū nullā aīam ante diē iudicy neq; in infernū neq; in celū ire:z est derivatus a fabulis pictagoricis z poetaꝝ:qui ponebāt aīas occiſoꝝ circuire ſepulchꝛ vſq; ad vindictam moꝛtis:z iterum nō redire ad comparē ſtellā añ ꝑpletū periodū vite que ante terminū i nā moꝛte finita eſt. ¶ Sed q̄ ſtatim aīe dānatoꝝ ad inferna deſcendant :probat̄ in littera ex iuſtis:qui illuc deſcēdebāt.z Job.ducunt i bonis ꝛc̄. Luce.15.Moꝛtuus ē diues ꝛc̄. ¶ Et ſil̄ q̄ ſancti ſtatim i celos aſcēdāt ꝓbatur:ex boc q̄ hr̄ zᶜ cozinth.5.Scio eniz q̄ ſi terreſtris ꝛc̄. Et tm̄ vtriq; circa nos aliq̄ apparent ad vtilitatē nr̄am:ſicut angeli beati huc ad nos accedūt. nec ē ſile de aīabus damnatoꝝ z demonibus:qz demōes ſm gradū nāe ſue ꝓſtituti erant ſupra nos:vt ex eis aliq̄ vtilitas nob ꝓueniret:nec B oīno p eoꝝ peccatuz depire debuit:vñ dati ſūt nobis in exercitium q̄ aīabⁿ non cōperit. ¶ Ad ſeptū dōm q̄ quidā dicūt penam ſenſibilez ipoꝝ demonū dilatā eē vſq; ad diē iudicy:ſz B vī eē z cōtra ſctoꝝ auctoritates:z ꝛtra rōnem dīne iuſticie:q̄ ſtatī aīas dānatoꝝ pene infernalis ignis adiudicat :quarū tm̄ pctm̄ non ē maius peccato ōmonū. ¶ Et ideo aly dicūt q̄ in igne ifernali ſemp ardēt :quē ēt ſemp ſecū deferūt: non tm̄ ignis ille alia corpa cōburit:qz agit vt inſtrm̄ diuine iuſticie in illa tm̄ que ad ralez penā adiecta ſūt. Sz cū ſint incozpozei nō vī ꝑbabile q̄ ignē corpalē ſecū deporteant. Uñ dōm q̄ ſemp igne infernali ardēt:non tm̄ eis ſpñte ſm locū:qz nō agit corpali mō calefaciendo z deſiccādo:ſed mō ſpūali. vnde nō regrit̄ determinata diſtantia ſicut in actiōe corpali. ¶ Ad ſeptimū dōz.q̄ dcā tria loca debētur cuilibet demoni ſm diuerſas conditiones: vt dictum eſt.

¶ Utrum in demonibus ſit ordo.

Ad quartū ſic ꝓceditur . vī q̄ ī demonibus nō ſit ordo. dī enim Job.10.q̄ in terra miſerie z tenebraꝝ nullus ordo:ſed ſempiternꝰ horroꝛ inhabitat:illius aūt tetre demones ſunt in cole.ergo in eis non eſt aliquis ordo. ¶ P.in gbuſcunq; ē ordo p̄lationis eſt aliq̄ ꝛcordia pacis.ſz demones videt̄ eē diſcordes:qz vt dī puer.ii. Inter ſupbos ſp ſt̄ iurgia.g̃ ꝛc̄. ¶ P.ordo p̄lationis cuiuſlibet ē ſm aliquā regulā iuris:ſed volūtas ōmonum nullo iure dirigi pōt:g̃ nō pōt in eis eē ordo p̄lationis. ¶ P.ſupiores demones grauⁱ peccauerūt ſm q̄ nālia meliora acceperāt q̄ que ſtare poſſēt:ſz illi q̄ magis peccauerunt grauⁱ debent puniri.g̃ nō vī ꝑbabile q̄ p̄lationem ſup alios acceperint. ¶ P.inter boīes dānatos nō ponitur aliqs ordo p̄latiōis:ſz boīum dānatoꝝ z ōmonū ē vna dānatio.g̃ vī q̄ nec i ōmōibⁿ ſit aliqs ordo.

Sed contra ē qō dī Job.15.de ſquamis leuiathā per q̄s mēbra diaboli ſignificantur: q̄ vna vni adheret ꝛc̄.g̃ vī q̄ ſit inter eos aliqua concordia z ordo p̄lationis.

Reſpondeo dicēdū q̄ ordinē p̄latiōis in demōibus eē ꝛgruit eoꝝ nāe:dīne ſapie: et ꝓprie negtie.Ex nā eni qdā alys ſupiores fuerunt : z gpctm̄ nām nō tollit:ꝛſeq̄t vt ēt poſt pctm̄ quidā alys ſuperiores remaneant. Ad ſapiaz ēt dīnā ꝑtinet: vt que ab eo ſūt ordinata ſint ab eo a quo oīs ptās eſt:vt dī ꝛRo.13. Et iō ptās demonū ad exercēdū boīes z puniendū dā-

natos:a deo est:ꝛ iō ordiata per gradus plationis ꝺz esse. Sil'r ex nequitia sua hūano generi aduersant̄:amicos ät cē cos q vni⁹ inimici sunt ꝺsegt̄:ꝛ iō vt magis boib⁹ noceant q̄si adinuicē ꝺsiderāt̄:vt ꝺcorditer ꝛ ordiate impugnent.

Ad primuz g̃ ꝺz:q ibi oīo remouebit̄ ordo in finē britudinis a quo irrecuperabil'r ceciderūt:erit tū in eis ordo ptātis q̄ magis a deo q̄z ab ipsis ē. ¶ Ad 2m dom.q quātū in ipis eēt demões nūq̄z ꝺcordiā hērent.sz ad aliqd vnū efficiendū ꝺcordāt: nō eni ē pbabile q benituolētiā aliquā adinuicez hēant: sz solū ꝺcordiā ad actū aliqué. ¶ Ad 3m dom:q sic i quolibet malo oz aliqd boni remānere cū nō totū p malū corrumpat̄:ita ēt in actib⁹ iniusticie pōt aliqs ordo iuris remanere:sic ꝺz in latronib⁹ g alios iniuste spoliātes inter se aliquā formā iusticie hñt oū sibi inuicē fidē seruant:ꝛ ita i demonib⁹ cē pōt. ¶ Ad q̄rtū dom.q p ptātē hītam in nullo eoz pena mitigat̄ qn poti⁹ quāto sunt supiores offō tāto ēt granioꝛi subti tozmēto.vnde dr̄ sapie 6°. Potētes potēter toꝛmētabunt.nec ptās eis datur in pmiū:sz i dine sapie obsequiū. ¶ Ad qntū ꝺz.q boies nō sunt sibi inuicē preeminētes hm ordinē nāe:ꝛ ēt nō ordinat̄ dānati in exercitiū aliozum vel in punitiōem:ꝛ ita nō ē simil' rō de demonibus ꝛ hominibus.

¶ Utr demões q vincūt̄ a scis detrudūt̄ in infernum.

Ad quintū sic ꝓceditur.Ur̄ q demones q a sanctis vincūtur non retrudātur in infernū.Infligere eni penam ei qui in pugna succūbit est incitare ad acrius impugnādū:sz hoc non ptinet ad dei misericordiam.g̃ ꝛc. ¶ Preterea.xps efficaci⁹ vicit suuz tētatorem q̄z aly sancti:sed lucifer qui xpm tentauit nō est oīno a tentationis officio seclusus:qz tpe antixpi grauissime boies tētabit.ergo multo min⁹ aly. ¶ P. quāto pauciozes sunt tētatozes tanto leuioꝛ est tētatio.cum ergo cōtinue a sanctis aliqui demones vincātur:si a tentatione qui vincūtur cessarent in fine mūdi leuissima esset tētatio qō falsum ē.ergo ꝛ primū. ¶ P. demones sūt ordinati a deo ad nr̄m exercitium.si g oīno a tētatiōis exercitio cessarēt oīno ad nihil ordinati cēnt:qō non competit diuine sapientie:quia nihil inordinatū religt.g̃ ꝛc.

Sed contra pugnātib⁹ ꝺz institui equalis condictio a iusto iudice:sed demones nos vincētes nr̄m exercitiū minuūt.g̃ vī q sil'r sit ecōuerso. ¶ P. hoc pōt pbari ex iusticia humana que pugilez victum ad pugnam vlterius non admittit.

Rēspōdeo dom.q oēs ꝺcedūt demonem victum aliquo mō a tētatiōe cessare: sed circa hoc.s.qual'r cesset:sunt tres opiniones.Quidā eni dicūt q hoc mō repellit̄ q nec ipm nec aliū tentare possit:nec de eodē nec de alio peccato. ¶ Quidā vo dicūt q pt tētare de alio peccato non aūt de eodē:nec ipm vincētem nec alios:ꝛ hc due ponūt̄ i lra. Aly vero dicūt q ex quo aliquis pfecte de vno vitio demonē tentantē vincit: nec pōt de eodē vicio ab eo tētari:sed de alio pōt:alios autē tētare pōt:ꝛ de eodem vicio ꝛ de alio: hec aūt pō habet cām magis manifestā:qz iste ꝺr̄ pfecte diabolū vincere de aliquo vicio in quo oīno vincūtur passiōes ad vicium illud inclinātes sicut ē i illis in quib⁹ acquiritur habitus virtutis ꝺsuetudinalis:ꝛ tūc nō remanet magna ꝓmptitas ad peccatū illud.ꝛ iō a diabolo nō tentatur de h pec cato qui vires eius cognoscit.alia aūt opinionū rō pōt eē:quia cum charitas bona opera coīa faciat in tota ecclesia ex victoꝛia vnius oēs aliquod cōmodū reportantdum eoz hostes vincūtur.Quid tñ boz verius sit ignotum ē:qz nec rōne nec auctoꝛitate multū confirmari pt.

Ad primum g̃ dom:q demonū volūtas semp manet i eadē obstinatiōe ad nocēduz boib⁹:ꝛ iō magis prodest q remoueātur a pugna: qz per hoc potestas ipugnādi cōpescit̄ quoz iniqua voluntas nō minuitur:nec augetur. ¶ Ad scm dom.q illi q ēt ponūt demones ab oī tētatione cessare intelliguntur ad tēpus determinatuz post qō itez ad pugnam redeūt: ꝛ p hoc ꝺz responsio ad tertium. ¶ Ad q̄rtū dom.q malū eoz sp ē ordinatū per penā quā ꝛ ipi sp sustinēt:ꝛ i ifer no dānatis ifligūt. ¶ Expositio textus.

Draco de celo cadens ꝛc.per draconē itelligitur ipse lucifer:per caudā stuasio qua alys suū desiderium expressit:p stellas angeli nāli luce fulgētes q̄z tertia pars cecidisse dr̄ nō quātum ad numerum:sed quātuz ad qualitatē:qz qui remānserūt sunt deo adherētes assistēdo:ꝛ ministrādo ꝛ aly q auersionē cecider̄t.(Aduersus p̄ncipes ꝛ ptātes ꝛc.)Sciēdū q q̄uis pbabile sit aliques cecidisse de singulis ordinibus nō tñ demones nominant̄ ab illis ordinib⁹: quoz noīa sumūtur ex donis gr̃e gratū faciētis:sicut seraphin. noiant̄ ab incēdio charitatis ꝛ troni ab inhabitatiōe diuina:sed ab alys quoz noīa sumūt̄ ex gratys gratis datis que ad sciam ꝛ potēriā pertinēt.(At q̄diu durat mūdus ꝛc.)Ltra semper remanebunt in diuerso gradu nature ꝛ pene:ergo semper remanebit ordo.Et dom q dr̄ cessare prelatio bonozum ꝛ malozum spūum quantū ad actus q̄s nos circa exercēt vl' custodiēdo vel tentando.

¶ Oz boni angeli sint a deo cōfirmati per gr̃az vt peccare nō possint:ꝛ mali ita obdurati i malo:vt bñ viuere nequeāt. ¶ Distin. VII.

Supra dictum ē q angeli qui pstiterunt p gratiā dei ꝓfirmati sūt:ꝛ qui ceciderunt a gratia dei deserti sunt:ꝛ boni quidē in tñ ꝓfirmati sūt per gratiā q peccare nequeūt. Mali vero p maliciam adeo sunt obstinati:q bonā volūtatē hñe siue bene velle nō valent: ex si bonū sit qō aliquādo volūt. Volūt.n.aliqñ aliquid fieri quod deus vult fieri:ꝛ vtiq illud bonuz est ꝛ iustum fieri nec tñ bōa voluntate illud volūt nec bene illud volūt.

¶ Oz vtriq liberum arbitrium habent: nec tñ ad vtrunq flecti possunt.

Sed cuz nec boni peccare possint:nec mali bñ velle vel bene opari:vī q iaz nō hēant libez arbitriuz:qz in vtr̄q̄z parte flecti nō possunt:cū libez arbitrium ad vtrūq se hēat. Tñ Hiero. in tractatu de prodigo filio dicit. Solus de⁹ ē in quez petrā cadere nō pt.cetera cū sint liberi arbitrij in vtr̄q̄z partē flecti possunt. Hic dicere vī q oīs creatura in libero arbitrio cōstituta:potest flecti ad bonū ꝛ ad malū. Oz si est :ergo ꝛ boni angeli ꝛ mali ad vtrūq flecti possunt : ergo ꝛ boni possunt fieri mali:ꝛ mali boni. Ad qō dicimus:qz boni tanta gr̃a confirmati sunt:vt nequeant fieri mali;ꝛ mali adeo i malicia obdurati sunt:vt non valeant fieri boni.ꝛ tamen vtriq̄z hñt libez arbitrinz:qz ꝛ boni nō aliqua cogēte necessitate:sed ꝓpria ac spōtanea volūtate p gr̃am qdē adiuti bonū eligunt ꝛ malum respuūt.Et mali qdē si l'r spōtanea voluntate a gratia destituti bonū vitant ꝛ malū sequūt̄. Et hñt mali libez arbitrium:sed depressuz atq̄z corruptum:q surgere ad bonū non valent.

¶ Oz boni post confirmationem liberius hēnt arbitrium q̄z ante.

Boni vero arbitriū multo liberi⁹ habēt post confirmatiōem q̄z ante. Ut eni Augu.tradit in ench. Non iō carent libero arbitrio:qz male velle nō pñt:multo quippe liberius ē arbirtriū qō nō pt seruire pctō. Neq̄z culpanda ē volūtas:aut volūtas nō est:aut libera dicēda non ē:qua beati eē sic volunt:vt eē miseri nō solum nolint: sed nec ꝓsus velle possint. Nō pñt itaq̄z bōi angeli velle malū:vel velle esse miseri:neqz hoc hñt ex nāe:sed ex gratie beneficio. Ante gratie nāq̄z ꝓfirmatiōem potuerūt peccare angeli:et quidā ēt peccauerūt ꝛ demones facti sūt. Tñ Aug.i libro ꝺ Maximum creaturaz nā celestiū moꝛi potuit:qz peccare potuit. Haz ꝛ angeli peccauerūt ꝛ demones facti sunt : quoꝝ diabolus est ꝓnceps: ꝛ qui nō peccauerunt peccare potuerunt. Et cuicūq̄z creature rōnali prestatur vt peccare nō possit:non ē hoc nāe ꝓprie:sed dei gratie. Ideoq̄z solus de⁹ ē q nō gratia cuiusq̄z:sed nā sua nec potuit nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuat̄ q angeli ante ꝓfirmatōem peccare potuerunt:sz post ꝓfirmationē nō pñt. Et qō potuerunt fuit eis ex lib.ar.qō ē eis nāle. Oz vero mō nō possunt peccare:nō ē eis ex nā.i.ex libero arbitrio . sed ex gratia:ex qua gratia ēt est vt ip̄z liberum arbitrium iam non possit seruire peccato.

¶ Oz p⁹ ꝓfirmatiōem angeli nō pñt ex nā peccare sic añ:non q debilitatū sit eoz arbitrium: sed confirmatum.

Non g̃ post ꝓfirmatiōem angeli ō nā sic ante peccare potuerunt:nō q liberū arbitriū eoz debilitatū sit p gratiā sz ita pot⁹ ꝓfirmatū:vt iā p illud nō possit bon⁹ angelus peccare:qō vtiq̄z non ē ex ipō libero arbitrio:sz ex gr̃a dei. Oz g Hieroni. ait. Cetera cū sint liberi arbitrij possūt flecti in vtr̄q̄z ptē:accipi opz hm statuz in quo creata sunt. Talis eni ꝛ bō ꝛ āgelus creat⁹ ē quod ad vtrūq flecti poterat: sz postea boni āgeli per gr̃az ita ꝓfirmati sunt:vt peccare non possint:

ꝛ mali ita vitio obdurati vt bñ viuere neq̄ant. Sil'r ēt illud Isidori intelligēdū ē angeli mutabiles nā:imutabiles sunt gr̃a:qz ex nā i primoꝛ dio sue ꝺditiōis mutari potuerūt:siue ad bonū siue ad malū:sz post gr̃am ita bono addicti sūt vt ide mutari nequeant. Ad hoc eni repugnat gratia nō natura.

¶ Oz mali angeli vinacem sensum non perdiderunt:ꝛ quibus modis sciant.

Et licet mali angeli ita p malicias sint obstinati:vinaci tñ sensu nō penit⁹ sūt priuati. Nā vt tradit Isidorus triplici acumine scie vigēt demones.s.subtilitate nāe:experientia tpoꝝ:reuelatione supnorum spirituū. De hoc ēt Aug.ait. Spūs mali quedā vera de tpalibus rebus noscere pmittūtur:ptim subtilitate sensus: pti experientia tēpoꝝ calidiozes pp tam magnā lōgitudinē vite ptim sanctis angelis:qō ipi ab oipotēti deo di scūt iussu ei⁹ sibi reuelāri⁹. Aliqñ ät idē nefādi spūs:ꝛ q̄ ipi acturi sūt velut dīnādo p̄dicūt.

¶ Oz magice artes virtute ꝛ scia diaboli valent:q̄ virtus ꝛ scia ē ei data a deo:vel ad fallēdū malos vl' ad mouēdū vl' exercēduz bonos.

Quoz scia atq̄z ꝛtute ēt magice artes exercētur qbusdā tñ tā scia q̄z ptās a deo data ē:vel ad fallendū fallaces:vel ad monēdū fideles:vel ad exercēdam ꝓbādāq̄z iustoꝝ patientiaz. Tñ Aug.in libro tertio de trinitate. Video inqt infirme cogitationi qd possit occurrere . Cur.s. ista miracula:ēt magicis artib⁹ fiāt. Nā ꝛ magi Pharaonis serpētes fecerunt:ꝛ alia. Sed illud ē ampli⁹ admirādū quo mō magoꝝ potētia:q̄ serpētes facere potuit:vbi ad muscas minutissimas.s.cinifes ventū ē:oīno defecit:q̄ tertia plaga egyptus cedebat. Ibi certe ꝺfecerūt magi dicēres. Digitus dei est hic.vbi intelligi datur:nec ipsos quidē āgelos trāsgressoꝛes:ꝛ aereas ptātes in vnam istā caliginem tāq̄z i sui generis carcerē:ab illi⁹ sublimis et beree puritatis bitatione detrusos:p quos magice artes possunt qcqd pñt:aliqd valere nisi de supza data prāte. Dat ät vel ad fallēdū fallaces:sicut in egyptios:ꝛ ipsos ēt magos data ē:vt in eoꝝ spirituū opatione iudicarent̄ admirandi a quibus fiebant dānādi:vl' ad monēdū fideles: ne tale aliqd facere,p magno desiderent:pp qō ēt nobis in scriptura sūt ꝓdita:vl' ad exercēdā ꝓbādāq̄z ꝛ manifestādam iustoꝝ patientiam.

¶ Oz transgressoꝛib⁹ angelis non seruit ad meritum materia rerum visibilium.

Nec putādū ē istis trāsgressoribꝰ āgelis ad meritū seruire hāc visibilīū rerū mām: ꝫ deo potiꝰ a quo hec ptās datur quātū incōmutabilis indicat.

¶ Qz nō sūt creatores ꝫ per eos magi ranas ꝛ alia fecerūt: sed solum deus.

Nec sane creatores illi mali angeli dicēdi sūt: qz p illos magi ranas ꝛ serpētes fecerūt: ñ. n. ipī eas creauerūt. Oium qppe rerū q̄ corpalr visibiliterqz nascūt: occulta q̄dā semina ī corpis huiꝰ mūdi elemētis latēt: q̄ deꝰ originalr eis indidit. Ipe. n. creator ē oium rez q creator ē invisibiliū seminū: qz quecūqz nascēdo ad oculos nros exeunt: ex occultis seminibꝰ accipiūt pgrediendi hic primordia ꝛ incremēta debite magnitudinis: distinctiōesqz formaꝝ ab originalibꝰ: vt ita dicam regulis sumunt.

¶ Sicut parētes nō dicūt creatores filioꝝ: nec agricole frugum: ita nec boni angeli: nec mali: ꝛ si p eorum ministerium fiant creature.

Sicut ḡ nec parētes dicimꝰ creatores boium: nec agricolas creatores frugū q̄uis eoꝝ extrinsecus adhibitus motibus: ista creāda deiꝰ intus interiꝰ operet: ita nō solum malos: ꝫ nec bonos angelos fas ē putare creatores: sed p vtilitate sui sēsus ꝛ corpis semia istaꝝ rez nobis occultioꝝ noverūt: ꝛ ea p ꝛgruas tentatiōes eloquōz latenter sparsūt: atqz ita gignēdaꝝ rez ꝛ accelerādoꝝ icremētoꝝ pbēt occasiōes: ꝫ nec boni hec nisi quātū deꝰ iubet: nec mali hec iniuste faciunt nisi q̄tū ipe iuste pmittit. Nā iniq malicia voluntatē suā hz iniustā: ptātē āt nō nisi iuste accipit: sive ad suā penā: sive ad aliorum: vel penā malorꝝ vel laudem bonorum.

¶ Sicut iustificatione mentis: ita creatione rerū solꝰ deꝰ opaī: ꝫ creatura exteriꝰ seruiat.

Sicut ḡ mētē nram iustificādo formare nō pōt nisi deꝰ, predicare āt extrinsecꝰ euāgelistā ēt boies pōt: non solum boni p vtilitatē: ꝫ ēt mali p occasionē. Ita creatiōez rez visibilium deꝰ interiꝰ opaī. Exteriores āt opatiōes atqz pteperatiōes sine occasiōes ab āgelis taz bonis q̄z malis vī ēt hoibꝰ adhibēī: Sz hec ab hoibꝰ tāto difficiliꝰ adhibēī quāto eis ōsūt sēsuū ſ btilitates: ꝛ corpoꝝ mobilitates mēbris terrēis ꝛ pigris. Ad̄ quali buscunqz angelis vicinas eās ab elementis cō trahere: quāto facilius ē: tāto mirabiliores in huiusmōi operibꝰ eoꝝ existūt celeritates: sed non ē creator nisi q principalr ista formet: nec quisqz hoc pōt nisi vnꝰ creator deꝰ. Aliud ē. n. ex intimo ac sūmo cārum cardine ꝓdere ac ministrare creaturā: qd facit solus creator deus. Aliud āt p distributis ab illo viribꝰ ꝛ facultatibꝰ aliquā opatiōem forinsecꝰ admouere: vt tūc vel tūc: sic vel sic exeat qd creatur. Ista qppe originalr ac primordialr in quadā textura elementorum cūcta iā creata sunt. Sed acceptis opportunitatibus prodeunt.

¶ Qz angeli mali multa possunt per nature vigorem que nō possunt pp dei vel bonorū āgeloꝝ ꝓhibitiōem. i. quia non permittunt.

Illud quoqz sciendū ē q angeli mali q̄dā pōt p nāe subtilitatē: que tñ non pōt pp dei vl bonoꝝ angelorū prohibitiōem. i. qz nō pmittūt illa facere a deo vel ab angelis bonis. Pōt vtiqz cinifes fecisse q ranas serpentesqz fecerūt. Quedāmo nō pōt facere: ēt si pmittātur ab angelis superioribus: qz nō pmittit deus. Unde Aug. in libro tertio de trinitate. Ex ineffabili potentatu dei fit vt q̄ possent mali angeli si permitterentur iō nō possūt: qa nō permittūt: neqz. n. occurrit alia rō: cur nō potuerūt facere cinifes q ranas serpētesqz fecerūt: nisi qa maior aderat dñatio phibētis dei p spīm scm. Qz ēt magi ꝓfessi sunt dicētes: digit⁹ dei ē h. Quid āt possint p nāz: nec possint pp phibitionez ꝛ p qd ipsiꝰ nāe sue ꝓditione facere nō sinant: boi explorare difficile ē: imo ipole. Nouimꝰ boiem posse ambulare: ꝛ neqz hoc posse si nō permittat: volare āt nō posse: ēt si permittat. Sic ꝛ illi angeli q̄dā possūt facere si permittāt ab angelis potentioribꝰ ex iperio dei: quedā mo nō possunt ēt si ab eis pmittant. qz ille non permittit: a quo illis ē talis nāe modus q ēt per angelos suos illa plerisqz nō permittit que ꝓcessit vt possint.

¶ Diuisio textus.

Determinatis que pertinēt ad nature cōditionem ꝯtum ad bonos ꝛ malos āgelos cōmuniter.

¶ Hic ꝓiter tractat ea que pertinēt ad eoꝝ ptātē ꝛ virtutē. Et diuidit in ptes duas. In prima determinat eoꝝ ptātē respectu operationū q̄s i seipsis hūt. In scda respcū illaꝝ operationū quas in alia exercēt. ibi (Quoꝝ scia atqz vtute ꝛc.) ¶ Circa primum duo facit. Prio ostēdit eoꝝ virtutē respectu opationum volūtatis vel lib. ar. In scda respcū opationis intellis. ibi (Et ꝫ mali angeli ita per malicium ꝛc.) ¶ Circa pmum duo facit. Primo determinat veritatē. scdo inducit quādā questiōez quā primo mouet. ibi. (Sed ē nihil bōi ꝛc) Scdo determinat eā ibi (Ad qd̄ dicimꝰ ꝛc) ¶ Circa qd̄ primo ꝓfirmat illud vez qd̄ in obiectiōem supponebat. s. q boni angeli ꝛ mali hūt libez arbitriū. Scdo respondet ad obiectiōem ibi. (Qz ergo Diero. ait ꝛc) (Quoꝝ scia ꝛc.) Dic oñdit eoꝝ virtutes in opationibus quas in

subiectam mām exercēt. ¶ Et circa hoc tria facit. Prio enī oñdit hꝰ virtutis pncipiū collatiuū ꝛ finē. Scdo ostēdit opandi modū. ibi (Nec putādū ē de istis trangressoribꝰ ꝛc) Tertio ostēdit impediūtū iterādi sua vtute. ibi. (Illud quoqz sciēdū ꝛc.) Circa scdm tria facit. Primo excludit duplicē modū falsū. Scdo oñdit modū verum ibi. (Oium quippe eoꝝ ꝛc) Tertio ꝓponit exēplū prio ī corpalibꝰ actiōibꝰ ibi (Sicut ergo nec parentes ꝛc.) ꝛº ī spūalibꝰ ibi (Sicut ḡmentem nostraz.) ¶ Qō I.

Hic est triplex qō. Prima de statu libe. arbitrij in bonis ꝛ in malis angelis. Scda de cognitione maloꝝ. Tertia dē virtute eoꝝ. ¶ Circa primum queruntur duo. Primo de confirmatione bonoꝝ angelorum scdo de obstinatione malorum.

¶ Utrum angeli boni possit peccare.

A D primum sic pcedit. Uī q angeli possint peccare: qz secūdū phm ptātes rōnales sunt ad oppositā: sed lib. arb. qō in angelis bonis manet: ē rōnalis ptās: qz ē facultas rōnis ꝛ volūtatis ꝫ Augu. ḡ vī q si pōt bene velle q etiā possint peccare.

¶ P. sicut corruptibile nunqz mutatur vt fiat eternum: vt dicit phs in pmo celi ꝛ mūdi: ita vī q mobile nunquā fiat imobile: ꝫ liberū arbitriū angeli fuit in statu creationis mobile in peccatum. ergo nunquā factum ē imobile.

¶ P. quāto aliqua virtus magis ē determinata ad ynū minꝰ ē libera: sicut pz in virtutibꝰ nālibus q̄ p necitatem agūt: ꝫ arbitriū angeli ē liberius post ꝓfirmationē q̄z añ: vt in lra dr. ḡ vī q nō sit determinatū tñ ad bonū: ꝫ possit ēt in pctm. ¶ P. nulla rō laudabilitatis subtrahenda ē a bonis angelis: sed hec ē rō laudis in hoibꝰ q non peccent cū peccare possint. Ecclici. 31. Qui potuit trāsgredi ꝛ nō ē trāsgressus: ī laudē bōi viri dr. ḡ vī q B ēt ī āgel sit.

Sed contra: imobilitas est de rone felicitatis: vt dicit phs in pmo ethicoꝝ. Non eniz estimādū ē felicē eē cameleuntba: ꝫ si peccauerit mouerentur a statu rectitudinis. ḡ btī angeli peccare nō pōt.

¶ P. motꝰ nō ē in termino: sed in via ad terminum: angeli āt nō sunt viatores. ḡ moueri in pctm nō pōt.

Respondeo dicēdū: q sicut deꝰ per nām suaz hz q peccare nō possit: ita ꝛ B angelus hz p gratiam ꝓfirmationis: qd̄ sic patz. Principiuz mutationis ꝛ cā ē rei possibilitas: nec defcūs eē pōt nisi p potētiā incōpletā. Illud ḡ cui nihil admisceī de pō scdm naturā suā: nec mutari nec deficere pōt. illud aūt cui admiscetur pō: que tñ tota p actū cōpletur: pōt quidē quantum in se ē deficere ꝛ mutari scdm q eē ꝛ ꝓpletiōem suaz nō nisi ab alio hz: ꝫ rōne perfecte receptionis que nihil pōe impfectum relinquit: hz immobilitatē ꝛ indeficientiaz. hꝰ aūt exēplum sumi pōt in nālibus ꝛ intellectualibus. Inuenitur aūt in nālibus quoꝝdā pō naturalis oīno cōpleta ꝛ per suum eē ꝛ p suā formaz. ꝛ ideo eē indeficiens hūt: sicut pz in angelis ꝛ in corporibus celestibus: q̄rum pō non ē susceptiua alicuius alterius eē vel forme. vnde elongata sunt a puatiōe: ꝛ per ꝓis a corruptiōe. Sed mā aque nō tota ꝓpletur p formā aque hoc mō vt reducat in oēm pfectiōem possibilem per eaz. vñ fil' cū forma aq̄ manet priuatio forme aeris: ꝛ iō hec corruptibilia sunt. Et fil' pz in intellectualibus: qz pncipiū immediatū naturaliter cognitū determinat ptātem totā rōnis. Ad̄ enī q̄ ad ipm deueniat per inquisitiōem resoluētē: ita adhe retur vni pati: vt relinquat quedā pnitas ad partē aliaz p modū dubitatiōis: ꝫ qñ resoluēdo peruenitur ad pmū pncipiū per se notū firmatur ad ynuz cū impossibilitate alteri. Silr ē de volūtate angeli beati ad quē ita se hēt lumen gre vel glorie ꝛ virtus sicut forma vel actꝰ in naturalibꝰ ꝛ finis vltimus: sicut pncipiū pmū in speculatiuis: qz ꝫm phm 6º ꝛ 7º ethycoꝝ ꝛ 2º phycoꝝ finis: in voluntarys operationibꝰ est sicut principium in speculatiuis. vñ cū p lumē glie pfecteyltio fini ꝓiungat p fruitionem plenā: eius bonitate effecti toti in ꝓrium ōflecti nō pōt.

Ad primum ergo dōm. q rōnalis ptās dr eē oppositoꝝ que sub electiōe cadūt: q̄z propriū ē lib. arb. electio āt nō ē de fine: sed de bis q̄ sunt ad finem: ꝛ B nō eliguntur nisi scdz regulā finis que ē in extimatiōe: ꝛ iō de fine nō pōt volūtas ꝓrie se hēre. volūtas enī nō pōt eē de miseria: neqz de malo in q̄tum hꝫ. ꝫ semp ē de bono ꝛ de beatudie: ad quā tñ ꝓsequendā possunt boies diuersas vias eligere. s. scdm q in illis melius estimāt se posse felicitatē ꝓseq. vñ pōt eē error in electione eoꝝ que sunt ad finē ipm: ꝛ iō apud illos quoꝝ est indeficienter recta extimatio finis: sīc apud angelos: q ipo fine pficiunt: ipole ē eē volūtates alicuꝰ eoꝝ qui a fine ōordinātur: cuiusmōi ē volūtas peccati. Sed tñ pōt velle hoc vel illud: quoꝝ neutrū a fine ordinat: ꝛ sic saluatur ppietas rōnalis ptātis in q̄tū pōt hoc facere vel non facere: q̄uis nō possint in hec opposita bonum ꝛ malum.

¶ Ad 2m dōz. q nō ē pole vt ī eodē subo succedāt sibi corruptibilitas ꝛ incorruptibilitas vel mobilitas ꝛ imobilitas: ita q vtrūqz reducaī in eius pncipia nālia. Et sic ēt dicimꝰ q li. arb. angeli qō per nām mobile erat: non est factum per nāz immobile: ꝫ p gliam. ¶ Ad tertiū dōz. q ptās angeli nunquā determinatur ad ynū nisi in actibꝰ ꝓiugētibꝰ finī: quin possit B facere vl nō facere. aut B vl illud facere: nō tñ pōt hoc peccare: qz ꝫm Anselmū ī p. sologion posse peccare non ē lib. arb. nec pars libertatis: qz lib. arb. est libertas eligendi hoc vel illud eoꝝ que in finē ducūt. ¶ Ad q̄rtū dōm: q laudabilitas nō dependet eēntialr a ptāte peccādi: sed a volūtate adherēte bono: alias virtuosus in quo ē minor mobilitas ad peccādum eēt minus laudabilis in actu suo q̄z carēs virtute ꝛ bonū operans: ꝫ potestas peccādi est signuz laudabilitatis respectu laudātium in q̄tum oñdit non coacte voluntatē bono adherentem.

¶ Utrum demones possint bonum facere.

A D secūdum sic pceditur. videī q demōes possint bonū facere: ꝛ non sint obstinati in malo. Nā eniz intellectualis ordinata est ad beatitudinez cuius facta est capax. sed in demonibꝰ mānet natura post peccatū. ergo non sunt adeo obstinati quin possint bonū velle ꝛ beatitudinē consequi. ¶ Preterea. Diony. dicit quarto cap. de di. no. q demōes bonū appetunt: vt eē viuere ꝛ intelligere: sed bona appetēdo habz q̄s bonā voluntatē. ergo vī q demones bonā volūtatez hre possint. ¶ P. sinderesis in demonibꝰ nō est extincta alias vermē ꝓscie nō haberēt: ꝫ actꝰ sinderesis ē remurmurare malo: hoc āt bonū est: nō ergo oīs eoꝝ actꝰ malꝰ ē. ¶ P. Jacobi primo dr: q demones credunt ꝛ ꝛtremiscunt: ꝫ vtrūqz boꝝ bonū ē. ḡ eorum aliquis bonꝰ ē actꝰ. ¶ P. oī actu peccati aliquis in malicia crescit: ꝛ in merito maioris pene. Si ergo demones oī actu suo peccāt. vī q pena eoꝝ in infinitum crescat cū obstinatio reatū pene nō tollat: alr eniz ex sua malicia ꝓmodū reportarent. ḡ pena eoꝝ in infinitū crescit: qd̄ ē incōueniens.

Sed contra. Aug. in libro de fide ad petrū dicit. Demōes nec mala voluntate carere pōt: nec pena: sed ex mala volūtate nunquā procedit nisi actꝰ malus. ḡ vī q oīs eoꝝ actus malus sit. ¶ P. sic

angeli per uersionē effecti sunt boni: ita demões p auersionē facti sūt mali. Sed angeli bti malū facere non pñt vt prius dictum ē. g̃ nec demones bonum.

Respondeo dōm. q̄ i demone est nā bona a deo creata: sed volūtas mala: cui⁹ malicie ipi sūt cā. ⁊ iō ois actus nāe eoꝝ bon⁹ est: sed act⁹ volūtatis eoꝝ ē malus: actū āt malū ꝺtingit esse duplr: aut quātū ad subam act⁹: sicut malus actus volūtatis ē fornicari vel mētiri: aut quātū ad modū agētis: sicut cuꝫ gs appetitu laudis dat elemosynas. pñt g̃ demones aliquē bonū actū ex gīe facere: nullo tñ modo bona voluntate cui⁹ obstinatiōnis rō diuersimode assignaf. Quidā eniꝫ dicūt: q̄ libeꝝ arbitriū āgeli mediū ē iter diuinum ⁊ humanū: in ℔ q̄ dīnum ī mobile ē añ electiōeꝫ ⁊ post: hūanum vero mobile ante ⁊ post. angelicū vero mobile ante ſz ī mobile post: ſz hec rō supponit illud: cui⁹ cā queriſ. ſ. ī mobilitatē post angeloꝝ electiōem. ¶ Et preterea scōm hoc nō posset assignari rō ꝺfirmatiōis ⁊ obstinatiōis hominū defunctoꝝ. ¶ Alia rō assignaf: q̄ cū āgelus sit indiuisibilis ad quodcūq; se ꝺuertit totaliꝫ ꝺuertiſ: sed hec vī insufficiēs: q̄ quāuis sit indiuisibilis in ēntia: ē tñ diuisibilis virtute scōm q̄ virtus eius ad multa se extendit: ⁊ ℔ ē fm obtā: ⁊ scōm q̄ magis ⁊ min⁹ alicui applicant: et ℔ ē scōm intēsionē ⁊ remissionem act⁹. Uñ nō opꝫ q̄ sua opatio ꝓcedat ab eo scōm totā suā virtutē: cum sit dīs sui actus. ¶ Alia rō sumiſ per hoc q̄ hō p alterꝫ cecidit. vñ decuit q̄ bēret repatoꝛē per quē resurgeret: angelus vero p seipm. ⁊ iō ipole ē eius ruinam repari: q̄ p se non potuit resurgere: nec decuit aliū repatoꝛē habere. Sed ℔ ēt nō vī sufficiens: q̄ p se vel per aliū cadere sūt circūstantie peccati: que in infinitū aggrauare nō pñt: vt pctō recupabilitas auferaf. ¶ Et preterea ēt si hō nūquā repaꝛat⁹ eēt: nō tñ pp hoc obstinat⁹ eēt: vt pꝫ in infdelib⁹: qui repationis bñficiū nō ꝓsequūt: quoꝝ nō oēs act⁹ peccata sūt: vt infra dicef distinctiōe. xi. Et ita ēt si casus ōmonis sit irrepabilis: nō ex ℔ segtur obstinatio volūtatis in malo q̄lis in ipo ē. ¶ Alia rō ē: q̄ angelus peccauit ꝺtra deiformē intellcū: hō āut cōtra dictamen rōnis. vt patꝫ ex Dionysio in 4.° cap. de di. no. ⁊ iō peccatuꝫ angeli fuit multo grauiꝰ ⁊ irrecuperabiliꝰ: q̄ rō est intellꝰ quasi obumbraꝰ fm q̄ dicit Isaac in libro de diffinitionibus: q̄ rō oriſ in umbra intelligētie: sed ℔ ēt nō vī sufficiens: q̄ intellꝰ angelicus ⁊ rō humana nō ī proportionabiliter distant: sicut repabile ⁊ irrecupabile: cū vtrūq; finitum sit. ¶ Alia rō assignaf: q̄ nā hois tota coꝛrupta ē p peccatū ei⁹ in q̄ originaliꝫ erat: nō āt tota nā angelica. vnde magis ꝺgebat reparatiōe humana nā q̄ angelica. Sed hoc nō vī sufficiēs: q̄ fm hoc si primo hoīe non peccāte aliqui de filys ei⁹ peccassent: eoꝝ pctm irreparabile foret. ¶ Et preterea in q̄libet angelo ē nā fm spēm ab alio differens: ⁊ iō eo peccāte tota nā fuę spēi viciata est. Et iō oꝛ aliꝫ dicere: vt iueniaf eadē rō obstinatōis in hoib⁹ dānatis ⁊ ī angelis peccātibus: q̄ fm Damasc. q̄ ē in angelis casus hoc ē in hoibus moꝛs. dōm est ergo: q̄ sicut impossibile ē a volūtate ꝺclinabiliꝫ adherente recto fini ꝓcedere opus peccati: ita ecōtrario impoſe ē a voluntate adherēte ī ꝺuertibiliꝫ peruerso fini aliquod rectū opꝰ ꝓuenire: peccatū āut volūtatis ꝺtingit duplr circa finē: vl ex passione deducēte rōem ab actuali consideratione recti finis: ⁊ talis peccatoꝛ penitēs ē passione cessante: vl ex malicia que fm phm in septio ethicoꝝ ē coꝛruptiua finis. Dicitur enim ex malicia peccare: qui ex electione praui finis peccat: eo q̄ qualis est scōm hītum talis finis vī ei: vt qui hz hītum luxurie delectatiōem venereaz sibi ponit finem: ⁊ cum erroꝛ circa finez in opabilibus sit sicut erroꝛ circa prima ꝓncipia in speculatiuis: circa que errantē non ꝺtingit ex alys magis notis dirigi: opꝫ q̄ sic peccans sit impenitens: vt dicit phs ibidē. g̃ de pctō nullus pōt penitere: nisi vl ex passione cessante vl habitu remoto quo malum finē eligebat. Remoueri aūt habituꝫ nō ē possibile nisi in eo qui ē in statu vie ⁊ mutabilitatis. vñ quādocūq; aliquis deuenit ad terminū vie non pōt deflecti ab eo sine cui adhesit: siue sit bonus siue malus finis aūt vie hois ē moꝛs sua: finis aūt angeli ē terminus electionis sue q̄ bono adhesit vl malo. Uñ sicut hoies pꝰ moꝛtē in bono ꝺfirmātur vl in malo: ita ⁊ angeli post cōuersionē vl auersionē. Datur aūt homini longioꝛ via q̄ angelo: quia erat magis a deo distans: ⁊ oportebat q̄ in eius cognitionē inquirendo queniret: angelus āt statim deiformi intellcū sine ingstitione in dīna q̄ēire potuit.

Ad primum g̃ dōm q̄ in demonib⁹ remanet naturalis pō ad bonuꝫ: vt remota ⁊ indispōsita ⁊ p ꝺtrarium hītum depꝛauata: qua possent benefacere si vellent: sed velle nō possūt. quia hītus malicia ab eius voluntate remoueri non pōt: quia iam in statu vie nō ē. ¶ Ad scōm dōm: q̄ cum in angelis nā sit bona: opꝫ q̄ naturalis appetitus eoꝝ bonus fit: qui tamen p circunstātias depꝛauatur: quas apponit deliberatiua voluntas inquātuꝫ volūt eē ⁊ viuere sub tali deformitate peccati: sicut luxuriosus desiderat viuere in sua turpi delectatione. ¶ Ad 3m dōm: q̄ scōm quosdam sindereſis in demonibus nō remurmurat culpe: sed pene: ⁊ i hoc magis peccāt ordinationi diuine iusticie renitētes: sed ℔ nō vī verum: quia impossibile ē q̄ aliquid nō renitatur suo ꝺrio. In sidereſi autē sūt vl ia principia iuris naturaliꝫ vñ opꝫ q̄ remurmuret oī ci quod cōtra ius naturale sit. Sed tñ istud murmur ē actus nāe. In demonibus eniꝫ volūtas ꝓuersa repugnat scōm quā claudūt suas virtutes inspectiuas ab omni ꝺsideratione: vt dicit Dionysiꝰ in quarto capitulo de diui. no. ¶ Ad 4.m dōm: q̄ quāuis isti actus in se boni sint: nō tamen bñ fiunt. quia coacte ⁊ nō ex electione bonum quodcūq; operātur. ¶ Ad gntū dōm: q̄ quidam dicunt: q̄ eoꝝ culpa ⁊ pena creſcere pōt vſq; ad diem iudicy. sed hoc nō vī verum: quia cum nō sint ī statu vie: sicut nō i bonum: ita nec in peius mutari possūt. Uñ dicēdum: q̄ eoꝝ culpa vl superbia ꝺcitur creſcere: nō quātum ad itēsionem malicie: ſz quātum ad multiplicitatē actus: pēq ēt eēntialis nō creſcit: sed accidētalis q̄ ē ex multitudie ꝺmnatoꝝ: sicut ē ēt de premio bonoꝝ āgeloꝝ. ¶ Questio II.

Deinde queritur de cognitiōe demonum. ¶ Et circa ℔ q̄rūtur duo. Primo vtrum demões vigeāt acumine sciētie. Scōo: de diuinatiōe que per eos fit.

¶ Utrum demones sint acute scientie.

Ad primum sic ꝓceditur. vī q̄ demones nō sūt acuti sciētia: sicut in lra dicitur: sicut enim dicit Dionysius ī quarto cap. de diui. no. Malum demonis ē furoꝛ irrōnalis amens cōcupiſcētia ⁊ fantasia proterua. Nec āt oīa hebetudinē cognitionis ipoꝛtāt. ergo vī q̄ scie acumine nō polleāt. ¶ P. secūdū phos nā subaꝝ intellectiuaꝝ pficiſ intellectu ⁊ voluntate: sed sicut volūtas perficiſ per appetitum boni: ita itellectus per cognitionem veri: cum ergo volūtas eoꝝ nō possit in bonum: vī q̄ nec intellectus in veꝝ ¶ P. reuelatio supnoꝝ spirituū fit per illuminatiōem: ſz demones cum sint in ꝓpetuis tenebꝛis illuminari non possūt. g̃ nec aliqua cognoscere pñt reuelatiōe bonoꝝ āgeloꝝ.

¶ P. cognitio p experientiam lōgi tpis ē accipiētis sciam a rebus: q̄ ex multis memoꝛys fit vnum experimētum: vt ī ꝓncipio metaphice dr. memoꝛia vero a sensu oriſ: angeli aūt cognitio nō ē ex rebus accepta. g̃ p experiētiam lōgi tpis cognitiōis acumen nō bñt.

Sed contra ē q̄ ō in lra auctoꝛitatib⁹ sanctoꝝ ꝓbatur: q̄ ō ēt eoꝝ nomē ostēdit: q̄ a demones ꝺcūt quasi sapientes. Itē Dion. ꝺcit 4.° ca. de di. no. Data aūt angelica donā nequaq; mutata ē ꝺcim⁹: sed manere integra ⁊ splendidissima. sed iter alia attributa nālia angeloꝝ vnū fuit perspicacitas intelligētie. ergo hoc adhuc in eis manet.

Respōdeo dōm: q̄ cuꝫ peccatū nō tollat naturā: sed tñ ꝺminuat ꝺbilitatē ad bonuꝫ scōm q̄ facit magis a gratia ꝺstare: opꝫ in demonib⁹ lumen intellectuale perspicuū remanere: q̄ nā eoꝝ intellectualis est: cognitio āt eoꝝ de reb⁹ ē duplex: q̄dam enī sūt q̄ꝝ cognitio p cās nāles vl signa bñ nōdū pt: et talia nō nisi reuelatiōe supnoꝝ spirituū cognoscūt. Quedam vero sūt quoꝝ cognitio p nām bēri pōt: ⁊ hoc duplr: vel p causas determīatas ad effectus nāles: ⁊ talia cognoscūt p subtilitatē nāe sue inḡtum in eis resplēdent silitudines totius ordinis vniuersi: vl p aliqua signa ex quibus vt i pluriꝫ pōt alicui cognitio bēri: sic medici pronosticanf de sanitate vl ō morte ⁊ talia cognoscūt p experientiam tē poꝝ scōm q̄ talib⁹ signis pluries tales effectus ꝺcurrerūt.

Ad primum ergo dōm. q̄ furoꝛ ⁊ ꝺcupiscentia ⁊ fantasia nō sūt in demonibus ꝓpe ſz metaphoꝛice: cū pertineāt ad sensitiuā partē: que nō ē in angelis: ois eni defectus aīe qui in nobis accidit: vel est ex fantasia quātū ad cognitiōem: cui⁹ ꝓprium est falsitas fm phm in ārto matapꝫce: vl ex passionib⁹ irascibilis ⁊ ꝺcupiscibilis quātū ad affectiōem: ⁊ iō voluntas ōmonū inoꝛdinate detestans ⁊ appetēs aliquid ꝺr furoꝛ ⁊ cōcupiscētia. Et intellꝰ suus deoꝛdinatus ꝺr fantasia. ℔ āt deoꝛdinatio intellꝰ ē ex praua voluntate: ⁊ iō ꝺr fātasia ꝓterua: q̄ ꝓteruus ē qui pertinaciter veꝝ impugnat.

Irrōnalitas aūt ⁊ amentia furoꝛi ⁊ ꝺcupiscētie importāt obliquitatē volūtatis a recto iudicio intellꝰ vl rōnis et ignoꝛātiam nō speculationis sed electionis: fm quā ois malus est ignoꝛās. ¶ Ad scōm dōm: q̄ voluntas est dña sui actus magis q̄ intellꝰ: qui ipsa in veritate compelliſ: ⁊ iō scōm actum volūtatis bō ꝺcitur malus vl bonus: q̄ act⁹ volūtatis est actus hois: quasi in eius ꝓtāte exiſtēs: nō āt fm actum intellect⁹: cui⁹ ipse non ē dīs. ¶ Ad tertium dōm: q̄ reuelatio supernoꝝ spirituū fcā demonib⁹ nō est p modum illuminatiōis: ita q̄ lumē intellectuale demonis vigoreſ p applicatiōem claritatis luminis āgelici: ſz p modum locutiōis: ita q̄ sibi exponūf cognoscibilia quedā p modum quo prius nō exponebaf: sicut infra patebit. distinctiōe vndecia. ¶ Ad q̄rtū dicēdū q̄ q̄uis cognitionē a rebus nō accipiat demon. tñ acuitur ei⁹ sciētia p lōgitudinem tpis. per spēm enim rei quā hz innatam cognoscit rem: ⁊ ea q̄ in re sunt: sed anteq̄ ꝺtermietur ꝺterminate contingēs: ⁊ precipue ad vtrūlibet nō ē in eo effectus eius. Unde pōt in ipsa cognosci: qui tamen cognita ipa cognoscīt q̄n iā ad effectū ꝺtermīata est.

¶ Utrum per demones possit fieri diuinatio.

Ad primum sic ꝓceditur. vī q̄ per demones diuinatio fieri nō possit. Prenunciatio enim futurorum diuinitatis ē signum. Uñ dr Ysaie. 41. Uētura quoq; ānūcietis ⁊ dicem⁹ q̄ dy estis. Sed demones sūt oīno ꝺnitatis expertes. g̃ per eos diuiatio de futuris fieri non pōt. ¶ P. bonoꝝ ꝓphetaꝝ ē veri tatē de futuris predicere: vt ꝺcitur Piere. 38. Q̄ iste est ꝓpheta quē misit dñs: cui⁹ verbū cuenit. Si ergo hoies vtute demonū vera de futuris dīnando pnunciāt: videf q̄ qui p reuelatiōem demonū prophetant veri prophete ꝺcēdi sunt. ¶ P. nō est cognitio rei nisi per spēm eius: ſz spēs euētus futuri non pōt per demonem in aīa fieri nisi demon spēs causaret. ergo videtur q̄ per ipsum ꝺuinatio fieri non possit. ¶ P. mentem hois nullus formare pōt: nisi solus deus: vt Aug. in littera ꝺcit: ſz nō potest cognitio alicuius accipi: nisi mens alicui⁹ aliquo lumīe formaretur. ergo videtur q̄ per demones precognitio futurorum accipi non possit.

Sed contra in demonibus ē potētioꝛ virt⁹ intellectiua q̄ in hoib⁹: sed homo pōt alteri denūciare: q̄ ō scit futuꝝ. g̃ ⁊ demones: sciunt āt q̄daz futura: cū ēt quoꝛūdam futuroꝝ cognitio ab hoibus habeatur: vt ab astrologis ⁊ medicis. g̃ per demones diuinatio fieri pōt. ¶ P. quādo aīa retrahitur a motibus exterioꝛib⁹ circa coꝛpus: vt in somno quoꝛūdam futuroꝛū ꝓprecognitiōem accipit. non enim omnīo negandum est diuinationē fieri ī somnis: vt ꝺcit phs in libro de som. ⁊ vigilia. Sed demones circa regimē coꝛporis nō occupātur. ergo videtur q̄ futuroꝛum cognitionem ⁊ habere ⁊ alys conferre possint.

Respondeo dicēdū: q̄ futuroꝝ quedam sunt determinata in suis causis: quedaz vero nō habēt causas determinatas: sicut que sūt ad vtrūlibet: quilibz aūt effectus fm q̄ in cā sua determinatur: in ea pōt cognosci. Si enim ꝺterminatur in ea: vt ex q̄ necessario contingat certitudinarie cognoscetur: sicut sunt ea que circa motum celi accidūt: vt oꝛtꝰ ⁊ occasus: ⁊ eclypses ⁊ ꝺiunctiōes luminariuꝫ: que oīa multo melius demones sciunt p spēs causaꝝ innatas q̄s astrologꝰ p artez. Si aūt ꝺterminētur in causis: vt ex quib⁹ frequēter cōtingat cū ptāte tñ deficiēdi in minoꝛi parte pp impedimētum ex pte agentis vel ex parte recipientis actionū: coꝝ ꝓcognitio nō certitudinalis: sed ꝺiecturalis bēri potest: ⁊ hoc modo astrologus ꝓdicit quedam futura q̄ consequūtur ex motib⁹ celi istis iferioꝛib⁹: que tñ impediri pñt pp ꝺfectum inferioꝝ cāꝝ: ⁊ hec ꝓcognitio tāto magis ad certitudinē accedit quāto ad vnū effectum plures cause ꝺcurrētes cognoscūtur: ⁊ quāto virtus cause melius scīt. Uñ demones subtilissimi sunt in taliū futuroꝛum precognitiōe: sed ea que nō bñt cās determinatas: vt que sunt ad vtrūlibet vl in minoꝛi parte nō pñt cognosci in cāis suis sed i seipis tñ: vt pñtia sunt. vñ eoꝝ precognitio soli⁹ dei ē: cui ab eterno pñtia sunt: vt in primo ꝺctum ē: ꝺstinctione. 38. Et cui deus reuelare voluerit: ⁊ talium futuroꝛū cognitionē: nec hoīes nec demones habere pñt: nisi reuelatione supnoꝛum spirituum. Ea vero que ipsi demones ꝓcognoscūt reuelare possunt: nō quidē obꝺciendo se aīe: sicut in speculuꝫ: in quo vñr que in speculo relucēt. vt q̄dam ꝺcūt: q̄ aīa humana ad minus scōm statum vie nō videt ea que sūt a mā separata: nisi quatenus ex fantasmatibus in eoꝝ cognitiōem venit. Nec itez spēs que sūt in itellectu angelico: sūt ꝓportionate intellectui humano: cū multo simpliciozes sint ⁊ vliozes. Uñ sicut spēs q̄ sūt ī itellcū imaḡatio nō pōt comprehēdere: nec ēsus spēs que sunt in imaḡatiōe: ita nec itellectus humanus fm statum vie: spēs q̄ sunt ī itellcū angelico: sed angelus bonus vl malus aliꝛ ea q̄ cognoscit reuelare pōt. ſ. p applicatiōem luminis sui ad fantasmata: sicut applicatur lumē intellꝰ agētis. vt eis q̄dam itēriones in itellcū eliciantur: ⁊ quāto lumen fuerit foꝛtius ⁊ perfectius: tāto plures ⁊ certioꝛes cognitiōes eliciētur. Et iō ex fantasmatib⁹ illu

stratis lumine angelico resultat aliquorum cognitio in intellcũ possibili hois ad quã eliciẽdã illustratio intellꝰ agẽtis humani nõ sufficeret:cũ lumẽ eius sit debilius lumine angeli.

Ad primuz g̃ dõm:q futura scõz q hñt determinatiõem in causis suis accedũt ad rationẽ pñtium in q̃tum ia quodãmodo sũt determinata i causis suis:ꝛ iõ eoꝝ precognitio non propẽ dr̃ divinatio:vt qñ medicꝰ p̃dicẽ sanitatẽ futurã:ꝛ astrologꝰ eclypsim vel pluviam:ꝛ aliq̃ hoꝝ:nisi forte apud eũ:quẽ latet ordo cãe ad cãtum:vñ in illis que oibꝰ nota sunt nullus dicit divinationem eẽ:vt solẽ oriri cras. Sed divinatio ꝓpẽ ẽ eorũ q̃ cãs determinatas nõ bñt:hec enĩ precognoscere soliꝰ dei est:a cᵒ actᵒ vsurpatiõe divini vocãtur:qui futurꝰ prenũciandis intẽdũt. ¶ Ad scõm dõm.q falsi ꝓphete distinguunt a veris q̃tũ ad tria ad minus. Primo quantũ ad revelatiõis auctorem:qz boni ꝓphete futura predicunt divino lumine mediãtibus bonis angelis inspirati.sz falsi ꝓphete:vel sequũt spũ suũ nihil euidẽtes:sed mendacia ꝯfingẽtes:vl̃ p revelatiõem immũdi spũs. Scõo quãtũ ad intẽtiõem p̃nunciationis:qz falsoꝝ ꝓphetaꝝ finis ẽ aliq̃ lucꝝ tpale. Unde dr̃ Ezech.13. Violãt me ad populũ meũ pp pugillũ ordei ꝛ fragmẽ panis:vel saltẽ ipsiꝰ õmonis revelãtis intẽtio puersa ẽ:q deceptiõem intendit. Sz ꝓphetaꝝ bonoꝝ tota intentio in rectũ finẽ ordinatur.3° quãtũ ad certitudinẽ pnũciatoꝝ:qz bonoꝝ ꝓphetia innititur dine pscie que oium futuroꝝ cuẽtus ituẽr.sed pnũciatio maloꝝ ꝓphetaꝝ innitr̃ prescie demonũ q̃ scientialis ẽ. ¶ Ad 3ᵐ dõm:q demon põt aliq̃ ignotũ manifestare sine cãtione noue spẽi duplr̃:aut ex speciebus i imaginatiõe seruatis diuersimode cõpositis ꝛ diuisis et fortiori lumine illustratis alias intẽtiões eliciẽdo:aut ẽt novas spẽs in imaginatiõe formãdo fm aliquã trãsmutatiõem organi corpalis. ¶ Ad 4.ᵐ dõm:q solus deꝰ format mẽtẽ hois iustificãdo: nõ tñ solus imediate intellectuali lumie illustrat:nisi intelligaẽ a lumie cõnãli quod a solo deo ẽ. ¶ Ad 5ᵐ dõm:q astrologi nõ põt p̃nũciare euẽtꝰ:nisi qz reducũt ad motũ celi:sicut ad cãm:vl̃ per se sic trãsmutatiões q̃ accidũt in corpalibꝰ:vt tẽpestates et sterilitates:ꝛ pestilẽtias:ꝛ hoꝝ:q̃ tñ impediri põt fortiozibꝰ motibꝰ supueniẽtibꝰ.vt dic̃ phs in lib.de som.ꝛ vigi. vel p accñs:sic̃ ad transmutatiõem corpis disponit animꝰ ad aliq̃s actᵒ magis q̃ ad alios sic̃ ex nãli ꝯplone qdam sũt ꝑni ad luxuriã vl̃ ad irã ꝛ hoꝝ.nõ tñ talis dispõ corpis aie necẽitatẽ inducit. Uñ in bis q̃ ex libero arbitrio dependẽt maxie coꝝ iudicia fallũt. ¶ Silr̃ ẽt medici:ex signis ex reriꝰ apparẽtibꝰ cãs interiores cognoscunt ex gbꝰ sequit sanitas vl̃ mors:vl̃ sp:vel in maiori pte:ꝛ hoc ia demones pcognoscere põt:nõ ãt oia futura sũt talia. ¶ Ad 6ᵐ dõz q̃ divinatiões ẽt q̃ in somnis sũt reducũt in aliq̃ signa vel cãs nãles.Hꝰ ãt ꝯtingit duplr̃:vno mõ in bis:quoꝝ cã ẽ in ipo somniãte:ꝛ Hꝰ ꝯtingit duplr̃.vel ita q ipm sõniuz ẽ cã euẽtꝰ futuri:sic̃ qñ gs pp hoc qõ in somno videt moueri ad aliqd faciẽdũ.vl̃ ẽ signũ futuri:cuiꝰ cã i ipo ẽ:sic̃ qñ gs sõniat se comedere dulcia:significaẽ q flegma dulce in eo domineꝫ:exq̃ medicᵒ põt aliquẽ cuẽtũ futuꝝ conyceꝫ vl̃ morbi vl̃ salutis.Si ãt neutro mõ se hẽat:tũc nõ ẽ nisi p accñs:sic̃ ꝯtingit p accñs me cogitãte de aduẽtu alicuiꝰ illũ venire.Alio mõ i bis q̃ cãm bñt extra somniãtez:ꝛ in bis euẽtus frequẽter rei somniate se hz ad somnuz vt p accñs:qñq; tñ somnũ ẽ signũ euẽtꝰ futuri: hoc ãt ꝯtingit duplr̃.vno mõ ex pte illa q̃ cognitiõem a corpe accipit:quãtũ imprimitur in ipm virtꝰ corpis celestis:ex motibꝰ eni corpoꝝ celestium relinquunt quedã impressiones et motus:q̃ sũt signa motuũ celestiũ in corpibꝰ inferioribus ꝛ fm q̃ isti motus queniunt ad imaginatiõem figurãtur imagines illoꝝ effectuũ:ad q̃s disponũt motꝰ celestes fz similitudinẽ magis vl̃ minꝰ expressam:fm q virtꝰ imprimẽs ẽ fortior vl̃ debilior:ꝛ fz q virtꝰ recipiens ẽ magis disposita vl̃ minꝰ ꝛ magis quieta ab alijs occupationibꝰ:ꝛ ꝑpter hoc hõ sentiũt in dormiẽdo:qz aia vacat ab exterioribꝰ: motibꝰ:ꝛ ꝑcipue in nocte:ꝛ circa hozam digestionis complete:ꝛ q hũc modũ quedã aialia precognoscũt q̃dã futura fm q est necessarium ad eoꝝ sustentationem:sicut pisces tẽpestatẽ futurã motibꝰ suis prenũciãt:dum de loco ad locũ mouẽt:ꝛ silr̃ ẽt in formicis ꝛ multis alijs aialibꝰ ad sensum pz:quozũ imãginatiões sunt quiete q̃s hũane pp multiplices motus rõnis. Alio modo scõm q aia cognitiõem accipit ex influentia luminis sũbe separate vl̃ dei vl̃ angeli cui vehemẽtius coniũgitur quãto magis ab occupatiõe corpis cessat.ꝛ pp hoc revelationes in somnys fiunt:ꝛ in illis precipue quoꝝ aia corporis affectionibus nõ subditur.ꝛ quãto eoꝝ imaginatio magis obedit intellectui:tãto figurãtur in ea expressiones similitudines:ꝛ pp hoc virtutes morales multũ faciũt ad sciam:ꝛ precipue virtꝰ castitatis:vt dic̃ ꝰmetator i septio phycoꝝ:castitas enim precipue inter virtutes morales corpus anime obediens reddit.

¶ Questio. III.

Deinde queritur de vtute demonũ in operãdo.

Et circa hoc querũt duo. Prio vtrũ possint aliquos veros effectꝰ opari i mã corporali. Scõo vtꝝ eoꝝ auxilio ꝛ ꝯsilio vti liceat.

¶ Utꝝ demões possint iducere in materia corpoalem verum effectum corporalem.

Ad primum sic ꝓceditur.vr̃ q õmones vez effectũ corporalẽ iducere nequeãt:qz dr̃ scõe thessalo. 2°. q antixps veniet in signis mendacibus :sed tunc maximam potestatem demones habebũt.g vr̃ q nullo mõ possint aliqué effectũ verũ iducer̃.

¶ Preterea.id qõ datum est in manifestationem ꝛ ꝯfirmationem fidei non debet concedi fidei aduersarys.sed operatio signozum data est ad confirmationem fidei:vt habetur Marci vltimo. Illi autez ꝓfecti ꝛc. Ergo videtur q non subsit potestati demonum miracula facere.

¶ Preterea.oĩs alteratio reducitur in motum localez: vt in septimo physicozum probatur: quozum primus est motus celi:sed demones motum celi variare non possũt quia hoc solius dei est: vt Dionysius dicit in epistola ad policarpum.ergo videtur q nullam transmutationez in corpozibus inferiozibus facere possint de forma i formã

¶ Preterea.id quod subiacet virtuti corpozali non habet virtutem imprimendi in corpora:sed demones subdũtur virtutibus stellarum. vnde ẽt malefici constellationes determinatas obseruant ad invocandum demones.ergo videtur q non habeant virtutem imprimẽdi in corpora.

¶ Preterea.demones non operantur nisi p modum artis.sed ars non potest dare formam substãtialẽ.vñ dr̃ i capᵒ õ nũerris.Sciãt auctores alchimie spes trãsformari nõ posse.g nec demones formas subales iducere.

Sed contra est qõ dicit Exodi.7.q (cere pñt. magi pharaonis vtute demonũ operantes virgas in serpẽtes verterũt. ¶ Preterea.fortius agit i id qõ minꝰ ẽ forte:sz virtus demonis est fortior vtute corpali.g pñt corpa trãsmutare ꝓpa virtute.

Respondeo dõm.q circa Hꝰ põt eẽ duplex error. vnus fuit gentilium qui credebant demones:quoꝝ vtute magi opabanꝫ:deos eẽ:ꝛ ita p modum creationis posse nouos effectus producere:et ille ẽ secũdus modus quem ponit in littera magister. Alius est Auicẽne q ponit q materia corpoalis multo fortius obedit cõceptiõi substãtie separate q̃ qualitatibus cõtrarys agẽtibus in natura:quia agẽtia naturalia sũt tãtuz disponẽtia ad formaz q̃ ẽ ex influẽtia substãtie separate. Unde ad ꝯceptõez substãtie separate etiã ꝑter ordinẽ motus celi sequitur aliquis effectus in iferiozibus:ꝛ ponit exẽpluz de aia humana:ad cuius ꝯceptionẽ totũ corpus mouetur vl̃ in libidie ad imaginationẽ mulieris amate:vl̃ ad cauẽdum ex imaginatiõe ꝛ timore casus:ꝛ hic ẽ ꝑmus modus qui tãgitur in lra:q mã corpoalis ꝺseruiat ꝺmonibus ad nutũ:huic autẽ positiõi ꝯtradicit̃ ꝛ a philosophis ꝛ a theologis. A philosophis quidẽ qz dicũt q motus celi ẽ instrumẽtum intelligẽtie mouẽtis. Unde nõ nisi eo mediãte põt prouenire effectus in iferiozibꝰ ab intelligẽtia. A theologis etiã ꝯtradicitur:quia forme corpozales nõ sũt ex influẽtia demonuz:sz ex influẽtia dei qui eas in potẽtia mãe posuit: ꝛ educere i actuz potest sine adminiculo alicuius iferiozis agẽtis sz q in actiuũ educũtur sz cursuz nature ex determinatis agẽtibus naturalibus. Uñ huius positiõis ẽ falsum fundamẽtuz. Et ideo dicẽduz q demones virtute ꝓpria nullã formaz i materiã ifluere possũt:nec accidẽtalẽ: nec substãtialẽ:neq; reducere eam i actuz nisi adminiculo ꝓprie agẽtis naturalis:sicut etiã artifex:nõ ꝓpria virtute:sz virtute ignis appositi calefacit:ita ꝛ ꝺmones ad determinata passiua possũt ꝯiungere actiua:vt sequatur effectus ex causis quidẽ naturalibus:sz propter ꝺsuetũ cursum nature ꝓpter multitudinẽ ꝛ vehemẽtiam virtutis actiue reruz aggregataruz ꝛ ꝓpter habilitatẽ passiuoz: ꝛ iõ effectᵒ q nõ sẽ in ptãte alicuiꝰ vtutis actiue nãlis ꝓducere nõ pñt:vt suscitare mortuũ vel aliqd hoꝝ scõm veritatẽ:sed in prestigijs tãtum:vt infra dicetur.

Ad primum ergo dicẽdum.q tẽpore antixpi aliq̃ vera miracula fiẽt virtute demonuz pmissiõe dine:in illis tamẽ ad q̃ virtus demonis se extendit:tamẽ dicũtur oĩa mẽdacia ex parte finis:quia ad decipiẽduz sũt. ¶ Ad scõz dicẽduz q signa facta p bonos possunt distingui ab illis q̃ p malos fiũt triplr̃ ad minus. Prio ex efficacia virtutis operantis:qz signa fcã p bonos vtute dina fiũt in illis etiã ad q̃ virtus actiua nãe se nullo modo extẽdit:sicut suscitare mortuos ꝛ huiusmõi:q̃ ꝺmones fz vtatẽ facere nõ possũt:sz i pstigijs tãtuz: q̃ diu durare nõ possũt. Scõo ex utilitate signozuz:qz signa p bonos facta sũt ꝺ rebus vtilibus: vt i curatõe infirmitatuz ꝛ huiusmõi Signa autẽ p malos facta sũt i rebus nociuis vl̃ vanis:sicut q volãt i aere:vl̃ reddũt mẽbra boiuz stupida ꝛ huiusmodi:ꝛ hãc differẽtiaz assignat brũs Petrus i itinerario elemẽtis. Tertia dr̃ia ẽ quãtũ ad finẽ:qz signa bonoꝝ ordinãt ad edificatiõz fidei ꝛ bonoꝝ moꝝ:sz signa maloruz sũt i manifestũ nocumẽtũ fidei ꝛ bonestatis. Et quãtũ ad modũ dr̃nt:qz boni operãtur miracula p iuocatiõz diuini nois pie ꝛ reuerẽter:fz mali gbusdã ꝺliramẽtis:sicut q ĩcidũt se cultris:ꝛ hoꝝ turpia faciũt:ꝛ ita signa p bonos facta manifeste põt discerni ab his q̃ vtute ꝺmonũ fiũt. ¶ Ad 3ᵐ dicẽdũ.q talẽ alteratiõz ꝓcedit aliqs motus localis i quãtũ vtutes actiuas colligũt:ꝛ ꝺterminatis passiuis apponũt:sz talis motus localis nõ reducit̃ i motũ celestẽ: qz nõ ẽ fz aliquã virtutẽ mouẽtẽ nãlẽ:sz iquãtũ obedit vtuti demonis ad motũ localez:qõ ẽ vtute nãe sue:q̃ supra corpora põt:nõ qdẽ vt aliquã formã ifluat:sz vt localr̃ moueat:qz motus localis nõ ẽ fz acqsitionẽ alicuius qõ in re sit q̃ moueẽ:qz locus ẽ extrinsecus locato. ¶ Ad quartũ dicẽdũ.q corpora celestia nõ babẽt aliquã ipressionẽ i ꝺmones:vt eis subdãt. Sz ideo aduocati sub certa cõstellatione veniũt:qz sciũt virtutẽ illius ꝰstellatõis iuuare ad effectũ q requirit̃:vl̃ pp hoc vt hoies iducant̃ ad venerãduz aliqꝺ numẽ i stellis:ex quo idolatrie ritꝰ ꝓcedit. ¶ Ad 5ᵐ dicẽduz.q ars vtute sua nõ põt formã substãtialẽ ꝯferre: qõ tamẽ põt virtute nãlis agẽtis:sicut pz in hoc q p artez inducit̃ forma ignis in lignis:sed q̃daz forme substãtiales sũt quas nullo mõ ars iducere põt:qz propria actiua ꝛ passiua inuenire nõ põt:sz in bis põt aliqd simile facere:sicut alchimiste faciũt aliqd simile auro quãtum ad accidẽtia exteriora:sz tamẽ nõ faciũt verus aurũ:qz forma substantialis auri nõ ẽ p calorẽ ignis quo vtunt̃ alchimiste:sz per calorẽ solis in loco determinato:vbi viget virtus mineralis:ꝛ iõ tale aurũ nõ hz operationẽ cõsequẽtez spẽm:ꝛ silr̃ in alijs q̃ eoruz operatiõe fiunt.

¶ Utꝝ vti auxilio ꝺmõis ad effectᵒ corpales sit malũ. II.

Ad secũduz sic ꝓcedit.vr̃ q vti auxilio demonũ in talibus opibus nõ sit malũ. Ipse.n. Paulus cozinthiũ fornicariũ tradidit sathane in interitũ carnis:vt dicit̃ pme Loz.5.sz i hoc nõ dicit̃ peccasse:ergo vti licz obsequio demonũ. ¶ Ꝑ.licz auxiliũ accipe etiã a pctõribꝰ: vt elemosinã vel aliqd huiusmõi:sz i demõibus nõ ẽ inuenire nisi nãz q̃ bona ẽ ꝛ pctñ.ergo vr̃ q auxilio eoruz vti liceat. ¶ Ꝑ.deus extulit vtutes vbis ꝛ rebus :sz vtute quorũdã vbozũ ꝛ rez demones aduocant̃.ꝛ q̃si ꝯpellũt.ergo vr̃ q eoꝝ auxilio vti liceat. ¶ Ꝑ.id qõ vgit i aliquã vtilitatẽ ꝛ nulli derogat:nõ vr̃ ẽ pctñ:sz p innocentibus demonũ frequẽter multa vtilia fiũt: sicut pz in inuẽtõe rerum amissaꝝ.g̃ vr̃ q i talibꝰ vti licz eoꝝ auxilio.

Sz cõtra deutronomy.i7. Precepit dñs oẽs icantatores ꝛ maleficos iterfici:mors aũt corporalis non infligit̃ sine grani pctõ:ergo vr̃ q̃ grauiter peccãt q talibus itẽdũt. ¶ Ꝑ.Aug.dicit sup Gen̄.libro scõo. oẽs divinatiões eẽ fugiẽdas ꝛ canẽdas.ergo ꝛc.

Respõdeo dõz.q ea q̃ sũt supra facultatẽ hũanam ꝛ nãe a solo deo requirẽda sũt:ꝛ iõ sicut grauiter peccat qui illõ qõ ẽ deo creature ꝑdit p idolatrie cultũ:ita ẽt grauiter peccãt q ea q̃ a deo expetẽda sũt: auxilio demonũ iplorãt:ꝛ hoꝝ ẽ vaticinatio õ futuro.vñ dr̃ ysa.8. Nũgd nõ ppl̃s a deo suo ꝛc. Et silr̃ ẽt i alijs opibus magicis:i gbꝰ ꝯplemẽtũ opis ex vtute demonũ expectat̃. In bis.n.oĩbꝰ ẽ apostasia a fide p pactũ initũ cũ demõe:vl̃ vbotenus si iuocatio iterfit:vl̃ facto aliquo:ẽt si sacrificia desint.nõ.n.põt hõ duobꝰ dñis seruire.vt dr̃ Mat.7.

Ad primuz ergo dõz.q Paulus ꝛ gdã alij scripserũt aliq̃ ꝺmones fecisse nõ pacto cũ eis inito:sz sicut vtutẽ dinã i eis exercẽtes:sicut ẽt ptãtũ celestiũ offiñ dr̃ ꝺmões arcere. ¶ Ad 2ᵐ dõz.q pctõres quãdiu i hac vita viuũt:põt fieri mẽbra xpi:q̃tũcuq; videãt i malicia obstiati:ꝛ iõ ex charitate diligẽdi sũt ꝛ ab eis bñficia recipi põt ꝛ ipẽdi:dũmõ ꝺ charitate nõ sint:sz postq̃ a corpe i dãnatiõz decedũt idẽ ẽ iudiciũ õ eis ꝛ õ demonibus. ¶ Ad 3ᵐ dõz.q nõ ẽ credẽdũ aligbus vtutibꝰ corporalibus ꝺmones subiacere: ꝛ iõ nõ cogũt̃ iuocatoribꝰ ꝛ fcis gbusdã maleficis nisi q̃tũ p Hꝰ cũ eis fedus initꝰ fz qõ dr̃ ysa.28. Percussimꝰ fedꝰ cũ mõte:ꝛ cũ iferno fecimꝰ pactũ. ¶ Ad 4ᵐ dõz.q nlla vtilitas eẽ pt p q̃ aligd faciẽduz sit: qõ i õi vgat iniuriã:qõ ꝰtigit:qñ illõ qõ ipiꝰ ẽ ñ ab ipo q̃rit (sz cũ eiꝰ aduersario fedꝰ initꝰ. ¶ Expõ textꝰ.

Bonum vo argñ.ꝛc.Sz ꝺ li.ar.ẽ q cogi ñ pt: sz negatões nõ recipiũt magis ꝛ minꝰ. q̃ nec li.ar. ¶ Ad qõ dõz.q q̃uis negatio fz illõ qõ ẽ magl vl̃ minꝰ ñ recipiat:tñ dr̃ itẽdi ꝛ remitti:qz hz cãz i subto:sic̃ q caret sba oculi magis dr̃ cecꝰ q̃ille cuiꝰ visus dr̃ ab hũore ipeditꝰ ad pupillã cõsueẽte:ꝛ iõ dici pt libertas arbitrij maior ꝛ minor fz modus nãe i qua ẽ.

Occulta quedã sciẽtia ⁊c.) ⁊per hec femina intelliguntur virtutes actiue existentes in rebus ex virtute celesti ⁊ ex qualitatibus actiuis ⁊ passiuis: qz semẽ in ⁊° phy. cõputatur inter causas actiuas.

¶ Utr̃ angeli oẽs corpei sint: qõ qbusdã visus ẽ: qb⁹ Aug. ꝓsentire vĩ dicẽs oẽs angelos añ causs hũisse corpa tenuia ⁊ spũalia: sz i casu mutata in deteri⁹ malorũ corpa ꝑ i eis possent pati.

¶ Distinctio. VIII.

Solet ẽt i qõne ꝟsari apud doctos vtr̃ angeli oẽs boni. s. ⁊ mali corporei sint. i. corpa bẽant sibi vnita. Oz aliq putãt initẽtes ꝟbis Aug. q dicere vĩ q ãgeli oẽs añ ꝓfirmatiõez vl̃ lapsũ corpa aerea habuerit ꝫ purioze ac supioꝝ aeris pte formata ad faciẽdũ habilia nõ ad patiẽduz. ⁊ angelis bonis: q pstiterũt talia ꝓseruata sẽ corpora: vt i eis possint facere ⁊ nõ pati: q̃ tãte sũt tenuitatis vt a mortalib⁹ videri non valeãt: nisi supuestita aliq̃ grossiori forma q̃ assũpta videẽt depositaq̃ videri ꝫsinũt. Angelis ꝟo mal̃ mutata sũt i casu corpa i deteriozẽ q̃litatẽ spissiozis aeris. Sic. n. a loco digniori i iferiozẽ locũ. i. in caliginosuz aerẽ deiecti sũt: ita illa corpa tenuia trãsformata sũt i deteriora ⁊ spissiora: in qbus pati a supiori elẽto. i. ab igne. Et ꝫ Aug. sensit se vĩ sup Geneſiz ita dicẽs. Demões aerea dicũt animalia: qz corpoꝝ aereoꝝ nã vigẽt: nec ꝑ mortem dissoluuntur. quia prevalet in eis elementum aptius ad faciendum q̃z ad patiendũ. Ad patiendum. n. humor ⁊ humus: ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinem prebẽt. Transgressores vero angeli cum principe suo nunc dyabolo tũc archãgelo: nõ mirũ si post pcm̃ i hãc caligine ẽ ꝺtrusi sũt. Necq ẽt ꝫ mirꝝ ẽ si ꝓuersi sũt ex pena i aerea q̃litatẽ q̃ possent ab igne pati. Caligino sa tñ aeris tenere tñ ꝑmissi sũt: q eis q̃si carcer sit vsq̃ ad tẽs iudicij. Ecce bis ꝟbis vĩ Augu. id tradere qõ qdã opinãt ꝺ corpib⁹ ãgeloꝝ. Hoc ãt eũ aliq dixisse astruũt: nõ ita sentiẽdo: sz opinionẽ alioꝝ referẽdo: qõ ex ipsis ꝟbis dĩudicare volũt: qb⁹ ait. ꝺmões dr̃ aerea animalia: nõ ait: sũt. Ita. n. qdã dicebãt. De bitatõe ꝟo caligino si aeris i quẽ detrusi sũt: ñ opinãdo: sz rei veritatẽ asserẽdo eũ tradidisse dr̃: qõ isti⁹ locutõis distinctio ondit. Hñt quoq̃ plurimos catholicos tractatores i ꝫ ꝓuenisse atq̃ id ꝓcorditer docuisse: q angeli i corporei sũt: nec corpa hñt sibi vnita. Assumũt ãt aliq̃ corpa deo ꝑparãte ad ipletõez misteriũ sibi a ꝺo inũcti: eadẽq̃ p⁹expletoz ꝺponũt. In qb⁹ corpib⁹ boib⁹ appuerũt atq̃ locuti sũt; ⁊ aliq̃ qdẽ locuti sũt ex ꝑsona dei sine distinctiõe alicui⁹ ꝑsone: aliquãdo ex persona patris vel filij vel spiritussancti.

¶ Oz ꝺs i corpalib⁹ illis antiqs formis appuit.

Nec dubitãdũ ẽ deũ in corporalib⁹ formis appuisse boib⁹: sicut Aug. i sc̃o libro ꝺ trinitate oñdit: ꝓferẽs diuersa scripture testimonia: ex qb⁹ deũ i corporeis formis boib⁹ appuisse ꝑbat: ⁊ aliq̃ ex ꝑsona dei sine distinctiõe: aliq̃ sub distinctiõe personarum sermonẽ factum esse eis.

¶ Be ꝑplexa qõne quã ponit Augu. querẽs an ad exhibẽdũ bas corporales apparitiões creatura noua sit formata: an angeli q añ fuerãt missi: ⁊ si ipsi missi sẽ: vtr̃ seruata q̃litate sui spũalis corporis aliquã speciẽ corporalẽ de corpulẽtiori materia assumpserint: an suum proprium corpus mutauerint in spẽz sue actioni aptã.

Sed vbi deũ boib⁹ in corporalib⁹ imaginib⁹ apparuisse asserit. ꝑplexã qõnẽ ꝓponit: quã nec soluit q̃rẽs vtr̃ i illis corpalib⁹ apparitionib⁹ creatura aliq̃ crearet ad illud opus tm̃: i q̃ de⁹ boib⁹ apperet: an angeli qui anteerant ita mitterentur vt manentes in suis spiritualibus corporibus assumerent ex corpulenta inferiorum elementoꝝ si materia aliquã speciem corporalem: quã coaptatã quasi aliquã vestez mutarent in quaslibet spẽs corporales: veras quidẽ: an corpus suum proprium verterent in species aptas actionibus suis per virtutem sibi a deo datam. Ait. n. Aug. ita in tertio libro de trini. Querenduz est in illis antiquis corporalibus formis ⁊ visis: vtrũ ad hoc opus tantum creatura formata sit: in q̃ deus sicut tunc oportuisse iudicauit: humanis ostenderetur aspectibus: an angeli qui iã erant ita mittebantur: vt ex persona dei loquerentur assumentes corporalem speciẽ de creatura corporea in vsum ministeriũ sui: aut ipsuz corpus suum cui non subduntur: sed subditum regunt mutantes atq̃ vertentes in species quas vellẽt accõmodatas atq̃ aptas actionibus suis secundum attributam sibi a creatore potentiã. Sed fateor excedere vires intentionis mee: vtrum angeli manente spirituali corporis sui qualitate per hanc occulte operantes: assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus: quod sibi coaptatum quasi aliquã vestem mutent ⁊ vertant in quaslibet species corporales: ⁊ ipas veras: sicut aqua vera in vinum verum cõuersum est a domino: an ipsa propria corpora sua trãsformãt i id qõ volũt accõmodatũad id qõ agũt. Sz qõ boz sit: q̃m bõ sine nullo exprimẽ-

to ꝓhibẽdere valeo: sicut angeli q bec agũt. Attẽde lector: qz qõnẽ ꝓpositã nõ soluit: sz idipsuz saz relingt: vtr̃ angeli q mittebant seruatis suis ꝓpriis spũalib⁹ corporib⁹ supuestirent aliq̃ corpulẽtiori spẽ in q̃ possent videri: an ipz corpus mutarent ⁊ trãsformarẽt i quãcũq̃ vellẽt spẽz in qua possent cerni. In qbus verbis videtur Aug. attestari angelos ẽ corporeos: ac ꝓpria ⁊ spiritualia habere corpora.

¶ Oz ꝺs i spẽ q̃ de⁹ est nũq̃z mortalib⁹ apparuit.

Etez ꝫ velut nimis pfunda atq̃ obscura relinquẽtes: illud idubitãrer teneam⁹ q ꝺ de⁹ in spẽ essentie sue nunq̃z mortalib⁹ apparuit: sicut famulo suo Moysi dicit. Nõ videbit me bõ ⁊ viuet. Et in euangelio ioãnis legit. Deũ nemo vidit vnq̃z. Visibile. n. qcq̃ nõ est qõ non sit mutabile. Jõ suba sine eẽntia dei: qm̃ nullo mõ mutabilis est nullo mõ põt ꝓ seipsaz eẽ visibilis. Proinde illa oia q̃ pribus visa sũt: cũ de⁹ illis ꝑsentaret: p creaturã facta eẽ mãifestũ ẽ. Et si nos latet quo mõ ea ministris ãgelis fecerit ꝺs: p angelos tñ eẽ fcã dicim⁹. Audeo iterũ fiducial̃ dicere: nec deũ pez: nec ꝟbũ eius: nec spũz scũz eius q est vn⁹ de⁹ ꝓ id qõ ẽ invariabile atq̃ idipsuz ẽ: vllo mõ eẽ mutabilẽ: ac ꝓ hoc multo minus visibilẽ

¶ Utr̃ demones itrent corpora boium subal̃ ⁊ illabunt̃ cordibus: an id p effectũ dicatur.

Illud et ꝓsideratiõi dignũ videt: vtr̃ ꝺmones sive corporei sive incorporei sint boiuz subal̃ intrent corpora: eorũq̃ aiabus illabant̃: an iõ intrare dicãt̃: qz malicie sue effectũ ibi exercẽt dei ꝑmissione: oppzimẽdo atq̃ vexãdo eas vel i peccatũ ꝓ volũtate sua trahẽdo. Oz in boies introeant atq̃ ab eis expulsi exeãt: euãgeliũ apte declarat ꝫmemozãs demonia i quosdã igressa: ⁊ ꝓ xp̃z deiecta. Sz vtrũ scõz subaz fuerit igressa: an ꝓpter mali effectũ dicant̃ igressa: nõ adeo pspicuum ẽ. De hoc ãt Senadi⁹ in diffinitiõib⁹ eccliasticoꝝ dogmatũ ait. Demones ꝑ inergiã opationẽ nõ credim⁹ subal̃ illabi aie: sz applicatõe ⁊ oppssiõe vniri. Illabi ãt mẽti illi soli pole ẽ qui creauit: q nã subsistẽs incorporeus capabilis est sue facture. Ecce hic vĩ insinuari q subal̃ nõ illabãtur demones: vel itroeant corda boiuz vl̃ corpora. Beda quoq̃ sup illũ locũ apl̃oꝝ actum: vbi Petr⁹ ait Ananie. Cur tẽtauit vel iplevit sathanas cor tuũ. dic̃. Notãdũ q mẽtẽ bois iuxta subaz nihil iplere possit nisi creatrix trinitas: qz tñmodo scõz operationẽ ⁊ volũtatis instinctũ: aia de bis q̃ sũt creata ipletur. Implet ergo sathanas cor alicui⁹: nõ q dẽ ingrediens in eũ ⁊ in sensuz ei⁹: neq̃ itroiẽs aditũ cordis: siq̃ dẽ ptãs bec soli⁹ dei est: sz calida ⁊ fraudulẽta deceptõe aiaz in affectũ malicie trahẽs p cogitatiões ⁊ incẽtiua viciozꝝ qb⁹ plenus ẽ. Implevit ãt sathanas cor ananie: nõ intrãdo: sz malicie sue vires iferendo. Idẽ. Spũs imũdus flãma virtutũ de cordib⁹ fideliũ expulsus: doctorib⁹ veritatis venenũ psecutionuz ifundit. His auctoritatib⁹ oñditur q demões nõ subaliter intrant corda boiuz: sed ꝓpter malicie sue effectũ de qbus pelli dicũtur cũ nocere nõ sinuntur.

¶ Diuisio textus.

Hic determinat magister de angelis bonis ⁊ malis q̃tũ ad corpoꝝ assũptionẽ: ⁊ diuidit i ptes duas. In ꝑma determiat ꝺ eis q̃tũ ad assumptiões corpoꝝ. Scõo q̃tũ ad ipressionẽ i nos. ibi. (Illõ ẽt ꝓsideratiõe ⁊c.) Ꝓria diuidit i ptes duas. In ꝑma determinat de apitione angeloꝝ i corporalib⁹ formis: vtruz sit p corp⁹ assũptũ vl̃ nãl̃ vnituz. In scõa determinat de apparitiõe dina. ibi. (Nec dubitãduz ẽ ⁊c.) Ubi duo facit. Ꝓmo dicit deũ appuisse i corpalib⁹ formis. Scõo ostẽdit deũ nũq̃z i sua eẽntia visibil̃ appuisse. ibi. (Etez ꝫ velit vn⁹ ⁊c.) ¶ Circa ꝑmũ duo facit. Ꝓmo oñdit deũ i visibilibus formis appuisse. Scõo ingrit dicte appitiõis moduz. ibi. (Sz vbi de⁹ boib⁹ ⁊c.)

¶ Qõ. I.

Hic quer̃. Ꝓmo vtr̃ angeli bẽant corpora nãl̃ vnita. Scõo si nõ bẽant vtr̃ assumãt. Tertio si sic: q̃liter sibi corpa assumãt. Quarto q̃s opatiões p se exerceãt. 5° qualiter in nos impzimere possũt. Sexto qũo deus in formis corporalibus appareat.

¶ Utr̃ angeli habeãt corpora vnita. I.

Ad primuz sic pcedit. vĩ q angeli corpora vnita bẽant. Aug. n. in li. ꝺ ci. ꝺi iducit ꝟba apulei diffiniẽt] ꝺmões sic. Demões sũt gñe aialia: aio passiua: mẽte rõalia: corpe aerea: tpe eterna: nec hãc diffinitiõz ipse probat. q̃ videt q̃ habeãt corpa aerea nãl̃ vnita. ¶ Ꝑ. Hze. dic̃ i homelia epiphanie: q̃ iudeis annũciauit xp̃i incarnatiõz rõale aial. i. ãgel⁹: sz aial ẽ ꝓpositũ ex aia ex corpe. ğ vĩ q̃ ãgeli bẽant corpa nãl̃ vnita. ¶ Ꝑ. illõ qõ i se ẽ i corporeũ respcũ nulli⁹ ꝑt cõporeũ dici: qz ꝫ ꝑdicatio ẽ absoluta. qõ. n. absolute albũ ẽ respcũ nulli⁹ ẽ nigruz: sz ex Damas. ⁊ Hzeg. ãgeli i ꝓpatiõe dei corpei sũt. ğ i se incorpei ñ sũt. ¶ Ꝑ. nobili⁹ ẽ qõ i se bz vitã ⁊ alteri ꝓfert q̃z qõ alteꝝ nõ vinificat: q̃uis i seipo viuat: sz vita angeli ẽ nobilioz q̃z aie. ğ vĩ q̃ multo fortius bẽat corp⁹ vnituz qõ vinificet q̃z aia.

Sz cõtra ẽ: qõ Dio. dic̃. 4. c. ꝺ di. no. q̃ ãgeli sic incorporales: ita ⁊ imãles itelligũt. ¶ Ꝑ. ois ꝺba vinificãs corp⁹ nãl̃ sibi vnitas bz põs aliq̃s q̃ sũt act⁹ alic⁹ ptis corpis: si ğ ãgel⁹ vniat̃ nãl̃ corpi tãq̃z vinificãs illud oz q̃ bẽat põs affixas organis: sic̃ sũt põe aie sensitiue ⁊ nutritiue: q̃ si i ãgelo ponãtur nõ differt angelus ab boie.

Respõdeo ꝺdz. q̃ angeli neq̃ boni neq̃ mali hñt corpa nãl̃ vnita. B. n. eẽ ñ ꝑt: nisi eẽnt forme illoꝝ corpoꝝ: vl̃ saltẽ motores ꝓportioñati illis corporib⁹: ⁊ cũ sint pfectior] nãe ipsis aiab⁹: oporteret q̃ corpora nobiliora bẽrẽt: iter oia ãt corpa gñabilia ⁊ corruptibilia ẽ nobilissimũ cõp⁹ biuanũ: q̃si maxie accedẽs ad silitudinẽ celesti cõpis ꝓ eq̃litatẽ ꝓplexionis. vñ oporteret

illa corpora eē corpora celestia:ꝛ sic rediret error ꝓbozꝫ ponētiꝫ angelos eē formas ozbiū:ꝛ multiplicari ƒꝫ eozū numeꝝ:qđ tamē lōge ꝓbabilius eēt: q̄z eos brē corꝑa aerea nāliter vnita:qđ videt Aug. dicere:quāuis dicatur hoc nō nisi ex hypothesi eū dixisse:vt ytēs positōibus platonicozū:contra quos disputabat.

Ad primū ergo dōz.q̄ Apuleus ƒꝫ dixit:nec Aug. ⁊tra hoc disputabat: qz pauca de angel asserere voluit. ¶ Ad 2m dicēdū.q̄ ƒꝫ Dio.i scō cap.cel. hierar.ꝓprietates aīales ꝛ būane dr̄ de angelis ꝑ modū eminētioꝛē:qz qđ hz natura inferioz hz ꝛ superioz: nec codē modo:ſz eminētius: vñ dicitur angelus aīal:nō qz ꝓpositus ex aīa ꝛ corꝑe: ſz ex eo q̄ hz vtutē cognoscēdi sensibilia:nō tamē ꝑ moduꝫ sensibilē:sed itellectualē. ¶ Ad 3m dicēdū.q̄ angeli dicūtur corꝑei in ꝓparatōe ad deum:qz ꝓueniūt cū corꝑoribus i quadā ꝓprietate q̄ est loco diffiniri in quo corꝑora a deo distāt:nō q̄ aliquo mō naturā corꝑalē habeāt. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ quāto aliqđ hz eē vel vitā magis absolute:tāto nobilius ē:ꝛ ideo cū oīs forma habeat eē in ꝓiunctiōe ad materiā:nobilioꝛ ēvita illius qđ corꝑori nō vnit q̄z id qđ corꝑoris forma est: ſz qđ ifluit vitā ꝑ modū efficiēt] tm̄:ꝛ nō sicut forma ꝓiūcta ℔ nobilius ē:ſz ℔ neq; aīe neq; angelo ꝓueniꝫ:ſz deo tm̄.

¶ Utr̄ angeli assūmāt corꝑora. II.

A ℔ secūduꝫ sic procedit. vī q̄ angeli corꝑora nō assumant. oīs .n. assūptio terminat ad aliquā vnionē: ſz angeli ñ pñt eē vniti corꝑoribꝫ. g̃ nec corꝑa assumere. ¶ ℙ. sicut se hz spūs vnitus ad separationē:ita spūs separatꝰ ad vnionē:ſz spūs vnitus. ſ. aīa non pōt separari ƒꝫ suā volūtatē. g̃ nec spūs separatus ꝓiungit corꝑori ꝑ assumptionē. ¶ ℙ. si assumāt corꝑora hoc nō ē nisi ꝓpter eoꝝ operatiōes:qz ad eē suuꝫ corꝑoribꝰ nō egēt nec quātū ad ꝓncipiū nec quātū ad finē:sicut aīe rōnales egēt corꝑoribus quātū ad ꝓncipiū:qz creātur in corꝑore: ſz nō quātū ad finē:qz remanēt post corꝑus:ſz ois vtꝰ quāto magis ē a corꝑore separata:tāto ē foztioz in opationibꝰ suis:vt ꝑz in aīa rōnali. g̃ vī q̄ nullo mō corꝑora assumāt. ¶ ℙ. cū angeli nō possint eē forme corꝑoꝝ:vt dictū ē:nō possūt corꝑoribꝰ ꝓiūgi:nisi sicut motoꝛ mobili:ſz ℔ mō cōiungūt oī ei circa qđ opant. g̃ si ℔ eēt corꝑ assumere:qñcū q̄z eēnt circa nos corꝑ assumerēt:qđ nō dicit. ¶ ℙ. qđcū q̄z corꝑ assumit angelus i illo ē:ſz oē corꝑ cū sit diuisibile plures ptes hz: ꝛ qđ ꝓmo ꝛ ꝑ se ē in aliquo:ē in q̄libet pte eius: vt ꝓbat i. 6. phy. qz si eēt in vna pte tm̄:nō dr̄ in toto eē nisi rōne partis. cū ergo angelus nō possit eē in pluribꝰ locis sīl. vt in ꝓmo dcīm ē. vī q̄ corꝑus nō assumat.

Sed contra illud qđ ꝑ se incorꝑoreuꝫ ē: videri nō pōt:ſz angeli frequēter boibus visibiliter apparuerūt: vt in sacra scriptura legitur: cū ergo sint incorꝑorei. vt dcīm est vī q̄ corꝑus assumant.

Respōdeo dōm.q̄ hic ē quozūdaꝫ erroꝛ dicētiuꝫ angelos nūq̄ corꝑ assumere:ꝛ oīa q̄cū q̄ de apparitiōibus angelozū scriptura logtur in pstigys facta eē dr̄t: vel ƒꝫ visionē imaginariā:ſz qz sci cōiter dr̄t angelos ēt corꝑorali visiōe boibus apparuisse: cui scriptur textus ꝓcordare videt. iō absq; dubio dōz ē angelos quādoq; corꝑora assumere in qbus ab boibus videtur. Qō q̄liter sit vidēduꝫ ē. Lū. n. nā spūalis supioꝛ sit natura corꝑorali: opꝫ q̄ nā corꝑoralis sibi obediat: nō aūt quātū ad formaꝝ susceptionē:qz ꝑma ichoatio formaꝝ in materia ƒꝫ q̄ in ea dicūtur eē habilitates q̄daꝫ ad formā: ē ab opere creatoris:ſz eductio eaꝝ in actū ē ꝑ virtutē agētiū nāliū determinatoꝛ:ſz quātū ad motuꝫ localē ꝑ quē nulla forma ponit in re mota obedit corꝑus vtuti spūali:ꝛ ƒꝫ ℔ q̄ vtus spūalis mouet aliqđ corꝑ ꝓiungit sibi sicut motoꝛ mobili. Sꝫ ulteriꝰ: qñ angelus ℔ corꝑ motū formaꝝ ꝑ modū in ꝑcedētibus dcīm ꝙ appareāt in eo aliq̄ ꝓprietates visibiles iuisibilibꝰ eius ꝓprietatibꝰ ꝙgruētes: tūc dr̄ illud corꝑ assumere. vñ q̄cq; apparēt i figura boīs vel leonis: ꝛ bꝺ ꝑ q̄rū ꝓpetates itelligūt ipe vtutes spūales āgelorū.

Ad primuꝫ ergo dōz: q̄ talis assūptio terminat ad aliquā vnionē q̄ ē motoris ad motuꝫ. vt naute ad nauē: nō aūt vt forma ad māz. ¶ Ad 2m dōz q̄ spūs ꝓiunctus. ſ. aīa vnit corꝑori ad vnū esse: vt forma eius:ꝛ iō nō pōt separari ꝑ voluntatē:ſz ꝑ naturā facta indispositiōe circa corꝑus:ſz spūs separatus pōt ꝑ volūtatē ꝓiungi corꝑori: nō sicut forma:ſz sicut motor instrumēto. vñ virtute nāe sue pōt assumere ꝛ deponere illud qñ vlt: sicut ꝛ bō suū instrumētuꝫ. ¶ Ad 3m dōz. q̄ virtus angeli nō ipeditur ꝑ corꝑus assūptuꝫ: qz nō assumit vt mā ꝓportionata forme: nec ēt iuuat: ſz tamē assumit ad ꝙsolatiōeꝫ eoꝝ qbus apparet ꝑ instrumētū: vt ex visibilibus in iuisibiliuꝫ cognitionē manuducant. ¶ Ad 4m dicēduꝫ. q̄ ad assūptionē corꝑoris nō sufficit motus: ſz opꝫ q̄ sit formatio. vt dcīm ē. ¶ Ad 5m dicēduꝫ. q̄ angelus assumēs corꝑ ē totꝰ in q̄libet eiꝰ ꝑte: nec tm̄ ē in pluribꝰ locis: qz totū ℔ qđ vno motu mouet ꝓparat ad ipsuꝫ: sicut vnꝰ locus idiuisibilis: qz nō ē in loco nisi ꝑ opationē. vt in ꝓmo dcīm est.

¶ Utr̄ corꝑ assūpta ab āgel bēant ẏaꝫ nāꝫ quā ofidūt. III.

A ℔ tertiuꝫ sic ꝑcedit. vī q̄ angeli assumāt corꝑa illa ƒm vitatē: q̄ bñt illā nāꝫ q̄ vī: nūcios. n. vitat] ñ ōcet aliq̄ fictio: ſz oñdere illō qđ ñ ē veꝝ ē q̄dā fictio. g̃ vī q̄ verā nāꝫ bēant illaꝝ rei corꝑa assumpta. ¶ ℙ. ꝓpetates būane ñ iueniūt nisi i vo corꝑe būano: ſz bꝺ appitiōes fiūt ƒꝫ Dio. vt ex visibiliū ꝓpetatibꝰ iuisibilibꝰ istruamur. g̃ vī idē qđ ꝑ. ¶ ℙ. ñ ſt eedē. ꝓpetates diuersoꝝ ordinū: ſz assūptio cōpaliū figuraꝝ ē ad oñdēdū iuisibiles ꝓpetates āgeloꝝ. g̃ vī q̄ ñ ōbeāt i eadē figura appet angeli supioꝝ ordinū ꝛ inferioꝝ ordinū. ¶ ℙ. qrit ꝺ q̄ mā assumāt: ꝛ vī q̄ nō ꝺ aere: corꝑ. n. qđ āgeli assumūt hz determinatā figurā:ꝛ ē distictū ab alys corꝑibꝰ: ſz aer nō ē figurabil nisi ƒꝫ figuratiōꝫ corꝑis alteriꝰ: eo q̄ cū sit maxie būidū minime suis termis termiat: ſz aliēis: vñ ꝛ vna ps aeris alteri ꝓtinuat. g̃ vī q̄ nō assumāt cōꝑ aereū. ¶ Itē vī q̄ nec terrenū: āgeli. n. apparētes stati disparēt: ſz bꝺ nō pōt fieri i corꝑe grosso terrestri. g̃ nō bꝺ corꝑus assumunt ¶ ℙ. ꝙstat q̄ iter nos ꝛ celū ē ignis mediꝰ q̄ ē maxie actiuus i inferioꝛa corꝑa. Si g̃ de inferioꝛibꝰ elent] corꝑ assumerēt: vī q̄ qñ i celū ascēdūt corꝑa eorū crēarēt. ¶ ℙ. Dio. in. 15. ca. ce. hierar. dic̄ q̄ iter alia corꝑa ignis maxie repñtat ꝓpetates spūaliū subaꝝ: ſz ꝑ eoꝝ cognitōꝫ fit corꝑoꝝ assūptio. vt dcīm ē. g̃ vī q̄ sp de igne corꝑ assumāt. ¶ ℙ. corꝑ celeste ē nobilissimū corꝑoꝝ: ſz nobili motoꝛi debet nobile mobile. g̃ vī q̄ corꝑ qđ ad motū assumūt sit de natura quinte essentie.

Respondeo q̄ q̄litas corꝑis assumpti ab angelis ꝑt dupl̄r igri: vl̄ q̄tū ad vitatē nāe quā hz: vl̄ q̄tū ad māz de q̄ corꝑ assumit. Quātū ad ꝑmū dōz ē q̄ corꝑ assūptū ab angelo nō hz vitatē illi nāe q̄ oñdit. vñ ꝛ si aliq̄ñ angelus bonꝰ vel malus moueat corꝑ alicui ꝰ veri aīalis: nō dr̄ ꝓprie illud assumere: sicut nō dr̄ angelus assūpsisse liguā asine ꝑ quā locutus ē ad Balaā: nec demon corꝑus boīs quē vexat: cuius rō ē: qz ꝓprietates q̄ ƒm veritatē sunt: in aliquo corꝑe ducūt i cognitiōꝫ ꝓncipioꝝ subti: ꝛ nō actu in cognitiōeꝫ substātie spūalis: q̄ ductio ē totius finis visibiliū formationū ƒꝫ Dio. Uñ q̄tū ad finē apparitiōis: oꝫ vt sint ille ꝓprietates ƒm silitudineꝫ tm̄: vt nō itelligatur illis subesse aliqua res: nisi angelus vt q̄si corꝰ angeli eē videāt: ꝛ ꝓprietates eius sint ꝓprietates angeli. Si autez querāt de secūdo: q̄le sit quātū ad materiā. Dōz est q̄ mā corꝑoris assumpti ab angelo pōt ꝙsiderari dupl̄r: vel quātū ad ꝓncipiū assumptiōis vel quātū ad terminū. si quātū ad ꝓncipiū: sic dico sicut i lra dicit: q̄ assumit de aere ꝓpter hoc: qz aer maxie trāsmutabilis ē ꝛ cōuertibilis in quecūq;. ꝛ huius signū est q̄ quidā vidētes corꝑ a demone assumptuꝫ scindere gladio vel ꝑfodere volētes: id efficere nō valuerūt: qz partes aeris diuisi statim cōtinuant Sed ꝓpter hoc q̄ aliquā figurā recipere possunt cōpetentem angelo apparēti: oportet q̄ quātū ad terminū assumptionis aer iste sit i aliquo inspissatus. ꝛ ad ꝓprietatem terre accidēs: seruata tamē aeris veritate: qđ efficere posſ sit tam ꝑ motū localē cōgregando partes: tā etiā ꝑ semina i elemētis reſperſa: vt post dictū est.

Ad primuꝫ ergo dōm. q̄ sicut i locutiōibus metaphoꝛicis nō est falsitas: eo q̄ nō ꝓferūtur ad significādū res qbus noia sūt impoſita: sed magis illa ꝛ qbus dictaruꝫ rerū silitudines iueninnt: ita etiā in apparitiōibus angeloꝝ nō est fictio: qz figure ille nō oñdūtur ad significādū eē nāle illius rei: ſz ꝓprietates angeli. ¶ Ad secūduꝫ dōz. q̄ quāuis vere ꝓprietates boīs nō sint nisi i corꝑore nāli: tm̄ silitudies illaꝝ ꝓprietatū i alys esse possūt: ꝛ tales silitudines sufficiūt ad finē apparitiōis ¶ Ad 3m dōz. q̄ ƒꝫ Dionysiū i fi. cel. hierar. i eadez figura quādoq; ostēditur supioꝛ ꝛ inferioꝛ angelus: q̄ vna res hz diuersas ꝓprietates: ꝑ quarū quasdaꝫ pōt supioꝛes repꝛesentare ꝛ per alias inferioꝛes. ¶ ℙ. eedē ēt ꝓprietates sūt superioꝛ ꝛ inferioꝛuꝫ: quāuis diuersimode ƒm Dio. ¶ Ad quartuꝫ dōz. q̄ aer aliquo mō ispissatus pōt figurari ꝛ ab alio aere distīgui. ¶ Ad quintū dōz. q̄ ē aliquo mō terrestre iquātū hz terre ꝓprietatē ꝑ odēsationē: ſz illa dēsitas subito dissoluit remotis causis dēsitatis. ¶ Ad sextū dōz q̄ cū ñ assumāt corꝑora nisi ꝓpter nos nō ē ꝑbabile q̄ corꝑa assumpta i celū empireū deferāt neq; eis vtāt: nisi q̄ten ꝰ oportet ad opatiōes q̄s circa nos exercēt. ¶ Ad septimū dōz. q̄ i corꝑoribꝰ assūptis a bonis angelis apparēt ꝓprietates ignis: ꝑcipue quātū ad splēdoꝛē: sicut ꝛ ꝓprietates boīs: nō tamē opꝫ q̄ bꝺ corꝑa māl̄r de igne assumātur. ¶ Ad 8m dōz. q̄ cū corꝑus celi sit lcoruptibile nō pōt diuidi nisi ƒꝫ imaginationē: nec ēt recipit pegrinas impſſiōes: vñ ex eo nō pōt corꝑus angeli formari.

¶ Utr̄ āgeli possint comedere i corꝑoribꝰ assūptis. IIII.

A ℔ quartū sic ꝑcedit. vī q̄ angeli in corꝑoribꝰ assūptis comedere possint. Legit. n. Heñ. 18. ca. q̄ abraham angelis sibi apparētibus cibos apposuerit: ſz ipse cognouit eos eē angelos: qđ ipsa collocutio cū eis babita oñdit. ergo vī q̄ comedeꝛ possint. ¶ Sꝫ ℑ boc ē q̄ exꝑssissimū argmentuꝫ dñice resurrectiōis est ipsius xꝑi resurgētis comeſtio. vñ dicit actuuꝫ tertio. Dedit eū manifestuꝫ: fieri nō oi populo: ſz testibus ꝓordinatl a deo nobis q̄ māducauimus ꝛ bibimus cū illo: ſz actus q̄ spiritui pōt ꝓuenire nō est argumētuꝫ corꝑoralis resurrectiōis. ergo angeli corꝑora assumētes nō vere comedunt. ¶ Itē videt q̄ possint gñare. Dicit enim Heñ. 6. Uidētes aūt fily dei filias hoīum q̄ eēnt pulchre ꝛc. Et hoc Josephus exponit de demonibus icubis. ergo videt q̄ gñare possint. ¶ Sꝫ ℑtra est q̄ ꝙpletur gñatio ꝑ virtutē formatiuā que ēin semine ex corꝑore vīuo resoluto: sed corꝑus assumptū a demonibus ꝛ ab angelis nō ē vīuū: vt dictum ē. ergo vī q̄ gñare nō possint. ¶ Si dicat q̄ generāt ꝑ ℔ q̄ idē demon succubꝰ ad vir̄ ē recipiēs ab eo qđ postmodū in mulierē trāsfundit factus icubus ad eā. ¶ Cōtra ē q̄ semen nō hz virtutē gñandi nisi quādiu calor aīe in eo retinet: quē opꝫ exalare ꝑ magnā disſ ātiā delatū. ergo videt q̄ ꝑ istum modū gñatio fieri nō possit. ¶ ℙ. si fieret gñatio ratis ꝑ modū istuꝫ nō eēt nisi ƒꝫ virtutez illiꝰ seminis. ergo ex hoc nō sequeret q̄ geniti eēnt maioris vtutis q̄z alij boīes: vt inuitur ex his que sequuntur ibi. Itē sunt potētes a seculo ꝛc. ¶ Itē videt q̄ pñt sentire. Assumunt .n. corꝑora habētia diuersa organa sensibilia: ſz ℔ frustra eēt nisi ꝙ oculos videret ꝛ q̄ aures audirēt. ergo ꝛc. ¶ Sꝫ ⁊tra est: q̄ sentire ꝙ organa corꝑoralia ē accipiētis cognitionē a rebus: qđ angelis nō ꝓuenit vt dictum est. ergo ꝛc. ¶ Itē videt q̄ possint localiter moueri ꝑ id qđ legit Tobie. 6. ꝛ deinceps de angelo q̄ cōmitatus est Tobiam per multa terraꝝ spacia. ¶ Sꝫ ⁊tra est: qz qđ cōiungit alicui solū vt motoꝛ: si in se sit imobile nō mouet ad motū eius: sicut ꝑz in motoribus ozbiꝰ ƒꝫ pbos: sed angelus iquātū in se est: est suba spūalis imobilis. ergo videt q̄ ad motuꝫ corꝑoris cui sicut motoꝛ trī ꝓiungit nō moueat. ¶ Itē vī q̄ loquāt ex multis scripture locis q̄ frequēter eos boibꝰ

Sꝫ contra (locutos cōmemoraꝛ.

est: qz in oi locutiōe exꝑimunt quedā intētiones itellecte: ſz bꝺ intētiones nō pñt ꝓuenire de intellectu ad vocē: nisi aliquo mediāte: qđ est ꝓportionatuꝫ ad bꝺ suſcipiēda: sicut imaginatio būana. ergo videt q̄ ꝑ corꝑus inaiatuꝫ assūptū vel ꝑ corꝑus brutū log nō pñt.

Respondeo dōm. q̄ vt ꝑdictuꝫ est: angeli corꝑoribus assūptis vitā nō influūt: ſz trī motū: ꝛ iō ꝙsiderādū est q̄ oēs opatiōes q̄ ꝙsequūtur corꝑus viuū iquātū vīnū: nō pñt angelis in corꝑoribꝰ assūptꝫ ꝓuenire: sed trī ille q̄ ꝙsequunt corꝑus mobile iquātū bꝺ vt mouere: ipellere: diuidere: ꝛ huiusmodi.

Ad primum ergo dōm q̄ comedere ƒm ꝓpletaz rationē sui nō dicit solū diuisionē cibi ꝛ traiectionē i os: ſz ꝛ istū actuꝫ ꝑcedere a vtute potēte digerere ꝛ ꝓuertere i nutrimūtū: iō angeli nō vere ꝓmedūt ſz fuit ibi vera diuisio cibi ꝛ tractio i corꝰ assūptū q̄ postmodū nō ē ꝓuersus i corꝰ illud: ſz vtute angeli aliq̄ dissolutus ē in ꝑiacentē māz: ꝙps aūt vere comedit: q̄uis cibꝰ ꝓuersus nō fuerit: qz illa decisio cibi fuit habētis vtutem nutritiuā ꝛ ꝓuersiuaꝫ. Abrahaz autē ꝛ si i fine cognouerit eos eē angelos: nō trī ē icōueniēs: q̄ ℔ eū in ꝓncipio latuerit: vel si cognouerit i alicuius misterij ꝑmēdatione eis cibos apposuit. ¶ Ad id qđ scō q̄rit: dicūt quidā q̄ demones i corꝑoribus assumptis: nullo modo generare possūt nec per filios dei angelos incubos significari dicūt: sed filios Seth: ꝛ per filias boīuꝫ ea q̄ de stirpe Layn descenderūt. Sed qz ⁊trariuꝫ a multis dicit: ꝛ qđ multis videtur nō pōt oino falluꝫ esse ƒꝫ ꝑbum in septimo ethycozum: et in fine de som. ꝛ vigilia. Ideo pōt dici q̄ per eozū actum complet generatio iquātū semen humanū apponere possunt in loco ꝓuenienti ad materiā ꝓportionatā: sicut etiā semina aliaruꝫ reruꝫ colligere possunt ad ꝙplēdū aliquos effectus: vt in ꝑcedēti distinctiōe dictū est: vt attribuatur id trī eis qđ est motus localis: nō autez ipsa gñatio: cuius principiū nō est virtus demonis aut corꝑoris ab eo sūpti: sed virtus illius cuius semē fuit: vñ ꝛ genit nō demonis: ſz alicuius boīs filius est. Et sic patet responsio ad ꝓmuꝫ qđ ⁊tra obycit. ¶ Ad secūduꝫ dōm. q̄ cum hic demones velocissime moueant ꝓpter victoriaz virtutis mouentis super rē motaz possunt aliqua ponere ad conseruationez seminis ne calor vitalis euapoꝛet. ¶ Ad tertiuꝫ dicēduꝫ. q̄ demones possunt scire virtutē seminis decisi ex dispositiōe eiꝰ a q̄ decisuꝫ ē: ꝛ silr mulieré ꝓportionatā ad seminis illiꝰ suſceptiōꝫ ꝛ ēt ꝙstellationē iuuātē ad effectū corꝑoralē. s. optime ꝓplexionis in genito: quibus oibus ꝓcurrētibus polē est sic genitos corꝑore magnos eē vl̄ fortes

¶ Ad id qō tertio q̄ritur dōz ē q̄ angeli nullo mō videāt p oculos corporis assūpti: qz hec ē opatio potētie corporl vnētis. vñ partes corporis assūpti nō sūt organa sensibilia: fz silitudinē eoz habētia ad oñdēdū angelos spūales virtutes. vñ Dio. i fine ce. hierar. Ex oibus partib⁹ hūani corporis docet pprietates angelicas ꝓsiderare. vñ nō frustra assumūt. ¶ Ad id qō q̄rto q̄rit dōm ē q̄ moueāt p accūs motis corporib⁹ i q̄bus sūt: qz diffinitiue sūt i illis corporibus: ita q̄ nō alibi: ds aūt nō mouet ad motū alicui⁹ corporis: qz ita ē i vno q̄ ēt in alio: sicut aīa nō mouet p accidēs ad motū manus: fz ad motū toti⁹ corporis. Sil'r ēt motor orbis ꝓiūgit orbi fz totū fz phos & nō vni parti tm̄: q̄uis vtus eius pmo appareat i parte dextra. vñ icipit motus. & iō nō mouet p accūs: qz totus orbis nō mouet. ex locū sum: nisi hoc mō q̄ sit i alio loco rōne & nō subto. ¶ Ad id qō qnto q̄rit. dōz q̄ log ꝓprie ē p formatōz vocū ex pcussiōe aeris respirati determinatis organis ad exp̄mēdū alia quē itell'z. & iō locutio corporalis angelis ꝓuenire nō pōt i corporib⁹ assūptis scōz ꝓpletā signationē cū nō habeāt vera organa corporalia: fz ē aliq̄ silitudo locutiōis iquātū i telligūt & itell'z exp̄imūt gbusdā sonis: g ꝓprie nō sūt voces: fz silitudines vocū: sicut ēt q̄dam aialia nō respirātia dīr vocare: & ēt q̄dā istrumēta: vt dicit phs in scdo de aīa. Intētiones aūt itell'e ab angelo efficiūt in illis sonis non eedē numero: fz scōz silitudinē signatiōis p mot⁹ determinatos ab itellu: sic silitudo artis efficit i mā vt domus.

¶ Utr demones possint eē i tra corpora boīuz. V.

AD quintū sic ꝓcedit. vī q̄ demones intra corpora boīum eē nō possint. Dicit. n. glosa sup illō abacucb. 2. Dñs in tēplo scō suo: q̄ demones simulacris exterius pōsidere pōt: nō aūt iterius ad eē. g̃ multo minus itra būana corpa. ¶ P. duo spūs creati nō pōt eē in eodē loco: vt i pmo dcm̄ ē: fz aīa ē i q̄libz pte corporis. g̃ vī q̄ i nulla pte ei⁹ possit eē demon. ¶ P. fz Damas. angelus ē vbi operat. fz sicut opat in corpe: ita ēt bz aliquā operatiōz: circa aīaz. g̃ sicut itra aīaz nō ē ita nec intra corpus. ¶ P. vī q̄ i sensus corporales ipz̄imere nō possit pstigus deludēdo. Illa. n. forma q̄ vī: oz q̄ sit alicubi: fz nō pōt eē tm̄ in sensu: qz sensus nō bz aliquā spēz nisi a reb⁹ acceptā: nec itez pōt esse in re: q̄ vī sic q̄ mulier videat eq̄: qz due forme subales nō pōt eē i eodē. ¶ Et ꝓterea res illa videret talis ab oīb⁹: nec itez i aere circūstāte g susceptibilis figure nō ē nec sp vn⁹ & idē: circa rē illaz manet: ꝓcipue q̄ mouet. g̃ vī q̄ hō ludificatiōes p demones fieri nō pōt.

Sed contra vī q̄ etiā in aīaz illabi pōt: qz ea que sūt in corde nullus scire pōt nisi cordis intima penetret: fz demones sciūt cogitatiōes malas pctōz: q̄s apud deū accusant: & ex q̄bus occasionē tētandi sumūt. g̃ vī q̄ aie illabant. ¶ P. ipsi imittūt malas cogitatiōes. vt dī i psalmis. imissiōes p angelos malos. g̃ vī q̄ itell'z penetrare pōt. ¶ P. ipsi ēt dīr incētores maloz: fz incēdere ptinet ad affectū cuius ē amare. ergo videt q̄ ēt in volūtatē nostrā ipz̄imere possint: & eam intrare.

Respōdeo dōm q̄ oēs angeli boni & mali ex vtute nāe sue bñt ptātē trāsmutādi corpora nr̄a: sicut ēt alia corpora nālia: & qz vbi operant ibi sunt iō nr̄is corporib⁹ illabūt: & p nr̄as ēt ipressionē bñt i potētias affixas orgāis: q̄rū opatiōes imutāt ad imutationē organoz: sicut ē sensus imaginatōis: & hō: sic ēt p accūs eoz opatio resultat in intellectū: cuius obiectū est fantasia: sicut color visus: vt dicit in. 3. de aīa: fz tamē hoc nō puenit vsq̄ ad voluntatē: quia voluntas neq̄ quātuz ad actum: neq̄ quātū ad obiectū dependet ex organo corporali: qz obiectum suum ab intellectu accipit secūdū q̄ itellectus

apprehendit aliquid in ratione boni.

Ad primū ergo dōm. q̄ demon dicit nō ītus adesse simulacro: q̄si vtus cōiuncta: ita q̄ ex demone & simulacro fiat vnum: sicut ydolatre putabant aliq̄ numē in imaginibus corporalib⁹ eē. ¶ Ad 2m dōm q̄ aīa nō ē in corpe sīc in loco: fz sicut forma i mā: & iō nō ē vnius rōnis opatio: quā aīa i corp⁹ efficit & demō. vñ sine ꝓfusiōe opationū vtrūq̄ sil'r in eadē corporis pte eē potest. ¶ Ad 3m dōz. q̄ eē intra aliqd est eē ītra terminos ei⁹. corpus. n. bz terminos duplicis rōnis. s. quātitatis & eēntie: & iō angelus operās ītra terminos corporalis quātitat corpori illabit: nō aūt ita: q̄ sit ītra terminos essentie sue: nec sic ps nec sic vt⁹ dans eē: qz eē ē p creatōez a deo: sīa āt spiritualis nō bz terminos quātitatis: fz tm̄ eēntie: & iō i ipsā nō intrat nisi ille q̄ dat eē. s. deus creator q̄ bz intrinsecam essentie operationē: alie aūt pfectiōes sunt supaddite ad essentiā: vnde angelus illuminās nō dicit esse in angelo & in aīa: sed extrinsecus aliqd operari. ¶ Ad 4m dōz. q̄ forme q̄ videtur in istis pstigys nō sunt nisi in sensu: hoc autē pōt dupliciter ꝓtingere p demonū operationez. Uno mō vt spēs q̄ sunt in imaginatiōe seruate opatione demonuz ad organa sensuū fluāt: sicut ꝓtingit in somno: & iō q̄n ille spēs ꝓtingunt organa sensus exteriozis: videtur ac si eēnt res pstentes. ex & actu sentirent. Alius modus pōt eē ex imutatiōe organoz: gbus imunitatis fallit sensus iudiciū: sicut pz in eo q̄ bz gustū corruptū cui oīa videtur amara. hoc autē facere possunt virtute q̄rūdā rerū nālium: sicut ad vapozationē cuiusdā fumi trabes domus videtur serpentes: & multa experimēta huiusmōi inueniunt. ¶ Ad 5m dōm. q̄ cogitatōes cordiū scire solius dei est: pōt tamē angeli aliquas ea: cōiecere ex signis corporalibus exteriozibus. s. ex imutatōe vultus: sicut dī. Jn vultu legit⁹ bois secreta volūtas: & ex motu cordis: sicut p qualitatē pulsus etiam a medicis passiones anime cognoscunt. ¶ Ad sextū dicendū. q̄ mali angeli cogitationes imittunt: vt pus dictū est illustrādo fantasmata: vt fm diuersas eorum cōpositiones possint noue intētiōes ab eis accipi: nō tamen intellectus cogit eas accipere: qz preter obiectū & potētiā cognoscētē exigit ad actualē cognitionē intētio cognoscētis: vel p sensuz: vel p itell'm: fz boni angeli etiā directe in intell'm ipz̄imere pōt: qz fz Aug. operant i itelligētias nostras mīris gbusdā modis: hoc aūt ē iquātū lumen itell'e agētis nr̄i ꝓfortatur p intellectuale lumen ipsoz: sed hoc demonibus nō ꝓpetit: qz quāuis nāle lumē eoz sit efficacius q̄ lumē itell'e nr̄i: tm̄ lumine gratie nō sūt pfecti: fz tenebris culpe obūbrati: & ideo nō intendunt iudiciū rōnis nr̄e rectificare p ꝓfortationē intellectualis luminis: fz aliqua nobis ostēdere: ex quibus decipiamur: quod faciunt fantasmata illustrando. ¶ Ad septimū dicēdū. q̄ demones dīr incentores iquātū faciunt feruere sanguinē: & sic aīa ad ꝓcupiscēduz disponit: sicut etiā gdam cibi libidinē prouocant. Jn volūtatē autē impz̄imere solius dei ē: qō est ꝓpter libertatis voluntatē q̄ est dña sui actus: & nō cogit ab obiecto: sicut itell'e cogit demōne. vñ pz ex pdictis q̄ demones impz̄imūt in fantasiaz: sed angeli etiā in itell'z. deus autem solus in voluntatem.

¶ Utr deus apparuerit in figuris corporalibus. VI.

AD sextuz sic ꝓcedit. videt q̄ ipse ds i corpalib⁹ figuris nō appuerit bō. n. apparitiōes facte patrib⁹ in ppbetis fcē sūt mediātibus angelis: quoz etiā dispositōe lex tradita est: vt dī actuū. 7. & hebreos. 2. Sz ille apparet q̄ imediate reuelationē facit. ergo vī q̄ i huiusmōi formis corporalib⁹ deus nō apparuerit. ¶ P. angelus apparens visibiliter assumit corp⁹ in quo vī: sed deus nūq̄ assūpsit corp⁹: nisi in vnitate psone. ergo vī q̄ ipse i corpalib⁹ figur⁹ nō videat. ¶ P. angel⁹ q̄ appet i alio quo corpe: ē i eo i quo pius nō fuerat: fz i illis creaturis i gb⁹ appere dī ds: nō ē nisi sicut pius fuerat. s. p eēntiā: pñtiā: et pōz. g̃ vī q̄ ipe ds nō appebat. ¶ P. si ipse ds appuerit. g̃ vī q̄ missio visibil fcā fuerit i veteri testam̄. sic ēt in nouo

(qō a sanctis negatur.

Sz cōtra ē qō dī Exodi. 20. Ubi dñs logt ad pplz dicēs. Nō erūt tibi alij dij p̄ter me: & freq̄nter ēt inēit. ego dñs. g̃ vī q̄ ipemet ds appuerit. ¶ P. ysa. 6. dī. vidi dñz sedēte &c. Qd ñ pt q̄eire nisi ipi deo. g̃ vī q̄ ipz deū viderit.

Respondeo dōz. q̄ ds fz eēntia sua corpalib⁹ oculis nūq̄ videri pt: nec ēt itellu nisi abtis: fz i corpalib⁹ formis hoīb⁹ appuit. Bā āt appitio fcā est misterio angeloz: vt dicit Aug. i li. 2 trinitate. Qz dīne illuminatiōes nō veniūt i nos nisi mediante celesti hierarchia: vt dicit Dio. Uñ i oīb⁹ illis appitōib⁹ corpalib⁹ corp⁹ formatū ē & assūptū & motū ab āgelo: fz tū i corpe assūpto p angelū dī appere angel⁹ & aliq̄n ds. Formatio. n. & apparitio corpis assūpti: vt dcm̄ ē: fit ad oñdēdas ꝓpetates spiritualiū subaz. q̄nq̄. n. angel⁹ q̄ imediate illuminat hoīez vult istruere eū ō ꝓpa vtute: quā ipe bz. & tūc in corpe illo exp̄mit silitudines sue vtut: & sic dī ille ierior angel⁹ appere. Aliq̄n āt vult istruere hoīez ō vtute dīna vl'ēt supior angeli p quā opat. & tūc formar corp⁹ assūptuz ad exp̄mēdā eminētiā dīne maiestat: vl'ēt ꝓpetates supioris āgeli. & tūc dī ds appere: vl'ille supior angel⁹. & B ēt Greg. dicit i glo. exodi. 3. Assignās cāz q̄re angel⁹ q̄ loq̄bat Moysi: q̄n q̄z vocat āgel⁹: q̄nq̄z dñs. Et p B pz responsio.

Ad primum qz nō dī appere ille angel⁹ q̄ imediate corp⁹ format: fz ds cui⁹ ꝓpetates i figura ostensi corpis signant. ¶ Et simil'r ad 2m qz q̄uis angel⁹ corp⁹ formet vl' moueat: nō tm̄ ipse appere dī: rōne iā dcā: fz ds. ¶ Ad 3m dōz. q̄ ds erat i illis creaturis nouo mō: sic signatū i signo. ¶ Ad 4m dōz. q̄ imissio visibil' dīne psone differt ab appitiōe de q̄ differētia dictū est in pmo distinctione. 16.

¶ Expositio textus.

Ad patiēdum bumoz & bum⁹ &c.) Uī B eē fz: qz in aq̄ dñat q̄litas actiua. s. frigidū: & ita vī magis eē actiua q̄ aer i q̄ dñat q̄litas passiua. s. hūiduz Et dōz. q̄ ista obiectio ꝓcedit ꝓsiderata actione & passiōe fz q̄litates actiuas & passiuas. Sz al'r ē si cōsidereā fz formas subales q̄ sūt ꝑma ꝓncipia actiōis: quato aliqd ē magis subtile: magis ē actiuū: qz pl⁹ bz d forma: et grossuz ē magis passiuū: qz pl⁹ bz de mā (Sz vbi dōz boibus &c.) Dic mouet qō bñs tres ptes fz tres modos: gb⁹ pōt dīna appitio extimari. vn⁹ mod⁹ ē vt aliq̄ noua creatura creet: ad B q̄ i ea ds appeat: & B vez ē si p creationē intelligat formatio corpis fcā p misteriū angeloz: secūdus modus ē: vt angeli corpora nāl'r vnita diuersimode trāsformēt ad exp̄mēdū diuersas sil'itudines. Tertiꝰ modus ē vt supra corpora q̄ bñt: alia grossiora assumāt: q̄si idumēta gbus iduant: & vtrūq̄ istoz falsuz ē: qz supponit angelos bre corpora nāliter vnita. (Uisibile ē qcgd nō ē &c.) Istud absolute vez nō ē: si itelligat de visu exteriozi: ga oē visibile ē corpus nāle: & oē corpus nāle est mobile: vel fm locū: vel alio mō. Perenerguminos &c. Energia dicitur: ab en: qō ē in & ergia: qō ē labor & geos: qō ē terra: & cōtinent bis g interius terrestri & melancolico humore laborant: quia tales vsu rationis priuantur: ideo energumini ēt dīr illi qui iterius a demone possidentur.

¶ De ordinū distinctiōe. & quot sint: & qd sint.

¶ Distinctio. IX.

POst pdcā supest cognoscere ō ordib⁹ āgeloz: qd scriptura tradat q̄ i plib⁹ locis nouē eē ordies āgeloz pro mīgat. s. āgelos: archāgelos: pncipat⁹: ptātes: vtutes: dñatōes thronos: cherubi: & seraphi. Et inueniūt i istis ordinib⁹ tria terna eē: & i singulis tres ordies vt trinitatis silitudo i eis insinuet ipressa. Uñ Bionysi⁹ tres ordies āgeloz eē tradit: ternos i singulis ponēs. Sūt. n. tres ordies supiores: tres inferiores: tres medij. Supiozes: seraphi: cherubi: & troni. Medij: dñatiōes: pricipatus: potestates Inferiozes: virtutes: archangeli: & angeli.

¶ Quid appellet ordo: & q̄ sit rō nois cuiusq̄.

HIc considrādū ē qd appellet ordo. Deide vtr ab ipsa creatiōe fuerit distinctio illoz ordinū. Ordo angeloz̄ dī mīnitudo celestiū spūz: q̄ iter se in quo munere q̄ie assimilāt: sic & i nālū datoruz munere ꝓueniūt. Ubi gīa. Seraphi dīr q̄ p alios ardēt i charitate. Seraphi. n. interp̄tat ardēs vl' succedēs. Cherubin q̄ p alijs i scia eminent. Cherubi. n. interp̄tat plēitudo scie. Tron⁹ dī sedes. troni āt vocāt: vt bt⁹ Gre. ait. q̄ tāta dīni tatis gīa replet: vt i eis sedeat ds: & p eos iudicia discernat atq̄ iformet. Dñatiōes vocant q̄ pricipat⁹ & ptātes trāscēdūt. pricipat⁹ dīr q̄ sibi subditis q̄ sūt agēda disponūt: eisq̄ ad explenda dīna misteria pricipāt. Ptātes noiant bi q̄ p ceteris potēti⁹ i suo ordie acceperūt. Ut vtutes aduerse eis subeāt eoz refrenēt ptāte: ne boies tētare tm̄ valeāt q̄tū ōsiderāt. Uirtutes vocātur illi per quos signa & miracula sepe fiūt. Archāgeli qui maioza nūciant. angeli qui minoza.

¶ Qz b noia nō pp se: fz pp nos eis data sūt: que sūpta sūt a donis gīe q̄ non habēt singulariter: sed excellēter & a pcipuis noiantur.

HEc noia nō ꝓpter se illis: sed ꝑpter nos data sunt. Qui enim sibi noti sūt contemplatione nobis innotescūt cognominatōe: & noiant singuli ordines a donis gratiaz que nō singulariter: sed excellēter data sūt in participatiōe. Jn illa enim celesti patria vbi plenitudo boni est: licet quedā data sint excellenter: nihil tamē possidetur singulariter. Dia. n. in oīb⁹ sūt: nō q̄dē eq̄liter: qz alij alijs sublimi⁹ possidēt: q̄ tamē oēs habēt. Cūq̄z oīa dona gratiarū superiores ordines sublimius & perfectius perceperint: tamē ex pcipuis soztiti sunt vocabula: inferioribus cetera relinquētes ordinib⁹ ad cognominatōez: vt seraphi q̄ ordo excellētissim⁹ estimatur: tā dilectōez q̄

cognitionē dinitatis ⁊ cetera virtutū dona ceteris oib⁹ sblimi⁹ pcepit: ⁊ tñ ab excellētiori dono. i. a charitate nomē accepit ille supior ordo. mai⁹. n. donū ē charitas q̄z scia. Itē mai⁹ē scire q̄z iudicare. scia nāq; informat iudiciū. Jōq; secūd⁹ ordo a secūdo dono. i. a cognitiōe veritatis appellat⁹ē. s. cherubin: ita ⁊ de alijs itelligēdū ē. Assignat ergo excellētia ordinū p̄z excellētiā donoꝝ: ⁊ tñ sic Gregori. ait: illa dona oib⁹ sūt cōia. Q̄ ēs. n. ardēt charitate ⁊ scia pleni sūt: sic ⁊ ꝺ alijs. Sz supiores alijs excellēti⁹ vt iā dcm̄ ē ipsa dona acceperūt: a qb⁹ ⁊ noiant. Uñ Gre go. In illa cīuitate q̄sq; ordo ei⁹ rei censet noīe quā pleni⁹ accepit i mūere. Sz ozit hic qō talis. Si qs ordo ab illo dono noiat qꝺ pleni⁹ possidet: tūc cherubin i scia p̄eminet oib⁹: qz a scia noiat. Sz q magis diligit pl⁹ cog̃scit. Tm̄ eniz vt tradit auctoritas cognoscit ibi q̄sq; q̄tū diligit. Itaq; seraphin nō solū i charitate: sz ēt i scia p̄eminet. Jdōq; auctoritas illa sic vī itelligēda vt ꝓpatio nō referat ad oēs ordines: sz ad quosdā. s. iferiores. Ille. n. ordo nō pleni⁹ seraphin accipit sciaz i mūere: sz pleni⁹ alijs ordinib⁹ q sūt iferiores. Nec noiat q̄sq; ordo ab oi re quā pleni⁹ alijs accepit: sed ab aliq̄ rez q̄s accepit. Sz pōt ꝓpatio referri nō ad ipsos ordies: sz ad alia dona: nec ad oia alia dona: sz ad q̄dā: sic̄ .n. boies cū pl̄a habeāt dona: q̄dā alijs excellēti⁹ possidēt: ita forte ⁊ angeli q̄busdā munerib⁹ magis pollēt: ⁊ alijs q̄busdā minus.

¶ Utz bi ordies ab initio creationis ita distincti fuerint.

IAm nūc ingrere restat vtz isti ordies a creatiōis initio ita distincti fuerit. Qz ita fuerit distincti a primo ordio sue ꝓditionis vī testimonio auctis insinuari: q̄ tradit de singul' ordib⁹ aliquos cecidisse. Be ordie nāq; supiori lucifer ille fuit quo null⁹ dignior ꝓdit⁹ē Apl's ēt p̄cipat⁹ ⁊ ptātes tenebraz: noiat: oñdēs de ordib⁹ illis cecidisse: q cū i mal' misterīū exerceāt: nō tñ penit⁹ noib⁹ suoz ordinū p̄uati sūt. Sz nō vī illud posse stare. nō. n. tūc charitate ardebāt: nec sapia pollebāt: neq; i eis ōs sedebat. si. n. ℬ būissent nō cecidissent. Nō ergo tūc erāt seraphi vl' cherubi vl' troni. Ad qō dicim⁹ qz añ casū quozūdaz nō erāt isti ordies: qz nōdū bēbāt dōa: i quoz pticipatōib⁹ q̄uenīūt: sz q̄busdaz cadētib⁹ alijs apposita sūt: eisq; q ceciderūt collata fuissēt eadē dōa si pstitissēt. Jōq; scriptura dic̄ de ordib⁹ cecidisse aliquos: nō qa fuissent i ordib⁹: ⁊ postea corruerūt: sz qz si pstitissēt eorū aliq i singulis fuissent ordib⁹: q ⁊ i nāe tenuitate: ⁊ i forme pspicacitate differētes grad⁹ habebāt: sicut illi q pstiterūt. Alij. n. vt supra dixim⁹ supiores: alij iferiores cōditi sūt. supiores q magis nā sbtiles: ⁊ sapia ampli⁹ pspicaces. Jn feriores q nā min⁹ subtiles ⁊ itelligētia min⁹ pspicaces fci sī. Has āt inuisibiles drias inuisibiliū ille sol⁹ pōderare potuit: q oia i nūero ⁊ mēsura ⁊ pōdere disposuit. i. i seipso: q ē mēsura oi rei modū p̄figens: ⁊ numerus oi rei spēm p̄bens: ⁊ pondus omnē rem ad stabilitatez trahens. i. terminās ⁊ formās ⁊ ordinās oia.

¶ Utz oēs āgeli eiusdē ordis sint equales.

REterera ꝓsiderari oz vtz oēs angeli eiusdē ordis sint eq̄les. Jta esse qbusdā placuit: sz nō ē p̄babile: nec assertiōe dignū. Qz lucifer q fuit de collegio supioz: ipsis ēt dignior extitit: q alijs excellētiores creati fuerāt. Ex quo pcipit q si pstitisset i ordie supiori fuisset: ⁊ alijs eiusdē ordis dignior extitisset. Sicut. n. vn⁹ē ordo ap'oz ⁊ alter martyz: ⁊ tñ i ap'lis alij sūt alijs digniores: simil'r ⁊ i martyribus alij alijs sūt supiores: ita ⁊ i ordibus angeloz recte creditur esse.

¶ Quo dicat scriptura decimū ordinē ex boib⁹ ꝓpleri cū nō sint nisi nouē ordines angeloz.

OBtādū ēt q decim⁹ ordo legit de boib⁹ restaurād⁹: sz cū nō sint nisi nouē ordies: nec pl̄es fuissent ēt si illi pstitissēt q ceciderūt: mouēt lectores quo scriptura dicat ꝺcimū ordinē ꝓpleri ex boib⁹. Grego. nāq; dicit boies assumēdos i ordie āgeloz: quoz alij assumūt i ordine supioz: q. s. ē magis ardēs charitate: alij i ordine iferioz. q. s. minus pfecti sūt. Ex quo appet nō eē de boib⁹ formādū decimū ordinē tanq̄ nouē sint angeloz: ⁊ decim⁹ boiuz: sz boies p q̄litate meritoz statuēdos i ordib⁹ āgeloz. Qz ḡ legit decim⁹ ordo cōpleēdō boib⁹ ex tali sensu dcm̄ foze accipi pōt: qz de boib⁹ restaurabit qꝺ i āgel' lapsuz ē: de q b⁹ tot corruerūt: vñ posset fieri decimus ordo. Propter qꝺ ap'lis dic̄ oia restaurari i xp̄o q̄ i celis ⁊ q̄ i terris sūt: qz p xp̄z redēptū ē b̄uanū genus: de quo fit repatio ruine angelice: tñ nō minus saluaret hō: ⁊ si angelus nō cecidisset.

¶ Qz homines assumuntur iuxta numerū stantium non lapsoz.

NOn. n. iuxta numez eoz̄ q ceciderūt sz coz q pmānerūt boies ad b̄itudinē admittūt. Uñ Greg. Supna illa ciuitas ex angelis ⁊ boib⁹ constat: ad quā credimus tñ būani gñis ascēdere: quātos illic ꝓtingit angelos remānisse: sicut scriptuz est

i cātico deutronomij. Statuit termios pplorū iuxta numerum angeloz dei.

¶ Qz qdam putant p̄m numerum lapsoruz angeloz̄ boies reparandos.

AQuibusdā tamen putat q boies reperient iuxta nūez angeloz̄ q ceciderunt: vt illa celestis ciuitas: nec suoz ciuium nūero p̄uet nec maiori copia regnet. Qz Aug. in enche. sentire vī nō asserens de boib⁹ plus saluari q̄z corruit de āgelis sed nec min⁹: ita dicēs. Supna hierusalem mr̄a ciuitas dei nulla ciuium suoz̄ numerositate fraudabitur: aut vberioze ēt copia fortasse regnabit. Neq; enī numerū aut sanctoruz hominū: aut imūdoz̄ demonū nouim⁹: in quoꝝ locum succedētes filij catholice mr̄is q̄ sterilis apparebat in terris in ea pace de qua illi ceciderunt sine vllo tp̄is termino p̄manebunt: sz illorum ciuiū nūerus: siue qui ē: siue q fuit: siue q futur⁹ē: in cōtēplatione eius artificis ē: qui vocat ea que nō sunt tanq̄z ea q̄ sunt. Ecce aperte dicit non minus de boibus saluari q̄z corruit de angelis: sed plus nō asserit.

¶ Diuisio textus.

DEterminatis bis q̄ ptinēt ad statum creatiōis āgeloz̄ ⁊ ad distictōez eoz̄ p̄ uersionē ⁊ auersionē. Dic determiat ea q̄ ptinēt ad dignitatē bonoz. Et diuidit i ptes duas. In p̄ia determinat de distinctiōe ordinū. In z⁹ determiat q̄sdam act⁹ q sequūt ordies distinctos. io. distin (Dic iuestigādū ē ⁊c) ꝓia in duas. In p̄ia determinat ordinū angeloz̄ distinctiōem. In z⁹ ondit quo boies assumūtur ad ordies āgeloz. ibi (Est ēt notandū q̄ diuinus ordo ⁊c.) ꝓima in tres. In p̄ia ondit ordinū distinctiōem. In z⁹ distinctionis p̄n⁹ quātū ad duratiōem ibi (Jā nūc ingrere restat ⁊c.) In z⁹ distinctiōis modū q̄tū ad eq̄litatem: ibi (Preterea ꝓsiderari oz ⁊c.) ¶ Circa p̄mū tria facit. ꝓmo ponit ordinū distinctiōem. z⁹ assignat distinctionis rōem: ibi (Dic ꝓsiderādū ē ⁊c.) 3⁹ assignat cāz nominatiōis ipoz. ibi (Nec noia illis ⁊c.) Et circa ℬ duo fac. ꝓmo determiat vitatē. z⁹ excludit obiectiōem. ibi (Sz ozit h q̄stio ⁊c.) (Notādum ē ⁊c.) Dic ondit quomō homines ad angelorū ordies assumūt. Et circa ℬ duo facit. ꝓmo ondit p quē modū assumūt: vt̄z ad p̄nū ordinem decimū vl' ad oēs nouē. z⁹ ondit eoz̄ q assumūt nūerus ibi (Nō. n. iuz ⁊c.) Ubi duo fac. ꝓmo ondit vitatē. z⁹ excludit ꝓietatē. ibi (A qbusdā tñ putat ⁊c.) ¶ Qō I. octo. ꝓmo qd sit hierarchia. z⁹ ō actib⁹ hierar. 3⁹ ō distictiōe hierarchiaz ⁊ ordinū. 4⁹ ō nomiatōe ordinū distictoz. 5⁹ de distictiōe vel eq̄litate p̄soaz ī vno ordie exītiū. 6⁹ ō gñati one hierarchiaz. 7⁹ de p̄n⁹ ordinū. 8⁹ de eoz̄ restauratione per homines facta.

HIc querit

¶ Utz diffinitio hierarchie data a Dionysio sit conueniens.

APrimum sic p̄cedit. ⁊ ponit diffinitio Dionysij 4⁹ cap. ce. hierar. Hierarchia est din⁹ ordo ⁊ scia: ⁊ actio deiformi quantum possiblie est similans: ⁊ ad inditas ei diuinit⁹ illuminatiōes ꝓportionabil'r i dei similitudinē ꝓsēdēs. vī āt q̄ sit incōpetēs: qz diffō nihil supfluū ꝺz ptinere: sz ipe alibi diffiniens hierarchiā dic̄. Hierarchia ē ad deū q̄tū pole ē vnitas ⁊ similitudo: cū g̃ī passignata ꝺscriptiōe pp dīnā similitudinē multa ponat: vī q̄ sint supflua. ¶ P. ps nō ꝺz poni i diffōne toti⁹ ad min⁹ sicut gen⁹: sz ordo ē ps hierarchie: cū vnaq̄z hierarchia tres ordines ꝓtineat. g̃ vī incōueniēter dicere. hierarchia ē ordo. ¶ P. i āgelis nō tñ ē ordo p̄m sciam: sz ēt p̄m alia dona ⁊ nālia ⁊ gratuita: q̄ oia excellēti⁹ sunt in supiozib⁹ q̄z iferiozib⁹: g̃ sicut ponit sciam: debuit alia dōa pōere. ¶ P. actio ptinet ad ministrātes: sz hierarchia ē cōis ministrātib⁹ ⁊ assistētib⁹. g̃ vī q̄ describat cōe p ꝓpriū qꝺ ē ꝓtra artez diffōnuz. ¶ P. idē nō pt pōi i diuersis gñib⁹ nō subalternatim positis. g̃ vī cū scia ⁊ actio ordo nō subalternent inuicē q̄ incōueniēter assignēt hierarchie tāquā gña in pdcā descriptiōe. ¶ P. i dīnis personis nō ē ordo sciētie ⁊ actiōis: cū sit vna scia: ⁊ actio triū: ℬ āt ptinet ad rōnem hierarchie q̄ sit ordo scie ⁊ actionis: g̃ vī q̄ nō sil'r deiforme. ¶ P. idē ē deiformitas ⁊ similitudo dīna. g̃ vī eē vbor̄ iculcatio: cū dic̄ i dīnā similitudinē ascēdēs posteq̄z dixerat deiformi simulans.

Respōdeo dōm: q̄ hierachia ꝺz q̄si sacer p̄ncipat⁹ a. hieros qꝺ ē sacrū ⁊ archos: qꝺ ē p̄nceps. In oi āt p̄ncipatu regit̄ gradus ptātis ⁊ finis. vñ i sacro p̄ncipatu oz bs̄ sacra ⁊ dīna eē: ⁊ iō sicut in p̄ncipatu seclari finis ē: vt subta multitudo pacifice dispōat ad bonū intētū a p̄ncipe: sicut ps i exercitu: g̃ p̄m pb̄m. ii. metaphice ordinat ad bonū ducis: sicut ad finē vltimū. Ita oz q̄ in sacro p̄ncipatu finis sit assimilatio ad deū. Nunc āt finē nō ē pole āgelos ꝓseq̄ nisi p ordiatā actiōem ad quā exigit ordinata ptās: ⁊ scia dirigēs. ⁊ iō in diffōne hierarchie ponit ordo: in q̄ exprimit gradus ptātis ⁊ scie sic̄ dirigēs: ⁊ actio sic̄ ad finē iducēs: ⁊ dei similitudo sic̄ finis itēt⁹.

Ad primum g̃ dōm. q̄ finis ē cā cāz: ⁊ iō diffō q̄ sumit ex fine formalioz est iter oēs diffōnes: ⁊ mediū demōstrās eas: ⁊ iō illa descriptio hierarchie ē ad deū vnitas: ⁊ similitudo ē sic̄ diffō q̄ ē medium demōstratiōis: ℬ āt hierarchia ē ordo: scia ⁊ actio si nihil ad daꝺ ē q̄si demōstratiōis ꝓclō: qz icludit ēntialia p̄n⁹ hierarchie. vñ Dion⁹. eā ex p̄dcā ꝓcludit: sz illa q̄ posita ē pcā ēqz ꝓpēdit vtrūq̄z. vñ ē q̄si demōstratio pōne differens.

¶ Ad z⁹ dōm: q̄ ordo pōt sumi dupl'r: vl' p̄m q̄ noiat vnū gradū tñ: sic̄ q sūt vni⁹ gradus dicūt vni⁹ ordinis: ⁊ sic ordo ē ps hierarchie: vl' p̄m q̄ noiat relōnē q̄ ē inter diuersos gradus: vt ordo dicat ipa ordinatio: ⁊ sic sumit quasi abstracte: ⁊ sic ponit i diffōne hierarchie: p āt mō sumit ꝓcretīe: vt dicat ordo vni⁹ gradus ordinat⁹. ¶ Ad 3⁹ dōz: q̄ sic̄ aia i corpe quēdā effcm̄ inducit imediate i oib⁹ mēbris: vt eē inq̄tū ē forma corpis: alio āt iducit in vno mēbro mediāte alio: vt motū: ita ēt de⁹ in oib⁹ ordinib⁹ celestis hierarchie imediate iduc vitā nature gr̄e ⁊ glie: sz ad executiōem officioz dīnoz mouet eos ordinate p p̄mos medios: ⁊ p medios vltios. ⁊ iō non ponit nā vel gr̄a vel glia in diffōne hierarchie: sz scia velut dirigēs actionem i dīnis officys. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ actio circa nos exercita ē p̄pa misterīū q̄ non ponit i diffōne hierarchie. sed actio cōis, put signat trālfusionē pcepti luminis a deo ab vna i alia cōis ē oib⁹. ¶ Ad q̄ntū dōm: q̄ Dion⁹. nō intēdit ordiare diffōnem: sz p̄ncipia ēntialia hierarchie tangere: q̄z aliq̄ ē sicut māle p modum gñis se bñs. s. ordo alia vo sūt sicut formalia ꝓplentia rōnem hierarchie per modū dr̄ie: q̄z p̄mū ē ipsa receptio diuini luminis que in scia ipoztat: qz scia illa ē p̄m receptionem diuini luminis

Universidad de Deusto

ꝛ zm ē eꝝ translusio in alterꝝ quā designat actio. ꝛ tertiuꝫ ē ꝺsecutio finis in dei silitudinem: ꝛ sic pz q sp sequens ē formale respcū precedētis. vñ si dz ordinate tradi diffinitio pōt sic dici: q hierarchia ē ordo ordz scias ꝛ actiōne ꝛc. ¶ Ad 6m dōm: q fm quosdā in dīis plonis ē q dā hierarchia quā dicūt supceleste que attēdit fm ordinē nāe i plonis dīnis quā assimilat hierarchia celestl angelorꝝ ꝛ subcelestis hoīum: sz ꝑ nō ē ꝺueniēs: nec fm intētionē Diony. qz in dīnis plonis pncipatū ponere vni ad alterꝝ ē hereticū: aut q pr purget filiū vel illuminet vel pficiat: vl q id qō pris ē fr̄ciat i filio iferiori mōq tñ regrūt ad rōnē hierarchie fz itētōez Dio. ꝛ fz vocabuli significatiōem. Et iō dōm ē alr. s. q similat deiforme inq̄tū p lumē pceptū dine claritati assimilat: nō qdē p equiparātiā: sz fm suā ꝓportōez: pp qō dic q̄tū pole ē. Dis ēt pfectio creatur ē silitudo dine bonitatis: sz qdā exꝑssior alia. ¶ Ad 7m dōz. q alicui agēti vl impmēti pōt aliqō recipiēs assimilari dupl̄r: vl fm formā tñ: vl fm formaz ꝛ actiōem: sic aliqd illuminat a sole: vt ēt alia illuminet ad silitudinē solis: sic luna: ꝛ ꝑ ē assimilatio fm ꝺueniētiā in forma ꝛ actōe: aliq̄ āt illuminat: vt i sepſis luceāt: sed lumē i alterꝝ nō trāsfūdāt: vt terrestria colozata: qz colorē aliqd lucis: sic ēt assimilāt ageli deo in receptiōe diuini lumis. ꝛ ꝑ assimilatio oñdit i ꝑ q dic deiformē inq̄stum pole ē ꝛc. ꝛ ēt itrāsfusione eiusdē i alios: ꝛ ꝑ oñdit cuz dr ad inditas illuminatiōes. i. scōz vtutē ꝛ regulaz datarū illuminatiōum ascendēs in dei silitudinē opando in alios scōm suā ꝓportiōem: ꝛ iō noīat ascēsuz: qz i ꝑ ē pfectio similitudis ꝛ oīum dinius ē dei coopatorez fieri: sic ibidē dic Diony. ꝓp qō ēt pbi posuerūt finē itelligētiaꝝ mouētiū ozbes quē intendunt assimilationem diuinā i cāndo. ꝛ sic pz q prima silitudo rūdet scīe: sed scōa actioni.

¶ Utrum vnus angelus purget alium.

Aꝑ secūdum sic ꝓcedit. vr q vnus āgel⁹ aliū nō purget. ꝓPurgatio. n. nō ē nisi p gram: sz soli⁹ dei ē dare graz. g̃ ipse solus purgat. ¶ ℙ. purgatio ñ ē nisi ab īmundicia: sz in angelis bonis p⁹ casū malozꝝ nulla remāsit imūdicia. g̃ ñ ē ibi purgatio. Itē vr q nec illuminatio vni⁹ p alterꝝ fiat: qz ifozmare mē: ē soli⁹ dei: vt ait Aug. sz illumīari nō pōt āgelus. nisi mēs sua ifozmet. g̃ vr q vn⁹ āgel⁹ aliū ñ illumīet. ¶ ℙ. sic hr Matꝫ. xz. Magr vester vn⁹ ē xps. vbi dic Aug. q ipe solus ē q iteri⁹ docz: sz illūinatio ē p modū cuiusdā doctrie g̃ vr q solus de⁹ mētē āgeli illumīet. ¶ ℙ. oēs angeli beatitudinē suā hr ex ꝑ q ꝺmediate videt deū: sz de⁹ ē sufficiēs mediū ad oīum cognitiōem. g̃ vr q vn⁹ aliū nō illuminet. ¶ ℙ. si vn⁹ illuminat aliū: aut ꝑ fac creādo nouū lumē i mēte ei⁹: aut trāsmutādo lumē a deo receptū: sz pmū ē hereticū: cū angeli nō sint creatores. scōm autē vr ipole nisi ponat aliq̄ mediū deferēs: sic i illuminatione corpali: qō ibi nō ē ēt facile fingere. g̃ vr q vn⁹ aliū ñ illuminet. Itē vr: q nec pficiat: qz vt supza i 4ª disti. dcm̄ ē: pfectio q̄ polis ē in angelo: ē vl nāe ꝺdite vl glificate sz neutra pt eē in angelo ab angelo. g̃ vr q vn⁹ aliū nō pficiat. ¶ ℙ. nulla pfectio pt eē i angelo: nisi fm receptionez dini luminis. sed hec receptio ē p illuminatiōez. g̃ pfectio ab illuminatiōe nō differt.

Reſpondeo dōm: q actio nō pōt eē nisi fm exigētiā rei: cr̄ ē actio: cū āt hierarchia pficiat in scia: vt ex diffōne pz: oz vt actio hierarchica i trāsfusione scie ꝺsistat. vñ dicit Dionꝫ. 7° ca. ce. hier., q purgatio: illuminatio: ꝛ pfectio ē dine scie assumptio. Ad scientiam āt ꝺcurrūt duo in sui acqsitiōe. s. expulsio ꝺry vl p̄uationis ꝛ ꝺsūmatio ei⁹: sicut ē ēt in acqsitione cuiuslibet forme: sed ꝺsumatio scie in duob⁹ ꝺsistit: sicut ꝛ visio corporalis ad quā regrit lumē sub q̄ videat visibile: ꝛ ꝺsequit cognitio ipi⁹ visibilis. Silr ēt per lumē itellectuale hēt cognitio itellectiua: g̃ q̄tū ad remotiōem priuationis est purgatio: q̄tū ad influētiā luminis ē illuminatio: sz quā tū ad cognitiōem ꝺsequētē in quā dirigit lumē sicut i vltimū terminū ē pfectio: ꝛ pp ꝗ perfectiones a Dionysio dicūt fm traditionem sacraꝝ doctrinaꝝ.

Ad primuz g̃ dōm: q purgatio a culpa ē p gratiā sed a nescia ē p lumen doctrie: ꝛ hoc ēt ab alio eē pōt q̄ a deo. ¶ Ad scōm dōm: q purgatio q̄ ē in angelis nō ē ab īmundicia: sz a dissilitudinis ꝺsusiōe vt dr in. 3. ca. ce. hierar. vl a nesciētia: vt dr in. 6. ca. ce. hierar. ꝛ ꝑ duo in idē redeūt: ꝺsusio. n. itells ē ex hoc q ē i pō respcū pluriū. ꝛ in ꝑ dissilis ē a pzio itellcū. s. ꝺno: cui nulla possibilitas admiscet. p lumē g̃ receptū a deo mediante supiozi angelo liberat intells angelic⁹ ab hac dissimilitudinis ꝺsusiōe inq̄tū terminat ad vnū cui fortius iberet: quāto magis mediū cognitiōis efficax ē: sic pz in eo q nescit quā ptē ꝺdictiōis eligat: sz intētio medio ꝓbabili magis ad vna flectit: sz additio medio ōmr̄atiuo firmat in illo. ¶ Ad illud qō postea de illuminatiōe q̄rit dōm: q circa ꝑ ꝺrie quidā opinati sr̄. Quedā enī dixerūt āgelos inferiores nūq̄ eēntiam dei videre: sed p illuminatiōnē supiozū: q cū ꝛmediate vident dei noticiā capere: cui obuiat qō dr Matꝫ. 18. Angeli eoꝝ sēp videt faciez pris mei: vbi logt de angelis inferiozis ordinis boīb⁹ ad custodiā deputatis. Alij vero ecōtrario dicūt angelos oēs ꝛmediate a deo illuminatiōem recipere negātes inferiores a supiozib⁹ illuminari: ꝛ negātes totū ꝑ qō Dionysi⁹ de angelis tradit auctoritatib⁹ sacre scripture. ꝓbatū ꝛ consonū pboꝝ doctrine. vñ mediaz viā eligentes dicim⁹ oēs qdē angelos assentiā dinā ꝛmediate videre: ex quo beati sūt: sz nō ē necessariū q q videt cām videat oēs ei⁹ effect⁹ nisi ipam fm totā pōm ꝺphendat: sicut de⁹ seipm cōprehēdēs oīa cogscit. Alioꝝ āt qui ipm videdo nō ꝺprehēdūt vnusq̄sq; tanto pl̄a i eo cognoscit quāto ipm plenius capit fruitione glie: sic ēt ex pncipys spectatiuis q meliozis intells ē plures ꝺclusiones elicere pōt. vnde in his diuinis effectib⁹ ptinētib⁹ ad statū nāe vl gre que p āgelozꝝ officia dispensant supiozes iferiozes illuminat ꝛ instruit vt exꝑsse hr in septio celestis hierarchie: ꝛ in pncipio quarti de diui. no. Qō ergo tertio obycitur. q mentem solus deus formare pōt: dōm q verum est iustificando per gram: sed de hac formatione nihil ad pns. ¶ Ad q̄rtum dōm: q sicut in actiōibus naturalib⁹ inferi⁹ agēs nō hz efficaciaz i ꝓductione effectus nisi per virtutē agētis primi: que vehementius' ipzimit in effectū: ita' etiam in intellectualibus inferioz illuminās nihil potest efficere nisi per virtutem primi illuminantis: ꝛ propter ꝑ ipse deus est qui omnes docet: nec tamē excludit ab alys illuminatio: sicut nec ab agētib⁹ naturalib⁹ nālis actio.

¶ Uel dicendum q docere proprie dicitur qui in cognitionem rei ducit. Sicut autem in cognitionem colozis sensibilem peruenit homo ex duobus. s. ex visibili obiecto ꝛ ex lumine sub quo videtur. vnde ꝛ vterq; dicit demonstrare rem. s. qui lumen ꝓparat: ꝛ qui obiectum repsentat. ita etiam ad cognitionem intellectualem duo exigūtur. s. ipsuz intelligibile: ꝛ lumen per qō videtur; et iō dupl̄r dicitur aliquis docere: vel sicut proponens itelligibile vel sicut prebens lumen ad intelligendum. hoc autem lumen est duplex. vnum intrinsecus vel cōnaturale intellectui cui similatur lumen qō est de compositione oculi: ꝛ per collatiōem hui⁹ luminis solus de⁹ docere dr. Scōm lumē qō superueniens ad confortationem

cōnālis luminis cui similat in visu corporali lumen solis vel cādele: ꝛ sic pōt āgelus aliū angelū: vel etiā hoīem illuminare ad aliquid cognoscēdū: nō aūt homo sic docere pōt: cū in eo lumē itellectuale debilissime recipiat. Quidaz tñ dicūt q nullo mō āgelus docet: sicut lumē ꝓbēs: qō expresse dictis Dionysij ꝛtrariari videt. Silr etiā itelligibile duplex est: vnuz ad qō itelligēdū sufficit itellect⁹ alicuius hominis dūmodo sibi cōsiderādū ꝓponat. vñ ꝛ ipse ꝓponēs docere dr quasi in cognitiōez ducēs: sicut in visu corpali mōstrat rez q eā corā oculis ponit. ¶ Aliud est ad cuius cognitiōez nō sufficit itellectus discipuli: nisi i hoc mānuducat p aliquid sibi notū. vnde ꝛ qui hoc magis notū sibi ꝓponit docere eū dicit. Dui⁹ silr est in visu corpali in hoc q aliqs alicui rem a lōge apparētē digito monstrat ꝛ his duobus modis homo docere dr: ꝛ hec doctrina est nō p modū illuminatiōis: sed p modum locutiōis. ¶ Ad 5m dōm: q quāuis deū oēs videāt: nō tñ ipm comꝓhendūt. ꝛ ideo nō opz q oīa oēs in ipso cognoscāt: ꝛ ꝑter hoc nō remouet quin vnus angelus qui aliqd in vbo dei cognoscit: possit quātū ad hoc aliū illumīare angelū: qui hoc in vbo dei nō cognoscit. ¶ Ad 6m dōm: q sicut in corporalibus illud qō est in actu agit p hoc qō educit potētiā patiētis in actū: ita etiā cū itellectus iferiozis āgeli sit in potētia respectu quozūdā poterit p superiozē angelū: qui est in pfectiozi actu reduci in actū silem: nō p creatōez alicuius noui luminis: nec p hoc q idē numero lumē qō est in supiozi recipit ab iferiozi: nec opz esse aliquod mediuz deferēs virutē agētis: qz in eis falso imagināt quis distātiā situalē. Sed qō est in corporibus situs: hoc est in spūalibus ordo fm Augustī. ¶ Ad 7m dōm: q pfectio. hic dicit illud ad qō terminatur motus illuminationis: nō aūt perfectio glozie vel nāe. ¶ Ad 8m dōm: q iste tres actiōes: quādoq; cōiungūtur: ꝛ ideo nō dr nisi fm rōnem: qz oīs pfectio in hoc qō pficit illuminat ꝛ purgat ꝛ oīs illuminās purgat: sz nō cōuertit: vt pz precipue in nra hierarchia fm Diony. nō. n. quālibet purgatōez sequit lumis receptio: sed pfectā. ꝛ silr nō quālibet illuminatiōez sequit pfectio cognitiōis: sz ꝺsumatā.

¶ Utr hierarchia āgelica diuidat ꝺueniēter in tres hierarchias ꝛ nouem ordines. III.

Aꝑ tertium sic ꝓcedit: videt q iconueniēter diuidat angelica hierarchia in tres hierarchias ꝛ in nouē ordines. Aut. n. illa diuisio ē p diuisionē totius integralis in ptes vel generis i spēs. ꝓmo mō nō dividit: qz diffinitio cōis non ꝺueniret partibus: sicut diffinitio domus nō cōuēit parieti: nec itē p modum generis: qz nō oēs ordines equaliter se habēt ad participāduz rationē hierarchie. g̃ videt q nullo mō possit esse cōpetēs diuisio. ¶ ℙ. quāto aliquid est ꝓpinquius vni ꝓmo: tāto est minozis multiplicatiōis: sz hierarchia āgelica media est iter nos ꝛ deū: vt in 4°. capło ce. hierar. dr. g̃ cū hoīum sit tātū vna hierarchia: vr q angelozꝝ nō sint tres hierarchie. ¶ ℙ. supius ꝛ iferius in āgelis nō est nisi fm diuersam ꝓportiōez ad receptōez diuinozꝝ: sz ordies se habēt: sicut supius ꝛ iferius. g̃ vr q sit in eis diuersa ꝓportio ad receptōez diuinozꝝ. ꝛ silr hierarchie se hr̄t fm supius ꝛ iferi⁹. g̃ vr q eadē sit ratio distīguēdi ordies ꝛ hierarchias. ¶ ℙ. ratio hierarchie cōsistit in ordie potestatis: sz potestates determinātur p actus: cum g̃ actio hierarchica sit triplex: vt dcm̄ est: videt q sint tātū tres ordies cel. hierachie. ¶ ℙ. ecclesiastica hierarchia exēplata est a celesti sz Dio. sz in ecclesiastica hierarchia fm eūdē sunt tm̄ tres ordies. g̃ vr q silr in celesti. ¶ ℙ. vnitas ordis ē vt in lra dr ex hoc q multi spūs conueniūt in vno munere gre: sz dona spūs sci sunt septē: vt hr̄ Ysaie. xi. g̃ vr q sunt tm̄ septē ordines āgelozꝝ. ¶ ℙ. vr esse diuersitas in distīctiōe hierarchiaꝝ fm Gregoriū ꝛ Dionysiū: qz Dionysi⁹ ponit vtutes mediū ordinē secūde hierarchie: ꝛ pncipat⁹ ꝓmum tertie hierarchie. Gregorius autem econuerso: ꝛ queritur ratio huius.

Reſpondeo dōz: q i angelis ꝺueniūt triplex distinctio. vna est hierarchiaꝝ adiuicē. secūda ē ordinū in eadē hierarchia. tertia ē plonaꝝ eiusdē ordis ꝛ q̄ltz illaꝝ sumit fm diuersaz ꝓportiōez ad receptionē diuini lumis. Diuersitas. n. hierarchiaꝝ est fm diuersuz modū recipiendi dīnas illuminatiōes: diuersitas vo ordinū est fm diuersos actus quos diuinū lumen pficit fm pfectius ꝛ minus pfectū: diuersitas vo plonarum vnius ordis est fm diuersaz vtutē in executiōe actus minus vel magis efficaci. vbi gra. nostra hierarchia distinguit ab āgelica: in hoc q nra pficit in diuino lumie velato p similitudines sensibiles tā in sacramētis q̄ in metaphozis scripturaꝝ: sz āgelica pficit lumie simplici ꝛ absoluto: ꝛ cū dictus modus sit cōis oībus que sunt in nostra hierarchia: tñ coꝝ sunt diuersi actus fm quos diuersi ordines distinguunt. Alius. n. est actus sacerdotū: ꝛ diaconoꝝ: ꝛ in exercitio cuiuslibet boꝝ actuū quidā sunt alys magis idonei: angeli aūt oēs quāuis in hoc modo conueniāt: sine iquisitiōis discursu ꝛ sine velamine figuraꝝ diuinū lumē recipiūt: tñ dr̄nt in hoc: q gdā coꝝ recipiūt in maiori vltate q̄ alij. vñ supiozes dr̄ bēre sciētiā magis vlem: vt dcm̄ est. hoc aūt non pōt nisi tripliciter variari: qut. n. cognitionē diuinozꝝ effectuū recipiūt in ipsa causa ꝓma vl: ꝛ hic est modus ꝓprius ꝓme hierarchie que est ꝓportiōata ad recipiēdū illuminatiōes in ipso fulgore ꝛ diuini luminis: ꝛ pp hoc dr̄ circa deū esse: vt oēs ordies eius denoīent ab opatōe circa deū. Aut cognoscūt res in vltibus rez rōnibus: ꝛ hic est modus scōe hierarchie. ꝛ iō āgelozꝝ hui⁹ hierarchie est accipe pfectiōez cognitiōis p illuminatiōez ꝓme hierarchie in qua sunt forme marie vles: ꝛ pp boc ordines h⁹ hierarchie nō denoīant ab opibus circa deū: sz noib⁹ ptinentibus ad potestatē operādi in res iquātū forme p quas cognoscūt sūt opatiue ad minus respectu effectuū: in ḡbus deo ministrāt: ꝛ qz iste forme sūt vles nominātur a potestate nō limitata vel determinata ad aliquē vel ad aliquos: aut cognoscūt res in ꝓprys ratiōibus: ꝛ hic est modus vltime hierarchie i quo sunt forme ꝓticulares ꝛ ꝓportiōate: vt ab eis recipiātur in itellectus nostros: ꝓpter qō dr̄ angeli hierarchie tertie accipe dinū lumē secundū ꝺueniētiam hierarchie nostre: ꝛ ide est q ordies tertie hierarchie denominātur ab actib⁹ limitatis circa vnū hoiem vel vnā ꝓuinciā. huius aūt simile pōt videri in terrēis principatib⁹: qz ministroꝝ qui sunt sub vno rege quidā operātur ꝛmediate circa plonā regis quasi cubicularij ꝛ cōsiliarij ꝛ assessores: ꝛ ꝑ cōpetit ꝓme hierarchie respectu dei. Quidā vo hr̄t officia ad regimē regni i cōmuni nō deputati huic vel illi ꝓuincie: vt dr̄i regalis curie ꝛ principes militie ꝛ iudices curie: ꝛ huiusmodi similes sunt āgeli scōe hierarchie. Quidam vo preponūtur ad regimen alicuius partis regni vt ꝓpositi ꝛ baliui: ꝛ huiusmodi officiales minozes: ꝛ his similes sunt ordies tertie hierarchie: ꝛ sic pz diffinitio triū hierarchiarum. ¶ Ordinum autez prime hierarchie sic potest accipi numerus ꝛ distinctio: fm tres actus fruitionis quibus anima deo fruitur: quozum vnus est comprehēdere vel tenere: quo pficitur memoria: ꝛ fm hoc accipitur ordo thronoꝝ: qz in eis sedet deus: ꝛ quiescit dū eos in se quiescere facit. Alius actus ē videre quo pficit itellectiua. ꝛ secūduz hoc accipit ordo cherubin qui iterpre-

tatur plenitudo scie. Ali⁹ actus est amare quo ꝓficit volū
tas. ⁊ ꝑm hoc accipit ordo seraphin q̄ interpretat ardēs vl
scendēs: ⁊ q̄ in hoc tactu est cōpletissima vnio ad deum:
ex eo q̄ amor facit interiora amati penetrari. ideo ordo
seraphin est ꝑmus. secūdus cherubin. ꝓpter vnitatē assi
milatiōis in qua cōpletur sciētia in actu. tertio est tronor
q̄ in sessione ipotrat vnio ꝑm contactū solū. ¶ Ordinū
vero secūde hierarchie sic pōt accipi diuisio ⁊ nūerus: q̄
regimē alicui⁹ cōmunitatis ē ꝑm hoc q̄ ordinate ⁊ pacifi
ce bonū cōmune dispēsat. hic aūt ordo pacis dispōnit tri
bus. s. aliquo sentētiāte q̄d vnicuiq; debeat: ⁊ ad hoc est
ordo potestatū. vñ dicūtur arcere aereas potestates: ⁊ ꝺ
nō est vltimus finis: sed gerit ⁊ vtilitatē bonor dispēsare:
sicut potestas secularis suspēdit latronē ad pacem ciuita
tis: sed sentētia debz eē efficax ⁊ recta: ꝙz ad hoc vt sit effi
cax idiget aliquo adiuuāte ⁊ propugnāte: vt nihil sit ipos
sibile exeq̄ qō per sententiā determinat. Et ad hoc est or
do virtutū qui attingit vltimū in operādis oīb⁹ difficili
bus pertinētib⁹ ad ministeria diuina. ⁊ iō attribuitur eis
miracula facere: q̄ obuiare legib⁹ nāe est arduissimum.
¶ Ad hoc aūt q̄ sit recta idiget aliquo dirigēte ⁊ iperan
te: ⁊ ad hoc ordo dominatiōis est. ad quē pertinet dirige
re in oīb⁹ ministerys diuinis: sicut architector in mecha
nicis qui etiā est preceptiu⁹: ⁊ ideo hic ordo ē ꝑm⁹ secun
de hierarchie: q̄ ab ipso dirigit: ⁊ imperat q̄cqd in minis
terys diuinis per angelos agitur. ⁊ secūdus ē ordo virtu
tum a q̄bus actus potestatuz efficaciā hz: sicut ⁊ leges se
culares opz eē armatas: vt habeāt vim coactiuā. ¶ Or
dinū aūt tertie hierarchie sic numer⁹ ⁊ ordo accipitur: q̄
cū habeāt potestatē limitatā: oz q̄ actus eor vel limitē
tur ad vnā ꝓuinciā: vel ad vnū hominē: si ad vnā ꝓuin
ciaz. sic ē ordo ꝓncipatuū: vt ꝓnceps persar qui ꝓcerat
persis. De quo habet Danielis. io. si aūt limitat ad vnuz
hominē: aut est de his que pertinēt ad ipm tm̄. ⁊ sic est or
do angelor. vnde dicūtur minima nūciare: quoruz est ēt
singulos custodire: aut de his que pertinēt ad bonū mul
toruz: que explētur per actū vni⁹ singularis persone. ⁊ ad
hoc est ordo archāgeloruz: sicut Gabriel qui nūciauit na
tiuitatē christi ⁊ Joānis baptiste. ⁊ ideo nomē eor cōpo
sitū est ex duob⁹ ordinibus extremis: dicūtur enī archā
geli quasi ꝓncipes angeli. ⁊ ꝓpter hoc etiaz dicunt maio
ra nūciare: q̄ bonū gentis ē diuinius q̄z bonū vnius hois
ꝑm ꝑm in ꝓmo ethicor. Numerus aūt eorum qui sunt
in vnoquoq; ordine ignotus est nobis.

Ad primuz g̃ dom̄: q̄ diuisio hierarchie in ordi
nes ē toti⁹ ptātiui in ptes potētiales:
sicut aīa diuidit in suas potētias: ⁊ hoc totū ē q̄si mediuz
iter totū vl̄e ⁊ integrale: vle. n. est ꝑm eētiā ⁊ cōpletā vtu
tez in q̄libet sua pte. vñ de oīb⁹ equaliter ꝑdicat. Sz ite
grale nec est ꝑm essentiā: nec ꝑm vtutē totā in vnaquaq;
suar partiū. ⁊ iō nullo mō de pte ꝑdicat: ꝙz totū potētia
le adest q̄dē ꝑm eētiā cuilibz pti: ꝙz ꝑm ꝓpletā vtutē est
in pte supma: q̄ semp supioz potētia hz in se ꝓpleti⁹ ea q̄
sunt iferiozis: ⁊ ista est cōparatio hierarchie ad ordines.
¶ Ad z⁹ dom̄: q̄ oēs hoies sunt vni⁹ spēi. ⁊ iō in oīb⁹ est
vn⁹ modus cōis recipiēdi dīnas illuminatiōes: ⁊ pp hoc
oīum est hierarchia vna: ꝙz angeli sunt diuersar speciez:
⁊ pp hꝺ in diuersis hierarchys ordinant ꝑm diuersuz mo
dū receptiōis: vt dicū est. Sz vez est q̄ q̄libz nā in ange
lis est magis vna ⁊ simplex q̄z nā hūana q̄ est vltima na
tura itellectualis. ¶ Et p hoc pz rūsio ad 3⁹: q̄ sic huma
ne hierarchie sunt tres ordies ꝑm Dionis. ita ⁊ cuiuslibz
celestis. vñ z⁹ tres hierarchias sunt nouē ordines: vt sic
in oīb⁹ trinitatis sīlitudo reluceat ꝑm ꝑn⁹ mediū ⁊ finē.
¶ Ad 4⁹ dom̄: q̄ in nra hierarchia distinguunt ordies
ꝑm tres actiōes hierarchicas: q̄ ministror est purgare:
sacerdotuz illuminare simul ⁊ purgare: ꝙz episcopor ꝑfi
cere. talis aūt distinctio non potest esse in celesti hierar
chia: q̄ minimus ordo angelor est supioz supremo ordi
ne nře hierarchie. vñ pōt ⁊ ꝑficere ⁊ illuminare ⁊ purga
re. ¶ Ad 5⁹ dom̄: q̄ diuersitas ꝓportionū pōt sumi mul
tipl̄r: aut ꝑm diuersuz gen⁹ ꝓportiōis: sicut duplū ⁊ sexq;
alter: quor ꝑmuz est multiplex. scōm superparticulare.
alia est. n. genere ꝓportio q̄ttuor ad duo: q̄ꝫ dupla: ⁊ triū
ad duo: q̄ꝫ sexqualtera: aut ꝑm diuersas spēs eiusdē gene
ris: sicut duplu ⁊ triplū: quor est vnū genus ꝓportionis
s. multiplex: aut ꝑm diuersos numeros in eadē spē ꝓpor
tionis: vt quattuor ad duo ⁊ sex ad tria: ⁊ ꝑma diuersitas
cōpetit distinctōi hierarchiar. scōa distinctōi ordinū. ter
tia distinctionuz psonar vni⁹ ordinis. ¶ Ad 6⁹ dom̄: q̄
dona ꝑm q̄ distinguunt ordines sunt dona perficiētia in
actib⁹ hierarchicis: ⁊ hec variant: vt dcm̄ est. dona aūt ⁊
vtutes ꝑficiūt ad act⁹ psonales: ⁊ iō ꝑm ea ordines nō di
stinguunt. ¶ Ad 7⁹ dōz: q̄ ordinatio Dionysy est rōna
bilior: q̄ ipse distinguit secūdā hierarchiā a tertia ꝙz vl̄e
⁊ pticulare nō limitatū ⁊ limitatū: ⁊ iō vtutes ponit in se
cūda ⁊ ꝓncipatus in 3ª. Grego. aūt nō multū intēdit ordi
nare: ꝙz numerare: nihilomin⁹ ista ordinatio pōt sumi ꝑm
act⁹ exteriores ⁊ ꝑm cōformitatē ad nostrā hierarchiā: et
q̄ in nra hierarchia hītes ꝓlationē sunt sup psonas puta
tas. iō in scā hierarchia ordinat illos: quor nōia impor
tant officiū ꝓlatiōis. s. oñatiōes ꝓncipatus ⁊ ptātes. In 3ª
aūt ordines: quor actus sunt ēt psonar puatar: vt mira
bilia facere: q̄d est vtutū ⁊ nūciare magna: q̄d est archan
gelor: ⁊ nūciare parua: q̄d est angelor.

¶ Utr nōia angelor ꝺueniēter distinguant. IIII.

Ad quartum sic ꝓcedit: vī q̄ nōia
angelor nō ꝺuenien
ter distinguant. Nomē. n. toti⁹ nō ꝺz ꝓti ipo
ni: ꝙz ordo ē ps hierarchie: cū g̃ hierarchia sit
idez q̄d sacer ꝓncipat⁹: vt dcm̄ ē. vī q̄ nullus
ordo ꝓncipat⁹ debeat dici. ¶ Ꝑ. nomē toti⁹ nō ꝺz ipon
alicui ordini illi⁹ nāe: ꝙz oēs celestes spūs angeli vocant.
g̃ vī q̄ vltim⁹ ordo āgelor nō debeat nōie āgelor voca
ri. ¶ Ꝑ. illud q̄d est supiozis ordis nō nēcio ꝺuenit in ife
riozi: q̄uis eꝰ: ꝙz nōia rīdēt reb⁹: cū g̃ oēs āgeli dicant ce
lestes vtutes ꝑm Dio. vī q̄ ꝺ nōie nō debeat nōiari me
di⁹ ordo scōe hierarchie: q̄ nōia supior nō sunt iferior.
¶ Ꝑ. oīs vt⁹ ē media iter eētiā ⁊ opōnē: ꝙz nullus ordo
vocat in āgelis nōie eētie vel opōnis. g̃ nec ēt nōie vtu
tis. ¶ Ꝑ. q̄ nōia ordinū ꝺeuenimus in ꝑpetates eor ꝑm
Diony. ꝙz nulli āgelo ꝺuenit p charitatē inflāmare: nec in
volūtatē ipr̄imere: q̄ ꝺ soli⁹ dei est. g̃ vī q̄ incōueniēter
dicant seraphin icēdētes. ¶ Ꝑ. ardere charitate ⁊ vide
re deū ⁊ tenere ipm: sunt de suba beatitudis: ꝙz oēs ange
li sunt beati. g̃ nulli ordines debent ab his actib⁹ noīari.
¶ Ꝑ. q̄rit quō dīant hec tria seraph. seraphiz ⁊ kaphin.
⁊ cherub. ⁊ cherubiz ⁊ cherubin.

Respōdeo dom̄: q̄ circa nōiatiōes ordinū attēdē
dū est: q̄ sicut vnuq̄q; ordo est altior
ita etiā a ꝑfectiori noīat: ⁊ quāuis ea q̄ sunt supior parti
cipētur quodāmodo ab iferioribus: ⁊ eꝰ: nō tn̄ debēt esse
ꝺfusa nōia: ꝙz distincta. Ad hoc. n. q̄ aliq̄ nomē nōiet pro
prie aliquā rē duo requruntur. s. q̄ hoc q̄ significat p no
mē beat ꝑfecte ꝑm cōpletuz actū: ⁊ vt sit vltima ꝑfectio
ei⁹: ⁊ q̄z oīs denoīatio est a forma: q̄ dat eē ⁊ est ꝑn⁹ opera
tiōis. iō āgeli denominant ab eo q̄ est in eis loco forme
tāq̄ a digniori: vbi gra. in hoie est q̄dā participatio itelle
ctus: ⁊ q̄z nō hz plenū actum itellectus: vt sine inquisitio
ne ⁊ imaginatiōe itelligere possit. iō in ordie itellectualiū

nō ponit. Silr ēt q̄uis sensum bēat ꝑm completissimaz
operationē respcū oīum aīaliū: q̄z tn̄ sentire nō ē ꝑm vltimā ꝑfectiōem eius nō ponit i ordine sensitiuor: ꝙz i ordi
ne rōnaliū: q̄z rōnis actū plene hz: ⁊ ē act⁹ ei⁹ inq̄tū ē hō.
Scōm ꝺ ergo dico q̄ donū supior ē in inferiorib⁹ scōm
quādā pticipatiōem: nō ꝑm completū actū: ⁊ iō ab eo nō
pñt denoīari: cōrio vero dona inferior sūt in supioribus
eminētib⁹: ꝙz i illis actib⁹ nō ē vltimū cōplemētū eorum
vñ ab his nō denoīat: sicut ꝓpo noie: ⁊ inde ē q̄ dicūtur
sibi in denoīationib⁹ cedere: vt. s. superior ordo ab excel
lentiori actu ꝓprium nomen sortiatur.

Ad primum g̃ dom̄: q̄ ꝓncipat cōiter sumptus
ad cuiuslibet platiōis offīū itelligi
tur noie hierarchie: ꝙz ꝓncipat spāliter sūpt⁹ ad regimē
determinate ꝓuincie ē nomē vni⁹ spālis ordinis. ¶ Ad
2ᵐ dom̄: q̄ nomē angeli designat manifestatōem: cū an
gelus nūci⁹ dicat: eē enī manifestatiuuz simpl̄r ꝺuenit
oīb⁹ ordinib⁹: inquātū. s. ꝑm descensū ordinū lumē intel
lectuale ē in eis min⁹ simplex ⁊ magis ꝓportionatū itel
lectui sequētiū: ⁊ iō dicit Diony. i. io. ca. ce. hierar. q̄ sem
per inferior angelus māifestat supiorē oīb⁹ sub se ordina
tis. ⁊ iō eē māifestatiuū oīum supior respcū nři ē vltimi
ordinis: pp q̄d vltimū ordinē āgelor noīe significamus:
alys ordinibus noīatis ab his que designāt excellētiorez
modū nūciādi vl̄ manifestādi: ⁊ p hūc modū angelus est
nomē nāe: q̄ ꝺditiōez nāe exꝑmit. Sz si nunciare sumatur ꝑm exteri⁹ misteriū q̄d exercēt sic angelus ē nomen
officy nō nāe. vt dicit Grego. ¶ Ad 3ᵐ dom̄: q̄ nomē vir
tutū ꝑm q̄ noīat spālē ordinē sumit a spāli dono vl̄ actu
q̄d ē exeq̄ ⁊ perficere q̄cqd ē arduū ⁊ difficillimuz in mi
sterys dīnis: ꝙz ꝑz q̄ ꝺueāt oīb⁹ celestib⁹ spiritib⁹ sumitur
a vtute sequēte nām. ¶ Ad 4ᵐ dom̄: q̄ angelor nōia q̄
dam sūt coīa oīb⁹ ordinib⁹: quedā āt ꝑpa determinator
ordinū: cōium āt q̄dā sumūtur ab eētia vel aliqua ꝺdi
tiōe nāli: vt q̄ dicūt celestes eētie ⁊ angeli ⁊ spūs ⁊ dīne
mētes: ⁊ dīni intell⁹: ⁊ celestes animi: q̄dā vero a vtute vt
q̄ dicūt celestes virtutes: q̄dā vero ab opatiōe: vt q̄ di
cūt angeli: ꝙz noīb⁹ spāliū ordinū sumūt a donis superad
ditis ⁊ officys ꝺsequētib⁹ dona. ⁊ iō noīa spūaliū ordinū
magis pñt equocari cū noīb⁹ gñalib⁹ que sumūt a virtu
te ⁊ ab opatōe q̄ eētie supaddūt: q̄uis cū illis que sumunt
a nā que nō supaddit: ꝙz substernit. ¶ Ad 5ᵐ dom̄. q̄ se
raphin nō dicūt itēdētes q̄si bitū charitatis ifluāt: sed q̄
illumināt de his q̄ ad amorē charitatis ptinēt. ¶ Ad 6ᵐ
dom̄: q̄ noīa supiorum ordinū nō sumūt simpl̄r ab acti
bus fruitiōis: ꝙz ab excellētia eor que tn̄ in supiorib⁹ in
neniūt: q̄uis fruitio cōis sit oīb⁹: nō enī dicūt amātes: ꝙz
ardētes i q̄ ꝺsumatio chariratis exꝑmit. Silr cherubin
nō dīr simpl̄r videntes vel sciētes: ꝙz pleni scia. vñ p ilud
modū sciam bre nō ē cōe oībus: quāuis sciā vel visio oī
bus sit cōis: ⁊ pp ꝺ nō pñt oēs dici cherubin. vt dicit dio
ny. in. ix. ca. ce. hierar. ¶ Ad 7ᵐ dom̄ q̄ noīa ista defluen
tia in. in. vt cherubin seraphin: sūt neutri gener⁹ pluralis
nūeri: ⁊ ponūt pro toto collegio vni⁹ ordinis. Desinentia
āt in. im. sunt mas. gñis: ⁊ pluralis nūeri: ⁊ ponūt ꝑ pluri
bus psonis vni⁹ ordinis: ꝙz cherub ⁊ seraph sunt mas. ge
neris ⁊ singularis numeri: ⁊ significant vnam personam
illius ordinis. V.

¶ Utr oēs āgeli vni⁹ ordinis sint eq̄les.

Ad quintū sic ꝓcedit. vī q̄ oēs āgeli
vnius ordinis sint eq̄les.
Maior enī ē ꝺueniētia eor qui sunt vni⁹ or
dinis q̄ eor qui sūt vni⁹ hierarchie: ꝙz dion.
frequēter vocat equipotētes eos q̄ sūt vni⁹
hierarchie. g̃ vī multo forti⁹ illi qui sūt vnius ordinis q̄
sint eq̄les. ¶ Ꝑ. quecūq; se hñt sicut supi⁹ ⁊ inferi⁹ sunt
in diuerso gradu vl̄ ordie ordiati. ꝙz q̄cūq; in angelis sunt
eq̄les se hñt sicut supius ⁊ iferi⁹. g̃ vī q̄ sint diuersorum
ordinū. g̃ si alig sint vni⁹ ordinis vī q̄ sint eq̄les. ¶ Ꝑ.
dignitas angelor ē ꝑm dona pcepta: sed illi g̃ sunt vnius
ordinis ꝑficiūt vno dono: vt hī ex diffōne ordinis in lra
posita. g̃ vī q̄ sint eq̄les. ¶ Ꝑ. quāto aliq̄d imediati⁹ cō
iūgit alteri: tāto min⁹ distat ab illo: sicut tria min⁹ distāt
a duob⁹ q̄z decē: ꝙz si āgeli g̃ sunt vni⁹ ordinis eēnt inequa
les iferior āgelus vni⁹ ordinis imediate se hēret ad ꝑmū
angelū iferiozis ordinis q̄z ad supiorē sui ordinis. g̃ ange
li diuersor ordinū magis ꝺuenirent q̄z angeli eiusdē or
dinis: q̄d vī absurdū. g̃ oēs angeli vni⁹ ordinis sunt sibi ime
diati. ita q̄ se mutuo nō excedunt.

Sed contra vbicūq; ē ꝑm⁹ mediū: ⁊ vltimuz: ibi ē
ineq̄litas: sed in angelis vni⁹ ordis
ē inuēire ꝑmos medios ⁊ vltimos ꝑm Diony. i. io. cap. ce.
hierarchie. g̃ angeli vni⁹ ordis nō sūt eq̄les. ¶ Ꝑ. in āge
lis ē summa pulchritudo p⁹ deū. ꝙz in diuersor graduum
ꝺsonantia ordinata cōsistit rō pulchritudinis. g̃ vī q̄ in
angelis ēt vni⁹ ordinis ē hꝺ gradū inēire.

Respōdeo dicēdū: q̄ sicut supra dcm̄ ē angeli ꝑm
diuersitatē nāliū diuersimode ēt i gra
tuitis ꝑfecti sūt ꝑm que dona i ordinib⁹ distinguūt: cum
āt supradcm̄ sit: q̄ in vna spē nō sint plures angeli: ⁊ spēs in
angelis nō possint differre: nisi ꝑm q̄ magis ⁊ min⁹ bēnt
de pōlitate ⁊ actu: oz q̄ vni⁹ angeli semp nā sit sublimior
q̄z alteri⁹: iō nō ē accipe duos angelos eq̄les in tota cele
sti hierarchia.

Ad primum g̃ dom̄: q̄ āgeli vni⁹ hierarchie dīr
egpotētes nō simpl̄r: ꝙz ꝑm qd. s. quātū ad modū accipiē
di illuminatiōes dīnas: qui ē ꝑprius illi hierarchie: ⁊ silr
angeli vni⁹ ordinis sūt equipotētes ꝑm ꝺueniētiā i actu
illi⁹ ordinis ⁊ nō simpl̄r. ¶ Ad 2ᵐ dom̄: q̄ nō q̄libet distī
ctio gradus fac distātiā ordinū: vt supra dcm̄ ē: ꝙz illa que
ē ꝑm diuersos act⁹. ¶ Ad 3ᵐ dom̄: q̄ q̄uis oīum sit vnū
donū: nō tn̄ equalr oēs illud ptcipāt: ꝙz ꝑz magis ⁊ min⁹.
¶ Ad 4ᵐ dom̄: q̄ sicut i nālib⁹ diuersa quātitas ⁊ diuer
sa intēsio qualitatis nō facit diuersitatē i spē: ꝙz ē dispōsi
tio ad diuersā spēm inq̄tū vnaq̄q; spēs regrit determi
natā quātitatē dimēsionis: vt dī i scdo ꝺaia: ⁊ silr ad spe
ciē ignis regrit determiata itēsio calozis. vñ pol̄e est vt
aliq̄ min⁹ distēt i q̄titate vl̄ itensiōe q̄litatis que magis
distāt ꝑm spēm: ita ēt e est in ordinib⁹ āgelor. si ꝓsidere
t distātia ꝑm rōnem quātitatis tn̄ nō ē incōueniēs q̄ infi
mus angelus alic⁹ ordinis plus distet a supremo sui ordi
nis: q̄z a supremo sui inferiozis ordinis: a quo tamen dif
ferentia formali ⁊ ꝑm speciem magis distat: inquantum
attingit rōnem supiozis ordinis: quā ali⁹ nō ꝓsequit: sic si
diceret q̄ frigiditissimus vir min⁹ distat a calidissima mu
liere q̄z a calidissimo viro: cū quo tn̄ magis ꝺuenit ratiōe
sexus: ⁊ hoc vlr inuenit ꝙz in oī re que ꝓpatitur aliquā
latitudinē diuersorum graduum.

¶ Utrum omnes hierarchie sint connexe. VI.

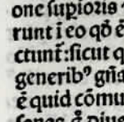

Ad sextum sic ꝓceditur. vī q̄ nō oēs
hierarchie sint cōnexe. q̄
runcūq; enī rō ꝓsistit in distinctiōe. eozū non
ē aliqua cōnexio: q̄z cōnexio distinctioni op
ponitur: sed rō hierachie consistit in distincti
one supiozis ⁊ inferiozis. g̃ eaz nō ē ꝺnexio. ¶ Ꝑ. q̄ disse
runt i eo q̄ ē maxime cōe nō hīt vlterius in quo connec
tunt: sicut que specie differunt: gñe ꝺueniūt ⁊ que dīnt
generib⁹ gñalissimis nō vniuocāt i aliquo: ꝙz hierarchia
ē quid cōmunissimum comprehēdēs sub se ordines ⁊ ꝑ
sonas. g̃ diuerse hierarchie in nullo cōnectūtur. ¶ Ꝑ. in

angelis nō est inuenire nisi nālia ꝛ gratuita:ſz in nālibus nō ꝓnecrūt:cū sint diuersa ꝓpria:nec ite ꝛ gratuitis cū diuersis muneribꝰ gre diuersi ordines pficiātur.g̃ vr̃ q ea que nō ꝓiungūt in aliquo vno termino cōi nō videt ꝓnexione hre sicut discreta:ſz hierarchie ꝛ ordies nō vniuntur in aliquo vno termino cōi:cū nō sit vnꝰ ordo diuersa ꝛ hierarchiarū:nec vnus angelus diuersoꝝ ordinum. g̃ vr̃ q nó sit aliqua eorum cōnexio.

Sed contra ē qđ Diony. dicit in cap. 10. ce. hierar. assignās ꝓnexionē ordinum ꝛ hierarchiaꝝ. P. dicit ꝓmētator in. ii. meta. q ordo subaꝝ separataꝝ sub deo ꝛ adinuicē:est sicut pluriū artiū sub vna arte cōi. vñ sciam dei assimilat metaphyce sub q̃ sunt oēs scie:ꝛ sicut plā officia ordinātꝝ sub pncipe ciuitatis:sed in oīb⁹ his ē aliqua ꝓnexio. ſm q adinuicē dependēt. ergo vr̃ q hierarchiaꝝ celestium ꝛ ordinū sit cōnexio.

Respondeo dōz:q ordies āgelice hierarchie oēs sunt cōnexi adinuicē:ꝛ ēt ordinibus nr̃e hierarchie. vt Diony. tradit. Dec ātꝰ ꝓnexio itelligēda ē ad modū ordinis vniuersi:cui⁹ ptes adinuicē ordiate sūt iquātū vna alterā iuuat:ad ꝓsecutiōem sui finis:et ēt ad vltiū bonū qđ ē finis toti⁹ vniuersi:ita ēt ꝛ ꝓnexio hierarchiaꝝ ē:ꝛ ſm relonē i vnū finē vltimum ſm q ois hierarchie finis ē vnitas ꝛ ſilitudo ad deū:ꝛ scōz ea q̃ sūt de ēntia ipi⁹ hierarchie. ſ. ſm ordinē sciam ꝛ actiōez:ſz ordinē gdē iq̃tū i oīb⁹ inenit distinctio ꝑ primū mediū et vltimū. sic. n. āgelica hierarchia media ē iter deuz ꝛ nos: ita ēt ē accipe i ipsa hierarchia ꝑmā hierarchiā ꝛ mediā ꝛ vltimā:ꝛ i vnaquaq; ꝑm ordinē mediū ꝛ vltimū:i ārum vnoquoq; ē accipe ꝑmos āgelos medios ꝛ vltimos: ꝛ B a ꝑ vsq; ad vltimū: ſm sciam vero iquātū irradiatio diuini lumis extendit a ꝑmis vsq; ad vltios:vt dr̃ Job. 25. Nūqd ē numer⁹ militū ei⁹ ? sup quē nō surgit lumē eius: qđ tñ nō vnifozmiter ab oīb⁹ recipit:ſz a supiozib⁹ i maiozi simplicitate ꝛ ab iferiozib⁹ i miozi:ſm actiōem autē: ga ꝑmi hñt actionez hierarchicā i medios:ꝛ medy i vltimos:ꝛ medy māifestāt ꝑmos:ꝛ vltimi medios eo modo q supra expositū ē:ꝛ sic ſm q̃tuoz q̃ i diffōne hierarchie ponūt q̃druplex ei⁹ ꝓnexio assignat.

Ad primuz g̃ dōz:q diffō q̃ ē de rōne hierarchie ē ordinatoꝝ adinuicē ꝛ ad aliqđ vnū ꝛ talꝫ distinctio ꝓnexionē nō excludit. ſz pōit. ¶ Ad 2m dōz q pluriū hierarchiaꝝ ē vn⁹ finis cōis ꝛ vna cōis pfectio ꝛ rō. ꝛ iō q̃ differūt i hierarchia ꝓnectūt i fine vltimo:ꝛ in cōi rōne hierarchie:ꝛ i lumie pficiēte hierarchiā:ſz ordines vni⁹ hierarchie ꝑter B ꝓnectūt i his q̃ sūt ꝑpa illius hierarchie:ꝛ g sūt vni⁹ ordinis i ꝑpriꝰ illi⁹ ordinis.

¶ Ad 3m dōz:q āgeli pficiūt duplici lumie:lumie. ſ. nāli, put sūt itellis qdā:ꝛ lumie gratuito pficiēte ad act⁹ hierarchicos:ꝛ vtrūq; lumē ē vnū i oīb⁹ ex pte pncipij a quo ē. ꝛ finis ad quē ordiaꝫ:ſz vtrūq; distinguit:ꝛ approꝑat diuersis scōz diuersam capacitatē recipiētiū. tñ distinctio ordiata ē:ꝛ ipse ordo ꝓnexiōem pōit:ꝛ iō talis distinctio ꝓnexiōem nō excludit. ¶ Ad 4m dōm:q inenit i hierarchiis ꝛ i ordinib⁹ qdā cōis finis:nō q vnū sit i diuersis:sed iquātū inenit i vno diuersoꝝ ꝑpetates ſm ꝓueniētiam ꝛ ſm ordinē sapie diuie q̃ finē ꝑmoꝝ diligit pncipys secūdoꝝ:vt dicit Diony. i. 7. c. de di. no. Et B ꝑs discurrēti per singulas hierarchias. ꝓim⁹. n. ordo prie hierarchie quodāmō scōm maximū excessum accedit ad diuinas ꝑpetates. vñ noiaꝫ seraphin ex ꝑprietate ignis q maxie signat diuinas ꝑpetates:vt dic Diony. i fine ce. hierar. vltim⁹ vo ordo illi⁹ hierarchie hz quādā ꝓglutinatiōem cū ordib⁹ scōe hierarchie:vñ ꝛ nō denoiaꝫ tñ ab actu q ē circa deum:ſz ab actu qui ē ꝛ in iferiora. ꝛ iō dr̃ur tbroni iq̃tum deus i eis sedet:vt oia iudicās. sil⁹ ēt i scōa hierarchia ꝑm⁹ ordo. ſ. oñationū hz aligd sile cuz hierarchia prima. ſ. p̃cē ꝛ nō exeq. ita ēt ꝑm⁹ ordo tertie hierarchie. ſ. pncipatus hz aligd sile cū ordibus scōe hierarchie:vñ ꝛ nomen ei⁹ ꝓtatiōem iportat. Sil⁹ ēt ꝛ summ⁹ ordo nr̃e hierachie hz aligd sile cū vltimo ordie ce. hierarchie. ꝛ iō sacerdos vocaꝫ āgelus. Malachie. ii. Labia sacerdotꝭ cer. sto. sci. ꝛ le. re. ex ore eius:quia āgelus dñi exer. ꝛc.

¶ Utrum distinctio ordinum sit a natura.

Ad septimum sic ꝓcedit. vr̃ q distinctio ordinū non sit a nā:ita q a creatiōe iceperit. Cōformitaꝭ eni mētis ad deū ē per grām:ſz hierarchia ē deiformis iquātū polē ē simulās. g̃ vr̃ q ordines hierarchie nō distinguāt nisi p grām. ¶ P. scōz Dionysiū p noia ordinū oñdūt ꝑprietates eoꝝ:sed quedam noia ordinū exꝑmūt grām pcipue nomē seraphin qō ipo nit ab ardore charitatis. g̃ vr̃ q distinctio ordinū sit p gratiaz. ¶ P. nr̃a hierarchia exꝑplata ē a celesti. sed i nostra hierarchia nō ē distinctio ordinū p nām:ſz solū p gratiam sacramētalē q̃ auferꝫ in sacro ordie. g̃ vr̃ q nec in celesti sit distinctio ordinū p nām. ¶ P. ad distinctiōem ordinū regrit gradus ſm actiōes hierarchicas:vt vn⁹ alius puget illumier ꝛ ꝑficiat. sed B nō pōt eē nisi p diuinū lumē i eis receptū. g̃ vr̃ q añ collatiōem gre nulla fuerit ordinum distinctio p naturam.

Sed contra est qđ dr̃ i diffōne ordinis i lra posita q ordo ē multitudo celestiū spirituū q ꝓueniūt i nālib⁹ datis ꝛ i muneribꝰ gre. g̃ videt q ēt p nām sit distinctio ordinū. ¶ P. vbicūq; ē diuersitas gradꝰ ſz superi⁹ ꝛ iferius:ibi ē diuersus ordo. ſz a ꝑm⁹ creatiōis añ ifusionē gratie si i gra creati nō sūt:fuit i eis gradus supioꝝ ꝛ iferioꝝ ſm q qdā erant subtiliozis essentie ꝛ pspicatiozis itelligētie:vt supra dctm ē. g̃ vr̃ q a principio creatiōis fuerit i eis ordines distincti.

Respondeo dicēdū:q donū gre ē pfectiuz nāe ꝛ iō distinctio ordinū ē p diuersū donum gratuitum:ſic ꝑ ꝑm⁰ formale:ꝛ p diuersū donū nāle sicut p ꝑm⁰ quasi māle ꝛ dispositū. vñ diffō ordinis vtrūq; ꝓplectit ꝓcipia māliꝫ ꝛ formaliꝫ:sic ergo quodāmō a pncipio creatiōis fuit distinctio ordinū:non tñ ſm vltimū ꝓplemētū.

Ad primum g̃ dōm. q ēt in nā āgelica ē quedaz deiformitas ſm q pria ꝛ nobilior ē inter nās creatas ꝛ magis accedēs ad similitudinē dīnam ſm ꝑpetates nāles:ſz ꝓpleta deiformitas ē p dōa gratuita. ¶ Ad 2m dōm:q in āgelis añ ifusionē gre erat ēt dilectio ꝛ cognitio nālis a ⁊ ardore ꝛ plenitudie posset dici. Cherubin ꝛ Seraphin:q̃uis nō ſm ꝓpletā rōnez. ¶ Ad 3m dōm:q boies nr̃e hierarchie oēs sunt vnius spēi ꝛ nāe formaliꝫ. vñ tota diuersitas indiuiduoꝝ in eade spē causatur ex pncipys mālib⁹ ? ꝛ iō scōm nām non ē distinctio ordinis in nobis:ſz ſm ptātem gratis ꝓcessam:nec opz q in oīb⁹ nr̃a hierarchia cū celesti ꝓueniat:ꝛ si eam scōz modum suū imitet. ¶ Ad 4m dōm:q si angeli haberēt nālia tñ. adhuc lumē vnius excederet lumen alterius:ꝛ ita posset eē aliqua illuminatio ꝛ pfectio:ſz nō cōplete.

¶ Utrum homines assumātur ad ordies angelorum.

Ad octauū sic ꝓcedit. vr̃ q boies nūquā ad ordines angelorum assumātur:qz ſm Diony. 4. ca. ce. hierar. distinguūtur quatuoꝛ gradus rez. ſ. intellectualiuz in quo ꝓzebēdūtur angeli:rōnalium in quo sunt boies:sensibilium in quo sūt bruta aialia:ꝛ existētiū in quo sunt res i sensibiles:sed sensitiua nunquā possunt

pertingere ad gradū rōnalium. g̃ rōnalia nūquā pōt pertingere ad gradū intellectualiū:ꝛ ita boies nō assumunt ad ordines āgeloꝝ. ¶ P. plus distat nā hois a nā āgelorum:ꝛ precipue supiozū q̃ nā vnius angeli a nā alterius: ſz āgelus iferiozis nāe nō fuit capax illius doni:p qō superiores ordinātꝫ i suo ordie:nec breuiter āgel⁹ vni⁹ ordinis pōt ptigere ad superiorē ordinē. g̃ vr̃ q nec boies ad ordines āgeloꝝ assumātur. ¶ P. quātūcūq; intellis perficiatur lumie gre vl glie:semp oz q itelligat sub lumie nāli: qz gratia nō rollit nām:sed pficit:ſz lumē nāle in nobis ē obumbratū respcū lumis nālis angeli q̃ homo semp magis obscure videbit q̃ angelis:ſz tota suba glie ē in visione. g̃ vr̃ q homo nūquā ptingat ad gliam āgeloꝝ. ¶ P. q̃cūq; dr̃nt i hierarchia:dr̃nt ēt in ordine:ſz āgeli ꝛ boies dr̃nt in hierarchia. g̃ vr̃ q ēt in ordine:ꝛ ita boies nō assumātur ad ordines āgeloꝝ. ¶ P. quicūq; ē in ordine alicuiꝫ hz actū illi⁹ ordis:ſz actus alic⁹ ordinis ē custodire boies ꝛ mitti in misteriū:qui nō ꝓuenit a iab⁹ scis. g̃ vr̃ q boies ad ordines āgeloꝝ nō assumātur.

Sed contra ē qđ dñs dixit Matthei. 22. q erūt sicut angeli dei in celo. Diony. etiaz dicit i ca. i. de di. no. Oz boies āgeloꝝ gliam sortiūt. Gregoriꝰ ēt dicit in omelia de cētum ouib⁹ q boies ꝛz diuersitatē meritoꝝ ad diuersos ordines trāsferētur.

Respondeo dicēdū:q circa B ē triplex positio:qdā eni ꝓmētator grec⁹ eps eustrachi⁹ noie dicit in ꝓmēto supⁿ sexto etbicoꝝ Aꝛ. q nullus tñ aie sue pfcūs sperare pōt:vt ad opatiōem itellectuū sepatorum ptingat:ꝛ ſm hoc boium qui in glia assumūtur eē vn⁹ ordo decim⁹ inferior. q. ordinib⁹ āgelorum. Sz hec positio ē ꝛria dictis sāctoꝝ:ꝛ vr̃ sapere bereſim. cū ēt btā virgo sup choros āgeloꝝ exaltata sit:nisi forte dictum ꝓmentorzis itelligaꝫ quātū ad nālē opatiōem:inq̃tum. ſ. ex nālib⁹ ptingere pōt. ¶ Alia pō ē q boium quidā assumuntur ad ordines āgeloꝝ. Aly vero faciūt vnū ordinē decimū:vt sic implet silitudo de. io. dragma perdita q̃ ponitur Luce. 15. Sz h diuersimode assignaꝫ:qdā enim dicūt q solū vgines ad ordines assumūt. eo q cognata ē angel⁹ virginitas:vt dicit Diero. Aly vero electi io⁰ ordinez cōstituūt:ſz boc nō vr̃ vez:cū multi nō virgines:vt Petrus ꝛ Magdalena. multis ēt virginib⁹ eminētiores sint. vñ aly dicūt q pfecti assumūt ad ordines angeloꝝ:sed illi q sūt impfectoꝝ meritoꝝ decimū ordinē ꝓsumabūt. ſz cuz ex boib⁹ ꝛ angelis futura sit vna ecclia ꝛ vna hierarchia nō ē ꝑbabile q numerus ordinū q celesti hierarchie cōperit p tria terna distinct⁹ vt ipe numer⁰ ordinū exꝑmat trinitatis i create vestigiū p boies augeaꝫ:vñ 3a positio plus mihi placet:q ēt dictis sanctoꝝ magis consonat. ſ. q oēs electi assumāt ad ordines āgeloꝝ:q daz ad supiores: qdā ad inferiores:quidaz ad medios p diuersitate suoꝝ meritoꝝ:ſz btā virgo Maria sup oēs. Sz vtrū assumā tur tot de boibus quot ceciderūt angeli vl quot prestiterūt vl quot fuerūt vtriq; vel plures vl pauciores ille scit cui soli cognit⁰ ē nūer⁰ electoꝝ i supna felicitate locād⁰.

Ad primum g̃ dōm. q plus distat rō a sensu q̃ intellectus a rōne:qz sēsus ꝛ ratio nō cōicant in vno obto:cū sensus apꝓhēdat intētiones rerum ꝓditioib⁹ māe:rō aūt ꝛ intellis itentiones a ꝓditionibus māe sepatas:vñ in obto cōueniūt. dr̃nt āt in modo: qz in cognitiōez veritatis rō inquirēdo peruenit:quā intellis simplici intuitu videt. vñ rō ad intellectum termiatur:vñ ēt in demōrationib⁹ certitudo ē p resolutionez ad prima pncipia:quoꝝ est intellis:ꝛ ideo non ē incōueniens si boies in sui vltimo gradu ad gradū intellectualium ptingūt. ¶ Ad 2m dōm. q meritum bois est efficacius q̃ meritum angeli:tum pp difficultatē que est occasio maioris conatus:tum ēt pp continuum augmētū gre:qō pōt eē in boie:vt de virtute in virtutē pficiat:cum hō sit diutius viatoꝝ q̃ angelus fuerit:tuz ēt inq̃tū merita nostra efficaciam hñt ex merito xpi cuius gratia est quodāmodo infinita. Nusq̃ enim angelos apprehēdit. sed semen abrae. hebze. i. Et ideo magis possunt boies virtute meriti transferri in graduz altioris nāe:q̃ ēt angeli. ¶ Ad 3m dōm:q in homine nālis actio nūq̃ pōt attingere ad eq̃litatem angelorum:sed lumē glie superabūdās omnem vmbrā euacuabit:non quidē tollēdo naturā:sed pficiendo lumē intellectuale:qō ſm nām in nobis defectiue pcipiatur. ¶ Ad 4m dōm:q ſm Diony. sicut se hz nostra hierarchia vel eccl'ia ad celestem:ita hierarchia veteris legis ad nostrā. vnde sicut vetus hierarchia erat via i nostram ꝛ significabat eam:ꝛ propter hoc veniente noua vetus assumpta est in illam ꝛ ad ordines eius. ita etiā nostra hierarchia est via in celestem ꝛ signum eius. vnde in patria non erit alia hierarchia hominum ꝛ angelorum:ſz vna ꝛ eadem:ꝛ homines in ordines angelorum distribuētur. ¶ Ad qntū dōm:q actus angelorum in nos consequitur ordines angelorum magis quātum ad gradum nāe. quia angelica nā medium inter deum ꝛ nos:q̃ ſm essentiales ꝓprietates ordinis. Ideo sicut anime dānatorum non dantur nobis in exercitium:ita nec aie sanctorum in custodiam. quia hoc non competit ei ſm gradum nature sue. ¶ Uñ Diony. 2c. Sciendum q magister in verbis sequentibus partim accipit sententiam Dionysij. ſ. quantum ad numerum ordinum:partim sententiaz Gregorij q̃tum ad eorum dispositionem. quia ſm Dionysium ꝑncipatus sunt de inferioribus ꝛ virtutes de medys:scōm Gregorium econuerso:sed ordo Dionysij est scōm q ipe prius enumerauit incipiens ab inferioribus. ibi (Angelos archangelos 2c.)

¶ An oēs spūs celestes mittāt:ꝛ pōit duas opiniones ꝛ auctoritates qb⁹ initūt. ¶ Dist. X.

Hoc etiam inuestigandū est:vtruz omnes illi celestes spūs ad exteriora nūcianda mittantur. Quidam putant aliquos in illa multitudine esse qui foras pro officio exeūt:alios q semper intus assistunt:sicut scriptum ē in Daniele. Milia milium ministrabant ei:ꝛ ō/cies centena milia assistebant ei. Jtez Diony/sius i hierachia: q̃ sacer principatus dicitur:ō prelatione spirituum ait. Superiora illa agmina ab intimis nunq̃ recedunt: quoniam ea q̃ preeminent vsum exteriorum officiū nūquā habent. His auctoritatibus nitūtur qui angelos mitti nisi inferiores inficiant. Quibus obijcitur qō Esaias ait. Volauit ad me vnus de seraphin:qui ordo superior est ꝛ excellentior. Ideoq; si de illo ordine mittunt:nec est ambigēdū qn etiaz ꝛ de alijs mittāt. Apostol⁹ quoq; ait. Omnes sunt administratorij spiritus i ministerium missi. His testimonijs asserunt quidam omnes angelos mitti. Nec debet indignuz videri:si ēt supiores mittāt:cuz ꝛ ille qui creator ē oiuz ad hec iferiora descenderit.

Or si omnes mittant: cur vn⁹ tantū ordo nomine angelor̄ censetur.

Hic oritur questio si omnes mittuntur ⁊ nuncij dei existunt quare vn⁹ tantum inter nouem ordines angelorum nomine censetur. Ad quod quidam dicunt omnes quidem mitti: sed alios sepius: ⁊ quasi ex officio iniuncto: qui proprie angeli vel archangeli nominantur. Alios vero rarius mitti: scilicet maiores causa extra cōmunem dispensationem aborta: qui cum angelorum ministerium suscipiunt ⁊ nomen assumunt. Unde in ps. Qui facit angelos suos spiritus. quia illi qui natura spiritus sūt aliquādo angeli. i. nuncij fiunt.

Putant quidam Michaelem Gabrielez ⁊ Raphaelem de superiori ordine fuisse. ⁊ sunt hec nomina spirituum non ordinum.

Et putant quidam Michaelē Gabrielem ⁊ Raphaelem de superiori ordine fuisse. Michael interpretatur quis vt deus. Gabriel fortitudo dei. Raphael medicina dei. Hec sunt ista nomina ordinum: sed spirituum: ⁊ dicunt quidam singulū horum vnius proprie ac singulariter spiritus esse nomen. Alij vero non vnius singulariter ⁊ determinate: sed nunc h⁹ nūc illius esse nomen scōm qualitatem eorum ad que nūcianda vel gerenda mittūtur. Sicut ⁊ demonum quedam nomina sūt: que quidam putant vnius esse ꝓpria: alij vero pluribus communia. Diabolus quippe qui grece ita vocatur: ⁊ criminator interpretatur vel deorsum fluens: hebraice dicitur satha: idest aduersarius. dicit ⁊ belial idest apostata ⁊ absq; iugo: dicitur etiā leniathan idest additamentum eorum. ⁊ alia plura reperies nomina q̄ vel vni⁹ spirit⁹ sūt ꝓpria: vel plurib⁹ communia.

Quomodo determinent premissas auctoritates que videntur aduersari: qui dicunt omnes angelos mitti.

Si autem omnes angelos mitti asserūt: premissas auctoritates Danielis scilicz ⁊ Dionysij ita determinat. Dicūt superiora agmina deo assistere: ⁊ ab intimis nūq; recedere: non quin aliq̄ mittantur: sed q̄ rarissime ad exteriora prodeunt: neq; tūc ab intimis recedūt: sed dei presentie ⁊ contēplationi semper assistūt. Qō etiam faciūt q̄ frequenter mittūtur.

Qō alij dicant mitti: ⁊ quos dicant nō mitti cum determinatione auctoritatum que videntur sibi aduersari.

Alij vero dicūt tres ordines supr̄eos .s. Seraphi: cherubin: ⁊ thronos. ita creatori deo assistere: q̄ ad exteriora non exeūt. Inferiores āt tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter vtroscz consistere non modo dignitate vel loco: sed ēt officio: quia preceptum diuinū a superioribus accipiūt: ⁊ deferūt ad inferiores. Idcoq; cum suprem̄i medijs: ⁊ medij imis atq; hominibus preceptū dei nūcient: merito omnes angelos nominari dicūt. Et ob id forte apostolus dicit omnes spiritus administratores esse filij ⁊ mitti in ministeriū. Uel per oēs non singlos ordines: sed de inferioribus ordinibus singulos angelos complexus est. Illud vero quod Esaias dicit: p verba Dionysij determinat dicentis. hi spiritus qui mittūtur percipiunt horum vocabulū quorū gerunt officium. Uñ dicunt illū angelū qui missus est ad Esaiam vt mīdaret ⁊ incēderet labia prophete: fuisse de ordine inferiorum: sed ideo dictus est fore de Seraphin: quia veniebat incendere ⁊ consumere delicta Esaie.

Diuisio textus.

Posita distinctione ordinū. magister hic determinat quosdam actus qui ordines distinctos consequuntur: ⁊ diuiditur in partes duas. In prima determinat de quibusdā actib⁹ qui consequuntur omnes ordines. s. assistere ⁊ ministrare. In secūda determiat de actu custodie qui specialiter vni ordini competit. distinctiōe vndecia. (Illud quoq; sciēdum ⁊c.) Prima in tres fm tres opiniones que i littera ponuntur. Secūda incipit. ibi (Quibus obycit ⁊c.) Tertia vero. ibi (Alij vero dicūt ⁊c.) Circa scōm tria facit. Primo ponit ea que sunt ad confirmationem scōe positionis contra primam. Secūdo excludit quandā q̄stionem. ibi (Dic oritur questio ⁊c.) Tertio respōdet ad probationes prime opinionis ibi (Qui autē omnes ⁊c.) Questio autem quam remouet sumitur ex nomine angeli. vnde primo remouet eam. secūdo exponit quedā nomina angelorum ostendens in quib⁹ conueniant ibi (Et putant illi michael ⁊c.)

Questio. I.

Hic quatuor queruntur. Prio vtrū angeli assistant. Secūdo vtrum omnes ministrēt. Tertio si non. q̄ assistunt ⁊ qui ministrent. Quarto vtruz illi qui ministrant per ministerium: a contemplatione retardentur.

Utrum omnes angeli assistant.

A primum sic proceditur. videt q̄ oēs angeli assistāt. Assistere dicūtur regi qui eius vultū presentialr intuentur. sed Matbei. 18. dicitur de angelis ad custodiā deputatis q̄ semp̄ videt faciem patris: qui tamē sunt inferiorū ordinis. ergo videtur q̄ oēs deo assistāt. P. fm Gregoriū illi dicūt assistere q̄ itima cōtēplatōe pfruūt: fz oēs āgeli intime cōtēplātur cum eos a cōtēplatiōis acumine nec pōdus corporis nec culpa retardat. ergo videtur q̄ oēs assistant. P. cuicūq; cōuenit illud quod maius ē: videtur etiaz quod minus est sibi conuenire: si vtrunq; sit dignitatis: sed inter oēs actus patrie fruitio est nobilissima. ergo cū oēs fruantur. videtur multo fortius q̄ oēs assistant. P. a conspectu dei multo amplius distant mali angeli q̄ boni: fz mali angeli etiaz dicūtur deo assistere vt habetur Job. i. q̄ cū venirent filij dei vt as. co. do. affuit iter eos etiaz Sathan. ergo videtur q̄ oēs angeli assistāt.

Sed contra Dani. septimo dicitur. Milia miliū ministrabant ei. vbi dicit Gregorius q̄ alij sunt qui assistunt: alij qui ministrant. ergo non oēs assistunt. P. illi dicuntur regibus assistere qui in eorum palatijs habitant: sed scōz Dionysium esse inuestigabilis diuinitatis est proprium prime hierarchie. ergo videtur q̄ illi tantum assistant.

Respondeo dicēduz q̄ assistere dicitur in angelis ad similitudinē eorum qui regibus assistunt: assistere autez regi dicuntur qui circa eum sunt. Uñ cū propriuz prime hierarchie assignet. Dionysius circa deum esse: eis tātuz cōuenit assistere: dicūtur autē circa deuz esse iquātuz imediate illuminatōes percipere possunt in ipsa simplicitate diuini luminis: ⁊ hoc ꝓpter perspicacitatē sue intelligētie. Quanto eniz aliquis intellectus est perspicacior: tāto ex pricipio vniuersali cognito in plures cōclusiōes: ⁊ in plura scibilia potest deuenire: ⁊ illi qui minus sūt perspicacis itellectus: nō possunt qōnuz veritates videre nisi i pricipys cōtractis ⁊ appropriatis ad materiaz illaz. Et ideo illi supmi itellectus prime hierarchie i ipso primo illuminationum pricipio oīs illuminatiōis ratiōes percipiūt ⁊ propter hoc circa deum eē dicūtur ⁊ ei assistere: iferiores vero cognitionē accipiunt ex ipso lumine iam diuiso ⁊ multiplicato i ipsis supmis angelis respectu diuine simplicitatis: ⁊ propter hoc nō dicūtur circa deuz eē: ⁊ sibi assistere.

Ad primum ergo dicēduz q̄ quāuis oēs imediate essentiaz diuinaz cōtemplentur nō tamē i ipsa oēs ispicere possunt hoc quod ad eorum ordinē idest hierarchiaz pertinet: ⁊ ideo nō assistūt ꝓprie loquēdo oēs. Ad secūduz dicēduz q̄ itime contemplari potest dici ali quis tripliciter: vel scōz q̄ eius cōsideratio nō distrabitur ad exteriora sensibilia: ⁊ sic oēs angeli boni ⁊ mali itime cōtemplātur: quia sciētiaz a sensu nō accipiūt: aut p hoc q̄ nō idigēt exteriori similitudie i qua deū cōtemplātur. q. d. sit extra essentiaz eius: sed eū in essentia sua videt: ⁊ sic itime cōtemplātur oēs beati: nō autē i statu creatiōis: nec iterq; mali angeli: aut p hoc q̄ nō tātū eēntiā dei, videt: fz ipaz penetrātes i ipsa ispiciūt eius effect⁹: qui i ipsa p similitudinē relucēt: ⁊ sic itime cōtēplari ē ꝓprie assistere: ⁊ hoc soluz angelis ꝑme hierarchie cōuenit: scōz alios vero modos dr̄ scōz qd assistere. Ad tertiuz dicēdum q̄ fruitio ē nobilissimus actus patrie: q̄ quāuis oībus cōmunis sit: nō tamē equalr oībus cōtingit: sed sūt diuersi gradus fruitiōis: ⁊ altissima fruitio ē i assistendo. Uñ nō segtur q̄ oēs fruētes assistāt. Ad quartuz dicēdū q̄ demōes dicūtur iter assistētes iquātuz cū eis cōueniūt i primo modo itime cōtemplatōis.

Utr̄ oēs angeli mittāt i ministeriū. II.

A secundum sic proceditur. videtur q̄ oēs angeli in ministeriuz mittātur. Nulli eni dubiū ē quin dine psone excedāt oēs angelos i ifinituz: sed dine psone mittūtur: vt filius ⁊ spūssanctus: vt i primo libro dcīt ē. ergo multo fortius oēs āgeli. P.

inter oēs ordies primus ordo ē seraphin: fz seraphin legūtur missi Esaie sexto. Uolauit ad me vnus ō seraphi. ergo videtur q̄ mlto fortius alij mittātur. P. apostolus ad hebreos intēdit probare p ministeriū āgelorum xp̄um angelis maiorē eē p hoc q̄ ipse nō sicut minister: fz sicut verus heres i domo dei patris ē. Uñ dicit ad hebr. primo q̄ oēs sūt administratorij spūs i ministeriuz missi: fz xp̄us simplr oībus angelis maior ē. ergo videt q̄ scōz intētiōz apostoli oēs angeli i ministeriuz mittātur. P. oēs celestes spūs angeli dicūtur: fz āgelus idē ē qō nuncius. ergo videtur q̄ oēs ad exteriora nunciāda mittātur. P. q̄ angeli ministrēt nobis hoc ē pp eximiaz charitatē eoz in nos: fz quāto superiores sūt tāto maiori charitate feruēt. ergo vr̄ q̄ eis cōueniat magis nobis ministrare.

Sed contra fm Dionysiuz: h̄ ē lex diuinitatis iuio labilr̄ stabilitq; q̄ a primis vltia p medias pficiant: fz iter nos ⁊ primos angelos sūt medij inferiores. ergo primorum actio imediate nō puenit ad nos: fz ē p medios scōos. P. iter agēs ⁊ recipiēs dicitur eē ꝓportio: fz recipe dinas illuminatōes ꝓportionatas nobis: ⁊ p cōueniētiaz nostre hierarchie cōuenit inferioribus āgelis. q̄ vr̄ q̄ tātuz imediate ipsi ad nos mittātur.

Respōdeo dicēduz q̄ Gregorius istaz q̄stionē mouet: fz i neutraz partē assertiue determinat. Quidā vo dicūt aliquos angelos ex officio ad ministeriū ōputari vt inferiores: fz aliqua causa extra cōmunē dispēsatiōz exorta etiā supiores i ministeriū mittuntur. Sz istud nō vr̄ necessariū: quia ad quātūcūq; maxia nūcianda vl̄ exequenda inferiores ordines sufficiūt. Et preterea quāuis huiusmodi magna fiāt ꝑter cōmunē cursuz nature: nō tñ fiunt ꝑter ordinē gratie scōz quē ordinē distinctio attēditur. Et tō scōz Dionysiū dicēduz q̄ supiores angeli nūq; immediate circa nos ministeriū habēt: ⁊ huius ratio ex tribus potest assumi. Prio ex dispositōe dine sapiētie cuius ordinatōe vl̄ lege sancitū ē: vt a supiozibus i vltia p medias actiōes pueniāt: vt sic sit ordinata connexio i oībus partibus vniuersi: ⁊ nulli sua nobilitas subtrahat. q̄ ē i B vt inferiorum quodāmodo causa existat quātuz ad aligd. Scōo ex parte illuminationū. Sicut eni i actiōibus corpalibus regritur proportio inter agens ⁊ recipiēs: quod ꝓcipue i sensib⁹ pz: qui ab excellēti sensibili corrūpūtur: ita ēt ē in itellectualibus: Uñ itellus hebes ad subtilissimas vitates nō ptingit. cū ergo lumē itellectuale i supremis angelis sit simplicissimū ⁊ vniuersalissimuz nō ē proportiōatū itellectui nostro qui ē in vltio gradu itellectualiū substātiaruz: nisi primus cōtrabatur ⁊ determinetur in ipsis inferioribus qui sūt minoris simplicitatis. Tertio ex parte ipsaruz actionū quas circa nos exercēt: cū eni actiones ministerij sint particulares: ⁊ circa particularia: opz q̄ earū cōsecutio sit p formas maxie cōtractas ⁊ particulares i supioribus: he aūt sūt forme q̄ sūt i angelis inferioruz ordinū: ⁊ iō executio diuinorum ministeriorū ptinet ad inferiores angelos: ⁊ hec ē causa quare philosophi posuerunt duplices motores orbium. s. quosdaz cōiunctos: quos vocabant orbiuz aias: quoruz cōceptiones sunt determinate ⁊ particularizate: ⁊ hos etiaz Auicē. dicit angelos ministrantes. Alios vero separatos quos intelligētias dicunt: in qbus sūt forme simplices ⁊ vles: ⁊ hos dicit angelos eē assistētes. Uñ pz q̄ h̄ positio ratiōabilioz ē: tū q̄ Dio. hoc tradit q̄ discipulus pauli fuit ⁊ dicit eius visiōes scripsisse. Unde eum frequēter i auctorem inducit: ⁊ pcipue in diuisione hierarchiaruz: ⁊ sicut i decimo tertio capitulo cele. hierarchie inuit: hec positio vulgata erat tēporē p̄mitiue ecclie: tum etiā: q̄ dictis philosophorum magis cōsonat vt ab eis ea q̄ cōtra fidē nō sūt: accipiamus alys resecatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad primū ergo dōm. q missio equoce ꝓuenit diuinis ꝓsonis ꝛ ipsis angelis: diuine. n. ꝓsone nō mittunt mutādo locū: sz ꝑ nouū effectū gre gratuz faciētis in sanctis aiabus: sz angeli mittūtur mutādo locū ꝛ opando i nos nō sicut agēs primū: sz sicut agētia secūda ꝺterminata ꝛ ꝓportionata respū ꝓpriozuz receptiuorum: ꝛ iō ratio procedit ex equoco. ¶ Ad scōm dicēdū. q illā obiectionē soluit Dio. i. iz. caplo cel. hierar. oupl'r. primo vt dicat q ille qui missus ē ad purgādum labia Esaie fuit de iferiori ordine: ꝛ dictus ē ō seraphin equoce: q ꝑ ignē purgare venerat. Scōo vt dicat vere eū fuisse de ordine seraphin. Nō tamē ille angelus qui visionez reuelabat erat ō supiori ordine: sz ō iferiori: sz cuz virtus hierarchica q̄ ē in inferiozibus angelis sit ꝓio a deo ꝛ ꝓsequēter a supiozibus angelis in iferiores descēdēs: angelus visionē formās reduxit ꝓphetā i cognitiōz nō solū virtutis immediate agētis: sz ēt virtutis dīne. Vñ ostendit dōm sup soliū sedētē: ꝛ ꝑ ꝓsequēs virtutē supmoz in angelis. Vñ ostēdit seraphin circa thronū stātia ꝛ ostēdit virtutē purgatiuā ab eis ꝑ iferiores āgelos vsq; i hoies ꝺuenire: ꝑ B q seraphin videbat ad eū volās pueníre: ꝛ ponit exēpluz ō sacerdote qui absoluit ex ptāte a pontifice descēdēte ac si diceret: pōtifex te absoluit q mihi tradidit ptātē absolu;ēdi te: ita ꝛ āgelus ostēdit seraphin purgātē: quia ipse in virtute eius purgabat: ꝛ ꝑ hoc ēt ꝑz rnsio ad 3m q oēs dnr ministrare iquātū iferiores virtute supiozū ministerium exequūt. Ul'pōt dici q apostolus ītēdit ꝓbare ꝑeminēti am noue legis ad veterē ꝓp eminētiaz xpi qui nouā legē ōdit ad āgelos ꝑ quos vetus lex tradita ē. Vñ loquit quā tū ad āgelos vltimi ordinis ꝑ quos lex tradita ē: vt sic lex noua: cuius xpus ē auctor: legi veteri ꝓponat. ¶ Ad quartū dicēdū q oēs celestes spūs ſm Dionysiū dicūtur āgeli: nō qz ad aligd nobis nunciādū mittant: qz dīnū lumen q̄ caligini ꝛ tenebris ꝓp sui simplicitatē ꝛ īmensitatē fulgoris ꝓparat scōz q ē in suo fonte in ipsis recipit cū minori simplicitate. Et iō magis ē ꝓportionatū itelligibilibus sequētiuz: ꝛ ꝓp boc dicunt nūciare vl' manifestare lumen diuinū: ꝛ sic vnusquisq; āgelus iferior sui supiozis manifestiuus ē: sicut nubes nūciat lumē solis: q̄ ī suo fonte ispici nō pōt. Si aūt dicant angeli ꝓp nūciationē exteriorez. vt Hzegorius dicere videt: tūc ēt angelis supiozibus conuenit iquātū ō rebus nūciādis iferiores illuminār. ¶ Ad quintuz dicēdū: q supiores angeli ꝓp charitatē quā ī nos habēt iferiores mouēt ꝛ dirigūt ad opandū nostrā salutē nec aliquid pfecte charitati detrahit si ministerium īmediate non exequuntur.

¶ Utz oēs āgeli scōe hierarchie mittāt. III.

AB tertium sic ꝓceditur. videtur q oēs angeli z^t hierarchie mittant. Oēs enim angeli vel assistūt vel ministrāt: sz assistere ē ꝓpriū ꝓme hierarchie cuius ē circa deuz eē ſm Dio. ergo oēs aly in ministeriū mittunt. ¶ P. ſz Hzegorius plures sūt q mittunt q̄ qui assistūt: sz si angeli scōe hierarchie nō mittantur plures assisterēt: qz sex ordines: trib^9 tm̄ ministrātib^9. ergo illi ō media hierarchia mittūt. ¶ P. cū null^9 āgelus alteri sit equalis quilibz āgelus ꝑter pmū ꝛ vltimū ē medius iter aliquos duos: si ergo ō rōe medie hierarchie eēt q ī ministeriū nō mitteret pari rōne nullus āgelus mitteret ī ministeriū nisi vltimus tm̄ quod dissonat ꝛ a veteribus scripturis ꝛ a dictis scōz. ergo videt q illi de media hierarchia mittant. ¶ Preterea omnis potestas ē ordinata ad executionē operis: sed noīa ordinuz scōe hierarchie imponunt a gradu potestatis. ergo videtur q eoruz sit mitti ad exequēduz ministeriuz.

Sed contra Ordines vnius hierarchie videntur esse equipotētes in modo accipiendi diuinas illuminatiōes: sed dominatiōibus que sūt in media hierarchia nō cōuenit in ministeriuz mitti: quia ministrare est cōtra rationē domini. ergo videtur q nec alij oz dines medie hierarchie mittant. ¶ Preterea. lex diuinitatis ē vt superiores reducāt vltimos ꝑ media: sed inter mediā hierarchiam angelorum ꝛ nostraz ē vltima hierarchia angelica. ergo videtur q illuminationes non immediate pueniant ad nos a media hierarchia: ꝛ ita angeli illius hierarchie nō mittunt.

Respondeo dicēduz q quidaz dicūt angelos ꝑme hierarchie nullo modo mitti: sz assistere: angelos vero tertie hierarchie mitti ad nos: sed angelos medie hierarchie mitti ad illos de tertia. Et hec opinio tāgitur ī littera: sed nō videtur ꝓueniēs: tum quia scōz hoc nō esset differētia iter primaz ꝛ mediam hierarchiaz: nō enīz potest itelligi missio angeli ad āgeluz nisi ꝑ hoc: q vnus aliuz illuminat: sicut autez secūda illuminat tertiaz: ita prima scōaz: tuz ēt quia dictis sanctorum nō cōsonat qui assignāt ordinibus scōe hierarchie actus qui in executiōe exteriozis ministerij cōplentur: vt miracula facere demones arcere ꝛ huiusmōi. Et ideo sequēdo rōnes noīuz in sacra scriptura nobis traditorum: ex quibus ſm doctrinaz Dionysij ordinuz proprietates ꝛ officia colligere oportet: dicimus q medie hierarchie duo vltimi ordines. s. virtutes ꝛ potestates in exterius ministeriuz mittūtur: dominatiōibus autez mitti in ministeriuz nō competit: sed dirigere oēs iferiores ī suis ministerys: hoc enī pertinet ad dignitatē dñi: vt ad nutuz eius dirigāt actiones subditorum: ꝛ ipse actiōibus eoruz nō admisceat. Unde de Hzegorius prīcipibus ꝛ potestatibus ꝑse dicitur. Et a Dionysio maioz omni subiectiōe describitur dñationū ordo: ꝛ ita relinquitur q ordo virtutuz sit supremus omniuz ordinuz qui mittūtur quasi ptingens ad vltimuz in diuinis ministerys: quod noī cōpetit quia virtus dicitur vltimuz in re de potētia vt ponitur in primo celi ꝛ mūdi.

Ad primum ergo dicēduz q nullus ordo medie hierarchie est: proprie loquēdo: de dispositōe assistētiuz: sz pertinet ad dispositionē ministrātiuz: sicut autē in artificialibus inenitur aliquis artifex: qui tātuz manu operatur: exequēs ꝓceptum alterius ꝛ nulli iperans: sicut ille qui ꝓparat materiā: alius vo qui ꝓcipit ꝓparanti materiaz. ꝛ ipse operatur ad inducendaz formaz. Alius vero qui nihil operatur: sed ꝓcipit habēs rationes operis sūptas ex fine cuius est cōiectator: ꝛ talis dicitur architector quasi ꝓceps artificuz: vel vsualis inquātuz vtitur ministerio subditorum ad suū finē: vt ex secūdo phȳsicorum habetur: ita etiā ī ministerys dīnis dñationes sūt quasi artifices dirigētes ꝛ iperātes. Aly vero sicut exequētes scōz gradū ꝛ moduz suū: nihilominus oēs ministri dicuntur: sicut ꝛ isti omnes artifices. ¶ Ad secūduz dicēduz q secūduz hāc positionez verificatur dictū Hzegorij: qz plures erunt ordines ministrātium: qz sex: q̄ assistētiuz: qui sūt tres: vt ex dictis patet. ¶ Ad tertiuz dicēduz. q medius iquātum huiusmodi nō est immediate operatiuum: quia actio est scōz cōtactuz vel scōm situz in corporalibus: vel scōz ordinē ī spūalibus: sz si aligd sit medius quātuz ad aligd: ꝛ quātuz ad aliud vltimuz: potest īmediate agere: hoc autez cōtingit quādo plures scōz gradū potētie differētes super idē operationē habēt: erit enī aliqua actio: quā circa illud potest efficere supior: quā nō potest iferior facere: ꝛ quātū ad illā actōez illud supremū est vltimū. ¶ Alia vero actio est quā poterit iferior facere ꝛ i illa ē supmū operās: ꝛ nō vltimū: sed medium inter

primū dirigēs ꝛ vltimuz operās: vñ hāc actionē nō faciet mediū nisi mediāte vltimo: q̄ ꝑz ī exēplo ꝑus iducto: artifex. n. q iducit formā: ī hac operatiōe ē vltim^9: qz null^9 infra eū boc pōt: vt vbi gr̄a: ꝓpaginare tabulas ad formā nauis ꝓplēdā. Et iō hoc īmediate facit: sz ꝓparatiōz māe ꝑ dolatiōz tabulaꝝ facit mediāte iferiori artifice iquātū dat sibi regulas q̄les debeāt eē tabule apte ad cōpaginatiōez nauis: ita ē ēt ī ordinib^9 angelorum: ptātes. n. hñt actū circa ea q̄ ptinēt ad trāquillitatē totius vniuersi iquātū hñt pōz nō limitatā: ꝛ talis ordo ptātuz ꝑ se facit. Alia vo sūt q̄ ptinent ad statū vnius ꝓuincie vl' regni: ꝛ hoc nō faciunt ptātes nisi mediātibus ꝓncipatib^9: q hec ꝑ se exeq̄ntur. Quedā vo sūt ptinētia ad aliquē vl' ad aliq̄s spāliter: ꝛ h ēt ꝓncipatus nō exequūtur nisi mediātib^9 angelis: in ḡbus ēt q̄ maioza sūt fiūt īmediate ꝑ supiores: ꝛ q̄ minora sūt īmediate ab iferioribus. ¶ Ad 4^m dōz. q ex boc q ordies scōe hierarchie noīant a pō: signāt q ad ministratiuā disponē ptinēt: sz nō oz q oēs īmediate mīsteriū exequāt. ¶ Ad alia ēt duo ꝑz rnsio ꝑ ea q̄ dicta sunt.

¶ Utrum angeli ipediātur a cōtemplatiōe per executione ministery. IIII.

AD quartuz sic ꝓcedit: vī q āgeli ꝑ executiōez ministery a ꝓtēplatiōe retardēt: qz vt habet. Thobie. iz. angelus ī ministerio exīs dixit: tēpus ē vt reuertar ad eū q me misit: sz nō reuertit nisi ꝑ ꝓtēplationē. ergo vī q ꝑ ministeriū a ꝓtēplatiōe dei absesserit. ¶ P. vna pō finita nō pōt sil'ī plures opatiōes: sz pō angeli finita ē. g̃ vī q nō possit sil'a ꝓtēplari ꝛ ministrare. ¶ P. itellectus creatus nō pōt sil'plura itelligere: sz q̄ī ministrāt angeli itellū ꝓsideratur ea q̄ agunt. g̃ vī q tūc dīna ꝓtēplari nō pñt ¶ P. locus ꝓtēplatiōis ē celū empireū: sz cū sum̄ hic ſm Damasc. nō sūt in celo. g̃ vī q exequēdo circa nos ministeriū a ꝓtēplatiōe retardentur.

Sed contra est q̄ dicit Hzego. q ſic ad exteriora ꝓdeūt: q ab itimis nūquā recedūt. g̃ vī q sp ꝓtēplent^r vl' assistāt: si sūt idē ministrātes ꝛ assistētes. ¶ P. btitudo angelorum nō minuit^r ex eoz ministerio: sz eoz btitudo tota ē ī ꝓtēplatiōe dīnitatis. g̃ in nullo per ministeriū: eoz ꝓtēplatio retardatur.

Respondeo dōm. q angeli bt̄i nullā operationē hñt q̄ nō sit eēntialis bt̄itudini: vl' in qua ꝑ ꝓtēplationē btām nō dirigant. Et iō ꝓtēplatio eoz se hz ad eoz ministeria q̄ exequunt: sicut ī artifice ꝓsideratio regulaꝝ artis ad executionē operis: eo q ipse deus ē finis oīuz operū hierarchicoꝝ: ꝛ a fine sumit^r rō cuiuslibet opis. ꝛ ita se hz finis ad opabilia: sicut ꝓncipiū ad speculabilia vt ī 2° phi. dr. Et iō sic artifex sil'ꝓsideratꝛ rōnes art] ꝛ exeḡ op^9 ita ꝛ āgel^9 sil'ꝓtēplat deū ꝛ ministrat nobis.

Ad primuz ergo dōz. q āgelus dr discedere a deo nō ꝑ itermissionē ꝓtēplatiōis: aut ꝑ locū. qz itra deū currūt quocūq; mittant^r. vt dicit Beda. eo q deus vbiq; ē: sz ꝑ hoc q ab iuisibilitate recedēs visibilis appet: sicut filius exiuit a ꝑre: ꝛ venit ī mūdū visibilis hoibus fcūs. Jo. 16. ꝛ sil'r dñr reuerti ad deū quādo depositā visibili spē ad ꝓristinā iuisibilitatē reuertunt^r. ¶ Ad 2^m dōz. q ꝓtēplatio āgelorum magis se hz ꝑ modū receptionis q̄ actiōis: ꝛ iō sicut luna sil'r recipit lumen a sole ꝛ illuminat iferiora corpa: ita ēt āgelus sil'illuminat^r ī dīna ꝓtēplatiōe ꝛ illuminat iferiorē vl' ministrat circa nos. ¶ Ad 3^m dōz. q ea q̄ cognoscūt diuersis rōnibus: itellus nō pōt sil'ꝓsiderare: qz nō ꝑt assignari diuersis silitudinibus sil': sicut nec corp^9 diuersis figuris: sz ea q̄ cognoscūt vna rōe vel q̄z vnū ē rō alteri^9 nihil ꝓhibet sil'itelligi. ¶ Ad 4^m dōz. q celū empireū nō ē locus ꝓtēplatiōis ſm necessita-

tē: sz ſm ꝓgruentiā sicut ꝛ eccl'ia domus ofonis dr: ꝛ ideo ratio nō sequitur.

¶ Expositio textus.

ITem Dio. rc.) Uerba q̄ sequūt sūt Hzegorij inducētis auctoritatez Dionisij nō q̄tū ad vba: sz quātū ad sensuz. ¶ Et putāt illi Michael' rc.) Hoc exposse cōtra dic scripture: qz Michael Danielis. 10. ponit^r ī ordine ꝓncipū. Gabriel aūt dr de ordine archāgelorum. Raphael aūt possz poni ī ordine angelorum scōm ea q̄ circa singulares personas exercuit.

¶ Oz queqz aia bz angelū bonū ad sui custodiā delegatū ꝛ malū ad exercitiū. ¶ Distin. XI.

ILlud quoqz sciendum est q angeli boni deputati sūt ad custodiaz hominū: ita vt q̄lqz electorum habeat Angelū ad sui ꝓfectū atq; custodiā spāliter delegatū. Unde in euangelio veritas a pusillorum scādalo ꝓhibēs ait. Angeli eorum semp vidēt faciē patris: angelos dicit eorum esse q̄b^9 ad custodiā ꝺputati sūt. Super quē locū. Hieronym^9 tradit vnāquāq; aiaz ab exordio natiuitatis hūane angelū ad sui custodiā ꝺputatū: ingens ita. Magna dignitas aiaruz est vt vnāq; bēat ab ortu natiuitatis in custodiā sui angelū delegatū. Hzegor^9 quoqz dicit q vnusquisq; vnū bonuz angelū sibi ad custodiā deputatū: ꝛ vnū malū ad exercitiū habet. Cum enim oēs angeli boni nostrū bonuz velint: ꝓmuniter q̄z saluti oium studeāt: ille tamē q deputatus est alicui ī ad custodiā eū spāliter hortat^r ad bonū: sicut legit^r de Angelo Thobie ꝛ de angelo Petri in actibus ap'lorū. Sil'r ꝛ mali angeli cū desideret malum hoiuz: magis tamē hoiem ad malū incitat ꝛ ad nocendū fortius ist̄at ille qui ad exercitiū eius deputatus est.

¶ Utrum singulis hominibus singuli angeli an pluribus vnus deputatus sit.

SOlet aūt queri vtrū singuli angeli singulis hoibus an vn^9 plurib^9 ad custodiā vel ad exercitiū deputatus sit: sed cū electi tot sint quot ꝛ boni angeli sī plures constat eē oēs sil'bonos ꝛ malos hoies q̄z boni angeli sint: ꝛ cū tot sint electi quot āgeli boni: ꝛ angeli boni pl'es sint q̄z mali pl'esq; sint hoies mali q̄z boni: nō ē ambiguū pl'es esse bonos hoies q̄z sint mali āgeli: ꝛ plures eē malos hoies q̄z sint mali angeli vel boni angeli.

¶ Cōfirmat vnū angelū plurib^9 hoibus deputari: siue simul siue diuersis temporibus.

IBeoqz dici opz vnū cundēq; angeluz bonū vel malū pluribus hoibus deputari ad custodiā vel exercitium siue eodem tēpore: siue diuersis temporibus Ideo autem dicimus eodē tēpore vel diuersis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tēporibus qz videt qbusdā q dicim⁹ oēs boies q fuit simul in aliquo tēpore singuli singulos angelos habere possint bonos vel malos: qz licz maior sit numeras boiuz cōputatis in vnū oibus q fuerūt z sūt z futuri sūt q̄ angelox: tamē qz decedētibus boibus succedūt boies: z ideo nunq̄z simul sūt in hac vita. Angeli vero nunq̄z decedūt: sed simul oēs sūt: esse potest vt singuli boium dū in hac vita sūt singulos habeāt angelos bonos vel malos ad sui custodiā vel exercitiū destinatos. Ceterū siue ita sit siue nō: nō ē dubitandū vnūquēq̄z boiem habere angelū sibi deputatū: siue plurib⁹ simul deputatus sit siue vni singulariter. Nec est mirandū vnū angelū plurib⁹ boibus ad custodiā deputari: cū vni boi pluriū custodia ōputet: ita vt eox q̄libz suū dicat hr̄e dn̄z vl' episcopuz vel abbatē.

¶ Diuisio p̄me partis textus.

Postquā determinauit de qbusdā actibus q cōsequūtur oēs ordines .s. assistere z ministrare: hic determinat ō quodā actu ad quē vnus ordo spāliter deputat̄ .s. custodire boies. Et diuidit̄ i partes duas. In p̄ma determinat de āgelis quātū ad offm̄ custodie. In scōa q̄tū ad pfectū p̄dictū offm̄ p̄sequētez ibi. (¶ P. illud p̄siderari oz z̄c.) Circa p̄mū duo facit. Prio determinat veritatez. Scōo circa ōtermiata mouet qōnē ibi. (Solet ēt q̄ri z̄c) Ubi tria facit. Prio mouet qōnē. Scōo excludit alteraz ptē ibi. (Sz cū electi tot sint z̄c.) 3⁹ excludit reliq̄z z exponit eā ibi. (Jō dici oz z̄c.)

¶ Questio. I.

Circa custodiā āgelox q̄rūt hic q̄nq̄. Primo vtz āgeli boib⁹ ad custodiā ōputent̄. 2⁹ cui⁹ ordinis sit custodire. 3⁹ quoruz boiuz sit custodiri. 4⁹ vtz custodes āgeli sp custodiāt boies q̄b⁹ deputāt̄: vel q̄nq̄z eos derelinquāt. 5⁹ cū de salute boium gaudeāt angeli vtrum ecōtrario de perditiōe eorum tristētur.

¶ Utz angeli custodiāt boies. I.

Ad primuz sic procedit̄. vī q̄ angeli boies nō custodiāt. De⁹ .n. ē custos boiuz. vt dī Job 6⁹ sz pfectior est custos q̄ p seipz sufficit ad custodiā q̄libz q̄ custodit mediātib⁹ alys: cū ḡ oē q̄d ē pfectissimuz deo sit attribuēdū: vī q̄ ipse nos p angelos nō custodiat. ¶ P. custodia z ꝓseruatio boiuz ē p gr̄az: sz gr̄az ōs imediate infundit aīe: z nō p āgelos. ḡ vī q̄ eis nō ꝓpetat custodire nos. ¶ P. vn⁹ effect⁹ custodie āgelox ponit q̄ ōkerāt ofones nr̄as ad deū: sz h̄ vī oīno supfluū: cū ōs oia cognoscat. ḡ vī vanū ponere āgelos boium custodes. ¶ P. custos ponit alicui aut pp ibecillitatē: vt .s. iuuet z ōfendat̄: aut pp ignorātiā: vt istruat̄: sicut mulierib⁹ z pueris doctores z pedagogi dāt̄: sz hō p se pōt cognoscere ea q̄ sūt facieda vl' vitāda p legē nāle cordi ipressā z pōt ēt exeq pp arbitriū libertatē. ḡ vī q̄ custodia āgelox nō egeat. ¶ P. custodis ē officiū retrahere custoditū ab his q̄ sibi sūt nociua: sz āgeli ñ retrahūt boies a pctis: cū mltos i pctā p̄cipitari videam⁹ ḡ vī q̄ āgeli boiuz custodes ñ sint. ¶ P. custodis ē istruere custoditū scōm modū eius: sz modus boīs ē cognitōz a sensibilib⁹ accipe. ḡ vī q̄ visibilib⁹ apparitiōib⁹ nos debeāt istruere: hoc āt nō faciūt nisi forte raro. ergo vī q̄ vel nō custodiunt vl' sunt negligētes in custodiēdo.

Sz cōtra ē qđ dicit̄ in psalmo. angelis suis deus z̄c. ¶ P. ōs ē pronior ad miserēduz q̄z ad puniēdū: sz deus boibus dedit ōmones ad exercitiū vt habetur ad ephesi. vltimo: non ē nobis colluctatio z̄c. Ergo vī q̄ multo forti⁹ ōderit angelos ad custodiēdum.

Respōdeo dōm. q̄ secūduz Boetiū i libro ō ꝓsolatiōe: ōs puidētiā suā quā ō oibus reb⁹ bz mediātibus gbusdā causis exequit̄: vt āt i primo dcm ē: quānis oium rez puidētiā habeat: spāli tamē mō subrōnales sue prouidētie subdūt̄: iquātū altiori mō p̄e ceteris finē dine bonitatis nate sūt ꝓsequi: z p altius p̄cipiū: qđ ē volūtas: qz ergo iter deū z boies media ē nā angelica: z scōm legē sapie sue hoc ē ordinatū: vt iferioribus p superiora prouideat: ió ipsi angeli exequūtur dinaz puidētiaz circa saluteē boiuz adiuuādo ad tēdēdum in finē z liberādo ab his q̄ processiuz in finē impediūt: z h̄ executio dine puidētie p āgelos ō boib⁹ vocat̄ custodia angelox.

Ad primū ergo dōm. q̄ ōs ē custos p̄mus z p̄cipalis apud quē sūma puidētia residet: nec ē pp suaz ifficiētiaz q̄ suā prouidētiaz ō boib⁹ exequit̄ p angelos: sz pp ordinē sue sapie: tum qz cōgruit angelis: vt .s. eis h̄ dignitas nō negeī: q̄ sint duces boiuz reductiōis in deū: z i hoc deū quodāmodo imitāt̄ iquātū coopantur deo in itroductiōe boiuz in finē: tū qz cōgruit boibus q sūt in statu impfectiōis: qđ pueritie Apls cōparat. p̄ma Coz. 13. Uñ eis custodes tāquā pueris assignāt̄: donec veniēte qđ pfectuz ē euacuet qđ ex parte ē. ¶ Ad 2m dōz. q̄ sicut in opatiōibus artificialibus i qbus ist̄rumēta quodāmō disponūt ad formā: vt ignis mollificādo ferrū: z martell⁹ dilatādo: sz forma cultelli īducit̄ ab artifice p similitudinez artis quā bz: ita ēt ōs q̄ ē p̄imus custos īducit vltimā pfectionē cōiungēte finī: z p hoc ꝓseruante. .s. gratiā z gloriā. Sz angelozuz ē pparare boies ad susceptiōz gratie p illuminatiōes z alia huiusmōi. ¶ Ad 3m dicēdum. q̄ nō dicūtur deo oratiōes nostras ōferre: q̄si ipuz ō hoc docētes: sz quasi ipsum orātes pro nobis: sicut ēt sacerdos offert deo orationē populi inquātum sua interuētiōe effectum oratiōibus impetret. ¶ Ad quartū dicēdū. q̄ lumē nālis cognitiōis impfectum ē: et p̄cipue ad dirigēdum in illa que naturā excedūt: voluntas ēt eius potest ad maluz inclinari multis occasiōibus: z iō prouidet boibus angelozuz p̄sidium. ¶ Ad quintū dicēduz. q̄ sicut prouidētie diuine ē sic impedire mala: vt tamen saluetur nature conditio: ita ēt z angelozuz custodie: z iō ad angelos nō ptinet q̄ boies custodiēdo ad virtutē cogant: z a vicys retrabāt: quia sic piret libertas arbitrij z ratio meriti. ¶ Ad sextum dicendum. q̄ huiusmōi apparitiones visibiles angelorum: eo q̄ sunt supra cursum nature stupozē quēdaz incutiūt: z quodāmodo violenter incutiunt ad consensum in quo perit aliquod bonuz hominis quantum ad conditionē nature: quod ē inquisitio rationis. Unde huiusmōi apparitiones nō omnibus fiunt: sz aliquibus facte sunt ad cōfirmationē fidei i multis: sicut ēt in miracula: nihilominus tamē p modum nostrum istruunt nos illustrādo phāsmata z cōfortādo lumē intellectus nostri: z excitando ad aliqd rectius considerandum.

¶ Utz ad oēs ordines 3⁹ hierar⁹ ptineat custodiī boies. II.

Ad secūduz sic proceditur. videtur q̄ custodire pertineat ad oēs ordies tertie hierarchie qz ꝑz Diony. tertie hierarchie ppriū ē lumē dīnū accipe p gueniētiā nr̄e hierarchie. i. proportionatū ad immediate transferendum in nos: sed ille angelus dicitur custos hominis qui immediate ipsum illuminat. Ergo videtur q̄ custodire ad omnes pertineat. ¶ Preterea ange-

lus custos defendit hominē ab impugnatione inuisibilis hostis. Sed arcere fm Grego. pertinet ad potestates. ergo videt q̄ illi ordini p̄cipue conueniat custodire. ¶ P. missio ordinat̄ ad custodiaz: sz angeli quinq̄ ordinū mittunt̄ ad explendū exterius ministeriū vt dictuz est. q̄ oibus cōuenit custodire. ¶ P. in hominib⁹ gueniunt̄ diuersa officia: sed fm diuersa officia distinguunt̄ ordines angelorum: quox officiox alique similitudines inueniunt̄ in officys humanis: vt dicit Grego. ostēdens q̄liter boies ad ordines angelorum assumant̄. ergo videt q̄ oēs ordines ad custodiaz deputentur.

Sz contra est qđ dicit Grego. angelos esse qui minima nunciāt: sed minima sunt que ad singulares psonas pertinēt: qz quanto bonū est cōmuni⁹ tāto est diuinius fm p̄m in p̄mo ethicox. ergo videt q̄ illi qui singulis boibus p̄sunt: sunt tantū de ordine angelorum. ¶ P. Ber. dicit in lib. de ꝓsideratōe. Putem⁹ āgelos dici qui singulis boib⁹ ꝓponunt̄ in ministeriū missi ꝓpter eos qui hereditatē capiūt salutis. ḡ vī idē qđ p̄us.

Respondeo dicēdo: q̄ illi angeli dicunt̄ dominū custodes q̄ imediate illos illumināt z habēt actus limitatos circa humana officia: z p̄curant q̄ ad ipsos spāliter ptinent. Et ex hoc qđ imediate illuminant: excludunt̄ a custodia angeli assistentes. Ex hoc aūt q̄ habent actus limitatos ad dirigendū in humanis officys: excludit̄ media hierar. que bz potestatē nō limitatam ad humana officia. Per hoc aūt q̄ per custodiaz p̄curant ea que pertinēt ad aliquas determinatas psonas: qđ est vltimū z minimū in actib⁹ angelox: deputat̄ custodia vltimo ordini qui est ordo angelox.

Ad primuz ergo dōz q̄ tota tertia hierar. accipit illuminationes ꝓptiōatas ad act⁹: z officia humana: nō tñ ad banc vel ad illā psonā: sed hoc est angelox. Et ita eis cōuenit custodire singulos boies. alys vero ꝓuenit custodire singulas ꝓuincias vel regna.

¶ Ad scōm dōm q̄ inferiores angeli participāt virtutē superiozū inquātū ab eis illuminant̄: sicut fm Diony. dicitur inferior angelus purgasse Ysaiaz per ignē virtute seraphin: z ita etiaz iferiores angeli virtute potestatū ōmones cohibēt: z similiter vtute aliozuz superiozū ordinum possunt exequi aliqua q̄ ad eos ptinēt circa determiatas psonas. ¶ Ad tertiū dōz q̄ oēs angeli custodes mittūtur: nō tñ oēs qui mittunt̄ custodiūt: sed vltimi tantū custodiunt vt dictū est: qz superiores exequunt̄ ea q̄ ad mltos pertinēt: z quāto ad plures tanto est ordo superior: z ideo vtutes sunt supremi iter exequētes ministeria: quia eox actus se extendūt nō tātuz ad res humanas: sed etiā ad res nāles: vt p̄z in operatiōe signox: z post potestates quox actus nō tātū ad homies: sed etiaz ad demones se extēdit: z post p̄ncipatus: quoz operatio est circa totā multitudinem. Et vltimi angeli: q̄ operant̄ circa determinatas psonas. Archāgeli vo medy sunt hītes aliqd cōe cuz vtrisq̄: vt p̄us dcm ē. ¶ Ad 4m dōm q̄ oia officia būana ptinētia ad singulares psonas cū qbuscūq̄ ordinib⁹ silitudinē hēant: dirigunt̄ p vltimū ordinē in q̄tuz ptic̄pāt vtutes supioz: vt dcm ē. Sz illa officia q̄ ad multitudinē ptinēt dirigunt̄ p p̄ncipat⁹ vl' archangelos: z iō hō in platiōe cōstitutus illuminat̄ ab angelo inferiozis ordinis de his que ad statum persone sue ptinent. Sz ab angelo p̄ncipe de his que spectāt ad regimē multitudinis.

¶ Utrum omnibus hominibus deputētur angeli ad custodiam. III.

Ad tertium sic ꝓcedit̄. videt q̄ nō oibus hominib⁹ deputant̄ angeli ad custodiā. Custodia .n. angelox vatz

boibus ad euitādū pericula: z ad istruēdā ignorātiā. Sz Adaz in p̄mo statu ab vtroq̄ liber fuit. ergo angelū custodem nō habuit. ¶ P. gratia cōfirmata in qbusdaz hominibus h̄ efficit vt mortal⁹ peccare nō possint: vt p̄z in sanctificatis in vtero: sed cōtra impedimentū salutis p peccatum p̄cipal⁹ ordinata est custodia angelox. ergo videt q̄ tales ea nō indigeāt. ¶ P. ante natiuitatē ex vtero sacramēta salutis puero cōferri nō possunt: sed hoc ē q̄ angelus custos in homine ꝓmouere itēdit. .s. salutē. ḡ puer perio animato ante natiuitatē angelox custodia nō ōbetur. ¶ P. custodia āgelox est per hoc q̄ boies illuminādo instruūt. sed pueri ante pfectā etatē non sunt capaces doctrine. ergo videt q̄ careant angelox custodia. ¶ P. scōe Thesa. ii. dicit̄ q̄ ois actus antixp̄i erit ꝑz operationem satbane. Sed custodia angelox ordinat̄ cōtra tētationes malignozum spirituuz. ergo videtur q̄ frustra ab angelo custodietur.

Sed contra videt q̄ etiā x̄pus angeluz custodez habuit. Primo per hoc qđ dicit Dionisius quarto cap⁹ celestis hierar. q̄ subdebat paternis dispositiōib⁹ mediātibus angelis: sed vt dictū est: per custodiaz executio diuine dispositiōis fit de boibus p angelos. ergo videtur q̄ x̄ps angeluz custodez habuit. ¶ P. Luce. 22. dicitur q̄ apparuit angelus domini confortās eum. ergo videt q̄ cum confortare sit vn⁹ act⁹ custodie q̄ angelus custodem habuit.

Respondeo dōm q̄ sicut in p̄mo libro dictū est. prouidētia ꝓprie est ad cōferēdū ea que ꝓmouēt in finē z remouēduz ea que impediunt. Ultimuz aūt in his adiutoriz est id qđ cōiungit finī: qđ a solo deo est: z ideo ea q̄ ab angelis custodib⁹ per diuinā prouidentiaz circa singulares psonas exequunt̄: sunt q̄dā ppārationes inuātes ad cōsequēdū finē vltimū: ꝓparās aūt nō bz operationē circa rez: nisi q̄ est ordinata ad finez añ finis cōsecutionē: z ideo oibus boib⁹ ab infusione anime rōnalis per quā ad finē salutis ordinant̄ custodia debet̄ vsq̄ ad mortez q̄ terminat̄ via p̄ficiendi in finez. nulli ergo carent custodia angelox: nisi vel per hoc q̄ fiūt impenitibiles: vt dānati: vel p h̄ q̄ finē glie cōsequūt̄: vt bti.

Ad primuz ḡ dōm q̄ ꝯtuz in Adaz nō eēt periculuz ex aliq̄ corruptiōe carnis instigante ad malū: erat tñ periculū ex potētia peccādi: z ex ōmne oppugnāte: z sil⁹ erat debiliozis cognitiōis q̄z angel⁹: z ideo idigebat p̄sidio custodis angeli. ¶ Ad 2m dōm q̄ ēt si cōfirmati peccare nō possint: pōt tñ pficere: z eorum ꝓfect⁹ pōt ipediri: z pp hoc idiget custodia angelorū ad ꝓmouēdū in bonū z remouēdū ipedimēta. ¶ Ad 3m dicendū q̄ pueri in materno vtero nō recipiūt sacra ecclie: qz nō subdunt̄ actib⁹ miſtrox: sz operib⁹ dīnis z angeloruz subdunt̄: z iō eis ab infusiōe aie rōnalis custos āgelus assignat̄: per quē ꝓhibet̄ vtus demonis ab ei⁹ nocumēto. z pp multa ipedimēta q̄b⁹ pōt ei⁹ ꝓplexio deteriozari vt efficiat̄ ꝓnioz ad peccādū: vel etiā ipsa vita extīgui: z in hoc ēt p̄sunt paruulis natis: q̄uis eos nō illuminent.

¶ Uñ p̄z rñsio ad q̄rtū. ¶ Ad 5m dōm q̄ antix̄ps ēt habebit angelū custodē: qz lex cōis ꝓpter vnū mutari non dz: z in h̄ ei⁹ pena iustioz appebit: qz būficia toti nāe būane ꝓuisa sibi nō subtrahunt̄: nec tñ est oio frustra custodia: qz z si ad bonū nō ꝙuertat̄: a mltis tñ malis cessabit retract⁹ ab angelo custode. hūc .n. effectū ad min⁹ semp ꝓsequ⁹ āgelus p custodiā in q̄cūq̄ obstiato. ¶ Ad 6m dōz q̄ x̄ps nō habuit angelū custodē. Tū qz aia sua oib⁹ āgelis supioz fuit imediate a vbo sibi vnito illumiata. Tum qz erat ver⁹ ꝓbebēsoz. vñ ei⁹ bonū nec ipediri nec imuari poterat. Dī vo subdi paternis dispōnib⁹ p angelos q̄dā-

modo ldirecte inq̃tũ angeli ĩstruebãt ioseph ⁊ matrẽ ei⁹ de his q̃ circa ip̃z puerũ existẽtẽ agẽda erãt: vt dr̃ Mat. 2°. ¶ Ad 7ᵐ dr̃m q̃ angelus dr̃ ꝓfortasse eu⁹ nõ aligd in ipm ipzumẽdo: sed p modũ mistery inq̃tũ cõgratulabaꝫ fortitudini ei⁹: sic hõ nãliter in tribulatiõe ꝓfortaꝫ ad pre sentiaz amico⁹: ⁊ ita p modũ quo fuerat vã tristitia: fuit ꝓfortatio vã: ⁊ nõ apparẽs tãtuz: vt quidã dicũt.

¶ Utz angelus q̃cz relinquat boiez cui ꝑputaꝫ. IIII.

AD quartũ sic ꝓcedit. videt q̃ angelus q̃cz relinquat boiez cui ꝑputaꝫ custos. Pzio p hoc qõ dr̃ Jere. 51. Curauim⁹ Babilonẽ ⁊ nõ est curata. derelinquam⁹ g̃ eã: sed hoc dr̃ ex ꝑsona angelo⁹: vt dicit glo. g̃ vr̃ q̃ relinquat q̃ apctõ non cozrigit. ¶ Ꝑ. Isa. 5°. dr̃. Auferã sepẽ eius ⁊ erit in direptionẽ. gl. i. custodiaz angelo⁹. g̃ idẽ qõ ꝑus. ¶ Ꝑ. efficaci⁹ custodit deus boiez q̃z angelus: ⁊ si de⁹ q̃cz reliquit boiez: vt in psal. dr̃. Quare me dereliqsti ⁊c. g̃ multo fortius angelus. ¶ Ꝑ. Zacharie ꝑmo dr̃. Oz reuersus ẽ angelus q loquebaꝫ ad eũ. Et sil'r ẽt Danielis. 10. Sz nõ reuertit nisi q̃ abscedit. ergo videt q̃ angelus q̃cz boiez reliquat. ¶ Ꝑ. angeli q̃cz sũt in celo empireo: sed cũ sint ibi. nõ sunt circa nos ꝓm Dama. g̃ videt q̃ aliq̃n nos relinquũt. ¶ Ꝑ. medic⁹ sapiẽs ifirmũ desperatũ relingt: sed angeli custodes pñt scire aliquẽ eẽ pscituz p reuelatiõnẽ ⁊ videre aliquez obstinatuz in pctis: talis aũt ẽ sic ifirm⁹ desperat⁹. g̃ videt q̃ etiã angelus q ẽ q̃si medic⁹ spũalis talẽ relinquat.

Sed contra boni angeli sũt magis ꝓni ad iuuandũ q̃z mali ad ifestandũ: sz mali nũq̃z cessant ab ifestatõe. g̃ nec boni a custodia. ¶ Ꝑ. de nemie est desperãdũ q̃diu ẽ in statu vie: sz ifirm⁹ nõ relingtur a medico: nisi pp desperationẽ. ergo videt q̃ angelus nõ dimittat boiem quãtũcũq; peccatoez.

Respõdeo dr̃m q̃ cũ custodia angelo⁹ sit q̃dam executio dine ꝓuidẽtie: opz eẽ idẽ indiciũ de vtroq;: dina aũt ꝓuidẽtia nũq̃z relingt boiez ex toto: qz oio in nihilũ redigeret: sed vez est q̃ magis ⁊ minus ꝓuidet diuersis ꝼm eo⁹ ꝓditioẽz: ⁊ iõ oculi dei sup iustos dr̃: ⁊ aures ei⁹ ⁊c. quib⁹ adeo pfecte prouidet: vt oia eis cooperent̃ in bonũ: vt dr̃ Ro. 8. Sz malos ꝼz aliquid dꝛelingt: inq̃tũ ꝓmittit eos subiacere tribulatõib⁹: ⁊ qõ grauẽ⁹ est ẽt in peccata ruere. Unde ad Ro. p°. Propterea tradidit eos de⁹ i reprobũ sensuz ⁊c. Simil'r ẽt angeli dr̃ aliq̃s derelinq̃re ꝼm qd inq̃tũ exponunt tribulationib⁹: vel ẽt iusto dei iudicio ab aliq̃ pctõ nõ retrabũt: nũq̃ tñ ita relinquũt gn sit aligs effect⁹ custodie inq̃tũ aliquod malũ ꝓhibẽt ⁊ ad aliqd bonum ꝓmouẽt.

Ad primũ g̃ dõm q̃ h itelligit eẽ vox angelozuz discedẽtiũ ab boie pctõze i boza mortis: qz tũc ꝑ desperaꝫ de ei⁹ salute: vel põt dici q̃ derelinquũt ꝼm gd: vt dcm̃ ẽ: sic ẽt ⁊ de⁹. ¶ Uñ ꝑz rnsio ad 2ᵐ ⁊ 3ᵐ. ¶ Ad 4ᵐ dõm q̃ angelus ab eo recessat q̃tũ ad aliquẽ effectũ: qz. ſ. ip̃z de futuris nõ illumiauerat: ⁊ nõ q̃tũ ad oẽm effcm̃ custodie. ¶ Ad 5ᵐ dõz q̃ qñcũq; aliquod agẽs ip̃zimit fortẽ ip̃ressionẽ remanet illa impssio i patiẽte p aliqd tps ẽt ad absentiã agẽtis: vt ꝑz in motib⁹ violẽtis. ⁊ ita dico q̃ ad vnã actionẽ angeli i boiez põt hõ bonaz dispõnẽ accipe q̃ manet in eo ad aliqd tpus. vt ꝑz q̃ aligs semel deuote ozat ad pl'es dies remãet ide ꝺuotioz: ⁊ ita angelus q̃uis nõ sp sit pñs põt sp custodire: inq̃tuz effect⁹ ei⁹ manet post actionẽ suã. ¶ Ad 6ᵐ dõm q̃ nll's i statu vie ẽ adeo obstiat⁹: q̃n possit post penitẽtiã cõuerti. vñ nõ ẽ de eo dsperãdũ: ⁊ si ãgelus sciret cũ pscitũ: posset tñ multa mala in eo ipedire: sic de antixpo dcm̃ est.

¶ Utz angeli ꝺoleãt de dãnatõe boiuz q̃s custodiũt. V.

AD quintũ sic ꝓcedit. videt q̃ angeli ꝺoleãt de dãnatiõe hominũ quos custodiũt. Exterioz. n. luct⁹ est signũ iteriozis doloris: ꝼz Ysa. 33. dr̃. Angeli pacis amare flebũt. g̃ vr̃ q̃ ꝺoleant. ¶ Ꝑ. amico⁹ est ꝓpati sibi in necitatib⁹: sz angeli feruẽtissima charitate nos diligũt. g̃ videt q̃ ꝓtristent̃ boiuz dãnatiõe cõpatiẽdo. ¶ Ꝑ. sapiẽtis est ꝺolere de bis p q̃ suũ gaudium minuit: sz p dãnationẽ boiuz minuit gaudiũ angelo⁹: qõ eẽt de ꝓuersiõe eo⁹: de q̃ dr̃ Luc. ii. Gaudiũ ẽ angelis dei sup vno pctõre ⁊c. g̃ de boiuz dãnatiõe ꝺolẽt. ¶ Ꝑ. oẽ id qõ est ꝺriũ volito ⁊ repugnãs fini est ꝓtristãs: sz dãnatio est ꝺria saluti quã volũt: ⁊ per officiuz custodie ꝓcurant. ergo damnatio hominum eos contristat.

Sed contra Apoc. 20. dr̃. q̃ i celesti hierusalẽ nec ẽ luct⁹ nec ẽ doloz. illi⁹ãt vrbis ciues sunt angeli. g̃ de nullo ꝺolẽt. ¶ Ꝑ. pfecta btitudo nõ cõpatitur secum miseriaz: sed oĩs tristitia ad miseriaz pertinet ⁊ fugiẽda est: vt in septimo ethicoruz phs dicit. ergo angeli beati tristes esse non possunt.

Respondeo dõz q̃ cũ angeli bti sint i dine volũtatis ꝓtinua ꝓtẽplatiõe cui pfectissime ꝓformaꝫ nihil põt eẽ ꝺ volũtatẽ eo⁹: sic nec ꝺ voluntatẽ dei. põt tñ eẽ aligd ꝑter volũtatẽ eo⁹: ꝼz B ip̃z inq̃tũ ẽ ꝓmissuz a deo ẽ volitũ ab eis: sic a ꝺo. ⁊ iõ nihil põt accidere de q̃ ꝺoleãt angeli: sic nec de q̃ ꝺoleat de⁹. Et iõ simpliciter dõm ẽ q̃ neq; de pctis boiuz tristant̃ neq; de dãnatiõe: sed vtrobiq; letant̃ de iusta pmissiõe ⁊ punitiõe.

Ad primuz ergo dõm q̃ illud ꝼm lram itelligit̃ de nũcijs Ezechie quos misit ad pcẽ ab assirys q̃rendaz: qui audiẽtes blasphemias Rapsacis scissis vestib⁹ fleuerũt. Allegorice vo exponit̃ ꝺ apostolis in glo. Si ãt ad angelos referaꝫ itelligẽdus ẽ doloz nõ ꝓpe: sed metaphorice p modũ quo ẽt frequẽter in scripturis deo attribuit. ¶ Ad scõm dõz q̃ ꝓpati nõ põt: qz passibil'nõ ẽ. Et iõ ex ipassibilitate angelozuz hoc accidit q̃ cõꝺolere nõ pñt: nõ ex caritatis defectu. ¶ Ad tertiũ dõm q̃ angelo⁹ gaudiuz nõ minuit̃ ex dãnatione: qz electoz numer⁹ minui nõ põt. Uel põt dici q̃ ipsi semp gaudẽt de suis bonis opib⁹: q̃ custodiẽdo egerunt: ⁊ ille q̃ custodit⁹ ẽ nõ saluet̃. ¶ Ad q̃rtũ dõm: q̃ angeli volunt salutẽ hois volũtate aũte: sic ẽt de⁹: sed voluntate ꝓnte volũt hominez dãnari si meruerit. vñ ꝓns ẽ. vt de ei⁹ dãnatiõe nõ ꝺoleat.

¶ Expositio textus.

ET vnũ malũ ad exercitiũ ⁊c.) ¶ Uñ i iuste agi cum boie. qz demones multo potẽtiozes sũt boib⁹: nõ. n. ẽ ptãs super terrã q̃ ei ꝓparet̃: vt dr̃ Job. 40. g̃ ñ iustũ ẽ pugnã iter boiez ⁊ demonẽ ꝓstitui. ¶ Et dõz q̃ cũ libez arbitriũ nõ possit cogi ad peccãduz q̃tũcũq; sit demon fortis: bõ resistere põt. Uñ dr̃ q̃ debilis ẽ hostis q nõ põt vincere nisi volẽtez: ⁊ sup B boi adest presidiũ angeli ⁊ auxiliuz diuinũ: si suscipere velit.

¶ Utrum angeli proficiant in merito vel in premio vsq; ad iudiciũ. ¶ Distin. XI.

PRꝛeterea illud ꝓsiderari oz vtrũ angeli boni i merito vel in ꝑmio ꝓficiant vsq; ad iudiciũ. Oz in meritis ꝓficiãt atq; quotidie magis ac magis mereant̃ q̃busdã vĩ ex eo: quia quotidie boiuz vtilitatib⁹ in seruiũt eozũq; pfectibus studẽt. Quibusdã ẽt nihilomin⁹ vr̃ q̃ in

ꝑmio ꝓficiant. ſ. in cognitiõe ⁊ dilectõe dei. Sz. n. vt ailit in ꝓfirmatione btitudinẽ acceperint eternã atq; pfectã. auget̃ tñ quotidie eoz btitudo: qz magis ac magis diligũt atq; cognoscũt: ⁊ ẽ eoz charitas q̃ deũ ⁊ nos diligũt: ⁊ meritũ ⁊ ꝑmiũ. Meritũ qz p eã ⁊ p obsequa ex ea nobis ipensa merent̃ ⁊ in beatitudine ꝓficiunt: ⁊ ipsa eadem est premiũ quia ea beati sunt.

¶ Auctoritatibus confirmant qõ dicunt.

ET qñ angeli ꝓficiãt in cognitiõe: ac p Bi britudie restimoniꝫ scoz ꝓfirmat Bicit. n. ysaias ex ꝑsona angelo⁹ xpi ascẽdẽtis magnificẽtiã ammirãtium. Quis est iste q venit de edon tinctis vestib⁹ de bosra? Et i ꝑs. Quis ẽ iste rex glie. Ex qb⁹ apparet q̃ mysteriũ xpi incarnati pleni⁹ cognouerũt angeli post ipletionẽ q̃ añ. Et sicut i cognitiõe bui⁹ mysterij, pfecerũt: ita dñt eos in deitatis cognitõe, pficere. Oz ãt i bui⁹ mysterij cognitiõe, pfecerint euidẽter docet apl's dicẽs. Que sit dispensatio sacri absconditi a seculis in deo: vt inotescat ml'tiformis sapia dei p eccl'iaz pricipib⁹ ⁊ ptãtib⁹ in celestib⁹. Sup quẽ locũ dicit Hieronym⁹. angelicas dignitates ꝑfatuz mysteriũ ad puꝛvl' plenũ nõ itellexisse: donec ꝓpleta ẽ passio xpi ⁊ apl'oz ꝑdicatõ. p gẽtes dilatata.

¶ Oz i hac snia vĩ Aug. aduersari Hieronymo.

HIs ãt vĩ ꝺicere Aug. sup eundẽ locũ epl'e dicẽs. Nõ latuit angelos mysteriuz regni celoz: qõ oportuno tpe revelatũ est pp salutẽ nr̃az. Illis ergo a seculis inotuit supza memoratũ mysteriũ: qz oĩs creatura nõ añ secula: sz a seculis ẽ. Attẽde lector: qz videnꝫ dissentire in hac snia illustres doctoꝛes. Jõq; vt oĩs repugnãtia ꝺ medio tollat̃: ꝑdicta xpi ba Aimonẽ sequẽtes ita determinemus: vt illis angelis q maiozis sẽ dignitatis: ⁊ p quoz ministeriũ illa nũciata sunt: ex pte cognita a seculis fuisse: vtpote familiarib⁹ ⁊ nuncijs. Illis xpo q minozis dignitatis sũt: ĩcognita extitisse dicam⁹: vsquequo ipleta sẽ p'ecclĩaz ꝑdicata: ⁊ tũc ab oib⁹ angelis pfecte fuerũt cognita. Cõstat it aq; oẽs angelos in cognitiõe diuinoz mysterioz scoz, pcessuz tẽpoꝛis, pcessisse Uñ nõ icongrueter ipsi idẽ dñt angeloz sciam ac btitudinẽ augeri vsq; ad futurã ꝓsumatiõez: quãdo in sciẽtia ac beatitudine pfectissimi erũt vt nec augeaꝫ amplius nec minuatur.

¶ Alioz opinio q dñt ãgelos i q̃busdã ꝑdictorum nõ profecisse.

ALĩ aũt dicũt angelos in ꝓfirmatiõe tãta deitatis dilectiõe atq; notitia fuisse

ꝑdito s: vt in his vlteri⁹ nõ ꝓfecerint nec ꝓfecturi sint: pfecerũt tñ in scia rez exterioz: sicut i cognitiõe sacri: incarnatiõis ⁊ huiusmõi: sz nõ i cõtẽplatiõe deitatis: qz trinitatẽ i vnitate: ⁊ vnitatẽ in trinitate nõ plenius ĩtelligũt siue ĩtellecturi sũt q̃z ab ipsa ꝓfirmatiõe pceperint. Ita ẽt dñt eos in charitate nõ pfeciss̃e post ꝓfirmationez: qz eoz charitas postea nõ est aucta: ⁊ sic dicũt eos nõ pfeciss̃e in meritis. Sz hoc q̃tũ ad vim merẽdi: nõ quãtũ ad numez meritoz. Plura. n. bona fecerũt postea q̃ tũc nõ fecerãt: sz eozũ charitas ex q̃ illa pcesserunt: nec est aucta: ex q̃ tãtum meruerũt anteq̃z ista adderent̃ quãtum postea his adiectis. Illud xpo qõ alij superius dicũt: pbabilius videt̃. ſ. q̃ angeli vsq; ad iudiciũ in scientia ⁊ in alijs proficiant.

¶ Oz q̃dã aũctes videnꝫ obuiaꝫ pbabiliozi snie.

QUib⁹ tñ videt̃ obuiare q̃rundã auctoritatũ xpa ba. Ait. n. Isidoz⁹ in libro de sũmo bono. Angeli i xpo dei oia sciunt anteq̃z fiãt: sz nec oẽs nec oia pfecte angelos scire dixit: ⁊ iõ eos in scia pficere nõ remouit. Greg. quoq; in libro dialogoz ait. Quid ẽ qõ illi nesciãt: q scientẽ oia sciunt. Ubi vĩ dicere q̃ oia sciãt angeli: ⁊ nihil sit qõ nesciant. Sz accipiẽdũ ẽ hoc de his quoruz cognitio beatũ facit cognitoꝛẽ: vt sũt ea que ad mysteriũ trinitatis ⁊ vnitatis pertinent.

¶ Diuisio scẽ'partis textus.

HIc inquirit magister vtrũ angeli dũ officiũ custodie durat in merito vel ꝑmio proficiãt: ⁊ diuidit in partes duas. Pzio ponit duas opiniões. Scõo eligit alterã illaz ibi. (Illud quoq; ⁊c.) Pzia i duas ꝼm duas opiniões: quarũ secũda icipit ibi. (Alij aũt dicũt ⁊c.) ¶ Circa ꝑmũ tria facit. Pzio ponit opinionẽ. Secũdo ꝓfirmat p auctoritatẽ ibi. (Et q̃ ãgeli ꝓficiãt.) Tertio soluit ꝺrietatẽ ibi. (Dis ãt vĩ ⁊c.) (Illõ vo qõ alij ⁊c.) Dic eligit alterã opinionẽ: ⁊ circa hoc duo facit. Pzio eligit primã opinionẽ. Scõo rndet ad q̃stiõnes q̃ sũt in ꝓtrariũ ibi. (In qbus tamẽ videt̃ ⁊c.) ¶ Questio. I.

HIc q̃runtur sex. Pzio vtrũ angeli proficiãt in cognitiõe dei que est premiũ eẽntiale. Scõo vtrũ proficiãt i cognitiõe aliarũ rez p illuminatiõez superioz. Tertio vtz accrescat eis aliq̃ cognitio p mutuã locutiõz. Quarto vtrũ mysteriũ icarnatiõis p eccleſiã didicerint. Quinto vtrum iter eos sit pugna ⁊ cõtradictio. Sexto vtrũ ozdinuz distinctio maneat post diem iudicij.

¶ Utz angeli pficiãt i visiõe dei. I.

AD primũ sic ꝓcedit. vr̃ q̃ ãgeli i visione dei pficiãt. Perfectio. n. vtut̃ ñ tollit: sz auget efficaciã merẽdi: sz i angelis btis ẽ pfcã charitas q̃ ẽ radix merẽdi: q̃ oẽs eoz act⁹ informaꝫ. g̃ vr̃ q̃ sp magis ⁊ magl mereaꝫ dinã visionẽ i eis augeri. ¶ Ꝑ. ꝼz Aui. Dis actio creature ẽ ad aliqd ꝓmodũ agẽt̃: vñ liberalitatẽ purã soli⁹ dei ꝓpaz dicit: sz angeli creati sũt. ergo ex actibus eozũ

circa nos aliqd ei accrescit:ꝛ ita vr ꝙ eoꝝ bonū semp magis ac magis augeaꝫ. ¶ Ꝑ.quāto aliqs itellus est clarioꝛ tāto pspicaciꝰ intueꝫ:sz iferiores angeli ꝓtinue a supioribꝰ illuminanꝫ.ergo vr ꝙ semp limpidius deū ꝓtēpleꝫ. ¶ Ꝑ. si nō pñt pficere in dei visiōe:aut hoc est: qz puenerūt ad sūmā pfectionē:aut qz maiozis pfectiōis capaces nō sūt. sz primū cē nō pōt:qz sūma pfectio solius dei est:qz seipsuꝫ ꝓprehēdendo videt:silr nec scōz:qz sic boies eēnt capaces iferiozibus angelis:qz hoies. vt dcīm est possūt pueniꝛe ad modū ꝓtēplationis supremoꝝ ordinuꝫ. ergo videꝫ ꝙ angeli ēt in dīna ꝓtēplatiōe proficere possunt.

Sed contra magister supra dixit ꝙ perfectio nāe glorificate est qñ hꝫ qcqd nata ē hꝛe sed angeli sūt glorificati:ergo totū id qō nati sūt habere habēt. ¶ Ꝑ.in termino motus nō ꝓtingit eē motū:sz angeli nō sūt in statu vie cui ꝓpetit motus:sz i termino.ergo videꝫ ꝙ ipsi pficere nō pñt:cū pfectus sit motus quidā.

Respōdeo dōz.ꝙ fz philosophū operatio ꝛ motꝰ differūt:operatio.n.est actus pfecti:vt lucidi lucere:ꝛ itellus in actu itelligere: sz motus est actꝰ īperfcī tendētis in pfectionē:ꝛ iō id qō est in sua vltima pfectiōe hꝫ operationē sine motu:sicut deus.qō autē distat ab vltima pfectiōe hꝫ operationē ꝓiunctā motui:ꝛ qz proficere in btitudine est qdā motus nāe tendētis in pfectionē:iō qñcūqꝫ angelus vel bō ponit in vltia sua pfectione: opatio eius nō est meritoria nec pficiens.Sz in hoc qñ.s. angelus sit in sua vltia pfectiōe ē duplex opinio.Una quā magr approbat.ſ.ꝙ erit i die iudicy. Alia est q̄ in lra tāgit ꝙ hoc fuit in ꝑma eoꝝ ꝓfirmatiōe:ꝛ hec vr mihi ꝓbabili oz:tū qz vltia pfectio rei ē in termino sue vie. Terminus aūt vie angeloꝝ fuit eoꝝ ꝓfirmatio:nō.n.nūc viatores diciunt:nisi forte scōz qd:iquātū circa viatores operāt:tū qz idē iudiciū ē de boibus post mortē ꝛ de angelis post cōfirmationē vel casuꝫ:boi aūt statiꝫ post mortē vltia sua pfectio ꝓferꝫ:nisi forte aliqd purgāduꝫ repugnet:nec differꝫ vsqꝫ ad diē iudicy:vt greci errātes dīr.ꝛ iō dicimus ꝙ angeli statiꝫ i ꝓfirmatiōe vltimā pfectionē btitudinis ꝓsecuti sūt:nec postmodū i visiōe dei proficiūt in qua eoꝝ btitudo essentialiter consistit.

Ad primū ergo dōz.ꝙ pfectio vtutis includēs finē tollit rōnē meritiꝛ motꝰ g repugnat fini. sz i via ad finē auget efficaciā meriti. ¶ Ad 2ᵐ dōz. ꝙ ois opatio creature ordinata ē ad pfectionē eius:sz qñcꝫ opatio nō est ad aliū finē:sz ipsamet ē finis.vt i ꝑmo ethi.dr:ꝛ sic dico ꝙ illuminare iferiores i angelis ē dignitas eoꝝ:qz in hꝫ maxie ꝓsequūt dei silitudinē.Et iō nō oz ꝙ hꝫ opatiōes aliqd mereāt. ¶ Ad 3ᵐ dōz.ꝙ vnus angelꝰ nō illuminat aliū.vt dcīm ē de his q̄ ad eēntiā btitudinis ptinēt: sz de alys:ꝛ iō nō oz ꝙ ꝑp hoc limpidius videāt deū: sz ea de qbus illumināt. ¶ Ad 4ᵐ dōz.ꝙ angeli sūmū graduꝫ ꝓtēplatiōis nō attingūt:sz ꝑp hoc dīr nō posse pficere: qz tota eoꝝ capacitas plena ē:nec ampliari pt illa capacitas angeloꝝ p meritū:sicut i hoibus q sē i statu vie.

¶ Utꝝ āgeli iferiores illuminēt a supioribus. II.

Ad secūduz sic ꝓcedit.vr ꝙ angeli iferiores p supioꝝ illuminatiōes i cognitōez reꝝ siue diuinoꝝ effectuū nō pficiāt.ois.n.opō angeli aut ptiet ad nāz aut ad meritū:aut ad ꝑmiū:sz i nāli cognitiōe nō pficiūt:quā totā sil'i creatiōe receperūt:nec ēt i merito aut in ꝑmio pficiūt.ḡ vr ꝙ i eis cognitio diuinoꝝ effectuū nō crescat. ¶ Ꝑ.deus ē cā reꝝ p eēntiā suā.ergo i hꝫ qvr eēntia sua cognoscīt ipse eē cā:sz qñ cognoscīt aliqd iquātū ē cā:cognoscīt ēt effectꝰ ei⁹.ḡ vr ꝙ cū āgeli bti eēntiā dīnaz videāt:ꝙ ēt i ipsa effectꝰ eius cognoscāt:ꝛ sic i cognitōe di

uinoꝝ effectuū nō crescūt. ¶ Ꝑ.nihil ē cuiꝰ rō nō sit i dei scia siue vbo ei⁹:qō ē ars plena rōnū viuētiuz:vt dīc Aug. sz angeli btī videt deū vbuz.ḡ cognoscūt oēs dīnos effectꝰ. ꝛ sic idē qō ꝑus. ¶ Ꝑ.q videt speculū necessario videt formas relucētes i speculo:nisi diuersitas ptiū speculi impediat:vt dū ituēt vnā partē speculi formas resultātes in alia ꝑte nō videat:sz dei vbū:qō ē sapia genita est speculū sine macula:vt dr sapie.7.i quo oēs reꝝ rōes resplendēt. ergo cū vbū sit idiuisibile āgeli ituētes vbū oia i eo cognoscūt: ꝛ sic idē qō ꝑus. ¶ Ꝑ.fz pbuz i.3.de aīa. Intellus cū itelligit difficilia nō minꝰ itelligit ifima:sz magis altissimū aut itelligibile ē eēntia dīna: sz eā āgeli videt.ḡ vr ꝙ oia alia cognoscere pñt:ꝛ ita eoꝝ cognitio nō crescit.

Sed contra ē qō dixit Dio.i fine cel.hierar.ꝙ mīte rōnes sacramētoz latēt supernas eēntias.i.angelos:sz q̄cūqꝫ latēt aliquē:ipse pōt i cognitionē eoz pficere.ḡ angeli i cognitiōe pficere pñt ꝛc. ¶ Ꝑ. i 6° ca.eiusdē lib.dīc ꝙ angeli iferiores p supiores a nescientia purgant:sz nō liberaꝫ aliqs a nescia nisi p scie acgsitionē.ḡ vr ꝙ āgeli i acgrēdo sciam proficiant.

Respondeo dōz.ꝙ angeli pficiūt i cognitōe dīnoꝝ effectuū p illuminatiōes in iferiores a supioribꝰ descendētes:ꝛ hꝰ pz sic.Lū.n.deꝰ sit vltima cā oīuz entiū i visiōe eēntie eius nō cognoscunt oēs effectꝰ ipsi⁹ de necessitate:nisi itellus totā vtutē eiꝰ ꝓprehendat:ꝛ quāto aliqs itellus limpidiꝰ eā videt:tāto plura in eo cognoscere pōt:sīc in ꝓncipys ꝑmis speculatiuis:ḡ pspiciozis itellus ē plures ꝛclusiōes i eis vidz:ꝛ ita supiores angeli plures effectus i eēntia dīna cognoscūt q̄m iferiores:ꝛ de illis supiores iferiores illuminare ꝛ instruere pñt:ꝛ tñ alig effectꝰ sūt quos oēs imediate i visiōe dīne eēntie pcipiunt:q̄uis ēt hos supiores pfectius cognoscāt:sīc ꝛ dīnam eēntiā clariꝰ intueꝫ:ꝛ vnusqsq; ordo ex illo nomē ꝛ rōnez recepit:qō ē vltimū sue virtutis ad capiendū rerū cognitionē imediate in visiōe diuine essentie.

Ad primuz ergo dōz.ꝙ reuelatiōes dīnoꝝ effectuum ptinēt ad ꝑmiū:nō gdē eēntiale: sz accītale:ꝛ dr ꝑmiū accītale ad qō merita directe nō ordināt:sz supaddit ex liberalitate retribuētis. ¶ Ad 2ᵐ dōz ꝙ p hāc rōnē ꝑbat Algazel deū creaturaꝝ sciaz hīe iquātū suā eēntiā cognoscit:nō tñ sequit ꝙ videꝰ eēntiaz eius oia sciat:nisi ipsaz pfea cognitiōe ꝓprehēdat: ꝛ hoc āgelis nō ꝙuenit. Et ꝑp hoc pz respōsio ad 3ᵐ:qz quāuis vbuz videāt:nō tñ ipsuz fz modū rei cognite videt:sz fz modū cognoscētiuz.i.suppoꝝ:ꝛ iō nō oz ꝙ oia q̄ vbo sē cognoscāt ¶ Ad 4ᵐ dōz.ꝙ sic dīc Boe.in lib.de tri. In dīnis:nō oz ad imaginatiōz ꝺduci. Unī nō ē imaginādū rōnes reꝝ resplēdere i speculo eterno:sīc forme visibiles i speculo mālī:sz magis:sicut causatoꝝ rōnes ꝑexistunt in sua causa:vt Dio.dīc in lib2o de dīnis noibus:nō ē autē necessariuz:vt qui causaz videt hoc ipso oēs rōnes effectuū in ea cognoscat:vt dcīm ē:ꝛ iō rō nō procedit. Uel dōz vt cōiter dr:ꝙ speculū eternū volūtariū ē:qz in eo nō vr:nisi qō ipse vult oīdere:secus ē autē de speculo mālī qō ex necessitate nature repꝛesentat formas in eo relucētes. ¶ Ad 5ᵐ dōz.ꝙ qz nostra cognitio a sensu icipit.ideo de minus notis i magis nota fm nāz deuenimus:ꝛ iō manifestissima nāe sūt nobis vltimo nota ꝛ difficillima ad cognoscēduz.ſ.res i māles:vt deus ꝛ angeli:sz in angelis est ecōuerso:quia ea que sūt magis nota simplr:sūt etiā notioza quo ad eos:et ideo licz essentiā diuinā maxie cognoscant:vr nō sequit ꝙ si eā cognoscunt omnia alia cognoscāt:sed fm ꝙ perfectius ipsam vident ex ea in plurium effectuum cognitionem procedere possunt.

¶ Utꝝ angeli cognoscāt aliq̄ ꝑ mutuā loquutiōez. III.

Ab tertium sic ꝓcedit.Uidet ꝙ angeli nō accipiant cognitionē alicuoꝝ per mutuā locutionē. Dicit.n. Basil'. si nuda ꝛ intecta aīa viueremus ex solis nutibus itētionū cogitatiōes alterutrū panderent:sz angeli habēt itellz nō obtectū corpoze.ḡ vn⁹ alteri⁹ cogitatiōes videt:ꝛ iō mutua locutiōe non egent. ¶ Ꝑ. In omni locutione oportet esse aliquod signū:qō mētis occultū ꝓceptuz exprimat.sz tale signū in angelis sensibile eē nō pōt nec intellectuale:nō sensibile:qz sensitiuā cognitionē nō hīt: nec iterū manēs in itellectu tīn:qz hoc eēt eq̄liter ignotū cum alio cōceptu mētis q manifestādus eēt.ḡ videt ꝙ in angelis manifestatio per locutiōez esse nō possit. ¶ Ꝑ. In oī locutiōe opz esse aliqō mediū p qō itētio loquētis ad audientē deferatur.Sed tale mediū in angelis inueniri non pōt.ḡ nec locutio. ¶ Ꝑ. In locutiōe corpozali sonꝰ ad aures perueniēs excitat audiētē ad audiēdū:sz in angelis nō pōt poni aliqō tale excitatiuū:cū nihil sit in vno postmoduz in altero factū:ꝛ tamē nēcia esset excitatio ad attēdendū si eēt locutio:qz vnus angelus nō semp alteꝝ cōsideraꝛ. ḡ nō est ibi locutio. ¶ Ꝑ.a loquente recipit aliqd in audiente:sed superiores ab iferioribus nihil recipiunt.ḡ videt ꝙ ad minus iferiores supioribus loqui nō possint.

Sed contra est qō dr p̄ Loz.13. Si linguis hoīuz loquar ꝛ angeloꝝ:sz locutio est actꝰ lingue.ḡ angeli loquunt. ¶ Ꝑ.angelus est maioris vtutis naturaliter q̄m homo:sed homo potest alteri loquēdo suā cogitationē exprimere.ḡ multo fortius angelus.

Respōdeo dōz.ꝙ in angelis est q̄dā locutio:q̄ tamē ab illuminatiōe differt i duob⁹. ꝓmo q̄tū ad ea de qb⁹ sunt:qz illuminatio ꝑpe est de his q̄ supioz angelus in lumine dīne eēntie apprehēdit:q̄ iferioz ibi nō videt.vñ indiget vt in lumine supioris angeli magis determinato ꝛ ꝺcto q̄m sit lumē dīnum illa cognoscat:sz locutio ē de motibꝰ libe.ar.q̄s in vno aliꝰ nō videt.bis enī duobꝰ modis aliqd ꝓt eē notū vni angelo ꝛ ignotū alteri. Scōo q̄tū ad modū quo vtrūqꝫ pficit differētē fm duo q̄ ad visionē itellectualē requirunt ad silitudinē visiōis corpalis.ſ. ipsa res q̄ itellectui ꝑponit:ꝛ lumē sub quo videt: illuminatio ḡ fit p hꝫ ꝙ lumē itellectus vniꝰ angeli p pfectius lumen superioris ꝓfertur ad aliquoꝝ cognitionē:sz locutio p hoc ꝙ aliq̄ ꝑus occulta ꝑponunt vt cognoscēda sine hꝫ ꝙ vtus cognoscētis fortificēt:vt pz in recitatiōib⁹ hystoriarū:in qb⁹ aliqs cognoscit qō ꝑus nesciebat sine hoc ꝙ suus itellectꝰ clarificēt. Qualr aūt aliqd possit proponi angelo vt cognoscēdū ab ipso pz ex simili nr̄e locutiōis. Est enī aliqd in homine qō alius homo de ipso nāliter ꝑcipere pōt:vt ea q̄ exteriozibus sensib⁹ subiacēt:aliqd vo qō videri nō pōt sīc interiores ꝓceptus mētis. Spēs ḡ ꝓcepte interius fm ꝙ manent in simplici ꝓceptōe itellectus habēt rōnē itelligibilis tm̄:fm aūt ꝙ ordinanꝫ ab itelligente vt manifestāde alteri habēt rōnez vbi.qō dicit verbū cordis:fm aūt ꝙ aptantur ꝛ quodāmodo ordinanꝫ signis exteriꝰ apparentibus.si gdē sunt signa ad visuz dicunt nutus.si vo ad auditū dr ꝑprie locutio vocalis.hi enī duo sensus disciplinabiles sunt. Silr in angelis iterior ꝓceptus mētis libe.ar.subiacens ab alio videri nō pōt.qnādo ḡ ispēm ꝓceptā ordinat vt manifestādā alteri:dr verbū cordis.quādo vo coordinat eaz alicui eoꝝ que vnus angelus in alio nāliter videre pōt: illud nāliter cognoscibile fit signū expressiuū iterioris ꝓceptus. ꝛ talis expressio vocatur locutio:nō quidē vocalis: sz itellectualiꝰ signis exꝑssa:ꝛ vtus exꝑmēdi dr lingua eoꝝ.

Ad primuz ḡ dōm.ꝙ Basilius itendit ab anima separata excludere idigētiaz vocalis locutiōis:nō autē ispūalis:qualis dicta est in angelis esse. ꝛ sic

etiā exponēde sunt multe auctoritates similes:que ad hoc iduci possunt. ¶ Ad scōm dōm:ꝙ illud naturalr notuz in vno angelo ab alio est quasi signū latētis iterius cogitationis:nō sensibile sed itellectuale. ¶ Ad tertium dōm:ꝙ angeli nō debēt cogitari vt distātes fm situm: sicut dicimus duo corpora vel duo puncta:qz qō facit in corpozalibus situs:hoc facit in ispūalibus ordo:vt dicit Aug. Unde nō exigitur aliqō mediū p qō deferaꝫ locutio vnius ad alterū:sz sufficit ad hoc solus ordo itentiōis vnius ad manifestādū alteri. ¶ Uel dōm:ꝙ oēs cōtinuantur in radiatiōe diuini luminis vel naturalis:vel superadditi: vt supra dictuz est: qō nō sit vnū numero in oībus:sz ab vno ꝓncipio ꝛ in vnuz finē:ꝛ ordinate in diuersis acceptū. vñ p illud lumē vnius alterius locutionē cognoscit:sicut ꝛ essentialia eius. ¶ Ad quartū dōm:ꝙ angelus precipue beatus semp est in actuali cōsideratiōe supplius:ꝛ per ꝺsequēs eoꝝ que ad ipm ꝑtinent:quoꝝ oium ipse est ratio cognoscēdi.nihil enī ꝓhibet plura itelligi simul que vna rōne cognoscuntur.q̄ cito aūt vnus angelus ordinat locutionē suam ad alterū efficit locutio eius de pertinētibus ad illuz:ꝛ ita ab eo cognoscitur: ꝛ ide pz: quomodo vn⁹ angelus plures sibi loquētes audire pōt:ꝛ vnus sanctus plures eum iuocātes. ¶ Ad qntum dōm:ꝙ iferior angelus pōt loqui superiori: sz nō illuminare eum:qz loquēs nō ifluit aliquid in audientē:sed solūmō proponit sibi vt cognoscibile.

¶ Utrum angeli didicerint mysterium incarnationis per homines. IIII.

Ab quartum sic ꝓcedit. Uidet ꝙ angeli per boies mysteriū icarnatiōis didicerint. ꝓmo per hoc qō habetur Eph.3. Ut innotescat ꝓncipib⁹ ꝛ potestatib⁹ in celestibus ꝛc. ¶ Ꝑ.supioris est illuminare et īstruere iferiores:sz quidā boies gbusdaz angelis supiores sunt:qō ꝑbat ex hꝫ qō dicīt. 2ᵉ Loz.5. Nōne angelos iudicabimus comparatiōe meliozis facti fz Glo. ergo angeli per boies illumiari possunt ꝛ istrui. ¶ Ꝑ. illi q imediate a deo recipiūt cognitiōez:alios īstruūt: sed apostoli imediate de mysteryis ecclesie a dei filio īstructi sunt.ergo videt ꝙ de hoc etiā angelos īstruere possint. ¶ Ꝑ.Paulus dicitur ad tertiū celū raptus.2ᵉ Loz.12. Et exponit quedā Glo.tertiū celū:tertiā angeloꝝ hierarchiā:sz illi qui sunt in tertia hierarchia alcēdēdo.i.in sūma:illuminat iferiores angelos.ergo videt ꝙ paulus iferiores angelos illumiare potuerit. ¶ Ꝑ.angeli cognitionē aliquoꝝ accipiūt ꝛ per illumiatiōnē ꝛ per locutionē:sz loqui etiaz possunt iferiores superioribus.ergo videt ꝙ angeli ab hominibꝰ ꝛ si sint iferiores: cognitionem accipere possint.

Sed cōtra est qō Dionysius dicit in 4°cap°ce.hierarchie ꝙ angeli de natiuitate xꝑi ꝑmo edocti sunt:ꝛ ꝑ eos ad boies deuenit. ḡ ipsi ab boibus non didicerūt. ¶ Ꝑ.mysteriū icarnatiōis a ꝓphetis est ꝓnunciatū:sz reuelatiōes facte patribus ꝛ ꝓphetis mediātibus angelis a deo ꝓcesserūt: vt sci cōiter dicūt.ḡ vr ꝙ ipsi ꝑcognouerit mysteriū icarnatiōis:ꝛ nō ab hoīb⁹ didicerit.

Respōdeo dōm:ꝙ in hoc videt eē q̄dā cōtrouersia iter Diero.ꝛ Aug.ꝛ Dionysiū. Diero.n. ponit duo.ſ.angelos añ icarnatōez mysteriū humanitatis xꝑi nesciuisse.ꝛ q̄tū ad hꝫ vr Aug.sibi obuiare dicens eos a seculis.i.a ꝓncipio mūdi cognouisse.Scōo ponit Diero.ꝙ hꝫ ꝑ hoies didicerūt.ꝛ q̄tuz ad hoc vr sibi obuiare Dionys. ponēs hoies de hoc ab angelis edoctos eē fm ordinē dīne legis iuiolabilr ꝺstitutū. Ut aūt sciaꝫ qualr vnūqōq; vitatē hꝛe possit:distinguēdū est q̄tū ad ꝑmū.ꝙ mysteriū icarnatiōis duplr pōt ꝺsiderari. vel q̄tum ad subam facti:ꝛ sic omnes a ꝓncipio cognouerūt.ſ.icarnationē: passionē ꝛ hꝰ.

vel ꝯtum ad cõditiones circũstantias factum.ſ.q̃ ſub tali preſide vel tali hora ⁊ hꝺ.⁊ hoc a p̃ncipio nõ cognouerunt. bis etiã modis differẽter enarrãt ꝓpheta ⁊ euangeliſta: qz ꝓpheta annũciauit ſubſtãtiaz facti:ſz euãgeliſta recitat expletionis modũ. Quãtũ etiã ad ſcõm diſtinguẽdũ eſt:q̃ angeli dupl'r accipiũt cognitionẽ aliquaruz rerũ:aut per illuminationẽ:⁊ ſic angeli per hoies nihil recipiunt:ſed iferiores a ſuperiozibus illuminãtur:⁊ ſupiores ĩmediate a deo: per quem modũ multas rõnes myſterioꝝ eccleſie edocentur:aut per moduz expleriõis rerũ:⁊ ſic futura ꝯtingentia cognoſcunt quãdo actu complentur. per hoc q̃ eoꝝ cauſe ad effectꝰ determinãtur:vt i eis cognoſci poſſint:⁊ ita q̃daz que circa ĩcarnatõis myſteriũ neſciebãt qñ explebant predicãtibus aplis cognouerũt:nõ tñ ab aplis edocti.

Ad primum ergo dicẽdũ:q̃ Augu. vult vt dicit̃ in Glo. ſuper eundem locum:q̃ hec determinatio per eccleſiam:nõ determinet hoc verbũ inotescat:ſz precedẽs.ſ.illumĩare omnes:vt ſit ſenſus: q̃ apoſtolo erat data gratia illuminãdi omnes per eccleſiã.i.oẽs de eccleſia. Hieronymus tamẽ vult q̃ determinet hoc vbuz inotescat.⁊ tũc ĩtelligẽdum eſt modo predicto. vel poteſt ĩtelligi de eccleſia angelorum: vbi p̃ma fuit eccleſia:⁊ ibi vltimo noſtra eccleſia cõgregãda eſt: vt ſit ſenſus: icarnationis myſteriũ fuit abſconditum in deo:ita tamẽ q̃ a ſeculis ĩnotuit p̃cipibus per eccleſiam.i.in eccleſia celeſti.⁊ banc expoſitionẽ ponit Auguſtinus ſuper Geneſim gnto. ¶ Ad ſcõm dõm:q̃ ſm cõditionẽ ſtatus quilibz angelus quolibz hoie ſimpl'r viatore maior eſt. vñ dicitur Matth.ii.q̃ minor eſt in regno celorum maior eſt illo.ſcz Joãne baptiſta:quo tamẽ nullus maior iter natos mulieruz ſurrexit:ſz ꝯtum ad cauſaz poteſt dici ſm quid aliquis homo aliquo angelo maior:inq̃tuz per gratiam quã habet meretur gradum quibuſdam angelis altiorem. ¶ Ad tertiuz dicendũ: q̃ apoſtoli immediate inſtruebantur a verbo icarnato nõ q̃ eſſentiam verbi ĩmediate viderẽt:quã tamen iferiores angeli videbãt:⁊ ideo multo plura a vbo diſcebãt q̃ etiaz ipſi apoſtoli. ¶ Ad quartum dicẽduz:q̃ Paulus in illo raptu ſm quid participauit ſtatũ comprehẽſorum: nõ tamen tãta glozia perfectus fuit:vt lumẽ in angelos tranſfundere poſſet:qz vt dicitur: Factus eſt illius glozie particeps miraculoſe ꝯtum ad actuz ⁊ nõ ꝯtum ad habitum: quod eſt lumen glozie. ¶ Ad quintum dõm:q̃ angelus ab homine p locutionez quorundã cognitionẽ accipere poteſt:eoꝝ ſcilicet que ſubduntur libero arbitrio hominis:ſz talia nõ ſunt myſteria incarnationis.

¶ Utrũ iter angelos poſſit eſſe pugna. V.

Ad quintuz ſic ꝓcedit. Videtur q̃ iter angelos pugna eſſe non poſſit. Omnis diſcordia et pugna repugnat vnitati charitatis:ſz angeli ſunt perfecti in charitate.ergo iter eos pugna eſſe nõ poteſt. ¶ Ꝓ. quicunq̃ patrociniũ preſtãt cõtrarys cauſis:ita ſe habẽt q̃ alter eorũ iniuſtã cauſam defendit:ſz boc ſanctis angelis cõuenire nõ poteſt:quorum rectitudo cõfirmata iniuſticiaz nõ patitur.ergo videtur q̃ nõ poſſint dici cõtrarys cauſis patrocinãdo pugnare. ¶ Ꝓ. vbicunq̃ eſt ordinata prelatio nõ poteſt eſſe pugna vel cõtrarietas.qz boc eſt cõtra rõnem prelationis vt iferior ſuperiori reſiſtat:ſed angeli ordinantur omnes ſm ſuperius ⁊ iferius:vt ꝑus dictum eſt. q̃ videtur q̃ vnus alteri nõ repugnet. ¶ Ꝓ. cuz nullus angelus nitatur niſi ad boc quod rectuz ſibi videtur:oportet q̃ ſi ad cõtraria nitantur q̃ cõtrarias opiniones habeãt: ſz ꝯrariaꝝ opinionũ altera eſt falſa.ergo aliquis angelus habebit falſam opinionem.boc autẽ eſt falſum:quia falſitas in nobis appropriatur fantaſie ſm pl̃m in 4ᵒ meta.qua tamẽ angeli careẽt.ergo iter eos nõ poteſt eſſe pugna.

Sed cõtra eſt qð habetur Danielis ſeptimo:q̃ quatuor vẽti celi pugnabãt:per quos ꝓz glo. ĩtelliguntur quatuor angelice poteſtates regnis principalibus ꝓlate.q̃ angeli iuicẽ pugnãt. ¶ Ꝓ. hoc expreſſe habet Danielis.io.vbi angelus ad euz loquẽs dixit. Princeps perſarum reſtitit mihi.xxi.diebus.ergo videtur q̃ etiaz lõgas cõcertatiões adinuicem habẽt.

Reſpondeo dicẽdũ:q̃ iſta verba Danielis. vñ tota dubitatio oriẽ a ſanctis diuerſimode exponunt̃ Hieronymus.n.dicit.q̃ ille princeps perſaruz qui reſtiterat liberatiõi populi:erat malus angelus perſis prelatus:ſicut enim vnicuiq̃ homini datur ad exercitium vnus bonus ⁊ alter malus angelus:ita ſingulis gẽtibꝰ duo ſpiritus preponũtur vnus bonus ⁊ alter malus. Sz in boc nõ eſt minor dubitatio.cõſtat enim q̃ angelus Danieli loquẽs bonus angelus erat.quomõ autez ſibi efficaciter tot diebus malus angelus reſtitiſſet:niſi iuſtam cauſam haberet.nõ poteſt dici q̃ ſi iuſtam habebat:etiaz ipoſſibile erat illam reſiſtẽtiam multo magis per bonum angelum fieri. Et ideo dicẽduz eſt cuz Hzegorio:q̃ vterq̃ bonus angelus fuit:qõ etiã magis littere cõſonat:que in eadẽ locutiõis ſerie principem perſarum noĩat:⁊ michalem principez iudeorum quẽ cõſtat bonũ angelum eſſe.hec autẽ pugna ſic itelligẽda eſt ſm Hzegoriuz.cuz enim iudicia dei ſint abyſſus multa:profunditatẽ iudiciorum eius angeli comprehẽdere nõ poſſunt.Et iõ quid vnicuiq̃ genti vel homini debeatur ſm diſpõnem diuinaz nõ ſemper ĩtelligũt niſi eis reueletur.cõtingit autẽ quãdoq̃ q̃ in diuerſis gẽtibus ĩuenian tur diuerſa merita:ꝓz quoꝝ diuerſitatẽ videt̃ q̃ vna gens alteri ſubeſſe debeat vl'ab eius dominio liberari: ſicut tũc in iudeis erat:quia Danielis oratio ẽtum in ſe erat liberationẽ populi merebatur:ſed peccata populi ⁊ etiã vtilitas quã iudei faciebãt in regno perſarum:dum per eos dei noticia diffundebatur erãt in cõtrariuz.⁊ qz vnuſquiſq̃ angelus ſm officiuz ſuũ ad examen diue ſciẽtie referebat merita ſibi ſubditoꝝ.⁊ ideo relatio cõtrariozuz meritoꝝ per diuerſos angelos facta ſniaz diuam expectãtes pugna inter angelos vocatur.⁊ eozũ cõcordia eſt in diuine illuminationis ꝓceptiõe:per quã de diuina volũtate inſtruunt̃.boc eniz oẽs cõcorditer volũt qõ percipiũt deum velle. vñ dr Job 25.de deo q̃ facit cõcordiam in ſublimibus.

Ad primum ergo dõm:q̃ ſm pl̃m in.9.etbic.amicitie vel cõcordie nõ repugnat diuerſitas opionum:ſed ſoluz diuerſitas volũtatuz. vñ talis pugna que eſt ſm iudicia ex diuerſis meritis ſumpta: nõ obſtat vnitati charitatis cuz volũtas eoꝝ ſit vna:vt dicta.ſ.p uidẽtia expleatur. ¶ Ad ſcõm dõm:q̃ nõ eſt icõueniẽs cõtrariaruz cauſaꝝ vtrãq̃ aliqd iuſticie bre:⁊ ſm Ⓑ vtraq̃ a bono defendi põt:⁊ p̃cipue expectãdo dinaz ſniam. ¶ Ad tertium dõm:q̃ ordo prelatiõis angelorꝝ pficit̃ p illumiatiões diuinitus receptas:⁊ iõ ea recepta vnus alteri nõ obſiſtit. ¶ Ad q̃rtũ dõm:q̃ quis in angelis nõ poſſit eẽ falſa opio:põt tñ in eis eẽ quozũdã neſciẽtia: ex boc q̃ itellectꝰ eoꝝ ꝓpter potẽtialitatẽ admixtã nõ oino termiat̃ ad vnũ ⁊ ſm q̃ eoꝝ q̃ neſciũt cognitiõez a deo vel ſupioribns angelis expectãt iterrogare i ſcriptura dicunt̃:qz tñ ei qõ neſciunt per iudiciũ nõ adherẽt:ideo falli nõ poſſunt: ſed ſm contrarietatem rerũ que in iudicium diuinum veniunt cõtrarietates iter eos memorantur.

¶ Utrũ ordines durabũt poſt diẽ iudicy. VI.

Ad ſextum ſic ꝓcedit. Vr̃ q̃ ordies poſt diẽ iudicy nõ durabũt. Dr̃.n. ꝑ Coz.15. Qz cũ xp̃o tradiderit regnũ deo ⁊ pr̃i: euacuabit oẽm p̃cipatũ ⁊ ptãtem:Ⓑ autẽ erit in

reſurrectiõe.ergo videtur q̃ eadẽ rõne alios ordines euacuabit. ¶ Ꝓ. quidã ordines actum ꝓprium habent in erectione diuinoꝝ miniſteriorꝝ:ſicut p̃cipes: vt p̃ſint regnis ⁊ puincys:⁊ angeli vt cuſtodiãt hoies:ſz iſta miniſteria ceſſabunt poſt diez iudicy. q̃ ordines. ¶ Ꝓ. maior perfectio erit in angelis q̃ in corporibus iferioribus: ſz ĩ corporibus iferioribus poſt diẽ iudicy nõ erit actio:qz ceſſabit motus p̃mi mobilis:⁊ boc ꝓpter perfectionẽ vniuerſi. q̃ multo minus in angelis:ſz hierarchia eſt ſciẽtia ⁊ actio. q̃ nõ erũt hierarchie ⁊ ordines poſt diẽ iudicy. ¶ Ꝓ. Poſt diem iudicy angeli in cognitiõe nõ pficiẽt:ſed per purgationẽ ⁊ illuminationẽ ſuperiorꝝ iferiores pficiunt in cognitiõe:vt dictuz eſt. q̃ nõ erit illuminatio ⁊ purgatio:⁊ ita nec hierarchiaruz ⁊ ordinum diſtinctio.

Sed contra boies aſſumũtur ad ordines angelorꝝ ſz fruſtra eſſet iam diſtincta ⁊ ordinata aſſumptio:ſi completo numero electoꝝ ordinata diſtinctio eẽ deſineret. q̃ videt̃ q̃ ordines poſt diez iudicy remanebunt. ¶ Ꝓ. ad diſtinctionẽ ordinum duo cõcurrunt.ſcz gradus nature:⁊ diſtãtia gratie:ſed vtrũq̃ remanebit poſt diem iudicy. q̃ ordinum diſtinctio.

Reſpõdeo dicendo:q̃ diſtinctio ordinum ⁊ hierarchiarum celeſtium poteſt conſiderari vel quãtum,ad eſſentialia hierarchie ⁊ ordinis:⁊ ſic ſemp erit qz ſemper manebũt diſtincti gradus nature in angelis:⁊ diuerſe ſortes glozie:⁊ etiaz actiões hierarchie: qz vnus aliũ illuminabit:purgabit ⁊ pficiet:vel ꝯtũ ad actuz conſequẽtẽ ꝓz q̃ mediãtibꝰ ordinibꝰ angelorꝝ hoies reducunt̃ in deũ: ⁊ ꝯtũ ad Ⓑ plationem ordinũ ceſſabit ceſſante ſtatu viatorꝝ.

Et per hoc patet reſpõſio ad p̃mũ:qz ſcõm hoc vltimũ itelligitur auctoritas. ¶ Ad ſcõz dicendum:q̃ actus eẽntialis ordinũ eſt p̃cipal'r in receptione diuini luminis:⁊ cõſequẽter in tranſfuſione eiuſdem in iferiores:ſed q̃ boc ordinetur ad reductionẽ hoium viatorum accidit ipis ordinibus. vnde ceſſante ſtatu vie nõ opz q̃ ceſſet diſtinctio ordinum:nihilominus tamẽ remanebit modus recipiẽdi diuinum lumẽ ꝓportionatum ſtatui viatorum reducẽdorũ ſi eſſent. ¶ Ad tertiuz dicẽdũ: q̃ actio corporum que eſt per motuz tolletur:quia motus ceſſabit ⁊ omnis imperfectio euacuabitur:ſz actio que eſt ſine motu manebit.ſemper enim ſol illuminabit iferiorem aerez: ita etiaz ⁊ actiões hierarchice que ſine motu ſunt poſt diẽ iudicy remanebũt. Per boc ẽt patet reſponſio ad quartũ: qz ſi nõ ſit illuminatio ⁊ purgatio ordinata ad quorundam nouorum cognitionẽ per modũ pfectus:⁊ motus cuiuſdã erunt tamẽ cõtinuatio illuminatiõis ſm q̃ iferiores in lumine ſuperiorꝝ rationes ſecretorum diuinoꝝ cognoſcent.

¶ Expoſitio textus.

Dicit enim Yſaias ex perſona angelorum ⁊c. Dant queſtionez Dionyſius dicit eſſe ſuperiorum angelorũ expectantium ab ipſo xp̃o illuminari de ſecretis myſteryis ſue icarnatiõis:nõ tamẽ ipſi chriſto queſtionez proponunt:ſed ſibiinuicem ad ſignãdũ reuerẽtiã eoꝝ ad xp̃m:ſicut diſcipuli mutuo diſputãtes determinationẽ magiſtri expectãt. (Quid ẽ qõ ibi neſciãt ⁊c.) boc ſicut dicit magiſter poteſt itelligi de bis que ad beatitudinẽ ptinẽt.vel etiã qz nihil eſt ad cuius cognitionẽ mediuz illud nõ ſufficit.ſ.dina ẽntia. vñ nõ eſt ex defectu ei⁹ vt aliquid lateat ipſaz videtẽ:ſz ex defectu videtis q̃ ipſam pfecte nõ cõprehẽdit. q̃to autẽ itellectus videtis perſpicacior eſt tãto plura in ipſa videt.ad altiorẽ aũt pſpicacitatis gradũ nõ niſi dono ipſius dei viſi aſcẽdit:qõ qdẽ nõ cõicat neceſſitate ſed volũtate:⁊ ideo dicit illud ſpeculum voluntarium eſſe vt in ſe boc ſolum qõ vult oſtendat.

¶ Poſt cõſiderationez de angelis habitam agit̃ de aliarum rerum creatione:⁊ p̃cipue de operum ſex dierũ diſtinctione. ¶ Diſtin. XII.

Hec de angelice nãe ꝺditione dicta ſufficiant. Hic ſupereſt de aliaruz quoq̃ rerũ creatiõe ac p̃cipue de operũ ſex dierũ diſtinctiõe nõnulla in mediũ ꝓferre. Cũ deus in ſapia ſua angelicos cõdidit ſplis: alia ẽt creauit:ſicut oſtẽdit ſupra memorata ſcriptura Geñ.que dicit:in p̃cipio deũ creaſſe celũ.i. angelos:⁊ terrã.ſ.mãm quattuoꝝ el'rorum adhuc confuſaz ⁊ iformẽ:q̃ a grecis dicta eſt chaos:⁊ hec fuit ante oẽm diẽ. Deide el'ta diſtinxit:⁊ ꝓprias atq̃ diſtinctas ſpẽs ſingulis rebus ſm genus ſuũ dedit:que nõ ſit̃ vt q̃buſdã ſcoꝝ patruz placuit:ꝓz per interualla temporꝝ ad ſex volumina dierum vt alijs viſum eſt formauit.

¶ Oz ſancti tractatores videnſ ſuper boc q̃ſi aduerſa tradidiſſe:alijs dicẽtibus omnia ſimul facta in materia ⁊ forma:alijs ꝓ interualla tẽporꝝ.

Quidã namq̃ ſanctoꝝ patrũ q̃ vba dei atq̃ archana excellẽter ſcrutati ſunt: ſup boc quaſi aduerſa ſcripſiſſe videntur. Alij q̃dez tradiderũt oĩa ſimul in materia ⁊ forma fuiſſe creata:q̃ Augu. ſenſiſſe videt̃. Alij vero boc magis probauerunt atq̃ aſſeruerũt:vt primũ materia rudis atq̃ iformis quattuoꝝ el'rozũ cõmixtionẽ atq̃ cõfuſionez tenens:creata ſit. Poſtmodũ vero per iterualla ſex dierũ ex illa materia rerũ corporaliũ genera ſint formata ſm ſpẽs proprias. Quã ſniaz Gregozius Hieronymus: Beda: alijq̃ plures cõmendant ac preferunt. Que quidem etiam ſcripture geneſeos: vnde prima huius rei cognitio ad nos manauit:magis ꝓgruere videtur.

¶ Quomodo per iterualla temporis res corporales condite ſunt.

Secũdũ hãc itaq̃ traditionẽ ordinem atq̃ modũ creatiõis formationiſq̃ rerũ iſpiciamus ſicut ſupra memoratũ eſt. In principio creauit deꝰ celũ.i. angelicã naturã:ſz adhuc iformẽ vt q̃buſdã placz. ⁊ terrã.i. illã cõfuſaz materiã quattuoꝝ el'rozum quã nomine terre: vt ait Aug. ꝓtra manicheos: iõ appellauit Moyſes:qz terra iter oĩa el'ta minus ẽ ſpeciosa. Et illa inanis erat ⁊ incõpoſita pp oiuz el'roꝝ cõmixtiõez. Eadẽ ẽt vocat abyſſuz dicẽs. Et tenebre erãt ſup faciẽ abyſſi: qz cõfuſa erat ⁊ cõmixta: ſpẽ diſtincta carẽs. Eadẽ ẽt materia iformis dicã eſt aq̃ ſup quã ferebaꝝ ſpi-

ritus dñi: sicut supferẽ fabricãdis reb⁹ volũtas artificis: qz subiacebat bone volũtati creatoris: qõ formãdũ pficiendũqz ichoauerat: qui sic dominus ⁊ cõditor ꝓerat fluitãti ⁊ cõfuse materie: vt distingueret p spẽs varias quãdo vellet ⁊ sicut vellet. Hec iõ dicta est aqua: qz oĩa que i terra nascunt siue aialia siue arbores vel herbe ⁊ similia: ab humore icipiũt formari atqz nutriri. His oĩbus vocabulis vocata est illa iformis materia: vt res ignota notis vocabulis insinuaret iperitioribꝰ ⁊ nõ vno trñ. Nã si vno trñ significaretur vocabulo: hoc eẽ putauerũt qõ cõsueratꝫ hoies in illo vocabulo itelligere. Sub his ergo noĩbus significata è materia illa inuisa ⁊ iformis: q̃ nulla spẽ cerni aut tractari poterat. i. noiꝰ visibiliũ rerꝫ que ide future erãt pp ifirmitatẽ paruulorꝫ: q minꝰ idonei sunt inuisibilia comprehẽdere. Et tũc erãt tenebre. i. lucis absentia. Nõ eni tenebre aliqd sunt: sz ipa lucis absentia. Sicut silentiuz nõ aliqua res è: sed vbi sonꝰ nõ est: silẽtiũ dr. Et nuditas nõ aliqua res est: sz in corpe vbi tegumẽtũ nõ è: nuditas dr: sicut ⁊ inanitas nõ est aliqd: sz ianis dr esse locus vbi nõ est corpus: ⁊ inanitas absentia corporis.

¶ Quo sensu tenebre dicant nõ esse aliqd: ⁊ quo dicantur esse aliquid.

Tẽde q̃ hic Aug. tenebras dicit nõ eẽ aliquid: cuz alibi renebre iter creaturas ponant que bñdicũt dñm. vñ dr. Bñdicite lux ⁊ tenebre dño. Jõqz sciendũ est tenebras diuersis modis accipi. s. vel pro lucis absentia qual'r supra accepit Aug. iuxta quã acceptionẽ nõ sunt aliquid: vel pro aere obscurato siue aeris obscura q̃litate: ⁊ fz boc aliq̃ res creata sũt. Jõ g̃ dicẽ tenebras tũc fuisse sup faciẽ abyssi: qz nõdũ erat lux. Que si eẽt supesset ⁊ superfunderet. Sz nõdũ lucis gratia opus suũ ꝺs venustauerat: que postea primo die facta est.

¶ Duo hic cõsiderãda sunt q̃re illa materia confusa sit dicta iformis. ⁊ vbi adesse prodijt quãtumqz in altitudinẽ ascenderit.

De qua priusqz tractemꝰ duo nobis discutiẽda occurrũt. Primũ q̃re illa materia ꝓfusa iformis dicat. an qz oĩ forma caruerit. an ꝓpter aliud. Scõo vbi ad eã pdierit: ⁊ q̃ntũ in altũ ascẽderit. Ad illud ꝺo qõ primo positũ è breuiter rñdentes: dicimꝰ illã primã materiã nõ iõ dictã fore iformẽ: q nullaz formã oĩo habuit: qz nõ aliqd corporeũ tale existere põt: q nullã bẽat formã: sz iõ nõ absurde iformẽ appellari posse dicimꝰ: qz i cõfusiõe ⁊ pmixtiõe q̃dã subsistẽs: nõdũ pulchram aptãqz ⁊ distinctã receperat formã: qualẽ mõ cernimus facta è g̃ illa materia in forma cõfusiõis ante formã disponis. In forma cõfusiõis priꝰ oĩa corpalia materia l'r sil' ⁊ semel sũt creata postmodũ vero in forma disponis sex diebꝰ sunt ordiata. Ecce absolutũ est qõ primo in discussiõe ꝓpositũz fuit. s. q̃re illa materia dicatur informis.

¶ Hic ad id qõ scõo querebaꝫ respondet.

Nunc supest qõ scõo ꝓponebaꝫ explicare. vbi. s. illa mã substiterit: ⁊ q̃ntuz in altitudine porrigebaꝫ. Ad qõ nil te mere asserẽtes dicimꝰ: q illa prima rerũ oĩuz moles qñ creata è: ibidẽ ad esse vsq̃ pdũxisse vbi nũc formata subsistit. Eratqz ẽ reũ bẽ eltũ i vno loco eodẽqz medio subsidẽs: ceteris i vna ꝓfusiõe pmixtis: cisdẽqz circũquaqz i modũ cuiusdã nebule oppãsis: ita obuolutũ erat: vt apparere nõ posset qõ fuit. Illa vero tria in vna pmixtiõe ꝓfusa circũquaqz suspẽsa: eouisqz in altũ porrigebant quousqz nũc sũmitas corporee nature ptingit: ⁊ sicut qbusdã vsq̃ vltra locũ firmamẽti extẽdebaꝫ illa moles q̃ i iferiori pte spissior atqz grossior erat. In supiori vero rariori ⁊ leuiori atqz subtiliori existebat. Be q̃ rariori suba putãt qdẽ fuisse aqs q̃ sup firmamẽtũ eẽ dñr. Tal' fuit mundi facies in principio priusqz reciperet formam vel dispositionem.

¶ Ostẽso q̃lis fuit mũdi facies i ipo primordialicipit ꝓsequi operũ sex dierũ distinctiões.

Nunc supest vt dispõnẽ illã q̃l'r pfecta sit ordie, pseq̃mur. Sex diebꝰ sicut docet scriptura Geneseos: distinxit deꝰ ⁊ in formas redegit ꝓprias cuncta q̃ sil' mãliter fecerat: pfecitqz opꝰ suũ die sexto: ⁊ sic deinde die septimo requeuit ab oi ope. i. cessauit nouã creaturã facere. Sz. n. diebꝰ sex rez genera distinxit: nihilqz postea fecit qõ i aliquo illorũ nõ ꝓtineaꝫ. O patꝰ è trñ postea sic ẽ vitas i euãgelio ait. Pr me opaꝫ vsqz nũc: ⁊ ego opor illud.

¶ De quatuor modis dine operationis.

Quatuor. n. modis: vt ait Alcuinꝰ sup geneseos opaꝫ ds. primo i ẽbo oĩa disponẽdo. scõo i mã iformi q̃tuor elorũ de nihilo eaz creãdo. Trñ q viuit in eternũ creauit oĩa sil'. oĩa. s. elta. vel oĩa corpora mãliter sil' creauit. Tertio per opera sex dieruz varias distinxit creaturas. Quarto ex primordialibus seminibus non icognite oriunt nature sed note sepius reformanẽ ne pereant.

¶ Diuisio textus.

In parte pcedẽti determinauit magr de nã pure corpali q̃tuz ptinet ad theologi ꝓsideratoes. s. fm q a deo in opib⁹. vi.

dierũ pmittis istituta est. dinidit aũt in ptes tres. In pma determinat istitutionẽ corpalis nãe q̃tum ad opꝰ creationis. In zª q̃tũ ad opus distinctiõis. iz. di. ibi. (Dierarchiarũ distinctiõis opatio ⁊c.) In tertia q̃tuz ad opus ornatũ. iꝭ. distin. ibi. (Sequit. Dixit dñs fiat lumiaria.) Prima in duas. In pma determinat de ope creationis fm se. In scõa per ꝓparationẽ ad alia opa. ibi. (Nũc supest vt dispõnez illam ⁊c.) Pria in duas. In pma ponit diuersas opiones de ope creatiõis. In scõa segtur ꝓpositũ fm alterã illaz ibi. (Scõm bãc itaqz traditionẽ ⁊c.) ¶ Circa pmũ duo facit. Primo dicit de quo est itẽtio: ⁊ tãgit opinionũ diuersitatẽ. Scõo explicat eas. ibi. (Quidã nãqz sanctoz ⁊c.) (Scõm bãc vtiqz ⁊c.) Dic psegtur opꝰ creatiõis fm alteraz dictarũ opinionũ. Et circa ꝺ duo facit. Primo manifestat creationẽ mãe pmo create q̃tũ ad nomẽ qõ in scripturis noiatur. Scõo q̃tum ad ipsius ꝺditionẽ ibi. (De qua ꝓpositra ctemus ⁊c.) ¶ Circa pmũ duo facit. Primo manifestat ꝓpositũ. Scõo dubitationẽ excludit ibi. (Attende qz hoc dicit Augustinus ⁊c.) (De q̃ ꝓpus q̃ tractemus ⁊c.) Dic ostẽdit mãe pmo create cõditionẽ: ⁊ pmo q̃tuz ad formã. scõo q̃tuz ad locuz. ibi. (Qz scõo ꝓponebaꝫ ⁊c.) (Sicut supest vt dispõnẽ ⁊c.) Dic determiat de ope creatiõis ꝓparationẽ ad alia opa. ⁊ circa hoc duo facit. Prio ponit operis vniuersalitatẽ. Scõo ponit dinoz opez distinctionẽ ibi. (Quatuor eniz modis ⁊c.) ¶ Questio. I.

Circa partem istã q̃ritũ est. Prio vtrũ oĩuz corpaliũ sit vna mã. zº vtrũ oĩa corpa sint sil' creata in speciebus suis distincta. Tertio si sil' distinctiõez receperũt quomõ accipiẽdi sunt dies q̃ in pncipio Gen̄. numerant. Quarto si nõ sil' distincta sunt qualis fuit illa informis materia. Quinto de numero quatuor coeuorum.

¶ Utrũ oĩum corporalium sit eadẽ materia. I.

Bprimum sic ꝓcedit. Uidet q̃ oĩum corpaliuz sit mã vna. quorũcũqz eni est forma vniꝰ rõnis eoz est vna materia cõis: eo q̃ ꝓprius actus: in ꝓpria potentia fit vt dicit pbs: sed forma corporeitatis est vniꝰ rõnis in oĩbus corporibus. g̃ videt q̃ vna mã sit supiorũ ⁊ iferioz corpoz. ¶ Ꝓ. i lra dr: q̃ ex mã informi pmo creata oĩa corpora in formas distinctas formata sunt p opꝰ distinctiõis ⁊ ornatꝰ. g̃ oĩum corpoz est vna mã. ¶ Ꝓ. quozcunq̃ est resolo actu vel itellectu in vnũ ⁊ idẽ: sic i subm pmũ eoz est mã vna: sz oĩa corpa sunt hmõ. g̃ ⁊c. pbõ mãe. illud in quo stat vltima resolo oĩum ẽ simplex mã sine aliq̃ forma: qz q̃diu inuenit aliq̃ forma in mã ꝓtingit vlterius resolvere: sz in mã q̃ est sine oi forma non est aliq̃ diuersitas: qz pncipiũ distinctiõis mãe est ex pte forme. g̃ oiuz corpoz resolutio stat in vno vltimo. ¶ Ꝓ. pbs in pmo phy. vnã trñ materiã pmã ponit. cũ g̃ in illo li. de mobili in cõi determinetur: videt q̃ oĩum corpoz mobiliuz sit vna mã. ¶ Ꝓ. fm pbm in scõo meta. necesse est imaginari mãm in re mota. g̃ quecũqz inueniũt in aliquo motu: videnẽ in mã conuenire: sed loci mutatio cõmunis est supiozibus ⁊ iferiozib⁹ corporibus. ergo ⁊ materia.

Sed contra quozcũqz nõ est vna potẽtia nec vna mã: qz sic forma est actꝰ: ita mã est potẽtia: sz corpoz iferiorz ⁊ supiorz nõ est potẽtia eadẽ: qz fm pbm in. ii. meta. ⁊ in. 8. in iferiozibus est potẽtia ad esse: sed in superiozibꝰ trñ ad vbi. g̃ videt q̃ nõ eoz trñ sit vna mã. ¶ Ꝓ. in quocũqz inuenit aliqd opz inuenire illud a quo nunq̃ separat: sz mã pma q̃ est in inferiozibus nunq̃ separat a puatiõe forme: qz quandocũqz est sub forma vna adiungit sibi ꝓuatio forme alteriꝰ. ꝓuatio aũt adiũcta materie iduc corruptibilitatẽ. g̃ vr q̃ materia pª iferiorz corporz nõ inueniat i corpibꝰ celestibꝰ p suã naturã icorruptibilibus.

Respondeo dõm: q̃ sup hoc inuenit duplex phoz opinio: q̃rũ vtraqz sectatores hz. Auicẽ. eniz videt ponere vnã materiã ex qua oĩuz corporz argumẽtũ ex ratiõe corporeitatis assumẽs: q̃ cũ sit vniꝰ rõnis vna sibi materia debeat. hãc aũt põnez ome. iprobare itẽdit in pn̄ce. ⁊ mũ. ⁊ in pluribꝰ alys locis: ex eo q̃ cũ materia q̃tũ in se est sit in potẽtia ad oẽs formas: nec possit eẽ sub pluribꝰ sil'. oz q̃ fm q̃ est sub vna inueniat in potẽtia ad alias. nulla aũt potẽtia passiua inuenit in natura cui nõ rñdeat aliq̃ potẽtia actiua potes eã in actu reducere: alꝰ talis potentia frustra eẽt. vñ cũ nõ inueniat aliq̃ potẽtia naturalis actiua q̃ subaz celi in actũ alterius forme reducat: qz nõ hz ꝓpriũm: sic motus ostẽdit: qz motui naturali eiꝰ. s. circulari nõ est aliqd cõtrariũ: vt dr in pmo ce. ⁊ mũ. oz q̃ in ipso nihil inueniat de materia pma iferiorz corporũ: nec põt dici q̃ materia put est sub forma celi tota potẽtia terminet: ita q̃ nihil remaneat in eadẽ potẽtia ad aliã formã: nõ eni terminat potentia nisi p adeptiõez forme ad quã erat in potẽtia. vñ cũ materia pma fm se ꝓsiderata sit in potẽtia ad oẽs formas naturales nõ poterit tota eiꝰ potẽtia terminari nisi p adeptionẽ oĩum formarũ. Nõ. n. vna forma recepta in materia ẽt si sit nobilioz ⁊ magis pfecta tollit potẽtiã ad formã aliaz minꝰ nobilẽ. mã eni sub forma ignis exñs adhuc remanet i potẽtia ad formã terre. vñ ⁊ si forma celi sit nobilissima: nihilominꝰ tñ recepta in materia pma nõ terminabit totã potẽtiã eiꝰ nisi sil' cũ ipsa recipiant oẽs alie forme: qõ est impossibile. Et ꝓterea si poneret q̃ forma celi p suaz pfectionẽ totã materie potẽtiã termiaret: adhuc oporteret q̃ materia stans sub forma el'ari cẽt in potẽtia ad formaz celi: ⁊ reduceret in actũ p actionẽ vtutis celestis: ⁊ ita celũ cẽt generabile ⁊ corruptibile: ⁊ iõ ipse vult q̃ nll'o mõ in materia ꝓueniat supioza ⁊ iferioza corpa. ⁊ ꝺ vñ ꝓbabilius ⁊ magis ꝺsonũ dictis pbi. Nec dico sic̃ qdã dicũt q̃ ꝓueniũt in materia si sumat̃ p fundamẽto. pmo qõ nec est albũ nec est nigrũ: vt dr in pmo meta. sz differũt in materia fm q̃ materia determinat̃ p motũ. diuersitas eni motus est signũ diuersitatis materie ⁊ nõ cã: sz ecõuerso: qz motꝰ ẽ actꝰ exñtis in potẽtia. vñ oz q̃ vbi inuenit̃ vna materia p eẽntiã inueniatur põ respcũ eiusdẽ motꝰ fz q̃ materia ẽ in põ ad plura.

Ad primuz g̃ dõm: q̃ corporeitas fz itẽtionez logicã vniuoce in oĩbus corpibꝰ inuenit̃: sed fm eẽ ꝓsiderata nõ põt esse vniꝰ rõis in re corruptibili ⁊ incorruptibili: qz nõ sil' se habẽt in potẽtia eẽndi: cũ vnuz sit pole ad eẽ ⁊ ad nõ eẽ: ⁊ p modũ istuz dicẽ pbs in io. meta. q̃ de corruptibili ⁊ incorruptibili nihil cõe dr: nisi cõitate nois: ⁊ p hoc ꝺmẽ. ibidẽ hãc rõnẽ soluit. ¶ Ad scõz dõm: q̃ sic oẽs res put mõ sunt in suo ꝓpleto dñr vnus mũdus vel vnũ vniuersuz: ita ẽt put erat ifformes ex defectu vltimi ꝓpleti dicebant vna materia iformis: nõ qdẽ p ntinuitatẽ tãqz oĩa ex vna mã nũero facta sint. ¶ Ad 3m dõm: q̃ fm Auic. nõ ẽ querenda dria p aliquos actꝰ: nisi in illis q̃ in vna potẽtia ꝓueniũt. spẽs eni q̃ ꝓueniũt in vna potẽtia generis distinguunt̃ specificis dzitys: sz ipse dr̃ie que nõ ꝓueniũt in genere: sic q̃ genꝰ sit pars eẽntie eaz: seipis distinguunt̃. sil'r ẽt gña gñalissima nõ diuidunt̃ aliqbꝰ differẽtys: sz seipsis. Sil'r ẽt ꝓposita q̃ conueniũt in mã distinguunt̃ p formas diuersas: sz diuerse mãe seipsis distinguũtur fm analogiã ad diuersos actꝰ. put in eis diuersa rõ passibilitatis inuenit̃. ¶ Ad q̃rtũ dõm: q̃ pbs in li. phy. nõduz pbauerat eẽ qntã eẽntiã: qõ in pncipio ce. ⁊ mũdi demonstrat. ⁊ iõ in li. phy. nihil determinat de his q̃ sunt ꝓpria illi eẽntie: pp qõ ẽt tractatũ ꝺ ifinito replicat: vt cõmentator in pmo ce. ⁊ mũ. recitat. ¶ Ad qntuz dõm: q̃ sicut in pmo

de gene. dr materia est ĩmediate subm gnõnis ⁊ corruptionis. alioꝛ autẽ motuũ p ꝑus ⁊ posteri⁹. tanto plus quãto illud ꝑm qõ est mutatio maioꝛe pfectionẽ motus presupponit: ⁊ ideo in illis tm̃ est vnitas materie ꝑme que ĩ gnõne et corruptiõe cõueniunt. ⁊ per ꝓsequẽs etiã illa que cõueniũt tribus motibus. s. augmẽto ⁊ diminutiõe ⁊ alteratiõe ꝑs q augmẽtuz ⁊ diminutio nõ est sine generatiõe ⁊ corruptiõe: que etiã alteratiõis terminus est. sed loci mutatio vt in. 8o phȳsic. ꝓbatur est maxime pfecta: qz nihil variat de eo qõ est ĩtraneũ rei. vnde subm huius motus est ens cõpletuz in esse ꝑmo ⁊ in oibus ꝓpetatibus ĩtraneis rei. ⁊ talis motus cõuenit corpori celesti: ⁊ iõ mã eius est sicut subm cõpletuz in iſtis iferioribus: vt dicit ꝑmẽ. in lib⁹ de suba ozbis. vnde remouet cõitas materie ꝑm analogiam tantũ.

¶ Utrũ oĩa sint creata sil⁹ ⁊ distincta spẽs. II.

AD secunduz sic ꝓceditur. Videtur q oĩa sint simul creata: ⁊ distincta ꝑ species. ꝓximo per hoc qõ habet ecclesiastici. 18. Qui viuit ĩeternũ creauit oĩa simul ¶ ꝑ. magl distat spũalis ⁊ corporalis creatura. q̃ due corporales: ſz spiritualis ⁊ corporalis simul facta eẽ ponunt. ergo multo fortius omnes corporales. ¶ ꝑ. vt dicitur Deutro. 32. dei perfecta sunt opera: nec potest esse rõ: quare perfectio ad tempus differtur quã creatura ꝑ se consequi nõ poterat: nec ab alio: nisi a deo: cũ q̃ creature ꝑm suas perfectiões in species distinguantur. videt q a ꝓncipio sub distinctiõe spẽrum creata sint omnia. ¶ ꝑ. opus creationis diuinã potẽtiã manifestat: ſz potẽtiaz agẽtis minus demõstrat effectus successiue ꝙplẽtus q̃ subito in sua perfectiõe ꝓducer⁹. ergo videt q a ꝓncipio omnia simul distincta creata sint. ¶ ꝑ. cõstat q deus totum opus vnius diei in vno momẽto ꝓduxit. g̃ videtur ridiculũ dicere q in toto die ab operãdo cessauerit vsq ad ꝓncipiuz alterius diei: quasi ex opere lassatus. g̃ videtur q nõ per successiões dieruz creature distincte sint. ſz a ꝓncipio creatiõis. ¶ ꝑ. partes vniuersi dependent adinuicẽ. ⁊ ꝓcipue iferiores a supioribus: ſz eoꝛ que dependent adinuicẽ vnũ nõ est sine altero. g̃ videtur iconueniẽter dici q ꝓmo fuerit aqua ⁊ terra: ⁊ postmoduz stelle facte sint.

Sed contra. Augustinus dicit super Genesim. ii. q maioꝛ est hui⁹ scripture auctoritas q̃ habetur in ꝓncipio Genes q̃ omnis humani igenij perspicacitas: ſz ibi scriptum est ꝑ senariũ dierũ creaturas distinctas esse. g̃ videt q ita necẽ sit ponere. ¶ ꝑ. natura imitatur operationẽ creatoris: ſz operatiõe naturali est processus de imperfecto ad perfectũ. g̃ videt qõ etiã in operatione creatoris. ⁊ ita videtur q nõ omnia simul distincta sint in ipso creationis ꝓncipio.

Respondeo dicendo: q que ad finẽ ptinent dupl⁹ distinguunt. quedã enĩ sunt per se de substãtia fidei: vt deũ esse trinum ⁊ vnũ: ⁊ hȝ. in q̃bus nulli licet aliter opinari. Unde apostolus ad Gala. ꝓmo dicit. q si angelus dei aliter euãgeliçauerit q̃ ipe docuerat anathema sit. Quedã vero per accidẽs tm̃ in q̃tum. s. in scriptura traduntur quã fides supponit: spiritu sancto dictãte ꝓmulgatam esse: que qdem ignozari sine piculo possunt ab his que scripturas scire nõ tenent. sic̃ multa hystozialia: ⁊ i his etiã sancti diuersa senserũt scripturã ꝺinam diuersimode exponẽtes. Sic ergo circa mũdi ꝓncipiũ aliquid ẽ qõ ad substãtiam fidei pertinet. s. mundũ ĩcepisse creatuz ⁊ hoc oẽs sancti cõcorditer dicũt: quo autẽ modo ⁊ ordine factus sit nõ pertinet ad fidẽ nisi per accidẽs: in q̃tuz in scriptura traditur: cuius veritatẽ diuersa expositiõe sancti saluãtes diuersa tradiderũt. Augustinus enĩz vult in ipso creatiõis ꝓncipio q̃sdã res ꝑ species suas distinctas fuisse in natura ꝓpria: vt elemẽta corpora celestia: ⁊ substãtias spũales. Alia verõ in rõnibus seminalib⁹ tm̃: vt aĩalia: plãtas: ⁊ hoĩes. que oĩa postmodũ in naturis ꝓpriis ꝓducta sunt in illo opere quo post senariũ illoꝛ dierum deus nãm ꝑus cõditaz administrat. de quo opere. Jo. 5. dicit. Pater meus vsq modo operatur: ⁊ ego operoꝛ nec in distinctiõe rerũ attendẽdum esse ordinẽ tẽporis: ſz nature ⁊ doctrine: nature sicut sonus precedit cantũ natura: ſz nõ tẽpore: ⁊ ita que nãliter ꝓpria sunt ꝑus facta memoratur: sicut terra ꝑus q̃ aĩalia: ⁊ aqua ꝑus q̃ pisces. ⁊ sic de alijs. doctrine vero ordine: sic̃ ꝑs in docentibus geometriam: q̃uis enĩ partes figure sine ordine temporis figuram cõstituãt tamẽ geometria docet cõstitutionez fieri ꝓtrahẽdo lineã post lineam. ⁊ hoc fuit exemplũ Platonis: vt dr in ꝓncipio ce. ⁊ mũdi. Ita etiã ⁊ Moyses rudẽ populũ de creatiõe mũdi iſtruẽs per partes diuisit que sil⁹ facta sunt. Hzegozius vero ⁊ alij sancti ponunt ordinẽ temporis in distinctiõe rerũ seruatum. ⁊ hec qdẽ positio est cõmunioꝛ ⁊ magis cõsona videt̃ littere q̃tum ad supficiez: ſz ꝑ est rõnabilioꝛ: ⁊ magis ab irrisiõe ifidelium sacram scripturam defendẽs: quod valde obseruãduz docet Augustinus super Genesim libꝛo ꝓmo: vt sic scripture exponantur q ab ifidelibus nõ irrideantur. ⁊ hec opinio plus mihi placet. tamẽ vtrãq; sustinendo ad oĩa argumenta rñdẽdũ est.

Ad primum ergo dõz est: q ꝑm Hregoziũ dicunt oĩa simul creata per subam materie ⁊ nõ per spẽm formе vel etiaz in sui similitudine: sic̃ aĩa rationalis que angelis silis ẽ nõ ex materia ꝓpagãda. ¶ Ad scõz dõm: q corporalia oĩa cõicant in materia siue sit vna siue plures: ⁊ qz materia nõ ꝓcedit compositum: ideo vt ozdo temporis ordini nature respõderet: ꝑus facta est materia corporalis: ⁊ deide ꝑ formas distincta nõ aũt corporalis natura ex spirituali ꝓducitur. vl sicut ex materia vel sicut ex efficiẽte: ⁊ ideo nõ est similis ratio. ¶ Ad tertium dõm: q sicut creatura nõ hȝ esse ex se ita nec pfectiõez: ⁊ ideo ad vtrumq; ostẽdẽduz voluit: vt creatura ꝑus tm̃ esset. ⁊ postmoduz esset. ⁊ similr ꝑus esset imperfecta ⁊ postmodũ perfecta. ¶ Ad q̃rtũ dõz: q in creatiõe nõ tm̃ debet ostẽdi potẽtie vtus: sed etiaz sapiẽ ordo vt que ꝑus natura sunt ꝑus etiã iſtituant. ¶ Ad qntũ dõm: q ad ostẽdẽduz diuersam distinctoꝛ naturã voluit deus: vt vnicuiq; reꝛ distinctiõi dies vnius respõderet: ⁊ nõ ex aliqua necessitate vel lassitudine agẽtis. ¶ Ad sextũ dõm: q nõ est eadẽ natura rei iaz pfecte ⁊ ꝑut est in suo fieri. Et ideo cuius natura mũdi cõpleti hoc exigat vt oẽs partes eẽtiales vniuersi sint siml: potuit tamẽ aliter esse ab ipsa mũdi factiõe: sic̃ in hoĩe perfecto nõ potest coꝛ eẽ sine alijs partibus: ⁊ tamẽ in formatiõe embzyonis coꝛ ante oĩa mẽbra generatur. ¶ Ad septimũ dõm: q auctozitati scripture in nullo derogatur dũ diuersimode exponitur: salua tamen fide: qz maioꝛi veritate eam spiritussanctus fecundauit q̃ aliquis homo adinuenire possit. ¶ Ad octauũ dõm: q hoc est ex imperfectione creature qõ ex iperfecto ad pfectiõez operando venit. q̃ ꝓculdubio vltimã pfectionez daret q̃tũcunq; posset. seruata tamẽ operis cõditiõe. ⁊ ideo nõ opz q in hoc diuinũ opꝰ operationi creature sit simile.

¶ Utrum distinctio dierum saluetur ꝑm expositionem augustini. III.

AD tertium sic ꝓcedit. Videtur q ꝑm expositiõez Augustini dierum distinctio nõ saluetur. Dies enim notat qõdam tempus: sed in rerum formatione ꝑm Augustinũ: nõ fuit successio temporis. g̃ nec saluata est distinctio dierum. ¶ ꝑ. cum dies ponat illuminationem quãdam oportet q dies intelligantur. vel ꝑm illuminationem lucis corporalis vel intellectualis. sed nõ ꝑm lucem corporalem: qz hoc nõ facit dies nisi pluribus reuolutionibus que successione temporꝛ complentur: nec iterum ꝑm lucez ĩtellectualem: qz lux ĩtellectualis creata nõ ifluit per modum irradiatiõis ad crationem rerũ: sed ratio diei requirit irradiationem aliquã. ergo videtur q dies illi nõ cõueniẽter assignentur. ¶ ꝑ. in illuminatione spũali non est iuenire diuersas partes: sed diei assignãtur diuerse partes. s. mane ⁊ vespere. g̃ videt q nõ possint ĩtelligi dies illi ꝑm illumiationẽ lucis spũalis. ¶ Si dicaꝛ q mane huius diei est ꝑm cognitiõez rerũ in verbo. vespere aũt ꝑm cognitionẽ rerũ in ꝓpria nã. ¶ Cõtra: qz in illo dr res cognosci a quo similitudo rei accipitur: ſz angeli nõ habẽt rerũ cognitionẽ per similitudines a rebus acceptas: ſz ꝑ species a verbo in eoꝛ mentẽ influxas. g̃ tantum in verbo cognoscunt res creatas: ⁊ nõ in ꝓpria natura: ⁊ sic habẽt tantuz mane nõ vespere. ¶ ꝑ. vbicũq; est res: ibi potest cognosci: ſz res creata hȝ triplex eẽ. s. in vbo ⁊ in mẽte angeli ⁊ in ꝓpria natura: q̃ significat ꝑm Augu. sup Genes. ꝑ. per hoc: q dixit fiat. Quantũ ad esse rei in verbo factũ est. q̃tuz ad esse rei in mente angeli fecit. q̃tuz ad esse rei in ꝓpria nã. g̃ huius diei debẽt tres partes assignari. ¶ ꝑ. sicut q libet dies vsitatus hȝ vespere ⁊ mane. ita ⁊ meridiez. g̃ sicut assignãt cognitio matutina ⁊ vesptina ita ⁊ meridiana. ¶ ꝑ. oẽs dies debẽt eẽ vnifozmes: ſz ꝑme dici nõ assignaꝛ mane: qz mãe quod post vespere ponitur nõ põt esse mane a qua incipit ꝑmus dies sed in qõ terminatur. Septima autẽ dies ponitur habere mane ad quod terminatur sexta dies ⁊ nõ vespere. g̃ nec alie diebus mane siml⁹ ⁊ vespere assignari debẽt. ¶ ꝑ. de vespere in mane nõ trãsitur nisi ꝑ noctez: ſz de nocte nulla fit mẽtio. g̃ insufficiẽter tradit dierũ ordo.

Respõdeo dõm: q ꝑm Augustinuz illi sex dies sunt vnus dies sex reruz distinctionibus ꝑm quas numeraꝛ simul presentatus: sicut ẽt vnũ vbũ est quo oĩa facta sunt. s. dei filius q̃ius frequẽter legaꝛ. dixit deus: ⁊ sicut illa opa saluanꝛ in oibus sequẽtibus q̃ ex eis propaganꝛ opatiõe nature: ita etiã illi sex dies manẽt in tota successiõe tẽporis. quomõ autẽ hoc sit videdũ est. Natura angelica ĩtellectualis est: ⁊ lux est ⁊ si ꝓprie lux est: opz q ei⁹ illustratio dies dicatur. Angelica aũt nã in ꝓncipio ꝺditionis rerũ cognitionez earũ accepit: ⁊ sic quodãmodo lux intellectus eius rebus creatis presentabatur in q̃tuz cognoscebantur. vñ ipsa cognitio rerũ dies dr: ⁊ ꝑm diuersa genera cognitoꝛ. ⁊ ordinẽ distinguunt. ⁊ ordinant dies: vt in primo die ĩtelligaꝛ formatio spiritualis creature per ꝺuersionẽ ad vbũ. In scõo die formatio corporalis creature quantũ ad superiorẽ partẽ que firmamẽtũ dicit. In tertia q̃tuz ad iferiorẽ partẽ. s. terre aque ⁊ aeris vicini. In q̃rta supioꝛ pars. s. firmanentum ornatum. In quinta inferioꝛ quãtum ad aerez ⁊ aquaz. In sexta q̃tum ad terram. Luz autẽ dr sit lux plena: ⁊ tenebꝛe in eo nõ sint ylle. ꝑ Joã. ꝑ. cognitio ipsius dei in se est plena lux: ſz qz creatura ex hoc q ex nihilo est: tenebras possibilitatis ⁊ imperfectiõis hȝ: ideo cognitio qua creatura cognoscitur tenebꝛis admixta est. põt aũt cognosci dupl⁹. vel in verbo ꝑm q exit ab arte diuina. ⁊ sic eius cognitio matutina dicitur: qz sicut mane est finis tenebrarũ: ⁊ ꝓncipium lucis. ita creatura a verbo ẽt ꝓncipiũ lucis sumit postq̃ ꝑus nõ fuerat. cognoscitur etiã ꝓut est in natura ꝓpria exultens: ⁊ talis cognitio dicitur vespertina. ꝓpter hoc q sicut vespere est terminus lucis ⁊ tẽdit in noctem: ita ⁊ creatura in se subsistẽs est terminus operatiõis verbi. quasi facta per verbuz: ⁊ de se in tenebras defectus tendẽs: nisi vbo portaretur nihilominus hec cognitio dies dr: qz sicut in comparatiõe ad cognitionẽ verbi tenebrosa est. ita est lux in comparatiõe ad ignozatiã. q̃ oĩno tenebra est: sicut vita iustoꝛ presens caliginosa dr respectu future glozie: que tamẽ lux est in comparatiõe ad vitaz peccatoꝛ: ⁊ sic attenditur. quedam circulatio iter mane ⁊ vespere ſz q angelus seipsuz cognoscẽs in ꝓpria natura hãc cognitionẽ rettulit ad verbuz: sicut ad finẽ in quo sequentis operis cognitionẽ sumpsit: sicut in ꝓncipio: ⁊ sicut hȝ mane ẽ finis diei precedẽtis: ⁊ ꝓncipium sequẽtis: ⁊ hec qdem expositio subtilis ⁊ congrua est: dummodo lux ⁊ dies ꝓprie in spiritualibus dicanꝛ: ⁊ nõ metaphorice. vt Augustinus vult super Genesim. 4. aliter enim esset expositio mystica ⁊ nõ literalis. Sed qz a pluribus negatur: ideo sustinẽtes cuz Augustino q omnia sunt sil⁹ creata ⁊ in speciem distincta. possumus dicere q dies accipiuntur ꝑm illustrationẽ lucis corporalis. ita tamẽ q ordo dierum attẽdatur. ꝑm ordinẽ eorũ ⁊ distinctionẽ in que lux corporalis refulget: sicut enim oĩum creaturarũ nãlium cognitionẽ angeli acceperũt. ita etiã lux in oĩa corporalia se diffundit: vt Dionys. dicit. diuersimode in diuersis recepta ꝑm diuersitatem recipientiũ: ⁊ ideo sicut Augustinus distinguit sex dies ꝑm pũtationẽ lucis spiritualis: que ꝓmo die facta dr: sex rerũ generibus: ita ꝑm presentationẽ lucis corporalis sex rerũ generibus possunt eodẽ mõ sex dies distingui sine distinctiõe tpis. Et qz piodus vnicuiq; rei corporali ſz influẽtiã lucis ꝓprie. g̃itur q̃si inter duos terminos. cum quelibet virtus corporalis finita sit. ideo illi termini mane ⁊ vespere dicuntur: vltra quos virtus rei nõ extenditur.

Ad primuz g̃ dõm: q dies ẽt ẽ pars tpis ⁊ lucis effectus distinctio. g̃ ꝓmoꝛ dierũ nõ sumitur ex pte tpis: ſz ex parte lucis: ſz q diuersa per lucẽ declarantur vel q̃tũ ad cognitionez angelicã vel q̃tum ad ifluẽtiã lucis corporalis in diuersa. ¶ Ad scõm dõm: q lux illa ⁊ corporalis ⁊ spiritualis potest ĩtelligi: ⁊ si ĩtelligaꝛ. corporalis dies distinguetur ſz diuersa illuminata: ⁊ nõ ꝑm illuminatiõis tẽpus. Si aũt ĩtelligatur spiritualis nõ est per ifluẽtiã lucis ad res creadas: ſz ꝑ fulgorem lucis ad res cognoscendas. ¶ Ad 3m dõz: q ptes diei ꝑm lucẽ spũalẽ non sunt ꝑm diuersa cognita: ſz ꝑm diuersos modos cognitiõis eiusdẽ rei: ⁊ sic dies nõ sunt successiui: qz angelus in vbo sil⁹ diuersa genera rerũ intuetur: ita nec ptes diei vnius: qz sil⁹ videt in vbo creaturas: ⁊ in ꝓpria nã. ¶ Ad q̃rtũ dõz: q nõ dicit cognitio vespertina que est rerũ in ꝓpria natura. ex eo q ab ipsis reb⁹ ꝑs sumant ꝓ quas cognoscãt. Sz qz ꝑ species: quas a creatiõe receperũt res cognoscunt ꝓut in ꝓpria nã subsistũt. ¶ Ad qntũ dõm: q ꝑs rez ꝓmũ hȝ eẽ in arte diua q ẽ vbũ qõ eẽ significaꝛ cũ dr. dixit deus fiat. i. vbũ genuit in quo erat vt fieret. Scõm hȝ eẽ in ĩtelligẽtia angelica: qõ significaꝛ in hoc qõ dr: factũ est ꝑ ifluẽtiã vbi. Tertiũ eẽ habẽt in rebus qõ significaꝛ in B qõ dr fecit: ⁊ iõ ista triplex distinctio nõ ponit̃ in ꝓductiõe lucis spũalis nec informatiõe hois: qz ẽt ĩtellectualis ponit̃: ⁊ sic ẽt angelus triplicẽ de reb⁹ cognitiõez hȝ. s. ꝓut in vbo sunt. ꝓut sũt ĩ mẽte eius. ⁊ ꝓut sunt in ꝓpria nã. q̃uis aũt nũq̃ cognoscat res in ꝓpria natura nisi ꝑ ꝑs q̃s hȝ apõ se. tm̃ differt cognitio q̃ cognoscit ꝓut sunt ĩ seipso ⁊ ꝓout sunt in ꝓpria natura. põt enĩ ĩtellect⁹ ꝺuerti ad spẽm quã apud se hȝ dupl⁹. Aut cõsiderãdo ipsaz ꝑm q est ens qõdã in ĩtellectu: ⁊ sic cognoscit de ea qõ est ĩtelligibile vel vle vel aliquid hȝ. aut ꝑm qõ ẽ sil⁹itudo rei: ⁊ sic ĩtellectus cõsideratio nõ fistit in specie: ſz per spẽm trãsit in rẽ cuius sil⁹itudo est: sicut oculus ꝑ spẽm que est in pupilla videt lapidem ⁊ est simile de imagine lapidea que potest cõsiderari ꝑm: q est res quedam vel simil⁹itudo rei: ⁊ ita patet q due cognitiões dicte differunt: sed vtraq; est vespertina: qz etiã eẽ ipse ĩtellectus angeli creatura est: ⁊ in tenebras defectus tendẽs q̃tũ in se est. ¶ Ad sextũ dõm: q cognitio meridiana nõ ꝑt eẽ cognitio creature cui defectibilitatis tenebra admixta est: ſz cognitio ipsi⁹

dei qui est plena lux. Et ideo in opibus creatiõis meridies nõ nominatur. ¶ Ad septimum dicẽdũ: q̃ in p̃ma die fm Augustinũ formatio narratur ipsius itellectualis nature. cuius cognitio eẽ eius in ꝑpria natura naturaliꝫ segtur: ꝛ iõ sui ipsius cognitionem matutinam nõ bz: sz vespertinam. Similr ꝛ septima dies pertinet ad quietẽ dei in seipso ex oĩbus opibus que ꝓpter se fecit. ꝛ hec quies nullo defectu clauditur: ꝛ ꝓpter hoc i die illa vespere nõ noiatur. ¶ Ad octauũ põm: q̃ si angelus cognitiõe creature accepta: eam in laudẽ creatoris nõ referret: in ipsa creatura sistẽs nox in eo fieret. hoc enim esset puerse frui creatura. hoc autẽ non cõuenit beatis angelis q̃ p lucem significãtur: ꝛ ideo in illo dierũ senario nox nõ cõmemoratur. vel potest dici fz aliã viaz q̃ mane ꝛ vespere ponuntur: qz sunt p̃ncipia diei ꝛ noctis. ibi autẽ ostẽditur institutio p̃ncipioꝝ nature ex quib⁹ oĩa ꝓpagata sunt: ꝛ iõ ponunt extrema relictis medys.

¶ Utrum p̃ma materia fuerit informis. IIII.

D quartuz sic ꝓcedit. Uidet q̃ p̃ma materia informis erat. Illa enim materia cõmunis erat oĩbus elemẽtis. qz ex illa oĩa facta sũt: fz elemẽta nõ cõueniũt nisi in materia informi. q̃ p̃ma mã oĩo informis erat. ¶ P. Augustinus dicit in lib⁹ cõfessionum ad deũ loquẽs. Docuisti dñe famulũ tuũ q̃ ꝓpriꝫ ista faceres ñ aliqd erat nec species nec color ꝛc. nec tamẽ oĩo nihil erat: qz informitas quedã erat. q̃ p̃ma mã oĩno forma carebat. ¶ P. si illa mã formam aliquã habebat: aut habebat formã corporis mixti: aut corporis simplicis: fz nõ corporis mixti: qz sic eẽt mixtũ ꝑus corporibus simplicibus qõ eẽt cõsonũ pót Anagorze. q̃ os q̃ haberet formã corporis simplicis: ꝛ sic redibit opinio antiquoꝝ nãliuz: q̃ ponebãt vnũ elemẽtũ oĩum vel ignẽ vel aquã vel aerẽ. ¶ Si dicat q̃ non habebat aliquã harũ formaꝝ: fz aliam. ¶ Cõtra. omne qõ generat: generat ex suo cõtrario: fz ex ista p̃ma mã existẽte sub forma corporali facta sunt elemẽta. q̃ ops q̃ habuerit cõtrarietatem ad elemẽta que ex ea facta sunt: fz cõtrarietas p̃morũ corporꝝ nõ pót extẽdi vltra quaternariũ numeꝝ: vt in scõo de gnõne ꝓbatur. q̃ oportuit mãm illam eẽ sub forma alicuius q̃tuor elemẽtorꝝ: si fuit sub forma aliqua corporali: ꝛ ita vnũ tm̃ eẽt elemẽtũ p̃mũ: qõ ꝑbat phs. oportuit q̃ q̃ materia illa oĩno fuerit informis.

Sed contra oẽ eẽ est a forma. si q̃ mã p̃ima fuit ante rez distinctiõez: ops q̃ formã aliquã habuerit. ¶ P. sicut se bz corpus nãle ad diuersas figuras ita se bz mã p̃ma ad formas substãtiales: fz impossibile est eẽ aliquod corpus absq; oi figura. ergo impossibile est esse mãm absq; omni forma.

Respondeo dõm q̃ materia p̃ma dr duplr. vel ita q̃ p̃mũ importet ordinẽ nature: vl ita q̃ importet ordinẽ temporis fm q̃ importat ordinẽ nature materia p̃ma est illud in quo vltimo stat resolutio corporũ nãlium: qõ ops esse absq; oi forma: qz omne subiectũ qõ bz formã est diuisibile i formaz ꝛ subm formẽ: ꝛ ideo qz ois cognitio est per formã: hec mã p̃ma est scibilis: vt dicit phs in p̃mo physic. fm analogiã tm̃: ꝓut dicimus illõ eẽ mãm p̃mã: qõ ita se bz ad oĩa corpora: sicut se bz lignũ ad lectum: ꝛ q̃uis mã p̃ma sic accepta nõ habeat aliquã formã partẽ eẽntie sue: nunq̃ tamen diuidit ab oi forma: vt ꝓbat Auic. in sua metaphisica: imo quãdo amittit vnam formã acquirit aliam fm q̃ corruptio vnius est generatio alterius. ꝛ iõ materia p̃ma sic accepta nõ potuit eẽ duratiõe ante corpora ex ea formata. Alio mõ dr mã p̃ma fm q̃ p̃mũ importat ordinẽ tẽporis: illud. s. qõd duratiõe ꝑcessit ordinatã disꝓsitionẽ partiũ mũdi: q̃lis nũc cernit fm eos qui ponũt mundum nõ semper fuisse: nec a p̃ncipio creatiõis omnia distincta foze: ꝛ sic accipiendo p̃imam materiam: oportuit eam habere aliquam formam. Sed circa hoc antiqui philosophi diuersificati sunt. quidam enim posuerunt eam esse totam sub vna forma: ponẽtes vnum elementorum omniuz p̃mam mãm eẽ vel aliquid iter ea. ꝛ ex isto oĩa generari cõstituunt densitate ꝛ raritate. ¶ Alij vero posuerũt eaz sub pluribus formis: nõ tamẽ ordinatis adinuicẽ: fz quadã confusiõe permixtis que creatoris operatiõe ad ordinẽ ꝛ distinctionẽ reducte sunt: ꝛ B tñ diuersimode posuerunt: vt phs narrat: qõ ad presens nõ ꝓtinet. ꝛ he oẽs positiones a philosopho sufficiẽter ipzobate sunt. Moderni etiã in has duas vias diuiduntur. quidam enim ponũt materiam illam p̃mam totam sub vna forma creataz: sed ne in antiquũ errorem labi videanr: ponũt illam formã nõ esse vnũ quatuor elemẽtorꝝ: sed aliquid qõ se bz in via ad eas: vt imꝑfectum ad ꝑfectũ: sicut forma embryonis se bz ad aĩal ꝑfectũ: sed hoc nõ potest fimiliter dici in elemẽtis: qz fm cõmentatorẽ in ii°. metaphysice. p̃ima habilitas que est in materia est ad formã elemẽti. vnde nõ inuenitur aliqua forma media inter materiam p̃imam ꝛ formaz elemẽti: sicut iueniuntur multa media iter materiam p̃mam ꝛ formaz aĩalis: quarũ vna alteri succedit quousq; ad vltimam ꝑfectionẽ veniat: itermedys multis generatiõibus ꝛ corruptiõibus: vt Aui. dicit. ¶ Et ꝓterea cum tunc naturalia p̃ncipia instituta fuerint: oportueret etiã nũc in naturali elemẽto ꝝ generatione aduertere aliam formam ante formã elemẽti: qõ est cõtra sensum: nisi forte dicatur fm positionẽ libri fontis vite: esse vnã p̃mã formã: ꝛ sic in mã ꝑmo iductam foze formaz corporalẽ cõmunẽ: ꝛ postmoduz formas spãles distinctas. Sz hãc positionẽ Auic. improbat: qz omnis forma substantialis dat eẽ completum in genere subẽ. quicqd autẽ aduenit postq̃ res est in actu est accidẽs. est enim subõ qõ dicit ens in se completũ. vñ oporteret oes alias formas nãles eẽ accidẽtia: ꝛ sic rediret antiquⁿ error q̃ gnãtio eẽt idẽ qõ alteratio. vñ ipse vult q̃ ab eadẽ forma per essentiã: ignis sit ignis ꝛ corpus ꝛ substãtia. ꝛ ideo tenẽdo viaz aliorꝝ sanctorum: qui ponunt successioñem in operibus sex dieruz: videtur mihi dicẽduz q̃ p̃ma materia fuit creata sub pluribus formis substãtialibus: ꝛ q̃ oẽs forme substãtiales partium essentialiuz mũdi in p̃ncipio creatiõis ꝓducte sunt. ꝛ hoc sacra scriptura ostendit que celum terram ꝛ aquam in p̃ncipio cõmemorat. ꝛ hoc etiam magister dicere videtur ponens in illa informi mã hoc terreum elemẽtũ in medio cõsistere: ꝛ aquas rariozes fuisse in moduz nebule supra extensas: fz dico q̃ virtutes actiue ꝛ passiue nõdũ in p̃ncipio partibus mũdi collate fuerãt. fm quas postmodũ distingui et ordinari dicũtur. ꝛ hoc eẽ possibile ꝑz si sustinere volumus opionem Auicẽ. qui ponit elemẽta in mixto remanere fm formas substãtiales q̃tum ad primum eẽ. trãsmutari autẽ q̃tum ad z^m: scilicet quantum ad qualitates actiuas ꝛ passiuas: est enim mixtio miscibilium alteratoruz vnio. vnde possibile est materiaz esse sub forma substãtiali sine hoc q̃ habeat qualitates actiuas ꝛ passiuas in sui complemẽto. ꝛ sic cũ eẽ p̃mũ nãlr ꝑcedat eẽ z^m: exꝑsius ẽ ordo nãe i successiõe tꝑis. duz res ꝑus fiunt i esse p̃mo q̃ ꝑficiant i esse scõo.

Ad primum g̃ dõm: q̃ illa materia p̃ma q̃ vna numero est in oĩbus elementis vt pars essentie eoꝝ: est oĩno informis in sua eẽntia cõsiderata: sed hoc nõ potuit elemẽta duratiõe ꝑcedere. vñ illa materia q̃ duratiõe ꝑcessit coꝑalis fuit nõ vna ꝑ vnitatẽ eẽntie: sed per similitudinem informitatis quãtuz ad formas secũdas. ¶ Ad scõm dicẽdum: q̃ cuz Augustinus nõ ponat ordinẽ duratiõis sed nature tãtum: fm ipm oportet dicere q̃ materia p̃ma est omnino informis. qõ non potest esse fm alioꝝ positionẽ sanctoruz. ¶ Ad tertiuz dicẽduz: q̃ nõ babebat

formam vnam: sed plures: non quidem formas corporum mixtoꝝ: quia he consequuntur virtutes actiuas ꝛ passiuas p̃ncipioruz mundi: ex quibus eẽntialr itegrat. Et per hoc patet responsio ad quartum.

¶ Utrum q̃tuor cocua ꝓueniẽter assignant. V.

D quintuz sic ꝓcedit. vr q̃ icõueniẽter assignent q̃tuor cocua s. celũ empyreũ: angelica nã: mã q̃tuor elꝑtes ꝛ tps: locus. n. ꝓsegit gnationẽ rez sic ꝛ tẽpus. sed de loco nulla fit mẽtio inter p̃ma creata. q̃ nec de tpe. ¶ P. tps est accidẽs qõdã. fz de alys accũtib⁹ nõ fit mẽtio: sed itelliguntr cũ suis subiectis creata. q̃ vr q̃ nec de tpe dz fieri. ¶ P. tps est mẽsura mot⁹ p̃imi mobilis sed p̃mũ mobile. s. firmamẽtũ factuz est z° die. q̃ tps in p̃n° creationis nõ fuit. ¶ P. supiorꝝ ꝛ iferiorꝝ corporꝝ nõ eadẽ est mã. sed in p̃n° creationis istituta est oĩuz corporꝝ mã. q̃ vr q̃ debeãt esse. v. s. celũ empyreuz: mã firmamẽti: mã q̃tuor elemẽtorꝝ ꝛc. ¶ P. in q̃lz sex diez dr dixit de⁹: fiat: vt ostẽdat op⁹ illius diei ꝑ vbũ factũ esse. cũ q̃ informis mã ꝑ verbũ facta sit. vr q̃ in eius creatione debeat dici: dixit deus fiat celũ ꝛ terra. ¶ P. q̃rit fz qd nũerus boꝝ sumat.

Respondeo dõz ad hoc vltimũ. p̃ q̃ ꝑ op⁹ creatõis istituta est tota creatura q̃tuz ad esse suũ informe. vñ que nõ pñt duci ad vnũ iforme p̃n^m qõ est mã: faciũt numerũ in opatõe creatõis. Suba. n. ꝛ accñs nõ reducunt in vnã mãz: qz accũtis ꝑs mã nõ est. ꝛ iõ nõ ꝓueniũt in mã ex qua: põt tñ dici aliq̃ mõ accñs cõuenire cum suba in mã in qua: fm q̃ accñs est in suba: ꝛ ideo illõ accñs qõ est sicut exꝑ mẽsurãdo denoians subẽ cõnumerat. s. tps. Silr suba spũalis ꝛ corpalis nõ reducunt in vnã mãz: cuz spũalia mã careãt: ꝛ ita cõnumerat angelus. Silr et corporum celestiũ ꝛ iferiorꝝ nõ est vna mã: ꝛ iõ numerat celũ ꝛ mã q̃tuor elꝑtoꝝ: ꝛ sic ops in creationis opere quatuor predicta cõnumerari.

Ad primum g̃ dõz. q̃ locus est supficies corpis locantis: ꝛ iõ creatio loci cũ creatõe corporalis nature itelligit. ¶ Ad z^m dõz. q̃ accñtia quedam denoiant illõ in quo sunt: sic albedo: ꝛ talia itelliguntr crea ta in creatione suoꝝ subꝝ. si sũt de illis q̃ eẽ p̃mũ ꝓsequũtur. vt figura ꝛ q̃titas ꝛ hꝫ: qdã aũt denoiant eẽt illud in q̃ nõ sunt vt in subto: sic locⁿ. Nõ. n. est locⁿ corpis cõtinẽtis in quo ẽ vt subiecto: fz corpis cõtẽti: ꝛ tps est nũerus oĩum motuũ: ꝛ si ꝑ ei⁹ in quo est: vt i subto. s. mot⁹ p̃imi mobilis q̃ quez oẽs alȳ numerant: vt in io° meta. dr: sed tñ alia est rõ de tpe: ꝛ de loco: qz locⁿ est idẽ q̃ eẽntiã: qõ supficies corpis locãtis: tps aũt nõ est idẽ nũero cũ aliq̃ accidẽte in suba fũdato. ¶ Et ꝓterea locⁿ totũ cõplemẽtũ suũ bz in re: fz tpis rõ aliquo mõ cõpleẽ ex actione aĩe nũerãtis. vñ magis bz rõnẽ extrinseci q̃ locⁿ: ꝛ iõ potius ꝓnũerat ꝑ creatis q̃ locⁿ: vel ali ꝺ aliqõ accñs. Et ꝑcipue hoc factũ puto ad remouẽdũ antiquũ errorẽ ꝑꝺoꝝ qui tps posuerũt eternũ ꝓter platonẽ. vt in 8° physicoꝝ dr. ¶ Ad 3^m dõz. q̃ mot⁹ celi icepit scõa die. fz nõ oĩa sic creata sunt. vñ non pót itelligi de tpe qõ est nũer⁹ mot⁹ p̃mi mobilis: fz os q̃ vel ꝑ tps significet euuz: vt qdam dicunt vel tempus large sumat ꝑ numero cuiuscũq; successionis: vt sic tps ꝑ creatũ dicat qõ mẽsurat ipsam creationẽ rez qua post non esse i esse res ꝓdierunt. ¶ Ad 4^m dõz. q̃ firmamẽtũ fm quosdã est de nã iferiorꝝ corpoꝝ: ꝛ sic mã eius itelligit in mã q̃tuor elꝑtoꝝ: ꝛ sic solũ celũ empyreũ erat alterius nature: ꝛ q̃nta eẽntia: sed si dicamus firmamẽtũ eẽ q̃ntã eẽntiã: tũc ꝑ celũ itelligit empireũ cclũ: ꝛ celũ cristallinũ ꝛ celũ sidereũ: sed q̃tũ ad nãz in formẽ boꝝ duoꝝ: celũ. n. empyreũ statim in sua creatõe vltimũ cõplemẽtũ habuit. ¶ Ad 5^m dõm. q̃ vbũ ꝑe loq̃ndo ipoztat rõnẽ forme exẽplaris ad creaturas ꝛ eo q̃ vbum

est ars. vt Aug. dicit. ꝛ ideo in senario dieruz vbi formatio creature narrat ꝓuenienter mẽtio de vbo fit. vbi aũt narrat ꝓductio informis materie filius ostẽdit causa vt ꝑn^m: ꝛ nõ vt vbum. vñ diuersimode vtrobiq; totius trinitatis causalitas ostẽdit. In creatione sigdem informis mãe desiderat ꝑ noie dei qui creauit: filius noie ꝓncipy: spũsanct⁹ noie ꝓꝺo: cũ ꝺr spũs dñi. In formatione vo rez significat ꝑ vt dicẽs: filius vt vbũ: spũsanct⁹ vt benignitas q̃ apꝓbat qõ factũ erat. eodem nãq; amore quo deus voluit vt creatura fieret ei placuit vt maneret.

¶ Expositio textus.

Uia nomine terre ꝛc.) Sciendũ q̃ fm Aug. qui ponit i distinctõe rez ordinẽ tpis: oz q̃ mã p̃ma itelligat oĩo informis: vt dcm̃ est: ꝛ sic vocabit nomine aq̃ vel terre: ꝓpter silitudinẽ tm̃. vt dicat terra ꝓpter carẽtiam forme: terra. n. iter oĩa elta minus bz de spẽ cũ sit magis eltuz grossum: aq̃ vo ꝓpter receptibilitatẽ formaꝝ: qz humidũ est bñ receptibile ꝛ termiabile: sed abyssus dr ex hoc q̃ est turpis q̃ accñs vt in ꝑ physicoꝝ dr. Abyssus. n. dr ab. a. qõ est sine: ꝛ byssos: qõ est genus lini cãdidissimi. i. fine candoze: ꝛ hoc accidit materie rõne ꝓuationis. vel dr abyssus q̃si sine basi ꝺ aliq̃ magna ꝑfuditate: ꝛ ꝑcipue aquaꝝ fz Augustinũ: ꝛ silr materia p̃ma abyssus dr: inq̃tũ ꝓuat forma. q̃ quã eẽ substãtificuz recipit. Sed fm alios sanctos possiuⁿ ꝺicere: q̃ ad litteraz erat sub forma substãtiali terre vel aque. (Terra autem erat inanis ꝛ vacua). Si intelligit ꝑ terraz materia informis: sic oportet exponi receptibilitas materie quodãmodo esse similis receptibilitati loci inquantũ in vna materia manẽte succedũt sibi diuerse forme: sicut i vno loco diuersa corpora: ꝓpter qõ plato locũ: ꝛ mãm: idem esse dixit. vt in quarto physicoꝝ dicit. ꝛ ideo ea que sunt loci. similitudinarie de materia dicunr. vt materia dicat inanis: ꝛ vacua fm carentiã forme: sed vacua inquantum forma implet capacitatẽ materie inanis: inquantũ forme est finis in quem tẽdit appetitus materie. Si autem terra sumat ꝓ elemẽto adhuc in formi sic ad litterã dicit vacua ꝛ inanis: ꝓpter carentiã corpoꝝ mixtoꝝ: quoꝝ ipsa est locus: ꝛ ad que quasi ad finem ordinat. Sine aeris obscura qualitate ꝛc. ¶ Sciẽdum q̃ omnis ꝓuatio quantũ ad id qõ significat ꝑ nomẽ est nõ ens: sed tamẽ oportet q̃ aliquid ꝓsupponat: quia enim ꝓuatio est negatio in subiecto vt in 4.° metaphysice dicit: vnde ꝓsupponit subiectũ ꝛ habilitas ipsius ad receptionẽ forme que ꝓuat: ꝛ ideo cuz tenebra opponat luci ꝑ modũ ꝓuationis pót tripliciter sumi aut ꝓ ipso subiecto ꝓuato: qõ est aer obscurus: ꝛ sic constat tenebras aliquid esse ꝛ creaturas esse. Secũdo modo potest sumi ꝓ ipsa vtute aeris: per quã est receptiuus lucis: que est diaphonitas fm q̃ non est ꝑfecta per lucem: ꝛ sic tenebra pót dici obscura qualitas aeris: que aliqd creatum est. Tertio modo sumit ꝓprie ꝓ eo qõ significat per nomẽ: ꝛ sic ꝓuatio est non ens: ꝛ hoc modo per se loquẽdo nõ pót dici creata a deo: sed solum per accidẽs: inquantuz fecit nãm opacã ex cuius oppositione ad corpus luminosuz tenebra relinq̃t: sic dr tenebras in domo facere q̃ claudit fenestrã (Primo ivbo oĩa disponẽdo ꝛc.) vr hoc eẽ falsuz: qz nihil qõ fit in vbo est fcm̃: ꝛ ita i vbo de⁹ nihil opat.

¶ Ad qõ dõz q̃ fz quosdã alicui⁹ ipzoꝑe locut⁹ est: ꝛ est exponẽdũ opat in vbo. i. genuit vbũ qõ est ars oĩuz opandoruz ꝑ ipm. Hoc aũt iõ dicũt: qz nõ faciũt dñaz iter opari ꝛ facere: cũ multũ differãt. qz facere ꝓpe est act⁹ rei trãsiens in exteriorẽ mãz. vñ ꝑbs dicit in 6° erbicoꝝ artificialia eẽ factibilia: ꝛ sic de⁹ nõ fecit aliqd ab eterno. Sed opatio dr q̃liz act⁹ rei ẽt si exterius nõ trãseat: sic itelligere est opatio

itellect⁹:z pōt eē sine motu.vñ phs in 7°ethycox.dicit:q deus vna simplici opatione gaudet:z p hūc moduz de⁹ab eterno in verbo operatur. sicut artifex excogitando formas artificialium.

¶Que prima fuerit distinctionis operatio.

¶Distin. XIII.

PRima alit distictionis opatio fuit formatio lucis:sicut ostendit scriptura:que cōmemorata rep infirmitate eaz displicē a luce ichoauit subdēs. Dixit deus:fiat lux:z fcā est lux:z diuisit lucē a tenebris:appellauitqz lucem diē:z tenebras noctē:z factuz est vespe z mane dies vnus. Cōgrue mūdi ornat⁹a luce cepit.vñ cetera que creāda erāt viderenē.

SQuaī fuit lux illa:spūal:an cōpaī. Iārīē q̄lis illa lux fuerit:corpaī.s.an spūalis:id rñdem⁹qđ a scis traditū legimus. Dixit.n.aug.q2 lux illa corporaī vl spūaī itelligi pt. Si spūaī accipiē:āgelica nā itelligit:q̄ pri⁹informis fuit:tz postea formata ē cū ad creatorē suū p̄uersa:ei charitate adhesit:cui⁹informitatis creatio supius significata ē. vbi dcm ē. In pncipio creauit de⁹celū z terrā. Hic ꝓo eiusdē formatio ostēdit cū ait. Fiat lux z facta est lux. Hec ǧ angelica nā pri⁹tenebre z postea lux fuit:q2 pri⁹habuit iformitatē z imperfectionē:deide formatōis pfectionē:z ita diuisit de⁹lucē a tenebris. Nā vt ait Aug.sup Gen. Hui⁹creature iformitas imperfectio fuit aīqz formaret i amore p̄ditoris. Formata ꝓo ē qñ conuersa ē ad icōmutabile lumē verbi. Si ꝓo corporaī fuit lux illa:qđ vtiqz pbabile est corp⁹luci dū fuisse itelligit:velut lucida nubes:qđ nō de nihilo:tz de p̄placēti mā formaīr factū est:vt lux eēt:z vi lucēdi bret. Cū q̄ dies pria exorta ē:q2 añ lucez:nec dies fuit:nec nox:tz rps fuerit.

¶Quod lux illa facta est vbi sol apparet que inter aquas lucere poterat.

SJ aūt q̄rīē vbi fcā est lux illa cū abissus oēm terre altitudinē tegeret:dici pōt i illī ptib⁹fcā:q̄s nūc illustrat sol diurna lux. Nec mīz lucē i aqs posse lucere:cū ēt nautaz opatōe sepi⁹illustrētur.q in pfūdū mersi misso ex ore oleo aq̄s sibi illustrāt:que multo rariores fuerūt in pncipio q̄z mō sint:q2 nōdū ꝓgregate fuerāt i vno loco.fcā ǧ lux illa vicē:z locū sol tenebat.q̄ motu suo circūagitata noctē diēq̄z discernebat. Ibi ergo primū lucem appuisse verisīle ē. vbi sol quotidiāo cursu circūuect⁹appz:vt eodē tramitte lux circūcurrēs:ac prio ad occasū ōscēdēs:vesperā faceret. Deide reuocata ad ortū:auroꝝ.i.māe illustraret z ita diuisit ōs lucē z tenebras:z appellauit.l.d.z.t.n.

¶Q2 dies diuersis modis accipitur.

HIc notādū ē q dies diuersis mōis accipiī scriptura. Bī.n.dies lux illa q̄ illo triduo tenebras illuiabat.z dī dies illuminatio ipsa aeris. Bī ēt dies spacium xxiiij.horaz q̄īr accipitur cū ait. Fcīm ē vespe z māe dies vn⁹. Qđ ita distiguēdū ē. Fcīm ē vespere pri⁹:z postea māe:z ita fuit dies vn⁹explet⁹.xxiiij.horaz.dies.s.nālis q būit vesperaz: tz nō māe. Adāe.n.dī finis p̄cedētis:z initiū sequētis diei:qđ ē auroza:q̄ nec plenā lucem:nec oio tenebras bz. Adāe ǧ prim⁹ dies nō būit:ganec dies p̄cesserat q seq̄ntis diei initio terminare tur:z eo p̄cipue:q2 luce appente mox sup terrā plen⁹atqz p̄clar⁹dies extitit:q nō ab auroza:tz a plena luce ichoauit:z mane seq̄ntis diei cōsumat⁹ē. Añ Beda sup gen. Dicebat vt dies luce iciper:z i māe seq̄ntis diei tēderet:vt ope dei a luce ichoasse:z in lucem cōpleta esse figurarē tur. Reliq aūt dies mane habuerūt z vesperaz: quoz quisqz a suo mane incipiens vsqz ad alterius diei mane extendebatur.

¶De naturali ordine cōputationis sex dierum: z de illo qui ꝓ mysterio introductus est.

HIc ē nālis ordo distictōis dierū:vt distiguant atqz ꝓputētur dies a māe vsqz ad māe. Postea ꝓo i mysterio fcīm ē. vt dies ꝓputētur a vespa in vesperā:z adiūgat dies p̄cedēti nocti i ꝓputatiōe:cū iuxta nālē ordinē p̄cedēs dies seq̄nti nocti adiūgi debeat:q2 bō a luce p̄ctīm corruit i tenebras ign̄ātie z pctōrū:Deide p rp̄z a tenebris ad lucē redūt. Añ apl's. Eram⁹aliqñ tenebre:nūc aūt lux in dño. Prim⁹itaqz dies nō ab auroza:tz a plēa luce icipiēs. Et post paulati vesperā occidēti luce excipiēs:māe seq̄ntis diei ꝓpletus ē. Añ beda. Occidēte luce paulati:z post spaciū diurne lōgitudis z iferiores ptes subeūte:fcīm ē vespe sic nūc vsitato cursu sol fieri solet. Fcīm ē āt mane eadē sup terrā redeūte:z aliuz diē ichoāte:z dies expletus ēvn⁹.xxiiij.bo.fuitqz nox illo triduo omnino tenebrosa:que post creata sidera aliqua luce claruit.

¶Cur sol factus est si lux illa sufficiebat.

SOl aūt q̄rī q̄re factus ē sol:si lux illa faciēde diei sufficiebat. Ad qđ dici pt qñ lux illa forte supiores partes illustrabat:z ad illuminationē inferioruz solem fieri oportebat. Vel potius iō:ga facto sole diei fulgor auctus ē. Ampliori enī mīto luce radiauit dies postea q̄ añ. Si vero queritur

quid de luce illa factū sit cum modo non appareat. Pōt dici aut de ea corpus solis formatū: aut in ea pte celi eē i qua sol est:nō q ipsa sit sol: sed sic ei vnita vt discerni nō valeat.

¶Quomodo accipiēdū sit illud:dixit deus:an sono vocis id deus dixerit:an aliter.

REterea inuestigāduz est quomodo accipiendū sit quod ait. Dixit deus. vtrum tēporaliter vel sono vocis illud dixit:an alio modo? Aug.super Genesim tradit:nec tēporaliter:nec sono vocis deī fuisse locutū:quia si tēporaīr z mutabiīr:z si corporaīr dicaē sonuisse vox dei: nec lingua erat qua loquereē:nec erat quē oporteret audire z itelligere. Bene ergo vox dei ad naturā ꝝbi per quod oia facta sunt:referē. Dixit ergo deus.fiat z ē.non tēporaīr non sono vocis:sed in verbo sibi coeterno.i.verbum genuit non tpaliter i quo erat z disposuit ab eterno vt fieret in tempore:z in eo factū est.

¶Quomō accipiēdū est qđ dicit pater opari in filio:vel per filiuz:vel in spiritu sancto.

HIc queri solet quomō accipiēduz sit qđ dicit pater opari in filio:vel p filiuz:vel in spiritu sancto. Hec.n.scriptura frequēter nobis proponit:vt illud. Omnia in sapiētia fecisti domie.i.in filio. Et in principio.i.in filio creauit deus celum z terrā. Et illud. Per quē fecit z secula. Super illum quoqz.ps.locuz. Verbo domini celi firmati sunt z.c.dicit Aug⁹.q pater operatur per verbum suuz z spiritū sanctum:quomodo ergo hoc accipiendū est? Putauerūt quidam heretici q pater velut auctor z artifex filio z spiritu sancto in reruz operatione quasi instrumēto vteret:ex p̄dictis verbis errādi occasionem sumentes q velut blasphemuz atqz sane doctrine aduersum abjēcit pia fides. Non est itaqz intelligendū ideo scripturam frequēter cōmemorare patrē operari in filio vel per filiū tanqz fili⁹ non posset facere:si ei nō postexisset pater dexterā:vel tanqz aliquod instrumētū fuerit patris operantis:sed potius illis verbis patrem intelligi voluit cum filio z cum spiritu sancto operari:z sine eis nihil facere.

¶Cōtra hāc expositionē surgit hereticus.

SEd dicit hereticus hac ratiōe possit dixisse filium operari per patrem vel in patre:z spiritū sanctuz cum vtroqz vel per vtrūqz:quia filius cum patre z spūs sanctus cum vtroqz operaē. Cui breuiter respondeē:ideo illud dictū esse:z nō istud vt in patre monstrareē auctoritas. Non enim pater a filio sed filius a patre operatur:z spūs sanctus ab vtroqz. Ideoqz filius etiam p spiritum sanctum legiē opari:q2 cum spū sancto opatur hoc ipsum a filio habēti operetur.

¶Alia predictorum expositio.

POtest z aliter illud accipi vt dicatur pater in filio vel per filiuz opari:quia eum genuit omniuz opificem:sicut dicitur per eum iudicare:quia genuit iudicem. Ita z per spiritum sanctuz dī opari siue pater siue filius:quia ab vtroqz ꝓcedit spūssanctus factor omnium. Unde Joānes chrisostomus in expositione epistole ad hebreos sic ait. nō vt hereticus inaniter suspicatur tanqz aliqđ instrumētum patris extiterit filius:neqz per eū pater dicitur feciss tanqz ipse facere non posiz sed sicut dicitur pater iudicare per filium:quia iudicem genuit:sic etiam dicitur operari per filium:quia cum constat opificem genuisse:si.n. causa eius pater est ꝑm q pater est:multo amplius eorum causa est que per filium facta sunt hec de opere prime diei dicta sunt.

¶Diuisio textus.

DIcto de ope creatōis hic pseqē distinctionis op⁹.Et diuidit in ptes tres. In pma determiat de ope scde.i.4.di.ibi.(Segē dixit de⁹fiat firmamentū). In 3ª de ope tertie diei.ibi.(Segē dixit de⁹gregenē aq̄ ⁊c.) Pria diuidit in duas. In pma determiat pmū op⁹ distictōis p lucis pductionē. In scda exponit q̄dā dubia q̄ possent eē i his q̄ ꝺ hoc op⁹dicunē:z circa opa.2ª ibi.(Preterea inuestigādū ⁊c.) Circa pmū tria facē.p ōtermiat lucis pductionē. Scdo eius ꝓditiones.ibi.(Sz q̄rīē q̄lis illa lux fuerit ⁊c.) Tertio lucis effectū ⁊c.ibi(Hic notāduz est q dies ⁊c.) Scda i duas. In pma ostēdit ꝓditionē lucis q̄tū ad eius nām vel gen⁹. In 2ª q̄tū ad ei⁹locū.ibi(Si aūt q̄rīē vbi facta est ⁊c.) Tertia ps in q̄ ōtermiat effectū lucis q ē dies diuidīē i tres. In pma distiguit diē q̄tū ad variā acceptionē. In 2ª q̄tū ad ordinē ptiū.ibi(Hic est nālis ordo ⁊c.) In 3ª q̄tū ad cāz efficiētē.ibi.(Solet ēt queri ⁊c.) (Ꝑ.inuestigādū ⁊c.) Hic expoit quō itelligēdū sit qđ dī. Dixit de⁹. Et p ponit expōnē. Scdo mouet dubitationem ꝓnē.ibi(Hic q̄ri solz ⁊c.) Circa qđ tria facē.p mouet qōnē Scdo q̄rūdā errorē ponit.ibi(Putauerē q̄dā hrtici ⁊c.) Tertio determiat ꝑz vitatē.ibi(Nō ē itaqz itelligēdū ⁊c.) vbi duas ponit solones. Quaz scda incipit ibi.(Pōt z aliter ⁊c.) Circa pmū duo facit.p ponit rñsionē. Scdo excludit hereticoz obuiationē.ibi(Sz dic hrtic⁹ ⁊c.) Qō I.

IJc querunē qnqz.p de ope distictiōis p driaz ab alys opib⁹.2° vtz lux ꝓpe i spūalib⁹ueniaē.3°vtz lux corporalis sit suba:aut accns.4.de lucis pductione. Quito quō pī dī p filiū opari.

¶Utz op⁹distinctōis fuerit necīū post op⁹creationis. I.

ABprimuz sic,pcedit.videtur q post opus creationis distictionis opus necessariuz nō fuerit:distinctio enim nō est nisi ꝑus ꝓfusoz z cōmixtorum.si ergo post creationē facta est reruz distinctio opor-

Universidad de Deusto

tet res prius mixtas fore creatas: ꝛ sic redibit opinio anagore ꝛ anaximādri ꝙ res fiāt per extractionē ex vno cōfuso ꝛ mixto. ¶ Ꝑ. creatio terminat ad esse: ens enim vt dicitur in libro de causis est per creationem: sed materia ſm esse distincta est: q̄uis ſm essentiaz sit vna. ergo videt ꝙ post creationē distinctione opus non sit. ¶ Ꝑ. eoꝛ ē distictio: quoꝛ pōt esse cōmixtio ꝛ cōfusio ſm locū: sed hec nō possunt cōuenire: nisi cōmunicantibus in materia. si ergo superiozibus ꝛ inferiozibus cozpozibus materia cōmunis nō sit: videt ꝙ supioꝛ ab inferiozibus nulla sit faciēda distinctio. ¶ Ꝑ. quodlibet cozpus est distinctuz ab alys cozpozibus. Luz ergo describat in textu distinctio celi cristalini: ꝛ celi ſyderei videt ꝙ inconuenienter subticeat distinctio celi empirei. ¶ Ꝑ. supra dictuz est in littera ꝙ sex diebus deus creaturas per spēs distinxit. ergo videt ꝙ totuz opus sex dierū ad distinctionē ptineat: ꝛ ita ornatus videtur a distictionis ope nō differre.

Respōdeo dicēdū: ꝙ natura in operibus sex dieruz taliter istituta est vt nature ꝓncipia: tūc ꝓdita in se subsisterēt: ꝛ ꝙ ex eis alia ꝓpagari possent p mutuam actionē ꝛ passionē: ꝛ ideo opoꝛtuit eis: tūc esse ꝓferri ꝛ vtutes actiuas ꝛ passiuas quas Aug. vocat rōnes seminales quibus ex eis effectus ꝓsequētes producerētur. quātū ergo ad esse ipsoꝛ ꝓncipioꝛ sumit opus creationis: per qō subst̄atia elemētoꝛ mūdi in esse ꝓducta est. Sed vtutum actiuaꝛ ꝛ passiuaꝛ quedā sunt mouētes ad determiatas species: vt virtus que est in semine leonis ꝛ equi: quedā vo sunt cōes mouētes ad oēz speciē vt calidū frigidū ꝛ huiusmodi. per opus ergo distictionis attribute sunt rebus creatis virtutes actiue ꝛ passiue cōes mouētes ad oēm speciē. Sed per opus ornatus collate sunt rebus virtutes mouētes ad determinatas species: sed distinctio nō pōt nisi tripliciter variari. Luz enī motus alterationis ſm quē fit generatio ꝛ cozruptio reducaꝫ in vnū ꝑmū alterās nō alteratum. ſ. celuz: opz enīz ī ꝓncipys essentialibus mūdi cē tria. Ꝓmū qō est alterās nō alteratū vt celuz: zm qō est alterans alteratū: vt media elemēta que sunt ignis aqua ꝛ aer Tertiū qō est vltimū ꝛ minimū babēs de vtute alterandi ſ. terra. Ꝓmo ergo opoꝛtuit distigui ꝑmū ab vltimo: ꝛ ß factuz est per lucis ꝓductionē que quidē formaliter est in celo: ꝛ participaꝫ in medys elemētis ſz plus ꝛ minus. Sz vltimuz elemētum. ſ. terra caret luce vel minimuz de ipsa habet. Secūdo opoꝛtuit esse distinctionez ꝑmi a medio: ꝛ ß factū est secūda die quādo diuise sunt aque inferiozes a superiozibus facto firmamento. Tertio est diuisio medy ab vltimo. ꝛ ß factum est tertia die: quādo cōgregate sunt aque in vnum locuz ꝛ apparuit arida.

Ad ꝓmuz ergo dicēdū. ꝙ distinctio partiū mundi nō est itelligēda per extractionem materialē ab aliquo mixto: ſz formaliter per hoc ꝙ diuersis rebus diuerse virtutes collate sunt. ¶ Ad zm dicēduz. ꝙ per opus creationis ꝓncipia mūdi distincta sunt quātū ad esse ꝑmū: quod est per formas subst̄atiales. Sed opoꝛtuit aduenire opus distinctionis vt distinguerentur etiaz quātuz ad agere ꝛ pati ſm diuersas virtutes rebus collatas. ¶ Ad tertiuz dicendum ꝙ in iltis distinctionibus est quedaz diuersitas: quia enim cozpora superiora non sunt eiusdē materie cū inferiozibus: ꝛ per cōsequēs ſm locum confundi non possunt: ideo ꝓma distinctio que est ꝓmi ab vltimo: ꝛ secūda que est ꝑmi a medio: est tantū ſm collationem diuersarū virtutuz ad agendū ꝛ patiēdum. Sed tertia que est medy elemēti ab vltimo que cōmisceri possunt ꝛ ſm locum confundi: est ſm vtrūq; inquantum elemētis collate sunt qualitates que sunt ꝓncipia alteratiois vt caloꝛ ꝛ frigus ꝛ huiusmodi. Et illa que sunt ꝓncipia motus localis vt grauitas ꝛ lettitas: ꝛ ideo in tertio die facta est mētio de loco. Lum dicit congregent aque in vnū locū ꝛ non in alys precedētibus. ¶ Ad quartuz dicēdum ꝙ celuz empyreum: vt supra dictū est: non habet influentiam super inferiora cozpora: ꝛ ideo inter opera distinctionis cōmemozari non debuit per quaz rebus virtutes actiue date sunt: sed celuz empyreū ozdinatuz est ad gloziam beatoꝛ. ꝛ ideo in ꝓncipio creationis sue totuz cōplementuz suuz babuit. ¶ Ad quintū dicēduz ꝙ opus distinctionis supra acceptuz est cōmuniter ꝓut dicit discretionē ſm quācūq; virtutis differentiā: ꝛ sic in se includit etiā ornatuz: alio aūt modo ab ornatu differt vt dictū est. Et hec differentia pōt sumi ex mō loquēdi ipsi⁹ scripture: que in opibus triū dieꝛ quādā diuisionē ifinuat.

¶ Utrū lux ꝓprie iueniaꝫ in spūalibus. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. videtur ꝙ lux ꝓprie in spiritualib⁹ iueniaꝫ. Ꝓimo per id qō dicit. Jo. ꝑmo. Erat lux vera ꝛc. Quod de deo itelligit: qui maxime spiritualis est. ergo videt ꝙ lux ꝓprie in spūalib⁹ substātys iueniaꝫ. ¶ Ꝑ. Aug⁹. dic. 4. sup Geñ. Nō xp̄s sic dr lux quō dr lapis: ſz illud ꝓprie: B vtiq; figuratiue: nō ät xp̄s ꝓprie diceret lux: nisi lux ꝓprie in spūalib⁹ inueniret. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ. iter alias creaturas spūalis ſuba nobilioꝛ ē q̄si deo ꝓximioꝛ: sed nō est ꝓbabile scripturā diuinā nobilissime creature creationē subticuisse. Lū g̃ de creatōe angeloꝛ mētionē non faciat. vī ꝙ ad lr̄az: ꝛ ꝑp̄e p lucis ꝓductionē creatio nāe angelice sit itelligēda. ¶ Ꝑ. luci ꝛueīt maxime actiuū ee. Uñ luci attribuit diffusiuū ee: ſz actio ꝛueīt veri⁹ spūalib⁹ q̄ cozpalib⁹. g̃ ꝛ lux. ¶ Ꝑ. act⁹ ꝑpus lucis est manifestare: ſz manifestatio magis ꝑpe ē i spūalibus vbi est nobilioꝛ cognitio. ergo videtur ꝙ ꝛ lux verius in eis inueniatur.

Sed cōtra est qō dic Ambroꝛ. ꝙ iter ea q̄ trāsūptiue ō deo dr̄ ponit splēdoꝛē ꝙ ꝛtigit ex multiplicatōe lumis. g̃ vī ꝙ lux in spūalib⁹ nō nisi metaphoꝛice iueniaꝫ. ¶ Ꝑ. Dyonisi⁹. dic in 4.° ca° de dīis noib⁹: ꝙ de⁹ dr lumē ex hoc ꝙ silitudo ei⁹ maxie resultat ī radio solari q̄tū ad causalitatē. Sz oē nomē qō dr de deo p silitudinē a creatura cozpali sumptā ꝓuenit sibi metaphoꝛice. g̃ ꝛc.

Respondeo dōz. ꝙ i hoc vī ee q̄dā diuersitas iter scōs. Aug⁹. n. vī velle ꝙ lux i spūalib⁹ verius iueniaꝫ q̄ in cozporalib⁹. Sed ambroꝛ. ꝛ Dionysius videnꝫ velle ꝙ in spūalib⁹ nō nisi metaphoꝛice iueniaꝫ. Et hoc gdē videt magis verū: qz nihil per se sensibile spūalibus cōuenit nisi metaphoꝛice: qz q̄uis aliqd cōe possit inueniri analogice in spūalib⁹ ꝛ cozpalib⁹: nō tñ aliqd p se sensibile: vt pz in ente ꝛ caloꝛe: ens eni nō est per se sensibile: qō vtriq; cōe est: caloꝛ aūt qō per se sensibile est in spūalibus ꝓprie nō iueniꝫ. Uñ cū lux sit q̄litas per se visibilis: ꝛ spēs q̄dā determinata in sensibilib⁹ nō pōt dici in spūalib⁹ nisi vel equiuoce vl̄ metaphoꝛice. ¶ Sciēdū tñ ꝙ trāsferunt cozpalia in spūalia p quādā similitudinē que gdē est silitudo ꝓportionabilitatis: ꝛ hāc similitudinē oz reducere ī aliquā cōmunitatē vniuocationis vel analogie: ꝛ sic est in ꝓposito: dr̄. n. lux in spūalib⁹ illud qō ita se habet ad manifestationē itellectiuā. Manifestatio aūt verius est i spūalib⁹. Et quātuz ad hoc verū est dictum augu. ꝙ lux verius est in spiritualibus q̄ in cozporalibus non ſm ꝓpriam rōnez lucis: sed ſz rōnē manifestationis put dr̄ in ꝓma can. Jo. ꝙ omne qō māifestaꝫ lumē est. p quē modū omne qō manifestū est clarū dr̄ ꝛ omne occultū obscurum.

Ad ꝓmum ergo dicēduz. ꝙ deus dicit lux vera quātuz ad veritatē eius a quo sumit

similitudo: ꝛ non quātum ad veraz naturā lucis per quem etiam modū dicit vitis vera Jo. 15. ¶ Ad scōm dicēdū ꝙ Aug. attēdit quātuz ad rationem manifestationis magis q̄ ad nomē lucis. Uel dicēdum. ꝙ ea queibi dicit vt ipse ibidē protestaꝫ non asserēdo: sed inquirendo dicit. ¶ Ad tertiuz dicēdum ꝙ ſm Dyonisiuz scriptura diuina proponit nobis spiritualia sub similitudine rerum cozporalium ꝛ ideo non decuit vt creationē angeloꝛ expresse describeret: sed dedit eam intelligere ex ꝓductione cozpozalis lucis. ¶ Ad quartuz dicēduz ꝙ ad ꝓpriaz naturā lucis non pertinet quelibet actio: sed talis que est in cozporalibus: ꝛ similr̄ nō quelibet manifestatio: sed que est ad sensuz visus. vñ pz rñsio ad qntū.

¶ Utruz lux sit accidēs. III.

Bertium sic ꝓceditur. videtur ꝙ lux nō sit accidens. Ꝓimo per auctoritatē Augustī. qui dicit in lib. de li. ar. ꝙ lux in cozpozibus tenet ꝑmuz locum ꝛ multa huiusmodi in libris suis dicit: sed nullum cozpus est accidēs. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ. quecūq; cōiunguntur ꝛ separanꝫ abinuicez manētia eadē numero non sunt accidentia: quia accidēs de subiecto in subiectū nō tranſit nec duo accidētia eiusdē speciei distincta in eodē subiecto esse possunt: sed duoꝛ luminariū lumia cōiunguntur ꝛ separanꝫ abinuicē. vt dicit Dyonisius in secūdo capitulo de diuinis noibus. ergo lux nō est accidēs. ¶ Ꝑ. quicquid predicaꝫ de genere ꝛ de speciē sed ſm philosophū lux est species ignis. Lum ergo ignis sit cozpus ꝛ substātia: videt ꝙ similr̄ ꝛ lux. ¶ Ꝑ. nihil mouetur: nisi cozpus. vt i septimo physicoꝛ probatur. sed rady mouenꝫ: descēdētes de sole ad nos. ergo sunt cozpora. ¶ Ꝑ. nihil reuerberatur ad cozpus: nisi cozpus: quia accidēti cozpus nō obsistit. Sed rady solares reuerberantur ad cozpus solidū. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ. cozpozum est vt ex eozuz confricatione ꝛ compssione caloꝛ sequaꝫ: sed ex intersecatione radioꝛ solis ꝛ multiplicatione sequitur caloꝛ. ergo ꝛc. ¶ Item nihil agit vltra speciem suam: quia effectus nō est altioꝛ agēte: sed per lumen solis producūtur forme subst̄atiales in iferiozibus: vt patet ex Dyo. in quarto capitulo de diuinis noibus. vbi dicit ꝙ lumē solare cozpozum visibilium generationi cōfert: ꝛ ad vitam ipſam mouet. Lum ergo forma subst̄antialis sit vltra naturam accidētis in pfectione ꝛ dignitate: videtur ꝙ lumē accidēs esse nō possit. ¶ Ꝑ. ſi accidēs est: opoꝛtet ꝙ ad aliqō accidētis genus reducaꝫ: nec pōt ad aliō reduci q̄ ad genus qualitatis: cuius sibi nulla species competere videtur nisi tertia. Si ergo in tertia specie qualitatis nō sit: videt ꝙ nō sit accidēs. ꝙ aūt non sit in tertia specie qualitatis sic probaꝫ. In illa enim specie est passio vel passibilis qualitas: sed cuilibet passibili qualitati est aliqd cōtrariū. cū ergo luci nihil ꝛtrarie opponaꝫ: sed solū ꝑuatiue. ſ. tenebra: videtur ꝙ lux nō sit in tertia specie qualitatis. ¶ Ꝑ. ois qualitas passibilis ītroducit successiue in materiam: quia ſm eam cōtingit alterationis motus qui successiuus est: illuminatio aūt fit subito. ergo lumē nō est huiusmodi qualitas. ¶ Ꝑ. qualitates passibiles impsse in subiecto ab aliquo agēte remanēt per aliquod tēpus: etiā agēte remoto. vt pz in aqua calefacta: sed lumē factū in aere statiz eē dsinit ad absentiā solis illuminātis. ergo ꝛc.

Sz contra est ꝙ dicit Damascen⁹ lucē esse qualitatez ignis: qualitas aūt est accidēs. ergo ꝛ lux. ¶ Itē Aui. dicit ꝙ lux est q̄litas cozpis lucidi inq̄tuz huiusmōi: ꝛ ꝙ lumen est qualitas quā mutuat cozpus dyaphanum a cozpore lucido. ergo videtur ꝙ tam lumen q̄

Respondeo ¶ lux sit accidens.
dicendum ꝙ ista quattuoꝛ differunt

lux. lumen: radius: et splendoꝛ. Lux enim dicitur ſm ꝙ est in aliquo cozpe lucido ī actu a quo alia illuminanꝫ vt ī sole. Lumē aūt dr̄ ſm ꝙ est receptū in cozpe dyaphano il luminato. Radius aūt dr̄ illuminatio ſm directā lineā al cozpus lucidū. Et ideo vbicūq; est radius ex lumē: sed nō ꝛuertiꝫ. Cōtingit. n. lumē esse in domo ex̄ reflexiōe radioꝛū solis: q̄uis nō ex directa oppōne: ꝓpter aliqō cozp⁹ iteriacēs. Splēdoꝛ aūt est ex reflexione rady ad aliqō cozpus tersuz ꝛ politū: sicut ad aquā ꝛ ad argētū vel ad aliqō hꝫ. ex qua reflexiōe ēt rady ꝙciunt. ¶ Dis ergo visis sciendum est ꝙ circa naturam lucis ꝛ lumis est multiplex opinio. Quidā enim dixerūt ꝙ lux est cozpus qō est ipsa suba solis ex quo fluūt quedā cozpoza: ꝛ illa cozpa dicunt lumē vel radius. Hec aūt positio mltipl̄r a philosophis improbata est. Ꝓimo quia sequereꝫ ꝙ illuminatio esset motus localis cozpozum a sole fluentium cum motus vocalis nō possit esse subito: sequereꝫ illuminationē fieri successiue: q̄ successio nō posset sensum latere ſm maximū spacium ab oziēte. ſ. in occidētē: ꝛ a sole ad nos. Sedo quia sequeretur duo cozpa esse simul in eodē loco: cum totū spaciū qō illuminatur sit plenū aere: q̄uis hec ꝓ incōueniēti quidam eoꝛ nō habeāt: oio sensum negligētes. Alij vo dicūt lumē recipi in pozos aeris. Sed hoc ridiculū est: oporteret enīz obtenebrato aere pozos vacuos remanere ꝛ aerem nō totum illuminari. ꝛ multa huiusmodi. Tertio: qa illa cozpa aut decidunt de substātia solis: ꝛ sic oporteret eum quotidie minozari: ꝛ quādoq; consumi: nisi forte dicaꝫ cibari vapozibus ex aqua ꝛ terra ascendētibus: vt sic deperdita restaurenꝫ: qō est omnino fabulosū. Aut oporteret ꝙ ꝛtinue illa cozpa de nouo fiāt: ꝛ hoc vel ex materia preiacēte: ꝛ sic fierent cozruptis quibusdā alys: ꝛ cum in celo sit illuminatio sequeretur aliqua cozpa ibi cozrūpi vt alia generentur ꝛ multa alia absurda. Aut ꝙ fiāt per creationem noue materie ꝛ nature: nec poterit esse tūc illuminatio nisi per miraculum a deo. Sequeretur etiam cum cozpora creata in nihilum non reducantur ꝙ quātitas mūdi semper augmētaretur nouis cozpozibus quotidie creatis. et huiusmodi multa absurda. ¶ Ꝑ. contra ß Auic. multas rationes ponit in sexto de naturalibus. vnde hec positio tanq̄ absurda: ꝛ extranea relinquēda est: nō enim potest sustineri nisi alys ꝓncipys naturalis philosophie iuētis. Aly aūt dicūt ꝙ lumē qō est receptum in cozpore dyaphano est accidēs quia post esse completū aduenit ꝛ recedit rebus manentibus: sed in cozpe lucido lux est subst̄atia: vel ipsum cozpus lucidum ſm quosdaz. vel forma subst̄atialis eius ſm alios: hoc iteruz stare nō potest. Illuminatio enim est actio in aliud: quia lucidum illuminat. vnde si lumen in hoc aere est accidēs: opz ꝙ ꝓncipiū illuminationis in cozpe lucido sit accidēs: sicut etiā cōmē. pbat ꝙ caloꝛ nō est forma subst̄atialis ignis: qz ī cozpozibus calefactis est accidens.

¶ Preterea. nulla subst̄atia est per se sensibilis: quia quod quid ē obiectuz intellectus. Unde oportet ꝙ lux que per se videtur nō sit forma subst̄atialis. Et si dicaꝫ ꝙ illud qō videt non est lux: sed fulgoꝛ quidam. dicēdum ꝙ illud qō nos appellamus lucē est illō quod per se videt: ꝛ si forma subst̄atialis solis dicaꝫ lux nō erit nisi equiuoce: quia accidens ꝛ subst̄atia nō vniuocanꝫ ī aliquo: ꝛ sic nihil prohibet etiam lapidē vocari lucē aut tenebras: quia etiam ſz philosophum in quarto metaphysice non est inconueniens ꝙ eodem nomine apud nos significetur homo. ꝛ apud alios nō homo. Aly dixerūt ꝙ lux nihil addit supra colorez: sed ipsa euidētia coloris vocaꝫ lux vel lumē: ꝛ hāc positionem auicē. multipliciter improbat accipiēdo omnes modos quib⁹ itelligi pōt. Sensibil̄r tamē apparet esse falsuz ī noctilucis: quoꝛ caloꝛ ī nocte occultaꝫ qñ lux apparet ꝛ

quādo color videt in die lux non sentitur:sed verum q̄ p lucem videt color:quia facit colorem esse visibilē in actu. Alij dicūt q̄ lux non habet esse firmum ⁊ ratum in natura sed est tantum intentio:sicut enim dicit q̄ species coloris per acrē ad pupillam delata in aere non habet esse naturale:sz spūale. vnde ⁊ per eandē partē aeris spēs albedis ⁊ nigredis deferunt:ita etiā intētio corpis lucidi i aere relicta est lumē. Et hec opinio valde ꝓbabilis est. ¶ Primo quia cum lumē det esse spirituale colori multo fortius videtur q̄ ipsum spūale esse habeat. ¶ Secūdo:qz nulla qualitas babēs esse naturale imediate suppōsita organo visus pōt videri:lumē autē videt cōtingēs pupillam:vnde videt q̄ esse spirituale habeat:sed hoc nō videt vsq;q; verum:qa per illud quod habet esse intētionis tantū non sequit trāsmutatio nisi fm operationem anime vt in videdo ⁊ audiēdo:per illuminationē autem videmus sensibiliter naturales transmutationes fieri per caliditatē ex radys solis cōsequētem. vnde non pōt esse q̄ habeat esse intētionis tantum. Et ideo dicūt alq quibus consentiēdum videt mihi q̄ lux est forma accidētalis babēs esse ratum ⁊ firmum in natura:⁊ q̄ sicut calor est qualitas actiua ignis:ita lux est qualitas actiua ipsius solis:⁊ in alys est fm q̄ magis cum sole cōmunicant qui totius luminis est fons. Unde Auic. dicit q̄ nulla actio est a corporibus supioribus in iferiora nisi mediāte luce:sicut ignis etiaz agit mediāte calore:vñ lux ⁊ lumē differunt:sicut calor in subiecto per se calido ⁊ in calefacto. Et quia celum est primum alterās:inde sequitur q̄ omnis alteratio que est in inferioribus perficiatur per virtutez lumis:siue sit alteratio fm esse naturale:siue fm sensum:⁊ ex hoc habet lux q̄ omnibus corporibus generationē conferat:vt dicit Dyonisius:ex hoc etiam est q̄ coloribus esse spūale cōfert:scōm qō esse recipiunt in medio ⁊ in organo. vnde ⁊ ipsum lumē virtutem spiritualem habet:⁊ inde est etiam q̄ fm Augustinum lumen est medium in omni sensu:sed i visu pmo ⁊ imediate. qualitates enim visibiles sunt pores ceteris put fm esse formale sunt inuēte in corporibus inferioribꝰ fm q̄ cōueniūt cum corpore celesti:vt patet in secūdo de anima. ⁊ in zᵒ de gñatione:sed alioz sensuum mediātibus alys qualitatibus.

Ad primuz ergo dicēdum:q̄ sicut tenebra sumit quādoq; pro aere obscurato:vt supra dictū ē:ita etiaz lux pro corpore lucido sumit:⁊ sic potest intelligi q̄ Augusᵗ. lucē alys corporibus cōnumerat per modum loquēdi:quo etiam cōmenta. in secūdo de aia calorē naturalem corpus esse ꝓbat:nihilominus Augustinus nō intendit hoc asserere quasi fidei cōueniēs:sed sicut vtens bis que philosophiā addiscēs audierat. Et ideo ille auctoritates parū cogūt. ¶ Ad zᵐ dicēdum:q̄ non intelligitur coniunctio ⁊ separato luminū:nisi fm intēsionem ⁊ remissionem luminis multiplicatis vel subtractis luminaribus quorum rady confusi esse,dicunt propter luminarium distinctionem. ¶ Ad 3ᵐ dicēdum:q̄ illa divisio ignis sic intelligēda est:vt p lucem intelligat ignis fm q̄ in propria materia est:vt sic ꝺiuctiue sumat. per alia vō fm q̄ est in materia aliena:per carbonē quidem fm q̄ est in sicco terrestri:per flāmam autem fm q̄ est in humido aereo:⁊ sic ipsemet se exponit in libro de animalibus. sed tamē auctoritates Aristotelis que exemplis inductis sumunt nihil valent. quia ipsemet testat in pncipio de generatione q̄ i eis non querit subiectū sed modū:vnde inducit ea nō ad asserendū:sed quia erant suo tēpore apud quosdam ꝓbabilia. ¶ Ad quartū dicēdū fm Auic. q̄ cum dicit radius moueri vel descēdere nō ꝓprie dicit:sed trāsumptiue:ex eo. s. q̄ alteratio illuminationis incipit ab eo qō supra nos est:per quē etiā modum possumus dicere calorē ascēdere vel descēdere. ¶ Ad 5ᵐ dicēdum:q̄ radius non dicitur reuerberari ad corpus solidum:sicut repulsum fm motum localē sicut pila quedam:sed inquātum obsistit sua densitate illuminationem:per quem etiam modum alie qualitates reflectunt. ¶ Ad sextum dicendum q̄ ex interfectione radiorum non sequit calor sicut ex confricatione corporum:sed quia ex occurrentibus multis radys:ad vnum punctū oportet multiplicari lumen ⁊ ex hoc multiplicat calor inquantum lumē:ex hoc q̄ est qualitas p̄mi alterātis:habet q̄ ad alterationem iuuet:⁊ pcipue fm illam qualitatē que est simpliciter:⁊ maxime actiua. s. calor:ac per hoc virtuti p̄mi alterātis maxime conformis. ¶ Ad septimuz dicēdum:q̄ forma substātialis educit in actum per virtutem celi:⁊ ideo oportet q̄ lumen quod per celum in inferiora agit generationem rebus conferat. ⁊ ad formam substātialem moueat inquantum agit in virtute ipsius celi: sicut etiam calor ignis mouet ad formam substantialem ignis fm q̄ agit in virtute forme substātialis a qua fluit. ¶ Ad octauum dicēdum:q̄ lux:⁊ etiam lumen in genere qualitatis est:vt dicit Auicēna:⁊ quia passionem in sensu infert: oportet q̄ sit in tertia specie:nec tamen oportet q̄ contrarium habeat:eo q̄ est qualitas illius corporis:quod a contrarys natura remouit:vt sit vniuersaliter mouēs alterās ¶ Ad nonum dicēdum:q̄ successio que est in alia ratione aliarum qualitatum contingit ex hoc q̄ in patiente est q̄litas contraria que resistit actioni alterantis:quā oportet successiue expelli. Sed cum lux non habeat contrarium: sicut nec forma substantialis:ꝺyaphanum ad presentiam illuminantis statim lumen recipit:sicut materia facta necessitas per alterationez precedentē recipit formam substantialem. Et ideo sicut generatio est terminus alterationis:ita illuminatio motus localis:quo illuminās sit ꝑsens illuminato. vt dicit Lōmen. in sexto phȳsicoꝝ. ¶ Ad decimum dicēdum:q̄ sicut dicit Dyonisius in quarto capitulo de diuinis nominibus lumen solis recipitur in diuersis corporibus diuersimode fm diuersam capacitatem eoꝝ: ⁊ ideo aliqua sunt que illuminantur in superficie tantum vt corpora opaca. Aliqua vero sunt que illuminantur etiā in profundo:sicut ꝺyaphana:que tamē lucez non retinēt: quia impfecte lumen recipiunt. vnde oportet q̄ lumen in eis cesset absente illuminānte. Alia vō sūt que pfecti lumē recipiūt:⁊ lumē tenēt vt carbūculus ⁊ huiusmodi.

¶ Utrū productio lucis cōueniēter reciteᵗ. IIII.

A B quartuz sic proceditur. videtur q̄ inconuenienter lucis productio recitetur. Cum enim deus lux sit:nō decet eum vt a tenebris opera sua inchoet:sed ante lucez tenebre fuerūt. ergo videtur q̄ lux debeat esse de primo creatis:non ad opus distinctionis:sz ad opus creationis pertinens. ¶ Preterea. lux inuenitur in pluribus corporibus:nec omnium corporū est lux vna. ergo videtur q̄ inconuenienter vnius tantum lucis productio describatur in illo tantum loco existentis:vbi nūc est sol vt in littera dicitur. ¶ Preterea. dies et nox non fuerunt nisi fm accessum ⁊ recessum luminarium:sed hoc nō potest esse:nisi per motum circularem lux deferatur: cum ergo firmamentum quod circulariter mouetur secūda die sit factum:videtur q̄ inconuenienter in prima die fm lucem:tunc creatam fuisse dies ⁊ nox commemoratur. ¶ Preterea. omne quod fit ex aliquo:fit ex incontingenti:ideſt contrario. vt ex primo phȳsicoꝝ patet:sed soli non est aliquid cōtrarium. ergo nō potest esse q̄ ex luce tūc creata sol factus fuerit. ¶ Preterea. vt in secundo metheoꝝ habetur nubes ex vapoꝝibus congregatur qui ex terra ⁊ aquis resoluti superius ascēdūt:sed corpora

superiora non cōmunicant in materia cum iferioribus vt supra dictū est. ergo lux ex qua sol q̄si ex materia postmodum factᵒ dī nubes ee nō potuit.

Sed in cōtrarium sunt que in littera dicuntur.

Respōdeo dicēdū q̄ sicut dictū est lux est qualitas actiua corporis celestis:sicut calor est q̄litas actiua ignis. Calor autē habet quādā actionē cōmunem in quantuz est calor:qz fm q̄ in diuersis rebus inuenit determinat sua actio ad determinatos effectᵒ:sicut calor qui est in boe operat ad cōuersionē cibi in carnē humanā ⁊ in plāta ad substātiā plante:ita etiam ⁊ lux:q̄uis habeat actionē ꝺsequētē naturā lucis inquātū huiusmodi:determinat tñ sua actio fz q̄ in diuersis recipit ad diuersos effectus. vñ aliū effectū habet radius saturni q̄ Jouis. scōz boc q̄ dico q̄ ipsa lux fm vtutē cōem ptinet ad opus distinctionis sicut ⁊ calor:sed ideo iter opa distictionis p̄mo ponit:qz p̄mi corporis q̄litas actiua est. Sed postea determinatio ad diuersos effectᵒ fm diuersas vtutes corporibꝰ celestibꝰ collatas ptinet ad opus ornatus. Et iō dicit Dionysiᵘˢ in 4.ᵒca ᵈᵉ diuinis noibꝰ q̄ lumen solare est illud lumē qō Moyses in tribꝰ diebꝰ nostri tpis narrat:q̄uis tūc ifforme esset:qz. s. terminatio vtutis nō aderat.

Ad primuz ergo dōm. q̄ circa hoc est duplex opīo. Quidā. n. dicūt q̄ opus distinctionis statim cū ope creationis incepit:⁊ ideo stati lux creata est cū p̄mo creatis. Et sic patet q̄ nō a tenebris opᵒ dei ichoauit. Et hoc qdē oz dicere fm expositionē Augustini:q̄uis etiā Augustinus velit q̄ productio iformis māe itelligatur ante oēm diē nō tpe:sed natura. Alij vō dicūt q̄ p̄us tēpore fuit opus creationis:⁊ postea per aliqō iterualluum tpis formata est lux:⁊ tūc dies p̄mo icepit. vñ dicūt opus creationis añ oēm diē fuisse. Et hoc qdē magis ꝺsonat lre Genesis fm suū sensum planū:statim. n. posita creatione tenebras sup faciē abyssi ꝺmemorat:⁊ postmodū de lucis productione dicit:nec tñ est incōueniēs tenebras ꝑcedētes non i gñe ꝑuationis ponere:qz ꝑuatio ee nō potuit anteq̄ natura habitus oppositi. s. lucis corporibꝰ indita esset:sicut nec catulus añ nonū diē cecus vel p̄uatus visu dicit. vñ p tenebras ꝑcedētes lucē impfectio corporalis nāe ostēditur. quā qdē ex ꝺo nō bz a quo bz oīo id qō ꝑfectōis est:deceꝑs est autē vt ab impfectione ad perfectuz diuina opa adducerētur:vt sic ab ipso oīs pfectio esse ostēderet. vnde dicit Augustinus in zᵒ sup Genesiz. q̄ si aliquid impfectū deus fecisse dicat qō postmodū ipse pficeret:nihil reprehensionis habz ista snīa. ¶ Ad zᵐ dōm q̄ in lucis ꝓductiōe itelligit ꝓprietas luciditatis ⁊ ꝺyaphaneitatis que ad lucis genus reducit oibus corporibꝰ lucidis ⁊ ꝺyaphanis collata fuisse: sed tamen fm Dyonisium in 4.ᵒca ᵈᵉ diuinis noibꝰ sol est p̄ncipiū ⁊ fons luminis illuminās supioza ⁊ iferioza corpora: ⁊ ideo p lucē illā ipse itelligit lumē solis:tūc ifforme:⁊ magister etiā dicit in littera q̄ ex ea formatū est corpus solis. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q̄ circa hoc est duplex opīo. Damascenus. n. dicit q̄ in illo die fiebat dies ⁊ nox per ꝺtractionem luminis ⁊ emissionē:sicut etiā suos radios retraxit in terra egypti cum alibi lux eēt. vt dī Exo. ioº. Et sil'r in passione dñi qñ tenebre facte sunt sup terrā. vt habet Matħ. zvıº. Sz hoc nō pōt eē:quia illuminare est actio a corpore lucēte p̄ueniēs fm necessitatē nature:⁊ ideo opz q̄ semp illumiet corpora sibi directe opposita:nisi forte ponerē habere aliqua coopcula:sicut sunt palpebre oculoz:q̄bus se tegeret: qō est ridiculū dicere. Aut nisi ponat hoc vtute diuina fieri:⁊ quasi miraculose:⁊ hoc nō ꝺuenit ponere in p̄ma institutione nature. vt Augustinus dicit. Et ꝑterea exēplū de passione cristi nō est ꝺueniēs:quia obscuritas illa nō fuit facta per cōtractionē radiorum solis:sed per interpositionem corporis lunaris. vt Dyonisius in epistola ad policarpum dicit:sicut etiam fit in eclypsi solis:q̄uis tūc tēpus nō esset eclypsis:vnde miraculosa fuit. Et ideo aly dicūt vt in lra dicit q̄ dies ⁊ nox fiebāt per motū circularem illius lucis q̄ accedebat ⁊ recedebat:nec ē icōueniēs subas spheraz q̄ lucē reuoluerēt a pncipio creationis fuisse q̄bus postmodum alique virtutes collate sunt in opibus distinctionis ⁊ ornatus. Aut si substātie spherarum nō erāt suis figuris determinate ipsum corpus lucidum naturaliter circulari ter mouebatur:cum esset de natura quinte eētie:⁊ ita suo motu circulum describebat sicut lapis suo motu lineam rectam fecit rectius etiam q̄s ars. ¶ Ad quartū dicēdum q̄ substātia corporis solaris a pncipio creatiōis in sua forma substātiali fuit:vñ ipsum corpus lucidum substātia solis fuit:sed dicit ex eo sol quarta die factus p additionem noue vtutis:sicut dicitur ex homīe nō musico fieri homo musicus. ¶ Ad quintū dicēdum:q̄ nō fuit nubes fm veritatē substātie. sed fm similitudinē proprietatis:quia sic nubes lucida recipit lumē a sole in minori claritate q̄s sit ipso fonte:ita etiā suba solis habuit p̄mo lumē impfectū: qō postmodū quarta die ꝺsūmatum est.

¶ Utrum pr̄ faciat oīa per filium. V.

A D quintuz sic proceditur. videtur q̄ pater non faciat omnia p filium. Illud enim per quod fit aliquid imediatius se habz ad effectum q̄ faciēs per ipz. sed filius nō est immediatius pncipium rerū q̄s pater cum ambo eque immediate operentur. ergo pater per filium non operatur:¶ P. per. denotat habitudinem cause:sed filius respectu nullius quod est i patre causa vel pncipium dici potest. ergo filius non est per quem pater operatur. ¶ P. fm Damascenum:excogitatio dei est opus eius:sed non potest dici q̄ pater sit sapiēs per filium vel intelligēs:ergo videt q̄ nec per filium opetur: cum idem sit deo esse quod operari. ¶ P. per. notat causam mediaz:filius autē est causa p̄ma. ergo videt q̄ nō cōueniēter dicatur pr̄ per filium opari.

Sz contra est qō dicit ad hebre. p̄mo. Quez constituit be. vni. per quē fecit ⁊ secula. ¶ P. quilibet artifex per suam artem opatur. sed fm Augustinum filius est ars patris plena rationū viuētium. ergo pater per filium operatur.

Respondeo dicēdo q̄ operari per aliquez dicitur dupliciter. Uno modo operari p virtutem alicuius:sicut dicitur baliuus opari per regem. s. p potestatē regis sibi cōmissaz que immediatior est operi q̄s virtus eius:⁊ boc modo nec pater per filiuz:nec filius per patrē dicitur opari:quia vna ⁊ indiuisibili virtute ambo operantur. Alio modo dicit aliquis operari per aliquem: sicut per operantē. Et hoc modo rex per baliuum operari dicit. ⁊ huius distinctionis ratio est:quia cum operatio sit medium inter operantez ⁊ opatum causalitas importata per prepositionē. per. potest referri ad operationem fm q̄ exit ab operāte:⁊ sic dicitur aliquis opari per illuz qui est causa q̄ iste opetur:⁊ est ille cuius virtute operatur. vl' potest referri ad operationē fm q̄ terminatur ad opatum:⁊ sic dicitur aliquis operari per illud quod est ab opante ordinatum ad operatuz:vt causa. vnde designatur auctoritas in operante respectu eius per quem operatur:in quo ē causalitas respectu operati:sed hoc contingit dupliciter. Uno modo quādo illud quod ordinatur ab opante:vt causa operati est causa eius fm virtutem aliam a virtute operantis:quaz tamē ab ipso recipit:⁊ hoc oportet esse instrumentum operantis: inquantum est motum ab operante

Universidad de Deusto

vel per impliū: sicut seruus: vl' motu corporali: sicut res inanimate vt securis. Unde pbs dicit in 8° ethycoꝝ. q̄ suus est sicut organū aiatū ꝛ organa sunt: sicut serui iaiati: ꝛ hoc modo pater per filiuꝫ nō operaī sicut beretici itelligebāt ¶ Alio modo q̄ eadē vtute opaī: quā trī ab operāte recipit: ꝛ sic dicimus patrē per filiū opari: qꝛ est causa ipsoꝝ operatoꝝ vna ꝛ indiuisibili vtute cum patre: quā tamē a patre nascendo recipit.

Ad primuꝫ ergo dicēdū q̄ tuis deus opet effect⁹ nature p causas nāles: ipse trī ꝺimediate in oib⁹ effectib⁹ nature opaī: vñ multo fortius imediate opaī in his que per filiū facit: cuius est eadē numero vtus que est ꝛ patris. ¶ Ad 2ᵐ dicēdū. q̄ causalitas ꝓpositionis nō referī ad operātē: sed ad opatū: vt dictuꝫ est. ¶ Ad 3ᵐ dōm. q̄ cuꝫ dī pater itelligit nō ꝺnotaī aliq̄d: respectu cuius filius possit esse ꝑncipiū: ꝛ ideo nō pōt dici q̄ pī p filiuꝫ itelligat vel sciat: sicut dī i illis que effectū in creatura importāt. ¶ Ad 4ᵐ dōm. q̄ pmū dī quo nō est aliq̄d ꝓus: illa aūt auctoritas patris respectu filij inquantū filius a patre hꝫ ꝛ esse ꝛ opari: rōne cuius pater p filiū opaī non facit patrem filio maiorē vel prioꝛē esse. vnde nō segī q̄ filius nō sit pma causa ex hoc q̄ pater per filium opaī.

¶ Expositio textus.

Ic notāduꝫ est q̄ dies ꝛc.) Dic ponit acceptiones diei. vna est fm q̄ dicimus diē nāleꝫ qui hꝫ .24. horas. ꝛ sic sumiī qō habeī Bene. i. factū est vespere ꝛ mane dies vnus. Alio modo fm q̄ dicīt artificialis. s. tēpus quo sol nostꝝ hemisperiū illumiat. ꝛ hoc modo sumiī cum dī q̄ tenebras appellauit nocte ꝛ lucē diē. Nō ab auroꝛa: sed a plena luce ꝛc.) Uideī hoc esse falsuꝫ: qnia a plena luce que est in meridie vsq̄ in mane: alterius diei nō sunt .24. horeꝛ ita pmus dies non habuisset tot horas: sicut in lra dicitur. ¶ Ad qō dōm: q̄ in pmo die dicīt dies nō habuisse auroꝛā: nō quin lux illa que suo motu diem faciebat in oriētem creata non fuerit. sed qꝛ pme illi illuminationi tenebre cōmixte nō erāt: sicut modo est: eo q̄ auroꝛa nūc est finis noctis ꝛ ꝑncipiū diei: qō tūc nō ꝺtigit. (Potest etiaꝫ illud accipi ꝛc.) Nec expositio differt a ꝓdicta in hoc q̄ ꝓdicta sumebaī fm opationē quā filius a patre hꝫ: hec vo sumiī ex parte operātis fm q̄ filius qui est operās a patre est (Si eniꝫ causa eius pī est ꝛc.) Dic cōiter ꝛ ipse ꝓie Chrisostomus logtur. Non enim ꝓprie in diuinis psonis causa recipiī: sed noīe ꝑncipy vtimur ad signādū ordinem psonaꝝ: ꝛ de hoc in pmo libro dictū est.

¶ De opere secunde diei qua factum est firmamentum. ¶ Distin. XIIII.

Dixit quoq̄ deus fiat firmamētum in medio aquarū: ꝛ diuidat aquas ab aqs. Diuisitq̄ aquas que erant sub firmamēto ab his que erāt sup firmamētuꝫ. Sciendū est q̄ illius celi hic describitur creatio: sicut ait Beda super Genesim: in quo fixa sunt sidera: cui superpositе sunt aque in aere ꝛ in terra: ꝛ superpositе alie: de quib⁹ dicīt. Qui tegis aquis superioꝛa eius. In medio ergo firmamentuꝫ est: idest sidereū celum: quod de aquis factum esse credi potest. Cristallinus eniꝫ lapis cui magna est firmitas ꝛ perspicuitas: de aquis factus est. Si quē ꝙo mouet quomodo aque natura fluiꝺe ꝛ in ima labiles super celū possit cōsistere de deo scriptū esse meminerit: q̄ ligat aquas in nubibus suis. Qui eni infra celū ligat aquas ad tēpus vaporib⁹ nubiū retentas: pōt etiam sup celi spheraꝫ non vaporali tenuitate: sed glaciali soliditate aquas sueīspdere ne labanī. Quare aūt ꝛ ad qd condite sint: ipse nouit qui cōdidit. Ecce ostēsum est his verbis q̄ celum factū sit. s. illud in quo fixa sunt sydera: idest qō excedit aerē ꝛ de q̄ materia. s. de aqs: ꝛ q̄les sint aque que sup illud celū sunt. s. vt glacie solidate sunt.

¶ Alij putant celum illud esse ignee nature: qb⁹ consentit Augustinus.

Uidam vero celuꝫ qō excedit aeris spaciuꝫ: ignee nature dicūr: asserētes sup aerē purū ignem esse qui dicitur esse celū: de quo igne sydera ꝛ luminaria facta esse coniectāt: qb⁹ Augustinus consentire videī. Utrū vero nomine firmamenti celū qō excedit aerē: an ipse aer hic intelligaī: idem Augustinus querit nec absoluit. Magis tamē approbare videī celū illud hic accipi: qō spacia aeris hic excedit: aquas vero que sup illō celū sunt dicit vaporaliter trahi: ꝛ leuissimis suspēdi guttis. Sicut aer iste nubilosus exallatione terre aquas vaporaliter trahit: ꝛ per subtiles minutias suspēdit: ꝛ post corpulētius conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo pōt aqua sicut videmus ad tātas minutias puenire: vt feratur vaporaliter super aerem aqs naturaliter leuioꝛem cur non credemus etiā super illud leuius celū minutioꝛibus guttis ꝛ leuioꝛib⁹ imanare vaporib⁹. Sed quoquo modo ibi sint ibi esse non dubitamus.

¶ Quales sint aque: ꝛ que sit figura firmamēti.

Queri etiam solet cui⁹ figure sit celū. Sed spiritꝰ sanctꝰ: cuius auctoꝛes nostri sciuerit per eos dicere noluit: nisi qō ꝓfuit saluti. Queriī etiaꝫ si stet: an moueaī celū: si moueī iquiūt: quomodo est firmamentū: si stat: quomodo fixa sydera in eo circūeūt: sed firmamentū dici potest: non propter stationem: sed propter firmitatē vel terminum aquaꝝ intransgressibilē: si aūt stat: nihil impedit moueri ꝛ circuire sydera.

¶ Quare tacuit scriptura de opere secūde diei: quod in alijs dixit.

Post hec queri solet: cure hic nō est dictuꝫ sicut in alioꝝ dieꝝ opib⁹. Uidit deus q̄ esset bonuꝫ: sacm aliqō hic cōmendaī. Ideo enim fortassis non est dictū: quod tī sicut in alijs factum est: quia binari⁹ principiū ē alteritatis ꝛ signū diuisiōis.

¶ De ope tertie diei qñ aq̄ ꝙgregate sūt i vnū.

Sequ. Dixit de⁹. Cōgregēt aq̄ i vnū locuꝫ: ꝛ appareat arida. Tertij diei op⁹ ē ꝙgregatio aq̄ꝝ in vnū locū. Cōgregate eniꝫ sunt oēs aq̄ celo inferiores in vnā matricē: vt lux que ꝑterito biduo aquas data luce illustrauerat: i puro aere clarioꝛ refulgeat: ꝛ appeat terra q̄ coopta latebat: ꝛ q̄ aqs limosa erat fieret arida ꝛ germinibus apta. Eodē eni die ꝓtulit terra herbā virentē: lignūq̄ faciens fructū. Si aūt q̄raī vbi ꝙgregate sūt aque q̄ totū texerant spatiū vsq̄ ad celuꝫ: potuit fieri vt terra subsidens cōcauas partes ꝑberet vbi fluctuantes aquas reciperet. pōt et credi primarias aqs rariores fuisse: q̄ sic nebule tegerēt terras: sed ꝙgregatiōe esse spissatas: ꝛ ideo facile i vnū posse rediꝺi locum.

¶ Quo oēs aque sunt in vnū locū congregate: cū multa sint maria ꝛ flumina.

Quesq̄ ꝙstet eē multa maria ꝛ flumina: in vnū rī locū dicit aquas cōgregatas pp ꝓtinuatiōem oium aquarū que in terris sūt. Quia cūcta flumia ꝛ maria magno mari iungūī. Ideoq̄ cū dixerit aquas ꝙgregatas in vnū locuꝫ: deinde dicit pluraliter ꝙgregatiōesq̄ aq̄ꝝ pp multifidos sin⁹ eaꝝ: qb⁹ oib⁹ ex magno mari principiū est.

¶ Diuisio textus.

Determinato prio ope distinctiōis q̄ lux formata ē. Dic determiat de ope scde distinctiōis: qō secūde diei ꝙpetit: i q̄ firmamētū eē fcm describitur. Diuidit aūt hec ps i ptes duas. In pria oīdit distinctiōem scdo die factam. In 2ª mouet q̄sdā qōnes. ibi (Queri ēt solet cui⁹ figure ꝛc.) ¶ Circa pᵐ duo facī. prio determiat op⁹ prie distinctiōis fm pōneꝫ q̄rūdā diceūtiū firmamētū ex aqs fcm eē. 2º scdo exponē eoꝝ q̄ dicūt firmamētū eē de nā ignis. ibi. (Quidā vo celū ꝛc.) (Queri ēt solet ꝛc.) Dic mouet tres qōnes. Prima de figura celi. 2ᵃᵐ de motu ei⁹. ibi (Queriī aūt si stet ꝛc.) Tertia quaī ptermittit h⁹ diei bñdictio. ibi (Post h̄ q̄ri solet ꝛc. (Sequiī. Dixit deus ꝛc.) Dic ponit op⁹ 3ᶜ distinctionis: ad qō 3ª dies deputaī. Et circa h̄ duo facī. Prio describit opus tertie diei. 2º mouet q̄sdā qōnes circa h̄ ibi (Si aūt queritur ꝛc.) Ubi p q̄riī ō ꝙgregatiōe aq̄ꝝ. 2º ō vnitate ꝛ plānitate eaꝝ. ibi (Cūq̄ multa ꝓstat eē maria ꝛc) ¶ Qō I.

Querūtur gnq̄. Primo vtrū supra firmamētū sint alique aque. Scdo cuius nāe sit firmamentum. Tertio a quo moueatur. Quarto de numero celoꝝ. Quinto de opere diei tertie.

¶ Utrum aque sint super celos.

Ad primum sic ꝓcediī. vī q̄ aque super celos sint: qꝛ vt dicit Augu. maioꝛ ē sacre scripturī auctoꝛitas q̄ oīs humani ingeny pspicacitas: hꝫ scriptura i pluribus locis aq̄s sup celos eē ꝙmemoꝛat. q̄ vī q̄ nulla rōne negādū sit. ¶ Ꝓ. hō dī minoꝛ mūdus: qꝛ in eo ē silitudo totiꝰ vniuersi: hꝫ i corꝑe humano cerebꝝ i quo ē frigiditas fm pōm ē positū supra coꝛ: qō ē fons totiꝰ caliditatis. q̄. vī q̄ in vniuerso aqua sit supra ignē collocata ꝛ supra solē. ¶ Ꝓ. fm pōm in scdo celi ꝛ mūdi: coꝛpa celestia per velocitatē sui motꝰ in inferioꝛib⁹ caloꝛē generāt. sed saturn⁹ iter alios planetas velocissime mouet motu diuturno. qꝛ i ꝓtib⁹ sphere q̄to ps plus distat a centro: tāto velocius moueī: q̄ oportebit fm h̄ q̄ saturn⁹ sit calidissimi effcūs: cui⁹ ꝛriū ab astrologis dī: opꝛ q̄ ibi eē aq̄s: p quaꝝ ꝓpinquitatē caloꝛ saturni minuaī. ¶ Ꝓ. oē cōtinuū diuisibile ē in infinitū: hꝫ qꝛ aqua aliquo mō diuisa p rarefactōem ad aliquod spaciū aeris ascēdit: vt q̄ñ vapores eleuāī. q̄ tīn poterit diuidi: q̄ supra celū ascendet: et ita vī aquas sup celū eē.

Sed contra coꝛpi eiusdē spēi debeī vn⁹ locus nālis fm nūeꝝ. vñ in 3º physicoꝝ dī q̄ ad eūdē locū moueī pars terre ꝛ tota terra: sed oīs aq̄ oī aq̄ ē eadē fm spēm: vt pbs dicit. Cū q̄ nālis locus hꝰ aque sit sub aere ꝛ sup terrā: qō motꝰ ei⁹ oīdit: vī q̄ supra celū locꝰ nālis aque eē nō possit. ¶ Ꝓ. fm pōm in q̄rto physicoꝝ: coꝛpꝰ ꝓtinēs se habꝫ ad coꝛpꝰ ꝓtentū sicut totum ad ptē: ꝛ sicut forma ad mām: qꝛ ꝓtinēs inueniī hīe plus de spē q̄ ꝓtētū: vñ in scdo de gñatiōe dī: q̄ spēs in terminis ē: hꝫ aqua hꝫ min⁹ de spē q̄ aer ꝛ ignis: qō eius grossities oñdit. q̄. vī q̄ nullo modo aqua naturaliter possit esse super ignem ꝛ aerem.

Respondeo dōm: q̄ circa hoc varia dcā sūt. Ambꝛo. eni i libꝛo ō spū scō vī dicere q̄ p aq̄s que supra celos sūt: spūssanct⁹ itelligit: hꝫ hoc magl ad analogiā exponē ptinet: q̄ ad lrālem: siue ad spūsanctū siue ad angelos referaī. Alij vero dicūt aquas de nā bui⁹ elemēti: qō apud nos ē: sup celos vtute dīna continēri. Sꝫ hoc remouet Augu. qꝛ in opibus sex dieꝝ: quibus nā instituta ē: nō queriī qd de⁹ facere possit sua vtute: sed qd rex nā patiaī. Aug. ēt inquirēdo tangit aliū modum: vt. s. firmamētū dicaī aer iste sup quē aq̄ p vapoꝛes ascēdunt: hꝫ hoc nō vī sacre scripture cōuenire: q̄ in firmamēto celi stellas posītas dicit: nisi forte firmamētū equiuoce sumaī. sicut Raby moyses dicit: q ēt hāc exponēs inuit. Sꝫ tī melⁱ possum⁹ dicere q̄ itelligaī de firmamēto: qō ē celum sydereū. supra qō sūt aque: nō qdē de nā bui⁹ aq̄ que apud nos ē: hꝫ de nā gnte eēntie habētes silitudiné cū hac aqua: rōne cui⁹ nomē aque scriptura eis attribuit occulta p sensibilia nota manifestans. Nec autē silitudo non pōt attēdi in se fm lucidum ꝛ diaphanū in qb⁹ inferioꝛa coꝛpoꝛa cōueniunt cū celestib⁹: vt in secūdo de aīa dicīt. Et ideo sicut celū empyreū dicīt quod ē simile igni in hoc q̄ ē lucidū totum. ita etiaꝫ celū cristallinū vl' aqueum dicīt inquātū conuenit cū aqua in hoc quod est diaphonū: siue q̄ sit aliqua pars eius lucēs: sicut ē i celo sydereo: cuius quedam ptes lucent. s. stelle. Et aliqua ps ē diaphona: huic ēt videī consonare quod supra dixerat magister: q̄ p aquas intelligit prima mā: de cuius subtiliori pte facte sunt aque que sup celos sūt: vt sic nō cogamur ponere aquas elemētū supra celos eē: hoc aūt celuꝫ aqueum ē noua sphera: ad quā primo reducūt astrologi motū oꝛbis signoꝝ cōem oībus stellis qui ē de occidente in oriētem: ꝛ iteꝝ sphēram decimam ad quā reducūt motum diurnū: qui ē de oriēte in occidēte.

Ad primum q̄ dōm: q̄ i hoc nihil auctoꝛitati scripture derogaī si diuersimode exponitur: dūmodo hoc firmiter teneaī: q̄ sacra scriptura nihil falsum contineat: constat tī in scriptura sacra multa metaphoꝛice tradita: que scōm planam superficiē lre

intelligi nõ valẽt. ¶ Ad scõm dõm: q nõ opz eẽ eundem sitũ ptium in vniuerso qui ẽ in hoc: qz in vniuerso ordinãtur corpora super nos: fz q minus sũt immãlia: sed in hoc fm q expedit ad conseruatiõem vite z ad ꝓuenientẽ exercitiõem aie: z pp hoc illud qõ ẽ pncipium vite: i homine. s. cor ẽ in medio positũ: vt ab oi lesione ꝺseruetur: z vitam ꝓportionalr in oẽs ptes corpis diffundat: sed celũ qõ pp suã impossibilitatẽ ẽ ꝺseruãs nõ ꝺseruatus a corpe alio: ẽ in extremo positũ: quasi ꝺtinẽs: cui⁹ tñ motꝰ ẽ vt ꝓria quedam natura existẽtib⁹ oĩb⁹: vt in octauo physicoꝝ dr ad similitudinẽ motꝰ corꝺis in aĩali: vt dicit ⁊Raby moyses. ¶ Ad tertiũ dõm: q saturnus bz infrigidare ex ꝓpria z virtute ꝺnte spẽm suam: vñ nõ opz q ad eiꝰ infrigidatiõem aque sup celos ponãtur: ga si ibi eẽnt ipm nõ infrigidarent: cũ sint de nã gnte eẽntie nõ susceptibilis peregrine ipressionis: qõ itez si eẽt possibile magis infrigidaret stellas octaue sphere: velut sibi ꝓpingozes: quarus tñ qdam inueniũr eẽ calidissimi effcũs. ¶ Ad q̃rtũ dõz: q corpa nãlia in infinitũ diuidi nõ pñt: qz oium nã consistẽtiũ: vt in scõo ō aĩa dr: ẽ terminus magnitudinis: nec tñ in augmẽto: sed ẽt in diminutiõe. z iõ ẽt ẽ inuẽire minimã carnẽ z minimã aquã: vt in ꝓio physicoꝝ dr: z ideo i qualibet spẽoz eẽ terminũ quẽdã rarefactiõis vltra quẽ spẽs nõ saluaẽ. Uñ vltima raritas ad quã põt pueniri: est fm q mã ẽtat sub forma ignis: vt dicit ꝓmentator in 4° physicoꝝ. Uñ posset aq̃ tñ rarefieri: q iã non eẽt aq̃: nec vapoꝛ. sed aer vel ignis. ¶ Ꝑ. cũ ignis sit maxie actiuꝰ nõ posset pertrãsire regionẽ ignis vapoꝛ: ille qui consumaretur: z adhuc min⁹ possibile eẽt: vt suba ozbiũ penetraret: q fm oẽs sũt indiuisibiles: nisi metaphozice diuidi dicãt.

¶ Utꝝ firmamẽtũ sit de nãinferioꝝ corꝑoꝝ. II.

B secundus sic ꝓceditur. vr q firmamẽtum sit de nãinferioꝝ corꝑoꝝ. Dicit eni Basiliꝰ in examerõ. q ẽ de nã ignis. In lra ẽt dr q est de aqua in modũ cristalli cõgelata: que duo constat eẽ nã inferioꝝ corꝑoꝝ. g̃ et firmamẽtũ. ¶ Ꝑ. ignis ẽ nobilior simũ corꝑoꝝ inter elementa: sed nõ ẽ ꝓbabile vt nobilissimum corꝑ⁹ in opibus creationis ptermitteretur: cum g̃ scriptura spãlem mẽtionem de igne nõ faciat: vr q nomine firmamẽti intelligaẽ. ¶ Ꝑ. oẽ agens agit simile: fz corꝑa supioza in inferioꝛib⁹ habẽt effcm caliditatis z bumiditatis. g̃ vr q qualitatib⁹ efficiantꝰ: z ita vr eẽ de natura inferioꝝ corꝑoꝝ. ¶ Ꝑ. ꝓprium ignis est fm phm esse spẽ subtilissimũ corꝑoꝝ: sed nihil corꝑoꝝ ẽ celo subtilius z nobilius. ergo videtur q celum sit ignis: z sic idẽ qõ ꝑ⁹.

Sed contra Dionysiꝰ dicit in 4° cap. de di. no. q celi z stelle habẽt subam ingenerabilem z invariabilem: sed inferioza corꝑoza sũt generabilia z variabilia. g̃ firmamẽtũ nõ ẽ de nã inferioꝝ corꝑoꝝ.

¶ Ꝑ. cum nã sit ꝓncipium motꝰ z getis: opz q per motũ iudiciũ de nã corꝑis accipiam⁹: sed motꝰ circularis nãlis celo est: qz est ꝓmus motꝰ: motꝰ ãt violẽtus nõ põt eẽ primus: nulli aũt inferioꝝ corꝑoꝝ nãlis est motꝰ circularis: g̃ opz q celum nõ sit de nã inferiozum corꝑoꝝ nec bẽns ꝺrium: sicut nec motus eius.

Rẽspõdeo dõm: q circa hanc qõnem fuit ꝓbozum diuersa positio. Oẽs eni ante Aꝝ. posuerunt celum eẽ de nã quatuoz elementozum. Aristo. aũt primꝰ hãc viam improbauit: z posuit celũ eẽ q̃ntam essentiã sine grauitate z leuitate: z alys cõtrarys: vt ꝑz in ꝓio celi z mundi: z pp efficaciam rõnuz eius posteriozes phi ꝺsenserunt sibi: vnde nũc oẽs opinionẽ eius sequuntur. Sil⁹ ẽt expositozes sacre scripture i hoc diuersificati sũt fm q diuerꝛsozum phoꝝ sectatozes fuerunt: a quib⁹ i phi-

positionis: sed corꝑus celeste cum sit totũ vniformẽ non habet hõ diuersitatẽ in partibus. ergo videt q nõ possit eẽ motũ ab anima.

Sed contra ẽ qz ꝓbaẽ in 7° phicoꝝ: q oẽ qõ movet localr opz reduci in ꝓmũ quod ex se mouetur: sed ex se motũ non põt eẽ: vt ꝓbatur ibidẽ nisi illud cuius vna pars ẽ mouẽs: z altera mota: z oia talis motus ẽ motus vturis apprehẽdẽtis. g̃ opz motũ celi eẽ ab aliqua virtute apꝑhẽdente. ¶ Ꝑ. oĩs motus nãlis ẽ corꝑis exĩtis extra vbi suum. hoc ãt ẽ ipole in celo ponere. g̃ motus celi est ab aliqua apprehẽsione.

Rẽspondeo dõm: q circa hoc est multiplex opinio. Quidã enim dicũt: q sicut motꝰ alioꝝ corꝑoꝝ simpliciũ est ex naturis eoꝝ corꝑalib⁹: ita ẽt motus corꝑis celestis. Illud aũt non vr esse verum qz oĩs motus est ab aliquo motore: In motu ãt corꝑoꝝ simpliciũ: q̃uis forma nãlis sit ꝓncipiũ motus: non autem ẽ motor. Sed eẽntialis motor ẽ generãs qõ dedit formaz z accitãlis ẽ remouens ꝓhibẽs: vt ꝓbaẽ in octauo physicoꝝ. que nullo modo ꝓpetunt corꝑori celesti. ¶ Et preterea motꝰ nãlis ẽ ad vnam partẽ tñ z perficitur quiete naturali: z est corꝑoris existentis extra vbi naturale que oia ẽt a corꝑore celesti aliena sunt. Et ideo aly dicunt q opz motũ corꝑis celestis eẽ ab aliquo intellectu z voluntate: fz imediate ab ipso deo: hoc ẽt ordini diuine sapiẽtie nõ congruit: cui⁹ effectꝰ ab vltima per media ꝺueniũt vt Diony. dicit. Et ideo Gregoꝛ dicit in q̃rto dialogozũ q corꝑalis creatura per spũalem admiſtratur: z ideo probabile ẽ: q aliquis intellectus creatꝰ sit motor ꝓmus celi. Sciendũ tñ q ꝑhi posuerunt diuersos motores diuersis motibus z mobilibus. vnde fm eoꝝ numerus ꝓbauerunt numeꝝ intelligentiarũ mouentiũ: vnicuiq; tñ ozbi assignauerũt duos motores: vnũ coniũctũ: quẽ dixerũt aĩam ozbis: z alterũ separatum quẽ dixerũt intelligẽtiam: cuius põnis rõ fuit: quia intelligẽtia fm eos bz formas vles que non ꝺueniũt: vt imediate dirigãt in renouationibus diuersis motus celi: z in his que per motum celi educũtur. z ideo opz bẽre motorẽ in quo sint forme particulares dirigentes in motu: z hũc dicũt eẽ animaz ozbis. Dec aũt positio parti est beretica z ptim catholice sustineri põt. Ipsi. n. ponũt q res fm ordinẽ exeũt a deo: ita q a cã prima que deus ẽ: creat imediate intelligentia a qua itez erit aĩa ozbis: z ab illa ꝓducitur suba ipsi⁹ ozb. z pro tãto põt dici motor ꝓmꝰ forma eius vel aĩa: qz dat sibi eẽ sicut cã sibi ꝓportionata. Doc aũt fides nr̃a firmatur: que solum deũ rez creatozem ponit: vt supra dictum est. Et ideo angelos qui mouẽt ozbes: proxime possum⁹ motores dicere non formas vel aias: qz ozbes recipiũt ab eis motũ tm̃: non aũt eẽ. In hoc aũt sustineri põt vt dicamus supiozes angelos qui bñt formas magis vniuersales eẽ motores sepatos z remotos: angelos autem inferiozes qui bñt formas magis ꝑticulares: vt ꝑz ꝺcm̃ ẽ eẽ motores proximos. Unde ẽt Auicen. dicit: q intelligentie apud ꝑhos sunt: qui in lege vocãt supiozes angeli vt cherubin z seraphin: aie vero ozbiuz dicũt inferiozes qui dicũt angeli ministery.

Ad ꝓmum ergo dõm: q sicut ꝺmẽtator dicit in ꝓmo celi z mũ. q motꝰ celi dicitur nãlis: nõ qz ꝑncipiũ eius actiuũ sit aliqua forma naturalis. Sed qz ipm corꝑus celeste ẽ talis nature: vt talẽ motũ natũ sit susciꝑere ab aliquo intellectu. nõ bñs naturaz repugnãtẽ huic motui volũtario: sicut ẽ in nobis. Nã eni nõ tm̃ dr de forma: fz ẽt de mã. ¶ Ad z^m dõm: q ꝑhs logtur ꝺtra illos qui ponebãt celũ de nã inferioꝝ corꝑoꝝ: tũc eni motꝰ ille eẽt ab aia cõtra nãm corꝑis moti: z ideo oporteret laborẽ z penã eẽ in mouẽdo. Sed si ponaẽ motus ille ab intellectu fm ꝺditiõez corꝑis moti: nõ ẽ ibi violẽtia nec labor. ¶ Ad 3^m dõm: sicut dicit ꝺmẽtator i lib. de suba ozbis: q corꝑ⁹ celeste nõ ẽ gñabile nec eẽ corꝛuptibile: sicut corꝑ⁹ nr̃m: z iõ nõ indiget aliqua forma vegetãte ipm. Sil⁹ ẽt motoz eius nõ acquirit cognitionem a re b⁹: fz bz sciam quasi actiuã: z ideo nõ indiget aĩa sensitiua z iõ ẽt fm ꝑhos nõ dr vniuoce aĩa celi z hoĩs. ¶ Ad 4.^m dõm: q fm ꝑhm in scõo celi z mũ. in corꝑe celi ẽ assignare drias põnum: ita q dextrũ eiꝰ dicaẽ oriens. vnde incipit motꝰ: z sinistrũ occidẽs: z superiꝰ polus meridionalis z inferius polus septẽtrionalis: z anteriꝰ supius hemispẽrium: z posteriꝰ iferiꝰ: tñ iste ptes vt idẽ ꝺmẽtator dic: diuersimode assignãtur in corꝑe celesti z in corꝑib⁹ nostris q̃tũ ad duo: ꝑmo qa in nobis iste partes figura z virtute diuersificãtur: nõ ãt in corꝑe celesti: cũ vndiq; sit sphericũ. Scõo: qa in nobis determinata pars ẽ dextra: que nũq; fit sinistra. In corꝑe ãt celi illa pars ozbis que nunc est dextra post modum fit sinistra: quia pars que nunc ẽ in oriente postmodũ est in occidẽte: qõ contingit ex hoc: q virtus exequẽs motũ in nobis ẽ actus corꝑoris cuiusdam affixa ozganis. s. musculis z neruis: quod non contigit in corꝑore celesti.

¶ Utꝝ numerꝰ rez ꝓueniẽter assignaẽ a ⁊Rabão. IIII.

B quartum sic ꝓceditur. vr q incõuenienter a ⁊Rabão numerus celoꝝ assignetur. Ponit eni septem celos. s. empyreũ: cristallinum: syderẽũ: igneum: olympiũ: etbereũ: z aereũ. Est. n. celũ sãcte trinitatis in qõ lucifer ascẽdere voluit: vt supra dcm̃ est: hoc aũt ab oibus enumeratis differt. ergo insufficiẽter videtur celi enũerari. ¶ Ꝑ. sicut in spera aeris z ignis differt cõuexum z ꝺcauũ: ita etiã in sphera celi empyrei z cristallini: sed penes conuexũ z ꝺcauum ignis z aeris sumiẽ duplex celũ: vt infra dicẽ. g̃ silr in celo empyreo bz duplex celũ assignarse. ¶ Ꝑ. ꝓeter celũ syderẽũ i quo sũt syderа fixa: sũt ẽt ozbes septẽ planetaꝝ: qui ẽt celi nomẽ sortiuntur: cũ g̃ de eis mẽtiõem nõ faciat: vr insufficiẽter celos assignare. ¶ Ꝑ. sicut aer z ignis cõicãt cũ celo in luce et diaphaneitate: ita ẽt z aqua: fz rõne hꝰ ꝺuenientie aer et ignis celũ dicũtur. g̃ vr q oportuisset silr aquam elemẽtum iter celos computare.

Sed contra vr q nõ sint tot celi: fz solũ tres: per hoc qõ legitur ꝓie Lozin. zo. Paulus vsq; ad tertiũ celum raptus.

Rẽspõdeo dicẽdo: q celũ põt noiari: aut solũ ab aliq̃ celesti ꝓpetate: aut silr a ꝓprietate z nã. Nã eniz corꝑoris celestis est vt separatũ sit a corꝛuptiõe z a cõtrarys: ꝓprietates ãt eius ꝑcipue attendũtur in altitudie situs z claritatis participatione. Si ergo noiemus celũ a nã z ꝓprietate celesti sic ẽ triplex celum: quoꝝ vnũ ẽ vniforme z imobile. s. empyreũ. Scõz vniforme z imobile. s. celũ cristallinũ. Tertiũ diforme i partibus z mobile. s. syderẽũ. Si aũt dicatur celũ a ꝓprietatibus celestibus tãtuz: sic erit q̃druplex celũ. Sũt enim duo elemẽta que simul claritatẽ lucis participant z altitudinẽ situs. s. aer z ignis: in quoꝝ vtroq; distinguiẽ pars supioꝛ quãtũ ad cõuexũ sphere ipsius: z pars iferioꝛ quãtũ ad cõcauuz: pars ergo superioꝛ sphere ignis dr celum igneũ: eo q ignis ibi purissimus est ꝓpiã nãz seruãs: ps aũt iferioꝛ eiꝰ celũ olympiũ dicit a quodã mõte q noiaẽ olympus in macedonia q vltra nubes i altũ dr pozrigi: superioꝛ vo ps aeris dr celũ etbereũ pp iflamatiõem illius ptis ex propingtate ignis: qz vt i ꝓio ce. z mũ. dr nomen etheris designat corꝑus velocis motus cito inflamabile

vel in flamās: iferioz vero pars aeris dr̄ celum aereū ī q̄ ē aer ſuās ꝓprietatē aeris nobis notū: r ī vſū nr̄z veniēt.

Ad primum g̃ dōm: q̄ celū ſancte trinitatis nominat metaphorice ipſa celſitudine maieſtatis r trāſumptiua ſilitudine q̄lis pōt eē corpozaliū r ſpūaliū ſm ꝓportionabilitatē. r iō nō oportuit vt in eandē diuiſionē cū celis corpalib⁹ vēiret. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q̄ corp⁹ illud qō nā celū dr̄: nō ē alterabile ex cōtactu alteri⁹ corpis. r iō eandē nām retinet ī q̄libet ſui eternitate. r iō ī talib⁹ corpib⁹ nō diſtinguit̄ duplex celū ſm ſupiozē r iferiozē ptē: ſic̄ in aere r igne: cui⁹ extremitates ex alteratōe corpoꝝ ꝺtigēriū diuerſis ꝓpetatib⁹ diſponūtur. ¶ Ad 3ᵐ dōm: q̄ ſub celo ſydereo iclud̄ celi ſeptē planetaꝝ: cui oēs in ℔ ꝺueniūt cū ſphera ſtellaruz fixaꝝ q̄ hūt diffozmitatē in ptib⁹ ex eo q̄ aliq̄ ps eſt lucida vt ſtella: r altera ps diaphōa: vt ſūt reliquie alie ptes orbis. ¶ Ad 4ᵐ dōm: q̄ q̃uis aqua ꝑticipet diaphonitatē: nō tñ ꝑticipat altitudinē ſit⁹: cū in plurib⁹ ſit graue q̄ leue: eſt enī graue in loco ignis r aeris: leue vo in loco terre totū: ignis vo ē leuis ſimplr̄: aer āt in plurib⁹ leuis q̄ grauis vt dr̄ in 4° ce. r mū. r iō elemētū aque nō ꝺſeq̄t nomē celi. ¶ Ad 5ᵐ dōm: q̄ ꝑ triplex celū ītelligit̄ ꝯz glo. triplex gen⁹ viſionis: vel ēt triplex hierarchia: vl̄ pōt dici: q̄ tertiū dr̄ empyreū vt tñ triplex celū ſumat̄ qō nām celeſtē hz. vt dcīn ē. ſ. empyreū criſtallinū: ſydereum.

¶ Utꝝ op⁹ tertie diei ꝺueniēter deſcribat̄. V.

A D quintū ſic ꝓcedit̄. vr̄ q̄ incōueniēter op⁹ tertie diei deſcribatur. Jn 3ª enī die fcā ē diſtinctio medy elementi ab vltio: ſed ſub medio elemēto includitur ignis aer r aq̄: vt dcīn eſt: cuz g̃ ignis r aer ſint nobiliora q̄ aq̄: vr̄ q̄ incōueniēter eoꝝ mentiōem ꝑtermiſit. ¶ ℙ. cuilibet corpi debeā loc⁹ nālis ſm exigētiaz ſue forme. Uñ ꝺmen. dicit in octauo phȳcoꝝ: q̄ quanto ignis accipit de ſpē in gñatiōe tñ hz de vbi: ſz aqua etiaz añ tertiū diē formā nālē habuerat: qō ꝑz ex ſcriptura: q̄ ipſi⁹ aq̄ in ꝓncipio mentiōem facit. g̃ a ꝓn⁹ ſue crationis i ſuū locū tēdebat. g̃ nō vr̄ z⁹ dici op⁹ ꝺgregatio aq̄ꝝ ī vnū locū. ¶ ℙ. i elemēt̄ ē talis ordo q̄ ſubtili⁹ ſe hz ad min⁹ ſubtile: ſic̄ ꝺtinēs ad ꝺtētū. vñ ignis ꝺtiet aerē: r aer aquā ſz aq̄ ēt ē ſubtilioz terra. g̃ aq̄ hz totā terrā ꝺtinere: r nō ī vnā ptē ci⁹ cōgregari. ¶ ℙ. a loco in quē mouet̄ corpus nāliter: nō pōt moueri niſi violēter: vt ī 2° ce. r mun. hēt̄. Si g̃ aq̄ nāliter ꝺgregaꝝ in vnaz ptē terre: vr̄ q̄ ad alias ptes defluere nō poſſet: niſi violēter. Nullus āt mot⁹ violēt⁹ ē ꝑpetu⁹: vt in ꝑ ce. r mū. dr̄. Cum g̃ ex mari: qō dicit̄ loc⁹ ꝺgregatiōis aq̄ꝝ: indeficiēter aq̄ ad reliq̄s ptes terr̄ deriuet̄: qō ipa perēnitas fluuioꝝ oñdit: vr̄ q̄ nō nāl̄r aq̄ in vnū locū ꝺgregēt̄: r ita incōueniēter talis ꝺgregatio in inſtitutiōe nāe ꝺmemozat̄. ¶ ℙ. i loco nāli vnūq̄q; elemētū ē puꝝ r ſimplex: ſz aq̄ in mari nō vr̄ eē puꝝ elemētū: qō ipa ſalſedo oñdit: cū aq̄ de nā ſua ſit iſipida. g̃ vr̄ q̄ nō nāliter in locum vnum. ſ. in mare aque congregentur r ſic idem quod ꝓius. ¶ ℙ. plante videtur ad ornatum terr̄ ptiere: ſz ad ornatū deputāt̄ tres vltimi dies. g̃ i ope tertie diei ō ꝓductiōe plantaꝝ mētio faciēda nō erat.

¶ ℙ. herbe q̄dā vl̄ plāte nō videt̄ i 3ª die eē ꝓducte: ſz pcetū hois: vt hr̄ Heñ. 3°. Spias r tribulos germinabit tibi. g̃ vr̄ q̄ incōueniēter i 3ª die dicat̄ terrā herbā virentē ꝓtuliſſe: cū ℔ nō ſit vl̄r veꝝ. ¶ ℙ. ſicut plāte gñant̄ i terra: ita ēt r corpa mineralia. g̃ vr̄ q̄ inſufficiēter reꝝ ꝓductiōem determinet ſcriptura: cum in hac die de mineralibus mentio nonfiat.

Reſpōdeo dicēdū: q̄ op⁹ diſtinctionis attenditur ſm hoc q̄ corpib⁹ q̄ ſt̄ elementa mundi: conferūt virtutes vt̄r ad nāles effectus mouētes: cuiuſmōi ſunt qualitates actiue r paſſiue elementoꝝ: r iō hꝺ qualitates in inferiozib⁹ elemētis tertia die collate intelligūtur: gb⁹ adinuicē r ꝓprietate r ſitu ſeparātur: eo q̄ inter q̄litates elementares ēt grauitas r leuitas ꝺtinēt̄: que ſūt ꝑn⁸ motꝰ elementoꝝ ad ꝓpria loca: r ēt quietis nālis eozū in eiſdē ſicut caliditas r frigiditas ſunt ꝓncipia alterationis: et ideo ex collatione talis virtutis dicūtur aque tertia die in vnum locum congregate.

Ad primum g̃ dōm: q̄ ignis r aer ſunt elementa magis latentia: eo q̄ non ita ſenſu percipiūtur: ſicut aqua: r ideo legiſlator rudi ꝑpl̄ legem ꝓponēs ex manifeſtis que tetigit: occulta intelligēda reliquit. ¶ Uel dōm vt ꝓius dcīn eſt: q̄ aer quantū ad ſuperiozē ptem ꝺprebēdit̄ noie celi: quātū vo ad inferiozē noie aq̄ ꝑp ſilitudinē humiditatis quā cū aqua hz: cuius vapozib⁹ reſolutis quodāmodo aer inſpiſſat̄. ¶ Ad ſcōz dōm: q̄ ſicut calor r frigus non ſunt forme ſubales elemētoꝝ: ita nec grauitas r leuitas: quia nō poſſent eē alys corpibus accidētales. vnde ſicut ſubalis non ē ꝓncipium alterātiōis: niſi mediante calore vel frigore: ita nec ē ꝓn⁹ motus vl̄ quietis localis: niſi mediante grauitate r leuitate. r ideo q̃uis aqua formā ſubalē ex ope creatiōis habuerit: non tñ ex hoc in ꝓprium locū ꝺgregabat̄. ſed per op⁹ ſue diſtinctionis intelligūtur hec opa ordinata ꝯz tēpus ſiue ſm naturā. Uerbū āt ꝺmentatoris intelligēduz ē de corpibus ſm q̄ ſunt in ſui cōplemento quātū ad primū r ad ſcōz eē. ¶ Ad tertiū dōz: q̄ quāto aliquod elementū ē ſubtilius: tanto eſt maius in quantitate. r iō aer ē maior q̃ aqua: r aqua q̃ terra. r ideo aer complectitur iſta duo vndiq; ꝺplexus ſpherica figurā. a quo defic̄ aq̄: que qdē terrā cingit non totā operiēs ipſam: complexus quidē circulū: ſed deficiēs a ꝺplexione ſphere: r hoc etiā ſegtur neceſſitatē finis: vt in terra poſſit eē bitatio aliaiū reſpirantium r generatio plantaꝝ: terra vero quaſi minima in centro concluditur. ¶ Ad q̃rtū dōm: q̄ corpora inferiora ꝑter motus ꝓprios ſequūtur quodāmō motuz ſuperioꝝ: r quāto ē pfectius corpus inferius: tāto magis cōſequit̄ de motu ſuperioris: qō ꝑz ex hoc q̄ in corpibus celeſtibus ordis inferioz ꝑter motū ꝓprium retinet motum ſupioris ordis quo deferr̄: ita ēt eſt in elementis: q̄ ex motu corpoꝝ celeſtiū aliquid cōſequūtur de motu circulari ꝑter motus ꝓprios nāles: qō euidentiſſime appet in reflatu maris qui ſegt̄ motū lune: non tamen hoc fit ꝑ motū violentū: qz dicit ꝺmen. in q̃rto ce. r mun. q̄ motꝰ quibus elemēta ſequūtur impſſiones corpoꝝ celeſtium non ſunt violēti: cum ſit ſm naturalem ordinez corpoꝝ: q̄ inferiora impreſſionē ſuperioꝝ ſequantur: r tanto pl⁹ q̃to pfectius fuerit in natura corpus inferi⁹: r ꝑ hunc modū ex impreſſione celi mouentis elemēta ad mixtionē aqua ſubingreditur terrā: vt ſit apta ad gñationē mineraliū r animalium r plantaꝝ: r exinde in locū ꝓpriuz naturali motu reuertit̄: vt dr̄ eccle. ꝓio. Ad locum vñ exeunt flumina reuertūtur. ¶ Ad quintum dōm. q̄ oīa elemēta in loco vbi cōtingunt ſe alterātur a ſua natura: vt ſit quidam mot⁹ cōiunctionis inter ea: r exinde in mari cātur ſalſedo ex admixtione vaporis terreſtris ſimul cū aduſtione rady ſolaris: r hoc ꝑcipue ꝓpe terram r i ſuperficie. Jn profūdo enīz pelagi inuēitur aqua dulcis vt ꝑz ex vbis ꝓbi dicētis in lib. de aialibus q̄ quidam piſcis qui dicitur malarie: iuenitur valde magnus in locis pelagogis: in quibus abundant aque dulces. ¶ Ad ſextum dōm: q̄ de productione plantarū vr̄ eē diuerſitas inter Aug. r alios ſanctos. Augu. enim videtur velle: q̄ cuz dr̄ ꝓducat terra herbam virentem ꝛc̄. Non intelligit

nūc plātas eē ꝓductas in ꝓpria nā: ſz tūc terre dataz eſſe virtutē germinatiuā ad ꝓducēdū plantas ope propagationis: alys āt vr̄: q̄ tūc ēt plāte ꝓducte ſunt: vtroq; autē mō ꝺueniēter ꝓductio plātaꝝ ad op⁹ diſtinctiōis pertinet: qz ad eaꝝ pullulatiōem ſufficit virt⁹ celeſtis loco patris. r vtus terre loco matris vt ꝑbs dicit. Et ſic ꝓncipia cōia actiua que ad op⁹ diſtinctionis ptinēt: ſufficiunt ad gñatiōez plātaꝝ: nō āt ad ꝓductionē aialiū: ad quā regrit̄ virt⁹ formatiua in ſemie exīs: vl̄ qz q̄libet res ptinet ad ornatū illi⁹ loci in quo mouet̄: r nō in quo geſcit. Plāte āt radicit⁹ infixe terre adherēt: r iō ad ornatū ei⁹ non ptinēt: ſz cū ipa cōputāt̄: ſicut dicit Aug. ſup Geneſim. ii. ¶ Ad 7ᵐ dōm: q̄ plāte nociue ſit̄ ēt cū alys ꝓducte ſūt: nō tñ hoi añ pctū nociue fuiſſent dīna ꝓuidētia ipm ꝑtegente: ſz poſt pctū in nocumētū hois eē ceperūt. vnde ſi gnāter dr̄ germinabit tibi. ¶ Ad octauū dōm: q̄ gñatio mineraliū ē occulta in viſceribus terre: r iō non oportuit de his ꝑpl̄o facere mētiōem: ſz de his ſolū q̄ māifeſta ſūt. ¶ ℙ. mineralia nō ꝑticipant aliquē gradū dignitatis in entib⁹ ſupra elemēta cū vita careāt: ꝓp qō non oportuit de his ſpecialr̄ fieri mētionē. ¶ Expoſitio textus.

Quod de aquis factum eſſe credi poteſt rē.) Nocitelligēdū eſt quantū ad ꝓprietatem perſpicuitatis: r nō q̃tum ad nām corpis elemētaris: ſz hoc ēt credi pōt: qz ꝺtra fidem non eſt. Sed ſpūs ſcūs q̃uis rē.) Notandum q̄ hic auctores noſtros noīant eos qui libros canonicos ediderunt. ſ. apoſtolos r ꝓphetas: q̄ hec ſcribere nō curauerūt ſz ab alys ſanctis aſſeritur r ꝑbis ꝓbat̄ celum eē ſpherice figure: quod rōnib⁹ nālibus: r ēt mathematicis ōmōſtratur. (Quē āt ſiſtet rē.) De hoc ēt apō ꝑbos ē duplex opinio. Ariſto. enī vult: tñ ordes moueri: r nō ſtellas hr̄e: ſz ꝑbole. vult ſtellas hr̄e ꝓprium motū ꝑter motū ord. q̃uis aūt vtroq; mō mot⁹ localis celeſtib⁹ ordibus aſcribatur. mot⁹ tñ variās aliqd in ei⁹ ſuba ab eo excluditur. ex cui⁹ ꝓuatiōe firmamētū vocat̄. (Poſt ℔ q̄ri ſolet rē.) Preter hāc rōnez myſticā que in lra tāgit̄: aliā lralē magiſter in hiſtoꝝs aſſignat. quā ēt et Raby moyſes tāgit. qz. ſ. in ſcā die mediū elemētū a ſupremo diſtinguebat̄: r ita nō erat pcā diſtinctio medy elemēti: niſi etiam ab infimo diſtingueret̄: r ſic ꝑz opus ſcōe diei in tertia die cōſūmatū eē: r iō bñdictio tertie diei ad vtrūq; referr̄.

¶ De opere quarte diei: quando facta ſunt luminaria. ¶ Diſt. XV.

Sequitur dixit de⁹. Fiant luminaria i firmamēto celi: r diuidāt diē ac nocte. Jn p̄cedēti triduo diſpoſita ē vniuerſitatis hȳ mūdi machina r ꝑtibus ſuis diſtributa. Formata enī luce ꝓria die que vniuerſa illuſtraret duo ſequētes dies attribuit̄ ſūt ſupreme r inſime ꝑti mūdi: firmamēto. ſ. r aeri r terre r aq̄. Tā ſcōa die firmamētū deſuper expanſuz ē. Terria vero aq̄ꝝ molib⁹ intra receptacula ſua collectis terra ē reuelata atq; aer ſereāt⁹. Quatuor igitur mundi elementa illis diebꝰ ſuis locis diſtincta ſūt r ordinata. Trib⁹ aūt ſequētibus diebꝰ ornata ſunt illa quatuor elementa. Quarto enī ornatū ē firmamētū ſole r luna r ſtellis. Quinta aer in volatilib⁹ r aq̄ ī piſcibus

ornanſita acceperūt. Sexta accepit terre iumēta r reptilia r beſtias: poſt q̄ oia factus eſt hō de terra r in terra: non tñ ad terrā: nec ꝓpter terram: ſed ad celum r ꝓpter celum.

¶ Aſſi alia ꝺ ornatu celi agit̄ ſic̄ pri⁹ factum eſt.

Alia g̃ celū ceteris elemētis ſpē pſtat priuſq; alijs fcm̄ ē. iō añ alia ornatur i q̃rto die quo fiūt ſydera. Que iō facta ſūt. vt per ea illuſtrareſ iferioz ps ne eēt bitatiꝺ tenebroſa. Jnfirmitatiq; boiuz puiſū ē: vt circūeunte ſole potirent̄ hoies dei noctiſq; viciſſitudine pp ꝺormiendi vigilādiq; neceſſitatē: r ēt iō ne noꝛ indecora remaneret: ſz luna ac ſyderib⁹ ꝺſolaret̄ hoies: qb⁹ in nocte opandi neceſſitas icūberet: r qz q̄dā aialia ſūt q̄ lucē ferre nō pñt. Ꝺ ār ſubdit̄ r ſint i ſigna: r tpa r dies r ānos: qđ accipiēdū ſit: queri ſoler. Jta enī dictū vr̄: q̄ſi quarto die cepiſſent tē pora: cū tñ pri⁹ triduū ſine tpe non fuerit. Jōq; tpa q̄ fiūt ꝑ ſydera nō ſpacia morarū: ſz viciſſitudinem aeree q̃litatis debem⁹ accipe: qz talia motib⁹ ſydez fiunt ſicut dies r āni quos vſitate nouim⁹. Sūt. n. ī ſigna ſerenitatis r tēpeſtatis: r in tpa: qz ꝑ ea diſtinguim⁹ quatuor tēpora anni. ſ. ver: eſtatē: autūnū: r hyemē. Uel ſūt in ſigna r tpa. i. in diſtictiōe horarū tpis: qz priuſq; fierēt ordo tēpoꝝ nullis notabat̄ indicijs. vel meridiana hora vel qualibet hora hec quarta die ſacra ſunt.

¶ De opere qnte diei qñ creauit deus ex aquis volatilia r natatilia.

Dixit ēt deus. Producāt aque reptile aīe vinētis: r volatile ſuꝑ terrā r c̄. Opus qnte diei eſt formatio piſciuz r auiū: quib⁹ duo elemēta ornant̄: r de eadē mā. i. de aquis piſces r aues creauit. Volatilia leuans i aera: r natatilia remittens gurgiti.

¶ De opere ſexte diei quādo creata ſunt aialia r reptilia terre.

Sequitur dixit de⁹. Producat terra aiam viuentē: iumēta r reptilia r beſtias terre ſm ſpecies ſuas r c̄. Sexte diei op⁹ deſcribitur cuz terra ſuis animalibus ornari dicitur.

¶ Utꝝ poſt peccatū venenoſa aialia noxia fcā fuerint an ꝓpter peccatum nocere ceperint ꝓius facta innoxia.

Queri ſolet de venenoſis aialib⁹ r pniciosis: vtꝝ poſt peccatum hois ad vindictā creata ſint: an poti⁹ creata innoxia poſtꝰ nocere ceperit. Sāe

dici pōt q̄ creata nihil boi nocuissēt si ñ peccass̄set. ℙuniēdoꝝ nāq̄ vicioꝝ ⁊ terrēdoꝝ: vl̄ p̄bāde ⁊ pficiēde ſctis cā nocere ceperūt. Fuerūt g̃ creata inocia: ſz p̄ pctm̃ fcā sunt nocia.

¶ Utrum minuta aialia tunc creata fuerint.

DE q̄busdā ēt minutis aiantib⁹ q̄stio ē vtr̄ i primis ꝺditionib⁹ creata sint: an ex reb⁹ cōrupt̄is postea orta sint. ℙleraq̄. n. de hūidoꝝ corpoꝝ vicijs vel exaltationib⁹: siue ꝺ cadauerib⁹ gignūt̄. Quedā ēt ꝺ corruptiōe lignoꝝ ⁊ herbaꝝ ⁊ fructuū: ⁊ de⁹ actor oīuꝫ ē. ℙōt ār dici q̄ ea q̄ ꝺ corpib⁹ aialiū marie mortuoꝝ nascūt̄ cū aialib⁹ creata nō fuerit nisi potēt̄ialr̄ ⁊ mālr̄. Ea ꝟo q̄ extra vl̄ags nascūt̄ vel ex herbis que terra germināte orta sūt: tūc creata fuisse ñ icōgrue dici p̄r.

¶ Quare post omnia factus est homo.

ADmib⁹ ār creatis atq̄ dispositis nouissime fcūs ē hō tāq̄ dñs ⁊ possessor q ⁊ oib⁹ pferēdus erat. Vñ segt̄. Vidit de⁹ q̄ eēt bonū ⁊ ait. Faciam⁹ hominē ⁊c. Sz añq̄ de bois creatiōe tractem⁹: qꝺ supra breuiter tetigim⁹: pleni⁹ ꝟsantes: clari⁹ faciam⁹. In hac. n. rex distictione catholici tractatores dissētire: vt supra dixim⁹: inuenīt̄ur. Alijs dicēt̄ib⁹ res creatas atq̄ distictas ſz spēs suas p̄ iterualla. vi. dieꝝ. Quoꝝ snie. quia l̄ra geneſis magis iseruire vr̄i atq̄ catholica ecclesia magis approbat. iō bacten⁹ studiose docuim⁹ qūo ex illa cōi mā pri⁹ iformiter fcā: postea rex corpaliū gña p̄ sex dieꝝ volumia distietim sint formata. Alijs ār vr̄i q̄ nō p̄ interualla tpoꝝ fcā sint: ſz sil̄ ita formata ad eē ꝓdierit. Qꝺ Aug. sup̄ geneſiz plurib⁹ modis nitit̄ ondere. dicēs elemēta q̄uoꝝ ita formata: sic mō apparēt ab initio extitisse: ⁊ celū syderib⁹ ornatū fuisse. Quedā ꝟo nō formalr̄ ſz mālr̄ tunc fcā fuisse: q̄ p⁹ p̄ tp̄us accessū formalr̄ distincta sūt: vt herbe: arbores: ⁊ fozte aialia. Qꝺ ia ergo in ipō tpis initio fcā eē dicūt. ſz q̄dā formalr̄ ⁊ ſz spēs q̄s hr̄e cernim⁹: vt maiores mūdi ptes: q̄dā ꝟo mālr̄ tm̃: ſz vt dicūt: Moyses loquēs rudi ⁊ carnali pp̄lo locutiōis modū tēperauit de deo loquēs: a sil̄i bois q p̄ moras tempoꝝ opa sua pficit: cū ipe oia opa sua fecerit. Vnde Aug. Jōcq̄ ingt moyses diuisim refert deū illa opa fecisse: ga nō potuit sil̄ ab boie dici. quod deo sil̄ potuit fieri. Jtē potuit diuidere scriptura loquēdi tpib⁹: qꝺ de⁹ opandi tpib⁹ ñ diuisit. Illi q bis auctoritatib⁹ ⁊ alijs buiusmōi inhērētes dicūt q̄uoꝝ elemēta atq̄ celi luminaria: ita formata nil̄ eē ⁊ būsse illos sex dies: quos scriptura memorat sex rex gña. xij. distinctiones appellār: q̄ sil̄ facte sunt: partiz formaliter partim causaliter.

¶ Quo itelligēdū ē deū requeisse ab oi ope suo

AZ ꝺ septio die rege aliqd nos eloq opz. Scriptū ē q: ꝓpleuit de⁹ die septio op⁹ suū ⁊ requeit die septio ab vniuerso ope qꝺ patrarat. Requeisse ꝺ: de⁹ septio die nō q̄si opando lassus: ſz ab vniuerso ope requeit: q: nouā creaturā facere cessauit. Regescere. n. cessare ꝺ. Vñ i apocalipsi. Nō hēbāt regē dicēt̄ia. Scūs: scūs: sanct⁹. n. dicere nō cessabant. Requeisse igr̄ deus ꝺ: q: cessauit a faciēdis gñibus creature: q: vltra noua nō ꝓdidit. Vsque nūc tñ vt veritas i euāgelio ait. Qpat̄ p̄ cū filio. s. āministrationem eoꝝdē genez q̄ tūc instituta sūt. Creatoꝝ enī ⁊t⁹ cā subsistēdi ē oi creature. Qꝺ g̃ ꝺ: p̄ meus vsq̄ mō opat̄: ⁊ ego operoꝝ illud vniuerse creature cōtinuā admistratiōem oñdit. Die g̃ septio requeit: vt nouā creaturā nō faceret vlteri⁹: c⁹ mā vl̄ filiciudo nō p̄cesserit: ſz vsq̄ nūc opat̄. vt qꝺ ꝓdidit ꝓfic̄ ⁊ gubernare ñ cesset.

¶ Qual̄r accipiēdū sit q deus ꝺ: ꝓplesse opus suū septio die cū tūc requeit ab oi opere suo.

SEd querit̄ qūo septio die dicat̄ de⁹ ꝓpleuisse opus suū cū ab oi ope illo die requerit: nec aliqꝺ gen⁹ nouum rex fecerit. Alia trāslatio hz. Cōsūmauit de⁹ die septio opa sua: q̄ nihil qōnis affert: qa mālfesta sūt q̄ i eo fcā sunt ⁊ eo die oiuz cōsūmatio pfcā ē: sicut scriptura oñdit. cum ait. Vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat: ⁊ erāt valde bona. Qꝺ ia qdē nāliter bona erāt: nihilq̄ in sui nā vicij habētia. Et sunt bona q̄ ꝓdidit de⁹ ēt singla sil̄ ꝟo vniuersa valde bona: qz ex oib⁹ cōsistit vniuersitas āmirabilis pulchritudo i q̄ ēt illud qꝺ malū ꝺ: bñ ordinatū ⁊ loco suo positū emineti⁹ ꝓmēdat bona vt magis placeant ⁊ lauda biliora sint dū ꝓpant mal̄. Sexta g̃ die fcā est oium opez ꝓsūmatio. Jō p̄missa oziē q̄stio. s. qūo dicat̄ de⁹ die septio op⁹ suū cōplesse: qꝺ hebraica ꝟitas hz: i quo tm̃ nihil nouū creasse ꝺ: nisi forte dicat̄ die septio cōplesse op⁹ suuz: qa ipz bñdixit ⁊ sanctificauit: sic subijcit scriptura. Bñdixit die septio ⁊ scificauit illuz. Qꝺ p⁹. n. ē benedictio ⁊ sanctificatio: sicut Salomon aliqd operis fecit cū templū dedicauit.

¶ Que sit scificatio ⁊ benedictio septimi diei.

TAlū ār diē scificasse ⁊ bñdixisse legit: qz mystica p̄ ceteris bñdictōe ⁊ scificatiōe eū dōauit. Vñ i lege ꝺ: Memēto scificare diē sabbati. Et ide ē q̄ numerādo dies vsq̄ ad septimū ꝓcedim⁹: ⁊ dicim⁹ septē eē dies quoꝝ repetitiōe oē tp̄s agit̄: nō q̄ ali⁹ sit ab illis dies octau⁹ ⁊ non⁹: ⁊ sic de ceteris: ſz qz i sex dieb⁹ rex gña distincta sūt. Et i septimo ſz nō fuerit nouū gen⁹ rex institutū: tñ fuit i eo q̄si qdā nou⁹ status scificatiōis opez: ⁊ requetiōis opificis. ℙōt ēt sic expōi illō. Cōpleuit die septio op⁹ suū. i. ꝓpletū ⁊ cōsūmatū vidit.

¶ Diuisio textus.

POst opus creatiōis ⁊ distinctiōis. ℏ incipit magister ꝓseq̄ op⁹ ornatū. Et diuidit̄ in ptes duas. In p̄ma determinat de opib⁹ triū vltimoꝝ diez qui ad ornatū deputāt̄. In z⁹ determinat de gete septime diei: in qua toti⁹ opis ꝓsumatio oñdit̄. ibi (Jā de septie diei re quie ⁊c.) Prima in duas. In p̄ma ꝓseq̄t op⁹ ornatū ſm sententiā aliq̄ sanctoꝝ. In z⁹ ꝓseq̄t sniam Augn. de opib⁹ sex diez. ibi. (Sed añq̄ de bois creatiōe ⁊c) Prima i tres ſm tres dies qb⁹ op⁹ ornatū pficit. In p̄ma. n. determiat de ope q̄rte diei. In z⁹ de ope gnte. ibi (Dixit deus: pducāt aq̄. ⁊c.) In z⁹ de ope sexte diei. ibi (Segt̄ dixit de⁹ p̄ducat terra ⁊c.) ¶ Circa p̄mā duo facit. Primo distinguit opa ornat⁹ abinuicē ⁊ ab opib⁹ distictiōis. z⁹ ꝓseq̄t spāliter op⁹ q̄rte diei. ibi (Qz g̃ celū ⁊c.) z⁹ mouet quādā dubitatiōem ⁊ soluit ibi. (Qꝺ ār subdit ⁊ sit in signa ⁊c) (Segt̄ dixit de⁹ ⁊c.) Dic describit̄ op⁹ sexte diei. Et circa ℏ tria facit. Primo ponit op⁹ qꝺ sexto die fcā ē. Scꝺo mouet circa ℏ duas qōnes: vnam de aialib⁹ nociuis. ibi. (Queri solet ꝺ venenosis ⁊c.) Aliā de aialib⁹ ex putrefactione gñatis. ibi (De qbusdā ēt minutis ⁊c) z⁹ assignat rōnez ordinis ei⁹: qꝺ vltimo fcā ē ad opa ꝓcedentia. ibi. (Oib⁹ ār creatis ⁊c.) (Jā de septie diei rege ⁊c.) Dic magister ꝓseq̄t ea q̄ ad septimū diē ptinēt. Et circa hoc tria fac. Primo oñdit qūo itelligat̄ auctoris reges. z⁹ qūo intelligat̄ opis ꝓsumatio. ibi. (Sed q̄rit̄ qūo septia die ⁊c) z⁹ oñdit qūo itelligat̄ ipi⁹ diei scificatio. ibi (Illum autē diem sanctificasse ⁊c.)

¶ Questio I.

HIc tria querūt̄. Prio de pductiōe stellarū q̄ ad q̄rtū diē ptinet. z⁹ de pductiōe aialiū q̄ ptinet ad qntū ⁊ sextum. z⁹ de gete opificis que pertinet ad septimuz.

¶ Circa p̄m q̄rūt̄ tria. Prio de ipa pductiōe stellarum. z⁹ de effectu earum in inferiora corpora. z⁹ de effectu eaꝝ in ea que sunt ex libero arbitrio.

¶ Utr̄ pductio stellaꝝ ꝓueniēter describatur.

AD primum sic pceditur. vr̄ꝺ stellaruz pductio incōpetēter describat̄. Ea. n. q̄ sunt prioza ſm nām p pri⁹ ab ordinatissimo auctore pdiere: sed sol ⁊ alie stelle nāliter pcedūt iferiora corpa: sicut mones precedit motū ⁊ ages passū: g̃ icōueniēter describit̄ pductio solis ⁊ aliaꝝ stellaꝝ p⁹ distinctiōem inferioꝝ elemētoꝝ.

¶ ℙ. ſm pbm i scꝺo celi ⁊ mūdi. Stelle sūt ptes ozbiuz imobiles i ozbib⁹ pmanētes p eoꝝ motū delate. Sz plāte ꝺñr ad ornatū nō ptinere: qz terre affixe sūt: g̃ videt̄ q̄ nec ēt stelle. ¶ ℙ. sicut ꝓbāt astrologi multe stelle sunt maiores luna. Sz cū ꝺ: eē duo magna lumiaria discretiue itelligit̄ excedēs magnitudo. g̃ vr̄ q̄ icōueniēter hec de luna dicat̄. ¶ ℙ. lumiare vr̄ dici qꝺ ē vas luminis: ſz illud corp⁹ ꝺ: vas lumis qꝺ a se lumē hz: qꝺ lune nō ꝓpetit: quā a sole illuminari eclypsis lune ⁊ augmētatio ⁊ diminutio oñdit. g̃ vr̄ icōueniēter luna luminare dici.

¶ ℙ. vnūqꝺq̄ luminare tpi illi preesse vr̄i in quo appareat: ſz luna q̄nq̄ ēt in die apparet: g̃ nō ꝺz dici solū nocti preesse. ¶ ℙ. nobili⁹ nunq̄ ē pp vili⁹ se: ſz nō nisi absurde dici pōt minuta aialia: q̄ lucē solis ferre nō p̄t̄: luna ⁊ syderib⁹ dignioza esse: g̃ vr̄ incōueniēter in l̄ra dici iō factā eē lunā ⁊ sydera: vt lucerēt ꝓpter talia aialia.

Respōdeo dōm. q̄ sicut supra dct̄m ē ꝓpter ꝓncipia ⁊ cōia actiua in tota nā exigunt̄ determinate virtutes mouētes ad determinatas spēs: ⁊ bꝺ virtutes p op⁹ ornat⁹ reb⁹ indite sunt. Sicut ār actio virtuz inferioꝝ cōiter agentiū reducit̄ in virtutē celestē actiuā vl̄: ita ēt virtutes que sunt in inferioribꝰ mouentes ad determinatas spēs reducūt̄ in aliās virtutes celestes ꝺterminatas: ⁊ bꝺ virtutes determinate cōsistunt p̄ecipue in stellis que ſz diuersos aspect⁹ ⁊ diuctōes impmūt ad determiatas spēs: vt dicit ꝟmētator in vndecio metaphyce. vñ virtutes inferiores sunt sicut instra virtutum superioꝝ: vt dicit ꝟmētator in 8⁹ phyꝯ: ⁊ ideo vt ordo ornat⁹ distinctiōis ordini rñderet. primo ponitur ornat⁹ supmi elemēti ſm ꝓductionē luminarum in qb⁹ determinate virtutes consistunt: scꝺo ornatus medy elementi p formatiōem pisciū ⁊ auiū. tertio ornatus infimi elemēti in ꝓductione aialium terrestrium.

Ad primum ꝺ dōm: q̄ huc qꝺ dr̄. Fiant luminaria in firmamēto celi: nō intelligit̄ q̄ hꝺ corpa luminariuz ſm eē suum specificum ex preiacenti mā facta sint: sed eoꝝ suba p̄us existente: tunc p̄io virtutes determinate eis collate sunt: exquo vltimuz cōplemētum sui acquisiere. De aūt determinate virtutes corpoꝝ celestium non respondēt cōibus virtutibus que sunt in elemētis: sed ꝓpr̄ijs que sunt in determinatis rebus: vt sicut lucis ꝓductio elemētoꝝ distinctionem p̄cesserat: ita luminarium institutio precederet naturaliū specierum diuersitatem. ¶ Ad scām dicēduz: q̄ ad ꝓductionē plantarum sufficiunt cōmunes virtutes elementoꝝ que ex diuersa cōmixtione elemētoruz diuersimode speciem sortiūtur: qꝺ in animalibus pfectis accidere nō potest: cuius quidam philosophi boc posuerint: ⁊ hec ē causa quare plante ad opus distinctionis ptinent. Unde nō opz q̄ stelle ptineant ad opus distinctionis: in quib⁹ sunt virtutes mouentes ad determinatas species. Uel potest dici: q̄ stelle: ⁊ si non mouētur in celo ꝓ se mouentur tamen cum ozbibus suis. plante vero nec p se: nec cum alio mouētur. ¶ Ad tertium dicēdum: q̄ sol dicitur magnus luminare: ⁊ ꝓpter quantitatē: ⁊ ꝓpter virtutem. Luna vero dicitur magnum: non tam ꝓpter quātitatē veram cū ꝓpter quantitatē apparētem ⁊ ꝓpter excessum claritatis respectu aliarum stellarum ex ꝓpinquitate ei⁹ ad nos: ⁊ ꝓpter euidētiam effectus quē habet in rebus humidis. ¶ Ad quartū dicēdum: q̄ sicut pbi ꝓbant: ⁊ etiam Dionysius asserit in quarto caplo de diuinis nominibus a sole illuminantur oia corpora ⁊ superiora ⁊ inferiora: ⁊ non tantū luna: nec tamen boc impedit quin alia corpora luminaria dicātur: quia cum lumen solis vt Dionysi⁹ dicit recipiatur diuersimode in diuersis corpibus scōm eoꝝ proportionem quedam corpora recipiunt lumen predictum. vt lucentia ⁊ radios emittentia: sicut luna et stelle: ⁊ talia possunt luminaria ⁊ vasa luminis dici. qdaz autez recipiunt non vt radios ex se emittentia. ⁊ boc dupliciter: vel in profundo vt aer: vel in superficie vt corpora opaca: quorum neutrum luminare dici potest. ¶ Ad qntū dōm: q̄ huius luna in die appareat: non tamē lumē ei⁹ in die dñat̄ ꝓpter ꝓntiam maioris luminis: ⁊ iō dr̄ nocti preesse nō diei. ¶ Ad sextum dōm: q̄ aliquid potest esse ꝓpter aliud dupl̄r: aut quia ordinatur ad ipm sicut ad fi

nē ꝑpriū ⁊ ꝑncipalē: ⁊ sic incōueniēs ē dicere ꝙ aliqd sit ꝑpter vilius se: vt luna ⁊ stelle ꝑpter noctuas ⁊ vesperti liones: cū finis potior sit his que sunt ad finē. Alio modo pōt dici aliqd eē ꝓp aliud: cui ex ipso ꝓuenit aliqua vtilitas: eo mō quo posset rex dici ꝓp rusticū: ex cui⁹ regimine ꝓuenit ei pax: ⁊ per hūc modū ē intelligēdū qō in lra dicitur. oēs enī vtilitates que ex corpib⁹ celestib⁹ ꝓueniunt i inferioribus sunt a deo ꝓuise qui corpa illa instituit.

¶ Utrum corpa celestia bēant aliquem effectum in corporibus inferioribus. II.

A B secundum poza celestia nō ba sic ꝓcedit. vī ꝙ corbeant aliquē effectū in inferioribus corpibus. Primo per hoc ꝙ in lra dr: ꝙ facta sūt hȝ corpora vt sint in signa. Signū ât ꝓtra cām diuidit: ergo vī ꝙ nō sint cāe aliquorum que in inferioribꝰ cōtingūt. ¶ Preterea Damascenus dicit. Nos aût dicimus ꝙ ipsa. s. corpa celestia nō sūt causa gñatiōis eorum que generāt̄ neq; corruptiōis eoꝝ que corrūpunt̄: sꝫ gñatio ⁊ corruptio ad corporalia ptinēt. ꝯ vī ꝙ nec i corpalib⁹ effectū habeant. ¶ P. necessitas effect⁹ procedit ex necessitate cāe: vt in ḡnto metaphice phs dicit. Sȝ motus corpoꝝ celestiū ⁊ dispōnes eoꝝ sunt de rebus necessarys ⁊ inuariabilibus: vt ēt dicit Dionysi⁹ in epla ad Policarpum. Sic ergo ex corpib⁹ celestib⁹ cārentur alterationes ⁊ mot⁹ corpoꝝ inferioꝝ oporteret ꝙ in inferioribꝰ oia ex necessitate contigerēt. Doc ât apparet eē falsū: ergo cē.

¶ P. oē agens agit sibi sile: sed corpora supioza nō afficiuntur qualitatibus inferiorum corporum. s. caloze ⁊ frigore: vt phs probat. ergo videtur ꝙ non possint eē causa motuum ⁊ alterationum ab has formas. ¶ Si dicatur ꝙ causant calorem per motum ⁊ per naturam lucis.

¶ Contra vbi est eadem causa ⁊ idem effectus. Sed oia corpora celestia cōmuniter motus ⁊ lumen habēt. ꝯ oia haberent eundem effectum: qō ē contra oēs qui ponunt causalitatē corporū celestiū super inferiora cū quedam eorum dicantur effectiue calida vt sol: quedam vero frigida: vt saturnus ⁊ luna. ¶ Preterea. cum mouens ⁊ motū oporteat esse simul ⁊ agens ⁊ passum: vt probatur i septimo phȳsicorum non potest ab vno extremo prouenire actio in alterum nisi per impressionem factam in medio: sed inter stellas superiores ⁊ corpora inferiora sunt medꝫ orbes planetarum. cum ergo illi orbes non recipiant impressionē caloris ⁊ frigoris: non videtur ꝙ admiꝫ a superioribus stellis aliqua impressio i iferiora corpora fiat: nec ēt ab aliquo planetaꝝ: nisi forte a luna.

Sed contra est quod dicit Augustinus i libro de ciuitate dei. Non vsquequaq; absurde dici potest ad solas corpoꝝ differentias afflatus quosdam ydercos peruenire. Dionysius etiam dicit in quarto capitulo de diuinis nominibus de radio solari tractās generationē visibilium corpoꝝ confert. et ad vitam ipaꝫ mouet ⁊ auget ⁊ nutrit ⁊ perficit: hoc etiā ipe sensus ostēdit ꝑcipue quātū ad effectū solis ⁊ lune

Respōdeo dicēdum: ꝙ circa hanc qōnē fuit multiplex error. Quidam enim antiq naturales non intelligētes aliquam substantiam ꝓter corpora esse ea que sunt nobilissima in corporibus posuerūt eē nobilissima in entibus. vnde etiam sciam naturalem primaꝫ scientiarū dicebant: vt in quarto metaphȳce dicitur: ⁊ ꝓpter hoc corpa celestia deos appellabāt credētes etiam ea esse animata: quia ipsam aiam corpus esse dicebāt vt in ꝓmo de anima ps: ⁊ ideo sequebatur corpora celestia habere ꝓmaꝫ influentiam in inferiora corpora ex se ⁊ nō ab alio, ⁊ hec fuit causa inducens ydolatriaꝫ. Sȝ

ꝑ positio ostenditur erronea non tantū per scripturas sāctas: sed etiā per rationes philosophoꝝ qui substantias intellectuales ꝓmas esse ꝓbauerunt quarū vnā eē ꝓmā oium causam ostendunt. s. deuꝫ. Alia positio est quorundam philosophorum qui quidam concedunt nobiscum corpa celestia non esse ꝓmas causas inferioruꝫ: sed ipa eē ab alio habere ⁊ virtutem agendi. dicunt tamen ꝙ eē corpoꝝ inferiorum procedit a deo mediantibus corporibus celestibus. vnde et materiam elementoꝝ Auicenna dicit a substantia celi causari: ⁊ hoc vt ostendat omnia a deo scōm ordinē processisse. s. animas mediantibus intelligentys ⁊ corpalia mediātibus spiritualibus ⁊ corruptibilia mediantibus incorruptibilibus. Sȝ hec positio erronea est ⁊ contra fidem que ponit deum solum materie ⁊ omnium rerum creatorem esse vt supra dictum est.

Aliorum positio est ꝙ omnino nullum effectum in corpibus habent. Sed hoc omnino est contra sensum ⁊ cōtra sanctorum auctoritates. Et ideo aliter dicendum est ꝙ ꝫm Auicennam duplex est agens. s. agens diuinum qō ē dans esse ⁊ agens naturale quod est transmutans. Dico ergo ꝙ ꝓmus modus actionis soli deo conuenit: sed secūdus modus etiam alys conuenire potest: ⁊ per modum istum dicēdum est corpora celestia causare generatiōem ⁊ corruptionem in inferioribus inquantuꝫ motus eoꝝ ē causa oium inferioruꝫ mutationuꝫ. Sed cuꝫ omnis motus sit actus motoris ⁊ moti: opꝫ ꝙ in motu relinquatur virtus motoris: ⁊ virtus mobilis. vnde ex ipso mobili qō corpus ē habet virtutē mouēdi inferiora corpa ad dispositiones corpales. ex pte aût motoris qui est suba spūalis quecūq; sit illa hȝ virtutē mouēdi ad formas subales ꝫ quas ē eē specificū qō diuinū eē dr: relinquitur aût vtus spūalis subē in motu corpis celestis ad modū quo virtus motoris relingtur i istrō: ⁊ per hūc modū oēs forme nāles descēdūt a formis que sūt sine mā: vt Boeti⁹ dicit in libro de tri. ⁊ ꝓmē. in. xi. metaphȳ. sicut forme artificiatorum ab artifice.

Ad primum ḡ dōꝫ: ꝙ ptingit aliqñ idē eē signuꝫ ⁊ cāꝫ: cāꝫ inquātū operāt̄ ad effectū signū inq̄tū sensibus repñtatū in cognitōeꝫ effectus ducit Uñ ꝑ hoc ꝙ dicūt signa nō excluditur eorū cālitas quā tamē scriptura subticuit ne ydolatrādi aliqua occasio daretur ad quā tūc tpis hoīes ꝓni erāt. ¶ Ad scōm dicēdū ꝙ Damas. intēdit negare a corpibus celestib⁹ illam causalitatem que ydolatriam inducebat vt pꝫ ex ꝓdictis.

¶ Ad 3ᵐ dōm: ꝙ impssio alicui⁹ agētis nō recipiī in aliq̄ nisi ꝑ modū recipiētis: ⁊ qꝫ nā iferior ē talis q̄ ipediri pōt deficere in miori pte. Jō impssiones corporum celestium non recipiuntur i corpib⁹ inferioribꝰ ꝫm necessitatem vt semꝑ: ita eueniat: sꝫ vt i plūb⁹: sicut exꝑsse bī a phō i fine de somno ⁊ vigilia. ¶ Ad 4ᵐ dōm: ꝙ silia sūt que i eadē forma cōicant: sꝫ contingit ꝙ illam formā non vnifozmiter participant quedam: quia quod est in vno deficiēter in altero est eminentius: ⁊ hoc opꝫ inueniri scōm Dionysium in omnibus causis essentialibus: ⁊ ideo ipse dicit ꝙ sol vnifozmiter pre accepit in se omnia ea que diuisim ꝑ eius actionem in alys causantur: ⁊ secūdum hoc dico ꝙ calor et frigus ⁊ hȝ inueniuntur in corporibus celestib⁹ nobiliori modo q̄m in elementis non ꝙ istis qualitatibus afficiantur ⁊ denominentur: sed sunt in eis sicut in virtute actiua: ⁊ talis similitudo sufficit ad actionem agentis non vniuoce. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ lux quantum est de se semper est effectiua calozis etiam lux lune. Unde dicit philosophus in libro de animalibus. ꝙ noctes pleni luny sunt calidiores: sed ꝓter naturam lucis que communis est omnibus corporibus celestibus quelibet

stella habꝫ virtutem determinatā consequētē suā speciē: rōne cuius lux eius ⁊ motus hȝ vel infrigidare vel bumectare: ⁊ sic de alys: sicut etiā ⁊ ꝓter motū cōmunē qui ē motus diurnus quilibet orbis hȝ motuꝫ ꝓpriuꝫ. ¶ Ad sextū dicēduꝫ ꝙ cuilibet agētis habētis situꝫ actio ꝑus recipitur in medio q̄m in termino: nō tamē oportet ꝙ recipiatur i vtroq; eodē modo: sꝫ scōꝫ ꝙ exigit dispositio vtriusq; sicut ponit exēpluꝫ cōmē. in octauo phȳsicoruꝫ de pisce qui retētus in retbi stupefacit manū ꝓter hoc ꝙ stupefaciat retbe q̄ stupefactiōis capax nō ē: ⁊ tamē scōꝫ aliquē modū retbe alteratur ex virtute piscis: ita etiā oportet ꝙ virtutes superiorum stellarum ꝓius recipiantur in medys orbibus q̄m in inferiora corpora: quāuis non eosdem effectus vtrobiq; habeant.

¶ Utrū corpora superiora habeant causalitatē super motus liberi arbitrȳ. III.

A B tertium sic ꝓceditur. videī ꝙ corpoza superiora habeant causalitatē etiā super motus lib. arbi. Dionysius enim in q̄rto capitulo de diuinis noibus de corporibus celestibus tractās ea inquit q̄ sunt in tēpore determināt ⁊ numerāt ⁊ ordināt ⁊ cōtinēt: sꝫ opera que sūt ex lib. arb. sunt in tēpore. ergo determinātur: ⁊ ordinātur virtute corporuꝫ celestiū. ¶ P. omne qō nō ē eodē modo se habēs: oportet reducere in causaꝫ semꝑ eodē modo se habētē: quia contingētia ꝓcedunt ex necessarys ⁊ difformia ab vniformibus: sed actus ex lib. ar. dependentes maxie sunt variabiles. ergo oportet eos reducere in motus celestes: sicut i causas vnifozmes. ¶ P. sicut se hȝ mouēs ⁊ mobile ad alind mouēs ⁊ mobile: ita se hȝ motus ad motuꝫ: sꝫ motor corporis celestis ē nobilioꝝ motore corporis hūani ⁊ potēs in ipsuꝫ ipzimere ⁊ similiter corpus celeste in corpus hūanū. ergo ⁊ motus celestis est aliquo modo causa operū hūanorum q̄ ex li. dependent ar. ¶ P. ꝓcognitio aliquoruꝫ futurorum nō potest accipi nisi ex illis in quibus illa futura sūt aliquo modo: sicut in causis siue ꝑ se cognoscāt causę ille siue ꝑ aliquos effect⁹ qui dicūtur eoruꝫ signa ⁊ ꝑ consequēs aliorū effectuuꝫ: sꝫ ꝓcognitiōes operū hūanoruꝫ ex libertate arb. dependētiū accipiuntur ex motibus celestibus: sicut pꝫ ex astrologis qui multa de his diuinādo ꝓdicunt. ergo vī ꝙ corpoza celestia hēant cālitatē sup ea q̄ ex libertate ar. dependēt.

Sed contra sicut dicit phȳs in tertio de aīa. agēs oꝫ eē ꝑstantius paciēte: sꝫ corpus celeste ē multo inferius in ordine entiū q̄ aīa rōnalis. ergo nō pōt in ipsa agere. vt causet aliquē effectū eius. ¶ P. vt ꝓbat phȳs in tertio etbicoꝝ in nobis ē bonos vel malos eē: sꝫ boni vel mali efficimur ꝑ actus nr̄os. ergo in nobis ē ꝙ nos actus nr̄os faciam⁹. ergo nō causant̄ ex aliq̄ virtute ipzessione virtutis celestis.

Respondeo dōꝫ ꝙ cū ꝓpria rei opatio seq̄tur nāꝫ ipsius: illud tātū cā operatiōis eē pōt qō aliquo mō nāꝫ in eē ꝓducit: ⁊ iō cū act⁹ ex libertate ar. ꝓcedētes ex hoc ꝙ volūtary sūt ⁊ in ꝑte nr̄a actus būani ꝓprie dicātur: nō possūt in aliquā cām directe reduci q̄ ipsius aie cā nō sit: ⁊ iō scōꝫ diuersas positiōes de cālitate rōnalis aie cōsecute sunt diuerse opiniones de opibus hūanis. ¶ Quidā. n. antiq phi sensuꝫ ⁊ itellꝫ idē eē dixerūt in tm̄ ꝙ sicut ex trāsmutatiōe corporis trāsmutat̄ sensus: ita ēt mutaret itellꝫ. vt ꝺ Democrito phs narrat ⁊ cū oēs virtutes corpales ex corpe dependētes reducāt̄ in ꝟtutes primoꝝ corporuꝫ: sicut in causis: seq̄bat̄ ꝙ corpa celestia directe cālitatē haberēt sup aiaꝫ rōnalē ⁊ ꝑ cōs supra opationes eius: vñ ponebāt ꝙ q̄lis vnusquisq; ē scōꝫ dispositōeꝫ quā ex natiuitate sortiebat̄ scōꝫ ipzessionē supioꝝ corporum

talis finis videbat̄ ei: ⁊ scōꝫ hoc diuersificabant̄ electōes hoīum: ꝙbusdā hoc ꝙbusdā aliud eligētibus: hec aût positio reꝓbata ē a ꝓbis ⁊ quātū ad cām: qꝫ ꝓbauerunt itellectū nō eē virtutē corporalē nec actū eius ꝓpriuꝫ organo corporali exerī: tum etiā quātū ad id qō sequit̄ oñdētes bonā vel malā electionez in nr̄a potestate eē alias iniuste darētur pene vel ꝓmia. Similr etiā dānata ē a sanctis tāquā fidei cōtraria. Alij vero phi ponētes intellectū a sensu differre in hoc ꝙ ad corpus nō dependet nec corporali organo suū actū exerī dixerunt nullā virtutē corporalez causalitatē sup intellectū hūanū habere: sꝫ oīno ab extrinseco eē: ⁊ ideo etiā electionē hūanaꝫ nō dependere ex corpozibus celestibus nisi per accidēs: inquātuꝫ. vꝫ. ex dispositione corporis quā impssio celestis relingt aliquo modo aīa inclinatur ad sequēduꝫ affectiōes corporis ꝑ modum quo passiōes corporales rōnē inclinant: ⁊ qñq; deducunt. Sed tamē: qꝫ ponūt alias humanas creari a deo mediantib⁹ itelligētys ponūt ꝙ motores orbiū causent ipsos motus voluntatis ꝓter ordinē motus. vt Auicē. dicit in fine meta. sue ꝙ varietas opez volūtatis reducīt: sicut in cāꝫ in cōceptiōes vniformes motoꝝ celestiū: nec tamē ponūt ꝙ tollat̄ libertas electiōis cū impssio recipiat̄ ꝑ modū recipiētis. Dec etiā positio falsa ē et cōtra fidez q̄ immediate aias hūanas a deo creari ponit: vnde relinquit̄ ꝙ electionis hūane nō sit cā ꝑ se loquēdo neq; corpus celeste neq; aīa eius vl itelligētia mouēs ips: sꝫ solus deus q̄ operatur

Ad primū omnia in omnibus. ergo dōꝫ ꝙ actus li. ar. nō sūt tēporales nisi ꝑ accidēs iquātū. s. hūt ordinē ad virtutes corporales a ḡbus rō sciam accipit ⁊ volūtas earū passiōibus iclinatur. ¶ Ad scōm dōꝫ ꝙ motus voluntatū reducīt in vnaꝫ cām vniformē: sed illa causa nō est motus celestis aut aliq̄ virtus creata: sꝫ ipsa volūtas dīna a q̄ est oīs voluntas.

¶ Ad tertiū dōꝫ. ꝙ actuū qui dependēt ex li. ar. quidā in sola electiōe cōsistunt: sicut ītriores actus ⁊ in hos nō habēt cālitatē celestia corpora nisi forte ꝑ modū dispositionis ꝫm ꝙ ex q̄litate corporis inclinat̄ aīa ad hanc vel ad illā electionē: ⁊ si etiā ponerēt ꝙ eēnt ex ipressiōe supioꝝ motoꝝ h̄ eēt ꝓter ordinē motus: qō tamē falsuꝫ ē nisi deū imediate celos mouere dicamus. ¶ Alij vero motus sūt ꝑ organa corpalia ꝓpleti vt ambulare ⁊ hȝ: ⁊ sup hos act⁹ nō ē dubiū motus corpoꝝ celestiū causalitatē habere nō quidē a ꝓte illa q̄ sunt a volūtate impati: sꝫ ꝙ cōsistunt in executiōe corporis: cū oīs motus inferioꝝ reducat̄ i superiores mot⁹: sicut in cās. ¶ Ad q̄rtū dōꝫ. ꝙ sicut dcīm ē electio aīe multū inclinat̄ ex cōplexione corporis: vñ etiā medici iudicāt aliquē esse inuiduꝫ vel tristeꝫ vel lasciuuꝫ vel aliquid huiusmōi quorū indicia frequēter vera sūt: eo ꝙ vt i pluribus ratio passionib⁹ succūbit ⁊ ab eis deducitur quāuis nō de necessitate eo ꝙ ratio ꝓperiuꝫ sup passiones hꝫ: ⁊ ꝑ hūc ēt modū ex motib⁹ corpoꝝ celestium aliq̄ possūt de opibus hūanis ꝑsciri cū nō sit dubiū dispositiones corporis hūani ipressiōes corpoꝝ celestiū seg quāuis talib⁹ ꝓdictiōib⁹ nō sit tutū nimis intēdere. vt dicit Aug. .z. sup Geñ. cū plerūq; astrologi de futuris vera ꝓnūciēt nō tā ex signis celestib⁹ q̄m ex occulto demōis istinctu quē humane mētes iterdū nesciētes patiunt̄: ⁊ sic cū hȝ dinationib⁹ q̄dāmō fedus inītitur. ¶ Questio. II.

Deinde queritur de productione animaliū que ad quintaꝫ ⁊ sextaꝫ diem pertinet: ⁊ circa hoc q̄runtur duo. Primo de mā ipsoꝝ. Secūdo de locis que eis ornari dicuntur.

¶ Utrum quedam animalia sumpserint materiā ex aqua quedam ex terra. I.

Ad primum sic proceditur. videtur falsum eē quod dicitur quedā aialia ex aquis quedā ex terris materiam suscepisse. Corpus.n. cuiuslibet aialis opz eē sensibile: sed nihil ē sensitiuū sine caloze vt philosophus dicit i scdo de aia. ergo ī corporibus aialium pcipue dz ignis dnari q ē fons calozis. ¶ Ꝑ. inter omnia corpora inferiora sunt nobilissima corpora aialium: quod patet ex hoc: q nobilissimā perfectionē sortiunt. s. animā cū ergo corpora rarioza. s. ignis ⁊ aer sint nobilioza quasi plus habētia de spē ⁊ minus de materia. videt q ex ipsis pcipue aialium corpora cōstare debeāt. ¶ Ꝑ. vt dicit philosophus in quarto methauroꝝ quecūq; ex calido cōdensant terre sunt magis: q̄ vero ex frigido aq̄: sz corpora oiuz aialium cōdensantur ex caloze digerēte ⁊ humozes in mēbza conuertēte. ergo nō videt eē aliquod aial ī quo dominet aqua. ¶ Preterea. vnicuiq; corpori mixto debet locus scōm elemētuz pdominās in ipso. vt dicitur i ꝑmo celi ⁊ mūdi: sz locus auiuz ē aer vt in lra dicit. ergo videt q nō aqua: sz aer pcipue in auibus dominetur.

Sed contra est quod in lra dicit q ex aqua pisces ⁊ aues pducūt: ex terra āt alia aialia.

Respondeo dicēduz q elemētū pdominari ī aliquo corpore pōt intelligi dupliciter vel scz suū genus vel quātuz ad id quod ē propriuz illi corpori in genere illo: cū.n. alicui gñi deputat aliqua complexio: hoc nō est scz aliquē idiuisibilē graduz: sz scz latitudinē quādaz: ita q est inuenire aliquos terminos vltra quos nō saluat cōplexio illius gñis: sz inter illos termios ē multa diuersitas scz q accedit ad vnū vel ad alteruz. vbi gratia: cōplexio debita corpori hūano est cōplexio tēperatissima: ⁊ tamē sunt multi gradus tēperatūti: secūdū quos quidā dicūtur melācolici: quidā colerici: ⁊ sic ō alys scōm ꝓpinquitatē ad terminos cōplexiōis hūane spēi vl' in caloze vl' in frigoze: ita tamē q est aliquis gradus caloris vel frigozis quez nō trāsit hūana cōplexio. Dico ergo q si loquimur de elemento pdomināte in corpore aialis quātū ad cōplexionez cōsequētez ipsuz genus: opz q elemēta inferiora grossiora scōm quātitatē excedāt elemēta subtlioza: que tamē excedunt scōm virtutē. s. scōm calidū ⁊ humidū in quo vita cōsistit: que sūt q̄litates ꝓncipales ignis ⁊ aeris: cū.n. corpora aialium debeāt eē alys tēperatioza vt magis a ꝓtrarys remota per eq̄litatez cōplexionis nature corpori celesti assimilata: pfectionē magis simile sortiātur virtuti que mouet celos: opz iferioza elemēta: q̄ sūt minus actiua: eo q habent plus de mā ⁊ minus ō forma: scz quātitatē excedere vt virtutis defectū suppleat quātitatis excessus: sz tamē cōplexio in q̄ saluatur nā aialis bz multas diuersitates: ⁊ scz q accedit ad vnū extremū vel ad alterū dr in altero dnari hoc vel illud elementū.

Ad primum ergo dicēduz q ignis dominatur fz virtutē in corpore sensitiuo: eo q caloz est istrumentū aie: nō tamē pōt esse q ignis dominet scz quātitatē māe: eo q cuz sit maxie actiuus alia elemēta cōsumeret. ⁊ ideo nō dicit aialis corp⁹ ex igne māliter formatū. ¶ Ad scz dōz q in quolibet genere tāto aligd est nobilius quāto magis accedit ad nobilissimū in genere illo: ⁊ iō simplr loquēdo p respectū ad vltimā pfectionez corpus eq̄lis pfectiōis in quo secūduz quātitatē excedūt corpora grossioza ē nobilius corpe ignis vel aeris: q̄ nihil ē corpori celesti silius: sz nihil pbibet quātū ad aliqs vtutes corpales vt calorē ⁊ frigus ⁊ hūi subtlioza corpora nobilioza eē. ¶ Ad 3m dōz. q in corporib⁹ oiuz aialiū simplr dnatur terra scz quātitatē eo q aq̄ est q̄si cōtinuās ptes vt ñ ꝓmunitionē: sz ꝓmixtiōz faciāt: sz illa aialia q̄ pl⁹ hnt de aq̄ alys aialibus dicūtur ex aq̄ cōstare ꝓpter cōplexionē scz compationē ad complexionez debitā generi cōmuni: ⁊ scz hec ex aq̄ dicunt esse pisces quātuz ad id qō in ea grossius est. Aues āt quātū ad id qō in ea subtlius ē: qō quidē in vapore resolutū est: q̄si mediū iter aerē ⁊ aquā. ꝓpter hoc aues in aere eleuātur ⁊ pisces gurgiti remittūtur. ¶ Ad q̄rtum dicēduz q philosophus loquitur de loco nāli qui est terminus motus nālis: ⁊ in quo nāliter quiescit corpus. sic āt aer nō est locus auiū: q̄ non in aere: sed in terra quiescūt: sz est locus eoꝝ scōm motū aiale cuius ꝓncipiū non est grauitas ⁊ leuitas.

¶ Utꝝ ornat⁹ elentoꝝ ꝓueniēter describat fz tria gña. II.

Ad secundum sic ꝓceditur. vr q inconuenienter ornatus triū elemētoz scōm tria gña aialium describatur. Ignis eniz est ꝓncipalioz inter elementa: sz ei nullus ornatus assignat: ergo vr q insufficiēter ornatus elemētoz assignet. ¶ Ꝑ. locus nālis est locus quietis: sz aues nō quiescūt in aere: vt dctū est. g̃ videt q aer auibus nō ozneť. ¶ Ꝑ. reptile est genus terrestris aialis: sed diuersoꝝ elentoꝝ diuersus est ornatus. ergo videt q iconueniēter aues ⁊ pisces aeri ⁊ aque: aialia vo gressibilia terre describātur. ¶ Ꝑ. scz pbum in. libro de aialibus q̄daz aialia sunt media inter terrestria ⁊ aq̄tica que vtrobiq; mozātur: horum āt mentio nulla fcā est. ergo vr insufficiēter elementoꝝ ornatus describi p aialia. ¶ Ꝑ. plus distat homo a gressibilibus q̄ gressibile a volatili q̄ est in alio gradu entium. s. rōnalium cum oia bruta ī vno gradu entiuz. s. sensibiliū computent: sz nō eadē die pducta sūt gressibilia ⁊ volatilia. ergo videtur q nec eadē die debuit dō cum alys aialibus fieri. ¶ Ꝑ. quozū est maioz similitudo: est etiā maioz cōtinuatio: sz vt dicit Auicē. corpus humanū est simillimū corporibus celestibus. ergo videtur q statim post ornatum celoruz corpus hominis fortmari debuit ante alia animalia.

Respondeo dicēdo q aialia nō dicunt ornamenta elemētoꝝ nisi scōm q cōparāt ad elemēta vt locatū ad locū. Compatio āt corporis ad locū suū est scz motū ⁊ quietē: motus āt aialis est duplex vn⁹ cōsequēs nām corporis eius scz virtutē elemēti dnantis ī ipso. Alius ꝓsequt appbensionē ⁊ appetitū: ⁊ h̄ ē mot⁹ ꝓpr⁹ aial' iq̄tū ē aial. ⁊ iō ad illū⁹ elenti ornatū al' ꝓtinet i q̄ motū aialē hz ꝓpriuz nō ad qō motu ꝓnte nāz sui corpis hz. n. mot⁹ nō sequt al' inq̄tū hz: sz fz q ꝓponit ex grauib⁹ ⁊ leuib⁹. ⁊ iō aialia gressibilia ad ornatuz terre ptinere dnr: q̄ ī ea motū aialē hnt ⁊ pari rōne natatilia ad ornatū aq̄ ⁊ volatilia ad ornatū aeris.

Ad primum ergo dōz q q̄uis aliq̄ res cōmixte possint ad tēpus sine lesiōe in igne seruari: tñ nulla res est que tādem ab igne non cōsumatur si diu in eo permāeat. vt Galien⁹ dicit in lib. de simplici medicina: ⁊ iō nō ē pol'e aliqō aial viuere ī igne. vt i li. de ꝓprietatib⁹ elentoꝝ phs dicit nisi forte ad modicū tps. vt salmādra dr. ¶ Ad 2m dōz. q aia auis i motu aiali mouet corp⁹ ꝓ nāz corpis: ⁊ iō tal' mot⁹ ē cū labor ⁊ pena. vt i 2° ce. ⁊ mū. dr. ⁊ iō oz q ges q̄ huic labori succurrit sit i loco ꝓueniēti nāe corpis: ex q̄ tñ non habetur q terra sit ꝓpriuz locus auis inquātum ē animal. ¶ Ad tertiū dicēdū q reptiliū q̄dā gña sūt terrestria: q̄dā aq̄tica: ⁊ iō reptile cū vtroq; ꝓmemorat. dr. n. reptile qō se rapit: h̄ āt ꝓtigit multiplr: qōdam eniz rapit se

virtute costaruz vt serpētes: qōdā vi quorūdā anuloꝝ vt aialia anulosa: quoddaz vi ozis vt quidaz vermes qui oze terre affixo totuz corpus post se trahunt: quoddam vo vi pēnularuz quarundā se mouet vt pisces ⁊ vlr oē aial vr reptile dici cuius corpus nō multuz a terra eleuatur p instrumēta motus. ¶ Ad quartuz dicēduz q nobiliozibus aialibus ōbetur nobilior locus p cōparationē ad ipsa aialia: quāuis autē aer sit nobilior terra in natura sua: tñ terra iquātuz cōpetit ī dispositiōibus aialiū ē nobilior aqua vl' aere: q̄ in ea nutrimēta aialiuz magis abūdat ⁊ magis cōpetit locus iste equalitati cōplexiōis. ¶ Ad quintuz dicēdū q aialia mea cōputantur cū illo extremozū cū quo magis cōicant. nō. n. inuenitur aliquod aial quod alterius naturā nō magis sapiat. ¶ Ad sextū dicēdū q illud bois quo ceteris aialibus assimilat non ē aliquid corporale vel corporalis forma: sz itellus: sz quātuz ad naturā corporis sui nō ē iconueniēs q magis ꝓueniat cū quibusdaz aialibus q̄ q̄daz cū aliys fz materiā. Aialia.n. ōputātur diuersis diebus vl' vni fz māz ex qua corpus producitur: diuersis vo el'tis in ortum scz diuersuz motū qui ēt corporalibus organis cōpleť. ¶ Ad septimū dicēdū q in via gñatiōis quāto aliquid ē pfectius ⁊ magis assimilatuz agenti tāto tpe posterius ē quānis sit ꝓius natura: ⁊ iō q̄ homo pfectissimuz aialiuz ē vltimo inter aialia fieri ōbuit: ⁊ nō imediate post corpora celestia que cum inferioribus corporibus non ordinantur scōm viam generationis cum in materia nō cōmunicent cum eis. ¶ Questio. III.

Deinde queritur ō bis q̄ ad. 7. diē ptinēt: ⁊ circa h̄ queruntur tria. Primo de consūmatione operum diuinoruz. Secundo ō quiete dei. Tertio de sanctificatione. 7. diei.

¶ Utꝝ ōs cōpleuerit opus suū 7o die. I.

Ad primuz sic proceditur. vr q deus nō ꝓsumauerit. 7. die op⁹ suū: pfectus.n. numerus cōsūmatiōi operum diuinoruz cōuēit: sz senarius numerus pfect⁹ ē ⁊ nō septēnarius. ergo die sexto ⁊ nō septimo ōs opus suuz cōsūmare ōbuit. ¶ Ꝑ. cōsūmatio opis attēditur: scz h̄ q aliqua pfectio opi adycitur: sz nulla perfectio pōt rei opate accrescere nisi ex actu opantis. cū ergo ōs die septia quieuerit vt scriptura dicit nō videť ista die opus suū cōsūmasse. ¶ Ꝑ. quādiu artifex ab ope suo non cessat opus suuz nō cōsūmat: sz ōs nunquā ab opatiōe sua cessat cū opatio sua sit eēntia sua q̄ eterna ē. ergo ōs die. 7. opus suū nō cōsūmauit. ¶ Ꝑ. fm Auicēnaz oē agēs quod nō agit p motuz nō hz actionē in effectu solū quādiu fit: sz quādiu in eo pdurat: cū non tātuz sit causa fieri sz eēndi: sz ōs ē causa agēs rei nō p motuz cū non requirat materiam ex qua agat quā oporteret eē subm motus. ergo vr q ipse quādiu mūdus durat sua actiōe eē mundo ifluat: ⁊ ita vr q. 7. die non cessauerit ab ope: ⁊ sic idē quod ꝓius. ¶ Ꝑ. ōs non tātuz rex factoꝝ ē: sz ēt cōseruatoꝝ: sz nō pōt dici q cōseruet nisi p aliquā actionē in res. ergo vr q quādiu res in eē ꝓseruant: q̄ ōs ī res opetur. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ. dies septimus creatura q̄dā ē: sz ois creatura ē ex opatiōe dīna nec ꝓius diē. 7. fecit q̄ eēt: q̄ eē successiuoꝝ ē in fieri. ergo vr q die septio nouā creatiōez fecerit: ⁊ ita ñ ab oi ope cessauit. vñ vt ꝓius. ¶ Ꝑ. vt dicit pbus i. 17. ō aialibus. freq̄nter apparēt noue spēs aialiuz q̄ ꝓius nūquā apparebant: vt pz in illis q̄ ex putrefactiōe gñantur. ergo vr q nec etiā ab institutōis nouis spēbus ōs die. 7. cessauerit: ⁊ sic idez qō ꝓius. ¶ Ꝑ. q̄dā sūt in qbus sola dīna virtus operatur sicut in creatōe aiarum in ifusione gratie ⁊ miraculoruz opatiōe. ergo vr q tūc nō cessauerit ab operatiōe ⁊ institutione notarum creaturarum. ergo ꝛc.

Contra hec est qō dicit Heñ. primo q cōsūmauit ōs die. 7. ꝛc. ¶ Ꝑ. in pfectiōe opis cuiuslibet diei. s. significat: cum dicit vidit ōs q eēt bonū. vt dicit Aug. in ꝑmo sup Heñ. sz septenarius numerus. s. s. attribuit qui septiformis in muncre dicit. ergo cōuenienter cōsūmatio operū. 7. diei ascribitur.

Respondeo dicēduz q sicut magister dicit in lra in hoc discordat nostra trāslatio ab alia: quā Aug. exponit. In nostra.n. trāslatione cōsūmatio operū ascribit diei. 7. in alia vo diei. 6. vtraq; autē veritatē hre pōt siue itelligatur septimus dies sequi alios. 6. successiōe tēporis vt alij sancti volūt: siue ponāt. 7. dies vnus dies. vt Aug. vult septēplr rebus pfentatus. s. cognitio angelica: loquēdo.n. fm Aug. distinguēda ē rei duplex perfectio. Una.n. ē pfectio totalitatis quā res hz: ex h̄ q ex oībus partibus suis eēntialibus integrata est: ⁊ talis pfectio mundi sexte diei cōpetit: q̄ post sex ꝑmos dies nulla creatura mūdo addita ē q̄ non aliquo modo in opibus. 6. dierū eēt. vt patebit. Alia vero perfectio rei ē quā hz ex rōne finis q̄ ē vltima pfectio ⁊ talis pfectio mundi debetur. 7. diei: in qua ōs ab oībus opibus regeuit in se sicut in fine: sz sequēdo alios sanctos distinguēda ē iteruz duplex pfectio. vna ē pfectio ꝑma: quā. s. res hz scz eē suū: ⁊ h̄ pfectio mūdi cōpleta ē. 6. die. q̄ nulla pars mūdi postmodū addita ē q̄ ī ꝑmis sex diebus nō pcesserit aliquo mō. Alia ē pfectio secda q̄ ē opatio rei. vt dicit. 2. de aia. ⁊ talis pfectio mundi fuit in. 7. die: q̄ ex tūc cessante opatione qua deus naturā instituit icepit opatio ꝓpagatiōis in toto vniuerso fz q̄ ex naturis iam conditis res alie ꝓducūtur: quā operatōez in rebus omnibus deus vsq; nūc facit Jo. 5. Pater meus vsq; modo operatur ⁊ ego operor.

Ad primū ergo dōz. q senarius numer⁹ rōe partiū pfectus dr: q̄ ex oībus ptib⁹ ei⁹ aliquot aggregatis ꝓsurgit: ⁊ iō pfectio senarij cōgruit illi pfectiōi mūdi q̄ ꝓsistit ī totalitate partiū quātū ad eē ꝑmū: ⁊ sicut ptes aliquote senary ordinati: ⁊ ꝓtinue sibi succedūt sine alteri⁹ nūeri iterpositiōe. s. vnuz duo tria: ita ēt i pductiōe partiū vniersi ordo seruat⁹ ē vt post pductiōez ꝑme ptis stati narrareť pductio scōe ptis: ⁊ sic ōinceps vsq; ad sextā. ¶ Ad 2m dōz. q ꝓsūmatio operis intelligit fz aligd pfectiōis ipsis reb⁹ collatū: q̄ ō ē ipsa opatio p quā nā ꝓpagat. Dec āt opatio ē a deo ⁊ a vtute creature: ⁊ iō ⁊ ōs dr cōsūmasse op⁹ cui⁹ vtute nā mota in opatiōez exit: nec tñ aligd nouū ī nā efficit: q̄ opatio cōsegtur ex vtute nāe ꝓi⁹ reb⁹ collata. Cōsūmatio āt q̄ ē ex pte finis nō ē fm aligd addi tū i re. ¶ Ad 3m dōz. q ōs nō dr cessare ab opatiōe nisi ex pte effect⁹ ꝓntis: ipse.n. nō agit aliq̄ opatōe media vl' intrinseca vl' extrinseca q̄ nō sit sua eēntia: q̄ suū velle ē suū facere: ⁊ suū velle ē suū eē: nec tñ ab eterna opatōe segť effect⁹ nisi fz ōterminatiōez volūtatis. vt ꝑus dcīt ē. vñ dr icipe opari vl' ab opatiōe cessare ex pte effect⁹. ¶ Ad 4m dōm. q sic ifluētia sol⁹ p irradiatōez ē sp q̄diu aer illuminat vt possit dici sp sol facit lumē ī aere: ita dīna bonitas sp eē re b⁹ ifluit nō aliud ⁊ aliud: sz vnū ⁊ idē: nec tñ res dūr sp fieri vl' creari vl' institui apō nos: sz tūc cū ꝑmo eē acceperint. Et iō dr q cessat creare vl' facere mūdū. ¶ Ad 5m dōz. q ꝓseruatio rex ī eē nihil aliud ē q̄ ifluētia eē rei fz q̄ dcīt ē. s. q̄ ōs q̄diu res ē causat ⁊ efficit eē rei: nec tñ talis ꝓseruatio repugnat pdcē cessatōi: q̄ eē rei ꝓsegť pncipia eēntialia: sic opatio vtutē. ¶ Ad 6m dōz. q dies ille septimus pcesserat fz sillitudinē ad min⁹ ī ꝑmis sex dieb⁹. ¶ Et pter ea eē diei cāt a pncipys nālib⁹ p⁹ nāe collat: q̄ mot⁹ ē cā temporis vel est idē dies cū pcedentibus fm Augustinū. ¶ Ad septimū dōz q ille noue species pducunt ex vtute

celesti que tenet locum virtutis formatiue in aialibus ex putrefactione generatis: ⁊ ideo iste species fuerũt producte in opibus sex dierum in suis principys. s. materia ⁊ in rationibus seminalibus sicut etiaꝫ alia que p operationẽ nature producuntur. ¶ Ad octauum dicẽdum q nihil facit deus in creatura quod aliquo modo in primis diebus non pcesserit: sꝫ diuersimode. Quedaꝫ enim fuerũt in operibus. 6. dierum vt in principys actiuis ⁊ materialibus et scõm multitudinẽ spẽi: vt ea q̃ generãtur ex sibi similibus in natura: q̃dam vero sicut in pricipys actiuis ⁊ mãlibus: sed nõ fm similitudinẽ spẽi: sicut q̃dam aialia ex putrefactione gñata: q̃dam vero sicut ex principys disponẽtibus ⁊ nõ actiuis ⁊ scõm similitudinẽ speciei: sicut aĩa rationalis: quedam vero vt in potentia obedientie tantum: sicut ea que p miraculuꝫ fiunt.

¶ Utꝛ deus conuenienter dicaꝫ genuisse septima die. II.

Ad secũdum sic proceditur. videtur q̃ inconueniẽter dicatur deus die septima requieuisse. Oppositum enim nata sũt fieri circa idẽ. Sꝫ quies opponitur motui. ergo cuꝫ deus nõ moueatur. Ja. primo. Apud quẽ nõ ẽ trãsmutatio ⁊c. Uidetur q̃ nec possit dici quiescere. ¶ Si dicaꝫ q̃ quies dicitur de deo non fm q̃ opponitur motui: sꝫ fm q̃ opponitur labori. ¶ Cõtra. scõꝫ philosophuꝫ in septio ⁊ octauo ethicorũ operatio cui nõ adiũgitur motus ẽ fm se ẽlectabilis: ⁊ nullo modo laboriosa: quia labor in opatiõe causatur ex motu innãli sꝫ opatio dei ẽ oino sine motu: q̃ imobilis manẽs dat cuncta moueri. vt dicit Boetius. ergo nullus labor sibi accidit in hoc q̃ res creauit. ergo nec quies que opponitur labori sibi ꝺuenit. ¶ Si dicaꝫ q̃ deus dicitur requieuisse in quãtum facit nos i se requiescere: sicut dicitur cognoscere aliquẽ quãdo facit nos illud cognoscere. vt Genesis. xx. dicit abrahe nũc cognoui q̃ timeas deuꝫ. ¶ Cõtra. requies septime diei condiuiditur contra opationẽ sex dierum. sꝫ in sex diebus dicitur deus fecisse: quia ipsemet fecit. nõ quia fecit nos facere. ergo ⁊ i. 7. die ipsemet requieuit nõ soluꝫ fecit nos requiescere. ¶ Si dicaꝫ q̃ deus quieuisse dicitur sicut volũtas quiescit in fine. ¶ Cõtra: sicut quies corporis opponitur motui eius: ita quies volũtatis opponitur motui eius: vt vtrũq; p similitudinẽ de volũtate dicatur: sꝫ motus volũtatis nõ potest eẽ nisi scõm q̃ procedit ꝺ bis q̃ sunt ad finẽ in finẽ ipsum: cum igitur talis motus deo nõ cõueniat qui ex rebus alys nec in sui cognitionẽ nec i sui amorẽ venit: videtur q̃ nec quies voluntatis sibi cõuenire possit. ¶ Preterea ea que sũt eterna nõ conueniẽter cõnumerãtur inter ea q̃ ex tẽpore ceperunt: sed quies volũtatis ꝺine i suo fine est eterna. ergo iconueniẽter dies quietis ꝺine cõnumeratur diebus creatiõis rerũ q̃ ex tẽpore ceperunt. ¶ Preterea. finis ꝺine volũtatis nõ ẽ aliud a deo. Si igitur ẽligitur requieuisse propter voluntatẽ quiescẽtẽ i fine: videtur iconueniẽter dici i die .7. requieuisse cum dies .7. creatura sit. ¶ ¶ Si dicaꝫ q̃ nõ requieuit i die .7. sicut in obiecto quietis: sꝫ sicut in tẽpore quietis. ¶ Contra. illud qꝺ ẽ eternum nõ ẽ in tẽpore sꝫ supra tẽpus: sꝫ quies ꝺine voluntatis ẽ eterna igitur nõ ẽ in .7. die sicut i tẽpore. ¶ Preterea. sicut quies dei qua in se quiescit nõ ꝺz finẽ: ita nõ ꝺz pricipium: sꝫ sicut vesperum ẽ finis diei: ita mane ẽ pricipium eius. ergo dies .7. si dicto modo accipiatur quies nõ ꝺz hꝺe mane: sicut nec ꝺz vespe. ergo cum assignetur sibi mane nõ põt dici deũ die .7. modo pdicto quieuisse.

Sed contra deutro. vigesimoscõo. Dei pfecta sũt opa: sed ois artifex pfecto ope suo gescit: ergo deo post nature istitutiõꝫ q̃ fuit i sex diebus gescit. ¶ Preterea. homo bñ disponitus dicitur ex opibus suis i deo requiescere: quia opa sua ad dei bonitatẽ refert. Cum ergo ꝺus oĩa propter bonitatẽ suam opetur. vt dicit Augustinus: ⁊ dictum ẽ i prima ꝺi. pmi li. vt q̃ sibi cõueniat ex his q̃ fecit i seipso requiescere.

Respondeo dicẽdum q̃ quies proprie loquendo motui opponitur: quia vꝺ motus caussat laborẽ i opatiõibus nostris. vt dicit philosophus: inde cõsecutum ẽ vt quies labori oppõatur: ⁊ ex his duabus signnificatiõibus quietis trãsumpte sũt alie ꝺue: quia. n. nostris opatiõibus motus adiũgitur ide i vsum venit: vt oĩs opatio motus ꝺicatur: quãuis ipropzie: ⁊ scõm hoc oĩs cessatio a quacũq; opatiõe quies ꝺicitur ⁊ hꝺ significatio trãsumitur a prima. Sꝫ quia nihil laborat nisi ex hoc q̃ a pfectiõe propzie nature ꝺistat. vt pꝫ i motibus violẽtis: ide ẽ vt i illo res requiescere ꝺicatur i quo sufficiẽtiam inuenit: ⁊ scõm hũc modũ volũtas quiescit i vltimo fine: ⁊ hꝺ significatio quietis trãsumitur a scꝺa. ¶ Cõstat ergo q̃ deo nõ põt quies attribui quãtũ ad primaꝫ vl̃ scꝺaꝫ significatõꝫ: sꝫ quãtuꝫ ad tertiam vl̃ quartaꝫ põt. Sꝫ quãtum ad tertiam sciẽdum vt ex pcedẽti articulo pꝫ: q̃ ꝺus ab opatiõe cessare nõ ꝺicitur: quasi ipsa opatio qua opatur õficiat cũ sua opatio sit eẽntia eius: sꝫ ratiõe effectus hꝺ ꝺicitur: quia opatiõe eterna facit vt aliquis effectus tẽporalis̃ sit. Nec sic tamẽ ex parte effectus opatio eius cessare ꝺicitur ꝺie .7. quasi nihil i rebus fecerit postea vl̃ saltẽ i ꝺie .7. quia si opatio eius i creatura vl̃ ad momẽtum cessaret: creatura eẽ ꝺsineret. vt ꝺicit Augustinus. 4. sup Geñ. sꝫ sic ꝺicit ab ope cessasse ꝺie .7. quia a ꝺie .7. ꝺinceps nouam creaturaꝫ nõ fecit: q̃ nõ aliquo modo in opibus sex dieruꝫ pcesserit: vt supza dictum ẽ. ¶ Sꝫ quãtum ad quartuꝫ notandum q̃ quies volũtatis ꝺiuine in fine põt accipi ꝺupliꝛ vl̃ absolute scõm q̃ in seipso sufficiẽtiam inuenit: ⁊ sic quies eterna ẽ. ¶ Alio modo põt intelligi p relationẽ ad creaturaꝫ fm q̃ creatura deo placꝫ: nõ tamẽ ita vt ea idigeat q̃si in ea sufficiẽtiam sue bñtudinis ꝺueniẽs: sꝫ eam ad seipsuꝫ ordinans i seipso sufficiẽtiam inuenit: ⁊ sic quiescere ꝺicit ꝺs propzie a rebus cõditis: qꝺ nõ põt intelligi nisi rebus iam conditis: quod est post senarium ꝺiem: ⁊ ita quies dei secundum ꝺuas vltimas acceptiones conuenienter septimo ꝺiei ascribitur.

Primum ergo ⁊ scõm concedimus: quia deo non attribuit quies opposita motui vel labori. ¶ Tertium similiterr cõcedimus: quia non solum illo modo ꝺicitur ꝺus quieuisse .7. die: sꝫ vt dictum ẽ alys modis. ¶ Ad quartuꝫ ꝺicẽdum q̃ motus volũtatis ꝺiuine metaphozice ꝺicitur nõ ex hoc q̃ volũtas eius finem consequatur p aliqua media: sꝫ quia ea q̃ ab ipso sunt in se ipsum ordinat. ¶ Ad quintuꝫ ꝺicẽdum q̃ quãuis ꝺus ab eterno in seipso quieuerit: nõ tamẽ quieuit a creaturis cõditis in seipso: sꝫ solum quieuit sic quando iam creature fuerant condite. ¶ Ad sextum ꝺicẽdum q̃ ꝺies septimꝰ nullo modo ponitur vt obiectum quietis: sed vel secũduꝫ Augustinum ꝺus ꝺicitur in septimo ꝺie quieuisse iquãtũ quietẽ propziaꝫ qua in seipso a rebus conditis quiescit nature angelice monstrauit: cuius cognitionẽ ꝺie appellat: vel secundum alios sanctos: ꝺies septima significat tempus quoddam: non ita q̃ quies ꝺiuina tempore mensuretur: sed quia simul cum tempore est: per quẽ modum verba temporalia de deo ꝺicuntur. Unde patet responsio ad .7m. ¶ Ad octauuꝫ ꝺicẽduꝫ q̃ quãuis quies dei pricipium non habeat: tamẽ quies creature a deo secũdũ q̃ i eo stabiliẽ pricipiũ hꝺz: sꝫ nõ finẽ: quia qualitercũq; creatura mutetur nũquã i nõ ens simpl̃r cedit. vt ꝺicit Augustinus. 4. sup Geñ. Uel aliter ꝺicẽdũ q̃ etiam ipsa quies qua

ꝺeus quiescit quodãmodo pricipiuꝫ hꝺet: nõ inquantũ quiescit in seipso absolute: sed inquãtum quiescit in seipso a rebus conditis eis nõ egẽdo: quod tamẽ finẽ non hꝺet quia eis nunquã egebit: ⁊ ideo ꝺies septima hꝺet mane: sed non vespere.

¶ Utꝛ ꝺs ꝺuerit sanctificare septimũ ꝺiẽ p alys. III.

A tertium sic proceditur. videt q̃ ꝺiẽ septimũ ꝺeus p alys sanctificare nõ ꝺebuit. Operatio enĩ nobilioꝛ est ocio. vt ꝺicit. io. ethi. Uñ nõ in ocio: sed in operatiõe felicitas cõsistit: sed. 6. ꝺiebus ꝺeus operatus ẽ. 7. vero ꝺie ab opere cessauit. ergo .6. ꝺiẽ potius q̃ .7. sanctificare ꝺebuit. ¶ P. sanctificatio ⁊ bñdictio cõgrue bonitati respõꝺet: sed bonũ ẽ cõmunicatiuũ sui. vt ꝺicit Dionysius. Cũ ergo ꝺeus in .6. ꝺiebus bonitatẽ sua cõmunicauerit res in eẽ producẽdo. videtur q̃ eisdẽ. 6. ꝺiebus magis q̃. 7. sanctificatio cõpetat. ¶ P. vt ꝺicit Raby moy. Obseruatio sabbati in lege fuit institutа vt i fide populi firmiter permaneret nouitas mundi ex qua facillima probatio sumitur ad ostẽꝺẽꝺuꝫ ꝺeũ esse ⁊ oipotẽtiaꝫ eius ⁊ alia huiusmõi. ¶ Sed scõm apostolũ Ro. i. p ea que facta sũt in iuisibilia ꝺei ꝺeuenimus. ergo potius. 6. ꝺies in qbus creature facte sũt: sanctificari ꝺbẽrẽtur q̃ ꝺies. 7. ¶ Preterea. ei cui nihil decrescit in operãꝺo aliquid exterius nõ ẽ acceptioꝛ quies q̃ operatio: sꝫ ꝺeo nihil ꝺescrescit in faciẽꝺo creaturas: qꝛ faciẽꝺo nõ laborat. vt ꝺictuꝫ ẽ: neq; virtus eius exhauritur: quin semp in ifinita possit: nec itell's eius ꝺistrahitur quin semp i sui cõtemplatiõe pfecte maneat. ergo nõ ꝺebuit magis scifficare ꝺiẽ quietis q̃ ꝺies in qbus operatus ẽ. ¶ Preterea magis ꝺicat ꝺiuinaꝫ potẽtiaꝫ opatio qua ꝺeus operatur institueꝺo naturã q̃ illa qua opatur in natura opante ad nature propagationẽ: sed in pmis. 6. ꝺiebus ꝺeus operatꝰ ẽ: naturã instituẽꝺo nullo mediãte. Jn. 7. vero ꝺie ⁊ deinceps opatus ẽ naturã conseruãꝺo ⁊ mouẽꝺo motibus nature ⁊ pncipys. ergo senarius dierũ magis manifestat ꝺiuinaꝫ põꝫ q̃ ꝺies septimus: ⁊ ita magis scificari ꝺbuit.

Sed contra sanctificatio ⁊ bñdictio bonitati ꝺebetur: sꝫ bonum scõm philosophum in. 3. metaphisice ꝺicit ex rõne finis: cũ igit pfectio rerũ q̃ ẽ ex ordine ad finẽ ꝺbeat ꝺiei. 7. ille ꝺies p alys sanctificari ⁊ bñꝺici ꝺbuit. ¶ P. vita cõtemplatiua actiue pferr Uñ luc. io. Optimã partẽ elegit sibi maria: p quã vita cõtẽplatiua signat: sꝫ senarius dieruꝫ attribuitur actiõi qua ꝺs res produxit: septimus autẽ quieti ꝺine contẽplatiõis qua seipso ꝺs pfruitur. ergo sanctificatio ⁊ benedictio pcipue ꝺiei septime ꝺebetur.

Respondeo dicẽdum q̃ septime ꝺiei ꝺuo attribuuntur. s. cõsũmatio operũ ⁊ quies opificis. quãtuꝫ vero ad primũ ꝺbetur ꝺici septime bñꝺictio: quia fm Gregoriuꝫ bñꝺictio ꝺei significat collatiõeꝫ ꝺonoruꝫ eius ⁊ multiplicatiõꝫ eozundẽ: multiplicatio autẽ creaturaruꝫ psupponit ꝺuplicẽ pfectionẽ rerum: illam. s. qua vniuersuꝫ pfectuꝫ ẽ ex oibus suis partibus essentialibus constans. Uñ philosophus i quarto metbaurozum ꝺicit q̃ pfectum ẽ vnumquodq; quãꝺo põt facere alterũ quale ipsum ẽ: ⁊ aliam: qua. s. vniuersuꝫ pfectuꝫ ẽ ex ordine ad finẽ: quia multiplicatio creaturaruꝫ p generationẽ est ad hoc vt ꝺiuinuꝫ esse quãtuꝫ possunt participẽt: vt in scõ ꝺe gñatione ꝺicitur. Ois etiaꝫ creature operatio naturalis ad finẽꝫ ordinata ẽ: ⁊ ideo benedictio ꝺiei septime ꝺebetur in qua post pfectionẽ primaꝫ vniuersi q̃ sexto ꝺie completa ẽ: etiaꝫ in ordine ad finẽ vniuersum pfectum ẽ: sed quãtuꝫ ad scõm quod ẽ quies opificis ꝺbetur ꝺiei septime sanctificatio. Jn sacra enim scriptura sanctificatio interdum ꝺicitur ex hoc q̃ aliquid ad cultum ꝺei ꝺedicatur: sic enim ꝺicitur tabernaculuꝫ sanctificari ⁊ vasa eius ⁊ ministri: ⁊ ita etiam ꝺies septimus sanctificatus est. i. ad cultum ꝺei ꝺedicatus ẽ: vt sicut. s. ꝺeus qui res cõꝺidit nõ in ipsis rebus conditis quasi in fine quieuit: sꝫ a rebus cõꝺitis in seipso in quo beatitudo sua cõsistit cum nõ sit beatus ex hoc q̃ res fecerit: sed q̃ factis nõ eget in seipso sufficiẽtiam habẽs: ita etiaꝫ ⁊ nos nõ in operibus eius aut in operibus nostris ꝺiscamus quiescere sicut in fine: sed ab operibus in ipso ꝺeo in quo beatitudo nostri consistit: propter hoc eniꝫ institutuꝫ est vt homo sex ꝺiebus laborans i operibus propzys septimo ꝺie quiesceret eius cultui vacans. hec autẽꝫ quies in ꝺeo xpianis nõ ad tẽpus: sed pptue ꝺicitur: quibus ꝺicitur fine ⁊ermissiõe orare. i. ref. 5. Et iõ illa tẽpozalis obseruatio i lege noua cessauit.

Ad primum ergo ꝺicẽdum q̃ felicitas ꝺei nõ cõsistit in operatiõe qua creaturas cõꝺidit: sed in opatõe qua seipso pfruitur creaturis nõ egẽs. ⁊ hec opatio ad quietẽ septime ꝺiei pertinet. ¶ Ad secũdum ꝺicẽduꝫ q̃ quãuis bonitas ꝺei manifestetur in hoc q̃ eẽ cõmunicauit rebus: p creatiõꝫ, tamẽ perfectio bonitatis ostẽꝺitur in hoc q̃ rebus conditis ꝺeus non eget: sꝫ in seipso sufficiẽtiam habet. ¶ Ad tertium ꝺicendum q̃ creature sunt sicut via p quã ꝺuenitur in cognitionẽ creatoꝛis. pfectio autẽ non ꝺsistit in via: sꝫ in termino vie. Uñ non ꝺbuit sanctificari ꝺies in qno creature sunt condite: sꝫ ꝺies in quo sicut in finẽ quiescitur. ¶ Ad quartum ꝺicẽdum q̃ quãuis p operationẽ qua res in eẽ producit nihil ꝺeo decrescat: tamen hec potius apud eum est q̃ alys non eget in seipso quiescens q̃ q̃ alia facit: ⁊ ideo ꝺies getis magis bñꝺicitur q̃ ꝺies productionis creature. ¶ Ad quintum ꝺicẽdum q̃ ꝺeus eadem virtute qua esse rebus tribuit eas in esse propzio conseruat. Uñ non magis ostẽꝺit ꝺiuinam potẽtiam productio creaturarum q̃ earum conseruatio.

¶ Expositio textus.

Jumenta ⁊ reptilia ⁊ bestias.) Quid sit reptile ꝺictum est. Jumenta vero ꝺicuntur que aꝺiutoꝛium homini cõferunt: precipue vehendo ipuꝫ vt equi vel asini ⁊ huiusmoꝺi. Bestie ꝺicuntur propter crudelitatẽ q̃si vastie vt leões vrsi: ⁊ huiusmõi creata nõ fuerunt nisi potẽtialr ⁊ materialr vt intelligaꝫ tam ꝺ potẽtia actiua q̃ ꝺ mãli. (Quia nõ potuit fiꝛi ab hoie ꝺici ⁊c.) Uideꝛ hꝺ nihil eẽ: qꝛ sꝫ nõ potuerit simul pnũciare potuit trꝺicere ea q̃ successiue narrabat fiꝛ eẽ facta. ¶ Sꝫ ꝺicẽdũ q̃ ꝺicit nõ potuisse ꝺicere: nõ qꝛ nõ simpl̃r nõ potuit ꝺicere simul eẽ facta: sꝫ quia nõ potuit hꝺ ꝺicere scõm conuenientiam ꝺisciplineː vt facil̃r quod ꝺicebatur a rudibus caperetur: vt faciũt geometre in ꝺscriptionibus figuraꝛ linea post lineã. ptrahẽtes: q̃ tamẽ fiꝛ figurã cõstituũt. Alia trãslatio hꝺz cõsũmauit ꝺs ꝺie septio: vtraq; trãslatio veritatẽ ꝺtinet si vt pꝺictũ ẽ cõpletio ꝺistinguatur.

De hominis creatione: vbi considerandum est quare creatus sit homo: ⁊ qualiter sit institutus: que duo supza tractata sunt: ⁊ q̃lis factꝰ ⁊ q̃liter lapsus: postremo qũo sit tẽperatꝰ: que discutienda sũt.

Distin. XVI.

His excursis qꝺ supza ꝺe hominis creatiõe, pmisimus: effectui mancipare atq; ordine explanare nũc suscipimus. Ubi hec considerãda viꝺenꝺ. s. quare creatus sit hõ: ⁊ qua-

liter instituꝰ: ⁊ q̄lis ⁊ quomodo factus: deinde q̄liter sit lapsus: postremo q̄liter ⁊ per quez sit reparatus. Horū autē primo loco ⁊ secūdo positam causaz creatiōis būane: ⁊ modū institutiōis superius pro modulo nostre facultatis tractauimus. Jdeoq; superest vt q̄lis vel quomodo factus sit: discutiamus. In genesi legit. Faciamus hoiem ad imaginez ⁊ silitudinez nostrā. In eo q̄ dicit faciamus: vna operatio triū personaꝝ ostenditꝰ. In hoc vero q̄ dicit ad imagi. ⁊ si. no. vna ⁊ eādē substātia triū personaꝝ monstratur. Ex persona enim pris hoc dicitur ad filiū ⁊ spiritū sanctū. nō vt quidā putāt angelis: qz dei ⁊ angelorū nō est vna ⁊ eadē imago ⁊ similitudo.

¶ Qz imago ⁊ silitudo hā diuersis accipitur varie: a qbusdaz increata ab alijs creata ⁊ increata vel essentia trinitatis: vel filius ⁊. s. s.

Imago aūt ⁊ similitudo in hoc loco vl̄ increata intelligit. i. trinitatis essentia ad quā factus est hō vel creata in qua factus est hō: ⁊ ipsa hoi cōcreata. Increatā. n. imaginez q̄ deus est videt intellexisse Beda cū dicit nō esse vnā imaginē dei ⁊ angelox: sed trium psonarū: ⁊ ió psonis nō angelis fit ibi pmo. Impropꝛie tñ imago dr̄: qz imago relatiue ad illud dicit cuius silitudinē gerit ⁊ ad quod repꝛesentandū facta est: sicut imago cesaris que ipsius silitudinē pferebat: ipsumq; quodāmodo repꝛesentabat. Impropꝛie aūt imago dicit id ad qđ aliud fit: sicut exēpluz ꝓpꝛie dicit qđ sumit ex aliquo ⁊ exēplar ex quo sumit aliquid. Ponit tamē aliqñ abusiue alterꝝ pro altero. Ita ⁊ minus ꝓpꝛie accipitur imago essentia trinitatis: si tamen ea nomine imaginis in hoc loco intelligitur.

¶ Opinio eorum qui putauerunt filium p̄ imaginem ⁊ similitudinem hic accipi.

Filius vo ꝓpꝛie imago patris dr̄: sicut supꝛa i tractatu de trinitate diximus. Hñ fuerūt nōnulli q̄ ita distinxerūt: vt imaginē i hoc loco itelligerēt filiū: bominē vo nō imaginē: sz ad imaginē fcm̄ dicerēt quos refellit apls dicēs. Vir qdē imago ⁊ glia dei: hec nāq; imago. i. hō cū dicit fieri ad imaginē: nō q̄si ad filiū dr̄ fieri: alioqn nō diceret ad imaginē nostrā: quo. n. nostrā diceret: cū filius solus pris imago sit: Fuerūt āt ⁊ alij pspicaci hec tractātes: q per imaginē filiū: ⁊ p silitudinē spm̄ scm̄ itelligerēt: q silitudo est pris ⁊ filij: ⁊ ió plural̄ putauerūt dici nostraz id referētes ad similitudinē tm̄: ad imaginē vero subintelligēdū esse meā. Hoiem vo ⁊ imaginē eē: ⁊ ad imaginē ⁊ similitudinē factuz esse tradiderūt: ⁊ imaginē imaginis esse ⁊ similitudinis.

¶ Hecq; hoc sniam approbat: sz imaginē ⁊ silitudinem dei in hoie q̄rendā ⁊ ꝓsiderādā docet vt imago ⁊ silitudo creata intelligatur.

Verūtamē hec distinctio lz reprobabil penitus nō videat: qz tñ ō medio mō tiū i auctoritatibus sanctoꝝ nō manet cōgruētius i ipso hoie imago ⁊ silitudo dei querēda ē ⁊ ꝓsiderāda. Factꝰ ē ergo hō ad imaginē dei ⁊ silitudinē sz mētē q̄ irrōnalibus aficellit. Sz ad imaginē fm memoriā itelligētiā ⁊ dilectionē. Ad silitudinē fm inocētiam ⁊ iusticiā que i mēte rōnali nāliter sūt. Vl̄ imago ꝓsideraī i cognitōe veritatis: silitudo i amore ⁊ frutis. Vel imago i alijs oibus: silitudo in eēntia: qz imortalis ⁊ idiuisibilis. Hñ Aug. in lib. de quātitate aie. Alia facta ē silis deo: qz immortalē ⁊ idissolubilē fecit eā deus. Imago ergo ptinet ad formā: silitudo ad nāz. Factꝰ ē ergo hō scōz aiaz ad imaginē ⁊ silitudinē dei nō pris vl̄ filij vl̄ spūsci: sz totiꝰ trinitatis. Ita ⁊ sz aiaz dr̄ hō eē imago dei: qz imago dei i eo ē. Sicut imago dr̄ ⁊ tabula ⁊ pictura q̄ i ea ē: sz pp picturā q̄ i ea ē simul ⁊ tabula imago appellatur. Ita ꝓpter imaginē trinitatis etiā illud in quo ē hec imago: noie imaginis vocat.

¶ Quare homo dicit imago ⁊ ad imaginē: filius vero imago ⁊ non ad imaginem.

Vocirca hō ⁊ imago dr̄ ⁊ ad imaginē ē: filiꝰ āt imago: nō ad imaginē: qz natꝰ ē: nō creatus: eq̄lis ⁊ i nullo dissimilis hō creatꝰ ē a deo: nō genitus: nō pilitate eq̄lis: sz q̄dā silitudie accedēs ei. Unde Aug. i. vij. lib. de tri. In Genesi legit: faciamꝰ hoiez ad imaginē ⁊ silitudinē nraz. Faciamus ⁊ nraz plr̄ dixit. Et nisi ex relatiuis. i. psonis accipi nō opz: vt facere itelligant pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ spūs scūs. s. ⁊ imaginē pris ⁊ filij ⁊ spūs sci: vt subsisteret hō imago dei. Sz qz nō oino eq̄lis fiebat illa imago tanq̄ nō ab illo nata: sz ab eo creata ió ita imago dr̄ qđ ⁊ ad imaginē: qz non equat parilitate: sz accedit q̄dā silitudine. Filius āt ē imago: sz nō ad imaginē: qz equalis est pri. Dictus ē ergo hō ad imaginē pp imparē silitudinē ⁊ ideo nostrā vt imago trinitatis esse hō itelligat ñ trinitati eq̄lis: sicut filius patri. Ecce oñsum est scōz quid hō sit silis deo. s. scōm aiam. Sed in corpore quadā ꝓpꝛietatē bz que hoc indicat: qz est erecta statura: scōz quā corpꝰ aie rōnali congruit: qz in celum erectū est.

¶ Diuisio textus.

Determinato de nā pure spūali. i. angelica: ⁊ ō nā pure corpozali. Dic tertio multipl̄r ꝓsequit de nā cōposita ex spūali ⁊ corpozali. s. de hoie. Diuidit ergo pars ista i partes duas. In pma determinat de hoie quātū ad pmā sui istitutionē. In scda quātū ad eius casuz zi. di. ibi. (Uidēs ergo dyabolus ꝛc.) Pria i duas. In pma determinat ꝓditiōis būane pncipiuz. In scda ostēdit hois cōditi statuz. i9. di. ibi. (Solēt plura q̄ri de pmi hois statu ꝛc.) Pria i duas. In pma ostēdit formatōez hois fz q̄ exit a sua causa: ⁊ i silitudine eius vt ostendatur quodāmodo esse actio vniuoca. In scda determinat istitutionē hois fm q̄ ex suis partibus cōstat. i7. di. ibi. (Dic de ozigine aie.) Pria i tres. In pma ostēdit hoiez ad imaginem ⁊ silitudinē dei istitutū. In scda ponit hoiuz expositionem ibi. (Imago autē ⁊ silitudo ꝛc.) In tertia ostēdit fm quā partē hois eē ad imaginē sibi ꝓueniat ibi. (Factus est hō fm aiaz. Scda pars diuiditur i tres. In pma ponit suā expositionē. In scda excludit alias quozūdaz expositiones. ibi. (Filius vero imago patris dicit.) In tertia supplet qđā ad suā expositionē: qđ i alys expositiōibus tāgebatur. s. i quo imago ⁊ silitudo differāt ibi. (Uerūtamē hec distinctio) (Factꝰ est hō ꝛc.) Dic ostēdit fz quā partē i hoie sit imago assignāda. Et pmo ostēdit q̄ fz aiaz. Scdo ostēdit q̄ huiusmōi idiciū etiā i corpoze ostēditur ibi. (Sed i corpoze q̄dā habet ꝛc.) ¶ Circa pmū duo facit. Primo ponit hoiez esse ad imaginē trinitatis nō solaz patris vel filij: vt aly dicebāt: ⁊ hoc fz aiaz. Scdo ostēdit quomodo differēter imago fz aiaz hoi ⁊ filio dei ꝓueniat ibi. (Quo circa homo ⁊ imago.) ¶ Questio. I.

Hic quatuor querūtur. Primo vtruz in aliqua creatura imago dei iueniri possit. Scdo i qbus iueniat. Tertio vtruz i illis i quibus iuenitur: equalr̄ inueniat. 4.º de differētia imaginis ⁊ silitudinis.

¶ Utr̄ aliq̄ creatura possit dici eē ad imaginē. I.

Ad primuz sic ꝓceditur. videt q̄ nulla creatura possit dici ad imaginē dei eē. Cuiuscūq; ē aliq̄ imago creata ei ꝓtingit aliquā imaginē ponere: sz deo nō ꝓtingit aliq̄ imaginē ponere. Esa. 40. cui silez fecisti deū: aut quā imaginē po. ei. ergo ꝛc. ¶ P. ꝓpꝛietates vniº nō iueniūt i alio: sz imago idicat ꝓpꝛietatē filij vt i pmo dcm̄ ē: q̄ increatꝰ ē: ergo nulli creature ꝓuenit. ¶ P. i imagine ipoztat ꝓueniētia q̄dā i aliquo vno: vñ dicit Dylarius imaginē eē rei ad rē coequādā: sz nulla eq̄litas pōt eē creature ad deū. ergo nec imago eiº eē pōt. ¶ Itez ifinite distātiuz nō pōt eē idiscretio ⁊ vnio: sz imago vt dicit Dylarius ē silitudo idiscreta ⁊ vnita. ergo creatura nō pōt eē ad imaginē dei a quo in ifinitū distat.

Contra est qđ bētur Geneseos pmo. Faciamus hominē ad imaginē ⁊ silitudinē nostraz.

¶ P. ad perfectiōez operis exigitur vt perducat i silitudinē agētis: sed dei perfecta sūt opera. Deutro. 32. ergo oz eē aliqđ operū eius i quo ipsiº imago repñetur.

Respondeo dicēdo: q̄ imago ꝓpꝛie dicit qđ ad alterius imitationē ē: neq; tamē quelibet imitatio rōnez imaginis perficit: vt si hoc sit album ⁊ illud albū: nō ex hoc dicitur eius imago: sz ad rōnē imaginis exigitur imitatio i aliquo quod spēz exprimat ⁊ eēntiā: ꝓpter quod ab Dylario dicitur species idifferens. Et inde est q̄ i corpoꝛalibus scōz imitatōez figure potissimū imago attēditur: qz figura est q̄si certuz signū ostendens vnitatē ⁊ differētiā speciei: h āt imitatio pōt eē duplr̄: aut simul quātū ad speciē ⁊ signū speciei: ⁊ sic imago hois est in filio suo qui ipsuz i būana spē ⁊ figura imitatur. ⁊ hec ē pfecta imago: aut quātū ad signū tātuz: ⁊ nō quātū ad veritatē speciei: sicut imago hois est statua lapidea: ⁊ hec est impfecta imago. Et pmo mō filius ē imago pris: sicut i nā cōicans. Scdo āt mō imago dei est i creaturis: ⁊ ideo creatura pōt eē imago dei: licz nō perfecta.

Ad primum ergo dicēduz q̄ ppheta loquit contra ydolatras qui deū i corpoꝛalibº figuris imaginari nitebātur: ⁊ ideo nō est ad propositum.

¶ Ad scōz dicēdū q̄ imago scōz pfectā rōnē idicat ꝓpꝛietatē filij: ⁊ sic creature nō cōuenit: sz scōz iperfectā significationē: vt sic nomē imaginis a filio i creaturas descēdat sicut a pre nomē pñitatis: ad ephesios tertio. ¶ Ad 3m dicēduz: q̄ cōueniētia pōt esse duplr̄: aut duozū participātium aliqđ vnū: ⁊ talis ꝓueniētia nō pōt eē creatozis ⁊ creature: vt obiectū est: aut scōz q̄ vnū p se est simplr̄ ⁊ alterū participat de silitudine eius quātū pōt: vt si poneremus calozē esse sine mā ⁊ ignē ꝓuenire cū eo: ex hoc q̄ aliquid calozis pticiparet: ⁊ talis cōuenientia esse potest creature ad deū: qz deus dicitur ens hoc modo: q̄ ē ipsuz suuz esse. creatura vero nō est ipsuz suū esse: sed dicit ens: q̄si ē ens: q̄ pticipās: ⁊ hoc sufficit ad rōnez imaginis. ¶ Ad 4rtuz dicendū q̄ ad rōnez imaginis nō exigitur eq̄litas equiparātie cū magni hois i pua pictura imago exprimatur: sed exigitur eq̄litas proportiōis: vt. s. eadē sit ꝓportio ptium ad inuicē i imagine que est i imaginato: ⁊ talis eq̄litas iuenitur i aīa respectu dei: qz sicut exꝑe filiº ⁊ ex vtroq; amoꝛ ꝓcedit. ¶ Ad quintū dicēdū q̄ vbi ē perfecta imaginis rō: ibi est perfecta idiscretio ⁊ vnitas: vt pz i filio ad pr̄em: creatura āt quātū ad hoc q̄ deū imitatur nō discernit: sed quodāmō sibi vnit vnitate cōueniētie: q̄uis sp remaneat maioꝛ differētia: ⁊ sic nō ex toto tollit rō imaginis: sz solū imaginis pfecte.

¶ Utr̄ imago dei inueniat tm̄ i creaturis rōnalibº. II.

Ad secundum sic ꝓceditur. videt q̄ nō tātū in rōnalibus creaturis imago dei iueniatur. Ad rōnē enim imaginis q̄lis in creaturis esse potest nō exigitur perfecta silitudo vt dictum est: sed sufficit imperfecta imitatio: sed quelibet creatura ex hoc esse habet: q̄ diuinā perfectionez imitatur. ergo quelibet creatura dici debet ad imaginem dei. ¶ Preterea. dicit Boeti. in libꝛo de consola. philosophie de deo loquens. Mundū mente gerens similiq; imagine formās. sed quelibet creatura in esse prodyt: ex hoc q̄ in mente diuina per suā ideam gestabat. ergo quelibet creatura potest dici facta ad imaginez dei. ¶ Preterea. vbi est expressioꝛ silitudo ibi magis saluat rō imaginis: sed pfectio diue bonitatis exꝑsius repsentat in toto vniuerso q̄ in aliq̄ pte eius. ergo totū vniuersuz magis debet dici ad imaginez dei q̄ aliqua creatura rationalis. ¶ Preterea. Dionysius in q̄rto capitulo de diuinis no. ostendit similitudinē diuine bonitatis maxie apparere i radio solari: sed expressio similitudinis causat imaginē. ergo radius solaris dz dici eē ad imaginē dei. ¶ Preterea. illud quod maxie exprimit ꝓpꝛietatem alicuius: maxie videtur ad ipsuz cōuenientia habere: sed in fine cele. hierarchie dicit Dio. q̄ in igne maxime oñdūt diue ꝓpꝛietates, ergo ignis maxie dz dici ad imaginē dei.

Sed contra ex hoc aia dicitur imago dei: qz eius capax ē. vt Aug. dicit: ꝙ sola creatura rōnalis ē capax dei. ergo ipsa sola ē ad imaginē dei. ¶ P. quāto aliq̄ creatura ē pfectior tanto est deo silior: ꝙ inter alias creaturas rōnalis nā altissimū gradū tz: in ipsa ergo pcipue imago dei iuenitur.

Respondeo dicēdū ꝙ vt dictuz est illa imitatio rationē imaginis cōstituit q̄ ē in aliquo ad spēz pertinēte. ex pmo autē z cōmuni nihil sortitur spēz: sed ex vltio z ppio: sicut ē differētia cōstitutiua. Cōsideratis aūt dine bonitatis pcessibus i creaturis: qb⁹ nāe create cōstituūtur i silitudinē nature icreate vltia iuenit itellectualis dignitatis participatio: z q̄ oēs alias pstupponat: z ideo itellectualis nā attingit ad imitationē diuinaz in quo quodāmodo cōsistit spēs nāe eius: z ide est ꝙ in ea dē operatiōe ponimus vltimā felicitatē itellectualis creature: in qua ē felicitas dei. s. in cōtemplatiōe itellectiua: z ideo sola intellectualis creatura rationabiliter ad imaginem dei dicitur esse.

Ad primum ergo dicēduz. ꝙ quānis q̄libet creatura aliqd participet de rōne silitudinis dine: nō tamē potest dici eius imago rōne predicta. ¶ Ad scōz dicēdū ꝙ silitudo opis potest dici ad operantē dupl'r: aut quātū ad id qō hz in nā sua: sicut hō gnat hominē: aut quātū ad id qō hz in itellectu suo: sicut artificiū ab artifice i silitudinē artis sue pcedit: vtroq; mō. pcedit creatura a deo i silitudinē eius. Prio mō: qz ab ente st entia: z a viuo viuētia. Scōo mō: qz procedunt a rōnibus idealibus: cū ergo vnaquēq; res ptingat ad pfectā imitationē eius: qō ē in itellectu dino: qz talis ē qualē eā eē disposuit: z ideo quātū ad hūc modū silitudinis q̄libet creatura potest dici imago idee i mēte dina existētis: vñ dicit Boetius i libro de trinitate: ꝙ forme q̄ sūt i materia possunt dici imagines: eo ꝙ ab his formis venerūt: q̄ sine materia sūt: sed quātū ad aliū modū sola itellectualis nā pertingit ad vltimū graduz imitatiōis: vt dcm̄ ē: z iō ipsa sola dicit imago dei. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ silitudo dine bonitatis quātū ad nobilissimas participatiōes ipsius nō resultat i vniuerso: nisi rōne nobilissimaꝝ partiū eius q̄ sunt itellectuales nāe: nec p se de toto pōt dici: z primo qz nō cōuenit sibi rōne oiuz partiū: vt i. 6. phi. dr frequēter: z ideo vniuersuz nō pōt dici imago dei: ſz itellectualis nā. ¶ Ad q̄rtū dicēdū ꝙ silitudo radij solaris ad dinā bonitatē tota attēdit quātū ad causalitatē: z nō quātū ad dignitatez nāe q̄ rōe imaginis pficit. ¶ Ad quintū dicēdū ꝙ ppietates dine ostēdunt i creaturis dupl'r: vel scōz silitudinē analogie: sicut vita sapia: z hō: q̄ analogice deo z creaturis conuenit: z sic dine ppietates pcipue oñdunt i rōnali natura: vel scōz silitudinē pportiōis: sm ꝙ spūales ppietates corporalibus metaphorice designāt: z hoc mō in igne oñdunt ppietates dine: vt i pmo lib. di. 33. dcm̄ ē: ſz h̄ silitudo nō facit rōnē imaginis. Vñ Dio. vocat eā in scōo capitulo cele. hierar. dissimilē similitudinē.

Utrum imago dei magis reperiatur in angelis q̄ in hominibus. III.

Ad tertium sic pcedit. vr ꝙ imago nō magis i angelis q̄ in hoibus inueniat. Ea. n. q̄ sequūt nāz equal'r inueniunt i oibus hūtibus nāz illā: vt visibile i hoibus: sed eē ad imaginē dei cōsequit itellectualē nāz. ergo i oibus hūtibus itellz ē equal'r. ¶ P. ſz Aug. eo ipso est aia imago dei ꝙ capax eius eē pōt: ſz nō magis capax dei est āgelus q̄ hō: cū in fruitiōe dinitatis hoies āgelis equēt. q̄ eē ad imaginē nō magis āgelis q̄ hoibus cōuenit. ¶ P. vt dicit Aug. inter mentē nr̄az z deū nihil est mediū: ſz qō magis imitat deū: cadit mediū inter ipsuz: z id qō minus imitat ipz: ergo āgelus nō magis ē ad imaginē dei q̄ mes būana. ¶ P. ad hebr. xi. dicit gl. ꝙ nā mētis būane quā xp̄s assūpsit nihil post deū ē melius: ſz xp̄s assūpsit mētez eiusdē nāe cū nr̄is mētibus: cū ergo vnūqōq; tāto sit melius quāto expressiori imagie deū imitat: vr ꝙ eē ad imaginē nō magis āgelis q̄ hoibus ꝓueniat. ¶ P. de btā v̄gine dicit Dieronym⁹: ꝙ exaltata ē sup chozos āgelorum ad celestia regna: ſz hoc nō posset eē: si ipsa eēt minus ad imaginē dei q̄ āgeli: ergo cū ipsa vere z pure nāz būanā habeat videt ꝙ imago nō plus in āgelis q̄ in hoibus iueniat.

Sz cōtra est qō dicit Hzego. qō āgelus dr signaculū silitudis: qz i eo dine imagis silitudo magis insinuat expssa. sed scōz hoc aliqd dr eē magis ad imaginē scōz ꝙ expssius imago dei in ipo relucet. ergo āgeli sūt magis ad imaginez dei q̄ hō: sil'r ēt vr ꝙ vir magis q̄ mulier p id ꝙ pme coz. xi. gdā gradus iter vir z mulierē ostituit: dū dr: vir imago dei: z mulier imago viri: z ita nō in oibus babētibus imaginē imago equal'r inuenit.

Respondeo dōz ꝙ de imagine possumus log du plr: aut quātū ad id i quo ppie cōsistit imaginis rō: aut quātū ad id ad qō secūdario assignat silitudo imagis ppe. n. z pncipal'r imago itellectualis nāz ꝓsequit. Uñ oz ꝙ vbi itellectualis nā pfectius iuenit: ēt ibi sit imago expssior: z sic cū nā itellectualis multo sit dignior in āgelis q̄ in hoie: eo ꝙ pp obūbzationē itellectualis luminis hō rōnalis dr: cū rō sit qdā itellectus obūbratus: opz ꝙ in āgelis sit expssior dei imago q̄ in aia z āgelis supiozibus q̄ in iferiozibus z in viro q̄ i muliere. q̄uis ista diuersitas sit minor q̄ pma: qz nō sequit diuersitatez nāe ſz spēz: assignat ēt imago dei in hoie: sed nō ita ppie q̄tū ad alias ppietates ꝓsequētes: sicut ꝙ hō dñatur iferiozibus creaturis sicut etiā deus i toto vniuerso: z ē quodāmō finis eaz: z hoc innuit Hene. i. vbi post id qō dcm̄ est Faciam⁹ hoiez ad imaginē z̄. subiūgit. Ut p̄sit piscib⁹ z̄. Et sil'r sicut deus ē totus i q̄libz pte vniuersi: ita aia i q̄libet pte corporis: z ſz hoc z hō alia nihil phibet hoiez magis ad imaginē dei eē q̄ āgelū: sed hoc ē scōz qd z nō sim plr: qz iudiciū silitudinis vl diuersitatis qō sumit ab essentialibus rei est multo firmius.

Ad primū ergo dicēduz. ꝙ ea que ꝓsequūtur nām eq̄liter iueniūtur in oibus hūtibus nāz illā eq̄liter: nā āt itellectualis nō eq̄liter iuenitur in āgelis z in hoibus: sed in āgelis multo nobilioz. ¶ Ad scōz dicēduz ꝙ imago iuenitur in hoie z in āgelo quātū ad nālia sua: nō quātū ad habitū gratie vel glie. Cōsideratis āt nālibus āgeli z hois magis ē capax dine cognitōis āgelus q̄ hō: z ꝙ hō ad eq̄litatē āgelorum pducitur i dina fruitiōe est gr̄e z nō nāe: z iō obiectio nō pcedit. ¶ Ad 3m dicēdū. ꝙ iter mentē nostrā z deū nihil est mediū q̄si obz btitudinis: ſz imediate in deū nr̄a mens tēdit: a quo etiā imediate p gr̄az viuificat: z tamē ē aliqd mediū quātū ad gradū nāe. s. angelica nā: vt p̄z ex Dionysio. i. 4. capō. cel. hierar. Augustinus etiā dicit angeluz ꝓpe deum factum z materiā ꝓpe nihil: z ideo obiectio nulla est. ¶ Ad quartuz dicēduz ꝙ natura humana quā xp̄us assūpsit ē multo nobilioz q̄ quelibet creatura: sed hoc habet ex vnione diuinitatis: z nō ex pricipijs eēntialibus: z ideo nō sequitur similis ratio de mentibus humanis nō vnitis. Assūpsit enī dei filius humanā naturā: vt Damascenus dicit in 3o libro. i. in individuo z nō in specie: z sic etiā natura mentis humane in gloria pdicta accipitur. ¶ Ad quintū dicēdū. ꝙ exaltatio beate virginis sup chozos angelorum: nō fuit nature sed gratie: z ideo per hoc nihil pbatur.

¶ Utr imago z silitudo ꝓpriēter distiguāt i scā. IIII.

Ab quartuz sic pcedit. vr ꝙ inēpriēter imago z silitudo in scā distiguant. Illud. n. qō ponit in diffōne alicui⁹: vt genus nō distinguit ab ipso: sic aīal ab hoie: sed sm Ilariū imago est rei ad rē coequandā imaginata z idiscreta silitudo. ergo imago z silitudo distingui nō debēt. ¶ P. sm quozūdā opionē homo in gratuitis creat⁹ nō est. sed inocētia z iusticia ad gr̄az ptinent. q̄ icōueniēter silitudo in qua hō fact⁹ est p iusticiaz z inocētiā. exponit in scā. ¶ P. cognitio z amoz noīant actū vel passionē: sed act⁹ z passio nō semp remanēt in aio. Cū ḡ imago semp maneat: vr ꝙ icōueniēter imago ſz dilectionē vel cognitionē assigneт. ¶ P. amoz ad volūtatē ptinet. volūtas aūt est pars imaginis. q̄ icōueniēter distinguit silitudo ab imagine: p hoc ꝙ silitudo in amore vtutis ꝓsistit. ¶ P. volūtas ad cognitionē nō ptinet: z tñ pars imaginis ab Augustino ponit. ḡvr ꝙ icōueniēter dicat imago ad cognitionē veritatis ptinere. ¶ P. nā itellectualis ad essentiaz aīe ptinet: sed nām itellectualē segt imago: vt dictuz. est. q̄ vr incōueniēter dici ꝙ silitudo ad essentiaz ptineat. imago vo ad alia que sunt in anima.

Respondeo dōz: ꝙ in rōne imagis icludit silitudo z nō econuerso. vñ si silitudo ꝺ imaginez distinguat: oz spāl'r sumi silitudinē que deficit ratiōe imaginis: sic ꝓpriū ꝺiuidit diffōni nomē cōe qō de diffōne pdicat: sed sm illā rōnē determiate acceptū qua deficit a pfectione diffōnis. cū ergo imago iportet imitationē in his que ptinēt ad speciē demōstrādā: opz ꝙ similitudo accipiat in eo ꝙ deficit a demōstratiōe spālis nature: boc aūt cōtingit dupl'r: aut qz est p̄us z cōius q̄ sit natura spēi: sicut ppietates ꝓtes nāz generis: aut qz est posterius his que speciē demōstrāt: vt accitia ꝓsequentia pncipia idiuidui. Si ergo accipiat defect⁹ p modo: sic est vltima distinctio que in scā assignat: sm hoc eni dicēt silitudo sm cōuenientiaz in illis que ꝓsequunt essentiā inquantū est essentia: z nō inq̄tū est itellectualis: vt in corruptibile z indiuisibile: z hō. imago aūt attēdit ſz ea que ppie intellectualē nāz ꝓsequit. Si aūt attēdat defect⁹: ex hoc ꝙ est posteri⁹: hoc est dupl'r: quia aut hoc est sm ordinē potētie nālis ad potētiā: z sic p̄mū demonstrās naturā intellectualē est potentia cognoscitiua z actus eius z posterius erit volūtas z actus ei⁹ que ꝓsequit applēsionē cognoscitiue vtutis: z sic erit scōa dist. qz imago pertinebit ad cognitionē veritatis que est p̄mū demōstrās nāz intellectualē: silitudo autem ad amorē vtutis: aut ſz ordinē potētie ad habitū: z sic erit p̄ma distinctio sm ꝙ imago ptinet ad potentias. s. memoriaz: intelligētiā z volūtatez. Silitudo vo ad habit⁹ ꝓtes. s. innocētiam z iusticiam.

Ad primuz ergo dōz: ꝙ silitudo cōiter sumpta nō diuidit cōtra imaginē: sed silitudo deficiēs a rōne imaginis: sicut ppriū ꝺ diffōnē. ¶ Ad 2m dōz. ꝙ etiā si ponat hō nō creat⁹ in habitib⁹ gratuitis: cōstat tñ eū esse creatū in habitib⁹ nālib⁹ integris z pfectis: z q̄tū ad hoc silitudo attēdet. ¶ Ad 3m dōz. ꝙ potētie innotescūt p actus z passiones: z ideo p cognitionē z amorē dz intelligi potētia cognoscitiua z amatiua que est volūtas. ¶ Ad 4.m dōz. ꝙ ratio illa non valet: qz pcedit ex diuersis distinctionibus: nec est incōueniēs: vt sm vnā dist. aliqd ptineat ad imaginē: z sm aliā ptineat ad silitudinē: qz in vna cōparatione pōt aliqd accipi vt p̄us aliquo qō in alia accipiē vt posterius respectu alterius sm quē modū p̄nt cōparari potentie intellectiue nature ad habitus: qb⁹ iueniunt ꝓtes. vel vna ad alteram: z sic est vna ꝓz altera. Et ita sicut aliquid est p̄us z posterius in aliq̄ cōparatione diuersimode acceptū: ita etiā pōt ad imaginē z silitudinez ptinere rōne pdicta. ¶ Et sil'r dōz est ad qntū. ¶ Ad 6m dōz. ꝙ intellectualitas: q̄uis ptineat ad essentiā nature intellectualis: nō tñ est de rōne essentie inquantū essentia: z ideo nō ptinet ad silitudinez que assignat sm cōes dr̄ias entis. s. simplex z cōpositū: corruptibile z incorruptibile z hō.

¶ Expositio textus.

Quare creatus sit hō. i. causa finalis hoīs: z qual'r institutus: qz ex anima z corpore. hec duo in pma distinctiōe huius libri dicta sunt. Et qual'r z quō fact⁹ hic icipit psequi. Deinde qual'r sit lapsus hoc psequitur. xi. distin. Et deiceps postremo qual'r z̄. Ḃ in tertio libro z in quarto. Que in mēte rōnali nāl'r sunt: Ḃ pōt itelligi ēt de habitib⁹ gratuitis ad quos aīa nāl'r est ordinata non ꝙ per pncipia nature causent. vel pōt intelligi de habitibus inatis: sicut phs in 6o ethycoz ponit ēt quasdam vtutes nāles. imago ḡ ptinet ad formā. s. spāle. silitudo ad naturā. s. cōem: z hoc sm vltimā distinctionē quam posuit. (Quocirca homo z imago z̄.) Ratio huius est: qz hec ꝓpositio ad. notat distātiā: qz vt dicit Augu. Filius est imaginatio patris nulla ex parte ei dissimilis: ideo ita dr̄ imago ꝙ nō ad imaginē: homo aūt: qz ipse deū imitat i natura intellectuali z a pfecta imitatione filij distat in quaz tamē tēdit vt pōt. ideo imago dr̄: z ad imaginem.

¶ Hic de creatione anime vtruz de aliquo facta sit: vel non: z quādo facta: z quam gratiam habuerit in creatione. ¶ Dist. XVII.

Hic de origie anime plura queri solet. s. vnde creata fuerit: z quā gratiam habuerit in creatione. Sicut hominis formatio sm corpus describit: cuz dicit. Formauit deus hominē de limo terre: ita eiusdem sm animam describit factura: cum subdit. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Corpus enim de limo terre formauit deus: cui animam inspirauit. Vel sm aliam litteram: flauit vel sufflauit. Non ꝙ faucibus sufflauerit: vel manibus corporeis corpus formauerit: spūs enim deus est: nec lineamētis membroꝝ compositus est. Nō ergo corporal'r putemus deum corporeis manibus formasse corpus vel faucibus inspirasse animā: sed potius hominē de limo terre ſz corpus formauit: iubēdo: volēdo. i. voluit: z ꝓbo suo iussit: vt ita illa fieret. Et inspi. i fa. eius spi. vite. i. substantiaz anime in qua viueret creauit non de materia aliqua corporali vel spirituali: sed de nihilo. Putauerūt enim quidam heretici deum de substātia sua animā creasse: verbis scripture peruicaciter inhērētes quibus dicitur Inspirauit vel sufflauit z̄c. Cum flat inquiunt vel spirat homo: de se flatum emittit. Sicut ergo cum dicit deus flasse vel spirasse spiraculum in faciem hominis ex se spiritum hominis emisisse intelligitur. i. de sua substātia. Qui hoc dicunt non capiunt tropica locutione dictuz esse

sufflauit vel flauit.i.flatum hominis.s.animaz fecit.flare enim est flatum facere:flatum facere est aiaz facere. Unde dñs per Isaiam. Omne flatum ego feci. Non sunt ergo audiēdi qui putant animā esse partē dei. Si eniz hoc esset:nec a se nec ab alio decipi posset:nec ad malum faciendū vel patiendum cōpelli:nec in melius vel deterius mutari. Flatus ergo quo hominē animauit:factus est a deo:non de deo:nec de aliq̄ materia:sed de nihilo.

¶Hic querit quādo facta sit anima:an ante corpus an in corpore.

Sed vtrum in corpore:an extra corp⁹ etiaz inter doctores scrupulosa questio est. Augustinus eniz sup genesiz tradit animam cum angelis sine corpore fuisse creatam:postea vero ad corpus accessisse:neq̄ compulsa est incorporari:sz naturaliter illud voluit.i.sic creata fuit vt vellet:sicut naturale nobis est velle viuere. Male autē velle viuere non nature:sed voluntatis est peruerse. Alij vero dicūt animā primi hominis i corpore fuisse creatā:ita exponēres verba illa. Inspi.in faciē ei⁹ spiraculū vite.i.aiaz in corpore creauit:que totum corpus animaret:faciem tamē specialiter exprimit:q; hec pars sensibus ornata est ad ituēda supiora. Sed quicqd de anima primi hominis estimet:de alijs certissime sentiendum est q; in corpore creent. Creādo eniz infundit eas deus:t infundēdo creat. Bicenduz est etiā animā illā non sic esse creatā:vt prescia esset opis futuri iusti vel iniusti.

¶In qua etate de⁹ hoiez fecerit:in etate virili factus est homo p̄m superiores causas.

Solet etiaz queri vtrum deus hominem repente in virili etate fecerit:an p̄ficiēdo t etates augēdo:sicut nunc formatur in matris vtero. Aug.sup genesim dicit q; Adam in etate virili ꝓtinuo fact⁹ est:t hoc p̄m superiores:nō inferiores causas.i. p̄m voluntatē t potentiā dei:quā nature generibus non alligauit:qualr t virga moysi cōuersa est in draconē. Nec eni talia ꝓtra nām fiūt:nisi nobis q̄bus alr nature cursus innotuit:deo autē natura est qđ facit:nō ergo cōtra dispositionez suā illud fecit deus. Erat enim in prima causarum ꝓditione sic hoiem posse fieri:sed non ibi erat necesse vt sic fieret:hoc enim non erat in cōditione creature:sed i beneplacito creatoris cuius voluntas necessitas est. Hoc enim necessario futurū est:qđ vult t prescit. Aduita ꝙ p̄m inferiores causas futura sunt:sed in p̄sciētia dei futura non sunt. Si aūt alr ibi futura sunt:potius futura sunt sicut ibi sunt:vbi p̄scit illc qui nō potest falli. Sic ergo factus est Adam non p̄m inferiores causas:q; nō erat in rerum causis seminalibus vt ita fieret:sed p̄m superiores non cōtra nām operātes:quia in rerum causis naturalib⁹ erat vt ita posset fieri.

¶Qz homo extra paradisuz creatus in paradiso sit positus:t quare ita factum sit.

Hominē aūt ita formatū tulit deus vt scriptura docet:t posuit in paradiso voluptatis quā plātauerat a principio. His verbis apte moyses insinuat q; homo extra paradisū creat⁹ est:postmodū in paradiso sit posit⁹:qđ ideo factū dicit quia nō erat pmansurus in eo:vel vt nō nature sed vt gratie hoc assignaret. Intelligit aūt paradisus localis t corporalis in quo homo locat⁹ est. Tres eniz generales de paradiso snie sunt. Una eoz qui corporalr intelligi volūt tantuz. Altera eoz qui spūalr tantū. Tertia eorum qui vtroq̄ modo paradisum accipiūt. Tertiā mihi placere fateor:vt homo in paradiso corporali sit positus. Qui ab illo principio plātatus accipi pōt:quo terrā oēm remotis aqs herbas t ligna,pduccre iussit. Qui t si p̄sentis ecclesie vel future typum tenet:ad litterā tamē itelligēdum est esse locū amenissimū:fructuosis arboribus magnū:t magno fonte fecundū. Qđ aūt dicimus.a.p.cē.p.a.antiqua trāslatio dicit ad oriētem. Unde volūt qdā in oriētali parte esse paradisum longo iteriacēte spacio vel maris vel terre a regionibus quas incolūt homines secretū t in alto sitū vsq̄ ad lunare circulum ptingentē:vñ nec aque diluuij illuc peruenerūt.

¶De lignis paradisi inter que erat lignum vite t lignum sciētie boni t mali.

In hoc autē paradiso erāt ligna diuersi generis:inter que vnū erat qđ vocatuz est lignum vite:alterū vo lignū scientie boni t mali. Lignū vite dictū est:sicut docet Beda t Strabus:q; diuinitus accepit hāc vim:vt qui ex eius fructu comederet:corpus eius stabili sanitate t ꝑperua soliditate firmaret:nec vlla infirmitate vel etatis imbecillitate in deterius vel in occasum laberētur:lignum autē sciētie boni t mali nō a natura hoc nomē accepit:sz ab occasione rei postea secuture. Arbor.n.illa nō erat mala:sed scie boni t mali:iō dicta est:q; post,pbitionē erat in illa trāsgressio futura qua homo experiēdo disceret:qđ est inter obediētie bonū t inobediētie malū. Non ergo de fructu qui nasceret ide posituz est illud nomē:sed de re trāsgressionē secuta. Cognouit enim homo priusq̄ tāgeret hoc lignū bonum t malū:sed bonū per prudētiā t experiētiam:malū vero per prudētiā trīm:q; etiā p experientiaz nouit vsurpato ligno vetito:q; p experiētiam mali didicit qđ sit iter bonū obediētie t malū inobedientie. Si vo primi parētes obediētes essent:nec cōtra pcptū peccassent:nō ideo tamē minus discerēt lignū sciētie boni t mali:q; hoc ex eius tactu accideret si vsurparēt:a ligno ergo homo ꝓhibitus est:qđ malū non erat. vt ipsa p̄cepti obseruatio bonū illi eēt:trāsgressio malū:nec melius ꝓsiderāt q̄tū malū sit inobediētia q̄ hoc mō:cū ideo.s.reus factus esse homo:itelligit q; ꝓhibitus rē tetigit:quā si nō ꝓhibit⁹ tetigisset non peccasset:nec penaz sensisset:si.n. venenosam herbam,ꝓhibitus tetigeris:pena sequit:t si nemo ꝓhibuisset filr sequeret. Si etiam ꝓhibetur res tāgi:que non tangēti tantū:sz ꝓhibēti obest:sic aliena pecunia.ideo ꝓhibitū est peccatū:quia ꝓhibenti est damnosum. Cum vero tangit qđ nec tangēti obest si non ꝓhibetur:nec cuilibet si tangatur:ideo ꝓhibetur vt p se bonū obediētie:malū inobediētie monstretur. Sicut p̄im⁹ homo a re bona prohibitus:penaz incurrit:vt nō ex re mala:sed ex inobediētia pena esse mōstretur:sicut ex obediētia palma.

¶Diuisio textus.

Stenso q; homo pdux a deo in similitudine eius:sic a cā quodāmō vnioca. Dic determinat pductionē hois in se fz q; ex suis ptib⁹ ꝓstat. Et diuidit hec pars in duas. In p̄ma determiat pductionē viri. In z^a pductionē femie is.dist.ibi.(In eodez quoq; paradiso &c.) Prima in duas. In p̄ma determinat ꝓstitutionē hois. In scōa determinat locū qui sibi cōstituto in esse assignat⁹ est:sic ēt in nālib⁹ rei gñate debeť aliqs locus ibi.(Noiez aūt formatū &c.) Prima in duas. In p̄ma determinat pductionē hois ex parte aie. In scōa ex parte corpis.ibi.(Solet q̄ri vtr de⁹ hominē &c.) Circa p̄mū tria facit. Primo ostendit aie pductionez a deo. Scōo excludit circa hoc quozūdā errores. vnuz ex pte creātis ibi.(Nō ergo carnalr putemus). Alterū ex pte creati.ibi.(Putauerūt eni qdā &c.) Tertio determiat quādā dubitationē.ibi.(Sed vtr in corpe an ex corp⁹). Noiez aūt ita formatū &c.) Dic determiat locū q; hoi creato ē assignat⁹.s.paradisū. Et diuidit i duas ptes. In p̄ma describit paradisū. In z^a ligna paradisi.ibi.(In b aūt paradiso &c)

¶Questio. I.

Hic duo q̄rūt.p ō creatione hois ex pte aie.z^o de formatōe ei⁹ ex pte corpis. Circa p̄mū q̄runt tria. Prio vtr aia humana sit de eētia diuia. z^o si nō:vtr sit ō aliq̄ mā creata. 3° vtr aia ex corpus creata sit.

¶Utr aia būana sit ō eēntia diuina. I.

Aduprimuz sic pceditur.vñ q; anima sit de essentia diuina p id qđ bñ Heñ.p. Inspirauit in faciē ei⁹ &c.sed illud qđ inspirat aliqd:flatū de se emittit.ergo aia est de eēntia dei.¶P.dr Actuū.i3. Nos.n.genus dei sumus:hoc autez nō ꝓuenit hoi:nisi p̄m aiaz:q; ab alys sensibilib⁹ secernit. ergo vr q; aiaz sit de ſuba nature diuine.¶P.cum nālis operatio ꝓsequat naturā:oz ea que in operatione ꝓueniūt i nā vel essentia ꝓuenire:sed aia rōnalis ꝓuenit in operatione intellectus cū deo:vt phūs in.to^o ethicoz dicit.ergo cōicat cū ipso in essentia.¶P.oē qđ intelligit:itelligit p silitudinē vel idētitatē:oz.n.q; itellect⁹ in actu sit intellectū in actu:qđ non ꝓtingit:nisi vel qz sunt idē per essentiaz:sicut deus seipm itelligit:vel qz silitudo itellecti recipit in itelligēte:vt pfectio eius:sed itellect⁹ noster itelligit deū:t sil⁹ mām p̄mā.sed hoc nō pōt esse p silitudinē abstractā ab eis:qz a simplicissimo nihil pōt abstrahi.ergo oz q; itelligat ipsa p idētitatē:t sic est idē per essentiā deus:t mā p̄ma:t aia itellectiua.¶P.quecūq; sunt t nullo modo differūt sunt penitus idē:sed itellect⁹ t mā p̄ma:t deus sunt t nullo modo differūt:ergo sūt penit⁹ idē.Probatio medie:q̄tū ad secūdaz partē:qz p̄ma ꝓstat.quecūq; differūt:aliq̄ dria differūt sed omne qđ differt ab altero aliq̄ dria:est cōpositū ex differentia:t quodā alio.Cum ergo pdicta tria sint penit⁹ simplicia.videť q; nullo mō differāt.¶P.illud qđ participatur ad esse cuiuslibet rei est de essentia cuiuslibet rei.Sed sicut dicit Dionysius in 4.º ca.^o de diuinis noib⁹:participatiōe dine bonitatis aia:t oēs alie res sūt:t bone sūt. ḡ videtur q; diuina bonitas sit essentia cuiuslibet aie t cuiuslibz rei:sed diuina bonitas est sua essentia:ergo eēntia diuina ē ipsa essentia aie vel aliqd eius.

Sed cōtra. Illud qđ est in se tantū actus nō est possibile ad spēz alterā vel ad esse aliud:sed essentia diuina est actus purus cui nulla potētia pmisceť.ergo nō est possibilis adhuc vt trāsformeť in nām aie vl aliq̄ cuius alterius vel additionē aliquā recipiat.¶P.ei qđ ē actus purus nō admisceť aliq̄ ꝑuatio:qz ꝑuatio est eius qđ est natū habere:t nōdū habeť:sed aie adiūgunť multi defectus vel ꝑuatōes:vt ignorātia:malitia:t hꝺ.ergo anima non est de essentia diuina.

Respondeo dōz.q; quozūdā antiquoz pḧoz error fuit q; de⁹ eēt de eēntia oīuz rez. ponebāt.n.oīa esse vnū simplr t non differre:nisi forte p̄m sensum vel extimationē.vt Parmenydes dixit:t illos ēt antiquos pḧos secuti sunt qdā moderni.vt Dauid linādo Diuisit.n.res in ptes tres:in corpa:aias:t ſubas eternas seꝑatas. Et p̄mū indiuisibile ex quo ꝓstituunť corpa:dixit yle.Primū aūt idiuisibile ex quo ꝓstituunť aie:dixit noym vel mētē.Primū aūt idiuisibile in ſubstātys eternis:dixit ōm. Et hec tria esse vnū t idē:ex quo itez cōsegit esse oīa p essentiā vnum. Uerūtū hec positio t sensui ꝺdicit:t a pḧis sufficiēter ꝓbata est.¶Aly vo minus errātes dixerūt deum esse:nō qđē essentiā oīuz:sed ſubstātiaz itellectinaruz ꝓsiderātes silitudinē operationis t dignitatē itellectus t imālitatē eius:que error ortū hre potuit ex opīone Anaxagore qui posuit itellectū mouēte oia. Et fulcimētū hre potuit ex auctē Hen.p̄mo.inducta male itellecta:hoc etiā fidei ꝺriať t pḧoz dictis q ſubas itellectuales in diuersis ordinib⁹ ꝓstituūt t itellectū humanū yltimū in ordie oīuz intellectualiū:inter quos p̄mū ponūt itellectū diuinum:t hūc qđē esse oīo inmobilē:t fides tenet:t ratio demōstrat. aia aūt humana aliquo modo variabilis est.s.p̄m vtutez t viciū t sciētiā t ignorātiā. Noz aūt oīuz errozū t similiuz vnū vr esse p̄n^m t fundamētū:quo destructo nihil ꝓbabilitatis remanet. Plures enim antiquoz ex intētionibus intellectis iudiciū rerum nāliū sumere volūt:vnde quecūq; inueniunť ꝓuenire in aliqua intētione itellecta:voluerūt q; cōicarent in vna re:t inde ortus est error. Parmenidis

Universidad de Deusto

ꝛ Melyssi: qui videtes ens ꝑdicari de oibus locuti sunt de ente: sicut de vna quadā re ostendetes ens esse vnum ꝛ nō multa: vt eoꝝ rōnes indicāt i ꝓmo phy. recitate. Ex hoc ēt secuta est opio Pictagoꝛe ꝛ platonis ponētiū mathematica ꝛ itelligibilia ꝓncipia sensibiliū: vt qꝫ numerus iueniē in his ꝛ in illis que cōicāt in numero: sicut in quadā essentia vna: ꝛ sil'r qꝫ soꝛtes ꝛ plato sunt homo ꝙ sit vnus hō ꝓ eēntiam qui de oibus ꝑdicaē. Ex hoc ēt procedūt ples rōnes: Auicebꝛō in libꝛo fontis vite q semp vnitatez māe venaē ex equali cōitate ꝑdicatiōis. Ex hoc etiā deriuaē opio que dicit vnā essentiā generis esse in oib⁹ ſpēb⁹ re nō tm̄ fm̄ rōnē. Sed hoc fundamētū est valde debile: nō. n. opꝛs ꝙ si B est homo: ꝛ illud hō: ꝙ eadē sit humanitas numero vtriusꝫ: sicut in duob⁹ albis nō est eadez albedo numero: sed ꝙ hoc similiter illi in hoc ꝙ hꝫ humanitatē: sicut illud itellectus accipiēs hūanitatē: nō fm ꝙ est hui⁹: sed vt est humanitas formaꝛ itētionē cōez oibus: ꝛ ita ēt nō est neeessariuz ꝙ si in aīa est nā itellectualis: ꝛ i deo: ꝙ sit eadē itellectualitas vtriusꝫ ꝓ eēntiā ꝓ quā cādē eēntiā vtrūꝫ dicaē ens.

Ad primuz ergo dōz: ꝙ sic dicit Aug⁹. 7. sup Heñ. illa auctoritas nō cogit ponere aīaz ō suba dei esse. Primo: qꝫ hoc qō hō flādo emittit: est de aere exteriozi quē respirādo attraxit: nō de suba eius. Secū do: qꝫ ꝛ si esset de suba sufflātis. nullo mō esset de suba aīe. Et si etiā ponereē ō suba coꝛpis: deus aūt hoc modo se hꝫ ad totū vniuersum regēdo ipꝫ: sicut aīa ad coꝛp⁹. vñ nō sequiē aīaz hois esse de suba dei. Tertio: qꝫ aīa tm̄mō coꝛpori dnāē: vñ flatū nō nisi de coꝛpoꝛe facere pōt: deus aūt est supra oēm naturā. vñ nō oꝫ vt de coꝛpalib⁹ el'tis animā faciat: sed de nihilo eā creat ī mensitate ptāt is sue. vñ figuratiue dr̄: flare: quasi flatū facere. Isaie. 58. oēm flatū ego feci. ¶ Ad ꝛᵐ dōz. ꝙ dicimur nos esse gen⁹ dei ēt̄ū ad aīam nō ita ꝙ aīa sit de diuina eēntia: sed qꝫ pticipat nāz itellectualē que ēt in deo est fm ꝙ ēt dr̄ ad imaginē dei. ¶ Ad ꝫᵐ dōz: ꝙ cū aīa nō hēat eādē opationē numero quā deꝫ hꝫ sed similē: nō ſeqūt ꝙ hēat eādē nāz: ſz sil'ez: nec ex tali sil'itudine vnitas eēntie ꝛcludi pōt: vt dictū ē. ¶ Ad 4ᵐ dōz. ꝙ itellect⁹ creat⁹ intelligit deū nō ꝓ idētitatē nature: ſz per vnionē ad ip̄z que ē vel ꝓ aliquā sil'itudinē nō qdē abstractā: sed effluxā a deo in intellectū: ꝛ būc modū intelligēdi: vocat Aui. ꝓ impſſionē dicēs intelligētias in nobis esse: ex hoc ꝙ impſſiones eaꝝ in nobis sunt. vel ꝓ vnionē ad ipsaz essentiā lucis in create: sicut erit in patria: mā aūt ꝓma cognoscibilis est: nō ꝓ aliquā ſpēm ab ipsa recepta: ſz ꝓ analogiā ad fozmā: vt dr̄ in ꝓ phy. ꝛ iō est de illis que suo ōfectu pfecte itelligi nō valēt. vt dicit Boe. in lib. de duab⁹ naturis. ¶ Ad ỹᵐ dōz. ꝙ fm̄ pbm̄ in. io⁹ meta. nō est idē esse diuersum ꝛ esse differēs: qꝫ differēs ad aliqd dr̄. vñ oꝫ omne differēs, ppzie loqndo aliq̄ differre: diuersuz aūt absolute dr̄. vñ que diuersa sunt nō oꝫ aliquo diuersa esse: ſz seipsis. Si. n. opoꝛteret oīa diuersa in aliquo differre: in infinituz abireē. ꝛ iō oꝫ ōuenire ad ꝓma simplicia que seipsis diuersa sunt: vt ꝓz in oꝛys gb⁹ ſpēs distinguunt̄. si g̃ differēs ſtricte sumaē fz ꝑdictā acceptionē. sic ꝑ⁹, ppositio falsa est: eo ꝙ aliq̄ nō differūt que diuersa sunt. Idez aūt nō differēti: sed diuerso opponiē. Si aūt sumaē differēs large, ꝓ diuerso ꝛ differēti: sic ꝓma, ppositio va est: sed media est falsa: vt ex ꝑdictis ꝓz. ¶ Ad 6ᵐ dōz. ꝙ creature nō dicunt̄ diuinaz bonitatē pticipare q̃si prē essentie sue: sed qꝫ sil'itudine diuine bonitatis in eē ꝛstituunt̄ fm̄ quā nō pfecte diuinam bonitatē imitant̄: sed ex parte.

¶ Utꝛ aīa hūana sit ꝛstituta ex aliq̄ mā. II

Ad secundū sic ꝓcedit̄. vr̄ ꝙ aīa ex aliq̄ mā ꝛstituta sit. Omne enī qō est ꝑ aliqd in nā: est cōpositū ex mā ꝛ forma vt in scō de aīa ꝓz. sed aīa rōnalis est hō. qꝫ est per se sine coꝛpoꝛe exist̄es ab alia aīa eiusdē speciei numero distincta. ergo ꝛē. ¶ P. in quocūq; inueniūtur ꝓprietates materie: oꝫ materiā inueniri: cum ꝓprietates rei a re nō separent̄: ſz in aīa inueniunt̄ quedā ꝓprietates materie: vt subyci: recipere pati ꝛ hō. ergo vr̄ ꝙ sit ex mā cōposita. ¶ P. fm̄ pbm̄ in scō meta. necesse est imaginari materiā in re mota: sed aīe mutabilitas ostendit̄ ex hoc ꝙ vicys ꝛ fallacys deformis reddit̄. formaē aūt ē vtutibus veritatiſq; doctrina fm̄ Aug. 7. sup Heñ. ergo in aīa est materia. ¶ P. fm̄ pbm̄ in 8⁰ metaphysice: nullius agentis actio terminaē: nisi ad cōpositū: sed actio creātis dei terminaē ad animā quā in esse ꝓducit. ergo est ex materia ꝛ forma ꝛpositā. ¶ P. nihil vi uit seipso nisi deus: sed aīa nō tm̄ viuificat coꝛpus: sed ꝛetiā viuit. ergo seipsa nō viuit: sed aliquo sui. sed omne illud in quo est ꝓncipiū vite ꝛ recipiēs vitā: est ex materia ꝛ forma ꝛpositū. ergo ꝛē. ¶ P. in omni creato differt qō opatur ꝛ quo opatur: quia solū ꝓmo agēti cōuenit per essentiā agere: alys autē per participationē alicuius qō ad essentiā additur. sed aīa hꝫ opatiōes ꝓprias: ꝛ sic illis opationib⁹ ipsa est operās. ergo nō est quo operaē: ꝛ sic nō videē eē forma simplex: sed materiā habēs: qꝫ forma est ꝓncipiū quo operatio ꝓducitur.

Sed contra, quāto aliqd est ꝓpinquius vni ꝓmo ꝛ simplici: tāto magis est vnū ꝛ simplex vt in lib. de causis dr̄. sed īter formas naturales aīa deo est ꝓpingoꝛ. g̃ cū alie forme sint simplices: multo foꝛtius aīa. ¶ P. forma substātialis nō est forma substātialis: sic nec qualitatis qualitas: sed omne qō habet materiā: habet ēt substātialē formā dātē esse materie. cuz ergo aīa sit forma substātialis: videē ex materia cōposita nō sit. ¶ P. Augusti. sup genī. 7. ōducēdo per singula ostēdit animā ex materia nō esse factā. Nō. n. pōt facta fuisse ex materia ſpūali rōnali: qꝫ si natura rōnalis ex qua fit beata fuisset nō in penis imitata esset: quia materia cum formaē a deo in melius formaē. Si vo misera fuit: opꝫ ꝙ ꝓcesserit culpa: qō ē cōtra aplm̄ Ro. 9⁰. cuz nōdū aliquid boni egissent aut mali ꝛē. Si aūt nec beata nec misera: tūc vsum rōnis nōdum habebat: sicut in pueritia ꝛtingit: ꝛ sic ociosa erat. Simil'r nec ex materia spirituali irrōnali: quia boc esset ꝓpinquuz opinioni que ponit animaꝝ de coꝛpoꝛe in coꝛpus transitū. Et ꝓterea. cum anima aliquid intelligit ab omnib⁹ coꝛporalibus se retrahit qō nō cōtingeret si de natura coꝛpoꝛis esset. sed ex omnibus ꝑdictis sic pōt argui: omne qō habet materiā fm̄ Augu. dicit̄ ex materia factū: quāuis materia tpe nō ꝓcesserit. Si ergo anima nō pōt dici facta ex materia. vt ꝓbatū est aīa materiā nō habet.

Respōdeo dicēdū. ꝙ mihi nō videē in anima vel i aliqua spirituali substātia aliquo modo esse materiam: sed ipsas esse simplices formas ꝛ naturas: q̃uis quidā aliter dicant. Et ꝓter alias rationes quib⁹ boc de angelis impossibile videē. vt supra dist. 4ª. dictum est etiā quadā speciali ratione: materia a rōne anime secluditur: cum enim anima sit forma coꝛpoꝛis: oꝛtet ꝙ vel tota essentia sua sit coꝛpoꝛis forma vel per partē essentie sue si fm̄ essentiā suam totam: impossibile est ꝙ pars essentie sit materia: quia id qō in se est potētia pura non potest esse forma vel actus alicuius: omnis aūt potētia in genere substantie est potētia pura: quia est īmediatū subiectū substātialis forme ꝛ generationis: vt in ꝓmo de generatione dicit̄. Si aūt fm̄ partē substantie sue est forma coꝛpoꝛis per quā est in actu: ꝛ nō fm̄ alterā que est materia eius: sequitur duo incōueniēt̄ia: vnum est: ꝙ vnus actus numero est forma diuersaꝝ materiaꝝ. ſ. materie coꝛporal' ꝛ materie spiritualis ex qua essentia anime cōstituitur. Aliud est ꝙ i potētys non vnius generis est vnus actus perficiens: coꝛporalis enim materia ꝛ ſpūalis nō possunt est vnius rationis. ¶ Et ꝓterea. illud qō est tm̄ actus coꝛporis viuentis animam vocamus. Et sil'i rōne Auicē. ostēdit in sua meta phȳsica ītelligētias esse simplices: nec tamē negamus animaz rōnalez quēdam moduz cōpositionis habere. ſ. ex eē ꝛ qō est: vt supra di. 19. de angelis. ꝛ in ꝓmo di. 8. de ipsa aīa expositū est: qui tamē cōpositionis modus in alys formis nō iuenitur: quia nō possunt esse subsistentes: quasi in esse suo: sed sunt per esse compositi: ꝛ in hoc aīa deficit a simplicitate diuina: boc ēt in ꝓmo. di. 8. plenius expositū est.

Ad primum ergo dicēduz: ꝙ boc aliqd in natura pōt dici ex duob⁹: aut ex eo ꝙ habet esse subsistēs in natura: ꝛ sic anima rōnalis est ꝑ aliquid: ſz ex boc nō ſequiē ꝙ ex materia componaē: boc enim subsistenti accidit. ſ. ex materia ꝛponi. Alio modo pōt dici boc aliqd per boc ꝙ aliqd qō est pars essentie sue indiuidua tur: ꝛ sic anima nō est boc aliquid: ꝓncipiū enim īdiuidua tionis animarū est ex parte coꝛporis: ꝛ tamē etiā post separationē coꝛporis remanēt indiuiduate ꝛ distincte: vt in ꝓmo lib. dictū est. di. 8. ꝛ sic accipit ꝑz boc aliqd in scō de aīa. vnde ibi exp̄sse negat aīaz esse hoc aliqd. ¶ Ad ꝛᵐ dicendum. ꝙ pati ꝛ recipe: ꝛ ola hꝫ dicūtur de aīa: ꝛ de reb⁹ materialibus equiuoce: vt ꝓz ex pbo ī ꝫ⁰ de aīa: ꝛ ex cōmē. ibidē. vñ nō oꝫ ꝙ materia in aīa inueniatur: sed sufficit ꝙ sit ibi aliqua potētialitas: qualis aūt illa sit supra tertia di. de angelis dictū est. ¶ Ad tertiū dicēdū: ꝙ nō requiritur materia eiusdē rōnis ad omnes motus: qꝫ ad motū localē nō requirit̄ materia que sit in potētia ad esse: sed solū que est in potētia ad vbi. Simil'r etiā ad variationē que est de vicio ad virtutē: vel ecōuerso nō requirit̄ materia que sit in potētia adesse quasi pars essentie ipsius mobilis: ſz regꝛitur materia trſ: que sit in potētia ad virtutē: ꝛ boc est ipa substātia anime. ¶ Ad quartū dicēdum: ꝙ ꝑs loquit̄ de agēte naturali qō ex materia operaē. vt rationes sue ostēdunt que ex boc ꝓncipio, pcedūt: ꝙ in omni factiōe opꝫ eē tria. ſ. ex quo fit: ꝛ in id in quod factio terminaē: ꝛ ipsum faciēs: ꝛ ex boc ꝛcludit ꝙ fieri nō est fozmaꝝ: nisi per accūs. ista aūt ꝓncipia nō cōcedimus in actione diuina per quaz animā creat: ꝛ ideo nō oꝫ animā vel aliā substātiā spiritualem a deo creatā: ex materia cōpositā esse: qꝫ etiā fm̄ Aui. agēs diuinū nō agit per motū vt materiā exigat. Tōmē. ēt dicit in. ii. meta. ꝙ actio equiuoce dicit̄ de actione qua deꝫ agit ꝛ de actione naturali. ¶ Ad qntū dicēdū: ꝙ fm̄ pbm̄ in scō de aīa. viuere nihil aliud est q̃ esse viuētium. vnde sicut anima rōnalis est: nec est illud quo est: ita etiaꝫ viuit: nec est illud quo viuit: sed sicut illud qō est formal'r nō est aliqua forma que sit pars essentie eius: sed ipsuz suū eē: ita id quo viuit formal'r: nō est aliqua forma que sit pars eēntie eius: sed ipsuz suū viuere: sed id quo est: ꝛ quo viuit effectiue est ipse deus que oibus esse: ꝛ vitā influit in reb⁹ qdē cōpositis mediāte forma que est pars essentie eaꝝ. in substantys aūt simplicib⁹ per totā essentiā eaꝝ. deus aūt nō ē nec viuit ab aliquo efficiēte ꝓncipio: sed ipse etiā est suū viuere ꝛ suū eē: ꝛ in vtroq; boꝝ deficit aīa a ꝑfectione diuīe vite. ¶ Ad 6ᵐ dicēdū. ꝙ illud quo operaē aīa dupl'r accepti differt ab ipsa. Operaē eni aīa aliquo influēte sibi esse viuere: ꝛ opari. ſ. deo qui operaē oīa in oibus: que cōstat ab aīa differre. opaē ēt nāli sua potētia que ē ꝓncipiū sue opationis. ſ. sensu vel itellectu que nō est essentia eius: sed vt⁹ ab eēntia fluēs. Neutro aūt modo deꝫ opaē alio a se: quia a seipso opari hꝫ ꝛ ipse est sua vtus. nō aūt dicit̄ aīa opari ali

quo qō nō sit ipsa: sed pars eēntie sue: sicut coꝛpa nālia operaṅ̄ forma que est pars eēntie eoꝝ: ſz mediāte aliq̄ vtute quasi instr̄o: sicut ignis mediante caloꝛe.

¶ Questio. II.

Quertio querit̄: vtruz aīa extra coꝛp⁹ creata sit. Et circa hoc querunt̄ duo. Primo vtꝝ sit vna aīa vel itellect⁹ oīnz hoium: quasi q̃dā suba separata in oīa coꝛpa ifluēs. Scōo si sint ples vtrū sint in coꝛpe an extra coꝛp⁹ create.

¶ Utrum aīa intellectiua vel itellect⁹ sit vnus in omnibus hominibus. I.

Ad primum sic ꝓcedit̄. videē ꝙ aīa rōnal' vl'itellect⁹ sit vn⁹ numero in oībus. Nulla. n. forma multiplicatur fm̄ esse ad diuisionē māe: nisi forma materialis: sed itellect⁹. vt in ꝫ⁰ de aīa ꝑbaē non est forma mālis cū nō sit actus coꝛpis cuiusdā qō ex ipso suo actu ꝑbaē: qꝫ cognoscit oēs fozmas māles: qō nō posset eē si aliquā eaꝝ bēret in nā sua: vel determiareē ad eā ex coꝛpoꝛe: cui⁹ eēt actus: sicut vt⁹ visiua nō cognosceret oēs colores. si pupilla que est oꝛganū eius hēret determinatū colorem. ergo itellect⁹ nō multiplicaē fm̄ eē ad diuisionē māe ꝛ ita manet vn⁹ in oīb⁹ idiuiduis humane ſpēi: que nō nisi ꝓ māz diuiduṅ̄. ¶ P. ipoſe est ꝙ ꝓncipiū sit mālis q̃ ꝓncipiatum: quia ꝓncipium opꝫ eē simplici⁹: sed sic ab omnib⁹ ꝛcedit̄: aliq̄ sunt potētie aīe rōnalis que nō sunt act⁹ coꝛporis cuiusdā nec oꝛganis affixe: cui⁹ ꝓncipiuz ꝛ radix est ipsa eēntia aīe. g̃ vr̄ ꝙ nec ipsa aīa rōnalis coꝛpi vniaē ꝓ eēntiā suā: sicut act⁹ ei⁹: ꝛ ita sequeē vt vr̄ ꝙ ad diuisionē coꝛpoꝛ aīa rōnalis nō distinguaē. ¶ P. oē qō recipit in aliquo: recipit in eo ꝓ modū recipiētis ꝛ nō ꝓ modū sui: vt ex Dio. ꝛ ex lib. de causis habeē. si ergo itellectus indiuideē ad diuisionē coꝛporis: vt sit ali⁹ ꝛ alius diuersoꝝ: oꝫ ꝙ forme intellectuales in eo recepte etiaꝫ sint indiuiduate. exquo videnē sequi duo incōueniēt̄ia. vnū est cum nullū ꝑticulare sit intellectū in actu sed in potētia: ꝙ hꝫ spēs nō erūt intelligibles in actu: sed intelligebūt intelligi ꝑ alias spēs ꝛ sic in ifinitū ꝓceder̄. Aliud est ꝙ erit idē modus recipiēdi formas in materia ꝓma ꝛ i ītellectu possibili: qꝫ vtrobiq; recipiunt̄: vt sunt iste ꝛ nō vt sunt forme simpl'r: ꝛ ita sic materia ꝓma nō est cognoscibilis ꝓ formas quas recipit: ita nec intellect⁹ possibilis vt videē. ¶ P. quecūq; distinguūtur adinuicē oꝫ ꝙ aliqd diuersum sit in natura vtriusq;. sed cum intellectus nihil sit eoꝝ que sunt ante itelligere: videtur ꝙ nō sit aliqd diuersum inuenire in eo: nisi fm̄ diuersitatē speciē intellectiuaꝝ. ergo nō differūt itellect⁹ isti⁹: ꝛ illius per eēntiā: sed per spēs intellectas tm̄. ¶ P. in oīb⁹ substātys per se existētib⁹ ꝛ imaterialib⁹ diuersitas fm̄ numeꝝ redūdat in diuersitatē spēi: qꝫ si hñt esse suuz absolutum subsistēs nō possunt distingui essentialr̄ per aliqd qō sit extra eēntiā eaꝝ sup qō deferaṅ̄: sicut fozme coꝛporales sup materiā dilate. In eēntia aūt eaꝝ nō est diuersitas fozme que diuersitatē spēi inducit: sed nō est dr̄ie ꝙ intellectus diuersoꝝ boiuz differāt fz specie: qꝫ ꝛ ipsi boies spē differūt ad diuersitatē suaꝝ fozmarū. ergo cum aīa rationalis sit substatia in se subsistēs alias post coꝛpus non maneret: ꝛ etiam sit imaterialis: videē ꝙ nec etiā numero in diuersis boibus differat.

Sed cōtra est qō impoſe est pluriū indiuiduoꝝ eē vnā fozmā numero: sed aīa rōnalis ē fozma cuiuslibet hois. si eniz homo bēret esse a substātia sentitiue vel nutritiue nō posset in hoie inueniri q̃tū ad sunz esse ꝓmū. vñ alia aīalia excederet: qō est incōueniēs. ergo ipossibile eſt vnā trſ esse aīaz rōnalē oīuz. ¶ P. impossibile est inueniri diuersitatem quo ad esse ꝛᵐ in illis: quoꝝm

nulla est diuersitas quo ad esse ꝑmum: qz diuersitas secūdarum pfectionū ⁊ cōtrarietas nō pōt esse simul cum vnitate pfectionis ꝑme: qz sic cōtraria eēnt in eodem: sed nos inuenimus pfectiones vltimas ꝙtū ad esse ꝑm eē in diuersis hoib⁹ diuersas ⁊ ḋias: quoz quidā sunt stulti ⁊ qdā sapiētes ⁊ qdā viciosi: ⁊ quidā vtuosi. ergo opz ꝑmā pfectionem ſ. animā ꝙtū ad esse ꝑmum in diuersis variari. ¶ P. aia est forma corporis ⁊ motor: sed in corporib⁹ celestibus ꝑm positionē ꝑpoz diuersis corporibus assignant diuersi motores. ergo videtur q multo fortius in diuersis hoib⁹ sint diuerse anime.

Respondeo dicēdo: q circa vnitatē ⁊ diuersitatez aie rōnalis fūt plures ꝑpoz opiones ꝓtermissis illis qui ponūt intellectū esse vnū in tota natura intellectuali vel qui ponūt intellectū esse idē qđ diuina essentia: ad quaz itellectū opz intelligere q distinguit ꝑm ꝑpos triplr intellectus. ſ. intellect⁹ possibilis: intellect⁹ agēs: ⁊ intellectus in habitu ⁊ dicit intellect⁹ possibilis q est in potētia ad recipiēdū oēs formas itellectas: sicut oculus est in potētia ad recipiēdū oēs colores: intellect⁹ autez agēs dicit qui facit intelligibilia in potētia esse in actu: sic lumē qđ facit colores in potētia visibiles esse actu visibiles: intellectus aūt in habitu vel formalis ab eis dicit qñ intellectus possibilis iam perfectus est specie intelligibili vt operari possit: nulla enim potētia passiua habz opationē nisi per speciem obiecti sui perfecta fuerit: sicut visus non videt antez recipiat speciē colozis. ¶ Dis ergo visis: sciēdum est q in hoc fere oēs ꝑbi concordāt post Aristotelem q intellectus agēs ⁊ possibilis differūt ꝑm substantiam: ⁊ q intellectus agēs sit substātia quedam separata ⁊ post rema in substātys separatis: ⁊ ita se habet ad intellectū possibilem quo intelligimus: sicut intelligētie supiores ad animas ozbiū: sed hoc ꝑm fidem nō potest sustineri. Si enim vt Anselmus ꝓbat reparationē hominis per angelū deus fieri noluit ne paritas hominis ⁊ angeli in gloria tolleret: dum angelus hominis fieret causa salutis. Similr si ponetur anima nostra ꝑm naturalē operationē depēdere ab aliqua intelligētia vel angelo non posset rationabilr sustineri: q anima angelis par sit in gloria futura: quia vltima pfectio vniuscuiusq; substātie est in cōplemēto sue operationis: ⁊ ideo vniri cum intelligētia agēte ponūt ꝓdicti philosophi vltimā felicitatē hominis. Et ideo quidam catholici doctores corrigētes hanc opinionē: ⁊ partim sequētes satis ꝓbabiliter posuerūt ipsum deum esse intellectū agētem: quia per applicationē ad ipsum anima nostra beata ē ⁊ hoc confirmāt per hoc quod dicit Jo. ꝑmo. Erat lux vera ꝛc. De intellectu autē possibili simil⁹ fuit magna diuersitas inter philosophos sequētes Aristo. Quidam enim dixerūt intellectum possibilem esse diuersum in diuersis. quidam vo esse vnum in omnibus. Loz autem qui posuerūt eum diuersum esse in diuersis: sunt tres opiniones: quidaz enim dicūt intellectum possibilem nihil aliud esse q̄ ꝓparationem que est in natura humana ad recipiēdam impressionem intellectus agētis: ⁊ hāc esse virtutē corporalē consequentē complexionem humanam: ⁊ hec fuit opinio Alexādri. Sed hoc non pōt stare etiam ꝑm intētionē Aristo. qui vult q intellectus possibilis sit receptiuus specieꝝ intelligibilium. ꝓparatio autē nō est receptiua: sed magis ꝓparatiua: ꝓparatū aūt hac ꝓparatione est corpus: vel virtus in corpore: ⁊ ita illud quod recipit formas intelligibiles: esset corpus vel virtus in corpore: quod ꝓbz improbat. ¶ P. sequeret q intellectus possibilis non esset vtus cognoscitiua. Nulla enim vtus causata ex cōmixtione elementoruz est cognoscitiua. quia sic qualitas elementoruz ageret vltra suam speciē: quod est impossibile. Et ideo alij dixerūt q intellectus possibilis nihil aliud est q̄ virt⁹ imaginatiua ꝑm q est nata vt sint in ea forme que fuerūt itellecte in actu. ⁊ hec est opinio Auerpace. Sed hoc etiam est impossibile: quia ꝑm ꝓbm in tertio de anima. Fantasmata que sunt imaginatiua se habēt ad intellectum humanum: sic colores ad visum: ⁊ ideo oportet q fantasmata sint mouentia intellectum possibilē: sicut color mouet visum: vñ aptitudo que est in intellectu possibili ad intelligendum: est similis aptitudini que est in patiēte in potētia: vt si patiens in actu: aptitudo autem que est in imaginatiua est sicut aptitudo agētis in potētia: vt sit agēs in actu. Impossibile autez est q idem sit mouēs ⁊ motum: ⁊ agēs ⁊ patiēs. ergo impossibile est q virtus imaginatiua sit intellectus possibilis. ¶ P. adhuc sequeretur q virtus recipiēs intelligibilia in actu: que dicit intellectus possibilis esset vtens organo corporali: cuz virtus imaginatiua habeat determinatum organuz. ¶ Sciēdum est etiam: q ꝑm has opiniones itellectus possibilis generatur generato corpore: ⁊ corrumpitur corrupto corpore: ⁊ cum non sit differētia intellectus in diuersis hominibus: nisi intellectus possibilis: qz agens est vnus: sequeretur q illud qđ remanet de intellectu ex omnibus hominibus post mortē esset vnum numero. ſ. intellectus agēs: ⁊ hoc est valde hereticuz: quia sic tolleretur retributio meritoꝝ post mortem: ⁊ ideo tertia opinio est Auic. qui ponit intellectum possibilē in diuersis diuersum fundatum in eēntia anime rationalis: ⁊ non eē virtutem corporalē: ⁊ cum corpore incipere: sed non cum corpore finiri. vnde quantū ad intellectum possibilē eius opinio est quam tenemus ꝑm fidē catholicā: quāuis erret cūalys de intellectu agēte: vt dictum est. Loz aūt qui ponūt vnum intellectuz possibilē in omnibus duplex est opinio. Una est Themisty ⁊ Theophrasti. vt Cōmē. eis imponit in tertio de anima. Dicūt enim q intellectus in habitu qui est tertius: est vnus in omnibus ⁊ eternus: ⁊ est quasi compositus ex intellectu agēte ⁊ possibili: ita q intellect⁹ agēs est sicut forma eius: ⁊ per continuationē intellectus possibilis: continuatur etiam nobis intellectus agens: ita q intellectus agēs est de substātia intellectus speculatiui: qui etiam dicit intellectus in habitu per quez intelligimus: ⁊ huiusmodi signū inducūt: quia illa actio intellectus que ē in potestate nostra ptinet ad intellectuz in habitu. Cuz ergo abstrahere spēs a fantasmatibus sit ī potestate nostra: opz q intellectus agēs sit intellectus i habitu: sicut forma eius. Et ad hāc positionē deducunt qui ex ōnstratiōe Aristo. volūt hēre q intellectus possibilis sit vnus in oib⁹ quia nō est hoc aliquid nec virtus in corpore: ⁊ p cōsequēs q sit eternus. Et dicūt iterum q itellectus agēs similr sit eternus: ⁊ q impossibile sit effectum esse generabilē ⁊ corruptibilem si agēs ⁊ recipiēs sit eternum. vnde posuerunt q spēs intellecte sunt eterne. ⁊ ideo non cōtingit q intellectus: quāḋoq; intelligat: ⁊ quāḋoq; nō: per hoc q fiāt noue spēs intelligibiles que prius nō fuerūt: ſz ex cōiunctione intellectus agētis cum possibili ꝑm q continuatur in nobis per impssionē suaz. Sz hāc opinionē Cōmē. improbat: quia sequeretur q forme reruz naturaliuz que intelligūtur eēnt ab eterno sine materia ⁊ extra animā: exquo spēs ille nō ponūtur in itellectu possibili vt forma eius: qz forma itellectus possibilis ponitur ab eis itellectus agēs: sequereť etiā q cuz vltima pfectio hominis sit ꝑm intellectum in habitu: ⁊ ꝓma ꝑm intellectuz possibilem: q homo nō differret ab homine: neq; ꝑm vltimaz perfectionē neq; ꝑm ꝓmaz: ⁊ sic esset vnū eē: ⁊ vna pfectio omniū hominum: quod est impossibile. Et ideo ipse tenet aliam viam q tam intellectus agēs q̄ possibilis est eternus ⁊ vnus in omnibus. sed spēs intelligibiles non sunt eterne. ⁊ ponit q

intellect⁹ agēs non se habet ad possibilem: vt forma eius: sed vt artifex ad materiaz ⁊ species intellecte abstracte a fantasmatibus sunt sicut forma itellectus possibilis ex q̄bus duobus efficitur intellectus in habitu. Et per hāc positionem nitiť euadere omnia incōueniētia que contingūt Themistio. Primo: quia ostēdit q nō est necessariuz q si intellect⁹ agēs est eternus ⁊ recipiēs eternū. ſ. intellect⁹ possibilis q facta sint eterna. ſ. spēs intelligibiles. Sicut enim spēs visibilis habet duplex subiectū. vnuz in quo habet eē spirituale. ſ. visum: ⁊ aliud in q̄ bz esse naturale. ſ. corpus colozatuz: ita etiaz species intelligibilis habet duplex subiectum: vnū in quo habet esse materiale. ſ. ipsa fantasmata q̄ sunt ī imagie: ⁊ ꝑm hoc esse: iste spēs non sunt eterne: aliud est in quo habet esse materiale. ſ. intellectū possibilē: ⁊ ꝑm hoc subiectū nō habet q sint generabiles ⁊ corruptibiles. Sed ista responsio nulla videť: sicut enī nō est eadē numero spēs colozis que est in pariete: ⁊ que est in oculo: ita non est eadē numero spēs que est in imagiatione ⁊ in itellectu possibili. vnde adhuc remanet q illa species que est in itellectu possibili habeāt vnū subiectū tm̄. ⁊ illa que est in imaginatione generabilis ⁊ corruptibilis sit alia numero: nisi forte dicať q sunt eterne simpliciter: sed nō quo ad euz in quo ab eterno nō sunt fantasmata: quoz similitudines fūt apud intellectū possibilē: sed tamē cum nulla fantasmata sint eterna: adhuc sequereť q ille spēs que sunt ab eterno in intellectu possibili nō essent abstracte ab aliquibus fantasmatibus: ⁊ hoc est cōtra intētionez ⁊ verba philosophi. Secūdo aūt nititur ostēdere q ex hac positiōe nō sequit q omniū hominū sit vnum esse: ⁊ vna opatio ꝑm quā oēs sint equaliter sapiētes. Dicit enim q cuz spēs intellecta se habeat ad intellectum possibilem quodāmodo vt forma ad materiā: hoc modo q ex eis quodāmodo efficit vnum cōpletū cōiunctio eius ad nos est per id quod est formale in dicta coniunctione. ſ. per speciē intellectaz: cuius vnum subiectū dicit esse fantasma: quod est in nobis: ⁊ ad ipsum intellectū possibilē. vnde cum in diuersis sint diuersa fantasmata diuersis hominibus cōiungitur intellectus possibilis diuersa cōiunctione: ⁊ ex hoc boies habēt esse diuersum: ex hoc etiaz vnus scit qđ alter ignorat: quia ꝑm vnaz speciē intellectaz cōiungitur vni ꝑm quā non coniungitur alteri: quāuis quedaz intētiones intellecte sint. vt ꝓme cōceptiones intellectus ꝑm quas omnibus cōiungitur a quibus itellectus possibilis nunq̄ denudatur hominibus ab eterno existētibus: vt ipse dicit. vnde cōcludit q illud qđ est ī nobis de itellectu quodāmodo est corruptibile: ⁊ quodāmodo est incorruptibile: quia ex parte illa: vnde multiplicantur fantasmata accidit corruptio: sed ex parte intellectus possibilis est icorruptibilitas. vnde sequitur etiā ex hoc q post corpozuz corruptionē nulla diuersitas animaruz remaneat. Sed hec ratio ostenditur esse friuola multipliciter. Primo: quia vt dictuz est species que est forma intellectus possibilis nō est eadē numero in fantasmate ⁊ in subiecto: sed est similitudo illius. vnde sequitur q intellectus nullo modo nobis cōiungitur: ⁊ sic per ipsuz nō intelligamus. Secūdo: qz coniunctio intellectus cuz specie intellecta est per operationē intellectus pertinēs ad perfectionez secūdaz. vnde impossibile est q mediāte tali cōiunctione acquiratur homini perfectio sua ꝓma ⁊ esse substantiale: ⁊ sic cuz homo ex tali coniunctione sit habēs intellectuz: vt dicūt: homo nō esset homo in specie determinata per hoc q est habēs intellectū: quia illud medium. ſ. species itellecta: cuz vtroq; extremoꝝ cōiungiť modo accidētis ad subiectū. ſ. cuz virtute imaginatiua: ⁊ cuz intellectu possibili: qđ est cōtra philosophuz ī octauo metaphysice: vbi dicit animā corpori nullo mediāte vniri: nec etiā mediāte sciētia. vt Alexander dicebat ī quod ista positio redire videtur. Tertio: quia operatio nō egredietur ab obiecto: sed a potentia: non enim visibile videt sed visus. si ergo non coniungitur intellectus nobiscum: nisi per hoc q species intellecta aliquo modo habet subiectum in nobis: sequitur q hic homo scilicet Soz. non intelligat: sed q intellectus separatus intelligat ea que ipse imaginatur et plura alia absurda non difficile est adducere. Et ideo remotis omnibus ꝓdictis erroribus: dico cum Auicē. itellectuz possibilē icipere quidē esse in corpore: sed cuz corpore nō deficere. ⁊ in diuersis diuersum esse: ⁊ multiplicari ꝑm diuisionē materie ī diuersis idiuiduis: sicut alias formas substātiales: ⁊ supaddo etiā intellectū agentē esse in diuersis diuersuz: nō enim videť ꝓbabile q in anima rationali nō sit ꝓncipiū aliquod qō naturalē operationez explere possit: qō sequitur si ponať vnus intellectus agēs: siue dicatur deus vel intelligētia. Nec iterū dico hec duo. ſ. intellectum agētem ⁊ possibilē esse vnā potētiaz diuersimode nominatā ꝑm diuersas opationes: quia quecūq; actiones reducūtur in ꝛtraria ꝓncipia: impossibile est eas reducere in eandē potētiam: ꝓpter qō memozia a sensu distinguitur: quia recipere species sensibiliuz: qō est sensus: ⁊ tenere qō est memozie reducūtur in cōtraria ꝓncipia etiā in corporibus. ſ. humidum ⁊ siccuz. Luz ergo recipe spēs intellectas: quod est itellectus possibilis ⁊ facere eas intelligibiles actu: qō est itellectus agētis nō possint ꝑm idē cōuenire: sed recipe cōuenit alicui ꝑm q est in potētia: ⁊ facere ꝑz q est ī actu ipossibile est agētē ⁊ possibilē nō esse diuersas potētias. Sed quomodo possint radicari in vna substātia est difficile videre: nō enim videť q vni substantie possit cōuenire esse ī potētia respectu oiuz formaꝝ itelligibiliū qō est intellectus possibilis ⁊ esse actu respectu oiuz illaruz qō est itellectus agētis: alꝫ nō posset facere oēs formas intelligibiles: cum nihil agat: nisi ꝑm q est in actu. Sz tamē sciēdum q nō est incōueniēs aliqua duo esse: quoz vtrūq; ꝑm diuersa est in potētia respectu alteriuz: sicut ignis est ī potētia frigide: quod actu aque conuenit: ⁊ aqua est in potentia caliḋ: qō actu est in igne. vñ agūt: ⁊ patiūtur adinuicem. Similiter dico q se habz res sensibilis ad animā intellectiuaz: res enīz sensibilis ē potētia itelligibilis ⁊ actu naturā distinctam habēs. in anima vo est actu lumē itellectuale: sed determinatio cognitiōis respectu huius vel illius nature est in potētia: sicut pupilla est in potētia respectu huius vel illius colozis: ⁊ ideo aia virtutē habet q̄ facit spēs sensibiles esse itelligibiles actu: que est intellect⁹ agēs: ⁊ habz virtutē per quā est in potetia vt efficiatur in actu determinate cognitionis a specie rei sensibilis facta itelligibilis actu: ⁊ hec virtus vel potētia dicit itellectus possibilis: ⁊ haruz duaruz virtutuz opationes sequitur oē nostrum intelligere: tam ꝓncipioꝝ q̄ cōclusionuz. vñ apparet falsum esse qō quidā dicūt habitum ꝓncipiozuz esse intellectum agentez.

Ad ꝓmuz ergo dicēdum. q intellectus nō negatur esse forma materialis quin det eē materie sicut forma substātialis quātum ad esse ꝑmum: ⁊ ideo oportet q ad diuisionē materie que causat diuersa idiuidua sequatur etiā multiplicatio itellectus. i. aīe itellectiue. Sed dicit ī materialis respectu actus secūdi qui est operatio: quia intelligere nō expleť mediāte organo corporali: ⁊ hoc cōtingit: quia ab eēntia anime nō erit operatio: nisi mediāte virtute eius vel potētia: vñ cū habeat q̄ſdaz vtutes que nō sunt actus aliquoꝝ organoꝝ corporis: oz q quedā opationes aie sint nō mediāte corpe. ¶ Ad z^m^ oḋz. q quādocūq; cōiungūtur duo: quoꝝ vnus est potētius altero ⁊ trahit ad se illud bz aliquā virtutē ꝑter illud qō sibi

subycit: vt patet in flāma: qz ignis vincēs vaporē cui ꝺiungit hꝫ vtutē illuminādi vltra quaz possit se extēdere actio vaporis icēsi calefaciēdo. Cū ergo in ꝺiunctione forme ad mām forma iueniat dominans: ꝙto forma est nobilior ⁊ magis vincēs māz: tāto magis poterit hre vtutē pter ꝺditionē materie. vñ quedā corpora mixta pter vtutes ꝙlitatum actiuaz ⁊ passiuaz que tenēt se ex pte materie: habēt quasdā vtutes que ꝺsequunt speciem: vt ꝙ magnes attrahit ferrū: ⁊ magis hoc iuenitur in plātis: vt pz in augmēto qđ terminat per virtutē aie: qđ nō posset eē ꝑ virtutē ignis vt dicit scđo de aīa: ⁊ hoc adhuc inuenit plus in aialibus: qz sentire oīo est supra virtutē qualitatū elemētariū: ⁊ pfectissime in aia rōnali que est nobilissima formaruz. ⁊ ideo ipsa habet quasdā vtutes ī quibus nullo modo cōicat corpus: ⁊ quasdā in quibus cōmunicat. ¶ Ad tertiū dicēduz. ꝙ fm Aui. spēs intellecta pōt ꝺupliciter cōsiderari: aut fz esse qđ habet in intellectu: ⁊ sic habet esse singulare: aut fz ꝙ est similitudo talis rei intellecte. put ducit in cognitionem eiꝰ: ⁊ ex hac parte habet vniuersalitatē: quia nō est similitudo huius rei fm ꝙ hec res est: sed fz nāz in qua cuz alys sue spēi cōuenit: nec opz omne singulare esse intelligibile tātū in potētia: sicut pz de substantijs separatis: sed in alys que indiuiduanť per māz: sicut sunt corpalia: sed species ille idiuiduanť ꝑ indiuiduationē intellectus: vñ non ꝑdunt esse itelligibile in actu: sicut intelligo me itelligere q̄uis ipm mcū intelligere sit quedā opatio singularis. pz etiā per se: ꝙ fm incōueniēs nō sequit: qz alius indiuiduationis modus est per intellectū ⁊ per māz pmā. ¶ Ad 4ᵐ dicēdū. ꝙ sicut Cōmē. etiā dicit in 3ᵒ de aīa. illud quod est receptiuū aliquoz non opz ꝙ sit ꝑfectuz qualibet natura determinata: sed ꝙ sit denudatū a natura receptoz: sicut pupilla a natura coloz: ⁊ ideo intellectuz possibilē necesse est habere naturā determinatā: fz añ itelligere: qđ est ꝑ receptionem speciei non habet in natura sua aliquid eozum que a sensibilibus recipit: ⁊ hoc est qđ dicit ꝙ nihil est eoz que sunt. ¶ Ad quintū dicēdum. ꝙ quāuis aīa nō habeat materiā partē sui ex qua sit habet tamē materiā in qua ē: cuius pfectio est ad cuius diuisionē multiplicať fm numerum: ⁊ nō fm speciē: secus aūt est in illis substātijs imaterialibus que nō habēt etiā mām: cuius sint forme: quia in eis nulla mālis multiplicatio esse pōt: sed tm formalis que diuersitatem speciei inducit.

¶ Utrū aie fuerint create extra corpora. II.

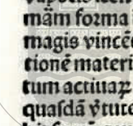

Bsecundū sic ꝓcedit. videtur ꝙ aie fuerint create extra corpora. Heñ. ꝑmo dicit. ꝙ die septimo requieuit deus ab omni ope qđ patrauit. i. cessauit aliqđ opus nouū facere: sed nouū opus est: qđ nec in se. vnqz fuit nec in mā ꝑcessit. cum ergo anima imaterialis sit: ⁊ nō possit dici ꝙ fm materiā ꝑcesserit in operibꝰ sex dierū: videť ꝙ ipsa in se ꝑcesserit: als deus nouū opus faceret in anime creatione. ergo videť ꝙ anime extra corpora create fuerūt: cuz corpora singulariū ab initio non fuerit. ¶ Si di. ꝙ q̄uis aīa nō ꝑcesserit in materia in operibꝰ sex dierū: ꝑcessit tamē quātuz ad rationē seminalē. ¶ Cōtra. si ratio seminalis anime ꝑcesserit: opz ꝙ in aliqua creatura precesserit vel corporali vel spirituali. sed illud in quo ē ratio seminalis alicuius rei est effectiuuz eius. vnde pbus in scđo phyſi. ponit semē in genere cause efficiētis. ergo vel angelus esset factor anime. vt philosophi quidā posuerūt: qđ falsum est: vel aliqua creatura corporalis: qđ est magis falsum. ergo ⁊ ꝑmū: est impossibile. ¶ Ꝓ. opus creationis ꝑcedit distinctionē ⁊ ornatū: sed aīa educit in esse per creationem. ergo nō incipit eē post opa sex dierū in quibus res distincte ⁊ ornate sunt: ⁊ sic idē qđ ꝑus. ¶ Ꝓ. omne illđ qđ nō dependet ab altero fm suū esse pōt incipe nō incipiēte illo: sed aīa rōnalis nō dependet ex corpore fm suū eē: cū destructo corpe remaneāt. ergo nō videť incōueniēs ponere aias extra corpora ꝑus creatas. ¶ Ꝓ. aīa ⁊ angelus cōueniūt in natura intellectuali. cū ergo natura intellectualis cōditio sit imaterialitas: videť ꝙ sic angeli ex sua creatōe hñt ꝙ corpori nō vniunť: ꝙ sil'r aie rōnales in sua creatōe corpori vnite nō sint. ¶ Ꝓ. magis ptinet ad pfectionē vniuersi natura spūalis q̄ corporalis. Si ergo aīe rōnales q̄tidie de nouo creenť. videť ꝙ a ꝑncipio vniuersuz pfectum nō fuerit: ⁊ ꝙ quotidie eiꝰ pfectioni adyciať: cuiꝰ ꝺiū habeť. geñ. ii°. igit pfecti sunt celi ⁊ terra ⁊c.

Sed contra. Ꝓprius actꝰ ē ī ꝓpria potētia: fz aia rōnalis est ꝓprius actꝰ corpis. ergo videť ꝙ nō sit nisi in corpore. ¶ Ꝓ. terminus motus nunq̄ ꝑcedit motū ꝑcipue in gñatione: sed aīa est terminus gñationis humane: sicut quelibz alia subalis forma rei gñate. ergo añ gñationē corpis aia esse non potuit.

Respōdeo dicēdū. ꝙ quoꝺūdam antiquoz opinio fuit animas esse extra corpora a ꝑncipio creatas: cuius erroris occasio fuit ꝙ animaz corpori vniri posuerūt quasi accidentaliter: sicut nautam nauī: vel sicut hominē indumēto: vt de Platone Hre. nisenus narrat. vñ dicebat hominē esse animā corpore indutam. Et ideo etiā fm Pictagoricos de corpe in corpus trāsibat. Hoc autem Arist. reprobat ostēdēs animā cum det esse substantiale ⁊ specificū in tali corpe habere eēntialē habitudinez ad corpus intrū ꝙ aīa que dat esse vni corpi aliud ꝑficere nō posit. Simil'r Auic. istum errorē reprobat satis efficaci rōne: supposita aīe imaterialitate: impossibile est eniz diuersitatem in numero sub eadē specie causari: nisi ex diuersitate materie. quia ad diuersitatē formaliū ꝑncipioz sequit diuersitas spēz. si ergo anima vt dictuz est nō hēat mām ex qua fit: nō possent plures aīe vnius spēi eē diuerse numero: nisi per diuersitatē materie in qua sunt. Unde si añ corpus create fuissent oportuisset eas vel esse diuersas in specie: ⁊ sic oēs hoies specie differre ex diuersitate formaruz: aut ꝙ esset vna tantū in numero: ⁊ sic rediret error tactus in precedēti articulo. Augusť. tamē dicit. 7. super Heñ. ani mam ꝑmi homis creatam esse ante formationē corpis: qđ tamen non asserit.

Ad ꝑmum ergo dicēdū. ꝙ ꝑo tāto deus dicitur ab ope septimo die cessasse: qz nihil postea fecit: qđ nō aliquo modo in ꝑmis opibus ꝑcesserit: vel fm mām ⁊ rōnē seminalē: sicut corpa que de nouo generanť: vel fm similitudinē: sicut aīe que de nouo creantur. ¶ Sciēdū aūt ꝙ similitudo aīe ꝑcessit etiā ī ope creationis aliquo mō cū oīa sil'. creata leganť. vt ecclīci. 18. dť. sz hec similitudo fuit in natura cōmuni in qua aīa ⁊ angelus cōueniūt. s. in itellectuali: ꝑcessit etiā in opibus sex dieruz. huius aīe que nunc creať similitudo in spē. qz iter alia sex dierū opa ēt homo creatus est: rationali anima perfectus fm alios sanctos. q̄uis fm Aug. 7. sup geñ. fuerit in ill' sex diebꝰ factꝰ homo q̄tū ad mām ⁊ rationē seminalem rōne corporis: ratione vo anime ipsa primi hominis anima fuerit in se facta. ¶ Et ꝑ hoc pz responsio ad scām: quia cōcedimus ꝙ ratio seminalis aīe eius creationē i nulla creatura ꝑcedat. ¶ Ad 3ᵐ dicēdū: ꝙ q̄daz creatio ē q̄ nō ꝑsupponit mām: nec ex qua: nec in qua illud qđ creať fiat: ⁊ talis ē creatio q̄ distinctionē ⁊ ornatū ꝑcessit: sz creatio aīe: q̄uis non sit ex materia tamē ꝑrigit mām in qua creať: ⁊ quia illa mā nō pōt disponi vt efficiať ꝓpria: nisi per actionem nature. ideo talis creatio sequitur distictionē ⁊ ornatum fm que ꝑncipia actiua i natura cōstituta sūt: vt ꝑus dictuz est. ¶ Ad quartū dicēdū: ꝙ sicut Aui. dic aīa q̄uis nō dependeat a corpore q̄tum ad suuz esse vel q̄tum ad suuz finem: dependet tamē quodāmodo q̄tum ad suum ꝑncipiū: cuius ratio est: qz cuz vniuersalia nō habeāt aliqđ eē nisi in aīa: oportet ꝙ quicquid in eē nature ꝓducitur: ꝓducať fz hoc ꝙ idiuiduatur. cuz ǧ anima eē idiuiduatū nō possit habere: nisi fm ꝙ cōiungitur corpori vt forma eius vt ꝓbatū est: oz ꝙ nō icipiat esse nisi in corpore: fz tm in corpore acquiritur sibi esse absolutū nō depssium vel obligatū ad corpus ⁊ ideo etiā post destructionē corporis manet fm suū esse idiuiduata ⁊ distincta ab alia anima. ¶ Ad qntuz dōm: ꝙ aīa ⁊ angelus in hoc cōueniūt: ꝙ vtrūq; est substātia subsistens: eē absolutū habēs: ⁊ ꝙ mām ptem sui nō habēt: ex q̄bus cōsequitur itellectualitas in vtroq: in hoc tamē differunt ꝙ cum natura angelica sit sublimioz ⁊ deo ꝑpinquioz acquiriť sibi esse altius in cuiꝰ participatione nullo modo corꝑ adduci potest: ac per hoc nec angelus pōt forma corporis eē: fz aīe acquiriť esse inferius ⁊ minus nobile in quo corpus sibi vnitur: vt vnū sit aīe esse ⁊ corporis: qđ est eē cōiuncti: ⁊ ideo est forma corpis ⁊ idiuiduatio sua est ex vnione eius ad corpus: ⁊ de hoc etiā in ꝑmo lib. di. 8. habitū est. ¶ Ad sextū dōm. ꝙ eēntialis vniuersi perfectio cōsistit in speciebus: accidētalis vero in idiuiduis: cum ǧ multiplicatio aīaruz nō sit fm diuersaz spēm: fz fm numerū tm relinquitur ꝙ ꝑ hꝫ ꝙ multe aīe q̄ttidie creanť nihil ad eēntialē vniuersi pfectiōez adiungiať: fz ad accītalez tm: ⁊ hꝫ non est icōueniens.

¶ Questio. III.

pendeat a corpore q̄tum ad suuz esse vel q̄tum ad suuz finem: dependet tamē quodāmodo q̄tum ad suum ꝑncipiū: cuius ratio est: qz cuz vniuersalia nō habeāt aliqđ eē nisi in aīa: oportet ꝙ quicquid in eē nature ꝓducitur: ꝓducať fz hoc ꝙ idiuiduatur. cuz ǧ anima eē idiuiduatū nō possit habere: nisi fm ꝙ cōiungitur corpori vt forma eius vt ꝓbatū est: oz ꝙ nō icipiat esse nisi in corpore: fz tm in corpore acquiritur sibi esse absolutū nō depssium vel obligatū ad corpus ⁊ ideo etiā post destructionē corporis manet fm suū esse idiuiduata ⁊ distincta ab alia anima. ¶ Ad qntuz dōm: ꝙ aīa ⁊ angelus in hoc cōueniūt: ꝙ vtrūq; est substātia subsistens: eē absolutū habēs: ⁊ ꝙ mām ptem sui nō habēt: ex q̄bus cōsequitur itellectualitas in vtroq: in hoc tamē differunt ꝙ cum natura angelica sit sublimioz ⁊ deo ꝑpinquioz acquiriť sibi esse altius in cuiꝰ participatione nullo modo corꝑ adduci potest: ac per hoc nec angelus pōt forma corporis eē: fz aīe acquiriť esse inferius ⁊ minus nobile in quo corpus sibi vnitur: vt vnū sit aīe esse ⁊ corporis: qđ est eē cōiuncti: ⁊ ideo est forma corpis ⁊ idiuiduatio sua est ex vnione eius ad corpus: ⁊ de hoc etiā in ꝑmo lib. di. 8. habitū est. ¶ Ad sextū dōm. ꝙ eēntialis vniuersi perfectio cōsistit in speciebus: accidētalis vero in idiuiduis: cum ǧ multiplicatio aīaruz nō sit fm diuersaz spēm: fz fm numerū tm relinquitur ꝙ ꝑ hꝫ ꝙ multe aīe q̄ttidie creanť nihil ad eēntialē vniuersi pfectiōez adiungiať: fz ad accītalez tm: ⁊ hꝫ non est icōueniens.

¶ Questio. III.

De finde queritur de formatione hominis ex parte corporis. Et circa hoc queruntur duo. ꝓmo de q̄ natura corpus hois cōpositum sit. Secundo de loco corporali in quo positus est. s. in paradiso.

¶ Utruz in compositione hois sit aliquid de natura corporis celestis. I.

Bꝓmum sic procedit. Uideť ꝙ in compositōe corporis humani sit aliq̄ pars de natura corporis celestis. Eidez enim forme debeť idē pfectibile: fz forma corporis humani cōuenit in nā itellectuali cū forma separata que corpus celi mouet. ǧ videť ꝙ aliquid de natura celestis corporis in cōpōne humani corporis veniat. ¶ Ꝓ. impossibile est cōtraria ad maximā equalitatē venire: nisi per aliquid cōcilientur: fz nō potest cōtraria conciliare nisi quod est a cōtrarietate remotū: quale est iter corpora solū corpus celeste. ǧ opz ad compositionē corporis humani: in quo ad maximā equalitatē elta pueniunt aliqd de natura corporis celestis aduenire. ¶ Ꝓ. Auicē. dic ꝙ spūs qui per mēbra diffundunť sunt de nā lucis: ꝫ aūt est nā gnti corporis. vñ ēt pbs dicit in 2ᵒ de aīa. ꝙ lucidum ⁊ dyaphonū ineniť in iferioribꝰ corporibꝰ fz ꝙ cōicant cū supioi corpore. ǧ videť ꝙ in corpore humano sit aliqd de eēntia corpis celestis. ¶ Ꝓ. sicut dicit pbs in. i6. de aialibus: oz ꝙ in semie sit triplex calor. s. calor eltar]. s. igneꝰ ⁊ celestis ⁊ vitalis qui est aīe: fz accidētia: idicant nām vt in ꝑmo de aīa dť. ǧ videtur ꝙ ꝑter nām eltarem sit etiā in corpore hois natura celestis ⁊ nā aīe. ¶ Ꝓ. hō dť mioz mūdus: qz in eo oīum creaturarū nāe ꝺcurrunt: fz corpus celeste est maxia ꝑs vniuersi. ǧ vť ꝙ aliqd de nā illius corporis veniat in compositionem corporis humani.

Sed contra. Quicquid venit in compositionē corporis humani est aliquo modo perfectum ab aīa: fz quicquid incipit eē sub aliq̄ forma substantiali est gñabile ⁊ corruptibile. aīa vero subalis forma ē. cū ergo natura corporis celestis sit īcorruptibilis ⁊ īgñabilis. videť ꝙ ad cōpositionē corporis humani nō veniat. ¶ Ꝓ. vt in ꝑmo ce. ⁊ mun. pbs dicit. idē est locus nālis totius corporis ⁊ partis eius: sed locus corporis celestis est supra elemēta. ergo nihil de natura illius corporis potest hꝫ eē nisi sicut in loco in naturali: ⁊ per motum violētum. illius aūt corporis nō potest eē violētus motus cū motꝰ eius circularis ꝺiū nō habeat: vt in ꝑmo ce. ⁊ mū. ꝓbať. cū tamē oporteat motū violētū nāli ꝺiuz eē. ǧ nihil de natura corporis celestis ad cōpositionē hois venit.

Respondeo dōm ꝙ aliquid venire in compositionē alicuius cōtingit dupl'r. Aut ꝑ eēntiam suā ꝑ modū ꝑncipy mālis vel formalis: ⁊ sic nullo mō aliqd de nā corporis celestis venit in compositiōez humani corporis: qz ꝙ plura corpora veniāt ad cōstitutionē vniꝰ hꝫ nō potest esse nisi tribus modis: vel per simplicem aggregationez: sicut ex lapidibus fit aceruus: vel per compositionem que est cum ordine partium determinato ⁊ ligamēto: sicut ex lignis ⁊ lapidibus fit domus: vel per mixtionez: sicut ex elemētis efficiť mixtum. nullo autē istoz modoꝝ potest aliq̄ pars corporis de natura celestis corporis in cōpositiōez humani corporis venire: qz in ꝑmis duobus modis: oportet vnamquāq; partium esse distinctam fm situz ab alia: non autē videmus hꝫ in compositiōe humani corporis ꝙ sit ibi aliquid de natura corporis celestis ab alys scilicet elemētis fm situm distinctum. In tertio autez modo oportet adesse alterationē componēdum: quia mixtio est miscibilium alteratoruz vnio: vt in ꝑmo de generatione dicitur natura autem celestis inalteriabilis est. Alio autez modo venit aliquid in compositionē alicuius per effectuz virtutis sue: ⁊ hꝫ modo natura corporis celestis venit in compositionem corporis humani ⁊ omnium mixtorum corporum: quia nihil cōsequitur formam substātialē nisi per virtutem celestē: eo ꝙ corpus celi est ꝑmum alterās cuius virtute omnes alteratiōes regulātur: ⁊ ad fines ꝓprios ꝓducuntur. Quidam tamē dicunt aliquid de natura corporis celestis venire in compositione humani corporis essentialiter quasi concilians elemēta: ⁊ hꝫ dicunt esse lucez quā ponunt corpus esse. Sed hec positio falso fundamēto innititur dum ponit lucem esse corpus vt supra dictuz est: quo remoto veritatem haberet quodāmodo: qz vt supra dictū est virtutes corporum celestinm participātur ab inferioribus corporibus mediāte luce: nec tamē adhuc eēt de compositiōe humani corporis corpus celestis nature: quia illa lux nō est forma substātialis corpis humani: fz aliquo modo est causa eius: ⁊ de hꝫ supra dictū est di. iz.

Ad ꝑmum ergo dicēdum: ꝙ aīa que mouet corpus humanum nō est eiusdē spēi cuz nā q̄ mouet corpus celeste: q̄uis sit simillima sibi iter oēs formas nāles. vñ nō oz ꝙ aliqd ō celesti corpe sit eēntialr pars humani corporis: fz ꝙ humanū corꝑ maxime celo similetur qđ ꝺtingit in hꝫ ꝙ ē tēperatissime ꝺpłonis ⁊ maxie recedēs a ꝺietate dū ad mediū puenit qđ neutrū ē ꝺrioz. ¶ Ad scōz dōm: ꝙ ad illā elt oz ꝺciliatiōez sufficit effectꝰ virtutis celestis. vñ nō oz corꝑ celeste compositionē humani corporis eēntialr igredi. ¶ Ad tertiū dicēdū: ꝙ nō oportet omne qđ est lucidū ptinere ad nām quinte essentie nisi per similitudinem ⁊ cōuenientiaz quādā. vnde quāto corpus fuerit nobilius tāto magis ꝑticipat ꝓpetates eius. vñ in igne est plus de luce q̄ in aere: ⁊ sic deficeps. nō ǧ intēdit Auicē. dicere spiritus eē de natura quinte essentie cuz post ipse dicat ex quibusdaz cibis vel potibus subtiliores ⁊ clariores spūs generari. ¶ Ad quartū dōm: ꝙ in semine non est calor celestis corporis qui sit in corpe celesti sic ī subto. sic. n. seq̄reť corꝑ celeste i semie eē: fz ꝙ vtus corporis celestis opať i semie: sic vť motoris ꝑmi relingī i istrō. ¶ Ad qntū dōm: ꝙ nō oīa veniūt i compositiōe humani corporis ꝑ essentiam: sed ꝑ similitudinē ⁊ conuenientiam quandam

vt dicit Hegorius q̄ homo intelligit cum angelis vnit cū arboribus: ꝛ sic de alijs.

¶ Utrum paradisus in quo fuit adam possit esse locus corpozalis. II.

AD secundū sic ꝓcedit. Videt q̄ paradisus de quo fit hic mētio locus corpozalis esse nō possit. Domo enī ab alys aialibus in re corpozali nō distinguit. cū q̄bus vitā ꝛ sensum cōicat: ſz ī re ſpūali. ſ. itellectu. cū q̄ ab alys animalibus in paradiso dicat distingui: q̄ alia aialia ibi posita nō fuerūt: videt q̄ paradisus sit locus tm̄ ſpūalis. ¶ Ꝑ. nullus locus terrenus est vſq̄ ad lunare globū ꝓtingēs cū circa lunā sit ignis maxie actiuus: ꝛ exnei corpis cōsumptibilis: ſz in lra dr̄ q̄ ptingit paradisus vſq̄ ad lunarez globū. q̄ videt q̄ nō sit locus terrenus: ſz ſpūalis. ¶ Ꝑ. pbi ꝛ ystoriographi iueniunt de diuersis terre locis scripsisse. de hoc aūt loco nullus ymḡ scripsit. q̄ videt ꝓbabile q̄ nō sit locus corpozalis. ¶ Ꝑ. Da. dicit q̄ fons vn̄ dicunt egredi flumina paradisi est ipse occeanus: ſz occeanus circuit totā terrā ꝛ nō aliquē locū determinatū. q̄ videt q̄ nullus locus determinatus in terra sit paradisus. ¶ Ꝑ. quattuoz flumina q̄ scriptura cōmemozat de paradiso egredi ex diuersis fontibus emanāt. Luz q̄ scriptura in vno fonte qui in paradiso est dicat hoz fluminū eē oziginē videt q̄ nō possit itelligi de fonte ꝛ fluminib⁹ corpalib⁹: nec alia q̄ de paradiso dr̄. ¶ Ꝑ. lignum vite est sapia vt dr̄ puer. 3. Cū igit sapia non sit gd corpozale: videt q̄ nec hec nec alia que de paradiso dicunt corpozaliter accipiēda sint. ¶ Ꝑ. id q̄d debet homini damnato nō ꝓuenit ꝓpter nature ītitute: ſz agricultura data est in penā boi dānato Ge. 3°. In ſudore vult⁹ tui ꝛc. q̄ videt q̄ nō nisi mystice dictū sit hoiem in paradiso positū vt operaretur illum. ¶ Ꝑ. vbi nullus inuasoz timetur nō est necessaria custodia: ſz nullus paradisuz inuadere poterat. ergo non potest ꝓpie intelligi hominez in paradiso positū ad custodiendum illum.

Sz contra est q̄d in littera derminat ꝛ cōis ecclesie traditio tenet.

Respondeo dicendū q̄ Orige. posuit paradisuz nō eē locū aliquē corpozalē: ſz oia q̄ de paradiso dr̄ allegozice de paradiso ſpūali iterpretāda eē q̄d ꝓ erroze reprobat Epiphani⁹ cypri eps in q̄dā epla ꝓ Diero. trāslata. vn̄ simplr̄ ꝛcedēdū est paradisuz locū quendā corpozalē eē in determiata pte terre sicut sitū tēperatissimū ꝛ amenū: vt bō nullis ꝓturbatiōib⁹ ipeditus ſpūalibus deliciis gete frueret. Dūc aūt locū extimāt sub egnoctiali esse versus ptem oriētalē eo q̄ q̄dā phi locū illū temperatissimū asserunt ex quo ēt loco Nilus vnus de quattuoz fluminibus paradisi fluere videtur.

Ad primuz dicendū q̄ dom: q̄ ēt in virtute sensitiua bō alia aialia excedit: q̄ ēt meliozis tactus est: ꝛ magis vigent in eo iferiozes sensus: vt ꝑ eos opatio itellectus melius cōpleri possit: ꝛ iō etiā vt quietius opationi intellectuali vacaret locū tranquillum seozsum ab alys aialibus accepit: nō enī ꝓbabile est illuc alia aialia ꝓuenire potuisse ex seipsis nisi aut vtute dīna ad tēp⁹ vt quādo adducta sunt aialia ad adaz vt videret q̄d vocaret ea: vt legitur Ge. 2. nisi forte: h̄ ꝑ iteriozē reuelationē factū exponatur: vel etiā opatiōe demonis: vt ꝓz de serpēte. ¶ Ad 2ᵐ dom: q̄ nō pōt itelligi paradisus terrestris vſq̄ ad lunarē globū se extendere ꝑm situm: ſz ꝑm quādā similitudinē ꝓpter tēperātiā ꝛ icozpozationē que loco illi debebat: et habitatoribus ei⁹. a luna vo ꝛ supra neq̄ ꝓtietas neq̄ coz° est. ¶ Ad tertiū dom: q̄ locus ille vt in lra dr̄ est semotus ēt a nostra habitatiōe aligbus ipedimētis vt adiri nō possit vel motibus vel aquis vel etiā aeris intēperie in loco intermedio: ꝛ iō ei⁹ noticia haberi nō potuit nisi ꝑ reuelationē scripture.

¶ Ad q̄rtū dom: q̄ ꝑmū ꝓncipiū illoz fluminū: sicut ꝛ ceterarū aquarū est occeanus: ſz ꝓncipiū ꝓximū est fons ille qui in illa parte terre surgit. ¶ Ad q̄ntū dom: q̄ sicut ꝓtinguit in q̄busdā fluminibus: vt fontes a q̄bus oziginē hūt sub terrā intrent postq̄ ꝑ aliq̄ spaciū fluxerūt: ꝛ iterū in alys locis erūpant: ita etiā dicit Aug. 8. sup Geñ. h̄ in illis fluminibus cōtingeret q̄ ꝑmū ꝓncipiū eoz ē fons paradisi q̄ in aliquo loco nobis ignoto terrā subitrat: ꝛ deide in alys locis aqua illa erūpit vbi vr̄ illoz fluminū eē ꝓncipiū. ¶ Ad 6ᵐ dom: q̄ sic ꝑ Dier'm significat ꝓsens eccl'ia: ꝛ ēt celestis pria: ꝛ tm̄ ad lram Dier'm ciuitas q̄dā fuit ita ēt q̄uis ꝑ lignū vite sapia significet nō remouet q̄n lignuz vite arboz q̄dā ad lram itelligatur. ¶ Ad septimū dom: q̄ in statu innocētie nō fuisset agricultura laboziosa: sicut ē in statu peccati: ſz delectabilis ex cōsideratiōe dīne ꝓuidētie: ꝛ nālis vtutis. ¶ Ad octauū dom. q̄ bō est positus in paradiso ad custodiendū ipm̄ sibi nō ꝛ aliquē inuasorez ne. ſ. per peccatū ipm̄ āmitteret. ¶ Uel dōz: q̄ h̄ nō sic itelligēdū est q̄si bō debeat opari paradisuz vel custodire: sed iō positus est in paradiso vt deus ibi operaretur boiem ꝛ custodiret eū. sicut enim bomo operatur terram vt faciat eaz fructiferā: sic deus operaret boiem vt iustus sit ꝛ custodit eū: q̄ sine eius adiutorio tutus eē nō pōt: vt dicit Aug. 8°. super Geñ. Anima cum angelis sine corpoze fuisse creatā. Nec positio videt irrōnalis: q̄ eoz q̄ sunt vnius ſpēi est ēt vn⁹ modus oziginis. vn̄ si alie aie in corpe creant nō pōt rōnabiliter susteneri q̄ anima ꝓmi hominis extra corpus creata sit: q̄tus Aug. sine assertione: h̄ dicat. 7. super Geñ. deo aut natura ē quod facit. Ipse enīz per naturā suā oīpotens est: etiaz ipse naturarū institutoz ꝛ cōditoz est. sicut enim ex operatione hominis forme artificiales ꝓueniunt: ita etiam ab intellectu dei forme naturales ꝓfluxere. vn̄ id quod ab eo fit nature rationem habet. Si autez ibi aliter futura sunt ꝛc. Huius ratio est: q̄ cause inferiozes impediri possunt vt nō omne contingat quod in eis futurum est: sed sciētia dei fallinon potest: ꝛ ideo nō potest esse vt ipse sciat aliquid futurum quod futurum non sit. Un̄ nec aque diluuij illuc peruenerunt ꝛc. Nec non tantum fuit ꝓpter loci altitudinē q̄ ꝓpter loci puritatem qui purgatione nō idigebat.

¶ Distinctio. XVIII.

IN eodem quoq̄ paradiso mulierē formauit deus de suba viri: sic̄ post plantatuz paradisuz boiemq̄ in eo positū. ꝛ post vniuersa aialia ad eū ducta: suisq̄ nominib⁹ designata. subnectit scriptura. Immisit de⁹ sopozē in adā. Cuiq̄ obdozmisset. tulit vnā de costis ei⁹ ꝛ formauit eā in mulierē. Hic attēdēdū est quare nō creauit simℓ virū ꝛ mulierē sic̄ angelos: h̄ ꝓius virū: deide mulierē de viro: ideo. ſ. vt vnū esset humani generis ꝓncipiū. quatenꝰ in hoc ꝛ superbia dyaboli confunderetur: ꝛ bois humilitas dei similitudine sublimaretur. dyabolus quippe aliud a deo ꝓncipium esse cupierat. Ideoq̄ vt eius superbia reconderetur: hoc bomo in munere accepit. quod dyabolus peruerse rapere voluit: sed obtinere nō potuit. ꝛ per hoc īmago dei in homine apparuit. Qz sicut de⁹ omnibus rebus existit ꝓncipium creationis: ita bomo etiā oībus boibus ꝓncipiū gnōnis. Iō ēt ex vno boie omnes esse voluit deus: vt dū cognoscerēt se ab vno esse: oēs se quasi vnū amarent.

¶ Quare de latere viri ꝛ non alia corpozis parte formata sit.

QUm alit bis de causis facta sit mulier de viro. non de qualibz parte corporis viri: sed de latere eius formata est: vt oīderetur: q̄ in consortiū creabat dilectionis ne forte si fuisse de capite viri facta: viro ad dominationez videretur ꝓferēda. aut si de pedibus ad seruitutē subjciēda. Quia q̄ viro nec domina nec ancilla parabat: ſz socie: nec de capite nec de pedibus: ſz de latere fuerat ꝓducēda: vt iuxta se ponendam cognosceret quā de suo latere sumptam vidicisset.

¶ Quare dormienti ꝛ non vigilanti viro costa subtracta est.

NOn sine cā quoq̄ dormiēti viro potius q̄ vigilāti detracta ē costa de qua mulier in adiutoriū generatiōis viro est formata: sed vt nullā sensisse in eo penam mōstraretur: ꝛ diuine simul potētie opus mirabile ostēderet: qua bois dormientis latus aperuit: nec eū tm̄ a quiete sopozis excitauit. In quo ēt ope sacrm̄ xp̄i ꝛ eccl'ie figuratū ē. Qz sic̄ mulier de latere viri dormiētis formata ē: ita eccl'ia ex sacris q̄ de latere xp̄i in cruce dormiētis ꝓfluxerunt. ſ. sanguine ꝛ aqua: quibus redimimur a penis atq̄ abluimur a culpis.

¶ Qz de illa costa sine additamēto extrinseco fcā fuerit ꝓ dī potētiā sic̄. v. panes i se m'tiplicati sūt.

SOlet ēt q̄ri vtrū de costa illa sine adiectiōe rei extrisece fcā fit m'lier. Nō q̄ busdā nō placuit. Ceterū si ad ꝑficiendū corp⁹ m'lieris: dō extrisecū augmētū addidisset: mai⁹ illō eēt q̄ ipsa costa. Iōq̄ potius de illo addito q̄ de ipsa costa m'lier fcā deberet dici: de quo ꝑles accipisset subē ptes. Restat q̄ vt de sola ipsi⁹ coste su ba sine oi extrisecō additamēto ꝑ dīnaz potētiā in semetipsa multiplicata mulieris corp⁹ factū dicat: eo sane miraculo quo postea de. v. panib⁹ Jesu celesti bñdictiōe m'tiplicatis. v. milia boiuz satiata sūt. Illud ēt sciri oz q̄ cū angeloz misterio fcā sit mulieris formatio: nō eis tm̄ tribuēda ē creatōis potētia. Angeli. n. nullā p̄nt creare nām. q̄ nec formare costā i m'lierē: nec carnis supplemētū i locū coste. Nō q̄ nihil agāt vt aliq̄d creet: ſz nō iō creatores sūt sic̄ nec agricole segetū aut arboz. Solus dō. i. trinitas ē creator. Fcā ē q̄ femia a deo ēt si costa mistrata sit ꝑ angelos.

¶ Utrū ꝑm supiores: an ꝑm iferiores cās ita illa fcā sit m'lier. i. an rō semialis id bñet vt ita fieret: an tantū vt illa fieri possit: sed vt sic fieret in deo tantū esset causa.

SEd q̄rit̄ an rō q̄s de⁹ ꝓmis opibus ꝓcreauit id bñet vt ꝑm ipsaz ex viri latere femina fieri nece foret an h̄ tm̄ vt fieri posset. Ad q̄d sciēdū ē oium rez cās in deo ab eterno eē. Ut eniz hō sic fieret vel equus vel buiusmōi in dei potētia ꝛ disp̄one ab eterno fuit. Et he dicūtur primordiales cāe: q̄ ista alie nō p̄cedūt: h̄ iste alias q̄ sūt cāe causarū. Cuiq̄ vnū sit dīna potētia: disp̄o siue voluntas: ꝛ iō vna oiuz principalis causa: tamē ꝓpter effectus diuersos pluraliter dicit Augu. causas primordiales oium rerū: in deo esse: iducens similitudinē artificis: in cui⁹ disp̄one est q̄lis futura sit archa. Ita ꝛ in deo vniuscuiusq̄ rei future cā p̄cessit. In creaturis vo q̄rūdā rez h̄ nō oiuz cāe sunt: vt ait Aug. Qz iseruit deus semiales rōnes reb⁹: ꝑm quas alia ex alijs ꝓueniunt: vt de hoc semie tale granū. de hac arboze talis fruct⁹ ꝛ huiusmōi. Et he quoq̄ dr̄ primordiales cāe ꝛ si nō a deo ꝓpie: q̄ habēt ante se cām eternā: q̄ ꝓpie ꝛ vr̄ prima est. Ille vo ad res aliq̄s dicunt p̄me: q̄. ſ. ex eis ꝓueniūt. Iō etiā primordiales dr̄: q̄ in prima rerū ꝓditione reb⁹ a deo i-site sunt: ꝛ sic̄ creature mutabiles sunt ita ꝛ he cause mutari possunt. que autem in immutabili deo causa est mutari nō potest.

¶ Distinctio cārū rerū perutilis. ſ. q̄ q̄dā in deo ꝛ in creaturis: quedā in deo tm̄ sunt.

OMniū igit̄ rerū cause in deo sunt: sed quarūdā cause ꝛ in deo sunt ꝛ in creaturis. Quarūdā vo cāe in deo tm̄ sūt. ꝛ illarū rerū cāe dr̄ abscōdite in deo: q̄ ita est in diuina disp̄one: vt hoc vel illud fiat: q̄ nō ē i semiali creature rōe. Et illa q̄dē q̄ h̄z cāz semialē fiūt. dr̄ nāl'r fieri. q̄ ita cursus nāe boib⁹ inotuit. Alia vo ꝓter nāz: quoz cāe tm̄ sūt i deo. Hec āt dic̄ Aug. eē illa q̄ ꝓ grāz fiēt: vel ad ea significāda n̄ nāl'r: ſz mirabil'r fiūt. Inter q̄ m'lieris factura ō costa viri pōit: ita dices vt m'lierez ita fieri nece foret: nō i reb⁹ ꝓditū: ſz i dño abscōdituz erat. Qis nāe cursus bz nāles leges: sup hūc nāle cursū creato bz apō se posse ō oib⁹ facē aliud q̄ eoz nāl'r rō bz: vt ꝛga. ſ. arida repēte floreat fructū gignat. i. vt i iuuētute steril' femia i senecrute pariat. vt asina loq̄t̄ ꝛ bō. Dedit aūt natu ris vt ex bis ēt hec fieri possent: nō vt in nāli motu haberēt. bz ergo in se de⁹ absconditas quorūdā factoz causas quas rebus cōditis nō inserit:

easq; implet non opere consuero, quidentie quo nature subsistūt vt sint: ꝫ quo illas administrat vt voluerit: quas vt voluit cōdidit. Quium ergo que ad gratiā significandā nō naturali motu rerum: ꝫ mirabilr facta sunt: absc̄dite cāe in deo fuerūt. Quoꝝ vnū erat q; mulier facta est de latere viri dormietis. Nō dabuit prima rex cōditio vt femina sic fieret: sed vt fieri posset: ne contra causas quas deus volūtarie istituit mutabili volūtate aliquid facere puteretur.

¶ De aia mulieris q; nō est ex aia viri vt qdā putauerūt dicentes aias esse extraduce.

QUemadmodū mulieris corpus de viri corpore traductuz fuit: ita putauerunt aliqui ipsius aiam de viri aia ꝓpagatā: ꝛ oēs aias ꝑter primā de tra duce esse sicut corpora. Alij aūt putauerūt simul oēs aias ab initio creatas. Catholica aūt eccl'ia nec simul nec extraduce factas esse aias docet: sed in corporibus ꝑ coitū seminatis arcq; formatis ifundi: ꝛ infundendo creari. Uñ in ecclesiasticis dogmatibus aias hoium nō eē ab initio inter ceteras ītellectuales naturas: nec sil' creatas: sicut Origenes fingit: dicimus neq; cū corporibus per coitū semiari sicut luciferiani ꝛ cirillus ꝛ quidā latinoꝝ p̄sumptores affirmāt Sed dicimus corpus tm̄ ꝑ cōiugij copulaz seminari. Creationē vero aie solū creatorē nosse: eiusq; indicio corp⁹ coagulari in vulua: ꝛ compingi atq; formari: ac formato iaz corpore aiaz creari ꝛ infundi: vt vinat in vtero mō ex aia constans ꝛ corpore: ꝛ egrediat vius ex vtero plenus in aia ꝛ corpore humana substātia. Hieronymus etiā anathematis vinculo illos cōdēnat qui aias extraducе dicunt: iducens auctoritatē ꝓphete. Qui finxit sigillatim corda eoꝝ. Hic satis iquit: innuit ꝓphēta q; nō aiam de aia facit ōs ꝫ sigillatim animas de nihilo creat.

¶ Diuisio textus.

POstquam determinauit originē hois ex pte ipsius viri. hic determinat de origine mulieris. Et diuidit in duas ptes. In ꝑma de origine ipsius ſm corpus. In scōa de origine ipsi⁹ ſm aiam ibi. (Quēadmodū mulieris corpus ꝛc̄.) Prima in duas. In ꝑma ostēdit modū ꝓductiōis mulieris ex pte corporis. In scōa ingrit ꝓducti corporis p̄n̄ ibi. (Solet etiā queri vtruz de costa illa ꝛc̄.) ¶ Circa ꝑmū duo facit. Prio ꝓponit modū originis. Scōo assignat ꝓpositoꝝ cās. Ubi ꝑmo ondit q̄re de viro formata sit mulier, ibi. (Dic attēdēdū ē ꝛc̄.) Scōo q̄re de tali pte ibi. (Luz aūt his de causis.) Tertio q̄re de viro dormiēte ibi. (Nō sine cā q̄z.) (Solet ēt q̄ri ꝛc̄.) Dic ingrit p̄ncipia ꝓducti corporis. Et ꝑmo inquirit p̄n̄ māle. Scōo p̄n̄ actiuū ibi. (Illud ēt sciri ops.) Ubi ꝑmo ingrit vtrū corp⁹ mulieris ꝓductū fuerit per actionē angeli. Scōo vtrū p actionē nāe ibi. (Sz q̄ritur an rō q̄z deus.) Et circa ꝟ duo facit. Prio p̄mittit q̄daz nēcia ad solōnis manifestationē. Scōo q̄nis solonē ꝓsequitur ibi. (Quium rerum ꝛc̄.) (Quēadmodū mulieris corpus ꝛc̄.) Dic ingrit modū originis mulieris ex pte aie: vbi excludit duas hereses ꝛ astruit veritatē catholicā: vt p se ꝑz in littera. Qō. I.

HIc ē duplex qō. Prima de ꝓductiōe mulieris ex pte corporis. Scōa de origie aie. ¶ Circa p̄m̄ q̄runt̄ .3. Prio vtrū corp⁹ mulieris de costa viri facta fuerit. et q; dō ꝟ nō fuisse factū actiue p rōnes semiales ꝫ p̄mordiales. q̄ritur scōo de dōia earū rōnuz. Et q; ea q̄ ꝑter rōnes semiales fiūt dīr ī lra miraculose fieri. Tertio q̄rit cuiusmodi opa debeāt dici miracula.

¶ Utrū corp⁹ mulieris debuerit fieri de costa viri. I.

ADprimum sic ꝓcedit. Uī q; corpus mulieris de costa viri fieri nō debuit. distinctio. n. sexus cōis ē hoī ꝛ alys aialib⁹: ꝫ in alys aialib⁹ mas ꝛ femina sil' ꝓducta sunt: ꝛ neut̄z ab altero sumptū. q̄ vī q; nec femina hois de viro sumi debuit. ¶ P. mā nō pōt trāsmutari de pua q̄titate in magnā nisi vel p rarefactiōez: sic ex vno' pugillo aq; gnant̄. r. aeris: vel p alteri⁹ additionē. Uñ dic Aug. io. sup Geñ. qd ē absurdi⁹ q̄z vllū eē corp⁹ manēte nāe sue q̄titate. i. sine additiōe qō vndiq; crescat nisi rarescat: ꝫ nō potuit eē vt p rarefactionez vna costa in q̄titate mulieris excresceret: q; inueniret corp⁹ mulieris ēt ipso aere rari⁹. q̄ oportebit ꝟ p additionē exteriozis fieri qō oportuit multo ampli⁹ eē q̄z costā ipsaz. cū ergo vnūqōq; denoiandū sit a maiori pte vī q; non debeat dici ex costa viri corp⁹ mulieris formatū. ¶ P. cū i opib⁹ dīnis nihil sit supfluū: oz q; costa illa de pfectiōe corpis ade fuerit: ꝫ subtracto eo q; ad pfectōez rei ptinet segt̄ diminutio. cū q̄ois diminutio i resurrectiōe restaureť: vī q; costa illa i corpe ade resurget. si q̄ de costa illa factū ē corp⁹ eue vī q; eua nō resurget qō ē icōueniēs. nō q̄ de costa viri fcā ē mlier. ¶ P. i corpe sensibili nō pt eē diſio ↄtinui sine dolore: ꝫ corp⁹ ade pp nāe ītitute itegritatē maxie sensibile fuit. q̄ cū nlls dolor i ipso p̄cederet culpā: vī q; ex ei⁹ costa mlier formata nō ſt. ¶ P. vt dic̄ Aug. z. sup Geñ. i oib⁹ opib⁹ creatiōis nō: qd ōs facere possit q̄rī: ꝫ qd rex nā patiat̄. cū q̄ nālis modus ꝓpagatiōis mlieris ñ ſit de costa viri: ꝫ ex semie: q; bis q̄ ſut eiusdē spēi debeť vn⁹ modus originis: vī q; icōueniēter ex costa viri mulier facta ponatur.

Contra ē qō dic̄ Boe. i li⁹ de ↄso. neče ē q; ipfectū a pfecto sumat originē: ꝫ mlier ē vir ipfect⁹ siue occasionatus vt i. 16. de aialib⁹. phs dic̄. q̄ ↄgruū fuit vt ō corpe viri corp⁹ mlieris sumereť. ¶ P. p̄mū p̄n̄ ꝛ finis i idē reducunt̄. vñ idē ponim⁹: vniuersitatis finē ꝛ p̄n̄: ꝫ mlier ꝓp virū fcā ē: q; in adiutoriū viri fcā legit̄ Geñ. z. ergo cōgruū fuit vt ēt vir mulieris eēt p̄ncipiū: ꝛ sic idē qō ꝑus.

Respōdeo dōm: q; apud catholicos dubiū eē nō ꝺz gn mlier ō costa viri formata fuerit: q̄z uis iudei ō Β mlta fabuleť: nō. n. magl rōni resistit vl' oīne po' mulierē ex corpe viri sūmi q̄z corpus viri ex limo terre formari cū vtrūq; a nāe vtute sepatū sit: modū tñ q̄ id fcīm ē nō oēs sil' assignant. Quidā. n. vt magr ꝛ Hugo de scō victore volūt ex costa viri sine alic⁹ exteriozis additiōe vl' noue māe creatōe corp⁹ mlieris formatū fuisse. Hoc ât nō vī itelligibile. si. n. p multiplicatiōez māe Β fcīm dicāt oz multiplicatiōez hāc aut ſm q̄titatē tm̄ attēdi aut ſm eēntiā materie. Si ꝑmo mō sic: oz vt eadē materia nūero q̄ fuit ꝑmo sub paruis dimēſionib⁹ postmodū maiozes dimēſiones recipiat. Hoc aūt idē ē qō rarefieri: vt ex. 4. phyſi. ꝑz ꝛ ita sequereť corp⁹ mlieris ex costa viri p modum rarefactionis esse formatū qō expresse ipossibile est. Si vero multiplicatio essentiaz materie attingat: cū nihil aliud sit multiplicari q̄z aligd fieri qō ꝑus nō erat: opz qō aligd materie sit sub forma corporis mulieris qō ꝑus sub forma coste non erat. Hoc aūt alr eē nō pōt nisi vel per cōuersionē alteri⁹ corporis in corpus mlieris cuius mā sub forma eius remaneat: vel per Β q; aliquid materie sit de nouo creatū: ꝛ ita opz q; p additionē alicui⁹ materie vel de nouo create vel sub forma alterius corporis ꝑexistētis ex costa viri corpus mulieris formatū sit ꝛ sic etiā panū multiplicatio itelligi pōt. verius tamē videť q; p additionē māe ꝑexistētis Β factū fuerit: cuz omnia simul fuisse creata ad minus in materia sancti cōmuniter tradant.

Ad primuz dōm: q; vt dicit ꝑhs in. 8. ethic. mas ꝛ femina in hoibus ↄiungunt̄: nō solū ꝓp ꝑlis generationē sicut ī alys aialibus: ꝫ ēt ꝓpter cōiactionē operū in vita cōl vt sic sibi sufficiāt adinuicē. ꝓpria opera cōferētes. vñ apparet diuersa esse opera viri ꝛ mulieris: q; ī cōiactione vite ꝛ regimīe domus vir caput est mulieris. iō mas in hoibus magis ꝺz rōnē ꝓncipij respectu femine q̄z in alys aialibus. ꝛ ꝓpter hoc magis decuit femiā hominis ex viro sumi q̄z in alys aialib⁹. ¶ Et ꝑterea i littera assignant̄ due rōnes q̄ ꝑ se patēt. ¶ Ad scōz dōz: q; per additionē rei exteriozis ex costa corpus mulieris factum est: nec tamē oz q; ex illo adiecto corpus mulieris factuz dicatur: ꝛ si sit amplius in q̄titate q; illud adiectuz nō venit in mās mulieris nisi mediante costa: sicut ēt menstruū materia embryonis dī q̄uis oporteat ēt ex cibis cōuersis corp⁹ embryonis maioꝛē q̄titatē assumere: sicut ēt aq; in sanguinē xpi trāsferť mediante vino ēt si eēt maioꝛ q̄titas aquaꝺūmō vtute potentiozis vini nā aq; alsorberi possit. ¶ Ad tertiū dōz: q; aligd dicī eē de pfectiōe alicuius dupliciter: vel q; est necessariū ad esse idiuiduī: ꝛ sic costa illa nō erat de perfectiōe corpis ade: aut q; est nēcium ad ↄseruationē spēi: sicut semen in. 15. de aialibus dī esse supfluuz respectu idiuiduī: quo tamē idigetur ad spēi cōseruationē: ꝛ hoc modo costa fuit de perfectiōe corpis ade in q̄titum adam erat p̄ncipiū humani generis. ex quo ꝑz q; costa illa resurget in eua ꝛ nō in adā cū sit de pfectiōe corpis eue etiam q̄titum ad esse idiuiduī: ꝛ ita magis ad ipsaz ꝓtineat. ¶ Ad quartū dōm: q; illud qō ordinatū est ad confirmationē speciei nō soluz sine dolore: sed ēt cum delectatione rescindi⁹: ꝛ ita nō opz q; in separatione illius coste dolorem senserit. ¶ Uel dōz: vt magister dicit hoc dīna virtute ꝛ miraculose factū vt dolorē vulneris non sentiret. ¶ Ad qntuz dicendū: q; istitutio rerū nālium potest cōsiderari dupl'r: vel q̄titum ad modū fiendi: vel q̄titum ad ꝓprietates cōsequentes res istitutas. Modus qdez fiēdi nālis eē nō potuit: cuz nō precesserint aliqua p̄ncipia naturalia quorum actiōes ꝛ passiones sufficerēt ad effectus nāliter ꝓducendos: ꝛ ideo oportuit per virtutē supnaturalē p̄ma p̄incipia in naturis ↄstituere vt corpus hois formareť ex terra ꝛ corpus mlieris ex costa: ꝛ sic de alys: ꝫ ꝓprietates cōsequētes naturas institutas nō debent miraculo attribui vt q; aque miraculose super celos consistant.

¶ Utrum deus conueniēter indiderit materie rationes seminales. II.

ADsecunduz sic ꝓcedit. Uideť q; icōueniēter dicatur rōnes seminales materie deus indidisse. qō enim recipitur in mā sensibili est in ea p eē nāe ꝛ nō p esse itentiōis: q; mā cognoscitiua nō est formaruz quas recipit: ꝫ p eas in eē specifico pficiť: ꝫ rō nō nominat formā ꝫ eē nāe: ꝫ p modū itētiōis. q̄ ꝟtutes rebus sensibilib⁹ indite rationes dici nō debēt. ¶ P. semē vt ex z⁰ phy. habeť p̄n̄ actiuū

tū nōiat: potētia aūt māe nō est actiua sed passiua: cū nihil agat nisi ſm q; est in actu. q̄ rō seminalis māe attributa nō est. ¶ P. qō est in aliquo nō ꝓducitur ab eo nisi p modum exitus. si q̄ oīum rerū semina deus in nā ꝑus posuit: videť q; generatio rerū sit p exituz vnius rei ab alia ꝛ sic redibit error Anaxagore q; posuit qōlibet eē in quolibz: ꝛ nihil pure esse Β vel illud vt os vel caro: ꝫ vnūqōq; noiari ex ꝓdominātē: qō in ꝑ phy. improbat̄. ¶ P. ad gnōnē rerū nāliuz nō tm̄ sunt necessarie virtutes actiue: ꝫ etiā passiue. cū q̄ in seminalibus rōnibus vtutes passiue nō icludant̄: videť q; ꝑter rōnes seminales etiā alie rōnes rebus idite debeāt dici. ¶ P. in nā iferiozi effectus nō ꝓcedūt ex suis causis vt semp vel nēcio: ꝫ vt frequēter. cū q̄ in lra describant̄ rōnales seminales ſm quas neče est aligd fieri videť q; ad minus in nā iferiozi rōnes semiales posite nō sint.

Sz contra qz vt dicit Brego. bñdictio dei dī bonorū eius collatio ꝛ eoꝛūdē multiplicatio. cū q̄ deus legať Bene. ꝑ. sua opa bñdixisse: vī q; eis dederit virtutes qbus fieret eoꝛ multiplicatio: Β aūt ꝓportat rō seminalis. q̄ rōnes seminales a deo rebus indite sunt. ¶ P. Deut. zz⁰ dī. Dei ꝑfecta sūt opa perfectū aūt vnūqōq; ē: vt i. 4⁰ methauroꝝ. dicī quādo pōt alterū tale ꝓducere quale ipz est. q̄ virtutes qbus Β fieri possit rebus attribute sūt: ꝛ he sunt rōnes seminales. q̄ ꝛc̄.

Respondeo dōm: q; emanatio creaturārū a deo ē sic̄ exitus artificiatoꝝ ab artifice. vñ sic̄ ab arte artificis effluunt forme artificiales in mā: ita ēt ab ydeis in mēte dīuina existētibus fluūt oēs forme ꝛ virtutes nāles. Sz qz vt Dio. dicit in. z. ca. de di. no. ea que sūt creatoꝝ abundāter ꝑinsunt causis forme recepte in materia nō adequāt virtutes vel artem icreataz a qua ꝓcedūt. vñ apud artificē remanet ex arte sua virtus aliquid aliter operādi circa ipsa artificiata quibus vtus artis alligata nō est. ꝛ similr in virtute diuina est vt aligd rebus creatis addat vel mutet vel abstrahat. in duobus aūt ē differt operatio dei ab operatiōe artificis. ¶ Prio ex parte materie: qz cum artifex materiā nō ꝓducat: ꝫ ex materia data operet potētiaz materie nō cōfert ad recipiēdū formas quas materie ididit nec iferre in materiā potest. deus aūt qui totī⁹ rei auctor est nō solū formas ꝛ virtutes naturales reb⁹ ↄtulit: ꝫ ēt potētiā recipiēdi illō qō ipe in materia facere vult. ¶ Scōo ex pte forme: qz forme q̄s iducit artifex nō ꝓducūt sibi similes: qz lectus putrescēs nō pullulat in lectuz: ꝫ in plantā: vt ex z⁰ phy. p⁹: forme aūt naturales sibi similes ꝓducere possunt: ꝛ iō ꝓprietatē seminis habēt ꝛ seminales dici possunt: forme aūt rex ꝫ q; in arte dīna existūt p̄mordiales eē dicunt̄: eo q; ipse sunt p̄ma p̄ncipia simplr rex ꝓducendaꝝ: potētia aūt q̄ rebus idita est ad suscipiēduz illō in se qō volūtas dei disponit: rōnes obediētiales a quibusdā dicunt̄: ſm quas inest materie vt fieri possit ex ea qō ōs vult. Ipse aūt virtutes in materia posite p quas naturales effect⁹ ↄsequunt̄ rōnes seminales dīn̄: ꝫ qd sint ꝫ rē seminales rōnes a diuersis diuersimode assignatur. qdā enī dicūt q; forma spēi nō recipiť in materia nisi mediāte forma generis adeo q; est alia forma nūero p quā ignis est ignis ꝛ p quā ignis ē corpus. illa ergo forma gñalis incompleta rō seminalis dī. qz ꝓpter talē formā inest materie q̄dā iclinatio ad recipiēdū formas specificas. Hoc aūt nō vī eē verū: qz oīs forma q̄ aduenit post aliqō eē subale: est forma accidētalis. Si enī post eē in genere subē cōstitutū aduenit. ergo ea recedēte adhuc remanet indiuiduū in genere substātie: qō est cōtra rōnez forme substātialis: sicut dicī in scōo de aīa. ¶ Et ꝑterea cum oīs forma det aliquod esse: ꝛ impossibile sit vnam rē habere duplex esse substantiale: oporꝛet q; si ꝑima forma substantialis aduenies materie det

sibi esse substātiale q̄ scōa supueniens det eē accidētale: et iō nō est alia forma qua ignis est ignis: ꝛ qua est corpus: vt Auic. vult. Et si cōmē. dicat in scō meta. genus nō esse materiā: sz formā mediam iter mām ꝛ vltimā formaz. B nō dr ad significandū ordinē formarū ꝑm rē: sz ꝑm rōnē: qr genꝰ q̄tus significet totū: vt Auic. dicit significat tamē vt idistictū: ꝛ ita ꝓpinque se hz ad rōnē materie. ¶ Et preterea sequeret q̄ res signata p genꝰ eēt pars spēi ꝛstitute p formaz supaddita: ꝛ ita de spē ꝓdicari nō posset. Nec ēt B conuenit ꝑm intentionē Augustini: qr ex vtute forme gnālis nō necio segtur forma spālis. vñ nō est talis vtus ꝑm quā necesse sit fieri sed ꝑm quā fieri possunt. Jō alij dicunt q̄ cum oēs forme ꝑm philosophū de potētia materie educant oz ipas formas ꝓexistere in mā incōplete ꝑm quādā quasi inchoationē: ꝛ qr nō sunt in eē sto pfecte nō hñt pfectā virtutē agēdi sed incōpletā: ꝛ iō nō possunt p se exire in actꝰ nisi sit agens exteriꝰ qđ excitet formā incōpletā ad agēdū: vt sic coopere tur agenti exteriori: aliter enim nō esset generatio mutatio naturalis: sz violēta qr vt in. z. ethic. dr violētū est cuius ꝓncipium est extra nil cōferēte vim passo. bas g̃ virtutes incōpletas in materia ꝓexistētes rōnes seminales dicūt: quia sunt ꝑm esse cōpletū in materia sicut vtus formatiua in semine. Doc aūt verū non videt: qr q̄uis forme educant de potētia māe: illa tñ potētia materie nō est actiua sz passiua tñ: sicut enim vt cōmē. dicit in. 8. phys. in motu locali opz eē aliud movēs ꝛ motū ita etiā in motu alteratiōis: ꝛ ponit exēplū q̄ quādo corpus nāliter sanatur cor est sanās ꝛ alia membra sanata: ꝛ iō sicut in corporibus simplicibus nō dicimus q̄ sint mota ex se ꝑm locū: qr ignis nō pōt diuidi in mouens ꝛ motū: ita etiā nō pōt esse alteratū ex se quasi aliqua potētia existēs in mā aliquo modo agat in ipsaz mām in qua est educēdo eaz in actū: sz vtrūq; cōtingit in animatis: qr sunt mota ꝑm locū ex se ꝛ etiā alterata ꝓpter distinctionē organoꝝ vel partiū: quaꝝ vna est mouens ꝛ alterās ꝛ alia mota ꝛ alterata: ꝛ iō nō hoc modo potest accipi vtus seminalis in alys rebus sicut in babētibus aiam: nec tamē segtur si in materia est potētia passiua tñ q̄ nō sit generatio nālis: qr mā coadiuuat ad gnōnem nō agendo sed inq̄tum est babilis ad recipiendū talē actionē. que etiā babilitas appetitus materie dr ꝛ ichoatio forme. Nō enim eodē modo oēs motus nāles dicunt vt in scō phy. ꝛ in ꝑmo ce. ꝛ mun. cōmē. dicit: sz gdā ꝓpter ꝓncipiū actiuū intus exīs vt motus localis grauiū ꝛ leuiū: ꝛ quidā ꝓpter ꝓncipiū passiuū quod est ꝑm potētiaz ab agente naturali natā in actū educi: vt in generatiōe ꝛ alteratiōe simplicium corpoꝝ. vnde ꝛ nā diuidit in mām ꝛ formā. ꝛ iō ꝓcedo q̄ in mā nulla potētia actiua est: sz pure passiua ꝛ q̄ rōnes seminales dicūtur vtutes actiue cōplete in nā cuz ꝓprys passiuis: vt calor ꝛ frigus: ꝛ forma ignis: ꝛ virtus solis: ꝛ hȝ: ꝛ dicunt seminales nō ꝓpter eē impfectū qđ habeāt sic vtus formatiua in semine: sz qr reruz idiuiduis ꝑmo creatis hȝ vtutes collate sunt per opera sex dierꝝ vt ex eis quasi ex quibusdā seminibus ꝓducerent ꝛ multiplicarent res nāles.

Ad primuz g̃ dōm: q̄ hȝ vtutes actiue in natura dicuntur rōnes nō q̄ sint in materia per modū itentionis sz qr ab arte diuina ꝓducuntur: ꝛ manet in eis ordo ꝛ directio itellectus diuini sicut in re artificiata manet directio artificis in finem determinatū. ¶ Ad secundū dōm: q̄ rōnes seminales dicunt materie indite nō qr sint intelligende ꝓexistere in materia ante aduentum forme complete quasi pertinētes ad essentiaz materie vel ad rōnem eius ꝑm q̄ est materia: sz per modum quo etiaz forme complete in materia esse dicunt. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ Anaxagoras ponebat in aere ex quo generabatur ignis ꝓexistere quasdā partes ignis in actu latētes per quarum exitum ꝛ congregationē ignis generari videbat. Hoc autē nos nō ponimus. sed q̄ in materia aeris precessit aptitudo ad formā ignis ꝛ in igne generāte virtus actiua per quaz hȝ aptitudo in actuz reducitur: ꝛ hȝ nō est incōueniens. ¶ Ad quartū dōm q̄ sub rationibus seminalibus comprehēdun tur taz virtutes actiue q̄z etiam passiue que perfici possunt per agentia nālia sicut ꝛ in generatione animalis semē extento nomine dicitur nō solum sperma: sz etiaz menstruū. ¶ Ad qntū dōm: q̄ ocurrētibus omnibus causis nālibus ex qbus oībus vna pfecta causa cōstat necesse est effectum seq̄ nisi aliqd impediat. Et hȝ modo logtur Aug.

¶ Utrū ea q̄ fiūt ꝓter rōnes semiales sint miracla. III.

A D tertium sic ꝓceditur. Uidet q̄ ea que ꝓter rōnes semiales fiūt nō oia miracula sint. In opus enī creationis virtus semialis nature nō potest nec tamē opus creatōis miraculosuz dr: qr miracula fiūt ad manifestationē gr̃e vt in littera dicit ad qō creatio non est ordinata: sz magis ad ꝛstitutionē nature. g̃ videt q̄ non fit rō miraculi in hoc q̄ ꝓter causas semiales aliquid fiat. ¶ P. creatio aiarū ꝛ iustificatio impioꝝ cū frequēter fiat: miraculosa nō est: qr miraculū est aliqđ arduū ꝛ insolitū: vt Aug. dicit. ꝛ tamē isti effectus ꝓter rōnes seminales ꝓducunt. g̃ idē qđ ꝑus. ¶ P. resurrectio mortuoꝝ cuz in spe fideliū sit miraculosa nō est: qr miraculū est ꝓter spez admirātis apparēs: vt Aug. dicit. ꝛ tamē resurrectio mortuoꝝ p nām fieri nō pōt. g̃ nō oia q̄ ꝓter virtutē nature fiunt. miracula dicunt. ¶ P. quedā quādoq; fiunt ꝓeter rōnes seminales que facultatez nature nō excedunt: sicut q̄ aqua cōuertatur in vinum vt factum legitur Joā. scō. Sed miraculum est supra facultatem nature apparēs: vt Auguſt. dicit. ergo videtur q̄ non omnia que ꝓeter rationes seminales fiūt miracula sint. ¶ P. omnes virtutes actiue creaturis collate rationes seminales dici possunt: sed angeli ꝛ homines dicunt miracula facere. g̃ videt q̄ nō oia miracula ꝓeter rōnes seminales fiūt. ¶ P. mōstra in natura cōtingunt ꝛ ꝓeter itensionem nature agētis: nō tamē miracula dicuntur. ergo nō in hoc ꝛsistit rō miraculi quod est ꝓeter rōnes seminales fieri.

Sed contra. Illa opa miraculosa dicimus q̄ in admiratione dīne vtutis iducunt: sz mutare cursuz solitū nāe nō est nisi illius virtutis que nāz instituit. g̃ ea ꝓprie miracula dici debēt que ꝓeter virtutes actiuas in naturam cōtingunt.

Respondeo dōm: q̄ sic ex vbis pbi habet in principio meta. admiratio ex duob⁹ causat. s. ex hoc q̄ alicui⁹ effect⁹ cā occulta est. ꝛ ex eo q̄ aliqd in re videt p qō alr eē deberet. vñ i B q̄ ē dyametruz q̄drati nō posse cōmēsurari lateri: admiratio cātur ex B: q̄ hui⁹ causa ignorat: ꝛ ex B q̄ ex puitate linearū vr q̄ vna alteri cōmēsurari possit. ꝛtingit g̃ aliqd esse admirabile simplr ꝛ aliqd eē admirabile quo ad hūc admirabile huic ē esse id cui⁹ cā occulta ē sibi ꝛ cui videt ꝑm suā extimationē aliqd obuiare: cū re nō ita eē deberet q̄uis in re nihil sit repugnans nec cā in se sit nimis occulta: ꝛ B pōt dici miruz illi: admirabile aūt ī se ē id cui⁹ cā simplr occlta ē ita ēt q̄ in re ē aliq̄ vtus ex rei vītatē p quā alr debeat ꝛtingere. hȝ ät sunt q̄ imediate a vture dīna cāntur q̄ est cā occltissima: alio mō q̄ se habeat ordo cāruz nāliū sic q̄ cecus iterū videat ꝛ q̄ mortuꝰ resurgat ꝛ hȝ: ꝛ hec ꝓprie miracula dicunt q̄si in seipsis ꝛ simplr ꝛ mira. Dec autē q̄nq; sunt supra nām q̄nq; ꝓter naturam quādoq; cōtra naturā. Supra naturā dicitur eē miraculum quando natura non potest in ipsam substātiaz facti: sicut diuisio maris rubri: suscitatio mortui ꝛ huiusmōi. illa vero dicunt ꝓeter naturā fieri in quo quidem nā po-

test q̄tum ad substātiā facti: sz tamē ꝓter opationē nature fiūt iussu dīno ꝛ q̄ hec dicant miracula ꝛtingit ex trib⁹. primo ꝓpter excessum ꝛ singularē quēdā modū sicut rane ꝓducte in egypto in tāta multitudine sic antea visum nō fuerat. Scdo ꝓpter hoc q̄ hoza determinata ꝛtingunt ad invocationē diuīt nominis: sicut q̄ manus ieroboā extensa ꝛtra ꝓphetaz arefacta fuit ꝛ ara eius diuisa. 3. Reg. 13. Tertio qñ aliqd vlr cōtingit sicut in veteri lege de aqua celotipie Nume. 5. q̄ post potū illius venter adultere dīno miraculo putrescebat. Cōtra nāz aūt dr fieri quādo in re est aliquid cōtrariū ei q̄ fit sic si graue sursum moueret ꝛ q̄ vgo peperit vel aliqd huius ita q̄ miraculose sequat act⁹ manē te ꝛria nā que. s. est ꝓncipium cōtrary actus.

Ad primum dōm: q̄ creatio ꝓprie loquēdo nō est opus miraculosum: qr deficit vna cō ditio miraculi. q̄uis enī cām occultā habeat tamē nō est in re. vñ aliter eē deberet īmo esse rerū nāli quodā ordine a ꝑmo ente ꝓducitur q̄uis nō per necessitatez nāe. ¶ Ad scōm dōm: q̄ nec etiam creatio animaꝝ vel iustificatio impioꝝ ꝓprie miracula debēt dici: qr q̄uis sint ꝓter rationes seminales agentes ad perfectionē effectus: nō tamē est ꝓeter eas disponētes. dispositio enim corporis ad receptiōez aīe ꝛ preparatio volūtatis ad susceptiōez gratie est per virtutem creature collatam. si tamē sine tali precedēte preparatione vel aīa ifunderetur vel gr̃a cōferretur ꝛ vtrūq; miraculū dici posset: vt pz in formatiōe ꝑmi hois ꝛ in ꝓuersione Pauli nec tamē segtur ex vi rōnis iducte: qr insolitum q̄ in diffone miraculi ponitur nō dicit raritatem facti: sed excludit solitum cursuz nature. vñ si quottidie ceci illumi narent nihilominus miraculuz eēt: qr ꝓter cursuz nāleꝝ q̄ nobis est cōsuetus cōtingeret. ¶ Ad tertiū dōz: q̄ resurrectio miraculosa erit q̄uis eni sit ꝛz spez gratie est tamē supra spem nāe: ꝛ hec duplex spes distinguit in glosa Ro. 4. Qui cōtra spem in spem credidit ꝛc. ¶ Ad quartū dōz: q̄ q̄uis cōuersio aque in vinū nō fuerit supra facultatē nature q̄tum ad substātiā facti tamē fuit supra eius facultatez q̄tum ad modū faciēdi. nō eni pōt natura aquā in vase existentē subito in vinū cōuertere: sz p digōnem ꝛ maturationem vite. ¶ Ad qntū dōm: q̄ miracula nō faciūt hoies et angeli quasi eoꝝ vtute effectus ille agatur: sed hoies impetrādo precibus: ꝛ angeli per ministeriū. ¶ Ad sextū dōm: q̄ q̄uis monstra ꝛtingāt in natura ꝓeter itentionē vtutis formatiue que agit in semine: tū reducunt in aliq̄s causas nāles. ꝛtingunt eni ex aliqua in dispone māe sicut ex ꝓncipio ꝓximo vel ex impressiōe alicuius signi celestis: sicut ex ꝓncipio remoto.

¶ Questio. II.

Deinde queritur de formatōe mulieris ex pte aie. ꝛ circa B querunt tria. Primo vtruz aīa rōnalis sit extraducе vel p creationē si nō extraducе. Querit scdo vtruz creetur a deo imediate vel mediantibus angelis. Et tertio querit vtrum aīa sensibilis ꝛ vegetabilis sit extraducе.

¶ Utrū aīa humana traducat a parentibus. I.

A D primum sic ꝓceditur. Uidet q̄ aīa humana etiam a parentibus traducat. Dicit enim Heb. 7. Oēs anime que egresse sūt de femore Jacob ꝛc. Sz nō egreditur aliqd filij ex femore patris nisi per tractionez seminis. g̃ videt q̄ B modo aīa filij ex parentibus veniat. ¶ P. omne id qō dat cōplemētū operationi cooperatur operāti. si g̃ deus per hoc q̄ ifundit aīam adulteroꝝ operationez perficeret videt q̄ adulteris cooperetur. ꝛ B videtur iconueniens: qr qui operatur iniquo nō est ab iniquitate imunis. g̃ videt q̄ aīa rationalis nō ifundatur a deo: sz traducatur a patre. ¶ P. filij a parētibus originale peccatū cōtrahunt: vt Apostolus docet Ro. 5. Sz accidēs non potest traduci nisi traducatur subm eius. g̃ videt q̄ aīa rōnalis que est subm culpe originalis a parentibus traducat. ¶ P. in oi generatiōe vniuoca generās dat spēm suā generato: qr agens ꝛ finis generatiōis icidunt in idem spē: vt in scdo physi. dr. sz cuz homo ex homine ꝓcedit est generatio vniuoca. cū g̃ homo spēz habeat ex aīa rōnali videt q̄ anima rōnalem ex parētibus recipiat. ¶ P. sicut dicit cōmē. in scdo meta. impassibile est vt sint diuersi agētes quorum vnius actio terminet ad subm forme ꝛ alterius ad formā: qr ad subm forme actio agētis nō terminatur nisi ꝑm q̄ recipit formā: sequeret eni vt ipse dicit q̄ subm ꝛ forma eēnt duo distincta ex quibus nō fieret vnuz si essent termini diuersarū actionū: sz corpus organicū est subm huius forme que est aīa rōnalis. cū g̃ per actionē virtutis formatiue corpus organiçetur: videt q̄ eius actio se extendat ad ipsaz rationalē aīam: ꝛ sic anima rationalis traducitur. ¶ P. vt in 4°. methauroꝝ dicitur. pfectū vnūqōq; est quando sibi simile potest ꝓducere. cuz ergo aīa rōnalis sit perfectior oibus formis nālibus videtur q̄ cuz virtute aliarū formaꝝ educant similes forme in actuz: multo fortius aīa rōnalis B possit facere. ¶ P. deus die septima a condendis nouis creaturis cessauit: sz nouū est qō nullo modo in preexistentibus preextitit. ergo oportet aīas singuloꝝ hoiuz q̄ modo generātur in operibus. vi. die ꝓexistisse. q̄ igitur in ꝓpria nā nō ꝓextiterint vt heretici dicūt videt oēs aīas i aīa ꝑmi hois extitisse. g̃ videt q̄ ex eius aīa oēs aīe traducant sicut ex eius carne ois caro humana traducitur.

Sz contra est qō dicit philosophus in. 16°. de aialiꝰ q̄ itellectus ab extrinseco est ꝛ in lib°. de ꝓpietatibus elementoꝝ dicit q̄ in nato fit spūs vite iussu dei: ꝛ ita videtur q̄ nō traducatur a patre. Doc ēt auctoritate sacre scripture ostenditur: qr Hene. 2. dicit. B nūc os de ossibus meis ꝛ caro de carne mea: multoq; carius amātius q̄ diceretur aīa de anima mea si sic esset aīa de aīa: vt caro de carne: ꝛ os de osse. ¶ P. Ysa. 42. dicitur ex persona domini: oēm flatuz ego feci. i. aiam: ꝛ sic videtur aīa nō extraducе: sed ex creatione esse. ¶ P. Eccle. vlti. dr. Donec spiritus reuertatur ad deum qui dedit illū ꝛ sic videtur humana aīa a deo creata esse. Et hoc Aug. disputādo inducit. 10°. super Genes ad litteram.

Respōdeo dōm: q̄ traductio duo importat. s. originē ꝛ decisionē: nō enim ignis generatus ab igne generāte traduci ꝓprie dicitur. Simiꝛ nec lignuz diuisum in partes dicitur q̄ eius vna pars ab alia traducatur. vnde traductio ꝓprie dicitur in generatiōe animatoꝝ que est per decisionē seminis: ꝛ ideo non potest dici traduci ab aliquo illud qō ab eo originem non habet nec diuisionem recipit. diuiditur aūt aliquid dupliciter. s. per se vt corpus: ꝛ per accidēs vt forma corporalis materie ipressa: anima vero rōnalis nec corpus est nec virtus corpalis qō ipsa sua operatio ostēdit: que sine corpore est: ꝛ ideo traduci nō potest per modum diuisionis ꝛ in hoc consistit ratio Arist. 16. de animalibus. vult enim q̄ quorum principiorum operationes sunt sine corpore illa principia non traducātur p semen. Similiter etiam patet q̄ nullo alio modo originez potest habere anima filij ex anima patris: aut eniz hoc eēt: quia intellectus filij ab intellectu patris oziretur mediante virtute generatiua ꝛ formatiua: aut immediate. Primū autem est impossibile: quia effectus non potest esse immaterialioꝝ sua causa. vnde cuz virtus generatiua sit potentia materialis non potest eius actio ad formam immaterialē determinari. Secundum etiam esse non potest: quia cum sit duplex agēs ꝑm Auicē. vnum quod habet causalitatez

respectu totius speciei sicut sol est causa generabiliuz ⁊ corruptibiliuz:aliud aūt qō est causa respectu vnius idiuidui tm̄:sicut ꝙ hic ignis est causa hui⁹:neutro aūt mō aia vni⁹ potest esse causa anime alterius. In causis enim que essentialiter habēt ordinē ad totā spēz oportet ꝙ causa ⁊ causatum nō sint eiusdē ordinis nec eiusdē speciei: qz hz directe causalitatē suam supra essentiaz speciei inq̄tum hō. vñ ſm hoc nō omnes anime rōnales essent eiusdē speciei. Similr etiā nō potest eē per alium modum quo aliquid in vna spē est causa alteriꝰ in eadē specie:qz hoc nō cōtingit nisi ſm hoc ꝙ agēs mouet mām ad talē formā: aia aūt rōnalis nō est quid ex materia ad minus preexistente ⁊ forma compositū nec est forma materialis q̄ possit educi de potētia materie:sicut alie forme materiales:vt dictū est. vnde relinqtur ꝙ p̄ncipium originis ipsius anime rōnalis sit aliqō p̄ncipiuz separatū:⁊ hoc quidē cōmuniter cōceditur ⁊ a theologis ⁊ a philosophis.

Ad primuz q̄ dōm:ꝙ locutio illa est synedoca. ponit̄ eniz pars p̄ncipalis.ſ.aia ꝓ toto homine:⁊ hic modus loquēdi cōsuetus est in sacra scriptura ⁊ apud philosophos. vñ phs dicit.9.etbic.ꝙ totus homo dicitur itellectus p modū quo etiaz tota ciuitas dicit̄ rectoz ciuitatis. ¶Ad scōz dōm:ꝙ opatio adulteri pōt dupl̄r cōsiderari aut ſm eē moztale:⁊ sic ꝓ vt est defozmis nō coperat̄ ad ipsam deus:ſz ꝓhibet. Aut ſm ꝙ est in spē naturali:⁊ sic est bonū quoddā. vnde nō est ꝛconueniens vt tali opationi inq̄tum bona est deus qui in oibus opatur complementū apponat. ¶Ad tertiū dicēdū:ꝙ q̄uis pctm̄ originale sit in aia sicut in subto:tamē causat̄ in aia ex ifectione seminis ⁊ est in eo.ſ.in semine q̄uis nō sicut in subto tm̄ sic̄ in causa,⁊ ideo p traductionez seminis ⁊ nō aie pctm̄ originale traducitur. ¶Ad 4.m dōm:ꝙ boc ꝙ agens agat sibi simile cōtingit dupl̄r:aut qz forma ſm quā silitudo attēditur per actionē de potētia in actuz educit̄:aut qz p actionē disponitur materia vt sit nēcitas ad receptionē forme.⁊ ꝑmus modus est quo ad oēs in formis accidētalibus. Secundus aūt est etiā ſm Auic.in oibus formis substātialib⁹ qz ipse vult oēs formas substātiales eē a p̄ncipio separato: ſz ſm Aristo.⁊ cōmē.forme substātiales materiales pertinent ad p̄mū modū ⁊ aia rōnalis ad scōm.⁊ hic modus sufficit ad ꝟ ꝙ agēs agat sibi simile:qz nō ꝓprie forma generatur:ſz compositū. ¶Ad qntū dōm:ꝙ rō illa ꝓcedit de diuersis agētibus nō ordinatis.ſ.quoꝝ vnū non opatur in altero:ſz in ipsa operatiōe nature operat̄ deus. vñ nō est icōueniēs ꝙ actio eius pertingat ad aliquē terminū in quem nō se extēdit actio formate virtutis. sic eni ipse deus in natura operās ēt ozganizationē corpis fac̄. vnde est q̄si actio cōtinua reducta in vnuz agēs ⁊ que terminatur ad vltimā disp̄onem subiecti ⁊ que terminat̄ ad formaz q̄uis q̄tum ad p̄mū cooperet̄ sibi natura ⁊ non q̄tum ad scōm. ¶Ad sextū dōm:ꝙ aia rōnalis nec ex materia cōposita est nec ē forma materialis quasi in materia impressa:⁊ iō nō potest ꝓduci ab aliquo agēte quod accidētalem causalitatem habeat ad ipsam ex parte materie que iducitur ad formā: sic̄ est in alys formis materialibus: ſz oz ꝙ ꝓducat̄ a p̄ncipio qō hz causalitatē essentialē respectu eēntie eius:⁊ ꝟ nō pōt esse vnius speciei. ¶Ad septimū dōm:ꝙ aie que nūc creāt̄ sunt eiusdē speciei cū aia ade que in operibus .vi. dierū creata fuit:⁊ iō vt Aug.dicit.io.super Genē.iam tūc aiam fecerat quales:⁊ nūc facit:⁊ iō nō aliqō nouū creature genus nūc facit qō tūc in suis cōsūmatis operibus nō creauerit.ſ. qō q̄tū ad similitudinē spēi nō ꝑxiterint:etiā quodāmodo in illis p̄mis operibus ſm causales rōnes: qz sicut ibidē subdit Aug.cozpozib⁹ humanis quoꝝ ex istis opibus ꝓpagatio cōtinuata succesiōe ꝓtendit tales congruit animas inseri quales nūc facit atq̄ cōserit.

¶Utrū aīa rōnalis sit adeo mediantibus angelis. II.

Ad secunduz sic ꝓcedit. Videt̄ ꝙ aia rōnalis ꝓcedit a ꝺo mediātibus angelis.¶Pzio q hoc qō hr̄ in li⁹de causis:qz itelligētie p̄me ifluunt formas fixas stantes:sicut est aia:ſz itelligētias angelos dicimus. q̄ videt̄ ꝙ a deo mediātibus angelis ꝓducat̄. ¶P.a cā ifinita nō pōt imediate ꝓcedere effectus finitus vt pōt ꝓbari per demōstratiōes ꝓbi in p̄mo ce.⁊ mū. vbi ꝓbat ꝙ corpus ifinitū nō pōt agere:sed deus est causa ifinite vtutis.q̄ cuz aia sit quid finituz nō pōt imediate a deo ꝓduci. ¶P. nō minoz est ozdo in spūalibus q̄ in cozpozalib⁹:ſz videm⁹ in cozpozalibus supioza iferioꝝ causas eē. q̄ multo foztius hō in substātys spūalibus esse ꝺz.q̄ cū angeli sint altioris nature q̄ aie: videt̄ ꝙ angelis aie ꝓducant̄. ¶P.per eadez est reditus in finē vltimū:⁊ exitus a p̄mo p̄ncipio:ſz aia rōnalis in deū reducit̄ per angelos:vt Diony dicit.q̄ videtur ꝙ etiā mediātibus angelis a deo ꝓcedat. ¶P.cū ois operatio sequat̄ naturā rei:ab illo res hz eē cui⁹ vtute ꝓpriam operationē ꝓticipat:ſz p̄pe opatio aie rōnalis est operatio itellectualis:cū q̄ hec operatio cōueniat sibi ex virtute

vel inducens ad formā sit cōpositū ex mā ⁊ forma:⁊ non forma tm̄ vl̄ suba sepata:⁊ ī hoc sustētaī Arist.i 7° metaphice:⁊ p candē rōnē oñdit in.i7.de aialiᵇ aiam vegetabilē ⁊ sensibilē nō ab extrinseco eē oñdēs eas eē formas māles:ex hoc ꝙ opatiões exercēt mediāte corpe:qō eni bz eē absolutū a mā:bz ēt opationē a mā absolutam. Et iō vult ꝙ oia ꝓncipia vl̄ virtutes quaꝝ opatiões nō exercētur sine corpe nō sint ab extrinseco:sz ab agēte corpali: ⁊ ꝙ intellᵗs solus sit ab extrinseco:qz eiᵘ opatio ē sine corpore:⁊ ēpeitus eē absolutū ē. vnde sibi debeī factio nō tā tū p accidēs:sz ēt per se vt eē incipiat:⁊ opz tūc ꝙ h̄ sit zᵐ modū sibi competētem:⁊ a ꝓncipio separato. Aly vo phi ttēderunt ad ipas formas ac si eis per se fieri deberēt: ⁊ iō posuerunt oēs formas esse a ꝓncipio formali sepato. Sz positio Arist.multo rōnabilioꝛ ē: qz nihil incipit vel fit vl̄ gñatur:nisi ex̄m modū quo eē bz. Et iō concedimus aiam sensibilē ⁊ vegetabilē extraduce eē. Modus autē traductionis talis ē.cū.n.oē agēs vniuocum ⁊ primū inducat spēm suam in patiēte:⁊ cibus ex̄m ꝙ ē patiēs:⁊ alteratū in nutrimētum corporis cedat:qz nutrit ex̄m ꝙ ē pō caro:vt in prio de gñatiōe:⁊ in scōo de aia dicitur: opz ꝙ in fine spēm ⁊ virtutē nutrimēti recipiat.añ ḡ vltimā assimilatiōem qñ efficit actu ps determinata:vt caro vel os ē in ea virtᵘ spēi indeterminate ad h̄ vel illud:qz ōterminatio ad h̄ vl̄ illud ē ex̄m ꝓpriam virtutē determinate partis:⁊ iō cū semē sit residuū vltimi cibi propinquissimi ad vltimā cōuersionē:ē in ea potētia totū:⁊ nō actu aliq̄ ps:ante vo q̄ resoluaī p actū virtutis gñatiue sepatū a reliquis sui gñis ē in eo pō illa indistincta;sicut forma totiᵘs ē in parte nisi in pō:qñ aūt separaī efficit actu hūs talem potētia vl̄ formā:sicut ēt videmᵘ in aialibᵘ anulosis in gbus ex̄m phīm:vna ē aia in actu ⁊ plures in pō:vñ qñ diuidūtur efficit quelibz pars aiata hūs aiam distincta;. Inboc tm̄ differūt:qz pp paruā dr̄iam organoꝝ in illis aialibus ps ē fere toti ꝓlis:⁊ iō in parte remanet aia pfecta: sicut erat in toto:semē aūt decisum nōdū ē actu sile toti sz in pō ꝓpinqua:⁊ iō non remanet post diuisionē ania in actu:sz in pō pp qō dr̄ vndecio de aia ꝙ semē in pō viuit: ⁊ non actu. Nec ēt pō non ē passiua in semine maris:sicut dicimᵘ ligna:⁊ lapides eē i pō domᵘ. Sic.n.ē pō i mēstruo mulieris:sz ē pō actiua:sicut dicimᵘ formā domus in mēte artificis eē pō domus vñ arti ꝓparat eā phūs in.i7.de aialibus:⁊ hāc pōm Auicē.⁊ ꝓmē.in septimo metaphice vocāt virtutē formatiuā que gdē virtᵘ quātū ad moduꝝ opandi media ē inter intellcm̄:⁊ alias vires aie .Alie tm̄ vires vtunt in suis opationibᵘ determinatis organis. Intellectus aūt nullo.h̄ ēt vtit aliquo corpali in sua operatione quod nōdū bz determinatā spēm:subm aūt et organū hᵘ virtutis ē spūs vitalis inclusus in semine. vñ ad continēdū hᵒ spūs semen ē spumosum;⁊ hec ē cā albedinis eiᵘ. Huic aūt spūi conūgitur virtus formatiua magis p modus motoris q̄ p modū forme,⁊ si forma eius aliquo mō fit. vnde dicit ꝓmētator in septio metaphice:ꝙ includit in semine virtᵘ illa quodāmodo sicut vniūt motores organis. Illi ēt corpali spūi conūgitur triplex calor.s.calor elemētaris qui ē sicut instrm̄ resoluēs ⁊ consumēs:⁊ huiᵘ opans:⁊ calor aie qui ē vinificās:⁊ calor celi cuius virtute mouet ad spēz determinatā:⁊ virtute huiᵘ triplicis caloris virtus formatiua conuertit mām a muliere preparatā in subaz mēbroꝝ per modū quo ē transmutatio corporis in augmēto,vt.i5.de aialibus dicitur.⁊ fz ꝙ procedit in pfectione organoꝝ ex̄m h̄ aia icipit magis ac magis actu esse in semine que ꝓius erat in pō.ita ꝙ cōceptū p pticipat opa vite nutritiue:⁊ tūc dr̄ viuere vita plāte ⁊ sic deinceps donec peruēiat ad cōplētā silitudis gñantis.

Ad ꝓmum g̃ dicēdū:ꝙ ania sēsibilis nullo mō ē h̄ aliqd:qz nec bz aliquā ptē sui p quē idiuiduetur:nec bz eē subsistēs ⁊ absolutū cū nulla eius operatio sit nisi mediante corpore:nec hoc ipm̄ qō ē mouere motu progressiuo facit sine organo corporali:ē eni duplex virtᵘ motiua:vna imparans:⁊ altera iparata. Imparans est virtus appetitiua sensitiua cuiᵘ actus constat ꝙ nō est sine orgão corporali:virtus aūt motiua iparata:⁊ exequēs motū ē vis quedā musculis ⁊ lacertis affixa quoꝝ motu totū corpus mouetur:⁊ sic pz ꝙ in motu aialis hec operatio que ē mouere non ē aie sensitie fz se:sed mediāte organo corporali:vnde non segtur ꝙ eē absolutū hēat. ¶ Ad scōs dicēdū:ꝙ ex actione q̄litatū elemētariū segtur aliquid duplr.vno mō ex ipsis scōs se sicut sapor ⁊ odor:durū ⁊ molle.⁊ alia que determinātur ī q̄rto methauroꝝ:⁊ sic nec ania sensibilis nec aliq̄ forma subalis ex actionibus earū sequitur:qz sequeretur ꝙ forme subsūtiales ex necessitate māe inducerentur.vt empedocles dixit:alio aūt modo sequitur aliquid ex eis: sic ex instrumētis:vt dicit phūs in scōo de anima ꝙ ignis ī motu augmenti:est sicut instrumētuz regulatum:sed ꝓncipaliter agens ⁊ regulās ē virtus aie dirigens indeterminatā quātitatem:⁊ sil̄r dico ꝙ ex actionibᵘ q̄litatum actiuarū ꝓsegtur aia sensibilis:⁊ alie forme subales fz ꝙ in eis vt instrumētis manet virtus aie vl̄ alteriᵘ subsūtialis forme:⁊ ipsius celi:⁊ ideo non opz cū non agāt i virtute sua tm̄:ꝙ ex actionibus eaꝝ nihil seq̄tur vltra earū spēm:qz ex motu instrum̄ti sequitur effcūs fz rōnē principalis agētis. ¶ Ad tertiū dicendū:ꝙ supposito ex̄m fidē nostrā ꝙ celū sit corpus inaiatū nihilominus tm̄ ponimᵘ ꝙ motus eiᵘ sit ab aliqua suba spūali:sicut a motore:⁊ cū motus sit actus motoris ⁊ mobilis opz ꝙ in motu nō tm̄ relinq̄tur virtus corpalis ex pte mobilis:sed etiā virtus quedā spūalis ex pte motoris:⁊ qz motor est viuēs nobilissima vita:ideo non est inconueniens si motus celestis inquantum est in eo intensio ⁊ virtus motoris per modū quo virtus agentis ꝓncipalis est in instrumento ē cā vite mālis q̄lis est ꝙ aiam sensibilē ⁊ vegetabilem. ¶ Ad 4ᵐ dōz.ꝙ q̄uis bō ⁊ equus in hoc conueniūt ꝙ ē sensibile:nō tm̄ opz ꝙ aia sensibilis sit vnius rōnis in homine ⁊ equo:quia homo ⁊ equus nō sūt vnū anial in spē. vnde i hoie aia sensibilis ē multo nobilioꝛ q̄ in alys animalibus quātū ad ꝓncipales actus:vt pz in actibus interioꝝ sensuum:⁊ in operatiōe tactus qui ē ꝓncipalis sēsus in omni eni toto potestatio pō inferioꝛ superiori coniuncta perfectioꝛ inuenitur:vt potestas ꝓpositi multo excellentioꝛ est in rege:aia aūt sensibilis in hoie per eēntiam ꝓsiūgitur aie rōnali;⁊ ideo totū ē per creationem:sed tam modus traductionis seminis est silis in hoie ⁊ alys animalibus;qz in semine hois est ēt virtus formatiua sicut i alys aialibus:sed qz actio illius virtutis ē mālis:vt dcm̄ est:non potest actio eius pertingere ad eēntiā imālez:sed tm̄ per actionē huius virtutis ꝓsequitur conceptᵘ vitā nutritiuā:⁊ postea vitā sensitiuā. Sed quia vt Aui. dicit in hoc ꝓcessu sunt plurime gñationes ⁊ corruptiones sicut ꝙ semen conuertit in sanguinez:⁊ sic deinceps quādo venitur ad secūdā perfectionē:ꝓia perfectio nō manet eadem numero:sed acquiritur simul cum acgsitione scōe:⁊ sic pz ꝙ in infusione aie rōnalis simul consequitur in vna eēntia aie aiam sensitiuam ⁊ vegetatiuaz: ⁊ ꝓiores perfectiões non manent eedē numero. ¶ Ad gntū dōm:ꝙ in aialibus generatis ex putrefactione virtus celi:vt cōmen.dicit in septimo metaphice supplet locum virtutis formatiue in semine.hᵒ enim aialia ꝓpter sui imperfectiōem non requirūt tot ad sui generationez

sicut aialia pfectioꝛa in gbus opz ꝙ cū virtute celesti ad sit in semine vtus aie a pfe deriuata.ē eni virtᵘ celestis in oibᵘ corpibus inferioꝛibus sicut vtus motoris in moto: vt inducat vnūquodq; in spēm ex̄m māe dispōnez: ⁊ hec vtutes celestes in elemētis recepte vocāt a phō in. i7. de aialibᵘ virtutes aie gbus oia elemēta plena dicit eo ꝙ hᵒ vtutes sūt sufficiētes ad aiatōem māe si ptigāt ad aliquā cōplexionis eq̄litatem. ¶ Aut si de pedibus ad seruitutem subyciendam. ¶ Expositio textus

Non videtur hᵒ eē verꝝ p hō ꝙ dicitur Heñ.3. Sub viri potestate eris. Et dicēdum ꝙ h̄ in penā mulieris inobediētis inductū ē. Uel dōz ꝙ non ē sub ptāte viri p modū seruitutis sed p modū gubernatiōis. (Jōq; potius de illo ⁊c.) Nec cōclusio nō sequitur:cuiᵘ rō in obiectionibus dcā est (Eo sane miraculo.) Nec silitudo ēt ad ꝓbādum eius ꝓpositū non valet ⁊ qz Aug.eo mō multiplicatiōem illā factā dicit sup Jo. sicut ex paucis granis crescunt multe segetes ꝙ quidem per attractionem humoris a terra certuz ē fieri. Angelorum ministerio facta sit ⁊c. Qō quidē ministerium eē potuit in separatiōe coste ⁊ in congregatione māe ex cuius conditiōe corpus mulieris formatum ē. Tamē pp effectus diuersos ⁊c. Et hᵒ ē ex̄m ꝙ dicūtur plures ydee fz diuersos respectᵘ ad creaturas:vt supra i ꝓio libro dcm̄ ē.

¶ De prio hois statu añ pctm̄.s.q̄lis fuerit ex̄m corpus ⁊ ex̄m aiam. ¶ Distin. XIX.

Solet q̄ri plura de primo hois statu añ pctm̄.s.qualis fuerit homo ꝓiusq; peccaret ⁊ in corpore ⁊ in aia mortalis:an imortalis: passibilis:an ipassibilis. De termio inferioris vite:⁊ de trāsitu ad supioꝛē:de mō propagatiōis filioꝝ:⁊ alia multa que nō inutiliter sciūtur:sz aliq̄n curiositate q̄rant. Et ꝓiusquā ad animi q̄litatē ptinētia,ꝓsequamur:de q̄litate eiᵘ ex̄m corpᵘ ⁊ mō ꝓpagationis filioꝝ ⁊ prio alijs q̄busdā inspiciamᵘ. Primᵘ igr̄ hō fz nāz corpis terreni ⁊ imortalis fuit quodā mō ex̄m aliqd:qz potuit nō mori: ⁊ mortalis quodammō:qz potuit mori. In illo nāq; prio statu habuit posse mori ⁊ posse nō mori:⁊ hec fuit prima hūani corpis imortalitas.s.posse nō mori. In scōo ꝙo statu pᵒ pctm̄ habuit posse mori: ⁊ nō posse nō mori:qz in hoc statu moriēdi est necessitas. In tertio statu bēbit posse nō mori ⁊ nō posse mori:qz ad illū statū ptinet moriendi ipossibilitas:qō ex gra erit:nō ex nā. In primo statu fuit corpᵘ hois aiale.i.egēs alimonis ciboꝝ. Añ ⁊ hō fcūs dr̄ eē in aiam viuētez: nō spūalē.i in aiam corpᵘ senssificātē:qō adhuc erat aiale:nō spūale. Qō egebat cibis vt p aiaz viueret. Fcūs ē igr̄ in aiam viuētē.i. vitā corpi dantē:tm̄ p sustētamenta ciboꝝ. ⁊ tūc erat corpᵘ mortale ⁊ imortale:qz poterat mori ⁊ poterat nō mori. Post pctm̄ ꝙo factū ē mortuū: sicut dicit aplᵘs. Corpus pp peccatū mortuum ē.i. necessitatē moriendi in se bz. In resurrectione vero erit spirituale.s.agile ⁊ cibis nō egēs ⁊ imortale:non sicut in statu prio tm̄ fuit.s.q̄ posset nō mori:sz ēt q̄ñ poterit mori. Añ Augu.sup Gene.aplᵘs ait. Corpᵘ quidā mortuū est pp.p.tē. Puluis de limo terre formatum est corpᵘ aiale nō spūale:cū quali resurgem⁹. ⁊ renouabimnr a vetustate:nō in corpᵘ aiale quale fuit:sed in meliᵘ.i.spūale:cū boc mortale induet imortalitatē:in quā mutādus erat Adaz nisi mortem corpis aialis peccādo meruisset. Non eni ait aplᵘs. Corpᵘ mortale ē ꝓpter peccatū:sed mortuū. Illud eni ante pctm̄ mortale ⁊ imortale erat:qz poterat mori ⁊ non mori. Aliud ē aūt non posse mori.aliud posse non mori.ideo factū ē per peccatū non mortale:qō erat:sed mortuum qō non fieret nisi peccaret: aiale enim non ē boc corpus sicut primi hominis fuit:sed tam deterius est.bz eni necessitatez moriendi. Ecce hic euidēter apit Aug.ꝙ corpus hois ante peccatū mortale ⁊ immortale fuit:sed nō qualr fiet in resurrectione. De hoc eodē Beda super Genesim ait. Nō est credēdum añ peccatū ita fuisse mortua corpa nostra sicut mō.ait eni apostolus. Corpus ꝓpter peccatum mortuū ē:sed licet fuissent animalia nōdū spūalia nō tm̄ mortua:q̄.s.necesse eēt mori. ¶ Utr̄ imortalitas quā habuit ante peccatum eēt in ꝓditione nāe:an ex gre beneficio.

Solet hic queri cū primus hō mortale ⁊ imortale corpᵘ habuerit:vtruz ex ꝓditione nāe ipsius corpis habuerit vtrūq;:an alterꝝ bñficium eēt gre .s.imortalitatis.i.posse non mori. Ad qō dici pōt:qa alterum bēbat in nā corpis.i.posse mori:alterū vero.s.posse non mori erat ei ex ligno vite.s.ex dono gratie. Unde Aug.super genesim. Qñ creatus ē homo imortalis:qō erat ei de ligno vite:non de conditione nāe. Mortalis erat conditione corpis anialis: imortalis beneficio conditoris. Non enim imortale erat ꝙ omnino mori non posset.quod non erit nisi vbi fuerit spūale. Aperte dicit ꝙ non ex nā:sed ex ligno vite habebat posse nō mori. Propter hoc aliqui dicunt ꝙ nisi illo ligno vteretur: nō semp viueret:quia peccaret. Peccaret enim si illo ligno non vteretur: quia ꝓceptum erat ei vt comederet de omni ligno paradisi:nisi ō ligno scientie boni ⁊ mali. Sicut ergo peccauit comedēdo quod erat prohibitum:ita etiaz peccaret si non comederet qō erat iussum.

¶ Si nō foret ꝓceptū vt de illo ligno ederet:⁊

alijs ꝛ nó illo vteretur: an posset non mori.

SEd adhuc queriť si non esset ꝓceptuz vt de ligno vite ederet ꝛ alijs ꝛ non illo vesceret: nūqd posset non mori? Si sēp viueret nó vtēs illo ligno: nó erat ei ex illo lignoposse nó mori. si ẏo nó posset emp viuere: id erat ei ex illo ligno. Aliqui dicūt qꝫ si non fuisset ei ꝓceptum vesci de illo ligno ꝛ alijs ꝛ nó illo vesceret: viueret semper: sic determinātes illud qó supza dixit Augn. s. erat ei de ligno vite: nó de ꝺditiõe nāe tm̄. s. qñ si nó ex ꝺditiõe nāe solūmó erat ei: sz ēt ex ligno illo. Alijs āt vī qꝫ ex ligno vite erat ei posse nó mori: nó ex nā. Jóꝫ eni dī potuisse ſi mori. qz poterat vti illo ligno: ꝺ quo edēs nó moreret.

¶ Questio Aug. qño imortalis factus sit hó.

DE hac vero hois imortalitate qualis fuerit. Aug. sup Genesim questionē monēs: sic ait. Querit qño imortalis factꝰ sit hó ꝓ alijs aiantibꝰ. ꝛ quomó cum illis cõem acceperit alimoniā. Sed alia ē immortalitas carnis quā in Adam accepimꝰ alia quā in resurrectione speramꝰ per cbristū. Jile factus ē homo imortalis vt posset nó mori si non peccaret. moreret āt si peccaret. Filij ẏo resurrectionis nec poterunt vltra peccare nec mori. Caro nostra nó tūc egebit refectiõe ciboꝝ. qz nulla poterit eē defectio. Caro Ade ante peccatum ita imortalis creata est: vt per alimoniam adiuta esset mortis ꝛ doloris expers. sic ergo immortalis ꝛ incorruptibilis cõdita est caro hominis: vt suam imortalitatem ꝛ incorruptionem per obseruantiam mandatoꝝ dei custodiret. Jn quibus mandatis hoc continebatur vt de illis lignis concessis manducaret: ꝛ ab interdicto abstineret: per bonuz edulinz immortalitatis dona conseruaret: donec corpalibus incrementis perductus ad eratem que conditori placeret multiplicaret progeniez ipso iubente sumeret de ligno vite quo perfecte immortalis factus cibi alimenta non vlterius requireret. Ecce bis verbis videtur Augustinus tradere qꝫ caro primi hominis imortalitatem i se habuerit que per alimonias cibozum conseruaretur vsqꝫ ad tempus sue translationis in melius quando de ligno vite comederet ꝛ fieret omnino immortalis ita vt posset mori.

¶ Quod ex ꝓdictis consequi videtur hominē de natura sue conditionis aliquo modo fuisse imortalez. sed non omnino fieret imortalis nisi participato ligno vite.

IDeo aliqui dicunt qꝫ imortalitatē de natura habebat qua poterat nō mori que alioꝝ lignoꝝ esu poterat conseruari. sed nó poterat cõsumari nisi per assumptionem ligni vite. quod videtur Aug. sentire super Genesim dicēs. Hoc quoqz addo talem cibū illaz arborem ꝓstitisse quo corpus hominis stabili sanitate firmaretur non sicut ex alio cibo sed in spiratiõe salubritatis occulta. Hic inuere videtur qꝫ cuz alijs cibis posset corpus sustentari. hoc cibo indeficienti sanitate firmaretur. Ex quo consequi videtur qꝫ sicut in natura sui habuit immortalitatez quādam. s. aptitudinē moriēdi. ita aliquā imortalitatem in natura sua habuerit. i. aptitudinem quandā: qua nó poterat nō mori cibis adiutus sed ſi per ꝓstitisset imortalitatis perfectio esset ei de ligno vite. Sed qui hoc tradit qño superioza Aug. verba qbus dicit qꝫ erat imortalis ex ligno vite: huic sentētie nó ꝓtradicāt diligēter inquirant.

¶ Diuisio textus.

DEterminata superius institutione humane nature quantum ad vtrūqz sexum. Dic ꝓsequitur conditiones nature institute quātum ad primū statuz sui. Diuiditur autē in partes duas. Jn ꝓma determiat ea que pertinēt ad conseruatōez indiuidui in eē p immortalitatē. Jn scōa ea que pertinēt etiam ad multiplicatiōem spēi per gnatiōem. zo. di. ibi. (Post ħ videndū est qualiter primi parentes ꝛc.) Prima ī duas Jn ꝓia ostēdit imortalitatem hominis quātū ad primū statū. Jn scōa ingrit cām ꝛ modū eius. ibi (Solet ꝛ ħ q̄ri cū homo ꝓmus ꝛc.) ¶ Circa ꝓmū tria facit. Primo manifestat intētionē. Scōo ꝓponit hois immortalitez: ibi. (Primus ergo hō fm naturā corpis ꝛc) Tertio manifestat dñaz illius primi status ad duos status sequētes ibi (Jn primo statu fuit corꝓ hois ꝛc.) (Solet ꝛ ħ queri.) Dic iquirit cām imortalitatis: ꝛ moduz: vtrum. s. eēt per gratiam vel g naturam. Et circa ħ tria facit. Primo monet qōnem. Scōo determinat eam ex verbis Augu. ibi. (Ad quod dici pōt ꝛc.) Tertio inducit quozundā disceptationez super hac determinatiōe. ibi (Propter ħ alig dicūt ꝛc.) Et circa ħ duo facit. Primo ponit quozundaz opinionem qui simplr dicte determinationi adherēt dicētes solam gram eē cām immortalitatis. Jn scōa obycit in cōtrarium ꝛ ponit cōtrariā opinionē. ibi. (Sed adhuc queritur ꝛc.) Et circa ħ tria facit. Primo ponit obiectiōem cōtra primā opinionem. Scōo ex ħ inducit opinionē cōtrariā. ibi (Aliqui dicūt ꝛc.) Tertio ponit q̄daz verba Aug. ex quib⁹ scōa opinio firmamentū habere vī. ibi. (De hac vero hois imortalitate.) Ubi ꝓius verba Aug. pōit qualitatē pōe immortalitatis exprimētia. Secūdo ex his ꝛcludit scōaz opinionē ad quā firmādā aliā auctoritatē Aug. inducit ibi (Jō alij dicūt ꝛc) ¶ Qō I.

JC quinqz querunt. Prio de imortalitate hois fm aiaz. 2° vtz hō in statu inocētie fuerit imortalis fm corpus. 3° vtz fuerit ipassibilis. 4° supposito qꝫ sic. vtz illa imortalitas ꝛ ipassibilitas fuerit per naturā. vel per gram. 5°. vtrum illa immortalitas sit eadē cū imortalitate resurgentium.

¶ Utrū aia humana corrūpat corrupto corpe. I.

AD primum sic proceditur. vī qꝫ anima hois corrupto corpe corrūpat. Primo ꝓ hoc qó hr eccl. tertio: vnus ē interit⁹ hois: ꝛ iumēto⁹: sz iumenta sil' in corꝓe ꝛ in anīa intereūt. g̃ vī qꝫ ēt homo. ¶ Ꝑ. dñe supiores participant vniformiter ab his que conueniūt in aliquo inferiozi: sicut oē aīal equal' se hz vt dicat corꝓreū: sz incorruptibile ꝛ corruptibile sūt dñe entis. ergo eodē mō ꝓueniūt oib⁹ q̄ sūt in aliquo determinato genere: sed in oib⁹ aialib⁹ accidit corruptio per hoc qꝫ forma eoꝝ in nō ens secedit. g̃ vī qꝫ sil'r ēt i hoib⁹. ¶ Ꝑ. quozūcūqz ē vnū eē nō pōt corrumpi vnū sine corruptione alteri⁹: cū corruptio sit mutatio de eē in nō eē. sz forme ꝛ māe ē vnū eē cū eē debeat ꝓposito quod ex vtroqz resultat. g̃ nō pōt eē corruptio māe sine corruptione forme: sz aīa ē forma corpis vt ī scōo ď aia br̄. ergo corrupto corpe ēt aīa corrumpit. ¶ Si dicat qꝫ aīa ēt ē forma et suba ꝛ post mortē nō manet inquātū ē forma: sed inq̄tū ē suba. ¶ Cōtra aut aīa est forma per eēntiā suā: aut per aliqđ accidēs sui. Si ꝓmo modo. g̃ cū vnius rei non sint plures eēntie: si anima post mortē nō manet inq̄tū ē forma eēntia sua penit⁹ annihilabit. Si āt scōo modo: cum ex aīa ꝛ corpe nō ꝛstituat vnū quod ē homo nisi inq̄tuz aīa ē forma corpis seq̄tur qꝫ hō sit ens per accidens: ꝛ nō significet aliqd in ꝑdicamēto sube: quod ē valde absurdū. g̃ vī qꝫ post mortē nullo mō aia remaneat. ¶ Ꝑ. vt in ꝓmo celi ꝛ mūdi ꝓbat pbs. impole ē qꝫ aliqd habeat virtutē ad eēnduz semp quod nō semp fuit: qz virtus que ē ad hoc vt sit semp determiatur ad tps infinitū: ꝛ qō ī tēpore infinito pōt eē nō hz virtutem determinatā ad hoc vt qñq; sit ꝛ quādoqz nō sit: qō inuenitur ī oī eo quod eē cepit: sed aīa rōnalis nō semp fuit qninmo cū corpe incepit. g̃ nec semp erit: sed cū corpe finietur. ¶ Ꝑ. cū nulla sit suba sine ꝓpa opatione: vt Damas. dicit. ipossibile est aīam separari a corpe si ī oī opatiõe sua indiget corpore: sz in itelligēdo corpe indiget: ga nō ē intelligere sine fantasmate: vt in ꝓio ꝛ tertio de anīa dī ꝛ hō intelligere corrūpit corrupto corpe vt in ꝓmo de aīa dī. de alijs ēt operationib⁹ eius planū ē qꝫ sine corpe non exercētur. g̃ aīaz a corpe separatā remanere ē ipole. ¶ Ꝑ. omne quod est ex nihilo vt Damas. dicit vertibile est in nihil: sed aīa cū sit creatura ex nihilo ē. ergo vī qꝫ i nihil vertibilis sit: et ita ē corruptibilis. ¶ In ꝺriuz ē qō dicit pbs in secūdo ď aīa qꝫ reliquū genus aīe. s. intellcūs sepatur ab alijs partibus aīe: sicut perpetuū a corruptibili. Et in ꝓmo de aīa qꝫ intells videtur suba quedā ee: ꝛ non corrūpi. non eni corrūpitur per se. cū ēt inferiozes vires vt sensitiue de gbus min⁹ vī debilitēt tm̄ ex indispōne organoꝝ: nec etiam p accidens: cū nō sit forma sup aliud delata: sz suba quedā p se subsistēs. ¶ Ꝑ. in. io. ethicoꝝ pbs ꝓbat felicitatē ꝓtē platiuā actiua digniozes eē: ga est diuturnior: sz felicitas actiua extēdit vsqꝫ ad terminū hº corpalis vite. ergo contemplatiua remanet ēt post hanc vitā: nō āt in corpe. g̃ in aīa. ¶ Ꝑ. ad deū ptinet habere curam ꝛ puidentiam de oib⁹ que ī mundo fiunt: ꝛ ꝑcipue ď his q̄ circa homines gerūt. ꝛ ꝑcipue circa bonos ꝛ qui sunt deo similimi: vt hr ex verbis pbi. io. ethicoꝝ qꝫ homo sapiēs ē deo similim⁹: et sibi amantissimus: sed non pōt eē sine iniusticia ꝓuisoris ꝛ gubernantis: vt mali nō puniātur ꝛ boni nō premiētur. Cum ergo iniusticia in deū cadere non possit: opz oē malum puniri: ꝛ oē bonum ꝓmiari. hoc aūt in vita ista nō contingit. cū frequēter bona malis eueniant: ꝛ ecōuerso. ergo videtur qꝫ hoc erit post hanc vitam. ¶ Ꝑ. vt in tertio de aīa pbs dicit. aīa est locus spēz: sed locus confuat locatum. ergo si similitudo bona est: opz qꝫ in aīa intellectiua de qua loquitur spēs intelligibiles conseruentur: sed intells pōt intelligere pñtibus intelligibilibus: sicut sensus sentire pñtibus sensibilibus. ergo anīa potest per se in actum intelligendi sine hoc qꝫ aliquid a corpe accipiat: ꝛ ita videt qꝫ sine corpe esse possit ex regula quam Aristo. in ꝓncipio de aīa ponit: qꝫ si anīa hz operationem ꝑpam sine corpe est seꝑabilis.

Respōdeo dicēdo: qꝫ circa hoc quatuor sunt positiones. Prima fuit antiquoꝝ naturalium qui intellectum a sensu non discernebāt. vnde sicut opatio sensus dependet a corpore: ita etiam ponebant intellectus operationem ex corpe dependere ꝛ animam intellectiuam consequi naturā corpalem. vnde quidam ponebant aīam esse ignem: quidam vapozem: quidā armoniam: ꝛ sic de alijs ꝛm qꝫ tantū sensus ꝛ motus aialiū considerabant: ꝛ ideo ꝛm eos necessariū fuit ponere animam post corpus nō remanere. Danc autē opinionē Aristo sufficienter infringit ostēdens intellectū habere esse absolutum non dependens a corpe: ꝓpter quod dicit non eē actus corꝓris: ꝛ ab Auicen. dicitur non eē forma submersa in mā. ꝛ in libzo de causis dicitur non eē super corpus delata: huius autē ꝓbationis mediū sumit ex parte opationis eius. cum eni operatio nō possit eē nisi rei p se existentis. opz illud quod p se hz operationē absolutā etiā eē absolutū p se bēre. operatio aūt intellectus ē ipsi⁹ absolute sine hoc qꝫ in bac operatione aliquod organuz corporale cōiter: quod pz ꝑcipue ex tribus. Primo quia bec operatio ē oīum formarum corpalium sicut obozū. vnde opz illud ꝓncipium cuius ē bec opatio ab oī forma corpali absolutum eē. Scōo: quia intelligere ē vlium. in organo āt corpali recipi nō possunt: nisi intentiones indiuiduate. Tertio: quia intellectus intelligit se: quod non contingit in aliqua virtute: cuius operatio sit p organuz corporale: cuius rō ē: quia fm Auicē. cuiuslibet virtutis opantis per organū corpale opz vt organum sit mediuz inter ipsam ꝛ obm eius. Usus enim nihil cognoscit nisi illud cui⁹ spēs pōt fieri in pupilla. vnde cum non sit pole vt organū corpale cadat mediū inter virtutē aliquam ꝛ ipam essentiā virtutis non erit possibile: vt aliqua virt⁹ operans mediante organo corporali cognoscat seipsam. Et bec probatio tangitur in libzo de causis in illa ꝓpositione. Omnis sciens qui scit eēntiam suam est rediēs ad eēntiam suā reditione completa. Et diuiditur redire cōplete ad eēntiam: vt ibi cōmen. exponit: cº eēntia est fixa stans non super aliud delata. Ex quibus omnibus pz. qꝫ aīa intellectiua habet esse absolutum non dependens ad corpus. vnde corrupto corpore non corrumpit. Secūda fuit Pictagoze ꝛ Platonis qui videtes incorruptionem aīe errauerunt in hoc qꝫ posuerunt aīas de corpore ī corpus transire. Et hanc positionem improbat pbs in ꝓmo de anima oñdens qꝫ aīa est forma corꝓris ꝛ motoz eius opz autem vt determinate forme determinata materia debeatur: ꝛ determinato motori determinatuz organū: sicut quelibet ars in agente vtitur ꝓprijs instrumentis. vnde bec aīa nō pōt eē forma ꝛ motoz nisi huius corpis. Tertia positio est eozum qui dicunt aīam intellectiuaz fm quid corruptibilem eē: ꝛ fm quid incorruptibilez: qz fm hoc qꝫ de aīa est hunc corpori ꝓpzium: corrumpitur corrupto corpore: fm aūt id quod omnibus est comune incorruptibilis est. Ponunt enim intellectum esse vnuz in suba oīum: quidam agentē: ꝛ quidam possibilem: vt supza dcm est: ꝛ hunc eē subam incorruptibilem: ꝛ in nobis

non eē nisi fantasmata illustrata lumine intell's agētis ⁊ mouētia intellm possibilē: gbus intelligētes sum⁹ fm q̄ p ea ꝓximamur itellectui separato: exquo segtur: q̄ si id qō ē ꝑpriū ōseruiē tm̄ cōi: remanēte q̄ ex oibus aiab⁹ humanis vna tm̄ suba remaneat dissolutis corpib⁹. Dec āt positio gb⁹ rōnib⁹ innitaē: ⁊ qūo improbari possit: supra dcm est. i7. distī. Quarta pō ē quā fides nostra tz q̄ ania itellectiua sit suba nō dependens ex corpe: ⁊ q̄ sint plures intellectiue subē fm corpoꝝ multitudinē: ⁊ q̄ destructis corpib⁹ remanent sepate: non in alia corpa transeuntes; ſz i resurrectione idē corp⁹ numero qō deposuerat vnaquecq assumat.

Ad primum g̃ dōm: q̄ Salomon ibi loquiē more cōcionatoris assumēs in se diuersoꝝ hoium ſnias ⁊ sapientiū ⁊ stultoꝝ: vt in fine oib⁹ appareat que sit verioꝛ ſnia. vnde concludit quasi ſniam pferens dicēs finē loquendi oēs pariter audiam⁹ rē. Et b̄ ē vnū ex illis que ab eo i pſona stultoꝝ inducūē. ¶ Ad 2m dōm: q̄ corruptio inuenīē in oib⁹ corruptibilib⁹ fm vnā rōnem cōem q̃tū ad id qō p se corruptioni ꝟuenit: sed nō q̃tū ad id qō accidit ei. cū enī corruptio sit ꝑpe compositi trāsmutatio de eē in nō eē boc p se ad corruptiōez ptinet vt compositū eē desistat: ⁊ ga ꝓpositū bz eē ex ꝟiunctione forme ad mām: ideo diuisio forme a tali mā inuenitur in qualibet corruptiōe: ſz q̄ forma in nihil cedat vl nō: hoc corruptiōi accidit ex rōne ꝑpa hui⁹ forme vl illi⁹ si enim sit forma talis cui⁹ eē sit absolutū ⁊ nō dependēs in cui⁹ eē ptcipatiōem mā adducīē ex hoc q̄ perficīē tali forma cōtingit: vt ex defectu māe ꝓpositū b̄ eē amittat fm hoc q̄ ipoportionata ad ipm efficīē: ⁊ tm̄ ipa forma remanet in suo eē: ⁊ sic destructio ē compositi forma remanēte: si vo forma nō bēat eē absolutū in quo subsistat sed sit p eē compositi tūc ex quo ꝓpositū desinit eē: o3 q̄ forma ēt eē amittat: ⁊ p accidēs corrūpaē. ¶ Ad 3m dōz q̄ sicut dicit ꝰmētator in tertio de aīa: intell's non eodez mō dr forma cū alys formis mālib⁹ qō q̃tū ad hoc dico veꝝ eē: ſz ipe aliud intēdat q̄ aīa cum bēat eē absolutū: vt ei⁹ opatio oñdit nō bz eē per eē ꝓpositi quin poti⁹ ꝓpositū per eē ei⁹. ⁊ iō corrupto corpe nō corrūpiē p accidēs aīa. sicut alie forme que nō sunt nisi per eē ꝓpositi nec aliquā opatiōem bñt nisi mediante mā. ¶ Ad 4m dōm: q̄ aīa rōnalis ꝑter alias formas dr eē suba: ⁊ hoc aligd fm q̄ bz eē absolutū. ⁊ qō dr q̄ aīa pōt dupl'r considerari. s. fm q̄ est suba ⁊ fm q̄ ē forma non est intelligendū q̃tū ad diuersa que in ipa sūt q̃si aliud sit essentia sua ⁊ aliud ipaz eē formā: vt sic eē formā accidat sibi: sicut color corpori: sed distinctio accipiē fm eius diuersam ꝓsideratiōnē: nō enī ex hoc q̄ ē forma bz q̄ post corp⁹ remaneat: ſz ex hoc q̄ bz eē absolutū vt suba subsistens: sicut ēt bō nō bz q̄ itelligat ex hoc q̄ ē aīal: sed ex b̄ q̄ ē rōnalis. q̃uis vtrunq; sit sibi eēntiale. ¶ Ad quīntū dōm: q̄ ex ratiōe illa nō plus ꝓbatur q̃ boc. s. q̄ id quod bz virtutez ad b̄ vt sit semp dū bz illā virtutē non terminat esse suum ad aliquod tēp⁹ ante vel post: quasi nō poterit per hāc vtutem pluſq̃ certo tempe durasse: ⁊ boc etiam in aīa verū est: quia p virtutē quā modo bz: potuisset per mille milia annoꝝ durasse: sed quia hanc virtutē a se non bz. sed ab alio tunc ex hac virtute incepit sua duratio quādo b̄ virtus data est sibi. ¶ Ad sextū dōm: q̄ intelligere cū aliq̄ vel sine aliquo dr dupl'r. vel b̄ modo q̄ illud ēt intelligatur eē ꝑticeps opationis sicut organū virtutis visiue sil' cum virtute visiua videt: quia videre est compositi: ⁊ sic intellectus oīno sine corpe intelligit. quia hec operatio non perficitur mediante organo corpali vel ita q̄ illud sit obm opationis: sicut visus non pōt videre sine colore

⁊ hoc modo ēt intellectus in statu vie non potest intelligere sine fantasmate qō se bz ad intellectum: sicut color ad visum: vt pbs in tertio de aīa dicit. Et ex hoc non ostē ditur q̄ aīa intellectiua bēat eē dependēs ad corp⁹ cum operatio egrediatur ab ipa absolute: sed post mortē aliū modum intelligendi habebit: de quo locus erit ingrēdi in fine quarti. ¶ Ad 7m dōm: q̄ vertibilitas i nihil: nihil aliud ponit in creatura q̃ dependentiam eē eius ad p̄m a quo esse bz adeo q̄ si influentia eius cessaret quelibet creatura eē desisteret. sed ex hoc nō potest creatura corruptibilis dici: vt in ꝑmo libro dcm ē: distinctiōe octaua.

¶ Utr̃ bō i ꝑmo statu habuerit necessitatē moriēdi II.

A D secūdum sic ꝓceditur. videtur q̄ homo in ꝑmo statu habet necessitatem moriēdi. fm corp⁹. Quicquid enī segtur ex necessitate materie: ē necessarium necessitate absoluta: vt in scōo phȳsicoꝝ bī. sed corruptio compositi ex ȝrys sequitur ex necessitate materie. ergo corpus hois quod ex cōtrarys cōpositum erat simpl'r ⁊ absolute erat necesse corrumpi.

¶ P̄. quod est corruptibile fm ptem: est ēt fm totū dissolubile: sed corp⁹ hois in ꝑmo statu fm aliquā ptem dissolubile erat als cibo non vteretur: ꝑcipue quia ē forma tus in perfecta quātitate: cum nutrimētū sit ad restauration deperditi. ergo vī q̄ ēt totum corpus dissolubile fozet. ¶ P̄. vt in gnto metaphȳsice dr. necessitas cibi ē de illis sine quibus non pōt eē vita. sed homo in ꝑmo statu bēbat vitā cibis indigentem: vt in lra dicitur. ergo sine cibis viuere nō potuisset: ⁊ ita videtur q̄ quantuz i se erat necessitatem mortis bēret. ¶ P̄. ea que differūt ſz genus nō sunt transmutabilia inuicē. ſz cōruptibile ⁊ incorruptibile sunt b̄. vt in. io. metaphy. dicitur. ergo non pōt esse: vt homo qui nunc est corruptibilis ꝑpus fuerit incorruptibilis. ¶ P̄. mortale est vna de differentijs cōstitutis hominis. sed vt in octauo metaph̄. dicitur: qualibz differentia apposita vel amota fit alia species: sicut etiā numeris per additionem ⁊ subtractiōem vnitatis. ergo si homo ante peccatū fuisset immortalis: fuisset alterius speciei: quod ē inconueniens.

Sed contra apost̄o. Ro. 6. dicit. Stipendia peccati mors. ergo homo ante peccatuz mortuus non fuisset. Idem potest haberi ex hoc q̄ dicit sap̄. 3. Deus mortē non fecit: sed impy rē. ¶ P̄. pena nō ꝑcedit culpam: sed mors ē maxima penaꝝ. vnde a p̄bo finis terribilium dr in tertio ethicoꝝ. ergo ante peccatū mortuus non fuisset.

Respondeo dōm: q̄ vt ex scōo phȳcoꝝ habetur ea que sunt ad finem instituunt̃ ſz rōnem finis: vt pz ꝑcipue in artificialibus. cum ergo hō institutus eēt ad finem beatitudinis excedētis omnem facultatem humane nāe. oportuit q̄ in ipa sui institutione aliquid sibi collatum fuerit supra facultatez ꝑncipiorum naturaliū. ex ꝑncipijs autez nālib⁹ eē perpetuū habere nō potest: cum ex contrarys componatur: quod est causa corruptionis in rebus cum forma materiā pficiat fm eius capacitatem. vnde hoc sibi supra conditionē nature sue collatum fuit. vt aīa que in tam nobilem formā ordinabatur fm potestatē suam supra cōem nature ordinem quo materia recipit eē fm sui conditionem eē ꝑpetuum materie cōicaret. Et quia hec potestas aīe supp corpus consequebatur ex ordinatione eius in finem nō poterat impediri eius effectus nisi p ordinationē eius a fine que sine peccato esse non poterat. ⁊ qz peccare poterat lib. arb. nonduz in iusticia cōfirmato poterat impediri eius effectus: vt morte eē perpetuum intercipetur: ⁊

ideo quodāmodo erat mortalis inquātum poterat mori: ⁊ quodammodo imortalis inq̃tū poterat non mori. Sed pō moriēdi nō poterat reduci statim in actū nisi ꝑcedēte imutatione aīe fm actum peccati. iō simpl'r dōz: erat bō i statu illo imortal' ⁊ mortalis non nisi fm qd. s. si peccaret: qz vt i. 9. meta. dr. illō dr simpl'r eē i pō ad aliqd qō pt statī reduci i actū vno motoꝛe: sic ñ dicim⁹ q̄ ex terra possit fieri statua: ſz ex cupro: cuius ex terra fiat cupꝛ.

Ad primum ergo dōm: q̄ rō illa ꝓcederet si cōpositū eē ꝛcepisset fz ꝺditōez māe: ⁊ nō fm ptātē forme: cui⁹ eē ꝓpetuum ē: ⁊ hoc idē anime in p̄n⁹ sup cōez nāe cursuz collotū est. ¶ Ad 2m dōm: q̄ gdā dicūt q̄ nulla dissolutio vl'pditio fcā. fuisset in corpoze ade ⁊ cib⁹ ab eo non sumebaē ad restaurationē deperditi. Sed contra būc defcīn cōem oī creature qui est vertibilitas in nihil. ſz boc ridiculum vī: qz fm hoc ēt corpa celestia cibis indigerēt: ⁊ ēt incorpoꝛee subē: nec cōtra būc defcīn p cibos subueniē: vt vel tollaē dependētia sui eē p cibū vl'saltē minuaē. irrōnabile āt ē q̄ indigueꝛit ꝓpter defcīn aliquē: ꝓp quē illi defectui subueniri nō possit: ⁊ iō dōm é: q̄ cib⁹ sumebatur ad restauratōem deꝑditi ⁊ ad augmētū corpis in q̃titate perfcā ⁊ ad multiplicatiōem spēi per vią seminalē fm q̄ nutritiua augmētatiue ⁊ vegetatiue deseruire dr. ⁊ iō opz ponere q̄ aliq̄ ꝑticularis deꝑditio in corpe ade fieret: nō tm̄ poterat subsequi dissolutio in toto ꝓp virtutē regitiuā corpis: q̃ erat ex ꝑte aīe: vt dcm é: sicut ēt in ꝑtib⁹ mundi contingit elemēta corrūpi ex eo q̄ inferiorū corpoꝝ ordo virtute superioꝝ ꝓseruatur. ¶ Ad 3m dōm: q̄ si Adam nō comedisset mozeret: nec tm̄ mozi poterat añ peccatū: qz b̄ ipm qō erat nō comedere ꝛpe determinato fuisset sibi pcm̄. tū qz erat ꝺtra ꝑceptū dīnit⁹ ꝓmulgatū: quo ꝑceptū erat sibi vt de oī ligno paradisi comederet. Señ. ii. tum qz non exīte ꝑcepto fozet ꝺtra legem nāl'r insitā: tēpus autē determinatū comedēdi nō p experiētiā defcūs cognouissz iudicio rōnis. ¶ Ad 4m dōm: q̄ ipole ē q̄ de corruptibili in corruptibile trāsmutatio fiat vel econuerso: si sumatur vt opposita. i. supra ea eē ꝑncipia fundata. Incorruptibilitas āt illa quā ꝑm⁹ bō būit non fuit in ꝑncipijs nāe fundata: sed in virtute aīe diuinitus cōcessa. ⁊ iō qñ nāe sue derelictus ē mortē quā in nā sua habebat: necesse fuit in actū exire. que qdē dicte immortalitati opposita ñ erat. ¶ Uñ pz rñsio ad gntū: qz illa imortalitas ꝑcipia nāe in quib⁹ cōsistit mortalitas non tollebat. vnde nulla dr̃ia cōstitutiua diminuitur: dicebatur enī bō tunc mortalis: put mortale ē dr̃ia eius fm q̄ ex ꝺditiōe nature sue mortē habuit.

¶ Utruz corpus ade fuerit passibile. III.

A D tertiuz sic ꝓceditur. vī q̄ corp⁹ Ade fuerit passibile. Sēti re enī fm pb̄m quoddā pati est: sed Adā būit corpus sensibile. g̃ ⁊ passibile. ¶ P̄. corpora supioꝛa sunt cā motuū in inferiorib⁹ corpib⁹ sed corp⁹ ade aliquo modo mutabile erat ad minus fm augmētū: g̃ erat receptiuū impssionū supiorum corpoꝝ sed recipere impssionē agentis ē pati: ergo habuit corp⁹ passibile. ¶ P̄. somnus ē passio quedā ⁊ imobilitatio orgāoꝝ sensibiliū: vt pb̄s oñdit: sed adā i ꝑmo statu dormiuisset. Unde geñ. ii. Immissus in eo sopoꝛ a dño dr. ergo corpus passibile habebat. ¶ P̄. augmentū sine alteratione eē nō pōt: nec alteratio sine passione: vt in ꝑmo ō generatione dr. sed corpus ade erat augmētabile. ergo ⁊ alterabile ⁊ passibile. ¶ P̄. oē molle obuians duro: opz q̄ cedat sibi. sed adam būit in carne sua mollicīē: g̃ ab aliq̄ corpoze duro vt securi secari potuisset. Sil'r ēt viri vt dr̃ ab excellēti calido: ⁊ sic de oībus alys passibilib⁹ corpali

Sed contra oīs passio magis fcā abycit (bus. a suba: vt dicit pb̄s: sed quod abyci tur a suba est via in corruptionem. ergo cum corp⁹ ade fuerit incorruptibile: nō potuit sil'eē passibile. ¶ P̄. cuz semper patiēs sit ignobilius agente passio. n. aliquē defectum ipoꝛtat in patiente. sed corp⁹ ade nulli defectui subyci poterat. g̃ passibile nō erat.

Respondeo dōm. q̄ pati dr̃ dupl'r. vno mō cōiter. alio modo ꝑprie: cōiter dr̃ pati qcquid recipit aliquid quocūq; modo: ⁊ sic cū oē recipiēs careat eo qō recipit: ⁊ sit in pō ad illud: ⁊ econuerso. oē quod est in pō ad aliquid sit receptiuū alicuius a tali passibilitate nihil absoluitur: nisi illud qō ē act⁹ purus. s. deus: ois enī creatura passibilis dici pōt fm q̄ alicuius pfectiōis receptibilis est. Sed qz illud qō pfectionē recipit: non ꝑprie dr̃ passium vel alteratum: ſz magis pfectū. vt in. 7. phȳsicoꝝ dr̃. iō ꝑpe pati fz q̄ passio segtur alteratiōez qua aliquid transmutaē ab eo qō ē sibi fm nām: sicut si aqua calefiat vel aer inspisseꝛtur: ⁊ si corpus aīalis infirmet: nō aūt si sanetur. Primo ergo modo accepta passione. corp⁹ ade passibile erat: sed scōo modo accepta: tunc dicēdum est corpus eius fuisse passibile fm quid. s. si peccaret ⁊ i passibile simpl'r: sicut de mortali ⁊ imortali dcm ē.

Ad primum g̃ dōz: q̄ duplex ē passio. vna q̃ segtur actiōem nature: quādo. s. species agētis recipitur in patiente fm eē materiale: sicut q̃ aqua calefit ab igne. Alia que sequitur actiōem que est p modum anime: q̃n. s. spēs agentis recipitur in patiēte fz eē spirituale: vt intentio quedam: fm quē moduz res habet esse in anima: sicut species lapis recipitur in pupilla: ⁊ talis passio semper est ad perfectionez patientis. vnde talem passionem non excludimus a corpoze ade. ¶ Ad scōm dōm: q̄ cum motus superiozū corpoꝝm sit vt vita quedam: nō natura existentibus omnibus: vt in octauo phȳsicoꝝ dicitur. passio illa fm quā corpora inferioꝛa supioꝝm impressionem recipiunt: est ad perfectionem ⁊ ꝺseruationez eoꝝm: vñ nec ēt talis passio a corpoze ade excluditur. ¶ Ad tertium dicēdū: q̄ scōm quosdam homo in ꝑmo statu non dormiuisset. sed qz hoc ratione vl auctoritate firmari non potest: probabili⁹ videtur: vt exquo vitam animalē habebat ea que talem vitam consequuntur sibi non deessent. Somnus autē quādoq; conuenit ex causa naturali: sicut ex vaporatione alimenti vl ex humiditate cerebri: vt in ꝑma etate: ⁊ sic vī vtraq; de cā potuisse eē sōnū i ꝑ statu: q̃nq; vo ex cā ināli: sic ex labore aut egritudie: ⁊ sic ñ fuisset ibi sōn⁹. Sōn⁹. n. q̃tum in se est: ē passio ad perfectionez totius aīalis pertinēs: eo q̄ in somno intenduntur virtutes naturales ⁊ quietātur virtutes animales: vt postmodum fortiozes sint in actib⁹ suis. ¶ Ad 4m dōz: q̄ i augmto ē alteratio ei⁹ qō addit̃ qz ꝙuertit̃ i subaz ei⁹ qō augeē: nō āt opz q̄ sit alteratio eius cui additur: per quam a perfectione nature sue trāsmutatur: et hoc quod augetur est illud cui additur alimentum. vnde ex augmento non potest concludi passibilitas corpis augmētati. ¶ Ad 5m dōz: q̄ q̃uis caro ade molleēt ⁊ diuisibil'tm̄ p̄ quidētiā suā ꝺtinebaē a tali passione dū sibi a nociuis cauebat: qō si nō facerz peccaret. ſz p diuinā ꝓuidētiā ab oī violētia ꝓtuabaē illesus.

¶ Utr̃ bō i ꝑ statu fuerit ipassibil' ⁊ imortal' p nāz. IIII.

A D quartum sic ꝓceditur. vī q̄ per nām homo i ꝑmo statu erat impassibilis ⁊ imortalis. Eiusdem enīz est infundere ⁊ continuare vitam: sed aīa na-

turaliter vitā corpori infundit. ergo ēt naturaliʒ in ppetuū vitā in corpe ꝓtinuasset. ¶ Ꝑ. vt dicit Aug. ii. super Geñ. ꝛ phs in. 3. de aīa. Agēs est nobili⁹ patiente. sed corpus ade ē nobilissimū corpoꝝ: erat ergo a nullo corpe pati poterat. vt corrūperetur ēt ſm cōditionē nature sue.

¶ Ꝑ. corruptio contingit in corpib⁹ mixtis: ex ꝟ q aliquod elemētoꝝ ꝓdominans armoniā mixtionis dissoluit. ſz corp⁹ ade erat tēperatissimū. g̃ vī q nō poterat ibi seq corruptio nālis p excessū alicui⁹ ɔry. ¶ Ꝑ. corruptio nālis aīalū ꝓtingit ex cōsumptiōe humoris nālis: sed in corpe ade si aliqd deperdebaī poterat p cibū assumptum restaurari: ꝑcipue cum ipe quātitatē deperditi ꝛ virtutem cibi assumpti cognosceret: ꝛ in edēdo modū ſseruaret. g̃ vī q nūq̃ nāliter corrupt⁹ fuisset. ¶ Ꝑ. illa dicim⁹ naturaliter euenire que ex rōnib⁹ seminalib⁹ rebus iditis cō sequunt̄: sed p vtutē ligni vite immortalitatē ɔsecut⁹ fuisset: vt in lra dr. g̃ vī cū lignū illud eēt corp⁹ nāle q nāliter vitam conseruare potuisset.

Sed contra est: quia Diony. dicit in q̃rto capi. de diui. no. q data nālia demones per pctm̄ nō pdiderūt: sed bō nō ampli⁹ q̃ demon peccauit. ergo si imortalitatem nāliter habuisset eam nullatenus amisisset. ¶ Ꝑ. ds̄ie ſsequunt̄ ex p̄ncipys eēntialib⁹ speciei: ſz mortale ē ds̄ia bois. g̃ ex naturalibus p̄ncipys homo habet q sit mortalis; cum ergo naturaſ speciei eadez sit ante peccatū ꝛ post: videtur q ante peccatum etiam naturaliter mortalis erat.

Respondeo dicēdo q imortalitas illa ꝛ impassibilitas quā bō habuit in primo statu non inerat sibi ex suis p̄ncipys nāe: vt dcm̄ est: sed ex beneficio conditoris. vnde nālis ꝓprie dici nō pōt: nisi forte nāle dicatur oē illud qō natura incipiens accepit: sed ꝓtra multiplices modos corruptionis ꝛ causas: pluribus remedys a corruptōe ſseruabatur. Est enī q̃druplex modus quo corpa aīalium corrūpūtur. Prim⁹ ē qui cōiter inuenit in oib⁹ generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ ex ꝟ q res māles hñt virtutem finitā ad eēndum. vnde ops q oēs certo periodo corrūpāt̄ur: vt in scō de generatione ds̄. Scōs ē cōis oibus corpibus mixtis ex excessu inordinato alicuius ɔriorum. ¶ Et contra. vtrūq; illoꝝ defectū subuenibatur homini p quādā virtutē anie collatā ad ꝟ vt ſm cōditiōem suā mām perficeret: vt sicut ipa aia bz eē indeficiens: ita indeficiens eē corpi tribueret ꝛ perpetuam eq̃litatē complexionis. Tertium modū corruptionis ꝓprium hñt corpora aīata: sicut ꝛ ꝓpm modum generationis ex hoc. ſ. q calor qui est instrm aīe humidum cōſumit in quo est vita: ꝛ contra hunc defectū subueniebatur sibi duplici beneficio: q̃ per esum alioꝝ lignorum paradisi restaurabatur ꝓtinua deperditio facta in corpore: sicut ēt in nobis fit per cibos gb⁹ vtimur: sed q̃ illud quod ex nutrimēto cōuertitur: non ē adeo perfecte subsistens virtuti speciei: sicut quod p̄us erat: eo q vtutes naturales semp debilitantur in agēdo: ideo in nobis ops q in fine sequatur diminutio quando virtus speciei adeo debilitatur ꝓpter mixtionem extranei: q non pōt fieri tanta restauratio quanta fit consumptio ꝛ sic in fine ops consumptionem esse: vt ꝟbs in primo de generatione dicit: ꝛ ponit exemplum de vino cui semper admiscet aq̃: quod tandem aquosum fit. Sed ad hoc subueniebat ei lignum vite: cuius virtute diuinitus concessa alimentuz assumptum iperfectam assimilationez adducebatur. pp quod ēt a quibusdam dicitur: q ad restaurationē humidi radicalis deperditi conferebat. Quartus autem modus corruptionis est per violentiam ab aliquo extrinseco agēte: sicut per incisionem gladij: vel adustionē ignis: ꝛ hō. Et ab hoc modo corruptionis conseruabat hominē illesum diuina prouidentia: per quam decretum erat. vt nullū nocumētū hō pateretur in corpe: nisi p̄us a mentis innocētia deuiasset.

Ad primum g̃ dōm: q aie nō ē nāle infūdere vitā: nisi tali corpi. ſ. qō est sic complexionatū ꝛ organizatū: ꝛ manēte tali dispōne corpis vita cōtinuatur ab aīa: sed hāc nō ē pole semp durare ſm potestatē inferioris nāe. vnde nō ops q imortalitas sit naturalis. ¶ Ad ꝛm dōm: q impole est aliquod mixtū esse in quo nō predominetur alterꝝ ɔrioꝝ multis de causis. Prio cū nāe elementares se bēant q̃si māliter ad formā mixti: nō posset mixtū cōseq vnā formam simplr: nisi elementa aggregarēt in vnū ꝟ mō: q vnū sit formale ꝛ pdominās. Scdo: qz ad mixtionē exigit̄ elemētoꝝ alteratio quam esse non contingeret si ponerentur eozuz equales virtutes: oportet enim q virtus alterantis virtutem alterati excedat. Tertio: quia nullum locum naturalē haberet si nullum elementum in eo dominaretur: ꝛ ita nec motum naturalem in quo deficeret a proprietate corporis naturalis. Quarto: quia in animatis specialiter calor est instrumentum anime: vt in secundo de anima dicitur. vnde ops calorem predominari: ꝛ sic ops q in quolibet mixto tandem sequatur corruptio. ¶ Ad tertiū dicēdū: q nihil ꝓhibet illud quod est nobilius simplr esse min⁹ nobile ſm aliqd: sicut caro humana q̃ quidē ſz nāz sue speciei nobilioz est gladio: tñ ſm ꝓprietatem duri et mollis: est ignobilioz: quia durum noīat pōm naturalem respectu illius rei: cuius molle in potentiaz ducit: ꝛ eodē modo ē ignobilioz q̃ ignis cum habeat in potentia calorem quem ignis habet actu. actus vero semper potentia est nobilioz: ꝛ ideo contingit corpus nobilius ab ignobiliori pati ſm nām: vt corpus aīalis ab igne. ¶ Ad q̃rtuz dōm: q illud quod ex nutrimento in carnem conuertit̄ semp efficit̄ minus ac minus habens de virtute speciei: tum quia virtus nālis ex actione debilitatur: eo q agens simul patitur: vt in sexto ꝟbicoꝝ dicitur: tuz quia perfectius recipit virtutes speciei quod per se gñat. q̃ qō generat̄ per admixtōez ad altez: sicut vinū qui od generat̄ in vite virtuosi⁹ est q̃ hoc quod adgeneratur ex additione aque transumpte in vinum: ex cuius etiā admixtōe totum vinum debilitatur. tum etiam quia omnis virtus quāto plus ē vnita tāto efficacioz est ad agēdū: ꝛ quanto mā magis multiplicat̄: tanto calor naturalis magis diffunditur: vnde est minus potens ad conuertendum: sicut etiam in libro de aīalib⁹ dicit ꝟbs q animalia que bēnt magnum coz sunt timida: quia calor in magno corde est dispersus: ꝛ in paruo congregatus: ꝛ ideo in puero tantū de alimento conuertitur: quod sufficit nō solū ad restaurationem deperditi: sed etiā ad augmentū: sed postea cōuertitur solum ꝟ qō ad restaurationez deperditi sufficit. tandem vero non tantum natura potest ꝓuertere q̃tum deperditur. vnde ops q sequatur diminutio ꝛ tandē corruptio. Et ideo per virtutem naturalem hoc non pōt cōtingere: vt per sumptionem cibi vita hominis perpetuo conseruaretur. ¶ Ad quintuz dōm: q lignū vite nō erat p̄ncipalis cā immortalitatis sed coadiuuans ad cōtinuationem vite modo predeterminato: ꝛ ideo imortalitas non est iudicanda naturalis propter virtutem ligni vite sed magis gratuita propter virtutem anime supra naturam collatam que p̄ncipalis cā imortalitatis erat. ¶ Et preterea in rebus viuētibus nō dr̄ aliquid naturale nisi quod ex p̄ncipio intrinseco cōsequit̄: q̃uis ēt p actiōem q̃rūdā rez nālium extrinsec⁹ agentiū aliquid in eis efficiatur: vt ꝑz in vlcione ꝛ alys similibus.

¶ Utrum imortalitas ade fuerit eadē cum imortalitate resurgentium. V.

A D quintum sic pcedit̄. videt̄ q immortalitas Ade nō sit eadē cū imortalitate resurgentiū. Prio per ꝟ q Aug. dicit q alia est imortalitas quā i adā pdidimus ꝛ alia quā per xp̃m in resurrectione speramus. ¶ Ꝑ. ō eodē in idē nō est aliqua trāſmutatio: sed infra dicet̄ q si adā perstitisset trāſferendus erat de imortalitate quā habebat in spūalez vitam. ergo imortalitas spūalis q̃lis ē resurgentiū nō ē eadē cū imortalitate ade. ¶ Ꝑ. ipassibilitas resurgentiū est quedā ipsoꝝ dos: sed adā in primo statu doteꝫ nō habuit: cū dos nō debeaī nisi ei qui traducitur in donū celestis sponsi per modum sponse. ergo ꝛc. ¶ Ꝑ. ea que causant̄ ex diuersis principiis: oz eē diuersa: sed imortalitas ade cābatur ex innocētie gratia: imortalitas aūt resurgentiuz causabitur ex habitu glie in beatis. ergo nō eadē imortalitas ē vtrobiq̃.

Sed contra imortalitas cōporis cōsequit̄ libertatē arbitrij ſz eius diuersuz statuz: sed in oibus statibus est eadez libertas arbitrij. ergo eadē ē imortalitas corpis i p̄mo ꝛ vltio resurgentiuz statu. ¶ Ꝑ. vna ꝛ eadē potentia est q̃ prius dispōsita est ꝛ postmoduz efficit̄ necessitas: ſz corpus bois in p̄mo statu erat imortale: q̃si ſz pōz dispōsitā tm̄: eo q poterat mori ꝛ non mori. i vltio vo statu erit imortale ſz pōz q̃ ē necessitas ad vitā: qz ipole erit mori. ergo ē, vna ꝛ eadē imortalitas.

Respondeo dicendū q imortalitas dicit potētiam quādaz ad semp viuendū ꝛ non moriendū. hec autez potentia in natura hūana ex parte corporis nō inuenit̄ nisi in perfecta quasi potētia obediētie tm̄: eo q p̄incipia nature vite sempiternitas haberi nō pōt: sed cōplementuz huius potentie est ex aliquo diuino munere gratis collato. sic ergo imortalitas dupliciter cōsiderari pōt: vel quātū ad potentiā incōpletaz naturalē: ꝛ sic est vna ꝛ eadez imortalitas: sicut vna ꝛ eadē natura: vel quātuz ad minus gratie: qō est quasi formale complens dcāz pōz: ꝛ sic iueniī differētia ytriusq; imortalitatis ꝛ ipassibilitatis: qz p̄ma fuit p gratiaz inocētie. vltima vo erit p donū glorie. In primo eniz statu talis erat victoria aīe sup corpus: vt nihil i corpore fieri posset qō aīe aduersareī: sed in vltio statu amplioz erit victoria in hoc q protprietates aīe quodāmō in corpus redūdabunt: vt corpus agile ꝛ lucidū ꝛ spirituale efficiaī ꝛ ipassibile. Et q hoc ꝑz rel̄pōsio ad vtrāq; partē. ¶ Expositio textus.

In primo statu fuit corp⁹ bois ꝛc). videt̄ q tale etiā erit in tertio statu cū aīal genus bois sit ꝛ semper de specie predicetur. Et dicēdum q differt aīal ꝛ aīale quātuz ad nois significationez: qz aīal noīat naturaz generis que a specie nunquā remouetur: vñ semper bō dicetur aīal: sed aīale dicit aliqō denoīatum ex natura aīalis. cū autez denoīatio ꝓprie sit ab eo qō est formale ꝛ perfectiuuz rei: illi tantuz aīale esse cōpetit in quo ꝓprietates aīalis quātuz ad aliquid denoīantur. Pe aut̄ sūt in quibus bō cū alys aīalibus cōuenit: ꝛ iō qui bruta mot⁹ ſeq̃t. i. passiōes sensitiue ptis aīalis bō ab Apostolo dicit̄ ꝑme. Coz. x. qz ergo in primo statu boiem oportebat occupari circa opera nutritiue ꝛ generatiue sine q̃bus vitaz cōseruare nō poterat: ideo aīalem vitaz diceb̄atur habere. (Corp⁹ ꝓpter peccatum mortuū ꝛc.) Uidetur hoc esse falsum ꝛ expositio insufficiens que adiungit̄: quia quod in futuruz necessarium est: nondum tamen dicitur esse factum. ergo ꝛ si ex peccato necessitatez mortis homo incurrat: nō tamē corpus eius mortuuz dici debet. Et dicendum scōm quosdaz: q homo post peccatuz est in continuo actu deficiendi vsq; ad mortē: secūdū q dicitur sapientie quinto. Continuo nati desinimus esse: ꝛ ideo statim homo mortuus potest dici. Sed hoc videtur redire in opinionez Eracliti qui ponebat oīa moueri semper. volebat eniz oēm transmutationez que in lōgo tempore cōtingit: puta augmēti diuidere secūdū oēs particulas tēporis: vt in qualibet parte temporis esset assignare aliā partem motus: sicut est in motu locali: qui solus ꝓprie ꝛ vere continuus est: vt in octauo phȳsicoruz cōmentator dicit: ꝛ hoc satis a philosophis improbatur. ¶ Preterea. nō est impossibile q duo motus contrarij sint continui. Unde cum generatio ꝛ corruptio sint contraria: oportet iter tempus generationis ꝛ corruptionis eiusdem rei esse aliquod tempus in quo non corrumpitur nec generatur.

¶ Et preterea: adhuc non deberet dici mortuuz: sed mori. Et ideo aliter dicēduz est q expositio Augustini est sufficiens. vt. ſ. ex hoc mortuū dicatur: quia ꝛ necessitatē mortis habet: quod enim est in futuruz necessariuz: ꝛ si nonduz in actu in seipso: est tamen iā determinatuz in causa sua: vt quodāmodo possit dici esse. Unde ꝛ de ortu solis ꝛ luminariuz ꝛ occasu ꝛ eclypsibus fiunt demōstrationes. vt de his que sunt semper: quia causas determinatas habēt quas non cōtingit aliquomodo deficere. Unde dicit Augu. 9. super Geñ ſz q hoc modo dicitur corpus bois post peccatuz mortuuz: sicut a medicis homo infirmus desperatus ꝓpter ipossibilitatez euadendi dicitur mortuus. (Qō autē dicitur continuo nati ꝛc.) Nō ē intelligenduz quasi transmutatio corruptionis bois sit toto tēpore vite eius in actu: sed vel hoc dicit̄ propter breuitatez vite: qō eniz paruz est quasi nihil esse videtur. vt dicitur in secundo phȳsicoruz: vel quia dies ad vitaz determinati a deo cōtinuo labuntur. (Qō erat ei de ligno ꝛc.) Uidet̄ q hoc dictuz redeat in fabulas antiquoruz quas philosophus veridet ꝛ improbat in tertio metha. qui dicebant deos q̃ gustauerunt de quodaz cibo factos esse imortales: alios autem remansisse mortales. Sed dicenduz q nō est simile: quia illi fabulose totaz causam imortalitatis cibo conferebant. Augu. vero non intendit q lignum vite eēt p̄ncipalis causa imortalitatis: sed quoddā ad imortalitatez coadiuuans. vt dcm̄ est. Non q posset nō mori ꝛc. Ad huius questiōis solutionē sciendū q ꝛ si preceptū exterius nō accepisset: tamen interior ratio dictabat terminato tē poze cibum sumendū esset: ꝛ ideo si cibuz nō assumpsisset tam de illo ligno q̃ de alys contra legez naturalez fuisz: ꝛ ideo peccasset ꝛ mortuus fuisset.

¶ De mō procreationis filioruū si nō peccassent ꝛ quales nascerentur filij. ¶ Distin. XX.

Post hoc videndū est qualiter primi parentes si nō peccassent filios procreassent: ꝛ quales ipsi filij nascerentur. Quidā putant ad gignēdos filios primos homines in paradiso miscerī nō potuisse nisi post peccatū dicentes concubitum sine corruptiōe vel macula non posse fieri: ſz ante peccatum: nec corruptio nec macula in boie eē poterat: quoniaz ex peccato hec consecuta sunt: ad qō dicēduz ē q si ñ peccassent primi bōes sine oi pctō ꝛ macula in paradiso carnali copula ꝓuenissent. ꝛ eēt ibi thoz⁹ imaculatus ꝛ mixtio sine concupiscētia

atq; genitalibus mẽbris: sicut ceteris iparẽt vt ibi nullũ motũ illicitũ sentirent: ⁊ sicut alia mẽbra corporis alijs admouemus: vt manũ ori sine ardore libidinis: ita genitalibus vterent mẽbris sine aliquo pruritu carnis. Hic enim letalis egritudo mẽbris bũanis ex peccato ihesit. Si nuissent itaq; filios in paradiso p coitũ imaculatũ ⁊ sine corruptiõe. Añ Aug. sup Gen. Cur nõ credamus primos homines añ pctm genitalib⁹ mẽbris ad procreationẽ ipare potuisse: sic ceteris i quolibet ope sine voluptatis pruritu vtũr. Incredibile. n. ẽ deũ talia fecisse illa corpora vt si nõ peccassent illis mẽbris: sicut pedibus iperarent: nec cũ ardore seminarẽt vel cũ dolore parerẽt: ⁊ post pctm motũ illuꝫ meruerunt quẽ nuptie ordinãt primitia cohibet. Infirmitas. n. pna i ruinã turpitudinis excipit honestate nuptiali: ⁊ qõ sanis offm esset: egrotis ẽ i remediũ. Emissi qdẽ de paradiso puenerũt ⁊ genuerũt. ⁊ potuerũt in paradiso ei⁹ ee nuptie honorabiles ⁊ thorus imaculatus sine ardore libidinis: sine dolore pariendi.

¶ Q̃ i padiso nõ coierũt duob⁹ modis soluit.

Ar ergo nõ coierunt in paradiso. Qr creata muliere mox trãsgressio fcã ẽ: ⁊ eiecti sũt de paradiso: vel qr nondũ iusserat vt coirẽt ⁊ poterat diuina expectari auctoritas: vbi ꝯcupiscẽtia non augebat. Deus ño nõ iusserat: qr casuꝫ coꝝ pscibat: de qbus hõ propagãdus erat. Ecce expsse habes de modo procreationis filiorum.

¶ Determinatio illius iferioris vite vtrũ nati filij p successiões an sil oẽs transferendi fuissent.

Determino vero tẽporis quo transferẽt ad spualem celestẽq; vitã: certuꝫ aliqd scriptura nõ tradit: ⁊ iõ ambiguum ẽ: vtrũ parentes genitis filijs pfectaq; bũani officij iustitia ad meliorẽ statũ trãsferent nõ p mortẽ: sꝫ per aliquã mutationẽ. An patres in aliquo statu vite manerẽt ligno vite vtentes donec filij ad eundẽ statũ peruenirent. ⁊ sic ipleto nũero oẽs simul ad meliora trãsferent vt essent: sicut scti angeli dei in celis. De quo Aug. ambigue disserit sup Genesim ita inquiẽs. Potuerũt primi homines i paradiso filios gignere: nõ vt moriẽtibus pribus succederẽt filij: sꝫ in aliquo forme statu manẽtibus: ⁊ de ligno vite vigorẽ sumẽtibus: ⁊ filij ad eũdẽ pduceremt statuꝫ: donec ipleto nũmero sine morte aialia corpora in aliã q̃litatẽ trãsirẽt i q̃ oino regenti spũi deseruirẽt: ⁊ solo spũ viuificãte sine corporeis alimẽtis viuerẽt. Vel potuerũt parẽtes filijs cedere: vt p successiões numerus ipleret. Qui genitis filijs pfectaq; bũani officij iustitia ad meliora transferent: non p mortez: sed p aliquã mutationẽ. Ecce hic habem⁹ de trãsitu hois ad meliora: sꝫ incertuꝫ nobis relinquit vtrũ simul transferent: an p successiones.

¶ Quales procreassent filios vtrum perfectaꝫ staturam ⁊ vsum membrorum habentes qualis primus homo fuit conditus.

Sed quer q̃les si nõ peccassent bõ filios genuissent. vtr videlicet: sicut ipe prim⁹ bõ fm staturã corporis ⁊ vsus mẽbroꝝ pfectus mox ꝯditus extitit: ita ẽt eius filij in ipso natiuitatis exordio pfecti existerent: q ambularet: ⁊ loq: ⁊ cetera cicta facere possent. Riderí põt q filios parvulos nasci oportebat pp materni vteri necessitatẽ. Sꝫ vtrũ mox nati perfectionẽ stature ⁊ mẽbroꝝ vsuꝫ haberẽt: an parvuli ⁊ in minori etate cõstituti vti possent mẽbroꝝ officijs: an p iterualla temporũ eo modo quo nũc fit: pfectionẽ statu re ⁊ vsuꝫ mẽbroꝝ recepturi eẽnt: de auctoritatibus diffinitũ nõ habemus. Et sup hoc Augu. ambigue loquit. Mouet nos inqt si primi homines nõ peccassent: vtrũ tales filios eẽnt habituri: q nec lingua nec manibus vterent. Nam propter vteri necessitatẽ forte necesse erat parvulos nasci: sꝫ q̃uis exigua pars corporis sit cõsta: nõ tamẽ propter hoc parvulã viro cõiugez fecit. Añ ⁊ eius filios poterat oipotentia creatoris mox natos grãdes facer. Sꝫ vt hic omittam: poterat certe eis prestare qõ multis aialibus prestitit: quoruꝫ pulli quãuis sint parvuli: tamẽ mox vt nascunt currunt ⁊ matres sequũtur. econtra homini nato nec ad incessuꝫ pedes idonei sunt: nec manus saltem ad scalpẽdũ habiles: ⁊ iuxta se mãmis positis nascentes: magis possunt esurientes flere q̃ surgere. propter vero infirmitati mẽtis cõgruit hec ifirmitas carnis. His ꝟbis videt insinuari q filij etiã parvuli officijs mẽbroꝝ valerent vti.

¶ Quibusdã nõ absurde placuit q filij pui nascerent ⁊ p accessuꝫ tpis in statura ⁊ in alijs sicut nũc pficerent: qõ nõ eẽt vicio cõputandũ.

Sed cũ Aug. sub assertione de his nihil tradat: non irrationabiliter qbusdam placuit primoruꝫ parentũ filios nascituros puulos: ac deide p iterualla tẽporũ cadẽ lege qua ⁊ nũc natiuitatẽ humanã ordinatã cernimus: stature incrementũ ⁊ vsum mẽbroꝝ recepturos: vt in illis expectaret etas ad ambulandũ ⁊ loquendum: sicut

modo in nobis: qõ vtiq; non cẽ vicio deputandum: sed conditioni nature: sicut a cibo non penitus abstinere valebãt: nec tamẽ illud erat ex vicio: sꝫ ex nã ꝯditiõis. Ad h añt opponit: ita si nõ peccarent nec morientur: sed non peccarent si non comederent. Poterant ergo sine alimonia viuere. Ceterum sicut supra diximus non solum peccarẽt si de ligno vetito ederẽt: sꝫ ẽt si ꝯcessis nõ vterent: qr sicut erat ei pceptũ nõ illo ligno vesci ita alijs vesci. Preterea ptra nãlẽ rõnẽ facerent q̃ intelligebãt de illis eẽ edendũ qõ ⁊ nãliter appetebãt. Itẽ opponit: cũ fames sit pena pcti: si nõ peccarẽt famẽ nõ sentirẽt: sed sine fame supfluũ videret comedẽ. Añ putãt qdã eos cibis nõ indiguisse añ pctm: qr nõ poterãt esurire si nõ peccassent. Ad qõ dici põt q fames vere defectus ẽ ⁊ pena pcti. Est. n. imoderatus appetit⁹ edẽdi: cui nõ subiacuisset hõ si nõ peccasset: sꝫ pculdubio peccaret nisi hũc defectũ cibo pueniret: bẽbat. n. nãlẽ appetitum ⁊ moderatũ: cui ita satisfaciẽdũ erat ne defectuꝫ famis sentiret: sicut ergo non ex vicio: sꝫ ex nãe ꝯditiõe erat: q añ pctm hõ cibis idigebat: ita nõ ex vicio cẽt: sꝫ de nã: si hois ꝯditio in principio suo. i. i prio parẽte a pfecto ichoata in subsequẽti ꝓpagatõe a modico ad maiora pficeret. vt. s. p iterualla temporũ staturę corpore incremẽta vsumq; mẽbroꝝ susciperet.

¶ Vtr sicut statura corporis ita ⁊ sensu mentis puuli nascerẽt: ⁊ p accessuꝫ tpis pficeret i sensu ⁊ noticia ꝟitatis: an mox nati i his eẽnt pfecti.

Et cũ de corpe bũano nõ sit absurdũ vel iconueniẽs hoc existimare: q̃ri solet: vtr de sensu aie ⁊ cognitiõe ꝟitatis eodẽ mõ sentiẽdũ sit: vt. s. bi q sine pctõ nascerent: sensu ⁊ itelligẽtia mẽtis iperfecti existerẽt ⁊ per accessium temporis in his proficerent vsq; ad perfectionẽ: an mox cõditi pfectionẽ sensus ⁊ cognitiõis pciperẽt. Illi q sentiunt puulos natos i statura corporis ⁊ vsu mẽbroꝝ p accessuꝫ tpis pfecturos: nõ diffitẽt eosdẽ i exordio natiuitatis sensu iperfectos existere ⁊ p iteruallũ tpis i sensu ⁊ cognitiõe pficere vsq; ad pfectũ. Ad qõ qdã opponũt dicentes. Si mox nati ñ bẽrẽt pfectionẽ sensus ⁊ itelligẽtie ignorãtia i eis eẽt. ignorãtia añt pcti ẽ pena. Sꝫ q h dñt ñ satis diligẽter ꝓsiderãt: qr nõ ois q aliqd nescit: vel minus aliqd pfecte scit statiꝫ ignorãtiã bre siue ignorãs eẽ dicẽdus ẽ: qr ignorãtia nõ dr nisi cũ id qõ sciri ⁊ ñ ignorari dꝫ nescit: taliscq; ignorãtia pena pcti ẽ: cuꝫ mẽs vicio obscuratne cognoscer valeat ea q̃ scire ẽberet.

¶ De hois trãslatiõe i meliorez statũ ⁊ õ duob⁹ bonis altero hic dato altero pmisso.

Talis erat hois institutio añ pctm scdm corporis ꝯditionem. De hoc añt statu transferẽdus erat cũ vniuersa posteritate sua ad maiorẽ dignioremq; statũ: vt celesti ⁊ eterno bono in celis sibi parato frueretur. Sicut enim ex duplici natura compactus est homo: ita illi duo bona conditor a principio preparauit. Unum temporale: alterum eternum. Unum visibile: alterum inuisibile. Unum carni: alterum spiritui. Et quia primũ est quod est animale: deinde quod spirituale ẽ temporale ac visibile bonuꝫ prius dedit. Inuisibile autem ⁊ eternuꝫ promisit ⁊ meritis querendum proposuit. Ad illius autem concordiam quod dederat: ⁊ ad illud merendum quod promiserat: nãli rõni in creatiõe aie hois idite q̃ poterat inter bonũ ⁊ malũ discernere: preceptũ addit obedientie: p cuius obseruantiã datuꝫ nõ perderet: ⁊ promissum obtineret: vt per meritum veniret ad premium.

¶ Diuisio textus.

Postquã magr determinauit de imortalitate Ade p quã esse idiuidui p petuũ ꝓseruabat. Hic determinat de gñatione filioꝝ p quã spes multiplicãtur i idiuiduis. Diuidit añt i partes duas. In pma determinat ea q̃ pertinẽt ad statũ gñatõis. In scda ondit i quẽ statũ post hoc trãsferẽdus erat ibi. (Talis erat hois institutio ⁊c.) Pria diuidit i duas. In pma determinat ꝯditoꝝ gñationis ex parte gñantis. In scda determinat q̃litatẽ gñatorũ ibi (Si vo q̃re q̃les si ñ peccassent ⁊c.) ¶ Circa pmũ tria facit. Prio ondit modũ gñatiõis: qr per ꝯcubitũ sine pruritu libidinis. Scdo ondit gñatiõis pncipiũ: qr nõ in paradiso ꝯiuncti sũt añ peccatũ ad gñatiõꝝ ibi. (Cur ergo i paradiso ⁊c.) 3° ingrit gñationis terminũ ibi. (De termino vo tẽporis ⁊c.) (Si vo qr ⁊c.) Dic ingrit q̃litatẽ gñatorũ. Et pmo quãtũ ad corp⁹. Scdo quãtuꝫ ad aiaꝫ ibi. (Et cũ de corpore bũano ⁊c.) ¶ Circa primũ duo facit. Prio determinat q̃litatẽ natoꝝ in pmo statu. Scdo mouet qõnẽ dã obiectiões ibi (Adh opponitur ⁊c.) ¶ Circa pmũ tria facit. Prio mouet qõnẽ. Scdo ondit eã esse dubitabilẽ ex ꝟbis Aug. ibi. (Et sup hoc Aug. ambigue loquit.) Tertio determinat ipsam ꝓsentiendo in alteram partem ibi. (Sed cum Augu. ⁊c.) (Ad hoc autez opponitur ⁊c.) Dic mouet obiectiões ꝺ determinata. Et pmo ostendendo q comestiõe nõ idigebãt. Scdo q cibũ nõ sumebãt: qr supfluũ non fuisset ibi. (Itẽ opponit ⁊c.) Et vtriusq; pz solutio in lra. Et ẽ de corpore bũano ⁊c. Dic ondit q̃litatez natoꝝ ex parte aie. Et circa hoc tria facit. Prio mouet qõnẽ. Scdo determinat eã ibi. (Illi q sentiunt ⁊c.) In tertio mouet obiectionem in contrarium: ⁊ soluit ibi (Ad quod quidam opponunt ⁊c.

¶ Questio. I.

Sic queruntur duo. Primo de generatione primoruꝫ parentũ. Secũdo de q̃litate natoꝝ. ¶ Circa primũ q̃runt duo. Prio an gñatio fuisset in primo statu. Scdo qs modus gñationis fuisset.

¶ Utr in statu innocētie fuisset gnatio. I.

AD primum sic pceditur. videt q in statu innocētie generatio nō fuisset. Gnatio.n. nō est nisi ad multiplicationez idiuiduozum: sed sicut dicit Damas. Poterat deus genus hoc. s. humanū sine gnatiōe multiplicare: cū ergo via cōpendiosior semp eligēda sit: videt q gnatio nō fuisset. ¶ P. Fm philosophū oē generabile est cozruptibile: & ecōuerso: vt probat i primo ce. & mū. fz cozpora humana in primo statu erāt icozruptibilia. ergo videt q p gnationem in esse nō producerentur. ¶ P. finis gnationis. vt philosophus i scōo de aīa ostendit: est vt id qō nō potest cōseruari i esse perpetuo idem in numero ppetuetur i esse fz idē in spē: fz cozpus humanuz fm idē in numero i perpetua vita cōseruari potuisset i statu innocentie. ergo videt q gnatio nō fuisset. cū in opationibus dei nihil sit frustra. ¶ P. cozuz q̄ sūt idē in specie: ē etiā vnus modus oziginis: fz primi parētes nō sūt pducti in esse p gnatiōez nālē: fz p operationē dīnā. ergo & eoz posteritas sine gnatiōe nāli propagāda esset.

Sed contra est quod dicitur Gen. pmo. Crescite & multiplicamini & replete terraz: fz imperiuz ad aliquos fcīn nō est: nisi de actibus quoz ipsi sūt causa. ergo multiplicatiōis humani generis primi parētes naturali gnatiōe causa fuissent. ¶ P. imago diuinitatis i boie per inocētiaz i nullo diminuta fuisset: fz in hoc quodāmodo homo diuine imaginis silitudinem gerit: q oium sui generis pncipiuz est: ergo in statu inocentie p generationez nālem pncipiuz fuisset posteriozuz.

Respondeo dicēdum q p pctn nā specie variata nō est: vnde quecūq; ad pfectionem humane speciei pertinēt: oportet boi i statu inocētie attribuere. In oibus autē p naturaz generabilibus & cozruptibilibus ad pfectiōez ptinet vt vnūqdq; tale alteri facere possit q̄le ipsuz ē: vt i. 4. metbauroz dicit pbus. & iō oportet i nā būana ponere aliquē statū nālis gnatōis: etiā si in ea nūquā pctn fuisset: & hō ē status inocētie priusq; boies transferendi erant in statu glozie: vbi oīno gnationis cessat officiuz. vt dicitur Matbei. zz. in resurrectione neq; nubent neq; nubentur.

Ad primuz ergo dōz. q quāuis deus potuisset sine operatiōe alicui⁹ nālis pncipij humanū genus multiplicare: tamē hoc magis cōgruuz ex ordine sue sapie decreuit: vt rebus oīb⁹ operatiōes ppzie cōferret: in qbus eaz pfectio cōsistit: qz tāto i eis dīna bonitas magis relucet quāto res pfectiores sūt. ¶ Ad 2ᵐ dōz. q cozpus būanū q̄uis i statu inocētie fuerit icozruptibile p graz inocētie: erat tn cozruptibile p nāz: & iō nāli vtute ad gnanduz nō priuabat: qz & si quodāmodo imoztalis eēt vt posset nō mozi: alio tamē mō moztalis erat: qz poterat etiā mozi. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q oē ppetuū est p se itentū in nā. vñ fm q aliq̄ se habēt ad ppetuitatē hoc mō sūt de intentiōe nāe. Quedā igit sūt que nō habēt ppetuitatē nisi ratiōe speciei: & his multiplicatio idiniduoz nō est per se intēta a nā: sed p accidēs: prout. s. i tali multiplicatiōe spēi ppetuitas cōseruat. vñ i his nō est gnatio: nisi vt cōseruet idē fz spēm: qō fz numez idē pseruari nō pōt. i boib⁹ autē secus ē: qz quātū ad aliquā partē sui. s. aīam icozruptibilē habēt etiā fm nām: & ideo boium multiplicatio ē p se itenta etiā fine hoc q ad cōseruatiōez speciei pertinet. ¶ Ad 4ᵐ dicēdū q i primis opibus nā istituenda erat: & iō oportebat illa opera imediate a pncipio supernaturali esse: fz postmodum natura instituta in propzios effectus per naturalem operationem peruenire poterat: et hoc de perfectione ipsius erat.

¶ Utr i statu inocētie fuisset gnatio p coitū. II.

AD secūdum sic pceditur. videt q i pmo statu nō fuisset gnatio per coitū. Nō enim pōt esse coitus sine vginitatis cozruptiōe: sed indecēs erat i pmo statu virginitatis cozruptiōez fuisse: quādo būana nā oīno itegra erat & nulla dignitate priuāda. ergo videt q nō fuisset ibi gnatio per coitum. ¶ P. i meliozi nā maioz est delectatio: qz & maioz cōsensus cōueniētis cum cōueniēti ex quo causat delectatio: sed nā humana i pmo statu purioz erat q̄ post peccatuz: cū ergo post pctn delectatio que est i coitu propter suam magnitudinē vsum ratiōis absozbeat: videt q multo amplius i statu inocentie fuisset: & ita fuisset peruersitas ozdinis i partibus aīe quā originalis iusticia nō patiebat. ¶ Si dicatur q ratio poterat illam delectatiōez comprimere. ¶ Cōtra gnatiua & nutritiua potētia & augmētatiua ad eādē partez aīe redūcūtur: quia sūt potētie vegetabilis aīe: sed rō imperare nō poterat nutritiue & augmētatiue: vt sine cibo hō nutriri & augeri possz. ergo nec gnatiue: vt delectatio actus eius cōueniēs remitteret. ¶ P. generatio que est p coitū cōplet per accessionē seminis: sed i cozporibus naturalibus deciso est iductiua cozruptōis. ergo cū corpus humanū i primo statu icozruptibile fozet talis gnatiōis modus ibi esse nō poterat. ¶ P. scōz philosophū i. iſ. de aialibus. Semē est supfluū alimēti: sed oīs supfluitas nutrimēti assumpti ozdinationi attestat que i primo statu esse nō poterat. ergo nec talis gnatiōis modus. ¶ P. alie superfluitates alimēti. vt egestiōes vzine: & huiusmōi vt videt i primo statu nō fuissent cuz turpitudinē quādaz habeāt que sine pena esse non potest. ergo cum eadē sit ratio de vno superfluo & de alys. videt q nec gnatio per seminis decisionē ibi fuisset. cū semē semp sit supfluum. vt dcm est.

Sz cōtra ē qō dicit Gen. pmo. mas. & fe. creauit eos: fz distinctio sexuū est ordinata i aialibus ad gnationē que est p coitum. ergo talis modus gnatiōis ibi fuisset. ¶ P. fm id qō cōmune est nō attendit aliquorū differētia: fz i vtute gnatiua homo cōuenit cū alys aialibus. ergo cū i aialibus pfectis quibus perfectior est homo: sit generatio per coitum: videtur q etiā hoibus talis modus generationis cōnaturalis sit.

Respondeo dicēdum q ad quālibet gnationem: opz duo cōcurrere. s. agens qō iducit formā & patiens qō offert materiā nec h̄ duo i idē reducūtur: cum nihil patiat vel moueat a seipso. in oibus.n. viuētibus perfectis i quibus est sexus distinctio femina se habet vt patiens: & materiam ministrans & mas se habet vt agens: & ad formam inducens: vt i. iſ. de aialibus dicitur. Vñ nō poterat compleri generatio humana nisi per coniunctiōem maris & femine: propter quod mulier in adiutoriuz viri facta dicitur. Bene. ii.

Ad primuz ergo dōz. q ad perfectiōez virginitatis duo pcurrūt. s. itegritas carnis cū itegritate mētis: quoruz alteruz. s. itegritas mentis honorabilius est reliquuz virginitati essentialius. dōm ergo q in oī concubitu soluitur virginitas quātū ad itegritatem carnis etiam in primo statu: sed integritatem mentis contingit solui dupliciter. vel quātū ad habituz: & sic soluitur p illicitū pcubitū q tollit habitū castitat. vl q̄tū ad actū & sic i statu p⁹ pctn soluit̄ ēt p cōcubitū mrimonialē: eo q pp vehemētiā delectatiōis rō in ipso actu absozbet. In pmo vero statu neutro mō integritas mentis soluta fuisset fz sola integritas carnis cui pponderasset fecūditas plis. ¶ Ad scōz dicēduz q quātitas alicuius pōt attēdi dupliciter vel absolute: vl fz pportiōez. dōz ergo q absolute loq̄ndo

maioz delectatio coitus fuisset in primo statu q̄ etiā modo fit: sed scōz proportionē ad rōnez fuisset multo minoz: qz ratio in suo actu fortiter persistēs delectatiōi penitus dñaretur: & ideo nō fuisset superabūdās vel feruens delectatio: sicut modo ē: qz fz pbus in scōo ethicoruz. abūdātia & defectus in opib⁹ būanis sumit̄ scōz proportionē vt aliqs cibus ē moderatus vni q ēt supfluus alteri. ¶ Ad 3ᵐ dicēduz q potētie aīe vegetabilis in actib⁹ ppzys nō obediūt rōni: vt in primo etbi. dicit̄: sed quidā actus sūt sensitiue partis vel motiue ozdinati ad actus vegetatiue: & isti actus subiacēt rōnis iperio. delectatio āt nō est p se ad generatiuā ptinēs: fz ad sensitiuā: qz scōz diffinitionē Platonis: delectatio ē gnatio sensibilis in nā. i. nāe conueniens.

¶ Ad quartū dōz q emissio seminis nō ē p decisionē alicuius qō fuerit i actu ps: qz sic cozrūpetur & nō b̄ret virtutē spēi. vt i. iſ. de aialibus dicit̄: fz est p quādā resolutionē cuiusdā būiditatis ppinquissime ad vltimā 2uersionē q̄ nō ē actu pars: fz potētia totū. vnde p hoc nihil cozpozis būani cozrūpebatur. ¶ Ad 5ᵐ dicēdū q sicut pbus dicit in. iſ. de aialibus. Semē est supfluuz quo idiget̄ qz supplet ō eo quod p actū nutritiue i substātia mēbroz cōuertit̄. vñ supfluuz dicit̄: & tamē idigetur eo ad gnationē: vñ tale supfluū iozdinatā cibi sūptionē nō ostēdit. tātuz enim hō ozdinate de cibo sumere poterat q̄tū necessariū erat ad actū nutritiue: augmētatiue & gnatiue. ¶ Ad 6ᵐ dicēduz q q̄dā supfluitates sūt q̄ attestant defectui nāe: vt putredines sudores: & huiusmōi. & tales supfluitates in pmo statu esse nō poterāt. q̄dā vero supfluitates nāe pfectionē ostendūt sicut semē & egestiones: & hoc que fz cursuz nālem fiūt: tanto melius quāto robustior nā fuerit: vnde etiā ad virtutē nālē reducūtur. s. expulsiuā: & tales supfluitates in primo statu fuissent: fz absq; oī feditate. ¶ Questio. II.

De inde queritur de qualitate natozuz. Et circa h̄ q̄runtur tria. Primo q̄les fuissent scōz cozpus. Secūdo quales fuissent fz itellz i cognitionē veritatis. Tertio quales fuissent scōm affectionem in amoze virtutis.

¶ Utr i statu inocētie boies babuissēt oēz pfectōez cozporis q̄ ad vtutē: & statura & sexū statim post natiuitatē. I.

AD primum sic pceditur. vr q boies in statu inocentie statiz nati oēz perfectionē cozporis babuissent: & quātū ad virtutē: & quātū ad staturā & quātū ad sexū. Sicut.n. pbus dicit i. i6. de aialibus. Mulier ē vir occasiōatus. illud autē occasionatuz dicit̄: qō nō est p se intentū: fz ex aliq̄ cozruptiōe vel defectu pueniens. Cū ergo in primo statu nullus defectus nālis opationis fuisset: videt q oēs nati fuissent in pfecto sexu. s. virili. ¶ P. agens pfectū iducit silitudinē suā in patiēte nisi sit defectus ex parte recipiētis: fz in gnatōe boiuz semē maris est agēs: & sanguis mulieris ē mā & patiēs: cuz ergo ex neutra pte in statu inocētie aligs ōfectus fuisset: vr q semp ples in silitudinē prīs pducta fuisset i sexu virili. ¶ P. magis distat lim⁹ terre ab būano cozpe: q̄ mā. a muliere āminstrata ad formationē cōceptus in nāli gnatiōe: fz primus hō de limo terre formatus stati in pfecta quātitate & vtute mēbroz pductus ē. ergo multo fozti⁹ filij q ex eo nascerent. ¶ P. Aug. dicit i lra: q infirmitas carnis q̄ est in pueris 2gruit infirmitati mētis: fz in statu inocētie nulla fuisset mētis infirmitas. ergo nec i tali infirmitate carnis pueri nati fozent. ¶ P. oium aialiū nobilissimus ē hō: fz quozūdā aialium filij nāliter statim nati officia mēbroz bñt. ergo defectus q in pueris nūc videt accidere: nō est naturalis: sed ex pctō iductus. ergo ante pctū nō fuisset.

Sed contra oīs virtus nālis multiplicata mā robora & fz debitā pportionē: qz in maiori quātitate maioz ē virtus. fz pueros oportebat paulos nasci ppter materni vteri necessitatē: vt in lra dr. ergo oportuit vt eoruz virtus motiua q̄ mālis ē iperfecta cēt. ¶ P. in pueris oz expectari tēpus ad gnandū quousq; 2pletur tēpus augmēti: quādiu. n. est augmētū in suo vigore: sicut in duobus pmis septēnys gnatiua opus suū nō bz: qz digestio 2pleta nō est vt semē debito mō maturari possit: tum etiā qz qō residuū est ab opere nutritiue cedit i vsuz augmētatiue: fz sicut gnatiue deseruiūt quedā mēbra ita & alis aīe viribus. ergo & p eandē rōnē nec alioz mēbroz vsū habuisset: ad quoruz actus exigitur aliquorum membroruz fortificatio & completio.

Respondeo dōm. q in hois vita ē q̄dā circulatio eo q̄ a defectu icipit in statū debite pfectiōis deueniēs ex quo itez i defectuz terminat̄: vñ & pncipiū hois q̄dā defectus 2sequunt̄ i pueritia: & filr finē in senectute. hō aūt an pctn & si vite termino carnisset: tn būisset vite pn̄m p natiuitatē: vñ hos defect⁹ q ozdinat̄ ad vite terminū: vt egritudies & ofect⁹ seniles n̄ būisset. ofect⁹ āt illos q pn̄m oziginis 2sequū nihil. pbiz eū būisse: vt magr i lra dic nec hō fuisz ei i pena: qz ex h̄ nullū incōmodū sentiret dīna. puidētia eū gubernāte. Quidā vero dñt alr initētes vbis Aug. q̄ i lra ponūt. Sz cū Aug. ō bis nihil asserat vt i lra dr. pbabili⁹ sustinebit illud qō nāt cursus babet vbi scripture auctoritas nō repugnat.

Ad primum ergo dōz. q quāuis mulier sit pter intentionē nāe particularis q̄ agit i h̄ semine itendēs plē adducere in pfectā silitudinē gnantis nō tn est pter itentiōez nāe vlis: sicut nec corruptio: qz sine femia nō posset eē gnatio: vt ppetuitas spēi saluaret. & iō ēt p diuinā puidētiā ad officiū gnatōis mulieres aliqs nasci oportebat & in eqli nūero cū viris vt vna vnius eēt.

¶ Ad 2ᵐ dōz. q gnatio mulieris ptingit. vt i. iſ. de aialibus dr ex hoc q semē viri nō pōt vincere sup māz mulieris: vt digerat ipsaz vltima digestiōe & iperfectū sexuz adducat. hō āt impōe cā pōt eē triplex. vna ē ex ofectu nālis pncipu agētis cū semie: qz calor ē diminut⁹ i semie pp ei⁹ indigestionē: vñ an tertiū septēniū: vt pbs dicit viri vt in pluribus feminas gnant: & talis cā nō multū fuisset in primo statu: qz tps in quo ē pfecta gnatio nō anticiparetur. Alia causa ē ex vtute imaginatiua quā sequūt̄ ēt virtutes cozporales: sic pz q̄ ad imaginatōez alicui⁹ terribilis totū cozp⁹ cōcutit̄ & tremet: & ita videm⁹ q filij frequēter nascūt̄ silles illis quos parētes imaginant̄ in actu 2ceptiōis: sicut ēt Piero. narrat de q̄dā muliere q̄ peperit filiū nigruz pp hoc q in tpe coitus vidit imaginē nigrā: & talis cā gnationis femine potuit eē i statu inocētie: vt filij nascerent̄ i h̄ vel in illo sexu fz volūtatē parētū: & pcipue pter magnā obediētiaz cozporis ad aīam in statu illo. Tertia cā est ex aliquo pncipio extrinseco: qz parua imutatio. vt pbs dicit in. iſ. de aialibus vl vēti vel tēporis vel bō sexus variationē facit. Unde dicit q expertū est apud pastores: q̄ si flat vētus septētrionalis concipiūt̄ mares: & si flat meridionalis 2cipiunt̄ femine pp abūdantiā humiditatis. Et etiā si in tēpore coitus aspiciāt ad partē septētrionalē vel meridionalē sequit̄ etiā dicta diuersitas: vt frequenter & talis causa potuit esse i statu illo. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q de limo terre cōp⁹ pmi hois formatū ē vtute dīna: cuius ē stati ad pfectū adducere cū voluerit: fz ppagatio filiozū fuisset p vtutē nāe: cui⁹ nō est subito opari. & iō p successiōes tēpoz in vltimū pfectiōis statū ples pducta fuisz. ¶ Ad 4ᵐ dicēdū q ifirmitas carnis nūc in pueris duo 2plectit̄. s. defectū vsus mēbroz: & hoc congruit nāli infirmitati mentis

inquãtum adhuc nõ peruenit ad vltimuz complementũ sciẽtie vel virtutis:quod etiã ĩ primo statu esse potuit:cõplectitur etiã quãdaz penaz in esurie ⁊ sitetu:⁊ talis ifirmitas cõgruit ifirmitati culpe. vnde neutruz horum ĩ primo statu fuisset. ſ. nec pena nec culpa. ¶ Ad quintuz dicẽduz ꝙ hoc est ex nobili complexiõe hoĩs ꝙ defectuz talem in pueritia pze quibusdaz aialibus patitur:quia eniz est mollis eõplexiõis:ideo mẽbza puerilia ex sui mollicie sunt in potẽtia ad silos actus exercẽdos ⁊ etiã ꝓpter humiditatẽ abundantẽ in pueritia:quod cõtingit in hoĩbus pze quibusdã aialibus:tum ex magnitudine cerebri quod homo maius pze alijs aialibus habet scõz proportionẽ sui corporis:tum etiã ꝓpter q̃litatẽ cõplexiõis a q̃ si in humidio rẽ recedatur ꝓpter ꝓplexionẽ etatis inueniet superabundans bũiditas que precipue ipedit motuz neruoꝝ. Unde aialia sicce cõplexiõis:vt capre nascũtur cum mẽbris ad motum habilibus.

¶ Utrum in statu inocentie pueri mox nati fuissent perfecti in cognitione. II.

AD secũdum sic ꝓcedit. videt ꝙ pueri mox nati perfecti in cognitiõe fuissent. Dis eniz virtus cuius actꝰ impedit ex iperfectõe corporis est virtus materialis:sed itellectus nõ ẽ actus corporis cuiusdaz. vt pbs dicit. ergo nãliter nõ ipeditur a suo actu ꝓpter defectuz corporis. ergo videt ꝙ in statu integritatis nature pueri perfectã cognitionẽ habuissent etiã si defectũ mẽbrorum paterent. ¶ Si dicat ꝙ itellectus ipedit per accidẽs ex ipedimẽto corporis iquãtuz indiget accipere a vtutibus corporalibus. ¶ Lõtra ꝙ superiores vires ab iferioribus accipiãt:videt esse peruersitas ordinis:sed in primo statu nulla deordinatio in ꝓtibus aie erat. ergo intellectus nõ accipiebat perfectionẽ suã ex viribus sensibilibus. ¶ Ꝑ. itellectus nõ indiget sensu nisi ad acquirẽdã sciẽtiaz:vnde qui priuat viru sciẽtiã de coloribus retinet quã per visuz accepit:ſz in primo statu habituz sciẽtie hõ habuisset ĩmediate ex diuina ifluẽtia ⁊ forte per ministeriuz angeloꝝ. ergo ad itelligẽduz ⁊ sciẽdũ in actu sensibus nõ indigebat:⁊ sic idẽ quod prius. ¶ Ꝑ. sensus puerorum in primo statu nõ fuissent iperfectiores q̃z mõ sint:ſz mõ pueri pfecte possũt videre ⁊ audire:⁊ sic de alijs. ergo ⁊ tũc:⁊ ita ꝓ defectuz sensibiliũ viriuz actus itellectus nõ ipeditur. ¶ Ꝑ. pfectionis cognitiõis scõz suã nãz alijs aialibus est hõ:ſz alia aialia mox nata hñt cognitiõez quarũdã reruz q̃ prosunt eis vel nocẽt. vnde agnus sequit mrez ⁊ fugit lupũ. ergo multo fortius hoc hõ scõz suã nãm hr̃e dz:⁊ ita videt ꝙ defectus cognitõis qui est ĩ pueris nõ est nãlis:sed ex pctõ iductus:⁊ ita videt ꝙ ante peccatũ perfectã cognitionem habuissent.

SZ cõtra vt dicit pbus. 7. phy. In quiescendo fit aia sciẽs ⁊ prudẽs:ſz ĩ pueritia nõ põt esse pfecta quies corporis ꝓp multos motus:⁊ ꝑcipue ꝓpter augmẽtuz. ergo nec pfectã cognitionẽ sm nãz habere potest. ¶ Ꝑ. ad hoc aia ifusa est corpori vt in ipso acgrat pfectionẽ sciẽtie ⁊ virtutis:ſz hoc nõ esset si per seipsaz scientiam pfectã haberet:quã per tẽporuz successionẽ i corpore acgreret. ergo nõ statim dum corpori ifunditur pfectã cognitionẽ hz:ſz experiẽto idiget ⁊ tẽpore itellectualis virtus. vt pbus ĩ scõo ethicoruz dicit.

Respondeo dicẽdo ꝙ sicut magister dicit in lr̃a: ops ꝙ positio de pfectiõe itellectꝰ cõsonet positioni de pfectiõe corporis. vñ cum posuerimus pueros in principio nõ habituros fuisse mẽbroruz vsum:oz ponere ꝙ nec vsum pfecte cognitiõis habuissent:qui autẽ mẽbroruz pfectiõz cõcedũt:pfectuz vsum rõnis etiaz cõcedere possũt. Inter alia. n. mẽbra corporis cerebrum bumidissimũ ẽ. Uñ si propter humiditatez etatis mẽbroruz alioꝝ officio pueri bñe nõ poterant multo minus plenum vsum imaginatiue virtutis:cuius organũ ẽ in añriori parte cerebri bñe poterãt. Abundãtia eniz bumiditatis cõfusionẽ quãdã fantasmatũ creat:sicut pz in ebrijs ex multo vapore ad caput ascendẽte. Fantasmata autẽ vt in tertio de aia dicit se habẽt ad itellectum:sicut colores ad visuz. vñ sicut ad cõfusionẽ colorũ sequit ideterminatio ⁊ cõfusio in actu virtutis visiue:ita ad cõfusiones fantasmatum sequit quedã cõfusio in actu virtutis itellectiue:⁊ ide est ꝙ pueri in principio cõfusam cognitionẽ habẽt vniuersaliũ quoꝛũdam ⁊ postmoduz per successiões tẽporis distincte vnũquodq̃ cognoscũt:vnde ĩ primo physicorum dicit:ꝙ pueri in principio appellãt omnez virum patrez posterius autẽ determinant vnũquodq̃.

Ad primum ergo dicẽduz ꝙ operatio itellectus nõ ipeditur ꝓpter defectum corporis ꝓ se:ſz per accidẽs. vt dictũ est. ſ. ex defectu viriuz a gbus itellectus accipit. ¶ Ad scõm dicẽdũ ꝙ pfectio intellectus possibilis ẽ per receptionẽ obiecti sui qõ est species intelligibilis in actu:sicut aũt in obiecto visus est aliqd q̃si materiale qõ accipit ex parte rei colorate:ſz cõplementũ formale visibile iquãtũ huiusmõi ẽ ex parte lucis q̃ facit visibile in potẽtia eẽ visibile in actu:ita etiã obiectũ itellectus quasi materialr amministrat vel offert a virtute imaginatiua:sed ĩ eẽ formali itelligibili cõplet ex lumine intellectus agẽtis:⁊ sm hanc formã hz ꝙ sit pfectio in actu itellectus possibilis:⁊ ita nõ sequit deordinatio ĩ partibus aie si intells possibilis perficiat ꝓ species a fantasmatibus acceptas inquãtũ illustrant lumine itells agentis que est potẽtia altioꝛ q̃z intellus possibilis. ¶ Ad 3ᵐ dicẽdũ. ꝙ cũ fantasma sit obz itells polis. vt dcm ẽ ſz statũ vie aia ad suũ actũ fantasmatibꝰ idiget:nõ soluz vt ab eis sciaz accipiat ſz motũ q ẽ a sensibꝰ ad aiaz:ſz ẽt vt habitũ cognitiõis quã hz circa spẽs fantasmatũ ponat ſz motũ q ẽ ab aia ad sensus vt sic ispiciat ĩ actu qõ ꝓ habitũ cognitionis tz in mẽte. Uñ etiã Dio. dicit in epistola ad Titũ: ꝙ illi qui itellectuales reuelatiões accipiũt:eas gbusdaz figuris circũponũt. vñ lesa imaginatõe ꝓ lesionẽ orgãi:vt ẽ in freneticis intellus impedit ab actuali consideratione etiã eoruz que prius scribat. ¶ Ad quartuz dicẽduz ꝙ exteriorum sensuuz actus in pueris distincti sunt:sed imaginatio cõfusa est propter cerebri bumiditatez excedẽtem:⁊ ita etiam oportet ꝙ operatio intellectus sit confusa: nõ eniz intellus ĩmediate ab exterioribus sensibus accipit:sed ab iterioribus. ¶ Ad quintũ dõz. ꝙ alia aialia nõ ꝑsequunt ꝓueniẽs ⁊ fugiũt nociuũ per rõnis debilitationẽ:ſz per nãle instinctum extimatiue virtutis:⁊ talis naturalis instinctus est ẽt in pueris. vñ ẽt mamillas accipiũt:⁊ alia eis cõueniẽtia etiã sine hoc ꝙ ab alijs doceãtur.

¶ Utr ĩ statu inocẽtie pueri nascerẽt ĩ gr̃a. III.

AD tertiuz sic ꝓcedit. vr̃ ꝙ in statu inocẽtie pueri in gr̃a nascerẽt: qz ſz ꝟsideratiões pbi fi ꝓpositi in ꝓposito ⁊ oppositũ in oppositio:ſz bõ corruptus ꝓ pctũ trãsmisit peccatũ in posteros. ergo ẽt ⁊ gratiam ⁊ iustitiã quã habuit ĩ posteros trãsmisisset. ¶ Ꝑ. bonũ est potentius q̃z malũ:qz malũ nõ agit nisi vtute boni. vt dicit Dio. 4. ca. de diuinis noibus. Si ergo malũ primi hois a deo fuit potẽs vt totũ bũanũ genꝰ iterficeret:multo amplius eius gr̃a totũ bũanũ genꝰ iustificasset. ¶ Ꝑ. adã si solũ sibi:ſz ẽt nob ẽmeruit:qz ꝓ vnũ hoies pctũ ⁊ mors in mũdũ intrauit. Ro. 5. Sed meritũ ⁊ demeritũ ab eadẽ potẽtia ꝓcedũt. ergo ⁊ ipe si ꝓstitisset oibꝰ mereri potuisset

⁊ ita omnes ꝓ eius meritũ ꝑmã gratiã consecuti fuissent. ¶ Ꝑ. impossibile est eẽ penam sine culpa:ſz pena peccati originalis ẽ carẽtia visionis diuine. ergo cum in statu innocentie hoies sine peccato originali nati fuissent habuissent meritum visionis diuine:ſz hoc non potest haberi nisi per gratiaz. ergo nati fuissent in iustitia gratuita. ¶ Ꝑ. homo ꝓ peccatuz necessitatez peccãdi incurrit. ergo si perstitisset iniustitia cõfirmatus fuisset. Sz sm Anselmum oportuit vt qualis ipse fuit tales etiam filios genuisset. ergo ⁊ oẽs iniustitia confirmati fuissent mox a natiuitate sua vt peccare non possent.

Sed contra illud qõ ifunditur imediate a deo:vt aia ratiõalis nõ trãsfunditur a parentibus:ſz gratia ẽ huiusmodi:vt ĩ primo libro probatũ ẽ di. .14. ergo gratiam vel iustitiam ĩ posteros nõ trãsfundisset. ¶ Ꝑ. Hugo ỏ sancto victore dicit ꝙ homo si perstitisset generasset filios sine peccato:sed tamẽ non necessario paterne beredes iustitie:⁊ ita videtur ꝙ iustitiam vl gratiam nõ transfundisset.

Respondeo dicẽdo. ꝙ sicut dicit pbus ĩ scõo de gñatione. In gñatione est q̃dam circulatio q̃ tamẽ nõ redit ĩ idẽ numero:ſz ad idẽ spẽ. homo enim gñat hoiem:nõ sortes sortẽ:⁊ ide ẽ ꝙ gñatum gñanti assimilatur i oibus illis q̃ ad naturam spẽi pertinẽt nisi adueniat impedimẽtuz. vt ĩ mõstris apparet:nõ aũt oportet ꝙ assimiletur ĩ proprietatibus q̃ cõsequũtur idiuiduũ ratiõe idiuidui ⁊ si aliquãdo cõtingat ꝙ ĩ aliquibus ꝓprietatibus etiaz psonalibus assimiletur filius patri:hoc tantum accidit ĩ accidẽtibus corporalibus:sicut ꝙ albus generat album:⁊ podagricus podagricum nõ autez ĩ perfectioibus aie gñat sibi simile scõz actuz:vt grãmaticus generat grãmaticum:ſz forte scõz aptitudinẽ tãtum:scõz ꝙ ex complexiõe corporis vnus ẽ babilioꝛ alio ad sciẽtiam vel doctrinam:vel virtutẽ. Sciẽdum ẽ ergo ꝙ duplex iustitia primo hoi poterat cõuenire:vna originalis que erat scõz debituz ordinẽ corporis sub aia ⁊ iferioruz viriuz sub superiori:⁊ supioris sub deo:⁊ hanc quidẽ iustitia ipsam naturã humanã ordinabat ĩ sui primordio ex diuino munere:⁊ ideo talẽ iustitiã ĩ filios trãsfundisset. Est etiaz alia iustitia gratuita q̃ actus meritorios elicit:⁊ ỏ hac ẽ duplex opinio. Quidaz eni dicũt ꝙ primus homo in nãlibus tãtum creatus ẽ ⁊ ñ ĩ gratuitis. ⁊ scõz hoc vr̃ ꝙ ad talẽ iustitiã requirebat q̃dam ꝑparatio ꝓ actus psonales:vñ scõz hoc talis gratia proprietas psonalis erat ex pte aie:⁊ ideo nullo modo trãsfusa fuisset nisi scõz aptitudinẽ tãtuz. Alij vero dicũt ꝙ hõ ĩ gratia creatus ẽ:⁊ scõz hoc videt ꝙ donũ gratuite iustitie ipsi bũane nature collatum sit:vñ cũ trãsfusiõe nature simul etiã ifusa fuisset gratia.

Ad primum ergo dõm. ꝙ peccatũ originale ẽ primo ⁊ ꝓ se pctũ nature:⁊ ꝓ posterius psone actuale autẽ ẽ proprie pctũ psone qõ ꝓ actum psonalẽ incurritur. Et iõ ficut pctũ originale trãsfundit ⁊ non pctũ actuale:ita etiaz iustitia originalis naturalis trãsfusa fuisset ⁊ forte nõ gratuita. ¶ Ad scõm dõz sicut ad primũ. ¶ Ad 3ᵐ dicẽdum ꝙ pctũ nõ transit ĩ posteros a primo parẽte per modum demeriti quasi ipse oibus mortez meruerit ⁊ ifectionẽ peccati:ſz per modum traductiõis cõsequẽtis traductionẽ nature. nõ. n. vnius psone actus toti nature mereri vl demereri põt nisi limites humane nature trãscendat:vt pz ĩ xpo qui ẽus ⁊ homo ẽ. vñ a christo nascimur filij gratie nõ ꝓ carnis traductionẽ:ſz ꝓ meritum actiõis. ab Ada vero nascimur filij ire ꝓ propagationẽ nõ ꝓ demeritum. ¶ Ad quartuz dicẽdũ ꝙ carẽtia visiõis diuine põt dupliꝛ intelligi vel negatiue:⁊ sic nõ ẽ pena:ſz defectus nãlis:cuilibet eniz nãe create ꝟuenit vt ex se nõ habeat vñ ĩ dei visiõez ascẽdere possit vel ꝓpatiue:⁊ sic ẽ pena scõz ꝙ ipoztat quãdã obnoxitatẽ ad nõ videndum deũ. ¶ Ad 5ᵐ dõm. ꝙ probabile vr̃ ꝙ si Adã ĩ prima institiõe pstitisset:nõduz statiz ꝟfirmatõez iustitie fuisset adeptus ſz quãdo ĩ spũalẽ vitã fuissz trãslatus simul imortalitatẽ accepisset ĩ corpore ⁊ iustitie cõfirmationẽ ĩ aĩa. Od ergo dicit:ꝙ qz tẽtationi succubuit peccãdi necessitatẽ icurrit: vez est de pctõ veniali qõ gr̃e nõ opponit:ſz cuidã accidẽti gr̃e. ſ. feruoꝛi:sed necessitatẽ peccãdi mortalr hõ etiaz ĩ pctõ existẽs nõ hz nisi peccare itelligat ĩ pctõ esse:sicut videre dr̃ br̃e visũ. Nõ. n. ꝙ in pctõ ẽ põt ꝓ se nõ esse ĩ pctõ:vt possit a pctõ ꝓ se sine gratie ifusiõe resurgere:nec tamẽ sequit si hõ posit peccatũ nõ potest in pctõ nõ eẽ:ꝙ ĩ gr̃a existens nõ possit in gratia nõ esse:qz homo ꝓ seipsum peccare põt sed nõ ꝓ se resurgere. Si tamẽ concedat ꝙ adã cõfirmatus fuisset statiz post victoriã tẽtationis:adhuc nõ sequitur ꝙ filios cõfirmatos ĩ iustitia genuisset:qz hoc seqbat actus psonales eius:⁊ ita erat pfectio ad psonaz pertinẽs quã nõ opz in filios propagari:sicut si adã donuz phie habuit vel miracula faciẽdi nõ opz ꝙ filij eius hoc habuissent. ¶ Ad aliam etiaz pz de plano solutio:qz nõ intelligit gr̃a in posteros ꝓpagari a parẽtibus quasi ꝓ virtutẽ seminalẽ gratiam filij cõsequerent:sed quia cum trãsfusione nature cui ex prouisiõe diuina gratia debebat simul gratia infusa fuisset sm vnaz opinionẽ. Alia etiã auctoritas inducta intelligit de iustitia gratuita ⁊ nõ de originali scõz vnam opinionem. Uel põt intelligi de operibus iustitie:quia si cum gratia nati fuissent poterant per lib. arb. a iustitia parentum deuiare.

¶ Expositio textus.

EXcipitur de honestate nuptiali hoc modo:vt. ſ. ꝙ sine nuptijs turpitudinẽ culpe ⁊ pene br̃et ꝓ hõestatẽ matrimonij turpitudine pene remanẽte turpitudo culpe tollat. Sz potuerũt ĩ paradiso eẽ nuptie honorabiles:qz in statu illo nuptie simplr vginitate bonorabiliores fuissent:eo ꝙ ĩ nllo integritate mẽtis lesa fecũditas carnis ĩ mrimonio sterilitati vginitatis ꝑualuisset. ¶ Ut qz deus nõdũ iusserat:vr̃ hoc eẽ falsuz:qz actũ mrimonialem ꝑceperat deus dicẽs. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊c. Sz qõ dicitur hic potest intelligi de speciali visione ad determinatũ tempus. ¶ Respõderi potest:ꝙ filios paruulos. In hac responsione magister vnum asserit. ſ. ꝙ oporteat pueros ĩ pncipio natiuitatis paruos quãtitate esse:ſz tria sub dubio relinquit quoꝛũ vnum est:si statim post natiuitatẽ in perfectam quãtitatem transformati fuissent:ſz hoc nõ potuit fieri operatione nature:sed solum diuino miraculo. Secundum est:an essent paruuli per aliquod tempus:ita ꝙ defectum quantitatis haberẽt:sed nõ virtutis quãtum ad mẽbroꝛum officiũ. Tertium si ĩ vtroq; ꝓ aliqõ tẽpus imperfecti fuissent. ſ. ⁊ quãtitate ⁊ virtute.

¶ De invidia dyaboli qua ad hominem tentandum accessit. ¶ Distin. XXI.

VIdens igit dyabolus hoiez ꝓ obedientie humilitatez posse ascendere. vnde ipse per superbiã corruerat:invidit ei. Et qui prius per superbiaz fuerat dyabolus. i. de deoꝛsuz lapsus:zelo invidie factus est satha. i. adversarius. Unde ⁊ mulierẽ tẽtauit:in q̃ minus q̃z in viro rationẽ vigere nouit:eius. n. malicia ad tentandum virtutẽ timida: bũanã naturam in ea parte vbi debilioꝛ videbatur aggressa est.

Ut si forte illic aliquatenus ꝓualeret: postmodū fiducialius ad alteram q̄ robustior erat pulsandā: vel potius subuertendā accederet. Primū igit̄ solitariā feminā explorauit vt in ea primū oēm sue tentationis vim experiretur.

¶ Quare in aliena forma venit.

SEd qz illi ꝑ violentiā nocere nō poterat: ad fraudē se conuertit: vt dolo bominē supplātaret quē virtute separare negret. Ne āt fraus illi⁹ nimis manifestaret: in sua spē nō venit: ne apte cognosceret: & ita repelleret. Iterū ne nimis occulta foret fraus illius q̄ caueri nō posset: & bō sil' videret iniuriaz pati si taliter circūueniri ꝓmitteret: cū deus vt ꝓcauere nō posset: i aliena qdez forma ꝓmissus ē venire dyabolus: sz in tali in qua eius malitia facile posset deꝑhendi. Ut igit̄ in ꝓpria forma nō veniret: volūtate sua factuz ē. Ut aūt forma sue malicie cōgruenti veniret: diuinitus factū est. Venit ergo ad boiez in serpēte q̄ forte si permitteret in colūbe specie venire maluisset: sz nō erat dignum vt spiritus malignus illā formam boi odiosaz faceret: in qua spūs sanctus appariturus erat. Nō ergo nisi ꝑ serpentē tētare ꝓmissus fuit dyabolus: vt ꝑ illō q̄ forte erat: astutiam tētantis aiaduertere femina qret. Dyabolus. n. ꝑ serpentē tētabat in quo loquebat. Jōcz serpēs dictus ē eē calidioz cūctis aiantibus terre. Quia vt ait Augu. mali angeli licz supbia delecti: nec tamē sunt excellētioꝛes oibus bestijs ꝓpter eminētiaz rōnis quā uis serpēs nō rōnali aia: sed spū dyabolico possit sapiētissimus dici. Non ergo mirū si dyabolus spū suo iplens serpentē: sicut nates iplebat sapientissimū reddiderat oium bestiarū: quē tamē ad tentandū non elegit dyabolus: sz per qō aial ꝓmissus fuit: tentauit. Unde Aug. sup Genesim. Nō est putandū q̄ dyabolus serpentē ꝑ quē tentaret elegerit: sz cū decipere cuperet nō potuit: nisi ꝑ qō aial posse ꝓmissus ē. Nocendi .n. voluntas ineſt cuiqz a se: sz potestas a deo. Sic āt loquebat dyabolus per serpentez ignorantē: sicut ꝑ inerguminos vel ꝑ phanaticos loquit̄. Serpēte. n. vult oꝛgano est vsus: mouēs nām eius ad exprimēdos sonos verboꝛuz & signa qbus suā monstraret voluntatē. Serpens ergo nec verba itelligebat: nec rōnalis ē fact⁹: calidissimus tamē dictus est ꝓpter astutiā dyaboli. Locutus est aūt sicut asina Balaā: sz boc dyabolicū: illud angelicū fuit. Boni. n. & mali angeli sil'r operātur. Hic queri solet q̄re mulier nō boꝛruit serpentem: Quia cū nouerit creatū eē: ēt officiuz loquēdi a deo accepisse putauit.

¶ De modo tentationis.

TEntatio autē boc mō facta est. Stās coraz femina hostis supbus: non audet in ꝟba ꝓsuasionis exire metuens deꝑhēdi. Sz sub interrogatiōe eā aggredit̄: vt ex responsiōe colligeret q̄liter in malitia ꝓcedere posset. Cur inqt ꝓcepit vobis deus vt nō comederetis ō oi ligno paradisi: Cui rñdit mulier. De fructu lignoꝝ que sūt in paradiso vescimur. De fructu vero ligni qō ē in medio paradisi: ꝓcepit nobis de⁹ ne comederem⁹: & ne tangeremus: ne forte moriamur. In quo ꝟbo dedit locū tentāti: cū dixit ne forte moriamur. Añ moꝛ dyabolus dixit ad mulierē. Nequaq̄ morietemini. Si. n. de⁹ q̄ in quocunq̄ die comederitis ex eo: aperient̄ oculi vestri: & eritis sicut dij: sciētes bonū & malū. Attende ordinē ac ꝓgressum būane pditiōis. Prio de⁹ dixerat: q̄cunq̄ die comederitis ex eo morte moriemini. Deide mulier dixit. Ne forte moriamur. Nouissime aūt serpens dixit. Nequaq̄ moriemini. Deus affirmauit. Mulier q̄si ambigēdo illud dixit. Dyabol⁹ negauit. Que igit̄ dubitauit ab affirmāte recessit: & negāti appꝛopinq̄uit.

¶ De versutia dyaboli: q̄ vt facilius ꝓsuaderet malū remouit & bonū i pollicito duplicauit.

DYabolus ad suā persuasionē plenit suffulciēdā. i. vt malū qō intēdebat libere ꝓsuaderet: & malū qō mulier timuit: negādo remouit & ꝓmissionē addidit: & vt eius ꝓsuasio citius reciperet̄ ꝓmissionez duplicauit. Unā nempe comestionē suadēs: duo in premio ꝓposuit: similitudinez dei scientiāq̄ boni & mali spōdens. Ubi tribus modis boiem tentauit. s. gula in ꝓsuasiōe cibi: cū dixit. In q̄cunq̄ die comederitis. Inani glia in ꝓmissiōe deitatis cū dixit. Eritis sicut dij. Auaritia i ꝓmissione scie: cū dixit. Sciētes bonū & malū. Gula est imoderata cibi auiditas. Uana gloria ē amoꝛ ꝓprie excellentie. Auaricia: imoderata habendi cupiditas: q̄ nō est tm̄ pecunie: sz & altitudinis & scie: cū supra modū sublimitas ambit̄.

¶ De duplici tentationis specie.

RUrsus sciendū est duas esse spēs tētationis interioꝛē. s. & exterioꝛē. Exterioꝛ tētatio ē quādo nobis extrinsecus malū visibil'r suggerit̄ verbo vl' signo aliquo: vt ille cui fit ad ꝟsensuz peccati declinet: & talis tētatio tm̄ fit ab aduersario. Inferioꝛ ꝟo tētatio est quādo inuisibil'r malum nobis intrinsecus suggerit̄. Et hec tentatio aliq̄n fit ab hoste: aliquando a carne. Nam & dyabolus inuisibiliter mala suggerit: & ex carnis corruptiōe suboꝛit̄ motus illicitus & titillatio prava. Ideoq̄ tentatio que est ex carne nō fit sine peccato. Que aūt est ab hoste nisi ei cōsentiatur nō habet peccatū ꝫ est materia exercende virtutis. Tentatio aūt carnis interioꝛ difficilius vincitur qz interius oppugnās: de nostro contra nos roborat̄. Homo igitur qui sola exteriori tētatione pulsatus cecidit: tāto graui⁹ plectēdus erat: quāto leuiori impulsu fuerat ꝓstratus. Et tamen quia aliquā licet modicā cadēdi occasionē habuerit: iccirco per dei gr̄am iuuari potuit ad veniā: vt qui per aliū ceciderat: ꝑ aliuz erigeret̄. Qui ḡ incitatoꝛē habuit ad malū: nō iniuste reparatoꝛē habuit ad bonū. Dyabolus vero qui sine alicuius tentatiōe peccauit: ꝑ aliuz vt surgeret iuuari nō debuit: nec ꝑ se potuit: & iō irremediabile peccatū eius extitit. Peccatū vero bois sicut per aliuz habuit initium ita per aliuz nō incongrue habuit remedium.

¶ Quare homo nō angelus sit redemptus.

PReterea angelica nā q̄n̄ non tota perierat: ꝫ ex parte perstiterat: nō ē redempta: humana vero tota perierat: & iō nec penitus perderetur: ex parte est redempta: vt inde ruine supplereť angelica. Añ Aug. in ench̄. Placuit vniuersitatis creatoꝛi & moderatoꝛi: vt q̄n̄ nō tota multitudo angeloꝝ deum deserendo perierat: ea que perierat in perpetua perditione remaneret. Que aūt cū deo illa deferente ꝓstiterat: de sua certissime cognita semper felicitate gauderet. At ꝟo creatura rōnalis que in hominibus erat: q̄n̄ peccatis atq̄ supplicijs tota pierat: ex pte reparari poterat. vñ angelice societati supplereť qō ruina illa minuerat. Ō eni ꝓmissuz ē scis q̄ erunt eq̄les angelis dei.

¶ Qō nō soli viro ꝓceptum fuit datum.

ILud etiā notādū est q̄ nō soli viro preceptū videt̄ eē datū: cū ipsa mlier testetur sibi etiā eē mandatū dicēs. Precepit nobis deus &c. Supra tamē legit̄. Ante factā mulierē: deuz dixisse viro. De ligno scie boni & mali ne comedas: nō dixit ne comedatis. Forte qz facturus erat mulierē: sic precepit vt per virū ad mulierē peruenire mandatū: qz mulier que subiecta viro fuit: nō nisi mediante viro diuinū debuit accipere ꝓceptuz. Añ ait apl's. Si quid voluerint discere mulieres domi viros suos interrogent. Si queritur quomodo loqui potuerunt vel loquētem itelligere: qui nō didicerāt iter loquentes crescendo vel magistrio. dicimus q̄ deus eos tales fecerat: qui possent loqui & discere ab alijs si essent.

¶ Diuisio textus.

POstquam determinauit magister ist̄i tutionez humane nāe. Dic determiat lapsuz ei⁹ ꝓ petrū. Et diuidit̄ i duas partes. In ꝓma determinat būane nāe lapsuz in ꝓmis parētibus q̄tuz ad actuale petrī ipōrū. In scōa determinat lapsuz humane nāe in posteris di. 30. ibi (In superioꝛib⁹ insinuatus est &c.) ·Prima in duas. In ꝓma determinat ꝓncipiū petri in ꝓmis parentibus. In scōa aūt ꝓncipiū quo cōtra petrū inuabat. circa me diū. 33. di. ibi. (Et quidē fm aiam rōnalis fuit bō.) ·Prima in tres. In ꝓma determinat tentatione hostis qui fuit ꝓncipiū petri exterius. In scōa iquirit qō fuit ꝓncipiū itrinsecuz 22. di. ibi. (Dic videt̄ diligēter inuestigādū.) Tertz inquirit de ꝓmissione dīna que fuit cā sine qua nō. 33. dist. ibi. (Ꝑqueri solet &c.) ·Prima in duas. In ꝓma determinat modū & ordinē tētationis. In 2ª ex mō tētatiōis cōcludit grauitatē culpe ibi. (·Porro sciēdū est duas eē spēs tētatiōis.) ¶ Circa ꝓmū tria facit. ·Primo oñdit motuū ad tentādū. Scōo tentatiōis ordinē ibi. (Uñ & mulierē tentauit.) Tertio tētationis formā ibi. (Tentatio aūt est.) ¶ Circa scōz duo facit. ·Primo oñdit q̄re per mulierē virū tentare voluit. Secundo q̄re mulierē ꝑ serpētē ibi. (Sz qz illi ꝑ violētiā &c.) ¶ Circa qō duo facit. ·Primo assignat dicti rōnē. Scōo remouet duas dubitatiōes: vnā ibi. (Jōcz serpens dict⁹ &c.) Alterā ibi. (Dic queri solet quare mlier.) ¶ Circa tertiuz tria facit. ·Primo ostēdit astutiaz tentātis inuestigādo cōditionē tētati. Scōo persuasionē sui ꝓpositi ibi. (Qz ad persuasionē suā &c.) (·Porro sciēdum est &c.) Dic ex ipsa tentatiōe ostēdit modū culpe. Et circa ꝟ tria facit. ·Primo distinguit tētatiōis modos: & quis eoꝝ sit grauioꝛ: qz ille qui est a carne. Scōo ostēdit q̄ ꝓncipiū Ade grauitatē quādaz hz: qz tm̄ exterioꝛi tentatiōe pulsatus cecidit: & tamē remissibile est: qz per aliuz tentatus fuit ibi. (Homo ḡ qui solo exterioꝛi.) Tertio remouet quasdā dubitatiōes ibi. (Illō ēt notādū &c.) ¶ Circa scōm duo facit. ·Primo ponit rōnē quā ꝓncipal'r itēdit q̄re peccatū hois sit remissibile: ex predictis deductā. Scōo adiungit quādā aliā ibi. (Ꝑ. angelica natura &c.) ¶ Circa tertiū duo facit fm duas qōnes q̄s mouet q̄ ꝑ se in lr̄a patēt. Scōa icipit ibi. (Et q̄rit̄ quomodo loqui potuit.)

¶ Questio I.

HIc ē duplex qō. ·Prima de tentatiōe in cōmuni. Secūda de tentatiōe ꝓmoꝝ parētū. ¶ Circa ꝓmū querūtur tria. ·Primo cuius sit tentare. Scōo vtruz oīs tētatio passiue accepta cū peccato sit. Tertio vtrū tētatio sit appetenda.

¶ Utrum deus tentet aliquē. I.

CIrca primum sic ꝓcedit. Uidetur q̄ dei nō sit tētare. Tētatio. n. est ad sumēdū exprimētū alicui⁹ qō nescit: sz de⁹ nihil ignorat. ḡ tētare sibi nō cōpetit. Itē videt̄ q̄ nec demoni. Intētio. n. demonis est ad fallēdū: sz tētatoꝛis inq̄tū hō nō est fallere: sz experiri. ḡ demonis ꝓpe offiñ nō ē tētare. Item videt̄ q̄ nec carni cōicat. Caro. n. cognitiōis ꝓticeps eē nō pōt: ꝫ & ci qō nō cognoscit nō ꝓuenit expiri vel tētare. ḡ nullus ꝓprie ad peccādū a carne tentat. Itē vī q̄ nec a mūdo. Nullus enī tētat eū quē abiectū reputat: qz tētatio de dubys fit: sz mūdus sctōs q̄si abiectos reputat. ḡ mundus non tentat eos.

¶ Ꝑ. ꝓma Thess. 3. dr̄. Ne forte tentauerit vos is q̄ tentat &c. solus dyabolus cuius offiñ ē tentare. ḡ videt̄ q̄ nec mū-

dus nec caro nec ēt deus tentat.

Sz contra ¶ Itē Jac.z.dr. Unusqsq; tētaf a ꝓcupiscētia sua.cōcupiscētia autē est pctn̄ qō in carne habitat. g̃ est aliqua tentatio a carne.

Rēspōdeo dōm q; ad perfectā rōnē tētationis tria cōcurrunt. ꝓmo vt p tētationē alicuius duby cognitio accipiaf. Scōo vt ℔ sit itentū ab eo q; tētat. Tertio vt ipsemet g̃ tērat cognitionē illius rei accipere velit. ⁊ fm būc modū inuenif tentatio in hoibus fz q; hō dominē tentat vt experimētū sumat scie vel alteri⁹ qō in ipo est. Alia vero dr tētatio in qua saluaf ouo ex his. s. manifestatio ignoti: ⁊ itentio eius: ⁊ ℔ modo tētare dr de⁹: vt pz in tētatiōe abrae. ꝓceptū enī de imolatiōe filij tentatio ei⁹ dr: qz p ℔ manifestabaf qualis eēt in obediētia ⁊ fide. Dāc ēt manifestationē deus itendebat: fz tertiū ꝓdictoꝝ huic tentationi defuit: nō enī ad ℔ tentauit deus abrāā vt fidei ei⁹ cognitionē acciperet: quā ꝑus sciebat: fz vt alys manifesta esset in exemplū. Alia vo tētatio est in qua saluaf vnus tm̄ dictoꝝ. s. manifestatio tentati: ⁊ sic dr caro tentare vel mūdus: qz in his cognoscif manifeste vtus vel ifirmitas mentis: sic in bello cognoscif vt⁹ milities: q̃uis hostes nō impugnent vt cognoscāt: fz vt vincant. vñ ipsa ipugnatio vtutis tentatio dr. ℔ aūt est vel a ꝑncipio itrinseco. s. ex corruptione carnis: ⁊ sic dr tentatio a carne. vl'a ꝑncipio extrinseco. ⁊ ℔ dupl'r: qz illud qō exterius est vl'ipugnat p modū obtri: ⁊ sic est tētatio a mūdo cui⁹ reb⁹ corda hoium alliciunf ad peccādū: vl'p modū agētis q trahit ad pctn̄ ꝑsuadēdo terrendo blandiēdo: ⁊ sic de alys: ⁊ sic dr esse tētatio ab hoste .s. dyabolo: ⁊ ab his qui sunt membra eius.

Ad primum g̃ dōz: q; deus nō tentat vt sibi aliqd ignotū manifestuz fiat: fz vt alys manifestef: vt dictū est. ¶ Ad scōm dōm: q; in tētatiōe demonis est duplex finis. Un⁹ vltim⁹. s. iducere ad pctn̄: ⁊ q̃tuz ad ℔ hz rōnē tētatiōis fm q; q̃libet ipugnatio dr tentatio. Alius est finis ꝓximus. s. expirl ad qō vitiū quisq; maxime ꝓnus est: vt ad illō ipugnādo trahat: ⁊ sic saluaf ibi rō tentatiōis q̃tū ad ꝑmū moduz. vñ Hugo de scō victore. diffiniēs dyaboli tentationē dicit sic. Tētare ē callide expiri: ⁊ ante violentā ipulsionē q̃si quibusdā blādis conatibus ꝑbare. ¶ Ad 3ᵐ ⁊ 4ᵐ pz solo p illud qō iam supra dictū est: qz nō saluaf ibi tētatio fm q; icludit oia tria ꝓdicta. ¶ Ad qntū dōm: q; solus dyabolus dr tentare: nō qz ipse sit semp imediatus tentator: fz qz ipse ꝑmo tētauit hoiem ex qua tētatiōe parata est alys tentātibus via. Uel al'r dōm q; dyabolus solus dr tētare: qz illi soli ⁊ mēbris eius cōuenit ipugnare virtutē cū itētione occidendi hoiez p pctn̄: ℔ autez caro nō itendit: fz delectabili cognito perfrui: vel quia ipse vtitur rebus mundi ⁊ carne: sicut instrumentis ad tentandum hominem.

¶ Utrū tentatio a dyabolo sit pctn̄. II.

A ℔ secundū sic ꝓcedit. Uideī q; tentatio q̃ ē ab hoste etiā sit peccatū. Potestas enī minoz nō pōt itentionē potestatis maiozis repellere: fz ptās demonis ē maioz q̃ ptās hoiz: vt dr Job.40. Nō est ptās sup terrā que ei. po. cō. g̃ cuz itētio demonis sit vt iducat hoies ad peccādū: vī q; hō semp qñ ab eo tentaf peccet. ¶ Ꝑ. cū violētia excusef pctn̄: vbi est maioz violētia ibi minus peccatuz: fz sic in lra dr grauioz tētatio q̃ ē a carne q̃ ab hoste. g̃ cū illa q̃ est a carne sit pctn̄ vt in lra dr multo amplius illa q̃ est ab hoste peccatū erit. ¶ Ꝑ. illud qō vitari non pōt non est in ptāte nra: sed q̃diu in hac moztali vita viuimus nō oīno tentationē carnis vitare possumus. g̃ nō est in ptāte nostra: ⁊ tamē peccatū est. g̃ ⁊ tētatio q̃ est ab hoste: q̃uis in ptāte nostra: nō sit peccatū erit: cū in idē illicituz tēdat. ¶ Ꝑ. dyabolus tentare nō pōt nisi aliquid in hoiez imprimēdo: fz cum ipse sit pater inigratis ⁊ mēdacy. Jo.8°. Ipse est mendax: ⁊ pater eius ipressuz ab eo nō pōt eē nisi peccatū. g̃ videf q; semp qñ tentat in hoiem peccatū imprimat. ¶ Ꝑ. motus vis cōcupiscibilis in illicituz tendēs tētatio carnis est que peccatū in lra dr: fz vis cōcupiscibilis cuz sit affixa ozgano cozporali: cogi pōt ⁊ imutari per imutationē ozgani. g̃ videf q; demon tētādo nos possit facere in nobis peccatū eē: ⁊ ita tentatio que est tm̄ ab hoste peccatū erit.

Cōtra vt dr Mat.4. Xps a dyabolo tētatus fuit: fz in eo loc⁹ peccati nō fuit. vñ ipse dicit Jo.14. Uenit ꝓceps mundi huius ⁊c. g̃ nō ois tentatio que est ab hoste peccatū est. ¶ Ꝑ. vt Augu. dicit: nullus peccat in eo qō vitare nō potest: fz hō nullo mō vitare pōt quin hostis eum tentet. g̃ tentatio que est ab hoste nō est peccatū.

Rēspōdeo dōm: q; peccatum vnius nō cōsistit in actu alterius: fz in actu ꝓprio. put dr Ezech.18°. Alia que peccauerit ipsa moriet. In tētatiōe aūt carnis ipse appetitus illicitus fm quez aliquis tētari dr est actus ei⁹ qui tentaf: nō enim sola caro cōcupiscit: fz cōiunctū: ⁊ iō talis tētatio ē pctn̄ in eo q; tentaf. tentatio aūt que est a mūdo vel ab hoste est a ꝑncipio extrinseco. vñ act⁹ nō pertinet ad tētatū: fz passio tm̄. ⁊ ꝓpter ℔ nō est pctn̄ in tali tentatione nisi per delectationē cōsensus: qz tunc tentatus incipit cooperari tentanti.

Ad primuz g̃ dōm: q; q̃uis ptās demōis sit simpl'r maioz q̃ potestas hoiis: tm̄ q̃tuz ad aliquid nō est maioz. s. q̃tū ad actus li.ar. qui cogi nō possunt: qz hoc actū ipse hō dīs est: ⁊ nō demon: ⁊ iō pōt hō tētationi eius resistere. ¶ Ad 2ᵐ dōz: q; tētatio carnis p tanto dr eē granioz: qz est ipsi tētato ꝓximioz fz q; p eaz quodāmō in diuersa desideria diuidit iteriozis ⁊ exteriozis hoīs: nec tm̄ est ibi violētia absoluta: qz iterioz hō nō cogit seq motū exteriozis hoīs. vñ adhuc remanet rō pcti: ⁊ magis q̃ in tētatiōe hostis fz q; ipm desideriū est act⁹ ipsi⁹ tētati: ⁊ quodāmodo in ptāte eius. ¶ Ad 3ᵐ dōm: q; q̃uis hō nō possit vitare pctn̄ tētationē carnis: ita q; nullā hēat p̄t tm̄ vitare hāc vel illā singulariter: ⁊ ita quodāmō ē in ptāte ei⁹: fz tētatio q̃ est ab hoste nullo mō. ¶ Ad 4ᵐ dōm: q; demon potestatē hz ipremēdi in imaginationē vel repn̄tādo aliq̃ sensibilia exteri⁹ vel ēt turbādo imaginē interius: ⁊ quō hoc sit supra in tractatu de angelis dictum ē. ⁊ iō fm q; hoc modo ipzimit in nos tētare dr. ℔ aūt ipressio ad ℔ nō hz rōnē pcti. cū nō sit in appetitu: fz i apprehēsiōe tātū: fz ē tēdēs in peccatū q̃tū est de rōne tērantis. ¶ Ad 5ᵐ dōz q; motꝰ vis cōcupiscibilis pōt dupl'r ifurgere. vel ex q̃litate ozgani: sic calefacto cozpe ifurgit motꝰ libidinis sine aliq̃ imagine: ⁊ ille motꝰ ē pure nālis nec rōnē pcti hns: ⁊ ad hoc pōt vt⁹ demonis ex ptāte sue nāe q̃ in trāsmutatiōez cozpaliū p̄t nisi vtute dina cohibeaf. Ali⁹ motꝰ ꝓcupiscibilis ē q; ifurgit ex apphēsiōe delectabilis: ⁊ ex pte illa appetit⁹ cōcupiscibilis hz quādā libertatē: ad min⁹ i hoiē: fz q; pōt obedire iperio rōnis. ꝓhibētis: ⁊ sic in ꝓcupiscibili pōt eē peccatū: fz hunc motū dyabolus extozquere nō pōt.

¶ Utruz tentatio sit appetēda. III.

A ℔ tertiuz sic ꝓcedit. Uideī q; tentatio sit appetēda. ꝓmo per hoc qō dr Ja.ꝑ. Oē gaudiū exi. ⁊c. fz illō ō quo gaudēdū ē q̃n̄ br ē appetēdū cū nō br. ergo tentatio ē appetēda. ¶ Ꝑ. illō in q̃ manifestaf bonū aliquⁱ ē appetēdū: fz vt⁹ mētis in tentatiōib⁹ ostēdit: ⁊ ibi quodāmō reflozet. ergo idē qō pus. ¶ Ꝑ. illud qō ē mā ⁊ ozganū vtutis ē appetēdū: fz sic dīc Aug. tētatio cui nō cōsentit: ē mā exercēde vtutis. ergo est appetēda. ¶ Ꝑ. illud

sine quo nō pōt pueniri ad regnū ē studio appetēdū: fz tentatio ē hoc: qz nō cozonabit nisi g legittime certauerit. scde Thi.2°. Certame aūt spuale sine tētatiōe nō ē. g̃ tētatio est appetēda. ¶ Ꝑ. vt scribit. 2° Cor.12. Paulus petiuit stimulū carnis a se remoueri p quē carnis tētatio itellr: fz ibi dīc glosa q; ipse hoc petēs nesciuit qd peteret. g̃ videf q; nō est desiderandū extra tentationē eē.

Sed contra. Illud qō debemus ozare debem⁹ desiderare: fz dns Matth.6. docet nos ozare dicēs. Et ne nos inducas in tētationē. g̃ debem⁹ desiderare tētatiōes a nobis remoueri. ¶ Ꝑ. sic voluntas nra dz dine volūtati eē cōformis: ita a voluntate hostis dz esse discordās: fz hostis vult ⁊ petit nos tētare: vt dr Luce.22. Ecce sathan expetiuit vos ⁊c. g̃ tētatiōez velle nō debem⁹.

Rēspōdeo dōz: q; cū bonū sit obz volūtatis ⁊ desidery eo mō aliqd est adamādū quo ē bonū. Inter bona aūt inuenif aliqd qō est bonū simpl'r: et p se: sic bona honesta q̃ tāq̃ fines appetuntur sui gra: ⁊ si in aliud ducāt: qz in oībus honestis vtilitas honestati coincidit nisi in vltimo: qō est finis finiū: qō pp se tm̄ appetendū est. aliqd tm̄ est qō in se bonitatē hz: nō tm̄ appetit: si absolute cōsideref: fz ex ordine ad finē bonitatē quādā sortit que vtilitas noīatur. ⁊ hec sunt tm̄ pp aliud appetēda vt sectio mēbri pp sanitatē ⁊ hz. Sz sciēdū q; ad finē aliquē consequēdū ꝓtingit aliqd dupl'r ordinari p se. s. ⁊ p accidens. p se dico q; q̃tū ē in se: in finē debitū ductiuū é. p accns aūt qō q̃tū in se ef in aliud duceret: fz ex cōcursu alteri⁹ cause ducit ad finē ipm: sic q; comedit venenū: vt moziat: ⁊ cōtingit ex ℔ sanitas. Cū g̃ cā p accns nō sit ꝓportionata ad effectū fz solū cā p se ex ordine ad finē q; est p accidēs nō erit dom aliqd bonū vel appetibile simpl'r acceptū: fz solū cōcurrentibus oībus q̃ ad hūc effectū determināt. Dico g; q; tētatio p se ordinata est ad hoc ꝓditionē: ad saluté vo nō ordinaf nisi p accns. s. ex ℔ q; vincit per auxiliū gre dine: ⁊ iō tētari simpl'r nō est appetēdū: fz tētari ⁊ vincere sil'r acceptū appetendū est: fz qz ꝓp nrām fragilitatē victoria nimis dubia ē: iō securius fugitur q̃ queratur.

Ad primum g̃ dōm: q; btūs Jaco. logtur de tentatiōe tribulationū ad quarū patiētiā hortaf: vt iter eas equanimitatē ⁊ gaudiū mētis seruēt: nō .n. al'r eas vincere pñt nisi p patiētiā. vñ ipm gaudiū victoria q̃dā ē. qō q̃dē est nō de tētatiōib⁹ fm se: fz de patiētia q̃ tētationē vincit. ¶ Ad 2ᵐ dōz: q; in tētatiōib⁹ non relucet bonū hoīs nisi ꝑsupposito quodaz alio. s. eaz victoria cū q̃ appetēde sunt. ¶ Ad 3ᵐ dōz: q; nō sunt mā vtutis tāq̃ p se ad vtutē ordinate: fz p accidēs tm̄. ¶ Ad 4ᵐ dōz: q; tentatiōes nō sunt necie vt pueniaf ad regnū: nisi necitate cōditionata: sic. s. vt si tētatiōes aduenient nō veniaf ad regnū nisi vincanf: fz tētatiōes aduenire nō ē necitaz absolute nisi fz corruptionē stat⁹ pñtis ex q̃ segf pugna carnis aduersus spm̄ q̃ tētatio dr. ¶ Ad 5ᵐ dōz: q; Paulus petēs a se stimulū carnis remoueri recte petyt hīta ꝓsideratiōe ipsi⁹ finis absolute: fz qz ꝓsiderato euētu pugne in q̃ victoz futurus erat remotio stimuli nō sibi expediebat: g tm̄ euētus sibi certus nō erat: p tāto dr nescisse quid peteret. vñ certificatus de victoria vbo dñi dicentis: sufficit tibi gratia mea: (patiēter stimulum sustinuit. ¶ Qō. II.

Einde q̃ritur spāl'r ō tētatiōe ꝓmoꝝ parētū. Et circa ℔ q̃rit̄ .3. ꝓmo de pgressu tētatiōis. 2° ō q̃titate pcti tētatione seq̃ntis. 3° vtrꝫ adā potuerit peccare venial'r añq̃ moztal'r.

¶ Utrꝫ dyabol⁹ ex iuidia ⁊ i forma ꝑfēt tērauerit euā. I.

A ꝓmuz sic ꝓcedit. Uidetur nō fuisse talis tētatiōis pgressus q̃lis in lra describit. Inuidia enī respcū supioris ē. vñ dr Job.5. Parulū occidit iuidia: fz Adā nō erat

Universidad de Deusto

penam peccati ꝑ cõsecutum est: vt bõ qui dyabolo se sponte subiecit: violẽtius ab eo impugneꝝ. ¶ Ad qntũ dõm: qꝺ ꝼm pbm in 3° ⁊ in 7° ethic. omnis malus quodãmodo ignorans est. oꝛ enĩ qꝺ existimatio rõnis in peccãte coꝛrumpaꝝ qui malũ ꝓ bono eligit. Hoc aũt cõtingit dupliꝛ. vel in vli. vel in particulari rectã aũt extimationẽ in particulari coꝛrumpit delectatio: vt pbs in 6° ethic. dicit. ⁊ etiã alie passiones que tũc ineẽ homini nõ poterãt ꝓter regulã rõnis: ⁊ iõ opoꝛtuit vt in vli extimatio coꝛrumpereꝝ: ⁊ iõ ꝓceptum ad memoriã reduxit tentatoꝛ: vt extimationẽ rectã falsis suasionibus coꝛrumperet: ⁊ sic ad peccãdũ inclinaret. ¶ Uel dõm: vt dicit Aug. ii°. super Geñ. Jõ ꝑus iterrogauit serpẽs ⁊ respõdet ꝑ mulier: vt ꝓuaricatiõe esset inexcusabilis: nec vllo modo dici posset illud qꝺ ꝓceperat deus oblitã fuisse mulieꝛẽ: q̃q̃ ⁊ obliuio ꝓcepti maxime vnius ⁊ tã neciy ad maximã culpã damnabilis negligẽtie ptineret. veꝝ tamẽ euidẽtioꝛ eius transgressio est cũ memorie retineꝛ: ⁊ tanq̃ in illo deus assistens ꝓsensq̃ cõtenitur.

¶ Utrũ pctñ ade fuerit grauiꝰ oĩbꝰ alys pctis. II.

B secundũ sic ꝓcedit. Uideꝝ qꝺ peccatũ ade grauiꝰ fuerit oĩbus alys pctis: qꝛ sic dicit Augu. in libꝰ de ciui. dei. Magna ẽ enĩ in peccãdo inigtas: cui tãta est in nõ peccãdo facultas: ſz Adam facilиꝰ potuit vitare pctñ q̃ aliqs sequẽtiũ. q̃ ipse grauius peccauit. ¶ P. Aug. dicit qꝺ ex hoc aliqd est malũ: qꝛ admisit bonus: ſz pctñ ꝑmi hois plus de bono ademit: totã naturã humanã coꝛrumpẽs: q̃ aliquod pctoꝝ seqntiũ. q̃ peius alys fuit. ¶ P. maioꝛi culpe maioꝛ pena debeꝝ: ſz pctñ ade grauissime punitũ fuit a deo: qꝛ ad oẽs posteros eius pena extendit. q̃ grauius alys fuit. ¶ P. videꝝ qꝺ ẽt irremissibile fuerit: qꝛ bonũ gratie excedit bonũ nature: angelus aũt ꝑ peccatũ a statu nãliũ tñ cecidit ꝼm opinionẽ illoꝝ qui dicunt eos in nãlibus tñ creatos: homo aũt etiã a statu gratie cecidit. Lũ q̃ tantũ casus sit grauioꝛ q̃tũ gradus sit altioꝛ: videtur qꝺ irremissibiliꝰ fuerit peccatũ ade q̃ etiã demonis. ¶ P. bonũ est potius q̃ malũ: ſz adam ꝑ peccatuz totã naturã humanã coꝛrupit: qꝛ in eo originaliꝛ erat. si q̃ penitere potuisseꝝ: ⁊ sic remediũ peccati sui bñe videꝝ qꝺ totaz nãm humana reintegrare potuisseꝝ: quod falsuz est: qꝛ bꝰ solus filius dei potuit. ergo idem quod ꝑus.

Cõtra Illud qõ bz plures rõnes mali: mq̃gis est malũ: ſz adam peccauit faciẽdo illud qõ erat malũ solum: qꝛ ꝓbibitũ: multi aũt peccãt faciẽdo illud qõ est ytro q̃ modo malũ ⁊ ꝼm se: ⁊ qꝛ ꝓbibitũ. q̃ videꝝ qꝺ multoꝝ peccata grauiora sint peccato ade. ¶ P. peccatũ qõ est ex certa malitia grauius est pctõ quod est ꝑ ignoãtiã: ſz peccatũ ꝑmũ hois fuit quodã modo per ignoꝛantiam: vt infra patebit. ergo videtur qꝺ eo mlta grauiora sint: que ex certa malitia generantur.

Reſpõdeo dõm: qꝺ in peccato possunt multa cõsiderari: ex q̃bus peccatũ grauitatẽ trahere potest: ⁊ contingit qꝺ illud peccatum quod ꝼm vnuz est grauius ꝼm aliud leuius inueniatur: illud tamẽ simpliꝛ grauiꝰ considerandum est: quod ꝼm plura ⁊ potentioza grauius inuenitur: ⁊ precipue ꝼm spẽm peccati: qꝛ q̃tas consequens spẽm peccati est pctõ essentialioꝛ q̃ que circunstãtias peccati sequtur. Scõm bꝰ q̃ dõm qꝺ peccatuz ade q̃tum ad hoc grauius alys fuit qꝺ minoꝛi tentatiõe pulsatus cecidit: ⁊ qꝺ facilius resistere potuisseꝝ: ſz q̃tum ad spẽm peccati: ⁊ q̃tũ ad alias circunstãtias: que peccatuz magis exaggerãt: multa grauiora pctã sunt secuta.

Et per hoc patet rñsio ad ꝑmuz. ¶ Ad secundum dõm: qꝺ hoc fuit per accidẽs qꝺ maioꝛez lesionẽ intulit: ex hoc qꝺ ſ. naturã itegrã inuenit. vñ nõ seq-

tur qꝺ grauius ceteris fuerit: qꝛ hoc idẽ etiaz sequẽtia peccata fecissent si talem naturam inuenissent. ficut ⁊ ꝼm peccatũ mortale gr̃am non ꝓtinat: qꝛ eam nõ inuenit: sed ꝑuaret si ꝑueniret. ¶ Ad 3m dõm: qꝺ pena peccati ade dupliꝛ dicit. vna q̃ debeꝝ sibi inq̃tũ est quoddã singulare peccatũ ⁊ ꝓsonale: ⁊ sic multis alys pctis grauioꝛ pena debita fuit. Alia q̃ debeꝝ sibi idirecte rõne ifectionis originalis pctĩ ex ipso create: ⁊ sic maxima pena ipm ꝓmũ peccatũ secuta est: ſz grauitas huius pene non commensuraꝝ quantitati ꝑmi pcti: vt fuit qõdã ꝓsonale peccatuz: ſz ꝼm qꝺ coꝛrũpit nãm. ¶ Ad quartũ dõz: q̃uis gratia excedat nãm: tñ qꝛ potẽtia nãlis est q̃ subam actus administraꝝ: q ex gr̃a infoꝛmaꝝ: iõ defectus nãlis boni magis excusat pcti actuz q̃ etiã carentia gr̃e. gr̃a enim nõ eleuat boiem: vt statim eliciat actũ itellectus deiformis qõ tamẽ angelus ex nãtz: ⁊ iõ magis facit ad irremissibilitatẽ pcti supioꝛitas nature q̃ excessus gr̃e. Lã tñ quare peccatum angeli est irremissibile ⁊ nõ peccatũ hois. supra: in tractatu de angelis dicta ẽ. ¶ Ad 5m dicendũ qꝺ sicut homo ꝑ se gr̃am amittere põt: nec tamẽ ꝑ se põt gr̃am recuperare: qꝛ gr̃a virtutẽ nature excedit: ita etiã homo potuit itegritatẽ inocẽtie amittere q̃ cõditionẽ nature excedebat: vt dictũ ẽ: nec tamẽ potuit eaz recuperare nisi ille qui supra naturã erat: nã gr̃a que postmodũ ade redita credit nõ nisi ad actus ꝓsonales se extẽdebat. vñ nãz in illud qõ supra se est eleuare non poterat. ſ. in originalẽiu stitiam ⁊ impassibilitatẽ que supra conditionẽ ꝓncipioꝛuz nature humane erat.

¶ Utrum adam in statu inocentie potuerit peccare venialiter. III.

A tertiuz sic ꝓcedit. Uideꝝ qꝺ Adaz in ꝓmo statu venialiter peccare potuit. dispositio enim ꝓcedit ꝓfectionẽ: ſz venialе est dispositio ad mortale. q̃ videtur qꝺ ꝑus venialr q̃ mortalr peccauerit. ¶ P. lib. ar. se bz ad opposita: ⁊ ꝓcipue si cõfirmatum nõ sit: ſz li. ar. hois in ꝓmo statu cõfirmatũ nõ erat. q̃ sic poterat nõ peccare venialr. ita etiã poterat peccare venialiter. ¶ P. quicũq̃ põt id qõ plus ẽ potest illud qõ minus est: ſz plus est peccare mortalr q̃ venialr. cum q̃ potuit peccare mortalr potuit peccare venialiter. ¶ P. mortale peccatum magis repugnat rectitudini ⁊ gratie q̃ peccatũ venиale: ſz rectitudo inocentie nõ impediebat qn mortalr peccare posset. q̃ multo minus impediebat quinetiam venialr peccaret. ¶ P. impossibile ẽ qꝺ aliquis credat vel extimet illud de cuius cõtrario certus est: ſz adam vt dicit Augu. credidit peccatũ qõ ipse cõmitteret veniale eẽ. q̃ ipse nesciebat se nõ posse venialr peccare: ſz si nõ potuisset sciuisset se nõ posse: qꝛ bꝰ nobilitatis in eo erat: ⁊ iconueniẽs ẽ nos bñe nobilissimos habitus ⁊ nos lateant vt philosophus dicit in scõo posterioꝛ. ergo adam venialr peccare potuit. ¶ Si dicatur qꝺ nõ potuit peccare venialiter: qꝛ nõ poterant inferioꝛes vires auerti nisi ꝑus ratio superioꝛ auerteretur. ¶ Cõtra in rõne supioꝛi nõ tãtũ ẽ peccatuz mortale: ſz ẽt veniale. ergo potuisseꝝ deordinatio aliqua in supioꝛi rõne fuisse ꝑ veniale pctñ sicut ⁊ quãdo aliquis aliquẽ motum ifidelitatis sentit.

Sz contra peccatuz veniale in nobis causatur ex ꝓnirate ad peccandum: ⁊ ex quadam ipulsione carnis coꝛrupte: ſz boc totum ꝑ pctñ secutum est. ergo videtur qꝺ ante mortale peccatum veniale peccatuz eẽ non potuit. ¶ P. paruum motiuũ nõ cõmouet magnã virtutẽ: ſz veniale pctñ puũ bz motiuũ i q̃ appetitꝰ nõ vt in fine gesc̃it. ergo cuz ỹtus bũana in ꝓmo statu eẽt foꝛtissima vr̃ qꝺ ꝑ veniale pctñ cõmoueri nõ poterat.

Reſpondeo dõm: qꝺ sicut supra dictũ est talis erat ꝓmi status rectitudo vt supioꝛ ps ra-

tionis deo subyceretur cui subycerenꝝ iferioꝛes vires qbꝰ subycereꝝ corpus: ita qꝺ ꝓma subiectio erat cã scõe: ⁊ sic deinceps. manẽte aũt causa manet effectus. vñ sic q̃diu bõ erat subditus deo nihil in coꝛpis ptibus ꝓtingere poterat ꝑiuum aie: ita etiã nihil in viribus aie ꝓtingere poterat: qõ supioꝛ rõ nõ ordinaret in deũ: qõ aũt in deũ recte ordinatũ est veniale pctñ no ẽ: ⁊ ita veniale pctñ in ꝓmo statu ꝓtingere nõ poterat: sic nec moꝛs: nisi pꝰ ordo mẽtis ad deũ tolleretur: quod sine pctõ mortali fieri non potuit.

Ad ꝓmum q̃ dõm: qꝺ duplex ẽ dispositio. q̃dã est que necessaria est ad eẽ eiꝰ ad qõ disponit: ⁊ ꝑ semp ꝓcedit illud ad qõ disponit: sic calor foꝛmã ignis. q̃daz vo dispositio ordinatur ad facilitatẽ eius ad qõ disponit qõ qdẽ sine ea eẽ põt: ſz nõ ita de facili: sic q̃ ligna pfundunt oleo vt inflãmenꝝ citiꝰ: ⁊ sic veniale pctñ est dispositio ad moꝛtale. ¶ Ad 2m dõm: qꝺ Adã in ꝓmo statu habebat li. ar. ad peccãdũ venialr: ſz ꝑ nõ poterat in actũ exire nisi ꝑus peccaret mortalr: ⁊ rõ huius dicta est. vel põt dici qꝺ comparãdo li. ar. ad obm suũ cõfirmatũ nõ erat: ſz cõparãdo vnũ ordinẽ ad aliuz habebat quãdã ꝓfirmationẽ: vt. ſ. inferioꝛ ordo supioꝛi inviolabiliꝛ sequereꝝ. ¶ Ad 3m dõz qꝺ differt in potẽtijs actiuis ⁊ passiuis: qꝛ in potẽtijs actiuis qõ põt in plus etiaz in minus põt: vt q̃ põt ferre. 100. lib. põt etiã ferre. 10. In potẽtijs aũt passiuis ẽ ecõuerso: q̃ eniz põt pati a paruo põt etiaz pati a maioꝛi: vt si aliqs põt vinci ab vno põt etiã vinci a duobus: ſz nõ cõuertiꝝ: ⁊ talis potẽtia ẽ potẽtia peccãdi. qui enĩ peccat a pctõ sui cõcupiscẽtia vincitur. ¶ Ad 4m dõz qꝺ rectitudo oꝛiginalis iusticie in tantũ repugnabat culpe mortali: vt simul cũ ea eẽ non posset: tñ culpa mortalis q̃ ei opposita erat ipsam ꝑuare poterat. Uenialis aũt culpa nec ꝑuare iusticiã oꝛiginalẽ poterat: cuius ꝓncipiũ erat in ordine supioꝛis ptis in deum a quo veniale pctñ nõ sepaꝛat: nec simꝫ poterat cũ ea eẽ ꝓpter ordinẽ inferioꝛ sub supioꝛi. ¶ Ad 5m dõm: qꝺ Adã ⁊si peccare nõ posset venialr: tñ poterat de boc certus nõ eẽ. qꝺ eni habitꝰ no bilissimi nos nõ lateãt itelligiꝛ ex habitibus cognitiue partis: de q̃ꝝ pfectõe certitudo ẽ. nõ ãt de hitibꝰ affectiue: q latent vt in charitate pater. Et pretereа si sciuisset in vli poterat in ꝑticulari nõ cõsiderare. Uel melius dõm qꝺ veniale dr̃ tripliꝛ. ſ. veniale ex genere vt vbũ ociosuz. veniale ex causa: vt qõ ex infirmitate vl ignoãtia geriꝛ: qõ excusabilitatẽ quãdã bz: ⁊ est veniale ex euẽtu: sic culpã ꝓcedẽtẽ mortalẽ cõfessio sequẽs venialẽ facit: vt Ambro. dicit: qꝛ relinquiꝝ reatus temporalis pene. cum q̃ Aug. dicit qꝺ credidit pctñ eẽ veniale: itelligiꝝ veniale ex cã: qõ quãdoq̃ etiã mortale est simpliꝛ. ¶ Ad 6m dõm: qꝺ sic in ꝓte itellectiua speculatiua suꝑema pars est q̃ ꝓncipus ꝑ se notis ibereꝝ: ita in rõne practica suꝑema ps ẽ q̃ finis adheret: qꝛ finis i opabilibꝰ est sic ꝓncipiũ ꝑmũ idemõstrabile in speculatiuis: vt in 6° ⁊ 7° ethic. pbs dicit. ⁊ hec pars nõ põt de ordinata eẽ nisi per peccatũ mortale: qõ finẽ ꝛiũ ponit. ab ordine aũt bui° partis totus ordo oꝛiginalis iusticie depẽdebat: ⁊ ideo nisi ꝑus mortalr peccasset nulla iordinatio in eo eẽ potuisset.

¶ Expositio textus.

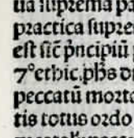

Dyabolus ꝑ serpentem tentabat in quo loquebaꝝ. Modus in quo angeli boni vel mali in assumptis coꝛpibus log pñt. .ğ. d. 8. tact° ẽ. (Serpẽs dict° ẽ eẽ callidioꝛ ⁊c.) Uñ hoc eẽ falsuz: qꝛ qõcũq̃ alꝫ dyabolus assum ꝑsset eãdẽ calliditatez habuisset: si ꝓꝑa calliditate astut° nõ erat: vt ipse subdit. ¶ Sed dõz: q̃ in his que visibliꝛ gerebãtur ea q̃ nõ videnꝝ itelligi poterãt. serpẽs aũt: ⁊ si astutiam ad nocẽdũ homini ꝑsualiꝛ ex se non bñe: bz tamẽ astutiam ad nocẽdũ sibi coꝛporaliꝛ. vnde astutia exterioꝛ serpẽtis astutiaz ꝑsualem demonis ꝓsignat: et iõ callidioꝛ alys

Universidad de Deusto
Biblioteca

boli incurabile esse: q2 non suggestione: sz ꝓpria superbia cecidit: bois vero curabile q2 non per se: sz per aliū cecidit: ⁊ ideo per aliū surgere potuit. Quocirca predicta Aug. ꝟba peritū ac diligentē lectorē efflagitant: que sic itelligere sane quimus. Nō ducere⁊ homo. s. in actū illius peccati: vt scilicet lignū vetitū ederet: ⁊ in bas miserias per tentationē dyaboli: nisi elatio cōprimēda precessisset: nō vtiqz tentationem: sed opus peccati. Talis eni fuit ordinis processus. Dyabolus tentando dixit. Si comederitis eritis sicut dij: scientes bonū ⁊ malum: quo audito statim menti mulieris subrepsit elatio quedaz ⁊ amor proprie potestatis. Ex quo placuit ei facere qđ dyabol⁹ suadebat: ⁊ vtiqz fecit. Suggestiōe igitur peccauit: quia tētatio precessit ex qua in mēte eius orta est elatio: quā peccatum operis secutum est ⁊ pena peccati.

¶ Que fuit elatio mulieris.

ET talis quidem elatio in mente mulieris fuit pro certo: qua credidit ⁊ voluit habere similitudinē dei cuz equalitate quadam putās illud cē verū quod dyabolus dicebat: ⁊ ideo specialiter mulierez commemorat Aug. inquiens. Quomodo crederet mulier dyabolo nisi esset in mente eius de se superba presumptio. Et quod ibi sequit. scilicet q̄ per tentationē fuerat conuincenda vel perimenda: ad mulierē referēdū est: vt itelligat: q̄ m'lier non elatio fuerat per tentationē ⁊c.

¶ Que fuit elatio viri: an crediderit ⁊ voluerit quod mulier.

SOlet q̄ri vtruz illa talis elatio ⁊ amor proprie potestatis in viro fuerit sicut in muliere. Ad qđ dicimus: q2 Adaz non fuit seductus eo mō quo mulier. Non enim putauit esse verum quod dyabolus suggerebat. In eo tamē fuisse seductū credi potest q̄ commissum veniale putauerit quod peremptoriū erat. Sed nec prior seductus fuit: nec in eo in quo mulier: vt crederet deū illud lignuz ideo tangere prohibuisse: q2 si tangerēt fierent sicut dij. Verumtamē preuaricator fuit Adaz vt testat apostolus. Potuit ergo aliq̄ elatio menti eius inesse ilico post tentationez ex qua voluit lignū vetitū experiri: cuz mulierem non videret mortuam esca illa percepta. Unde Aug. super Genesim. Cū apostolus Adam preuaricatorē fuisse ostēdat dicēs in similitudinē preuaricationis Ade: seductū tamē negat. Ubi ait. Adaz nō est seductus: sz mulier. Unde ⁊ interrogatus nō ait: mulier seduxit: me sz dixit. dedit mihi ⁊ comedi. Adulier vero inquit. serpens seduxit me. Hāc aūt seductionē proprie vocauit apostolus per quam id qđ suadebat cū falsum esset: verū putatū est. s. q̄ deus lignū illud ideo tāgere prohibuerit: q2 sciebat eos si tetigissent sic deos futuros tanqz eis diuinitatem inuideret: q̄ eos homines fecerat. Sed ⁊ si virū propter aliquā mētis elationē q̄ deū latere non poterat: sollicitauit aliqua experiēdi cupiditas: cuz mulierē videret: accepta illa esca non eē morituam: non tamē cū arbitror si iā spūali mente p̄ditus erat vllo mō credidisse quod dyabolus suggerebat.

¶ Quis plus peccauit adam vel eua.

EX quo manifeste animaduerti pōt qs eorū plus peccauerit: Adā. s. vel eua Plus eniz videt peccasse mulier que voluit vsurpare diuinitatis eq̄litatez ⁊ nimia presumptione elata: credidit ita eē futurū. Adam vero nec illud credidit: ⁊ de penitentia ⁊ dei misericordia cogitauit dum vxori morem gerens eius psuasioni cōsensit: nolens eam cōtristare: ⁊ a se alienatā relinquere: ne perirer: arbitratus illud eē veniale: nō mortale delictū. Unde Aug. Apostolus inquit. Adā non est seductus. Qđ vtiqz ita accipi potest: vt intelligat non eē seductus prior. s. vel eo in quo mulier vt. s. crederet illud esse verū. Eritis sic dij. Sz putauit vtiqz posse fieri: vt ⁊ vxori morē gereret. ⁊ p penitentiā veniā haberet. Minus q̄ peccauit q de penitentia ⁊ dei misericordia cogitauit. postq̄z eni mulier seducta manducauit: eiqz dedit vt simul ederēt noluit eā cōtristare: quā credebat sine suo solatio cōrabescere: ⁊ a se alienatā oino iterire. Nō qdez carnali victus concupiscentia. quā nondū senserat: sz amicabili quadaz benuolentia. qua plerūqz fit: vt offendat de⁹ ne offendat amicus: qđ eū facere nō debuisse: diuine iuste ultus exitus idicauit. Ergo alio quodāmodo ipse etiā deceptus est. Inexptus eni dine seueritatis in eo falli potuit: vt veniale crederet eē cōmissuz: sz dolo illo serpentino quo mulier seducta est. nullo modo arbitror illū potuisse seduci. Ex his dat itelligi q̄ mulier plus peccauerit in qua maioris tumoris p̄sumptio fuit. Que etiā in se ⁊ in proximū ⁊ in deum peccauit. Vir aūt tantū in se ⁊ in deū peccauit. Inde ēt colligit q̄ m'lier plus peccauerit: q2 grauius punita est. Cui dictū est. In dolore paries filios ⁊c.

¶ Q2 p̄d icte sentētie aduersari videt.

SEd huic videt ꝟsiū qđ Aug. sup Gen. de viro ⁊ muliere petrū suum excusantibus ait. Dixit Adam. Adulier quam

dedisti mihi dedit mihi ⁊ comedi. Nō dicē peccaui. Supbia eni hz ꝟfusionis deformitatē: nō cōfessionis humilitatez. Nec etiam mulier cōfitet peccatū: sed refert in alterū dicēs. Serpens decepit me: ⁊ comedi: in impari seru: sz pari fastu. Ecce hic dicit Aug. q2 parem fastū habuit mulier cū viro. Pariter ḡ supbierūt ⁊ pariter peccauerunt. Sz hoc ita determinari potest vt dicamus parem vtriusqz fuisse fastuz in excusatione pcti ⁊ in esu ligni vetiti: sz disparem ⁊ in muliere multo maiorē in eo q̄ credidit ⁊ voluit eē sic deus: quod nō vir. Verumtamē ⁊ de viro legit q̄ voluit esse sic deus. dicit eniz Aug. super illū locum psalmi. Qđ non rapui tūc exoluebā. Rapuit eniz adam ⁊ eua presumēs vt dyabol⁹ de dinitate. Rape voluerūt dinitatē ⁊ perdiderunt felicitatē. Itē sup illū locū psalmi. Be⁹ qs similis tibi. Qui p se vult eē vt deus querse vult eē similis deo: vt dyabolus q̄ noluit sub eo eē ⁊ hō q̄ vt seruus noluit teneri precepto: sed voluit vt nullo sibi dominante esse quasi deus. Itē super illū locū ep'le. Nō rapinā arbitratus est eē se equalē deo. Q2 nō vsurpauit qđ suū non eēt: vt dyabolus ⁊ primus homo.

¶ Quozundā snia q̄ adā ambierit esse vt deus: sed non credidit esse possibile.

BEo quibusdā videt q̄ etiaz adaz ambierit eē sicut deus: nō tamen id credidit posse fieri: ⁊ iō falsum eē qđ dyabolus promittebat: cognouit: ⁊ sz diuinitatis equalitatē cōcupierit: nō tamē adeo exarsit: nec rāta est affectus ambitiōe: sic mulier q̄ illud posse fieri putauit: ⁊ iō magis illud ambiendo supbiuit. Virū aūt aliq̄ forte ambitiōis subreptio mouit: sz nō ita vt illud putaret verū vel possibile fore. Alijs aūt videt iō dictū eē q̄ adaz illud voluerit: q2 mulier de eo sumpta illud voluit sic iquiunt peccatū dī per vnū hoiem itrasse in mūdū. i. in humanā nām: cū tamē mulier ante virū peccauerit: q2 p m'lierē itrauit de viro facta. Uel potius iō p hoiez dī itrasse: q2 etiā peccāte muliere: si vir nō peccasset humanū genus minime peccatis corruptuz periret. Minus ergo peccauit vir q̄z mulier.

¶ Obiectio ꝫ id quod dictum est virum minus peccasse.

IS aūt opponi solet hō mō. Trib⁹ mōis vt ait Ysido. petrū gerit. s. ignorātia infirmitate ⁊ idustria. Et grauius ē ifirmitate peccare q̄z ignorātia. Grauius q̄z idustria q̄z ifirmitate. Eua aūt vi ex ignorātia peccasse: q2 seducta fuit. Adā ꝟo ex idustria: q2 nō fuit seduct⁹: vt ap'l's ait. Ad qđ dicim⁹: q2 Eua in hoc p ignorātiā deliquerit: q̄ putauit verū eē qđ dyabolus suadebat: nō tm̄ in hoc qn nouerit aliud dei eē mādatū: ⁊ petrū esse ⁊ ꝓtra agere: ⁊ iō excusari a pctō p ignorātiā nō potuit. Est eni ignorātia q̄ excusat peccātē: ⁊ est ignorātia que nō excusat: ⁊ est ignorātia vincibilis: ⁊ est ignorantia invincibilis. Excusatio ois tollit vbi mādatum non ignoratur.

¶ De triplici ignorantia que excusat ⁊ q̄ non.

STā ⁊ ignorātia triplex: eoz. s. q̄ scire nolūt cū possint. q̄ nō excusat: q2 ⁊ ipa pctm̄ ē: ⁊ eoz q̄ volūt: sz non pñt. q̄ excusat ⁊ est pena pcti ⁊ nō pctm̄: ⁊ eorū q̄ q̄si simpl'r nescīt: nō renuētes vl ꝓponētes scire. que neminē plene excusat: sz sic fortasse vt min⁹ puniat. Un̄ Aug. ad valentinū Eis aufert excusatio q̄ mādata dī nouerūt. quā solēt bre boies de ignorātia: ⁊ licz graui⁹ sit pccare sciēter q̄z nesciēter. nō iō tm̄ ꝓfugiēdū est ad ignorātie tenebras vt in eis quisq̄z excusationez reqrat. Aliud ē eni nescisse. aliud scire noluisse. q2 in eis q̄ itelligere noluerūt ipsa ignorātia peccatū ē. In eis ꝟo q̄ nō potuerūt pena pcti. Ignorātia ꝟo q̄ nō ē eoz q̄ scire volūt: ꝫ eoz qui tāq̄z simpliciter nesciunt nullz sic excusat vt eterno igne nō ardeat: ꝫ fortasse vt minus ardeat. Nō igit mulier excusatiōez habuit de ignorantia cū ⁊ mandatum nouerit: ⁊ peccatū esse secus agere non ignorauit.

¶ Unde ꝓcesserit cōsensus illius peccati cuz nā hominis esset incorrupta.

SOlet ēt q̄ri: cuz sine vitio eēt nā hois: vñ ꝫsensus mali ꝓcesserit. Ad qđ rñderi pōt: q2 ex lib. arb. ꝓprie volūtatis fuit: ⁊ in ipso. n. ⁊ in alio cā extitit: vt fieret deterior. In alio q2 i dyabolo: q̄ suasit: in ipso q2 volūtate liberi arb. cōsensit: ⁊ cū lib. arb. sit bonuz. ex re vtiqz bona: malus ille ꝫsensus ꝓuenit: ⁊ ita ex bono malum manauit. De hoc aūt in sequēti plenī⁹ tractabimus: cū ortigo mali: ⁊ in q̄ re calescat: inuestigabit.

¶ An voluntas precesserit illud peccatū.

SI ꝟo q̄rit vtrū volūtas illō petrū p̄cesserit. Dicimus q2 petrū illud: ⁊ in voluntate ⁊ in actu ꝫsistit: ⁊ volūtas actū p̄cessit. Sz ipsaz volūtatē alia hois volūtas mala nō preit atqz ex dyaboli psuasione ⁊ hominis arbitrio illa voluntas mala prodijt: q̄ iusticiam deseruit: ⁊ iniquitatē inchoauit ⁊ ipa voluntas iniquitas fuit.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit ꝑncipium humani casus ex ꝑte tentatoris. Nic determinat ꝑncipium itrinsecum ex parte ipi⁹ hois peccātis. Et diuidit in ꝑtes duas. In ꝑma ingrit quod fuerit in hoie ꝑmum pctm̄ ozigo ꝛ redix pctō⁹ sequentiū. In scōa iquirit gd fuerit ꝑncipium illius ꝑmi peccati. ibi. (Solet ēt queri ꝛc.) Prima diuidit in ꝑtes tres. In ꝑma dicit q⁹ ꝑmū pctm̄ in hoie fuit elatio. In scōa ostendendo q⁹ diuersimode fuit in viro ꝛ muliere ibi. (Et talis qdez elatio.) In 3ª ex ꝟ cōcludit pctm̄ mulieris grauius pctō viri fuisse ibi. (Ex quo manifeste aīaduerti pōt.) Circa ꝑmū tria facit. Primo ponit quorūdā opiniōnes ꝛ rōnes eo⁹ ponentiū superbiā in corde hois etiā tentationē demonis ꝓcessisse. Scōo obycit i cōtrariū ibi. (Qz si ita fuerit ꝛc.) Tertio determinat vtutē ibi. (Qz circa ꝑdcā Aug.) (Et talis qdē ꝛc.) Dic oñdit q̄lis fuerit elatio viri ꝛ mulieris. Et ꝑmo q̄lis fuerit elatio m̄lieris. 2º q̄lis fuerit elatio viri ibi. (Solet q̄ri vt⁹ talis) (Ex q̄ manifeste ꝛc.) Dic ꝛcludit ex ꝓdictis q⁹ pctm̄ mulieris grauius fuit pctō viri. Et ꝑmo oñdit ꝓpositū. Scōo obycit i contrarium ibi. (Sz ꝟ videt ꝺiū.) q⁹ aūt pctm̄ m̄lieris grauius fuerit oñdit tripl⁹. Primo ex motiuo ad peccādū: qz ex maiori superbia. Scōo ex offensa: qz in plures peccauit ibi. (Que etiaz in se.) Tertio ex pena: qz grauius punita ē ibi. (Inde etiaz colligitur.) (Sz ꝟ videt ꝺiuz ꝛc.) Dic obycit ꝺ hoc qō dictū est. Et ꝑmo ostēdit equale fuisse pctm̄. Scōo oñdit peccatū viri fuisse grauius ibi. (Dis aūt opponi solet.) ¶ Circa ꝑmū duo facit ꝑm q⁹ duas auctates ꝺtra definita iūc. Scōa icipit ibi (Uerūtamē ꝛ de viro ꝛc.) Quelz aūt istaz partiū diuidit i obiectionē ꝛ rīsionē. (Solet etiā q̄ri ꝛc.) Dic ingrit qō fuerit ꝑncipiū illius pctī: ꝛ diuiditur in duas partes ꝑz q⁹ duas mouet qōnes. Secunda incipit ibi. (Si vero queritur ꝛc.)

¶ Questio. I.

Dic duo querunt. Prio de pctō ꝑmi hominis. Secundo de ignorātia. ¶ Circa ꝑmū q̄runt tria. Primo qō fuerit ꝑmū pctm̄ ꝑm genus. Scōo qd hō peccādo appetyt. Tertio quis plus peccauit vtrū vir vel mulier.

¶ Utruz ꝑmū peccatū hois fuerit superbia. I.

Ad primuz sic ꝓcedit. Uidet q⁹ superbia nō fuit ꝑmū hois peccatum. Discredere. n. ꝟba dīna pctm̄ infidelitatis est: sed pctm̄ hois ex ꝟ, ꝓcessisse vī: q⁹ ꝟba ꝺi discredidit: vel de eis dubitauit: vt supra dictū ē. g̃ ꝑmū peccatū hois fuit infidelitas. ¶ P. in spuali edificio ꝑmuz fundamētū est fides: vt Deb. ii°. oī. Sz fidei opponit infidelitas. g̃ etiā in ꝓgressu pditionis humane ꝑmū pctm̄ fuit infidelitas: ꝛ nō superbia. ¶ P. Ro. 5. oī. Per iobediētiā vni⁹ hois pctōres ꝓstituti sunt multi: ꝛ logtur ibi de peccato ꝑmi hois. per peccatū enī moz⁹ in mūdū intrauit. g̃ ꝑmum peccatū est inobedientia. ¶ P. spēs peccati determinat ex motiuo ad peccādū: sz mulier mota fuit ad peccādū ex delectabili ꝑm gustuz. vñ oī Heñ. 3. Uidēs g̃ mulier lignū ꝛc. Cū g̃ circa delectabile ad esum sit gula: vī q⁹ ꝑmū hois peccatū sit gulla. ¶ P. ꝑmissio demonis mulierē ad peccādū īstigauit: sz demō ꝑmisit ꝓfectiōez scie. g̃ ex appetitu scie peccauit: sz īmoderat⁹ appetit⁹ sciēdi ē curiositas. g̃ 2ª⁹ peccatū ē curiositas. ¶ P. gcūq; nō facit illō qō facere tenetur peccat pctō omissiōis: sz tenebat hō i tētatiōe ꝓferre de ꝓcepto iniūcto: qz si ꝓtulisset nō peccasset. g̃ vī q⁹ pctō omissiōis ꝑ peccauerit. ¶ P. 2ª⁹ pctm̄ hois fuit radix ꝛ ozigo sequētiū pctō⁹: sz sic oī ꝑ Dhi. vlti°. Radix oīum malo⁹ ē cupiditas. ergo vī q⁹ ꝑmū peccatū fuit cupiditas: et non superbia vel elatio: vt in lra oī.

Sed cōtra ē qō oī Eccle. iii°. Initiū oīs pctī superbia ē: sz i ꝑ pctō hois oē pctm̄ initiū sūpsit. g̃ ꝑ 2ª⁹ pctm̄ fuit superbia. ¶ P. 9yabol⁹ tētās hoiez sui imitatorē coact⁹ ē reddere: sz ōmō ꝑ superbiā peccauit: vt. ā. oēs ē. g̃ ꝛ hō.

Respōdeo dōz: q⁹ ꝛtingit qñq; in vno actu plurium pctō⁹ deformitates inueniri: sz illa deformitas ē ꝑncipalioz ꝛ formalioz ꝓles spēz pctī q̄ ex ꝑncipali motiuo relinquit in qō ordinant alia: qz finis ē id qō ꝑ 2ª⁹ cadit in volūtate ex q̄ ē ozigo pctī: ꝛ ex fine actus morales specificant. vñ ꝓbs dicit i. 6. etbic. q⁹ si aliqs mechat: vt acciat lucrū magis auarus seu iniustus q̄ mech⁹ ē. Sz ꝟ dico q⁹ in ꝑ pctō hois multe deformitates apparēt. vñ magr supra in eo notauit gullā inanē gliaz ꝛ auariciā: ꝓp q⁹ vnum: pctm̄ multiplex pōt dici: nihilomin⁹ tñ sunt oīa alia mālia respcū superbie: qz ad finē excellētie ꝛnde omnia ordinauit: sic ꝑmissio demonis oñdit: q̄ ad pctm̄ istigauit. dic eni. Eritis sic dy. Beñ. 3. ꝛ merito vtriusq; pctī ꝛ demōis ꝛ hois icepit: qz oīum alioz pctō⁹ defect⁹ aliqs occasio solet eē. sola ꝟo superbia ē q̄ fundamētū ex ꝑfectiōe sumit. vñ Aug. dic q⁹ etiā bonis opibus insidiatur vt pereant.

Ad primuz g̃ dōz: q⁹ nō crediderūt deū falsuz dixisse. ꝟ. n. simpl⁹ infidelitatis fuisset: sz crediderūt forte alio mō itelligēdū forē meta. vel ad aliqd significādū dictū. ¶ Uel dōz: q⁹ ex ipsa electiōe q̄ illō qō ꝑmittebat appetebāt oclus mētis ipedit⁹ fuit ne actual⁹ vītatē dīni dicti attēderēt ꝑm q⁹ ois malus aliquo mō ignorās ē: sz talis ignorātia vel dubietas ēt credēdoz infidelitatē nō facit. ¶ Ad 2ᵐ dōz: q⁹ ordo 2pōnis est 2ti⁹ ordini resolonis: qz qō ē ꝑmū in 2pōne ē vltimū in resolone: ꝛ iō nō segtur q⁹ si fides ē ꝑma in 2pōne edificy spūalis q⁹ infidelitas sit ꝑma in resolone eiusdē. ¶ Ad 3ᵐ dōz: q⁹ iobediētia dupl⁹ sumit. qñq; enī est spāl⁹ e pctī: qñ. s. ex ꝓceptu precepti aliqs spāl⁹ peccat: qñq; aūt sumit ꝑ put est 2ditio gnālis 2ñs oē pctm̄ mortale. cū. n. ꝓceptū legis act⁹ oīuz vtutū ordinet: 2ñs est vt qōlibz vitiū trāsgressionē annexaz ꝓcepti bēat ꝛ iobediētiā: ꝛ sic oī. ꝑ iobediētiā vni⁹ ꝛc. ¶ Ad q̄rtū dōz: q⁹ motiuū gule nō fuit ꝑncipale motiuū: sz scōariū ꝛ ordinatū ad aliō: vt dictū ē. ¶ Ad 5ᵐ dōz: q⁹ nō peccauit mulier in ꝟ q⁹ appeteret sciaz eoz q̄ ad ipsaz nō ꝑtinebāt: qz ꝟ curiositas fuisset: sz in hoc q⁹ in scia eminētiaz desiderauit vt in ꝟ quodāmō deo equarēt. ¶ Ad 6ᵐ dōz: q⁹ nō teneba tur tūc ꝓferre: qz ēt sine collatiōe poterat tētatiōi resistere Ul⁹ dōz meli⁹ q⁹ fuit ibi omissio nō put ē spāle pctm̄: sz put ē 2ñs oē peccatū. In oī. n. pctō cōe ē ꝟ q⁹ aliqs nō facit qō in se ē ad resistēdū pctō: qō si faceret nō peccaret. ¶ Ad 7ᵐ oī cēdū: q⁹ cupiditas tripl⁹ sumit. Uno°. put ē spāle peccatū: ꝛ hz māz spālē. s. bona ad vsuz vite ptinētia: put possidēt: ꝛ sic nō ē radix oīs pctī nisi ꝑz q⁹ ifra magr dic q⁹ nō est aliqō gen⁹ pctī: qō nō iterdū ex auaricia oziat. Scōo mō oī cupiditas: vt ē gnāle peccatū. put ē īmoderat⁹ appetit⁹ habēdi qōcūq; vel sciaz vel possessionē vel qōlibz alind: ꝛ ꝟ mō supra magr dixit in ꝑ pctō hois eē auariciam: ꝛ hos duos modos ponit Aug. ii. sup Heñ. Tertio mō put nō est peccatuz: sz radix pctī put dicit quādā ꝓnitatem appetit⁹ vt icline tur ad aliqd inordinate appetendū in actu: ꝛ cōstat q⁹ ꝑmo modo vt cupiditas est speciale peccatuz homo ex auaricia non peccauit.

¶ Utrum peccatum hominis fuerit hoc q⁹ appetierit esse sicut deus. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. Uidet q⁹ peccatū hois non fuerit in ꝟ q⁹ appetyt eē sicut deus. Cōpleta eni volūtas prudētis de ipsi⁹ eē nō pōt: ꝛ ꝑcipue de illo qō in apprehensione nō cadit: sz aliquā creaturā esse sicut de⁹ ē ipossibile nec in itellectu capi pōt. g̃ ꝟ mō nō appetyt: cū

prudētiaz: ꝛ reliquas vtutes haberet: vt infra magister dic ¶ Si dicat q⁹ nō appetyt esse sic deus per equalitatē: sed per similitudinē. ¶ Cōtra. sicut dicit Aug. amoz est eoz q̄ habent: sed appetit⁹ eoz que nō habent. cū ergo hō in sui creatione ad dei similitudinē fact⁹ sit: videt q⁹ ꝟ hō nō appetyt. ¶ P. ꝓstat q⁹ malū ꝑ expientiā deus scire nō pōt: sz scia boni ꝛ mali intelligit de malo ꝑ expietiā que ꝑus erat per cognitionē tñ. ergo vī q⁹ ex hoc q⁹ appetyt sciam boni ꝛ mali dei similitudinē nō affectauit. ¶ P. ꝓbs dic in. io°. ethycoz q⁹ debemus nos in diuina trahere q̄tū possum⁹: qz ipse nobis diuina nō inuidet: vt quidaz poeta mētiebat. Dyo. aūt ꝛ Aug. dicūt q⁹ ad deū accedit nō loco: sed similitudine. cū ergo ad ipm accedere debeamus. vt in ps. dr. Accedite ad eū ꝛ illu. vī q⁹ non peccauit in hoc q⁹ dei similitudinem appetyt. ¶ P. nullus peccat in appetēdo illud qō naturaliter desiderat: sed oēs hoies: vt ꝓbs dicit: natura desiderant scire: cū ergo nō appetyt diuinā similitudinez: nisi in scia vt ꝟba serpētis ostendunt: videt q⁹ in appetendo dei similitudinem non peccauit.

Sz contra est qō in lra oī ꝑ Aug. Qui puerse vult eē sic deus puerse vult esse filius deo vt dyabolus ꝛ homo. Hoc ēt videt ex iproperio dei qō genī. 3º ponit. Ecce Adā quasi vnus ex no. ꝛc.

Respondeo dēm est. q⁹ hō q̄tuz ad aliqd appetyt esse sicut deus: quantum vero ad aliquid non. Si. n. sic diçat equalitatem in aliqua ꝑfectione sic hō noluit q⁹ ipse hēret tantā sciaz: vel potētiā: vel bonitatē q̄tam hz deus: qz hoc ipm impossibile ꝛ icogitabile est: sed q̄tū ad aliquē modū hūdi voluit deo parificari tā hō q̄ dyabolus: vt. s. vterq; hēret ꝑfectionē sibi datā sicut hz deus ꝑm aliquē modū: sed differēter: qz superbus angelus appetyt talē equalitatē in ptāte: sed homo in scia: cuius rō est: qz ꝑmus angelus iter alias creaturas excellētioz erat. vnde quodāmodo ex ordine sue nature influētia sup alias creaturas bēbat: voluit ergo dignitati sue nature inniti⁹: vt ipse ꝓncipiū quoddā creaturarū sequentiuz existeret: ꝛ gubernationis: ꝛ causalitatis cuiusdā modi: tamē sub ꝑmo ꝓncipio a quo suā potentiā recognoscebat: sed hoc ꝑz dignitatē nature sue adipisci ꝓsumebat: non ex diuino munere supaddito. homo vo qui creaturis inferiorib⁹ suppositus erat: vt eas regeret: ꝛ eis vtereī nō tā per potentiam q̄ per prudētiā: hoc modo appetyt vt per nature sue 2ditionem: ꝛ ligni ꝓhibiti edulium tantā scientie plenitudinem cōsequeret: vt ex lumine ꝓprie rōnis: qō tñ a deo sibi collatum esse credebat: ꝛ seipsum regeret in omnib⁹: ꝛ iferiora sibi subiecta. Unde Augus. dicit: q⁹ noluit vt seruus teneri esse ꝓcepto quasi ab alio regula per lumē nāli lumini superadditū. Et hoc etiā ꝟba serpētis ostēdūt: qui ꝓmisit sciam boni ꝛ mali qō ad actiōes ptinet: ꝛ ad gubernationē rez.

Ad primum ergo dōm q⁹ electio in tantum cecat oculos mētis: vt illud estimet eē possibile: qō possibile non est. vnde potuit eē: vt ad ꝟba serpētis homo excellentiam inordinate appeteret in cōi: ex illo appetitu vo excecatus puersum iudiciuz de impossibili ꝓferret: ꝛ sic appetitus declinareī ad būc excellētie modū. Uel dicēduz q⁹ equalitatē equiparātie: qō impossibile est ꝛ cogitari non pōt: non appetyt: sed assimilationem quādā vt dictum est: quam cogitare potuit. ¶ Ad secūdum dicēdum. q⁹ similitudinem naturalis dignitatis quam in creatione accepit appetendo non peccauit: sed quia ipse super ꝟ aliam similitudinez appetyt: vt. s. sicut deus lumine sue nature omnia regit ꝛ gubernat: ita etiam homo per naturale lumen rationis sibi subdita gubernaret: ꝛ seipsuz sine adiutorio exteriozis luminis. ¶ Ad tertium dicēdum. q⁹ homo non appetyt mala per experientiam sciētie: sed per indicium: sed hoc ꝓsecutum est ex peccato suo q⁹ maluz ꝑ experimētum cognosceret vt sic: ꝛ demonis ꝓmissio verificareī incōpleta: cuius cōsuetudo est vt dubijs verbis homines fallat: ꝛ vt nomen arbozi impositum non frustra videat. ¶ Ad quartum dicendum. q⁹ ad dei similitudinem accedendum est ꝑm modum ꝛ ordinem vnicuiq; a deo ꝓstitum: sed qui ꝓprio motu ad dei similitudinem accesserit peruerse vult esse similis deo. vt Augustinus dicit i littera. omnis enim peccator appetit similitudinē dei: cum nihil sit appetibile: nisi ꝓut eius similitudinem habet: sed in hoc peccat: quia querit eius similitudinem inordinate: ꝛ in quo querenda non est. ¶ Ad quintum dicendum. q⁹ non peccauit in hoc q⁹ scientiam appetyt: sed quia inordinate appetyt. vt dictum est.

¶ Utrum mulier grauius peccauerit q̄ vir. III.

Ad tertiuz sic ꝓcedit. videt q⁹ mulier grauius q̄ vir non peccauerat. Uterq; enim elationis vitio peccauit sed elatio illa non fuit: nisi in hoc q⁹ dei similitudinem peruerse appetierūt. ergo videtur q⁹ vterq; idē appetyt: ꝛ equal⁹ peccauerunt. ¶ P. infirmitas peccatum excusat: sed mulier infirmioz fuit viro: ꝓpter quod dyabolus vt dictum est ꝓtulit: eaz ꝑmo aggressus ē. ergo videtur q⁹ ipsa minus peccauerit. ¶ P. ꝓpter hoc peccatum demonis grauius iudicatur q̄ peccatum hominis: q⁹ eminentiorem cognitionez de deo habebat: sed vir magis erat preditus spirituali mente q̄ mulier. vt in littera dicitur. ergo videt q⁹ ipse grauius peccauerit. ¶ Preterea. regimen mulieris ad virum pertinebat. vnde ꝛ supra dictum est q⁹ per virum ad mulierem preceptum delatum est. ergo videt q⁹ etiam peccatum mulieris viro imputandum sit ꝛ magis aggrauandum. ¶ P. peccare ex cōsideratione misericordie diuine videt esse peccatum presumptionis que est species peccati in spiritū sanctū: qō est grauissimum. cum ergo vir peccauerit cogitans de deo misericordia. vt in lra oī: vī q⁹ ipe grauī⁹ peccauerit q̄ mlier.

Sed contra ꝓ Peccatum a dyabolo ꝓuenit in mulierem: ꝛ a muliere in virum: sed dyabolus grauī⁹ peccauit q̄ mulier. g̃ ꝛ mulier grauī⁹ q̄ vir. ¶ P. ad idē sunt ea que in lra adducunt.

Respondeo dicēdum. q⁹ sicut supra dictum est: nō est incōueniēs q⁹ duoz peccatoz vnū sit altero grauius diuersis circūstātijs considerātis. illud tamē simpl⁹ grauius dicēdum est qō in pluribus siue potioribus ꝓponderat: illud autem potissimum quolibz peccato est qō ad peccatū mouet vt ꝑus dcīm est. ꝛ ideo ꝑm ꝟ maxime grauitas peccati attēdēda est. ꝛ ꝑm hoc ꝑz q⁹ peccatum mulieris grauius est: mulier enim ex sola elatione mētis ad peccandū mota fuit: vir autez non ex sola elatione: sed simul cum hoc ex quadā amicabili benignitate ad ꝓxoz qō aliquo modo peccatū eius mitigat. Itē elatio q̄ mouit mulierē maioz fuit q̄ elatio que mouit virum. In muliere eni talis fuit elationis progressus. vt ad verba serpentis tantum excellentie appetituz cōciperet: vt iudiciū rōnis puerteret: ꝛ crederet hoc possibile ꝛ verum: qō dyabolus dicebat: ꝛ ꝓpter hoc dicit esse seducta. In viro autem non tantum exercuit in ꝓncipio amoz ꝓprie excellentie vt iudicium eius peruerteret quasi crederet hoc eē futurum: sed quia illud valet si possibile fozet: ꝛ ideo non dicit fuisse seductus: sed tamen talis elatio ad experiendum ipsum incitauit. vnde aliquam dubitationem elatio in eo fecit que in muliere firmam opinionē conceperat: ꝛ ideo etiaz voluntas mulieris perfecta consecuta est in appetitum diuine similitudinis: sed viri imꝑfecta. s. sub conditione si possibile fozet.

Ad primuz ergo dom.q sicut ex pdictis.pz:lz id quodāmodo vterq; appetierit:nō tñ equaliter:qō enim credit esse possibile cōpletū desideriū hz: id vo qō impossibile credit esse possibile vel de cuius possibilitate dubitat hz desideriū ꝺditionatū tñ:qz homo illud vellet si possibile foret:qz ergo mēs mulieris p elationem ad vba serpētis ꝺceptā in tantū excecata est:vt illud possibile crederet qō dyabolus ꝓmittebat:cōpletū desideriū habuit:vir vo incōpletū:quia hoc possibile nō credidit ¶ Ad 2m dicēdum q in muliere nō erat tāta debilitas gn pctō resistere posset:vñ q̄uis debilitas mulieris sit aliqua circūstātia diminuēs peccatuz ipsius per cōparationē ad virū:nō tñ simpliter minus peccatū facit. ¶ Et silr dom ad 3m et 4m. ¶ Ad 5m dicēduz.q cogitare de dei misericordia cum ꝓposito penitēdi et resiliēdi a pctō nō facit ꝓsumptionis peccatū:sed magis peccatū alleuiat:sz cogitare de dei misericordia sine ꝓposito penitēdi hoc ꝓsumptionis est:et ꝺtemptus diuine iustitie:nec sic adam de misericordia cogitauit.

¶ Questio. II.

Deinde queritur de ignorātia de q̄ fit mētio in lra. Et querunt duo. Primo an ignorātia peccatuz sit Secūdo an peccatum excuset.

¶ Utrum ignorantia sit peccatū. I.

A primum sic ꝓcedit. vr q ignorātia pctm non sit. Omne enī pctm. vt Aug. dicit:ē in volūtate:ignorātia aūt est in itellectu. ergo non est pctm. ¶ P.oē pctm est oriģiale vel actuale:sed ignorātia nō est oriģinale pctm:sed magis ꝺcupiscētia:vt ifra dicet:nec etiā est actuale:qz nō est dictū vel factū vel ꝺcupitū cōtra legē dei. ergo ignorātia non est pctm. ¶ P.oē pctm ꝺsistit in defectu alicuius actꝰ:et nō in defectu alicuius habitus: alias aliqs dormiēdo peccaret:ignorātia aūt magis opponit habitui q̄ actui. q̄ idē qō ꝑus. ¶ P.ignorās in ignorātia sua ꝺtinue manet. si ergo ipm ignorare pctm esset:vr q ꝺtinue peccaret:nō.n.apparet rō:quare magis nūc sit peccatuz q̄ ꝑus:sed hoc vr graue dicere. q vr q ignorātia nō sit pctm. ¶ P.Aug.dicit q oē peccatū est volūtariū:ignorātia aūt nō est volūtariū:cum ab hoīe nāliter scia desideret fm ꝑm. ergo non est peccatum.

Sed contra. est qō ꝑ Lor.14.dr. Qui ignorat ignorabit:et logt de ignorātia reprobationis:sed nulli debet reprobatio:nisi p pctō mortali. q ignorantia est peccatū mortale. ¶ P.Ysa.5o dr. Propterea captiuus ductꝰ est ppls meus:qz nō ha.sci.sed pena nō debet nisi culpe. ergo carere scia est culpa.

Respondeo q qdā dixerūt nullā ignorātiā q̄tuz in se est culpam esse:sed rōne alicuius annexi vel ꝓcedētis vel sequētis:ꝓcedētis vt cause. s. negligentie adiscendi:sequētis vt effectꝰ. s. alicui ꝺsordinati actꝰ qui ignorātiā segt:sz qz de rōne culpe nō est plus:nisi q sit ꝑuatio alicuiꝰ qō debitū est hre in ptāte eius q ꝑuat exns: ideo et ipsam ignorātiā fm se possumꝰ culpam dicere:si tñ ignorātia ꝑuatiue:et nō negatiue accipiat:et dico ignorātia ꝑuatiue acceptā:que est eius qdez qō gs natꝰ est adiscere: gcgd sit illud:nō.n.idē est qō oēs scire tenent:cū ad plura sciēda qdā magis alys teneat. vñ aliq̄ ignorātia est pctm vni que nō est peccatū alteri. vnicuiq; enī peccatū est ignorantia eoz que ad bonos mores:et fidei vitatē ptinēt:sz alicui ꝺ offo ꝺstituto est et peccatū ignorātia eoz que ad suū officiū ptinēt:nec est mirū:si b ipm q est scia carere pctm est ei q pōt:et tenet hre:cū et carere aliq̄ cozpali ad officiū ptinēte peccatū sit vt tōsura vel veste ad offm accōmodata:et q ista in se pctā sint:pēa ostēdit que p eis iuste infligit.

Ad primum q̄ dom.q eē in volūtate ꝺtigit dupliciter vel sic in subo:et hoc mō nō oē peccatum in volūtate est:aliqō eni est in ꝺcupiscibili vel irascibili:et sic de alys viribꝰ:vel sic in cā. vt. s. ipsa volūtas sit dña eius qō in ea esse dr:q̄si ieius ptāte exns:et b mō oē peccatuz i volūtate est et ignorātia:ipa.n. volūtas impat alys viribꝰ:et itellectui. vñ actꝰ aliaz virīū sunt in ptāte volūtatis et defectꝰ eaz. s. solū illi qui rōni obediūt. ¶ Ad 2m dom.q ignorātia nō est oriģinale peccatū:non eni ignorātia imputat puero in peccatū añq̄ ad tps deputatū venerit:sed est peccatū actuale eo mō quo omissio peccatuz actuale dr:et eodē mō ꝓuenit peccati actualis ꝺscriptio ignorātie:sicut omissionis:qō q̄lr sit ifra dicet. ¶ Ad 3m dom.q q̄uis scia cui opponit ignorātia nō sit actus qui est opatio:sed habitus tñ per opationē aliquā que est in ptāte volūtatis acq̄rit. et ideo hoc ipm qō est scia carere:et ide est q culpe rōnē hz. ¶ Ad 4m dom:q peccatū omissionis non hz rōnez culpe:nisi ex hoc q opponit ꝓcepto affirmatiuo legis naturalis vel scripte. Preceptum aut affirmatiuum obligat semper:sed nō ad semp:et ideo ois omissio pro illo tempore est peccatum in actu in quo quis per ꝓceptū obligat:et quotiēs illud tēpus reuertit totiēs peccatū multiplicat. ¶ Ad qntuz dom.q q̄uis ois homo naturaliter sciam desideret:et sciam velit:nō tñ oēs volūt id per qō ad scientiā ꝓuenit. et sic quodāmodo ignorātia voluntariū efficit:non per se:sed per accidēs sicut et quodlibet malum.

¶ Utrum ignorantia excuset peccatum. II.

A secunduz sic ꝓcedit. videt q ignorantia peccatum nō excuset. Primo per hoc qō dic glo. Ambro. Ro. ii°. Grauissime peccas si ignoras:sed qō aggrauat peccatum non excusat. ergo ignorātia non excusat peccatum. ¶ P.qui per ebrietatez hominez occidit:ꝺstat q per ignorantiā peccat. sed fm ꝑm in 3°ethicorum talis meret duplices maledictiones. ergo ignorantia non excusat sed aggrauat. ¶ P.peccatuz additum peccato non excusat sed aggrauat:sed ignorantia peccatum est. vt dictum est supra. peccatū ergo non excusat. ¶ P.illud qō ꝺsequit omne peccatuz non pōt excusare vel alleuiare peccatū:qz sic de quolibet excusaret:sed ignorātia sequit omne peccatū:qz ois malus est ignorās fm ꝑm in 3°etbi. q idē qō ꝑus. ¶ P.vt Beda dicit q̄tuor sunt penalitates que nos pctō ꝓmi hoīs consequunt. s. ignorātia:ifirmitas ꝺcupiscentia:et malitia:sed malitia non excusat sed aggrauat peccatum:nec etiam cōcupiscentia:ergo videt q nec ignorantia nec infirmitas.

Contra. est qō apls ꝑme Tym.p.dic. Misericordiam ꝺsecutꝰ sum:qz igno. fe. sz nihil ptocat ad misericordiā:nisi peccatū excuset vel alleuiet. q ignorātia excusat vel alleuiat peccatū. ¶ P.oē peccatū est volūtariū fm Aug. q qō tollit vel diminuit rōnē volūtary excusat vl alleuiat peccatū:sed ignorātia est hoc:qz innoluntariū per ignorātiā causat. vt ꝑs in 4.°etbi. dic. ergo ignorātia vel excusat vel alleuiat peccatum.

Respondeo dom.q ignorātia q̄dā ex toto excusat peccatū:q̄dā vo alleuiat in pte. q̄dam vo nec in toto excusat:nec in pte alleuiat. Et ad hoc euidentia sciendū est q ignorātie diuisio triplr pōt sumi. Primo ex pte ipsius sciētis:qz quedā in ptāte sciētis:et b dr ignorātia vincibilis vel affectata:quedā aūt nō est in ptāte eiꝰ:et b dr iuincibilis. Sed b q ignorātia sit in ptāte eiꝰ q ignorat ꝺtingit dupliciter:qz vel est in ptāte eiꝰ fm se:sic qui ignorat aliquod ꝓceptum qō statim scire posset:vel est in potestate eius quantum ad suā causam lz non in se. vt patet in

ignorantia ebrij:quia ebrietas que est causa ignorantie in potestate eius fuit:non autem ignorātia consequens:cum vsus rōnis impediat. Scōo sumit diuisio ignorātie ex pte scibilis:est.n.quedaz ignorātia eiꝰ qō gs scire tenet:et b dr fm ꝑm ignorātia vlis:et fm iurispitos ignorantia iuris:et hec variat in diuersis:vt supra dictū est:qz quedā tenet scire vnus que nō tenet scire alius. Quedā vo ignorantia est eius qō gs scire nō tenet:et hec est scia pticulariū circūstantiū in actu:qnā ꝑbs vocat ignorātiā pticularis. Juriste vo ignorātiā facti. Tertia diuisio sumit ex ordine ad actum: quedā eni ignorātia est que est causa actꝰ:qz si nō ignoraret nō faceret:et tūc dr per ignorātiā peccare:et huiꝰ signuz est penitēdo de actu:quedā vo est ignorātia que nō est causa actus:sed per accīs se hz ad actū. Et fm hāc vt ꝑbs i 4.° ethicoz. dicit. nō dicit aliqs p ignorantiā facere. sed ignorans. vñ in actu talis nō penitet:vt si aliqs credēs accedere ad vnā mulierem accedat ad aliā:ad quā tñ accederet si eam nō ignorasset. Quedā vo ignorantia est que quodāmodo affectū peccati ꝺsequit:vt qñ ex ꝺcupiscētia peccati:quā volūtas nō repmit:absorbet iudiciū rōnis et particulari opabili:fm q dr in 6° ethicoz. q delectatio corrūpit existimationē prudētie:et hec est ignorātia electionis fm quā ois malus dr ignorās. ¶ Dis q̄ visis sciendū est q ignorātia nō excusat:nec minuit peccatū:nisi fm q causat innoluntariū. non enim pōt esse volūtarium qō est ignoratum. Ignorātia aūt que nō est causa actus nō causat innoluntarium. vt ꝑbs dicit in 3°ethicoz. vnde illa nullo mō excusat:nec diminuit peccatū:sed solū illa que est causa actus. Hec aūt pōt excusare peccatū vel in toto vel in pte:si eni sit talis ignorantia cui nullo modo admisceat rō culpe:ex eo q ignorātia est:sic excusat in toto:sic ignorātia iuincibilis:et ignorātia pticularis:adhibita tamē debita diligētia. Ignorātia vo que rōnē culpe hz excusat qdē quātū ad aliquid. s. inquātū ignorātia est:qz sic hz q inuolūtariuz causet:non aūt excusat inquātū culpa est:qz sic rōnē volūtary retinet:et ideo ignorātia vlis excusat peccatū sequēs nō ex toto:sed a tāto. Similr etiā et ignorantia vincibilis:siue sit fm se vincibilis:siue fm causam suā:duz tñ rei illicite operaz nō dederit qñ ignorātiā incurrit. si.n. operā rei licite dedisset moderate ignorātia sequēs culpā nō bēret:et ita pōt sequēs peccatū ex toto excusare:vt ꝑz in his qui exercitio spūaliū opationū in amētiam vertunt.

Ad primum ergo dōz. q ignorās dicit grauissime peccare:nō ppter quantitatē peccati sed ppter piculū:qz duz morbū nō cognoscit medicinā nō querit. Uel dicendum. q Ambrosius loquit de grauitate peccati:qō est ignorātia ipsa beneficioz dei:qō est grauissimum inter spēs ingratitudinis:cum. s. homo beneficiū nō recognoscit. ¶ Ad 2m dicēduz. q ebrius homicida duob⁹ peccatis peccat. s. ebrietate et homicidio:ppter qō dicit duplices maledictiones mereri:nihil tamē ꝑbet quin quātitas sequētis peccati per ignorātiā ex ꝓcedēti ꝺsequente minuat. vnde i ꝓcessu argumēti est figura dictionis:quia mutat discretū in ꝺtinuum. ¶ Ad 3m dicēdum. q ignorantia ois que est peccatū est etiā in itellectu:sicut in subiecto et in volūtate:sicut in causa:vt supra dictum est. vnde fm hoc q est in intellectu:put. s. ꝑuat directā scientiā in actu minuit quantitatem sequētis peccati:nec ex eo habet q peccatū sit:sed put est in volūtate:sicut in causa habet q peccatū sit:et sic non habet qō excuset:sed qō ad peccatuz addat:et pōt esse quādoq; q plus ponderat ipsum peccatum ignorantie q̄ illud quod per ignorantiam de sequēti peccato minuit. ¶ Ad quartū dicēduz. q ignorantia que ꝺsequit omne peccatū non est causa peccati vt dictum est. et ideo non excusat:nec diminuit peccatum. ¶ Ad quintū dicēdum. q ignorātia et infirmitas habent q excusent peccatum vel in toto vel in parte ex hoc q causant innoluntarium:malitia vo et ꝺcupiscētia magis volūtariuz augent:et ideo non excusant:sed aggrauāt peccatū. et hoc dico si ꝺcupiscentia sumat pro actu volūtatis. si vo sumat p passione ꝺcupiscibilis trahente voluntatē quodāmodo renitentez: sic ꝺcupiscētia excusat:quia quāto aliquis maiori tētationi succūbit minus peccat:sed hoc ad infirmitatē reducit.

¶ Expositio textus.

Quae per tentationē fuerat ꝺcessa) periculosa. s. spirituali mēte vel etiam cozpozali:vel a se:vel a viro:vel a deo: si de muliere intelligat:vt magister exponit (In eo tamē fuisse seductū credi pt:q cōmissum veniale nō.) Hoc itelligit vt supra dictuz est de venia ex causa:et non ex genere:putauit eni q quia fecit vt vxoris mozē gereret q peccatū suuz excusationis causam haberet et veniā de facili acciperet:et huiusmodi seductionis causa videt fuisse elatio mētis que ad suggestionē mulieris subrepsit:ex qua voluit lignū vetitū experiri. Cum eni experimētū non sit:nisi de dubijs:pz q ex elatione in quadam dubitatione adductus est eius rei pura expimēti ligni vetiti:in quo etiam mulier seducta fuit (Tribus modis. vt ait Jsidorus nō.) videt q insufficiēter enumeret:qz quoddā peccatū est etiā ex cōcupiscētia:de qua mentionē non facit. Et dicēdum q peccatum ex cōcupiscentia ꝓueniens ad peccatū ex infirmitate reducit:non enim tuc solum est ex infirmitate peccatū quādo aliquis aliquo exteriozi impulsu peccat:sed etiam quādo per tentationē carnis in peccatum labitur. (Que etiam ipsa peccatū est nō.) Hoc verum est si sit cozum que quis scire tenet:alias nō:qz etiā habere volūtatē nō sciēdi geometriā peccatū non est ei qui illā nō ꝓfitet p officiū magisterij.

¶ Quare deus permiserit hominē tentari sciēs eum casurum. ¶ B.st. XXIII.

Preterea queri solet quare deꝰ hominem tentari permiserit quez decipiendum esse prescibat. Sed nō essz laudabile homini:si ideo bene viuere posset:quia nemo male viuere suaderet:cum in natura posse:et in potestate haberet velle:non consentire suadēti deo iuuante:et est gloriosius non consentire q̄ tentari non posse. Mouentur etiam quidam dicentes:cur creauit deus quos futuros malos prescibat. Quia preuidet quid boni de malis eorum esset facturus. Sic enim fecit eos:vt relinqueret eis:vnde aliquid faceret:et si culpabiliter aliquid facerent illum de se laudabiliter operantem inuenirent:a se habebant voluntatem malam:ab illo naturam bonam et iustam penam. Frustra ergo dicitur:non deberet deus creare quos prescibat malos futuros. Sciebat eniz bonis profuturos:et iuste pro mala voluntate puniendos. Addunt etiam. talez deberet hominem facere qui nollet omnino peccare. Concedimus quidem meliorez naturā esse que oino peccare nollet. Cōcedant et ipsi non

esse malam: que talis facta est vt posset nō peccare si vellet: ⁊ iuste punitam que volūtate non necessitate peccauit. Cum ergo hec bona sit: illa melior: cur non vtrūq; faceret vt vberius laudaret deum vtroq;? Illa enim de sanctis angel': hec de hoibus est. Item inquisiit. Si deus vellet ⁊ isti boni essent: ⁊ hoc quidē ꝓcedimus: sed melius voluit vt quod vellēt essent. Et boni quidē nō ifructuose: male vo non impune essent. Itē inquisiit. Posset deus voluntatē eoꝝ vertere in bonum: quia omnipotens est? Posset reuera: cur non fecit? quia noluit: cur noluit? ipe nouit: nō debemus plus sapere q̄z oportet sapere. Et quidem ſm animū rōnalis fuit homo: habens discretionē boni ⁊ mali. Sciētiā quoq; rerum creatarū ⁊ cognitionē veritatis: que prime perfectioni ꝓgruebat: mox cōditus non incongrue accepisse putat: ⁊ ad illā non studio vel disciplina alia per iteruallū tpis pfecisse: sed ab exordio sue ꝓditionis diuinitus illā ꝓcepisse.

¶ Ex triplicem cognitionē habuit hō añ lapsum .s. rerū ꝓpter se factaꝝ ⁊ creatoris ⁊ sui.

Erum quippe cognitionē hominez accepisse perspicuū est: cum non ipse creator vel angelus aliquis: sed homo omniū animātibus nomina imposuerit: homo ipse habuit. Que enim ꝓpter illum creata erāt: ⁊ ab illo regēda ⁊ disponēda erāt: hoꝝ omniū deus illi ⁊ sciētiā tribuit ⁊ quidētiam atq; curaz reliquit. Quia vt ait Apostolus. Nō est cura deo de bobus. Quoꝝ aliorūq; animaliū deus homini curam reliquit ⁊ quidētiam: vt dominationi eius subiicerent: ⁊ rōni ipsius gubernarent: vt sciret illis necessaria, quidere: a quibus emolumentum debebat recipe. Hāc autē scientiā homo peccādo nō pdidit: sicut nec illā qua carnis necessaria quidētur. Et idcirco in scriptura homo de huiusmodi nō erudit': sed de scia anime quam peccando amisit.

¶ De cognitione creatoris.

Cognitionem quoq; creatoris prim⁹ homo habuisse creditur. Cognouit en im a quo creatus fuerat: nō eo modo cognoscēdi quo ex auditu solo ꝯcipitur: quomodo a credentibus absens queritur: sed quadam interiori inspiratione qua dei p̄sentiā ꝓtemplabat: non tamē ita excellēter: sic post hāc vitaz sancti visuri sunt: neq; ita in enigmate qual' in hac vita videmus.

¶ De sui cognitione.

Deo sui cognitionem idez homo talem accepisse videtur: vt quid deberet superiori: ⁊ quid equali: ⁊ quid inferiori non ignoraret. Conditionem quoq; suam ⁊ ordinem. s. qualis factus esset: ⁊ qualiter icedere deberet: quid agere: quid cauere intellexit. Si bonum noticiam non habuisset: non esset reus preuaricationis neq; seipsuz cognouisset.

¶ Utrum homo prescius fuerit eorum que sibi futura erant.

Si autem queritur vtrum homo sciētiam habuerit eoꝝ que circa eum vētura erant. i. si ruinam suam prescierit: ⁊ similiter si prescierit bona que habiturus fuisset: si in inobedientia perstitisset. Responderi pōt q; et magis facieda indita sunt q̄z futura reuelata. Accepit enim scientiā ⁊ preceptum eoꝝ que facieda fuerant: ſz non habuit p̄sciētiam eoꝝ que futura erant. Non fuit ergo homo prescius sui casus: sicut ⁊ de angelo diximus. Aug⁹ Augustinus sup Genesim asserit: rōne vtēs quā supra posuimus: hec de scientia hominis quantum ad primum statum pertinet dixisse sufficiat.

¶ Diuisio textus.

Postquā diffiniuit magr̄ p̄ncipiuz humane ꝓditionis: ⁊ ex parte tētatiōis ⁊ ex parte peccātis. In pte ista determinat de pmissiōe diuīa: q̄ quodāmodo p̄ncipiū peccati dr̄ sicut causa sine qua non. Si enim deus nō pmisisset hō nō peccasset. Et diuidit i quinq; partes ſz quinq; qōnes q̄s monet. Scōa icipit. ibi. (Mouent ēt q̄dā) Tertia ibi (Addūt ēt talē hoiez). 4ª ibi. (Item inquiūt) (Si deus vellet) Quinta ibi. (Itē iquiūt). (Posset deus ⁊c.) Deinde accedēdū ad partē alterā: in qua ostēdit quā pfectionē aīe habuit ada3: ex qua posset pctō resistere: que ici pit. ibi. (Et qdē ſm animā) Et diuidit ibi p tres. In p̄ma ostēdit q̄lis fuit factꝰ ſm aīaz q̄tū ad sciaz. In scōa q̄tum ad nālē potētiā. z 4. dist. ibi. (Nūc diligēter iuestigāduz) In 3ª ostēdit q̄lis fuerit q̄tū ad gr̄az. z 6. di. ibi. (Nec ē gr̄a operās ⁊ cooperās). Prima in duas. In p̄ma ostēdit q̄uz cognitionē hō in p̄ncipio sue ꝓditionis accepit. In secūda ostēdit qualē de his noticiā habuit. ibi. (Rez quippe cognitionē homo accepisset ⁊c.) ¶ Et circa hoc tria facit. Prio ostēdit qualē cognitionē habuit de rebꝰ creatis. Scōo q̄lē de deo. ibi. (Cognitionē quoq; creatoris). In 3ª q̄lē ōseipso ibi. (Porro sui cognitionē). ¶ Et circa hoc duo fac̄. Prio determiat veritatē. Scōo mouet dubitationē ⁊ soluit. ibi. (Si aūt querit vtr̄ homo sciaz habuit ⁊c.) Qō. I.

Hic est duplex qō. Prima de pmissiōe diuina respectu peccati primi hois. Scōa de cognitione p̄mi hois q̄tū ad p̄mum statum. ¶ Circa p̄mum querunt duo. Primo vtr̄ deus potuerit ꝓferre alicui nature create vt peccare non posset ex natura ꝓditione. Scōo vtr̄ deus debuerit pmittere hoiez tētari ⁊ peccare.

¶ Utrum alicui nature create cōferri potuerit vt peccare non posset ex cōditione nature. I.

Ad primum sic ꝓcedit. vr̄ q; alicui nature create ꝓferri potuit vt ꝓditione sue nature peccare nō posset. ¶ Prio p hoc q; Aug. dicit i lr̄a. s. q; illa natura que peccare non pōt est de sanctis angelis: hec aūt que peccare pōt est de hoibus: nec pōt dici q; ꝑ angelice nature p gr̄az ꝓueniat: q; in hoc ab hoīe nō differrēt cui ēt per gr̄am hoc ꝓuenit. ergo videt q; p ꝓditionē nature sue angeli hēant q; peccare nō p̄nt. ¶ P. nā spūalis est nobilior q̄z nā corporalis: sed aliq; nā corpalis est i qua nullo mō petiū vel error accidere pōt etiā ſm nature sue ꝓditionē. s. celestis. q̄ multo fortius est aliq; spūalis in qua nullo mō peccatū accidere posset ſm nature sue cōditionem. ¶ P. vt Damascenus dicit: ex hoc q; creatura est ex nihilo duplex varietas sequit ipsam in diuersis. vna ſm eē sic in his que corrūpunt. alia ſm electionē: sic in his que peccant: sed alicui rei ſm nāe sue ꝓditionē ꝓferr̄ vt sit inuariabilis q̄tū ad esse: sic subst̄ys spūalib⁹ ⁊ corporib⁹ celestibus. q̄ alicui nature ꝓferri pōt. q; ſm nālē ꝓditionē sit inuariabilis q̄tū ad electionē. ¶ P. cōstat q; volūtas diuina hoc naturaliꝝ hz q; peccare nō pōt. cuz ergo ipse sit summe bonus: ⁊ summe potens. videt q; alicui creature cōtulerit vel cōferre potuerit suā similitudinē: vt per naturā suam non posset peccare. ¶ P. constat q; alicui creature hoc cōferr̄ per gr̄az q; peccare nō possit: sed potuit deus facere vt ille habitus gratie qui confirmationē in bono creat alicui nature pars essentialis esset vel etiā aliqd illo habitu perfectius. ergo videt q; si esset talis natura ſm nāle sibi p̄ncipiuz bēret ꝓfirmationē in bono: ergo videt q; alicui creature conferri potuit vt peccare nō posset.

Sed contra. Perfectio vniuersi in hoc consistit q; oēs bonitates creaturaꝝ cōicabiles i genere cōmunicate sunt: sed hoc q; est peccare nō posse ex natura ꝓpria nulli nature cōmunicatū ē: quia nec hoi: nec angelo: q̄ vtrūq; peccatū ꝑbat. ergo videt q; hoc creature cōicabile nō fuit. ¶ P. ꝓfirmatio in bono videt ꝓsequi ex perfecta adhesione finis: sed finis ille ad quē rectitudo voluntatis ordinat ⁊ potestatē ⁊ intellectū ⁊ desideriū cuiuslibet creature excedit. ergo videt impossibile q; aliq; creatura sit que naturaliꝝ bēat q; peccare nō possit.

Respondeo dicēdo. q; nulli creature cōmunicatū ē nec cōicabile fuit q; peccare nō posset p ꝓditionē nature sue: cuius rō est: qz cū omne creatus dependeat: sicut a causa sui esse a deo: opz q; si sibi relinquat deficiat: q̄diu aūt cause influētiaz recipit ꝓseuerat. sed applicatio causati ad causam suaz pōt esse dupliciter: vel ita q; sit in potestate causati a causa sua recedere q̄tuz ad aliquid vel non recedere: vel ita q; nō sit in potestate eius. ⁊ pmū pertinet ad li. ar. quia hoc est essentiale li. ar. vt possit facere vel nō facere: si aūt cause sue nō inheret: oz q; deficiat. Unde dicit Aug. 8° sup gen̄. Homo deo sibi p̄sente illuminat: absente aūt cōtinuo tenebrabit. ⁊ ideo impossibile fuit vt seruata libertate arbitrij alicui creature ꝓferr̄ vt ſm ꝓditionē sue nature peccare non posset. est enim quasi quedā cōtradictionis implicatio: quia si est li. ar. oz q; cause sue possit inherere vel nō inherere: ⁊ si nō pōt peccare nō pōt cause sue nō inherere: ⁊ sic sequit ꝓdictio: sed nature diuine: que ex se rectitudinē hz: ꝓuenit per cōditionem nature sue vt deficere non possit: sicut nec ab esse: ita nec a rectitudine bonitatis: et quibuscūq; hoc ꝓferr̄: vt p gratiam confirmentur in bono: habent per donum gratie per quod filij dei efficiuntur ⁊ quodammodo diuine nature consortes.

Ad primuz ergo dicēdū. q; Aug. non intēdit dicere q; angeli hoc habeant: vt peccare nō possint per ꝓditionē nature sue: sed per donū gratie: in hoc tamē ab hoibus secernunt̄: q; gratuitā cōfirmationē quasi a p̄ncipio creationis acceperūt: que hominib⁹ per lōgum tēpus dat̄. ¶ Ad 2ᵐ dicēdū. q; natura spūalis etiam in esse inuariabilis est: sicut natura corporalis: sed hz electionem: vt possit ſm hoc in ea esse peccatū: vnde quantū ad potētiam electionis non stat cōparatio iter corporalez ⁊ spiritualē creaturā. ¶ Ad 3ᵐ dicēduz. q; queliber res habet p̄ncipia determinata ad suuz esse ⁊ ꝓprietates naturales que p̄ncipia nō sunt de illis que sue potestati subiacēt. ⁊ ideo aliqua creatura in illis inuarietatē hz: sed electio ē eoꝝ que sunt in potestate eius. vnde qz in his creatura rōnalis aliquo modo sibi reliquit̄. vt dicit eccle⁹. 17. Reliqt eum in manu ꝓsilij sui: ideo deficere pōt. ¶ Ad 4ᵐ dicendum: q; non est ex impfectione potētie diuine vt creature conferre nō possit quātuz ad hoc suam similitudinem: sed ex impfectione creature: partim ex hoc q; recipe non pōt: ⁊ partim ex hoc q; est quedā impossibilitas in implicatiōe cōtradictoriozꝝ. vt dictū est. ¶ Ad 5ᵐ dicēdum: q; q̄cūq; alicui nature cōuenit aliqō accidēs ex influētia superioris rei: nō pōt natura inferior illud accidēs per se habere: nisi efficiat̄ nature superiozis: sicut si aer illuminat̄ in actu per ignem non pōt esse q; sit de natura sua lucidus in actu: nisi fiat ignis. Dico ergo q; cum cōfirmatio in bono insit creature rōnali solum per gratiā que est quoddā spūale lumē ⁊ similitudo increati luminis nō pōt esse q; aliqua creatura ex natura sua cōfirmationē habeat vel gratiā: nisi efficeret diuine nature: qō est oino impossibile.

¶ Utꝝ deꝰ debuerit pmittere hoiez tētari vl̄ peccare. II.

Ad secundus sic ꝓcedit. videt q; deꝰ nō debuit pmittere hominē peccare vel tētari. Sapientis. n. artificis est facere vnūqōq; q̄tūcūq; pōt fini cōpetentius. hō aūt ad bitudinē: sic ad finē factus ē. cū ergo cōpetētioz bitudini fieret sine pctō. videt q; non debuit pmittere eū in pctū cadere. ¶ P. q̄bus dat̄ idem finis oz dari eadē facultas p̄ueniēdi ad finē illū: ſz homo ⁊ angeli ꝓpter vnū finē creati sunt. s. ꝓpter bitudinē participandā. vt p̄ma di. dictū est: cū ergo naturā angeli fecerit deus que peccare nō posset. vt in lr̄a dr̄. vr̄ q; naturam hois talē facere debuit. ¶ P. ad quidētiā sapiētis ptinet vt impediměta remoueat sui opis. cū ergo p tentationem demonis homo a sua rectitudine impedit⁹ fuerit: ⁊ quidētia diuina fit oiuz creaturaꝝ: ⁊ ꝑcipue rōnaliū: videt q; homine tētari pmittere nō debuit. ¶ P. q̄to aliq̄ efficit cōpendiosius tāto certius ⁊ melius est. vnde ⁊ oiuz linearuz iter duo pūcta recta breuissima est: sed ꝓpēdiosioꝝ fuit via p̄ueniēdi in bitudinē q; hō nō peccaret q̄z q; hō post peccatū de pctō erut⁹ in bitudinē trāsfert̄. q̄ vr̄ q; deꝰ nō debuit pmittere hoiez peccare. ¶ P. minꝰ malum p maiori malo pmittēdū est: ſz minꝰ malū est diminutio alicuiꝰ laudis q̄z ipm pctū: qz minori bono opponit̄. q̄ vr̄ q; nō fuerit rō sufficiēs pmissionis diuine que in lr̄a assignat̄. s. q; gloriosius est nō cōsentire. q̄z tentari non posse.

Sed contra. ē. Id ex quo apparet deus laudabil' nō oz penit⁹ ꝑpediri: ſz i pctis ēt appareret laudabilis deꝰ: cū p misericordiā parcit: ⁊ p iusticiā punit. q̄ vr̄ q; nō debuit oio peccatū impedire. ¶ P. oē bonū potētius est in sua bonitate q̄z malū in sua malitia. q̄ non ē cōueniēs vt aliq̄ malū tal'r impediat. q; per hoc aliquod bonū tollat̄: sed si deus non pmitteret hominem peccare tolleret̄ libertas arbitrij que coactionē nō patit̄. ergo conueniēter pmissus est homo peccare.

Respondeo dicēdo.q ad ꝓtinet vt vnūqōq; in sua nā relinquaf:q1 vt Dio. dic. 4°ca. de di.no. ꝓtidētia nō est coꝛruptiua nāe:sed saluatiua:cuiꝰ rō est:q2 bonū vniuersi excedit bonū ꝑticulare cuiuscq; nāe create:sicut ēt bonū gentis excedit bonū hois: vt i ꝑmo ethi.dicit:si aūt aliqua natura a suo gradu trāslata in altiozē per ꝓtidentiā muteꝝ:cuius aliqō bonū illi nature excresceret:tñ bonitati vniuersi aligd detraberet:oū nō oēs gradus bonitatis impleti essent illo gradu ex quo nā illa trāslata erat vacuo remanēte. Dico g̃ q; si petrū oīno ipediret ꝑ hoc multi gradus bonitatis tollerent:tolleret enī nā illa que pōt peccare 7 nō peccare que gdē bona est:tolleretur ēt hoc qō est de pctō posse resurgere:7 multa hꝺ;gbꝰ ablatis bonitati vniuersi multū detraberet:7 iō ad ꝓtidētiaz diuinam pertinet 7 dominem tētari pmittere 7 peccare si vellet.

Ad primuz ergo dōm.q; sapiēs artifex nō tātum ꝓsideret gd cōpetat parti edificij �something se accepte:sed etiā fz ꝓportionē ad totū edificiū:7 iō sicut vnā partē alia meliozē facit:ita ēt deus vnūqōq; facit in illa ꝓportione ad finez sm q; cōpetit nature sue in ordine ad totū vniersum. ¶ Ad 2m dōm.q; nec ēt angeli de nā sua būt q; peccare nō possint:qō aliquoꝝ peccatū monstrauit: sed per gr̃az ꝓfirmatiōis quā stati post ꝑncipiū sue ꝓditionis acceperūt ꝓfirmati sunt vt peccare nō possint:ita etiaz hō cū ad terminuz vie recto tramite puenerit eandē ꝓfirmationē ꝓsequif:sed q; angelo breuior assignata est via q̃z hoi diuersitas nāruz facit:vt supra dcm ē:nec est neōe vt oībus ordinatis in vnū finē assignent eadē pducētia in finē 7 eodē mō:fz vnicuiq; sm suā ꝓditionez. ¶ Ad 3m dōm.q; sapiētis est remouere hoc modo impedimētū q; nā nō tollaf:qō nō fieret si hominē vel angelū in pctū cadere non pmitteret q̃diu est in statu vie. ¶ Ad 4m dōm:q; nō semp via breuioꝛ eligēda est:nisi qñ per eam oia que ad rem ptinent ꝓueniēter saluanf:7 hoc nō fieret si hoiez in pctū nō pmitteret cadere. ¶ Ad gntū dōm:q; nō tñ ꝑpter ꝓhibitionē pcti violēta tolleret laus:fz ēt nālis ordo rez:qō nullo mō ꝓtidētia diuina pateret. Qō. II.

Deinde queritur de cognitiōe quaz hō in ꝑ statu būit. Et circa hꝰ q̃runf tria. Primo vtꝝ deuz ꝑ essentiā viderit. Scōo vtꝝ rerū oīuz sciaz habuerit. Tertio vtrum potuerit falli.

¶ Utrum adam viderit deum per essentiā. I.

Ad primum sic ꝓcedif. vīr q; adā deū per essentiā videbat. visio.n. imediata dei dr̃ visio ꝑ essentiā. fz adam in ꝑmo statu videbat deū sine medio:vt in ꝑncipio quarti magr̃ dicit. ergo videf q; videbat deū per essentiā. ¶ P. Aug. dic q; iter mētē nostrā 7 deuz nihil est mediū sm nām mētis:sed omne mediū cognoscēdi est mediū iter cognoscētē 7 cognitū. ergo videf q; cum in ꝑmo statu hō esset in integritate nature sue:q; deū imediate:7 per essentiā viderit. ¶ P. vt apls ꝑme Lozin. iz. dicit. Uidemus nūc per speculū in eni. tunc autem fa. ad fa. sed adam in ꝑmo statu non videbat in enigmate:q2 nulla obscuritas in eo erat. ergo videf q; tūc videbat facie ad faciem. ¶ P. quicūq; nō bz illud qō desiderat affligif:fz in ꝑmo statu nō erat aliqua afflictio:q2 pena nō potuit culpā ꝓcedere:cū ergo nālr visionē diuine essentie hō desideraret:videf q; deū per essentiā videbat. ¶ P. illō qō est naturalr ordinatū ad aliqd nō caret eo nisi per aliqd impediaf:sicut lapis q; sit deoꝛsum:fz intellectus hois naturaliter ordinatus erat ad vidēdum deum per essentiā. cum ergo nō essz ibi aliqō impedimētū:q2 nec culpa:nec pena: videf q; deum per essentiam videbat.

Sed contra est qō dicit Joā. ꝑ. Deum nemo vidit vnq̃. Et sicut dicit quedā Hlo. Isa. 6°. i. nullus hō in statu vie existēs:sed adam erat viator:quia peccare poterat. ergo videf q; deū per essentiam nō videbat. ¶ P. vt dicit Augustinus. visio deitatis per essentiaz est tota merces. sed cōstat q; homo in statu inocentie mercedem beatitudinis non habebat. ergo 7 deum per essentiam non vidit.

Respondeo dōo. q; sicut i lr̃a dicitur:modus quo adam deū cognouit:medius fuit iter cognitionē vie qua nūc deum videmus:7 cognitionem patrie qua sancti eum in gloria videbūt. ¶ Uñ ad hꝰ euidēter videndū est quot modis deus possit videri. ¶ Scien dum aūt q; tripl̃r videri pōt. Uno modo per suā essentiā. Alio mō per effectū aliquē eius effluentē in intellectuz videntis. Tertio mō per effectū aliquē extra intellectū videntis in quo diuina similitudo resultat. huius aūt exēplum i visione coꝛporali ispici pōt. lux enīz nō videf ab oculo per aliquā similitudinē sui in ipso relictā:fz per suā essentiam oculū informās:7 huic cōparaf ꝑmus modus diuine visionis qui est per essentiā:7 hic quidē modus ex ꝓditione nature sue nulli nature debef:nisi diuine in qua est idē sciēs 7 scitū. Lapis aūt videf ab oculo coꝛporali per similitudinem suā in ipso oculo relictā:7 huic cōparaf scōus modus qui est per effectū relictuz in intellectu videntis:7 hic qdem modus videndi ꝓuenit angelo sm cōditionē nature sue:qa vt in lib. de causis dr̃. ois itelligētia scit qō est supra se per illud qō est causa ei. vñ cognoscēs ipz lumē nāe sue qō est similitudo lumis icreati:deū videt. vultus aūt hois relucēs in speculo videf ab oculo:nō qdē per silitudinē eiꝰ immediate in oculo relictā:fz per similitudinē relucentē in speculo ex quo resultat in pupilla:7 huic cōparaf illa visio qua deus videf per effectū extra intellectum videntis sine per effectum nālem:sicut per cognitionē creaturaꝝ nāli cognitione pbi in deū deuenerūt siue per effectū spuālē:sicut ē in visione fidei illius q; adheret bis que alys reuelata sūt per influētiā spūalis lumis:7 iō dicimur nūc in speculo videre sm aplm. Modus aūt iste cōpetit homini fz ꝓditionē nature sue:q2 itellectꝰ noster:nec seipsum itelligere pōt nisi ꝑ spēs reꝝ quas apud se bz:q2 ꝓ obiecta venit in cognitionē actuū 7 p actꝰ i cognitionē potētiaꝝ. ¶ Ad ꝑmum g̃ modū visionis q; soli deo ex ꝓditione nāe sue debef eleuatur angelus 7 hō ꝑ gloriā. vñ illa est visio beatoꝝ quā hō i ꝑmo statu nō habuit. ¶ Ad scōm ꝙ modū q; est nālis ipsi angelo:7 supra nām hois eleuaf hō ꝑ gr̃az etiā post statuz culpe:sic etiā in viris ꝓtēplatiuis pz qui reuelationes diuinas merenf:7 multo amplius fuit in ꝑmo statu per gr̃am oꝛiginalis iusticie. ¶ Tertius aūt modus est cōiter viatorum ēt post statū culpe. vñ pz q; modus quo adaz in ꝑme statu deum videbat medius est iter vtrūq;. Quidā ꝙ alr dicētes errāt ponētes deuz nunq̃ ꝑ essentiā:nec in pria: nec i via videri:qō bereticū est 7 scripture ꝓtriū. vt pz ꝑme Lozin. iz. Et ꝑme Jo. 3. Quidaz ꝙ econtrario dicūt deum per essentiā in omni statu videri:7 bis etiam auctoꝛitates sanctoꝝ repugnant:quia Dionysius dicit:q; si aliquis videns deum sciuit quid vidit nō ipsum vidit:sed aligd eoꝝ que sunt eius. Et Grego. dicit:q; quātūcūq; homo in statu vie ꝓfecerit:ad statū tamē illum ꝓtēplationis quo deus p essentiam videf non pertingit.

Ad primum ergo dōz. q; adaz in ꝑmo statu dicif deū sine medio vidisse:nō q2 ipz per eēntiā videret:fz q2 nō p mediū argumētationis ex creaturis sensibilibꝰ ꝓcedens in cognitionem eius deueniebat: sed mediāte effectu spirituali in intellectū eius resultāte:

sicut 7 angeli in ꝑmo statu videbāt. ideo dicif:q; post peccatuz necessaria fuerūt sacramēta signa vt ex sensibilibus hoi spūalia pāderētur. ¶ Ad 2m dōz. q; cuz dr̃ nihil eē mediū iter deū 7 mētē nostrā:itelligēdū est:nō sm nature dignitatē:q2 natura mētis angelice supra nām mentis humane est:vt Dio. expresse dicit. 4°ca. cel. hierar. 7 Hreg. in omelia de cētū ouib⁹. Et Aug. sup Jo. nec etiā p modū ifoꝛmantis ꝑuaf medio:q2 charitas creata est mediuz ꝓiūgēs mētes deo:sed intelligif q; ipse imediate eā beatificat 7 iustificat:sicut 7 creat. ¶ Ad 3m dōz. q; enigma ꝓportat obscuritatē quādā cognitionis:eo q; enigma est sm Donatū questio vbozꝝ obscuritate inuolura:obscuritas aūt triplex pōt accidere alicui itellectui. Prima ex hoc q; ex nihilo ē: q2 in hoc deficit a claritate itellectus icreati:7 sm hoc ois itellectꝰ creatꝰ enigmaticus est. Scōa ex hoc q; intellectꝰ itelligit ingrēdo:7 ꝑ ptinuum 7 tps:7 talis obscuritas accidit itellectui humano in cōparatiōe ad itellectū angelicū qui deiformis est. Intellectꝰ vo humanꝰ est rōcinatiuus et acceptiuus cognitōis a sensibilibꝰ sm ꝓditionē sue nature: 7 sm vtrūq; modū ēt in ꝑmo statu bō in enigmate vidissz. Tertia vo obscuritas itellectū ꝓsequif humanum ex pctō ꝓcuta ex coꝛruptōe carnis aggrauāf alias. Sapie 9°. 7 sic in enigmate nūc homo videt:tūc aūt non vidisset. ¶ Ad 4m dōz. q; nō facit afflictionē vel penā carētia cuiuscq; desiderati:sed eius tñ:qō dz haberi:7 cum est tēpus hūdi. 7 ideo adam in ꝑmo statu:7 si deuz non videret qō sūme desiderabat:non tamē ide affligebaf:q2 nōdū erat tps ad illud ꝓueniēdi:alꝰ seqret q; omne qō itendit venire ad aliquē finē quē nōdū ꝓsequif:penā haberet. ¶ Ad gntū dōz q; aliquē actū pōt aliqd impedire duplr. vno modo ꝑ modum ꝓiūctionis:sicut calor violētus ipedit aquaz ne ifrigideat:7 ꝑ hūc modū culpa 7 pena ipediūt visionē dei:7 tale impedimentū hō in ꝑmo statu non hēbat. Alio mō ꝑ modū simplicis negationis:sic rusticus ipedit ab actu geometricandi:ex hoc q; habitū geometrie nō bz. 7 ita etiā adā ab actu visionis dei ipediebaf:q2 nōdū intellectꝰ erat ad hūc actū ꝑ habitus gloriе sublenatus.

¶ Utrum adam habuit ꝑfectam cognitionē rerum a creatione sua. II.

Ad secundus sic ꝓcedif. videtur q; adaz nō habuit a creatione rez ꝑfectā cognitionē. q2 fz Ansel. qualis fuit adam in ꝑmo statu:tales etiam filios gñasset. fz supra habitū ē q; pueri nō fuissent nati ꝑfecti in scia sm vnā opinionē:cui magr̃ magis assentire visus est. di. 20. ergo nec adam in sciētia ꝑfectus fuisset. ¶ P. aug. dicit. 8° sup genesiz:q; adaz ideo positus est ad operandū in paradiso vt naturas rez expiref:sed exprimē tuz est ꝓncipiuz cognitionis accipiēde a sensibilibus 7 per inuētionē. ergo videf q; nō stati in ꝑncipio ꝑfectā rez cognitionē habuisset. ¶ P. sm pbm in 3°de aīa. Intellectus nihil est in actu eoꝝ que sunt anteq̃ intelligat: sed non potest intelligere sine fantasmate:vt ibidem dicitur:sicut nec visus videre sine coloꝛe:cū igit nihil sit eoꝝ que sunt nisi sm q; ꝑficit actu bñs speciē alicuius rei in nā exītis: videf q; cognitionē a sensibilibꝰ accepisset mediāte sensu 7 imaginatione:7 sic nō stati fuisset ꝑfectꝰ in scia. ¶ P. sm pbm:7 sicut etiā magister supra dixit. i. distin. aīa infusa est coꝛpoi vt in ipso ꝑficiaf sciētia 7 vtutibus:7 ad hoc sunt dati sensus 7 mēbra. sed hoc frustra esset si per opationem sensus intellectus ꝑfectionē non acgreret. Cum igit nihil sit frustra in nature opibus 7 ꝑcipue in cōpositione humani coꝛpoꝛis:videf q; hō a sensibilibꝰ cognitionez rez accepisset:sicut 7 nūc:7 nō stati ꝑfectā sciaz habuisset. ¶ P. illi qui est in scia ꝑfectus nō est necesse vt alio illumināte ꝑficiaf. sed adam in ꝑmo statu etiā p angelos fuisset illumiatus:alꝰ pysset nālis ordo creaturaꝝ sm quē natura angelica iter diuinā 7 humanā ponif ab vna accipiēs 7 in aliaz refundēs. vt in 4°ca. celebiarar. dicif. ergo non fuisset in scientia perfectus.

Sed contra. Nomia imponunf rebus ex ꝓprictatibus earuz sumpta:q2 vnaquaeq; res noiaf ab eo qō in ipsa est nobilius. fz adam aialibꝰ nomia iposuit. vt gen. ii. dr̃. ergo in ꝑncipio sue creationis aīaliuz naturas cognouit:7 per ꝓsequēs aliaꝝ reruz. ¶ P. quāto aligd est nobilius tāto minus decet esse defectū in eo:sed in coꝛpoze ade nulla fuit impfectio in statu inocētie. ergo multo minus fuit impfectio in itellectu eius.

Respondeo dōo. q; illā sciētiam necesse est homini nobis in ꝑmo statu attribuere sine qua impfectus fuissz 7 nihil amplius:tūc aūt alicuius sciētia impfecta dr̃ qñ non nouit aligd eoꝝ que ad hominē ptinebant i ꝑmo statu homini defuisset. ptinebat autem ad ipsum dispositio suiipsius in actibus ꝓpriis. 7 ideo dicif cognitionē ꝑfectā habuisse eoꝝ que ab ipso agenda vel vitāda erant. similr etiā ad ipsum pertinebant alie creature inquātum ꝓpter ipsum facte erāt. vt vel ab ipsis emolumētum acciperet:vel eis ꝓeesset 7 ea gubernaret:7 ideo tantum de vnaquaq; re cognoscebat q̃tū ad vsuz hois ptinebat:nec opz plus cognitionis sibi ascribere in ꝑmo statu. Dāc aūt cognitionē alr adam habuit:7 alr ad eam eiꝰ posteri puenisset:q2 nā a ꝑfectis eoꝝdiū sumit:vt Boetꝰ dic. Et dei ꝑfecta sunt opa. vt Deutro. 32. dr̃. Ideo adam tanq̃ ꝑncipiū totius humane generis oēz ꝑfectionē q̃ nature humane cōpetit in suo primoꝛdio accepit:sic sm coꝛpus ita 7 sm animā vt esset potēs ad ꝓpagādū alios coꝛpalr:7 instruendus intellectū. Filij aūt eius:q2 cuz originali iusticia nasce bant que sine ꝓtidētia essenō pōt:sic nec aliq̃ vtus:vt in sexto ethico ꝑbs dic. Ideo oportuit q; statim nati habitum habuissent cognitionis illius per quā cognoscere possent qd agere 7 qd vitare deberēt:cuius forte vsus rōnis impediret sm vnā opinionē ꝑpter oꝛganoꝝ indispositionez:fz habitꝰ cognitionis aliaꝝ rez nō est neōe q; in sua natiuitate habuissent:fz ꝑ iuētionē 7 doctrinā vt tātū simul cū ꝑfectiōe coꝛpoꝛis 7 ꝑfectio cognitiōis cōpleret. Unde ꝑbs in 6°ethico ꝝ dicit. q; ꝓtidētia 7 habitus ad cognitionez rerū a nobis agēdaꝝ ptinētes sunt nobis magis nāles q̃z scia aliaꝝ rez. Quidā vo dicūt q; etiā habitus cognitionis oīuz rez mox nati accepissent. fz hoc nō videf necessariū neq; quantuz ad integritatem nature:neq; quantuz ad oꝛiginalem iusticiam.

Ad primum ergo dōz. q; vt supra dcm est nō oporteuit vt filij ade sibi similarenf:nisi in his que ad speciē humanā ptinebāt vel ex ꝓditiōe nature vel ex dei bñficio:hoc aūt q; adā in ꝑmo ordio sue ꝓditiōis habitū oīuz rez accepit nō ꝓueniebat sibi inquātū hō:fz in q̃tū hō būani gñis ꝑn^m. vñ nō oz q; alys ꝓueīsset. ¶ Ad 2m dōz. q; aliqs expif aligd duplr:vel vt ex sensibilibꝰ:q̃z experiēria bituz cognitionis acgrit:sic in nobis fit q; ex multis experimētis vnū vle colligim⁹:qō ē ꝑn^m artis vl scie:7 sic adā exprimēto nō idigebat. Alio mō vt illō qō qs ꝑ bitum cognitōis tz ēt in reb⁹ videat:hoc.n. sciēti delectabile est:7 sic adam experimēta de naturis sumpsisset. ¶ Ad 3m dōm q; intellectꝰ nr̃ vt supra dcm est indiget fantasmate:qō est obiectum eius in duobus. s. in accipiēdo sciam sm motuz qui est a rebus ad animā:7 in circūponēdo illud qō apud se fz fantasmatibus:sic in quibusdā exēplis pz sm motuz qui est ab anima ad res. Dico ergo q; intellectus ade in ꝑmo statu non indigebat fantasmate q̃tuz ad ꝑmū modū

sed quātum ad 2m:nec oportebat q̄ illud fantasma esset a sensu acceptū:al's nō potuisset itelligere:nisi rē quā p̄us vidisset.cōtingit aūt p opationē interiōr virtutū formari in imagine aliq̄ fantasma q̄ nunq̄ p sensum est acceptum. ¶Ad 4m dō.q̄ nō ppter hoc opationes sensuū in Adam frustra fuissent:si per eas cognitio rez ad se ptinētium nō accepisset:quia per opationē sensus exptus fuisset exteriꝰ q̄ intellectus interius tenebat per habitum cognitionis inate. ¶Et p̄terea hoc sibi supza cōditionē nature sue collatum fuerat:vt sciētiaz nō a sensibilibus acciperet.z ideo oportebat vt ea que ad nature pfectionē p̄m sui cōditionē ꝓueniūt ei nō subtraherētur:sicut homini resurgēti membra apta ad comestionē nō subtrabunt:q̄uis cibis vlteriꝰ nō vtant. ¶Ad 5m dōm.q̄ adam nō hoc modo fuit in scia pfectus q̄ oia sciret.z ideo in his que nesciebat p angelos illumiat9 fuisset.sicut z iferiores angeli a supiozib9 purgantur a nescia.vt in.é.cele.hierar.Dionysius dicit.

¶Utrū homo in p̄mo statu decipi potuerit. III.

A D tertium sic p̄cedit.videt q̄ homo in p̄mo statu decipi potuerit.q2 sicut Apls dicit.i.Tim.4.Mulier seducta est.Adam vo quāuis non fuerit seductus in hoc in quo mulier:tamē in aliquo seductus est: vt veniale crederet qō mortiferū erat vt in p̄cedēti dictū est.ergo in statu īocentie decipi potuit. ¶P.magr supza di.2i.dixit:q̄ mulier ideo serpentē nō horruit:quia quez a deo creatū scinit:ab eo etiā loquēdi vsum accepisse credidit:hoc aūt falsum erat:quia log nō est:nisi intelligētis p̄prie.videt igit q̄ decipi potuerit. ¶P.cōstat q̄ adam in p̄mo statu secreta cordis alterius hois scire non potuisset: cum nec angeli hoc sciāt:sed solus deus:potuit autē cōtingere vt aliqs diceret se illud cogitare:qō nō cogitabat:nec adam eū mētiri credidisset cum hoc certitudinal'r non cognouisset.ergo videt q̄ deceptus fuisset. ¶P.sensus q̄nq̄ nūciant aliq̄d aliter q̄ sit:sicut qō a remotiori videtur minus videt.sed de sensibilibus cognitionez p sensus habuisset.ergo videt q̄ ibi quodāmō decipi potuerit:cū decipi nihil aliud sit q̄ falsum verū estimare.

Contra Augustin.dicit.q̄ falsa,p veris approbare non est natura homīs īstituti:sed pena damnari: cū igit hō in p̄mo statu omni pena caruisset:videt q̄ decipi nō potuerit. ¶P.deceptio sine ignorātia nō est. Ignorantia aūt vt Hugo de sancto victore dicit:est z culpa z pena.hoc aūt in p̄mo statu esse nō potuit:q̄ nec aliq̄ deceptio.

Respondeo dicēdo:q̄ sicut supra dictum ē.pfectio totius hois pēdebat ex supiori parte mētis qua hō deo per rectitudinē iustitie iherebat:z ideo illa p̄manēte deo ꝓiūcta:sicut nec defect9 in corpore aliqs vt passio z mors:ita nec deceptio in aīa esse potuit.vñ sicut supra dictū est.q̄ adam quodāmō potuit mori.s.si p̄us peccaret:erat tamē quodāmō īmortalis:q2 i actu potētia moriendi nō exisset:nisi p̄us peccasset:ita etiā hō in statu īocentie ꝓsiderat9 poterat qdē decipi si p̄us peccasset:non tamen ante peccatum.

Ad primum ergo dicēdū.q̄ sicut supra dictū est:q̄ elatio quedā mētem mulieris īuasit post verba serpētis per quā verū credidit qō serpēs suadebat.z ideo seductio illa secuta est elationē que fuit peccatum p̄mū.z filr est de viro vt dictū est. ¶Ad 2m dicēdū.q̄ mulier credidit serpētē vsum loquēdi diuinitus accepisse nō quidē per cōditionē nature:sed per ministeriū spūalis creature:nec ꝓtulit vtrum hoc fieret virtute boni vel mali angeli:aut vtrū fieret deo per īmittēte vel deo iubente. ¶Ad tertiū dicēdum.q̄ sicut diuina quidētia corpus hominis seruasset illesum ab omnibus exterioribus lesuris: ita etiā seruasset intellectū hois indeceptum in omnibus que suā cognitionē impediebāt vt statim intelligeret si qs falsum p̄ vero sibi diceret. ¶Ad quartū dicēdus.q̄ q̄uis a sensibus fuisset ei aliq̄d:alio mō repsentatum q̄ rei natura haberet:nō tamē in eo fuisset illa deceptio:nec quātum ad sensum qui hoc modo recipiebat fz ꝓportionē suaz ad sensibile:nec quātū ad intellectū:cuius iudicio subiacebat illa discretio que inter sensum z rem erat.vt.s.sciret quare aliter res videretur q̄ esset.

¶Expositio textus.

Sed non esset laudabile hoī ꝛc.) Ur hoc esse falsuz:q2 tūc si nec angelus:nec hō peccasset.actus hois laudabilis nō fuisset:cum tūc nullus esset ad malū psuasor. ¶Et dicēdū q̄ hoc nō est intelligēdum: ita q̄ laus humani actus dependeat a suasione mali:sed a potētia resistēdi:suadēdi que potentia manifestari potuit si rētatus fuisset z vicisset.Uñ signanter dicit.(Et iō ꝛc.) vt quasi causa bene viuēdi ostēdat hoc q̄ nullus ad malū psuadet.(Et est gloriosius nō ꝓsentire ꝛc.)Ur hoc eē falsum:quia cum deus z angelus rētari nō possint aliquid eēt in hoīe gloriosius q̄ in deo. ¶Et dōm.q̄ hoc intelligēdū est suppposita cōditione humane nature per quā pōt homo peccare z nō peccare:vel exponat vt p̄mū. (Deat aūt sciētia hō ꝛc.)Uidet falsuz q2 nūc nō habemus cognitionem oīz rez:sicut adam habuit. ¶Et dicēdū:q̄ et ista scia aliquo mō per peccatū diminuta est:sed nō a deo q̄ per hō a via salutis ipediat.z ideo in salutari doctrina de hō instruēdus nō erat.(Sed nō habuit p̄sciētiā eoz ꝛc.)Ur falsum:q2 cum nos quozūdā futuroz p̄sentiā habeamus; cognitio eius fuisz ipfectior q̄ nra. ¶Sed dōz.q̄ nos nō cognoscimus futura:nisi put quodāmō sūt p̄sentia in suis causis que sunt determinate ad tales effect9:vel de necessitate vel in maiori pte:z sic et adam in p̄mo statu futurorum cognitionē habuit multo plenius q̄ nos:nō tamē eorz que causas determinatas nō habēt:sicut ea que ex liber.ar.depēdēt vt casus suus.

¶De gratia hominis z potentia ante peccatuz.

¶Distinctio. XXIIII.

Hanc diligēter inuestigari opz quaz gratiam vel potētiam habuit homo ante casum: z vtruz per eam potuerit stare vel non. Sciendum est igit q̄ homini in creatione sicut de angelis diximus datum est per gratiam auxilium z collata potentia per quam poterat stare,i.non declinare ab eo quod acceperat:sed non poterat ꝓficere in tantū vt per gratiam creationis sine alia mereri salutem valeret. Poterat quidem per illud auxilium gratie creationis resistere malo:sed nō perficē bonum. Poterat tamē per illud bene viuere quodāmodo: quia poterat viuere sine peccato. Sed non poterat sine alio gratie adiutorio spiritualiter viuere:quo vitam mereretur eternam. Unde Augustinus in ench. Sic factus est homo rectus vt z manere in ea rectitudine posset:non sine diuino adiutorio z suo fieri peruersus arbitrio:vtrūlibet horum elegisset:dei voluntas fieret vel ab illo vel de illo. Et quia suam maluit facere voluntatē q̄ de illo fcā ē volūtas dei. Itez in eodē. Sic oportebat p̄i9 hoiem fieri vt z bñ posset velle z male. Nec frustra si bñ: nec ipune si male. Idē quoq̄ i libro de correctione z gra ait. Si hoc adiutoriū vel angelo vel hōi cū p̄imū facti sunt defuisset:Qm si talis nā fcā erat vt sine auxilio posset manere si vellet:nō vtiq̄ sua culpa cecidisset:Defuisset qppe adiutoriuz sine quo mānere nō posset. Idē. Dederat de9 homini bonā volūtatē:in illa qppe eū fecerat rectū. Dederat adiutoriū sine quo nō posset i ea mānere si vellet z p qō posset:vt āt hoc vellet: i ei9 dimisit arbitrio. In eodē. Accepat posse si vellet:fz non habuit posse quo vellet. Nā si habuisset pseuerasset. His testimonijs euidēter mōstrat q̄ hō rectitudinē z bonā volūtatē in creatiōe accepit.atq̄ auxilium quo stare poterat. Alioqn non sua culpa videret cecidisse.

¶Qualis fuerit illa rectitudo z bonitas voluntatis in qua creatus ē.

Sed quo rectā z bonam volūtatē habuit hō:si p eā nec mereri vitam valuit:nec ea stare voluit. Qz nec aliquid mali ea tūc volebat: z ad tēpus stare voluit:sed nō pseuerāter: z lō recta z bona fuit tūc volūtas hois. Ad hoc āt qō dixim9 hoiem nō potuisse ꝓficere vel mereri p gratiā creatiōis:solet opponi sic.p illud auxilium gre creationis potuit stare in bono qō acceperat. Potuit g̃ resistere tētationi. Sz resistere tētationibus atq̄ suggestionib9 malis meritum ē ac bonū remunerabile. Qē āt bonū meritū ꝓfectus ē. Per gr̃am igr̃ creationis ꝓficere potuit sine adiectiōe alterius gre. Ad qō dicim9: qz resistere malo z nō ꝓsentire tētationi:nō fecisset illi meritū z si nō ꝓsensisset:qz nihil in eo erat qō ad malū ipelleret. Sicut angelis q̄ nō ceciderūt:nec fuit meritū q̄ steterunt.i.q̄ non corruerūt. Nobis aūt meritum ē aliqñ si malū nō facim9:sed resistim9. Ibi dūtaxat vbi causa subest:q̄ nos facere id mouet:qz ex peccati corruptela ꝓni sunt ad lapsuz gressus nr̄i. Ubi āt non interuenit cā nos ad malū impellens:non meremur si ab eo declinamus. Declinare eni a malo semper vitat penam.sed non semp meretur palmam.

¶De adiutorio homini in creatione dato quo stare poterat.

Hic ꝓsiderandū ē qō fuerit illud adiutorium homini datū in creatiōe quo poterat manere si vellet. Illud vtiq̄ fuit libertas arbitrij ab oī labe z corruptela īmunis atq̄ volūtatis rectitudo z oīum nāliū pōz anie sinceritas atq̄ vinacitas. Liberū vo arbitriū est facultas rōnis z volūtatis:q̄ bonū eligitur gra assistēte:vl malū eadē exīte: z dr liberū q̄tū ad volūtatē q̄ ad vtrūlibz flecti pōt. Arbitrū vo quātū ad rōnē cuius est facultas:vl potētia illa cui9 ēt ē discernere iter bonū z malū: z aliqñ qdem discretionez hñs boni z mali:qō malū ē eligit: aliqñ vero quod bonū ē.sed qō bonū ē nisi gra adiuta nō eligit: malū vero per se eligit. Est eni in aia rōnali voluntas nālis qua nāliter vult bonum lz tenuiter z exiliter nisi gratia iuuet que aduenies iuuat eam z erigit vt efficaciter velit bonuz: per se aūt pōt velle malum efficaciter.illa igr rōnalis aie pō qua bonū vl maluz velle pr:vtrunq̄ discernēs liberū arbitriū nūcupat:qō bruta animalia non hñt:qz ratione carent:habent tamē sensum z appetitum sensualitatis.

¶Qz bruta aialia non habent liberū arbitriuz: sed appetitum sensualitatis.

Est eni sensualitas q̄dā vis aie inferioz:ex q̄ ē mot9 q̄ intēdit i corpis sēsus atq̄ appetit9 rez ad corp9 ptinētium. Rō vo ē vis aie supioz:q̄ vt ita dicamus duas hz ptes vl dōias:supioze z inferiorē. Scōm supioze supius ꝓspiciēdis vl ꝓsulendis intēdit. Scōm iferioze ad tēporaliū dispositionē ꝓspicit. Quicqd g̃ in aia nr̄a nobis ꝓsiderātib9 occurrit:qō nō sit cōe cū bestijs ad rōnē ptiet. Qō āt i ea repereris cōe cū bestijs ad sensualitatē ptinet:z vbi nobis gradatim i ꝓsiderātiōe ptiū aīe ꝓgredientib9:primuz aliqd occurrit qō nō ē cōe cū bestijs: ibi icipit rō. Hec āt Aug. docet i.xij.lib.de tri.ita dicēs. Videam9 vbi sit q̄si quoddā hois iteriozis exterioziſq̄ ꝓfiniū. Quicqd.n.hēm9 i aio cōe cū pecore: recte dr ad exteriozē hoiem ptinere. Nō.n.solū corp9 hō exterior deputabit:sz adiūcta q̄daz vita sua q̄ ꝓpages corpis z oēs sensus vigēt:qb9 instruct9 ē ad exteriora sentiēda. Ascēdentib9 igr introrsū qbusdā gradib9 ꝓsideratiōis p anteptes vbi icipit aliqd occurrere qō nobis nō sit cōe cū bestijs:ibi incipit rō:vbi hō interior iam possit agnosci. Rōnis āt ps supior eternis rationib9 cōspiciēdis vl consulēdis adhereret. Portio iferior ad tpalia gubernanda deflecti tur: z illa rōnis intēria q̄ contēplamur eterna: sapie deputat. Illa vo q̄ bñ vtimur reb9 tenporalib9 scie deputat. Cū vo disserim9 de nā mētis humāe:de vna q̄dā re disserim9:nec eā i bec duo q̄ cōmēoraui:nisi p officia gemiam9.

carnalis ät vl̃ sensualis aie mot⁹ q i corpis sensus itẽdit: nobis cũ pecorib⁹ cõis est: q seclusus ē a rõne sapie. ¶ Rõni ät scie vicinus est.

¶ Or talis est ordo peccãdi vl̃ cadendi in nobis qualis fuit in primis hoibus.

ALiud quoq; ptermittẽdũ nõ ē: q tal' nũc in vnoquoq; hoie ē ordo tẽrationis ⁊ pgressio: q̃lis tũc i primis pcessit parẽtib⁹: vt. n. tũc serpẽs mulieri malũ suasit: ipaq; consẽsit: deinde viro suo ꝺdit: sicq; cõsumatũ ē pctm̃: ita ⁊ nũc i nobis pserpẽre ē sensualis mot⁹ aie. p muliere iferior portio rõnis. p viro supior rõnis portio: ⁊ hic ē vir q ꝺm aplz ꝺr imago ⁊ glia dei. ⁊ illa est mulier q̃ ꝺm cũdẽ ꝺr glia viri. Atq; iter hunc viz ⁊ hãc mulierẽ ē velut qꝺã spũale ꝯiugiz nãlisq; ꝺct⁹: quo supior rationis portio q̃si vir ꝺz pẽsse ⁊ dñari: inferior vero q̃si mulier ꝺz subẽe ⁊ obedire. Jõ vir ꝛz aplm nõ ꝺz hr̃e velamẽ: ꝛz mulier. Et sic i cũctis aialib⁹ nõ ē reptũ hõi aditorũ sil'e sibi: sed de illo sũptũ qꝺ ei formaret i cõiugiũ: ita i prib⁹ aie q̃s cũ pecoribus bẽm⁹ cões nullũ mẽti nr̃e sil'e ē aditorium. Vñ Aug. i eodẽ. Illud nr̃m qꝺ i actiõe tẽporaliũ tractãdo⁹ ita ꝙsat: vt nõ sit nobis cõe cuz pecore: rõnale ē qꝺ: ꝛz ex illa rõali mẽte q̃ subberem⁹ itelligibili ⁊ incõmutabili ꝙitati tanq; ductũ ⁊ iferioribus tractãdis gubernãdisq; deputatũ ē. sic. n. in oib⁹ pecoribus nõ ē inuẽtũ viro adiutoriũ sil'e illi: nisi de illo detractũ qꝺ ei i cõiugiũ formaret: ita mẽti nr̃e q̃ supnã consulim⁹ ꝙitatẽ: nullũ ē ad vsũ tempaliũ rer̃ q̃tũ nãe hois satis ē sil'e aditoriũ ex aie ptibus q̃s cões cũ pecoribus bẽm⁹. Jõq; rõnale nr̃m nõ ad vnitatis diuoriũ separũ: ꝛz i auxiliuz societatis q̃si derivatũ i suo disptiõ offõ. Et sic vna caro est duo⁹ in masculo ⁊ i femia: sic itellcm̃ nostr̃ ⁊ actiõem siue rõnem ⁊ appetitũ rõnalẽ: vl̃ si aliquo mõ significãti⁹ dici pñt vna mẽtis nã complectit. vt sic de illis dcm̃ est: erũt duo in carne vna. sic de his dici possit duo i mẽte vna. Ecce ex his itelligi pt q̃liter in aia hois existat imago illi⁹ coniugij: ⁊ qual'r in singulis nostr̃ spũaliter sint illa tria. s. vir mulier: serpens.

¶ Qual'r p illa tria i nobis cõtineat tentatio.

NUnc supest oñdere qũo p illa tria in nobis cõsumet pctm̃ vbi agnosci poterit: si diligẽter intẽdat q sit in ania mortale vl̃ veniale pctm̃: vt. n. ibi serpens psuasit mulieri: ⁊ mulier viro: ita ⁊ i nobis sensualis mot⁹ cũ illecebrã pcti cõcepit: q̃si serpens suggerit mulieri. s. inferiori pti rõnis. i. rõni scie. Que si cõsẽserit illecebre mulier edit cibũ vetitũ. ¶ Post de eodẽz dat viro cũ supiori pti rõnis. i. rõni sapie eandẽ illecebrã suggerit. Que si cõsentit: tũc vir ẽt cũ femina cibũ vetitũ gustat. Si q̃ in motu sensuali tm̃ pcti illecebra teneat. veniale ac leuissimũ ē pctm̃. Si ꝙo iferior ps rõnis cõsenserit: ita vt sola cogitationis delectatiõe: sine volũtate pficiendi teneat: mulier sola mãducauit: nõ vir: cui⁹ auctoritate cohibet volũtas ne ad op⁹ vsq; ꝓueniat. Si ꝙo adsit plena volũtas pficiẽdi: vt si adsit facultas ad effectũ perducat: vir quoq; mãducat: quia supior ps rõnis illecebre cõsentit: ⁊ tũc ē dãnabile ⁊ graue pctm̃. Qñ ät mulier sine viro gustat: aliqñ ē mortale: aliqñ veniale pctm̃. vt eni dictũ ē: tũc mulier sine viro gustat: cuz ita delectatiõe cogitatiõis pctm̃ tenet vt faciendũ nõ decernat: vl̃ cũ qꝺã termin⁹ ⁊ mẽsura pctõ ad bibẽt a viro vt nõ liceat mulieri effrenata libertate i pctm̃ pgredi. Si q̃ pctm̃ ñ diuteneat: ꝺlectatiõe cogitatiõis: ꝛz stati vt mulierẽ tetigit viri aucitate repellat: veniale ē. Si ꝙo diu i ꝺlectatione cogitatiõis teneat: ⁊ si volũtas pficiendi desit: mortale ē: ⁊ p eo damnabit sil' vir ⁊ mulier. i. tot⁹ hõ: q tunc vir nõ sicut debuit mulierẽ cohibuit: vñ pt dici consensisse.

¶ Re petitio summam perstringens.

TAq; vt breuiter sũm ã pstringã: q̃ pctm̃ ita in aia cõcipit: vt illud facere disponat vl̃ ẽt pficiat: aliud frequenter: aliud vl̃ sel': vl̃ ẽt q̃ cogitationis delectatiõe diu teneat mortale ē. Cũ ꝙo in sensuali motu tm̃ ē: vt ꝓdixim⁹: tũc leuissimum ē peccatũ: q ro tũc nõ ꝺlectat. Jõ ät supra dixi: aliud frequẽter aliud sel': q vt qbusdã placet: q̃dã sũt q̃ si tãtũ sel' fiat vl̃ facienda disponãtur vãnãt. q̃dã ꝙo nõ nisi sepi⁹ fiãt vl̃ faciẽda ꝺcernãt: vt de ocioso ꝙbo: ⁊ huiusmõi. hec autez Aug. i. pij. li. de tri. tradit ita. Sicut i illo conubio primoꝝ hoiuz serpẽs mãducãdum psuasit mulier ät nõ mãducauit sola: ꝛz viro suo dedit ⁊ sil' mãducauerũt. ita ⁊ in quodã secreto cõiugio qꝺ i vno hoie geritꝫ ⁊ dinoscit: cũ rõni scie que in reb⁹ tpalib⁹ agẽdis rõcinãdi vivacitate ꝙsat. aialis lẽsus igerit quãdã illecebrã: tũc velut serpẽs allogt femina. huic ät illecebre cõsẽtire ꝺ ligno vetito ē edere. Sz iste consensus si sola cogitatiõis delectatiõe concept⁹ ē: supiori ꝙo aucitate: ita retinent mẽbra vt nõ exhibeãtur arma inigtatis pctõ: sic habẽdũ estimo velut si lignũ vetitũ mulier sola comederit. Si ät i cõsensu illo ita decernit qꝺq; pctm̃: vt si ptãs fit ẽt ope ipleat: intelligẽda ē mulier ꝺdisse viro suo sil' edẽdũ illicitũ cibũ. neq; eni põt pctm̃ nõ solũ cogitãdũ suauiter: verũetiã ppetrandũ efficaciter mẽte decerni: nisi ⁊ illa mẽtis iterio penes quã sũma ptãs ē: mẽbra in op⁹ mouẽdi vl̃ ab ope cohibẽdi male actiõi cedat. Nec sane cũ sola cogitatiõe mẽs oblectat illicitis: nõ qdẽ decernẽs eẽ faciẽda: tenẽs tm̃ ⁊ volẽs. i. ꝺlectãs libẽter q̃ stati vt attigerũt aiuz respui ꝺbuere: negãdũ ē eẽ peccatũ. ꝛz löge min⁹ q̃z si et ope statuat iplẽdũ. ⁊ iõ de talib⁹ quoq; cogitatiõib⁹ venia petẽda ē: pectusq; pcutiẽdũ ⁊ dicẽdũ. Dimitte nobis debi. no. si. ⁊. n. di. de. no. Neq; n. sicut i illis duob⁹ primis hoib⁹ psonã suã q̃sq; portabat. ⁊ iõ si sola m'lier cibũ illicitum edisset: sola vtiq; mortis supplicio plecteret. Ita põt dici in hoie vno si delectatiõib⁹ illicitis a qb⁹ ꝓtinuo se deberet auertere: cogitatio libẽter sola pascat: nec faciẽda decernantur mala: ꝛz tm̃ suauiter in recordatõe teneat quasi mlierẽ sine viro posse dãnari. Absit hoc credere. Hic qppe vna psona ē. vn⁹ hõ ē. totusq; dãnabit: nisi hec q̃ sine volũtate opandi. ꝛz tm̃ cuz volũtate aiuz talib⁹ oblectãdi: soli⁹ cogitationis sentiũt eẽ pctã: p mediatoris gr̃az remittãtur. Idẽ quoq; i li. ꝺ manicheos de hoc eodez sic ait. Aplis diẽ. Scdz principẽ ptãtis aeris h⁹ spũs q nũc opat i filijs diffidẽtie. Nũqd q̃ visibilr eis appet: aut q̃si corporeis locis accedit ad eos ⁊ opat. Sz miris modis p cogitatiõez suggerit qcqd põt: qb⁹ suggestiõib⁹ resistendũ ē. Nõ. n. ignoram⁹ astutias ei⁹. Quo. n. accessit ad iudã qñ ei psuasit vt dñm traderet. Nũqd i locis aut p hos oc'os ei visus ē? Sz vtiq; vt dcm̃ ē i cor ei⁹ intrauit. Repellit ät illũ homo si padisũ mẽtis custodiat. Posuit. n. hoiez deus in padiso vt oparet ⁊ custodiret. Or sic ecclesie dr̃ i cãticis cãticoꝝ. Ort⁹ ꝓclusus fons signat⁹. Quo vtiq; nõ admittit puersitatis ille psuasor: ꝛz tantũ p mulierẽ decepit. Nõ. n. ẽt rõ ña deduci põt ad cõsensionẽ pcti: nisi cũ delectatio mota fuerit i illa pte ai q̃ ꝺz obtẽpare rõi tanq; rector viro: ẽt in vnoquoq; nostr̃ nihil aliꝺ agit nũc cũ ad peccatũ q̃sq; dilabit q̃z tũc actũ ē i illis trib⁹: serpẽte: muliere ⁊ viro. Haz prio fit suggestio siue p cogitatiõem siue p sensus corpis vl̃ videꝺo vl̃ tãgẽdo vl̃ audiẽdo gustãdo vl̃ olfaciẽdo. Que suggestio cũ fcã fuerit si cupiditas nr̃a nõ moueat ad peccãdũ excludit serpẽtis astutia. Si ät mota fuerit quasi tã mulieri psuasum erit. ꝛz aliqñ rõ virilr ẽt cõmotã cupiditatẽ refrenat atq; cõcupiscit. Qꝺ cũ fit nõ labimur i pctm̃: ꝛz cũ aliquãta luctatione coronamur. Si ät rõ cõsentiat: ⁊ qꝺ libido cõmouerit faciendũ eẽ decernat ab oi trã vita tanq; de padiso expellit hõ. Jã. n. pctm̃ iputatur ẽt si nõ subseq̃tur fcm̃: q̃si rea tenetur i consensione cõscia. Hec de aie prib⁹ iterseruimus vt ipi⁹ aie nã pleni⁹ cognosceretur: ⁊ ꝺm quã sui portionẽ in ea sit libex arbitriũ itelligatur. s. ꝺm rõnem quo oẽ mortale pctm̃ geritur: ꝛz nõ omne veniale illud. s. q in solo intuitu vel motu sensualitatis existit.

¶ Or sẽsualitas sepe i scriptura al'r q̃z supra accipitur. s. vt iferior portio rõis ei⁹ noie itelligat.

NOn ē ät silentio ptereundũ q sepe in scriptura noie sensualitatis: nõ id solum in aia qꝺ ē nobis cõe cum pecore. sed ẽt inferior portio rõnis: q̃ tem poraliũ disponi intẽdit itelligitur. Qꝺ diligẽs lector in locis scripture vbi de ipsa fit mẽtio vigilanter annotet.

¶ Diuisio prime partis textus.

POstq; determinauit de scientia quam hõ i prio statu hũit. Dic incipit determiare de põ nãli per quã pctm̃ vitare poterat. Et diuiditur in partes duas. In prima pte ostendit q homo hũit nãlem põm per quã poterat peccatũ vitare. In scda oñdit q̃ sũt illa. ibi (Dic ꝺsiderãdũ: qꝺ fuerit adiutorium) Circa qꝺ mouet duas dubitatiões. Prima ibi (Sz ⁊ quo rectã ⁊ bonã volũtatẽ) z⁹ ibi. (Ad hoc ät quod dixim⁹) (Dic ꝺsiderãdũ ē ⁊c.) Dic oñdit q̃ fuerit illa põ nãlis. Et dicit q li. ar. Et diuiditur in ptes duas. In pria oñdit qd sit lib. arb. In z⁹ oñdit quasdã li. ar. ꝺditiones. z⁹. di. ibi (Jã ad ꝓpositũ redeam⁹) Pria diuidit i duas. In ꝓma determinat qd ē lib. arbi. In scda notificat q̃sdã vires aie vt ostẽdat i qb⁹ lib. arb. ꝺsistat ibi. (Est. n. sensualitas ⁊c.) Circa ꝓmũ duo fac. Prio oñdit q illa põ q̃ pctõ resistere potuerit ẽ libex ar. Scdo diffinit ipz. ibi. (Libex vo arbi. ⁊c.) (Est eniz sensualitas ⁊c.) Dic notificat q̃sdã põs anime. Et circa hoc duo facit. Primo notificat eas. Scdo oñdit qualr in eis põt eẽ peccatum ibi. (Illud q̃z ptermittẽdũ nõ ē ⁊c.)

¶ Questio. I.

ET preterea pars cũ pcedẽtibus ē psentis lectõis. Circa quã duo querũtur. Prio de li. ar. anne sit. ¶ Circa ꝓmũ quatuor querũtur. Prio vtr̃ lib. ar. sit põ vel bitus. Scdo: si ē põ. vtrum sit vna vel plures. Tertio: si est vna vtr̃ sit distincta a rõne ⁊ voluntate. Quarto vtrum homo in ꝓmo statu per libe. arb. peccato resistere potuit.

¶ Utrum liber um arbitrium sit habitus. I.

AD primum sic pcedit. vr̃ q li. arb. sit bit⁹. Prio q ꝺ q̃ ꝺ dicit Bernardus: q lib. arb. ē bit⁹ ai liber sui. ⁊ ita vr̃ eẽ bibitus ⁊ nõ põ. ¶ Ꝓ. põ nõ efficitur facilis ad actuz nisi ex bitu. sed lib. arbi. ꝺr in lra eẽ facultas volũtatis ⁊ rõnis: cũ igr̃ facultas habilitatẽ quãdã noiet: vr̃ q lib. ar. sit bitus. ¶ Ꝓ. sicut infra dicit: ꝺbi diffiniũt lib. ar, libex ꝺ volũtate iudicij. iudiciũ aũt nõ noiat põm: ꝛz magis bitũ. q̃ vr̃ q nõ sit põ.

C P. Aug. dicit: q̄ hō male vtēs lib. arb. ꝛ se pdidit ꝛ ipm: ꝫ p pcm nulla pō nālis tollit. g̃ lib. ar. nō ē pō ꝫ habit⁹.
C P. nulla pō recipit magis ꝛ min⁹: sed lib. arb. intendit ꝛ remittit. vñ ꝛ supra. distin. 7. dictum est q̄ boni angeli lib. arb. hūt post cōfirmatiōm q̄ añ: ergo lib. arbi. non est potentia sed habitus.

Sed contra oēs pō determinatur p hitū ad aliqd vnū vel simplr: sicut p hitū sciētie ad vnū vl ad min⁹: vt magis vni inhereat sicut opinio: ꝫ p lib. ar. hō equalr se hz ad vtrūlibet. g̃. lib. arbi. non ē hit⁹.
C P. hit⁹ nō pōt eē subm alteri⁹ hit⁹. sed lib. arb. ē subm gre q̄ ad ipm ꝺpaī: sicut sessor ad equū: sicut Aug. dicit. g̃ liberum arbitrium non ē hitus.

Respondeo dicēdo: q̄ circa hō gdā dicūt lib. arb. ꝼm q̄ in vsū loquētiū venit nomen hit⁹ eē: q̄tus codē noīe ꝛ pō ꝛ actus ſignificetur: ſicut pz i noīe itellꝰ: qō ꝛ pōz ꝛ hitū ꝛ actū ſignificare pōt: hūc āt hitū quē nomē li. ar. deſignat nō dicūt eē aliquā q̄litatē pōe ſupueniētē: ꝫ ipam habilitatē pōe ad actū vel facilitatē quā hz vna pō ex aditu ozio alterius. pp qō ꝼm eos facultas volūtatis ꝛ rōnis dr: ꝫ hec opinio nō recte vtīt noīe habit⁹: qz hit⁹ ꝼm ꝓpetatē ſui noīs: ſignificat qualitatē quādā que ē p̄n̄ actus ifōrmātē ꝛ pficientē potentiā. vñ opz ſi ꝑpe accipiat̄ q̄ ſit ſupueniēs pōe: ſicut pfectio pfectibili. P. ſi cōſideretur rō ꝛ voluntas nō pōt eē niſi triplr. aut q̄ vtrūq̄z ꝼz ſe conſideret: ꝛ ſic conſtat q̄ vtrūqz ē pō: ꝛ ita quodcūqz ozꝛ ponat̄ lib. arb. erit potētia: vl q̄ ꝺſideret vnū in reſpcū alteri⁹: nec ſic pōt dici q̄ vnū ſit hit⁹ alteri⁹: qz pō non ē hitus pōe: vel reſo vni⁹ ad alterꝛ. nec hoc nomē hitus hre pōt. vnde nō vr rōnabilr dcīm q̄ lib. ar. ſit hitus. Et iō gdā dicūt q̄ lib. ar. noīat potentiā nō abſolutā ſed hitualē. i. put ē p hitum quendaz pfectra: nō qdē acquiſitū vel infuſum ꝫ nālē: p quē hituz facilis ē in ſuū actū: i tm vt dīuz ſui act⁹ hre dicaī. Iſtō ēt nō vr ꝺueniēs: qz q̄ voluntas hēat dīium ſui act⁹ ex ipſa nā pōe hz ꝓput ē imperans alys ꝛ a nullo impata. vñ hāc facilitatem ex ſe hz: ꝛ nō ex aliquo alio hitu. Et preterea vnuſqſqz hitus ſe hz ad actū vt quo nō ſimplr effi-citur act⁹: ꝫ hñ efficit. lib. aūt arbi. ad electionis actuz ſe hz vt quo talis actus efficit̄ qñqz hñ qñqz qdē male ꝛ i differēter. vñ nō vr hitū aliquē deſignare ſi hitus ꝓpe accipiaī: ſed illā pōm cui⁹ ꝓpe act⁹ ē eligere: qz lib. arbi. ē quo eligit̄ bonū vel malū: vt Aug. dicit.

Ad primū g̃ dōm: q̄ Bernardus large vtit̄ noīe hitus pro hitudine q̄dam: ex hoc enim lib. ar. in noīe dr: q̄ B mō ſe hz eius aīus vt ſui act⁹ libera prātē hēat. C Ad 2ᵐ dōz: q̄ facultas ꝼm cōem vſū loquēdi ſignāt prātē q̄ aliqd hr ad nutum: vñ ꝛ poſſeſſiōes facultates dicūtur: qz in dño ſūt poſſidētis: ꝛ iō lib. arbi. facultas dr nō q̄ſi hitus qdam: ſed qa actū ſuum in libera prātē hz: vñ ꝛ liberum noīatur. C Ad tertium dōz: q̄ iudiciuz ꝓpe loquēdo non noīat pōm nec hituz: ꝫ actū. nō āt inuenitur vn⁹ hit⁹ p quē oē iudicium elicitur: cū ꝫ diuerſos hitus in diuerſis iudiciū ꝓcedat: niſi forte dicamus hitū illū ꝑmoꝛ ꝓncipioꝛ: quoꝛ cognitio nāliter ē inſita nobis ꝼm q̄ in oīb⁹ iudicys dirigimur: quē nullus libeꝛ ar. diceret: qz nō ē ꝓpm ꝛ ꝓximū directiuz i electiōis actū: pōt āt ad vnā pōm reduci oē iudiciū electionis. ꝛ iō ogruēr̄ius B noīe act⁹ daī intelligi pō q̄ hitus.
C Ad q̄rtū dōm: q̄ bō dr lib. ar. amiſiſſe nō qdē eēntialiter: ꝫ qz quādā libertatē amiſit: que qdē eſt a peccato ꝛ a miſeria: vt infra dr. C Ad quintum dōm: q̄ oīs pō in ſuo actu vigoraī aut debilitatur p hitū ſupueniētē vel impedimētū aduenīēs. vñ lib. ar. non dr liberius vel minus libeꝛ: qa ipa pō in ſe intēdatur ꝛ remittaī: ſed qa vel impeditur per coꝛruptiōem peccati: vel expeditur per habitum gratie ꝛ glozie.
C Utꝛ libeꝛ arbitriū dicat ꝓles pōs vel vnam. II.

Ad ſecūdum ſic ꝓceditur: videt̄ q̄ lib. arb. nō noīet vnaz pōm ſed plures. Aug. enī dicit cuz de libero arbi. loquimur: nō de q̄dā parte aīe dicim⁹: ſed de tota aīa: totalitas aūt aīe in pluralitate pōꝛ conſiſtit. g̃ libe. arb. plures potētias colligit.
C P. rō ꝛ voluntas ſunt diuerſe pōe: ſed libe. arbi. ē facultas voluntatis ꝛ rōnis vt in littera dr. ergo in ſe ꝓles pōas colligit. C P. potētie diſtinguunt̄ p actus. vt i ſcōo de anima ꝓbs dicit: ſed lib. ar. ſe extendit ad actus pluriū potētiaꝛ: quia ſicut Dama . dicit. lib. ar. inquirit: diſponit: ꝛ ſic de alys. ergo videt̄ q̄ plures pōs colligat.
C P. electio nihil aliud eſt q̄ duobus ꝓpoſitis alterū alteri ꝓeoptare: ſed hoc cuilibet pōe competit: cū quelibet pō conueniens appetat ꝛ nociuum refutet. g̃ cuiuslibet potētie eſt eligere: ſed eligere aſſignat̄ ꝓprie act⁹ li. arbi. in littera. ergo videt̄ q̄ lib. arb. non ſit determiata potētia. C P. virtus ꝛ vicium non niſi in lib. arbi. eē poteſt: inuenitur āt in oībus virtutibus anime q̄ in concupiſcibili e tēpantia: ꝛ in iraſcibili ē foꝛtitudo ꝛ vicia oppoſita. g̃ vr q̄ li. ar. determiatā pōm nō noīet: ꝫ ples.

Sz cōtra act⁹ determinatus ē determinate potentie: ſed eligere ē quidā determinat⁹ actus qui lib. ar. aſſignatur. ergo lib. ar. eſt determinata potentia. C P. nihil qō ē vnum ſimplr in natura cōſtat ex pluribus niſi illa vel alteꝛ eoꝛum a ſui nā transmutetur. ſi g̃ lib. arb. ex pluribus potētys ꝺficiat: vel non erit aliqd vnū vel hoc erit vnū cū coꝛruptione quarūdā potentiaꝛ aīe: quoꝛ vtrūqz eſt incōueniens: ergo libeꝛ arbitrium nō colligit diuerſas potētias.

Respondeo dicēdo: q̄ gdā poſuerūt lib. arb. nō eē determinatā pōm: ſed colligere oēs vires rōnalis aīe: ſicut totum vl̄e ſuas partes: B aūt nō vr conueniēs: tum quia opoꝛteret q̄ multiplicatis potentys lib. ar. multiplicaretur ꝼm eē: multi enīz homines ſunt multa aīalia ꝛ non vnū. tum qz opoꝛteret: q̄ rō lib. ar. in ſingulis potentys ſaluaretur: qō non pōt eē: qz act⁹ qui lib. ar. aſſignatur: non ē cuiuslibet potētie. ſed alicui⁹ determinate. Et iō aly dicunt q̄ lib. arbi. colligit plures potētias: ſicut totū integrale partes ſuas. Nec hoc iterū ꝺueniēs vr: qz potentie non pñt eē partes integrales alicui⁹ vnius ſi accipiatur vnū ſimplr: niſi forte dicaī vnuz qō ē aggregatiōe vel ozdine vnū. lib. aūt arbi. non dz ſic eē vnum: ſed ſimplr cū ſibi vn⁹ actus attribuaī. Quidaz aūt dicūt q̄ li. ar. colligit plures potentias. ſ. voluntatez ꝛ rōnem: ſicut hitus vtriuſqz: ꝓpter qō facultas volūtatis ꝛ rōnis dr. Sed ēt hoc ipſe dr: quia ſi non: ſi nomē hitus ꝓprie ſumatur: non pōt eē imediate vnus habitus duaꝝ pōꝛ: quia vn⁹ hit⁹ ad vnum actū ozdinaī q̄ ē vni⁹ potētie. Et ideo alr ē dicēdū: q̄ aliqd dicit̄ colligere plura duplr. Uno mō eēntialr: ſicut totū colligit partes ſuas. Alio mō vtualr: ſicut qñ vtus plium reꝛ in vno participatur; ꝼm hoc ergo dico q̄ lib. ar. non colligit ples pōs eēntialr ꝫ vtualr quaſi vna pō determinata. Sic enim ē in potētys aīe: q̄ cum oēs ab eēntia aīe oziant̄: quaſi ꝓprietates ab eēntialib⁹ rei: eſt tm̄ qdā ozdo hō ozigis: vt ſ. ozigo vni⁹ pōe oziginē alterius ꝑſupponat: qua mediāte quodam mō ab eēntia aīe ꝓcedat. qō ex actibus cōſiderari pōt. Act⁹ enī vnius potētie neceſſario actum alterius ꝑſupponit; ſicut actus appetitiue actum apprehenſiue: ꝛ inde ē q̄ ſicut vtus vni⁹ potētie ꝑcedētis relinquit̄ in ſubſequenti,

ꝛ inde ē q̄ aliqua pō vtutes pl̄ium pōꝛ in ſe colligit: ꝛ ſic ē in lib. ar. quod ex actu ei⁹ pz. Eligere enim qō act⁹ eius ponit̄ impoꝛtat diſcretionem ꝛ deſiderium. vñ eligere ē alteꝛ alteri ꝓeoptare: hec aūt duo ſine vtute voluntatis ꝛ rōnis pfici non pñt. vñ pz q̄ li. ar. vtutē voluntatis ꝛ rōnis colligit pp quod facultas vtriuſqz dr.

Ad primum ergo dōm: q̄ contingit aliquā pōm in eē determinatā in ſe: que tñ vl̄e imperium ſup oēs act⁹ hz: ſicut pz in volūtate. vnde lib. arb. pp B dr nō ps aīe: ſed tota aīa: nō qz nō ſit determiata pō: ſed qz nō ſe extendit p imperiū ad termiatos act⁹: ſed ad oēs actus hois qui lib. arbi. ſubiacent. C Ad ſcōz dōm: q̄ lib. arbi. dr facultas voluntatis ꝛ rōnis: nō quia vtraqz cēntialr cōphēdat: ꝫ vtualr: vt dcīm eſt. C Ad 3ᵐ dōm: q̄ actus aliqs attribuit̄ alicui pōe duplr: vl quia elicit ipm ſicut ꝓpriū ſicut viſus videre: ꝛ intellꝰ intelligere: ꝛ ſic lib. ar. aſſignat̄ act⁹ ille qui eſt eligere. Alio mō ga impat ipm: ꝛ boc mō act⁹ oium viriū obediētiū rōni pñt volūtati attribui: que ē motoꝛ oium viriū: ꝛ ita etiaz actus diuerſaꝝ viriū li. ar. attribuūt̄. C Ad q̄rtū dōm: q̄ eligere nō ptinet ad oēs vires: ſed ad aliquā determinate: q̄uis vnaqueqz vis in ſuū ꝺueniens tēdat: ꝛ ꝺrium refugiat: B eniz non fit ipa vi eligente: ꝫ vl ꝓp ozdinē naturalē pōe ad oīm: ſicut lapis nālr deſcēdit: ꝛ nō p electionem liberi arbitrꝛ. qz ſicut dicit Augu. intelligentia nō ſolū ſibi intelligit: ꝫ toti aīe ꝛ ſilr volūtas nō ſoli ſibi vl̄t ꝛ ſic de alys. C Ad q̄ntū dōm: q̄ vt⁹ ꝛ vitꝫ dr eē i aliq̄ duplr: vl ſicut in cā: ꝛ boc mō ſunt in lib. arb. ꝛ voluntate vl q̄tū ad hit⁹: ſicut in acq̄ſitis hitib⁹: vel ſaltē quantū ad act⁹ q̄tū ad infuſos. Alio mō vt in ſubō: ꝛ B mō cōtingit i diuerſ potētys aīe vtutes: ꝛ vicia eē: vt ſupza dcīm ē.
C Utꝛ libe. arbi. ſit pō diſtincta a volūtate rōne. III.

Ad tertium ſic ꝓcedit. vr q̄ lib. arb. ſit pō diſtincta a volūtate ꝛ rōne. Actus enī cuiuslibet pōe denominaī ab ipa pō: ſicut velle a voluntate ꝛ intelligere ab intellectu: ſed eligere neqz a volūtate neqz a rōne denoīaī. g̃ cū ſit act⁹ lib. ar. vr q̄ lib. ar. ſit pō ab vtraqz diſcreta. C P. li. ar. impoꝛtat ꝛ iudiciū: ꝛ libertatē: ſed vtrūqz iſtoꝛ ſil̄ nec voluntati ꝺuenit: cui⁹ nō ē iudicare: nec rōni q̄ violētia argumēti cogit̄. g̃ libeꝛ arb. ē pō ab vtraqz diſcreta. C P. vt ꝓbs dicit in 3° ethicoꝛ volūtas ē finis: electio āt non ē finis: ꝫ eoꝛ que ſunt ad finē: g̃ cū eligere ſit lib. arbitrꝛ: lib. ar. erit alia pō a volūtate. C P. vt ꝓbs dicit in ſexto ꝛ ſeptio ethicoꝛum. In opatiuis finis ſe hz p modū p̄ncipij in ſpeculatiuis: ꝫ nō ad eandem vtutē pertinēt p̄ncipia ꝛ ꝛclones in ſpeculatiuis: qz intellꝰ p̄ncipioꝛ eſt: ꝛ ſcia ꝛcluſionū. g̃ nec i operatiuis ad eandē vtutē ptinet finis: ꝛ id quod ē ad finez: ꝛ ita volūtas cui⁹ oīm ē finis ꝛ lib. ar. quod ē electiuū ei⁹ qō ē ad finē nō ſūt vna pō. C P. pō que hz iudicium de actib⁹ aliaꝛ ē diſcreta ab eis: ſicut ſenſus cōis a ſenſibus ꝑticularib⁹: ꝫ lib. ar. hz iudiciū de actib⁹ oium pōꝛ: qō ēt ipm nomē ſonat a iudicādo impoſitū: ꝛ ēt ſup actū ipius volūtatꝰ cū ꝓbi lib. ar. diffiniāt eē libeꝛ de volūtate iudicium: g̃ vr q̄ lib. ar. ſit pō diſcreta a voluntate: ꝛ ab alys

Sed contra per vtutes affectiuas ꝛ ap(virib⁹ ꝓbenſiuas ſufficiēter diuidūtur vires intellectiue ꝑtis: ꝫ volūtas ꝛ rō ꝓzhebēdūt ſufficienter apꝑhenſionē ꝛ affectiōem ꝛ intellectiuā. ergo lib. ar. non eſt aliud ab vtroqz. C Preterea. cōmentaꝛ dicit ſuper vndecio metaph̄. q̄ ſubſtantie ſepate diuiduntur in voluntatem ꝛ intellectū ſolū modo: ſtat āt q̄ i ſubſtātys ſepatis ē li. ar. ſicut in deo: ꝛ in angelis. g̃ li. ar. non eſt pō ſepata a voluntate ꝛ rōne vl intellectu.

Respōdeo dōm: q̄ gdam dicūt li. ar. eſſe pōm diſtinctā a voluntate ꝛ rōne. Ad hoc aūt ponēdū diuerſi diuerſis vys mouēt̄. Quidā enī ponunt li. ar. eē vnā pōm habētem iudiciū ſuper act⁹ oium pōꝛ pp qō lib. ar. noīatur qō iudiciū impoꝛtat. Sed B nō vr qz iudicare de actib⁹ oium pōꝛ nō pōt ꝛuenire alicui potentie que ſit aliud q̄ volūtas: vel rō ꝓcipue cum Anſelm⁹ dicat q̄ voluntas eſt motoꝛ oium viriū: opz enī vt ea que ē liberrima ſuper alias dīium ꝛ imperiū habeat. Aly vo alia via ad B mouēt̄ magis ꝛdonea. ſ. ex diuerſitate actuum: vident enī eligere quod ē actus lib. ar. eſſe aliud q̄ velle ſimplr: ꝛ aliud q̄ rōcinari: ꝛ iō iducūt hūc actum in quādā pōm a voluntate ꝛ rōne diſtinctaz: quā lib. ar. noīant: qō ponūt quodāmodo mediū inter volūtatem ꝛ rōnem: ꝛ quodāmō poſtremū vtroq̄: ꝼm enī oꝛdinē nāe ꝛ dignitatis opz q̄ vtrāq̄ ſeq̄tur. ſ. voluntatez ꝛ rōnem: cum lib. ar. ſit ab eēntia aīe ꝓcedens ꝑſuppoſita rōne ꝛ voluntate: qō ēt ipſe actus oſtendit: qz eligere nō ē niſi ꝑus apprehenſo fine p rōnem: ꝛ deſiderato per voluntatē deficit etiam a dignitate voluntatis: cui⁹ obiectum eſt p̄ncipale bonum: ſcilicet finis. libe. aūt arbi. oīm ē ſcōariū bonū: quod ē eligibile ad finē: ſed quantū ad ꝑticipatiōem ꝓprietatis vtriuſq; nām medy habet: vt ex rōne hēat iudiciū: ꝛ ex volūtate deſiderium: ꝼm q̄ vtutes p̄cedētium pōꝛ in ſequentib⁹ relinquunt̄: vt dictū ē. ſed illud vr extraneum: ꝛ ſi ꝓbabilr dicaī: qz ꝓbi g pōs aīe ſubtilr ſcrutati ſunt nullaz pōm i ſtellectiua ꝑte ꝑter voluntatem ꝛ rōnem ſiue intellectū poſuerūt. ꝛ iō nō vr mihi q̄ lib. ar. ſit alia pō a voluntate ꝛ rōne: qō ēt ex ſuo actu pz: dicit enim pbs in ſexto ethicoꝛ q̄ electio vel ē intellectus appetitiuus vl appetit⁹ intellectiuus. ꝛ B magis videtur ſua vba ſonare: q̄ electio ſit actus appetitus volūtatis: ꝼm tñ q̄ manet in ea vtus rōnis ꝛ intellectus: qō ſic pz: q̄ſcūq; enī ē aliqs actus alicuius potentie ꝼm q̄ manet in ea vtus alteri⁹ ſemp ille actus illi potētie attribuit̄ ex qua mediāte ꝓducit. vbi g̃a intellus p̄ncipioꝛ eſt: rō āt ꝓprie: vt Iſaac dicit ē faciens currere cām in cauſatum. vnde ꝓprie actus rōnis eſt deducere p̄ncipium in ꝛcluſionē. B g̃ qō ē ꝛcluſiones elicere ē act⁹ rōnis ꝼm q̄ manet in ea vtus intellectus. vnde magis p prie attribuit̄ rōni q̄ intellectui: ita ēt electionem precedit ꝓſiliū: vt in tertio ethicoꝛ dr: ſicut diſputatio ꝛcluſionē: ē enī electio ꝑcōſiliati appetitus: ꝛ ita eligere erit p̄ncipaliter actus volūtatis: nō tñ abſolute: ſed ꝼm q̄ manet i ea vtus intellect⁹ vl rōnis ꝓſiliatiꝫ: vnde ſic cōſideratā volūtatem noīat li. ar. ꝛ non abſolute.

Ad primum ergo dōz: q̄ actus q̄ ē abſolute act⁹ pōe denoīaī ab ipſa pō: actus vo q̄ eſt vni⁹ ꝼm ozdinē ad aliam nō denoīaī ab aliqua earuz ſicut: ſcire neqz a rōne neqz ab intellectu noīaī: ita etiam eligere neqz a volūtate neqz a rōne. C Ad ſcōm dōm: q̄ q̄uis iudiciuz non ptineat ad voluntatem abſolute: iudicium tñ electionis: que tz locū ꝛclonis ad volūtatē ptinet ꝫ quā in ea vtus rōis manet. C Ad tertiū dicēdū q̄ vnaqueqz pō diffinit̄ ex eo q̄ ē per ſe oīm eius ꝛ formalr: cū āt oīm volūtatis ſit bonū pp B a fine p̄ncipaliter deſcribit̄: qz hz p ſe rōnem boni. Id āt qō ē ad finez nō ē bonū inḡtū hz abſolute: ſed ex ozdine ad finem: ꝫ tñ ꝼm B q̄ ꝑticipat rōnem boni eſt oīm volūtatis: ꝫ .ſ. q̄ in voluntate eſt ius rōnis ozdinātis. C Ad quartū dicēdū: q̄ q̄uis p̄ncipia ꝛ ꝛcluſiones ptineāt ad diuerſos hitus aīe: nō tñ pertinēt ad diuerſas potentias. Uel melius dōm: q̄ ſi ēt rō ꝛ intellꝰ diuerſe potētie ponant̄: nō tñ pp B ſegt̄ q̄ voluntas ꝛ lib. ar. ſint diuerſe potentie nihil. n. diuidit eēntialr p id quod ē accidentale ſibi: ſed

per id qó ẽ cẽtiale. Conferre aũt ꝛ ordinare virtuti apprehensiue ꝓ se ꝓuenit: appetitiue ãt non nisi ꝑ accidens: ꝑm qꝫ ẽ in ea vis apphensiue: ꝛ iõ virt⁹ apphẽsiua ꝓueniẽter diuidit in vtutẽ q̃ absolute accipit vel ꝛ sicut ẽ intellectus: ꝛ q̃ ẽ cũ collatione sicut ẽ ró: ſz appetitiua non debet diuidi in eã q̃ accipit bonũ absolute: ꝛ in eã q̃ accipit bonũ in ordie ad aliud: qz ille ordo nõ ẽ a voluntate: sed a róne: vñ volũtas ẽ magis ordinati vl collati q̃ ꝓferens seu ordinãs. ¶ Ad ſm dõz: qꝫ nõ oꝫ qꝫ iudiciũ act⁹ cuiuslibet põe ꝓtinear ad aliã põz: qz sic abiret in infinitũ: ſz ẽ deueire ad sũmas põs que sup suos act⁹ reflectunt sicut ẽ volũtas: ꝛ ró: ꝛ iõ nõ opz qꝫ sit alia põ iudicans de actu volũtatis ꝛ róis: iudiciũ ãt lib. ar. itelligit iudiciũ electionis: vñ qõ dr libe ꝛ de volũtate iudiciũ: ly de nõ denotat cãm mãlẽ: q̃si volũtas sit id ò quo ẽ iudiciũ: ſz originẽ libertatis: qz electio sit libera hoc ẽ ex nã volũtatis.

¶ Utꝛ adã potuerit vitare peccatum per liberum arbitrium in ꝓmo statu. IIII.

AD quartũ sic ꝓcedit. vꝛ qꝫ Adaz in ꝓmo statu ꝑ lib. arbi. nõ poterat pctñ vitare: qz sicut dicit Aug. in li. de vera inocẽtia nã humana: ꝛ si illa itegritate in qua ꝓdita ẽ ꝓmaneret: nullo tñ modo seipz fine creatore adiuuãte ſuaret: ſz sua ꝓseruatio erat vt sine pctõ maneret: g̃ vꝛ qꝫ per li. ar. pctñ vitare nõ poterat. ¶ Ꝓ. li. ar. vt in lra dr ẽ quo maiꝰ eligit gra ꝑsistẽte: sed adã in ꝓmo statu gram nõ bũit: alꝫ ꝓficere potuisset ad meritũ vite. g̃ videt qꝫ oportebat ipm malum eligere. ¶ Ꝓ. vincẽti debet corona: ſz resistere tentationi ẽ tẽtatiõem vincere: si g̃ ꝑ li. ar. potuisset tentationi resistere. vꝛ qꝫ ꝑ lib. arb. corona mereri potuisset qõ falsum ẽ et in lra negat. ¶ Ꝓ. vitare pctñ ẽ quoddã laudabile: sed ꝑ opꝰ laudabile ꝓficit ad meritũ vite: qz opꝰ laudabile ẽ act⁹ vtutis. si g̃ pctñ vitare potuit ꝑ se: ẽt potuit ad meritũ vite ꝓficere qõ in lra negat.

Sed contra nulli imputãdũ ẽ si facit illud qõ vitare non põt: ſz bõi imputatũ ẽ ad penã qꝫ pctõ nõ resistit. g̃ pctñ vitare potuit. ¶ Ꝓ. in reb⁹ nãlib⁹ sil vat rei gñate fozma specifica ꝛ virtus sese conseruãdi in eẽ specifico: sed opa dei sunt pfectioza q̃ opera nãe: cũ g̃ bõi rectitudinẽ volũtatis dederit: vꝛ qꝫ ẽdit ei põm ꝓseruãdi se i illa rectitudie: ſz B nõ potuit nisi peccatũ vitãdo. g̃ vꝛ qꝫ li. ar. pctñ vitare potuit.

Respondeo dõm: qꝫ B qꝫ aliquis nõ possit vitare pctñ põt intelligi duplr. vno modo ita qꝫ ad pctñ ꝑ violẽtiam ipellat: ꝛ B oino libertati arbitrij repugnat que coactiõem nõ patit. Alio mõ qz lib. ar. ad malũ inclinat: vl ꝑ habitum aliquẽ: vl ꝑ passionem cui li. ar. succũbit: neutro aũt mõ põt dici de primo hoie qꝫ pctõ resistere nõ posset: qz ꝛ vꝛ li. ar. bẽbat ꝛ itegruz. vñ nec passiones inerant que ad malũ ipellerẽt: nec bit⁹ puersus nãz cozrũpẽs: q̃ oia ex pctõ cõsecuta sunt: ꝛ ideo nõ solũ bũit qꝫ pctõ resistere posset: ſz qꝫ ẽt illud facile potuit. qõ ẽt pctñ eꝰ aggrauauit: vt supza dctñ est.

Ad primũ ergo dõm: qꝫ deus opat in voluntate ꝛ nã: sicut ꝓma cã in causis secũdis: ꝛ iõ sine ipo adiuuante nec lapis in eẽ conseruaret nec deozsum tẽderet: sil ẽt nec humana nã sine eo vl consistere põt: vl rectũ motũ volũtatis bre: nõ tñ ꝑ B sequit qꝫ aliquo dono nãlibus supaddito: quod. ſ. in sui conditiõe acceperit: indigeret vt pctñ vitaret. ¶ Ad scõm dõm: qꝫ B est duplex opinio: qdã enĩ dicũt qꝫ hõ in gra creat⁹ ẽ: ꝛ isti dicũt qꝫ est duplex ꝑfectus: vn⁹ ad meritum: ꝛ hunc bẽre poterat per id qõ iã accepat: ꝛ alius ad ꝛfirmatiõem beatitudinis: ꝛ hunc ꝑ id qõ tũc accepat bre non poterat. sed suppoſito ẽt ꝑm aliam opinionẽ qꝫ gram gratũ facientez nõ bũit adhuc nõ ſegtur qꝫ nõ potuerit pctñ vitare: cum eni dr qꝫ li. ar. eligit malũ gra desistente: non intelligitur obligatio li. ar. sine gratia cõsiderãti ad malũ: ſz oñditur qꝫ li. ar. ꝑ se sine gra põt in malũ: nõ ãt sine gra põt i bonũ meritoriũ. ¶ Ad tertiũ dõm: qꝫ nõ cuilibet victozie ẽbetur cozona vite eterne: sed ei q̃ ẽ gratia gratuz faciente i/formata. frequẽter enim ẽt peccatozes alicui tentationi resistunt: ꝑ qõ tñ vitã eterna nõ merẽt. ¶ Ad q̃rtũ dõz: qꝫ nõ ois actus laudabilis ẽ virtute infozmatus: quia et act⁹ qui sũt ad vtutẽ: vl sicut cãntes acqsitã: vl sic disponẽtes ad infusam sũt laudabiles: nec ẽt actus quacunqz vtute infozmatus ẽ meritozi⁹: ſz ille tñ quẽ ifozmat vtus gre gratũ faciẽti ꝛ charitati ꝓiuncta. ¶ Qó II.

Deinde queritur de virtutibus lib. arbi. annexis. Et queruntur quattuoꝛ ꝓmo de sensualitate quid sit. Secundo. de supiozi ꝛ inferiozi parte rationis. Tertio: de sindereſi. Quarto: de conscientia.

¶ Utꝛ notificatio sẽsualitatis posita i lra sit ꝓueniẽs. I.

AD ꝓmum ergo sic ꝓcedit. vꝛ qꝫ i/cõueniẽter notificetur i lra sensualitas. Differt eni sensualitas a róne: vt in lra dr: ſz inferioꝛ portio rõnis ẽ quedam vis ex qua ꝓcedit appetitus reꝛ ad cozpꝰ ptinentiũ: qz tẽpozalibꝰ ãmiſtrãdis intendit: vt in lra dicit. g̃ incõueniẽter ꝑ h sensualitas describit. ¶ Ꝓ. vt in littera dicit qcqd cõe cũ bestijs habemus h ad sensualitatez ptinet: ſz vires sensitiue apphensiue nobis pecozibusq̃ cões sũt. g̃ ad sensualitatẽ ptinẽt: ſz ex apprehensiuis nõ ꝓcedit appetitꝰ ꝛ motꝰ. g̃ incõueniẽter ꝑ h sensualitas dscribitur. ¶ Ꝓ. scõm phm in scõo elenchoꝛ eadez est rõ rei: ꝛ vnius rei: ſz sensualitas nõ ẽ vna vis anie: qz si colligit apphensiuas ꝛ appetitiuas: ꝛstat qꝫ ples sũt: fil ẽt si colligit appetitiuas tñ: qz appetit⁹ sensibilis q̃ nobis et pecozib⁹ cõis est in duo diuidit. ſ. in desideriũ: ꝛ aiuz: vt in tertio de aia dicit sive irascibilẽ ꝛ concupiscibilem qõ idẽ ẽ. g̃ videtur qꝫ incõueniẽter dicat sensualitatẽ eẽ vis aie quãdã. ¶ Ꝓ. vni⁹ virtutis ẽ vn⁹ act⁹: sed ipse sensualitati duos act⁹ attribuit. i. appetitũ ꝛ motũ. g̃ incõueniẽter eã dscribit: sicut vnã quãdã vim. ¶ Ꝓ. si sensualitas ẽ vna vis nõ põt eẽ nisi qꝫ sit appetitꝰ sensibilis: ſz appetitus nõ ẽ ex appetitu. g̃ videt qꝫ incõueniẽter dicat sẽsualitatẽ eẽ ex q̃ ẽ appetitꝰ reꝛ ad cozpꝰ ptinẽtiũ.

Respondeo dõm: qꝫ differt sensualitas ꝛ sensibilitas. Sensibilitas eni oẽs vires sensitiue ptis ꝓpendit: tã apphensiuas de fozis: q̃s apphensiuas de intus: q̃s ẽt appetitiuas. Sensualitas ãt magis ꝓprie illã tñ ptẽ noiat ꝑ quã mouet al in aliqõ appetẽdũ vl fugiẽdũ: ſic ãt ẽ in itelligibilibus: qꝫ illud qõ ẽ apphensum nõ mouet volũtatẽ nisi apphendat sub róne: bõi vl mali: ꝓꝓ qõ intellꝰ speculatiuus nihil dicit de imitãdo vel fugiẽdo: vt in tertio de aia dicit: ita ẽt ẽ in parte sensitiua: qꝫ apphensio sensibilis nõ cansat motum aliquẽ nisi apphẽdat sub róne ꝓueniẽtis vl incõueniẽtis. Et ideo dicit in scõo de aia qꝫ ad ea q̃ sunt in imagine hoc modo nos hẽm⁹ ac si eẽm⁹ considerantes aliqua terribilia i picturis que passionẽ nõ excitarent vl timozis vl alicuius hꝫ: vis aũt apphendẽs hꝫ rónes conueniẽtis: ꝛ non cõuenientis: videt virtus extimatiua ꝑ quã agnus fugit lupũ ꝛ sequit matrẽ: q̃ hoc modo se hz ad appetitũ partis sensibilis: sic se hz intellꝰ practicꝰ ad appetitum volũtatis vñ ꝓpe loquẽdo sensualitas incipit ex cõfinio extimatie ꝛ appetitiue ꝛtis: vt ꝑ mõ se bẽat sensualitas ad partez sensitiuã: sic se hz volũtas ꝛ lib. arb. ad ꝑtem intellectiuã

ẽ aũt ꝓueniẽs qõ sensualitatẽ mouet: aut rõ sue ꝓueniẽtie ẽ apphẽsa a sensu: sicut sunt delectabilia ꝑm singulos sensus q̃ alia ꝑ se sequũt: aut ẽ nõ apphẽsa a sensu: sic inimicitiã lupi neqꝫ videdo neqꝫ audiẽdo ouis ꝑcipit: ſz estimãdo tñ: ꝛ iõ motus sensualitatis in duo tẽdit: in ea. ſ. q̃ ꝑm exteriozes sensus delectabilia sũt. Et B ẽ qõ dicit qꝫ ex sensualitate ẽ mot⁹ qui itẽdit in cozpis sensus: aut ad ea q̃ nociua vl ꝓueniẽtia cozpi ꝑm solã estimationem cognoscũtur: ꝛ sic ex sensualitate dicitur eẽ appetitus rerũ ad cozpus pertinentium.

Ad primum g̃ dõm: qꝫ ex róne inferiozi ẽ ẽt motus ꝛ appetit⁹ eoꝛ q̃ ad cozpꝰ pertinẽt: nõ tñ sicut ex primo ꝓncipio: ſz sic ex remoto inquãtum vires sensibiles ꝑ iperiũ mouet q̃ sunt aliqualr obedientes róni: vt in ꝓmo ethicoꝛ dicit. Uel dõm qꝫ rõ hꝫ motũ cãt nõ ꝛcernẽdo itẽtões ꝑticulares: ꝛ mãe concreatas: sicut sensualitas: ſz magis vles: ꝛ a mãe appẽditys sẽpatas. ¶ Ad ẓm dõm: qꝫ ad sensualitatez aliquid pertinet duplr: vl sic exñs de eẽntia ei⁹: ꝛ sic videt tñ appetitiuã ptẽ ꝓtinere: vl sic ꝑambulum ad ipm: sicut rõ ad lib. arb. ꝓtinet: vt dctñ ẽ: ꝛ hoc mõ ẽt vires apphensiue sensitiue ptinẽt ad sẽsualitatẽ: ſz ꝛ quẽdã ordinẽ: qz extimatiua ꝓprie se hz ad eam: sicut rõ ꝓactica ad li. arb. q̃ ẽt est mouẽs: imaginatio aũt simpliciter ꝛ vires ꝓcedẽtes se bẽnt magis remote: sic rõ speculatiua ad voluntatẽ. ¶ Ad ẓm dõm: qꝫ sensualitas nõ noiat simplr vnam põm: ſz vnam ſz genus. ſ. appetitiuã sensitiuã: q̃ tñ in irascibilẽ ꝛ concupiscibilẽ diuidit. ¶ Sed tamẽ sciẽdum qꝫ rõne differũt sensualitas ꝛ irascibilis: ꝛ concupiscibilis: Cum. n. vt dionys⁹ dicit septio capło de diui. no. Nã inferioꝛ in sui supremo attingat infinitũ supiozis nãe: nã sensitiua in aliq̃ sui quodãmodo rõni cõiungat. vñ ꝛ q̃dam ꝑs sensitiua. ſ. cogitatiua alio nomine rõ dicit ꝓp confinium eius ad rationẽ: sic ergo dico qꝫ irascibilis ꝛ concupiscibilis: noiant appetitum sensitiuum ꝑm qꝫ completus ẽ: ꝛ ꝑ diuersa distinctus ꝛ vsus rõnem tẽdens: vñ ꝛ i boie irascibilis ꝛ concupiscibilis rõni obtẽperant: sensualitas aute nominat sẽsitiuum appetitiuũ ſz qꝫ est incompletus ꝛ indeterminatus ꝛ magis depssus: ꝛ iõ dicit qꝫ in ea nõ põt eẽ virtus: ꝛ qꝫ ẽ ꝓpetue corruptiõis: ꝛ ex ipa sua indeterminatiõe quãdam vnitatẽ hz vt quedã vis dicat. ¶ Ad q̃rtum dõz: qꝫ si ꝑ motum intelligat motus ꝓgressiuus exterioꝛ nõ iconueniẽter motus ꝛ appetitus sensualitati attribuunt ẽt si sit vna põ: qz sunt act⁹ nõ eque primi: ſz ordinem ad inuicẽ bñtes: appetitus eni interioꝛ motuz exterioꝛẽ cãt: ꝛ sic vnus mediãte altero a sensualitate procedit: si aute ꝑ motum intelligat mot⁹ interioꝛ appetit⁹: tunc distingũtur isti duo actus ꝑm diuersa obiecta: que tñ potẽtiã non diuersificãt ꝑm genus: ꝛ hoc quodãmodo sic dictum est. ¶ Ad qntum dõm: qꝫ appetitus ẽ nomẽ põe ꝛ nomẽ act⁹ vnde non ẽ inconueniens qꝫ ex appetitu potentie procedat appetitus actus.

¶ Utꝛ rõ supioꝛ ꝛ inferioꝛ sit vna potentia. II.

AD ſecunduz sic procedit. vꝛ qꝫ rõ supioꝛ ꝛ inferioꝛ non sint vna põ: ſz diuerse. In ꝓtibus eni aie non accipit supius ꝛ inferius aie ꝑm situz: ſz scoz dignitatẽ: ſz iter ptes aie itellectiue ẽ inuenire vnã ptẽ alia digniozẽ: qz intellectus agens ẽ nobilioꝛ possibili: vt in tertio de aia dr. que diuerse põe sunt vt supza dctñ ẽ. g̃ vꝛ qꝫ id qõ ẽ supius in róne. ꝛ id qõ ẽ inferi⁹: sint diuerse põe. ¶ Ꝓ. eternum ꝛ necessariũ idẽ eẽ vꝛ: et contingẽs ꝛ tẽpozale: ſz pbus in sexto ethicoꝛ dicit qꝫ sciẽtificũ aie circa necessaria ẽ rõcinatiuũ: aut circa contingẽtia opata a nobis. g̃ vꝛ qꝫ sciẽtificum sit illud idẽ quod rõ superioꝛ que eterna conspicit: ꝛ rõcinatiuum idem qõ rõ inferioꝛ q̃ tẽpozalibus inheret: vt in lra dicit: ſz ꝛ rõcinatiuum ꝛ scientificum: vt ibidẽ dicit: sunt diuerse potẽtie. g̃ videt qꝫ rõ supioꝛ ꝛ inferioꝛ. ¶ Ꝓ. in superiozi parte aie ẽ imago deitatis. vt in primo dctñ ẽ: sed supioꝛ ps aie est supioꝛ pars rõnis. ergo in supiozi róne ẽ imago: sed imago colligit tres põs: memoziã: intelligẽtiam: ꝛ voluntatẽ. g̃ rõ superioꝛ ꝛ inferioꝛ non dicũt vnã quãdã põm: ſz ples. ¶ Ꝓ. regulãs ꝛ regulatum: ꝛ impans ꝛ imperatum nõ ꝑtit eẽ idẽ: sicut nec agẽs ꝛ patiẽs: ſz rõ superioꝛ se hz ad inferioꝛẽ sicut regulans ad regulatum. ergo nõ possunt eẽ vna põ. ¶ Ꝓ. põe distinguunt ꝑ actus: sed officium actum noiat: vt Tullius dicit. ergo videtur qꝫ cum rõ supioꝛ ꝛ inferioꝛ ꝑ diuersa officia geminẽt qꝫ sint diuer

Sed contra (se potentie. Diuersitas põz cõstituit diuersitatẽ rei: ſz in littera dicit qꝫ cum de supiozi ꝛ inferiozi róne loquimur: de vna quadam re dicim⁹. ergo vꝛ qꝫ non sint diuerse põe. ¶ Ꝓ. põ ꝓ diuersos habit⁹ non diuersificat: ſz ratio supioꝛ dicitur ꝓput dono sapie ꝓficitur: inferioꝛ ꝓput dono scie: vt i lra dicit. ergo vꝛ qꝫ superioꝛ ꝛ inferioꝛ rõ nõ

Respõdeo (sint diuerse põe. dõm: qꝫ rõ hic accipitur que hoc modo se hz ad voluntatẽ: ꝛ lib. ar. sicut se hz apphẽsio sensitiua ad sensualitatẽ: sicut enim dictum est: nullus appetitus mouetur in suum obm nisi fiat apprehensio alicuius sub róne boni vl mali conueniẽtis vl nociui: hãc autẽ rõnez conuenientis ꝛ boni aliter homo percipit aliter brutuz. bzutum enim non conferendo: sed quodam nãli instinctu sibi conueniẽs vel nociuum cognoscit. homo autem per inuestigationem quandam ꝛ collatiõem hꝫ ratiões cõsiderat: ꝛ ideo vis illa per quã in hꝫ rationum cogniti/onem venit conueniẽter rõ dicitur que inuestigatiua est: ꝛ deductiua vnius in alterum: quia vero tota rõ põz ex obiectis sumitur: quoꝛ speciebus ifozmant: ide ẽ ꝓ oꝫ in róne quẽdam gradum constituere ꝑm ordinem eoruz quibus intendit. In rebus autẽ quas rõ considerat talis inuenitur distinctio ꝛ ordo: vt quedam eterna ꝛ necessaria a tempozalibus discreta eis ꝓponantur. vnde ꝛ rõ ex hoc quẽdam gradũ consequit qꝫ his vl alijs intendit. ſz qz ita ẽ in ordie reꝛ qꝫ supius ẽ directiuũ inferiozis: ꝛ cã inde ẽ qꝫ per eterna in his que tempozalia sunt dirigũtur: sicut id quod vno modo se hz ẽ mẽſura eius qõ multifarie ẽ: vt ex. io. metaꝑ. accipitur. Et ꝑm hoc ꝑz qꝫ rõ eternis dupliciter inherere põt: vl considerando ipsa in se: vl considerãdo ipsa ꝑm qꝫ sunt regula tempozalium ꝓ nos disponendoꝛ ꝛ agendoꝛum. Et prima consideratio non exit limites speculatiue rationis: secunda autem ad genus practice rationis pertinet. vnde ꝑz qꝫ rõ superioꝛ ꝓtim est speculatiua ꝛ ꝓtim practica: ꝛ ideo in littera dicitur qꝫ supnis conspiciendis inquãtum ẽ speculatiua: ꝛ inquãtuz est practica supernis consulendis intendit. vñ ex hoc ꝑz qꝫ rõ superioꝛ ꝓput contra inferiozem diuidit: non distat ab ea sicut speculatiuum ꝛ practicum q̃si ad diuersa obta respiciant: ꝛ quibus fiat rõcinatio: ſz magis distinguũtur ꝑm media vnde ratiocinatio sumitur. ratio enim inferioꝛ consiliatur ad electionem tendens ex rõnibus rerum tempozalium: vt qꝫ aliquid ẽ supfluũ: vel diminutũ: vtile vl honestum: ꝛ sic de alijs conditiõibus: quas moralis phꝫ pertractat: superioꝛ vero consilium sumit ex rõnibus eternis ꝛ diuinis: vt quia est cõtra ꝓceptuz dei vel eius ostensionem pariter vl aliquid hꝫ. diuersitas aũt mediozum ex quibus ad idem genus cõclusionis ꝓceditur: non potest facere diuersam potentiam. sed quãdoqz diuersum habitum: ꝛ ideo ratio supe/

rior⁹ ⁊ inferior⁹ nō distinguūt: sicut diuerse pōe: ſz magis ſm bitum: vl quē iam actu bz: vel ad quē nāliter o⁹dinatur: rō eni superior⁹ pficit sapia: ſz inferior⁹ scia.

Ad primū g dōm: q rō supior⁹ ⁊ inferior⁹ nō dr̄nt: sicut agēs ⁊ possibile: qō sic pz: qz vt in lra dicit: rō supior⁹ ⁊ inferior⁹ bñt act⁹ respcū diuersorum: agēs ät ⁊ pole semp ocurrunt ad idē obm vel mediuz: qz impole ē nos in intellectiuā opatiōem ꝓgredi sine opati one possibilis ⁊ agentis. opz enim vt spēs fantasmatum q̄ sunt obta intellus nostri efficiätur in actu itelligibiles quod ad agētē pertinet ⁊ intellectui cōiūgätur in eo rece pte: quod ptinet ad possibilē. vnde ex diuersitate possibi lis ⁊ agentis nō sequit diuersitas supiozis ⁊ inferiozis ra tionis: sed ex diuersitate medy vel obiecti. ¶ Ad secun dū dōm: q sciētificū ⁊ rōcinatiuum nō oīno distinguunt sicut rō superior⁹ ⁊ inferior⁹: qz sciētificū nullo mō ad pa xim ptinet sicut pertinet rō superior⁹: vt dcīm ē inquantū .s. eterna consulit ⁊ prer bē scientificū ad q̄dam se exten dit: quor⁹ nō ē rō supior⁹: put hic accipitur. s. ad res crea tas necessarias: quia phs scientificus anime nō tñ sapia q̄ dnor⁹ ē propē: ſz scia ⁊ intellectu q̄ creator⁹ sunt i sex to ethicorum pfici docet: cognitio aūt rer⁹ tēporaliū siue quātū ad ea que ad nos agenda pertinēt siue quātus ad ea que in his necessarys demonstrationibus cōsiderant ad rōnes inferiorē ptinet q̄ scia pficitur: quā Aug. exten dit tā ad speculatiuā q̄m practicā cōsideratiōem rer⁹ tem poraliū: vñ distinctio supiozis ⁊ inferiozis rōnis. nō ē idē cū distinctiōe specifici ⁊ rōcinatiui: q̄uis sciēticum ſm aligd sui cū rōne supiozi ꝓueniat: ⁊ rō inferior⁹ cū ratiocinatiuo. ¶ Ad tertiū dōm: q rō supior⁹ nō ē oio idem cuz illa pte mētis in qua consistit imago: sed includit eā ⁊ ex cedit: qō sic pz: imago eni potissime distinguit ſm hoc q mēs tēdit in obm qō de⁹ ē: vt in pzio dcīm ē. vñ pōe imagi nis put ad imaginē ptinēt respiciunt eterna solūmodo: vt obm: rō aūt superior⁹ cōsiderat ea duplr. s. vt obz inq̄tum cōspicit ea vt medium inq̄tū ipa ꝓsulit: nihilomin⁹ tñ ⁊ si imago plēs pōs eēntialr colligat: nō opz q rō supe rior⁹ in plurib⁹ potēt⁹ ꝓsistat: qz imago ꝓhēdit: ⁊ cogni tiuā ⁊ affectiuā: ſz rō ꝓhēdit imaginē ſm cognitiuā tñ: ⁊ excedit vt dcīm ē: ⁊ iō rō superior: ⁊ mēs in quo ē imago: se bñt vt excedēt⁹ ⁊ excessa: supior⁹ eni rō ē speculatiua ⁊ practica: sed mēs ſm q in ea ē imago tñ ad speculati uam ptinet: qz obm imaginis nō ē aliqd opabile a nobis: ⁊ sic rō supior⁹ excedit mētē: ⁊ exceditur a mēte inquātus mēs ꝓhēdit affectionē ⁊ cognitiōem: cū rō cognitionem tñ importet. ¶ Ad q̄rtū dōm: q diuersitas regulantis ⁊ regulati nō demīrat diuersā pōm: ſz diuersus bitū: vnus eni bit⁹ ē regulatiu⁹ alteri⁹: sicut pz in scīētys speculati uis: q oēs scias sapias metaph. dirigit ita ēt rō superior⁹ i ferioꝛē dirigere dr̄. ¶ Ad q̄ntū dōz q nō quelibet diuer sitas actus ondit diuersitatē pōe: sed q̄q ēt ostendit tñ diuersitatē bitus: sicut geometrizare ⁊ syllogizare: q̄q aūt neut⁹ ista ät sic patent: quia. n. suba vniuscuiusq; po tētie ē ſm q ē nata operari circa ꝓpriam obm: vt de sen su dicit phs in scō de ꝑa: ideo actiones que differunt ſz diuersa obiecta ostendunt diuersitatem potentiaruz: vt tamen accipiatur differentia obiector⁹ ſm id quod ad p priam rationem obiecti pertinet: homo enim ⁊ lapis dif ferunt genere: sed conueniunt ſm q sunt obiectuz visus in colore. ⁊ ideo visio hominis ⁊ lapidis pertinent ad vnā potentiam: sed sentire sonum ⁊ colores pertinent ad di uersas potentias: quia sonus ⁊ color scōm proprias ratio nes quibus adinuicem distinguuntur: sunt proprie obie cta sensus. Quandoq; autem diuersitas actuum causat ex diuersitate medy vel principy ex quo peruenitur ad idem genus obiecti: ⁊ talis diuersitas actuum ostēdit di uersitatem habituum: diuerse enim scientie ex diuersis principys procedunt. etiam si easdem conclusiones de monstrent: sicut astrologus ⁊ naturalis diuersis medys rotunditatē terre ostēdit: vt dicitur in scō phisicorum. Similr etiam virtutes morales distinguuntur ex diuer sis finibus qui sunt in opatiuis: sicut principia i speculati uis: quandoq; vero diuersitas actuum causatur ex eo qō ē accidens actionis vel ex parte agentis ſm q est poten tius vl infirmius in agendo: sicut bebetudo vel subtili tas ingeny que differunt ſm velocitatem ⁊ tarditatem adiscendi: vel ex parte medy: vt credere ⁊ opinari q̄ dif ferunt ſm efficaciam ⁊ debilitatem medy: vel ex parte obiecti: sicut videre boiem ⁊ lapidem: accidit enim colo rato esse hominem aut lapidem: ⁊ talis diuersitas actio num neq; potentiam diuersam neq; diuersum habitum requirit: quia illud qō ē per accidēs non causat differen tiam in specie: officium autem rationis superiozis ⁊ infe riozis non differunt penes diuersam rationem obiecti: cū vtraq; operabilia ꝓsideret: ſz penes diuersā rationez medy: quia ratio inferior⁹ procedit ex rationibus tempo ralibus: sed ratio superior⁹ ex rationibus eternis: ⁊ ita ēt hec diuersa officia non opz q diuersas potentias demō strēt: sed diuersos bitus vt dcīm ē.

¶ Utr⁹ sinderesis sit bitus vel potentia. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. vr̄ q sinde resis sit pō ⁊ non habit⁹. Ea enim que veniunt in eandē diuisionē vi dentur cē vnius rōnis: sed sinderesis diuidi tur contra alias aīe potentias. s. contra rōna lem ⁊ concupiscibilē ⁊ irascibilem: vt pz ex gl. Hieronymi Eze. i. q̄ videtur q sit potentia. ¶ Preterea. Hiero. dicit Malach scō super illud. Custodite spūm vr̄m ⁊c. Spūs dicitur nō pars aīalis: que nō percipit ea que sunt dei: sed rōnalis: hanc autem vocat sinderesim: sed ratio nalis pars potentiam nōiat. ergo videtur q sit potentia. ¶ Preterea. habitus non inscribitur nisi potentie: sed Aug. dicit q vlia iuris ꝓcepta scripta in naturali iudica torio sunt: quod est sinderesis. ergo cum vniuersaliū iu ris sit aliquis videtur q sinderesis cui inscribūtur sit po tentia quedam. ¶ Preterea. ex identitate actuuz colli gitur idētitas potentiaꝝ: sed vt ex iducta auctoritate pz. ad sinderesim pertinet iudicium. cum ergo lib. ar. a iudi cādo noīetur: vr̄ q sinderesis sit idē qō lib. ar. ſz lib. ar. est potentia. ergo ⁊ sinderesis. ¶ Preterea habit⁹ amit titur per obliuionem vel alio modo: sed sinderesis semp manet que etiam post mortem peccato remurmurat cu ius murmur vermis dicitur. ergo sinderesis nōiat pōm ⁊ non habitum.

Sed cōtra. Potentia rationalis se habet ad oppo sita: sed sinderesis se habet determina te ad vnum: quia nunq̄ errat. ergo videtur q non sit po tentia sed habitus. ¶ Preterea. opposita in idem gen⁹ reducuntur: sed sinderesi opponitur fomes: sicut eni fo mes semp ad malū istigat: ita ⁊ sinderesis semper in bo num tendit: cum igitur fomes sit habitus quidam: vt in lra dr̄: vr̄ ēt q sinderesis bitum nōiet.

Respondeo dōm: q sicut ē ō motu rer⁹ naturali um q omnis motus ab inmobili mo uēte ꝓcedit. vt dīt Aug. 8°. sup Gene. ⁊ phs ꝓbat i septio ⁊ octauo phicoꝝ: ⁊ oē dissimilr se habēs ab vno eodemq; modo se habente: ita etiā oportet q sit in processu ratio nis: cum enim ratio varietatem quādā hēat: ⁊ quodam modo mobilis sit ſm q pncipia in cōclusiones deducit: ⁊ in cōferēdo frequēter decipit⁹ opz q omnis rō ab aliqua

cognitione procedat que vniformitatē ⁊ quietē quādam habeat: qō nō fit p discursuz inuestigationis: ſz subito itelle ctui offerat: sicut. n. ratio i speculatiuis deducit ab aligb⁹ pncipys p se notis quor⁹ habitus itellectus dicit: ita etiā opz q ratio practica ab aligbus pncipys p se notis dedu cat: vt qō est maluz nō esse faciēduz: ꝓceptis dei obedien dū fore: ⁊ sic de alys: ⁊ boꝝ gdez habitus ē sinderesis. vñ dico q sinderesis a rōne practica distinguit nō gdē p sub stantiā potētie: ſz per habitū q est quodā mō inatus mēti nr̄e ex ipso lumine itellectus agētis: sicut ⁊ habitus pncip⁹ speculatiuoꝝ. vt oē totū est maius sua parte ⁊ bō: ſz ad determinationē cognitiōis eoꝝ sensu ⁊ memoria indi geamus. vt i secūdo posteriorꝝ dicit. Et iō statim cognitis terminis cognoscunt. vt i pmo posteriozum dicitur. Et iō dico q sinderesis vel habitum tātum nōiat vel potētiam saltem subiectam habitui sic nobis inato.

Ad primum ergo dōz. q sinderesis diuidit ꝑtra alias potētias nō q̄si diuersa p sub stātiā pōe: ſz p bitum quēdā: sicut si itellectus pncipiozuz ꝑtra speculatiuā rōnē diuideret. ¶ Ad scōz dōz q rōna lis pars nō simplr vocat sinderesis: ſz ſz q talē habitum ꝓcernit. ¶ Ad 3m dōz. q vlia iuris nō iscribūtur sinderesi q̄si habitus pōe: ſz magis q̄si collecta i habitu iscribuntur ipsi habitui: sicut pncipia geometricalia geometrie insci bunt. ¶ Ad 4m dōz. q iudiciū nō eodē mō lib. ar. ⁊ sinde resi ꝓuenit: qz ad sinderesiz ptinet vle iudiciū scōz vlia iu ris pncipia. semp. n. de ꝓclusiōibus p pncipia iudicat. Uñ ⁊ scia resolutiua iudicādi ars dr̄: sed ad lib. ar. ptinet iudi ciū pticulare de boc opabili qō est iudiciū electōis. vñ sin deresis nō ē idē qō li. ar. ¶ Ad 5m dōz. q bitus nālis nūq̄ amittit̄: sicut pz de bitu pncipioꝝ speculatiuoꝝ que semp homo retinet: ⁊ sīle est etiā de sinderesi.

¶ Utrum cōscientia sit actus. IIII.

Ad quartus sic ꝓceditur. videtur q cōscientia non sit actus. Origenes eniz dicit q cōscientia est spūs coꝛ rector⁹ ⁊ pedagogus aīe sibi sociatus quo sepa ratur a malis ⁊ adberet bonis: ſz spūs: vel no minat potētiaz vel etiā ipsaz essentiā aīe. ergo videt q cō scientia nō sit actus. ¶ P. conscientia secundum q a qui busdam describitur est dictamen ratiōis quo iudicat ⁊ li gat ad faciendum ⁊ nō faciēdum: sed iudicium de boc fa ciendo vel non faciendo. vt dcīm ē: pertinet ad lib. ar. g̃ cō sciētia est lib. arb. ſz li. ar. non est actus. ergo nec conscien tia. ¶ Preterea i glo. Eze. pmo dicit Hieronymus posteq̄ de sinderesi locutus est: hanc autem conscientiaz interdū ꝓcipitari videmus. ergo videtur q conscientia sit idem qō sinderesis: sed sinderesis non nōiat actum: sed potenti am vel habituz. ergo videt q etiā conscientia. ¶ Preterea. cōscientia est scientia quedam: sed scientia nōiat habi tum. ergo ⁊ cōscientia. ¶ P. Damas. dicit q ꝓsciētia ē lex intellectus nr̄i: ſz lex itellectus est ipsa lex nālis que ē ha bitus pncipioꝝ iuris. ergo vr̄ q cōscientia sit bitus ⁊ nō actus. ¶ P. ois actus vel gñat bitum vel saltē ex aliquo bitu est productus: ſi igit̄ conscia est actus qdā opz q mul tiplicatis actibus gignatur bitus q cōscia dicatur vel q sal tē tales act⁹ ex bitu aliquo ꝓcedāt: qō i idē redit.

Sed contra Conscia peccatum aggrauare dr̄: sed aggrauatio pcti ee nō pōt nisi p b⁹: q cōtradicit actuali rōnis cōsiderationi. ergo videt q con scientia actualem rōnis considerationez noīet. ¶ P. vt di ctum est: conscientia a quibusdam dictamen rationis dici tur: sed dictamen actum quendam nominat secūdum q ratio aliquid faciendum diiudicat. ergo videtur q cōsci entia actum nominet.

Respondeo dōz q conscia multis modis accipit̄ q̄nq; eni dr̄ conscia ipa res conscita ⁊ sic sumit̄ ꝑme Thymo. pmo. Charitas ꝓcedit ō cōscia bo na. gl. i. spes: qz ex meritis que conscia tenet: motus spei i surgit. Quādoq; vero dr̄ bitus quo gs disponitur ad con sciēdum: vel ſm boc ipsa lex nālis ⁊ bitus rōnis consueuit dici conscia. Quidam etiā dicūt q cōscientia quādoq; po tētiam noīat: sed boc nimis extraneuz ē: ⁊ ꝑprope dcīm: qō patet si diligēter oēs potētie aīe ispiciantur: nullo aūt bo rum modoꝝ cōscientia sumit̄ ſm q i vsum loquēt⁹ ve nit: prout dr̄ ligare vel aggrauare peccatū: nullus eni liga tur ad aligd faciēdum nisi per boc q cōsideret boc ee agē dum. vnde quādam actualem cōsideratōez rōnis per cō sciētiam cōiter loquētes itelligere vidēt̄: sed que sit illa actualis rōnis cōsideratio videduz est. Sciēdum est igit̄ q sicut i. 7. ethi. phs dicit. rō i eligēdis ⁊ fugiēdis gbusdā syll⁹is vtitur. In syll⁹o aūt est triplex ꝓsideratio ſz tres p positōes: ex quarū duabus tertia ꝓcludit̄: ita etiā ꝓtingit in ppōsito dum rō i operādis ex vlibus pncipys circa par ticularia iudiciuz assumit: ⁊ quia vniuersalia pncipia iu ris ad sinderesim pertinēt: rationes aūt magis appropria te ad opus pertinent ad habitus: quibus ratio superior⁹ et inferior⁹ distinguūtur: sinderesis i boc syllogismo quasi ma iozē mīstrat: cuius cōsideratio ē actus sinderesis: ſz mino rē mīnistrat rō supior⁹ vel inferior⁹: ⁊ eius ꝓsideratio est ipsi us actus: sed cōsideratio cōclusiōis elicite est cōsideratio ꝓsciētie. verbi gra. sinderesis hanc proponit: oē maluz est vitādum: ratio superior⁹ hāc assumit: adulteriū est maluz: qz lege dei ꝓhibitū siue rō inferior⁹ assumeret illaz: qz ei est malū qz iniustū: siue ihonestuz: ꝓclusio ät que est: adulte rium bē ee vitādum: ad ꝓsciētiam pertinet: ⁊ idifferenter siue sit de ꝑsenti vel de ꝑterito vel futuro: qz conscia: ⁊ fa ctis remurmurat: et faciēdis cōtradicit: et inde dicitur cō scientia quasi cum alio scientia: qz scientia vniuersalis ad actū ꝑticulare applicat̄: vel ēt: qz p eam aligs sibi cōscius est eoꝝ que fecit vel facere itendit: et ꝓpter boc ēt dr̄ snia vel dictamē rōnis: et ꝓpter boc ēt contigit conscientiā er rare non ꝓpter sinderesis errorē: ſz ꝓpter errorē ratōis: sicut pz i heretico: cui dictat ꝓscia q ꝑ⁹ ꝓmittat se ꝓburi q̄ iuret: qz ratio superior⁹ peruersa est i boc q credit iura mentū simplr esse ꝓhibitum: et ſz būc modū pz qualr dif ferant: sinderesis: lex nālis: et cōscientia: qz lex nālis no minat ipsa vniuersalia pncipia iuris: sinderesis vo noiat habituz eoꝝ seu potentiā cum habitu: cōscientia vero noiat applicationē quādam legis naturalis ad aliquid fa ciēdum per modum cōclusionis cuiusdam.

Ad primuz ergo dōm q spūs quādoq; sumit̄ pro spūali quadā operatiōe: ⁊ p spūali do no: ⁊ boc mō sumit̄ hic spūs: ⁊ nō p nā aīe. ¶ Ad 2m dōm. q iudiciuz ad lib. ar. ptinet: ad ꝓsciētiā ⁊ sinderesiz: ſz di uersimode: qz ad lib. ar. ptinet iudiciuz q̄si participatiue: qz p se volūtatis nō ē iudicare. vñ ipsuz iudiciuz electiōis li. ar. ē: ſz iudiciuz p se vel ē in vli: ⁊ sic ptinet ad sinderesiz vel ē in pticulari: tñ ifra limites cognitiōis psistens: ⁊ pti net ad ꝓsciētiā. vñ tā ꝓsciētia q̄ electio ꝓclusio q̄dā ē pti cularis vel agēdi vel fugiendi: ſz ꝓsciētia ꝓclusio cogniti na tñ: electio ꝓclusio affectiua: qz tales sūt ꝓclusiōes i ope ratis. vt i septimo ethi. dr̄. ¶ Ad 3m dōz. q tota virtus cō clusiōis ex pmis pncipys trahit̄: ⁊ ide est q ꝓsciētia: ⁊ sin deresis frequēter ꝓ eodē accipiunt̄: ⁊ iudiciū vtriq; attri bunt̄: ⁊ pcipue iudiciū vle qō p delectatiōez pcti nō corrū pit̄: ſz magis iudiciū i pticularib⁹: ⁊ iō nō dixit sinderesim ꝓcipitari: ſz ꝓsciaz. ¶ Ad quartuz dicēduz. q ꝓscientia ⁊ actū ⁊ habituz nōiare pōt: est eniz scire in habitu ⁊ scire in actu. vñ ⁊ cōscientia diuersimode accipi pōt. vt dictū est.

¶ Ad quintum dicēdū q̄ cōscientia scōm q̄ accipitur p habitu potest dici lex naturalis: quia ex habitu illo precipue actus cōscientie elicitur. ¶ Ad sextuz dicēduz q̄ habitus ille ex quo nascit actus ꝺsciētie nō ē habitus separatus ab habitu rōnis ⁊ findere si: q̄ nō alius habitus ē p̄ncipioꝝ ⁊ ꝺclusionuz q̄ eliciunt ab eis: ⁊ p̄cipue earum que sūt circa singularia: quoꝝ nō ē habitus scie nisi ſ3 q̄ ꝺtinēt in p̄ncipys vniuersalibus. ¶ Expositio textus.

Sed nunc ꝓfice bonū.) Itelligēduz ē ō bono meritorio: q̄ nihil i eo erat: qō ad maluz ipelleret. videt h̄ causa esse insufficiēs: q̄ in x̄po ēt nihil fuit ad malū impellēs: ⁊ tamē resistēdo malo meruit. Et dōz ſm quosdā q̄ hoc itelligit nō de quolibet merito: ſ3 ō merito satisfactiōis: ad quā pena requirit: ſ3 hoc nō videtur eē ad ꝓpositu: q̄ Adā merito satisfactiōis nō indigebat. Et ideo aliter pōt dici q̄ ratio meriti ex duobus pōt sumi vel ex habitu ifozmāte: ⁊ sic ois actus vel facilis vel difficilis gratia ifozmatus meritorius est: vel ex cōditiōe actꝰ p̄cipue in quo est difficultas: ⁊ hāc rationē meredi in re sistēdo peccato non habuit.

¶ Diuisio secūde partis textus.

Illud quoq̄ ꝓtermittēdū nō ē qō ta lis in vnoq̄q; hoie ⁊c.) Ostēsa diuersitate quadā partiū aie: hic oñdit quo mō ꝓtingat i eis pctm̄ eē. Et diuidit i ptes tres. In p̄ma ostēdit qualr i vnaq̄q; parte aie possit eē pctm̄ mortale ⁊ veniale. In scōa assignat hꝰ disgressiōis quā fecit causaz. ibi (Dic de partibus aie iferuimus.) In tertia remouet quādā dubitationē q̄ posset accidere distinguēdo sensualitatis nomē. ibi. (Nō est autē silētio ptereunduz ⁊c.) Prima diuidit i duas. In prima adaptat p quādam silitudinē processuz pcti i viribus aie peccato priozum parētum quātuz ad vi̇z ⁊ mulierē ⁊ serpētē. In scōa oñdit qualr i singulis ꝓtingat esse pctm̄. ibi. (Nūc superest oñdere ⁊c.) Et circa hec tria facit. Prio oñdit qualr ꝓtingat i ꝓtibus aie pctm̄ mortale vl veniale eē. Scōo sūmati colligit ea q̄ dixerat. ibi. (Itaq; vt breuiter sūmā pstringā ⁊c.) Tertio iducit auctoritates ad ꝓfirmā dū ibi. (Dic ät Aug. i li. 12. ō trinitate ⁊c.) ¶ Qō. III.

Hic queruntur .6. Prio qs motꝰ sit sensualitatis ⁊ rōnis inferiozis ⁊ supiozis. Scōo vtz motus sensualitatis possit eē pctm̄. Tertio vtz i rōne possit eē pctm̄. Quarto vtz ōlectatio rōnis iferiozis aliquo mō possit eē pctm̄ mortale: si diu pmaneat. Quinto vtz i rōne supiozi possit eē pctm̄ veniale. Sexto vtz veniale p multiplicationē vl alio mō possit eē mortale.

¶ Utz motꝰ sensualitatis ⁊ rōnis supiozis ⁊ iferiozis ꝓuenienter ⁊ sufficiēter assignat in lr̄a. I.

Ad primuz sic ꝓcedit. vī q̄ isufficienter ⁊ iconueniēter distinguat i lr̄a motꝰ sensualitatis ⁊ iferiozis ⁊ supiozis rōnis. Ois. n. vtus nāl r i suū obz mouetur: ſ3 vtꝰ gñatiua: ⁊ nutritiua ē q̄dā nālis virtus. g̃ hz aliqué motū nāle i actū gñatiōis ⁊ comestiōis: ⁊ ita ꝑter motū sensualitatis ⁊ rōnis oz ponere motū nāleꝫ ¶ Ꝑ. motꝰ specificat p terminuz: ⁊ actꝰ p obz: ſ3 aligs actꝰ pcti ē actꝰ gñatiue: ⁊ obz alicuiꝰ actus pcti ē obz gñatiue ⁊ nutritiue. g̃ motꝰ istud obz ad gñatiuā ptinet: ⁊ nō ad sensualitatē ⁊ rōnē: ⁊ ita isufficiēter motꝰ aie diuidit. ¶ Ꝑ. diuersa x̄ pōz diuersa sūt ōlectabilia: sicut ⁊ diuerse operatiōes delectatio. n. operationē sequit. vt i. io. etbi. dī: ſ3 sensualitas: ⁊ iferioꝛ rō. sunt diuerse pōe. ergo delectatiōnē nō būt circa idē: ⁊ ita iconueniēter rō iferioꝛ ponit circa idē ōlectari in quo delectat sensualitas. ¶ Ꝑ. sicut supza dcm̄ est. rō supioꝛ ⁊ iferioꝛ nō differūt p essentiā pōe: ⁊ i respectu eiusdē obiecti p diuersa media negociari baberi. si ergo rōni inferiozi attribuit delectatio circa sensibilia ex hoc q̄ de sensibilibus negociari hz p rōnes ciuiles: ⁊ a rebus creatis sūptas. vī q̄ etiā supioꝛi rōni possit aliq̄ delectatio circa sensibilia ascribi. Et hoc q̄ de eis p rōnes diuinas negociat ſm q̄ intrēdit eternis ꝓsulēdis. vt dcm̄ ē. ¶ Ꝑ. sensus ptinet ad eū cuius ē iudiciuz: ſ3 eiusdē ē iudicare ⁊ regulare. cū igit rō supioꝛ sit regula rōnis iferioris. vī q̄ cōsensus in delectationē ad rōnē iferiozē nō ptineat: ſ3 ad superiozē. ¶ Ꝑ. eiusdē pōe nō sūt diuersi actꝰ: ſ3 rō iferioꝛ ē vna pōa. ergo videt q̄ iconueniēter assignētur sibi duo motus. s. delectari: ⁊ ꝓsentire i delectationez.

Sed contra est qō in littera determinatur.

Respondeo dōz q̄ motꝰ. vt dicit pbs: ē vta i ens: vñ in ptib⁹ aie motꝰ ꝓprie dī iclinatio ad aligd: ⁊ iō q̄bus viribus iclinatio nō ꝓuenit eis ꝓpe motꝰ nō attribuit. Inclinatio ät est i appetitu q̄ mouet in aligd agēduz: ⁊ iō actus appetitiuꝰ x̄ virtutū motꝰ vocāt nō autē ꝓprie actus apꝓhēsiuꝰ x̄. Est aūt in nobis triplex appetitus. s. nālis sensitiuus ⁊ rōnalis. Nālis quidē appetitus puta cibi ē quē nō imaginatio gignit: ſ3 ipsa q̄litatuz nāliuz dispositio: q̄bus nāles vires suas actiōes exercent. Dic ät motꝰ i nullo rōni subiacet: nec obedit. vñ nec in eo pctm̄ eē pōt. ⁊ iō bic ꝑtermittit. Appetitus ät sensitiuus ē q̄ ex p̄cedēti imaginatiōe vel sensu ꝓcēdit: ⁊ h̄ vocāt motꝰ sensualitatis. Appetitus ät rōnalis ē q̄ ꝓsequit apꝓhēsionē rōnis: ⁊ h̄ dī motus rōnis q̄ ē actus volūtatis: ſ3 rōnis apꝓhēsio duplex eē pōt: vna simplex: ⁊ absoluta: qñ. s. statiz sine discussione apꝓhēsum ꝺudicat: ⁊ talē apꝓhēsionē sequit volūtas q̄ dī nō deliberata. Alia ē ingsitiua: qñ. s. rōcinando bonū vel maluz: ꝓueniēs vel nociuū iuestigat: et talē apꝓhēsionē sequit volūtas deliberata. rō ergo iferioz: q̄ frenis disponēdis itēdit: vtroq; mō motuz volūtatis circa terrena elicere pōt: vel qñ subito apꝓhēdit h̄ eē ꝓueniens vel nociuuz cozpori: ⁊ tūc sequit motꝰ rōnis iferioris: q̄ dī delectatio: q̄ tūc accipit illud qō cozpori delectabile ē vt faciendum: vel quādo ingrendo deliberat: ⁊ tunc nō pōt sequi appetitus añ deliberationē finitam: ⁊ tūc cō sentire dī in delectationē. ratio ät supioꝛ: q̄ p se rebus terrenis nō intēdit: ſ3 solū ſ3 q̄ regulat rōnib⁹ eternis nō sequit ipsaz aligs motꝰ nisi deliberatꝰ respcū. s. hoꝛ terreno rū: ⁊ iō respcū eoꝝ nō attribuit sibi delectatio: ſ3 solū vltimus ꝓsensus q̄ ē ꝓsensus in executiōe operis.

Ad primum ergo dōm q̄ sicut dictuz est motus nālis: iō ꝓtermittit. q̄ in ipso peccatum esse nō pōt. ¶ Ad secunduz dicendum est q̄ cum vires superiozes aliquo modo ordinent inferiozes: circa actum generatiue ⁊ nutritiue contingit esse actus ét alia potētiaꝝ vel sensus vel rōnis. verbi gratia. maturatio seminis ⁊ organizatio prolis ⁊ hꝰ absolute ad generationē pertinēt: ⁊ q̄ gñatiua nullo mō rōni obedit: ideo in his actibus nullo modo contingit esse peccatum: ſ3 appetitus delectationis ⁊ delectatio ipsa que in coitu accidit: ⁊ alia huiusmōi que ad virtutem sensitiuaz ⁊ motiuaz ꝓtinent possunt ordinari a ratione vel vitari. vñ in his peccatum est que nec ad potentiam generatiuaz vel nutritiuā ptinēt. ¶ Ad 3ᵐ dōz. q̄ sicut ꝓtingit idē eē apꝓhēsum per sensuz ⁊ rōnez ita etiā ꝓtingit idē esse desideratum p vtrūq;. ⁊ iō quāuis non sit eadē operatio vtriusq; tamen pōt esse circa idē: ⁊ p ꝓsequēs ēt delectatio q̄ operationez consequit. vnde nō est incōueniens si circa idem sensus ⁊ rō delectatur: nō tamē eodez mō: ſ3 sensus delectat in eo

sub rōne delectabilis in sensu: ratio vo inferioꝛ ſm q̄ accipitur i rōne boni vl ꝓueniētis ad regimē corꝑis. ¶ Ad quartum dicēdum q̄ sicut dictum ē ratio superioꝛ nō hz motum circa res tēporales nisi deducēdo ad eas per modum ꝓsiluz rōnes eternas: ⁊ iō nō se hz nisi vt ōliberās de eis: ⁊ iō sibi ōlectatio in his rebus nō attribuit que noiat quādam complacētiam nō ōliberatam: ſ3 tātum ꝓsensus qui ōliberationē ꝓsequitur. ¶ Ad quintum dicēdū q̄ ratio superioꝛ regulat inferiorē: ⁊ ratio inferioꝛ sensualitatem: ⁊ etiam seipsam aliquo modo dirigere pōt: quādocūq; autē sūt plura p̄cipia ordinata semp ordinatio i vltimū attribuitur p̄mo ⁊ sūmo: sicut pz i artibus subalternatis: q̄ ciuilis ꝓsiderat vltimum finē humane vite. militaris aūt victoriaz q̄ ē citra būc finē: ⁊ sic ō alys: ⁊ ſ3 hoc dico q̄ ratiōi supiozi reseruatur iudicium respcū vltimi quod ē exercitio opis: ⁊ iō attribuit sibi ꝓsensus i opus: ratiōi vero inferiozi attribuitur iudicium respcū aliquoruz ad opus ordinatoꝝ: ⁊ iō attribuit sibi ꝓsensus i ōlectationē: nō tamē ē dubium quin etiā supioꝛ iudicare possit ō hoc ō quo iudicat inferioꝛ. vñ ⁊ ꝓsensus i ōlectatiōe supiozis eē pōt si fiat iquisitio p rōnes eternas. ¶ Ad sextum dicēdum q̄ ōlectatio ⁊ ꝓsensus i ōlectationē nō sūt diuersi actus scōz genus qui diuersitatē potētie exigāt: ſ3 differūt p ōliberatum ⁊ nō ōliberatum. vt dictum ē. vñ nō ē inconueniens vtrūq; ratiōi inferiozi attribui.

¶ Utz i sensualitate sit pctm̄. II.

Ad secūdum sic ꝓceditur. videtur q̄ i sensualitate nō possit eē pctm̄. Sēsualitas. n. nobis pecozibusq; cōmunis ē. vt supra dictum ē: ſ3 in pecozibus nōē pctm̄. vt ō peccato agimus. ergo nec i nobis ſm sensualitatē peccatum ꝓuenit. ¶ Ꝑ. omne peccatum i volūtate ē ſm Augustinum: ſ3 sensualitas a volūtate secluſa ē: cum volūtas sit i rōne ſm philosophum. ergo in sensualitate nō ē peccatum. ¶ Ꝑ. virtus ⁊ vitium cum sint ꝓtraria sūt i eodē: ſ3 sensualitas cum sit ꝑpetue cozruptiōis ſm statum ꝓsentis vite subiectū virtutis eē nō pōt. ergo nec i ea peccatum eē poterit. ¶ Ꝑ. nulli imputat aliquid ad culpam qō i eius potestate nō ē: ſ3 motus sensualitatis nō ē i potestate nostra cum ōliberationez rationis ꝑcedat. ergo nō pōt eē peccatum. ¶ Ꝑ. actus ꝓprius et naturalis alicuius nō pōt eē peccatuz: ſ3 moueri i ōlectabilia secūduz carnez ē actus ꝓprius ⁊ naturalis sensualitatis: cum sit motus potētie i ꝓprius obiectuz. ergo in h̄ nō pōt eē pctm̄. ¶ Ꝑ. peccatuz post mortē etiam i aia manet: ſ3 sensualitas nō manet. q̄ solus itellectus separatur. vt philosophus dicit i ſcōo ō aīa. ⁊. xi. meta. ergo i sensualitate nō est peccatū.

Sed contra Augu. dicit q̄ nōnullum vitiuz ē cum caro aduersus spiritum ꝓcupiscit: ſ3 hoc nō ꝓtingit nisi ſm iordinatos motus sensualitatis. ergo i ea ē vitiuz ⁊ peccatum. hoc etiā exꝑsse habetur per hoc quod i littera dicit q̄ si i motu sensuali tātuz peccati illecebra teneat veniale ac leuissimuz pctm̄ ē. ergo videtur q̄ saltez veniale peccatum i sensualitate eē possit.

Respondeo dicēduz q̄ oēs primi motus qui sensualitati ascribūtur. vt vba Aug. assert: pctm̄ sūt: ſ3 motus ꝑcedētes quos supranāles dixim⁹ qui imaginē nō sequūtur: ſ3 solum naturaliuz qualitatuz actionē rōne peccati carēt ſm q̄ pōt verificari quorūdā dictum: qui dicūt q̄ motus primo primi nō sūt pctm̄: sed motus secūdo primi sūt peccatuz: vt p primo primos motus naturales: ⁊ p secūdo primos motus sensualitatis intelligamus: in qua peccatuz ē etiam: sicut i subiecto quod sic pz. Peccatuz. n. vt ptinet ad ꝑsentē cōsiderationē nō ē aliud q̄ iordinatus actus ad genus moris ptinēs. nullus autē motus ponitur i gñe moris nisi habita ꝓparatiōe ad volūtatē q̄ p̄cipiuz ē moralium. vt ex. 6. meta. pz: ⁊ iō ibi incipit genus moris: vbi primo dīuz volūtatis inuenitur: hz autē volūtas i q̄busdaz dīuīum ꝓpletum i q̄busdā vero icōpletū. Cōpletuz dīuīuz hz i illis actibus q̄ ex iperio volūtatis procedūt: ⁊ bi sūt actus ōliberationē sequētes qui ratiōi ascribūtur: sed icompletuz dīuīum hz i illis actibus qui nō per imperiū rōnis procedūt: ſ3 tamē voluntas eos impedire poterat: vt sic quodāmodo volūtati subiaceāt quātū ad h̄ q̄ ē ipediri: vel nō ipediri: ⁊ iō iordinatio q̄ in his actibus ꝓtigit rationē peccati causat: tamē completi. ⁊ ideo i his actibus pctm̄ leuissimū ⁊ veniale ē: nō autem mortale: q̄ ō ē pfectuz pctm̄. ōformitas aūt cuiuslibet actꝰ illi potētie attribuitur vt subiecto: q̄ actus p̄cipiuz est: ⁊ ideo cū sensualitas sit p̄cipiuz hozuz actuum conueniēter in ea peccatum esse dicitur. vt i subiecto.

Ad primuz ergo dicēduz q̄ quāuis sensualitas nobis pecozibusq; cōis sit: tamē aligd cōuenit sensualitati i nobis: q̄ nō ꝓuenit sibi i brutis. s. eē aliqualr subiectā rōni: rōne cuius in sensualitate būana pōt eē pctm̄: nō aūt i sensualitate brutali. ¶ Ad scōm dicēdū q̄ oē pctm̄ ē in volūtate nō sicut i subiecto: ſ3 sicut i causa ſ3 volūtatē eē causam alicuius peccati ꝓtingit dupliciter. vel p se: vt quādo actus peccati ex iperio volūtatis pcedit vel quasi p accidēs quādo nō ipedit q̄ ipedire pōt: sicut dicit aligs facere id q̄ nō ipedit cū impedire possit: ⁊ hoc modo ē causa primoꝝ motuū. ¶ Ad 3ᵐ dōz q̄ electio ē p̄ncipale i vtute. vt pbs i etbi. dic. vñ oz oēs actū vtutis ex electiōe pcedere: pp q̄ ēt vtus habitiuꝰ electiuꝰ dī i 2° ethi. ⁊ iō vtus nō pōt eē nisi i illis actib⁹ q̄ ex iperio volūtatis pcedūt: q̄nis ēt sint sensitiuaꝝ ptiū: pp q̄ i irascibili ⁊ ꝓcupiscibili ponim⁹ eē vtutē: ⁊ silr ēt ē ō eo q̄ ꝑfectā rōnē pcti hz q̄ p se vtuti opponit: ⁊ iō actꝰ irascibilis ⁊ ꝓcupiscibilis pōt eē actꝰ vtutis: vl pcti mortal: ſ3 sensualitas: vt supra dcm̄ ē: noīat ptē sensitiuā ſ3 q̄ magis ad carnē depssa ē put nō segt i opando iperiū volūtatis: ſ3 mouet ꝑpo motu: ⁊ iō i ea nō pōt eē actꝰ vtutis vl pcti mortalis: ſ3 q̄dā i cōpletū i gñe moris: q̄ ē pctm̄ veniale. ¶ Ad 4ᵐ dōm. q̄ motꝰ isti q̄dāmō sūt i ptāte nr̄a: ⁊ alio mō nō sūt. si. n. q̄libz eoꝝ sigillati ꝓsiderēt sic i ptāte nr̄a sūt: q̄ quēlibz eoꝝ ꝑueniēdo ipedire possumꝰ: si āt oēs silr ꝓsiderēt sic in ptāte nr̄a nō sūt: q̄ dūvni obuiare nitimur ex alia pte pōt motꝰ illicitꝰ subrepe. nō. n. pōt eē silr itētio renitētis volūtati ꝺ diuersa i actu. ¶ Ad 5ᵐ dōz. q̄ aligs actꝰ pōt eē ꝑpus sensualitatis simplr q̄ nō ē ꝑpus sensualitatis ſm q̄ būana ē q̄n sensualitatis būane ē vt eiꝰ motꝰ nō sit ꝺ rectitudinez rōnis. vñ segt q̄ aligs actꝰ i brutis ē laudabilis q̄ i boie ē vitupabil. ¶ Ad 6ᵐ dōz. q̄ q̄uis pōe sensitiue ſ3 q̄rūdaz opinionē p suā eēntiā nō maneāt pꝰ mortē: manēt tñ i sua radice. s. i eēntia aie a q̄ pōe fluūt: ⁊ sic manet pct m̄ sēsualitatis i aia ſ3 q̄ pctm̄ vniꝰ pōe in totū redūdat.

¶ Utz in rōne possit esse pctm̄. III.

Ad tertiū sic ꝓcedit. vī q̄ i rōne ñ possit eē pctm̄. Rō. n. pōz cognitiuā noīat: ſ3 pctm̄ ad affectū ptinet. q̄ i rōe pctm̄ nō ē. ¶ Ꝑ. i 3° ō aia dicit pbs q̄ itellis ꝑp ē rectꝰ: ſ3 vbi ē rectitudo ꝑpetua ibi nō pōt eē pcti curuitas. q̄ i rōne q̄ ad itellz ptinet pctm̄ eē nō pōt. ¶ Ꝑ. Dio. dic. 4. c. ō di. no. pctm̄ eē ꝺ rōnē. si ergo i rōne eēt pctm̄: in rōne aligd ꝺriū ratiōi existeret: qō est impoꝛle. ergo ⁊ pmū. s. i ratione pctm̄ esse. ¶ Ꝑ. supioꝛ rō hz būc actū vt contemplandis eternis inhereat: sicut supza dictū est: ſ3 ex hoc q̄ aliquis eternis inheret non peccat. ergo in rōne ad minus superiozi non potest esse peccatum. ¶ Ꝑ. in ptibus anime

inuenitur aliqua ꝓpetue corruptiois.ſ.ſenſualitas:inueniť ēt aliqua in qua pōt eē ⁊ peccati curuitas:⁊ vtutis rectitudo.ergo ad pfectionē potētiaꝝ aīe oz eē aliqua que ſit ꝓpetue rectitudinis:ſed hoc nulli ↄgruentius aſcribitur q̄ ſuperiozi rōni.ergo i ea nō pōt eſſe pctm̄.

Sed contra Eligere ad rōnē ptinet: ſz ↄtingit eē electionē rectā ⁊ nō rectā.ergo vide tur ꝙ i rōne poſſz eē pctm̄. ¶ P.ſicut ſe hz rō ſpeculatiua ad ſcibilia:ita ſe hz rō practica ad opabilia: ſz i ſcibilibus ↄtingit eē pctm̄ i rōne ſpeculatiua ex eo ꝙ qs nō recte rōcinať.q̄ vr ꝙ ēt in opabilibus ↄtingat eē in rōne pctm̄ ex eo ꝙ nō recta eligiť.

Reſpōdeo dōz ꝙ rōnis pctm̄ pōt dici dupl'r. Uno mō ex eo qō ē ipſius rōnis fm ſe:⁊ ſic dicim⁹ eē i rōne peccatū qñ iudicādo errat ſiue ſit i ſpeculatiuis ſiue i opatiuis:⁊ h̄ ē pctm̄ i cognitione ex eo ꝙ male ſyllogizať. Alio mō dr eē pctm̄ i rōne ex parte volūtatis que p iudicium rōnis regulať:vt tūc i rōne pctm̄ eē dicatur quādo ſequitur puerſa electio.Sciēdum ē igiť ꝙ quidā phi poſuerūt ꝙ ſcdo modo nō ↄtingit eē in rōne pctm̄ niſi ēt primo mō rō erret dicētes.oē pctm̄ ignorātiā eē ⁊ ſciētez peccare nō poſſe:quoꝝ primus fuit ſocrates.vt i.7.ethi.dr:hac rōne inductus:ꝙ nō videť ↄueniēs vt nobiliſſimuz qō eſt ſcia ab ignobilibus paſſiōib⁹ vincať.vñ ſi ſcia eēt i nobis paſſiōes viles nō ſequereť:qō qz ad ſenſuz falſuz apparet:iō phs i eodē libro oñdit quo ↄtingat ſciētez peccare diſtinguēs ſciaz i vlī ⁊ particulari: ⁊ ſimilr ſciaz i habitu ⁊ actu: ⁊ i habitu dupl'r:qz habitus aliquādo ligatus ē ne i actionē exeat vt i ebrijs pz:quādoqz autē nō ē ligatus.dicit ergo ꝙ ↄtingit peccātē eē ſciētez i vlī:⁊ i actu.in particulari aūt nō ↄtingit eē ſciētez i actu:ſz i habitu tm̄ ligato paſſione vel ire vel ↄcupiſcētie ne rō in rectā electionē pūpat: ſz motum paſſiōis ſequať:⁊ ſi ētiā oze gs paſſiōi ſubditus ea q̄ fm rectā rōnē ſunt pferat i particulari: nō tamē mēte id tz:ſicut ebrius ſapiēteꝝ vba pōt oze pferre que itellectu nō capit:⁊ iō cum ratio i operādis quodāmodo ſyllogizet:ↄueniť iudiciū rōnis rectū i maiozi ꝓpoſitiōe:q̄ vlīs ē:in minozi aūt ꝓpoſitiōe q̄ particularis ē admiſceť paſſio q̄ circa particulare viget.vñ ſequiť corruptio rōnis in cōcluſiōe electiōis.vbi gratia.ſi dicať.nulla fornicatio ē cōmittēda.i hoc iudiciū rōnis pfectū eſt. Jtez ꝓponať alia. oīs fornicatio ē delectabilis.ſub q̄bus duabus aſſumatur vna particularis:h̄.ſ.accedere ad hāc mulierē eſt fornicatio.ſi rō ſit fortis:vt nec etiā in ꝓticulari paſſiōe vincať i ducet ↄcluſionē negatiuā eligēs fornicationē nō ↄmittere:ſi aūt paſſiōe vincať eliciet ↄcluſionē affirmatiuā eligens i fornicatiōe delectari:⁊ ſic ſumiť h̄ eē pctm̄ in rōne: qñ.ſ.poſt rōnis deliberationē:eo ꝙ rō in ꝓticulari corrūpiť p paſſionē ſequiť prava electio:⁊ ſi quidē deliberatio fiat p rōnes diuinas diceť eē pctm̄ i ſuperiozi rōne vt ſi ꝓcedat ex hoc ꝙ oē ꝓhibitū lege dei eſt vitādū:ſi vo per rationes creatas diciť eſſe pctm̄ in iferiozi rōne vt ſi ꝓcedat ex hoc ꝙ oē in quod trāſcēdiť mediuz virtutis eſt vitādum vel aliquid hz.

Ad primum ergo dōm ꝙ ratio quāuis ſit cogniciua potētia:tamē eſt directiua volūtatis.vñ nō poteſt eē peccatuz i volūtate niſi ſit aliquo modo i ratiōe:precipue cum volūtas nō ſit niſi boni vel apparentis boni:vñ malam volūtatem aliquo modo precedit falſa eſtimatio:ſed peccatum ↄtingit eſſe i ratione dupliciter.vt dictum eſt. ¶ Ad ſcōm dicēdum ꝙ itellectus nō eſt idez quod ratio Ratio eniz ↄportat quēdam diſcurſum vnius in aliud. Jntellectus autez ↄportat ſubitaz apprehēſionez alicuius rei ⁊ iō itellectus ꝓprie eſt ꝓncipiozuz que ſtatim cognitioni ſe offerūt ex quibus ratio ↄcluſiōes elicit que p

inquiſitionem inotescūt.vnde ſicut i ſpeculatiuis i itellectu ꝓncipiozum nō poteſt eē error:ſed i deductione ↄcluſionuz ex ꝓncipijs:ita etiā i operatiuis itellectus ſemper eſt rectus:ſed ratio recta ⁊ nō recta. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ corrupta ratio nō eſt ratio:ſicut falſus ſyllogiſm⁹ proprie nō eſt ſyllogiſmus:⁊ ideo regula humanoꝝ actuum nō eſt ratio q̄libet:ſed ratio recta:⁊ ideo philoſophus in.3°.ethicozum dicit ꝙ homo vtuoſus eſt menſura aliorum.vnde ex hoc nō ſequitur ꝙ i rōne nō ſit peccatuz: ſz ꝙ nō ſit i rōne recta. ¶ Ad quartum dicēdum ꝙ ſicut ſupra dcm̄ eſt ratio ſuperioz nō tantuz iberet eternis cōſpiciendis per contēplationem:ſz etiam conſulēdis ad directionez operis.contingit autez ꝙ deductio ratōis que eſt ex ratiōibus eternis corrumpať per paſſionem:ſicut etiā illa que ē ex ciuilibus rationibus.vnde i vtraq; peccatuz eē poteſt. ¶ Ad quintum dicēduz ꝙ i aīa eſt aliqd quod eſt perpetue rectitudinis.ſ.ſindereſis q̄ quidem nō eſt ratio ſuperioz:ſed ſe habet ad rationē ſuperiozē:ſicut itellectus ꝓncipioꝝ ad rōcinationē de ↄcluſionibus.

¶ Utrum in delectatiōe rōnis inferiozis poſſit eſſe peccatum mortale. IIII.

AD quartum ſic proceditur.videtur ꝙ in delectatione inferiozis rationis nō ſit peccatum mortale. Non eniz eſt peccare mortaliter niſi eius cuius eſt aduertere rōnem diuini ꝓcepti cum peccatum mortale determinetur ex eo ꝙ eſt contra legē diuinam:ſz habitus aliquādo ligatus ē ne i actionē exeat vt i ebrijs pz:quādoqz autē nō ē ligatus.dicit ergo ꝙ ↄtingit peccātē eē ſciētez i vlī:⁊ i actu.in particulari aūt nō ↄtingit eē ſciētez i actu:ſz i habitu tm̄ ligato paſſione vel ire vel ↄcupiſcētie ne rō in rectā electionē pūpat: ſz motum paſſiōis ſequať:⁊ ſi ētiā oze gs paſſiōi ſubditus ea q̄ fm rectā rōnē ſunt pferat i particulari: nō tamē mēte id tz:ſicut ebrius ſapiēteꝝ vba pōt oze pferre que itellectu nō capit:⁊ iō cum ratio i operādis quodāmodo ſyllogizet:ↄueniť iudiciū rōnis rectū i maiozi ꝓpoſitiōe:q̄ vlīs ē:in minozi aūt ꝓpoſitiōe q̄ particularis ē admiſceť paſſio q̄ circa particulare viget.vñ ſequiť corruptio rōnis in cōcluſiōe electiōis.vbi gratia.ſi dicať.nulla fornicatio ē cōmittēda.i hoc iudiciū rōnis pfectū eſt. Jtez ꝓponať alia. oīs fornicatio ē delectabilis.ſub q̄bus duabus aſſumatur vna particularis:h̄.ſ.accedere ad hāc mulierē eſt fornicatio.ſi rō ſit fortis:vt nec etiā in ꝓticulari paſſiōe vincať i ducet ↄcluſionē negatiuā eligēs fornicationē nō ↄmittere:ſi aūt paſſiōe vincať eliciet ↄcluſionē affirmatiuā eligens i fornicatiōe delectari:⁊ ſic ſumiť h̄ eē pctm̄ in rōne: qñ.ſ.poſt rōnis deliberationē:eo ꝙ rō in ꝓticulari corrūpiť p paſſionē ſequiť prava electio:⁊ ſi quidē deliberatio fiat p rōnes diuinas diceť eē pctm̄ i ſuperiozi rōne vt ſi ꝓcedat ex hoc ꝙ oē ꝓhibitū lege dei eſt vitādū:ſi vo per rationes creatas diciť eſſe pctm̄ in iferiozi rōne vt ſi ꝓcedat ex hoc ꝙ oē in quod trāſcēdiť mediuz virtutis eſt vitādum vel aliquid hz.

Ad primum ergo dōm ꝙ ratio quāuis ſit cogniciua potētia:tamē eſt directiua volūtatis.vñ nō poteſt eē peccatuz i volūtate niſi ſit aliquo modo i ratiōe:precipue cum volūtas nō ſit niſi boni vel apparentis boni:vñ malam volūtatem aliquo modo precedit falſa eſtimatio:ſed peccatum ↄtingit eſſe i ratione dupliciter.vt dictum eſt. ¶ Ad ſcōm dicēdum ꝙ itellectus nō eſt idez quod ratio Ratio eniz ↄportat quēdam diſcurſum vnius in aliud. Jntellectus autez ↄportat ſubitaz apprehēſionez alicuius rei ⁊ iō itellectus ꝓprie eſt ꝓncipiozuz que ſtatim cognitioni ſe offerūt ex quibus ratio ↄcluſiōes elicit que p

Contra eſt quod in littera dicitur in pluribus locis. ¶ Preterea.ſicut vir poterat peccare mortaliter:ita ⁊ mulier in coniugio primozum parentum:ſed inferior ratio mulieris figuram exprimit. ergo in ea mortale peccatum eſſe poteſt:ſed non ſcōm ſubitaz delectationē.ergo ſcōm delectationē mozoſam.

Reſpondeo dicendum ꝙ ſic ſupra dictuz eſt delectatio ratiōis iferiozis nihil aliud eſt q̄ complacentia voluntatis in eo quod apprehenditur conueniens per inferiozem rationem: hec autem delectatio eſt:vt in littera dicitur:ſi ſtatim vt mentem attigerit auctozitate viri expellatur veniale peccatum ē.hoc enim contingit quando talis complacentia ſequitur ſubitam rationis apprehēſionē.ſi vero diu teneatur peccatū mortale eſt. Nec autem diuturnitas nō ē ex quātitate tēporis iudicanda:ſz magis ex deliberatione rōnis:ſi enim poſt deliberationē rōnis inferiozis adhuc delectatio illa

placeat mozoſa delectatio diceť:⁊ tūc erit i delectationē conſenſus:⁊ tūc mortale pctm̄ eſt:vt magiſter dicit: ⁊ verba Aug. ſonare videtur:quāuis quidam i hoc magiſtro cōtradicāt auctozitates Auguſtini exponētes. Sed opinio magiſtri valde probabilioz ē ⁊ ſecurioz:quod ſic pz.q̄dam eniz opationes ſunt q̄ ex ſuo gñe peccata mortalia ſunt vt fornicatio:furtum:⁊ huiuſmodi:ꝙ autē aliqō horum peccatorum mortale nō ſit nō pōt eē niſi p accidēs:iquātum .ſ.eius ſubiectuz pcti mortalis capaz nō ē:vt quādo ē iſenſualitate tātuz.philoſophus autē vult i.10.ethi.ꝙ idē iudicium ē de operatiōe ⁊ delectatōe. Uñ ſi opatio ē p ſe bona: ⁊ delectatio eſt p ſe bona ⁊ ecōtrario:ꝙ ergo delectatio cōſequēs p operationē q̄ eſt p ſe pctm̄ mortale nō ſit mortalis hoc nō ē niſi p accidēs.ſ.ex ꝑfectu ſubiecti;vñ quādocūqz mala delectatio vel opatio reducitur ad hoc i quo pōt eſſe pfecta ratio pcti vel virtutis:ō neceſſitate incipit eē pctm̄ mortale:pfecta autē ratio virtutis vel pcti mortalis non pōt eē ſine electiōe ratiōis ꝓſiliātis ⁊ dliberātis:⁊ iō quicquid fornicatiōis añ hoc iuenitur p accns pctm̄ mortale nō ē:vbi autē ad hoc puenitur: ſtatim pctm̄ mortale eē incipit.vñ etiam ſi vnus exteriorum mēbroruz:⁊ delectatio eoꝝ eēt ſine volūtate tali:pctm̄ nō eēt:ſicut beata Lucia dixit.Si iuitā me violari feceris:caſtitas mihi duplicabitur ad coronaz:ſz ↄſenſus adueniens actui exteriori facit pctm̄ mortale.Similiter appetitus ſenſualitatis ⁊ delectatio ↄſequēs appetitum ante ↄſenſuz rōnis deliberate pctm̄ mortale nō ē:ſz poſt ↄſenſum ratiōis dliberātis peccatum mortale incurritur.

Ad primum ergo dicēdum ꝙ ſicut ratio iferioz regit iferiozē:vñ ſicut i viribus ſenſibilibus ē virtus:⁊ vitium ex hoc ꝙ participāt regimē ratiōis:ita ēt in iferiozi rōne pōt eē pctm̄ mortale ex hoc ꝙ regitur a ratiōe ſuperioziscuius ē aduertere diuina p̄cepta. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ↄſenſus in veniale qō ē veniale ex gñe: vt vbum ociosum:nō ē mortalis:ſz ↄſenſus in illud veniale qō ē veniale p accidēs bñ pōt eē mortalis:quia p talē ↄſenſuz remouetur illud accns qō rationē pcti mortalis auferebat.ſ.dlectationē ratiōis nō attingere. ¶ Ad quartū dicēduz ēt ꝙ iteriozi dlectatio diuino p̄cepto ꝓhibetur vt p hoc qō dicitur nō ↄcupiſces rē ꝓximi tui:ſi tamē nulluz tale p̄ceptuz eēt adhuc ratio nō ſequitur:quia ex hoc ipſo ꝙ aliqua opatio ꝓhibetur:dſignatur eē p ſe mala in quocūqz ſit tam ipſa q̄ dlectatio eius niſi p accns ꝓhibeatur.

¶ Ad qntuz dicēduz ꝙ ſcōm diuerſitatē opationuz ē diuerſitas dlectationuz.vñ alterius nature ē dlectatio q̄ ſequiť opationē appetitiue virtutis:⁊ dlectatio q̄ ſequitur opationē cogitatiue:ſicut eniz cogitatio dē homicidio vel luxuria ſine appetitu aliquo nō reduciť:niſi iordiata ſint: ad genus luxurie vel homicidy:ſz ad aliud genus quod ē curioſitas vl̄ vanitas:ita etiā dlectatio ↄſequēs talē cogitationē nō ptinet ad genus homicidy vl̄ fornicatiōis:vnde cōſenſus in talē dlectationē nō ē pctm̄ mortale:ſz veniale:quia eniz vanitas cogitatiōis nō ē mortalis ex gñe ſuo etiam dlectatio conſequens appetitū homicidy vel fornicationis reducťad idem peccati genus:ſicut ⁊ appetitus ipſe.vnde ſicut in fornicatione ſi aliquis ↄſentiat in dlectationē q̄ appetituz concupiſcibilis reſpectu fornicationis ſequiť:erit pctm̄ mortale:ita ēt:⁊ multo amplius ſi ↄſentiat in dlectationē q̄ appetitū iraſcibilis reſpectu homicidy ſequiť erit peccatuz mortale.

¶ Utrum in ratione ſuperiozi poſſit eſſet peccatum mortale. V.

AD quintum ſic pceditur.videtur ꝙ i ſuperiozi parte rōnis nō poſſit eē pctm̄ veniale.Pctm̄.n.ſupiozis rōnis nō ē niſi p hoc ꝙ deflectiť a rōnibus eternis:ſz ab eis dflecti nō ↄtingit niſi p pctm̄ mortale. ergo in rōne ſupiozi nō erit pctm̄ niſi mortale. ¶ P.cōſeptus pctm̄ mortale facit:ſz nō pōt eē ꝙ aligs poſt deliberationē i actū pcti ↄſentiat ſine ↄſeptu.ergo cū ſupioz ratio ſine dliberatiōe nō peccet.videť ꝙ in ipſa nūḉ ſit niſi mortale pctm̄. ¶ P.ↄſenſus in actum pcti mortalis ſemp eſt mortale pctm̄:ſz motus ſupiozis partis rōnis dr eē cōſensus i actū.ergo ad minus i gñe mortalis pcti ſupioz rō nūquā veniali'r peccat. ¶ P.i partibus aīe inueniť aliqd in q̄ nō pōt eē niſi veniale pctm̄.ſ.ſenſualitas.inueniť ēt aliqd in quo pōt eē ⁊ veniale ⁊ mortale.ſ.iferioz ratio.ergo adꝑfectionē partium aīe opz eē aliud i quo nō poſſit eē niſi pctm̄ mōtale.hoc autē nō ē ſinderesis: qz i ipa nō ē pctm̄. ergo relinquiť ꝙ ipſa ſit ſupioz rō. ¶ P.pctm̄ veniale ex corruptiōe carnis oritur:quia ſicut ſupra probatuz ē:Adā in primo ſtatu veniali'r peccare nō poterat:ſz ſupioz rō ē in ſūmo remotōis a carne.q̄ i ipa pctm̄ vēiale eē nō pōt.

Contra Cōſenſus in actum venialis pcti nō eſt gra.uioz q̄ ipſe actus:ſz quidā actus ſūt venialia pctā:vt loqui ociosa:⁊ hz.ergo cōſenſus i hz ē ēt veniale:ſz ↄſenſus in actū ptinet ad ſuperiozē rōnē.ergo in ipſa pōt eē pctm̄ veniale. ¶ P.ſicut alioꝝ pctōruz ↄtingit eē aliquos mor⁹ ſubitāeos ex ſurreptiōe:ita ēt ex ifidelitatis.ſz nō ē dōm tales motus eē pctā mortalia:cū ergo nō ſint mor⁹ niſi ſupiozis ptis rōnis:cui'ē dīna cōſpicere:vr ꝙ in

Reſpondeo ipſa veniale pctm̄ eē poſſit. dōz ꝙ aliquē motū eē veniale pctm̄ ↄtingit ex duob⁹.aut ex ipſo gñe act⁹ qō veniale eſt:ſicut vba ociosa:aut ex pte ei⁹ cui⁹ē mot⁹.iquātū.vz.motus ille electionē ꝑcedit:i q̄ ꝓncipalitas vtutis ⁊ vicy ↄſiſtit.Sciendū ē igiť:ꝙ vnaq̄q; potētia quā aliquo modo poſſibile ē eleuari ad illud qō ē ſupra ſe.pōt bre aliquē ſubitus motū i id qō ſibi ſm ſe ↄueniť:⁊ aliuz motum bre pōt i id qō ſibi ↄuenit ratiōe eius ꝙ ē eleuata i aliqd ſuperius: ſicut i appetitu ſenſibili pz.nā ipſe ſubitū motū hz i id qō eſt cōueniēs ſm ſenſuz.iquātū āt ē regulatus rōne ⁊ pfect⁹ habitu virtutis:hz motū poſt deliberatiōez i id qō ē fz rōnē ↄueniēs:ſicut aūt appetitus ſenſibilis eleuať p regimē rationis i id quod ē ſupra ſe:ita etiaz ratio ſuperioz eleuatur per lumen fidei i id quod eſt ſupra naturalem ſuaz cognitionem:⁊ ideo ſubitus motus apprehēſiōis ſuperiozis rationis eſt ſm naturalez ſuam cognitionē qui ſi i aliquo fidei obuiet erit motus ifidelitatis ex ſurreptiōe:⁊ ita ꝓpter defectum deliberatiōis erit veniale peccatū.ſz hoc ergo diſtinguēdum eſt:quia aut motus ſuperiozis ratiōis eſt i id quod eſt veniale ex genere: ⁊ ſic etiaz motus eius venialis erit:aut eſt i id quod ē mortale ex genere. ⁊ hoc ↄtingit dupliciter:quia vel illud ē ꝓpriū obiectū ei⁹:⁊ ſic habet circa illud duos motus:vnum ſubitū:qui precedit deliberationez.⁊ hoc erit veniale peccatum.alium deliberatum:⁊ hoc erit mortale:vt i motibus infidelitatis patet:aut eſt obiectum inferiozis potētie:ſicut ſenſualitatis:vt patet i delectabilibus ſm carnez:⁊ ſic ſuperioz rō nō habet motū i illud niſi ↄſultationis q̄ſi miniſtrans medium:qō de illa re ſyllogizari pōt:⁊ ita circa illud non hz motum niſi deliberatū:⁊ iō in talibus motus ſupiozis rationis ſemper eſt mortale pctm̄:alys aūt duobus modis in ea ↄtingit veniale peccatum eſſe.

Ad primum ergo dōm ꝙ pctm̄ ſuperiozis rōnis eſt p hoc ꝙ deflectiť aliquo modo a rationibus eternis:ſz hoc ↄtingit dupl'r vl̄ ſimpl'r:ſicut

ī mortali pctō p qō deflectīt gs a lege dei actu ⁊ habitu nō tm̄ faciens p̄ter eam: sz ⁊tra eā: vel fm qd sicut in venia/li pctō quo quis relingt legez dei actu: sz nō habitu: nō cō tra eā: sz p̄ter eam faciēs. ¶ Ad scām dicēdum q deliberatius ⁊sensus ī veniale nō semp procedit ex tali ⁊tem ptu vt mortale peccatū faciat. quādo enī hoc modo ī ve niale ⁊sentīt vt si eēt ⁊tra legē dei nullo modo fieret: ma net ītra limites venialis pctī: etiā si aduertat eē veniale pctm̄. si autē hoc modo in ipsū ⁊sentiat vt etiā si p̄hibi bitum eēt p̄cepto: nihilominus fieret talis ⁊sensus in ve niale: ex gne etiā mortalis eēt. ¶ Ad tertiū dicēdum q in illud mortale qō ptinet ad obiectū iferiozis potentie nō hz superioz ratio aliū motū nisi ⁊sensum deliberatū: eo q ad ipsaz nō pertinet fm se ⁊siderare ⁊ueniētia cor/pozis: sz soluz cōsiliari de his: ⁊ ideo ī talibus nō peccat ni si mortaliter: secus aūt est in illis mortalibus q̄ circa pri/nciū obiectū cōmittūtur: vt supra dictum est. ¶ Ad quar tum dicēdū q hoc q sensualitas nō peccat nisi venialr̄ ē ex impfectione eius: sz pctm̄ veniale nō tātū causatur ex impfectione agētis: sz etiā ex ipso gne actus. ⁊ iō nō opor/tet q potētia quātūcūq; sit pfecta q motus eius nō pos/sit eē venialis: sequereť autē si tātū ex impfectiōe agen/tis veniale causaret. Sic enīz p oppositū iperfecto perfe ctissimū respōderet. ¶ Ad quintū dicēdū q veniale pec catū nō est ex corruptōe carnis: sicut ex causa p̄xima: sz sicut ex cā prima: qz p hō q caro corrupta traducīt oēs ad/pōe quodāmō corrūpunť. ⁊ ita corruptio redūdat ī ipsaz rōnē superioze: quāuis a carne sit remotissima.

¶ Utz pctm̄ veniale possit fieri mortale. VI.

ADsertuz sic p̄oceditur. vī q veniale possit fieri mortale. Jta enī dicit Aug. sup p̄ma can. Jo. de venialibus lo quēs. Jsta leuia noli negligere: si ⁊rēnis quā/do ponderas: exp̄auesce q̄ numeras: leuia multa faciēt vnū grāde. multe gutte implēt fluuiū. multa grana faciūt massaz: sz grande nō dicīt nisi peccatuz mor/tale: ergo ex multis venialibus fit vnū mortale. ¶ Item Aug. in li. de. io. chozdis. Nolite ⁊tēnere venialia: qz mini ma sūt: sz timete: qz plura sūt: plerūq; n. bestie miute mul ta necāt. Si pyciat q̄q; ī locuz pullicibus plenuz nunqd nō moꝛitur ibi: ⁊ minutissima sūt grana arene: sz si arena ampliꝰ ī nauim mittat mergit illā vt pereat: q̄ minute sūt gutte pluuie: nōne pluuie iplent flumia ⁊ domos dey ciunt: ⁊ timēda est ergo ruina multitudinis ⁊ si nō magni/tudinis. ¶ P. oē finitū oi finito p̄portionabile ē: sz cōpla cētia qua aliq̄s in pctō mortali ad bonū ⁊mutabile ⁊uer/tit finita ē. ergo p̄portionabilis ē ⁊placētie q̄ aligs ī pctō veniali ⁊uertit ad cōmutabile bonū. ergo multiplicatuz veniale vnū mortale facit. ¶ P. delectatio añ deliberatiōnē rōis ē vēiale pctm̄. sz pꝰ ⁊sēsū deliberatū efficīt mor tale. q̄ veniale pctm̄ pōt fieri mortale. ¶ P. vt i. 5. phy. dī. Motus ē vnus q est ⁊tinuꝰ: sz ⁊tigit aliquē motū ꝛdina tū ⁊tinuuz ī p̄ma p̄te sui nō ī ⁊tēptu dei fieri: ⁊ sic ē venia/lis: ⁊ postmodū in ⁊tēptu dei ⁊ sic erit mortalis. ergo illō qō p̄us fuit veniale pōt fieri mortale. ¶ P. dispositio fit bitus: vt ī p̄dicamētis phs dicit: sz veniale ē dispō ad mor tale. ergo veniale pōt fieri mortale. ¶ P. eadē est distan tia mortalis ad veniale ⁊ venialis ad mortale: sz mortale p ⁊fessionē fit veniale. vt Ambro. dicit ergo ⁊veniale pōt fieri aliq̄ mō mortale. ¶ Ad hoc ēt est qō ī lra dicīt: q q̄/dā nō dānant nisi sepiꝰ fiāt vel faciēda decernanť. vt de ociosō vbo ⁊ hō: sz dānatio nō ē nisi p pctm̄ mortale. ergo si verbuz ociosum septus iteret: erit pctm̄ mortale.

Sed contra Eoz q̄ in infinitū distāt vnuz nō po test in aliud trāsmutari: sz mortale ⁊ veniale in ifinituz distāt: qō eoruz pena ostēdit: qz venia/li debeť pena tēpoꝛalis: ⁊ mortali eterna. ergo veniale nō pōt fieri mortale. ¶ P. iteratio actus nō diuersificat spe ciē: sz veniale ⁊ mortale diuersa gna peccatoruz sūt. ergo p hoc q veniale multiplicaī nō fiet mortale.

Respōdeo dōm q cum q̄ritur an veniale possit fie ri mortale: tripl̄r potest ītelligi: aut ita q vn⁹ ⁊ idē numero actus quādoq; fit veniale: ⁊ postmo dum fiat mortale: ⁊ hoc esse nō pōt: qz vn⁹ act⁹ nō ē nisi se mel: ex quo. n. semel trāsit itez resumi nō pōt idē nume ro: ⁊ iō si semel fuit veniale nūq; erit mortale. Uel ita q aligs actus: qui ex gne sue vēialis ē: aliquo modo morta lis fiat: ⁊ hoc possibile est si tātuz placeat vt finis ī eo ⁊sti tuaī: cū. n. impoſe sit eē duos fines vltimos q̄cūq; poni/tur aliqō bonū ⁊mutabile finis vltimus vite: oz q deus nō p fine habeaī: ⁊ cū finis semp maxīe sit dilect⁹: opz q illud ī quo finis ⁊stituiť supra deū diligaī: qō ⁊stat pctm̄ mortale eē. hō ăt ꝛplacētie exp̄ssissimū signū est: qñ aliqs alicui rei ēt nō p̄hibite tm̄ adheret vt ⁊sentiat: si etiā eēt p̄hibitū illud se nō relicturuz: vt p̄cipue pz ī gbusdā ebrio/sis q cotā vitā suā ī vino posuerūt: ⁊ ī bīstriōibus q verba ociosa sectanť. Alio mō pōt ītelligi vt mlta venialia ptin gāt ad quātitatē pcti mortalis: ⁊ hoc gdē p se loquēdo est ipoſe: qz reatus ⁊ macula mortalis pcti ī ifinitū distat ab ea q̄ ē venialis: cū pctm̄ mortale p̄uet ifinitū bonū: qō est bonū icreatū: p veniale ăt pctm̄ tollaī aliqō cātuz vt fer uoꝛ charitatis. distātia ăt p̄uationū mēsuraī ex his q̄ p̄ua tur: vni ēt coz debeť pena eterna ⁊ alteri tēpoꝛalis. Sz p accūs poſe ē: cū. n. veniale sit dispō ad mortale ex hō q ali qs frequēter venialr̄ peccat: fit ī eo ēt p̄nitas ad peccādū mortalr̄: quāto. n. magis ⁊sueuit ī aliq̄ ope tāto magis si bi placet illō: qz signū bitus ē delectatio opis: vt ī z°ethi. dī. Ď tm̄ nō de necessitate cōtingit quātūcūq; n. excrescat p̄nitas ad peccādū p iteratōez vēialiū sp tm̄ manet liber tas in volūtate ne ī peccatū mortale delabatur.

Et sic pz respōsio ad duas p̄mas auctoꝛitates. Nō . n. ītelligiť q multa venialia faciāt vnuz mortale p se: sz p accidēs: vt dcm̄ est. ¶ Ad 3^m dicēdū q nō opz oiuz finitoz accipere ꝓportionē aliquā: sicut linee ⁊ numeri nlla ē ꝓportio: qz vt ī gnto euclidis dī: ꝓportio ē certitudo mēsuratōis duaz quātitatū eiusdē gnis: ⁊ ita quāuis ⁊placētia mortalis sit finita: nō tamē opz vt sit p/portionata ⁊placētie venialis: qz ē alterius rōnis: alia. n. rōne placet finis ⁊ alia ea q̄ sunt ad finē: semp. n. plus pla cet finis. vñ quātūcūq; multiplicet ⁊placentia venialis nō adequabit ⁊placētiaz mortalis. ¶ Uel dicēduz q cō placētia mortalis peccati potest cōsiderari dupliciter: vl ex parte eius cui placet: ⁊ sic finita est: quia ex potētia fi nita nō potest p̄cedere actus ifinitus vel ex parte eius qō placet: ⁊ sic infinita est: quia placet vt finis qui deside ratur vt ifinitū bonuz: quia ꝓpter finē vltimū oia deside rantur. ¶ Ad q̄rtuz dōm q motus delectationis qui est in sensualitate nullo modo fit mortalis: sed consensus ra tiōis aduenies qui est alius: cū diuersaz potētiarum nō sit vnus actus numero: vnde nō sequitur q actus q p̄ius fuit venialis postea sit mortalis. ¶ Ad q̄ntuz dicēduz q ille actus cōtinuus quāuis sit vnus scōz eē nāe ⁊sidera tus: tm̄ nō est vn⁹ ⁊sideratⁿ in eē moꝛali: imo p duob⁹ acti/bus ⁊putaī. ¶ Ad 6^m dōm. q dispositio p̄xie dicīt illud qō se hz vt incōpletū in motu ad pfectuz: quod est termi nus motus: sicut qui adiscit habet dispositionē scientie q̄ perficīt in termino motus discipline: ⁊tingit autē termi nū motus eē duplicē: qz vel eiusdez gnis vel alterius. vbi gra: alteratiōis terminus ē q̄litas: sicut eiusdē gnis: sz for ma substantialis: sicut alterius generis: si ergo dispositio

cōparetur ad id qō est terminus motus eiusdē gnis: sic cō stat q dispositio pōt fieri illud ad qō disponit: sicut calor impfectus fit calor pfectus. si aūt accipiaī terminus mo tus alterius gnis hoc nūquā ⁊tingit: sicut calor iperfect⁹ quātūcūq; excrescat nūquā fit forma substalis ignis. Dico ergo q veniale nō est dispositio ad mortale: sicut ad ter minū eiusdē gnis: sz alterius: ⁊ iō veniale nūquā fit morta le. ¶ Ad 7^m dōm. q ē equocatio in veniali. cū. n. dī q cul pa mortalis p ⁊fessionē fit venialis: nō intelligiť de venia li ex gne fm q hic de veniali loqmur: sz itelligiť ō veniali ex euētu qō quidē dī veniale p q̄dā siltudinē ad venia le: qz. s. manet reatus ad penā tēpoꝛalē pro culpa mortali quā ⁊fessio delenit: nō ita q culpa in culpā muteť. ¶ Ad octauū dicendum. q hoc qō dicit magister intelligendum est nō per se: sed per occasionem: inquātuz. s. venialia fre/quenter occasionaliter ī mortale inducunt inquātuz faci unt p̄nitatem ad illud. ¶ Expositio textus.

Et ideo de talibus cogitationibus ⁊c.) Uideť hoc eē cōtra illud quod p̄us determinatū est: qz pcussio pectoꝛis ⁊ pr̄ nr̄: valēt ad dimissionē pcti vēialis: ⁊ ē satisfa ctio p̄pria venialiū. ergo videť q mozosa ble ctatio de q̄ hic loquiť fit veniale pctm̄. ¶ Et dōz. q quā uis hō sit sufficies satisfactio p vēiali peccato ⁊ nō p mor tali: tamē etiā ad dimissionē peccati mortalis valēt: vñ ēt p mortalibus pr̄ nr̄ dicere debemus ⁊ pect⁹ tōdere. (Nō .n. rō ꝛba deduci ⁊c.) Uideť hoc eē falsuz: qz q̄daz pecca ta spūalia sunt in gbus nō ē aliq̄ carnis delectatio. ¶ Sz dicēdū q hoc intelligiť in gne pctōrum carnaliū quoruz appetitus ad sensualitatē ptinet. (Nō ē autē silentio p̄e tereūdū ⁊c.) Dic p scripturas nō canonē biblie: sed dicta scōz signat: rō aūt dicti ē pp conuenientiā sensualitatis ⁊ inferioris rōnis: qz vtraq; attēdit ea q̄ ad corpus ptinent licz ratio inferior sub rationibus vlibus: ⁊ sensualitas sub rationibus particularibus ⁊ materie concretis.

¶ Redit ad lib. ar. ⁊sideratiōnē. ¶ Bi. XXV.

IAm vo ad p̄posituz redeamus. s. ad libe. arb. tractatū. Q̄ dō philoso phi diffiniētes dixerūt libez de vo luntate iudiciū: qz potestas ipsa ⁊ habilitas volūtatis ⁊ rōnis quā su p̄a diximus ē libez arbitriuz: libera ē ad vtrūli bet. qz libere pōt moueri ad hoc vel ad illud. li/bez ergo dī ar. quātū ad volūtatē: qz volūtarie moueri ⁊ spontaneo appetitu ferri ad ea pōt q̄ bona vel mala iudicat vel iudicare valet.

¶ Qz liberum arbitriuz non pertinet nisi ad fu turum: nec ad omne futurum.

Hoc aūt sciendū ē q libez arbitriū ad p̄sens vel ad p̄teritū nō refertur: sz ad futura ⁊tingētia. Qz. n. in p̄senti ē de terminatū est: nec in p̄āte nīa est: vt tūc sit vel nō sit q̄ñ est. P̄ōt. n. nō esse vel aliud eē postea: sz nō pōt nō esse dum ē: vel aliud esse dū id est qō ē. Sz i futuro an hoc sit vl illō: ad p̄ātē liberi arb. spectat. Nec tm̄ oia futura sub p̄āte liberi arb. veniūt: sz ea tm̄ q̄ p libez arbi. p̄ñ fieri vel nō fieri. Si qs. n. tale quid velit ac disponat facere qō in eius nullatenus sit p̄āte: vel qō sine ipsius dispositōe eque fieret: in hoc liberum arbitrium non habet.

¶ Qz supꝛaposita descriptio liberi arbitri nō cō uenit deo: nec his qui glorificati sunt.

ET quidē scōm predictā assignationē in his tm̄ videť esse libe. arb. qui volū tatē mutare ⁊ cōtraria p̄ñt deflectere In quoz. s. p̄tāre est eligere bonū vel malū: ⁊ vtrūlibet scōz electionē facere vel di/mittere. scōz qō nec in deo nec in his hoibus q tāta brītudinis gra sunt robozati vt iā peccare nequeāt libez arbitriū eē nequit. Sz q deus li/bez arbitriū habeat. Aug. docet ī libꝛo. xxij. de ciui. dei: ita inquiēs. Certe deus ipse nunquid quoniā peccare nō pōt: iō libez arb. bne negan/dus est? Ambrosius quoq; in lib. de trini. ait. Paulus dicit: qz oia operaī vn⁹ atq; idē spūs: diuidēs singulis, put vult. i. p libere voluntatis arbi. non p̄o necessitatis obsequio.

¶ Qualiter in deo accipitur liberum arb.

SEd alr accipiť libez arbi. in creatoꝛe q̄s in creaturis. Dei eteniz libez arb. dicīt eius sapientissima ⁊ oipotēs vo lūtas: q̄ nō necessitate: sz libera volun tate oia facit, put vult. Jōq; Hieroym⁹ attēdēs nō ita eē libez arb. ī deo sicut est ī creaturis: ab ipso vī excludere lib. ar. ī homelia q̄daz de p̄di go filio dicēs. Solus deus ē in quē pctm̄ non cadit nec cadere pōt: cetera cū sint liberi arbi. in vtrāq; partē flecti p̄ñt. Hū ait cetera: indicat li/bez arb. sicut est in ceteris nō esse in deo.

¶ Qz angeli ⁊ sancti qui iam beati sunt libero ar bitrio non carent.

ANgeli vo ⁊ scti q iā cū dño fel̄r vniūt atq; ita gra brītudinis ꝛfirmati sūt: vt ad maluz flecti nec velint: nec possint lib. ar. nō careť. Uñ Aug. ī libꝛo. xxij. de ciui. dei ait. Sicut p̄ia īmortalitas fuit quaz peccādo adā pdidit posse nō moꝛi: ita p̄imū li. ar. posse nō peccare: nouissimū nō posse pecca re. Jdē ī encb. Sicut opoꝛtebat p̄mꝰ boiez fieri vt hñ velle posset ⁊ male: postea vo sic erit vt male velle nō possit. nec iō carebit lib. ar. Ad ho q̄ppe liberi⁹ erit arbitriū: qō oino nō poterit frui re pctō. neq; aut volūtas nō ē: aut libera dicen da nō ē: q̄ sic hri eē volum⁹: vt eē miseri nō solū nollim⁹: sz neq; velle p̄ius possim⁹. Sicut q̄ gia nīa ēt nūc hz nolle ifelicitatē: ita nolle iniq/tatē sp hitura ē. Sz ordo seruādus fuit: quo ds voluit ondere q̄z bonū sit aīal rōnale qō ēt pec care possit: quāuis sit melius quod peccare nō possit. Ecce his verbis euidēter astruiť q post

beatitudinis cõfirmationẽ:erit in hoie lib.arb. quo peccare nõ poterit: ꝛ nũc in angelis ẽ ꝛ in sanctis qui cum dño sunt ꝛ tanto vtiq; liberius quãto a peccato imunius ꝛ ad bonum ꝓnius. Quo.n. quisq; ab illa seruitute peccati de q̃ scriptum est:qui facit peccatũ seruus est peccati:lõgius absistit:tanto i eligẽdo bonũ liberius habet iudicium. Unde si diligenter inspiciatur liberum videbitur dici arbitrium:quia sine coactione ꝛ necessitate valet appetere vel eligere:quod ex ratione decreuerit.

¶ De libertatis ar. differentia ꝫ diuersa tpa.

EX predictis pspicuũ fit q; maior fuit libertas arb.prima q̃ secũda. ꝛ tertia multo maior q̃ scda vel prima. Prima.n. libertas arb.fuit i qua poterat peccare ꝛ non peccare. Ultima vero erit i qua poterit nõ peccare: ꝛ nõ poterit peccare. Media vero est in qua potest peccare ꝛ non potest nõ peccare ante reparationem etiã mortaliter: post reparationem vero saltem venialiter.

¶ De quatuor statibus liberi ar.

ET possunt notari i hoie quatuor status li.ar. ante peccatũ.n.ad bonũ nil impediebat:ad malũ nil impellebat. Nõ habuit infirmitatem'ad malum: ꝛ habuit adiutorium ad bonum. Tunc sine errore ratio iudicare ꝛ voluntas sine difficultate bonum appetere poterat. Post peccatuz vero ante reparationem gratie premitur a concupiscentia ꝛ vincitur: ꝛ habet infirmitatẽ in malo:sed nõ habet gratiã in bono. Et ideo potest peccare ꝛ nõ põt non peccare etiã dãnabiliter. Post reparationẽ vero ante cõfirmationẽ premitur a cõcupiscentia:sed nõ vincit: ꝛ hz qdez infirmitatẽ in malo:sed gratiaz in bono: vt possit peccare,ppter libertatẽ ꝛ infirmitatẽ ꝛ possit nõ peccare ad mortẽ,ppter libertatẽ ad gratiam adiuuantẽ. Nõdũ tamẽ hz posse oino nõ peccare vel nõ posse peccare,ppter infirmitatẽ nõdũ perfecte absorptã ꝛ ppter gratiam nõdũ perfecte ꝓsũmatã. Post ꝓfirmationẽ ꝝo infirmitate penit9 ꝓsumpta ꝛ gra ꝓsũmata:nec vinci poterit nec ꝑmi: ꝛ tũc hẽbit nõ posse peccare.

¶ De corruptione liberi arbitrij p peccatuz.

INde manifestũ est q; preter alias penalitates,p peccato illo incurrit homo penã incorruptionẽ ꝛ depressionez liberi arbitrij:per illud nãq; peccatum nãlia bona corrupta sunt in hoie: ꝛ gratuita detracta:hie est.n.ille qui a latronibus vulneratus est ꝛ spoliatus. Vulneratus qdem in nãlibus bonis qbus non est priuatus: Aliogn non posset fieri reparatio: Spoliatus ꝝo gratuitis:q̃ p gratiã nãlibus addita fuerãt. Hec sũt data optima ꝛ dona pfecta:quoruz alia sũt corrupta per peccatũ.i. nãlia vt ingeniuz memoria intellectus Alia subtracta.i. graruita:quãq; ꝛ nãlia ex gra sint. Ad gnãlẽ qppe dei gratiaz pertinẽt. Sepe tamẽ huiusmõi distinctio fit:cũ gre vocabuluz ad speciẽ nõ ad genus referẽ. Corrupta ẽ ergo p peccatũ libertas arbitrij ꝛ ex parte pdita. Unde Aug.in encb. Libero arbitrio male vtẽs bõ ꝛ se pdidit ꝛ ipsuz. Cũ.n. libero arbitrio peccaret victore peccato amissuz ẽ ꝛ libez arbitriũ A quo.n. quis devictus ẽ huic seruus addict9 est. Ecce libez arbi. dicit hoiem amisisse: nõ qz post peccatũ nõ habuit libez arbi. ꝫ qz libertatẽ arbitrij pdidit:non quidem oẽm:sed libertatem a miseria ꝛ a peccato.

¶ De tribus modis libertatis arbi.

EST nãq; libertas arbi.triplex.s.a necessitate:a peccato ꝛ a miseria. A necessitate ꝛ ante peccatuz ꝛ post eque libez est ar. Sicut.n.tunc cogi nõ poterat:ita nec modo. Jõcq; volũtas merito apud deũ iudicat:que semp a necessitate libera est: ꝛ nunq; cogi põt. Ubi necessitas:ibi nõ est libertas. Ubi nõ est libertas:nec voluntas: ꝛ iõ nec meritũ. Hec libertas in oibus est tã in bonis q̃ in malis. Est ꝛ alia libertas a pctõ.s. de q̃ dicit Aplus. Ubi spũs dñi ibi libertas ꝛ ꝝitas. Et i euãgelio. Si fili9 vos liberauerit vere liberi eritis. Hec libertas a seruitute pcti liberat ꝛ ꝝos iustitie facit. sicut ecõuerso seruit9 peccati liberos iustitie facit. Uñ apostol9. Liberati a pctõ serui facti estis iustitie. Et itẽ. Cuz serui essetis pcti liberi fuistis iustitie. Hãc libertatẽ hõ peccãdo amisit. Jõq; Aug. dicit q; hõ male vtens libero arbi. ꝛ se pdit ꝛ ipsuz:qz pdita est p peccatũ libertas nõ a necessitate:ꝫ a pctõ. Qui.n. facit pctũ seruus est peccati. Istã libertatez q̃ ẽ a pctõ illi soli nũc bñt:quos filius p' graz liberat: ꝛ reparat:nõ ita q; penitus sint sine pctõ in hac mortali carne: ꝫ vt pctũ in eis nõ dñetur neq; regnet. Et hec ẽ vera ꝛ bona libertas que bonã parit seruitutẽ.s.institie. Uñ Aug.in encbe. Ad iustitiã faciendã nõ erit aliqs liber nisi a pctõ liberatus eẽ iustitie ceperit seruus: ꝛ ipa est vera libertas pp recte facti leticiaz sil' ꝛ pia seruitus pp precep.i. obedientiã. Est alia libertas nõ vera male seruituti adiũcta:q̃ est ad malũ faciendũ: vbi rõ dissentit a volũtate iudicans nõ esse faciendũ qõ volũtas appetit. Ad bonũ vero faciendum ꝓcordat ratio voluntati: ꝛ ideo ibi vera libertas est ꝛ pia. De libertate autẽ ad malũ ꝛ seruitute mala ait Augustinus in encb. Serui additi peccato.s. que põt esse libertas:nisi qñ eum peccare delectat: Liberal'r enim seruit qui sui dñi volũtatẽ libẽter facit:ac per hoc ad peccãdũ liber est qui peccati seruus est.

¶ Questio de libertate ad malum:an sit ipsa libertas lib.ar.an alia.

HIc queri põt. vtrum hec libertas qua quis liber est ad malũ:sit libertas arbitrij. Si enim libertas arbitrij ẽ:bonum quidẽ est:qz libertas arbitrij bonum naturale est. Quibusdã videtur q; sit ipsa libertas arbitrij que semp bona ẽ:sed ꝓpter peccati seruitutẽ ad malũ fit liberioz ꝛ pnioz: ꝛ ideo dr non vera ẽ libertas:quia ad maluz ẽ. Alijs alit videt q; hec libertas arbitrij ad malũ:quã supra ꝓmemorauit Augustinus:nõ sit ipsa libertas arbitrij:sed sit quedaz ꝓnitas peccandi: ꝛ curuitas que ex pctõ est ꝛ mala est.

¶ Questio alia de libertate ad bonuz an ipsa sit libertas liberi ar. vel non.

SImiliter etiã queri solet vtrum ꝛ illa libertas vera que est ad iusticiã faciẽdam sit ipsa libertas arbitrij. Quidaz dicũt illã eãdem esse:sed p graz reparatam qua iuuãte libera est ad bonũ:sine gra ꝝo non est libera ad bonũ. vñ Aug.in encb. Ista libertas ad benefaciendum vnde erit homini addito ꝛ vendito:nisi eum redimat ille qui dicit: si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Quod anteq; fieri icipiat in hoie:quomodo q̃sq; de libero arb.gloziat' qui nondũ est liber ad operandum bene? Ecce aperte ostẽdit liberũ arbi.per graz liberari:vt per illud bene operet' qs. Jõq; dicũt illã libertatẽ verã que est ad bene faciẽduz cuius supra meminit Augu.esse libertatẽ ipsaz arbitrij gra dei liberatam ꝛ adiutã. Alij ꝝo putant non esse ipsam arbitrij libertatẽ:sed aliam quãdã que ex gra ꝛ libero arbitrio i mẽte hois deo operãte icipit esse cum reparat'.

¶ Certa determiatio vtriusq; qõnis qua dr libtas ad bonũ ꝛ ad malum esse libtas arbitrij.

VEruz nobis magis placet vt ipsa libertas arbitrij sit: ꝛ illa qua quis liber ẽ ad malum: ꝛ illa qua qs liber est ad bonũ faciendũ. Ex causis enim varijs sortit' diuersa vocabula. Dicit' enim libertas ad malũ faciendum anteq; per graz fit repara. Sed cuz per graz fuerit reparata dicit' libertas ad bonuz faciendũ. qz ante graz libera est volũtas ad malum:per graz vero libera fit ad bonum. Semp igit' volũtas hois aliquo modo libera est:ꝫ nõ semper bona est. Non enim est bona:nisi a peccato liberata. Est tñ a necessitate libera. Unde Augustinus in lib. de gra ꝛ lib.arbi. Semper i nobis volũtas libera est:sed non semper bona est:aut eni libera est iusticie qñ seruit peccato: ꝛ tunc est mala:aut ꝛ peccato libera est quãdo seruit iusticie: ꝛ tunc est bona.

¶ De libertate a miseria.

ESt iterum libertas a miseria de qua apls ait. Et ipsa creatura liberabit' a seruitute corruptionis in libertatẽ glorie filioz dei:banc libertatẽ homo añ peccatũ habuit:qui omni carebat miseria: ꝛ nulla tangebat' molestia: ꝛ plenius habebit'in futura beatitudine:vbi miser esse nõ poterit:sed in hac vita que est iter primum peccatum: ꝛ vltimam confirmationem nemo a miseria liber est:quia pena peccati nõ caret.

¶ Repetit ō corruptõe libi arbitrij: vt addat alia

EX predictis iam apparet in quo p peccatum sit iminutum vel corruptum liberum arbitrium. Quia ante peccatuz nulla erat homini difficultas:nullũq; impedimẽtum de lege membroz ad bonum: ꝛ nulla impulsio vel instigatio ad malum. Nunc autem per legẽ carnis ad bonuz impedit': ꝛ ad maluz istigat' vt non possit velle ꝛ perficere bonum:nisi per gram libere' ꝛ adiuuet'. Quia vt ait apls. Peccatum habitat in carne:liberum ergo arbitrium cum semp ꝛ in singulis sit liberum:non est tamen pariter liberum: ꝛ in bonis ꝛ in malis: ꝛ ad bona ꝛ ad mala. Liberius tamen est in bonis vbi liberatũ est q̃ in malis vbi liberatum non est. Et liberius est ad maluz qõ per se põt q̃ ad bonum:quod nisi gra liberetur ꝛ adiuuetur non potest.

¶ De libertate que fit ex gra: ꝛ que ex natura.

LIbertas ergo a peccato ꝛ a miseria per gratiam est. Libertas vero a necessitate per naturã vtraq; libertatem nature.s. ꝛ gratie notat apostolus cum ex persona hominis non redempti ait. Velle adiacet mihi:perficere autez non inuenio:ac si diceret:habeo libertatem nature:sed non habeo libertatem gratie. Ideo non est apud me perfectio boni. Nam voluntas hominis quam naturaliter habet non valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel opere implendum:nisi p gratiam liberetur ꝛ adiuuetur:liberetur quidez vt velit: ꝛ adiuuetur vt perficiat. Quia vt ait apls

non ē volētis velle neq; currentis currere: idest operari: sed miserentis dei qui operatur i nobis velle ⁊ operari bonum. Cuius gratiam nō advocat hominis voluntas vel operatio: sed ipsa gr̄a volūtatē p̄uenit: p̄parādo vt velit bonū: ⁊ p̄paratam adiuuat: vt perficiat.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit de libero ar. ostendendo qd sit: ⁊ sequēter de alys potētys aīe: vt ostēderet in quibus lib. arbi. ponereť. Nic determinat quasdā liberi arbi. conditiões. Et diuidiť in partes duas. In p̄ma ostēdit quoꝫ sit lib. arbi. vt obiectoꝫ. In scōa quoꝫ sit vt subiectoꝫ. ibi. (Et quidē ꝼz predictā assignationē.) Circa primum duo facit. Primo ostēdit q liberū arbitriū se habet ad vtrūq; oppositoꝫ ꝼm q est tantū futuroꝫ cōtingentiū ibi. (Hoc aūt sciēduz est ⁊c.) Et quidē ꝼm p̄dictaz assignationem. Diuidiť hec pars in duas. In p̄ma ostendit quoꝫ sit lib. arb. quia dei angeloꝫ: ⁊ hominū. In secūda quomodo in hoibus diuersimode inueniť ꝼm diuersos status. ibi (Ex p̄dictis pspicuū fit ⁊c.) Circa p̄mū duo facit. Primo inducit obiectionē q li. ar. non sit in deo nec in beatis. Secundo determinat veritatē ibi. (Sed q deus li. arbi. ⁊c.) Et circa hoc duo facit. Primo determinat q̄tuz ptinet ad deū. Scōo quātū ptinet ad angelos. ibi. (Angeli vō ⁊ sancti ⁊c.) Circa p̄mum duo facit. Primo ostēdit q libe. arb. est in deo. Secūdo q non eodē modo est in deo sic in alys ibi. (Sed aliter accipiť ⁊c.) (Ex p̄dictis pspicuuz fit ⁊c.) Hec pars diuidiť in duas. In p̄ma ostēdit quomodo ꝼz diuersos status lib. ar. crescit vel minuiť in oībus. Et q; hoc rōne diuersaꝫ libertatū contingit. ideo in secūda parte distinguit libertatē ar. ibi. (Est nanq; libertas ar. ⁊c.) Circa p̄mū tria facit. Primo ostēdit ex predictis q libertas ar. q̄nq; maioꝫ: q̄nq; minoꝫ inueniť. Secūdo distinguit statꝰ hois ꝼm quos libertas variať. ibi. (Et posset notari in homine ⁊c.) Tertio inducit quoddā corrolariū ex dictis ibi. (Unde manifestum est q propter alias ⁊c.) (Nāq; libertas ⁊c.) Diuiditur hec pars in duas. In p̄ma ostendit multiplicem ar. libertatez. In secūda ostēdit que sit causa vniuscuiusq; ibi. (Libertas aūt a peccato.) Prima diuidiť i duas. In p̄ma ponit libertatis distinctionē. In secūda inducit quādā cōclusionez ex p̄dictis. ibi. (Ex p̄dictis iaz apparet ⁊c.) Circa p̄mū tria facit. Primo distinguit triplicez libertatē. ⁊ p̄sequit de p̄mo mēbro q̄ē libertas a coactione. Secūdo p̄sequit de secūdo mēbro q̄ est libertas a peccato. ibi. (Est ⁊ alia libertas a peccato ⁊c.) Tertio p̄sequitur de tertio membro: quod est libertas a miseria. ibi. (Est iterum libertas ⁊c.) Circa secūduz tria facit. Primo ostendit que sit libertas a peccato. Secundo quozum sit. ibi. (Istam libertatez ⁊c.) Tertio mouet quandā dubitationem. ibi. (Hic queri pōt ⁊c.) Et circa hoc duo facit. Prio mouet dubitationē: ⁊ ponit opiniones ad vtrāq; partem. Secūdo determiat ꝼm suā opinionē. ibi. (Uerum nobis placet ⁊c.) Itē circa B duo facit. Primo mouet questionē de libertate ad malum. Scōo de libertate ad bonum. ibi (Similr etiā queri solet ⁊c.)

¶ Qō. I.

Iequerunt q̄nq;. Primo in quibus inueniať li. ar. Secūdo vtrū li. ar. semp sit libeꝛ a coactione: ita q cogi non possit. Tertio vtrum ad omnia opera humana lib. ar. se extēdat. Quarto vtrum lib. arb. augeatur vel minuatur. Quinto de distinctiõe libertatis: que in littera tangitur.

¶ Utrū in deo sit liberū arbitriuz. I.

AD primum sic p̄cediť. vr̄ q li. ar. nō sit in deo: q; vt in lib. de som. ⁊ vigil. dicit pbs: cuius est potētia eius est actꝰ. ⁊ ecōuerso: ꝫz actꝰ lib. ar. qui ē eligere deo nō cōuenit cū electio sequať ꝫsiliū. vt i 3° etbi. dr̄. Cōsiliū aūt igsitio quedā est cū quodā rōnis discursu: qō deo nō cōpetit. ergo vr̄ q̄ in deo nō sit li. ar. ¶ P̄. in his que ꝼm nām sunt determinata ad vnā partē nō est li. arb. Non. n. dicimꝰ q lapis libero arbi. deoꝛsuz tēdat: sed deus ex nature sue ꝺditione semp determinate bonū vult. ergo vr̄ q̄ li. ar. careat. ¶ P̄. vr̄ q nec in aligb creaturis sit: ad libertatē eni li. ar. ptinet vt aliqs sit dñs sui actꝰ: sed cuiuscūq; agētis actus ab aliquo p̄oze agēte causaťur: ipe agēs nō est dñs sui actꝰ: cū igiť cuiuslibet creature actꝰ in cāz p̄oze reducať: que est ipe deꝰ: q oīa opa nostra in nobis opaťur: vt ysa. 26. dr̄. vr̄ q li. ar. in creatura nulla inueniať. ¶ P̄. vr̄ q saltē in beatis nō sit: q; electio est eoꝛ que sunt ad finē: sed veniēte fine cessant ea que sunt ad finē. cū ergo beati fini vltimo ꝺiuncti sint: vr̄ q; ad eos nō ptinet electio: ⁊ per cōs nec lib. arbi. Itē videť q nec in viatoribꝰ sit: q; electio eoꝛ que sunt ad finē ex rōne finis trahiť: sed sicut ī 3° etbi. pbs dicit. Qualis vnusq;q est talis ēt finis vr̄ ei: sed q̄litas alicuius est determinata ex nā. g̃ videť q electio eoꝛ q̄ sunt ad finē determineť alicui ex nā sua. g̃ videť q li. ar. nō habeant boīes ad eligēdū ea que ad ipsos ptinēt.

Contra. videť q ēt in bzutis sit: in quibuscūq; enim est volūtariū in illis li. ar. est. ꝫz vt in 3° etbi. pbs dicit: volūtario ⁊ pueri: ⁊ alia aīalia cōicāt. g̃ vr̄ q alia aīalia li. ar. bēant. ¶ P̄. li. ar. ꝺsistit in electione ꝺueniētiū ⁊ refutatōe nociuoꝫ: ꝫz alia aīalia fugiūt nociuū: ⁊ p̄sequūtur ꝺueniēs. g̃ vr̄ q li. ar. bēant p̄cipue cū spōte illō faciāt.

Respondeo dicendo: q nihil agit: nisi ꝼm q est in actu: ⁊ inde est q oꝛ omne agēs eē determinatū ad alterā partē: qō eni ad vtrūlibet est equal'r se bñs est quodāmodo potētia respectu vtriusq;: ⁊ ide est vt dicit Cōmētatoꝛ in 2° physi. q; ab eo qō est ad vtrūlibet nihil sequiť: nisi determineť. determinatio aūt agentis ad aliquā actionē: opz q; sit ab aliqua cognitione p̄stituēte finem illi actioni: ꝫz cognitio determinās actionē ⁊ p̄stituēs finē in gbusdā gdē ꝺiuncta est: sic bō finē sue actionis sibi p̄stituit. In gbusdā vō separata est: sic in his que agūt p nāz. reꝛ eni nāliū actiones nō sunt frustra: vt in 2° phy. pbať. sed ad certos fines ordinate ab intellectu nām ꝺstituēte vt sic totū opus nature sit quodāmodo opꝰ itelligētie: vt pbs dicit. sic g̃ pz q; hec est differētia in agētibꝰ: q; qdaz determinat sibi finē: ⁊ actū in finē illū: qdā vō non: nec aliquod agēs finē sibi p̄stituere pōt: nisi rōnez finis cognoscat ⁊ ordinē eius: qō est ad finē ipm qō solū in habētibꝰ itellectuz est. Et inde est q; iudiciū de actione, ppria est solū in habētibus intellectū: quasi in ptāte coꝛ ꝺstitutū sit eligere hāc actionē vel illā. vnde ⁊ dñiuz sui actꝰ bēre dicunť: ⁊ ꝓpter hoc ī solis itellectū bñtibꝰ li. ar. inueniť: nō aūt i illis: quoꝛ actiones nō determinanť ab ipsis agētibus: sed a gbusdaz alys causis p̄ioribus.

Ad primuz ergo dōm. q; ea que dicunť de deo ⁊ creaturis: vt in p̄ lib. dictū est semper eminētius in ipso inueniunť: ⁊ ideo electio saluať in deo B modo q; abyciať id qō impfectionis est: retento eo qō ad pfectionē ptinet: q; eni post ingstionē ꝺsiliy electio fiat: B impfectionis est ⁊ accidit li. ar. put est in nā ignorante. vñ ꝼm hoc in deo nō saluať: sed q̄tuz ad B q; determiatio sui actꝰ nō est sibi ab alio: sed a seipso: vñ ipe verissime sui operis dñs est: ⁊ ꝓpter hoc ēt in lra dr̄: q; li. ar. alr in deo q̄ in alys inueniť. ¶ Ad 2m dōz. q; ad rōne li. ar. nō ptinet vt in-

determiate se bēat ad bonū vel ad maluz: qz li. ar. per se in bonū ordinatū est: cum bonū sit obiectū volūtatis: nec in malū tēdat: nisi ꝓpter aliquē defectū: qz apphendiť vt bonum: cū nō sit volūtas: aut electio: nisi boni aut apparētis boni: ⁊ iō vbi pfectissimū est li. ar. ibi in malū tēdere nō pt: qz impfectū esse nō pōt: sed B ad libtatē ar. ptinet vt actionē aliquā facere vel nō facere possit: ⁊ hoc deo ꝺuenit: bona. n. que faťpōt nō facere: nec tñ maluz facere pōt. ¶ Ad 3m dōm: q; de operaťin oibꝰ: ita tñ q; in vnoquoq; ꝼm eiꝰ cōditionē vñ in rebꝰ nālibꝰ opaťur: sic̄ misterās vtutē agēdi: ⁊ sic̄ determinās nāz ad talē actionē. In libero aūt ar. hoc mō agit vt vtutē agēdi sibi mīstret: ⁊ ipso operāte li. ar. agat: ꝫz tñ determinatio actionis ⁊ finis in ptāte li. ar. ꝺstituiť. vñ remanet sibi dñiuz sui actꝰ: ꝫz non ita sic̄ p agēti. ¶ Ad 4m dōz. q; illud qō est ad finē est duplex: quoddā. n. est distās a fine: ⁊ quoddā est ꝺiuctū fini: vt pz in gñatione nāli. Imperfectꝰ. n. caloꝛ qui est ꝺispō ad formā ignis: dū est in alteratione p̄cedēte nō ꝺiungiť ipsi fini: sed caliditas vltima q̄ est in termino alterationis ꝺiūgiť forme subali: nec excludiť p eā: ita dico q; quedā ordinata sunt ad finē vltimum bitudinis que ipsi fini ꝺiūgūt: vt videre amare ⁊ bꝺ: ⁊ respectu boꝛ erit sempiterna ⁊ libera electio: nō aūt impfectoꝛ que a fine distāt: vt fides: spes: ⁊ bꝺ. ¶ Ad 5m dōm. q; q̄litas alicuiꝰ est duplex: quedā ex habitu: ⁊ q̄dā ex nāli cōplexione: ⁊ ꝼm illā que est ex bitu vr̄ alicui finis talis q̄lis est ipse, vbi gr̄a. ei qui bz bitū luxurie vr̄ optimū delectabile venereū qō est ꝼz silitudinē sui bitꝰ: puta boc qō est bēre vtuosum bituz vel viciosum est in ptāte nr̄a: ⁊ ꝺnr ei fieri. Bz ex nālis ꝓpō nō sit in ptāte nr̄a: tñ adhuc fieri ei est in ptāte nr̄a: exquo talis cōplexio vel eiꝰ q̄litas est solū dispō finis. sed eiꝰ q; est tales esse vel nō tales est in ptāte nr̄a: ga vel opa causant bitū: sic̄ in acq̄sitis: vel saltē sunt dispōnes ad bitū: sic̄ in ifusis: q̄litas aūt que est ex nāli cōplone non est ad hoc q; faciat finē videri bꝺ: sed est sic̄ dispō ad illud: sicut pz in illis qui ex nāli cōplexione ad luxuriā, pni sunt: q; nō oēs delectabile venereū p̄sequunť: ꝫz eos ad B quodāmodo nālis cōplexio iclinet. ¶ Ad 6m dōm. q; pbs accipit volūtariū large: nō ꝼm q; dr̄ a volūtate: sed ꝼm q; diuidiť ꝺ violētū. vñ cū violentū sit cui⁹ p̄ncipiū est ex: volūtarium erit cuius p̄ncipiū est intra: ⁊ inde est q; aīalia q̄ moueńt ex seipsis motꝰ volūtarios bre dicunť: nec tñ electionem bñt: aut volūtatē: sicut pbs ibidē ostendit: vñ nec lib. ar. ¶ Ad 7m dōm. q; aīalia nō apphēdūt rōnē ꝺueniētis p collationē: sed p quēdā nālē iſtinctū: ⁊ iō aialia bñt estimationez: ꝫz nō cognitionē: sic̄ ēt bñt memoziā: sed nō remini scentiā: q̄uis oīa bꝺ ptis sensitiue sint: ⁊ iō ex determiatiõe nature actꝰ suos exercēt: nō aūt ex ꝓpria determiatõe agēnis: vñ oīa eiusdē spēi sil'es opatões faciūt: sicut oīs aranea sil'ez facit telā: qō nō eēt: nisi ex seipsis q̄si p artē operātes sua opa ꝺisponerēt: ⁊ ꝓpter hoc in eis nō est lib. ar.

¶ Utrum liberū arbitrium possit cogi. II.

AD secunduz sic p̄cediť. vr̄ q li. ar. cogi possit. Qō. n. imutať ab aliquo agente cogiť ab illo. sed vt dicit glo. ad 'Ro. Deꝰ pōt imutare volūtatē boīuz i qcūq; voluerit. g̃ vr̄ q; volūtas a deo cogi possit ⁊ ita li. ar. ¶ P̄. omne agēs: qō nō pōt alr opari q̄ ab altero sibi determinaťcogiť ab illo: sed li. ar. nō pōt alr opari q̄ deꝰ p̄sciuit vel p̄destinauit. g̃ videť q; li. ar. a deo cogať. ¶ P̄. vt supioz pōt cogere iferioz: sed in ordine vniuersi quedā vtutes sunt supioꝛes q̄ lib. ar. ergo ipm cogere pōt. ¶ P̄. intellectus est altioꝛ potētia q̄ volūtas: sed intellectus cogiť in demōstrationibꝰ. vt ex 5m meta. apparet. ergo vr̄ q; etiā volūtas ⁊ lib. ar. cogi possint. ¶ P̄. motꝰ inferiores regulanť ꝼm motꝰ superioꝛes: qz omne qō non vniformiter se bꝺs regulať p aliqd vniformiter se bñs: sed motꝰ li. ar. maxime diffoꝛmiter se bñt. ergo vr̄ q; idigeāt regulari per actiones vniformiter se bñtes. bꝺ autez in nā nō sunt nisi motꝰ celi. ergo per motꝰ syderū regulanť opa lib. ar. ⁊ p eoꝛum potētiā cogi pōt: qō pz ex boc q; astrologi per cursum syderū aliq̄ de opationibꝰ lib. arb. subiectis p̄nūciāt. ¶ P̄. omne qō vincit ab aliquo cogiť ab illo: ꝫz incōtinētes qui ducunť passionibus vincunť. vt ex 7° etbi. pz. ergo videť q; lib. ar. cogi possit. ¶ P̄. difficilius est aliquē puare oīno suo actu: q̄ suum actū imutare. sed vsus li. ar. pōt perviolētiam impediri: vt in freneticis pz. ergo ēt videť q; per violentiam cogi possit ad aligd agēdum.

Contra. vt dicit Aug. cōtra Tulliū in lib. de ciui. dei. Qō est necessariū nō est volūtariū: sed li. ar. in rōne sua voluntariū bz: cum sit facultas rōnis ⁊ volūtatis. ergo videť q; nō possit per necessitatē cogi. ¶ P̄. quicquid cogiť nō bz dñiuz sui actꝰ: sed ex boc li. arbi. in nobis dr̄. q; dñi sumꝰ nostroꝛ actuum. ergo videť q; boc sit ꝺtra rōnem li. ar. q; cogatur.

Respondeo dicēdo: q; est duplex coactio. quedam sufficiēs que cōpulsio vocať: quedam vo insufficiēs que vocať impulsio. ¶ Sciendū est igiť q; in ptib' aīe quedā sunt que cōpelli pōt: sed dupliciter: quedam enim cōpellunť ex subiecto: sicut ille vires que sunt oꝛganis affixe: cum enim fine oꝛganis opationes bre non possint cōpulsis oꝛganis ipse vtutes, phibenť vel cōpelluntur eaꝛ actibꝰ violēter extꝛinsis: quedā vo sunt que qdem subo nō cōpellunť: qz oꝛganis affixe sunt: cōpelluntť tamē obo: sicut intellectꝰ. ipse enim nō est actꝰ alicuiꝰ ptis coꝛporis: vt pbs dicit in 3° de aīa: ⁊ tñ demonstrationis vi cogiť. volūtas aūt neq; subo cogi pōt: cum non sit oꝛgano affixa: neq; obiecto: q̄tūcūq; enim aligd ostēdať esse bonū in potestate eius remanet eligere illud: vel non eligere. Cuiꝰ rō est: qz obm itellectꝰ est vez: obm aūt volūtatis est bonum. Inueniť aūt aliqō vez in quo nulla falsitatis apparentia admisceri pōt. vt pz in dignitatibꝰ. vñ itellectꝰ nō pōt subterfugere quin illis assentiat. Similr etiā inueniť aliquod falsum: qō nullam veri apparētiā bz. vt pz in oppositis dignitatuz. vnde illi nullatenus intellectꝰ assentire pōt. Similiter etiam si ponaťvolūtati aliquod bonū qō cōpletaz boni rōnē habeat: vt vltimus finis: ꝓpter quem oīa appetunť: nō pōt volūtas B nō velle. vnde nullus nō potest nō velle eē felix: aut velle esse miser. In bis aūt que ad finem vltimū ordinanť nihil inueniť adeo malū: q; aliqō bonum admixtū bēat: nec aliqō adeo bonū qō in omnibꝰ sufficiat. vñ q̄tūcūq; ostendať bonū vel malum: semp pōt adhere ⁊ fugere in ꝺsiū rōne alteriꝰ qō in ipso est: exquo accipiť si malū est simplr: vt apparēs bonū: ⁊ si bonū esset simplr vt apparēs malū: ⁊ inde est q; in omnibꝰ que sub electione cadūt volūtas libera manet in boc solo determinationem bñs q; felicitatē naturalr appetit: ⁊ non determinate in B vel illo: q̄uis aūt cogi non possit: nihilominus tñ pōt inclinari ad agēdum aligd per aliq̄s dispōnes ⁊ habitꝰ: ex q̄bus ꝓnioꝛ efficiť ad eligēduz alteram partem.

Ad primum ergo dōm. q; deꝰ operaťin volūtate ⁊ in li. ar. ꝼm eius exigētiā. vnde etiā si voluntatez boīs in aliud mutet: nihilominus tñ boc sua oīpotētia facit: vt illud in qō mutať voluntarie velit: ⁊ ita coactionis ratio tolliť: alꝰ esset cōtradictionis implicatio: si diceret nolle illud in quod mutaťur: ⁊ cogi ad illud: quia necessitas coactionis volūtati ꝺria est. vt in 5° meta. pbs dicit. ¶ Ad 2m dōm. q; diuina p̄scietia necessitatē lib. arb. nō imponit: q̄uis boc qō p̄scitū est impoſe sit nō euenire: ⁊ boc quō esse possit in p̄mo lib. ostensum est. ¶ Ad 3m dōm. q; ad actū li. ar. nulla vt' est eo supioꝛ nisi deus: q̄uis forte

aliqua alia vtus creata simplr potētioz sit. vnde nulla vir
t⁹ creata li.ar. cogere: nec imutare pōt: de⁹ aūt pōt qdē imu
tare: sed nō cogere eo mō quo dr nō posse facere vt duo ↄ
dictoria sint sil. ¶ Ad 4ᵐ dōz. q ꝯuis intellect⁹ sit supioz
vt⁹ ꝯ volūtas rōne ordis. q3 poz est: z a volūtate ꝓsupponi
tur: tn volūtas ēt quodāmō supioz est ꝑm q imperiū hz su
per oēs aīe vires: ꝓpter hoc q eius obm est finis. vn cōue
niētissime in ipsa summū libtatis iuenit. Liber. n. dr q cā
sui est: vt in ꝓmo meta. dr. ¶ Ad qntū dōz: q mot⁹ celestis
se hz ad li.ar. sic iclinās ad aligd agēdū: sed inquātū ex im
pressione corpis celestis relinquit aliq dispō in corpe ꝑm
quā aīa efficit ꝓna ad hāc actionē vel illā: sic ex nāli cōple
xione qdā sunt magis ꝓni ad vnū viciū ꝯ aly: z hoc modo
possunt astrologi ꝓnūciare aligd ex his que ex li.ar. depen
dent cōiecturalr: z nō p certitudinē scie: q3 vtutē coactam
sufficiēter sup li.ar. nō brit corpa celestia. Vñ ēt Ptolome
us dicit: q bō sapiēs dñar astris: q3 per sapiaz suā pōt vita
re ea ad que astra disponunt. Auicēna tn vr velle: vt supra
dictū est: q mot⁹ volūtatis reducunt: sicut i regulās i aias
corpoz celestiū: q3 ponit q aīe iferiores sunt ex aiab⁹ supe
riozib⁹. vñ nō est mirū si impssionē hz aīa supioz in aiaz ife
riozem: sed ꝑm fidē catholicā hoc stare non pōt que ponit
aias imediate a deo creari. vñ ipse solus in volūtate opari
pōt: z in ipsam impmere: z ideo diuersitates humane volū
tatis in vnifozmitatē voluntatis diuine reducunt: sicut in
ꝓmā regulā. ¶ Ad sextū dōm. q incōtinēs dr vinci a pas
sionib⁹ nō ꝯ si cogētib⁹: sed vehemēter inclinātib⁹ ad aligd
agēdū. ¶ Ad 7ᵐ dōm. q vtus li.ar. nō ipedit p se: sed p ac
cidēs. inquātū. s. ad vsum li.ar. regrit vsus rōnis: z ad vsuz
rōnis requirit vsus imaginatiue vtutis qui per lesionem
orgāni impeditur.

¶ Utruz libeꝛ arbitriuz se extēdat ad oīa opa hūana. III.

B tertiuz sic ꝓcedit. vr q li.ar. non se extēdat ad oīa opa humana
Li.n.ar. cogi nō pōt: vt dictū est: sed quedā opa
humana cogi pnt. Impedit. n. hō a motu p vio
lentiā. ergo nō oīa opa humana sūt li.ar. ¶ Ꝑ.
in ꝓmo ethi. dr q quedam opa humana sunt fines: electio
aūt nō est finis: vt in 3° ethi. dr. cū igr eligere sit actus liberi
arbitry: vr q li.ar. nō sit oīuz humanoꝝ actuuz. ¶ Ꝑ. oēs
act⁹ li.ar. sunt in ptāte nra: sed qdaz act⁹ sunt in nobis nō in
ptāte nra existētes: sicut act⁹ gnātiue: nutritiue: z augmēta
tiue: ergo nō oēs act⁹ nri sunt lib.ar. ¶ Ꝑ. potētia determi
nata est ad determinatos act⁹. si igr li.ar. esset oīuz huma
noꝝ actuū nō esset determinata: sed vlis potētia: qd supra
falsum esse dictū est. ¶ Ꝑ. illud qd est ꝓter volūtatē est ēt
ꝓter li.ar. cū li.ar. sit facultas volūtatis z rōnis: vt supra di
ctum est. Sed vt Dyonisius dicit 4. ca°. de diui. no. maluz
est ꝓter volūtatē. g li.ar. boiuz ad mala opa nō se extēdit.

Sed contrariuz est qd Damascenus dicit in 2°
li. q bō libero ar. ingrit: eligit:
impetū facit ad opus: z sic de alys. g vr q ad ipm ptineāt
oēs act⁹ humani. ¶ Ꝑ. vt supra dictū est li.ar. est volūtas:
sed oēs act⁹ humani sunt volūtary. g sunt ēt li.ar.

Respondeo dōm. q act⁹ alicuius potētie vel bit⁹
pōt esse dupl'r. vel q3 elicit ipm: vel q3
impat eū. Ille aūt act⁹ ꝓprie a potētia elici dr: qui imedia
te ab ipsa potētia ꝓcedit: sicut ab intellectu intelligere: z B
mō nō oēs actus humani sunt li.ar. sed ꝓprius actus ei⁹ est
eligere: vt supra dictū est: sed per imperiū volūtatis z lib.
ar. mouent ēt alie potētie in suos act⁹: vñ vt⁹ appetitiua dr
mouēs: q3 impat motū: z vt⁹ motiua affixa musculis z ner
uis: q3 exeq̄t: z p modū istū oēs act⁹ humani sunt lib. arbi.

Ad primuz (quia ab ipso impati: ſz non eliciti.
ergo dōm: q lib. ar. nō pōt cogi in suo

actu ꝓprio q est eligere: sed tn pōt cogi in aliqb⁹ actib⁹ im
peratis ab ipso ꝓpter coactionē vtutū exequentiū. ¶ Ad
2ᵐ dōm. q illud qō est finis respectu quoꝝūdā pōt esse etiā
ordinatū ad vlteriozē finē: nisi sit vltim⁹ finis: nulla aūt ex
opatio humana est finis vltimus: nisi per accidēs. inquan
tum. s. fini vltimo ↄiūgit: z iō oīuz opationū humanaꝝ pōt
esse electio: nō qdē inquātū est finis: sed inquātū sunt ad fi
nem: ꝯuis enim vincere sit finis militaris potētie: ordina
tur tn ad vlteriozē finē. vñ sub electiōe cadere pōt. ¶ Ad
3ᵐ dōz. q bō ex hoc dr bō q rōnē hz: vñ illi tn act⁹ dicunt
act⁹ humani qui sunt viriū rōnaliū: vel p essentiā: vel p par
ticipationē: sicut actus cōcupiscibilis z irascibilis: vtutes
aūt nutritiue ptis nullo mō rōnē ꝑticipāt: vt in ꝓmo ethi.
dr. vñ eaꝝ actus opationes humane nō dicunt. ¶ Ad 4ᵐ
dōm. q rō illa sequeret si oīa opa humana essent li.ar. ꝯst
elicita ab ipso: qō nō est veꝝ. vt dcīs est. vñ nō sequit q sit
vlis potētia. ¶ Ad qntuz dōm. q malum in eo q malum
est ꝓter volūtatē est: ſz opatio humana iquātū apparet bo
na sub volūtate cadere pōt: z ita pōt esse eius electio z libe
ro arbitrio subiacere.

¶ Utrū libertas arbitry augeat vel minuat. IIII.

A quartuz sic ꝓcedit. vr q libtas ar
bitry nō augeat: neq; mi
nuat. Illud enim qō pertinet ad rōnem poten
tie nō variat p actꝰ vel bitus: cū poza a posterio
ribus nō varient: sed eis subiaceāt: sed libertas
ptinet ad rōnē potētie que libe. arbi. dr: ergo nō pōt p actꝰ
vel bitus virtutis aut vicy augeri z minui. ¶ Ꝑ. illud qō
sequit nām aliquā equalr iuenit in oīb⁹ bītib⁹ naturā illā
sed li.ar. cōsequit naturā intellectiuā: vt dcīs est. ergo i eis
nō augeat nec minuit. ¶ Ꝑ. li.ar. dr: ex eo q cogi non pōt:
sed negationes nō recipiūt magis z minus in diuersis: nec
in eodē ꝑm diuersos status. ¶ Ꝑ. illud qō est fortius non
vincit: nec in seruitutē deducit ab eo qō est debilius. sed
lib. arb. est fortius ꝯ sint passiones peccati: q3 eis resistere
pōt z sibi subiugare. g videt q non minuat li.ar. p seruitu
tem peccati. ¶ Ꝑ. in illud qō quilibet per se pōt vnus nō
est altero liberioz: sed in malū quilibet per se pōt: z in gra
z sine gra. ergo videt q li.ar. alicuius nō sit liberius ad ma
lum ꝯ alterius: z ita videt q li.ar. non augeat vel minuat.

Sz contra est qō dr ad Ro. 7. Nō qō volo bonuz ꝟ
ago. B aūt ipsona bois damnati dr vt vna
glo. exponit: cum ergo in statu inocētie nihil ad bonuz im
pediret. videtur q lib. ar. augeatur z minuat. ¶ Ꝑ. nō re
dimit nisi qō in seruitutē fuit. sed per sanguinez christi de
peccato redēpti sumus: vt ꝓma Petri. i. dr. ergo per pec
catū in seruitutē trahimur: z ita libertas minuit.

Respondeo dōm. q li.ar. dr. ex eo q cogi non pōt:
coactio aūt vt ꝓus dictū ē: est duplex.
vna cōpellēs: z alia inducēs vel impellēs. B aūt est natura
le z essentiale li.ar. vt sufficiēter nō cogat coactione com
pellente: z B segtur ipsum in quolibet statu. vnde non au
getur talis libertas: nec dimiuitur per se: sed per accidēs
tn. Omnis enim ꝓprietas que cōsequitur naturam ali
quam ꝯto natura illa nobilius inuenitur in aliquo: tanto
etiā ꝓprietas illa pfectius participatur ab eo ꝑm quē mo
dum hō dr minus intelligēs ꝯ angelus: z ita etiā libertas
a necessaria coactione nobilius inuenitur in deo ꝯ in ange
lo: z in vno angelo ꝯ in alio: z in angelo ꝯ in hoie. Liber
tas aūt illa que est ab impellētibus z disponētib⁹ in vnam
partē augeat z minnitur: z acgrit z amittit ꝑm q illa dispo
nentia augent z minuunt z acgrunt vel amittunt. vñ li
bertas talis p se ēt augeat z miuit i hoie ꝑm diuersos stat⁹.

Ad primum ergo dōm. q libertas a necessitate ē
que ↄsequit nām potētie: z ideo per

actus z habit⁹ nō variat: sed libertas a disponentib⁹ segt
habitū z actū: z ideo ꝑm diuersitatē actuū z bituū variat.
¶ Ad 2ᵐ dōm. q in gb⁹ iuenit, natura vna equalr inuenit
ēt equalr illud qō ↄsequit nām illā: sed natura itellectiua
nō iuenit equalr in deo angelo z hoie. vñ nec ēt libertas a
coactione equalr in oibus est. ¶ Ad 3ᵐ dōm. q ꝯuis nega
tio p se nō recipiat magis ac minus: tn p accns ītedit z re
mittit. s. p itēsionē z remissionē sue cause: sic dr maiores
tenebre ꝯto est maius obstaculuz lucis: vñ ēt ꝑm q causa
libertatis que est natura intellectiua inuenit nobiliorꝝ z mi
nus nobilis: ꝑm hoc etiā ipsa libtas intēdit quodāmō z re
mittit. ¶ Ad 4ᵐ dōz. q li.ar. nunq̄ ita vincit aut seruitu
ti subiugat passionib⁹ peccati: vt ad peccandū cōpellat: q3
iam sibi in pctō nō ipūtaret: sed dr esse subm pctō inq̄tū
ex pctō icliat ad peccādū: sic a disponēte: nō sic a ↄpellēte.
¶ Ad 5ᵐ dōm. q ꝯuis glz p se possit in malū: nō tn pōt glz
eodē mō malū facere: sic ille g hz bītū malicie. vnicuiq; n.
bīti bītū est delectabilis opatio que est ꝑm habitū illuz: z
ideo illi qui hnt bit⁹ corruptos opa abhoīabilia delectabi
liter: z sine abhoīatiōe exercēt: z iō libe illud facere dicūt
inq̄tū p bītū corruptū repmit ↄdictio rōnis rōne obtene
brata: qō nō pōt esse in illis qui talib⁹ bītib⁹ carēt: z iō dicit
pb⁹ in 5° ethicoꝝ: q3 iustus nō pōt statim facere opera iniu
sticie: sicut iniustus facit.

¶ Utrum libeꝛ arbitriū distinguat tripl'r. V.

A quintum sic ꝓcedit. vr q iōueꝝ
nieter distinguat li.ar.
tripl'r: ꝑm eniz diuersos stat⁹ libtas ar. variat.
stat⁹ aūt hois ꝯtuoz in lra assignant. g z ꝯtuoz
libtatē a. ar. distingui debēt. ¶ Ꝑ. plus differt
pctō a iusticia ꝯ peccatū a miseria: cū ꝓma se bēant vt op
posita. scda vt cā z effect⁹. si g assignat: alia libtas a pctō z a
miseria: multo fozti⁹ oz distingui etiā alia libtas a pctō: z a
iustitia. ¶ Ꝑ. Ansel. dicit: q posse peccare: neq; ē libertas:
neq; pars libtatis. sed libertas a iustitia est hz B qō ē posse
peccare. g vr q iōueniēter libertatē talez assignet. ¶ Ꝑ.
sic differt peccatū: z iustitia: sic differt gloria z miseria. si g
ↄtra libertatē a pctō ponit libertatē a iusticia. vr q etiaz ↄ
libtatē a miseria deberet ponere libertatē a glia. ¶ Ꝑ. ne
cessitas quedā miseria est: sed pars non dz diuidi ↄ totū. g
iōueniēter libertatē a necessitate diuidit ↄ libertatē a mi
seria. ¶ Ꝑ. Ber. distinguit triplicē libertatē. s. libertatem
ar. libertatē ↄsilij z cōplaciti: cū igr hoꝝ magr mētionem
nō faciat. vr insufficiēs in libertatis distinctiōe.

Respondeo dōm. q libertas in sui rōne negatiōez
coactionis includit: oīs aūt ꝓuatio di
stinguit ꝑm ea que ꝓuant. vñ ꝑm ea que cogere pnt vl ipe
dire: oz libertatis distinctionē sumi. vt aūt ꝓus dictū ē: du
plex est coactio. quedā pfecta: que. gdē simplr coactio dici
pr: z quedā: que est impfecta: que potius ipulsio ꝯ coactio
dr. Si g ↄsideret libertas ꝑm q remouet pfecta coactio:
sic erit libertas a coactione z necessitate: que qdem p se et
semp li.ar. sequit. vñ in lra dr. q in oibus inuenit sine qua
pctō iputari nō posset. Si aūt dicat libertas p remotionē
ipellētis seu ipedietis: B est dupl'r: q3 hoc qō ipellit li. arbi.
aut ipedit vel facit hz p se: sic bit⁹ z dispōnes: que stūt in ipa
aīa: z sic est libertas a pctō. vel p accns: sic ipotētie vel pe
nalitates que sunt ex pte corpozis vsum li.ar. ipedientes: et
sic est libertas a miseria.

Ad primum g dōm. q libertates nō distinguunt
ꝑm diuersos stat⁹ hois: cū vna libtas
in diuersis statib⁹ ꝓticipet. libtas. n. a necessitate oīb⁹ stati
bus cōis est. Libertas aūt a pctō est trib⁹ statib⁹ cōis. s. ꝓio
statui inocētie. z tertio g est post reparationē gre. z 4°. g est
in glia: tn ꝑm magis z minus: sic in lra designat: libtas aūt

a miseria duob⁹ statib⁹ cōis est. s. statui inocētie: z statui glo
rie. ¶ Ad 2ᵐ dōm. q li.ar. ꝯuis possit in bonuz z in malū:
tn p se in bonū ordinatuz est. z iō illud qō ipedit ipm a bo
no simplr ipeditiuū ipsius est: z corruptiuū: z ꝓpter hoc li
bertas ab eo qō ipedit a bono simplr libtas dr: que est lib
tas a pctō. qō aūt ipedit illud a malo qō corruptio ei⁹ ē: nō
est impeditiuū ei⁹: nisi ꝑm gd: sicut z cū corrūpit ignorātia
in hoie dr corruptio ꝑm gd. B aūt qō a pctō ipedit est iusti
cie rectitudo in rōne exns: z ide est q libertas a iusticia nō
est libertas simplr: sed ꝑm gd. Et ideo iter ꝓncipales ptes
libertatis assignari nō dz: sed tn reducit ad illā libertatez
que est a pctō. ꝓpter fillitudinē in mō: sicut eni peccatū p se
ipedit a bono p modū bītus vel dispōnis: ita ēt iusticia ipe
dit a malo. ¶ Ad tertiū dōm. q nō est libtas simplr vt di
ctū est libertas a iustitia: sed ꝑm gd: z ꝓpter hoc ēt non cō
putat iter ptes ꝓncipales: sed quasi p ↄsis reducit ad altre
ram libtatū. vt dcīs est. ¶ Ad quartū dōz. q de rōne bea
titudis vel glozie est vt aligs oīa bēat que vult: z nihil ma
li velit. vt dicit Aug. z ideo glia in nullo ipedit vsum li.ar.
z ꝓpter hoc nō assignat aliqua libertas a glia: nulla eni vo
luntas miseriā querit z gloziā fugit: cū oēs naturalr beati
esse velint. ¶ Ad qntū dōm. q coactionē illā que p liber
tatem necessitatis excludit miseria nō ↄcludit: eo q nunq̄
ad tantā miseriā deuenit. vt li.ar. cogi possit. z iō nō est in
cōueniēs: si libertas a necessitate ↄ libertatē a miseria di
stinguat. ¶ Ad sextū dōm. q magr. vt ex dictis pz: distī
guit li. arbi. ꝑm ea a qbus est libertas: z hec est per se divi
sio eius. vt dictū est. Bernardus aūt distinguit libertatez
ꝑm terminū ad quem: z B est illud qō sub electione cadit:
cum igit nihil cadat sub electione: nisi ꝑm q hz aliquā rō
nem boni ꝑm diuersos gradus bonitatis in humanis acti
bus diuersas libertates distiguit: est eni aligd in humanis
actib⁹ q est licitū: q3 nulla lege ꝓhibet: z respectu hz dicit
libertatē arbitry: q3 in iudicio nro ↄsistit vt hoc seq̄mur
vel non. vlterius est aligd qō nō tn est licitū: sed etiā vtile
est: q3 oīa licēt: sed nō oīa expediūt: vt apls ait: z ꝑm hoc as
signat libertatē ↄsilij: q3 ↄsiliuz est de meliori bono: qō est
expediēs ad salutē: est etiā aligd qō delectat: z respectu hz
assignat libertatez cōplaciti. vñ dicit q libertas ar. discer
nere hz qd liceat: libertas aūt ↄsilij, pbare qd expediat: li
bertas aūt cōplaciti expiri qd libeat.

¶ Expositio textus.

Quod philosophi diffiniētes di
xerūt ꝛc.) Sci
endū q illa nō est vera diffinitio: sed quedaz
notificatio. vñ large diffōnē sumit: differt aūt
a ꝓdicta supius assignata: q3 illa data est hz B
ad qō est li.ar. q3. s. in bonum z malū: B aūt datꝰ ꝑm libtatis
cām (vñ cū dr liberꝰ de volūtate ꝛc.) B ꝓpositio de. libta
tis cām notat: q3 volūtas: vt ꝓus dictū est: totius libertatis
finis ē. (Et q3 hz ꝓdictā assignationē ꝛc.) nō ꝑm illā phoꝝ
quā ponūt ꝑm suā expōnez: quā addidit dicēs: q libera est
ad vtrūlibet ꝛc. Et ꝑm illā quā supra ex vbis August. acce
pit. (Nō pōt nō peccare añ repationē ꝛc.) Intelligēdū est
ꝯtū ad ꝑsens ptiet: q3 de hoc ifra queret. nō peccare. i. nō
in peccato esse: sicut etiā videre dupl'r sumit, p hēre visuz:
z ꝓ vti visu. (Corrupta est g ꝛc.) Corruptā dicit, ꝓpter li
bertatez a necessitate que nāli est: sicut etiā alia bona na
turalia per peccatū corrūpunt: hz semp maneāt; pditaz vo
olētēdit, ꝓpter libertatē a peccato: quē qdē ex toto aduenie
te peccato tollit: sic z alia innocētie z grē bona. (B qri pōt.
Et vtrū libertas ꝛc.) Sciēdū est q si libertas dicat facul
tatem ipsius potentie: sic eadē est libertas arbitry: z a pec
cato z a iusticia: que quidem per illa: sicut per quosdā ha
bitus disponit: si aūt dicat facultatē bit⁹: tūc alia libertas

est a peccato ⁊ a iustitia: ⁊ vtraq; supaddit libertati arbitrij: sicut hic⁹ potētie. vñ ꝓm aliqd vtraq; opinio verꝫ dicit (Liberi⁹ est ad malū): vr hoc esse falsuꝫ: qz vt dcm est: ad malū nō est libertas: nisi ꝓm qd: ⁊ qō est simplr est magis: eo qō est ꝓm qd. Et dōm q hec cōparatio non attēdit ꝓm ꝓprietatē libertatis: qz libertas ad bonū magis est libertas q̄ libertas ad malū: sed attendit scīz sufficiētiā liberar. qō quidem per se in quodlibet malum potest: non autē in quodlibet bonum.

¶ De gra operāte ⁊ cooperāte. Di. XXVI.

Hec est gra operans ⁊ cooperans. Operans enim gra preparat bois volūtatē vt velit bonum. Gra cooperās adiuuat ne frustra velit. Añ Aug. in li. de gra ⁊ li. ar. Cooperādo deus pficit in nobis: qō operādo incipit. Quia ipse vt velimus operat incipiēs qō volentibus cooperat pficiēs. vt ergo velim⁹ operat. Cum autem volumus: ⁊ sic volumus vt pficiamus: nobis coopat. Tamē sine illo vel operāte vt velimus: vel cooperante cum volumus bona pietatis opera nihil valemus. Ecce bis verbis satis aperitur que sit operans gratia ⁊ que cooperans. Operans enim est que preuenit voluntatem bonam. Ea enim liberatur ⁊ preparat hominis volūtas: vt sit bona bonūq; efficaciter velit. Cooperās ꝙo gra voluntatem iaz bonā sequit adiuuādo. Unde Aug. cōtra Julianū hereticū: qui bonam volūtatem ex libero ar. tantū esse dicebat: atq; boiez p liberuz arbitriū posse bonum velle ⁊ opari sine gra asserebat: ait. Aptā de cōmēdatōe gre apls protulit sciaz cū ait. Non est volētis neq; currētis: sed miserētis dei. hoc si attēderes Juliane non erēderes cōtra gratiam merita volūtatis humane. Non enim ideo miserē deus alicui⁹: qz voluit ⁊ cucurrit: sed ideo voluit ⁊ cucurrit: qz misertus est deus. Preparat eni bois volūtas a deo ⁊ a dño gressus bois dirigunt. Ideoq; cōgrue ait. Nō est volentis: neq; cur. sed mi. dei. Non qz hoc sine nostra volūtate agat. sed qz volūtas nostra nil boni agit: nisi diuinit⁹ adiuuet. Unde alibi Apls ait. Nō aūt ego: sed gra dei mecum. Nō ideo hoc dicit: qz nihil boni agebat: sed qz nihil boni ageret: si illa non adiuuaret. His testimonijs aperte insinuat: qz volūtas bois gra dei preuenit atq; ꝓparat vt fiat bona: nō vt fiat voluntas. Quia ⁊ añ gram volūtas erat: sed non erat bona ⁊ recta volūtas. Voluntatem ipsam Aug. in lib. de duab⁹ aiab⁹ ita diffinit. Volūtas est animi mot⁹ cogēte nullo ad aliqd nō admittendum vel adipiscendum. Hec aūt vt non admittat malū vel adipiscat bonum: ꝓuenit ⁊ preparat dei gra. Unde apls: gram ꝓuenientem ⁊ subsequentē cōmēdans. i. operantē ⁊ cooperātem: vigilanter dixit. Nō est vo. neq; cur. ꝟ mi. dei. ⁊ non ecōuerso. Non est miserētis dei: sed volentis ⁊ currentis. Nam si vt quibusdā placuit: qō dcm est ita accipiat. Non est vo. n. cur. sed mi. dei. tanq; diceret. Nō sufficit sola volūtas bois: si non sit etiam misericordia dei: econtra dī. Non sufficit etiam misericordia dei si nō sit volūtas bois. At per hoc si recte dictū est illud: qz id voluntas hominis sola non implet: cur non etiam ecōtrario recte dicit: non miserētis est dei: sed volētis est bois: cuz id misericordia dei sola non impleat. Homo enim credere vel sperare non poterit: nisi velit nec peruenire ad palmam: nisi volūtate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictū intelligatur: vt totū deb deo qui bois voluntatē bonam ꝓuenit ⁊ preparat adiuuādā: ⁊ adiuuat ꝓparatā. Volentē ꝓuenit vt velit: volentē subsequit ne frustra velit. Ecce bis verbis ⁊ alijs ꝓmissis euidenter traditur q volūtas bois preparatur ⁊ ꝓuenitur gra dei vt bonū velit: ⁊ adiuuatur ne frustra velit.

¶ Qz bona volūtas comitatur gratiam.

Tacq; bona volūtas comitatur gratiaz non gratia voluntatē. Unde augus. ad Bonifaciū papā scribēs ꝓra pelagianos inquit. Cum fides impetrat iustificationem: sicut vnicuiq; deus partitus est mēsuram fidei: non gratiaz dei aliqd meriti precedit humani: sz ipsa meretur augeri vt aucta meretur pfici volūtate comitāte: nō ducēte: pedisequa nō ꝓuia. Ecce hic exp̄sse habes q gra preuenit bone volūtatis meritū: ⁊ ipsa volūtas bona pedissequa est gratie non preuia.

¶ Que sit gratia voluntatē preueniens. s. fides cum dilectione.

Et si diligenter intendas: nihilominus tibi monstrat que sit ipsa gratia voluntatem preuenies ⁊ preparās. s. fides cū dilectione. Ideoq; Aug. in eodem tractans quomodo iustificati sumus ex fide: ⁊ tñ gratis: vtrūq; enim dicit apls qui dicit iustificati ex fide. Alibi ait. Justificati gratis per gratiaz Hoc enim ideo dixit: ne fides ipsa superba sit: ne dicat sibi. Si ex fide iustificati: quomodo gratis? Qō enim fides meruit cur non potius redditur q̄ donatur? Non dicat ista homo fidelis quia cum dixerit habeo fidem vt merear iustificationem: respondetur ei. Quid habes qō non accepisti? Fides enim qua iustificatus es: gratis tibi tradita est. Hic apte ostēditur q fides ē causa iustificationis: ⁊ ipsa est gratia ⁊ bñficiū

quo bonis preuenit voluntas ⁊ preparatur. Unde Aug. in primo lib. retractationū. Volūtas est qua ⁊ peccat ⁊ recte vivit. Volūtas vero ipsa nisi dei gratia liberet a seruitute qua peccati serua facta est: ⁊ vt superet vicia adiuuet: recte pieq; vivi a mortalibus non pōt: ⁊ hoc beneficium quo liberat: nisi eam preueniret: iam meritis daret: ⁊ non esset gra: que vtiq; gratis dat. Preuenit ergo bona bois volūtas illo gre beneficio quo liberat ⁊ preparat: ⁊ illud beneficiū recte fides xp̄i itelligit. Sicut aug⁹. i ench. ostendit dicēs: ipsum li. ar. liberādū est post illā ruinam a seruitute peccati: nec oīno per seipsuz sed per solam dei graz: que in fide xp̄i posita est liberat vt voluntas ipsa preparet. Ecce aperte dicit gram per quā liberat arbitrium: ⁊ ꝓparat volūtas positā esse in fide xp̄i. Fides eni xp̄i vt in eodē ait: ipetrat quod lex imperat.

¶ Qz voluntas bona que preuenit gra: quedam dei dona preuenit.

Ipsa tamē eadē voluntas quedaz gre dona preuenit. Unde August. i ench. Precedit bona voluntas bois multa dei dona: sed non oia. Que aūt nō precedit: ipsa in eis est: ⁊ ipsa iuuat. Haz vtrūq; legitur in sanctis eloquijs ⁊ ꝓueniet me: ⁊ misericordia eius subsequet me. Volentē qppe ꝓuenit vt velit: volentē subsequitur: ne frustra velit. Cur. n. admonemur orare pro inimicis nostris nolentib⁹ pie vivere: nisi vt deus in eis operet ⁊ velle. Itēq; cur admonemur petere vt accipiamus: nisi vt ab illo fiat qō volumus: a quo fcm est vt velimus? Unde apls ait. Non est volētis: neq; cur. sed mi. dei. Ex his apparet q bona bominis volūtas quedā dei dona ꝓuenit: qz eā comitat gra adiuuās: ⁊ qbusdā ꝓuenitur: qz eam ꝓuenit gra operās. s. fides cum charitate.

¶ Que predictis videntur cōtraria. s. q videtur dici fidem esse ex voluntate.

Non est tñ ignorāduz qō alibi Aug⁹. significare videt: q ex voluntate si fides: de illo xp̄o apli. s. corde creditur ad iusticiaz. Ita sup Joānē tractans. Ideo nō simplr apls ait creditur: sed corde creditur: qz cetera pōt bō nolēs: credere aūt nō nisi volēs. Intrare ecclesiam: ⁊ accedere ad altare pōt nolens: sed non credere. Itē sup Genesim vbi laban ⁊ batuel dixerūt: Vocemus puellā ⁊ queramus eius voluntatē. dic exposito. Quia fides est volūtatis: nō necessitatis. Ad qō rñdētes dicimus non hec ita accipiēda esse: vt ex voluntate bois fides itelligatur ꝓuenire: cum ipsa sit proprie dei donum: vt ait apls: ⁊ ex ea bona bois merita icipiāt. q hāc eni vt ait augu. super psalmuz. lxvi. Justificatur ipius. i. de ipio pius fit: vt deide ipsa fides icipiat per dilectionē operari: vnde oia bona merita icipiūt. Sed potius hec ideo dicta sunt: qz non est fides: nisi in eo q vult credere: cuius bonam voluntatē fides preuenit: non rēpore: sed causa ⁊ natura. Añ aug. supra congruēter dixit: qz bona volūtas i eis donis est: que nō precedit: ⁊ ipsa iuuat: qz ea iuuat qbus preuenitur: dum eis cōsentit ad effectum boni: ⁊ eis est: qz tpe ab eis nō preceditur.

¶ Quedā adhuc addit que graviorē facilit questionem. s. q cogitatio boni precedit fidē.

Eterū hanc questionē magis acuit: ⁊ vrgente xp̄ba aug. qbus in lib. de predestinatione sanctoz vtitur: ptractans illud verbū apli. Non q sufficiētes sim⁹ cogitare aliqd a nobis quasi ex nobis. Attēdāt inqt hic ⁊ verba ista ppendant: q putant ex nobis esse fidei iceptuz: ⁊ ex deo esse fidei supplementum. Cōmendās eni istam graz que nō datur ꝓm aliqua merita: sed efficit oia bona merita: inqt. non q sufficiētes simus cogitare aliqd boni. s. ex nobis. Quis autem non videat prius esse cogitare q̄ credere? Nullus quippe credit aliqd nisi prius cogitauerit esse credendum. Si ergo cogitare bonū non est ex nobis: vt hic apostolus tradit: nec credere: q̄ꝫ ⁊ ipsum credere nihil est aliud q̄ cuz assensione mētis cogitare. Hic videtur insinuare q cogitatio bona p̄cedat fidem: ⁊ ita bona volūtas preueniat fidē: nō preueniatur: quod predictis aduersari videtur. Ad hoc autez dicimus q aliquādo cogitatio bona siue voluntas prehenit fidē: sed nō est illa bona volūtas vel cogitatio qua recte vivit. Illa enim sine fide ⁊ charitate nō est. Nam vt ait aug. ad Anastasiū. Sine spū nō est volūtas bois libera cum cupiditatib⁹ vincatur: nō est libera ad bonū nisi liberata fuerit: nō aūt liberatur: nisi per spm̄ charitas diffundatur in cordib⁹. Nō est liba volūtas: nisi eā liberet gra p legē fidei. i. nō est liba sine fide operāte per dilectionez: ⁊ illā sufficiēter habere bonuz est. Non est. n. fructꝰ bonꝰ qui de radice charitatis nō surgit. Si ꝙo adsit fides operās per dilectionez: fit delectatio boni.

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidē plene disseritur.

Illa autem cogitatio siue voluntas q̄ fidem charitatez: aliasq; iustificationes precedit: non sufficit ad salutem: nec ea recte vivit: ⁊ hac volūtate ꝙcu-

piscitur illa bona volūtas que est magnū bonū ista ꝙ non. Alia ergo est illa volūtas siue cogitatio: alia ista. Et sicut illa istam precedit: ita illam preuenit intellectus. Unde aug. istaz distinguens sup illū locū psalmi. Locupiuit aia. m. d. ius. tuas. cōcupiuit desiderare ingt. non desiderauit: videmus enim rōne nōnunq̄ q̄ vtiles sunt iustificationes dei: sed infirmitate prepediti aliquādo non desideramus. Prevolat ergo intellectus: sequit tardus aut nullus affect⁹: scim⁹ bonuz: nec delectat agere: t cupimus vt delectet. Sic iste oliz desiderare ꝛcupiscebat: que bona esse cernebat: cupiēs eoꝝ hre ōlectationē: quorum potuit videre rōnē. Ostendit vtiq̄ qb⁹q̄si gradibus ad eas ꝓueniatur. prius enim est vt videatur q̄ sint vtiles t honeste. deinde vt earuz desideriū concupiscatur. postremo vt pficiente gra delectet eaꝝ opatio: quaꝝ sola rō ōlectabat Arrēde hūc ordinē graꝝ quem hic distincte assignat aug. qualr. s. intellectus bonoꝝ precedit cōcupiscentiā eoꝝdē: t ipsa ꝛcupiscentia delectationem que fit per fidē t charitatez. qua habita vere bona est volūtas qua recte viuitur: ipsaq̄ fidei comes t non previa. Qui ꝛba aug. ꝑmissa sm hāc distinctionē cōsiderat: nullam illi repugnantiā foze animaduertit: non ignoraās etiā ante gram preueniētē t operantē: qua volūtas bona preparatur i hoie: precedere quedā bona ex dei gra t li. ar. quedaz ēt ex solo lib. ar. qb⁹tñ vitaz nō meretur: nec graz qua iustificatur. Illius eni gre precipiēde que volūtatē hois sanat: vt sanata legē ipleat: nulla merita p̄cedūt. Ipsa est eniz qua iustificatur impius. i. fit iustus qui prius erat impius: meritis aūt impij non gra: ꝛ pena debetur: nec ista esset gra. si nō daret gratuita: dat āt gratuita: qz nihil boni añ feceram⁹ vñ ꝺ mereremur. Nō negam⁹tñ multa añ hāc graz: t ꝑter hāc graz ab hoie fieri bona p li. ar. vt tradit aug. in responsionibus cōtra Pelagianos: vbi dicit homines per li. ar. agros colere: domos edificare: t alia plura bona facere sine tia cooperante.

¶ Utrum vna eademq̄ sit gratia q̄ dicitur gra operans t cooperans.

Hic cōsiderandū est cuz predictū sit per gratiam operantē t preuenientē voluntatem hois liberari ac prepararivt bonum velit: t per graz cooperantem t subsequentē adiuuari ne frustra velit: vtrū vna t eadem sit gratia. i. vnum munus gratis datū qō operetur t cooperetur: an diuersa: alterum operans: t alterū cooperans. Quibusdam nō irrationabilr videtur q̄ vna t eadem sit gratia idem donum eadē virtus: que operatur t cooperatur: ꝛ ꝓpter diuersos effectus dicitur operans t cooperās. Operans eniz dicitur inquātum liberat t preparat voluntatē homis vt bonum velit. Cooperans iquantū eandē adiuuat ne frustra velit. s. vt opus faciat bonū: ipsa eniz gra non est ociosa: sed meretur augeri vt aucta mereatur t perfici.

¶ Diuisio textus.

Stenso quam scientiam t quam potentiam homo in primo statu habuit. Hic ostendit quam gratiaz accepit. Et diuiditur in partes duas. In prima determinat de gratia in se. In secūda determinat de ea i comparatione ad statūm primi hominis. 29. distin. (Post h̄ considerandum est rē.) Prima diuiditur in duas. In p̄ma determinat de gratia sm veritatem. In secunda remouet quosdam errores circa gratiam. 24. di. (Hic vero inconcusse t incunctanter rē.) Prima diuiditur in duas. In p̄ma determinat gratie potestatem distinguens eam per comparationē ad lib. arbi. In secūda ingrit gen⁹ gratie: t quomodo gratia mereri dicat. 27. di. ibi. (Si vero queritur quomodo ipsa gratia preueniens rē.) Prima diuidit in duas. In p̄ma diuidit gratiā in operantē t cooperātem q̄ quidē diuisio sumit sm effectum quem gratia lib. arbi. habet. Secundo inquirit de partibus diuisionis vtrum diuidant gratiaz per essentiā vel sm rationē tm̄. ibi (Hic considerādum est cum predictuz sit rē.) In p̄ma ponit gratie distinctionem. In secūda remouet quasdam dubitationes. ibi (Non est tamē ignorandum rē.) Prima diuiditur in duas. In p̄ma distinguit gratiam in operantem t cooperantem. In secūda ostendit ordinem gratie ad bonam voluntatē. ibi. (Ideoq̄ bona volūtas rē.) Circa primum duo facit. Primo diuidit gratiā in operantez t cooperantem. Secūdo exponit diuisionis mēbra. ibi. (Operans enim est que preuenit rē.) (Ita bona voluntas rē.) Et h̄ ostēdit ordinē gre ad bonam voluntatē. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit q̄ quedā gra que operās vel p̄uiens dr̄ bonā volūtatē p̄cedit. Scōo q̄ quedam gra que subsequēs vel cooperās dr̄ a bona volūtate p̄uenitur. ibi. (Ipsa eadez tm̄ rē.) Circa p̄mū duo facit. Primo ostendit q̄ gra bonā volūtatē p̄cedit. Scōo ostēdit que sit ipsa gra ibi (Sed diligēter intēdas rē.) (Nō est tm̄ ignorādū rē.) Dic soluit que p̄dictis ꝺicere videnť. Et diuidit in duas ptes sm q̄ duas auctes iducit que videnť p̄dictis aduersari. Scda icipit. ibi. (Ceterū qōnē hāc rē.) Et vtraq̄ diuidit in obiectionē t responsionem. ¶ Qō. I.

Jc querunt sex. Primo vtrum gra ponat gd creatū in aia. Secundo si ponit vtrum sit substātia vel accidens Tertio si est accīs in quo sit sicut in subo: vtrū in essentia aie vel in potētia. Quarto vtruz gra sit virtus. Quinto de diuisione gre in operantē t cooperātem vel p̄uenientē t subsequētem. Sexto vtruz gratia diuidatur per essentiam in diuersis virtutibus t donis: t huiusmodi.

¶ Utrum gra sit aliqd creatū in aia. I.

Ad primum sic p̄cedit. Ur q̄ gra nihil creatum in aia ponat. Hra acceptionē quādā ponit i eo q̄ hre gram dr̄: vt. s. sit acceptus ei cuius gratiaz hz: sed ex hoc q̄ aliquis dr̄ accept⁹ alicui nihil ponit in acceptato.

sed in acceptione. g̃ ex hoc q̄ hō gram dei hre dr̄ nihil in eo ponit. ¶ P. vt dr̄ Sap. ii. Deus diligit oia q̄ sunt: sz gra nō aliud q̄ acceptionē dilectionis significat. si g̃ in hoie aliqd ponit supra sua nālia p hoc q̄ gram hre dr̄: videt q̄ irroīb⁹ creaturis aliquid supra sua nālia ponenduz sit: per hoc q̄ a deo diligi dr̄r. ¶ P. ḡto nā pfectior est tanto expeditius suū finē cōseq̄ pōt: sz nā humana iter alias creaturas ad minus inferiores pfectior est. si igit alie creature sola dei puidentia sine aliquo superaddito suis nālibus finē ꝓpriū cōseq̄ possunt: videt q̄ multo fortius hec rōnalis creatura cōseq̄ possit. g̃ nullo superaddito nālib⁹ idiget qō gratia dici possit. ¶ P. eius est recreare cuius est creare: sed ipse deus solus sine medio aiam creauit. g̃ eius solius est recreare: si igitur gra recreare dr̄: videt q̄ gra nihil creatū dicat. ¶ P. sicut aia est vita corporis: ita deus est vita aie: sz aia viuificat corpus nullo medio. g̃ t deus viuificat aiam imediate: non g̃ gratia aliquid creatū in aia est: cuz per graz aie viuere dicant. ¶ Ad h̄ etiā p̄t induci q̄dā rōnes q̄ supra posite sūt in p̄mo lib⁹ i 17. di. de charitate. vñ h̄ dimittantur.

Sed cōtra Isidorus dic. q̄ gra est diuine misericor die donuz p qō bone volūtatis fit exit⁹. sed dona que a deo ꝓcipimus quid creatum in aia ponunt. g̃ videt q̄ gratia sit quid creatuz in aia. ¶ P. nullus dr̄ eē gratus alicui: si ille in diligēdo non errat nisi p h̄ q̄ aliquid boni in ipso est: sz de⁹ in diligēdo nō errat. g̃ p h̄ q̄ aliqs gratiā dei hre dr̄ aliqd in ipso pre alys significatur.

Respondeo dōm: q̄ nomē gre quādā liberalitatez iporat. vñ ex hoc qō gratis datur gra dr̄. liberalis aūt donatiōis p̄ncipium est amor: t inde est q̄ nomē gre dupl̄r sumitur. vno mō p ipsa acceptatiōe amoris sm q̄ aliquis gram alterius habere dr̄ qui eum diligit. Alio mō p ipso dono qō liberaliter datur ex amore. vñ gratia dr̄ donū qō gratis datur. vtrolibz aūt modo gra sumat ops q̄ aliquid creatū in aia significet: si enī p ipsa dīna dilectione gra accipiat: ps q̄ aliquē effectū eius in aia ponit: sic enī scia dei a nostra differt in hoc qz nra scia causat a rebus: sua aūt est causa rerū: ita etiā noster amor ex bonitate dilecti causat q̄ ad amorē sui trahit. Amor aūt diuinus bonitatē reb⁹ ꝓfundit. vñ Dion⁹. dicit. 4. c. de di. no. q̄ dīnus amor nō ꝓmisit eū sine germine eē. vñ p h̄ q̄ de⁹ dr̄ aliquē diligere: significat effectus dīne dilectionis in dilecto esse. Similr ēt si accipiat gra donū gratis datū: ops q̄ aliqd creatū itelligat. est enī qōdā donū gratis datū qō qdē increatū est: scz. s. s. Sz q̄ h̄ donū nūc habeat cuz ꝓpius nō haberet h̄ nō ex sui mutatiōe ꝓtingit: sz ex mutatiōe eius cui datur. vñ ops q̄ ex hoc ipso q̄. s. s. alicui dat aliqd ipsi creature accrescat: qō ꝓpius nō habebat: sm cui⁹ adeptionē spīrituālr hre dr̄. vñ gra q̄litercūq̄ significet ostēdit aliqd creatuz in aia eē q̄ gratis dat: q̄uis etiā nomine gre aliqd increatū significari possit: vt vel ipsa dīna acceptatio: vel etiā datū increatū: qō est spūsscūs pōt dici gratia.

Ad primuz g̃ dōm: q̄ qñ aliqs acceptus hoi dr̄ aliquid in hoie significat vñ acceptatur: sz tñ h̄ nō est causatū semp ab acceptatiōe: imo est acceptationis causa: sed cū aliqs deo gratus vel acceptus dr̄: significat aliqd in ipso qō ex dei acceptatiōe causat. ¶ Ad sc̃z dōm: q̄ cū dilectio dei bonitatē creature causet sm diuersos gradus bonitatis in creaturis: diuersimode deus aliq̄ diligere dr̄ nulla diuersitate in ipo intellecta. vñ t diligere oēs creaturas dr̄ fz q̄ bonū nature oib⁹ tradit: sed illa est simpl̄r t pfecta dilectio quasi amicitie similis: qua non tm̄ diligit creaturā sicut artifex opus: sed ēt quadaz amicabili societate sic amicus amicū in q̄ntum trahit eas in societatē sue fruitiōis: vt in h̄ eoꝝ sit glia t beatitudo quo deus beatus est: t hec ē dilectio q̄ sc̃os diligit q̄ antonomasice dilectio dr̄: t iō etiā effect⁹ h̄z dilectiōis anothomatice gra vocatur: q̄uis t oēs nāles bonitates gre dici possint: qz grat a deo dant. ¶ Ad tertiuz dōm: q̄ si finis hois non esset altior fine ad quē peruenīūt cetere creature sequeret q̄ hō imꝑfectior alijs esset si finē suū per nām suam ꝓsequi non posset qō cetera possunt: sed quia finis ad quē homo pertingit excellentior est omni fine quē creature alie ꝓsequunť: t oēm facultatem nature excedit: h̄ ipso q̄ homo talē finē cōsequi potest licet nō per se: sz aliqbus auxilijs diuinitus collatis: inueniť ceteris dignior: sicut ille qui pfectam sanitatē consequitur multis exercitijs meliozis nature est q̄ ille qui nō nisi modicam sanitatē pauco exercitio ꝓsequitur vt in 2° ce. t mun. dr̄. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ creare t recreare effectiue dei est. vnde sicut creādo formā substantialez rei confert per quā in esse naturali sublistit: ita etiā recreando formam gratie confert per quā in esse gratie permanet: nō enim potest intelligi q̄ aliquis sit agens nisi aliquid in effectu suo faciat vel formā aliquā inducat vel substantialem vel accidentalē. vnde gratia dicit recreare formalr: sed ōs effectiue. ¶ Ad qntuz dōm: q̄ anima quodāmodo similr se habet ad corpus: vt deus ad aiam: t quodāmodo dissilr. In hoc enim similitudo tenet q̄ vtrūq̄ rationē cause efficientis habet: sed in hoc differt q̄ anima est etiaz causa formalis corporis. vnde imediate corpus viuificat cū iter materiā t formā nō sit aliqd mediū: vt in 8°. meta. pbs dicit. deus aūt nō est forma aie nisi exemplaris. vñ oz q̄ mediāte aliqua forma in esse gratuito eam viuificet.

¶ Utrū gratia sit accīs. II.

Ad secundus sic ꝓceditur. Uidetur q̄ gra nō sit accīs. Accidēs enim nō transit de subō in subm̄ cuz individuatione a subō habeat: sed gra de subō in subm̄ trā sit: vt dr̄ Numeri. ii. Tollā de spū tuo t dabo seniorib⁹ rē. Et iterū. 4. Reg. 2. Spūs helye requieuit sup helyseū. g̃ videt q̄ gra nō sit accīs. ¶ P. omne accīs habet aliqō subm̄ cuius p se accīs est: cū oē qō est p accīs ad p se reducat: sed gre nō est assignare aliqō subm̄ p se: cuz oē accīs per se ex p̄ncipijs subiecti causet: gre vero nihil causatum sit causa nisi solus deus. g̃ videt q̄ gra nō sit accīs. ¶ P. nullū accīs est dignius suo subō: sed gra dignior est: q̄ ipsa anima: qz per ipsam gratiā sūmo bono cōiungitur. g̃ videt q̄ gra nō sit accidēs. ¶ P. nulluz accīs agit in subō in quo est: ēt t si in aliud exterius agat: sed gra agit in ipsaz animaz gratificando eam: t mouendo in opus. g̃ rē. ¶ P. omne accidens qō amitti pōt etiā corrumpi pōt: sed gratia amittitur: non tamē corrumpitur: cū sit expressior similitudo dei q̄ etiā nālis similitudo anime rōe cui⁹ anima incorruptibilis dr̄. g̃ videt q̄ gra nō sit accīs.

Sed contra super illō ps. Ut exilaret faciē in oleo dicit Hlo. Hra ē nitor aie ꝺcilians sanctū amorē: sed nitor accīs nominat. g̃ videt q̄ gratia sit accidens. ¶ P. omne qō intēditur t remittitur est accīs: qz substātia nō recipit magis t minus: vt in prędicamētis dr̄. sz gratia est hz: vt ex littera pz: quia meret augeri vt aucta mereatur t perfici. g̃ est accidens.

Respōdeo dōm: q̄ ex quo gratia creatum quid ponitur: necesse est ipsam in genere accidētiū poni. cui⁹ rō est: qz omne illud qō aduenit alicui post eē cōpletū: accītalr se hz ad ipm. vñ cū gratia post eē aie sibi adueniat: nō est aliqd de ēntia ei⁹. vñ oz q̄ accītaliter ad ipsam se habeat: sz tamē aliqd accītaliter ad aliud se habz qō tamē in se suba est: sicut indumentū ad corpus: sic etiaz econuerso aliquid substantialiter ad alterū se habet: qō tamen in se accidēs est: sic color ad albedinē: t sic non pōt de gratia accidere. cū eniz ponat gratia eē cōiungens animaz

Universidad de Deusto

fini vltimo:hoc nō potest itelligi nisi vel per modū formę vel p modū efficientis. Si per modū efficientis sic oportet aliqtā subam creatā esse mediā iter aiam ⁊ deū: que eā deo coniungeret:⁊ sic aīa non imediate a deo gratificaret: ⁊ glorificaretur: qō est alienū a fide. oportet eni q̄ sicut aīa imediate a deo creatur effectiue: ita ēt imediate ab ipso recreetur. Si aūt itelligat formal'r: tunc opz q̄ gratia sit forma aīe ⁊ cum aduenīat post esse completū: de nēcitate erit accidens. non enim inuenīt aliqua forma in genere subē q̄ alteri accidentaliter aduenīat.

Ad primum g̃ dōm: q̄ gratia eadem numero non transit de subō in subm: sed talis modus loquēdi itelligīt in scripturis ꝓpter similitudinē gratie ad similes actus in specie. ¶ Ad scōm dōm: q̄ quedam accītia sunt p se que semp actu ꝓsequuntur suū subm: q̄dā aūt nō semp in actu: semp aūt in habilitate. vnde cuz illud qō p se ineſt semp in sit: subz aliquādo dr̄ esse p se subm respectu ipsius accītis: sīc ignis est p se subz calozis: ⁊ tale accidēs ex p̄ncipijs subiecti causat nō solū g̃tuz ad habilitatē: sz etiaz g̃tum ad essentiā accidentis. Aliq̄n respcū habilitatis tm̄: sicut aer g nō semp illuminat in actu: semp tamē illuminabilis est: ⁊ hec illuminabilitas ex p̄ncipijs subiecti causat: g̃tuis lumē ab extrinseco sit. Silr dico q̄ lumē gr̃e ab extrinseco est: sz receptibilitas gr̃e semp subm ꝓsequit: ⁊ ex p̄ncipijs subiecti causat: sīc etiā pz in hoc qō est discipline pceptibile. ¶ Ad 3m dōm: q̄ simpl'r in eē suo ꝓsideratuz subm accītę nobilius est: sed quo ad gd nihil ꝓhibz accīs subō melius eē g̃tuz ad esse accītale: semp eniz illud qō se hz p modū actus nobilius est eo q̄ se hz p modū potētie in- g̃tum hō: sicut aūt forma substātialis est actus māe in esse substātiali: ita accīs est actꝰ subiecti in esse accītali. vñ ſm hoc albedo est nobilioz corpore: ⁊ gr̃a aīa. ¶ Ad 4m dōz: q̄ agere aligd dr̄ dupl'r. f. formal'r: sicut albedo facit albuz parietē: ⁊ hoc mō accīs in subz agere pōt: ⁊ sic gr̃a in aīaz agit mūdando ipsaz ⁊ gratificando. Allio mō effectiue: sīc pictoz parietē albū facit: ⁊ hoc mō nec gr̃a nec aliq̄ accīs in subiectū suū agit. ¶ Ad 5m dōm: q̄ ymago dei ⁊ similitudo dr̄ de aīa ⁊ de gr̃a: sz diuersimode: qz aīa dr̄ ymago ſm hoc q̄ deū imitat: sz gr̃a dr̄ ymago: sicut illud quo aīa deū imitat: sicut corpus figuratuz alio mō dr̄ ymago g̃ figura ipsa. vnde cū nō eodē mō aīa ⁊ gr̃a dicant ymago: nō sequitur q̄ si anima est icorruptibilis q̄ gr̃a nō corrumpat: imo cum corrumpit simul etiaz in nihilum redit.

¶ Utrū gr̃a sit in potētia vel aīa sīc in subo. III.

A D tertium sic ꝓceditur. Uidet q̄ gratia sit in poa aīe sīc in subō. Illud eni qō nālibus supaddit iter nālē cām: ⁊ effectū mediū nō cadit: sz gr̃a nālibus supaddi tur: cū igit pō sit effectus nālis ipsiꝰ eēntie: vr q̄ gr̃a nō cadat mediū iter eēntiā ⁊ potētiā: ⁊ ita nō sit in eēntia: sīc in subō: sz magis in pō. ¶ Ꝓ. illud qō ē imediatū p̄ncipiū actꝰ est pō: qz sīc pō ab essentia: ita opō a pō ꝓcedit: sed gr̃a imediate ordinat ad actuz qō ex diffone eiꝰ pz: dr̄. n. gr̃a gratuitū dei donū qō bonū facit hītē: ⁊ opꝰ ei⁹ bonū reddit. g̃ vr̄ q̄ gr̃a sit in pō: sīc in subō. ¶ Ꝓ. Augu. dic in lra q̄ gr̃a ꝓparat volūtatē: nō aūt nisi sīc accīs ꝓparat subm: alibi ēt dicit q̄ gr̃a se hz ad li. ar. sīc̄ sessoz ad equū. Cū igit volūtas siue li. ar. sit pō vr̄ q̄ gr̃a sit in pō sīc in subō. ¶ Ꝓ. gr̃a opponit culpe. sz oē vitiuz ad minꝰ actuale ē in aliq̄ pō sīc i subō: cū igit opposita sint circa idez: vr̄ q̄ gr̃a ēt sit in pō aīe sīc in subō. ¶ Ꝓ. habitꝰ ifusi ⁊ acq̄siti nō differūt nisi sz p̄ncipiū efficiēs. cōstat. n. q̄ ad eosdē actꝰ i spē ordinant: sz habitus acq̄siti sunt p̄ p̄us in pō q̄ in essentia. nō eni sunt in essentia nisi mediāte potētia. ergo ⁊ habitus infusi. non igit gr̃a est in essentia aīe sicut in subō: sed magis in potentia.

Sed contra. gr̃a dr̄ eē vita aīe: sz viuere viuētibꝰ ē eē: vt in 2o aīa pbs dic. cē aūt cēntiā respicit. g̃ ⁊ gr̃a p̄ p̄us eēntiā q̄ potētiā respicit. ¶ Ꝓ. nullū accīs extendit in agēdo vltra actionē sui subiecti: cū agēs nō ꝓpe dicat accīs: sz subm accītis: sz gr̃a nō determinat ad aliquē actū: cū ois actꝰ humanus meritoꝛ eē possit: nec B posset eē nisi a gr̃a: que merita bona in nobis causat: vt in lra dr̄. cū igit ois pō se habeat ad determiatos actus: videtur q̄ gr̃a nō sit in pō aīe sicut in subiecto.

Respondeo dōm: q̄ ab oibus cōiter dr̄ q̄ gr̃a respicit essentiā aīe. vtus aūt potētiā: sz q̄'r hoc itelligendū sit a diuersis diuersimode tradit. Quidaz eni B accipere volūt ſm appropriationē quādā: ⁊ nō ꝓpie dictū: cū eni vtus dicat id qō opōnis p̄n'm est: opatio aūt potentiā sequat cōueniēter vtus ad potētiā refert. gr̃e aūt effectus est: vt deo acceptū faciat. B aūt p̄ p̄us respicit ipsam aiam q̄ opōnem eius. vñ Heñ. 4. dr̄ q̄ respexit ds ad abel: ⁊ ad munera eius: q̄si p̄ p̄us acceptās offerētē q̄ ea q̄ offerebant. Quidā vo B accipiūt ꝓpe dcz dicētes q̄ ꝓpriū: ⁊ subz p̄mū gr̃e est cēntia aīe: vtutis aūt potētia. et B rōnabilius ē ⁊ dictis Dionysij ꝛsonat. Cū eni nullius opatio supza facultatē nature opantis extendat: opz q̄ si opatio alicuⁱ supza id qō nālr pōt extendi: q̄ ēt nā quodāmō supza seipsaz eleuet. cū igit actꝰ meritoꝛ facultatē būane nāe excedāt: nō pōt isti actꝰ ab boie ꝓcedere: qz in eos solis nālibꝰ bō nō potest nisi quodāmō nā humana ēt altiꝰ eēt sublimata. Et ió dic Diony. in 2o ca. cele. hierar. qz sīc in rebꝰ nālibꝰ est q̄ illō qō nō bz spēz p gnōnē adeptā: nō potest bre opōnes speciei debitas: ita ille qui nō est adeptꝰ diuinū eē p spūalē regnōnē: nō pōt pticipare dīnas opones: oz g̃ q̄ p̄mū donū: quod gratis homini ifundit: būc bēat effectū vt ipsaz ēntiaz aīe in gōdaz diuinū esse eleuet: vt idonea sit ad dīnas opōnes: ⁊ ió qz vnūqōq̄ simpl'r dr̄: qō per p̄us dr̄ sic substantia ens: ió tale donū quod essentiā aīe nobilitat p̄ncipal'r gr̃a vocatur: tamē ēt: qz nō determinat per aliquē spālem actuz: vn de spāle nomen sortiatur: ⁊ ió p̄pe ⁊ per se gr̃a respicit eēntiam anime sicut subiectum.

Ad primuz g̃ dōm: q̄ g̃uis gr̃a sit in eēntia aīe sīc i subō: nō tñ sequit q̄ itercidat media iter potentiā ⁊ eēntiā nisi eēt eiusdē ordinis. s. vt sīc gratia esset ab essentia: ita potētia a gr̃a: per quē modū potētia cadit media iter eēntiā ⁊ operationē: sz B nō est ita: qz potentia nō est p gr̃az: sed per nām. vñ obiectio nō ꝓcedit. ¶ Ad scōm dōm: q̄ sicut potētia nō bz q̄ sit p̄ncipiū talis operationis: nisi scōm q̄ manat a p̄ncipijs talis essentie: ita etiaz perfectio potentie bz q̄ informat actum ex virtute gratie perficiētis ipsam essentiam: ⁊ ideo gratia nō tātū dicit gratificans essentiam aīe: sed etiā opus gratuz reddēs nō quidem sicut ꝓximū ifozmās: sed sicut p̄mū qō nām in altius esse eleuat. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ iter potētias aīe volūtas: ⁊ lib. arb. maxime cōis est: eo q̄ eius imperio actus aliaruz potētiarū subiaceant: vt dictū est: ⁊ qz gratia nō respicit aliquē determiatū actū: cū sit in essentia: que ad nullā operationē determinat: ió gratia imediatius voluntatē vel lib. ar. respicit: cū omnes actus gratia ifozmati quodāmō sint voluntatis: ⁊ lib. ar. nō tamen sequit q̄ sit in voluntate vel li. ar. sicut in subiecto: sed ex gratia voluntas: ⁊ lib. ar. habz vt actū meritoziū educere possit. ¶ Ad quartū dicēdū: q̄ culpa actualis non est per infusionem vel imissionem: sed per aliquem determinatum actum nobis aduenit: ⁊ qz ois operatio respicit determinatā potentiaz: que est eius p̄ncipiū: inde est q̄ culpa per p̄us est in potētia q̄ in essentia aīe. gr̃a aūt nō acquiritur p actꝰ nr̄os: sz a supioꝛi ifundit: vnde illud quod superius anime est. scz essentiam que est origo omnium potentiarum per p̄ius respicit. ¶ Et per hoc

etiaz p̄tet rñsio ad quintū: qz habitus acquisīti per actus nostros aggenerant: ⁊ ita ad potētiam imediate ptinet. vñ magis ꝓportionant vtuti q̄ gr̃e. Silr ⁊ culpa imediati⁹ virtuti q̄ gr̃e opponit ſm q̄ in actu consistit.

¶ Utrum gr̃a sit virtus. IIII.

A D quartuz sic ꝓceditur. vr̄ q̄ gr̃a sit virtus. Luz eniz sit in genere accidētis ad nullz genus reduci pōt nisi ad q̄litatē: nec inter qualitatis species nisi ad p̄mam vt deducendo in singulis pz: erit igit gr̃a vel scientia: vel vtus: nō enim iter habitus: vel dispōnes corporales computat: sz cōstat q̄ nō est scia. g̃ de necessitate est virtus. ¶ Ꝓ. philosophus in 7o phy si. dicit q̄ virtus nihil aliud est q̄ dispositio pfecti ad optimū: sz pcipue gr̃e competit q̄ aiam quā pficit ad optimū disponit. f. ad vltimum finē. ergo ipsa est vtus. ¶ Ꝓ. in p̄mo ethy. philosophus dicit. q̄ B est vtus vniuscuiusq̄ q̄ bonū facit habētē: ⁊ opus eius bonum reddit: sz gr̃a bonā facit animā: ⁊ opus eius. cuz vtrūq̄ gratificet: nec aliquid deo possit reddi acceptuz nisi per hoc q̄ bonū sit. g̃ videt q̄ gr̃a sit vtus. ¶ Ꝓ. in lra dicit ab Aug. q̄ gr̃a ꝓueniēs est fides p dilectionē operans: sz fides est vtus. g̃ ⁊ gr̃a. ¶ Ꝓ. charitas dicit esse formā oīuz vtutum: ⁊ mater. cuz igit informatio vtutū sit p gr̃az p quā opa meritoria reddunt: videt q̄ gr̃a sit idē quod charitas. sz charitas est virtus. ergo ⁊ gratia.

Contra. Ois vtus est sicut in subo in aliqua determinata potētia: gr̃a aūt nō: sz eēntiā anime respicit. g̃ videt q̄ gr̃a non sit vtus. ¶ Ꝓ. illud in quo cōueniūt diuersa in specie: ⁊ illud in quo eadē distīguunt nō possunt esse idem p essentiam: sz omnes vtutes conueniunt in B: q̄ est opera meritoria reddere. distīguunt aūt in hoc q̄ determinatos actus educunt. g̃ illud qō est p̄ncipium merendi est aliud p essentiam ab eo qō est p̄ncipium distinctiōis actuuz: sed p̄ncipium merēdi est gr̃a vt in lra dicit. p̄ncipiū autem distinctionis in actu est determinata species vtutis qz qualis est virtus tales habitus reddit. ergo gratia: ⁊ virtus per essentiam differunt.

Respondeo dōm: q̄ circa B sunt diuerse opiones. Quidam eniz dicunt q̄ gr̃a: ⁊ vtus sūt oīno idem p essentiaz ſm rē: sz differunt tñ rōne: qz gr̃a dicit ſm q̄ deo boiem acceptū reddit. vtus autem dicit ſm q̄ est p̄ncipium recti operis. Hz B nō videt cōueniens: qz si vtus ab eodem haberet q̄ eēt vtus: ⁊ q̄ gratum deo redderet: opz q̄ omnis vtus hoc faceret: ⁊ cū quedaz vtutes p actus acquirant: sequeret ſm beresim pelagij q̄ ex li. arb. homo gratus deo efficeret. Si aūt ab alio hz q̄ sit vtus: ⁊ q̄ gratū deo reddat: opz q̄ gr̃a ⁊ vtus non sint oīno idez: sz rem. diuersis enim effectibus qui diuisim inueniunt diuersa p̄ncipia respōdent. ¶ Et ió alij dicunt q̄ vtus ⁊ gr̃a realiter differunt: non ita q̄ sint diuersa p essentiam: sz q̄ ex gr̃a ⁊ vtute efficit vnuz sicut ex forma: ⁊ eo cuius est forma dicunt. n. q̄ B mō se habet gr̃a ad vtutem: sicut lumen manifestans colorē ad colorē ipsum. vnde sīc lumen efficit quodāmodo vnum cuz coloze existente cum eo in eodē subiecto: ita etiā dicunt q̄ gratia vnitur vtuti in eodez subiecto: vt ifozmans ipsam. Ponunt eniz q̄ ꝓprie loquendo subm gr̃e est potētia. Sed istud etiā non videt conueniēs: qz cuz dicit q̄ ex lumine ⁊ coloze efficit vnum: aut accipit lumen q̄ est de compositione colozis: cū ꝓpriatis colozis sit lux: ⁊ sic rediret in p̄mā opinionē. s. q̄ gr̃a ⁊ vtus eēnt idem ſm rem. nō eni lumen q̄ est de compositiōe colozis re differt a coloze. Aut accipit lumen quod est in aere circunstante: ⁊ hoc constat q̄ in alio subiecto est a coloze: ⁊ per essentiaz ab eo differt. Similiter etiam si accipiat lumen prout participatur in superficie corporis terminati in qua est color de

necessitate p essentiaz a coloze differt: quod patz ex hoc: q̄ adueniente ⁊ recedente lumine: nihilominus color idē manet: qō nō esset nisi per essentiam differret a coloze. Similiter etiam oportet q̄ vel vtutes efficiantur deo grate per aliquod adeo influxum: ⁊ sic oportet id per essentiam differre a vtute: cum etiaz quedā vtutes infuse vt fides ⁊ spes recedente gratia remaneant ifozmes: vel oportet q̄ virtutes deo sint grate sine hoc q̄ aliquid addat a deo infusiuz: ⁊ sic vel gratia nihil creatum in anima ponet vel nihil aliō realiter a vtute distinctū. Et ideo alij dicūt q̄ gr̃a essentialiter a vtute differt. oportet enim pfectiones pfectibilibus ꝓportionatas esse. vnde sicut ab essentia anime fluunt potentie ab ipsa essentialiter differētes: sicut accidens a subiecto: ⁊ tamen omnes vniunt in essentia anime vt in radice: ita etiam a gratia est pfectio essentie vt dictum est: ⁊ ab ea fluunt vtutes que sunt pfectiones potentiaruz ab ipsa gratia essentialr differētes: in gr̃a tamen coniuncte sicut in sua origine per modū quo diuersi radij ab eodē corpore lucente ꝓcedunt: ⁊ B ſm predicta cōuenientius videtur.

Ad primuz ergo dicēdum: q̄ gratia ad genus qualitatis reducit: ⁊ ad p̄mam speciem qualitatis: nec ꝓprie tamen naturam habitus habet: cum nō imediate ad actum ordinet: sed est velut habitudo quedaz sicut sanitas se habet ad corp. Et ideo dicit Chryso. q̄ gratia est sanitas mentis. vnde nō computatur: nec inter scientias: nec inter vtutes: nec inter alias qualitates: quas philosophi numerauerunt: quoruz non fuit tractare nisi habit⁹ naturales ⁊ acquisītos. ¶ Ad secundum dicendum: q̄ virtus dicit dispositio perfecti ad optimum inquantum elicit operationem: per quaz res suum finem consequitur. vnde per hunc modum gratia non est dispositio perfecti ad optimum cum non primo operationem respiciat sicut effectū ꝓximum: sed potius esse quoddam diuinuz quod anime confert. ¶ Ad tertiū dicēdū: q̄ bonitas quā virtus habenti confert est bonitas perfectionis in ꝓparatione ad opus. sed gratia confert anime perfectionem in quodam diuino esse: ⁊ non solum respectu operis: ſm q̄ quodāmodo gr̃am habētes deiformes constituuntur: ꝓpter qō sicut filij deo grati dicunt. ¶ Ad quartū dōm: q̄ gratia ꝓueniens dicitur fides: non q̄ per essentiaz gr̃a a fide non differat: sed qz in iustificatiōe quā gr̃a creat: ꝓmus motꝰ fidei inuenit: ⁊ ió ex habitudines ⁊ habitus p effectus nobis inotescāt; illō in quo ꝓmo gr̃a manifestat: est fides: ⁊ ꝓpter B fidē gr̃am ꝓuenientē dicit. ¶ Ad quintum dicēdum: q̄ charitas alio modo dicit formā vtutum q̄ gr̃a. charitas enim est forma vtutū ex pte actus: inq̄tum. s. omnes actus vtutuz in suum finē conuocat: eo q̄ eius oōm est finis vltimus: sic eni est in oibus potentijs ⁊ actibus ordinatis: q̄ illa que altiozem finem respicit: largit formā arti que sub ipsa est: cuius actus in suum finem ordinat: sicut pz: qz gubernatoz ostendit factozi nauis qualis ōbeat eē forma timonis. vnde charitas informat alias vtutes: sicut vtus vtutem: sed gr̃a informat p modum oziginis: qz. f. ex ipsa gr̃a quodammodo formal'r oriunt habitus vtutū p diuersas potētias diffusi. Illud autē qō ab alio oziť formā ⁊ spēm ab eo trahit: ⁊ in suo vigore consistit q̄diu oziginī cōtinuat: ⁊ ió nō opz q̄ gr̃a sit idez qō charitas q̄uis charitas nūq̄ possit esse sine gr̃a.

¶ Utrum gratia diuidatur conuenienter in gratiā operantem ⁊ cooperantem. V.

A D quintum sic ꝓceditur. Uidet q̄ icōuenienter gratia per operantem ⁊ cooperantez diuidatur: quia: vt dictū est: gr̃a nō per se respicit opus: sed vnumquodq̄ diuidendum est ſm hoc quod sibi per se conuenit: vt in 7o ꝓmo metaꝑ. dicit. ergo videt cum opans ⁊ cooperās re-

spectu operis dicaⁿ q̄ inconueniēter gratia per hec duo distinguatur. ¶ P. si gra est operans oz q̄ aligd in aīa operetur: aut g̃ seipsam aut aligd aliud: ſz seipsa nō facit: cum nihil sui ipius causa sit, nec est signare aligd aliud qō in aīa operet. ergo videtur q̄ incōuenienter aliqua gra operans dicaⁿ. ¶ P. nullum opus est tantū gre qō etiam lib. ar. nō sit. si ergo gratia cooperās dicitur per B q̄ simul cū libero arbitrio operaⁿ: videtur q̄ gra quelibet cooperās dici debeat. ¶ P. illud qō cooperatur alicui nō se habet: sicut p̄n cipale in operatiōe: sed in omni operatiōe in qua lib. arb. z gra cōueniunt: gra p̄ncipalem obtinet. g̃ incōuenienter gra cooperās nominatur. ¶ P. Augu. dicit in lib⁹ de natura z gratia. q̄ gra p̄uenit: vt pie viuamus z subsequatur vt semper cuz illo viuamus: z tūc p̄uenit vt vocemur: z tūc subsequatur vt glorificemur: z illa gra p̄ueniēs statum p̄sentis vite respicit: z gra subsequens statuz glorie: cum igitur operans z cooperans ad pñtem vitam pertineant: videtur q̄ gratia operāns z cooperans nō sint idem qō p̄ueniēs z subsequēs vt magister innuit.

Respōdeo dōm: q̄ gra habet in nobis diuersos effectus ordinatos. Primū enīz qō facit est B qō dat esse quoddā dīnuz. Secūdus aūt effectus est op⁹ meritoziū: qō sine gra esse nō pōt. Tertius effectus est premiū meriti. ſ. ipsa vita beata ad quā per gram peruenit. In actibus etiā est quidā ordo: q̄ p̄mum est opus interius voluntatis. Scōm est opus exterius quo voluntas complet z fm B gnēz Aug. diuersimode: videt accipere graz p̄uenientem z subsequentem: q̄ considerato ordine meriti ad premiū qō segtur nominat gratiam p̄uenientem: que p̄n cipium est merendi. gratiam vero subsequentem ipz habitum glorie: qui in nobis beatam vitā efficit: vt pz in auctoritate inducta: fm vero ordinez actus interioris ad exteriorē ponit gram p̄uenientē: que causat motū bone volūtatis: graz vero subsequentē: que opus exterius complet. vnde dicit q̄ p̄uenit voluntatē vt velit bonuz. subsegtur vt compleat siue psistat: z sic q̄si in littera videt per totū accipere p̄uenientē z subsequētē: ſz vo ordinē esse qō dat ad actum qui est operatio: sic ponit gram p̄uenientez que aīe quoddam eē salubre confert: z gram subsequētē que opus meritoziuz causat. vñ dicit q̄ p̄uenit vt sanemur: z subsequitur vt sanati negociemur. Sz distinctio gre operātis z cooperātis ꝓprie accipiē tantum put pertinet ad statuz vite p̄sentis. vñ duplr distingui potest. vno modo vt p gratiam operantē significetur ipsa gra: put esse diuinuz in aīa operatur: fm q̄ gratum facit habentē: z per gram cooperātem significetur ipsa gra fm q̄ opus meritoziū causat: put opus hoīs gratum reddit. Alio modo fm q̄ gra operās dicitur put causat volūtatis actuz: z cooperans fm q̄ causat exteriorem actum in quo voluntas completur: p̄seuerantiā in illo: z vtroq̄ modo cooperās z operās: dicitur idem qō p̄ueniēs z subsequēs.

Ad p̄imuz g̃ dōz: q̄ cuius nō imediate gra ad op⁹ referaⁿ tamē est p se causa operis meritozy: licz mediāte vtute: z ideo nō est icōueniēs si per operantem z cooperantē distinguatur. ¶ Ad scōz dōm: q̄ gratia operās fm vnā acceptionē dr operari in aīa: nō effective: ſz formalr fm q̄ quelibz forma facit esse aliqō in subo: sicē albedo: facit esse album. vñ per hunc modū gra dr operans: q: formalr hoīem deo gratū facit. fm vero aliā acceptionē dicitur opans effectiue fm q̄ habitus effectiue causat opus: ita enim gratia motuz meritoziū voluntatis operatur eliciendo ipsuz licet mediante vtute propter qō operans dicitur. ¶ Ad tertium dicendum: q̄ si accipiatur gratia operans fm primam acceptionem tunc planum est q̄ effect⁹ q̄s operatur formaliter ipa sola operatur: sicut enīz sola albedo formaliter facit albuz parietem: ita sola gratia formaliter gratum facit: sed fm aliam acceptionem verum est q̄ ipse motus voluntatis non est a gratia sine libe. arbi. z tamen quia se habet gratia vt principale: quia inclinat in talem actum per modum cuiusdā nature: ideo ipsa sola talem actū dicitur operari: nō q̄ sine libero arbitrio operet: sed quia est principalioz causa: sicut grauitas dicitur operari motum deorsum. ¶ Ad quartū dicēdū: q̄ si dicatur gratia cooperās fm q̄ causat quēcunq̄ motuz vel extrinsecū vel intrinsecum: sic dicit cooperās: non quia non sit p̄ncipalis causa in agendo: ſz quia lib. arb. ministrat subam actus: z a gra est forma p quā meritozius est. vnde illō quod gratia ministrat est sicut vltimum completum: z propter hoc dicit cooperās quasi complens illud quod p li. arb. vt p̄cedens exhibet. Si aūtē accipiatur cooperans ꝓut respicit actum exteriorē tantum: sic dicit cooperans: non ꝓpter p̄n cipalitatem lib. arb. ad gratiam: sed propter principalitatē actus ad actuz. actus enim interiores in moralibus potiores sunt exterioribus: vt in decimo ethicoruz. philosophus dicit. vnde cōuenienter gratia fm q̄ causat p̄ncipalē actuz dicitur operans: z fm q̄ causat secundariuz dicitur cooperans. ¶ Ad quintuz dicendū: q̄ quāuis quantum ad illuz modum acceptionis gratie p̄uenientis z subsequētis operans z cooperans p̄uenienti z subsequenti nō respondeat: tamen ſz alias acceptiones penitus idē sunt: z hoc mō magister in littera sumit.

Utrum gratia sit multiplex in anima. VI.

Ad sextum sic proceditur. Uidetur q̄ gratia in anima multiplicetur. Diuisiones enim gratiarum sunt: vt p⁹ Loz. iz. dicitur. Sz diuisio est causa numeri z multitudinis. vnde fm Isidoruz. numerus dicitur quasi nutus memoris. i. diuisionis. ergo videtur q̄ in vna anima inueniantur multe gratie. ¶ Preterea. non potest idem esse ꝓius z posterius precedens z subsequēs. ergo cū in vno homine inueniatur gratia p̄ueniens z subsequēs videtur q̄ oporteat plures gratias in vno z eodem homine esse. ¶ Preterea. omnis forma multiplicatur fm differentiam eorum que informat: cum diuersoruz diuerse sint forme: sed gratia est forma virtutum. ergo videtur q̄ cum virtutes sint diuerse q̄ oporteat gratias eē multiplicatas. ¶ Preterea. ea que differūt fm genus non reducuntur in idem p̄incipium: sed virtutes a donis etiam fm genus differunt: z similiter a gratys sacramentalibus. ergo videtur q̄ a diuersis gratys oriuntur. ¶ Preterea. gratia datur in diuersis sacramentis: z vna habita non habetur alia: quecunq̄ aūt boc modo se habent q̄ vnum est sine altero: opz esse numerata z distincta. ergo videtur q̄ gratia nō manet tantum vna: ſz per essentiam multiplicatur.

Sed contra. Perfectio proportionatur perfectibili: sed gratia perficit immediate essentiam anime: vt dictū est. Cum igitur essentia anime sit vna multiplicata in potentys: videtur q̄ etiam gratia sit vna multiplicata in virtutibus. ¶ Preterea. illud quod conuenit diuersis fm eandem rationem: oportet q̄ ab vno p̄ncipio procedat: sed eadē ratio merendi est in omnibus actibus meritozys: cum igitur gra sit p̄ncipium merendi: videtur q̄ gra sit vna tantuz: non multiplicata.

Respondeo dicendū: q̄ fm illos qui dicunt q̄ gratia z virtus realiter non differunt: sed solum ratiōe necesse est ponere q̄ gratia multiplicetur per essentiam fm numerū vtutū, q̄uis. n. possint dicere q̄ multiplicatio nō cōtingit in vtutibus fm q̄ habēt rationē gratie: ſz fm q̄ habēt rationē vtutū: nihilominus tamē opz dicere q̄ sint plures gre p̄eē diuerse. Sz fm opinionem que

ponit gratiam a virtute differentem est multiplex modus dicendi. Quidā enī qui ponūt gram nō esse sicut in subo in essentia anime: neče habēt ponere q̄ sint plures gre ſz numerū virtutū distincte: nō enī pōt eē vt idē accīs numero in diuersis subis sit. Si aūt gra ex eo q̄ est forma vtutū ponit in eodē subo in quo ē vtus: neče est q̄ sit in q̄ibz potentia in qua est vtus vel p ꝓius vel per posterius fm q̄ q̄dam vtutes p ꝓius a gra ifozmant q̄ alie. nō. n. pōt dici q̄ sit idē lumē numero qō colozes diuersoz corpoz i fozma nisi ſz q̄ accipiē in vno subo cōtinuo qō est aer. Si enī cōsideret: vt receptū in supficieb⁹ diuersoz corpoz oz de nečitate q̄ fm numerū multiplicet cū accīs multiplicet mltiplicato subo. Quidā vo dicūt q̄ gra est sic in subo in eentia aie in q̄ oēs potētie sic i cētro colligunt. vñ sic linee: z radij in cētro vniunt: z fm q̄ magis a centro elongant plus abinuicē diuidunt: ita ēt gra fm q̄ in eentia aie cōsistit est vna multiplicat: aūt fm q̄ in diuersas potētias diffundit in q̄bus ratione vtutis accipit. Sz ista opinio: videt sub ponere q̄ gra z vtus nō differāt fm ſpēm vel rōnē: ſz solū fm diuersitatē subiecti. Si enī alteri⁹ rōnis est vtus a gra tūc ex multiplicatiōe vtutū in potentys nō sequeret multiplicatio gre: q: diffusiones gratie in potētys nomē z rōnē gre amitterent: sic si lumē a centro diffundaⁿ p diuersos radios: q̄diu manet in rone luminis dr lumē multiplicari z diuidi: ſz si fm diuersas lineas diffusiōis luminis linee rones diuersoruz colo̅z acciperēt: tūc diceret q̄ lumē eēt tm̄ vnū. ſ. qō est in centro: z q̄ colozes in diuersis lineis causati eēnt multi: nisi forte dicāt q̄ diffusio gre in potētias est ꝑter eentiaz vtutū: sic diffusio lucis sup colozes q̄ efficiunt p eam visibiles actu fm quoruūdā opinionē est ꝑter eentiā colozis: vt dictū est. vt sic lux sup colozes diffusa prebet colozib⁹ q̄ sint visibiles actu: ita diffusiōes gre q̄si q̄dā rady ei⁹ prebeāt vtutibus efficaciā merēdi: sic enī radius gre receptus in potētia retineret rōnē lucis: z differet a gra q̄ est in eentia aie: sic lumē a luce: z ita gra ꝑut eēt in eentia aie eēt vna: ſz gre diffuse in potētias essent multe. Sz B nō pōt stare: q: ad actum meritoziū nō regrunt nisi duo: vnū est vt agens actū dign⁹ vita eterna habeaⁿ: z ad B sufficit gra que est in eentia aie aiam gratificās. Aliud est vt act⁹ ipse sit in debitū finē relatus: z debitis circūstātys vestitus: z ad B sufficit vt⁹. vnde ad eliciēdū actū meritoziū nō regriⁿ aligd ꝑter gram q̄ est in eentia: z vtutē q̄ est in potētia aie q̄si aliq̄ diffusio gre ab eentia aie perueniat in potētiā ꝑter vtutē. Et iō aly melius dicūt. q. ſ. gra est vna tm̄ nō multiplicata: vtutes aūt sunt multe q̄ qdē vtutes in aliud genus cadunt: q̄buis a gra ꝓcedāt: sic etiā potētie aie ab vna eentia ꝓcedūt: nec tū ē eadē rō potentie z eentie: z iō potētie multiplicanⁿ: ſz essentia manet tm̄ vna: que oēs ꝓueniūt in B qō cōuenit eis fm q̄ sunt in tali eentia. distinguunⁿ aūt ſz diuersas rones potentiarū: ita etiā z vtutes veniūt in rone merendi: que conuenit eis fm B q̄ a gra oriunⁿ. differūt aūt fm propias rationes in q̄tum virtutes sunt.

Ad p̄imuz g̃ dōm: q̄ Apostolus large accipit gratiam pro quolibz dono qō nobis gratis a deo ꝓfert: z hec qdē dona plura: z diuisa sunt. Sz nos hic loquimur de gra ꝓut est p̄nū donū gratā faciēs aiam. ¶ Ad secūdū dōm: q̄ quocunq̄ mō distinguaⁿ maxīe q̄tū ad duas distinctiones operās z cooperās: p̄ueniēs z subsequēs: nō differūt p essentiā: ſz rone tm̄. vna enīz forma ē q̄ dat eē: z que est p̄ncipiū operis. vnus etiā habit⁹ est q̄ elicit actū extrinsecū z intrinsecū. vñ eadē gra ē operās z cooperās. nec dr p̄ueniēs z subsequēs ꝓpter ordinē gre ad gram: ſz ꝓpter ordinē effect⁹ ad effectū. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ rō illa ꝓcedit de forma q̄ est intrinseca rei z q̄si cōstitutiua ei⁹: sic aūt gra nō dr eē forma virtutū: ſz q̄si p̄ncipiū a quo vtutes formaliter oriunⁿ. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ diuersitas vtutū z donoz accipiē tm̄ fm diuersitatē actuū: cōueniūt aūt actus in rone merendi. vñ oz q̄ p̄mū p̄ncipiū: a quo rōnē merēdi habēt: sit vnū: z q̄ diuersitas coz in genere z in spē sit ex diuersitate actuū z oboz. ¶ Ad ꝟm dōz: q̄ gra i diuerſ sacris daⁿ ad diuersos effect⁹ fm q̄ plures ifirmitates ex pcto consequunⁿ: ꝑ quas p̄cipue gre sacrales ordinanⁿ: z iō sic differt vtus a vtute per boc q̄ ordinaⁿ ad diuersuz actū: ita ēt differt vna gra sacra is ab alia per boc q̄ ad diuersos effect⁹ ordinaⁿ. vñ sic ex multiplicatiōe virtutū nō segtur multiplicatio gre: ita etiā ex multiplicatiō e sacroz non sequitur mltiplicatio illius gre de qua nūc loquimur: q: ille ēt perfectiones que in diuersis sacramētis cōferunt quedā emanationes sunt illius gre de qua nunc loquimur: sicut z virtutes. Sed quia non habēt ꝓpria nomina: ideo cōmuniter nomine gratie nuncupantur.

¶ Expositio textus.

Hec ē gratia operās z cooperans ꝛc. (De qua. ſ. s. mētionez fec cū dixit (ipsa gra p̄uenit ꝛc.) (Uolūtas ē cum motus ꝛc.) Sciēdū q̄ B nō diffinit volūtatē q̄ est potētia: ſz volūtatē q̄ est actus. B enī cōmune est fere in oībus potētys aīe vt eodē noīe potētia z act⁹ nominetur: z sic fere per totuz hic volūtas accipitur. (Sz ipsa meretur augeri ꝛc.) De augmento gratie eodem modo potest disputari: sicut de augmēto charitatis de quo supra dictum est. p̄imo libz. dist. 17. (Cetera potest homo volens ꝛc.) Intelligenduz est de actibus exterioribus nō autem de interioribus: quia diligere nullus potest nisi volēs: (Sequitur tardus aūt nullus affectus ꝛc.) Iste affectus est per modum operationis precedentis habitum virtutis que ex sola deliberatiōe rationis procedit: sed affectus perfectus qui delectationem habet est in operatione que sequitur habitum: quia signum oportet habitus accipere fientem in opere delectationem: vt in secundo ethicorum. philosophus dicit.

Quid sit ipsa gratia z quomodo mereatur augeri queritur. ¶ Di. XXVII.

Si vero queritur quomodo illa gratia p̄ueniēs mereatur augeri cum nullū meritū sit sine li. ar. z quid sit ipsa gratia: an virtus: an non. Et si virt⁹: an act⁹ vel non. Ut hoc aperte insinuari valeat: p̄emittendū est tria eē genera bonoz. Alia nāq̄ sunt magna. alia minima. Alia media: vt Aug. ait i p̄i. li. de retractationibus. Virtutes iquit quib⁹ recte viuitur magna bona sunt. Species autem quoruūlibet corpoz sine quib⁹ recte viui potest: minima bona sunt. Potentie vero animi sine quib⁹ recte viui non potest media bona sunt. Itē virtutib⁹ nemo male vtitur. Ceteris aūt bonis. i. medijs z minimis non solum bene ſz etiam male quisq̄ vti potest. z ideo virtute nemo male vtitur: q: opus virtutis est bon⁹ vsus istoz: quib⁹ etiā non nisi bene vti possum⁹. nemo autē bene vtendo male vtitur. non solū autem magna: ſz etiaz media z minima bona esse ꝑstitit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonoz distincta.

Universidad de Deusto

¶ In qbus bonis sit liberum arbitrium.

QUeri8 adit in qbus bonis ꝓtineat li.ar. de hoc Aug. i ꝓio li. retractationū ait ita. In medijs qdez bonis iuenit libe-rū voluntatis arbitriuz: qz t male illo vti possumus: ꝯ tamē tale ē vt sine illo recte vi-uere nequeamus. Bonus adit vsus eius iaz vir tus est: q̄ in magnis reperit bonis: quibus male vti nll's pōt: t qz bona t magna t media t mi-nima ex deo sunt: segtur: vt ex deo sit etiam bo-nus vsus libere voluntatis q̄ xtus est: t in ma-gnis numerat bonis. Attende diligēter q̄ dicta sunt t ꝓfer in vnū. Sic. n. aperiet qđ supza que-rebat. Dixit equidē opus xtutis eē bonū vsum illoz bonoz: qbus etiā nō bñ vti possum⁹. i. me dioz: in qbus posuit li. ar. cui⁹ quoq bonū vsuz dixit eē xtutē. qđ si ē: nō ē ḡ opus xtutis qđ su-pza dixit: qz aliđ est xr⁹: aliud opus eius.

¶ De virtute quid sit t quid actus eius.

HIc vidēduz est qd sit virt⁹ t qd sit act⁹ vel op⁹ ei⁹. Virt⁹ est: vt ait Aug. bona q̄litas mentis: q̄ recte viuit: t q̄ nullus male vtit. quā de⁹ solus i boie opatur: ióq op⁹ dei tm̄ est: sic de xtute iusticie Aug. do cet sup illū locū psalmi. Feci iudiciū t iusticiaz: ita dicēs: iusticia magna virt⁹ animi ē: quā nō fa cit in boie nisi de⁹. Jóq cū ait ꝓpha ex persona eccl'ie. Feci iusticiā: nō ipaz virtutē quā nō facit bō: ꝫ op⁹ ei⁹ itelligi voluit. Ecce apte iſunuat ḥ q̄ iusticia in boie nō ē op⁹ bois: sed dei: qđ t de alijs virtutibus itidem intelligendum est.

¶ De fide itidem dicit q̄ non est ex boie: sed ex deo tantuz.

IAz ō gr̄a fidei epbesis scribēs apl's: fil'r fidē ñ ex boie: ſz ex do tm̄ eē asserit iqēs gr̄a estis saluati p fidē. t ḥ ñ ex vob. dei .n. donū ē. qđ a scis ita exponit. ḥ. i. fides nō ē ex vi nāe nr̄e: qz donū dei pure ē. Ecce t ḥ manife ste tradit q̄ fides nō est ex libtate arbitrij: siue ex arbitrio volūtatis. qđ supioriḃ⁹ ꝓsonat: vbi dcz ē gr̄az p̄uenientē vel opantē eē xtutē q̄ volūtatez bois liberat t sanat. Uñ Aug. i li. de spū. t lr̄a ait. Justificati sum⁹ nō p liberā volūtatē: ꝫ p xp̄i gr̄az. nō q̄ sine volūtate nr̄a fiat: ſz volūtas nr̄a oſtēditur ifirma p legē: vt sanet gr̄a voluntatez t sana voluntas impleat legem.

¶ De gr̄a que liberat volūtatē que: si xtus ē: vir tus nō ē ex li. ar. t sic nō ē motus mētis.

SI igr̄ gr̄a q̄ sanat t liberat volūtatem bois: xt⁹ ē vl' vna vel plres cū ipa gr̄a nō sit ex arbitrio volūtatis ꝫ eaz poti⁹ sanet ac ꝓparet vt bona sit: ꝓsegtur vt xt⁹ nō ex li. sit ar. t ita nō sit mot⁹ vl' affect⁹ mē-tis: cū ois mot⁹ vl' affect⁹ mēt̄ sit ex li. ar. ꝫ bon⁹ ex gr̄a t li. ar. mal⁹ ꝫo ex li. ar. tm̄. vt. n. ait Aug. i pzi. li. retractationū. lō spōte t li. ar. cadē po-tuit: ñ ēt resurgē. Jtē i lib. de duab⁹ aiab⁹. Aie si libo ad faciēdū t ñ faciēdū motu ai carēt: si de-niq bis abstinēdi ab ope suo ptās nll'a cōcedit: eaz pctm̄ tenere ñ possum⁹. lBic apte ostēdit q̄ mot⁹ ai siue ad bonū siue ad malū ex li. ar. ē. Jōq si gr̄a vl' xt⁹ mot⁹ mētis ē: ex li. ar. est. Si ꝫo ex li. ar. vl' ex pte ē: tā nō solus ōs sine boie eā fa cit. Propterea qdā nō ierudite tradūt xtutē eē bonā mētis q̄litatē siue formā q̄ aiaz iformat: t ipa nō ē mot⁹ vl' affect⁹ ai ꝫ ea li. ar. iuuat vt ad bonū moueat t erigat. t ita ex xtute t li. ar. na scitur bon⁹ mot⁹ vl' affect⁹ ai. Et exide bonū op⁹ ꝓcedit exteri⁹. Sic pluuia rigat t̄ra vt germiet t fructū faciat: nec pluuia ē terra nec germē nec fruct⁹ nec terra: germē mētis nr̄e. i. arbitrio volūta tis ifundit pluuia dine bñdictiōis. i. ispirat gr̄a. qđ sol⁹ ōs fac. nō bō cū eo: q̄ rigat volūtas bois nū velit ꝫ qđ dī operās: t iuuat vt bonū faciat. ꝫ qđ dī coopans t illa gr̄a xt⁹ ñ icōgrue noiat qz volūtatē bois ifirmā sanat t adiuuat.

¶ Quo sensu dr̄ ex gr̄a icipere bona merita: t de q̄ gr̄a ḥ itelligatur.

UAz ꝫo ex gr̄a dr̄ eē bona merita t̄ici-pere: aut itell'r gr̄a gratis dās. i. de⁹ vel poti⁹ gr̄a gratis data: q̄ voluntatē bois ꝓuenit. Nō. n. magnū eēt si ḥ a deo dicerent eē: a' quo sūt oia: ꝫ poti⁹ ei⁹ gr̄a gratis data itell'r ex q̄ bona merita iciplūt. q̄ cū ex sola gr̄a eē dicant: nō excluditur li. ar. qz nullū meritū est i boie qđ nō sit p li. ar. Sz in bonis merēdis cāe pzicipalitas gr̄e attribuitur: qz pzicipalis cā bonoz meri toz est ipsa gr̄a q̄ excitatur li. ar. t sanatur atq iuuatur volūtas bois vt sit bona.

¶ Qz bona volūtas gr̄e pzicipal'r ē t ēt gr̄a ē: sic t omne bonū meritū.

QUe ipa ēt donū dei est: t bois meritū: imo gr̄e: qz ex gr̄a pzicipal'r ē t gr̄a est. Uñ Aug. ad Sixtū p̄sbm. Qđ ē meri-tū bois añ gr̄az: Cū oē bonū nr̄z meritū ñ i nob fac nisi gr̄a: Ex gr̄a. n. vt dēm ē q̄ ꝓuenit t sanat arbitriū bois: t ex ipo arbitrio ꝓcreatur i aia bo nus affect⁹ siue bon⁹ mot⁹ mētis: t ḥ ē primuz bonū bois meritū. Sic xbi. g. ex fide virtute t hominis arbitrio generatur in mēte motus qui dam bonus t remunerabilis. scz ipsuz credere. Jta ex charitate t li. ar. alius quidā motus pro-

uenit. s. diligere bon⁹ valde. Sic de ceteris vir-tutibus itelligēdū est: t isti boni motus vel affe ctus nisi merita sunt t dona dei: quibus mere-mur t ipsoz argumentationē t alia que ꝓsequē ter hic t in futuro nobis apponunt.

¶ Ex qua ratione dicitur fides mereri iustifica tionem t alia.

QUam ḡ dicit fides mereri iustificatio-nem t vitā eternam: ex ea rōne dictū accipit: quia per actuz fidei meretur illa. Simil'r de charitate t de iusticia t de alijs accipit. Si enim fides ipsa xtus pze-ueniens diceretur eē mētis actus qui est meritū iam ipsa ex libero ar. oziginez haberet: quod qz si est sic dicitur esse merituz: quia actus eius est meritū: si tamē adsit charitas sine qua nec crede re nec sperare meritum vite est. Unde apparet vere quia charitas est spūsctūs: que anime qua-litates iformat t sanctificat vt eis aia iformetur t sanctificetur. Sine q̄ anime q̄litas nō dī vurt⁹ qz non valet sanare animam.

¶ De muneribus virtutuz t de gr̄a que nō est: sed facit meritum.

EX muneribus tracz vel actib⁹ xtutuz boni sumus t iuste viuim⁹: t ex gr̄a: q̄ nō est meritū: ꝫ fac: nō tm̄ sine li. ar. ꝓueniūt merita nr̄a. s. boni affect⁹ eo-rūcz ꝓgressus atq bona opa q̄ de⁹ re munerat in nobis: t hec ipsa sunt dei dona. Uñ Aug. ad Sixtū p̄sbm. Cū coronat merita nr̄a: nihil aliud coronat q̄ munera sua. Uñ vita eter na que in fine a deo meritis ꝓcedentibus redditur: qz t eadez merita qbus redditur nō a nobis sunt: ꝫ in nobis facta sunt p gr̄az: recte t ipsa vi ta gr̄a nuncupatur: qz gratis dat. Nec iō gratis: qz nō meritis dat: ꝫ qz data sunt p gr̄am t ipsa merita qbus datur. Ex p̄missis iam innotescere nobis aliquatenus pōt: qual'r gratia pzeueniēs meretur augeri: t alia: t qd ipsa sit: an xtus: an aliud. Et si virtus: an sit actus vel nō. Ostēsuz est enim supza ex pte quorundam q̄ ipsa est vir tus: t virtus nō est actus: sed eius causa: non ta men sine li. ar. vnde quod supza Augu. dixit bo num vsuz liberi arbitrij esse virtutem ita accipi pōt. i. actum virtutis. Alioquin sibi cōtradicere videretur qui etiā opus virtutis supza dixit esse bonū vsum eoz qb⁹ nos bene vti possumus: in qbus posuit etiā li. ar. Si ꝫo bonus vsus li. ar. opus xtutis est: iaz xtus non est. Cuz ergo bo num vsuz eius virtutē esse dixit: nomine xtutis ipsius vsum significauit.

¶ Qz idem vsus est virtutis t liberi arb. sed vir-

tutis principaliter.

BE nēpe vsus bon⁹ ex xtute ē t ex li. ar. ḥ ex xtute pzincipal'r. t bonus ille vsus i magnis bonis ānumerādus ē. Illa āt gr̄a p̄uenies: q̄ t xt⁹ ē: nō vsus li. ar. ē: ꝫ ex ea pot⁹ bon⁹ vsus li. ar. q̄ nobis ē a deo: nō a nobis. vsus ꝫo bonus ar. t ex deo ē t ex nobis: t ió bonū meritū ē. Jbi. n. solus deus operat. hic de⁹ t bō. ḥ merituz ex illa purissima gr̄a ꝓuenit: qđ apl's notauit dicēs. Gr̄a dei sum id qđ suz: t gra. e. i me. u. n. fuit. Sup quē locū Aug. ita ait. Recte gr̄az noiat. primū. n. sola gr̄a dat ōs: t nō nisi gr̄az noiat: cū nō p̄cedūt nisi mala merita. Sz post p gr̄az icipiūt merita bo-na: t vt oñderet ēt li. ar. addit t gr̄a ei⁹ in me va cua nō fuit. t ne ipsa volūtas sine gr̄a dei putet aliqd boni posse: subdit non autem ego solus. s. gr̄a dei mecū: i. cū lib. ar. Plane cuz data fuerit gratia icipiunt eē nostra merita bona: per illā ta mē qz si illa defuerit cadit homo.

¶ Alioz snia hic oſtēditur q̄ dicūt xtutes eē bo-nos vsus li. ar. i. act⁹ mētis.

LIj ꝫo dicūt virtutes eē bonos vsus nāliū potētiarū: nō tm̄ oēs: ꝫ tm̄mō ite riores q̄ in mēte sūt: exteriores ꝫo q̄ p co:p⁹ gerunt: nō xtutis eē dicūt: ꝫ opa xtutuz: t ió qđ Aug. dic op⁹ xtutis eē bonū vsuz nāliū potētiarū: de vsu exteriori accipiūt. Qđ ꝫo dic bonū vsuz li. ar. xtutē eē: t i magnis nūerari bo nis: de vsu iteriori itelligunt: t xtutes nihil aliō eē q̄ bonos affect⁹ vl' mot⁹ mētis asserūt: quos ōs i boie fac: nō bō: qz licz illi mot⁹ sint li. ar. nō tm̄ queūt nisi ōs ipz liberet t adiuuet gr̄a sua ope rāte t coopante: quā dei gratuitā volūtatē acci piūt: qz ōs ē q̄ t opat i nob velle t opari bonū.

¶ Quib⁹ auctoratibus muniant qđ dicunt.

QUod āt xtutes sint mot⁹ mētis testi mōijs scōz astruūt. dic. n. Aug. sr̄ Jo ānē. Quid ē fides: credē qđ ñ vides: credē āt mot⁹ mētis ē. Jō i li. iij. ō do ctria xp̄i. Charitatē āt voco motū ai. si ꝫo cha ritas t fides mot⁹ ai sūt: xtutes ḡ mot⁹ ai sunt. Quib⁹ alij rñdētes: p̄missa xba Aug. ita itelli-da foze igūt. Fides ē credē qđ nō vides. i. fides ē xt⁹ q̄ credit qđ ñ vī. Jtez charitas ē mot⁹ ai. i. gr̄a q̄ mouet aius ad diligēduz. t q̄ ḥ t his sil'ia ita accipiēda sunt: ex his conijcit q̄ alibi Aug. ait. Nā i pzio li. qōnū euāgelij iqt. Est fides q̄ credū tur ea q̄ nō videt. q̄ ꝓprie dī fides. Jō i. pzij. lib. de tri. Alia sūt ea q̄ creditur. aliud e fides q̄ cre-duntur. Ex qbus xbis sic argumentādo proce dunt. Aliud est credere aliud est illud quo cre-

ditur. Predeꝫ est aūt fidez esse id quo creditꝫ. Sic ḡ credere nō est fides: qz credere non est id quo creditꝫ. Addūt quoq; virtus opus dei tātū est: quā ipse solus facꝫ in nobis. Ipa ḡ nō ē vsus vel actꝰ liberi ar. ꝫ credere ē actus libe. ar. non ē itaq; ⁊tus. Premissis aliꝫsq; rōnibꝰ ac testimoniꝭ initunt vtriq; boz aūt iudiciuz diligētis lectoris relinquo examini ad alia ꝓperans.

¶ Diuisio textus.

Postquā distinxit gratiā in operātē ⁊ cooperantē. Dic querit ad qō genus reducaꝫ: vtrū. s. sit actus vel q̄litas mētis: ponens eandē qōnē de gra ⁊ vtute: vel qz eadē rō est de vtroq; ⁊ forte: qz bꝫ opinionis fuit q gra a virtute nō differt. Diuidit aūt in ptes duas. In ꝑma mouet dubitatiōez. In scda determinat eaz ibi. (Dic videdū est quid sit virtus ⁊c.) Ubi etiā ꝑm quosdā. z7. distinctio icipit. ¶ Circa ꝑmū duo facit. Primo mouet qōnem. Secdo ostēdit qōnis dubitationē ibi. (Ut aūt ꝑ aperte isti nuari valeat ⁊c.) Ubi quādā ꝓrietatē ex dictis Augustini colligit. Primo. n. ponit vba eius in qbus dr opus virtutis esse bonū vsuz li. ar. Scdo ibi. (Ingrit in qbus bonis ⁊c.) ponunt q̄dā vba eiusdem in qbus dicit bonū vsum lib. ar. eē vtutē. que duo aduersant: qz opus virtutis non est vtus. vñ si vsus li. ar. est vtus non est opus vtutis. (Dic videndū est quid sit vtus ⁊c.) Dic determinat dubitationē. ⁊ primo determinat ꝑm vnā opinionē q vtus siue gra nō sit actus. Secdo determinat ꝑm alioꝝ opinionē q vtus sit actus ibi. (Alij vo dicūt vtutes eē ⁊c.) Prima pars diuidit in duas. In ꝑ⁹ ostēdit q vtus seu gra nō est actus. quo supposito oñdit scdo quomō p graz quis mereri dr. qō dubiū ex pdicta determinatiōe relinquit: cū omne meritū in actu cōsistat. ibi. (Cū ḡ ex gra dr esse ⁊c.) ¶ Circa ꝑmū itendit talez rōnē. Uirtutis cā deus in nobis est: ⁊ nō nos: ꝫ cuiuslibz actꝰ nostri cā nos sumus. ḡ nullus actus est vtus. si ḡ gra est virtus vel aliqd simile vtuti gra nō est actus. Circa ꝑ aliter ꝑ modo ꝓcedit. Primo. phat hanc q vtutē solus deus in nobis operet. Secdo assumit hanc: q actus qlibz in nobis causat ex li. ar. ibi. (Si igit gra q̄ sanat ⁊c.) Tertio ꝛcludit ꝓpositū ibi. (Propterea qdā nō inerudite tradunt ⁊c.) Primū oñdit triplr. Primo de vtute in cōi p eius diffonē. Secūdo de vtute iusticie p auctatē Aug. ibi. (Sic de vtute iusticie ⁊c.) Tertio de vtute fidei quā et gram noīari dic ibi. (Nā de gra fidei ephesis scribēs ⁊c.) (Cū ḡ ex gra dr ⁊c.) Ostenso q gra nō sit actus. Dic oñdit quō p eā quis mereri dr. Et diuidit in ptes duas. In ꝑma ostēdit ꝓpositū. In scda ex dictis colligit dubitationis solonē ibi. (Ex ꝑmissis iā inotescere nobis ⁊c.) ¶ Circa ꝑm tria facit. Prio ostēdit q ꝑncipalr cā meriti ē gra. Scdo oñdit quō p eaz qs mereri dr. inctum. vz. p ei⁹ actū qs mereꝫ ibi. (Cum ḡ dr fides mereri ⁊c.) Tertio ꝛcludit ꝓpositū ibi. (Ex muneribꝰ itaq; vtutū ⁊c.) (Alij vo dicūt ⁊c.) Dic determinat qōnē ꝑm aliā opionē ī ꝓiā ptē. Et circa ꝑ tria facꝫ. Prio pōit eoꝝ opinionē. Scdo ponit ꝓbationes ipsoꝝ ibi. (Quidam vtutes sint nutus ⁊c.) Tertio ponit respōsiones ad illas probationes ꝑm ꝑmam opinionem ibi. (Quibus alys rndētes ⁊c.)

¶ Questio. I.

Hic q̄runt. 6. Prio i q̄ gne sit vtus: vtr. s. in genere actus vel habitus. Scdo de diffone vtutis quā Aug. in lra ponit. Tertio vtrū ꝓtingat ꝑm actuz vtutis ⁊ gre ex cōdigno vitā eternā mereri. Quarto vtruz possit aliqs sibi mereri graz. Quinto vtr possit aliquis sibi mereri gratie augmētū. Sexto vtruz vn⁹ possit alij ꝑmā graz mereri.

¶ Utrum virtus sit habitus. I.

Ad primum sic ꝓceditur. Uideꝫ q vtus nō sit habitus. vltimū enim rei nō ponitur in alio genere q̄z res ipsa: ꝫ vt in primo celi ⁊ mun. phs dicit. virtus est vltimū in reō potētia. ḡ nō est in genere habitus: ꝫ in genere potentie. ¶ P. potētie nāles nō sunt magis perfecte q̄z potētie rōnales: sed potētie nāles possunt in suos actus sine habitibus medys: vt pz in duro ⁊ molli. ergo multo fortius ꝑ possunt rōnales potentie. ergo vtus vel est potentia vel est actus. ¶ Si dicatur q in potentys rōnalibus regruntur habitus vt potentie determinent ad vnū. ¶ Cōtra. Potētia determinata ad vnū semp est in suo actu nec in alteraz ptem iclinari pōt: ꝫ potentia rōnalis pfecta p vtutem moralē nō est semp in suo actu: cū nō contingat semp agere ꝫ phs in ꝑmo de somno ⁊ vigilia. ⁊ q̄uis etiā esset in aliquo actu: pōt nihilominus in cōtrariū actū inclinari. ergo potētia rōnalis nō determinat ad vnū p habitū. ¶ P. ꝓmiū respondet merito: sed merituz est ipse actus bonus lib. ar. cū igit vtuti q̄z debeaꝫ ꝓmiū: videt q vtus vel gra sit actus. ¶ P. mediuz est eiusdem generis cuz extremis: sed vtus est media inter passiones: vt in z°ethy. ꝑz. ergo videt q vtus nō sit in genere bitus: ꝫ in genere passiōis vel actꝰ: nā ⁊ actiones aie passiões dicunt: vt in. 6. ꝓin. dicitur.

In cōtrariuz est qō ꝑs in z°ethic. dicit q vtus ē bitus electiuus imediate ꝓsistēs ⁊c.

¶ P. ex vtutibus sumus boni: ꝫ bonitatē gratuitā nō habemus ex actibus. ergo vtus ⁊ gra nō est actus.

Respondeo dōz: q cū effectus ꝓportionet sue cāe: oz actū potētie rōnalis ipsi potētie ꝓportionatū eē. In actu aūt vtutis nō soluz considerat suba ipsius actus: ꝫ etiā modus agendi: nō eniz qui caste operatur quocūq; modo castus est: ꝫ qui faciliter ⁊ delectabilr. vt ex ꝑmo ethy. habet. delectatio aūt ex ꝓuenientia cātur: sicut ⁊ in sensibilibus pz q cōiunctio ꝓueniētis cū ꝓueniēti facit delectationē. Opz ergo q actꝰ vtutis ꝓcedat a potētia adaptata ⁊ assimilata ad hūc actū. Hoc aūt potētia rōnalis nō bz ex se ipsa cū sit ad vtrūlibz. Opz ergo aliqd potentie superaddi vt pfectionē eius p qō talē actuz educat vndecūq; causet. ⁊ ꝑ dicimus eē habitū virtutis: ⁊ iō dicit ꝑs in z° etꝫ. q si nō generati habitꝰ opz accipe fietem in ope delectationē: hinc etiā est q potētia pfecta p habituz vtutis tendit in actū cōsimilē p moduz cuiusdā nāe. ꝓpter qō dicit Tullius q vtus est bitus mō nāe rōni ꝓsentaneꝰ. sicut eni grauitas deorsum tendit: ita castitas casta operatur: hinc ēt est q in nā cōpleta: cuiꝰ potētia ad maluz flecti nō pōt: nō regritur habitus quo mediāte agat: qz ipsa potētia ex se ipsa ꝓportionata est ad actū pfectū vt in deo pz: et sic pz: q ꝑma opinio veritatē cōtinet. scda vo ⁊ a dictis sanctoꝝ discordat: ⁊ ꝑhie nō ꝓuenit: ꝫ ex quibusdam auctoritatibus praeintellectis oztū habuit.

Ad primuz dōm: q vltimū qō est aliquid rei non reducit in aliud genus: ꝫ est in eodez genere: vel p se sic vltima pars linee. vel per reductionem: sic punctus ad lineā: sic aūt vtus nō est vltimū potētie: sed dr vltimū eius per respectū ad actū: qz altissimū in qō potētia eleuari pōt: est actus quē vtus elicit. ¶ Ad scōm dōz: q potētie nāles sunt determinate ad suos actus ex seipsis vñ nō idigent habitu determinante: sicut potētie rōnales q̄ ad vtrūlibz sunt. ¶ Ad tertiū dōm: q gdaz dicūt q virtutes habēt quosdā actus q continui sunt: nec in eis est interpolatio: q̄uis a nobis nō sentiatur: nō enim vtutes posse ociosas eē extimāt: ꝫ actus est duplex. s. ꝑmus vt esse est actus formē: ⁊ talis actus vtutis cōtinuus est: manēte eniz

castitate ꝓtinue manet eē castū. Et actꝰ scōs q ē opatio. ⁊ hūc nō ꝓtingit ꝓtinuū eē. Dic. n. actus nō tm ē vtutis: ꝫ pōe quā pficit: sicut nulla forma q̄ nō ē p se subsistēs bz opatiōem ꝑter cōicatiōem subi: nec ꝓtingit actū aliquez eē vl opatiōem ex lib. ar. et ꝑcipue cum electione sine q̄ virtutis actus eē nō pōt: quin a nobis ꝑcipiatur. Et iō alr dōm ē: q nā potētie p bitum nō tollit: pōe autē rōnalis nā ē vt cogi ad vnū nō possit. vñ ēt si virtute pficiat ī ipa erit agere vl nō agere: vl hoc aut ɔrium agere: et nō opz q ꝓtinue sequaꝫ iclinatiōem virtutis: bz eni actus vtutis aliquid ī pō: vt ꝫ ex necessitate nō sit. ⁊ aliqd ab bitu vt. s. facilr fiat. ¶ Ad q̄rtū dōm: q alio mō rndet ꝑmiuz gre et merito: gre. n. rndet et vtuti sicut ei vñ ī actu ē efficacia meredi. vñ ꝑm q ex maiori gra ꝓcedit actus vtutis efficacio: ē ī meredo: ipi aūt actui qui meritū dr respōdet sicut ei quo p se mereꝫ: qz vt in ꝑmo ethicoꝝ dicit: q quēadmodū in olimpiadibꝰ nō optimi et fortissimi coronāt: ꝫ agonizātes: bonū aūt quidā. s. qui vicūt: ita et eoꝝ qui in vita bonoꝝ et optimoꝝ operātes illustres fiūt: qō ēt snie Apostoli cōgruit. z. Tym. ii. Non cozonabitur nisi qui legitime certauerit. ¶ Ad qntū dōm: q mediū dicit de vtute dupl r. s. eēntialr et effectiue. eēntialr quidē nō ē mediū iter duas passiones sed iter duos bitus viciosos qbus aliqualr ad passiones nos bēmus: nec hoc ē eēntia virtuti: cū aliqua vtus inueniaꝫ q̄ hoc mō nō ē medium. s. iusticia: vt ex qnto ethi. ꝑz. Justicie. n. quasi equalitati et medio opponitur ābundātia eius qui plus habet q̄z iustum sit: qui ex hoc ipo iniustus est viciū iniusticie bns: et ēt defcūs illius q defraudat ē: qui defcūs vicium ī eo nō ē: et ita iusticia nō ē mediū iter duo vitia. Effectie vo dr mediū iter passiones: qz ī passionibꝰ mediū inuēit. vñ nō opz q sit in gne passionis.

¶ Utrꝫ diffinitio virtutis posita ab Aug. sit ꝓueniēs. II.

Ad secunduz sic ꝓcedit. vr q Aug. incōueniēter vtutem diffiniat. Sicut eni ī scdo thopi. dr. Nullū genus denoiatiue ꝑdicat de sua spē: sed bōitas ē genꝰ virtutis. est eni virtus: vt phūs in ꝓio ethi. dicit: qua quis bonꝰ ē: ⁊ que opꝰ bonū reddit. ḡ incōueniēter dr vtus bona qualitas. ¶ P. illud quod trāscēdit genꝰ nō bz poni vt dria gnis: sed bonū transcēdit genus q̄litatis: cū sit ꝓuertibile cū ente. ḡ incōueniēter ponitur vt dria q̄litatis cū dr bona qualitas mentis. ¶ P. subm qō ponit ī diffinitōe alicuius accidētis bz eē ꝓuertibile cum illo: sed mēs nō hoc modo se bz ad virtutem: non eni oīs virtus ē in mēte sicut in subo: sed quedā in cō cupiscibili: q̄dā in irascibili: ⁊ sic de alys: ergo inconnienter ponitur mens vt subiectum cōe virtutis in eius diffinitione. ¶ P. illud quod ē alicui⁹ spēi ꝑprium nō bz poni in diffone generis: sed rectitudinē apꝓpriat sibi iusticia. Unde Ansel. dicit q iusticia ē rectitudo voluntatis ꝑp se seruata. ergo incōuenienter in diffinitione virtutis cōmunis ponitur qua recte viuitur. ¶ P. quicūq; ſupbit ō aliqua re: male vtitur ea: sed multi de virtutibꝰ ſupbiūt quia vt Aug. i regla dicit. Superbia etiā bonis operibus insidiatur vt pereant. ergo falsum est quod dr: qua nullus male vtitur. ¶ P. gcunq; recte viuit non male vtitur: cū ergo dixerit virtutem eē qua recte viuitur: superflue addidit qua nullus male vtit. ¶ P. aug. dicit. Qui creauit te sine te nō iustificabit te sine te. sed iustificatio nō ē nisi p virtutem. ergo falsum ē qō segtur: quā deꝰ in nobis sine nobis opatur. ¶ P. cuicunq; diffinitio conuenit ⁊ diffinitum: sed gratia non ē vtus: vt supra dictuz est: ⁊ tamē bz diffinitio cōuenit sibi. ergo hec nō est diffinitio vtutis ¶ P. vnius rei vnica dz eē diffinitio: sicut ⁊ vnum esse. si ḡ qdā alie diffones de virtute assignētur: si ille ꝓueniētes sūt: videtur q ista sit incompetēs.

Respondeo dōm: q Augu. hic nō itēdit diffinire quālibet vtutē: ꝫ vtutē infusā: ⁊ hāc ꝓpletissime diffinit ponēdo formalia ipi⁹. s. genꝰ ⁊ dr̄iam cū dicit. Bona qualitas. ⁊ subm qō ē mā ī qua cum dicit Mētis ⁊ actū q ē ēt finis virtutis: cū dicit. Qua recte viuit ⁊c. Et cām efficiētē: cū dicit. Quā deꝰ in nobis ⁊c.

Ad primum q̄ dōm: q alr ē in noīb⁹ illis que ex ꝑmūt formas gnales: ⁊ q̄ ex ꝑmiunt formas spāles. Forma. n. spālis q̄ ī formatur subm aliquod nō ī formatur alia forma eiusdē rōnis: sicut color nō ī formaꝫ colore: ꝫ forte luce. vñ nō pōt dici color colorat⁹: ꝫ forte clarus. Et similiter nec albedo colorata: contingit ēt q illud quod ē pfectio vni⁹ ꝑm vnam rōnē sit pfectuz ab alio ꝑm rōnem aliam: sicut lux pficit colorē: ⁊ color pficit superficiem: ⁊ supficies corpus: cuius terminus est: ⁊ iō perfectio pōt dici pfecta. Et silr in oibus alys que ex ꝑmūt ꝑfectionem in cōi: sicut ē hoc nomē bonum: ⁊ inde e q virtus q̄ dicitur bonitas aie ꝑm q pficit eam: pōt dici bona ꝑm q ē pfecta quodam alio vt ordine ad finez ⁊ regula rōnis a quibus formam bz ⁊ in spēm trahitur.

¶ Ad scōm dicēdum: q q̄uis bonuz ꝓuertatur cū ente: tamē quodam spāli modo ꝓuenitur in reb⁹ aīatis ⁊ habētibus electiōem: vt in quīto metaph. dicit. Cui⁹ rō ē quia bonū dicitur ex ratiōe finis. ⁊ ideo q̄uis inueniatur ī oībus ī quibus ē finis: tamē spālius inuenitur ī illis que finē sibi pstituūt: ⁊ itētionem finis cognoscunt: ⁊ inde ē q habitus electiui ex fine spēm sortiuntur: ⁊ ꝑpter ꝑ bozū bituū bonum ⁊ malū sūt dr̄ie constitutiue: nō quidē put cōiter sumūtur: sed p modum iam dictū. ¶ Ad tertium dōm: q in diffone accidētis nō dz poni nisi p subm eius. q̄uis autem ꝓtingat virtutē in aliqua potētia: vt in subo eē que eēntialr mēs non ē: non tm bz q sit subm virtutis nisi in q̄tum aliqd mētis ⁊ rōnis participat. vnde phūs ī ꝓmo ethi. dicit q rōnale ē subm virtutis vl rōnale eēntialiter: vl rationale p participationē. ¶ Ad q̄rtum dōz: q Ansel. vr diffinire iusticiā nō q̄ ē spālis virtus: sed iustiam gnalē q̄ a pbo legalis dr. ⁊ ē idez subo cum virtute differēs rōne tm: vt ex qnto ethi. pz. Si tm ꝑ iustitia spāli sumaꝫ: sciēdū ē q rectitudo ꝑt accipi dupl r: vl ꝫ ꝓmēsuratione rei ad rem: ⁊ sic rectitudinē vendicat sibi iustitia que equalitatē in datis ⁊ acceptis cōstituit: vt ī qnto ethi. dr. aut ꝑm cōmēsuratiōem actus ad finem ⁊ ad iudicium rōnis: ⁊ sic rectitudo cuilibet virtuti conuenit: ⁊ ita sumitur hic. ¶ Ad quintuz dōm: q vti aliquo dr dupl r: vl sicut forma q̄ ē ꝑncipiū vsus: ⁊ hoc mō virtute nullus male vtit: quia ex hoc ipo q ē vsus a vtute ꝓcedēs malꝰ eē nō pōt: vl sic obto: ⁊ hoc modo virtutibus male vti cōtingit: sicut pz de illis qui de eis superbiunt. ¶ Ad sextū dōm: q recte viuere cōtingit duobꝰ. s. virtute ⁊ libe. arb. sed lib. ar. cōtingit male vti: ⁊ iō ad dr̄iam eius additur q̄ nemo male vtit: q̄uis enim q recte viuit non male vtaꝫ: nō tm q̄ocunq; recte viuit: tale ē vt eo nullus male vtatur. ¶ Ad septimū dōm: q deꝰ nō iustificat nos sine nob ꝓsentientibus: quia non cogit ad virtutē. vt Damas. dicit Justificat tm nos sine nobis virtutē causantibus. ¶ Ad octauū dōm: q si stricte accipiaꝫ ꝑ diffinitio gre ñ cōuenit: quia per hoc q̄ dr. q̄ recte viuit ostendit virtus esse ꝑncipium recte opationis: non enim fumit ꝑ recte viuere ꝑm q ē eē viuētis. sed ꝑm q ē opatio rei viue: gra aūt nō ē ꝑncipiū recti opis, nisi mediante virtute: ⁊ iō non est illud quo imediate recte viuitur. ¶ Ad nonū dicēdū: q si accipiaꝫ diffō rei que cōplectit totum eē rei ꝑm q ex oībus causis cōstituitur que ē ꝑfecta diffinitio: tūc vni⁹

rei nō pōt cē nisi vna diffinitio. dicta aūt diffinitio virtutis complectitur oēs cās eius: vt dcīm ē: inueniunt aūt et alie que aliqa harū exprimūr: sicut illa phī: bitus electiuus i mediocritate cōsistens ꝛc. que exprimit formalia virtutis ꝛ actū eius: ꝛ illa q ē in septio physi. dispositio perfecti adoptiuū exprimit ordinē ad finē: ꝛ diuerse descriptiones diuersas conditiones virtutis exprimunt. ꝛ sic non ē inconueniēs si de virtute plēs diffōnes dantur.

¶ Utꝛ aliqs possit mereri ex condigno vitam eternā per actus virtutis. III

AD tertium sic ꝓcedit. vī qꝺ aliqs nō possit ex condigno vitam eternam mereri ꝑ actus virtutis. Primo per id qō dī ad Ro. 8. Non sunt cōdigne pas. ꝛc. sed per passiones quas sancti sustinēt maxime merentur. ergo vī qꝺ nullus ex condigno vitam eternā mereatur. ¶ Ꝑ. condignū importat equalitatez dignitatis: sed ipole ē qꝺ actus humanus equet in dignitate premio vite eterne: qō ē ipse deus. ergo vī qꝺ nullus ex condigno vitaz eternā mereri possit. ¶ Ꝑ. ille qui reddit quod dz non meretur vltimū ꝑmiū: sz homo bñ opans reddit qō dz vt dī Luc. 17. Cum feceritis oia que ꝑcepta sunt vob dicite serui inutiles sum⁹ ꝛc. ergo vī qꝺ nullus ex ꝺdigno recte viuēdo vitā eternā mereat. ¶ Ꝑ. a quocunqꝫ qs meretur. ille debitor sibi efficitur: qz ꝑmium merito debetur: sed deus nō pōt effici debitor. ergo apud ipz nihil ex condigno mereri possumus. ¶ Ꝑ. nullus meret ꝓmium apud eū qui ei⁹ opere nec inuatur nec inuari pōt: sed de⁹ nr̄is bonis operib⁹ nō inuatur: qz bonoꝛ nostroꝛ non eget: vt in psal. dī. ergo videt qꝺ apud ipm mereri nō possumus.

Sed contra nihil ex iusto iudicio redditur nisi quod qs meretur. sed vita eterna que corona iusticie dicit: qz pro ea redditur ex iusto iudicio: sicut depositum reddit. scōe Thymo. quarto. In reliquo reposita ē mi. ꝛc. ergo aliquis coronam iusticie meretur. ¶ Ꝑ. sicut se bz culpa ad penam: ita ꝛ opus virtutis ad gl̄iam: sed culpa ex codigno penam eternaz meretur. ergo ꝛ actꝰ virtutis ex ꝺdigno vitā eternā mereī.

Rēdeo dicēdo qꝺ circa hoc sunt due opiniōes. Quidam enim dicūt qꝺ aliquis vitam eternam nō pōt mereri ex condigno: sed ex congruo. Alij vero dicunt qꝺ ēt ex condigno pōt quis vitam eternā mereri per actꝰ virtutum: dicitur aūt aliquis mereri ex condigno qñ inuenit equalitas inter ꝑmium ꝛ meritū ꝼz rectā extimationem. Ex congruo aūt tñ qñ talis equalitas nō inuenit: sed solū ꝼz liberalitatē dantis munus tribuitur qō dantē decet. videt aūt vtrioꝫ ꝯtum ad aliquid verum dicere. Est enim duplex equalitas. s. ꝯtitatis: ꝛ equalitas ꝓportionis. ꝼm quātitatis equalitatem ex actibus virtutum vitā eternam ex condigno nō meremur. nō enim tñ bonū ē i ꝯtitate actus virtutis ꝯtū ꝑmiū g̃lie: qō ē finis ei⁹: ꝼm aūt eq̄litatē ꝓportionis ꝛ ex ꝺdigno meremur vitā eternā. Attēditur enī equalitas ꝓportionis qñ equalr se bz ad illud: sicut alius ad alterꝫ: non aūt maius est deo vitam eternā tribuere ꝯ nobis actum virtutis exhibet. sed sicut hoc cōgruit huic: ita illud illi: ꝛ iō quedā ꝓportionis equalitas inuenit iter deum premiātē ꝛ hoiem merentē: dū tñ ꝑmium referat ad idē gen⁹ in quo ē meritum: vt si ꝑmiū ē qō oēm facultatē humane nature excedit: sicut vita eterna: meritū ēt fit per talē actum in quo refulgeat bonū illius bitus qui diuinitus infūdit deos nos cōsignans. Illi tñ q dñt nos ex condigno vitam eternā posse mereri verius dicere videtur. Cum enī sit duplex spēs iusticie: vt in gnto ethi. pbs dicit. s. iusticia distributiua ꝛ cōmutatiua q ē in cōtractibus: vt in emptore ꝛ vendito-

re. Justicia ꝯmutatiua respicit eq̄litatē arismeticā q̄ tendit in eq̄litatē ꝯtitatis. Justicia vero distributiua equalitatē respicit geometricā q̄ ē eq̄litas ꝓportionis. In reꝺditiōe aūt ꝑmij ad merita magis seruat forma distributionis: cū ipe vnicuiqꝫ ꝼm opera sua reddat: q̄ cōmutationis: cum deꝰ a nobis nihil accipiat: ꝙuis a sanctis quāꝺoqꝫ inueniat metaphorice dcm qꝺ bonis opib⁹ regnum celoꝛ emitur: inq̄tum deꝰ accipit opa nostra vt acceptās ea: ꝛ ideo verius dicitur qꝺ ex condigno meretur ꝯ qꝺ nō ex condigno.

Ad ꝓmū ergo dicēdum: qꝺ Apls per dcīm suuz intendit excludere equalitatē ꝯtitatis: qz nō ē tanta acerbitas pñtium passionū q̄ gaudiū future glie. ¶ Ad scōm dōm: qꝺ nō regritur ad condignitatem distributiue iusticie eq̄litas ꝯtitatū: sz ꝓportiōis tātū: vt dcīm est. ¶ Ad tertiū dicēdū: qꝺ ēt reddendo qō dz meretur aliqs: in hoc enim aliqs apud deū mereī: in quo ēt vite laudabilis apud hoies constituit: actus aūt iusticie ē laudabilis sicut ꝛ aliaꝛ ꝙrutū: vī ēt actus iusticie meritorius ē: ꝙuis gdā hoc quōdā negauerunt: ꝛ tñ actus iusticie in redditione debiti ēt quod bōi debetur consistit: ꝙuis enī illud qō reddit qō debituz ē alteri suum nō sit: nihilominus tamē modus opationis in quo fundatur et ius merendi ꝛ laus ipius reddentis ē qui volūtarie: ꝛ pp bonum iusticie reddit. ¶ Ad q̄rtum dōm: qꝺ deus nō efficit debitor nob: nisi forte ex ꝑmisso: qz ipe bona opanti bus ꝑmium repromisit. ꝛ ideo nō ē inconueniēs si ab ipo gs mereri possit: ex quo aliquo mō debitor ē. Uel dicēdū qꝺ in iusticia ꝯmutatiua ille apud quē quis mereꝺtur effici debitor ei qō meretur: vt ps ī illis qui opationes suas locant in seruitiū aliozū: sz in iusticia distributiua nō regritur rō debiti ex parte eius q distribuit. pōt enim ex liberalitate aliqua distribuere: i quoꝛ tamē distributione iusticia exigitur ꝼm qꝺ diuersis: puta eozum gradꝰ exigit: ꝓportionabilr tribuit. ¶ Ad qntum dōm: qꝺ illud tz in iusticia ꝯmutatiua: sz i distributiua nō ē necessarium.

¶ Utꝛ aliqs possit mereri gr̄am. IIII.

AD quartū sic ꝓceditur. vī qꝺ aliquis gr̄am mereri possit. Justificatio enim non fit nisi per gr̄az: sz i lra dī qꝺ fides meret iustificationem. ergo per actum fidei aliqs gr̄am meretur. ¶ Ꝑ. aliqs bene vtēdo re tpali quaz ab aliquo domino accepit meret rē ꝑpus acceptā: vt equum aut aliqd bō. sz vsus gratie non ē minoris efficacie in merendo ꝯ vsus rei tēporalis. q̄ aliqs bene vtens gr̄a quam accepit ipsā meret. ¶ Ꝑ. oro q̄ qs orat pro se: ꝛ de his que expediūt ad salutem meretur exaudiri a deo. vt Aug. dicit: sz si aliqs in gratia existens oret: vt si contingat eum a gratia decidere qꝺ gratia sibi reddatur ꝑ se petit maxime expediens ad salutem. ergo meret gratiā recupare. ¶ Ꝑ. si deus dat alicui gratiam: aut dat digno aut indigno. Si dat indigno insipiens ꝛ iniustus ē: qō impole ē. ergo dat digno: sed nullus ē dignus habere aliqd nisi qui hoc meruit: q̄ quicūqꝫ accipit gratiam ꝑus meruit eā. ¶ Ꝑ. non ē minoz ordo iusticie apud deum in distributione gratie q̄ in distributione bonoꝛ nāliū, sed ꝑlato dicit qꝺ forme non danꝰ a datore nisi ꝼm merita nāe. ergo nec gratia infunditur nisi ꝼm merita recipientium.

Sed contra ¶ Illud qō meritis redditur non gratis datur. sz qō gratis non datur non est gratia. ergo gratia meritis non redditur. ¶ Ꝑ. illud qō ē ꝓncipium oīs meriti nō cadit sub merito: sz gratia ē hꝺ. q̄ ꝛc.

Rēdeo dōm: qꝺ in oī qui meretur exigitur vt actus eius fit aliquo modo ꝓportio-

natus ad id qō meretur: nullus enī meretur nisi id qō ꝼz suā ꝺditiōem pōt eum ꝯtingere: sicut seruꝰ nō meretur a dño: vt in beneditate filioꝫ admittat: sz vt mercedē suaz recipiat. gr̄a vo oīno ꝺditiōem humane nāe excedit: qō pz ex ei⁹ effectu: qz ducit in finē quē nulla creata nā ꝑ se attingere pōt: pp qō dī ꝑme Loz. ii. Oc oc̄ls non vidit ꝛc. Un donū gratie nullo mō sub merito cadere pōt ei⁹q in puris nālib⁹ ē: ꝛ multo min⁹ eius q pctō depmitur: sed tñ opa bona añ donū gr̄e fcā ꝑmio suo sibi ꝓportionato nō carēt: cānt enī quādā abilitatē ad gratiā: ꝛ secū ēt quādā bonestatē ꝛ iocūditatē ꝛ pulchritudinē bñt: in qb⁹ preciꝑue eoꝛ ꝑmium cōsistit: ꝛ aliqua ēt ꝑ accidēs cānt: vt bonozū tpalium affluētiam: aut aliqd hꝺ. q̄z frequenter vt Grego. dicit. deꝰ i hoc mūdo remunerat eū qui ꝑmiū future glie nō meretur: vt sic nullū bonū irremuneratū in-

Ad ꝓmum g̃ dōz: qꝺ ꝑ tāto fides dī queniat, mereri iustificationē: qz in iustificatione ꝑmo appet motꝰ fidei. Opz enī accedētē ad eū credere quia ē. Deb. ii. Non aūt ita qꝺ iustificatio sub merito cadat. ¶ Ad scōm dōm: qꝺ in iusticia cōmutatiua ꝯingit q̄ñq; qꝺ ꝑmium vl id qō ē loco ꝑmij ꝑcedat meritum: vt pz in emptione ꝛ vēditiōe. qui enī rē emptā ꝓius accipit ꝯ ꝑmiū soluat: quodāmō ꝑmiū añ merituz accipit: qō ēt magis pz in eo q ꝓi⁹ accipit ꝑmium laboꝛi suī ꝯ laboꝛez impēdat i obsequm alicui⁹. In iusticia aūt distributiua bō nō pōt accidere: eo qꝺ ibi ꝑmiū reddit ꝼm gradū ꝛ dignitatē ꝑsone. ꝛ iō ꝼm illud qō ꝑcedit meritum opz qꝺ ꝑmiū attēdat: ex quo gdā ꝓstituit in tali dignitate. vī cuz gr̄a ꝑ modū iusticie distributiue diuersis hoib⁹ a deo detur: nō pōt cē qꝺ aliqs ex sequētib⁹ actib⁹ mereat gr̄az ꝑus acceptā. ¶ Ad 3m dōm: qꝺ q sic orat nō mereī sibi gr̄am restitui post amissionē: qz ꝑ sequēs pctū oratio ꝑcedēs mortificat: sicut ꝛ alia bona merita: nec oro efficax ē ad petēdum: qz nō instāter orat: sz orationē peccādo interrūpit. ¶ Ad 4m dōm: qꝺ indignū pōt sumi duplr: vl negatiue tā tū: ꝛ sic deꝰ dat gr̄am indignis: qz bis q nō sunt sufficienter ad hoc digni: sz tñ bñt aliquā dispōnem ad recipiēdū ex quo dicūt quodāmodo ex cōgruo gratiā mereri i: nec ex b segtur qꝺ sit iniustus sz liberalis. Uel sumit ꝺrie. vt dicāt idigni q bēnt volūtatē resistētē gratie: ꝛ talib⁹ gratiā nō infūdit: qz ad virtutē nō cogit: vt Damas. dicit.

¶ Ad qntū dōm: qꝺ pō māe ē ꝓportionata ad receptionē forme: ꝛ iō dispōnes ipsi⁹ ꝛ habilitates ꝺueniēter pñt merita noīari. sz gratia excedit oēm ꝓportionē nāe. vī actus naturales nō possunt merita respcū gratie dici: sed dispositiones remote tantum.

¶ Utꝛ aliqs possit mereri augmentum gr̄e. V.

AD quintum sic ꝓcedit. vī qꝺ aliqs nō possit gr̄e augmētū mereri. Efficacia enī meredi attēdit ꝼm ꝯtitatē radicis: sz si aliquis ꝑ actuz minoris gratie maioꝛē gr̄am meretur: efficacia merendi excederet radicē gratie. q̄ nō ꝯtingit augmētū gr̄e mereri. ¶ Ꝑ. cuilibet actꝰ meritoꝛi⁹ meret hoc qō sub merito cadit. si q̄ ꝯtingit augmētū gratie mereri: seq̄t qꝺ quolibet actu meritorio gr̄a augmētabit: qō falsum ē. ¶ Ꝑ. ex eisdē ꝓncipijs ex q⁹ aliqd inascitur: ꝛ augmētat. Cū igit ꝑn⁹ gr̄e sub merito nō cadat: vī qꝺ nec augmentum eius. ¶ Ꝑ. nullus meret illud qō ē i ei⁹ ptāte: sed in ptāte habētis gr̄am ē vt nō tñ in eo qō ē ꝑsistat: sed vt i meli⁹ ꝓficiat: q̄ ipm ꝓficīs gratie non contingit mereri. ¶ Ꝑ. actꝰ remuneratus non expectat vlterius premium: sz si cōtingeret augmētum gratie mereri gr̄a augmētata actꝰ ille remuneratus foret. ergo ei vlterius ꝑmium non deberet: quod est inconueniens.

Sed cōtra ē qō Aug. dicit: qꝺ gratia mereī augeri: vt aucta mereat ꝛ ꝓficī: ꝛ ita augmētū gr̄e sub merito cadit. ¶ Ꝑ. magis ē gratiā ꝓficī q̄ gr̄am augeri: sz glia cadit sub merito q̄ nihil aliud est q̄ ꝓfecta gratia. q̄ ꝛ augmētum gr̄e sub merito cadit.

Rēdeo dicēdo: qꝺ sicut culpe redditꝰ duplex pena. vna quo comitatur ipaz culpam: vt ꝺscie remorsus: ꝛ hꝺ ꝼm qꝺ Aug. dicit in lib. ꝺfes. qꝺ inordinatus aīus sibi ipi ē pena. alia que infligitur exterius a iudice deo vl hoie: ita ēt duplex ē ꝑmiū rndens merito. vnū qō comitatur ipm actū meritoꝛium: vt ipa delectatio boni opis ꝛ filia. aliud qō ꝑ bono ope reddit a deo vl hoie: vt vita eterna ꝛ gcquid hoc mō redditur. Ad hoc aūt duplex ꝑmiuz diuersimode actꝰ meritoꝛi⁹ ordinat: qa ad ꝑmū ꝑmiū ē ꝓportionat⁹ ꝼm formā suam: vbi gr̄a ex hoc ipso qꝺ ē actus ab hitu ꝓfecto ꝓcedens ꝺlectabilis ē. vī in principia actꝰ reducitur sicut in causā: sed ad ꝑmiū qō exterius redditur: ordinat ꝼm ꝓportionē dignitatis tñ. vt qui tñ meruit tantū remuneretur i quocūqꝫ bono: ꝛ qui tantū peccauit tantū puniatur. ꝼz hꝺ g̃ dico qꝺ ꝑ actum meritoꝛiū contingit mereri augmentū gratie: sicut ꝑmium cōcomitans nāz actus meritoꝛi⁹: cū naturale sit: vt oīs actus possit in acquisitionem vel augmētum sibi habitus vl effectiue: vl dispositiue.

Ad ꝓmum g̃ dōm: qꝺ ꝙuis ꝑmiū qō quis meretur sit maius q̄ gratia qua meretur: non tñ segtur qꝺ sit maioz efficacia merendi i actu q̄ exigat gratia informans actū. Constat enī qꝺ ꝑ actū meritoꝛiuz charitate informatū meretur quis charitatē perfectā: qualis ē charitas patrie que longe maioz ē charitate vie eliciente actū meritoꝛiū. Cum enīz dicitur qꝺ efficacia meredi in actu meritorio respōdet q̄titati gratie: non intelligitur cōmensuratio q̄titatis ꝓmy ad ꝑnciꝑiū merendi ꝼm equalitatē: sed ꝓportionalitas q̄dā actꝰ meritoꝛij ad ꝑncipiū merendi: qz q̄to charitas ꝛ gratia maioꝛ est: tanto contingit per actuz meritoꝛiū maiꝰ ꝑmium mereri. ¶ Ad scōz dicēdū: qꝺ qñ actus meritorius se bz ad premiuz soluz in rone meriti: tunc verū est qꝺ sicut quis per vnū actū eiusdez rōnis meret ꝑmiuz: ita ꝛ per aliū. Secus aūt ē qñ actus meritorius se bz ad ꝑmiū nō solum vt meritū: sed quodāmodo vt causa: ꝛ sic se hēt actus meritorius ad augmētū gr̄e. vī nō opz qꝺ quilibet actus meritorius augmētū gr̄e mereat: qz non in q̄libet actu meritorio ꝺuenitur illa cōditio per quā ex actu cōsegtur augmētuz bitus: sed solū in illo actu quo gs vtitur accepta gr̄a scōz proportiones suaruz viriuz: vt in nullo gr̄e dei desit ꝑ negligentiā: vt in ꝓio libro. distin. 17. dcīm ē. ¶ Ad tertiū dicēdū: qꝺ tā augmētuz gr̄e q̄ etiā ipsi⁹ infusio est a deo: sed tñ aliter se habent actus nostri ad infusionē gratie: ꝛ augmētū ipsius: quia ante infusionē gr̄e hō nondū ē particeps diuini eē. vnde actus sui sunt oīno ꝙproportionati ad merēdū aliquod diuinū quod facultatē nature excedat. sed ꝑ gr̄az infusaz constituitur i eē diuino. vnde iā actus sui ꝓportionati efficiuntur ad ꝓmerēdū augmētuz vl perfectionē gratie. ¶ Ad quartū dōz qꝺ hō habēs gratiā nō dicitur posse ꝓficere in meli⁹: q̄sī ipe gratiā sibi augmēt: cū augmētū gr̄e a deo sit. Sed qa hō pōt per gratiā acceptā augmētū gr̄e mereri disponēdo se: vt maioris gratie capaciοꝛ fiat. ¶ Ad qntū dicēdū: qꝺ ꝑmiū ꝯcomitans actū nō excludit vlteriꝰ ꝑmiū quod per actū reddit sicut per hoc qꝺ aliquis delectationē ex actu virtutis sentit nō amittit vite eterne premiū: cuz non sit eadē rō premy vtrobiq;: ita etiā per hoc qꝺ actum meritoꝛiū sequitur augmētuz gratie non ipeditur remuneratio que consistit in adoptione glie.

¶ Utꝝ aliquis possit mereri alteri primā grām. VI.

A D sextum sic, pceditur. vr̄ q̄ vn⁹ non possit alteri primā grāz, p mereri. Accidēs enī nō extēdit se vltra suum subm: ſz grā q̄ p̄ncipiū merēdi est accidens ē, g̃ efficacia merēdi in aliū nō transit: vt. ſ. vn⁹ alteri grāz mereri possit. ¶ P. xpi meritū fuit perfectiſſimū. ſi g̃ per alicuius meritū alicui grā acgratur: multo fozi⁹ hoc p meritū xpi cōtinget. Cū ergo meritū xpi sit ſufficiēriſſimū: vr̄ q̄ quib⁹ p meritū xpi grā nō acquiritur q̄ nullius meritis grā acgratur: pcipue qz p oibus paſſus ē: qui vult oēs hoies ſaluos fieri. ¶ P. iter alios act⁹ maxie oſo meritoria vr̄: ſz vna ꝺditio oſonis quā Augu. ponit: ē vt hō p ſeipſo ozet. g̃ vr̄ q̄ nullū meritum valeat niſi ei q̄ meret. ¶ P. act⁹ hoīs magis ꝓdeſt opanti q̄ alii. Sz hō ſibi ipi primā grāz mereri nō pōt: g̃ multo mīn⁹ alys. ¶ P. illud quo poſito vl remoto nihilomin⁹ aliqd accideret nō ē cā ei⁹: ſed ſi iſte pat⁹ ē ad grām ꝺſequet eā z ſi nō ē parat⁹ nō habebit ſiue ali⁹ mereat ſiue nō: g̃ videtur q̄ bonus act⁹ vni⁹ nō ſit cā meritoria grē alterius.

Sed contra ē illud qō Aug dicit in lib. de predeſtinatiōe ſanctoꝝ: q̄ vn⁹ alt⁹ primaz grāz meret. ¶ P. Jac. vl. dic. Orate p inicē vt ſaluemini: ſz ſalus nō ē ſine grā: cū igr̄ oſo ecclie caſſa eē nō poſſit vr̄ q̄ vn⁹ grāz alteri mereri possit.

Respōdeo dicēdo: q̄ inſufficiētia cauſe ex duob⁹ cōtingere pōt: vl ex iperfectiōe cāe: vt quādo ignis ē paru⁹ g̃ calefacere nō pōt: aut ex ipedimēto qō accidit circa effectū: vt ſi ligna aqua humectātur: z ita cū meritū quodāmō ſit cā premy duplr̄ contingit: vt act⁹ meritoꝛi⁹ nō ſufficiat ad p̄miꝝ conſecutionē: vna ex iperfectiōe act⁹: alia ex ipedimēto eius g̃ p̄miū cōſeq̄tur. Sz iperfectio actus pōt eē duplex. aut ita q̄ actus ſit ex gen⁹ talis pfectiōis q̄ meritū cāt: ſicut ſūt act⁹ grāz precedētes: z hoc mō vr̄ q̄ actib⁹ talib⁹ nō meret gs gratiā ſibi ex ꝺdigno: ſz ſolū ex ꝺgruo: aut ē in genere talis perfectiōis: q̄ tñ pp ſui paruitatē nō ſufficit ad merendū: z ꝑ mō dico q̄ act⁹ hītis grāz ſe hīt ad acgrēdā grām alteri. ſufficit enī grā ad hoc vt hō p eā ſibiipſi mereat: ſed q̄ alteri mereat ad ꝑ nō ſufficit niſi ſit perfectiſſima gratia q̄ quodāmō in alios redūdet. Et pp ꝑ vr̄ q̄ xp̄us de cuius plenitudine oēs accepim⁹. Jo. i. Oib⁹ ex condigno meruit: ſed nullus alius alteri ex cōdigno mereꝝ: ſz ſolū ex cōgruo. Ita tñ q̄ ē hoc plus de rōne meriti: q̄ quando aliqs vr̄ ſibi mereri grāz ex ꝺgruo. Quātūcūq; aūt gratia perfecta ſit que op⁹ meritoꝛiū cāt: pōt ipediri effect⁹ meriti vl pmy: dūmodo dicaꝝ vn⁹ alteri mereri: ſz dicīt aliquis alter vl alius duplr̄: vel ſm ſubm: ſicut ſūt diuerſe perſone: z ꝑ mō cōſtat q̄ ēt merituꝝ xp̄i: ne dū merita aliozum in multis effectū nō conſeqtur pp eoꝝ idiſpōné: aut ſm accidēs z ſm rōnē: ſicut vr̄ q̄ ſortes i fozo ē alter a ſeipſo in domo: ſicut ipſe hodie ē alter a ſeipſo cras: z inde eſt q̄ ſi aliquis bodie meretur vitā eternā vt bēat eā in fine vite ſue: licet meritū ſit ſufficiens quātū in ſe ē: tñ pōt impediri ne effectū ꝺſeq̄tur per pctñ qō interuenit cras et poſt cras: rōne cui⁹ dr̄ p̄cedēs mortificatū meritū eē: ſed p̄miū illud quo quis ſibi meretur qō ē ꝺcomitās meritū ipedire nō pōt: ſm hoc g̃ p̄z ex dictis q̄ aliquis alteri gratiā mereri pōt ex ꝺgruo: z nō ex ꝺdigno: nec tñ neceſſarium ē q̄ ille gratiā acciṗiat, cū aliqs grām meretur.

Ad primū g̃ dōm: q̄ eū dr̄ q̄ accidēs non excedit ſuū ſubm nō itelligit q̄ accidens ñ poſſit eē p̄n̄ actiōis in aliud ſubz tēdētis: qz hoc ēt falſuz ē i oīb⁹ actiōib⁹ nāl⁹: ſz qz accidēs nō hz eē extra ꝓpriū ſubz: nec ēt hz virtutē agēdi: niſi ſm conditiōem ſui ſubi.

¶ Ad z⁹ dōm: q̄ meritū xp̄i ē ſicut radix oium meritorū a quo oiuz merita efficaciā trabūt: vñ ē quodāmodo ſicut cā vl⁹ quā opz ad effectus determinatos applicari p cās pticulares. ſicut ſūt ſacra z oſones ecclie: z inde eſt q̄ nō tñ xp̄m ozam⁹: ſz ēt ſanctos ei⁹: quoꝝ meritis z p̄cib⁹ auxiliū ei⁹ pcipim⁹. ¶ Ad tertiū dōz: q̄ augu. ponit ꝺditiōes ozatiōis quā neceſſe ē modis oib⁹ exaudiri: z qz oratio que p altero fit: pōt ipediri per idiſpōné alterius: inde ē q̄ ozatiōis cōditiōez ponit vt p̄ ſe quis ozet: nec tamē ſequitur q̄ ozatio vni⁹ alteꝝ nō iuuet ſi ipedimētuz nō interueniat. ¶ Ad q̄rtū dōz: q̄ q̄uis plus proſit alicui ſuū opus q̄ alienuz: dūmodo ſit eq̄litas in vtroq; tñ opus alienū informatū grā plus accedit ad meritū cōdigni: inquātū ex radice gratie p̄cedit q̄ op⁹ p̄priū: qō ex puris nālib⁹ cātur. ¶ Ad qntū dōz: q̄ frequenter contigit: q̄ per oratiōes ſanctoꝝ hoibus offerunt occaſiones: vt ſe ad deū ꝺuertāt: z ad grāz recipiēdā preparent: qua ratione facta grā eis infūditur. Quāuis āt ſanctis nō ozātib⁹ hoies ſaluarent ſi ſe p̄paret ad grāz: nō tñ ſegtur q̄ ēt p̄paratis ſuffragia ſctoꝝ nō ꝓferant: qz deus hoc mō p̄uidit z ordianit: vt p bonū merita illam gratiaz accipiat.

¶ Expoſitio textus.

Remittenduz eſt tria eſſe genera bonoꝝ. ¶ Sciēdū ē q̄ iſta diuiſio boni ē ſm quātitatē ipi⁹ nō abſo lutā: ſz in cōparatione ad hoiem. vñ ꝺtingit q̄ idē ſz diuerſas ꝺparatiōes ſub diuerſis mēbris cadat: pōe eni nāles hōis comparate ad ipm: cui⁹ ſūt media: bone ſunt: qz ſine eis non recte viuitur: ꝺtingit tñ eis recte nō vti. ꝺparate vero ad aliū cadūt ſub minimis bonis: qa ſine auxilio alteri⁹ hoīs bō pōt bene viuere.

Sumit g̃ diuiſio iſta ſm diuerſos gradus in approxima tione ad vltimā pfectiōem hoīs que cōſiſtit i opatiōe pfecta: ſm quā ꝺtingit recte viuere: ad quā bō gbuſdā inuatur q̄ſi ozganice z inſtr̄aliter: vt pbs dicit in ꝓio ethicoꝝ: ſicut ſūt bona fortune: q̄ gdē nō ptinēt ad neceſſitatē recte viuēdi: cū ſine eis recta vita eē poſſit: ſed ſunt ſiē expedientia ad rectā vitā: vt bō facilius opetur bis quaſi adminiculis ſuſtentat⁹. Quedā vo ſūt q̄ per ſe ꝓferunt ad rectā vitā: ſicut miſtrātia ſubam actus z hꝫ cōputāt inter media bona: ſine gbus nullus recte viuit: quibus tñ aligs pōt ēt peruerſe viuere: aliqua vero ſunt q̄ conferunt ad rectā vitā: quaſi dantia pfectiōem ipi actui recte informando ipm: ſicut ſunt bitus virtutū z gratiarum: z hec magna bona dicunt: qz ꝓpinquiſſima ſunt operationi perfecte in qua ē vltia hois perfectio. (Virtutib⁹ nēo male vtitur) veꝝ ē quaſi bitu i formāte vſū: vtiē tñ eis aliquis male quaſi obiecto. (Et bonus vſus libere volūtatis qui virtus eſt ꝛc.) ideſt actus virtutis: vt magiſter i ſine exponet. (Si igitur gratia que ſanat z liberat ꝛc.) Dic expreſſe videtur magiſter hꝫ opiniōis eſſe q̄ gratia z vt⁹ ſint idē: niſi forte ꝑ exponereꝝ: qz grā i opatiōez nō niſi mediāte vtute p̄cedit: ſz tñ ſuppoſito q̄ grā nō ſit vt⁹ eadē magīi rōne vt⁹ erit: non. n. min⁹ ē manifeſtū de grā q̄ō vtute q̄ a ſolo deo i nob ſit. (Uñ appet vere: qz charitas eſt ſpūs ſcūs. ꝛc.) Dic logr̄ magr̄ ꝛz ſuā opinionē quā in ꝓio libro ſupponit. ſ. charitatē i nob nihil aliud q̄ ſpiritus ſcīn eē: nō aūt opz ꝑ de charitate opinari: qz ipa virtutes informat z ſanctificat ſicut hic concludere vr̄. hoc enī ꝺtingit ex ꝑ q̄ charitatis obm eſt finis vltimus. vñ ipa mediāte oēs virtutes vltimum ordinātur,

¶ Predicta repetit vt alia addat diffinitā aſſertionem ponēs de grā z libero arbitrio contra pelagianos. ¶ Diſtin. XXVIII.

ID vero incōcuſſe z incūctāter teneam⁹ li. ar. ſine grā p̄ueniēte z adiuuāte nō ſufficere ad iuſtitiā z ſalutē obtinēdā: nec meritis p̄cedētibus grāz dei aduocari: ſicut pelagiana hereſis tradidit. Nā vt ait Aug. i ꝓio libro retractationū. Noui heretici pellagiani li bex ſic aſſerūt volūtatis arbitriū: vt gre dei nō reliquerēt locū: quā ꝛz merita nr̄a dari aſſerūt. Pellagianoꝝ. n. hereſis oium recentiſſima a Pellagio mōacho ē exorta. bi dei grē q̄ p̄deſtinari ſum⁹: z q̄ meruim⁹ de ptāte tenebraꝝ erui i tñ inimici ſūt vt ſine hac credāt hoiem poſſe facere oia dina mandata. Beniq; Pellagi⁹ a frib⁹ increpat⁹ q̄ nihil tribueret adiutorio grē dei ad ei⁹ mādata faciēda: nō eē li. ar. p̄poēbat ꝛz ifideli calliditate ſuppoēbat dicēs ad hoc eā dari hoīb⁹ vt q̄ facere p li. ar. iubēt facili⁹ poſſit iplē p grāz. Dicēdo itaq; : facili⁹ poſſint iplere p grāz: voluit credi ēt ſi difficili⁹: tñ poſſe homies ſine grā facere iuſſa dina. Illa ꝛo p grāz dei ſine q̄ nil bōi poſſum⁹ facere nō eē dicūt niſi i li. ar. qō nullis ſuis p̄cedētib⁹ meritis ab illo accepit nr̄a nā. Ipo ad hoc iuuante nos per ſuā legē atq; doctrinā vt diſcam⁹ q̄ facere z q̄ ſpare debeamus. Nō āt ad hoc p donū ſpūs. ſ. vt q̄ didicerimus eē faciēda faciamus. Ac p hoc dinitus dari nob ſciaz ꝛitēt q̄ ignorantia pellit. Charitatē āt negāt dinitus dari q̄ pie vi uit. vt. ſ. ſit donū dei ſcia q̄ ſine charitate inflat z nō ſit donū dei ipa charitas: q̄ vt ſcia nō iflet edificat. Deſtruūt ēt oꝛones q̄s facit eccl'ia: ſine p ifidelib⁹ z doctrie dei reſiſtētib⁹ vt cōuertant ad deū: ſine p fidelib⁹ vt augeaꝝ eis fides z pſeuerēt in ea: hec q̄ppe nō ab ipo accipe: ꝛz a ſeipſis hoies br̄e cōtendūt grām dei: q̄ liberamur ab ipietate dicēres ꝛz merita nr̄a dari. paruulos etiam ſine vllo peccati ozigialis vinculo aſſerunt naſci.

¶ Hic ponit ea quibus ſuum confirmāt errorē verbis Aug. contra ipſum vtentes.

Quod ꝛo dicūt ſine grā hoiez p libe. arb. oia iuſſa iplere: huiuſmōi iducti onib⁹ munūt. Si inquiūt non pōt ea facere hō q̄ iubēt: nō ē ei iputādū ad mozt̄. Sicut tu ipſe auguſtie in libro ō lib. ar. aſſeris. Quis inq; peccat i eo qō nullo mō caueri pt̄. Peccaꝝ āt. caueri igr̄ pt̄. Hoc teſtimonio Aug. Pellagi⁹ vſus ē diſputās aduerſus eū: imo aduerſus grāz: ſicut aug. in libro retractationū: z illō z alia huiuſmōi retractās ꝓmemorat ingens. In bis arq; huiuſmōi ꝛbis meis: qz grā dei cōmemorata nō ē: de q̄ tūc ñ agebaꝝ: putāt pellagiani ſuā nos tenuiſſe ſniam: ꝛz fruſtra hoc putāt. Volūtas quippe ē q̄ peccaꝝ z recte viuiꝝ: qō bis ꝛbis egimus: ꝛz ipſa niſi grā dei libereꝝ: z vt vicia ſupet adiuuetur: recte a mortalib⁹ viui nō pōt. Ecce apte determinat ex quo ſēſu illa dixerit inimicos grē ffellēs.

¶ Aliō reſtioniū aug. quo pellagi⁹ p ſe vtebaꝝ.

Similr̄ z initebaꝝ Pellagi⁹ ꝛbis augu. ꝺ grām: q̄ in libro de duab⁹ aiab⁹ dicit. Dcti ingt reū tenere quēq; : qz nō fecit qō facere nō potuit: ſūme iniꝝ gratis z inſanie ē. His auditis exiliit Pellagi⁹ dicēs. Cur g̃ puuli z illi q̄ nō bñt grām ſine q̄ nō p̄nt facere mādata dina rei tenētur: boc āt q̄ occaſiōe dixerit i libro retractationū Pellagio rñdēs aperit. Jd. n. ꝺ māichcos dixit. Qui in hoie duas nās eē cōtēdūt: vnā bonā ex deo: alterā malā ex gēte tenebraꝝ: que nūq; bōa fuit: nec bonū velle pōt. Qō ſi eēt: nō videretur ei imputandum eē ſi non bonum faceret.

¶ Aliud quod vr̄ ꝺdicere gratie dei addit.

Alibi ēt Aug. dicit q̄ huic grē ꝺdicer̄ videt̄ q̄ iuſtificam⁹ur. Ait. n. in lib. ꝺ adamātiū māichei diſcipulū. Nīſi q̄q; volūtatē ſuā mutauerit bonuz opari nō pt: qō in nr̄a ptāte eē poſitū dñs docet: vbi ait. Aut facite arborē bonā ꝛc. Quod aug. in retractatiōib⁹ nō eē ꝺ grām dei quā predicam⁹ oñdit. In ptāte q̄ppe bois ē mutare in meli⁹ volūtatē: ꝛz ea ptās nulla ē niſi a deo detur: de quo dcm̄ ē. Bedit ei ptātē filios dei fieri. Cū. n. hoc ſit in ptāte nr̄a: qō cū volum⁹ facimus: nibil tā in ptāte q̄ ipſa volūtas ē. ſz p̄parat̄ a dño volūtas. eo g̃ mō dat ptātem.

¶ Aliud teſtimoniū eiuſdē quod vr̄ aduerſuz.

Hic ēt intelligēdū ē qō in eodez ait. ſ. in nr̄a ptāte eē vt vel inſeri bonitate dei vel excidi eius ſeueritate mereamur. Qz in ptāte nr̄a nō ē niſi quod nr̄am ſegtur volūtatē. Que cū p̄parat̄ a dño: facile fit opus pietatis ēt qō ipole z difficile fuit. In expōne quoq; quarūdā ꝓpoſitionū epiſtole ad romanos: q̄dā aug. interſerit: que videntur huic doctrie gratie aduerſari: ait. n. Quod credim⁹ noſtrū ē: qō āt bonuz opamur illius ē q̄ credēt ib⁹ dat ſpm̄ ſcm̄. Et paulopoſt. Nr̄m ē credere z velle: illius aūt dare credentibus z volentibus facultatē bene opandi ſpm̄ ſcm̄. Que q̄liter intelligi debeant aug. in libro retractationū aperit dicēs. Deꝝ ē quidē a deo eē qō operamur bonū: ſed eadem regula vtriuſq; ē:

ꝛ volēdi.ſ.ꝛ faciendi: ꝛ vtrunqꝫ ipſius eſt: qꝛ ipſe ꝓparat voluntatē: vtrunqꝫ noſtrū: quia non fit niſi volētibus nobis. Illa itaqꝫ ꝓfecto non diſſem: ſi non ſcirē ēt ipſam fidē iter ſpiritus ſancti munera reperiri. Illud ēt diligenter ē inſpiciendū qō aug. in libro ſniaꝫ ꝓſperi ait. ſ. qꝫ poſſe hēre fidē ſicut poſſe hēre charitatē nā eſt bonum. hēre aūt fidē ſicut hre charitatem gratia ē fideliū: quod non ita dictum eſt tanqꝫ ex lib. ar. valeat haberi fides vl charitas ꝫ qꝛ aptitudiné nālem hz mens hōis ad credēdum vl diligēdum: que dei gratia ꝓueūta credit ꝛ diligit: quod ſine gratia non valet.

¶ Teſtimonio Hieronymi aſtruit qđ tenēdū ſit de gratia ꝛ libero ar. vbi triplex hereſis iudicatur. ſ. Jouiniani: manichei: Pellagij.

THō ḡ de gratia ꝛ lib. ar. indubitanter tenemus quod Hiero. in explanatione fidei catholice ad Damaſum papā Jouiniani ꝛ manichei ac pellagij errores collidens docet. Liberꝫ inquit ſic confitemur arbi. vt dicamus nos ſemp indigere dei auxilio. Et tam illos errare q cū manicheo dicunt hoiem pctm̄ vitare non poſſe: qꝫ illos q cū Jouiniano aſſerūt hoiem non poſſe peccaꝛ. Uterqꝫ tollit arbitriū libtatē. Nos ꝙo dicim⁹ hoiez ſp ꝛ ñ peccare ꝛ peccare poſſe: vt ſemp nos liberi confiteamur eē arbitrū: hec ē fides quam in catholica eccleſia didicimus: ꝛ quaꝫ ſemper tenuimus.

¶ Diuiſio textus.

POſtqꝫ determinauit de gra ſz veritatē. Dic excludit quoſdā errores circa gra. Et diuiditur in ptes duas. In ꝑma excludit errorez. Pellagy qui gratie derogabat: In ſcōa excludit errorē Jouiniani ꝛ maichei qui negabāt lib. arbi. ibi. (Id ḡ de gra ꝛ li. ar. ꝛc.) Prima diuidit in duas. In ꝑma narrat pōnes pellagy. In ſcōa inducit rōnes ipſius ibi. (Quidā vero dicūt hoiem ſine gra ꝛc.) Ponit ḡ q̄tuor pōnes. quaꝫ ꝑma ē q ſine gra pōt hō pfecte legē dei ipleꝛe ex ſolo li. ar. q̄uis gratia ad hoc detur: vt facili⁹ homo impleat: ad qō ēt nos de⁹ iuuat inſtruēdo per ſuā legem. Scōa poſitio ꝟnis ex ꝑma eſt q nō oportebat ozare neqꝫ ꝓ fidelibus neqꝫ ꝓ infidelibus: cum ex ſeipſis homines bene vel male opari habeāt. Et hoc ibi. (Deſtruū tur ꝛ oſoes ꝛc.) Tertia eſt quia dicūt q homo ex ꝑpriis actib⁹ gram dei mereꝛ. ibi. (Hram dei qua liberamur ab impietate ꝛc.) Quarta ē: qꝛ hoiem ſine peccato originali naſci dicūt: ꝛ hoc ibi. (Parulos ēt ſine vllo ꝛc.) (Quid ꝙo dicūt ꝛc.) Dic ponit cōfirmatio ꝓdcāꝫ poſitionū. Et diuiditur i ptes ſex ſm ſex auctates Aug. q inducunt ex quibus errorꝫ Pellagy confirmari videtur. Secūda incipit. ibi. (Aliter etiā innitebatur ꝛc.) Tertia ibi. (Alibi ēt Auguſtinus dicit ꝛc.) (Quarta ibi. (Sic etiam intelligē dum ꝛc.) Quinta ibi. (In expoſitione quoq ꝛc.) Sexta ibi. (Illud etiam diligenter ꝛc.) ¶ Qō I.

HIc quinqꝫ querūtur. Primo vtrum ſine gratia hō aliq̄ bonū facere poſſit. Scōo vtꝫ ſine gra poſſit homo vitare peccatū. Tertio vtꝫ homo ſine gratia poſſit mādatū legis iplere. Quarto vtꝫ ſine gra ſaltē gratis data poſſit ſe hō ad gram ꝓpare. Quinto vtꝫ ſine gra poſſit homo ſciam veritatis habere.

¶ Utꝫ hō poſſit face re aliquod bonū ſine gra. I.

ABſ primum ſic ꝓceditur. vī q hō ſine gra nullū bonū facer poſſit: qꝛ ſic Jo. 15. oī a xpo. Diſcipliſ. Sine me nihil poteſtis facere: ſed de⁹ nō habitat in nobis niſi per gram. ḡ vī q ſine gra homo nihil boni facere poſſit. ¶ P. cogitatio boni ꝓcedit operationem eiuſdē: ſed vt dicitur ſcōe Lor. 3°. Non ſumus ſufficientes aliquid cogitare a nobis quaſi ex nobis. ergo vī q multo minus ſine gra bonū opari poſſim⁹. ¶ P. ſicut dicit Aug. ad Bonifaciū papā. Non pōt homo aliq̄ bonum velle niſi iuuetur a deo qui malū velle nō poteſt: ſz adiutorium ei⁹ q malū velle nō pōt. ſ. dei ē gratia ipſius. ergo homo ſine gra bonū velle nec facere pōt. ¶ P. nō pōt hō cē iuſtus ꝛ bonus ſine gra: ſed in hoc q aliquis bona ꝛ iuſta opatur juſticia ꝛ bonitas hominis attēditur. ḡ homo ſine gratia non pōt aliquod bonū facere. ¶ P. nihil pōt in effectum qui ē vltra ſuā perfectionez: ſed boni actus excedūt bonitatē nālium potētiaꝝ: qꝛ computant inter magna bona: cū pōe inter media bona ꝓuēt. ergo hō p pōs nāles ſine additione gratie nō pōt in bonā opeSed cōtra nulli fit admonitio vl ꝓcepratoez. tum de eo qō facere nō pōt; ſed quotidie hoies admonētur vt bona faciāt. ergo bona facere ē in eoꝫ ptāte: ēt ſine gra. ¶ P. ſm Da. Nulla res deſtituit ꝓpa opatiōe: ſz bona opatio hois eſt que ē ꝓpa eius .i. ſm r ōnem ordinatā: ſicut ꝛ malum hōis ē ꝓtra rōnem eē. vt Diony. 4. ca. de diui. no. dicit. ergo homo p ſe ſine gra adiuncta pōt in bonā opatiōem.

Reſpondeo dicēdo: q cū virtus eēntiā ꝓſeq̄t: oſ q ſm diuerſitatē nāꝫ ſit diuerſa facultas ad operandum: qō quidā nō attēdētes pari modo opatiōem li. ar. ꝛ rex naturaliū determinauerunt credētes q ſicut lapis de neceſſitate ſuā opationē hz vt eat ō ozſum niſi aliqd impediat; ita ēt homo neceſſario operationes ſuas exerceat ſm ꝙruētiam alicui⁹ nature in ipo exiſtētis: ꝛ qꝛ in hoie conſideraī duplex nā. vna. ſ. intellectualis: ex qua ineſt homini inclinatio ad appetendum per ſe deſiderabilia ꝛ honeſta: ꝛ altera ſenſibilis ſm quā ꝑpus ē ad appetēdū ꝛ ad concupiſcēdum ea que ſunt delectabilia ſm ſenſum: iō ad hec duo reſpiciētes heretici cōtrarias hereſes ex eadē radice prodeuntes ꝓfecerunt: q̄rum quidā. ſ. Jouiniani attēdētes ad intellectualē nām hoiem de neceſſitate bene opari ꝛ nunqꝫ poſſe peccare aſſerebant. Alij vero. ſ. Manichei reſpiciētes ad naturā ſenſibilē: quā ſm ſe malā eē dicebant; ꝛ a malo deo originē habuiſſe dixerunt: q homo de neceſſitate peccat: nec bonū facere pōt. In hoc penitus li. ar. vtriqꝫ deſtruētes: non enī eēt homo li. ar. niſi ad euz determinatio ſui opis ptineret: vt ex ꝓpzio iudicio eligeret hoc aut illud: vt ſupra dcm̄ ē. Et ideo aly naturā li. ar. ſaluare volētes i aliū errorē plapſi ſunt. ſ. pellagiani facultatē li. ar. ampliantes. Diçunt enī q quia li. ar. de ſe non ē terminatū ad aliquod opus; ſed ex ipo pendet determinatio cuiuſcunqꝫ operis. ideo homo per li. ar. in quodlibet bonum op⁹ pōt ſine aliqua gratia ſuperaddita: ēt in opus meritoziuz: nō attēdētes q opus meritoziū nō determinet gen⁹ act⁹: ſz efficaciā. Hſia. n. actuū diſtīguī ſz diuerſitatē oboꝫ: ꝛ qꝛ lib. ar. ad nullū oīm determinatū ē: iō in quodlibet genus act⁹ ex ſe pōt: vt. vz. facere fortia ꝛ iuſta: ꝛ hō. Sed actus meritozi⁹ hz efficaciā exceditē naturalē vtutem: inq̄tū eſt efficax ad illud ꝑmiū ꝙſequēdū: qō facultatez nāe excedit: ꝛ iō q op⁹ fit meritoziū nō pōt lib. arb. ex ſe ipſo niſi ſubleueī per habitum: qui ēt nāe facultatē excedat: q gra dr̄. Et iō ſm fidē catholicā in medio ꝛtrariarū bereſum intēdēdū ē. vt. ſ. dicam⁹ boiez per li. ar. ꝛ bona ꝛ mala facere poſſe: nō tm̄ in actū meritoziū exire ſine hitu gre: ſicut ēt nō pōt hō ſine hitu virtutis acq̄ſite talē actū facere qualē facit virtuoſus ad modū agendi: ſz poſſit talē facere: q̄tum ad gen⁹ operis: vt ly per ſe non excludit dinā cālitatē ſm q ipſe deus in oīb⁹ opatur: vt vniuerſalis cā boni: vt dr̄ Eſa. 26. Oīa opera nra opat⁹ es in nob oñe. Sed excludit hitum aliquem creatum naturalib⁹

Ad ꝑmū (ſuperadditum. ḡ dōm: q ſicut ſupra dixit magr. Hſa duplr dr̄. Uno mō donū gratuitū. alio mō ipſe de⁹ gratis dans. Dona aūt gratuita ꝓprie dicūt que nālibus ſuperaddita ſunt: ſine q̄bus bonis hō multa bona facere pōt: q̄uis non meritozia: nihil tm̄ boni pōt facere ſine gra dei ſm q intelligitur gra ipſe deus gratis dans: eo q ipſe eſt ꝑncipiū oīs boni: nō tm̄ in hoib⁹: ſed ēt in alys creaturis: ꝛ ſic intelligendū ē qō dr̄. Sine me nihil poteſtis facere. Et ſic ēt pōt intelligi qđ Apls dicit: q non ſum⁹ ſufficientes cogitare ꝛc. Uel intelligēdū ē de cogitatione illozum q̄ ad fidē ptinēt: qui capacitatē nālis rōnis excedūt: ꝛ ad hoc hō ſufficiēs nō ē ſine gra fidei. Unde ꝑz reſponſio ad ſcōm. ¶ Ad tertiū dōm: q de⁹ nō tm̄ iuuat nos ad bene agēdū per hitum gre: ſz ēt interi⁹ opando i ipſa volūtate: ſicut in qualibet re opaī: ēt exterius occaſiones ꝛ auxilia ꝓbēdo ad bñ agēdū: ꝛ ſine his oībus nullus bñ facere pōt. opz eni q ſicut motus diffoꝛmes regulantur a motu vniforꝛmi: ita volūtates nre. q̄ in bonū ꝛ malū flecti pōt: dirigentur ab illa volūtate: que nō niſi recta eē pōt. Uel dicē dū: q intelligit de bono meritozio. ¶ Ad q̄rtuz dōm: q aliquis pōt dici iuſtus duplr. vel iuſticia ciuili vl iuſticia ifuſa. Juſticia aūt ciuili pōt aliqs iuſtus effici ſine aliq̄ gra nālibus ſupaddita: nō aūt iuſticia ifuſa neutra tamē iuſticia ꝙſiſtit in hoc qō ē iuſta opari: nō. n. gcūqꝫ iuſta opaī iuſt⁹ ē ſz g h̄ opaī ſic iuſt⁹: vt i. z. ethi. dr̄. Uñ ñ ſeq̄t: q ſi ēt iuſticia ciuilis ſine gra bñ ñ poſſet: q hō per lib. ar. nō poſſet iuſta operari. ¶ Ad q̄ntuz dicēdū: q bonū op⁹ duplr. vel op⁹ qō ē a virtute ꝓcedēs ea informatū: ꝛ hoc op⁹ bonū nālē ꝑfectiōem rōnis excedit: ſiue ſit virt⁹ acq̄ſita ſiue infuſa: vñ talis act⁹ nō eligitur a pō niſi ſit p habitū virtutis perfcā: ē aūt aliud bonū opus: ēt virtutē antecedēs: qō virtutē acq̄ſitā cāt: ꝛ ad infuſaz diſponit: vt ꝑz in eo q iuſta opatur: nō ſicut iuſt⁹: qꝛ indelectabiliꝛ: ꝛ talis opatio nālē ꝑfectiōez rōnis nō excedit: qꝛ tota rectitudo b⁹opis eſt ſm regulā rōnis in qua ſūt ꝓncipia iuris: q̄bus op⁹ bonū regulaī: niſi forte ſm q quelibet operatio excedit pōm ſicut complementum eius.

¶ Utꝫ hō ſine gra poſſit vitare pctm̄. II.

BSecundum ſic ꝓceditur. vī q homo ſine gra nō poſſit pctm̄ vitare. Primo per hoc qō ſupra magiſter dixit: q hō añ repatiōem gre p li. ar. nō pōt nō peccare ēt mortaliꝛ: ḡ ſine gra hō vitare nō pōt pctm̄. ¶ P. p pctm̄ in aliquo libertas ar. imutata ē: ſz hō in ꝓzio ſtatu h̄ būit q bonū facere poterat: ſed nō meritoziū: in ſtatu nāliū ergo ſaltē in hoc p pctm̄ ēt imutatū ē li. ar. q hō vitare pctm̄ nō poſſit. ¶ P. aug. dic in libro ō vꝫ relig. q natura ſupba neceſſe hz aly inuidere: eadē aūt rōne g ē in vno pctō neceſſe hz in aliud peccatū cadere: ſz quātū ad preſentē ſtatū quilibet hō vel ē in pctō vl in ſtatu gre. ḡ vī q ſi nō ē in gra q pctm̄ vitare nō poſſit. ¶ P. hīs pedē claudum nō pōt ambulare niſi claudicādo: ſz pctm̄ ē ſicut quedā curuitas volūtatis. ergo hō i ſtatu pcti exiſtēs nō pōt non peccare. ¶ P. moꝛs ex pctō ꝙſecuta ē. vt Ro. 5°. dr̄. ḡ vbi ē neceſſitas moꝛiēdi: ibi ē neceſſitas peccādi. ſz in ſtatu iſto ineſt nobis neceſſitas moꝛiēdi. ḡ ꝛ neceſſitas peccādi. ¶ P. quicūqꝫ tēptatiōi reſiſtit tentātem vincit: ſz vincēti ꝑmiū eternū ꝑmittitur. Apo. 2. ꝛ 3. Cum ergo ad ꝑmiū eternū nullus ſine gra venire poſſit: vī q nec ſine ea aliquis poſſit tentationi reſiſtere peccatū vitādo.

Sed contra Grego. dicit q debilis ē boſtis q nō pōt vincere niſi volētē: ſz qō ē per volūtatē nō ē p neceſſitatē. ḡ hō nō neceſſario a pctō ſuꝑatur: ſz illud vincere ꝑt. ¶ P. vbicūqꝫ ē neceſſitas agēdi ibi ē virt⁹ actiua determinata ad vnū: ſz hoc ē ꝛtra rōnem li. ar. ḡ hō in peccato exīs nō hz neceſſitatē peccādi: ſz pctm̄ vitare poteſt.

Reſpondeo dicēdo: q vt ſupra dcm̄ ē: quidā heretici poſuerūt in nobis nām quādā eē malā que hoiem neceſſario ad peccādum ꝑpellit. Dic āt error vt dcm̄ ē oīno li. ar. excludit ꝛ nām rōnis ꝛ volūtatis. vñ nec fidei nec ꝓbie conſonat. Aly vo nām lib. ar. ſeruare volētes: dicūt qđ q hō ſm nālē ſuā vtutem hoc modo ꝙdit⁹ ē: vt pctm̄ vitaī poſſit: ſed per pctm̄ vtus illa adeo imutata ē: vt hō i pctō exiſtēs vitare pctm̄ nō poſſit ſed in aliud pctm̄ ꝓcipitet nīſi p gram liberetur: ne autē oīo peccatū neceſſariū ponere videaī: dicūt q hō i pctō moꝛtali exiſtēs pōt quidē hoc vel illud peccatū vitare: nō tm̄ oīa: ſicut ēt de venialib⁹ dr̄. Dicūt ēt q pōt homo i pctō moꝛtali exīs ad tps ſtare ne in pctm̄ cadat: ſed non diu. Iſta aūt pō multiplr apparet falſa. Primo: qꝛ cū peccatū bōa nālia nō tollat: ſz diminuat: illud qō ad naturā pōe nālis ptinet: hō p pctm̄ amittere nō pōt: ꝛ ſi in illo infirmet. Cū igī libera electio vl fuga boni ſeu mali ad naturā li. ar. ptineat. nō ꝑt eē vt p pctm̄ ſubtrahaī hōi facultas fugiendi pctm̄: ſz ſolū q minuaī: ita. ſ. q illud peccatū qō hō añ vitare de facili poterat. poſtmodum difficulter vitet. Silr ēt qō inducūt de pctō veniali nō ē ſile: q eni nō poſſim⁹ oīa venialia pctā vitare: ſz ſingula: ꝑcipue pp ꝑmos mot⁹ dr̄: ad q̄s nō regriē deliberatio ꝙſēſus: ſz ſūt qdā ſibi mot⁹: vñ dū homo vni obſtare nitiē ex alia pte alius mot⁹ inſurgit: ſz peccatū moꝛtale ingrit cōſenſū determinatū. vñ ſi pōt vitare h ꝛ illud: pōt eadē rōne vitare oīa: nec itez pōt dici q ad tps vitet ꝛ nō diu: qꝛ lib. ar. reſiſtēs malo nō efficitur infirmus ad malū vitādū: ſed multo fortiꝛ. vñ multo magis poſtes pōt vitare peccatū q̄ añ. Et iō cū alys dicēdū eſt: q vitare pctm̄ intelligi ꝑt duplr. aut pctm̄ iā cōmiſſum: aut pctm̄ ꝓmittendū. Si intelligaī de pctō iā ꝙmiſſo: ſic hō in pctō moꝛtali exiſtens nō pōt peccatū vitare ſine gra: qꝛ nō pōt ſe a peccato ꝑterito abſoluere: ꝛ a reatu culpe: niſi per gram liberetur: ꝛ i hoc errabat Pellagi⁹ eſtimās hoiem ꝓpriis vtutib⁹ ſine gra poſſe ſe a peccatis ꝑteritis abſoluere: ſatisfaciēdo peccatum aūt ꝓmittēdū pōt hō vitare ēt ſine gra q̄tuncūqꝫ in pctō moꝛtali exiſtat. Si tm̄ gra intelligatur aliquis habitus infuſus: ꝛ nō ipſa dīna voluntas: per quā oīa bona cāntur: ꝛ mala repellūtur.

Ad ꝑmum ḡ dōm: q ſic videre dr̄ duplr. ſ. hre viſuz ꝛ vti viſu: ita ꝛ peccare: vnde cū dr̄ q hō nō pōt nō peccare a ñ repatiōez intelligit nō hre pctm̄: ſz nō ꝑt itelligi q nō poſſit nō vti pctō. ¶ Ad z^m dōm: q libertas arb. imutata ē p peccatū. ſed nō ablata. Qō aūt dr̄ vt lib. ar. oīno non poſſit quod ꝑpus poterat h ablatiōem facultatis deſignat: ꝛ non ſolū diminutionez:

sed hoc ad diminutionē ptinet: vt qō pri⁹ facile poterat: postmodū non sine difficultate ꝛ pugna possit ꝯtum ad vitationē mortaliū: sed venialia oia non pōt vitare pp rebellionem carnis ad spīm. ¶ Ad tertium dicēdū q vbuz Aug. nō est intelligēdū de necessitate absoluta: sed conditionata; que est necessitas finis: vir enī supbus si fini suo inherere vult: vt. s. propziam excellentiam querat: necesse habet vt inuideat excellentie aliozum; que ꝑpe excellentie derogat: sed qui semel p supbiam peccauit mortaliter: nō pp hoc necesse bz vt semp in actuz supbie exeat. pōt. n. de vno peccato in ☽rium peccatum transire vel in bonum ex genere: ꝛ ideo non est necessarium q ꝙ iudicat. ¶ Ad ꝯrtum dōm: q rō illa tz in illis que agūt ꝓpter necessitatem nature; in quibus de necessitate operatio segꝫ ſm exigentiam pfectionis ꝛ defectum opantis: non autē tz in voluntarys: quia homo habens virtutez potest nō vti vtute: sed in contrariū vsum exire: ꝛ sīl' hīs habituz vicioſum: potest non vti habitu illo. ¶ Ad quintum dōz q moz⁹ non respondet pro pena cuilibet pctō: sed peccato pme trāsgressionis: ex quo tota natura infecta ē. vnde sicut a necessitate moziēdi homo nō liberatur nisi p gratiam: ita ꝛ a necessitate subiacēdi illi pctō per originem a parentib⁹ in posteros transfuso: non tñ oz q homo necessario in peccatū mortale actuale labatur. ¶ Ad secūduz dōm: q aliud est resistere pctō: ꝛ aliud victoziam de peccato hre. Quicūq; enīz vitat peccatū peccato resistit: vñ hoc pōt fieri ēt sine gratia: nec opz q tūc homo resistendo pctō mereatur premiū eternum: sed ille ꝓprie vincit pctm; qui pōt pertingere ad hoc contra qō est pugna peccati: hoc āt non potest eē nisi in eo q op⁹ meritoriū opaī: vñ talis victoria vitā eternā meret: ꝛ sine gra non fit.

¶ Utz homo possit implere ꝓcepta dei sine gra. III.

A D tertium sic ꝓceditur. vr q hō sine gra dei ꝓcepta iplere non possit. Qui. n. mādata dei fuat vitā eternā meretur. vt dr Matth. 19. Hoc fac ꝛ vives. sz B nō ꝓt hō sine gra. g̃ nec mādata legis iplef. ¶ P. charitas ñ ꝓt sine gra hīi: sz dilectio charitat[ē i ꝓcepto. Matth. 22. g̃ ꝓcepta nō pñt sine gra ipleri. ¶ P. vt supra aug. pbauit: vtutes in nobis solus de⁹ opatur. sed actus vtutū sūt in ꝓcepto: g̃ ꝓcepta ex nobis ipsis iplere nō possum⁹. ¶ P. exꝑsse dr vr per illud Actuū. 15. Hoc ē on⁹ qō neq; nos neq; patres nr̄i. ꝛc. sed onus illud sunt ꝓcepta legis. g̃ ꝓcepta legis hō per se iplere nō pōt. ¶ P. null⁹ dānatur nisi p pctō omissionis vel transgressionis. sz nullus dānatur qui ꝓcepta legis iplet: si ergo homo pōt sine gra ꝓcepta legis implere: cum ēt possit sine gratia: vt dictum est: peccatum mortale vitare: vr q homo possit sine gra dānationē penit⁹ vitare: sz gcūq; non dānat ēi glia. g̃ hō sine gra poterit ad glām puēire: qō ē oino hereticum.

Sed contra Diero. dic. Qui deū dicit ꝓcipe ipos fibilia anathema sit: sed ipole est hōi illud qō iplere nō pōt. g̃ mādata dei hō per se iplere pōt. ¶ P. deus non ē magis crudelis q̃z homo: sz hōi imputatur i crudelitatē si obliget aliquē per ꝓceptuz ad id qō iplere non posset. g̃ hoc de deo nullo mō ē extimādum: et ita sine gratia homo per se legis ꝓcepta implere potest.

Respondeo dicēdo: q de ꝓceptis legis dupl'r cōtigit loqui: aut q̃tū ad id qō directe cadit in ꝓcepto: aut ꝯtum ad intentionem legislatozis. Directe aūt cadit in ꝓcepto actus virtutis ꝯtum ad substantiā opis: ꝛ nō ꝯtum ad modum agēdi: quē circa ipm virtus ponit. hoc enim directe alicui ꝓcipitur: qō statiz in ipso est: vt faciat illud: non aūt est in homine vt faciat actū vtutis. eo modo quo vtuosus facit primoꝯ virtutez

bēat vl' acquisitam vl' infusa m: sed intētio legislatozis ē: vt in scō etbi. dicitur. ciues facere bonos: ꝛ per assuetudines opez que ꝓcipiuntur id ducere ad vtutē: ꝛ huic consonat vbū apli pme Tym. i. Finis ꝓcepti charitas ē. ad hoc enim data sunt ꝓcepta legis: vt hoīes in dilectionē dei ꝛ ꝓximi instituātur: ē ergo intentio legislatozis non tātū vt hec opera fiant: sed vt ex charitate fiant. Dicenduz ē ergo q' ꝓcept ꝛ legis q̃tu m ad id quod directe sub ꝓcepto cadit: potest aliquid implere per lib. arb. sine gratia gratis data vel gratum faciente. si tñ gra accipiatur pro aliquo habitu infuso: sed q̃tū ad intētionem legislatozis sine gra ipleri nō pñt ꝛ: q2 dom ū charitatis nō inest nob ex nobis: sz a deo infusū: sz si gra pro diuina voluntate grat] in nobis oia bona causante accipiatur: tūc dicēdū q neutro mō homo sine gra ꝓcepta implere potest. ꝛ iō Pellagius errauit q simpl'r ipleri ꝓcepta legis posse sine gra

Ad primum ergo dōm: q ꝓcepta legis (posuit. non qualitercunq; obſuata in vitā eternā inducunt: sed solum ſm q opera que ꝓcipiūtur charitate informata sunt: ſm q cadunt sub intentiōe legislatozis: ꝛ hoc modo planum est q sine gratia ſuari nō pñt. ¶ Ad scām dōm: q sicut alia ꝛ vtutū actus dupliciter considerari possunt: vel scām q sunt a virtute: vl' ſm q antecedunt virtutem: ita ēt ē de charitate: pōt eni aliquis ēt charitate m nō habens diligere ꝓximum ꝛ deuz ēt super omnia: vt quidaz dicunt: ꝛ hoc diligere intelligitur actus charitatis sub ꝓcepto directe cadere: ꝛ nō solum ſm q a charitate procedit. ¶ Ad tertium dicendū: q actus virtutum non sūt in ꝓcepto ſm q a virtute ꝓcedunt: sed quātum ad substantiam operis vt dictum ē ſm q contingit aliquem facere iusta etiam si non faciat: vt iustus facit. ¶ Ad quartū dicēdū: q hoc dictum ē ꝓpter multitudinem ꝓceptozum veteris legis: ꝓcipue quantum ad cerimonialia: que nunquā multitudo populi obseruauerat: ꝛ non nisi cum magna difficultate obseruari poterāt. ¶ Ad 5m dōm: q hō ꝛ si nūq; trāsgrederet vl' omitteret: nihilomin⁹ tñ peccato originali subiect⁹ eēt: a q̃ ñ nisi p graz libari pt: ꝓ q̃ merito subiret dānationē: ꝛ ēt ad legitimam etatē deueniens in hoc ipso peccaret: q se ad gratiam non ꝓparet. vnde etiam pro tali negligentia puniret. Si aūt ꝓpararet se faciendo quod i se ē proculdubio gratiā consequeretur: per quam vitā eternam mereri posset.

¶ Utz hō possit se ꝓparare ad graz sine aliq̃ gra. IIII.

A D quartū sic ꝓceditur. vr q hō non possit se ꝓparare ad graz sine aliqua gra. Primo per id qō dicitur Diere. io. Non ē in hoīe via eius: nec viri ē vt dirigat gressus suos. sz nullus q̃ paratur ad gram: nisi gressus eius dirigantur: ꝛ viam salutis querat. ergo nō ē in ptāte hominis vt se ad gratiaz ꝓparet. ¶ Preterea. illud quod est in potestate hominis non est necessariuz. vt homo ab alio petat: sed q homo ꝓparetur ad gratiam petendum est a deo: vt patet in ꝑal. Deduc me domine. ꝛc. ergo preparatio ad gratiaz non est in potestate hominis. ¶ Preterea. illud quod visibiliter factum est in quibusdā: g gratiam consecuti sunt: probabile est etiam in alys saltem inuisibiliter fieri: cum eadem ratio sit de vno ꝛ de omnibus: sed quidam cum etiam gratie resisterent per speciale munus gratie ad gratiaz ꝓparati sūt: vt patet in conuersione Pauli. ergo etiaz aly sine gratia saltem gratis data ad gratiam ꝓparari non possunt.

¶ Preterea. Deb. io. Oportet accedētez ad deum credere quia est: sed fides nō potest haberi nisi per gratiā. dei enim donuz est. vt ad Ephe. ii. dicitur. ergo cuz nullus se

ad gratiam ꝓparet nisi accedendo ad deum. videtur q sine munere gratie homo se ad gratiaz ꝓparare nō possit. ¶ P. Augu. dicit. q timoꝛ seruilis inducit charitatez: sicut seta linuz: sed timoꝛ seruilis ē donuz. s. f. ergo per gratiā gratis datā hō ꝓparatur ad graz gratū faciētem.

Contra. Zacha. ꝓmo dicitur. Cōuertimini ad me et ego conuertar ad vos: sed cōuersio quā nobis indicit. nō videtur eē aliud q̃z ꝓparatio ad receptionē gratie. ergo hoc primo a nobis exigitur: vt ad gratiā ꝓparemur q̃z q deus ad nos gratiā infundēdo cōuertat. ¶ P. Ansel. dicit. q aliquis nō habeat gratiaz nō ē ex hoc q ds nō velit eam dare: sz quia hō nō vult accipere. ergo si homo vult accipere: deus eā dabit: sz illud quod i volūtate hois cōstitutū ē i potestate lib. ar. est. ergo i potestate libe. arb. ē vt hō ad gratiaz se ꝓparet.

Respondeo dicēd ē q gratia dupliciter potest accipi: vel quodcūq; excitatiuuz volūtatis exhibitum hoī ab ipsa diuina prouidētia: qua oibus rebus gratis impēdit ex sua bonitate ea que ipsis conueniūt: vel aliquod donuz habituale in aia receptum: quod gratis a deo cōfertur. Si ergo primo modo accipitur gratia: nulli dubiuz ē q hō sine gratia dei nō potest se ꝓparare ad habēduz gratiaz gratū faciētē. vt eniz i. 8. phys. ostenditur mutatio volūtatis effici nō pōt sine aliquo mouēte per modū excitatis. oē eniz motuz necesse ē ab alio moueri: nec differt quicquid sit illud quod huiusmōi variationis occasionē prebeat: quasi volūtatē excitādo: siue sit admonitio hois vel egritudo corporis: vel aliquid huiusmōi que oia cōstat diuine prouidētie subiecta eē: ꝛ i bonū electoruz ordinata. Unde quicquid illud fuerit qō hoīez excitauerit ad conuertēduz se: vt gratiaz gratuz faciētem accipiat gratia gratis data dici pōt: ꝛ sic sine gratia gratis data hō se ad gratiam nō ꝓparat: ꝛ etiaz si gratia gratis data dicatur ipse actus lib. arb. quē deus in nobis facit: quo ad gratiā gratuz faciētē ꝓparamur. Si autē accipitur gratia pro aliquo munere habituali aie ifuso: sic duplex ē opinio Quidaz eniz dicūt q nullus potest se ad gratiā gratū faciēte ꝓparare: nisi p aliqō lumē mēti ifusuz: qō est donum gratie gratis date. Istud autē nō videt cōueniēs: q2 ꝓparatio que ē ad gratiā nō est p actus q sint ipsi gratie equādi equalitate proportiōis: sicut merituz equatur premio: ꝛ ideo nō opz vt actus quibus homo se ad gratiā habēdā ꝓparat: sint naturaz būanam excedētes: sicut eniz natura būana se habet i potētia materiali ad gratiā: ita actus virtutū naturaliū se hīt vt dispositiōes materiales ad ipsaz. vnde nō exigit ad hoc vt hō ad graz se ꝓparet aliqō aliud lumē gratie precedēs. ¶ Et ꝓterea sz hoc eēt abire in infinitū: quia illud etiā lumē gratie gratis date nō dat alicui: nisi qui ad illud recipiēdū ꝓparauit al's oibus daretur: qō nō pōt intelligi nisi forte gratia grat] data dicatur naturale lumē rōnis: qō ptinet ad bona nālia ꝛ nō ad gratuita nisi large accepta. Si autē preparatiōe idiget talis gra gratis data: tūc redibit questio de ista ꝓparatiōe vtruz i eam possit homo ex se vel nō. ꝛ sic vel abiretur in infinitum: vel erit deuenire ad aliquā gratiam ad quā homo per se ꝓparare potest se: ꝛ nō est ratio efficax quare hoc magis i vna gra sit q̃z in alia. Et ideo alys consentiēdo dicimus q ad gram gratuz faciētē habendā ex solo libero arbi. se homo potest ꝓparare. faciēdo eniz quod in se est gratiā a deo consequitur: hoc autem solum in nobis ē quod in potestate lib. arbi. constitutum est.

Ad primum ergo dicēdū q directio gressus speꝯ cialis nō potest eē nisi a deo: sine cuius prouidētia nulluz bonum contingit: nec tamē oportet q hoc per aliquē hītum infusuz fiat si directio gressuū ad

ꝓparationē ad gras gratuz faciētez precedētez referaī.

¶ Ad scōz dicēduz q homo nō pōt se ad gratiaz ꝓparare nec aliqō bo nū facere sine dei auxilio: ꝛ iō rogādus est vt nos ad se conuertat ꝛ etiā alios: nec tamē oportet q illud auxiliuz semp sit per aliquē hītum infusuz: sed pōt eē p multa q̃ exterius sunt salutis occasio: ꝛ p ipsuz actuz interiorē quē deus in nobis causat. ¶ Ad tertiuz dicēdū: q claritas illa q̃ circūfulsit Paulum: fuit claritas corporalis q̃ fuit q̃dā occasio q̃ ipsuz induxit. vt se ad gras bīdaz ꝓpararet: deuciēdo ipuz ꝛ cōterēdo: ꝛ cum se ad gram preparauit gram cōsecutus ē: nō tamē oportet q anteq̃z gras gratum facientez acceperit sibi aliquod lumē gratie gratis date infusum fuerit. vnde non dicitur q intus in ipso fulserit claritas: sz q2 cum circūfulsit q̃si exterius: ita etiā alys qui ad deum cōuertuntur occasiōes salutis deus preparat. ¶ Ad q̃rtuz dicenduz q etiā ad fidē bīdā aliquis se ꝓparare pōt per id qō in nāli rōne est. vnde dicitur q si aliquis i barbaris natus natiōibus qō in se ē faciat: deus sibi reuelabit illud quod ē necessariū ad salutē: vel ispīrādo: vel doctoꝛē mittēdo. vñ nō opz q bitus fidei ꝓcedat ꝓparationē ad gram gratū faciente: sz sīl' hō se ꝓparare pōt ad fidē bīdā: ꝛ ad alias vtutes ꝛ gram bīdā. ¶ Ad quintū dicendū q quāuis ꝑ timoꝛē seruilē charitas iducatur: tamē nō est necessariū vt timor seruilis charitatē ꝓcedat. timoz. n. seruilis semp cū pctō mortali hētur. multi antez charitatē consecuti sunt: qui nunq̃ mortal'r peccauerunt. vnde obiectio nihil probat ad propositum.

¶ Utz hō possit scire aliqd vez sine gra. V.

A D quintum sic ꝓceditur. videtur q sine gra hō nihil verus scire possit. ꝓio q id qō dr pme Cor. iz. Nemo pōt dicere dns iesus nisi i spū sctō. vbi dic Ambro. q oē verū a quocūq; dicat a spū sctō ē: sz spūssanctus nō bitat i nobis nisi p gras. ergo nullū verū dici aut sciri sine gra pōt. ¶ P. reuelatio dina nō fit nisi p ifusionē alicui⁹ luminis gratis dati: sz Ro. primo dr q ds illis. s. pbis reuelauit ea q̃ ēt nāli rōe cognouerūt. ergo nulla cognitio veritatis pōt eē sine aliquo lumie gre ifuso ¶ P. facilioꝛ via ē cognoscēdi aliqd p doctrinā q̃z p inuētionē: sz sicut Aug. i lib. de magro dicit: nullus pōt dicere exterius nisi iterius ds doceat. vñ pz q p doctrinā cognitionē vitatis hō hre nō pōt nisi p gre auxiliuz iteri⁹ operātis. ergo multo minus p iuētionē: ꝛ ita nullo mō: q2 oē qō gs nouit discēs vl' inueniēs nouit. vt pbus dicit. ¶ P. sicut se hz lux corpalis ad visuz: ita se hz lux spūalis ad itellz: sz nihil pōt videri corpa l'r nisi p ifluxū lucis corpalis: ꝛ ꝓcipue maxie lucētis qō ē sol. ergo nihil pōt itelligi nisi p ifluxū lumis spūalis a deo: ꝛ hoc ē gra. ergo nullū verū sine gra sciri pōt. ¶ P. q̃cūq; sūt in gre aliquo reducūtur: sicut in cām: in vnū primū qō est maximū in gre illo: sed pmū in gre itellectiuoꝛ ē ipse ds. ergo est maxie itelligēs: ꝛ cā intelligēdi oib⁹ itelligētibus: sz nō causat aliqd i nobis nisi aliqd ifluendo. g̃ nō possumus aliqō verꝛ intelligere sine (infusione alicuius gratie.

Contra. Damas. dicit q nulla res destituit ꝓpria operatiōe: sz intelligere verꝛ est ꝓpria opatio itellectus. ergo sine oi gra supaddita veri cognitionem hre pōt. ¶ P. nō est impotentioꝛ itellectus i itelligēdo q̃z sensus i sentiendo: sz sensus sine gra pōt sentire sensibilia. ergo ꝛ itells sine gra potest intelligere intelligibilia.

Respondeo Dicendum q verozum quenam sūt nāli rōni ꝓportionata. quedaz nāles rōnem excedunt. Illa nālem rōnem excedunt q̃ non possūt ꝛcludi ex ꝓmis ꝓncipys ꝑ se notis. cū. n. ꝓpria ꝓncipia sint sicut instrumēta itellus agētis. vt cōmētatoꝛ dicit in

tertio de anima:oportet ea eē proportionata virtuti eius sicut organa corporalia sūt proportionata virtuti motiue vnde que ex primis principijs cōcludi nō possunt naturale lumen intellectus excedūt.huiusmōi autē sunt ea que fidei sūt ⁊ futura cōtingentia ⁊ huiusmodi.⁊ ideo horum verorum cognitio sine lumine gratie gratis date haberi non potest:sicut est lumen fidei:⁊ etiā prophetie ⁊ aliquid huiusmodi.Si autem loquamur de illis veris que naturali ratione proportionata sunt:sciendum est q̄ circa hoc est duplex opinio.Quidam enim dicunt.vt supra dictum est q̄ intellectus agens est vnus oium:intellectum agentē deuz esse dicētes:⁊ cum intellectus agēs se habeat:hoc modo ad intelligibilia:sicut luciduz ad visibilia:volūt q̄ sicut nō potest videri aliquid visibile nisi per emissionez radij corporalis:ita nō possit intelligi aliqō intelligibile sine noua emissiōe radij spiritualis:q̄ ē gratia gratis data. Sed hec positio ꝓueniēs nō est.vt supra dictum est.nō enim intellectus agēs est aliqua substāa separata:vl deus:vt quidā theologi dicūt:vel intellectiua vt plures philosophorum.vt supra dictum ē:ſz nālis virtus ipsius rōnalis aīe:nec tamen oporteret hac positiōe suppposita vt semp noua ifusio gratie fieret i cuiuslibet veri cognitiōe:eo q̄ ifusio ⁊ emanatio spūaliū donorū nō est successiua per modū motus:ſz ē fixa:⁊ pmanēs.vñ ſm vnā irradiationē spiritualez intellectus possibilis ad oia sibi proportionata cognoscenda pficeret.Alioꝝ vero opinio est q̄ intellectus agēs sit quedaz potētia aie rōnalis.⁊ hec sustinēdo nō pōt rōnabiliter poni q̄ oporteat ad cognitionez veri talis de quo loquimur aliquod aliud lumen superinfundi.Quia ad hoc verū intelligēdum sufficit recipiēs speciē intelligibilē:⁊ faciēs speciē esse intelligibilē in actu:⁊ vtrūq; ē per virtutē nālē ipsius aie rōnalis nisi forte dicat:q̄ intellectus agēs insufficiens ē ad ℔:⁊ ita nā būana alys iperfectioꝝ eēt que nō sibi sufficeret in naturalibus operatiōibus. Et ideo dicēdū ē q̄ hec vera sine oī lumine gratie supaddito p lumen nāle intellectus agentis cognosci possunt.

Ad primuz dicendū q̄ sicut deus operat in nā et ꝓtinet virtutē nālē:ita ēt opat i intellectu ⁊ continet virtutem intellectiuam.vnde sicuti nullum opus naturale est nisi i deo:sicut i continente nec ambulatio,nec aliquid huiusmōi:ita etiam nec cognitio veritatis est nisi i spū sancto qui i intellectu operat:⁊ ipuz cōseruat.

¶ Ad ⁊m dicēdū q̄ sicut ibidē i glo.exponitur:pro tāto dī eis deus reuelasse:quia nālem rōnem eis dedit:⁊ creaturas cōdidit i q̄b⁹ maiestas creatoris cognosci poterat:⁊ nō p aliqō lumē gratie nāli lumini superadditum. ¶ Ad tertiū dicēduz q̄ sicut dicit Aug.i pmo de doctrina xp̄iana:ille q̄ docet silis est ei qui monet digitū ad aliqd ostendēdum.vnde sicut hō pōt exterius mouere digitū vt aliquid ostēdat nō autē pōt ꝓferre virtutē visiuam per quā ille qui docet doctrinā visibilē aduertat:ita etiaz pōt hō exterius vba ꝓferre que sūt signa veritatis.nō tn veri intelligēdi vtutē pbere q̄ a solo deo ē.p tāto.ergo dī ipse solus deus docere:q̄ vim intelligēdi i nobis ꝓtinet ⁊ causat:nō ex hoc q̄ i q̄libet cognitiōe vitatis nouū lumē gr̄a superinfundat:q̄liter autē diuersimode deus angeli ⁊ hō docere dīr dictum ē supra.di.9. ¶ Ad q̄rtū dicendū:q̄ ipsum lumē intellectus agētis est quedam irradiatio prime lucis ſm q̄ Dio.4.cap'o de.di.no.dicit q̄ oēs bonitates i creaturis participate sūt quidam radij diuīe bonitatis.⁊ ideo nō oporteret q̄ huic irradiatiōi aliud lumē superaddatur i his que naturali ratiōi sūt subdita. ¶ Ad quintum dicendum q̄ ipse deus est causa cuiuslibet nostre cognitōis:nō tn oz q̄ ℔ fiat p influxū alicuius gr̄e:ſz p influxū nālis luminis:q̄ dē lumē ab ipso ē. ¶ Expositio textus.

Distin. XXIX.

Tsine hac credāt hoiem posse facere oia dei mandata rē.) Intelligebāt vt simplr impleri possint ſm q̄ sūt efficacia ad vitam eternaz promerēdaz.(Ad hoc tamē iuuāte nos per suaz legē rē.) Ex hoc patet q̄ Pelagius ponebat eoꝝ que in lege sunt aut que ad fidez pertinent cognitionē a nobis habere nō posse per naturalē virtutē ratōis:⁊ i hoc recte sentiebat.(Recte a mortalib⁹ vii ñ potest rē.) Ut itelligatur rectitudo que ē necessaria ad opus meritoriū:nec tamē sequit̄ si ℔ nō potest hō sine gratia q̄ nō possit cauere transgressionem futuram:sicut pelagius videbatur arguere ex vno aliud volens concludere.(Id enim ꝓtra manicheos dixit rē.) Uidetur q̄ hec responsio nihil valeat:quia dictuz Augu.⁊ si obuiet positioni istorum:nihilominus potest cōfirmare positionem quā pelagius astruere videbat̄.⁊ vñ q̄ obuiet p rōnē eādē Sed dicēdum q̄ nō sequitur:quia opinio manichei erat q̄ volūtas erat determinata ad vnū faciēdū:qō si cēt ab ea rō culpe ⁊ laudis ⁊ vitupery auferretur:sicut ab illis q̄ agunt per necessitatem nature: sed q̄ fides catholica ponit hoiem non posse se a peccato liberare:qō incurrit vel per actum proprium vel per originē viciatum: non est ex determinatione volūtatis ad vnum:ſz ex eius insufficiētia ad p se acquirēdū illud sine quo a peccato liberari nō potest:nec diuina mādata implere pfecte sine gratia.Unde si eodē modo auctoritas Aug.vtriq; obuiat.(In potestate quippe hominis rē.) Sciēdū q̄ imutatio volūtatis in melius dupl'r potest itelligi vel ſm bonitatē ciuilem:⁊ sic hō p potestatez naturalē quā a deo accepit:pōt voluntatē mutare i melius:sicut i pdicamētis dī prauus ad melioꝛes exercitatiōes deductus:⁊ doctrinas pficiet vt melioꝛ sit:vl ſm bonitatē gratuitā.vt.ſ.acgrat gr̄am quā prius nō habuit:⁊ ℔ nō potest ex potestate nāli: sed ex ptāte gr̄e p quā mereat gr̄e augmētum ⁊ ꝓsumationem.

¶ Utr̄ hō ante pctm̄ eguerit gr̄a operāte ⁊ cooperāte. ⁊ q̄ operāte ⁊ cooperante gr̄a eguerit: ſz operāte nō eguit secūdum omnem modum quo ipsa operatur. ¶ Distin. xxxix.

Post hec cōsiderandū ē: vtr̄ hō ante pctm̄ eguerit gr̄a operāte ⁊ cooperāte. Ad qō breuiter dicim⁹: q̄ nō cooperāte tm̄:ſz etiam operāte gr̄a indigebat:nō quidē ex oēz operandi modū operātis gr̄e. Operat.n.liberādo ⁊ ꝓparando volūtatez hois ad bonū. Egebat itaq; hō ea:nō vt liberaret volūtatē suā q̄ peccati serua nō fuerat:ſz vt ꝓpararet ad volēdū efficaciter bonū qō p se nō poterat:non.n.poterat bonū mereri sine gr̄a. vt Aug.in ench.euidenter tradit. Illā ingt imortalitatē in q̄ poterat nō mori nā būana pdidit p li.ar.Hāc vero in q̄ nō poterit mori acceptura ē p gr̄az: quā fuerat si ñ peccassz acceptura p meritū q̄uis sine gr̄a. nec tūc vlluz meritū eē potuisset:qz ⁊ si peccatuz in solo erat arbitrio cōstitutū:ñ tn iusticie babēde vel retinende sufficiebat lib.arbi.nisi diuinum prebereturadiutoriū. Ecce his verbis satis ondit̄ q̄ ante peccatum homo indigebat gratia operāte ⁊ cooperāte. Nō.n.bēbat quo pedem

mouere posset sine gratie operātis ⁊ cooperātis auxilio.habuit tn quo poterat stare.

¶ Qz homo ante lapsum virtutes habuerit.

Quereꝛca q̄ri solet vtr̄ hō añ lapsū virtutē hūerit. Quibusdā vr̄ q̄ nō hūit: id ita pbare conātib⁹. Justitia iquisit nō būit:qz pceptū dei ꝓpfit.nec pdētia:qz sibi ñ puidit.neq; tpantia:qz aliena appetit.nec fortitudinē:qz praue suggestiōi cessit Quib⁹ ñdētes dicim⁹ eū qdē nō tūc hūisse has virtutes q̄ peccauit:ſz añ: ⁊ tūc amisisse. Qz mltis testimōijs sc̄ōz ꝓbat̄.ait.n. Augu.i q̄dā homelia. Adā pdita charitate mal⁹ iuēt⁹ē. Itē Princeps viciorū dū vicit Adā ō limo terre ad imaginē ōi fcm̄:pudicicia armatū:tpantia ꝓpositū:charitate splēdiduz:prios pentes ill' donis ac tāris bōis expoliauit pariterq; pemit. Be hō eodē. Amb.ad sabinū ait. Q̄ñ Adā sol⁹ erat ñ ē puaricat⁹:qz ei⁹ mēs deo adherebat. Sup psalmū quoq; dic̄ q̄ hō añ pctm̄ brissim⁹:aurā carpebat etheream.ſz qūo fine xrute brissim⁹ erat: Aug.quoq; sup Genesz dic̄. Adam añ pctm̄ spūali mente pditū fuisse. Nō est ergo dubitandū hoiez ante pctm̄ virtutibus fulsisse: sed illis per peccatum spoliatum fuisse.

¶ De electione hominis de paradiso.

In illo⁹ quoq; pcti pena electus ē de paradiso i istū miseriaꝝ locū:sic i genesi legit̄. Nūc g̃ ne forte mittat manū suam: ⁊ sumat ō ligno vite: ⁊ comedat ⁊ viuat in eternū:e misit eū de⁹ de paradiso voluptatis.His verbis insinuari vr̄ q̄ nunq; moreretur si postea de illo sumpsisset ligno.

¶ Qūo intelligenduz sit illud ne sumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ vinat i eternū.

Sed qz p pctm̄ iā mortuū corp⁹ hēbat illa xba ex tali itell'u accipi pñt. Deus mō irati loquēs ō hoie supbo ait. Uidete ne forte mittat ma.su. ⁊ c̄.i.cauete vos ãgeli ne comedat ō ligno vite quo idign⁹ē. De quo si pstitisz cōcederet ⁊ viueret i eternū. Sz mō pp iobediētiā idign⁹ē comedet̄. Et sic̄ xbo dixit ita ope exhibuit. Emisit.n.eū ds ō padiso voluptatis i locū sibi ꝓgruū:sic̄ plerūq; mal⁹ cū inter bonos viuere ceperit:si in melius mutari noluerit: de bonoꝝ cōgregatione pellitur pōdere prauc consuetudinis pressus.

¶ De flāmeo gladio añ paradisum posito.

Nec xo possz ad illud accedere collocanit ds añ paradisuz Cherubin: ⁊ flāmeū gladiū atq; xpatilē ad custodiēdā viā ligni vite.qō inꝑta lr̄am pōt ℔ mō accipi. Qz p ministeriū āgeloꝝ ignea custodia illi ꝓstituta fuit. Hoc.n.p celestes prātes in paradiso visibili factū cē credēdū ē: vt p angelicū misteriū ibi eēt q̄dā ignea custodia:ñ tn frustra:ſz qz aliqd signāt de paradiso spūali. Cherubi.n.interꝑtat plenitudo scie.h ē charitas: qz plenitudo legis ē dilectio. Gladi⁹ āt flāme⁹ pene tpales sūt q̄ xpatiles sūt.qñ tpa volubilia sē Illa g̃ ad custodiā ligni vite.ió posita sūt añ paradisū:qz ad vitā nō redit̄ nisi p Cherubi.ſ.plenitudinē scie,i.charitatē: ⁊ p gladiū versatilē.i. tolerantiā passionum temporaliū.

¶ An hō ante pctm̄ comederit de ligno vite.

Potest āt q̄ri vtr̄ de lignovite añ pctm̄ comederit hō. De hoc aug.i li. ō bap. puu loꝝ sic ait. Recte pfecto itelligūt̄ primi hoies añ malignā dyaboli psuasionē abstinuisse a cibo vetito:atq; vñ fuisse cōcessis.His xbis oñdit̄ q̄ de ligno vite añ pctm̄ sumpserint:qbus pceptū erat vt de oi ligno paradisi comederēt: nisi ō ligno scie boni ⁊ mali.

¶ Quare non sunt facti immortales si comederint de ligno vite.

Quare g̃ ꝓpetua soliditate ⁊ btā imortalitate vestiti ñ sūt: vt nulla ifirmitate vl' etate i ōteri⁹ mutarēt̄. Hāc.n. xtutē nāl'r illud lignū hūisse dī. Sz forte ñ ℔ cōferebat:nisi sepe de illo sumeret̄. Potuit g̃ fieri vt ō illo sumeret semel ⁊ ñ sepi⁹:q̄ p aliqz morā i paradiso fuisse intelligit̄:cū scriptura dicat cū ibi sopoꝛatū fuisse quādo costa de latere eius assumpta ē: ⁊ inde formata mulier. ⁊ alia ante eū ducta:qbus nomina imposuit.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit de gr̄a absolute. Nic determinat de ea p ꝓparatiōez ad statū ꝑmi hois i ꝑmo statu. Et diuidi tur i partes duas. In ꝑma iquirit an hō i ꝑmo statu gr̄am habuerit. Scōo determinat quā penā p peccato icurrerit.ibi.(In illi⁹ quoq; pcti pena rē.) ¶ Circa ꝑmū duo facit. Primo iquirit an hō i ꝑmo statu gr̄a eguerit. Scōo an vtutes gratuitas habuerit.ibi(Primū queri solet rē.)(In illi⁹ quoq; rē.) Dic determinat penā quā hō incurrit p petō quo gr̄az ⁊ virtutē amisit.Et diuidit in duo. Primo determinat penā.Scōo oñdit veritatē cuiusdā qōnis ex pdictis occasionate.ibi. (Pōt ēt q̄ri rē.) ¶ Circa primū duo facit. Primo oñdit q̄ Adā p petō ⁊ locū delitiarū ⁊ cibū saluberrimū amisit.Scōo quo ipeditus ē ab ei⁹ recuperatione.ibi. (Ne vo posset ad illud accedere rē.) ¶ Circa ꝑmū duo facit. Primo oñdit penā ex vbis scripture.Scōo mouet q̄sdaz dubitatiōes ex vbis illis: quā primo mouet.ibi.(Dis vbis insinuare rē.) Scōo soluit.ibi.(Sz qz p pctm̄ rē.)(Pōt aūt q̄ri rē.) Dic mouet quādā dubitationē ex pdictis occasionataz.ſ.an hō añ pctm̄ de ligno vite comederit.Et primo determinat q̄ sic.Secūdo mouet iterum dubitationē cōtra hec oꝛtam ⁊ determinat eā ibi.(Quare ergo perpetua soliditate rē.)

¶Questio. I.

Hic .v. quǽruntur. Prio an bō in statu inocentie gr̃a idiguerit. Secūdo an gratiā habuit. Tertio si habuit vtrū gratia hūani gn̄is si inocētia pstitisset fuisset maior q̄ modo sit. Quarto vtrūz actus hūani fuissent efficaciores ad merendū. Quinto de pena que in l̃a ponit boiem propria transgressione consecuta.

¶Utr̄ nā i statu inocētie eguerit gr̃a. I.

Ad primuz sic pcedit. videtur q̄ bō i statu inocentie gratia nō egnerit. Ad hoc.n. gr̃a dat hoibus vt deo sint accepti: sz cum hūana nā integra erat sine aliq̄ corruptiōe pcti bō ex bonitate nāli deo acceptus erat. oē.n. bonū et pcipue malo ipmixtū deo acceptū ē. ḡ gr̃a supaddita n̄ idigebat. ¶P. gr̃a diuidit i operārē: et cooperātē: sz nō idigebat i statu illo gr̃a operāte: q; ipi⁹ n̄ erat: cū tn̄ effect⁹ gr̃e operāti sit ō ipio facere piū: nec iterū cooperāte: q; nulla difficultate ad bonū agēdū patiebat: gr̃a vo cooperās ad hoc dat: vt bō bonū facile facere possit. ergo nulla gr̃a indigebat. ¶P. vt dicit deutro. 32. dei pfecta sūt opera. nō aūt eēt i dīnis opibus pfectio: si aliqs gradus nobilitatis polis eēt i creaturis q̄ ⁊stitut⁹a deo nō eēt. ergo oīs gradus bonitatis polis i creaturis i rez nā ⁊uenit: sz poterat ōs talē nāz ꝺdere q̄ p ꝑpria nālia vitam eternā mereret: alias nō eēt oipotēs: cū igit̄ nl̄a alia creatura b̄ magis b̄e videat q̄ bō vel āgelus. vī q̄ b̄ eis ꝺueniat: et ita si nā hūana pura eēt: sic i ꝑmo statu erat bō: gr̃a nō idigeret ad vitā eternā ꝓmerēdā. ¶P. pena nūquā p cedit culpā: cū sit effectus eius: sz carētia visiōis dīne ē pena originalis culpe. ergo si i nā hūana nō fuisset culpa nec ēt ibi fuisz carētia dīne visiōis: sz poterat bō i statu inocētie oī culpa carere absq; gr̃a. ergo et gr̃a nō indigebat ad b̄ vt ad dei visionē pueniret. ¶P. ad b̄ gr̃a dat boi vt p̄eā deo ꝺfiguret et assimilet: sz ex ꝺditiōe nāe sue bō ad imaginē et sīlitudinē dei factus est. ergo si natura in eo integra maneret alia gratia nō indigeret.

Contra. Ro. 6. dr̄. Hr̃a āt dei vita eterna: sz necesse erat homini vt ad vitam eternā pueniret. ergo idigebat gr̃a p quā ad eā pueniē. ¶P. pctm̄ nāz humanā nō mutauit: sz eadē manet aī et post: sz meritū vite eterne excedit virtutem nature post peccatum. ergo etiā excedebat vires eius ante peccatum. ergo indigebat gratia per quā vitam eternam mereretur.

Respōdeo dōz q̄ duplex ē necessitas. Una absoluta q̄ ē ex prioribus causis vt ex mālī et formali: ex gb⁹ ꝓponūtur res: vt q̄ oē ꝓposituz ex ℞ys necesse ē corrūpi et hȝ. Alia vo ē ꝺditionata ex suppositiōe finis: vt si serra ꝺbeat facere serre opus. s. sectionē: necesse ē eā dētes ferreos hr̃e. Nec āt necessitas ē duplex: q̄dā. s. sine q̄ nō pōt hr̄i finis itentus: sicut sine cibo nō pōt hr̄i cōseruatio vite: q̄dā vo sine q̄ nō pōt aliqs ad finez de facili ptingere: sicut dr̄ equus necessarius boi ad pagēdū iter: et nomē vtilitatis cōe ē vtriq; modoꝝ necessitatis vltimo positoꝝ: sz nomē idigētie magis se bz ad ꝑmū modū eoꝝ. Illo.n. ꝓprie dicimur idigere: sine quo finē ꝺseq̄ nō possumus: ℞ b̄ dico q̄ bō aī pctm̄ gr̃a idigebat: q; sine gr̃a finē vite eterne nullo mō ꝺseq̄ potuisz: ad finē.n. nō pueniē nisi p opa ꝓportiōata fini. vita āt eterna ē finis oīno nāe humane facultatē excedēs. vñ ēt itell'z et cōsideriū supat prime Loz. Oculus nō vidit et auris nō audiuit 1ē. Ideo op̄z q̄ opera p q̄ ad vitam eternam ꝓuenitur vires nature humane excedāt. vnde in ea homo nō potest fine aliquo dono naturalibus addito: et ideo quātūcunq; natura humana sit integra: nihilominus homo gratia indiget ad vitam eternam consequendam.

Ad primum ergo dōz q̄ vnūqōq; bonū ōs accepta ℞ mēsurā sue bonitatis: sz illō simplr̄ a deo acceptari dr̄: cui ab ipso ꝓparat illa gl̄ia qua ipse gloriosus ē. s. visio eius p cēntiā. ¶Ad 2m dōm. q̄ bō añ pctm̄ et operāte gr̃a egebat: gr̃e.n. operāti aliqd p se cōuenit: et aliqd p accīs. p se.n. sibi ꝓuenit vt boiez iustū faciat: et deo gratū: sz hoc accidit sibi vt iustū ex iniusto faciat ex pte subiecti i quo i iustitia ⁊uenit. B̄ ēt p se est sibi ꝓueniēs vt ex nō iusto iustū faciat vl̄ ex nō grato gratū: sicut albedinis ē ex nō albo facere albū: sz B̄ albedini accidit vt ex nigro albū faciat. Silr̄ ēt gr̃e cooperātis nō ēt solā facultatē faciat i operādo. B̄.n. heresis pelagiana ponebat: sz vt efficaciā et virtutē quādā nouā opib⁹ boiuz ꝓbeat. s. meredi vitā eternā. ¶Ad 3m dōm. q̄ nō pōt esse aliq̄ creatura q̄ ex ꝑpriis nālib⁹ vitā eternaz pmereri possit: sicut nō pōt eē aliq̄ creatura q̄ nāe dīne eq̄tur: nec b̄ oi potētie dei ōrogat. Et b̄ pz ex his q̄ supra dicta sūt. ¶Ad 4m dōz. q̄ carētia dīne visiōis pōt itelligi duplr̄: vl̄ negatiue: et sic nō ē pena: sz ōfectus nāz creataz ꝓis: nulla.n. nā creata ex se sufficiēs ē ad dei visionē: et sic fuisz carētia dī uine visiōis i boie añ pctm̄ si gr̃am nō habuisset. Allio mō pōt sumi ꝑuatiue vt itelligat aliq̄ obnoxietas ad carēdū dei visiōe: et sic ē pena pcti et ꝑmo statu ñ fuisz. ¶Ad 5m dōz. q̄ sīlitudo dei q̄ ⁊uenit boi fm̄ sua nālia ē alia ab illa q̄ bō assimilat deo p gr̃az: nec ē icōueniēs vt bō i plurib⁹ deo assimilet: eo q̄ sc̄z quēlibet gradū bonitatis supaddituz noua sīlitudo i creaturis ad deū ꝺsurgit.

¶Utr̄ bō añ pctm̄ habuerit gr̃am. II.

Ad secūdum sic ꝓcedit. vī q̄ bō añ pctm̄ gr̃az nō habuerit. Quicūq; n. bz gr̃az pōt ꝑficere ad meritum vite eo q̄ p gr̃az meret ge augmētū gr̃e et ei⁹ ꝺsummatiōez: sz vt supra magr̄ dixit. 2. 4. di. Bō i ꝑ statu nō būit. vñ ad meritū vite ꝑficere possz. ergo gr̃az ñ būit. ¶P. maior ē ptās gr̃e q̄ nāe: sz quāto peccās ē maioris ptātis tāto graui⁹ē pctm̄ ei⁹. si g̃ bō a statu gr̃e cecidisz cū āgelus. añ lapsuz gr̃az nō būerit vt multi dīnt. vī q̄ pctm̄ boīs graui⁹ q̄ pctm̄ ōmōis fuisz: qō supra negatū ē. ¶P. gr̃a magis ⁊uenit cū gl̄ia q̄ cū nā: sz gr̃a tpe i boie gl̄iaz ꝑcedit. ergo multo fortiⁿ nā gr̃az et sic i ꝑ statu gr̃az nō būit.

¶P. gr̃a q̄tū i se ē boiez i deuz ꝓmouet. cū igit̄ i boie añ statū pcti nihil eēt trahēs ipm̄ iferius. vī q̄ si gr̃az būisset q̄ nū q̄ peccauisset: peccauit aūt. igitur gratiā nō habuit.

¶Preterea. ea que bō per primuz peccatum amisit sibi restituta nō sunt: sicut impassibilitas et huiusmōi. si ergo gratiam in statu innocentie habuisset: eam per peccatum amissaz per penitētiaz nō recuperasset: hoc aūt falsuz est: quia sic totum humanū genus periret. ergo gratiā in primo statu non habuit.

Contra. Nullus spoliatur illis que nō habet: sed homo per peccatum fuit vulneratus in naturalibus et spoliatus gratuitis. vt dicitur in glo. Luce. 10. ergo gratiam habuit. ¶Preterea. charitas nunquā est informis. in littera autem ꝓbatur q̄ Adam in ꝑmo statu charitatē habuit. ergo et gr̃am sine qua nō ē charitas.

Respondeo dicēdum q̄ circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt q̄ homo in primo statu gratiaz nō habuit: nec virtutes gratuitas. oēs aūt auctoritates sc̄ōrum: quas magister i littera inducit ad probādum boī virtutes ifuisse: exponūt de virtutibus naturalibus: que in ipso ꝓpter integritatem humane nature excellētissime erāt. Sed hoc nō videtur auctoritatibus cōuenire: i q̄bus ponit q̄ Adā charitatē būit q̄ sine gr̃a nō bētur: et plura alia dr̄ que nō nisi extorte ad

virtutes naturales referri possūt. Alij vero distinguūt statum innocentie i duos status: dicūt. n. q̄ bō in principio creatiōis sue sine gratia creatus ē in naturalibus tātum: postmodū vero ante peccatū gratiaz ꝺsecutus ē: et sc̄ōz hāc distinctionē varia dicta sanctoꝝ et doctoꝝ concordare nitūtur. Sed istud nō videtur cōuenire dictis sanctoruz et doctoꝝ qui de statu innocētie quasi de vno statu nō distincto loquuntur: et ideo hec positio non magne auctoritatis est. Ideo alij dicūt q̄ bō in principio creatiōis sue i gratia creatus est: et hec quidē positio satis cōgruere videtur opinioni Augu. qui ponit res simul tēpore ꝑfectas fuisse creatas in materia et forma. ꝓpria vero opinio magis congruere. videtur opinioni aliorum sanctoꝝ qui dicunt per successionē tēporis res creatas perfectas fuisse. Que tamē harum opinionū verior sit multū efficaci ratione probari nō pōt sicut nec aliquid eorum que ex voluntate dei sola dependent. hoc tamē probabilius ē vt cū homo creatus fuerit in naturalibus integris que ociosa esse nō poterāt: q̄ in primo instanti creatiōis ad deum ꝺuersus gratiaz cōsecutus fit: et ideo hanc opinionē sustinēdo dicēduz ē.

Ad primum dicēduz q̄ sicut fm̄ Aug. distinctio primoruz dicitur attenditur scōum ordinē nature: et nō sc̄ōz successionē tēporis: ita etiaz fz ordinē nature status i naturalibus puris ad statum eius in gratia cōparatur: et nō sc̄ōz ordinē tēporis: et sic intelligendū est q̄ bō in statu naturaliū itellectuz nō habuit. vnde ꝑficere posset: quia dū gratiaz bz nō bz hoc ex naturalibus: sed ex gratuitis. Uel dicēdū q̄ hoc itelligēduz est q̄ bō nō potuit ꝑficere p se etiā habita gratia vt beatitudinē ꝺsequeretur. et hoc supra. magister dixit. ꝑficere ad meritū vite. ¶Ad 2m dōm q̄ sc̄ōz tertiaz opinionē tā boies q̄ angeli i gratuitis creati sūt: et ideo contra eā nō ē huiusmodi obiectio: sed contra secundam quā sustinentes dicimus q̄ potētia naturalis: hoc modo se habet ad gratiam q̄ ipsa subministrat subaz actus. et gratia prebet efficaciā meredi in formādo actuz: et sicut maioris perfectiōis ē forma actus q̄ ipsa suba eius: ita ecōtrario maioz defectus ē deficere in ipsa suba actus q̄ deficere i forma ipsius: quāuis aūt ponatur bō gratiā habuisse: et in hoc angelo superioꝛ fuisse: tamē debilioꝛ fuit in potētia naturali: et ideo ō fectus potētie naturalis magis excusat peccatuz boīs q̄ ōfectus gratie peccatū āgeli. vñ simplr̄ pctm̄ boīs minus q̄ pctm̄ angeli inuenitur. ¶Ad tertiuz dicēduz q̄ p gratiā aliquis meretur gloriā: et ideo conueniēter gratia tēpore gloriā precedit: sz per naturā nō meret gr̃am. vnde nihil ꝑpedit vt simul cum nā gr̃a infundatur. ¶Ad quartū dicēduz q̄ in illis q̄ agunt p necessitatē nature: oz q̄ agēs de necessitate agat sc̄ōz exigētiā forme que i ipso ē: vt p calidū calefaciat. hoc autē in volūtarys nō tenet. vnde etiā si homo gr̃am habuerit: nihilominus potest i contrarium actuz trāsire. ¶Ad quintuz dicēduz q̄ actus personales nō attingūt nām: sed personā: et ideo adā per penitentiaz: quā de peccato egit: potuit recuperare illa bona: q̄ sibi ad actus personales data erāt: sicut gratiā et virtutes: nō aūt illa: q̄ toti nāe collata erāt: vt imortalitas corporis: et obediētia inferioꝛ virtū ad rationē et huiusmodi.

¶Utrum homo i statu primo habuisset tātum de gratia quātum habuit post peccatū. III.

Ad tertiū sic ꝓceditur. Uidetur q̄ in primo statu homo nō tātum de gratia habuisset quantum post peccatum. Ut enim philosophus dicit in. 10. ethicorum. Ridiculum est temperātiā et fortitudinem in dys ponere cuz in eis passiones inate et illate nō sint circa quas fortitudo et tēperantia mediū cōmunicāt: sz in primo statu adā huiusmodi passiōibus caruisset. ergo. et per cōsequēs bis virtutibus: q̄s tamē homo post peccatū habuit gratuitas: nō ergo tot gratias homo ante peccatum habuisset: sicut post habuit. ¶P. perseuerātia quedā virtus est quā multi post peccati statū habent: hec autē ade defuit vt eius casus ostēdit. nō igitur tot virtutes habuit quot boīes in peccato nati habēt: et sic idez qō prius. ¶P. plus indigēti deus plus tribuit: q; misericordia miseriā intuet. vt dicit Ber. sed bō plus indiget gratie auxilio post pctm̄ q̄ ante: cum magis in nālibus ifirmetur. ergo plus de gr̃a post peccatuz boī cōfertur q̄ ante contulisset. ¶P. deus cū sit sūme bonus. vt Augu. dicit: mala eē nō permitteret nisi esset adeo potēs. vt ex malis bonū eliceret: sz nō ostēderetur pfecte diuina bonitas: nisi bonuz qō ex malo ōus elicit excederet illud bonū qō per malū priuatur. ergo bonum: boīs qō ex peccato eius deus elicit: excedit illud bonū qō ante peccatū erat: et est postmodū per peccatuz priuatum: et sic maioꝛ est gr̃a post peccatū q̄ ante. ¶P. tota plenitudo gratie humani generis ex virtute incarnatiōis et passiōis xp̄i procedit. vñ dicit Jo. ꝑmo. De plenitudine eius oēs accepimus: sz si adā nō peccasset xp̄s nō fuisset i carnatus: vt quidā dicunt: vel saltez non fuisset passus. vt oēs dicūt. ergo nō tāta plenitudo gratie fuisset i humano genere ante peccatum: sicut post.

Contra Mat. 25. Dedit vnicuiq; fz propriā virtutē et exponit i glo. de collatinne gr̃arum: virtus aūt boium nālis maioꝛ erat ante pctm̄ q̄ post. ergo et plus ō gr̃a ꝺsecuti fuissent añ pctm̄ q̄ post. ¶P. nullus ex pctō reportat cōmodū: sed si bō post pctm̄ maiorē gr̃az bret q̄ añ: cōmodū ex malo reportaret. ergo 1ē.

Respondeo dōm q̄ donoruz gratuitoruz quedaz ordinātur absolute i perfectōez eius cui cōferuntur. quedā autē ad vtilitatē aliorum. vt dicit ꝑme Loz. 12. Unicuiq; datur manifestatio. s. ad vtilitatē. vtilitas aūt quedā est vt defectibus proximoꝝ subueniatur: sicut per operationē signoꝝ ifidelitati succurrit: q; signa data sūt nō fidelibus: sed ifidelibus. Et similiter ē ēt de generibus linguaꝝ: et de alys huiusmōi donis. Et q; huiusmodi defectus i ꝑmo statu nō fuissent: ideo etiā nec talia dona boī collata fozēt que cōtra hos defectus ordinātur. Dona vero absolute in pfectionē recipiētis ordinata sūt ea quibus homo i actibus proprys pficitur et fz aīam et fm̄ corpus: sicut est gr̃a gratū faciēs: virtutes: donū scie: et sapiētie: et huiusmōi: et ipassibilitas corporis: et in his bō in ꝑmo statu simplr̄ loquēdo magis abundasset q̄ i sc̄ōo statu post pctm̄: sz ille excessus pōt ꝺsiderari duplr̄ vl̄ intēsiue vl̄ extēsiue. Extēsiue qdē: q; plā de bȝ bō in ꝑmo statu q̄ in sc̄ōo babuisset. būit. n. ipassibilitatē corpis et pfectaz obediētiā inferioꝛ viriū ad rōnē et hȝ q̄ i boībus post pctm̄ nō inueniunt. Sz verum est q̄ ēt q̄dā dona post peccatū sūt que ipfectionē annexā habēt: q̄ aut i primo statu nō fuissent oīno: aut si fuissent fm̄ aliuz modū et alios actus fuissent: vt tn̄ hoc itelligat ō iperfectōe nō q̄ nāz ꝺsequit: sz q̄ ex pctō ꝺsecuta ē. Fides.n. pfectionē bz ꝺsequētez nāz: cuius ē dīna q̄si in speculo ituēri: et b̄ etiam boī in primo statu cōgruisset: sz vidisset clarius diuina. vt supra dictū est. Et iō fides in ꝑmo statu fuisset etiā sc̄ōz eius ⁊sdē gn̄is actū: quāuis pfectioꝛ q̄ modo sit. Cōtinentia vero que iportat imperfectionem in repugnantia passionū ex peccato causata fz q̄ philosoph⁹ ꝓtinētiā accipit i. 7. ethi. i ꝑmo statu nō fuisset: et silr̄ penitentia si spālis virtus ponatur: ad minus fm̄ eosdem actus quos nunc habet: et similis ratio est de alys similibus. Si autē excessus intensiue consideret et pcipue q̄tū ad dona gratū faciētia sic ꝺsiderādo statuz ad statum ylter bō ante pctm̄ ampliorī gratia prediti

fuisset q̄ post: ſz tñ nō ē inconueniēs q aliquis post statuz peccati multo maiorē gratiā habeat q̄ aliqui habuissent etiā in primo statu: eo q gratie nō tātuz dātur scōz mēsurā naturalis virtutis seu capacitatis: ſz ꝟz conatuz: quē cōtingit cē maiorē in eo qui minoris virtutis ē: sicut etiā dr̄ cōparatiōe boiuz nouiz ⁊ veteris testamēti.

Ad primum ergo dicēduz q quāuis angeli quos philosophus dos vocat: sicut ⁊ Dio. huiusmōi virtutes cardinales nō habeant scōm eosdem actus quibus i nobis sūt: habēt tamē eas scōz quosdā emi nētiores actus: ⁊ precipue scōz q cōstituūtur cozuz actus circa finez: ⁊ hoc modo i boie etiaz ante statuz peccati fortitudo ⁊ tēperantia cē potuisset: tamē sciēduz ē q alia rō ē de boie ante peccatuz: ⁊ ō angelo: ⁊ ō boie glorificato. homo eniz i primo statu quāuis huiusmōi passiōibus actu nō subiaceret: tamē naturaz habebat q̄ quātuz i se ē bis passiōib⁹ subycibilis erat: ⁊ possibile erat eis subyci si peccaret: nōduz boie cōfirmato: ſz homo glorificatus: ⁊ si naturā habeat cui scōz se ꝟsiderate nate sūt huiusmōi passiōes ineē: tamē p habitū glie oīno aditus bis passionibus tolli tur: angelus vō nec naturaz nec passibilitatē respectu harum passionuz habet. vnde pz q huiusmōi virtutes quātū ad act⁹ qui sūt vie nūc i nobis magis remote sūt ab angelis q̄ ab boib⁹ glorificatis: ⁊ ab boibus glorificatis magis q̄ ab eis i primo statu existētibus. ¶ Ad scōz dicēduz q pseuerātia dupliciter dicit. Uno. n. modo spālis virtus cuius actus ē hr̄e proposituz semp in bono pmanēdi: ⁊ talē virtutē Adā habuit: ⁊ m'ti qui post cozruerūt. Alio modo ē q̄daz circūstantia ꝟsequēs virtutes alias: ⁊ sic nō ponit specialē virtutē: ſz cōt inuationē quādaz virtutis vsq̄ ad mortē: ⁊ sic Adā i primo statu pseuerantiaz nō habuit.

¶ Ad tertiū dicēduz q plus indigēti ōus plus tribuit: dū modo sit magis ad recipiēduz dispositus: alias nō ē verū: tamē sciēduz ē q cū indigētia dicatur respectu finis. vt dicrū ē: nō ē dicēduz q hō post peccatuz magis eguerit gratia q̄ ante. Illud. n. ad quod p se gratia ē ordiata. ſ. gloria supza vires boīs ē siue añ peccatuz siue post pctm̄. Unde quātuz ad hoc nō magis idiget post q̄ ante: ſz quātum ad hoc ad quod p accidēs gratia ordiat: quod ē remotio mali: magis hō post pctm̄ idiget: ⁊ p respectuz ad gloriā attenditur mensura gratie: quia p gratiaz maiorē: maiorem qs gloriā meretur nō autē per respectuz ad remotionē peccati vel ifirmitatis: quia minima gratia sufficit ad deleduz oia peccata. vñ nō maiori gratia idiget hō post peccatū q̄ ante: ſz verū ē ad plura gratia idiget: q̄ tamē plura quātalibet gratia facere potest. ¶ Ad quartū dicēduz q ōs ex malo semp maius bonū elicit: nō tamē illi ō necessitate in quo malū eē pmittit: ſz i cōparatione ad vniersuz: cuius pulchritudo cōsistit ex hoc q mala eē sinuntur: bonuz autē vniersi prepōderat bono priculari rei: sicut bonū gētis ē diuini⁹ q̄ bonū boīs. vt i primo ethicoz philosophus dicit. ¶ Ad quintū dicēdū q xp̄us ad hoc fuit passus: vt boīs naturā reparet. Uñ p passionē xp̄i nō apparet q maiorē graz hō ꝟsecutus sit post pctm̄: q̄ ante fuisset sine ea: loquēdo ō gratia i ordine ad premiuz eēntiale: quia aliqō pmiū accidētale hō p passionē xp̄i consequitur: qō añ peccatū nō habuisset. ſ. gaudiū ō victoria xp̄i.

¶ Utrū opera boīs sint magis efficacia ad merendā gratiā post peccatū quā ante pctm̄. IIII.

AD quartuz sic proceditur. videtur q post pctm̄ opera boīs fuissent magis efficacia ad merēdū q̄ añ pctm̄. In p. n. statu hō: sicut nec ad malū ipellēs aliqd habebat: ita nec a bono retrabēs: ſz supra. z4. dis. magister dixit q primus hō resistēdo tētationi nō meruit set: quia nihil erat quod ad malū ipelleret. ergo similiter faciēdo bonū vel nihil vel minus meruissz: quia nihil erat quod a bono ipediret. ¶ P. dicit apostolus. z. Thymo. z. Nō cozonabitur nisi qui legitime certauerit: ſz hō i pmo statu non ita ipugnabatur: sicut post pctm̄. ergo nec ita cozonā efficaciter merebat. ¶ Preterea. vt philosoph⁹ dicit in secūdo ethi. virtus ē circa difficilia: ſz difficilius est boī post peccatū bonū operari q̄ ante. cū ergo ex virtute pcedat efficacia meriti: videtur q ante pctm̄ actus boīs fuerint minus efficaces ad merēdū q̄ post. ¶ Preterea. hō in primo statu fuit quasi medius inter statū angelorū ⁊ statū nostrū: vt ex bis que. z3. di. dicta sūt: p: ſz operationes angeli nō sūt ita efficaces ad merēdū: sicut operatōes boīs: quod pz ex hoc q inferior angelus mereri gradū superioris nō pōt: ſz hō potest mereri vt ascēdat ad supmuz ordinē angelor̄. vt ex dictis Hzego. pz in homelia de centū ouibus. ergo ⁊ hō in primo statu habuit opera minus efficacia ad merēduz q̄ post peccatū. ¶ P. vt in primo. dis. z. magister dixit hō factus ē ad reparationē ruine angelice: ſz de quolibet ordine angelor̄ aliqui ceciderunt. vt supra. 6. di. dictuz ē. ergo oportet q qual'cūq; vadat būana natura: siue in statu nocētie: siue in statu peccati ad singulos ordines angelor̄ aliqui boīes trāsferantur: cū ergo B nō fiat nisi ex virtute meriti: videt q saltē nō maioris efficacie ad merendū fuerint opera bomi nis in statu innocentie q̄ post peccatum.

Contra. Quāto aliquid ē magis purū in gñe aliquo tāto magis bz vtutez illius gñis: sicut ignis pur⁹ q̄ ignis cōmixtus: sed merita nr̄a sūt admixta alicui ōmerito qō pz ex B. qō dr̄ Esa. 64. Quasi pānus mēstruate oēs iusticie nr̄e. Cū igit in pmo statu absq; oi pmixtiōe demeriti fuissent. videt q tūc fuissent efficaciora ad merendū. ¶ P. quāto volūtas promptior ē ad operādū tanto bō magis meret. z. Lor. 8. ſz voluntas prompta est scōz id qō bz: accepta ē nō scōz id qō nō bz: ſz in pmo statu voluntas pr̄optior erat ad bn̄ agendū: q minus ipediebat. ergo opa boīs magis erant efficacia ad merendū.

Respondeo dōz q cū meritū nō cōsistat in habitu: ſz i actu nec i actu quolibet: ſz i eo q p habituz gratie ifozmat. actus āt oīs meritorius ex volūtate pcedat: oz q merituz aliqd bēat a gr̄a: ⁊ aliqd a volūtate: ⁊ aliqd ex ob iecto actus. vñ spēs actus trahit: ⁊ iō ex bis tribus efficacia meredi mēsurari pōt ex gr̄e volūtate ⁊ obiecto. Quāto. n. maiori charitate ⁊ gr̄a act⁹ ifozmat: tāto magis ē meritorius. Sil'r ēt quāto magis ē voluntariū plus bz ō r̄oe meriti ⁊ laudabilis. Sil'r ēt quāto magis obz ē arduū tāto magis ē actus meritorius. Sp itelligatur cōparatio de vno ceteris paribus. Qō āt aliqō arduū augmētet rōnez meriti: nō bz ex difficultate laboris: ſz ex bonitate: q̄ quāto aliqd melio⁹ ē tāto supra vires boīs operāt ē magis eleuatū: q ergo hō i pmo statu. vt dictū ē maiorē gr̄az cōiter habuisset q̄ post pctm̄: ⁊ pr̄optior fuisset volūtas ad operādū: q̄ resistētia ñ bēbāt: sequit q opa boīs i pmo statu simpl'r magis erāt efficacia ad merēdū q̄ p⁹: dūmō circa idē obz opatio ꝟsideret vtrobiq; q̄uis maiori difficultate circa illud operet hō post pctm̄ q̄ añ. Non. n. arduū opus auget rōnē meriti nisi rōne bonitatis: ⁊ nō rōne difficultatis nisi p accīs: inq̄tū. vz. i id qō difficile ē maiori attētiōe aligs ꝟsurgit ⁊ cū maiori conatu volūtat]

Ad primuz ergo dōz q nō cōsentire tētatiōi in p. mo statu: fi hō i nālib⁹ tñ ꝟsideretur: vt magr̄ hic loquit: nō fuisset boī meritoriū: ſz B cōtingit: ex hoc q gr̄az nō bēbat: sicut ex causa p se: ⁊ nō ex hoc q nihil ad malū ipellebat nisi p accidēs: iquātuz videlicet:

poterat ꝟseruari a casu in pctm̄ sine gratia q̄ post. Uel dicendū q nō ꝟsentire tētatiōi dicit dupl'r: vel ita q impozetur negatio tātum: ⁊ ita cū nō relinquat aligs actus nō remanebit ratio meriti: ⁊ hoc potuisset ꝟtingere i pmo statu propter hoc q hō nō cogebatur tētationē exteriozē discutere cū iteriozi tētatiōe nō v̄gereť: vel ita q importat actū volūtatis tētatiōi repugnātē: ⁊ sic resistere pctō semper ē meritoziū i eo qui gratiaz bz. ¶ Ad scōm dicēdū q q̄uis homo i pmo statu nō habuerit certamē iterius habuit tamē certamē exterius: vñ ⁊ victoriam hr̄e potuit q̄ coronā mereret: nec tamē est de necessitate meriti certamen cōtra aliquē ipugnātē: q̄ sic in angelis meritū nō inueniremus: ſz ō necessitate meriti ē certamē quo qs contēdit apprehēdere aliqd qō supra se ē: fm q̄ aligs q̄si virib⁹ suis luctat̄: nec opz vt vbi ē maius certamen ibi sit maius meritum: ſz vbi ē magis legitimū: cōtingit antē i minozi ipugnatiōe magis legitimū certamē eē. ¶ Ad tertiū dicēdū q aliqd pōt dici difficile dupl'r: vel ex arduitate opis: ⁊ sic virtus itelligitur circa difficile eē: qō. ſ. i se difficile ē ⁊ arduuz: vel ex impfectiōe opantis: ⁊ sic virtus circa difficile nō ē: ſz talē difficultatē virtus tollit: quāto eniz aligs virtuosioz ē: tāto facilius opa virtutis exercet: nec tamē dōz ē q quāto virtuosioz sit minus mereat: ⁊ p hūc modum ē difficultas maioz i opibus boīs post pctm̄ ex impfectione opantis. ¶ Ad quartū dicēduz q hoc q opa alicuius angeli sint minus meritoria q̄ alicuius boīs nō ꝟtingit ex ipfectiōe angelor̄: ſz ex ꝺditiōe gratie: q̄ quāuis in angelis sit maioz scōz statuz: quia propinquioz fini cū sit minoz via angelo data q̄ boī. vt supra dcm̄ est. tamē gratia boīs pōt eē maioz i virtute meredi: angelis. n. data ē gratia ad ōterminatū graduz scōz ōterminatū ordinē promerēduz: ⁊ iō vlterius pmiuz p gratiaz illā mereri nō possūt: hō autē cū ex ꝺditiōe nature ad nullū ordinē ōtermineť: ſz idifferenter ad oēs se habeat: accipit gratiā ēt idifferēter ordinatā ad promerēduz gradū cuiuslibz ordinis scōz genus suuz: ⁊ iō nō opz q rōne ilta hō i primo statu minus mereri potuiss̄z q̄ post pctm̄. ¶ Ad quintū dicēduz q q̄uis hō nūc ad eundē terminū pueniat ad quē pueniss̄z ante pctm̄: nō opz tamē vt equalē efficaciā in merēdo bēant actus eius: q̄ qō tūc ex paucis actib⁹ mereri potuit: nūc oz q ex multis actibus mereat̄: ita q p exercitiū actuū in quandaz p. fectioneż crescat scōz quā sibi competat merituz tāti premiu quā prius habuisset.

¶ Utrū expulsio de paradiso ⁊ privatio iustitie originalis sit ꝟueniens pena prime trāsgressiōis. V.

AD quintum sic ꝓcedit. Uidetur q pena boīs iconuenienter i lr̄a ōterminet̄ pro pctō prime trāsgressionis. Illud. n. qō propter boież factū ē i aliquo boi seruire dz: ſz paradisus terrestris propter boiem factus ē: sicut alie creature: cū igit̄ boi inde ejecto in nullo seruiat: videt̄ q inde expelli nō ōbuerit. ¶ Preterea. propter pctm̄ bois tota natura ōteriozata ē q̄. ppter boież facta ē. vt dicit glo. Ro. 8. multo. ergo magis locus ille i quo pctm̄ cōmissuz ē. ſ. paradisus terrestris infici debuit: ſz boi ifecto ōbetur locus infectus ergo post pctm̄ ō paradiso terrestri expelli non ōbuit. ¶ P. vt supra magister dixit di. 17. paradisus terrestris ō se locus inaccessibilis ē. ergo frustra apponuntur custodie ne homo ad illuz accedere possit ad quē etiaz sine illis puenire nō valeret. ¶ Preterea homo post peccatuz statim necessitati mortis addictus fuit: sed ex quo necessitatē moriendi habuit ñ poterat nō mozi. ergo frustra dr̄s dixit. videte ne forte sumatis ō ligno vite tē. ¶ P. lignū vite nō habuisset maiorē effectuz in boiem post peccatuz q̄ ante: sed homo ante peccatum de ligno vite edidit. vt in littera dicitur: nec tamen in eternuz vixit. ergo etiaz licz post peccatuz de eo comedisset nō in eternuz vixisset. ¶ Si dicatur q lignū vite hunc effectuz non habebat nisi frequēter sumptum. ¶ Contra. Causa multiplicata non variat effectuz scōz spēz. si ergo semel sumptuz imortalitatis causa nō erat videtur q nec ēt si frequēter sumeretur.

Contra id quod inocētie ōbebatur non ōbuit remanere inocētia amissa: ſz locus ille: et cibus inocētie ōbebatur. ergo post peccatū homo vtroq; priuari ōbuit. ¶ P. magis erat proprius locus angeli celum empyreuz in quo creatus est q̄ bois paradisus terrestris in quo positus ē homo extra ipluz creatus: sed angelus post peccatuz ō celo empyreo ōiectus ē. ergo ⁊ hō post pctm̄ ō paradiso terrestri expelli ōbuit.

Respondeo dicēduz q ad felicitatē seu ad beatitudinē aliquid ptinet quod ē ō substantia eius: sicut visio dei gaudiuz ⁊ huiusmodi: aliquid autē cozrespondet sibi p modum congruētie: sicut beatitudini sanctoruz rñdet locus excellētissimus qui ē celū empyreuz. Ita etiaz ad statum inocētie: in qua quodā modo hō beatus erat. vt dicit Augustinus. iz. ō ciuitate dei q̄dā pertinebant quasi essentialiter: sicut imortalitas ⁊ obedientia viriuz inferioruz ad rationez ⁊ huiusmodi: sed quedam alia pertinebant per moduz cuiusdam congruentie. Immortali eniz vite: ⁊ ab oi inquietudine segregate ōbebatur locus tēperatissimus ⁊ ōlitys plenus qualis ē paradisus terrestris. vnde sicut post peccatuz deiectus ē a statu illo innocētie in quē eleuatus erat supra conditionem nature sue absolute considerate: ita etiam ⁊ locum amisit qui illi excellētie debebatur: ⁊ in locum vbi formatus fuerat deiectus erat.

Ad primum ergo dicēdū q paradisus terrestris quāuis non seruiat homini quasi in vsum eius veniēs: seruit tamē sibi ad istructionē eius proficiēs: sicut homo ex hoc ipso q̄ scriptura cognoscit se tali loco p pctm̄ priuatuz ad pctm̄ vitāduz icitatur: ⁊ ad miseriaz suaz cognoscēdam. ¶ Ad secūduz dicēduz q sicut peccati infectio nō venit ad creaturas alias: nisi per creaturam rationalē peccantē: ita etiaz illa infectio nisi corruptio nō irrationalis creature penam ordinatur. vnde nō oportet q locus ille per peccatuz inficiatur: in quo homo ⁊ angelus peccauit: scilicet paradisus terrestris ⁊ celum empyreū: sed illa loca que peccantibus ōputata sunt post pctm̄. ¶ Ad tertiuz dicēdum q illa impedimēta ratione quorū iaccessibilis dicitur paradisus terrestris forte hoc gladius flāmeus vocatur: quia p̄cipue locus ille inaccessibilis videt̄ propter intēperatuz calorē in locis intermedys: ⁊ ideo non sequitur q huiusmodi ipedimēta supflua sint. ¶ Ad quartuz dicēdum q quāuis homo post peccatum lignum vite sumpsisset: mortē euadere nō potuisset: potuiss̄z tamē mortē differre: ita vt vita eius auxillo ligni vite prolongaretur: sicut ō Enoch ⁊ Pelya creditur: ⁊ hoc homini non expediebat. vt tādiu in hac misera vita pmaneret. Et vba illa dñi sūt magis accipiēda p modum compassionis q̄ insultatiōis. Uel pōt dici. sicut dicit magister in littera. ¶ Ad quintū dōz q ⁊ si hō ante pctm̄ ō lignū vite sūpsisset: nō tamē imortalitatē ꝟsecutus fuit quā lignū vite ꝟferre nō potuit: nisi frequēter sūptuz. Et iō dicēdū. ¶ Ad sextū q lignū vite nō erat causa p se imortalitatis vt ex ꝓdictis patet: ſz potius erat. vt dispositio q̄dā. dispositio āt nō pducit ad effectū nisi multiplicata: sicut pz i q̄litatibus actiuis ⁊ passiuis q̄ sūt dispositiōes ad formā elemēti: non. n. inducit forma elemēti nisi quādo pducitur materia ad intensionē qualitatum illarum.

¶ Expositio textus.

Peratur liberādo ꝛ ꝓparando ꝛc.) vt liberatio referaꝫ ad expulsionē peccati: ꝛ ꝓparatio ad ifozmationez aie. (Nō tamē iustitie babēde vl' retinēde.) Cōtra supra dcm̄ ē q̄ quāuis bō nō bēret vñ ꝓficere posset: habuit tamē vñ posse stare. ergo lib. arb. sufficiebat ad iustitiā retinēdam. Et dōz. q̄ ab eadē causa est eē rei ꝛ cōseruatio eius. vñ sicut eē iustitie gratuite nō est nisi a deo: ita etiā ꝛ ꝑseruatio eius. Sz verꝫ est q̄ hō babēs gratiam nō idiget alia gra ad eius ꝑseruationē. Et ꝓpter hoc dicit q̄ hō pōt ꝓ se stare. (Quibus rñdētes dicimus ꝛc.) Uf B falsum: qz si quādo peccauit nō habuit: tunc ꝑius amisit q̄z peccaret: qō videt falsum. Sz dōz. q̄ ante ītentionē peccati habuit vtutes: sz sil'ista duo fuerūt cōmissio peccati ꝛ amissio vtutis: sicut vnū est instās ī quo expellit nigredo ꝛ in quo īducitur albedo. (Dō añ pctm̄ beatissimus ꝛc.) Nō est itelligēdum de patrie beatitudine: sz fz q̄ beatitudo icludit talē perfectionē q̄lis illi statui cōgruebat: ꝛ capiebat aurā ethereā īquātuz fixus in dinoꝛ cōtemplatione māebat. (Atq; vñ fuisse ꝛcessis.) Ex hoc nō sufficiēter ꝓbatur: q̄uis bō in statu illo de ligno vite comedebat. ꝓceptū. n. affirmatiuū nō obligat ad semp. vñ ꝛ si ꝓceptū sibi fuerit q̄ lignis oibus ꝛcessis vteret: potuit tamē esuz alicuius eoꝝ differre vsq; ad terminū sibi a deo ꝓfinitū ꝛ ideo a quibusdā nō cōceditur q̄ magister hic determinat: sz qd verius sit determinari nō pōt: cum scriptura nō determinet: nec ratione ꝓbari possit.

¶ Oꝛ p Adā pctm̄ ꝛ pena, trāsiuit in posteros.

¶ Distinctio. xxx.

In superioribus insinuatuz est: licz ex parte. ñ. n. pfecte sufficimus: q̄liter ꝑimus bō deliquerit ꝛ quā p peccato penā subierit: qbus adīci endū est pctm̄ sil'ac penā per eū trāsisse ī posteros: sicut Apl's ostēdit ingens. Sicut p vnum boiem in hūc mundū peccatum intrauit: ita ꝛ in oēs boies moꝛs pertransijt.

¶ Utꝝ illud pctm̄ fuerit originale: an actuale.

Je ꝑimo videndū ē q̄ fuerit illud peccatū: originale. s. an actuale. ꝛ si de originali intelligat: cōsequēter qd sit originale pctm̄: ꝛ quare dicat originale ꝛ quo mō pertrāsierit vel ptranseat in oēs: diligenter inestigandū ē. Quibusdā placuit de peccato actuali ade illud accipe: asserentibus hoc apl'm sensisse eū inferius ait. Sicut p inobedientiā vnius bois peccatores ꝓstituti sunt multi: ita ꝛc. Euidēter iquiūt etiā ipso noie exprimit apl's pctm̄: q̄ per vnū boiez itrauit in mūdū. s. inobediētiā. Inobedietia ꝙo peccatū actuale ē Hoc aūt dicūt intrasse in mūduz: nō traductiōe originis: sz similitudine ꝑuaricatiōis. Oēsq; i illo vno pctō peccasse dicūt: qz oibus ille vnus peccādi exēplū extitit. Hoc male senserūt quidam heretici: q̄ dicti sūt pelagiani. de qbus Aug. in ꝑimo lib. de baptismo paruloꝝ cōmemorat dicēs. Sciēdū ē hereticos quosdā: q̄ noiati sūt pelagiani: dixisse pctm̄ ꝑime trāsgressiōis ī alios boies nō ꝓpagatiōe: sz imitatiōe trāsisse. vñ ēt in paruulis nolūt credere p baptismum solui originale pctm̄: q̄ō in nascētibus nullū eē oīno cōtendūt. Sz eis dicit: qz si apl'us pctm̄ imitatiōis: nō ꝓpagatiōis intelligi voluisset: eius ꝓcipē nō Adā: sz dyabolū diceret: de quo ī libro sapie dicit. Inuidia dyaboli moꝛs intrauit ī oꝛbē terraꝝ. ꝛ qz nō vult itelligi hoc eē factū ꝓpagatiōe: sz imitatiōe: cōtinuo subiūxit scriptura. imitant autē eū qui sūt ex parte ipsius. Imitāt quidem Adā quotquot p inobedientiā trāsgredi unt mandatū dei: sz aliud ē q̄ exemplū ē volū tate peccātibus: aliud q̄ origo ē cū peccato nascentibus: nō ē igit accipiendū peccatū ade trāsisse in oēs imitatiōis tantū exemplo: sed ꝓpagationis ꝛ originis vitio.

¶ Hic aperit illud esse peccatuz originale quod transit in posteros.

Est illud peccatū originale vt aperte Aug. testatur: q̄ per adam transiuit in omnes: per eius carnem viciatam: ꝙcupiscentialiter generatos.

¶ Quid sit originale peccatū hic inquirit.

Quod diligēter inuestigandū ē q̄d sit. Be hoc. n. sancti doctoꝛes sub obscuritate locuti sūt: atq; scholastici lectores varia senserūt. Quidaz. n. putant originale pctm̄ eē reatū pene ꝓ pctō ꝑimi bominis. i. debitū vel obnoxitatē: qz obnoxiū ꝛ addicti sumꝰ pene tēꝑozali ꝛ eterne ꝓ ꝑimi bois actuali pctō. qz p illo vt aiūt oibus debet pena eterna nisi p graz liberent. Juxta boꝝ sniam oz dici originale pctm̄ nec penā nec culpā eē. Culpā nō eē ipsi fatētur. pena quoq; ꝝm eos eē non pōt. qz si debitū pene originale pctm̄ ē cū debitū pene nō sit pena: nec originale peccatū est pena. Qō etiā qdā eoꝝ admittunt dicētes ī scriptura peccatū sepe noiari reatū. ꝛ reatū illi itelligunt vt dictū est obnoxitatē pena. Et ea rōne asserūt peccatū originale dici eē in paruulis. qa paruuli ꝙo ipso ꝑimo peccato rei sunt pene. sicut p pctō iniqui parentis aliquando exulant filij scōm iusticiam foꝛi.

¶ Oꝛ origiale pctm̄ culpa sit auctoꝛitatib⁹ ꝓbat.

Sed q̄ originale pctm̄ culpa sit. pluribus sanctoꝝ testimonijs edoceꝫ. sup exodū vbi dicit: primogenitum asini mutabis oue. Gregorius ait. Oēs q̄ in pctō nati sumus ꝛ ex carnis delectatiōe cōcepti: culpā originalē nobis cōtraximus. vnde ꝛ volūtate nra peccatis iplicamur. Ecce culpaz originalē dicit nos trahere. vñ cōstat originale pctm̄ culpā esse. Aug⁹. quoq; in libro de natura ꝛ gra de boc eodē sic ait. Oēs vt ait apl's peccauerūt. vtiq; vel in semsis vl' in adā: qz sine peccato non sunt: vel q̄ō originaliter attraxerūt: vel q̄ō malis moꝛib⁹ addiderunt. Pctm̄ enim ꝑimi hominis nō soluz: sz omne nocuit genus humanū: qz ex eo dānatione simul ꝛ culpaz susceꝑimus. Idē sup psal. gnq̄gesimū. Oꝛ de corpe mortuo seminat cū vinclo peccati originalis nascit ꝛ mortis: ideo igit se iniquitatibus conceptuz dicit David: qz in oibus trahit iniquas ex Adaz ꝛ vinculum mortis. nemo eni nascit nisi trahens penaz ꝛ meritū pene. Meritū autē pene pctm̄ est. ois ergo q̄ nascit ꝑ carnis ꝙcupiscētiā pctm̄ trahit. pctm̄ itaq; originale culpa est: quā oēs ꝙcupiscētialiter cōcepti trahunt. Uñ in ecclīasticis dogmatib⁹ scriptū est. Firmissime tene ꝛ nullatenꝰ dubites: oēm boiem qui per concubituz viri ꝛ mulieris cōcipit: cuz originali pctō nasci: impietati subdituz: moꝛtiq; subm: ꝛ ob hoc nā ire nasci filiū: a qua nullus liberat nisi per fidē mediatoꝛis dei ꝛ boium. His alijsq; auctoꝛitatib⁹ euidenter ostēdit pctm̄ originale culpā eē: ꝛ in oibus cōcupiscētialiter genitis trahi a parētibus.

¶ Quid sit quod dicitur origiale pctm̄. s. fomes peccati. i. concupiscentia.

Unc superest videre quid sit ipm̄ originale pctm̄: q̄ō cuz nō sit actuale nō est actus siue motꝰ aie vel coꝛporis. Si eni actus est aie vel coꝛporis actuale vtiq; pctm̄ est. Sz actuale nō ē. nō est igit actus vel motus. qd igit: originale pctm̄ dī fomes pcti. s. cōcupiscētia vel concupiscibilis: q̄ dī lex mēbroꝝ siue lāguoꝛ nāe: siue tyrānus qui est in mēbris nris: siue lex carnis. Uñ Augus. in li. de baptismo paruuloꝝ. Est i nobis ꝙcupiscētia q̄ nō est ꝑmittēda regnare. Sūt ꝛ ei⁹ desideria q̄ sunt actuales ꝙcupiscētie: q̄ sunt arma dyaboli q̄ veniunt ex lāguoꝛe nāe. lāguoꝛ aūt iste tyrānus est qui mouet mala desideria. si g̃ vis esse victoꝛ tyrāni atq; inermē inimicū inuenire: non obedias cōcupiscētie male. His verbis satis oñditur fomitem peri esse cōcupiscētiaz.

¶ Quid nomine cūcupiscentie intelligitur: que dicitur fomes peccati.

Nomine aūt cōcupiscētie nō actuz cōcupiscēdi: sz vitiū ꝑimū significauit: cū eā dixit legē carnis. vñ illud in tractatu de verbis apl'i sic ait. Semp pugna est in coꝛpoꝛe mortis huius: qz ipsa cōcupiscētia cum qua nati sumus finiri nō pōt. q̄diu vivim⁹ quot tidie minui pōt: finiri nō pōt. Que aūt est cōcupiscētia cū qua nati sumus: vitiū vtiq; ē q̄ō paruulū babilē cōcupiscere facit: adultū ēt concupiscentē reddit: sicē eni in oculo ceci in nocte vitiuz ceciratis é: sz nō apꝑet: nec discerniꝫ iter videtez ꝛ cecū nisi luce venīte: sic in puero vitiū esse nō apꝑet: donec etatis ꝓuectioris tps occurrat. Ex bis datꝫ itelligi qd sit originale pctm̄. s. vitiuz ꝙcupiscētie: q̄ō in oēs ꝙcupiscētialiter natos p adā itrauit: eosq; ꝓmaculauit. Uñ aug. i li. ō baptismo par. Adā ꝑter imitatiōis exēplū occulta ēt tabe carnalis ꝙcupiscētie sue tabificauit in se oēs de sua stirpe vēturos. Uñ Apl's recte ait. In quo oēs peccauerūt. circūspecte ꝛ sine ambiguitate dicē Apl's. Siue. n. itelligaꝫ in quo boie siue in quo pctō: sanū est. In adā. n. oēs peccauerūt vt ī mā: nō solū ei⁹ exēplo: vt dicūt pelagiani. Oēs. n. ille vn⁹ bō fuerāt. i. in eo mālr erāt. Manifestū est itaq; oēs i adā peccasse q̄si in massa. Ipe eni p pctm̄ ē corrupt⁹: quos genuit oēs nati sūt sub pctō. Ex eo igit cōstituti sunt pctōres: ita ꝛ in illo vno pctō q̄ō itrauit in munduz: recte oēs dīr peccasse: qz sic ab illo vno boie: sic ab eodez vno pctō imunes eē nō pñt: nisi ab ei⁹ reatu per ꝛpi bapm absoluant. alia g̃ ꝓpria sē pctā: in qb⁹ tm̄ peccāt quoꝝ pctā sē: aliud ē vnū in quo oēs peccauerūt. i. ex quo oēs pctōres ꝓstituti sunt.

¶ Qō sit pctm̄ in quo oēs peccauerūt. s. origiale quod ex inobedientia processit.

Oc ē originale pctm̄ quo pctōres nascuntur oēs cōcupiscētialr geniti: q̄ō ex adā siue ex ei⁹ iobediētia emanauit: ꝛ i posteros ōmigrauit. Uñ apl's cōsequēter p iobediētiā vni⁹ bois mltos dicit eē ꝓstitutos pctōres: que est actuale pctm̄. Cū añ dixerit p vnū boiez pctm̄ itrasse i mūdū: ꝛ in eo oēs peccasse: q̄ō de originali dictum est oporteret accipi.

¶ Exquo sensu dictuz est per inobedientiā vni⁹ multos cōstitui peccatores.

Quod g̃ ait. p iobediētiā vni⁹ multi cōstituti sunt pctōres: eo sensu dcm̄ eē itelligēdū ē: qz ex inobedientia ade. s. ex pctō actuali ade: ꝓcessit originale peccatum: quo oēs peccatores nascuntur: vt ꝛ in illo esset: ꝛ in omnes transiret.

¶ Oꝛ peccatū originale in adā fuit ꝛ in nobis est.

Vide aug. Juliano bērico nllz peccatū in paruulis eē ꝓfitēti rñdēs apte asserit peccatū originale ex volūtate ade ꝓcessisse: ac p ei⁹ iobediētiā in mūdū itrasse. Querit. n. Julian⁹ p qd peccatū inuenit in par-

uulo:ita iquiēs. Nō peccat iste q nascit. nō peccat ille q genuit: nō peccat ille q ꝺidit. Per qs igr rimas iter tot ꝑsidia inocētie pctī fingis ingressuz? Et rndet ci sca pagina. p vnū boiez peccarū itrauit i mūdū. p vm⁹ iobedientiā ait apl's: gd qrit ampli⁹? gd qrit apti⁹? Itē ingt Julian⁹. Si p boiez vnū pctm in mūdū itrauit. pctm vel ex volūtate vel ex nā ē. Si ex volūtate ē: mala ē volūtas q pctm facit. si ex nā ē: mala est nā. Cui rndeo ex volūtate pctm ē. Querit forte vtrū originale pctm ex volūtate sit. rndeo ꝓsus ⁊ originale pctm ex volūtate eē: qz ꝟ ex volūtate primi bois semiatū ē: vt i illo eēt: ⁊ i oēs trāsiret.

¶ Obiectio quozūdā ⁊tra id qō supra dictuz est omnes boies in adam fuisse.

Ꝟ ꝟ aūt qō diximus in adā fuisse oēs boies: gdā ꝟboz secratores sic obīci unt dicētes. Nō ois caro q̄ ab adam traducta ē: in eo sīl existere potuit: qz m'to maiozis q̄ntitatis ē: q̄z fuerit coꝛp⁹ ade. In quo nec tot ēt arhomi fuerūt: quot ab eo boies descenderūt. Quocirca vez nō cē asserūt subaz vniuscuiusq in primo fuisse parente.

¶ Rnsio vbi aperīt qual'r in adā ꝟz rōnē seminalē: ⁊ quō ex eo descēderint. s. ꝓpagatiōis lege.

Uib⁹ rnderi pōt q māl'r atq cāliter: nō formal'r dr fuisse i prio boie: oē qō i būanis coꝛpib⁹ nāliter ē. Descēditq a prio parēte lege ꝓpagationis: ⁊ in se actū ⁊ m'tiplicatū ē: nll'a exteriozi suba i id trās/eunte: ⁊ ipm i futuro resurget. Fomētū qdē hz a cibis: ꝟz nō cōuertunt cibi in humanaz subaz q̄ fm ꝓpagationē descēdit ab Adā. Trāsmisit. n. Adā modicū qd ꝺ suba sua i coꝛpora filioꝝ: qñ eos ꝓcreauit. i. qd modicū de massa sube ei⁹ diuisuz ē ⁊ ide formatū ē coꝛp⁹ filij: suiq m'tiplicatiōe sine rei extrisece adiectiōe auctuz ē. Et de illo ita augmtato aliqd itidē separat. vñ formāt posterioꝝ coꝛpa: ⁊ ita ꝓgredit ꝓcreatiōis ordo lege ꝓpagatiōis vsq ad finē bīani gnīs. Itaq diligēter ac perspicue itelligētib⁹ ꝑz: omnes fm coꝛpora in adā fuisse per seminalez rōnem: ⁊ ex eo descendisse ꝓpagationis lege.

¶ Auctate ⁊ rōne ꝓbat nihil extrinsecū cōuerti i humanā substātiā que ab adā est.

Uod ꝟo nihil extrisecū in humanam coꝛpis nāz trāseat: ꝟitas i euāgelio signficat dicēs. Oē qō itrat i os i ventrē vadit: ⁊ i secessuz emittit. Nō etiā rōne oīndi pōt ꝟ mō. Puer q stati post oꝛtū moꝛit: i illa statura resurget quā habit⁹ erat: si viueret vsq ad etatē. xxx. ānoꝝ nll'o vitio coꝛpis ipe

dit⁹. Uñ ⁊ illa suba q̄ adeo pua fuit in oꝛtu: i resurrectiōe tā magna erit: nisi sui m'tiplicatiōe in se. Uñ apparet q ēt si viueret: nō aliunde: ꝟz in se augmērareт illa suba. Sicut costa ꝺ q̄ fcā ē mulier: ⁊ sicut panes euāgelici. Nō ificiamur tñ qn cibi ⁊ hūores i carnē ⁊ sanguinē trāseāt: ꝟz nō in substātē būane nāe q̄ a primis descēdit parētib⁹. Que sola i resurrectōe erit: reliq̄ ꝺo caro in quā cibi trāseūt tāq̄z superflua in resurrectōe ꝺponeт.

¶ Diuisio textus.

Postquaz determinauit lapsuz humane nāe q̄ꝫtū ad pctm ꝓmoꝝ parētū. In pte ista icipit determiare quō nā būana vitiata ē in posteris. Et diuidit i ptes duas. In ꝓma determiat de pctō qō a ꝓmis parentib⁹ in posteros eoꝝ transiuit ꝑ carnis oziginē. s. de pctō oziginali. In 2ª determiat de pctō qō trāsiuit in posteros ꝑ imitatiōnē opis. s. de pctō actuali. 34. di. (¶ Post ꝓdcā de pctō actuali ⁊c.) ¶ Prīa diuidit in duas. In ꝓma determiat de pctō oziginali ostēdēdo an sit ⁊ qd sit. In scōa determiat q̄sdā ꝺditiōes ei⁹. 2i. dist. (Sic̄ supest iuestigare ⁊c.) ¶ Prīa didit i. 2. In ꝑª determiat de pctō oziginali fm vītatē. In scōa excludit q̄sdā obones qb⁹ pcti oziginalis traductio ipugnat ibi. (Qz ergo ait p iobediētia ⁊c.) ¶ Prīa diuidit in duas. In ꝑª oñdit aliqō pctm a ꝓmis parētib⁹ in posteros trāsire. In 2ª ingrit qd sit illō ibi. (¶ Dic ꝑ videdū est ⁊c.) Et diuidit i partes duas. In ꝑª ingrit an sit pctm actuale vl nō: qō dic apl's ꝑ vnū boiez i mūdū itrauisse: ostendens q ē pctm oziginale ⁊ nō actuale. In 2ª iterato ingrit qd sit illō oziginale peccatū (Qz diligēter inuestigādū ē ⁊c.) ¶ Circa ꝑm tria fac. ¶ Primo mouet qōnē. Scōo excludit falsaz opīonē quozundā ꝟ exponētiū de peccato actuali tm ibi. (Quibusdā placuit ⁊c.) Tertio oñdit ꝟ itelligi de oziginali pctō ibi. (Et ē illud pctm oziginale ⁊c.) (Qz diligēter iuestigādum ē ⁊c.) Dic ingrit qd sit pctm oziginale. Et diuidit in ptes duas. In ꝑª ingrit qd sit fm genus moris. In 2ª qd sit fm genus nāe ibi. (Nūc supest videre ⁊c.) ¶ Circa ꝑm duo fac. ¶ Prīo ponit q̄rūdā opīonē q pctm oziginale reatuz tm cē dicebāt ⁊ nō culpā. Scōo oñdit pctm oziginale culpā eē ibi. (Sed q oziginale pctm ⁊c.) (Qz ergo ait p iobediētiam ⁊c.) Dic excludit obones pctm oziginale ipugnantes. Et diuidit in duas. In ꝑª excludit obiectiōes q̄ ipugnāt directe pctm oziginale. In 2ª excludit obiectionē q̄ ipugnat peccatum oziginale q̄ꝫtū ad cāz eius q̄ est carnis traductio ibi. (Ad hoc aūt qō diximus ⁊c.) ¶ Circa ꝑmū duo fac. ¶ Primo excludit obonē pelagy ex auctate ꝓcedētē. Scōo excludit obones duas Juliani q rōcinādo oziginale pctm impugnabat. Quaꝝ ꝑª icipit ibi. (Uñ Aug. Juliano ⁊c.) Scōa ibi. (Itē ingt Julian⁹ ⁊c.) (Ad ꝟ aūt qō diximus ⁊c.) Dic excludit obiectiōes coꝝ q pctm oziginale ipugnāt ex pte cāe eius q̄ est carnis traductio ex vno in quo oēs māliter fuerunt. Et circa ꝟ tria facit. ¶ Primo mouet obiectionē. Scōo ponit rnsiōnē ibi. (Quib⁹ rnderi pōt ⁊c.) Tertio ponit rnsionis ꝺfirmatiōez ibi. (Qz ꝺo nihil extrisecū ⁊c.) Qō I.

Sic ē ꝺupler qō. Prīma de pctō oziginali. Scōa de traductiōe carnis. ¶ Circa ꝑmū querunt tria. ¶ Primo an ꝑ pctō ꝑmoꝝ parentū in nos isti defectus deuenerunt: quos sentimus: sicut necessitas moziendi ⁊ hȝ per modum quo pena consequit culpā. Scōo vtrū defectus aliquis ex ꝑmis parentibus in nos deuenire potuerit

qui rōnē culpe bēat. Tertio supposito q sic querit quid sit oziginalis culpa q̄ a parētibus cōtrabitur.

¶ Utrū defectus quos sentimus sint nobis quasi pena pro (pctō ꝑmi bois. I.

Ꝺ primuz sic ꝓcedit. Uideт q ꝺefectus quos sentim⁹ nō sint nobis quasi pena ꝑ pctō ꝑmi bois inflicta. Sicut enim ꝺicit Sen. moꝛs est bois natura non pena. iter oēs aūt ꝺefect⁹ moꝛis maioꝛ ē. vñ ⁊ finis terribilium a pbo in. 3. etby. oꝛ. ꝑ nec ēt aly ꝺefectus pene ꝺeberēt ꝺici qui nām humanā cōsequunt. ¶ Ꝑ. q̄cūq̄z inueniunt in aliquibus ex eisdem ꝓncipys creata: fm rōnem vnaz in illis iueniunt: cū ex vnitate ꝓncipioꝝ pēdeat vnitas rei: ꝟz moꝛs: fames: sitis: ⁊ hȝ iueniunt ex eisdez ꝓncipys in boie: ex qbus in alys aialibus. s. ex pugna ꝺriozꝝ: ex qbus coꝛpus componit: cū igit in alys aialibus nō sint sub rōe pene nec in boie tanq̄ pene erūt. ¶ Ꝑ. nō magis peccauit homo q̄ꝫ angelus: imo minus: vt supra dictū est. 2i. dist. ꝟz angelus ꝑ pctm nihil amisit ꝺe bonis nālibus sibi collatis: vt Diony. 4. c. ꝺe di. no. ꝺicit. ergo nec hō. si igit ꝺe nā bois eēt: vt coꝛpus suū esset icoꝛruptibile ⁊ ipassibile: ꝟ ꝑ pctm nō amisisset. cū igit amiserit: videt q non fuerit nāe: ꝟz gre. ergo ⁊ pnuatio boꝝ non sicut pena nām cōsequit: ꝟz sicut nālis defectus. ¶ Ꝑ. ois vtus nāliter tendit in suum obm: sed vtutis concupiscibilis obm est ꝺelectabile fm sensum. ergo q cōcupiscibilis moueaт in illud ꝟ nō est pena: ꝟz bois natura: ⁊ simil'r ꝺe irascibili: ⁊ ꝺe alys virib⁹: ꝟz ex hoc causat pugna viriū inferioꝝ ad supiozes q vnaquez vtus in suum obm moueт. videт ergo q hȝ pugna sit nālis boi ⁊ nō pena eius sic ꝺr. ¶ Ꝑ. nulli ꝺr esse pena si nō attingat ad illud qō vires nature sue excedit: sicut q homo nō pōt volare nō ē sibi pena: ꝟz ptingere ad videdū deū in sua eēntia oēs vires humane nāe excedit alias hō ex nālib⁹ in illud venire posset. ergo nec carētia visionis ꝺine pena bois ꝺici ꝺz: ⁊ ita nihil coꝝ q̄ pena eē ꝺr ꝑmi pctī rōnez pene habere videnт.

Contra. Ois passio inuoluntaria pena est: sed moꝛs ē passio maxime inuoluntaria: adeo q nec ꝺe/nectus voluntatem nō moꝛiēdi petro abstulerit: vt Joan. vltimo in Hlok. ꝺicit. ergo moꝛs: ⁊ alia hȝ sunt pene. ¶ Ꝑ. vt phȝ ꝺicit in. 2. phȝsicoꝝ. ⁊ ꝑmo de aia. actus ꝓprius fit in ꝓpria materia. vñ opz ꝓfectionē perfectibili ꝓprionatam esse: ꝟz anima rōnalis que est perfectio coꝛporis humani fm suā nām icoꝛruptibilis est. ergo ⁊ coꝛp⁹ humanuz nāliter icoꝛruptibile est. si ergo coꝛrumpit: hoc erit per ꝺefectū nāe: ⁊ ita erit pena. ¶ Ꝑ. potētius nō vincitur a minus potēte: qz agens est nobilius patiēte: vt phȝ in. 3. ꝺe aia ꝺicit. sed coꝛpus humanū est nobilius alys inanimatis coꝛporib⁹. si ergo ab eis patiat: hoc erit per ifirmitatē nature eius. ifirmitas aūt ⁊ ꝺefectus eius quod fm naturā in homine est: pena est. ergo passibilitas a talibus coꝛporibus est in homine quasi pena.

Respondeo ꝺōm: q ea que sunt ad finē ꝺisponunt fm necessitatē finis: vt ex. 2°. phȝsico. ꝑz. finis aūt ad quē homo ordinatus est: est vltra facultatē nāe create. s. beatitudo: q̄ in visiōe ꝺei ꝺsistit. soli eni ꝺeo ꝟ cōnaturale est: vt ex ꝺictis in. 23. di. ꝑz. vñ oportuit nām humanā taliter institui: vt nō soluz bret illud qō sibi ex ꝓncipys nālibus ꝺebeaт: ꝟz ēt aliqd vltra: per qō facile in finē ꝓueniret: ⁊ qz vltimo fini amoꝛe iherere nō poterat: nec ad ipz tenēdū ꝓuenire: nisi ꝑ supremā partē suā: q̄ est mēs: ⁊ itellectus: seu rō: in qua ymago ꝺei insignita est: ideo vt illa pars in ꝺeū tēderet: subiecte sunt sibi vires iferioꝛes: vt nihil in eis accidere posset: qō mētē retineret ⁊ impediret ab itinere in ꝺeū: ⁊ pari rōne coꝛpus hoc mō ꝺisposituz est: vt nulla passio in eo accidere posset: per quā mētis cōtempla/

tio impediret: ⁊ qz hec omnia ex ordine ad finem: vt dictū est: homini inerāt: ideo facta ꝺeordinatiōe a fine per peccatū hec oīa in natura humana esse ꝺesiere: ⁊ relictus ē homo in illis tātum bonis q̄ eū ex nālibus ꝓncipys cōsequuntur. Et hoc expresse Dionysius ꝺicit. 3. c. ce. hierar. Sic ingens. ꝓpriū aūt ꝓncipiū babēs homo in gnōnibus coꝛruptibilibus merito ad ꝓncipy ꝓnem ductus est finez. i. hoc ex pctō meruit: vt cū ex ꝓncipys suis ex qbus compositus est sibi coꝛruptio ꝺebereт: q reduceretur per peccatū ad talē finē q suis ꝓncipys ꝓgrueret: ⁊ ꝟ accipitur ex hoc qō ꝺictū est Sen. 3°. Terra es: ⁊ in terraz ibis. Scōm ꝟ ergo ꝺico q isti ꝺefectus possunt ad nām humanaz ꝺupl'r compari: vel ad eam fm q in ꝓncipys nālibus suis tātū consideratur: ⁊ sic ꝑculdubio nō sunt pene eius: ꝟz nāles ꝺefectus: sicut ēt eē ex nihilo vel idigere cōseruatiōe est ꝺefectus quidā naturalis oēm creaturā ꝓsis: ⁊ nulli est pena: vel ad eam ꝑt instituta est: ⁊ sic ꝑculdubio pena sunt sibi: qz etiā ex priuatione eius quod gratis alicui conceditur postq̄ꝫ concessum est: puniri ꝺicitur aliquis.

Ad primum ergo ꝺōm: q Sen. ⁊ aly pbi ꝺsideraуerunt nām humanā fm ea q̄ ex ꝓncipys suis nālibus ipsaz cōsequunt. statuz eni illū ꝑme cōditiōis scire nō potuerūt: quā nō nisi fides ꝟz. ⁊ iō ꝺe moꝛte nō nisi sicut de nāli ꝺefectu locuti sunt: q̄uis ēt nālis ꝺefectus aliquo modo pena ꝺici possit. ¶ Ad scōm ꝺōm: q animalia alia nō sunt ordinata in finē qui facultatē nālē ipsoꝝ excedat: ⁊ iō in illis tātū bonis creata sunt que eis ex ꝓncipys nālib⁹ ꝺebenт. vñ nō est similis rō ꝺe boie ⁊ ꝺe alys aialibus. ¶ Ad 3ᵐ ꝺōm: q bona nālia ꝺr ꝺupl'r. vel prout sunt in se ꝺsiderata fm q nāe ꝺebenт ex ꝓprys ꝓncipys: ⁊ sic nec hō nec angelus ꝑ peccatū aliqd nāliuz amisit: vel in aliquo ꝺiminut⁹ ē: qz Diony. ēt integra ꝺata nālia in angelis peccātib⁹ ꝓmanere ꝺic̄: vel fm q ordinanт in finē vltimū. ⁊ ꝟ mō i vtroq̄z bona nālia ꝺiminuta sūt: nō qdez penitus amissa: iq̄ꝫtū vterq̄z fact⁹ ē min⁹ babilis: ⁊ magis ꝺistans a finis ꝓsecutiōe: ⁊ ꝓpter ꝟ ēt hō gratuitis spoliat⁹ ꝺr ⁊ in nālibus vulneratus. Luc. 10. in Hlo. ¶ Ad 4ᵐ ꝺōm: q q̄ñcūq̄z multa cōueniūt ad cōstitutionē alicuius alicui coꝛ pōt aliqd fm se ꝓuenire nāl'r fm nām ꝓpriā: ⁊ aliqd cōuenit sibi ꝟz nām toti⁹. sic̄ ꝑz ꝺe ēltis in mixtiōez coꝛpis venientibus. ꝟz ꝟ q̄ ꝺico q vis ꝺcupiscibilis nāle hz ꝟ vt in ꝺelectabile fm sensuz tēdat: ꝟz fm q ē vis ꝺcupiscibilis būana hz vt reriuus vt tēdat in suū obz fm regimē rōnis: ⁊ iō q in suū obz tēdat irrefrenare ꝟ nō ē nāle sibi iq̄ꝫtū ē būana: ꝟz magis ꝺ nām ei⁹ inq̄ꝫtū hȝ. ⁊ fm ꝟ rōnē brē pene pōt maxie cōsiderata nā būana ꝟz q tota ē sub regimie rōnis: vt i ꝓma ꝺiтiōe fuit. ¶ Ad 5ᵐ ꝺōm: q q̄uis nā būana ꝑ se nō possit i visiōez ꝺei ꝓtingere: pōt tñ ad eā ꝓuenire cū adiutorio gr̄e: ⁊ ex se hz habilitatē vt in illā ꝓueniat. ⁊ sil'r ēt ex his que sibi gratis in ꝑª ꝺitiōe collata fuere maioꝝ habilitatē bēbat cui⁹ habilitatis diminutio pena ē boīs: si ad istitutionē ei⁹ referaт: ⁊ sic carētia ꝺine visiōis pena ꝺr ꝟz q nō noīat negationē tātū: ꝟz ēxpuatiōez quādā cū q̄dā obnoxitate: vt. s. ꝺictū ē. Et qz alie rōnes videnт ꝺcludere q ēt humane nature in suis ꝓncipys ꝺsiderate isti ꝺefectus sint pena: iō ad eas ēt rndendum est. ¶ Ꝺōm q ad sextū q̄ iuoluntariozū illa tātuz rōnez pēne habēt que sunt volūtati subycibilia. volūtas enim nō tātum est possibiliū: ꝟz etiā ipossibiliuz: et iō si alicui sit iuoluntariū illud qō ptāti volūtatis nō subiacet nō ꝓpter ꝟ rōnē pene hz: sic̄ q aliqs ē breuis nimis in statura vel aliqd hȝ. ⁊ ꝟ mō moꝛs: ⁊ alia hȝ iuolūtaria sūt. ¶ Ad 7ᵐ ꝺōm: q iter aiam ⁊ coꝛp⁹ oz eē ꝓportionē sic̄ potētie ad actū nō aūt sic̄ cōuenientiū in eaꝺē nā seu ꝓpriete: nō eniz opz q si aia est sine q̄ꝫtitate q etiā coꝛpus sit hȝ: sil'r nō oportet q si anima est icoꝛruptibilis nāliter: q coꝛ

pus etiam hō sit. ¶ Ad octauū dōm: q̄ cuius corpus homi
nis simplr nobilius sit corpore ignis vrentis vel ferri secā
tis: in q̄tuz est nobiliori forma perfectum: nihil tamē phi
bet illa corpora nobiliora esse fm quid: in q̄tum. s. B habēt
in actu: quod corpus humanū habet in potētia: vt calidita
tem vel aliquid hō.

¶ Utrum aliquis defectus veniēs in nos p originē habeat
rōnem culpe. II.

Ad secundū sic ꝓcedit. Videt q̄ nul
lus defectus in nos p originē veniēs rōnez culpe habere possit. Ex hoc
enim aligd culpabile vituperabile est si malū
sit qō est in potestate ei⁹ qui de hoc culpatur:
nō enī vituperamur nisi ex his que in nobis sunt: vt pbs in
3° ethy. dicit: sz illud qō p originē trahitur nō pōt eē in pote
state eius g illud originalr trahit. g̃ impossibile est q̄ aliquid
p originē tractū rōnez culpe habeat. ¶ P. fm Aug. oē pec
catū est volūtariū: adeo q̄ si nō est volūtariū nō est pctm:
sz illud qō per originē trahitur nō pōt eē volūtariū: q̄ act⁹
volūtatis originē volētis nō ꝓcedit. g̃ impossibile est aligd p
originē tractū eē pctm vel culpā. ¶ P. nullū accūs pōt tra
duci nisi subm suū traducat: sz subm culpe est aīa rōnalis q̄
cū nō sit extraducē: vt supra ꝓbatuz est: videt q̄ nec aligd
per originē tractū rōnē culpe hre possit. ¶ Si dicat q̄ tra
ducit pctm per traductionē seminis. ¶ Cōtra. nihil dat al
teri vel efficit in altero qō ipm nō hz: sz semē nō pōt eē sub
iectū infectionis culpe. g̃ nec ex eo culpa in aīam deuenire
pōt. ¶ P. nobilius nō patitur a minus nobili: sz aīa est no
bilior corpore. g̃ corpus nō pōt agere in aīaz inficiēdo ipaz.
¶ P. iniustū est vt culpa patris in filiū redundet: t q̄ filiꝰ
ꝓ patre puniat: sz si ex hoc q̄ adā peccauit in omnes cul
pa redundaret originalr sequeret filiū p trālgressiōe pris
puniri. g̃ hoc dine iustitie nō competit.

Contra. ii. ad Ephe. dicit Apls. Eramus nā fily ire: sz
nullus est filius ire nisi p hoc q̄ culpam hz.
g̃ homo ex ipsa natiuitate culpā cōtrahit. ¶ P. sicut dicit
Anselm. homo si perstitisset iustitiā originalē in qua creatus
est in filios ꝓfudisset: sz sicut se hz iustus ad iustos: ita t pec
catoz ad peccatores. ergo etiam q̄ peccauit culpā suam in
alios generando transfudit.

Rēspōdeo dicēdo: q̄ circa hanc mām dupler error
tangit in lra. vnus ē eoz qui simplr pec
catū originale negabāt: sic error Juliani t Pelagy: t hic er
roz veritati fidei nō ꝓsonat: q̄ sacroz necessitatē t redem
ptionis tollit: q̄ cōtra seruitutē peccati in qua nascimur or
dinata sunt. Alius est error eoz q̄ pctm originale noīe ꝓce
dentes fm rē negabāt: dicētes in puero nato nullā culpaz
eē: sz solū obligationē ad penā. Et B manifeste instītie dine
repugnat: vt. s. aligs obligetur ad penā q̄ culpam nō habz:
cū pena iuste nō nisi culpe debeatur. Et iō bis cuitatis sim
pliciter cōcedendū est etiā culpā per originē trahi ex parē
tibus vitiatis in pueris natis: qō q̄liter sit inuestigāduz est.
Sciendū est igit q̄ B tria defectus: malū: t culpa: ex super
additiōe se habēt. defectus enī simplicem negociationez
alicui⁹ boni ipoztat: sz malū nomē ꝓuatiōis est. vñ carētia
alicui⁹ etiā si nō sit natū hre defectus pōt dici: sz nō pōt di
ci malū nisi sit defectus eius boni qō natū est hri. vñ caren
tia vite in lapide pōt dici defectus: sz nō maluz. homini vo
moz est t defectus t malū. culpa aūt sup hoc addit ratio
nē volūtary. ex hoc enī aligs culpat⁹ q̄ deficit in eo qō per
suā volūtatē hre potuit: vñ oz q̄ fm B q̄ aligd rōnem cul
pe hz sz B rō volūtary in ipso reperiat: sic aūt est qōdā bo
nū qō respicit nām: t qōdā qō respicit ꝓsonā: ita ēt est q̄dā
culpa nāe: t q̄dā ꝓsone. vñ ad culpā ꝓsone regrit voluntas
ꝓsone: sic pz in culpa actuali que p actū ꝓsone cōmittit. ad

culpā vō nāe nō regritur nisi volūtas in nā illa. Sic g̃ dōz
est: q̄ defect⁹ illius originalis iusticie q̄ homini in sua crea
tione collata est ex volūtate dois accidit: t sic illud nāe do
nū fuit t fuisset in totā nām ꝓpagatū doie in iusticia ꝓsistē
te: ita etiā t ꝓuatio illius boni in totā naturā pducitur: q̄s
ꝓuatio t vitiū nature. ad idē. n. genus ꝓuatio t habitus re
ferunt: t in quolibz doie rōnē culpe hz: ex hoc q̄ p volūta
tē ꝑncipy nature. i. primi dois iductus est talis defect⁹.

Ad primuz g̃ dōm: q̄ pctm originale cum nō sit vi
tium ꝓsone vt ꝓsona est. sz quasi p acci
dens in q̄tum ꝓsona hz talē nām: iō nō opz q̄ sit in potesta
te hō ꝓsone hunc defectū habere vel non habere: sz sufficit
q̄ sit in ptāte alicuius qui ē in natura illa: q̄ ex B q̄ habēs
aliquā naturā peccauit natura ifecta est: t per ons ificit in
oībus illis qui ab illo naturā trahunt. Et ideo pōt dici cul
pa nature: cū aliquis in nā illa subsistens per voluntatē de
fectum istum in totam nām creauerit. ¶ Et per hoc etiaz
pz responsio ad scām. ¶ Ad 3m dōm q̄ pctm originale non
traducitur per traductionez sui subiecti: qō est aīa rōnalis:
sz per traductionē seminis: q̄ ex quo aīa prīs p pctm ifecta
fuit: segtur ēt iordinatio in corpe subtracto illo ordine quē
natura instituta ꝓus acceperat: t ita ēt ex semine illo gnāt
corpus tali ordine destitutū. vñ t aīa que tali corpori ifun
ditur deordinationē culpe ꝓtrahit ex hoc ipso q̄ hō corpo
ris forma efficit: cum oporteat pfectionē perfectibili ꝓpor
tionatā eē: sic ꝑpter aliquā corruptionē seminis ꝓtingit nō
tm defect⁹ in corpore ꝓlis ex illo semine gñate: vt lepra: po
dagra: vel aliqua hō ifirmitas: sz etiā defectus in aīa: vt pz
in his q̄ a natiuitate naturalr sunt stolidi. ¶ Ad q̄rtū dōz:
q̄ lz semē nō habeat in se infectionē culpe in actu: hz tm in
vtute: sic ēt pz q̄ ex semie leprosi gñatur filius leprosus: q̄
uis in ipso semine nō sit lepra in actu. ē. n. in semine vt⁹ aliq̄
deficiēs: per cuius defectū ꝓtingit defectus lepre in ꝓle: si
milr ēt ex hoc ipso q̄ in semie ē talis dispositio q̄ puat illa
ꝑpassibilitate t ordinabilitate ad aīaz quā in ꝓmo statu cor
pus humanū habebat: segtur q̄ in ꝓle q̄ est susceptiua ori
ginalis pcti efficiat originale pctm in actu. ¶ Ad 5m dōm:
q̄ aīa nō inficit p infectionē corporis q̄si corpore agente in
aīam: sz p quādā collimitationē vnius ad alterū: q̄ forma
recipit in materia fm ꝓditionē ipsi⁹ materie: cū oē qō ē in
altero sit in eo p modū recipiētis: t iō ex B ipso q̄ corp⁹ illa
vtute puat qua pfecte erat subiectibile aīe: segt ēt q̄ aīa illa
vtute careat q̄ pfecte corp⁹ subditū regat: t talis defectus
originalis iusticie culpa est nature: put ꝓsideraī ons ex vo
lūtate alic⁹ hūtis naturā. ex quo natura traducta ē. ¶ Ad
6m dōm: q̄ iniustū eēt q̄ fili⁹ p pctō prīs penā sentiret: nisi
ēt pctm prīs in filiū trāsiret: vt iā filius nō p pctō prīs: sz p
pctō ꝓprio qō originalr trahit puniat.

¶ Utrū originale pctm sit culpa. III.

Ad tertiuz sic ꝓcedit. Videt q̄ originale
pctm nō sit cōcupiscētia: vt in
lra dr: nihil. n. est cā sui ꝑpius: sz pctm originale est
cā cōcupiscētie: vt patet ex verbis Apostoli: Ro.
7. Pctm occasiōe accepta p mādatū operatū est
in me oēm ꝓcupiscētiā. g̃ pctm originale nō est cōcupiscen
tia. ¶ P. nihil naturaliū pōt dici peccatū vel malū: sz cōcu
piscibilis vis in hoie est vtus naturalis. g̃ ipa nō potest dici
peccatū originale: sz ipsa est p quā homo habilis est ad con
cupiscēdū. g̃ ꝓcupiscētia qua sumus habiles ad cōcupiscen
dum nō est peccatū originale: vt in littera dr. ¶ P. sicut p
motū cōcupiscibilis perturbat indiciū rōnis: ita t per mo
tum irascibilis: sed peccatuz originale cōsistit in deordina
tione ipsius anime: fm q̄ inferioza superiozib⁹ nō obediūt.
ergo nō solum cōcupiscētia: sz simili rōne iracundia pecca
tum dici dz originale. ¶ P. defectus qui ex origine trahit

rōnem culpe nō habet: vt dictū est: nisi fm q̄ ex voluntate
habētis nām cōsequitur: sz multi defect⁹ corporales ex vo
luntate illa ꝓsequunt: vt necessitas moriēdi t hō. g̃ nō solū
ꝓcupiscētia: sed qōlibet istoz dz dici pctm originale. ¶ P.
inter alia q̄ hō p pctm amisit ēt scia illa ꝓuatus ē qua in pri
mo statu pollebat: sz defectus scie ignorātia dr. g̃ ignorātia
originale pctm dici dz: t nō solum ꝓcupiscētia.

Contra ē qō dr in Glo. Ro. 6. Nō regnet pctm in vro
mōtali corpe. i. fomes pcti. fomes aūt pcti cō
cupiscētia ē. g̃ pctm vī ipsa ꝓcupia eē. ¶ P. sic se hz ꝓcupia
actualis ad actuale peccatū: ita se hz cōcupiscētia originalis
ad originale peccatū: sz ꝓcupiscētia actualis ē ipsuz actuale
peccatū. g̃ t ꝓcupiscētia q̄ p originē trahit ē originale pctuz.

Respondeo dōm: q̄ in quolibz pctō est ꝑuenire ali
quid q̄si formale t aligd māle. Si enī
ꝓsideremus peccatū actuale ipsa ſuba act⁹ deordinati ma
terialr in pctō se hz: sz deordinatio a fine formale in pctō ē:
q̄ ex B rōnē mali ꝓcipue hz. vñ dr q̄ ꝑuersio ad bonuz cō
mutabile est ibi sic māle: t auersio a bono icōmutabili ē si
cut formale: t B cōtingit ex B q̄ ēt in actu pfectio vtutis ex
ordine ad finem est forma actus sic aūt peccatū actuale cō
sistit in deordinatiōe actus: ita ēt peccatuz originale ꝓsistit
in deordinatiōe nāe. vñ oz q̄ ipe vires deordinate: vel de
ordinatio virium sint sic māle in pctō originali: t ipsa deor
dinatio a fine sit ibi sic formale. Illa aūt pars q̄ per se nata
est ꝓiungi fini est ipsa volūtas q̄ hz ordinē finis oībus alijs
partib⁹ ꝓponere: t tūc destitutio ipsi⁹ volūtatis ab illa recti
tudine ad finē quā habuit in istitutōe nāe in pctō originali
formale est: t B est ꝓuatio originalis iusticie. vires aūt appe
titus sensibilis sunt nate recipere ordinē ad finē ab ipa vo
luntate fm q̄ sibi subiecte sunt: t iō subtractio illius vincu
li: quo quodāmō sub ptāte voluntatis recte detinebat mā
le in pctō est. Ex hac aūt subtractiōe: segtur q̄ vnaq̄q vis
in suū obm iordinate tēdat ꝓcupiscēdo illud: t iō ꝓcupiscē
tia q̄ habiles sumus ad male ꝓcupiscēduz peccatū originā
le dr: q̄si māle in pctō originali exīs. est enī ꝓsiderare mā
le t formale in actibus moralib⁹: sic in rebus artificialibus
in q̄bus mā de toto ꝑdicat: vt possit dici cultellus est ferz.
Et silr de pctō ꝑdicari pōt illud qō ē māle in ipso. t p hunc
modū peccatū originale ꝓcupiscētia dr.

Ad primum ergo dōm: q̄ ꝓcupiscētia dr dupl r. sz
ipse actus ꝓcupiscēdi t ipsa habilitas
ad ꝓcupiscēdum: t actus ex habilitate causat. vñ nō est icō
ueniēs si peccatū originale qō ꝓcupiscētiam actualē causat
habitualis ꝓcupiscētia eē dicat. ¶ Ad 2m dōm: q̄ differt
dicere potentē t habilē: q̄ enī aligs sit potens ꝓcupiscere ē
ex potētia ꝓcupiscibili: sed q̄ sit habilis ad cōcupiscendum
est ex aliquo habitu: vel ex eo qō per moduz habitus se hz.
Contingit enīz vt etiam ꝓuatio aliqua habilitatē quādam
reliquat: in q̄tum ꝓuatur aliquid qō ipedimentuz ꝓestare
posset: t ita dr concupiscentia habitualis eē peccatuz origi
nale: nō quidē vis cōcupiscibilis: neq̄ iteruz aligs habitus
qui aliquid positiue dicat: sz ipsa habilitas q̄ relinquitur in
inferioribus viribus ad iordinate concupiscenduz: ex hoc
q̄ ab appetitu subtrahitur retinaculum rōnis quo detine
batur ne effrenate possit in sua obiecta tendere. ¶ Ad ter
tium dōm: q̄ concupiscentia nō dicit esse māle in pctō fm
q̄ denominat a vi cōcupiscibili que ꝓtra irascibilem diui
ditur: sed fz q̄ sumit ab appetitu sensualitatis qui in vtrāq̄
vim diuiditur. s. irascibilem t concupiscibilez. ¶ Ad q̄rtum dōm: q̄ vt in scō phy. dicit peccatū ꝓtingit in his que
ad finē ordiata sunt fm q̄ a suo fine deficiūt. t ideo in par
tibus anime in illis ꝓcipue est peccatuz hominis fm quas
homo ordinatur in finem: t q̄ appetitus est tendēs in finē:
ideo in appetitu ꝓcipue peccatum consistit: ad finem aūt

hominis ordinatur appetitus rōnis q̄ est volūtas imme
diate: appetitus aūt sensibilis mediate: in q̄tum. s. ordinez
finis ex voluntate rōnis recipiunt: ꝓpter quod dicunt ali
qualiter rōni obaudibiles: vt pbs dic in fine p. ethy. t ideo
defectus ordinis in appetitu voluntatis est formale: t com
pletiuū originalis peccati quod est ꝓuatio rectitudinis vo
luntatis que inerat fm originalē iusticiam; defectus aūt ez
ordinis in appetitu iferiori est nāliter in peccato se habēs:
t hoc est ꝓcupiscentia: vt dictū est: t ideo nullus alius defe
ctus nature ex parte rōnis nec ex pte sensibilis partis origi
nale peccatum dr nisi cōcupiscentia sicut materiale: t ꝓua
tio originalis iusticie: sicut formale. ¶ Ex quo pz rīsio ad
gntum: q̄ ignorantia non per se respicit voluntatem. vnde
etiā defectus ille: sicut t alij retinent rōnez pene sed nō cul
pe: t si ꝓueniatur ignorantia originale peccatum dici intel
ligendum ē de ignorantia ꝓuante illam scientiaz que inclu
ditur in originali iusticia. nullus enim est iustus vel tempe
ratus qui non sit prudens: vt in sexto ethic. dr. t ad B atten
dens Socrates dixit. omnez virtutē esse sciam: t omne vi
tium eē ignorantiā: vt ibidem narrat. Qō II.

Deinde queritꝰ de traductione car
nis a parētibus per
quā originale peccatum trahitur. Et circa hoc
querunt duo. Primo vtruz alimentum in ve
ritatem humane nature cōuertatur. Secūdo.
vtrum ex alimento semen decidatur.

¶ Utrū alimētū trāseat in veritatē humane nāe. I.

Ad primuz sic ꝓceditur. Videt q̄ ali
mentum in veritatē huma
ne nature nō transeat. Quicqd enīz sumptum
emittitur ad vitatē humane nature nō ptinet
q̄ semp eadem manet: sz omne quod per os su
mitur in ventrē vadit: t ꝓnaq̄q vis
in suū obm iordinate tēdat ꝓcupiscēdo illud: t iō ꝓcupiscē
tia q̄ habiles sumus ad male ꝓcupiscēduz peccatū originā
le dr: q̄si māle in pctō originali exīs. est enī ꝓsiderare mā
le t formale in actibus moralib⁹: sic in rebus artificialibus
in q̄bus mā de toto ꝑdicat: vt possit dici cultellus est ferz.
Et silr de pctō ꝑdicari pōt illud qō ē māle in ipso. t p hunc
modū peccatū originale ꝓcupiscētia dr.

Respondeo dicēdo: q̄ circa hanc mām duplex error
tangit in lra. vnus ē eoz qui simplr pec
catū originale negabāt: sic error Juliani t Pelagy: t hic er
roz veritati fidei nō ꝓsonat: q̄ sacroz necessitatē t redem
ptionis tollit: q̄ cōtra seruitutē peccati in qua nascimur or
dinata sunt. Alius est error eoz q̄ pctm originale noīe ꝓce
dentes fm rē negabāt: dicētes in puero nato nullā culpaz
eē: sz solū obligationē ad penā. Et B manifeste instītie dine
repugnat: vt. s. aligs obligetur ad penā q̄ culpam nō habz:
cū pena iuste nō nisi culpe debeatur. Et iō bis cuitatis sim
pliciter cōcedendū est etiā culpā per originē trahi ex parē
tibus vitiatis in pueris natis: qō q̄liter sit inuestigāduz est.
Sciendū est igit q̄ B tria defectus: malū: t culpa: ex super
additiōe se habēt. defectus enīz simplicem negociationez
alicui⁹ boni ipoztat: sz malū nomē ꝓuatiōis est. vñ carētia
alicui⁹ etiā si nō sit natū hre defectus pōt dici: sz nō pōt di
ci malū nisi sit defectus eius boni qō natū est hri. vñ caren
tia vite in lapide pōt dici defectus: sz nō maluz. homini vo
moz est t defectus t malū. culpa aūt sup hoc addit ratio
nē volūtary. ex hoc enī aligs culpat⁹ q̄ deficit in eo qō per
suā volūtatē hre potuit: vñ oz q̄ fm B q̄ aligd rōnem cul
pe hz sz B rō volūtary in ipso reperiat: sic aūt est qōdā bo
nū qō respicit nām: t qōdā qō respicit ꝓsonā: ita ēt est q̄dā
culpa nāe: t q̄dā ꝓsone. vñ ad culpā ꝓsone regrit voluntas
ꝓsone: sic pz in culpa actuali que p actū ꝓsone cōmittit. ad

Ad primuz sic ꝓceditur. Videt q̄ ali
mentum in veritatē huma
ne nature nō transeat. Quicqd enīz sumptum
emittitur ad vitatē humane nature nō ptinet
q̄ semp eadem manet: sz omne quod per os su
mitur in ventrē vadit: t ꝓnaq̄q vis
Matth. 15. Ergo nutrimentū quod per os sumit in veritatez huma
ne nature non transit. ¶ P. veritas vniuscuiusq̄ rei est in
eo qō fm spēm est. illud aūt quod per modum nutrimenti
aduenit per modum materie se hz: vt in scō de gnōne. dr.
sz caro fm mām non fit caro fm spēm: vt ex ꝓmo de gnōne
pz. ergo nutrimentū in veritatē humane nature non tran
sit. ¶ P. illud ad veritatē humane nature pertinet in quo
calor cōueniens radicat: sed tale humidū vt medici dicūt
consumptuz non restauratur: vt patet in his qui tertia spe
cie ethice laborāt que incurabilis est ex eo q̄ tale humidū
non restauratur. Cum igitur omne illud in quod alimentū
cōuertit post cōsumptionē restaurari possit: videtur q̄ nu
trimentū in id qō ꝓxie ad veritatē humane nature perti
net non mutet. ¶ P. omne id in quod cibus cōuertitur ēt
p calorē cōtinuo agentē dissoluit: vt fluens t refluens ides
iudicet: sz nō pōt esse q̄ totū qō est in corpore sit fluēs t re
fluens: vt ꝓbabitur. ergo oportet aliquid in corpore eē ma
nens in quod alimentum nō ꝑuertatur. B aūt ꝑcipue ad
veritatē humane nature pertinet. ergo alimētum in id qō
per se est de veritate humane nature nō mutat. Probatio
medie. si nō eēt aliquis pmanens fixum in corpore huma
no: tūc cōtingeret q̄ quelibz ps eius posset euanescere aliq̄
alio in eius locū substituto: t per eandē rōnem sic cōtinge
ret in toto: sic in qualibz eius pte. cōtingeret ergo q̄ de illa
mā que pmo fuit in corpe alicuius hois nihil in fine rema
neret: sz veritas indiuidui est ex varitate materie. ergo nō
eēt vnus numero homo in fine vite t in ꝓncipio: quod est
absurduz. ¶ P. nulla vtus nālis debilitatur multiplicata
mā sibi conuenienti: sed solum per admixtionē alicui⁹ ex
tranei: sz virtus conuersiua in homine debilitatur in fine
vite: als homo in infinitum posset augeri t viuere. ergo B
cōtingit per admixtionem extranei: sed nihil admisceī ad

mām illam in qua virtus conuersiua prius fundabatur: ni
si quod est ex alimento generatū. ergo hoc qō est ex nutri
mento generatum est extraneum ei in quo veritas nature
fundatur: ⁊ sic idez quod ꝓus. ¶ Ꝑ. natura facit vnūqōq;
faciliori modo quo fieri potest. deus autem multo ordina
tius ꝙ natura operaꝝ: cum igitur faciliori modus augmen
tandi aliquid sit per multiplicationē materie ꝙ per cōuer
siones alterius in id quod augetur: videꝝ ꝙ iste modus di
uine ꝓuidentie competat: vt. ſ. corpus humanuz augeatur
nullo exteriori in illud transeunte: sed sola eiꝰ materia mul
tiplicata: ⁊ sic idem quod ꝓus. ¶ Ꝑ. ea que sunt vnius spe
ciei per eandē rōnem suum complementū consequētur: ſz
quidam paruuli defuncti in resurrectiōe perducent in cō
pletaz ꝙtitatē: nō per additionē nutrimēti: ſz per multipli
cationē materie. ḡ ēt hoc modo alij hoies in ꝙtitatē cōple
tam perducentur: ⁊ sic idem quod ꝓus.

Contra est: quia ſm ꝓbm ꝓmo de gnōne: nihil nutrit
carnem: nisi qō est potētia caro: ſz omne qō ē
in potētia ad aliquid mutatur in id per actionē eius quod
est in actu. ḡ nutrimētū in illam carnem q̄ ad vītatem nāe
pertinet transmutatur. ¶ Ꝑ. nutrimētū in ꝓncipio est dis
simile: ſz in fine est sile: cū nihil nisi suo simili nutriaꝝ ⁊ fo
ueatur: ſz illa sunt similia q̄ eandē formā cōmunicant: cuz
igit vītas nature a forma sit: videꝝ ꝙ illud qō nutrit in fi
nē ad vītatē nature ipsius nutriti perducatur.

Respōdeo dōm: ꝙ circa hoc sunt multe opiniones.
¶ Quidā posuerūt: vt in lra magr senti
re videt: ꝙ illud qō ex parentibus decisum est: est illud so
lū in quo vītas hō nati cōsistit. hoc autē in maiorē ꝙtitatē
excrescit oīno saluatum: ita ꝙ nihil sibi addit vt maiorem
ꝙtitatem recipiat: ſz tota ꝙtitas hominis completi ꝑ mul
tiplcationē illius materie efficitur: et hoc tm̄ esse dicūt qō
in resurrectione resurget. Reliquū autē quasi superfluū de
ponet. Ponunt etiā alimenti sumptionē necessariaz eē nō
qdem ad augmentū vt nutritiua augmentatiue deseruiat:
neq; iterū ad restaurationē deperditi: ſz solū in fomētū ca
lozis nālis: sicut quādo liquefit aurū admiscetur sibi plum
bū ne aurum cōsumaꝝ: sed solū plumbū. ¶ Hec autē posi
tio irrationalis videt ex duobus. ſ. ex parte eiꝰ quod auge
tur: ⁊ ex parte alimenti quod aduenit. non. n. pōt fieri aug
mentū: nisi ſm hoc ꝙ materia que ꝓmo est terminata sub
paruis dimēſionibus: postmodū ad maiozes dimensiones
perducit. hoc autē nō pōt fieri nisi dupl'r. vel ita ꝙ de mate
ria tm̄ sit sub magnis dimensionibus ꝙtuz sub paruis: ⁊ ta
lis mutatio de paruo in magnū necessario fit ꝑ rarefactio
nem. Densum. n. ⁊ rarū in hoc differunt: ꝙ in raro est parū
de mā sub magnis dimensionibus. ⁊ in denso multum sub
paruis: vt ex. 4. phy. ꝓz. vl'ita ꝙ plus de mā sit sub magnis
ꝙ sub paruis. Ḃ autē nō pōt ꝓtingere nisi vl'q; est mā de no
uo creata. vel ꝑ hoc ꝙ illud quod erat mā alteriꝰ corporis
efficitur mā huius in hoc illo corpore trāsmutato. vnde ēt
Augu. sup Gen. ad lram. li. io. dicit. ꝙ nihil est absurdius ꝙ
putare vluz esse corpus: qō manēte nature siue ꝙtitate vn
diq; crescat nisi rarescat: cū nullū fiat augmētum corporis
nisi ꝑ additionem vel rarefactionē. augmentū autē corpo
ris humani cōstat ꝙ ꝑ rarefactionē non fit: nec iterum per
additionem māe de nouo create: q̄ mām oīum simul crea
uit deus: vt sancti dicunt. Restat ergo vt fiat augmētū hu
mani corporis ꝑ hoc ꝙ addit mā que suberat forme alte
rius corporis illo corpore in corpus humanū ſm vītatē cō
uersō: ⁊ hoc est nutrimentū: nec pōt exponi dictū Augu. vt
qdā dicūt ꝙ Aug. loquaꝝ ſm cōem modū quo res crescūt:
q̄ ſm hoc ꝓbatio sua ꝫ Tertulianū nihil valeret ꝙ pone
bat aīam crescere: ſz nullo mō diminui. Magis autē cōis ē
modus augmēti quo corpꝰ humanū crescit ꝙ quo aia cre
sceret: simul eni etiā ſm Tertullianū crescēte corpore cre
scit aīa. Nec iterū pōt dici sic dicūt: ꝙ faciēda est vis in Ḃ
ꝙ dicit manēte sua ꝙtitate: vt sit sensus: corpus manēs in
sua ꝙtitate: ita ꝙ ꝙtitas eius nō sit augmentata neq; per
additionē neq; per multiplicationē nō crescit nisi per rare
factionē. Cū igit augmētū ꝓprie sit ꝙtitatis nō pōt itelligi
ꝙ corpus crescat ⁊ maneat eius ꝙtitas ſm eandē dmēſio
nē: ſz ops itelligi qō dicit manēte ꝙtitate nāe suc: vt nulla
ꝙtitas adyciaꝝ: vel q̄ eiusdē nature sit: sicut aurum adiun
git auro. vel q̄ eandē nām in ipsa ꝫiunctione accipiat: sic ci
bus aduenit carni. vñ ꝙ hoc ꝙ dr: manente ⁊c. nō remouet
ur nisi additio similis in nā. Si. n. itēderet remouere mul
tiplicationē: tūc ꝓbatio sua nihil valeret: qz multo ꝓbabi
lius posset dici si aīa eēt corpꝰ: ꝙ ꝑ multiplicationē quā po
nunt crescceret: ꝙ dicaꝝ de corpore hois: qz spūalioz est. Ex
parte aūt eiꝰ qō addit apparet ēt falsitas: qz sic sumptio ali
mēti nō eēt per se itenta a nā: ſz per accidēs tm̄: vt. ſ. alicui
nociuo occurreret. ſ. calozi nāli digerēti: ⁊ si trāsmutatio ci
bi nō eēt ꝑ se nēcia ad corpꝰ humanuz: tūc calor cōuertens
eēt superfluus: ⁊ sic in operibus nāe a deo istitute multa sup
flua ꝫuenirent. ¶ Sustinētes tamē hāc positionē tres mo
dos adinueniūt in eius assertionē: quoz quēlibet facile est
ꝓfutare. ¶ Quidā nāq; dicūt ꝙ Ḃ talis mltiplicatio fit mi
raculose opatione dīna: sic etiā panes euāgelici multiplica
ti sunt. Jo. 6. Sz istud expressam continet falsitatem: dum
opus nature in miraculū conuertit. Et preterea. etiam in
illoz̄ panuz multiplicatiōe nō est remotū: imo forte est ne
cessariū factā fuisse additionē materie per ꝙersionē alio
rū corpoz in panes vtute diuina. Istam autē cōuersionez
cibi in carnē verā natura facere pōt que transmutat id qō
ē in potētia in actu: ꝙuis successiue compleat: quod deus
subito facit. quod aūt nature possibile est operationi nāe a
deo cōmittitur: qui vnicuiq; dat ꝑfectionē ſz ꝙ capax est.
vñ nō oz ad miraculū cōfugere. ¶ Alij dicunt ꝙ cū in cor
pore humano sit multuz de gnta essentia: ꝙ multiplicatio
corporis humani est ſm ꝙ multiplicaꝝ gnta essentia. vnde
sic lux solis multiplicaꝝ in scipsa diffusa ꝑ aerē: ita etiā cor
pus humanū sine additiōe alicuius extrinseci. Sz hec ad
inuētio cōtinet duas falsitates. Prima est: qz corpus gnte
essentie nō venit in compositiōe humani corporis: nisi ſm
virtutem tm̄: cuz neq; sit commiscibile: neq; diuisibile: ne
q; extra locum ꝓprium possit esse. Secunda est: qz diffusio
lucis non est per multiplicationem alicuius materie: cum
lumen nō sit corpus: ſz est multiplicatio formalis tm̄: sicut
est etiam in qualibz alteratiōe ⁊ generatione ꝙ agēs mul
tiplicat formā suam in materia. ¶ Alij vero alium modū
adinueniūt. dicūt enim ꝙ mā ꝓma: ꝙtum in se est: caret oi
ꝙtitate ⁊ forma. ergo equaliter se habz ad recipiendū oēs
quantitates: sicut ad recipiēdum omnes formas. vnde ꝙ
tumcūq; parum sit de materia prima in quouis paruo cor
pore potest recipere ꝙtamlibz ꝙtitatez: adeo ꝙ ex grano
milꝫ totus mundus fieri pōt. nec mirum: cum ex mā pun
ctali totus mūdus sit factus: cum enim mā ꝙtitate careat
idiuisibilis est: ⁊ ad modū pūcti se habēs. Iste aūt modus
multiplr deficit. Primo: qz imaginaꝝ idiuisibilitatez māe
ad modum puncti: vt sic ex mā mūdus sit factus per quā
dam quasi extensionem: sic si res parua in magna extenda
tur. hoc autem non est verum. Materia eni dicit indiuisi
bilis per negatiōez totius generis ꝙtitatis. Punct autez
est idiuisibilis: sic ꝙtitatis ꝓncipiū situz determinatuz ha
bēs. vñ ex mā res ꝙta efficit nō per extēsionem loquēdo
de mā: prima: cū extensio nō sit nisi eius quod alicuius ꝙti
tatis erat: sed per quantitatis susceptionem. Secundo ⁊ si
prima materia ꝓout in se consideratur nullam ꝙtitatem
habeat: nō tamē sequitur ꝙ sit in potentia respectu cuiusli

bet ꝙtitatis imaginabilis: cū eniz ꝙtitates determinate ⁊
omnia alia accidētia ſm exigētiaz forme mām recipiant:
eo ꝙ subiecta mā cuz forma est causa eoz̄ que insunt: vt in
ꝓmo phy. dicit: ops q̄ mā ꝓma ad nullā ꝙtitatem sit in po
tentia nisi que competat forme naturali que in mā esse po
test. mā vero ꝓma nō est in potētia ad alias formas: nisi ad
illas que sunt in rerū natura: vel ꝑ ꝓncipia nālia educi pos
sunt. Si eni eēt aliqua potētia passiua in materia cui nō re
sponderet aliqua potentia actiua in reruz natura illa potē
tia passiua esset supflua: vt Cōmētator dicit. ⁊ ideo mā pri
ma nō est receptibilis maiozis ꝙtitatis ꝙ ꝙtitatis mūdi.
ꝑpter qō in 3° phys. dicitur. ꝙ nō est possibile magnitudi
nez augeri in ifinitum loquēdo natural'r. Tertio. qz si ma
teria eadē que ꝓmo sub paruis dimēſionibus erat sub ma
iozibus dimensionibus fiat: nō pōt hoc accidere nisi per ra
refactionē: vt dictū est: ⁊ iste modus nō cōpetit in augmen
tatione corporis humani: vt per se ps. Quarto. qz quādo lo
quimur de mā existente in hac re iaz dimittimus cōsidera
tionē materie absolute: non eni potest accipi illud materie
quod est in hac re: nisi ſm ꝙ est diuisum ab illa parte mate
rie que est in re alia. diuisio autē nō accidit materie: nisi ſz
ꝙ consideratur sub dimensionibus saltez interminatis: qz
remota ꝙtitate: vt in ꝓmo phys. dicitur. subst̄atia erit indi
uisibile. vnde cōsideratio materie huius rei est ꝫsideratio
non materie absolute: sed materie sub dimensione existen
tis. vñ nō ops vt ꝙ conuenit materie inctum est absoluta
⁊ ꝓma ꝙ conueniat materie existenti in hac re: ꝓut accipi
tur vt in hac re existēs: quia ex hoc ipso receditur a cōside
ratione materie ꝓme. vnde materia que est in hac re exīs
non est in pō ad totaz ꝙtitatē mūdi: ſz vsq; ad determina
tum quid ꝙtum per rarefactionē potest cōsequi: ⁊ hoc non
excedit raritatez ignis: qz nulla raritas pōt eē maior: vt Cō
mentator in 4° phys̄ico. dicit. ⁊ sic patet ꝙ hec positio tam
in se falsitatem cōtinet ꝙ etiaz in modis adinuentis ad eiꝰ
expositionē. ⁊ ideo alioz positio est cōcedentiū quidez cuz
ꝓmis ꝙ aliquid est in humano corpore. ⁊ simil'r in alys cor
poribus que nutriunt: per qō qdē semp manet fixū toto tē
pore vite ſm determinatā ptē materie in quo ꝓncipal'r ve
ritatē humane nature ꝫsistere dicunt. aliquid aūt est aliud
quod supfluit ⁊ refluit. i. aduenit ⁊ cōsumitur. Ḃ aūt est qō
ex cibo generatuz est. Differūt tamē a ꝓmis in hoc ꝙ dicūt
sumptionē alimenti nō solū in fomentū calozis nālis neces
sariā esse: ſz etiā in augmētū ꝙtitatis: non eniz posset illud
qō ꝓmo a gñantibus decisuz est: qō qdē ꝑmanēs esse dicūt
in tantā ꝙtitatē extēdi ꝙta est: ꝙtitas humani corporis ni
si adderet aliqua mā que simul cuz mā preexistente ꝙtita
tē totā reciperet sine aliqua rarefactiōe. Et Ḃ qdē qō est ꝑ
manens dr diffundi ꝑ totū. ⁊ sil'r illud qō est aduenies ⁊ re
cedēs ad modū q cōtingit in mixtiōe vini ⁊ aque. vinū eni
nō excrescit in maiorē ꝙtitatē: nisi ꝑ additionē aq̄. q̄ qdem
in vinū cōuertit: ita tm̄ ꝙ vtus vini semp in illa parte mate
rie manet magis: q̄ ꝓus sub forma vini inerat. ⁊ ſm hoc po
nūt isti ꝙ illud qō est ex alimēto generatū nō est oīno alie
nū a vītate humane nature: sicut ꝓmi dicebāt: ſz est scōario
ad ipsaz ꝓtinēs: ſm ꝙ est neciū ad debite ꝙtitatis cōple
mētū. vñ nō totū Ḃ in resurrectione deponet qō ex alimen
to cōuersuz est: ſz reseruabit tm̄ ꝙtū expedit ad ꝑfectiōez
ꝙtitatis. ⁊ hꝰ pōnis ꝓmus auctor inuenit Alexāder Cōmē
tator. vt Auerroys in libꝰ de gnōne dicit. Sz istud nō vide
tur veritatē hre: cū. n. de natura caloris sit vt humorē cōsu
mat: caloris dico ignei: oz ꝙ calor ignis ꝙ est inſtm aīe ve
getabilis: vt i 2° de aīa dr. idifferenter ꝙtū in se ē omne hu
midū cōsumat. vñ nō pōt efficax ratio ꝫueniri: ꝙre aliqō hu
midū signatū ꝑmaneat in tota vita. Et preterea ſz Ḃ sump
tio alimēti nō esset ꝓmo ⁊ ꝑ se nēcia ad restaurationē de
perditi: ſz solū ad augmētū. cōstat tm̄ ꝙ opus augmēti ꝓsup
ponit opus nutrimēti: ⁊ illud tm̄ nutrit in quo deperditio fa
cta est: qō ꝑ nutrimētū restauraꝝ. vñ si nō esset cōsumptio:
nisi eiꝰ qō ꝓpter augmētū ꝓncipal'r assumitur: nutrimētuz
nō eēt nisi ꝑ augmētū. ¶ Et ꝓterea cōcedi pōt: ꝙ illud qō
in carnē ꝙuertit ꝑ vtutē formatiuā in ꝑnꝰ gnōnis ad maio
rē ꝑfectiōez ſpēi ꝓducit: ꝙ illud qō postmodū ꝑ actū nutri
tiue ꝙuertit: cū semꝑ ꝫueniaꝝ gnō alicuius qō ꝑ se generaꝝ
eē ꝑfectioz ꝙ illa qua aliqd accipit ſpēm alicuiꝰ ꝑ imixtio
nē ad illud: qz qō imisc̄etur aliquo mō alterat nāz eius cui
admiscet: vt ꝓz in vino qō in vite gñat: ⁊ qō ex admixtiōe
aque ad vinū accrescit. Et sic ēt videmus ꝙ ex humido nu
trimētali aduenīēte imutaꝝ corpꝰ nutritū: vt assequaꝝ i ali
quo cōditiōes ciboz̄ ex qbus nutrit. Oz tm̄ ad Ḃ ꝙ fiat nu
tritio vel augmētū ꝙ Ḃ carnis qō ex cibis gñatū est cū car
ne preexistēte misceaꝝ. Quācūq; aūt fit mixtio aliquoz̄ dif
ferētiū: vel ſm ꝫiam qualitatē: vel ſm puritatē ⁊ purita
tē eiusdē. mixtiōe cōpleta nō retinet vnūqōq; qualitatē ꝑ
priā: als admixtio eēt ex reb̄ saluatis: ⁊ eēt cōpositio tm̄: ſz
ops vt totū sit' vnā formā accipiat q̄ est mediū: vt ꝓz i mix
tione vini ⁊ aq̄: qz post mixtionē non remanet ibi aliq̄ pars
signata babēs cōpletā vtutē vini: ⁊ babēs aliqd eā debilr:
ſz totū est babēs eā mediocriter. vñ nec est possibile vt cō
pleto actu nutritiue ⁊ augmētatiue remaneat aliqd signa
tū ꝫplete ꝑticipās nām spēi: ⁊ aliqd icōplete: ſz totū vnifor
miter. Assumit ēt in assertionē sue opionis distinctionē ꝓbi
de carne ſm spēm ⁊ ſz mām: ⁊ medicoz̄ de humido nutri
mētali ⁊ radicali. Sz ꝙ neutra eaz̄ ꝑ eis faciat in rīsione
ad argumēta patebit. ¶ Tertia pō ē quā ponit Auerr. in
ꝓmo de gnōne dicēs: ꝙ nihil māe pōt accipi in corpe signa
tū qō sit fixū ⁊ ꝑmanēs: sed totū gcgd ē in corpe pōt dupl'r
ꝫsiderari vl' ex ꝑte māe: ⁊ sic nō ē ꝑmanēs. vel ex parte for
me ⁊ spēi: ⁊ sic est ꝑmanēs. Ꝯparat eni Arist. in ꝑ de gnōne
trāsmutationē cibi in carnē adustioni ligniz. Videm̄ eni
ꝙ si ignis accendaꝝ ⁊ ꝓtinue ligna addant ſm ꝙ alia cōsu
munt ꝙ forma ignis semp manebit in lignis: sed tm̄ mā qli
bet ꝫsumit alia mā sibi succedēte in q̄ spēs ignis saluabit:
⁊ ſz Ḃ ēt illud qō ꝓtinet ad spēm ⁊ formā carnis semp ma
nebit: ꝙuis illud qō recipit hāc formā ꝓtinue ꝫsumaꝝ ⁊ re
staureꝝ. Dec autē positio differt a duabꝰ ꝓmis in Ḃ ꝙ non
ponit aliqd māe posse signari qō semp maneat: sed quelibz
pars signata ex Ḃ ꝙ est materie in ipa bz ꝙ fluat ⁊ refluat:
ita tm̄ ꝙ illud qō est forme semp maneat. ꝓme vo opiones
ponebāt aliqd materie ſignatuz semp eē permanēs: in quo
ꝓmo ⁊ ꝓncipal'r veritas humane nature ꝫsistebat: ⁊ etiā in
hoc differt: qz ꝓma opinio ponebat alimētū nullo mō in ve
ritatē nature cōuerti. Scōa aūt ponebat cōuerti qdē in id
qō ē scōo de vītate humane nature: ſz nō ꝓmo. Dec aūt ter
tia ponit cōuerti in illud qō simpl'r ⁊ ꝓmo est de vītate hu
mane nature: ꝙuis. n. illō qō ꝓmo in carnē conuersuz ē: ꝑfe
ctiꝰ sit spēm carnis assecutū ꝙ illud qō ex cibis aggñaꝝ: tm̄
aduenīēte cibo in fine digōnis fit admixtio: vt totū vnifor
miter vītatē spēi susciꝑat sine aliq̄ distinctiōe. ⁊ ſm Ḃ ēt ꝑz
ꝙ oz i resurrectiōe tm̄ de eo qō ex alimēto aggñatū ē resur
gere ꝙtū ꝓtinet ad ꝫplemētū debite ꝙtitatis: et huic pōni
ter oēs magis cōsentio sine ꝑiudicio aliarū.

Ad primuz ḡ dōz: ꝙ ex illa aucte nō pōt bri ꝙ ꝙ eo
qō ꝑ os assumit nihil remaneat: qō i ve
ritatē carnis trāseat: qz Ḃ dictio ois nō ōsignat totū itegra
te: ſz totū i ꝙtitate. vñ ñ oz ꝙ to'' ꝑ secessū emittaꝝ: ſz qō ō
q̄ls aliqd secedat: ⁊ Ḃ ē nēciū: qz oz puri ab ipuro sepatōez
fieri. nll's āt cibꝰ assumit i q̄ nō oporteat aliqd ipuritat eē
ex Ḃ ꝙ i pn° ē dissilis. vñ si ad silitudinē reduci ōbeat oz ꝙ
tollāt ille ptes ſz q̄s dissilitudo erat. v. g. Si in cibo dñent
partes terrestres magis ꝙ i eo qō nutrit: oz id qō terrestre

est remoueri: ⁊ qō subtilⁱ⁹ est assumi: ⁊ silr et q̄cūq; ptes magis dñent. ¶ Ad scām dām: q̄ fm tertiā opinionē nō ē diuersa caro fm mām distincta q̄ dr caro fm mām ⁊ caro fz spēm: sz eadē fm numerū caro dr fm spēm inq̄tū pticipat formā ⁊ pprietates ꝯsequētes spēm. fm mām dr inq̄tū ex mā cōsistit. Et q̄ hic sit ītellectus Aristo. ps ex vbis ꝯmen. exponētis hoc mō. ⁊ iterū ex vbis pbī in lra positis. dicit. n. q̄ hoc modo est distinguere: qō est fm spēm ⁊ fm mām in carne ⁊ osse: sicut ⁊ in vnoquoq; alio: qō hz formam in mā. Cōstat aūt q̄ talis distinctio nō pōt fieri in lapide ⁊ aq̄: vt dicat pars fm spēm q̄ ex pmis gnāntibus tracta est: ⁊ pars fz mām que ex nutrimēto aduenit: ⁊ ita ps q̄ nec in carne ⁊ osse ℔ itelligendū est: sz modo p̄dicto: vnde obiectio .pce. dit ex malo ītellectu vboz pbī. ¶ Ad tertiū dām: q̄ fz medicos humidū qō ex pmis gnāntibus trahit nō oz: vt dicatur radicale: qz semp remanet distinctū fz mām ⁊ pprietatē ab humido ex alimēto aggenerato: sz qz calo⁹ nālis in illo humido pus extitit: ⁊ illud qō pmiscet nō pticipat spēm nisi ex vtute illius humidi cui pmiscet. vñ est q̄si radix totius illius qō postmodū ex alimēto ꝯuertitur: nō aūt ita q̄ vtrūq; humidū post finē digōnis vltime distinctum remaneat: sz totū pmixtū accipit vnā pprietatē: ⁊ vtraq; mā. s. q̄ pus suberat pmo humido ⁊ scdo aduenīti equalr se hz ad ℔ q̄ transeat ⁊ ad ℔ q̄ vtutē spēi participet: nec dr cōsumi humidū radicale ꝓpter discessuz talis māe: sz ppte. hoc q̄ nō permanet ꝓprietas: quā totuz mixtū habebat ex vtute pmi humidi. tūc enīz nō pōt fieri restauratio: qz virtus spēi nō manet: sicut ēt si tota manus amputet nō restaurat per nutrimētū: qz nō manet vtus spēi determiata buic orgāo: ⁊ ꝓpter hāc ēt cām dñr q̄dā mēbra ex humido radicali cōpōita: nō q̄ nihil nutrimēti in subam illoz mēbroz transeat: cū qlibz mēbrū corpis ꝓportionabilr augeat: sz quia in illis mēbris ꝑncipalr vtus spēi cōsistit q̄ ē ex humido radicali nec pōt aliq̄ abscissio ab eis fieri q̄n auferat vt⁹ spēi q̄tum ad aliquā partē determinatā: ⁊ ꝓpter ℔ ēt talia mēbra decisa nō sanant. ¶ Ad 4.ᵐ dām: q̄ cū illō qō aduenit ex alimēto aggnātū sit pmixtū ei qō pus erat: ⁊ silr vnum effectū ex ambobⁱ⁹ sit semp fit depditio in vtroq; ꝓportionabilr. vñ oz q̄ ⁊ de vtroq; remaneat ꝓportionalr: ⁊ ideo nunq̄ ꝯtingit q̄ totū illud qō pus erat ascēdat: ita q̄ nihil pozis māe remaneat: sz semp manet aliqd: ⁊ illud qō aduenit est vnū cū eo qō ꝓcerat effectū: ⁊ iō est mā vna ⁊ idiuiduū vnū p totā vitā: sicut ps etiā ī igne q̄ nutrit lignis. semper enīz manet vn⁹ numero ignis: q̄uis aligbus lignis appositis alia cōsumantur: qz illud qō aduenit semp efficitur vnū cū eo qō ꝓcerat: ⁊ magis esset silr si fieret cōmixtio fz totū: sic est in nutrimēto. Secus aūt cēt si ex mā aduenīte generet ignis vel caro seoz sz: tūc enīz ꝓpter oīmodā diuersitatē māe cēt ēt diuersitas fm numez. ¶ Ad 5ᵐ dām: q̄ illud qō ex nutrimēto aggenerat: non ita pfecte ꝯsequit nām spēi: sic illud qō pmo p vtutez formatiuā in carnē vel os cōuersuz est: tuz qz pma gnātio erat carnis fm se. Scōa aūt est carnis in alio: q̄si p cōmixtionē: tum etiā qz q̄to virtus aīe magis diffundit ⁊ spargit debilioz redditur: vt ps ī cozde qō q̄to maius est tanto minus caliduz est. vñ aīalia habētia magnū coz sunt timida nāliter: vt pbs in lib. iz. de aīalibus dicit. ⁊ ideo aliquo modo est extraneū. ⁊ ꝓpter ℔ permixtuz ei qō pus erat est causa debilitatis vtutis: sicut aq̄ admixta vino: vt ponit exemplū pbs in pmo de gnōne. ⁊ ideo ad vltimū ops q̄ seqūt diminutio ⁊ corruptio. ¶ Ad sextū dām: q̄ modus ille. s. per multiplicationē māe nō est possibilis ad minus nature: que q̄ñ non fm se totam agit: sz fm formā tm̄: ideo multiplicat tm̄ formaz ⁊ non mām. ⁊ ꝓpter hoc vt opus nature seruaretur oportuit moduz illū in augmento esse qui vtuti nature cōperat. ¶ Ad septimū

dām: q̄ omnia que sunt eiusdez speciei operatione naturali vno modo suā pfectionē ꝯsequunt: si tamē vnus naturaliter id cōsequat ⁊ alius p miraculū nō erit idez modus: sicut in ceco nato qui per miraculū illuminat: qui alio modo habet vsuz ab eo qui videns nascit: ita etiā illi qui pueri mortuⁱ p miraculū ad debitā q̄titatē puenient: nec tamē ops q̄ illud miraculū fiat p multiplicationez māe: sed per additionē exteriozis materie: qui autem vsq; ad perfectaz etatem viuunt naturali operatione ad perfectaz quantitatem perueniunt. vnde non oportet q̄ sit vtrobiq; idez modus: ⁊ si esset idez non sequeretur q̄ hoc esset per multiplicationem materie.

¶ Utrum semen decidatur ex eo quod generatur ex alimē (to. II.

Ad secundus sic ꝓceditur. Uidet q̄ semen nō sit ex eo decisum qō ex alimēto aggeneratū est. Aug. enī dicit q̄ fm copulētā subam omnes fuimus in adā ⁊ ēt fm seminalē rōnē ꝑter xp̄m qui in eo trū fm corpulentā subam fuit: sz corpulenta substātia nostra nō venit a parentibus nisi mediāte semine. q̄ ops q̄ semē qō ex .pximo parente traducit: nō sit ex eo decisum qō ex alimēto cōuersum est: sz ex eo qō ipse a suo parente acceperat: vt sic corpulenta substātia nostri corpis a pmo parēte decisa iueniatur. ¶ P. fm Damascenū. generatio ē opus nature ex substātia generantis .pducēs id qō generat: sed illud qō est superfluū alimēti nō est de substātia generātis. q̄ si ex hoc tātū generatio fieret in boibus nō esset va generatio. ¶ P. ex subtractione alicuius superflui nō sequitur alicuius debilitatio sz magis alleuiatio. ex seminis aūt emissione debilitatur generās. q̄ semen nō est ex supfluo alimēti: sed ex ipso humido radicali decisuz. ¶ P. filius p tāto assimilat̄ pri magis q̄ aly homini: qz generat ex semine qō ab eo traducitur. Sz natus qñq; nō solū patri: sz ēt auo assimilat̄ vl̄ ꝓauo ēt vsq; ad multas gnōnes: vt pbs in. iſ. de aīalibⁱ⁹ dicit. q̄ oz q̄ semen exeat nō solū a patre: sz etiā ab auo ⁊ ꝓauo: sz humidū nutrimētale nunq̄ fuit: nisi in patre. q̄ non est ex humido semē decisuz: sz magis ex illo radicali qō pater ab auo traxit: ⁊ auus a ꝓauo. ¶ P. id qō est de subsātia alicuius magis est ꝓximū sibi q̄ hoc qō est ab eius substantia alienū: sz id qō est ex alimēto cōuersuz nō fuit radicalr de substātia ipsius generātis: fuit aūt de substantia radicali alicuius aīalis: cuiⁱ⁹ carnes comeste sunt: vt bouis et porci. q̄ maioz erit cognatio ⁊ silitudo ad bouē ⁊ porcuz q̄ ad pñez suū: ℔ aūt icōueniēs ē: q̄ semē nō est ex būido nutrimētali decisuz. ¶ P. sit ita q̄ aliqs trū ex carnibⁱ⁹ bumāis vescat: ⁊ vt q̄stio sit grauioz ponat ēt q̄ ex ipsis embryus ēt generet aliquē: q̄ ēt simili mō nutriat: inde sic arguo. humidū radicale vniuscuiusq; bois est illō qō ex parēt̄ibus traxit. si q̄ semē ex quo cōceptus est iste natus ex humido nutrimētali sit humidū radicale eius: ops q̄ sit de suba alioz quoz carnes comeste sunt. Si q̄ fm Aug. resurget caro comesta ab aliquo in eo ī q̄ p fuit: tunc totū humidū radicale resurget in illis: quoz carnes a patre eius comeste sunt. Et silr humiduz nutrimentale: quoz carnes ipse comedit. q̄ nihil istius resurgeret: ⁊ sic non oīum esset resurrectio: qō est cōtra fidē nr̄am. q̄ impossibile est q̄ semē ex humido nutrimētali sit decisuz: ⁊ ita nō videt esse superfluuz alimēti.

Sed cōtrariuz duobus rōnibus: ⁊ tribus signis.

¶ Prima ratio est per diuisionem sic: quicquid est in corpore animalis vel est naturaliter vel occasionaliter: sine p accidens in eo: sed semē nō est occasionaliter: sicut sunt putredines ⁊ sanies vulnerum: qz illud quod est per accidēs non consequitur totā spēm: sicut semen in oibus ꝯuenitur.

ergo est ibi nāliter: sed omne qō est nāliter in corpore: vel pars: sicut caro ⁊ neruus: vel est superfluū: sicut lac ⁊ vrina ⁊ huiusmodi: sed semē non est pars: cū nō sit nec pars organica: quia semē est simile in toto ⁊ in pte. q̄ ptibⁱ⁹ organicis nō ꝯuenit: nec iterū est de partibⁱ⁹ silibⁱ⁹: cum in ꝺstitutiōe mēbri nō veniat: sicut ptes ꝺsimiles ī ꝺstitutionē mēbroz organicoz. Restat q̄ q̄ sit supfluū alimēti. Scōa ratio est qz si semē non est supfluū: ops q̄ sit dissolutuz a membris. omne aūt resolutū vel decisum ex aīali: corrūpit ⁊ amittit naturā suā. ergo semē amitteret naturā mēbroz: ex q̄bus decideret: ⁊ vtutē: ⁊ ita vtute semis non posset gnāri aliqd simile illis mēbris: qz os q̄ forma generati sit in generāte ad minus vtualr. Iterū ponit tria signa ad ℔ ibidē: q̄z vnū est: q̄ nullū dissolutū a corpore hz locū determinatū ī corpore: sed vagat̄ per corpus. semē aūt hz determinatū locū in corpore: sicut alie supfluitates. s. vias semiales: ⁊ quasi ī eadē pte corpis: in qua sunt loca aliaz supfluitatū. q̄ semē est supfluū ⁊ nō decisum de suba mēbroz. Scōm signum est: qz nā alleuiat̄ per emissionē supflui: nunq̄ aūt p dissolutionē eius qui est de suba mēbri: sed q̄nq; alleuiat̄ natura per emissionē semis. ergo semē nō est qd dissolutū a mēbris: sed supfluū. Tertiū signū est q̄ vbi inuenit minus de supfluo alimēti ibi ꝯuenit minus de semine: ⁊ ꝓpter hanc causam in pueris nō est semē: qz supfluū nutrimēti in augmentū ꝯuertit. ꝓpter hāc q̄ cām etiaz pingues boies sunt pauci semis: ⁊ pauce gnationis: qz supfluū alimēti ꝯuertit in pinguedine: ꝓpter hoc etiā q̄alia maioris q̄titatis bñt minus de semine fm ꝓportionez corpis sui: ⁊ sunt pauce gnationis: qa indigēt multo nutrimēto. ⁊ ideo parū pōt in eis esse supfluū. vt ps in elephātes. Si aūt esset semen dissolutū: deberet esse ecōtrario: qz ex maiori corpe potest fieri maioz dissolutio. ergo semen non est quid dissolutum: sed supfluum alimenti.

Respondeo dicēdo q̄ circa hoc sunt tres opiones Una opinio est: q̄ semē ē quedā pars decisa ab eo qō est de suba mēbri: ita q̄ tota suba semis est ex humido radicali: ex quo pmo ⁊ ꝑncipalr suba mēbroz ꝯponi dicūt: qō ex suba generātis tractū est: ⁊ qz supra substātiā semis nihil ī generato addit: qō sit ad veritatē nature ipsius ptinēs: ideo fm eos tm̄ id qō est de veritate nature in filio fuit in patre de veritate nature eius existēs: ⁊ sic ascēdēdo sequit: q̄ gcqd est de veritate nature in boibus oibⁱ⁹ totū fuerit actualr in Adam. Hec aūt positio in q̄busdam pbis antiqtus posita est: ⁊ etiā a q̄busdā theologis: vt de magistro in lra part̄: alia tm̄ ⁊ alia rōne ad hoc inclinati. Quidā enī antiquoz pbōz: sicut p̄cipue Anaxagoras ponebat gnationē alicuius nō fieri: nisi per ꝯgregationē similium partiū: que pus inerant in eo: ex quo fit gnatio: ita q̄ nihil in naturā carnis trāsiret: qō pus caro nō fuerit. vnde oportebat ad hoc q̄ generaret̄ caro ⁊ os in nato: q̄ aliqd ex patris carne ⁊ ossibⁱ⁹ reſolueret̄: ⁊ sic de alijs partibus ⁊ mēbris. Quidā etiā qui totā virtutē agēdi materie attribuere: quā solā naturā rez esse dicebāt. vt in z°. phy. ps, nō poterāt inuenire causam assimilationis filij ad patrem in singulis mēbris: nisi per hoc q̄ materialr aliqd ō singulis mēbris resolueret̄: ex qbⁱ⁹ coz⁹ pueri ꝺstituīt̄: sed hāc rōnum radices a pbis sequētibⁱ⁹ sufficiēter improbate sunt. s. q̄ nō solū ex extractione ⁊ ꝯgregatione sit generatio: sz ēt per hoc q̄ materia trāsmutat̄ de forma in formā: vt sic q̄ pus naturā carnis nō bēbat: postmodū caro fiat. silr etiaz vtus actiua nō est ex pte materie: sed magis ex pte formalis ꝑncipy. vnde causa assimilationis filij ad patrē non est ꝯueniētia in mā vt oporteat mēbr̄ fieri de mā que ex mēbris pris resoluit̄: cū etiā sit similitudo filij ad pñez in illis ex qbⁱ⁹ nullo modo semē ōcidit̄: sicut in ynguibⁱ⁹ ⁊ capillis:

sed causa silitudinis est vtⁱ⁹ formatiua que in semine relinquit̄ ex opatione vtutis formalis ipsius pris agētis ī semē. Magister vō ⁊ alij theologi hoc ponētes ad hāc positiōez inducunt̄ ꝓpter traductionē originalis peccati: quasi in silē errorē cū pozibⁱ⁹ declinātes: vt nō possit eē traductio originalis peccati in filios a parētibⁱ⁹: nisi fz hoc q̄ mā ipsiⁱ⁹ corporis filioz fuit in ipsis parētibⁱ⁹ p̄mis qñ peccauerūt: vt sic assimilatio in corruptione peccati sit fm ꝯueniētiaz in mā. ⁊ non fm rōnē vtutis actiue: cuius ꝺriū exp̄sse Aug. asserit dicēs. q̄ non ꝓpter hoc in nobis originale peccatuz est: qz ex ada fz corpulentā substātiā ꝓpagati sumus: quia sic etiā in christo originale peccatū fuisset: sed qz fm seminalem rōnē cōcupiscētialr ex eis descēdimus. vnde patet q̄ rōnes: qbⁱ⁹ bec opinio asserit falsum fundamētū habēt. Ipsa etiā positio in se falsa est. Oz enim illa substātia humani corporis que in pmis parētibus fuit. in tot diffunderet̄. hoc nō pōt esse: nisi tribⁱ⁹ modis: vel per multiplicationem materie: vt quidā dicūt: vel per diuisionē: quia ꝺtinuū in infinitum diuisibile est: sicut aly ponūt. vel etiā per mixtionem fm alios: sicut augmentat̄ vinū per admixtionē aq̄: sed nō multiplicatio materie: ita q̄ nulla supadditio fiat: sicut ipsi volūt: nō pōt esse: nisi p multiplicationē rarefactōis: vt in ꝑcedēti articulo ꝓbatū est. vnde sequeret̄ q̄ filius rarius corpⁱ⁹ haberet q̄ pr̄. ⁊ q̄ tādem generatio nāliter finiret̄: qz non pōt esse rarefactio in infinitū: nisi metaphorice loquendo vt in 4.° physicoz Cōmētator dicit. idē etiā sequeret̄ si per diuisionē illa mā que in corpore ade fuit in tot distributa esset. Corpus enim nāle non est diuisibile in infinitum: sed solum corpus mathematicū. vt ex libro physicoz. ex verbis Cōmētatoris ⁊ pbī habet̄. Unde oporteret q̄ necessario deficeret generatio. Et dr corpus mathematicū corpⁱ⁹ ꝺsideratū fm dimēsiones quātitatiuas trīū. ⁊ hoc est corpⁱ⁹ in genere q̄titatis. Doc enim in infinitū diuidi pōt: quia in rōne q̄titatis cōtinue nō est aliqd qō diuisioni repugnet. Corpus aūt naturale dicit̄ qō considerat̄ fm aliquā determinatā speciē ⁊ virtutē. ⁊ hoc non pōt diuidi in infinitū: qz quelibet species determinatā quātitatem regrit ⁊ in plus ⁊ in minus: sicut dr in secūdo de anima. Omnium natura constantiū positus est terminus ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmēti. ⁊ ideo est inuenire minimam aquā: ⁊ minimam carnē. vt dr in pmo physicoz: que si diuidat̄ non erit vlterius aqua ⁊ caro. Constat autem q̄ corpus humanum naturale corpus est. vnde in infinita diuidi non pōt: vt ī infinitū generatio duret. ¶ P. dato q̄ corpus naturale diuidat̄ in infinitū: sicut mathematicum hoc non posſz esse fm eandē quātitatē: sed fm eandē ꝓportionē. si enim a quocūq; corpore finito remoueret̄ quātūcūq; parua ps: illa aliquotiēs sumpta mēsurat totū: ⁊ etiā excedit. vñ oz semp tali pte sumpta per diuisionē totū corpus tandē consumi. Si aūt accipiat̄ aliqd a magnitudine semp seruata eadē ꝓportione. verbi gra. vt pmo a tota magnitudine abscindat̄ tertia pars: ⁊ deinde a residuo tertia pars nō totⁱ⁹ magnitudis: sed illius residui: ⁊ sic deinceps nunq̄ cessabit diuisio in infinitū: sed tūc ops q̄ illud qō accipit̄ in secunda decisione sit fm quātitatē minus eo qō auferebat̄ in pma. pmum enim subtractū erat tertia pars totius: z.ᵐ autem tertia pars partis: ⁊ sic deinceps. vnde si hoc modo fiat decisio humidi radicalis ex quo semen fz eos decidit̄: ops q̄ in semie ex quo generat̄ filius sit minus de humido radicali qō erat de vtute nature q̄ in semie ex quo gnābat̄ pr̄. ⁊ ita semē filij nō poterit ꝓducere gnātū in tāta q̄titate: sic potuit semē pris. qz ois vⁱ⁹ nālis diuidit̄ ad diuisionē subiecti: vt ī minori magnitudine sit minor vtus: ⁊ ita sequeret̄ q̄ filius semp esset minoris q̄titatis q̄ pr̄. vnde boies iam pueniſſent ad mīmaz quātitatē ēt si pmi

boles fuissent gigātes:sequerēt ēt q̄ fily semp debiliores parētib⁹ essent:qz q̄to aliqs minus hz de eo qō ad veritatem nature sue ptinet debilius est. Si l'r ēt nō est possibile q̄ per mixtionē talē:talis augmētatio fiat humane nature:qz q̄si aliqd puū alicui maximo admiscet nō facit mixtionez:vt in pmo de gnatione dr̄.sed soluit spēs parui qō magno addit:sic si gutta vini mille milys amphoris aque addat. vñ iā in nobis nihil de vitate humane nature māsisset:sed totū euanuissz:qō de vitate humane nature erat per maximā ēnei admixtionē. ¶ Alia opio est que semē nō trī ex humido radicali esse asserit qō ex parentib⁹ decisum est.sed ex hoc sil'cuz humido nutrimētali qō fuit supfluuz alimēti in patre:z hoc totū erit humidū radicale in filio z ad vitatē nature humane in ipso ptinēs pmo modo. z sic aligd de eo qō in nobis est de veritate humane nature:fuit etiā de vitate nāe i pre z i pre prīs:z sic vsq; ad adā: per quē modū oēs nos in adā fm corpulētā materiā fuisse nos asserūt. Sed q̄uis hec opio euadat:q̄dā incōueniētiū que ad pmā ꝛsequunt:nō trī oia euadere pōt. Primo:quia rōnes z signa pbi inducta euidēter ostēdūt:q̄ semē nullo modo est aligd ex mēbris resolutū. vnde eiusdē rōnib⁹ improbat opinio ponēs totū semē esse qd resolutū vel partez eius. Secūdo:quia per modū istū:vt ipsi ponūt esset augmētatio vitatis humane nature p admixtionē:z sic sequerent icōueniēt̄ia que ad duos modos supra positos sequūtur:esset.n.tūc minus de vitate humane nature in filio q̄ in pre:qō pz si alicui vino admisceat aqua z admisceat:iteruz parti diuise ab illo vino cōmixto iterum aqua vt perueniat ad eādē q̄titatē:z sic deiceps:ꝛstat enī q̄ semp minus de vino remanebit in 2° q̄ in pmo:z sic tādē vinū ānullaret. vñ pz. q̄ ēt sequerēt ad hāc positionē q̄ gnatio nāl'r deficeret:z q̄ in nobis iam quasi vitas nature būane z ifectio peccati euanuisset. ¶ Tertia opio est pbi q̄ semen sit tātū de supfluo alimēti. vult enī q̄ semē nō est aligd resolutū a toto.sed illud qō est habēs natūrā vt sit ꝓueniēs toti:qō sic pōt ꝓtigere. Luz.n.oē agens assimilet sibi patiens q̄tū pōt:opz q̄ cibus per vtutē aie agētē in ipsuz assimilet in naturā corporis:qō ab aia est pfectū:z q̄to amplius digerit:tāto magis erit vtutē aie participās:qñ igit venit ad vltimā digōnē anteq̄ sit in mēbra ꝓuersuz:quasi pfectam silitudinē totius ꝓsecutū est vtute:z si nō actu:z ideo in eo ē vtus:per quā pōt fozmari totū corp⁹. Qñ ergo nutritiua pars ex alimēto hoc mō assilato assumpserit i nutrimētuz mēbroz illud q̄ ad nutrimētū idiget vel ad augmētū residuuz:qō dr̄ vltime digōnis supfluum admistrat nutritiua vtuti gnatiue:z h̄ est suba semis:vt sit semē:z sit supfluum inq̄tū residuuz est ab ope nutritiue:z sit trī necessariū inquātū idiget eo vt⁹ generatiua. vñ dicit pbs i.15.de aialib⁹ q̄ semē est supfluū quo idiget:ita h̄ semē per vtutē gnatiuam ministratū z pparatū hz nām:vt ex eo genereť totuz cū admixtione eius qō ex matre mistrat:qcqd sit illud. Et huic opioni ꝓsentio que rōnabilioz ceteris videt.

Ad primum ergo dōz:q̄ būc esse in adaz fm corpulentā substātiā pōt itelligi dupl'r. aut ita q̄ corp⁹ istius fuerit in adā:sicut quedā corpulenta suba:z hoc modo est impossibile:nec sic Aug. itelligit:aut ita q̄ corpulēta suba h⁹ fuerit in adam aliquo modo:z hoc veruz est:qz materia ppria ex qua corpus humanū fozmatuz est:fuit in adā vtute:sicut i pncipio effectiuo oziginal'r. vñ fm hoc pz qual'r differt esse in adā fm corpulētā suba trī z hz rōnē seminalē. Ad hoc enī q̄ corp⁹ humanū ꝓstituat: opz duo aduenire.s.materiā ex qua fozmaret corpus que dr̄ corpulēta suba:z vt⁹ fozmās que dr̄ rō seminalis:z vtraq; oziginata est ab adā:z ideo illi qui ex coitu viri z mulieris gnant:dicūtur fuisse in adā oziginal'r fm semialē rōnē z fm corpulētā subaz:Christus aūt cuius corp⁹ vt⁹.s.f. formauit de materia vginis:admistrata dr̄ in Adaz fuisse fm corpulētā subaz trī. ¶ Ad 2^m^ dōz. q̄ si dcīn Damas. itelligat vniuersal'r de omni gnatione:nō opz q̄ gnatum sit de suba generātis material'r:sed formal'r trī:nō qdē fm vnā formā in numero:sed fm, vnā formā in specie. Si aūt itelligat special'r de gnatione viuētiū:sic gnatū est ex suba generātis:qz ex alicuius decisione qō fuit ꝓueniēs in subam generātis trāsire. sanguis enī aliquo modo dr̄ esse de suba generātis:z multo amplius semē qō est ad vlteriorē digestionē pductū. ¶ Ad 3^m^ dōm. q̄ si per coitū emitteret solū illud semis:qō residuū est ab ope nutritiue z augmētatiue nunq̄ sequeret debilitatio:sed ex imoderato coitu aliqñ emittit etiā id qō necessariū erat ad mēbroz nutrimētuz adeo q̄ ppter imoderātiā coit⁹. vt in.15.de aialib⁹ dr̄.loco semis aligs sanguinē emittit:ideo oz q̄ debilitatē nature sequat:nec mirū:cū etiā ex supflua egestione vel vrina debilitet corpus:sicut ex moderata alleuiat. ¶ Ad 4^m^ dōz. q̄ assimilatio nō est ppter ꝓueniētiā in mā:sed ppter motum vtutis actiue quo mouet in suā silitudinez. z qz aliqñ corrūpit mot⁹ prīs in semine nascit filius silis auo z pauo: cuius mot⁹ manet. vt.15.de aialib⁹. pbs ostēdit:z nō ppter hoc q̄ mā corpis nati ex auo z pauo traducat. ¶ Et p hz rñsio ad gntū:qō sil'r pcedebat ex hoc q̄ cognatiōis cā esset magis ex pte materie q̄ ex vtute actiua:cuius ꝓium pbs ostēdit in 5ª meta. dicēs magis hō est de genere patris sui q̄ matris:cum a patre fozmam recipiat z a matre materiā. ¶ Ad 6^m^ dōm. q̄ in corpe bois z in corpore embrionis sunt diuerse humiditates magis z minus ad pfectam participationē speciei accedentes:sicut sanguis z humiditas:in quā vlterius sanguis digestus conuertit. z vlterius caro z os. ¶ Sciēduz est ergo q̄ vnūquodq; resurget i eo in quo magis fuit perfecte participans naturā speciei:z si in vtroq; fuit perfecte naturaz speciei participans:resurget in eo in quo pmo fuit. fm hoc ergo dicēduz est:q̄ quicquid fuit i illis carnibus quas pater pueri comedit:quod iam vltima cōuersione assimilatū erat mēbris resurget in eo cuius carnes comeste sunt. Sed qō fuit in illis carnib⁹ de humiditatibus z humozibus a perfecta assimilatione distantibus:resurget in puero qui ex illo semine generat: z in vtroq; illud supplebit:qō deest ex virtute diuina:hoc trī ad tractatuz de resurrectione magis ptinet.

¶ Expositio textus.

Dc male sensērūt quidaz heretici ꝛc.) Pelagius ad h̄ inducebatur: ppter hoc q̄ potestatē li.ar. ampliabat nimis: vt nulluz peccatū esse in hoīe possz:nisi ex eius li.arb. ꝓueniret:z q̄ nulla gratia indigebat homo ad hoc:vt a peccato imunis existeret. (Originale peccatum dicit fomes peccati ꝛc.) Dic ponunt octo nomia originalis peccati:quoz differētia sic accipi pōt:pōt enim hoc peccatū noiari:vel per cōparationē ad modū quo causatur in nobis:vel per cōparationē ad subiectū in quo est: vel per cōparationē ad peccatū actuale:in quod inclinat: z quia per originē viciatā i nos ꝓuenit. ideo ex modo quo creat in nobis noiatuz dicit originale peccatū. In peccato autem actuali duo cōsiderātur.s.defectus seu defozmitas peccati:z fm hoc noiat fomes peccati quasi fomētum pbens ad peccanduz:sicut siccitate lignoz foueret ignis:et iteruz delectatio que cōsistit in cōuersione ad bonum cōmutabile:z sic dicit cōcupiscētia q̄tū ad deordinationem actu existētē in partibus aie subtracto retinaculo iusticie originalis. vel in ordine ad actū cōcupiscētie ad quē peccatum originale inclinat:z sic dicit cōcupiscibilitas. Subiectum aūt in quo originale peccatū ꝓsistit:est homo qui ex

duab⁹ naturis cōstat rōnali z sensitiua:pōt ergo originale peccatū noiari:vel per cōparationē ad rōnalē:vel p cōparationē ad sensitiuā. Si pmo mō sic ex pte ei⁹ qō est formale in originali pctō.s.debite iusticie caretia dr̄ lāgoz nature. ex pte vo ei⁹ qō est māle.s.inordinatio iferioz viriū dr̄ tyrānus:inq̄tū p inordinationē iferioz viriū iniuste z quodā modo tyrānice rō in seruitutē pcti trahit:ex pte aūt sensitiue que est potētia organis affixa:dr̄ lex carnis:ex eo q̄ p traductionē carnis traducit:z dr̄ lex mēbroz inq̄tū i mēbris cōpletis dñat:z quodāmodo fm ꝓditionē coz inclinat in actū:vt.s.i delectabile mēbris homo inclinet:qō est eis ꝓueniēs. (In co mā'r erāt ꝛc.) non ita q̄ illud qō fuit mā corpis ade sit postmodū mā oiuz boiuz:hz qz mā oium boiuz originaliter ab adā traducta est:sicut a pncipio effectiuo pmo in humana natura:materia.n. humani corpis est mēltruū:vel ēt semē sil'r vt gbusdaz placet. Qz aūt semen z mēltruū causet in nobis:hoc nō est nisi p vtutē naturales que in nos ex parētib⁹ deuenit:z ita tota materia corporis humani originē hz ab adā:nō quasi ab eo decisa:sed quasi a vtute que ab ipso descēdit pparata. (Qō ēt oñdi pōt ꝛc.) Ita rō non valet:qz pcedit a maiori affirmādo:magis enī videt q̄ in resurrectione que tota miraculosa erit aligd diuina vtute fiat:vel p multiplicationē:vl'r etiā alio quocūq; modo:q̄ in naturali augmēto:qō actione nature cōpletur. (Nō ificiamur trī ꝛc.) Illud vr icōueniēs:q̄ magr̄ hic ponit:qz vel caro z sanguis ex cibis gnata distincta erāt ab illa que a parētib⁹ descēdit:z sic nō tota q̄titas humani corporis saluaret in carne que ex parētib⁹ descēdit vel cōmixta illi:z sic oportebat q̄ ex eis vnū qd gnaret qō neutrum illoz esset:sed mediū iter ea:z sic totū equal'r ad vitatē nature ptineret:nisi forte poneret cē mixtio hz mūma salvata:vt qdā posuerūt:qō etiā in pmū modū rediret.

¶ Quō peccatū oziginale a pāib⁹ trāseat ad filios an fm aiaz:an hz carnē. ¶ Di. XXXI.

Nunc supest inuestigare:qual'r illud peccatū a patrib⁹ traducat in filios .s.an fm solā aiam:an fm carnez: siue fm vtrūq;. Putauerūt qdā hz aiam trahi oziginale pctm̄:nō solū fm carnē:qz nō solū carnē:hz z aiam extraduce esse arbitrati sunt. Sicut.n. in gnatione plis de carne paterna substātial'r trahit caro:ita z de gignentis aia:aia geniti essential'r deduci ab bis extimatur. Ideoq; sicut ō corrupta carne caro corrupta seminatur:ita etiam de anima peccatrice:anima peccatrix corruptione oziginali infecta ab illis trahi dicitur.

¶ Predictā opionē dānat:z q̄ per carnē traducatur pctm̄ dicit:z quo modo ostēdit.

Dc autem fides catholica respuit:z tanq̄ veritati aduersuz damnat:que non animas:sed carnem solam:sicut supius diximus ex traduce esse admittit. Non igit fm animā:sed fm carnē solā peccatū oziginale trahit a parentibus. Est enim peccatū oziginale:vt supra diximus:concupiscētia:nō quidē act⁹:sed viciū. Unde Aug. ad Ualeriuz. Ipsa cōcupiscētia est lex mēbroz vel carnis:que est morbidus qdā affect⁹ vel lāguor:qui cōmouet illicitū desideriū.i. carnalem cōcupiscētiā:que lex peccati dr̄:que dr̄ manere in carne:nō quia i aia sit:sed quia per corruptionem carnis in anima sit.

¶ Causam corruptionis carnis ostendit ex qua in anima peccatuz sit.

Caro enī per pctm̄ corrupta fuit i adā a deo:vt cū añ pctm̄ vir z mulier sine icētino libidis z cōcupiscētie feruoze possent cōuenire:esseq; thoz imaculatū iaz post pctm̄ nō valeat fieri carnalis copula absq; libidinosa cōcupiscētia:que semp viciū est:z etiā culpa:nisi excuset p bona cōiugij. In cōcupiscētia igit z libidine cōcipit caro formanda in corp⁹ plis. Uñ caro ipsa que cōcipit in viciosa cōcupiscētia polluitur z corrūpitur:ex cuius ꝓtu aia cū ifūditur maculā trahit q̄ polluit z fit rea.i. viciuz cōcupie:qō est oziginale pctm̄.

¶ Qz ppter corruptionē carnis que ē causa peccati dr̄ pctm̄ esse in carne.

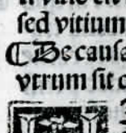

Broq; ipm pctm̄ dr̄ manere in carne: caro igitur que i cōcupia libidis semiatur:nec culpā hz:nec actū culpe:hz cāz In eo igit q̄ semiatur corruptio est: in eo aūt q̄ nascitur cōcupiscētia viciū ē. Uñ Ambrosius de ꝟbis apli sic ait. Quō hirat pctm̄ in carne cū ñ sit suba:hz priuatio bōi:. Ecce primi hois corp⁹ corruptū est p pctm̄. Ipsaq; corruptio p cōditionē offensionis manet in corpe:robur tenēs diuine snie date in adā:cui⁹ consortio aia maculatur pctō:p id q̄ qō facti cā manet iha bitare dr̄ pctm̄ in carne:hec est lex carnis. Idez nō habitat pctm̄ in aia:sed in carne:qz pcti causa ex carne est:nō ex aia:qz caro est ex oziginē carnis pcti:z p traducē ois caro fit pcti:aia ꝟo nō traducitur:z iō in se cām pcti nō hz. Aug. quoq; ex carne pctm̄ aiaz trahere in sermone quodā de ꝟbis apli:ostēdit dicēs. Uitiū cōcupiscētie est qō in aia:sed ex carne ꝓuit. Natura q̄ppe humana nō ope dei cum vitio primitus est istituta:hz ex volūtatis arbitrio priozis boiuz venieti vitio est sauciata:ita vt nō sit in carne bonuz sed vitium quo inficitur anima.

¶ De causa oziginalis peccati que est in carne: vtrum sit culpa:an pena.

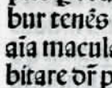

Dc queri solet:vtrum causa peccati originalis que dicta est esse in carne: culpa sit:vel pena:siue aliquid aliud. Culpa esse nō pōt:qz culpa nō ē in re irrōnali. Si enīz culpa esset in carne añ infusionem aie:actualis esset vl' oziginal'. Hz actualis

sbi non est: nec originalis culpa est: qa ipsa causa est originalis pcti. Si aũt pena est qua est illa passibilitas vel mortalitas: vel alia corruptio: hos. n. defect⁹ carni inesse constat.

¶ Hic aperit qd sit. s. feditas tacta ex libidine coeũtium: que viciũ vel corruptio dici põt.

AD quod dici põt: qz multiplex defect⁹ carnis: ⁊ pcipue pollutio quedã: quaz ex feruore coit⁹ parentũ ⁊ cõcupiscẽtia libidinosa ꝛtrahit caro dum ꝛcipit: cã est originalis peccati: que recte vicium siue corruptio carnis appellari põt: q̃ feditas maior esse videt in carne concupiscẽtialiter traducta: q̃ in ea vnde traducit. Et qñ viciuz vel corruptio sit in carne ante cõiunctionẽ anime effectu, pbatur cum aia infundit: que ex corruptiõe carnis maculatur. Sicut in vase dignoscit viciũ esse cum vinum infusum acescit.

¶ Inductu ostẽdit similiũ nõ absurde filios trahere peccatũ a parẽtibus eo mundis dici.

NEc aũt miremur ⁊ intellectu turbemur audiẽtes peccatuz originale filios traducere a parẽtib⁹: iam per baptismuz ab illo peccato mũdatis: diuersarum siltudinũ iductione id posse fieri insinuat Aug⁹. in libro de baptismo parulox ita ingẽs. Quomodo põputiũ per circuncisionẽ auferr: manet tñ in eo quem genuerũt circucisi. Quomodo ẽt palea que opere humano tanta diligẽtia separ: manet tñ i fructu qui de purgato nascit tritico: ita peccatũ qñ in parẽtib⁹ per baptismũ mũdat manet in eis quos genuerũt. Ex ℟. n. gignũt qñ adhuc vetustũ trahũt: nõ ex hoc q lex in nonita te, pmouit eos iter filios dei. Nõ. n. generãt parentes filios ꝑm illã generationẽ: qua denuo sũt nati: sed potius ꝑm illaz qua carnaliter ⁊ ipsi primuz sunt generati.

¶ Quare dicat originale hic dr cuz epilogo.

Am ostẽsuz est qd sit originale pctñ: ⁊ qualr a parẽtib⁹ in filios: ⁊ per carnem in animã trãseat. Ex quib⁹ etiam inotescit: quare dicat originale pctñ. ideo. s. qa ex victosa lege originis nostre in qua cõcipimur. s. carnis libidinosa cõcupiscẽtia traducit: vt supra dictũ est. Non enim qa ex carne traducta ab Adam concepti sumus: ideo pctñ traxim⁹: qa ⁊ christi corp⁹ ex eadẽ carne formatum est: que ab adam descẽdit: sed ei⁹ cõceptus est celebrat⁹: non lege peccati. i. ꝛcupiscẽtia carnis. vñ caro ei⁹ peccatrix non fuit: imo opatiõe spũs sancti. Noster ℟o ꝛcepr⁹ nõ fit sine libidie ⁊ ideo non est sine pctõ. Nõ euidẽter August. ostẽdit in lib. de fide ad Petrũ sic dicẽs. Quia dum sibi inuicẽ vir mulierq̃ miscẽtur sine libidine nõ est parẽtuz cõcubitus: ob hoc filiox ex eox carne nascentium non potest sine peccato esse cõceptus: vbi peccatuz in paruulos nõ trãsmittit, ppagatio: sed libido: nec fecunditas nature humane facit boies cuz peccato nasci: sed feditas libidinis: quam homies habẽt ex illius mistissima ꝛdẽnatione peccati. Jdeo beat⁹ Dauid ppter originale peccatuz: quo naturalr obstricti sunt filij ire dicit. In iniqtatib⁹ ꝛceptus sum ⁊ in. p. con. me mater mea. Ex hoc itaq̃ appar et ex lege cõceptionis traduci originale pctñ: qz nisi corruptio sic fieret in carne: aia ex carnis ꝛiuctione ꝛcupiscẽtie viciũ nõ traberet.

¶ Obiectio quozũdaz intẽdẽtiũ, pbare peccatuz non traduci ex lege coitus.

SEd ad hoc oppõit hoc modo. In ipo ꝛceptu dicit trãsmitti pctñ. ppagatur caro: nec tamen tũc infunditur anima ꝑm physicos: sed iam effigiato corpe: qõ etiã moyses in exodo aperte significat: vbi ait de pcussura mulieris pgnãtis. Si quis inqt percusserit mulierẽ pgnãtẽ ⁊ aborzuz fecerit: si adhuc iformis fuerit puerperium: mulctabitur pecunia. Si autem formatũ fuerit reddat aiaz pro anima. Formatuz ℟o intelligitur, ppria aia animatũ: ⁊ informe qõ nõdum habet animaz. In ipso ergo conceptu cum caro propagatur: nõdũ ifũditur aia. Quõ g̃ ibi pctñ trãsmittitur cũ pctñ nõ possit eẽ: vbi aia non est. Ad qõ dici põt: qz in illo ꝛceptu dr pctñ trãsmitti: nõ quia pctñ originale sit: ꝛ qz caro ibi ꝛtrahit id ex quo pctñ fit in aia cũ ifunditur ⁊ vtrũq̃ vocatur cõcept⁹. s. ⁊ cũ caro ppagatur formãq̃ corpis humani recipit: ⁊ cũ aia ifunditur: qõ aliqñ etiã dr natiuitas. Vñ qõ natũ est in te. Proprie autez natiuitas dr in lucem editio.

¶ Diuisio textus.

OStenso q̃ peccatum originale est: ⁊ quid sit: hic, psequitur qualdam cõditiones ipsius. Et diuidit in partes tres. In ꝑma determinat de peccato originali: quãtũ ad eius ꝓncipium: ostẽdens quomõ traducat. In secunda determinat de eo quãtũ ad eius terminũ: ostẽdẽs quõ per baptismũ remittat. 33. di. (Quoniã supra dictũ ẽ ⁊c.) In tertia determinat de eo quãtũ ad eius numex ingrẽs: an sit vnũ vel plura. ibi. (Predictis adyciẽdũ vr ⁊c.) Prima diuidit in duas. In ꝑma ostẽdit modũ: quõ peccatum originale traducit. In zª mouet ꝺ℔ quãdã dubitationẽ. ibi (Sed ad ℟ oppoint hoc mõ ⁊c.) Pria diuidit i duas. In ꝑma determiat modũ quo peccatũ originale in nos puenit. In zª ex ipso mõ ꝛcludit rõnẽ nois. ibi. (Jaz ostẽsum ẽ qd sit originale peccatũ ⁊c.) Pria diuidit in tres. In ꝑª mouet qõez: vtz. s. pctñ originale p traductõez aieyl p traductõez

carnis in nos deueniat. In scda excludit sniam illox q per traductionẽ aie peccatũ originale i nos deuenire dicebãt ibi. (Putauere quidã ꝑm aiam ⁊c.) In 3ª ostẽdit qualiter ꝑm traductionẽ carnis originale peccatũ traducat. ibi (Est eni peccatũ originale: vt supra diximus ⁊c.) Et diuidit in partes tres. In ꝑma ostẽdit q ppter feditatẽ que ẽ i carne cum traductione carnis simul culpa vel pena traducitur. In secũda inquirit de illa feditate qd sit. vtrũ. s. culpa vel pena. ibi (Dic queri solet ⁊c.) In 3ª ostẽdit quomodo illi q ab hac feditate purgatis sunt peccatũ originale trãsmittere possint ibi. (Ne aũt miremur ⁊ intellectu turbemur ⁊c.)

¶ Questio. I.

HIc queruñ duo. Primo de traductione originalis peccati. zº de subo eius. ¶ Circa ꝑmũ queruñ duo. Primo: vtrũ per traductionẽ carnis originale traducat. Scõo: vtrum in oẽs boies necessarium sit originale peccatum trãsire.

¶ Utrum originale peccatuz possit trãsire in posteros per originem carnis. I.

AD primum sic ꝓcedit. Ur q̃ originẽ carnis originale a pparẽte i posteros trãsire nõ possit. Actio eni psone nõ extẽdit sẽ ad nãm: qz psona iferior ⁊ minus est potes q̃ natura i qua subsistit: sz origo carnis debet ipsi nature: cũ gñatio sit ordiata ad ꝓseruationem spẽi ⁊ nõ idiuidui. ergo peccatũ ꝑmi parẽtis p originẽ carnis in posteros transire nõ potuit: qz hoc esse nõ potuit: nisi p actionẽ psone natura ificeret. ¶ Ꝑ. Jtez oz eẽ idẽ subñ. sed ifectio culpe pfectiõi vtutis opponit. cũ g̃ semẽ subñ vtutis esse nõ possit: nec ifectõi culpe subyci poterit. caro aũt nõ traducit: nisi mediãte semie. g̃ p moduz istum mediãte semie nõ poterit p traductionem carnis originale pctñ traduci. ¶ Si dicat q p libidinẽ coit⁹ semẽ inficit ⁊ illa ifectio est causa culpe originalis. ¶ Contra. libido ꝑm Aug. dr ꝓproba volũtas: sz improba volũtas pctñ ẽ. g̃ si rõne libidis culpa originalis causat in nato: tũc nat⁹ traheret peccatũ originale a ꝓximo parẽte: ⁊ nõ a ꝑmis parẽtib⁹: ⁊ ℟ est ꝓxima id qõ infra magr determiat. ¶ Ꝑ. illa ifectio semis defect⁹ qdã est: oĩs aũt defect⁹ i nobis vr vel culpa vel pẽa esse: aut igit est culpa: aut pena. Culpa nõ põt eẽ: qz semen subm culpe eẽ nõ põt. nec ẽt pena: qz pena culpã ꝓcederet ⁊ culpa ex pena causaret: qõ est icõueniẽs. g̃ nullo mõ põt ex ifectiõe semis pctñ originale in gñato causari. ¶ Ꝑ. etiã post baptismũ: q̃nis originalis culpa deleat: remanet tñ cõcupiscẽtia i corpore p modũ pene. si g̃ ifectio cõcupiscẽtie i semie aiaz inficere posset culpa originalis: ẽt postq̃ hõa pctõ originali mũdat⁹ eẽt: p cõcupiscẽtiã in corpe remanẽtem aia sltr ificeretur: ⁊ ita pctñ originale de necessitate rediret: qõ est icõueniẽs: qz oporteret etiã de necessitate ⁊ penaz ei⁹ redire: q̃ est carẽtia visiõis diuie. g̃ nõ est ponẽ q̃ infectio semis ifectionem culpe in aia causet.

Sed cõtra est qõ apls dicit ad ℟o. 5º. Per vnũ hominẽ pctñ in mũdũ itrauit: sz nõ potuit ex vno hoie humanũ genus ificri: nisi eo mõ quo totũ genus humanũ ex vno hoie, pcessit: ℟ aũt fuit p originẽ carnis. g̃ hoc mõ pctñ originale a ꝑmis parẽtib⁹ in nos trãsit. ¶ Ꝑ. sic se hz psonale pctñ ad actũ psone: ita se hz pctñ nature ad actũ nature: sz pctñ psonale. i. actuale ex actu psone cãtur g̃ ⁊ pctñ nature. s. originale ex actu nature i nobis efficit: sz act⁹ nature est act⁹ gñatõis p quẽ ipsa natura spẽi saluat. g̃ p actũ gñationis peccatũ originale i nos trãsit.

Respondeo dõz. q̃ in pgressu originalis talis ordo fuat q̃ psona nãz ifecit p actuz pcti ⁊ nature ifectio in psonaz scõario trãsluit q̃ a psona peccãte ppagar: qõ q̃lr sit videndũ ẽ: sic̃. n. ꝑus dictũ est. ℟ de humane nature i sui ꝑn⁹ supra ꝓditionẽ suox ꝓncipiox cõtulerat vt eẽt i rõne rectitudo quedã originalis iusticie quã sine alia resistẽtia inferioꝛib⁹ virib⁹ ipzimere posset: qz ℟ gratis collatũ fuerat. iõ iuste p igratitudinẽ iobedietie subtractũ ẽ. vñ factũ ẽ: vt p̃ hoie peccãte nã humana q̃ i ipo erat sibi ipsi relingreꝛ: vt ꝓsisteret ꝑm ꝓditionẽ suox ꝓncipiox: ⁊ p modũ istũ ex actu psone peccãtis i ipsaz nãm defect⁹ trãsiuit: ⁊ qz nã ꝺficiẽs ab eo qõ gratis ipẽsuz erat nõ ꝑt cãre ℟ qõ supra nãz collatũ erat: cũ nihil agat vltra suã spẽz. iõ sequit q̃ ille q gñar ab hñte nãz hoc mõ deficiẽtẽ nãz in sili defectu suscipiat: qz act⁹ psone ꝑm ꝓditionẽ sue nãe, pcedit ⁊ vltra nõ se extẽdit: ide est q ꝺfect⁹ in ipsaz psonã gñatuz redũdat: sed rõ culpe ide venit: qz illud qõ collatũ fuit gratis ade. s. originalis iusticia nõ fuit sibi collatũ psonalr: sz inquãtũ talẽ nãz hẽbat: vt oẽs. s. i q̃ b⁹ talis ab eo accepta nã iueniret: tali dono potirent. ⁊ iõ cũ ppagatõe carnis ẽt illa originalis iusticia, ppagata fuisset. Jn ptãte g̃ nature erat: vt talis iusticia semp in ea cõseruaret: sz p volũtatẽ psone exñtis in nã factũ est vt hoc pderet. ⁊ iõ ℟ defect⁹ ꝓparat⁹ ad naturã rõnẽ culpe hz in oĩb⁹ in q̃b⁹ iueniꝛ cã nã accepta a psona peccãte: ⁊ qz p originẽ carnis defect⁹ iste nãli gñatione traducit sil cũ natura. iõ ẽt ⁊ culpa originalis p originem carnis traduci dr: ⁊ qz p voluntatẽ psone rõ culpe ad naturã trãsit. ideo dr psonã naturã ifecisse: qz vo in psonis alijs est originale pctñ a ꝑma psona gñantis: nõ ẽ rõ culpe ex ipsis: cũ nõ, ppa volũtate peccatũ tale icurrãt: sed inquãtum talẽ naturã cũ rõne culpe recipiũt: ide est: q̃ z⁹ natura psonaz ificere dr. inde etiã est q̃ ista infectio ex iordinata volũtate ꝑmi parẽtis in ipso qdẽ ꝑmo parẽte fuit dupl r. s. p modũ peccati actualis: inq̃tũ eam p ꝓpriã volũtatẽ contraxit: ⁊ etiã vlterius per modũ peccati naturalis: inq̃tuz natura in eo ifecta est. Jn sequentibus autem non est nisi peccatum naturale.

Ad primuz ergo dõz. q̃ q̃uis natura absolute cõsiderata imobilis sit. tñ ꝑm esse suum ꝓsiderata: oz q̃ ad variationẽ psone variet p accñs. cõstat eni q̃ deficiẽte hoc hoie deficit humana natura que i ipso est: ⁊ ita ẽt peccatũ psonale ade in naturã humanã trãsiuit ꝑm q̃ in ipso esse hẽbat. Ipso enim peccãte ꝑuat⁹ est his q̃ sibi rõne nãe sue gratis ꝓcessa erãt: ⁊ eo ꝑuato ẽt nã ꝑuata fuit: vt i ipo erat: ⁊ p ꝓñs i alijs q̃ ab ipo nãz accepturi erãt

¶ Ad scõz dõm. q̃ semẽ nõ ẽ actu subz culpe: sz vtute tñ. hoc mõ. n. se hz semẽ ad peccatũ originale: sic̃ ad nãz hũanã: vñ sic̃ in semie nõ est nã hũana: nisi i vtute: ita ẽt nec originalis culpa: qz p vtutẽ q̃ ẽ i semie gnõ ad nãz hũanã termiat ifectã originali pctõ. ¶ Ad 3ᵐ dõz. q̃ libido trib⁹ modis dr. vno mõ ꝑm q̃ ꝓsistit i actu volũtatis illicite ⁊ ꝺordiate aliq̃d desiderãtis: ⁊ ℟ mõ libido ẽ actuale peccatũ. Alio⁹ dr libido q̃ ꝓsistit magis i delectatõe sensualitatis: ⁊ pcipue in actu gñatiue: vbi superexcedit ꝺlectatio: ⁊ sic ẽ gddã ex pctõ ꝺrelictũ: nõ qz sine pctõ nõ eẽt ꝺlectatio: sz qz ꝺordiata non esset: qõ nomẽ libidis ꝓportat. Tertio mõ põt sumi libido: q̃si habitualr, p illa ꝺordinatiõe viriuz nimia: ex qua est in nobis pnitas ad ꝺordinate cõcupiscẽdũ. A ꝑma igit libidine mẽs cuiuslibet iusti generãtis liberar: cũ cõtigat actuz mrimonialẽ sine omni culpa ⁊ mortali ⁊ veniali exerceri. vñ cõstat q̃ nõ intelligit illa libido trãsmittere originale peccatũ in plẽ: nec itez illa q̃ est ꝺordiata ꝺlectatio sensualitatis: ⁊ si. n. p miraculũ a tali ꝺordinatiõe delectatõis coitus aliquox purgaret: nihilomin⁹ eox nati peccatũ ozigiale ꝺberẽt. vñ pz q̃ libido 3ᵐ mõ dicta itelligit eẽ pcti originalis causa. omne eni generans gñat sibi sile in nã. vñ cũ hec sit cõditio nature humane iusticia ozigiali destitute: vt talꝛ inordinatio viriũ aie in ea existat: ostat q̃ ẽt talis cõditio

in ple remanebit: ꝛ si feruoꝝ coitus inueniatur dici causa
ozigialis peccati: hoc nō ꝓpter se dr̄: sed inquātū est signuz
eius qō est subē cā: qz ex ꝛdinatōe viriū ꝛdiata delecta
tio in coitu ꝓcedit q̄si signū ꝛ effectꝰ cām suā idicās. ¶ Ad
4.mm dōz. q̄ illa ifectio que est in semie: sic nō bz rōnē culpe
ꝓprie loq̄ndo añ ifusionē aīe: ita nec pene. opz. n. esse idem
subm culpe ꝛ pene. ꝛ iō sic in rebꝰ irrōnalibꝰ nō, ꝓpe est pēa
que de se ozdinē ad culpā bz: ita ēt nec in semine pena pōt
esse: sed est defectꝰ qdā ingītꝰ filitudo nature generantis i
semine ꝟtualr manet: p modū ēt quo lepra in semie lepro
si nō est egritudo. si tn̄ pēa eēt: posset esse cā culpe nō iquā
tuz bō: sed fm q̄ ex culpa causaī: vt⁹. n. cause manet in effe
ctu. vn̄ qz p pctm̄ pmi hois ista ifectio ꝓsecuta est i tota nā
humana. iō ybi iueniī subm̄ susceptiuū culpe bz rōnē culpe in actu: sic in puero iam nato. ybi vo bz nō iuenit manet
in tali infectione vt⁹ culpe vt sic cā culpe esse possit. ¶ Ad
gntū dōm. q̄ cū peccatū ozigināle p se loquēdo sit nature
viciū nō pōt catisari p id qō est psone p se: sed soluz p id qō
nature debeī. Cōseruatio aūt cōiūctionis corpis ad aīam
ptinet spāliter ad esse bz psone in natura humana subsistē
tis: ꝛ iō talis cōiūctio ifectionē originalis pcti nō facit i aīa
nisi adiūgaī aliqd qō p se ad nāz ptineat: ꝛ bz est actus gnā
tionis: qui p se nature cōseruāde debeī. ꝛ ideo ex ꝓcipiscē
tia que remanet post baptismū: nō inficiī iterato aīa illius
qui baptizatus est: sed per generationē in filium suū tradu
citur vt in originali nascaī.

¶ Utr̄ sit neče oēs hoies nasci in pctō originali. II.

AD secundus sic ꝓcedit. Ur̄ q̄ nō sit
neče oēs hoies in pctō
originali nasci. Baptism⁹. n. reddit regnatis p
ipm̄ hoc qō p Adā pditū fuit: qz vonū xp̄i exce
dit delictū ade. vt dr̄ Ro. 5°. sed si adā nō pec
cassет hoies in pctō originali filios nō gnassent. g̃ ꝛ hoies ba
ptizati in filios pctm̄ originale nō trāsmittūt. ¶ P. moꝛs
est pena originali pctō debita. g̃ vbi non erit moꝛs ibi non
erit originale. sed Dieronym⁹ ponit quosdā in fine mundi
nō moꝛituros. g̃ vr̄ q̄ illi in originali nō nascanī. ¶ P. sic
deus ex costa viri mulierē formauit: ita ēt potēs est nunc
ex digito hois vel alio mēbꝛo corpus humanū formare: cō
stat aūt q̄ ille qui sic formaꝰ esset nō descēderet ex adam
fm rōnē seminalē. cū igiī hec fuerit causa. vt Augu. dicit:
quare xp̄s originale nō ꝓxit: qz nō fuit in adā peccante fm
seminalē rōnē: vr̄ q̄ iste originale non hēbit: ꝛ ita nō est ne
cessariū in oēs originale trāsire. ¶ P. Si muliere peccan
te que añ virū peccauit. vir: in lib. arbi. remāsisset. poterat
etiā nō peccare: sed si adam nō peccasset etiā muliere pec
cante. nō fuissent ex eis hoies in originali geniti. g̃ cuz hoc
fuerit possibile: nō est necessariū: vt peccatū parētis ꝓxime
.s. Eue in oēs posteros eius trāseat. ¶ P. vt Aug. dicit i lra
cōcupiscētia libidis que est in actu coitꝰ originale peccatū
causaī. sed qualrcūq; sumaī cōcupiscētia potens est deꝰ ab
ea hoiez liberare per miraculū. g̃ cōtingit aliquē sine pctō
originali nasci.

Contra est qō apls Ro. 5°: dicit. Peccatū i oēs hoies
trāsiuit. ¶ P. ille q nō est pctō obnoxius re
demptione nō idiget. si ergo esset aliq̄s qui nō in pctō ozi
ginali nasceꝛeī ꝑter xp̄m iuenireī aliq̄s q redēptiōe facta
p xp̄m nō idigeret: ꝛ sic xp̄s nō eēt caput oīuz hoiuz: qō nō
est cōueniēs fm fidez. ergo nec ponere q̄ aliq̄s sine pecca
to originali nasci possit.

Respondeo dōm. q̄ necessariū est oēs qui ex adaz
generanī p viā coitꝰ pctm̄ originale tra
here: cuiꝰ rō ex dictis accipi pōt: ad esse. n. originalis duo cō
currūt. s. defectꝰ qdā ꝓncipia nature humane ꝓxis. ꝛ ite q̄
fuerit in ptāte nature: vt isto defectu careret: vel nō: sine q̄
rō culpe in hoc defectu nō esset. vtrūq; aūt necessariū ē in
ueniri in illis qui ex adam p modū dictū generātur. Si. n.
defectꝰ ille nō traduceꝛeī: nō posset cōtingere: nisi p hoc q̄
natura gnerātis pfecte reitegrata esset. nō. n. pōt cōtigere.
vt vtute nature deficiētis aliqd i natura nō deficiēs gñeī.
natura vo humana i statu huius vie nō reiteg̃aī q̄ztuz ad
id qō nature est: ꝛ si p gr̄az reitegraī q̄ztū ad hoc q̄ ad pso
nam ptinet: sed in futuro pfecte reitegrabiī in beatis. vn̄
oz q̄ fm totū decursum hui⁹ vite defectꝰ iste ex parētibꝰ i
filios ꝓpageī: silr etiā ꝛ rō volūtary que culpā cābat i na
tura in oēs hoies q ab adam naturā accipiūt trāsit: erat. n.
vt supra dictū est tali cōditione sibi iustitia originalis con
cessa: vt oēs q ab eo naturā humanā acciperēt: sil cū natu
ra ꝛ iustitia cōsequerētur. vn̄ q̄ illi q ab ipso nati sunt tali
insticia careāt ex volūtate ipsiꝰ ade cōsecutū est. vn̄ rō vo
lūtary in oēs qui ab eo nāz humanā accipiūt sil cū dfectu
trāsit: ꝛ qz genitū naturā recipit a generāte ꝛ patiēs ab agē
te. iō oēs qui fm semialē rōnē que est vt⁹ actiua ab adā de
scēdūt: opz q̄ in culpa originali nascātur.

Ad primus ergo dōm. q̄ redēptio xp̄i totuz nobis
reddit qō in adam pdidimus: nō tn̄ sil:
sed vnumqōq; tpe suo. nō enim p xp̄m i ꝑmus statū inocē
tie ꝓducimur. vt sim⁹ imoꝛtales i hac vita: sicut ꝛ Adā fuit
sed hoc p xp̄m i patria cōsequi speram⁹: ꝛ iō p baptismum
ꝛ alia sacramēta que ex passione xp̄i vtute sortiunī expur
gatur homo: quātū ad id quod psone est: ꝛ etiā quātum ad
naturā i his que psone sunt cōparata: vt ipe homo i actibꝰ
psonalibꝰ pctō nō seruiat: sed nō iquātuz ad naturā i his q̄
p se nature debētur: ꝛ iō oz vt per actū etiā nature ifectio
originalis in plem trāseat: q̄uis etiā pater sit a culpa origi
nali imunis fm q̄ ad psonā suā spectat: sicut. n. peccatum
originale quilibet trahit particulari gñatiōe sua: ꝛ nō p ge
nerationē patris sui: ita etiā opz q̄ ꝛ mūdatione suaz cōse
quaī per specialē regnationē suā. ꝛ nō per hoc q̄ pater su⁹
regeneratus est. ¶ Ad scām dicēdum: q̄ hoc nō cōcedaī
ab oibus q̄ aliqui i fine mūdi iueniātur: qui nō moꝛiātur:
imo Aug. ꝛ Ambꝛo. cōrariū dicūt: ꝛ dictum Dierony. ma
gister exponit i. 43. dist. quarti libꝛi hoc modo: q̄ dicātur
illi qui iueniētur viui nō moꝛi: ex eo q̄ statim resurgent: ꝛ
moꝛs eoꝝ breuissimo tēpoꝛe erit: si tn̄ deī q̄ nō moꝛiētur:
nō sequiī q̄ sine culpa originali nascātur. hoc enim ex spe
ciali dispēsatione dei agetur: vt hāc penaz remittat ex sua
liberalitate: quia volūtas ꝛ potestas eius nō est subdita oꝛ
dini culpe ad penam: sicut nec ozdini naturalis cause ad
effectum: potest eniz facere: ꝛ facit quādoq; deus vt ignis
nō comburat: vt in tribus pueris patet Daniel. 3. vnde nō
est icōueniēs si faciat vt nati in originali nō moꝛiātur: ꝛ ꝓ
cipue cum moꝛi in actu nō sit directe pene originali respō
dens: sed necessitas moꝛiēdi. Illi aūt homies necessitatez
moꝛiēdi in natura sua habebūt: sed hac positiōe facta ab
hac necessitate nature per specialem gratiam liberabūtur
sicut necesse est fm causas inferioꝛes ignem comburere: a
qua tamē necessitate pueri in camio per gratiam liberati
sunt. ¶ Ad 3.m dōm: q̄ si aliquis diuia virtute ex cōdigno
formaretur originale non haberet: haberet nihilominus
omnes defectus quos habēt qui in originali nascūtur: ta
mē sine ratione culpe: quod sic patet: poterat deus a ꝓnci
pio quādo hominez cōdidit etiam alium hominē ex limo
terre formare: quem in cōditione nature sue relinqueret:
vt scilz moꝛtalis ꝛ passibilis esset: ꝛ pugnam cōcupiscentie
ad rationem sentiēs in quo nihil humane nature deroga
reī: qz hoc ex ꝓncipys nature cōsequiī: nō tn̄ iste defectꝰ i
eo rationē culpe ꝛ pene habuisset: qz nō per volūtatem iste
defectꝰ causaī esset: silr dico q̄ in isto qui ex digito gñatur
tales defectꝰ eēnt si ꝓncipys sue nature relinq̄reī: nisi dīs

gratis hoc sibi vellet cōferre quod ꝑmo boi ꝓtulit: nec isti
defectus ex volūtate ꝑmi bois ꝓcederēt: quia defectus
nō causanī ex volūtate ꝑmi parētis: nisi in eis qui ab eo na
turam accipiūt: nō aūt aliqs accipit nām a mā: sed ab agē
te: vn̄ cuz iste sit ab adam solum materialr: non aūt sicut a
ꝓncipio actiuo ab eo descēdat: cōstat q̄ naturā humanam
ab eo nō accipit: nec culpā ozigināle per eum icurrit: nec ꝑ
dictos defectus: ꝛ ideo rōnē culpe vel pene nō hēbūt: cuz
nō cōparenī ad volūtatē. sicut ad causam. ¶ Ad 4.m dōm.
q̄ si mulier peccasset viro nō peccāte: forte illa in peccato
suo moꝛtua fuisset: ꝛ deus viro aliā vxoꝛē ꝓuidisset: si tn̄ ex
ea filios genuisset dicīr q̄ illi fily passibilitatē ꝛ defectus
coꝛpoꝛales cōtraxissent: nō aūt originalē culpā: ꝛ defectus
qui sunt ex parte aīe: cuius ratio in euidenti est: qz fm phi
losophū in 6°. de aialibus: corpus nō est nisi ex femina: aīa
autem est ex mari: nō ita q̄ aīa rōnalis traducaī: sed quia
in semine est virtus formatiua: per quam in alys animali
bus inducitur anima sensibilis: in homine vo oꝛganizatur
corpus ꝛ preparaī ad receptionez anime ratiōalis. Si au
tem ecōuerso adam peccasset muliere non peccāte fily ex
vtroq; cōcepti vtrūq; haberēt ꝛ defectus anime ꝛ corpo
ris: quia ex defectu anime etiam defectus coꝛpoꝛis cau
santur: deficiente enim ꝓne necesse est ꝛ posterius defice
re: sed non cōuertitur. ¶ Ad quintū dicēdum: q̄ hoc non
posset esse: vt cōcupiscentia habitualis que in ordinatione
virium anime cōsistit tolleret ex toto: nisi natura penitus
reintegrareī: ꝛ hoc quidem nulli dubiuz est quin deus fa
cere posset: ꝛ si hoc fieret ꝓculdubio geniti sine originali
nascerentur. ¶ Questio. II.

Deinde queritur de subiecto ozigia
lis peccati. Et circa
hoc queruntur duo. Primo vtrum originale sit
in essentia anime: sicut in subiecto vel in aliqua
potentia eius. Secundo: vtrum generatiua pre
alys viribus infecta sit.

¶ Utrū peccatū originale sit subiectiue i aliq̄ potētia. I.

AD primum sic ꝓcedit. Ur̄ q̄ originale
sit in aliqua potētia: sicut i
subiecto. Illud. n. qō est a corpoꝛe absolutum et
imateriale nō vnitur coꝛpi: nisi mediāte aliquo
materiali: sed anima rōnalis absoluta est a ma
teria: ꝛ imaterialis. vt in 3°. de anima pbus ꝓbat. ergo opz
q̄ vniatur coꝛpi mediātibus potētys sensitiue ꝛ nutritiue
partis que sunt materiales ꝛ oꝛganis affixe. sed peccatum
originale trāsit in animā: ex hoc q̄ coꝛpi ꝓiūcta est. ergo ꝑ
ꝑus inueniī in potētys sensitiue ꝛ nutritiue partis. ¶ P.
originale per originē traducīr. oꝛigo autē humane nature
est per actū generatiue potētie. ergo in ea ꝑmo ꝛ ꝓncipalr
est oꝛigiale: sicut in subiecto: ꝛ nō in essentia anime. ¶ P.
cōcupiscētia siue habitualiter: siue actualiter sumatur ad
vires sensitiuas pertinet: sed in ꝑcedēti distinctione magi
ster dixit originale esse cōcupiscētiam. ergo est in potētys
illis: sicut in subiecto: ꝛ nō in essentia aīe. ¶ P. sicut Aug.
dicit. omne peccatum in volūtate est: sed originale pecca
tum est. ergo in volūtate est: volūtas autez potētia est ani
me. ergo est in potētia: sicut in subiecto. ¶ P. pena respon
det culpe: sed pena originalis. s. carētia diuine visionis est
in rōne. ergo ꝛ peccatū originale: ratio autem potētia que
dam est. ergo originale ꝛc.

Contra per originale oēs potētie anime ificiūtur: sed
potētie nō vniunī nisi in essentia: ergo oꝛigi
nale per ꝑus essentiā respicit. ¶ P. oꝛigiale est culpa ꝛ in
fectio nature: sed ad naturā per ꝑus cōparaī essentia q̄ po
tentia: q̄ essentia est pars essentialis nature. ergo i ea oꝛi
ginale ꝓncipaliter est.

Respondeo dicēdo: q̄ peccatū oꝛigiale est in eēn
tia aīe sicut in subiecto: qō sic ps: phs
in 8°. metaphysice. ostēdit q̄ vnio forme ꝛ māe nō est p ali
quod vinculū mediū: imo p se vnū alteri vniī. alis nō eēt
vnio essentialis: sed accītalis: aīa aūt forma coꝛpis est. vn̄
oz vt ipsa aīa vniaī p eēntiā suā imediate coꝛpi vt ex ea ꝛ
coꝛpe efficiaī vnū: sic ēt ex cera ꝛ sigillo. vt in 2° de aīa. dr̄.
ꝛ qz oꝛigiale cātur in aīa ex ꝓiūctione ei⁹ ad tale coꝛp⁹ put
forma est: sic enī ex vtrisq; ꝓiūctis talis nā resultat: oz q̄ i
essentia aīe sit ꝑmo ꝛ ꝓncipalr: sic i subo oꝛigiale i potētys
aūt per ꝓās: sicut ꝛ supra de gr̄a dctm̄ est.

Ad primus g̃ dōm. q̄ aīa rōnalis pōt cōparari ad
coꝛpus vt motoꝛ fm q̄ est ꝑn⁹ aliquo
ruz operū: ꝛ vt forma. si ꝑmo mō cū actꝰ quarūdā potētia
rum inueniaī sine istris coꝛpalibꝰ exerceri: aliaz vo cū coꝛ
poꝛeis instris coꝛpalibꝰ: oz illas potētias que in sua actiōe
oꝛgano coꝛpali nō idigēt. s. itellectiuas mediātibus sensiti
uis coꝛpus mouere: sic plane i 3°. de aīa. ostēdit: q̄ ab appe
titu itellectꝰ nō segr̄ motꝰ: nisi mediāte appetitu sensus: et
sic vez est q̄ aīa rōnalis vniī coꝛpi mediātibꝰ viribꝰ sensi
tiue ptis. Si vo ꝓsideres inquātum est forma sic imediate
coꝛpi vniī: qz esse qō est actꝰ forme ꝓiūcti est ex aīa ꝛ coꝛpe.
oꝛiginale aūt nō trāsit in aiaz fm q̄ ꝓiūgīr coꝛpi vt motoꝛ:
sed fm q̄ cōiūgīr sibi vt forma: qz sic humanā naturā ꝓsti
tuit. ¶ Ad scōz dōm. q̄ hoc mō per actū generatiue virtu
tis oꝛiginale traducīr: sicut ꝛ natura humana. vnde sic nō
opz q̄ ꝓncipalitas humane nature in potentia generatiue
cōsistat: ita nec q̄ ipsa sit ꝑmū subiectū oꝛiginalis: sed ma
gis eēntia aīe que naturā hūanā itegrat ꝛ cōstituit. ¶ Ad
3.m dōz. q̄ vt supra dictū est: cōcupiscētia nō est totū eē cul
pe oꝛigialis: ꝛz solū id qō māle in originali ē: qō vo i eo foꝛ
male est ex pte volūtatis attēdīr: ꝛ iō in viribꝰ ꝛspiozibꝰ ꝛ
iferiozibꝰ sil oꝛigiale saluaī: ꝛ hoc nō posset cē: nisi p hoc q̄
defectꝰ ꝛ ifectio ꝑmo in eēntia aīe iueniī que vtrarūq; po
tētiaz ꝓncipiū est: vt sic ex ea i oēs potētias coꝛruptio oꝛi
ginalis trāseat. ¶ Ad 4.m dōz. q̄ pctm̄ oē i volūtate ē sic in
cā: nō tn̄ semp est i ea: sic i subo: cū ēt ꝓcupiscibilis ꝛ irasci
bilis subm pcti eē possit: ꝛ hoc mō ēt oꝛigiale i volūtate est
sic in cā: qz ex volūtate ꝑmi parētis in oēs trāsiuit. ¶ Ad
5.m dōm. q̄ p visionē dei nō solū ipsa rō glorificaī: sed etiaz
totꝰ hō. vn̄ carētia diuie visiōis nō est pena tn̄ rōnis: ꝛz to
tius hois: neq; opz q̄ sicut diuina visio est ꝑ i potētia rōnis:
ita ꝛ rōnale in potētia ꝑmo existat: qz oꝛigiale ꝓsegr̄ nām.
sed btitudo aīe in opatiōe quadā cōsistit: opatio aūt potē
tie debeī: sed nā eēntiā respicit: ꝛ ꝑterea ad visionē beatā
aīa ꝓuenire nō pōt sine lumine gr̄e: cuius subz est eēntia: vt
supra. 26. di. dictum est.

¶ Utr̄ potētia gñatiua sit magis ifecta alys potētys. II.

AD secundus sic ꝓceditur. Uidetur q̄
gñatiua nō sit ꝑ alys viri
bus ifecta. Illō enī qō nō est aliq̄lr obediēs rō
ni non potest virtute perfici vel culpa ingnari
sed potētia gñatiua est hs̄. g̃ in ea ifectio pcti eē
nō pōt. ¶ P. potētie ifecte nō cōtingit eē actū sine pctō: ꝛz
actū gñatiue vtutis sine pctō eē cōtigit: vt ps in actu mri
moniali. g̃ gñatiua ifectōe pcti ifecta nō ē. ¶ P. ifectio oꝛi
ginalis pcti est ꝑ fomitē: fomes aūt est i sensualitate. g̃ ꝛ i
fectio i ea ꝓncipalr est: ꝛ nō in gñatiua. ¶ P. ifectio pecca
ti est in eo qō est subm peccati: sed subm originalis est eēn
tia aīe: ꝛ non potentia: vt dctm̄ est. g̃ in ea est ifectio: ꝛ nō in
gñatiua. ¶ P. nutritiua augmētatiua ꝛ gñatiua ad eādez
partē aīe ptinēt. s. vegetabilē: ꝛz i nutritiua nō ponīr ifecti
ua originali peccato: nec iteruz i augmentatiua aliqō pec
catum ponitur. ergo nec generatiua debet dici ꝑe alys vi
ribus specialiter infecta.

Contra. Infectio originalis ꝓsistit in resistētia carnis ad animam: hec autez resistētia precipue in actu gñatiue sentit̄. ergo ipsa maxime infecta est. ¶ P. illō qō est causa alicuius maxime pticipat illud: sz generatiua est causa ifectionis originalis: qz p actū ei⁹ traducit̄. g̃ ipsa maxime infecta est.

Respondeo dōm. q ifectio originalis pcti trib⁹ attribuit̄: qz iter ptes aie attribuit̄ gñatiue: z iter sensus tactui: z iter vires appetitiuas attribuit̄ ꝓcupiscibili. cui⁹ est rō: qz originale petm̄ ē nature: vt dictū est: vñ ifectio ei⁹ ad illas potētias p̄cipaliꝝ ptinet q̄ aliquē ordinē hñt ad actū quo nā traducit̄: act⁹ aūt ille duo bz. s. subaz act⁹ z delectationē: delectatio aūt ad sensum tact⁹ ptinet: suba vo act⁹ vtuti generatiue attribuit̄: sic exequēti: sed vtuti ꝓcupiscibili sic impanti: qz eius est rēdere in id qō est ꝓueniēs: z delectabile ſm sensum. z iō diuersis rōnibus his trib⁹ viribꝫ talis ifectio p̄cipue ascribit̄.

Ad primum ergo dōz. q petm̄ actuale qō ꝓsistit i actu ei⁹ q peccat: z uolūtate nō pōt eē in illa pte que rōni nō obedit: nihil tm̄ phibet qn in illa pte que p̄n̄m nālis opationis est ifectio nature saltet̄. ¶ Sciēdum tm̄ est q ēt actuale peccatū in gñatiua esse dr̄: nō qdē sicut in subiecto: sed mālr: in ⁊ctū. s. ꝓcupiscibilis actū gñatiue impat. ¶ Ad 2m dōz. q ifectio gñatiue est ifectio nāe vñ nō oz q ex ea relinquat̄ ifectio pcti p actū eius i ꝑsona generāte: sed soluz in ꝑsona gñata. ¶ Ad 3m dōm: q in sensualitate ēt est ifectio in ⁊ctū ordinat̄ z ꝓsponit act⁹ gñatiue: sed in gñatiua est imediate ſm q ipsa est imediatū p̄ncipiū traductionis nature: sed vez est q ifectio fomitis in sensualitate p̄ncipalius: ostēdit̄ ſm q ifectio nature redūdat in ifectione ꝑsone p actuales ꝓcupiscentias. ¶ Ad 4m dōm. q ifectio est in essentia aie: sicut in ꝑ subō: sed in gñatiua: sicut in cuius actu p̄cipue manifestat̄: essentia enī nō est p̄ncipiū actus: nisi mediāte aliqua potētia, vnde sic ex ifectione actus nō dicit̄ essentia esse infecta: sicut hic de ifectiōe logmur. ¶ Ad 5m dōm. q generatiue ascribit̄: z originalis z actualis peccari ifectio. Originalis quidē inquātum est p̄ncipiū actus nālis quo natura traducit̄: ſz actualis ſm q habet aliquos actus exteriores ad generationez ordinatos: qui ad virtutem motiuā sensitiuā pertinēt: z qz nutritiua similr quoldā tales actus habet vt apponere cibum ori: masticare: z delectationem sentire: z hō. ideo sibi etiā actualis ifectio attribuit̄ quasi materialr: non autem originalis: qz ipsa non est p̄ncipiuz illius actus quo natura traducit̄: nisi remote inquātum generatiue deseruit: augmentatiue vo nulla infectio attribuit̄: quia nec ad actum naturalis ꝓpagationis ordinatur: nec iterū habet act⁹ exteriores qui ꝑ motū sensitiue ptis expleant̄.

¶ Expositio textus.

A B quod dici pōt ⁊c.) Sciēdum q magister hoc soluit negādo vtrāq; partē. s. q illa infectio non est culpa: nec pena: sed defectus quidā: z dicit̄ de feruore coitus parentum causari: non sicut ex per se causa: sed sicut ex signo cause. (Et que feditas maior esse videtur ⁊c.) videt̄ hoc esse falsum. qz sic originale magis abundaret in filio q̄ in patre. ¶ Sed dōz q hoc intelligit̄ quātum ad istum actū tantū: qui quidē ꝓpter cōcupiscentiam in generāte nō est nisi infectio penalis: sed in genito est infectio culpe: nō autez maior q̄ fuerit i patre ſm q ex alio genitus fuit. (Iniquitatibus ꝓceptus sum ⁊c.) hoc nō deferendum est ad iniquitatem cōcipiētis qui sine omni peccato actuali cōcipere potest: sed ad iniquitatē originalem concepti: que vtrum sit vna vel plures: z quare pluraliter dicatur infra dicet̄. 33. dist.

¶ Quomodo originale peccatū dimittatur i baptismo: cuz postea sit illa ꝓcupiscētia que dr̄ originale peccatum. ¶ Dist. XXXII.

Quoniam supra dictum est originale peccatū esse vicium ꝓcupiscētie: assignatuꝫq; est quomodo a parentibus trahat̄: z originale dicat̄: superest inuestigare quomodo in baptismo dimittat̄: cum etiam post baptismuz remaneat ꝓcupiscētia: que añ fuerat. vnde videt̄: vel peccatū originale non esse concupiscētiā: vel nō remitti in baptismo. Manet q ꝑpe. vt ait augu. in cōzpore mortis huius carnalis concupiscentia: cuius viciosis desideriꝭ non obedire p̄cipimur: que tm̄ ꝓcupiscētia quotidie minuit̄ in pficientib⁹ z continētib⁹. Sed ꝛz remaneat cōcupiscentia post baptismuz: non tm̄ dñatur z regnat sicut ante: imo per gr̄am baptismi mitigatur z minuitur: vt post dñari non valeat: nisi qs reddat vires bosti eundo post cōcupiscentias: nec post baptismū remanet ad reatū: qz non imputatur in peccatū: sed tm̄ pena peccati est: añ baptismum ꝙo pena est z culpa.

¶ Qz originale petm̄ duob⁹ modis dimittitur. s. extenuatione sui z solutione reatus.

Replici ergo rōne petm̄ originale dr̄ dimitti in baptismo: qz per gr̄am baptismi vicium ꝓcupiscētie debilitatur atq; extenuatur: ita vt iam nō regnet: nisi cōsensu reddātur ei vires: z qz reat⁹ ipsi⁹ soluitur. Vnde aug. in lib. de baptismo par. Gr̄a per baptismum id agitur vt vet⁹ homo crucifigatur z cozp⁹ peccati destruatur: non vt in ipsa viuente carne cōcupiscētia resperſa z ĩnata repēte absumatur: z nō sit: ſz ne obsit mortuo que ierat nato. Nā si post baptismū vixerit in carne bz concupiscentiā cuz qua pugnet: eāq; adiuuāte deo superet: si tamen non in vacuum gr̄az eius suscepit. Non vtiq; hoc p̄stat̄ in baptismo: nisi forte miraculo ieffabili creatoris: vt lex peccati que est in membris: p̄cisus extinguat̄ z non sit: sed vt quicquid mali ab homine factuz dictum cogitatumq; est: totuz aboleatur: ac velut factum non fuerit habeatur. Ipsa ꝙo cōcupiscētia soluto reatus vinculo: quo per illā dyabolus animā retinebat: z a suo creatore separabat: maneat i certamine. Ecce hic aperte ostēdit ea rōne dimitti in baptismo: nō quia non remaneat post baptismum. sed qz reatus in baptismo aboletur. Deinde ipse ostendit eo modo etiā dimitti: qz baptismi gr̄a concupiscentia ipa mitigat̄ z minuit̄ in eodem lib. ita dicens.

Lex carnis quā ap̄s appellat peccatum cum ait. Non regnet peccatū in vr̄o mor. coz. nō sic manet in mēbris cozp: q ex aq̄ z spū renati sūt: tāq; nō sit eis fcā remissio: vbi oio plena fit remissio peccatoz: ſz manet in vetustate carnis tāq; supatū z pemptū: nisi illicito ꝓsensu quodāmō reuiuiscat: z in regnū ꝓpriū dñationēq; reuoceť. Hic apte insinuat̄ in baptismo ꝓcupiscētiā debilitari: ex quo z dr̄ dimitti: ñ soluz iō qz reat⁹ ibi absoluit̄ quē remissionis modū alis ēt plib⁹ testimoꝝ scriptura edocet. Alit eni Aug. ꝓ iulianū. Lex q̄ i tenebris ē: viciū carnis ē qō ex pēa pcti z extraduce mortis ꝓuēit. Sz lex ista q̄ ē i mēbris remissa ē i regnatiōe spūali: z manet in carne mortali: remissa ē: qz reat⁹ solutus ē sacr̄o: quo renascūt̄ fideles. Manet ār: qz opat̄ desideria ꝓ q̄ dimicāt z fideles. Idez i ſmōe quodā ō ꝓcupiscētia carnis. Per gr̄az baptismatis z lauacr̄ regnatiōis solut⁹ ē z ipe cōcupie reatus: cū quo eras natus: z qcqd antea cōsensisti male ꝓcupiscētie siue cogitatiōe: sive locutiōe: sive actiōe. Idē i libro de nuptiꝭ z ꝓcupia. Cōcupiscētia carnis ꝛz i regeneratis tā nō deputeť i petm̄: q̄cūq; tm̄ ples nascit̄ obligata ē origiali petō. Itē dimittit̄ concupia carnis i baptismo nō vt nō sit: ſz vt nō iputetur in petm̄. Hoc ē. n. nō hr̄e petm̄ z non eē reū pcti. Quo mō g̃ alia pcta ꝑtereūt actu z remanent reatu vt homicidiū z filia: ita ecōuerso fieri p̄t vt concupia ꝑtereat reatu z remāeat actu. Ex ꝓdictis euidenter mōstratur quomodo petm̄ originale i baptismo remittatur.

¶ De feditate quam caro ex libidine ꝓcreat coit⁹ vtrum in baptismo diluatur.

Solet ār hic q̄ri vtr̄ ēt ipa caro in baptismo ab illa feditate purgeť: quā in cōceptiōe ex concupia libidinosa ꝓcrit. Quibusdā vr̄ q sic ania a reatu purificatur: ita z caro ab illa pollutiōe purgatur: vt sic duob⁹ cōpleť ministeriū baptismi. s. aq̄ z spū: ita hi duo purgentur aia. s. a reatu: z caro ab illa cōtagione: qō qdē ꝑbabile ē. Alij ꝙo putāt tm̄ aiam ibi mundari: carnē ꝙo nō ab illa feditate purgari. si ꝙo remanet illa feditas vsq; ad ꝓcreatiōem filioz: q̄ fit in concupiscētia carnis. vī nā carnis magis ac magis corrūpi: z magis vī corrupta caro ꝑ plis q̄ parentis. qz de carne pollutionez quā būit a cōceptu retinenti trahitur pollura: z i concupiscentia cōcipitur: vī z polluitur: z ita ex duplici causa cōtaminatur. Vñ maior vī pollutio carnis i ꝑple q̄ fuerit in parente. Ad qō illi dicūt: qz ꝛz caro prolis ex carne feda seminetur: z in cōcupiscentia concipiat̄: nō tm̄ feditatē maiorē trahit q̄ caro vñ seminatur habuit. Quānis ēt si fetidioz atq; imūdioz sit caro ꝑ plis: z iō magis corrupta q̄ caro parentis: nō tm̄ vt aiunt: fit p̄ iudiciū ꝓuidentie: qz nec absurdū eē dicūt: nō carnis nā magis i posterioꝛib⁹ corrupta trahaťneq; ex ipa magis corrupta aia magis ific̄itur.

¶ Ex quo auctore sit illa concupiscentia: deo vel alio.

Preterea q̄ri solet. vtrum concupiscētia q̄ post baptismum remanet: z tantum penalitas est. ante baptismū ꝙo pēa erat z culpa: ex deo auctore sit: vel ex alio Ad qō breuiter rñdentes dicimus: qz inquātū pena ē deum hz auctorem: inq̄tuz ꝙo culpa ē diabolum siue h oiem hz auctorem.

¶ Qua iusticia aie munde ex creatiōe illud peccatum imputetur: cū nō possit vitare.

Solet ēt q̄ri q̄ iusticia teneat̄ illo peccato aia innocēs a deo creata: cū non sit in ꝑāte sua illud vitare. Nō enīz p libez ar. illud cōmittit̄: qz nō ꝓius est aia q̄ illi petō ē obnoxia. Ad hoc qdaz dicūt iō illā aiam reā eē illi⁹ pcti: ꝛz munda a deo sit creata: qz cū infūditur corpi cōdelectatur carni ex quo petm̄ ꝓbit. Qō si eēt: iā non originale sed actuale diceretur. Potius g̃ iō recte pōt dici: illi iputari aie illud petm̄ qō ex corruptiōe corporis ineuitabilr trahit: qz vt ait Aug. in lib. de ciuitate dei. Nō fuit corpis corruptio q̄ aggrauat aiam cā primi pcti: ſz pēa. Nec caro corruptibilis aiam peccatricem fecit. sed peccatrix anima carnē corruptibilē fecit.

¶ Utr̄ illud petm̄ sit volūtariū vel necessariū.

Illud ēt nō imerito q̄ri pōt utr̄ petm̄ originale debeat dici volūtariū vel necessariū. Et necessariū pōt dici: qz vitari nō ꝑt. Vñ ꝓpha. De necessitatibus meis erue me. Et volūtariū nō incongrue appellatur: qz ex volūtate primi hois ꝓcessit. Unde Aug. in. i. lib. retractationum oñdit dicēs. Illud qō in puulis dr̄ originale petm̄ cuz adhuc nō vrātur lib. ar. voluntatis: non absurde vocatur volūtariū: qz ex p̄ria hois mala voluntate ꝓctum: fctm̄ ē quodāmō hereditariū.

¶ Quare deus aiam corpi coniūxit sciens eam inde maculari: z ideo dānari.

Sed ꝙo q̄ritur: cur deus q fecit animaz ipaz sine macula: z scit eam ex corporis coniunctione maculam peccati cōrabere: z aliquando ante baptismuz

seiungi ab ipo corpe: ⁊ sic dānari: eā corpi cōiungit: ⁊ Rndem ex alitudie iudicio dei id puenire: nec iuste hoc a deo fieri. Ipe enī non incōgrue humane ꝺditionis modū quē a principio istituit: lz pctā hoium interceserint sine mutatione cōtinue seruat: corpa de mā principio sine vitio fcā fingēs: aiasq; de nihilo creās corūq; cōiunctione hoiem pficiēs. Cū igī vtraq; hois nā a deo sine vicio sit instituta: licz a se pctō sit viciata: non iō imutabilis deꝰ humane ꝺditiōis primariaz legē mutare debuit: siue ab hominum multiplicatione desistere.

¶ An anima sit talis qualis a deo creatur.

Ic a qbusdā q̄ri solet. vtz ania talis sit asi baptismum q̄lis a deo creatur. Qō non eē probare conātur ꝟ mō. aia in corpe creatur: in cuiꝰ ꝺiunctiōe pctō maculatur: q̄z cito igī ē pctī hz: nec priꝰ fuit q̄z pctī habuerit. Nō ē igī talis q̄lis a deo creatur. Creatur. n. a deo inocēs ⁊ sine vicio: ⁊ nūq̄ talis ē. Ad qō dici pt: qz nō oino talis ē q̄lē eā deꝰ fecit. Deus. n. eā bonā fecit: ⁊ boni tatē ei sine corruptione indidit: ⁊ dī illa nālis bonitas quā i creatiōe a cōditore suscepit. quā bonitatē p pctī penitꝰ nō amisit: lz viciatā habuit: quā deꝰ tī sine vicio fecit. Si. n. res bōa nō cēt aia: in ea malū eē negret cū nō possit maluz eē nisi i bono: vt pꝰ dicetur. Nō igī oio talꝝ ē aia q̄lis ē a deo creata. Sic qs pollutas bīs manꝰ non tale habuit pomum quale ego dedi mundis manibus. ego enim dedi mundum.

¶ An aie ex creatiōe sint eq̄les i ꝺonis nālibꝰ.

Lud quoq; nō incōgrue q̄ri solz: vtz oēs aie ex creatōe equales sint: an alie alīs excellētiores. Plurib⁹ non irrōnabiliter vī q; ex ipsa creatōe alie alīs excellant in naturalib⁹ ꝺonis: vt in eēntia. alia alīs sit subtilior ⁊ ad intelligendū memorandūq; habilior: vtpote acutiori ingenio ⁊ pspiaciori intellectu ꝑdita. Quod nō iprobalr dī cum in angelis ita fuisse constet: ⁊ lz naturalibus ꝺonis alie pre alīs polleant: tamen añ baptismū a corpore discedentes parem penam: ⁊ post baptismum statim equalem coronam sortiuntur: quia ingenij acumen vel tarditas p̄mium vel penam in futuro nō collocat.

¶ Diuisio textus.

Postq̄z ostendit qualiter originale peccatum trabatur a parentibus. Nic ondit qualr per baptismum dimittatur: ⁊ diuiditur in ptes duas. In pma ostēdit fm quid originale in baptismo tollatur: ⁊ fm quid maneat. In scōa inquirit que sit causa illius cōcupiscētie que per baptismū nō tollitur: sed pꝰ baptismuz manet. ibi. (Preterea solet q̄ri vtrū concupiscētia ⁊c.) Prima diuidit i duas. In pria ondit quo p baptismū originale remittat quantū ad aiam. In scōa ingrit vtz ēt purgetur hō a feditate carnis. ibi (Solet q̄ri vtz ipa caro ⁊c.) Prima diuiditur in tres. In pria mouet dubitatiōem. In scōa ponit solutiōem ondēs q; duob⁹ modis originale dī. ibi. (Sed lz remaneat ꝺcupiscētia ⁊c.) In tertia modos magis explicat ⁊ auctoritatib⁹ confirmat. ibi (Multiplici vo rone ⁊c.) Et pria ondit q; originale pctī p baptismū solui dī: inq̄tū reat⁹ eius tollitur. zº q; solui dī: inq̄tū ꝺcupiscētia ipa mitigat ibi. (Deide idē ipse ondit ⁊c.) (Preterea solet q̄ri ⁊c.) Nic iquirit: vtz concupiscētie remanētis post baptismū deꝰ sit cā: ⁊ ꝺcupiscētia illa sil' cū reatu ⁊ infectiōe macule trabaī. Ideo circa hoc tria facit. Primo ingrit vtz illius ꝺcupiscentie deꝰ sit actor. Scōo ingrit vtrū dīne iusticie hoc ꝺueniēs sit vt pro pctō parētis natus reatum pene incurrat ibi. (Solet ēt q̄ri) Tertio ingrit qūo diuinā sapiam deceat vt eius opus. s. aia statim in sua creatiōe inficiatur. ibi. (Si vero queritur ⁊c.) ¶ Circa scōam duo facit. Prio determinat p̄ncipalē questionē. ⁊ qz reatus segtur voluntariū in pctō sine quo nullus ad penā obligaī. Ideo scōo ondit quomō originale pctī necessariū ⁊ volūtariū dici possit. ibi. (Illud ēt nō immerito ⁊c.) ¶ Circa tertiū tria facit. Prio ondit quomō ꝺinā sapiam deceat hoc q; ania statim macula originali inficitur ex corpis sui ꝺiunctiōe Scōo ingrit vtz aīa aliq̄n in sui puritate permaneat q̄ lē deus creauit an statim in primordio fue creatiōis maculetur: ibi (Hoc a quibusdā queri solet ⁊c.) Tertio ingrit supposito q; nō: vtz vna aia alteri ex ipa sui creatiōe i bonitate naturali pferatur. (Illud ergo nō incongrue queri solet ⁊c.)

Questio I.

Ic ē ꝺupler q̄stio. Prio quomō per baptismū originale diuinitus tollatur. zº de cā ci⁹. vtrū ēt similiter diuinit⁹ hoc fit q; hō originale incurrat. ¶ Circa primū querunt tria. Primo vtrum culpa originalis per baptismū soluaī. Scōo vtrū pena originalē culpā consequens pꝰ baptismū remaneat. Tertio vtz originalis concupiscētia i quibusdā maior ⁊ in quibusdā minor inueniatur.

¶ Utz pctī originale tollatur p baptismū. I.

Ad primum sic ꝓceditur. Uī q; per baptismum originalis culpa nō tollaī. Priuatio. n. nō tollit nisi habit⁹ oppositꝰ restituaī. sed originalis iusticia cuiꝰ ꝑuatio ē originale pctī p baptismū non restituit cū nō remaneaī ꝓbitꝰ ordo iferioz virīū ad rōnē. q; nec originale pctī p baptismū tollit. ¶ P. i baptismo ē duplex res. vna q̄ ē res ⁊ signū. s. caracter: ⁊ alia q̄ ē res tī. s. gra: si q; baptismꝰ pctī originale delet: aut ꝟ erit virtute caracteris quē imprimit: aut virtute gre qua cōfert: si virtute caracteris: cū igī caracterē ꝺscq̄ntur etiaz ficte accedētes: sequeret q; eis ēt originalis culpa ꝺimitteret: ⁊ sic aliquis i mortali exīs peccato: a culpa aliqua purgaretur: quod est inconueniēs. si āt virtute gre: gra āt post baptismum frequenter per peccatum mortale amittitur: ergo oporteret q; originale per quodlibet sequens mortale rediret: sed peccatum originale nō nisi p baptismum potest purgari. ergo oporteret q; quandocunq; aliquis de peccato mortali pniam agit simlr ēt contra pctī originale baptizaret. ¶ Preterea. sicut se habet actus ī peccato actuali vt materialiter deformitati substās: ita etiā concupiscentia in orginali: vt supra dictum ē. sed nō

pōt eē q; deformitas pcti tollatur manēte actu peccati: qz tales actꝰ sūt q; bñ fieri nō pñt. q̄ ⁊ manēte tali concupiscentia nō pōt originalis culpa ōleri. ¶ Si dicatur q; manet intēsa sz diminuitur. ¶ Contra. Magis ⁊ minus nō diuersificant spēm: sed pena ⁊ culpa nolant diuersas spēs mali: q̄ nō pōt eē vt intēsa ꝺcupiscētia sit culpa ⁊ remissa sit tñ pēa. ¶ P. si dicatur q; nō soluitur nisi quātū ad reatū. ¶ Cōtra. Reat⁹ ꝺsequit ꝺformitatē culpe: qz ad hoc pena infligit vt culpe deformitas ordinet per penā q̄ in se deordinata ē: si q̄ originale pctī quātum ad deformitatē macle nō tollit: vī q; nec ēt quātū ad reatū solui possit. ¶ P. q̄les sūt hīt⁹ tales actꝰ reddūt: vt i scōo ethi. dī: sz ꝺcupiscere qō ꝓcedit ex concupiscentia inordinata ē pctī post baptismū sicut ⁊ ante. ergo ⁊ ipa concupiscētia p baptismū rōnem culpe nō amittit.

Sed contra Ro. 6º. Qui mortuꝰ ē pctō iustificatus ē a delicto: sz baptizatꝰ p baptismū ꝺmoriť ⁊ ꝺsepelit xp̄o: vt ibidē apl̄us dicit. q̄ ops q; p baptismū oē pctī pterite vite deleatur nisi effectꝰ baptismi ex pte baptizati impediatur. ¶ P. nō pōt aliquis eē sil' filius gre: ⁊ filius ire: sz p originale pctī nascimur filij ire: vt eph. 2. Eramꝰ nā filij ire: ⁊c. per baptismū āt regenerāmur in filios gratie. ergo nō pōt eē q; post baptismuz originalis culpa remaneat.

Respondeo dōm: q; de remissione culpe originalis oz nos log ꝓportionalr ad remissionē culpe actualis: ex actu enī pcti duplex effectꝰ in peccāte relingtur. s. priuatio gre ex rōne auersionis a fine: ⁊ dispō q̄dā ad similem actū: quā actꝰ pcti inducit ex rōne auersionis: ⁊ ex ꝟ ipso q; gra ꝑuatus ē ꝑa voluntate reatū pene incurrit. vnde gra sibi restituta sil' ⁊ macula illa tollit: q̄ in defectū gratie ꝺsistebat: ⁊ obligatio ad penaz q̄ reatus dī: dispō vero ex actu pcti inducta nō ex toto statiz tollitur. sed minuitur: inquātū gra inclinat ad ꝺriuz illius dispōnis: sz postmodum p cōsuetudinē bonoꝝ opeꝝ ēt illa dispō tollitur ⁊ i cōtrariū mutatur. Sil' ēt ex actu nāe qui ē carnis ꝓpagatio relingtur q̄dā dispō inclinās ad malū in ipsa natura gnāti q̄ ꝺcupiscētia vl' fomes dī: ⁊ ex hoc ipo q; illa nature corruptio i se virtutē peccati ex quo cāta ē cotinens psonā attingit: ipaz indignā dei gra efficit. vnde relingt macula defectūs gre in aia: ⁊ per hoc ēt ad reatū pene obligatur: vt. s. ꝓmio illo careat q̄ gre ōbebatur: p baptismū āt gra ꝺferť: cuiꝰ virtute illa infectio ab hoie tollit q̄ ex nā in psonā deuoluebatur: ⁊ fm hoc aia purgaī a macla culpe. ⁊ p ꝺñs soluit reatus pene. Illa aūt dispō ad malū q̄ fomes ⁊ cōcupiscentia dī non ex toto tollitur: qz illa dispositio segtur ꝺditiōem nature: baptism⁹ aūt nō purgat naturā nisi q̄tū ptinet ad infectionē psone: ⁊ ideo illa dispō ex toto nō tollitur vsq; ad statū beatitudis quo nā pfecte curabitur: sz tñ dispō illa per baptismū minuit inquātū gra quā quis in baptismo ꝺsegť in cōtrariuz inclinat ei ad quod fomes disponebat: ⁊ ita virtus fomitis in nobis minuitur per auxilium gratie.

Ad primum q̄ dōm: q; i originali iusticia erat aliquid quasi formale. s. ipa rectitudo volūtatis: ⁊ fm hoc sibi opponitur culpe ōformitas. erat in ea ēt aliqd quasi māle. s. ordo rectitudinis impssus in interioribꝰ viribus: ⁊ quātū ad hoc opponit sibi ꝺcupia ⁊ fomes: q̄uis q; nō restituat originalis iusticia: inq̄tuz ad id qō māle i ipa erāt rstituit: tñ quātū ad rectitudinē voluntatis: ex cuius ꝑuatione rō culpe inerat: ⁊ ꝑ ꝟ id qō culpe ē tollitur p baptismū: sed aliud pēale remanet.

¶ Ad scōm dōm: q; baptismꝰ virtute gratie quā ꝺfert ex qua rectitudo volūtatis cātur originalē culpā delet: non tñ segtur q; subtracta gratia originalis culpa redeat. Cū enī oium pctōz mortaliū genera hoc cōe hēant: q; gram tollunt: nō tñ oium est vna macula: sed diuerse fm q; defectus gre ad diuersas cās refertur. vnde defcūs gratie ex actu luxurie ꝓueniens est macula illius peccati: ⁊ sic de alīs. vnde nō redit macula pcti alicuius quātūcunq; gra subtrabatur nisi p reiterationē cause: cā āt p quā macula originalis relinquebatur in ania erat ipa ꝓpagatio humane nāe: quā ipole ē reiterari circa eundē hoiem: et ideo macula originalis redire non pōt: sed defectus illegratie: qui p pctī mortale incidit: erit macula vl' luxurie vl' homicidij: ⁊ sic de alīs. ¶ Ad 3m dōm: q; nō eodē mō se hz ꝺcupia ⁊ fomes ad originalē maculā: sicut actꝰ peccati ad maculā actualē: ꝺcupiscentia. n. ⁊ si quodāmō ad maculā originalē māliter se hēat: nō tamē est cā eius: fm q; in eodez subo inueniūť: sed actus pcti cāt actualē maculā. ⁊ ideo nō pōt cōtingere: vt actus maneat: ⁊ macula vel reatus trāseat: sicut in originali manente cōcupiscentia trāsit reatus ⁊ macula. ¶ Ad 4m dōm: q; intensio et remissio nūq̄ spēi diuersitatē cānt: sz q̄nq; ex spēi diuersitate ꝺsequūtur. q̄n enī intēsio ⁊ remissio sup vnā naturā fundant q̄ decrescit ⁊ pficit: tūc nec diuersitatez spēi cānt: nec ab ea cāntur: vt pz q̄n eadē albedo intēdit ⁊ remittitur: q̄nq; vero sup diuersas nās intensio ⁊ remissio fundaī: ⁊ tūc intensio ⁊ remissio: ex diuersitate spēi ꝓueniunt: sicut dī angelus hoie itelligentior: ⁊ sicut dī color illustratꝰ visibilior: q̄z sine lumine: qz lumē est illud p qō efficit visibile i actu: ita ēt intēsio ⁊ remissio fomitis sup diuersam nām fundaī: dī enī intensus fm q; ad suuz formale ꝺiūgitur qō ē defcūs iusticie: ⁊ remissus fm q; a tali defcū sepatur. ¶ Ad qntū dōm: q; sicut trāsit reatꝰ: ita ēt macula trāsit. vnde hoc ꝺcedēdū ē q; obtio cōcludit.

¶ Ad sextū dōm: q; ēt in peccatis actualibꝰ cōtingit dispositiōem peccati remanere gra aduenīēte: ⁊ tūc si ex dispositione illa aliquis actꝰ sequatur: pcti rōnē hēbit: q̄uis dispositio illa que actū cāt culpa nō eēt: ita ēt q̄uis cōcupiscere qō ē actꝰ fomitis post baptismū sit culpa: nō tñ opz q; fomes post baptismū sub rōne culpe remaneat: nec oz eē sil'itudinē inter actū ⁊ habitum: sicut culpe ad culpā: sed ex pte ꝺuersionis vt actus ad illud ōbm terminetur ad quod habitus inclinabat.

¶ Utrum pena peccati originalis debeat māere post baptismum. II.

Ad secundum sic ꝓceditur. Uī q; pena originalis peccati pꝰ baptismū remanere nō debeat. Iniustum enī ē vt sine culpa aliquis puniatur: sz per baptismū originalis culpa tollitur: vt dictum ē. ergo iniustum esset q; pena remaneret. ¶ P. iusticia gratuita potentioz ē q̄ originalis: sed originali iusticia manente in aīa nihil penale i ea erat: nec rebellio carnis ad spiritū: nec ēt corruptio vl' passibilitas: cū ergo p baptismū gratuita iusticia cōferatur: vī q; pena remanere non debeat post baptismū. ¶ P. generatio spiritualis potētioz ē q̄ carnalis: quia nō sicut delictū: ita ⁊ donum. imo multo amplius: vt Ro. 5º dī. Sed gnatio carnalis iducit corruptiōez culpe ⁊ pene. q̄ gnatio spūalis que ē p baptismū vtrūq; tollere dz. ¶ Si dicat q; nō ē ex ōfectu baptismi q; pena nō tollaī. sed qz ē vtile ⁊ expediens ⁊ ꝓmouens in salutem. ¶ Contra. Unumquodq; iudicādū est secundum id quod per se sibi ꝺuenit magis q̄ scōm id quod p accns debeť: sed fomes per se ad malū inclinat: non aūt nisi p accidēs in bonum. ꝓmouet inq̄tum aliquis resistēdo cozonatur: vl' fm q; aliquis humiliorꝰ redditur. q̄ magis eēt expediēs homini fomitē non hre q̄ q; ipsuz habeat. ¶ P. gra que in baptismo cōfertur fomitē diminuit:

sed augmētata cā crescit effectus. g̃ si maior gr̃a infunda
tur fomes plus minorabitur. g̃ tātū poterit gr̃a augmen-
tari q̄ fomes ex toto tolletur.

Sed cōtra Galat. gnto. Caro ꝓcupiscit aduersus
spm̃ ꝛc. ꝛ tm̃ illis loquitur qui p baptismum renati erāt. g̃
p baptismū talis rebellio nō tollitur. hoc ēt dr̄ per illud
Ro. 7°. Nō g̃ operor illud: fz quod habitat i me peccatū
i. fomes pecti vt glo. dic. ¶ Ꝑ. ex concupiscētia parētis
pcedit originale in plem: vt supra dcm̃ est. si ergo bapti-
zatus concupiscētiā fomitis non hēret post baptismum
nullus in pctō originali filiū gen eraret: ꝛ hoc supra ipro-
batū ē a magistro. g̃ baptismus cōcupiscētiā nō tollit ex

Respondeo dōz: q̄ pctm̃ originale ē prio (toto.
ꝛ per se infectio nāe: ꝛ per ꝺm̃s infic
personā fm q̄ dispō nāe i personā redūdat: ꝛ fm hoc du
plex pena originali debetur: vna inq̃tum pson̄ā inficit. s.
carentia diuine visionis. visio enī dīna actum quēdā de-
signat: actº ār ois pson̄ ē: q̄ actus individuorum sunt: vt
plēs dicit. vnde ꝛ carentia visionis ad pson̄ā referenda ē
cum opposita sint circa idez: alia pena debeť sibi inq̃tū
nāz inficit. sicut necessitas moriēdi: passibilitas: rebellio
carnis ad spm̃: hō. que oia ex pncipys nāe cāntur: ꝛ spe-
ciem totā cōsequū tur nisi miraculose aſr cōtingat. Dōz
ē ergo q̄ baptismus infectionē originalis mūdat scōz q̄
infectio nāe in pson̄az redūdat. ꝛ iō p baptismū illa pena
tollit̄ que pson̄e debetur. s. carentia dīne visionis: nō aūt
baptismus remouet infectionē nature fm q̄ ad naturā
per se refertur. fz hoc erit i patria: qm̃ nr̄a nā pfecte liber
tati restitueť: ꝛ ideo opz q̄ remaneat illa pēa post baptis-
mum que culpe originali debeť fm q̄ nām inficit: ꝛ hō ē
fomes: necessitas moriēdi: ꝛ hō.

Ad primum g̃ dōm: q̄ fm hoc q̄ culpa deleť ēt
pena sibi respondens tollitur: vt ex
dictis pz: ꝛ iō nihil iniustū ꝺsequit̄. ¶ Ad scōm dicēduz:
q̄ in oī effectu qō p se iusticie ē: potētior est gratuita iusti
cia q̃ originalis: sed excludere hō penalitates nō ē effūs
iusticie inq̃tum iusticia ē: sed fuit effūs originalis iusti-
cie rōne cuiusdam accītis sibi annexi: inq̃tuz. s. fuit con
tinuata: ꝛ nō intercisa in nā humana: decuit enim: vt sic
aīa sine interruptione in deū dirigebatur per iusticiam:
ita ēt corp̄ aīe sine interruptione totaliter obediret: ꝛ iō nō
oportet q̄ ille effectus gratuite iusticie conueniat: cū fcā
fuerit interruptio rectitudinis humane nāe ad deuz.

¶ Ad tertiū dōm: q̄ gr̃atio spūalis efficacior ē in eo ad
quod ordinatur q̃ gr̃atio corpalis: gr̃atio aūt corporalis
termiat̄ p se ad nāz: qz forma ē termin⁹ gr̃atiōis: fz gra-
tio spūalis terminat̄ ad pfectiōez persone q̄ ē per gr̃az: ꝛ
iō plus mūdat gr̃atio spūalis pson̄ā q̃ gr̃atio corpalis fi-
cere possit. Hō gr̃atio enī corpalis nō pōt inficere personā
nisi infectione originali: sed gr̃atio spūalis purgat perso-
nam a culpa originali ꝛ actuali: sed hō defūs penales:
pncipia nāe consequuntur: vt dcm̃ est: vnde se hz magis
generatio corpalis ad eos inducēdum q̃ gr̃atio spūalis
ad eos curādum. ¶ Ad q̄rtum dicēdū: q̄ simplr loquen
do melius eēt homini fomite carere q̃ ipm̃ hre: constat
enī q̄ ex abundātia gr̃e fit in aliquib⁹ q̄ a fomite liberā-
tur: fz quo ad quid: ꝛ quātū ad aliquē statum hōis expe-
dit fomitem habere ne in superbiam elatus cadat: ꝛ hoc
etiam obiectio concludebat. ¶ Ad quintū dicendum q̄
quantūcūq̄ de gr̃a baptismali in baptismo infundat̄: nūq̄
tm̃ pōt hoc efficere vt ex toto tollat fomitē: qz gratia
illa nō ē ordinata nisi ad curandū infectiōem persone ex
infectiōe nāe. pcedēnē: posset tm̃ deº alteriº gr̃ās gratiam
infūdere per quam totū tolleretur: vt sic simul ꝛ persōe
ꝛ nāe infectio gratie cederet.

Qō I.

¶ Utr̄ fomes inueniať maior in vno q̃ in altero. III.

A D tertium sic ꝓceditur. vī q̄ fomes
ꝛ ꝓcupiscētia in q̄busdam
plus: ꝛ i q̄busdā minº inueniatur. Multiplica-
ta enī cā multiplicatur effūs: sed ex feditate
coitº infectio fomitis cātur: cum ergo quanto
magis hō a p̄mo gr̃ante distat tanto plēs tales actus infi
cientes inueniāť: vī q̄ semp in plē inueniatur maior infe
ctio fomitis q̃ in parente. ¶ Ꝑ. fomes nihil aliud dicit
q̃ p̄nitatē quādā ad inordinate concupiscēdū: sed ex na
turali complexione vnus alio p̄nior nascitur ad luxuriā
vel ad irā vel ad quodlibet aliud genº peccati. g̃ vnº na-
scitur cum maiori infectiōe fomitis q̃ alius. ¶ Ꝑ. ex cō
suetudine actuum ꝛ dissuetudine relinquitur in agente
p volūtatē maior facilitas vl' difficultas ad aliquid agē-
dū: sed cōtingit aliquos cōcupiscētie operibº operā dan-
tes cē: alios āt ab eis retrahi honestis exercitys occupa-
tos. g̃ in q̄busdam inueniť fomes intensior q̃ in alijs.

¶ Ꝑ. sicut corruptio fomitis ex peccato primi parentis
ꝓcedit: ita etiaz ꝛ alie penalitates vt passibilitas ꝛ mor-
talitas: ꝛ hō: fz alie penalitates semp in hoīe crescūt quā-
to humana nā a prio parēte longius recedit per successio
nē gr̃ationis: q̄ cōiter dr̄ q̄ hoīes sunt nūc brevioris vi-
te: ꝛ minoris virtutis q̃ antiquitus. g̃ ꝛ si rōe corruptio
fomitis magis in filijs q̃ in parentibus inuenitur. ¶ Ꝑ.
ꝺstat q̄ alie penalitates intēdūtur ꝛ remittūtur fm di-
uersas complexiōes corporis: ex quo cātur: q̄ quidā sint
aljs passibiliores ꝛ brevioris vite: si ergo per eādē cām
inueniť in nobis fomes: p quā ꝛ alie passibilitates: videť
q̄ fm diuersas ꝓplexiones hoīum intēdatur ꝛ remittať.

Sed contra consequēs nām eq̄liter inuenitur in
oībus habētibus nām: sed fomes cō
segtur humanā nām: sicut corruptio eiº: sicut dcm̃ est. g̃
cū oēs hoīes eq̄liter humanā nām ꝓticipent: vī q̄ etiam
eq̄liter corruptionē fomitis incurrant. ¶ Ꝑ. equalitas
pene ꝺz respondere equalitati culpe: cum ergo nō sit ma-
ior culpa originalis in vno q̃ in alio: q̄ vna pena oībus
p illa culpa debetur. s. carentia visionis dīne: vī q̄ ēt ife-
ctio originalis nō sit in vno magis q̃ in alio.

Respondeo dōm: q̄ cū corruptio fomitis sit per
se infectio humane nāe: opz idē esse
iudiciū de intensione eius ꝛ de intēsione humane nāe.
nā aūt ipa pōt considerari dupl'r. vel quātū ad rōnē spēi:
ꝛ sic equal'r in oībus inueniť: vl' inquātū redundat perfe
ctio nature in perfectionē individui p modum quo ex
pncipys speciei sequuntur opationes individuorū: ꝛ fm
hoc vnº homo alio est potentior in explendis operatiōi-
bus spēm concernentibus. vnus enim alio promptior ē:
ad intelligēdum vel ad rōcinādum: ꝛ sic de alijs: similr̄ ē
ēt de corruptione fomitis: quia si cōsideretur fm q̄ p se
naturam respicit: sic proculdubio equaliter in oībus inue
nitur: ꝛ hoc est absoluta consideratio eius: quod enī sub-
trahatur rectitudo illa que oēs vires aīe in vnū contine-
bat hoc oībus equal'r conuenit: quia priuatio quantum i
se est non suscipit magis ꝛ minus: sed si consideretť fm hō
q̄ infectio originalis redūdat in infectionem persone i
quātuz pōe sua rectitudine carentes in turpes opatiōes
inclinaut: sic in vno est maior corruptio fomitis q̃ i alio
s. inq̃tum vel per nālem complexionē vel per consuetu
dinē concupiscibilis vel irascibilis in vno est efficacior: ꝛ
feruētior ad suum actum q̃ in alio: ꝛ per hunc ēt moduz
fomes dr̄ post baptismū diminui inquātuz gr̃a retardat
impetum concupiscibilis ꝛ irascibilis in contrarios actº
(inclinans.

Ad primū ergo dōm: q̄ causa inducens originale

pctm̃ nō ē actualis delectatio que ē i coitu: sed ꝓcupiscē-
tia habitualis q̄ ē in gnante: illa āt nō pōt maiorē concu-
piscētiā inducere in plē q̃ sit in parente: qz generās gene
rat sibi sil'e. ꝛ iō nō segtur q̄ post multas gn̄ationes aliqs
magis sit infectus originali pctō: fz eodē mō: sicut ꝛ oēs p̄
prietates nām ꝓtes eodē modo in tota nā inueniunť.

¶ Ad scōm dōm: q̄ diuersitas pl'onis est ex diuersa di-
spone māe que p̄ncipiū individuationis ē: que quāto ma-
gis ē dispositiua: tanto pfectius nām speciei ꝺsequtur fm q̄
ē p̄ncipiū plonaliū operationū: ꝛ p hūc ēt modū pōt esse
fomes in q̄busdā intēsior in ꝓpatiōe ad opationes que i
diuiduo debēť: nō āt absolute put nām respicit: ꝛ p hoc
pz solutio. ¶ Ad tertiū qz ēt illa facultas que ex ꝺsuetu-
dine relingtur ē fm hoc q̄ pōe inclinātur ad actº indiui-
dui. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ alie passibilitates nō sūt mō ma
gis in hoīe q̃ antiqtus fuerint a tpe diluuij. vñ enī dauid
de hoībº sui tpis loqtur dies annoz nr̄oz in ipis septua-
ginta ānis: sed vez ē q̄ añ diluuiū hoīes diutº viuebant
virtute dīna hoc faciēte ad gn̄is humāi multiplicatiōez.
¶ Ad q̄ntū dōz: q̄ alie passibilitates vt mortalitas: ꝛ hō
nō intēdūť ꝛ remittūť ex diuersitate cōpl'onis fm q̄ na-
turā respici ūt: vñ mortale put nām spēi cōstituēs
nō recipit magis ꝛ minº: sed solū fm q̄ ad consistentiam
ꝛ opatiōes individui ꝓparātur. ¶ Qō II.

D Einde queritur de cā originalis
infectionis: ꝛ cir
ca B q̄rūť tria. Primo vtrū a deo sit. z° vtruz
diuinaz sapiam deceat q̄ B mō permittit ani-
mā maculari. Tertio. vt q̄ aīe ex sua creatiōe
sint inequales vt magister in lra dicit.

¶ Utr̄ infectio pcti originalis sit a deo. I.

A D primum sic ꝓceditur. Vī q̄ infectio
originalis a deo sit. Aīa
enī dū creaťur infūditur vt Aug. dicit: sed aīa in i-
fusione maculaťur. g̃ ꝛ i creatiōe: ꝛ sic a deo ma
culā hz. ¶ Ꝑ. magr supra dixit q̄ si angelus i
p̄mordio sue creatiōis malus fuisset seqreť deū mali esse
actorē: sed aīa in p̄ncipio sue creationis maculata ē. g̃ seg
tur q̄ illiº macule deº sit cā. ¶ Ꝑ. vt Aug. dicit: oīs pena
a deo ē: fz hec infectio p̄cipue scōm q̄ pº baptismū remāet
pena q̃dā ē. g̃ a deo ē. ¶ Ꝑ. qcgd ꝺsegt̄ p̄ncipia nature p
cedit ab auctore nāe: fz hō deordinatio ex p̄ncipys natu
re cōsegt̄: vt supra dcm̃ ē inq̃tum qnelibet vis naturaliter
in suū oīm tendit. g̃ a deo q̄ ē actor nāe ꝓcedit. ¶ Ꝑ. ni
hil ē ordinatū ad bonū qō a deo ñ sit: fz fomes ē pmouēs
ad bonū maxīe fm q̄ post baptismū remāet. g̃ a deo ē.

Sed cōtra Damas. dicit q̄ xp̄s assumpsit qō in nā
nr̄a plātauit: sed corruptiōem fomitis
nō assumpsit. g̃ fomes in nā nr̄a ab ipso nō ē. ¶ Ꝑ. Aug.
dicit q̄ illud quo bō fit deterior nō pōt eē a deo: sed p in-
fectiōem fomitis tota hūana nā deteriorata ē. g̃ talis in-
fectio a deo non est.

Respondeo dōm: q̄ in infectiōe originalis peccati
ē ꝺsiderare rōnem culpe ꝛ pene. Culpe
sigdē rōnem hz inquātū ex volūtate inordinata p̄mi pa-
rentis talis defūs cōsecutº ē. vñ sicut actuale peccatum
ipsiº ade: p qō volūtas eiº deordinata ē: nō hz deū auctō-
rem: ita ēt nec ab ipo ē totus defūs p̄ñs fm q̄ rōnē cul-
pe hz: si aūt consideretť fm q̄ defecit ab aliqua perfecti-
one: sic pena ē: ꝛ hō pene quidē deus cā est. Sed sciendū
ē: q̄ nō eodē mō ē cā oīs pene. Quedā enim pena est per
inflictiōem alicuiº ꝺry afflictōis vel corrūpentis: ꝛ talis
q̄dē pena ē a deo agēte a quo omnis actio fm q̄ ordina-
ta ē: ꝛ passio per consequens principium sumit. oīs autez
pena cuz iusta sit ordinata ē. Quedā vero pena est q̃ sim-
pliciter in ablatiōe vel defectu ꝓsistit: sicut ē subtractio
gr̃e ꝛ aliquid hō: ꝛ be quidē pene a deo sunt: nō quidē sic
ab agente aliquid: sed potiº sicut a nō influēte talez per-
fectionē: quia in ipo est influere ꝛ nō influere: ꝛ vtriusq̄z
sua volūtas cā ē: si ergo consideretur fomes fm q̄ est pe
na nō dicit aliquā penā inflictā: quia supnālia principia
nō supponit aliquid positiue in hoīe: sed pertinet ad illō
genº penarū: qō in solo defectu consistit: ex hoc enī concu
piscentia vl' fontes inordinate inclinat qz subtractū ē vi-
culum originalis iusticie inferiores vires in obedienti-
am rōnis conuertēs: ꝛ fm hoc dr̄ hō pene deus causa esse
inquātum illā originalem iusticiā nō ꝓfert hoī nato: quā
primo homini creato cōtulerat.

Ad primū ergo dōm: q̄ creatio ꝛ infusio fz simul
sint respcū aīe tamē differunt: qz crea-
tio dr̄ fm respectū ad p̄ncipium a quo ē ania tm̃: infusio
vero dr̄ fm respectum ad duo. s. ad p̄ncipiū a quo ꝓceꝺ-
dit: ꝛ ad mām quā pficit: cū ergo dr̄. aīa creatione macu-
latur: ablatiuus iste pōt denotare habitudinē alicuiº cāe:
ꝛ sic falsa est: qz creatio aīe nō ē cā q̄ maculetur. nihil enī
ex creatiōe aīa hz: qō a deo nō sit. vel pōt denotare cōco
mitātiā: ꝛ sic vera ē: qz dum creať maculať: ex quo tamē
nō segtur q̄ deus macule auctor sit. Cū vero dr̄. aīa infu-
sione maculatur: si ablatiuº ꝓcomitātiā designat absolu
te vera ē: si aūt denotet habitudinē cāe duplex ē: qz vel
intelligeť infusio eē cā macule ex pte p̄ncipy a quo: ꝛ sic
falsa ē: vel ex pte termini ad quē: ꝛ sic vera est. ¶ Ad zm
dōm: q̄ nō ē sīle de aīa ꝛ de angelo: angelus enī creatus
ē nō vt forma alterius corpis: vnde nō poterat ex parte
māe defūs incidere: sed oportebat q̄ si in p̄ncipio crea-
tionis peccati maculā habuisset: q̄ ex parte creātis esset:
aīa vero creať vt actus cuiusdā corporis ex cuiº ꝺiuncti-
one pōt aliquā maculā ꝛtrahere: nec segtur q̄ macule il-
lius deº p̄ncipium sit. ¶ Ad tertium pz responsio per ea
que dcā sunt. ¶ Ad q̄rtū dicēdum: q̄ q̄uis ferri in dele
ctabile carnis sit de nā ipsius ꝓcupiscibilis absolute con
siderate: nō tm̃ est de nā eius fm q̄ est humana. i. per rati
onis iudicium nata ordinari: ꝛ p̄cipue fz hoc q̄ in nā hu-
mana potuit eē talis perfectio in rōne qua concupiscibi-
lē penitus ordinaret: ꝛ ideo quādo p̄ter ordinē rationis
in suum oīm fertur ex defūs quodā contingit: ꝛ cā istius
defūs: inquātum culpe rōnez hz: ex deo nō ē: vt dictū ē.
¶ Ad q̄ntū dōm: q̄ fomes per se in malū inclinat: sed q̄
in bonū p̄moueat hoc ē per accidēs. vnde nō sequitur q̄
quilibet mō considerat⁹ ex deo sit: qz ex quolibet malo
aliqua bona per accidens ꝓueniunt.

¶ Utr̄ conueniat sapie dīne infundere animam corpori
a quo contrabat maculā. II.

A D secundum sic ꝓceditur. vī q̄ diui
nā sapiam non dece-
at q̄ aīa corpori infundatur ex quo maculā cō
trabit. Nullus sapiens ponit thesaurum suuz
in loco in quo inquinať: sed anima ꝓciosissimº
thesaurus dei ē imagine dei insignita. ergo nō decet diui
nā sapientiā vt tali corpori infundatur ex quo maculam
contrabat. ¶ Ꝑ. si deus aliquem i inferno poneret sine
ꝓpa culpa non esset decens iusticie eius ꝛ sapientie: sed
ex hoc q̄ anima ex infusione maculať reatuz infernalis
pene incurrit. ergo non decet deū: vt tali corpori eā infū
dat. ¶ Ꝑ. infectio spūalis ē peior q̃ corpalis: sed consuli
tur infectis lepra corporali: vt a coitu abstineāt ne filios
infectos generent: ergo ꝛ multo fortius a deº istituere dē-
buit: vt homines a carnali opere cessaret: ex quo p coitū
genitos maculā originalis culpe contrahere necesse est.
¶ Ꝑ. nullus artifex sapiēs facit tale opus ex quo sua in-

tentio perfici non potest:sed finis propter quē deus fecit hoiem est:vt eius beatitudie perfruatur.cū ḡ per hoc ꝙ aīa tali cozpori infundit reatum incurrat vt visione careat dei:vī ꝙ hoc sapientiā dei nō deceat. ¶ P.vt fulgē tius dicit deus illius rei nō ē vltor cuī nō ē auctor.ḡ eadē rōne illius rei nō est auctor ex q̄ de necessitate ꝓsequitur hoc cui ē vltor:sed ex vnione aīe ad tale cozp̄ de necessitate sequit infectio originalis culpe cuius deus ē vltor.ḡ tali cozpi animā vnire deū non decet.

Sed contra Non ē decens vt deꝰopa sua mutet: sed deꝰ sic istituit vt hoies per sexuū ꝓmixtiōem generarētur:ꝛ ꝙ cozpori per coitū seminato aīa infundatur.ergo nō decuit vt deus hoc mutaret.

¶ P.non ē sapiētis inducere maiorē defectū vt minor defectus vitet:sed maior erit defectus si humanum genꝰ non multiplicaretur:per cuiꝰ multiplicatiōem electoꝝ numerus implet q̄ ꝙ puer in culpa originali nascitur.ḡ nō decet deum vt multiplicatiōem nālem humāi generis cessare faciat ad originalis pctī infectionē vitādā.

Respondeo dōm:ꝙ sicut bonū gentis diuini ꝑest q̄ bonū vnius hois:vt in ꝓio etbicoꝝ dr̄:ita et bonū vniuersi prepollet bono pticularis rei ꝛ spālis nāe:vnde et defectus in vniuersū redundās deterior ē.Si at humāi gñis nālis multiplicatio tolleretur i defectum totius vniuersi redūdaret:qz vel subtraberet nā aliq̄ de vniuerso que ad perfectionē vniuersi confert vel et alicui pti vniuersi sua nālis perfectio tolleret:fm ꝙ vnūquodq; natum ē sibi sil̄e gñare ꝛ vtrunq; in defectum vniuersitatis redūdaret:ꝛ ideo nō debuit intermitti humāe gñationis ꝓcessus nālis:vt ifectio original vitaretur. ¶ Et ꝓterea iste ē ordo nālis in reb vt posteriori remoto id quod priꝰ ē remaneat:nec ad eiꝰ remotionē tollatur:sic̄ quādo remoues vitiū remāet eē:vt in libro de cāis dr̄.Bonitas at nālis peristit oī superaddite bonitati:ꝛ acquisite ꝛ gratis collate.vī subtracta illa bonitate.quā deus humāe nāe gratis contulerat.s.originalis iusticia:nō ꝓgruit ordini quē dīna sapiētia rebꝰ instituit: vt aliqd eoꝝ que ad nālē bonitatem pertinent imuteť:ꝛ ꝓcipue cū remaneat in nā facultas ad recuperādū illud qō deperditū ē:vel aliquid eo excellētius.

Ad primum ergo dōm:ꝙ sicut nō eēt sapiens q̄ thesauꝝ in loco mūdo ꝓseruabilē in īmūdo reponeret:ita eēt valde insipiēs qui thesauꝝ nō alr ꝓseruabilē nō ēt i īmūdo loco collocaret:ꝛ ꝓcipue si emēdādi thesauꝝ possibilitas remāeret:dico ēt ꝙ aia bz talē nām:vt tali cozpi vniatur.vī si tali cozpi nō vniret oporteret ꝙ vel oīno aīa non creareť:vel ꝙ alterius nāe eēt:ꝛ si alterius nāe esset:ꝛ sic h nā non eēt.vnde constat ꝙ banc nām cōseruari impole ē nisi per būc modū.

¶ Ad scām dōm:ꝙ pena inferni ē duplex:quedaꝝ ē q̄ ꝓ pctō actuali debetur:ꝛ ista ē corruptio alicuius boni:qō etiā ex naturalibus ꝓncipiꝭ naturā humanā cōsequitur vī,iniustum eēt vt aliquis talem penā subiret nisi ꝓ hoc ꝓpria culpa illam meruisset:quedam vero pena ē originali debita:que nihil subtrahit eozum que nāe ex principiꝭ suis debētur:sed aliquid humanā facultatez excedēs tollit:ad qō tñ ordīata erat per aliqd nāe gratī collatum.vnde nulla iniuria isti boi fit si nō sibi datur qō sue nāe nō debetur fm ꝙ eam accepit. ¶ Ad tertiū dicēduz ꝙ lepza ē corruptio illiꝰ boni qō prīcipia nāe cōsequitur: ꝛ sanari nō pōt:sed originalis ifectio est corruptio illius boni quod prīcipia nāe nō sequitur ꝛ curabilis est:ꝛ ideo nō ē filis rō de vtroq;. ¶ Ad q̄rtum dicēdū:ꝙ ad h deꝰ creaturā facit:vt vnaquez; de sua bonitate ꝓcipet q̄tū pole ē.melius ꝙ ē:vt fm aliquē modū participet q̄ nullo modo.dico ergo ꝙ q̄uis illi qui in pctō origīalī nascuntur: sint obnoxy:vt ꝓmouētur illa ꝑticipatione dīne bonitatis:que beatos efficit in patria:tamē participāt:ꝛ facultatē ꝓticipādi habēt fm modū qui possibilis nāe est fm suoꝝ ꝓncipiozum cōditiōem.vnde ꝑz ꝙ nō penitus defi cit opus dei a fine in quē ordinatū ē:ꝛ ꝓcipue cum veni endi in vlteriozē participatiōez facultas nō tollatur.

¶ Ad quītum dōm:ꝙ originali culpe debetur pena fm hoc ꝙ culpa ē:ꝛ hoc nō bz ex vnione anīe ad cozpꝰ:sed ex volūtate primi parētis ꝙ culpa sit.vnde quāuis deꝰ aīaz cozpi vniat nō sequitur ꝙ sit cā illius cuiꝰ vltor est.

¶ Utrꝫ aīe sint eq̄les in sui crea tiōe. III.

Ad tertium sic ꝓceditur.vī ꝙ aīe ex sui creatione nō sint eq̄les.Dr̄ia formalis diuersificat spēm:sed aīa ē forma cozporis:cū oēs ḡ hoies vniꝰ sint speciei videť ꝙ ex parte aīe nulla sit dr̄ia in hominibus. ¶ P.Hegozius dicit ꝙ oēs hoies sunt nā pares:sed dignitas rei ꝓcipue attenditur fm formā suaz. si ergo vnꝰ homo bz aīam ex creatione aīa alterius nobiliozem:vnus homo ēt fm naturā aly preponereť:quod ē contra auctozitatē inductam. ¶ P.vt in scō de gñatione dicitur.Idē semp est natū facere idez.vnde opz ꝙ ab agēte vnifozmi sit effectus vnifozmis:sed aīa immediate a deo creatur:cum ergo in deo nulla sit diuersitas:vī ꝙ aīe inequales ex creatione nō sint.Si dicatur ꝙ q̄uis nō habeāt diuersitatē ab agente:bz tñ ex mā. ¶ Contra fozme que fm diuersitatē māe diuersificātur de potentia māe educūtur vt in fozmis cozpozalibus pz:sed aīa rōnalis nō educitur de potentia materie:qz vt in.i6. de aīalibus dicitur:intellectus est ab extrinseco:ergo nec ēt ex diuersitate materie inequalitas in aīabus esse potest. ¶ P.in tertio metha.pbs dicit ꝙ in indiuiduis vniꝰ speciei nō ē predicatio fm ꝓius ꝛ posterius : sed in diuersis spēbus contingit esse hmōi predicationem.vt.s.genus ō eis fm ꝓius ꝛ posterius predicetur:tunc aūt ꝓcipue;videtur ꝙ spēs per ꝓius generis predicationem recipiat.qī nobilioꝝ fozma vel dr̄ia naturam generis participat.ḡ i indiuiduis hoc non contingit.vt vnus homo nobiliozez fozmā q̄ alius possideat. ergo videtur ꝙ nec vnꝰ homo aīam ex creatione nobiliozem bēat q̄ alius.

Sed contra In scō ō anima ꝓmentatoꝝ dicit: ꝙ diuersitas māe ex diuersitate fozme ꝓcedit:sed videmꝰ in hoibus ex pte cozpis magnā diuersitatē fz quā vnꝰ alio ad bonū ꝛ malū ꝓmptioꝝ est: vt pz in diuersis hoium ꝓlonibus:ergo opz ꝙ eozum anie ex sua creatiōe diuersitatē habeant. ¶ P.videmus ad sensum quosdam hoies eē meliozis intellectus q̄ alios:sed bonitas intellꝰ nō pōt cāri ex pte cozporis:quia intellꝰ a cozpore absolutus est:vt in tertio de aīa ꝓbatur.ḡ opz ꝙ hoc contingat ex diuersitate quā aīe a sua creatiōe hñt.

Respondeo dōm:ꝙ de aīa ꝛ angelo ē duplex opinio.Quidā eni dicūt aīam ꝛ angelū ex mā ꝛ fozma ꝓpositum:vel ex aliquib duobus:que sūt ptes eēntie eius:ꝛ fm hoc potest fozte aliquis modus inueniri quo assignatur dr̄ia aīarū ꝛ angeloꝝ:vt sint ples i spē:vna ēt ex se ipsis:quia vnitas spēi erit ex ꝓncipio fozmali in ipsis:diuersitas aūt indiuiduoꝝ est ex diuersitate mālis prīcipiꝭ:ꝛ ex hoc ēt posset in eis gradus gdaz nobilitatis attendi:ꝛ hoc vidētur verba magistri sonare qui dicit eo modo in aīabus eē dr̄iam:quo ēt in angelis ē sed quia supza dcm̄ ē fm aliam opinionem:qz aīa ꝛ angelus nature simplices sunt:ꝛ non ē in eis compō nisi ex eē et qō ē:iō opz ꝙ quecunq; differentia in eis est ex seipsis: ꝙ sit dr̄ia formalis:ꝛ spēi diuersitatem inducens ꝛ ꝓpter

hoc etiā tactuz est ꝙ in angelis tot sunt spēs quot individua:ꝛ ideo nō ē possibile:vt diuersitas aīaꝝ pōaē ad modus illū quo distingnūť gradus in nā angelica:cū oēs aīe rōnales vnius spēi sint.differūt aūt numero solo.ois aūt talis diuersitas ex mā causať.ꝛ iō cū aīa nō habeat māz partē sui:oz ꝙ diuersitas ꝛ distinctio gradus in aīab causetur ex diuersitate cozporis:vt quāto cozpus meli complexionatū fuerit nobiliozē aīaz fortiať:cū oē qō i aliquo recipitur ꝓ modū recipiētis sit receptū:ꝛ hoc qdē duplici signo pz.ꝓio ex bis q̄ diuersi generis sunt: qz vnūqōq; iueniť tāto nobiliꝰ genꝰ aīe ꝓticipare quāto cozpꝰ ei ad mobilius genꝰ ꝓplonis ptingit vt in hoibus bzutis:ꝛ plantis. vñ ēt in bis q̄ sunt vniꝰ generis:ex hoc ꝓtingit diuersitas aīaꝝ ꝙ est in cozpozib diuersitas:ꝛ hoc etiaz pz ex signo boni itellectus:qō pbs in scō de aīa dat itelligere dicēs eos q̄ sunt boni tactus:ꝛ molles carne aptos mēte eē:bonitas autē tactꝰ ex equalitate ꝓplonis ptingit:qz oz vt instrumētū tactus iter ōria tāgibilia sit mediū:ꝛ quāto magis puenit ad mediū tāto melioz erit tactꝰ. vñ pz ꝙ ex diuersitate cozporis aīaꝝ diuersitas resultat.

Ad primū ḡ dōm ꝙ diuersitas fozmalis ē duplex quedā q̄ est fozme p se fz id qō ad rōnē fozme ptinet:ꝛ talis diuersitas fozme diuersitatē spēi inducit. Est autē q̄dā diuersitas fozme nō p se:fz p accidēs ex diuersitate māe resultās fm ꝙ in mā meliꝰ disposita digniꝰ fozma ꝑticipať:ꝛ talis diuersitas spēz nō diuersificat:ꝛ h est diuersitas aīaꝝ. ¶ Ad zm dōz:ꝙ Hegoziꝰ logꝛ tur de pitate:ꝛ iparitate q̄ attēdit fz dñiuz:ꝛ subiectionē qz vnus bō ex nā sua nō bz ꝙ ꝓfetur alꝝ.vī pz ꝙ nō est ad ꝓpositū. ¶ Ad 3m dōz:ꝙ q̄uis deꝰ sit vnū agēs īm quo nulla ē diuersitas:tñ qz ꝓ volūtatē agit pōt multiformes effectꝰ ꝓducere ꝓ libito sue volūtatis:fz h esse nō pōt ꝙ aliq̄ in spē ꝓuenīētia in fozma habeāt diuersitatē:qz hec cōtradictionē iplicāt:ꝛ iō oz ꝙ diuersitas q̄ est in aīabus eiusdē spēi in diuersitatē māe reducať. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ q̄uis aīa rōnalis nō educať de potētia māe:tñ creatur in mā vt actus ipsi:ꝛ iō opz ꝙ in ea modū māe recipiať. ¶ Ad qntū dōz:sicut ad ꝑmū. ¶ Ad sextū dōm ꝙ diuersitas māe pōt accipi dupliciter vl diuersitas ptiū spēi .i. ptiuz spē differētiū:siue formaliter vt manꝰ pes ꝛ bō.ꝛ talis diuersitas cātur ex pte fozme:qz ex h ꝙ fozma ē talis oz ꝙ cozpꝰ sit sibi sic dispositū.est aūt q̄dā diuersitas materialis tñ q̄ ad spēm nō ptinet sed ad idiuiduū tñ:ꝛ ista redundat ex mā in fozmā:ꝛ nō ecōuerso. ¶ Ad septimuz dōm ꝙ q̄uis intellectꝰ sit absolutꝰ a cozpe quātū ad ꝓpriā operationē q̄ cozpozali organo nō expleť:tñ ꝓiunctionez bz ad cozpꝰ dupliciter.s.ex pte essentie aīe q̄ fozma cozporis est:ꝛ ex parte iferioꝝ potentiaꝝ ex qbus intellectus recipit:ꝛ ꝓ istū modū diuersitas cozporis in diuersitatez intellectus redundat. ¶ Expositio textus.

Vt post domūri nō valeat ꝛc.)vī ex h ꝙ aliquis eūdo post ꝓcupiscentias dñiū ozigialis pctī reuocet:ꝛ ita ex actuali pctō culpa oziginalis redit.Sz dōz ꝙ ꝓ peccatuz actuale dupliciter dñiuz concupiscētie reuocať:tuz qz gra tollit q̄ ipetū ꝓcupiscentie mitigabat tū qz ꝓ pctm̄ actuale ꝓnitas in peccatū augetur: neutro aūt mō oziginale redit:vt ex predictis pz: qz ꝛ si gra subtrahit:nō tñ ꝓ actū oziginis.vī nō oziginalis macula:sed actualis ꝓsequit:silr etiā nec ex hoc ꝙ ꝓnitas ꝓ cōsuetudinē augeť:qz hoc nō pertingit ad id qō nāe est q̄ ꝓ se oziginale respicit:sed ꝓsonā cōsequit ex actibꝰ ꝓsonalibꝰ relicta.(Pretereat reatu ꝛ māeat actu ꝛc.)actus nō sumit hic ꝓ operatiōe:qz sicut oziginale peccatū in actu nō consistit:sed ꝓ modū quo actus ꝺ potētiā diuidit vt id qō iā

Universidad de Barcelona

presens ē actu eē dicať:sicut cecitas in actu esse dr̄ qī aliquis actu cecus ē.(Quibusdā videť ꝙ sicut aīa ꝛc.)vtraq; opinio vera ē fm aliqd itellecta:qz si accipiť pollutio carnis quātū ad hoc qō ꝓsonā respicit sic i baptismo mūdatur:vt iā ꝓ illā pollutionē aīa illius hois ifici nō possit. inquātū vero respicit nām:sicnō purgať:qz ifectio illa in ꝓlem ex actu nāe ꝓpagatur. (Non tamen vt aiunt fit ꝓiudiciuz veritatis ꝛc.)vez est si itelligať de veritate fidei:qz cōtrariū fidei nō est:tñ ē cōtra veritatem:quā rō adiuenire pōt:ꝛ experiētia docet.(Qz cū ifundit corpori delectať carni ꝛc.)hoc nō pōt eē:qz illa delectatio aut diceret operationē aliquā:ꝛ sic esset pctm̄ actuale:vt magister dicit:aut diceret nālē iclinationē qua aīa cozpi coniungitur:ꝛ in hoc nō potest esse peccatum:qz qō naturale est malum esse nō potest.

¶ An peccata hoiuz ꝓcedētiū patrū puuli oziginaliter trahāt vt pctm̄ ade. Dis. XXXIII.

Predictis adjciēdū videť:an pctā precedētiū patrū ad puulos trāseant:sicut illud ꝓimi hois delictuz in oēs carnaliter genitos diximꝰ redundasse.Et si pctā parētū trāseāt i puulos vtꝝ oiuz q̄ fuerūt ab adā vsq; ad ipos: an aliquoꝝ ꝛ nō oium.De h Aug.i ench.ambigue disserit. Videť enim approbare peccata parentū precedētiū iputari puulis:nō oiuz tñ q̄ fuerūt ab adā:ne iportabili ꝛ nimia sarcina i pena eterna grauarenť puuli:fz tñ eoꝝ parētū q̄ eos a q̄rta gñatiōe ꝓcesserūt. Qō cōfirmat illis ꝙbis qb in exodo dīs ait. Ego suz deꝰ visitans iniqtates patꝝ vsq; in tertiā:ꝛ q̄rtā generationē:quasi pctā parētuz ꝓmoꝝ tñ puulis iputent ꝛ nō alia.qō ē ꝓ moderationē dine miserationis.Et q̄ nō illud solū primi hois delictum puulos teneat:fz ēt alia:illi qbus ita vī ex eo cōfirmāt:q̄ ēt puuli nō mō maiozes dicunt baptizari in remissionē pctoꝝ ꝓ pluralē numeꝝ nō ꝓ singularē in remissionē pcti. Et dauid de legitimo matrimonio procreatꝰ dicit. In iniqtatib cōceptus sum ꝛ in p.con.m.m.m. Non dicit iqtate vī peccato. Unde putāt:nō tātuz illud vnū peccatum oziginale:fz etiā plura que in peccato ade reperiri possunt:ꝛ alia parētuz peccata paruulis imputari.

¶ Qō in illo vno ꝓio pctō plura reperiuntur.

Quodvero in actuali peccato ade plura notari valeāt pctā. Aug.i ench. insinuat. Possunt inquit intelligi peccata plura in vna transgressione ade: si in sua quasi membra dividatur. Nam etiam superbia est illic:qz homo in sua potius esse q̄z dei potestate dilexit. Et sacrilegium:qz deo nō credidit. Et homicidiū:qz se in mortē precipitauit. Et fornicatio spiritualis:qz itegritas mētis humane serpentina persuasione corrupta ē.

Et furtuz: qz cibus ꝓhibitus vsurpatus ē. Et auaritia: quia plus q̄z sufficere illi debuit appetiuit. Et si qd aliud in vno iueniri pōt. Deinde de parētū p̄cedētiū peccatis vtq; puulis iputenē: magis opinādo q̄ asserendo disceptat ita iquiēs. Parētū pctis puulos obligari: non solū primoꝝ hoium: ꝫ ēt ipsoꝝ de qb⁹ ipsi nati sunt nō iꝓbabilr dr̄. Illa q̄ppe diuina sniā. Reddā pctā patrū in filios: tenet eos ante regenerationē: vsq; adeo vt ēt de legitimo mr̄imonio ꝓcreatus dicat. In iniqtatib⁹ cōcept⁹ sum. t in. p. con. m. m. m. Nō dixit iniqtate vl i pctō: cū t hoc recte dici possz: ſz iniqtates t pctā dicere maluit: qz t i illo vno qō i oēs hoies pertransit atq; magnū ē vt eo mutareē humana nā reperiunē sicut supra disserui plura peccata. t alia parētū q̄ nō ita possunt mutare nāz: reatu obligāt filios: nisi gr̄a dei subueniat. Sz ō peccatis alioꝝ parētū qb⁹ ab ipso Adā vsq; ad patrem sūū ꝑ generationib⁹ suis q̄sq; succedit: nō imerito disceptari pōt: vtq; oium malis actib⁹ t multiplicatis delictis originalibus: qui nascitur iplicēr: vt tāto peius quāto posterius q̄sq; nascatur. An ꝓpterea deus i tertiā t quartam generationē de peccatis parentuz posteris eoꝝ cōmineē: qz ira suā quātuz ad ꝓgeneratoꝝ culpas nō extēdit vlteri⁹ moderatione miseratiōis sue: ne illi qbus regenerationis gr̄a nō ꝓferē: nimia sarcina i ipsa eterna dānatiōe premerenē: si cogerenē ab ipso initio generis humani oiuz p̄cedētiū parentū suoꝝ originaliter peccata cōtrahere: t penas ꝑ eis debitas pendere. an aliquid aliud de re tāta scripturis sanctis diligentius pscrutatis ac tractatis: valeat vel nō reperiri: temere affirmare nō audeo. Ecce pspicuuz fit lectori Aug. superioza dixisse nō asserendo: sed diuersoꝝ opiniones referendo.

¶ Dñdit Augu. sibi forze ꝛriuz si id sentiret.

Alioquin sibi ipsi cōtradicere ostēderetur: q i eodē libro oium mitissimaz dicit esse penaz puuloꝝ: qui originali tātuz tenenē peccato bis verbis. Mitissima sane pena eoꝝ erit: q̄ preter peccatū qō originale traxerūt: nullū insup addiderūt: t ceteris q addiderūt tāto q̄sq; ibi tolerabiliorē habebit dānationē quāto hic minorē habuit iniqtatem. Ecce hic apte dicit puuloꝝ penaz oiuz aliarum penaꝝ esse leuissimā. Quod si est: nō igr̄ peccatis patrū p̄cedētiuz obliganeē nisi adeo si enī ꝑ peccatis actualibus parentum eternaliter puniren̄: t ꝑ suo originali: nō iam minus sed forte magis q̄z ipsoꝝ parentes punirentur.

Non igitur ꝓ o peccatis parentuz actualibus: nec etiā ꝑ actualibus primi parentis: sed ꝑ originali: qō a parentibus trabitur: paruuli dānabuntur: ꝑ eo nullā aliā ignis materialis vel cōscientie vermis penā sensuri: nisi q̄ dei visione carebūt i ꝑpetuū. Uno igr̄: t nō pluribus peccatis paruuli obligati sunt. Unde etiā ea quib⁹ illa opinio muniri videtur. s. q̄ peccata: t iniqtates in paruulis aliquādo scriptura esse significat: vtēs plurali nūero: ita determinat Aug. in eodē libro: quia in scriptura per singularē numerum pluralis numerus sepe significari solet vt ibi. Ora ergo ad deū vt auferat a nobis serpentem: non ait serpētes: quos patiebatur populus. Et ecōuerso per pluralē significatur singularis numerus. vt in euāgelio. Mortui sunt enī qui querebāt aiaz pueri. nō ait. mortuus ē: cuz loqueretur de herode. In exodo. Fecerūt deos aureos: cum vnū fecerit vitulum de quo dixerunt. Isti sunt dij tui israel. Ita t illud originale vnum plurali numero significatur: cum dicimus paruulos in peccatoꝝ remissionē baptizari: t i pctis vel iniqtatib⁹ concipi.

¶ An actuale pctm̄ Ade sit graui⁹ ceteris.

Hic queri solet vtrum peccatum trāsgressionis ade: ex quo processit originale t in quo plura superius notata sunt peccata graui⁹ fuerit ceteris peccatis. Quibusdaz ita esse videē: q̄ illud peccatum totam humanam naturam mutauit. sicut Aug. i ench. dicit. Illud vnum peccatū i loco t habitu tāte felicitatis amissuz: tā magnum ē vt in vno homine originaliter: t vt ita dixerim radicabiliter totum genus humanuz dānareē Idem in libro de ciuitate dei. Tanto maiori iniusticia violatū est illud mādatum quāto facliori poterat obseruātia custodiri. Nōdum enī volūtati cupiditas resistebat: qō de pena trāsgressionis postea secutū est. His alijsq; nitunē auctoritatib⁹: qui illud peccatuz ceteris aliorū hominū peccatis graui⁹ eē dicūt. Qō etiā rōne ondere laborāt hmō. Magis nocuit illud peccatū q̄z aliq̄ alioꝝ: q̄ totū humanū gen⁹ viciauit ac mortivtriq; subdidit: q̄ nullo alio pctō factum est. Maiorem ergo effectum mali habuit illud peccatum q̄z aliquod aliud.

¶ Rñsio ꝛ illos vbi alia pctā ondūē illo maiōa.

Ad qō dici pōt: q̄ lz illō pctm̄ būanaz nāz mutauerit in nēcitate mortis: t i totum genus humanū reatuz diffuderit: nō ē tñ putādū graui⁹ fuisse pctō in spūz sctm̄: qō neq; ꝺ neq; i futuro vt ꝛitas ait

dimittiē. Qz ꝛo totam humanam naturaz corrūpit: nō ideo est: q̄ grauius fuerit cūctis alijs peccatis: sed q̄ ab hoie cōmissuz est: quādo in vno hoie tota humana natura consistebat. t iō tota i eo corrupta ē. Maiorem q̄z effectuz mali intulit quātuz ad multiplices ōfectus: qui ex eo manauerūt: sed nō inquātuz ad penā eternam: quā grauiorē nō meruit q̄z plures postea meruerit ꝑ alia pctā: imo alios grauioreꝝ promeruisse credimus iram q̄z adam meruerit.

¶ An illud pctm̄ sit primis parētibus dimissuz.

Si vero queriē an illud pctm̄ primis dimissum fuerit parētibus: dicimus eos ꝑ peni tētiam veniam cōsecutos. Unde Aug. i lib. de baptismo paruuloꝝ. Sicut illi primi parētes postea iuste viuendo: credunē p dñi sanguinē ab extremo liberati supplicio: nō tamē i illa vita meruerūt ad paradisuz reuocari: sic t caro peccati ēt remissis peccatis: si homo in ea iuste vixerit: nō cōtinuo mereē eā mortē nō ꝑpeti: quā traxit a ꝓpagine peccati.

¶ Qz pctā parētū visitenē in filios t q̄ nō sūt aduersa q̄ deus dicit in exodo t in ezechiele.

Et licz peccatis parentū nisi ade parnuli nō obligenē: nō est tamē diffitendum peccata parentū in filios redundare: sicut dñs in exodo ad Moysez ait. Ego de⁹ fortis zelotes visitās iniquitates patrū in filios vsq; in tertiā t quartā generationem: his qui oderūt me. His verbis aperte insinuaē q̄ deus reddit peccata patrū super filios tertios t quartos: huic autē videē aduersari qō dñs in ezechiele ait. Quid est q̄ inter vos parabolā vertitis in ꝓuerbiū istud dicētes. Patres cōmederūt vuā acerbā: t dētes filioꝝ obstupescūt. Uiuo ego dicit dñs. si erit vobis vltra parabola hec in ꝓuerbiuz. Oēs aie mee sūt: vt aia pris: ita t aia filij mea ē. Et aia que peccauerit: ipa morieē. filius nō portabit iniqtatē pris: t pr̄ nō portabit iniqtatē filij. Justicia iusti sup eum erit: t impietas impij sup eū erit. His ꝛbis vr̄ dus corrigere ꝓpꝓbaz qō male dixerit i lege. Si. n. pctā patrē reddit i tertiā t quartā gnationē: iniusticia vr̄ esse dei: vt alius peccet: t alius puniaē. Quō. n. iustū ē aliū peccare: t aliū pctā lugere?

¶ Determinatio premissarum auctoritatuz cōuenientiam ostendens.

Sed vt ait Hier. ne lex t ꝓphete. i. exodus t Ezechiel: imo ipse de⁹ q̄ t hic et ibi locut⁹ ē: i sentētijs discrepare videanē: attēdam⁹ finē illi⁹ auctoritatis exodi. Dicto. n. reddā iniqtates patrū i filios: addit bis q oderūt me: ꝑ qō euidēter ondit: nō iō puniri filios: q̄ peccauerūt pres: ſz q̄ eis similes quodā hereditario malo deū oderūt. Illud ergo qō i exodo dñs dicit: sicut Hiero. tradit: nō id sonat qō multi existimāt. nec ē file huic puerbio. Patres comederūt vuā acerbā t ē. Illō. n. exodi Hiero. sup Ezechielē: t aug. sup psalmū De⁹ laudē meā ne tacueris: de filijs pctā patrū imitātib⁹ accipiēdū cēsent. sup quos dī de⁹ reddere pctā patrū: q̄ punit eos: eo q̄ imitāē pctā patrū: nō q̄ pres peccauerūt. Nō itaq; corrigit dñs in ꝓpha qō ante dixerat in lege. ſz quo mō intelligēdū sit aperit. Uñ t illos q praue itellegebāt: arguit: q̄ dicebāt. Patres comederūt t ē.

¶ Quare dixerit in tertiā t quartā generationē: t quare patres tantum cōmemoꝛat.

Verūtamē si de imitatoribus malorum illud accipiē: q̄re tertiā t q̄rtā gnationez tm̄ cōmemoꝛauit. cū in q̄libet gnatiōe rei teneāt q pctā patrū imitantur. Et q̄re patres cōmemoꝛauit: cū t illi oēs mali sint quiquoꝝlibet malorū pctā imitanē. Sz iō patres spūaliter noiauit: q̄ maxie patres filij imitari solēt: quos ꝑcipue diligūt. Et tertiā t q̄rtā gnationē iō memoꝛauit: q̄ solēt parētes iterdū tādiu viueē donec filios tertios t q̄rtos habeāt q patr̄ iniqtates videtes: eoꝝ ipietatis heredes p imitatiōez efficiūē. Sc̄z hūc modū recte intelligiē ad lr̄am qō in exodo dicitur.

¶ Quo modo illud exodi intelligi debeat secūdum mysterium.

Quod etiā mystice intelligēdum esse ostēditur ex eo q̄ parabola dicē. Si enīz parabola est. vt ait Hiero. aliud verbis sonat: aliud sensu cōtinet. Unde aliqui ita edisserūt: patrez in nobis esse dicūt leue punctum sensuum. s. primū motuz suggestiōis vel cogitatiōis. Filiū vero si cogitatio cōceperit peccatū. i quo notaē cōsensus t delectatio mulieris. Nepotē si qō cogitaueris atq; cōceperis: opere cōpleueris vel cōplere decreueris. i quo notaē cōsensus viri siue patratio peccati. Pronepotem autē si nō soluz feceris: sed si i eo glorieris: t hec est quarta generatio. Nō quia tres preceſſerint: sed quarta dicitur: quia quarto loco a primo motu qui est q̄si pater enumeraē. Deus igitur primos t secūdos motus. i. stimulos cogitationuz quos greci ꝓpatheis vocant: sine quibus nullus hoium esse potest nō puniet eternaliter: sed si cogitata quis facere decreuerit: t q̄ fecerit corrigere noluerit: q̄ sūt mortalia pctā: t tertia t quarta generatio.

Universidad de Deusto

¶ Per quid probetur q primus motus nó puniatur eternaliter.

AB probandum vero vt ait Hiero. q primus pulsus cogitationis non puniatur eternaliter a deo illud de genesi offerendum est. Cham enim peccauit irridens nuditatem patris: ⁊ sententiam non ipse: sed filius eius chanaam accepit. Maledictus chanaam: seruus erit fratrum suorum. Que. n. iusticia est vt pater peccauerit ⁊ filius punitus sit: Sz in mysterio illud dictum est.

¶ Diuisio textus.

POstquā determinauit de pctō originali quātū ad principiū ⁊ quātum ad terminū ostēdens quo mō a parētibus cōtrabatur: ⁊ quo modo per baptismū dimittatur. hic determinat de eo quātum ad numerū inquirēs vtrum originale sit vnum vel multa: ⁊ diuiditur in duas. In prima ingrit si pctm originale sit vnum quasi ex vno pctō causatō ⁊ inductum: an multa: q̄si ex pctis oium precedētium parētum relictum. et ostēdit q ex pctō p̄mi parentis inducitur tātum. In scōa iquirit si ex pctō proximorū parētum aliqua pena in filios redūdet. ibi. (Et licz pctis parentū ⁊c.) Pria diuiditur in duas. In pma ostēdit q ex solo pctō primi parētis tota posteritas originali inficitur In scōa inquirit de illo pctō primo cuiusmodi fuerit. ibi. (Dic queri solet vtrum peccatū ⁊c.) Pria diuidit in tres. In pma mouet questionē. In scōa inducit probationes ad partē falsam ad ostēdendū peccata precedētium parentum in paruulos trāsire. ibi. (De hoc Augu. i encheridion ⁊c.) In tertia inducit ad partē verā. ibi. (Deide de parētum p̄cedentium peccatis.) Qz autē peccatū originale ex pluribus peccatis causetur: ⁊ nō ex vno tātum primi parētis tripliciter in scōa parte ostendit. Prio ex auctoritate Exod. 20. (Ego sum deus ⁊c.) Scōo ex B q in scriptura originale pluraliter significatur. ibi. (Et q ñ illud solū ⁊c.) Tertio ex multiplicitate pctī ipsius ade. ibi. (Qz vo in actuali ⁊c.) (Deide de parētū ⁊c.) Dic inducit ea q̄ fiūt ad 3riam partē. Et primo ostēdit q etiā ea que p̄dicta sunt ab Augustino p modū dubitatiōis tradita fūr. Scōo ostēdit q etiam eius sñie cōtradiceret si ita poneret. ibi. (Aliogn sibi cōtradiceret ⁊c.) Ubi et soluit ea q̄ pro parte alia inducūtur. ibi. (Queri solet ⁊c.) Dic ingrit quale fuerit illud ade pctm quō totū humanā nām infecit. Et diuidit in partes duas. In pma ingrit de grauitate eius: vtrū. s. ceteris pctis grauius fuerit. In scōa ingrit de remissiōe ipsius: vtz. s. ceteris parentibus remissum sit. ibi. (Si vo q̄rit an id peccatū ⁊c.)

¶ Circa primū tria facit. Prio mouet qōnē. Scōo inducit quādā opinionē ⁊ pbationē eius. ibi. (Qō gbusdā: ita esse vī ⁊c.) In tertia inducit solutionē illius pbatiōis. ibi. (Ad qō dici pōt ⁊c.) (Et 3z pctis parentū ⁊c.) Ostēso q peccata primoz parētum in filios nō redūdant quātū ad infectionē originalis macule. Dic ingrit vtrū in eos redūdēt aliq̄ mō quātū ad aliquā penā. Et diuidit in partes duas. In pma mouet dubitationē. In scōa determinat eā. ibi. (Sed vt ait Hiero. ⁊c.) Et diuidit in duas. Qz primo determinat eā exponēdo auctoritates ad lram. In scōa exponēdo eas mystice. ibi. (Qō enim mystice itelligēdum esse ostēdit ⁊c.)

¶ Circa primū duo facit. Prio ponit auctoritatē ⁊ expositionē p quā ad pcedia reducunt. Scōo excludit q̄dā obiectionē. ibi. (Uerūtamē de imitatoribus ⁊c.) (Qō et mystice ⁊c.) Dic determinat dubitationē 3z mystica ex positionē. Et primo ponit expositionem. Scōo inducit probationem eius qō supposuerat. ibi. (Ad probandum vero vt ait Hieronymus ⁊c.)

¶ Questio. I.

HIc est duplex q̄stio. Pria de vnitate originalis peccati. Scōa ō pena eius dē.

¶ Circa primū q̄runtur tria. Prio si peccata proximoz parentū in filios trāseant q̄tum ad ifectionē macule originalis. Scōo dato q non: si eos ad aliquā penam obligant. Tertio si originale peccatum est vnum vel multa.

¶ Utz aliqs ꝺbat maculā ex parētibus ꝓximis. I.

APrimum sic procedit. videtur q ex proximis parētibus aliquis cōtrahat maculā originaliter. In successiua. n. gñatiōe boium quāto accipit̄ generans ꝓximius tāto efficacius filiitudinē suam in genito iducit. vñ filius magis assimilātur patrib⁹ q̄ auis ⁊ pauis: ⁊ sic deinceps: 3z traductio originalis fit scōz assimilationē gñantis ad genitū: qz in originali natus ēt i originali gñat. ergo magis cōtrahit natus originale p peccatū ꝓximi parētis q̄ p peccatū ade.

¶ Ꝓ. ex libidine coitꝰ vt supra dixit Aug. relinquit̄ originale i prole: 3z libido illa est ꝓximi parētis q̄litercūq; sumatur. ergo ex pctis ꝓximoz parentū ples originaliter ificit̄.

¶ Ꝓ. oium cōuenientiū i specie ē eadē relatio ad nām spēi: sed oēs boies in spē cōueniūt. si ergo adā p actum propriū nām humanā corrūpere potuit. vī q etiā alij p actualia peccata būanā nāz in seipsis corrūpāt: sed filius accipit nāz būanā a pre. ergo oz q ex pctō actuali ꝓximi parētis sequat̄ ifectio originalis culpe i ple.

¶ Si dicat q hoc non pōt ee: qz exq̄ nā būana corrupta ē p primū parētē vlterius per sequentia nō corrumpitur.

¶ Cōtra. primū peccatum nō ex toto naturā humanā corrumpit: sed qō nō ex toto corruptum est adhuc corruptibile remanet: ⁊ magis q̄ primo fuit. ergo humanā naturā possibile est etiā per sequētia peccata corrumpi: ⁊ precipue: cū alia sint eque grauia vel grauiora: q̄ primū fuit.

¶ Si dicat q ideo per actū ade nā corrumpi potuit: qz ipse principiū nāe sue fuit qō alys nō cōuenit.

¶ Cōtra. Ponatur q aliquē alium boiem deus ex limo terre formaret: ꝓstat q istius adā principiū nō esset. sed illud quod est nature principium habet habitudinem principij ad omnia participantia naturam illam. ergo videtur q ade non per se cōueniat q sit principium humane nature: sed per accidens tantum. Illud autem quod ē per accidens non causat variam habitudinem indiuidui ad naturam speciei: inquantum species est. ergo ex hac nō sequitur q Adam potuerit inficere naturam humanam: cum: ⁊ alij possent.

Contra Ro. 5. Per vnum hoiem peccatum in hunc mundum intrauit: ⁊ loquitur de pctō originali. vt supra dixit Augu. ergo tantum ex primo parente traducitur peccatum originale: ⁊ nō ex peccatis proximorum parentū.

¶ Preterea. originale ex actu originis causatur: 3z actus originis est vnifozmis ⁊ vnus in tota natura humana. ergo opz q ifectio que ex eo ꝓsequit̄ nō in diuersa principia: 3z in vnū tantū reducatur.

Respondeo dicendū q sicut supra dictum est nullus defectus traducitur de necessitate ex parente in plez: maxie q ex parte aie se teneat: nisi q nāz spēi respicit. defectū aūt ad nām pertinentē solū primū pctm induxit: ipz. n. discōtinuauit ad hesiones boīs ad deū: ex B āt q ꝓtinue hō deo adherebat: B vtus illi idita erat vt sub obediētia rōnis cōtinue subderēt̄ iferiores vires: ⁊ sub obediētia aie corpus: pp B. s. q rō suo supiori ꝓtinue subdita fuerat. itercisa āt prima obediētia p B q rō primi

hominis a deo auersa est p peccatum consecuta est disturbatio ordinis in iferioribus viribus ad rationez ⁊ corporis ad aiam. sequentia autez peccata nó sunt causa huius intercisionis: scilicet ratōis humane ad deū: quia siue aly boīes peccarent siue nó semper hoc remanebat i natura būana q aliquando ratio hois a deo auersa fuerat: sed ex alys peccatis relinquūtur ōfectus ⁊ corruptiōes personā respicientes inquātuz qui peccat efficitur pronior ad peccāduz. ⁊ ideo peccata actualia proximoruz parentuz nullo modo in filios transeunt.

Ad primum ergo dicēduz q assimilatio generātis ad genituz p se loquēdo est i natura speciei: qz generās vniuocū generat sibi simile in specie. ꝓtingit autē quādoq; q etiā i accidētibus idiuidui sit assimilatio filij ad patrez: sed hoc nō ē nisi in accidētibus corporalibus vt q podagricus generet podagricuz nō autē i accidētibus aīe. nō enim musicus generat musicuz: sed ratiōales rōnalē. pctā autē proximorum parētuz nihil in nām corruptiōis iducūt inquātuz nā est: qz nā iā corrupta est scōz q corrūpi potuit per pctm primi hois. ⁊ ideo natura cū illa corruptiōe peruenit ad proximos parētes: ⁊ cum illa corruptiōe nāz traduxit. ⁊ ideo dicitur q oīs hō generat inquātuz est adā: ⁊ ita patet q ex solo pctō primi parentis originale cōtrahitur.

¶ Ad scōz dicēduz q libido proximi parētī: per quā pctm originale i prolē iducitur: quocūq; modo sumatur: nō habet virtutē ificiendi prolez macula culpe: nisi scōz q cōsecutuz est ex volūtate iordinata primi parētis. ⁊ ideo tota cā ifectiōis in peccatuz primi parētis retorquetur.

¶ Ad tertiuz dicēduz q i adā fuit natura itegra dotata munere quod deus būane nature gratis cōtulerat. vnde p pctm ipsius potuit nā būana corrūpi i ipso: ⁊ p cōsequēs in oībus qui nāz būanā ab eo accipiēt: qz genituz accipit nāz a generāte q̄lez generās bz. In alys autē boībus iuenitur nā iā corrupta. vnde illius corruptiōis vlterius istud pctm cā ee nō potest: sicut q semel mortuuz est iteruz nō occiditur: i quocūq; autē boīe fuit 3z inuēta būana nā integra per pctm ipsius poterat corrūpi in eo ⁊ i bis qui ab eo descenderēt. Uñ patet q seruat̄ eadē relatio oiuz boiuz ad nāz cōmunē.

¶ Ad quartuz dicēdū q per pctm ꝑsone nō corrūpitur i nā illud quod ex ꝑncipys nāe relinquit̄: nisi forte quātuz ad personā illā pertinet: 3z corrūpitur soluz quātuz ad id bonitatis quod nāe superadditur fuit: hoc autē totū p primū pctm subtractū est. Uñ illud nature quod itegruz remanet: p alia pcta corruptibile nō fuit: nisi quātuz ad personā peccātis: prout i eo relinquit̄ minor habilitas ad cōsequēduz gr̄az: ⁊ talis corruptio ab vno i alteruz nō trāsfunditur.

¶ Ad quintū dicēdū q principium alicuius nature potest accipi duplicit̄er: vel 3z q nā cōsideratur absolute scōz rationē speciei: ⁊ hoc modo adā nō fuit principiū nature būane nisi per accidēs: nec sic etiā totā nām humanā ifecit: qz si aliquis de limo terre iterꝫ formaretur originalē maculā nō haberet: aut prout habet ēē natura cōmunis i idiuiduis: ⁊ hoc modo quodlibet generās est quodāmodo nature principiū in genito: ⁊ scōz hunc modum ille hō: ex quo oēs boies geniti sūt: nature būane principium dicitur esse.

¶ Utrum culpa proximoruz parētum redundet in filios quātuz ad penā. II.

ADsecūduz sic procedit. vī q culpa proximoruz parētū i filios redūdet quātū ad penā. Prio p id qō dicit Exod. 20. cap. Ego sum deus zelotes visitās iniquitates patrꝫ i filios: ⁊ loquit̄ ibi de visitatiōe correctionis q̄ p penā fit. ergo p pctis parētuz filij puniūtur.

¶ Si dicat q itelligit̄ tm ō imitātibus pctā patrū. vt i lra dicit

¶ Cōtra. Ipsa imitatio q̄ gs pctōz imitat̄ pctm qōdā ē: nec ē pctm imitari: 3z imitātis. si g̃ p̄ puniāt̄ filij q pctā patrū imitāt̄: nō pctā patrū i eis visitat deus: vt scriptura dicit. 3z pctā ꝓpria.

¶ Ꝓ. nō magis peccat q imitat̄ pctm alicuius gñe pcti q̄ ipse pr̄ peccauerit i eodē pctō: imo forte minus: 3z q bz magis iclinās ad peccādū. s. exēplū pris 3z q plus nō peccat plus nō dz puniri. si ergo pr̄ p illo pctō tēporaliter punitus nō fuit: iniustū ē vt p eius imitatione filius puniat̄. Si ergo punit̄ vī q p vtroq; pctō filius puniat̄. s. ꝓprio ⁊ pris.

¶ Ꝓ. iusticia būana exēplata ē a diuina 3z bz būanā iusticiā filij p pctō parētū exheredātur. ergo ⁊ bz diuā iusticiā filij p pctis patrū puniūtur.

¶ Ꝓ. magis ē ꝺiunctus filius pri q̄ ppls regi: 3z p pctō regis ppls puniretur vt legit̄ secūdi Regū vltimo: q̄n Dauid pplz numerauit. ergo multo fortius p pctō parētum filij puniūtur.

Contra. Ezech. 18. Filius nō portabit iniquitatez pris: portaret autē si p eius pctō penā subiret. ergo filij p pctis parētū nō puniūt̄.

¶ Ꝓ. pena rñdet culpe 3z culpa patris actualis nō trāsfundit̄ i filiū. ergo iniustuz est q p p culpa patris filius puniatur.

Respondeo dōz q filius pōt dupl'r cōsiderari vl'inq; tū e ꝑsona q̄dā: vl' put ē quedā res parētis: qz ad felicitatē ciuilē iter alia bona fortune q̄ ꝺferunt̄ orgānice ēt ples ꝺferre dr̄ et bi. primo a pbō. Est āt filij res q̄dā parētis q̄tū ad corpus qō a pre bz: ⁊ q̄tū ad res mundi de gbus filius pr̄em iuuare tenet: 3z q̄tū ad aiam q̄ immediate a deo creat̄ nō ē res parētis: 3z ipsius dei: ⁊ hoc significat Eze. 18. Sicut aia pris mea ē: ita ⁊ aia filij. Sciendū ē ergo: q pctm ꝺsequit̄ duplex pena: vt p se q̄ ad aiaz p tinet ⁊ i pr̄senti: vt amissio gr̄e ⁊ turbatio ꝺscie ⁊ bō: ⁊ i futuro: vt pena iferni. ⁊ bō pena nūq̄ filius p pctō pris punit̄: qz ista pena nō attingit ipsum r̄m q est res pris: alia pena ꝺsequit̄ pctm q̄si p accēs: sicut infirmitates corporales ⁊ alie pene tēporales. vñ nec etiā semp peccātibus tales pene infligunt̄: 3z r̄m moderationē prudentie dine cūcta gubernantis: ⁊ tali pena q̄nq; punit̄ filius p pctō pris: nisi fiat impedimētū ex pte filij: vt contrarius pctō pris existat p bonā vitam. hec enim pena cōtingit ip3 3z q est res patris: sicut etiā p pctō bois quādoq; occiduntur animalia: ⁊ effoduntur domus in quibus nulla est culpa.

Ad primuz ergo dōz. q auctoritas ista ite lligitur ō pena tēporali: ⁊ i illis q imitādo pctm parētū nō pstāt impedimētū vindicte.

¶ Ad 2m dōz q imitatio nō ponit̄ cā prima p qua pena temporalis infligat̄: sed q̄si cā media p quā influentia cause prime ad effectū ꝺiungit̄. virtus. n. pcti parētis nō sufficit i istum si pctō repugnet: 3z p imitatiōez quodā mō ꝺtinuat̄. vñ ex hoc nō tollit̄ q̄m p pctō pris aliquo mō puniat̄.

¶ Ad 3m dōz q in filio imitāte pctm pris est duplex ratio: q̄re tēporaliter puniat̄: tū q̄ ipemet peccat imitādo prem: tuz q̄ res pris est: ⁊ decet vt p peccato patris puniatur inquātū est res eius. In patre autē erat vna ratio tantū. ⁊ ideo magis punitur filius q̄ pater: ⁊ p̄cipue q̄ contingit vt filij qui peccata patrū imitātur liberius peccāt quasi i bis nutriti ⁊ i plura peccata se p̄cipitant cū minori cōscientie remorsu pp cōsuetudinē ⁊ auctoritatē maiorū suoz.

¶ Ad q̄rtū dōz q iusticia humana nō punit filiū p peccato patris i eo etiā qō ex patre iam accepit: sed in eo qō ex patre accepturus erat: vel quātū ad corpus vel etiā q̄tū ad possessiōes: nō enim q̄ pater peccat filius iā nat⁹ trūcat̄: neq; filius emācipat⁹ exheredat̄: 3z p accidens pena patris redūdat i filiū q̄n patri auferetur id quod in filium ex patre transire debebat vt hereditas vel etiam mēbrū: qz ex truncatis trūcatus nascit̄.

¶ Ad quintū dicēduz q populus est res regis: ⁊ punitur populus vt in pena eius rex puniatur: ⁊ hoc precipue con-

tingit. vt Hregorius dicit quãdo' peccata populi merẽtur vt super eos rex peccato: cõstituatur: vel i peccatum labi pmittat. vt Job. 34. Qui regnare facit hypocritã pp pctã ppli. Et sic pz q populus etiã pro peccato proprio puniat.

¶ Utr pctm originale sit tm vnũ. III.

AD tertiũ sic proceditur. videt q peccatum originale nõ sit vnus tãtus. Quod enim pluraliter significatur vnũ esse nõ potest: sed sancti de originali loquẽtes pluraliter ipz significãt. vt Rabanus qui dicit q boi i peccatũ redeũti nõ solum pctã que post baptismũ egit iputabũtur ad penã: sz originalia que i baptismo ei dimissa sũt: vt ẽrto lib. sniarum. zz. di. ergo originale peccatus nõ ẽ vnũ tãtus. ¶ P. ipossibile est q vnus habitus iclinet ad oẽs actus peccati pcipue cũ quidã eorus adinuicẽ cõtrariẽtur: sed fz Ansel. originale ẽ pronitas ad oẽ malũ. ergo impossibile ẽ q sit vnus tãtus. ¶ P. vni culpe debetur vna pena: sz pctõ originali multiplex pena debetur vt carẽtia visiõis diuine: necessitas moriẽdi: & huiusmodi. ergo nõ est tãtus vna culpa. ¶ P. ipossibile ẽ idẽ accidẽs in aĩa & corpore cẽ: sicut i subiecto. sz feditas originalis ex carne resultat in aĩam: & tamẽ post quã aĩaz ifecerit i carne eẽ nõ desinit. ergo nõ est vna tãtus ifectio: sed plures. ¶ P. diuersarũ potẽtiarum diuerse sũt priuatiões & habit⁹: sz p originale oẽs potẽtie aie sunt corrupte. ergo originale impossibile est vnum esse.

Contra est. Ro. 5. i glo. Unus hõ vnum peccatus misit i mũdum & loquitur de originali. ergo originale est vnum. ¶ P. subiectum originalis est essentia aie. vt supra dictus est: sed essentia aie est tantum vna. ergo originale est tãtum vnũ.

Respondeo dicẽdũ q i aliquo habẽte plures partes potest eẽ corruptio i partibus duplex. vel ex eo q soluitur illa eqlitas ex q oium partium bona habitudo erat: vel ex eo q soluitur aliquid eorũ qõ determinatã partem seruabat. vt pz i corpore: cõtingit. n. debilitatẽ fieri i partibus corporis ex eo q soluitur eqlitas cõplexiõis ex q erat vigor i oibus partibus corporis: sicut in febre accidit. & iõ vna febris ẽ q partes oẽs corporis debilitãtur: & nõ singule i singulis partibus. ¶ tingit ẽt partes corporis debilitari p hoc q defectus ẽ alicuius in quo virtus mẽbri cõsistebat: & tũc opz q diuersis partib⁹ diuerse corruptiões respõdeãt: sicut q oculus est lippus & pes ẽ claudus: & sic de alys. simil'r cõtingit eẽ corruptionẽ i partibus aie dupliciter. aut ex eo q vniuscuiusq; partis aie fit corruptio quãtũ ad id qõ proprium est sibi: sicut ẽ in pctõ actuali: qz per proprium actum potẽtie iducitur prava dispositio & habitus i ipsa: & scõm hoc oportet vt pluriũ potẽtiarũ sint plures corruptiões. nõ. n. eodem habitu peccati corrumpũtur cõcupiscibilis & irascibilis: & sic õ alys: sz sicut diuersis habitibus virtutũ perficiũtur: ita ẽt diuersis habitibus viciorum corrũpũtur: aut ex eo q tollitur illud quod oẽs partes aie i recto ordine cõseruabat: & talis corruptio est p originale peccatũ. pma est p actuale peccatum: quod ẽ priuatio originalis iusticie. & iõ peccatum originale quo omnes partes anime corrumpunt est vnũ tm i boie vno: i pluribus aũt numero differũt.

Ad primum ergo dicẽdũ q petm originale quodã modo est actualium peccatorus principius: inquãtus fomes ad actualia peccata inclinat. ois aũt effectus fm virtutẽ est i sua cã. pctm ergo originale p eẽntiã ẽ vnũ: sz vtute multiplex. & iõ pluraliter significari põt. vel pp multos defectus coincidẽtes. ¶ Ad scõz dõz q sicut mouẽs ẽ duplex: vnũ p se: & aliud per accẽs: qõ est remouẽs pbibens: ita etiã iclinãs ad pctm iuenitur i aia

dupleꝛ. vnũ per se. s. habitus & dispositio ex pctõ relicta: qz fz filitudinẽ dispositiõis ẽ actus ad quẽ dispõ iclinat: aliõ p accẽs q̃si remouẽs ꝓhibens. & si pctm originale ad oĩa actualia iclinat inquãtũ remouet originalẽ iusticiaz: p quã vires a lapsu i pctm ꝛtinebãtur. Et iõ nõ opz q scõz diuersitatẽ pctorus actualiũ diuersificẽt originale. ¶ tingit enim q idẽ remouẽs pbibẽs ẽ cã per accẽs ctrariorum motuum sicut pz i corruptiõe corporis mixtorum: qz abeũte virtute q̃ miscibilia i vnũ ꝛtinebat: qõlibet elemẽtorum i suũ locũ tendit. ¶ Ad 3m dicẽdũ q pena q̃ per se originali culpe respõdet est caretia visiõis dine: alie ãt pene ꝛsequunt ipsum q̃si p accidẽs. qz exquo subtracta ẽ originalis iusticia q̃ corpꝰ aie subiacebat: oz q vita hois pmaneat scõz exigentiã corporis. inde sequit necessitas moriẽdi: qz corpus ex cõtrarys cõpositus ẽ. Et silr est de alys. ¶ Ad q̃rtum dicẽdus q subiectus originalis culpe nõ est caro: sz aia: opz enim q i eodẽ subiecto sint puatio & habitus. vñ sicut illa originalis iusticia q̃ i aia erat ꝛtinebat corpus a morte vtute aie iusticiã habitus: ita ẽt ex puatiõe q̃ est in aĩa resultat defectus oĩs q ẽ i corpore. nec obstat⁹ iste erat i carne añ ifusionẽ aie i actu: sz vtute tm. vt supra dcm ẽ. ¶ Ad 5m pz respõsio per id qõ supra dictum est. ¶ Quẽstio. II.

Deinde queritur de pena originalis pcti. Et circa hoc duo q̃runt. ¶ Prio vtr pctõ originali post mortẽ debeat pena sensibilis i illis q in originali tm pctõ decedũt. ¶ 2o vtr aliquẽ iteriorẽ dolorẽ sentiãt i aĩa spualẽ q̃ p pctõ originali tm puniũt.

¶ Utr pena sensibilis debeat pctõ originali fz se. I.

AD primũ sic procedit. videt q peccato originali fz se obẽat pena sensibilis. Dicit. n. Aug. de fide ad Petrũ. Firmissime tene & nullaten⁹ dubites: paruulos q sine sacramẽto baptismatis de hoc seculo trãsierũt eterno supplicio puniẽdos: sz suppliciũ penã sensibilẽ nominat. ergo puuli q̃ p solo originali puniẽt sensibilẽ penã sustinebũt. ¶ P. maiori culpe debet maior pena: sz originale ẽ maiꝰ pctm q̃ veniale: qz plus bz de auersione: eo q graz subtrahit: veniale ãt graz secũ cõpatit. & ite eterna pena punit originale: sz veniale tpali. cũ ergo veniali pctõ debeat pena sensibilis: multo amplius originali. ¶ P. grauius puniũt pctã post hãc vitã q̃ i vita ista: vbi ẽ mie locꝰ sz i hac vita rñdet originali pena sensibilis. pueri. n. q solũ originalẽ bñt mltas penas sensibiles sustinẽt: nec iniuste q̃ & post hãc vitã pena sensibilis sibi debet. ¶ P. sicut in pctõ actuali ẽ auersio & cõuersio: ita & in pctõ originali aliqd auersioni rñdet. s. puatio originalis iusticie: & aliqd cõuersioi. s. concupiscentia: sed peccato actuali ratiõe cõuersionis õbet pena sensibil'. q̃ & originali rõne cõcupiscẽtie. ¶ P. corpa puerorum post resurrectiõez aut erũt passibilia aut ipassibilia si ipassibilia & nullũ corpus hũanũ põt eẽ ipassibile: nisi vl'p dot ẽ ipassibilitatis: sicut ẽ i btis: vl' rõe originalis iusticie: sicut in statu innocentie. ergo corpa puerorum vel bẽbunt dotẽ ipassibilitatis: & sic gloriosa erunt: & nõ erit dria iter pueros baptizatos & nõ baptizatos: qõ ẽ bereticũ: vel originalẽ iusticiã bẽbunt: & sic originali pctõ carebunt: nec p pctõ originali puniẽtur: qõ est fil'r bereticũ. si aũt sint passibilia: oẽ autẽ passibile de necessitate patitur actiuo psente. ergo presentibus corporibus sensibilibus actiuis sensibilem penam patientur.

Contra Aug. dicit penam paruulorum qui originali tantum tenentur omnium esse mitissimã sed bñ nõ esset si sensibili pena tozarent: qz pena ignis inferni ẽ grauissima. q̃ penã sensibilẽ nõ sustinebũt. ¶ P. acerbitas pene sẽsibil' õlectatõi culpe rñdet Apo. 18. Quãtũ

glorificauit se: & in delictis fuit &c. Sed in peccato originali nõ est aliqua delectatio: sicut nec operatio: õlectatio. n. operationẽ cõsequitur. vt ex. io. ethicorus patet. ergo peccato originali nõ debetur pena sensibilis.

Respondeo Dicẽdus q pena õbet eẽ proportionata culpe. vt dicit Esa. 27. In mensura cõtra mẽsuram cum affecta fuerit i eã: defectus aũt qui p originẽ traducit rõnem culpe habẽs nõ est p subtractionẽ vel corruptionẽ alicuius boni qõ nãm humanã cõsequitur ex principys suis: sz p subtractiõz vel corruptionẽ alicuius quod nãe supadditus erat: nec ista culpa ad hũc hoiem ptinet: nisi fm q talẽ nãz bz: q̃ hoc bono qõ i eo natum erat eẽ & possibile cõseruari õstituta ẽ: & iõ nulla alia pena sibi õbetur nisi priuatio illius finis ad quẽ donũ subtractus ordinabat: ad qõ p se nã humana attingere nõ potest. hoc autẽ ẽ diuina visio. & ideo carẽtia huius visiõis ẽ propria & sola pena originalis peccati post mortẽ: si. n. alia pena sensibilis pro pctõ originali post mortẽ ifligeret: puniretur iste nõ fm hoc q culpã habuit: qz pena sensibilis ptinet ad id quod psone proprium ẽ: qz p passionẽ huius particularis talis pena ẽ. Uñ sicut culpa nõ fuit p operationẽ eius: ita nec pena p passionẽ ipsius eẽ dz: sz solũ p defectum illius ad qõ nã õ se ifficiẽs erat: in alys aũt pfectiõib⁹ & bonitatib⁹ q̃ nãz hũanã pequũt ex suis pricipys nullũ õrrimẽtũ sustinebũt. p pctõ originali dãnati.

Ad primum ergo dicẽdum q supplicium nõ nominat i auctoritate illa penã sensibilẽ: sz solum penã dãni: q̃ est carentia diuine visiõis: sicut etiã noie ignis frequẽter i scriptura q̃libet pena figurari cõsueuit. ¶ Ad scõm dicẽdus q iter oia peccata minimũ ẽ originale: eo q minimũ bz õ volũtario: nõ. n. ẽ volũtarium volũtate istius psone: sz volũtate pricipy nãe tãtum: pctm aũt actuale & etiaz veniale ẽ volũtarium volũtate eius i quo ẽ: & ideo minor pena õbetur originali q̃ veniali nec obstat q originale nõ cõpatitur secũ gratiaz: priuatio enim gratie nõ bz rõnem culpe: sz pene nisi iquãtus ex volũtate ẽ. Uñ ybi minus ẽ õ volũtario minus ẽ õ culpa: similiter etiã nõ obstat q pctõ actuali veniali tẽpozalis pena õbetur: qz hoc ẽ p accidẽs: iquãtum ocedẽs i veniali tãtam gratiã bz: virtute cui⁹ pena purgata est: si aũtẽ veniale pctm sine gra i aliquo eẽt ppetua penã bret. ¶ Ad 3m dicẽdũ q nõ ẽ eadẽ rõ õ pena sensibili añ mortẽ & post mortẽ: qz añ mortẽ pena sensibilis cõsequitur virtutẽ nãe agentis: siue sit pena sensibilis iterior vt febris vl' aliqd huiusmodi: siue etiã sensibilis pena exterior vt vstio & siue aliqd bz: sz post mortẽ nihil aget virtute nature: sz scõz iusticie diuine ordinẽ tãtum: siue i aĩam separatã i quã cõstat q ignis nãliter agere nõ põt siue etiã in corpus post resurrectiõez: quia tũc ois actio nãlis cessabit cessante motu primi mobilis qui est causa ois motus & alterationis corporalis. ¶ Ad quartum dicẽdum q dolor sensibilis respõdet õlectatiõi sensibili: q̃ ẽ i cõuersiõe actualis peccati: cõcupiscẽtia autẽ habitualis q̃ ẽ i originali peccato õlectationẽ nõ bz. iõ dolor sensibilis nõ respõdet sibi pro pena. ¶ Ad quitum dicẽdum q corpora puerorus nõ erũt impassibilia ex õfectu potẽtie ad patiẽdus i ipsis: sz ex õfectu exterius agẽtis i ipsa: qz post resurrectiõz nullus corpus erit agẽs i alterz: pcipue ad corruptiõz iducẽdam p actionẽ nature: sz erit actio tãtus ad puniẽdũ ex ordie diuie iusticie. vñ illa corpora penã nõ patiẽtur: qbus pena sensibilis ex diuia iusticia nõ õbet: corpora aũt sctorus erũt impassibilia: qz õficiet i eis potẽtia ad patiẽdum. & ideo impassibilitas erit i eis dos: nõ autẽ i pueris.

¶ Utrus pueri non baptizati sentiant in anima afflictionem spiritualem. II.

Adsecũdus sic proceditur. videtur q pueri nõ baptizati afflictionẽ spualẽ i aia sentiãt: qz sicut dicit Chry. i dãnatis grauior erit pena q̃ dei visiõe carẽbũt q̃ q̃ igne iferni cremabũt: sz pueri visione diuina carẽbũt. q̃ afflictiõez spualẽ ex hoc sentiẽt. ¶ P. carere illo qõ qs vult bñe sine afflictiõe eẽ nõ põt: sz pueri vellẽt visionẽ diuinã bñe: alias volũtas eorum actualiter puersa eẽt. ergo cũ ea careãt videtur q ex hoc afflictiõez sentiãt. ¶ Si dicat q nõ affliguntur: qz sciũt se nõ culpa ppria ea eẽ puatos. ¶ Cõtra: immunitas a culpa dolorẽ pene nõ minuit: sz auget. nõ. n. si aliqs nõ ppria culpa exhereditur vel mutilat ꝓpter hoc minus dolet. ergo etiã q̃uis pueri nõ ppria culpa tãto bono priuẽtur: ex hoc eorus dolor tollit. ¶ P. sic pueri baptizati se bñt ad meritum xpi: ita nõ baptizati ad meritũ Ade: sz pueri baptizati ex merito xpi ꝛsequũt pmiũ vite eterne. q̃ & nõ baptizati dolorẽ sustinẽt ex B q p õmeritũ ade eterna vita puãt. ¶ P. abstinere a re amata nõ pt eẽ sine dolor: sz pueri nãlẽ cognitorus õ deo bẽbũt: & eadẽ rõe nãlr eũ diliget. q̃ cũ ab eo sint i petuũ separati: videt q hoc sine dolore pati nõ possint.

Contra. Si pueri nõ baptizati post mortẽ dolorẽ interiorẽ habeãt: aut dolebũt õ culpa aut de pena: si de culpa cũ a culpa illa vlterius emũdari nõ possint dolorus ille erit i õsperatiõez iducẽs. sz talis dolorus i dãnatis ẽ vmis ꝛscie. ergo pueri vermẽ ꝛscie habebũt: & sic nõ eẽt eorum pena mitissima. vt i lra dr. Si ãt õ pena dolerẽt. ergo cũ pena eorum iuste a deo sit: volũtas eorum diuine iusticie obviaret: & sic actualiter deformis esset: quod nõ cõcreditur. ergo nullum dolorem iteriorem sentiẽt. ¶ P. ratio recta nõ patitur vt aliquis pturbet de eo qõ i ipso nõ fuit vt vitaretur: propter qõ Seneca, pbat: q̃ pturbatio i sapiẽtem nõ cadit: sz i pueris ẽ ratio recta nullo actuali peccato obliquata. ergo nõ turbabũtur de hoc q talem penam sustinẽt: quã vitare nullo modo potuerũt.

Respondeo dicẽdus q circa hoc ẽ triplex opinio. Quidã. n. dicũt q pueri nullus dolorẽ sustinebũt: qz i eis adeo rõ obtenebrata erit: vt ñ cognoscãt se amisisse qõ amiserũt: qõ ꝓbabile ñ videt: vt aia abonere corpis absoluta ea nõ cognoscat q̃ saltẽ rõne iuesti gari possint: & ẽt multo plura. Et iõ aly dñt q i eis ẽ pfecta cognitio eorum q̃ nãli cognitiõi subiacẽt: & cognoscũt deus & se eius visiõe puatos eẽ: & ex hoc aliquẽ dolorẽ sentiẽt: tm mitigabilẽ eorum dolorus iquãtũ nõ ꝓpria volũtate culpã incurrerũt p q̃ dãnati sũt: hoc ẽt ꝓbabile rñ videtur: q̃ talis dolor parvus esse nõ potest de tãti boni amissiõe: & precipue sine spe recuperatiõis. Uñ pena eorus nõ esset mitissima. ¶ P. & omnino eadem ratiõe qua dolorẽ sensibili et exterius affligẽte nõ puniẽtur etiã dolorem iteriorẽ nõ sentiẽt: quia dolor pene delectatiõi culpe respõdet. Uñ delectatiõe remota a culpa originali ois dolor ab ei⁹ pena excluditur. Et ideo aly dicũt q cognitiõem perfectam habebũt eorum que naturali cognitiõi subiacẽt: & vita eterna se pũatos esse cognoscẽt: & causam quare ab ea excluſi sũt: nec tamẽ ex B aliquo mõ affligent: qõ q̃liter eẽ possit videndũ est. Sciẽdum ergo q ex hoc q caret aliquis eo quod suã ꝓportionẽ excedit nõ affligitur si sit recte ratiõis: sz tãtum ex hoc q caret eo ad quod aliquo modo ꝓportiõatus fuit: sicut nullus sapiẽs homo affligitur de hoc q nõ potest volare sicut auis: vel qz nõ est rex vl' imperator cũ sibi nõ sit debitum. affligeret aũt si puaretur eo ad quod habẽdus aliquo mõ aptitudinẽ habuit. dico ergo q ois homo vsus liberi arbitrij habẽs ꝓportionatus est ad vitam eternam cõsequendã: qz põt se ad graz prepparare per quã vitã eternam merebit: & iõ si ab hoc deficiãt maximus erit dolor

eis:qz amittunt illud qō suū esse polē fuit.pueri autē nūq̄ fuerunt ꝓportionati ad hoc ꝙ vitam eternā haberent: qz nec eis debebaī ex ꝑncipijs nature cū oēm facultatez nature excedat:nec actus ꝓprios habere potuerūt: gbus tantū bonū cōsequerētur.z ideo nihil oīno dolebūt de carentia visiōis dine:imo magis gaudebūt de hoc ꝙ participabūt multū de dīna bonitate z perfectiōibus nālibus nec pōt dici ꝙ fuerūt ꝓportionati ad vitā eternā ꝓsequendā:quāuis nō p actionē suā:tamē per actionē alioꝝ circa eos:qz potuerūt ab alijs baptizari:sicut z multi pueri eius dē cōditiōis baptizati vitā eternā cōsecuti sunt:hoc.n.est superexcedēt gratie vt aliquis sine actu ꝓprio premietur. vnde defectus talis gratie nō magis tristiciā causat i pueris decedētibus nō baptizatis q̄ in sapiētibus hoc ꝙ eis multe gratie nō fiunt q̄ in alijs filijbus facte sunt.

Ad primū ergo dicēdum ꝙ in dānatis ꝓ culpa actuali q vsuz liberi arbitrij habuerūt fuit aptitudo ad vitā eternā ꝓsequendā.nō aūt in pueris vt dictuz ē.z ideo nō est silis ratio de vtrisq̄. ¶ Ad secundū dicēduz ꝙ quāuis volūtas sit possibiliū z ipossibiliuz. vt in tertio etbi.dicit.tamē voluntas ordinata z cōpleta nō est nisi eoꝝ ad q̄ quis aliquo mō ordinatus est:z si i volūtate deficiāt hoies dolēt:nō aūt si deficiāt ab illa volūtate q̄ ipossibiliū est:q̄ potius velleitas q̄ volūtas dz dici nō.n.aliquis illud vult simplr:sed vellet si possibile foret. ¶ Ad 3m dicēduz ꝙ ad babēduz ꝓprium patrimoniuz vel mēbra cozporis sui glibet ē ordinatus.z ideo nō ē mirum si dolet aliqs de eaꝝ amissiōe siue ꝓ culpa sua siue aliena eis ꝓtinet.vnde ps ꝙ ratio nō ꝓcedit ex silī. ¶ Ad q̄rtum dicēdum ꝙ donū xp̄i excedit peccatū Ade: vt ad Ro.5.dicit.vnde nō oportet ꝙ pueri nō baptizati tantū habeāt de malo:quātuz baptizati bñt de bono. ¶ Ad 5m dicēdū ꝙ quāuis pueri nō baptizati sint sepati a deo quātū ad illā cōiunctionē que est p'gloziā:nō tamē ab eo peni tus sūt separati:imo sibi ꝓiunguī per participationē nāliū bonoꝝ:z ita etiā de ipso gaudere poterunt naturali cognitione z dilectione. ¶ Expositio textus.

Quod vero in actuali pctō z̄c.) Sciendū est ꝙ in aliquo peccato pñt notari deformitates pluriū peccatoꝝ dupl'r.aut ꝓprie:z sic in pctō ade apparet ō formitas supbie:gule:z inobediētie:z hō: aut q̄si metaphorice:z sic i eo ostēdit deformitas homicidij: qz seipsuz spualiter occidit:z fornicatiōis:qz spualiter fornicatus est a deo recedēs:z tamē est vnū solū pctū bas ō formitates ex diuersis circūstātijs habēs spēz peccati ex vltimo fine retinēs:z ideo etiaz nō opz ꝙ pctū originale ex eo causatuz sit mlta. (Nō ē putādū grauius fuisse z̄c.)

¶ Contra bomo primus babuit minus impellēs ad peccatum q̄ sequētes.quāto aūtē aliquis minozi tentatione cadit:grauius peccat.ergo primus hō grauius peccauit ceteris sequentibus. ¶ P.magis malū est qō magis nocet: illud aūt pctū plus ceteris nocuit.ergo peius fuit. ¶ Et dicēdum ꝙ ptingit aliqō pctū eē simplr leuius altero.qō quātuz ad aliquā circūstātiaz grauius est.vt supra dictuz est:cū de pctō Ade ageretur:eo ꝙ pctū simplr grauius eē dicit:qō ex specie sua grauitatē maiorē hz:vl'ex pluribus circūstātijs magis aggrauaī:vl'ex vna circūstātia magis actuz deformāte.vñ multa alia pctā simplr grauiora sūt primo peccato ade:tum qz ex maiori contēptu: tum quia ex sua specie maiorē turpitudinem habēt: sed quo ad hāc circūstātiā ꝙ sola exteriozi tētatiōe pulsat" cecidit:grauī" est illis peccatis:ad que etiam exterioz tentatio impellit. ¶ Unde patet respōsio ad primum. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ hoc est per accidens ꝙ tale nocumentuz natura būane itulit:qz.l.fuit p̄mū pctū qō nāz bumanaz vi ciauit:z ordinē aīe ad deū iterrupit i illo ex quo oēs hoies p coitū gnati nām humanā traxerūt:qbcunq; autē aliud pctū fuisz:B mō p̄mū ēt simile effectū habuisz siue fuisset pctū operis siue volūtatis:q̄uis quidā aliter dicāt dicentes si adā alio modo peccassēt nō incurrisse eū necessitatē moziendi:qz hec pena illi tantuz culpe videt ordinata esse a deo:cū dixit. Quacūq; die comederis z̄c. Sz in B ostendit etiā si alia peccata cōmisisset:ꝙ similez penā sustinuisset quasi a minozi:grauius est.n.ꝓceptū ꝓterire nālis legis quo ꝓbibet illud qō in se est malū q̄ ꝓterire ꝓceptuz disciplineꝙ ꝓbibet qō nō est malū:nisi q'ꝓbibitum. (Si vō q̄rit an illud pctū p̄mi parētis z̄c.) Uidetur ꝙ p̄mi parentes p pctō nō satisfecerint:qz cū bonū sit potentius q̄ malū:vt ꝓbat Dio.4.cap'o de di.no.si pctō ꝓprio totū genus humanū p̄mi parētes ifecerunt: multo fortius satisfactiōe ꝓpria maculā quā iduxerāt absterssissent si satisfecissent. Sz dicēduz est ꝙ p̄mū pctū iterrumpere potuit rectū ordinē būane rōnis in deuz:rōne cuius inducta ē necessitas vt iterrūperet ordo cozporis ad animaz p mortē:z sic vicium ꝓsone in nām potuit redundare:sed eius penitētia nō potuit facere vt ordo ille nō fuisset iterruptus:qz qō factum est ꝓ infecto haberi nō pōt. vñ non potuit ristituere qō pctū abstulerit quātuz ad naturaz:sz solus quātum ad ꝓsonā que a reatu actuali purgabatur p potentiā.nō.n.pōt nā in statum altiorē reuocari: nisi p id qō nāz totā excedit.z ideo oportuit ad curationez nāe.vt eēt deus z hō q̄ naturā ꝓfecte curaret.Sz hoc ad tertiuz libz magis ptinet. (Si hō i ea iuste vixerit z̄c.) Hoc ideo ptingit:qz quāuis ꝓ iustitiā hois purget ifectio originalis culpe p̄m hoc ꝙ ex nā i ꝓsonā redūdat.nō tamē purgatur quātum ad ipsaz nām absolute.z ideo pene que ipsi nature debēt nō remittūtur q̄diu i tali nā ifectio maneat ēt si cēties mozeret hō z i p̄stinū statū resurgeret: semp enim manēte infectiōe nature manet obligatio ad penā.

¶ Que ō pctō aiaduertēda sint. Di. XXXXIIII.

Post pd icta de pctō actuali diligēter indagi ne q̄dā cōsiderāda sunt.s. q̄ fuerit ozigo z causa primi peccati.vtruz res bona:an res mala.postea in qua re sit peccatū. Deinde qd sit peccatum: z quot modis fiat. z de differentia ipsorum peccatoꝝ.

¶ Que fuerit ozigo z causa peccati' prima.

Causa z ozigo prima pcti res bona extitit.quia añ primū peccatum nō erat aliquid malū.vñ oziret. Cū.n.ozigine z causaz babuit:aut ex boc bono: aut ex malo babuit. Sz malū ante nō erat. Ex bono igit ortū est. Prius.n.in angelo ortū est peccatū:z postea in boie. Et qd erat angelus nisi bona natura dei. Nō ex deo ortū est maluz qō fuit in angelo:nō ex alio q̄ ex angelo ex bono igit ortū fuit. Unde Aug.in respōsionibus cōtra Julianū bereticū qui dixerat. Si ex natura peccatū est tunc mala est natura:ait. Queso vt si post respondeat:manifestum est ex voluntate mala tanquā ex arbore mala fieri oīa opera mala tāquā fructus malos.sed ipsam malā voluntatē: vnde dicit exoriam:nisi ex bono: Si.n.

er angelo:quid est āgelus nisi bonuz opus dei: Si ex boie:quid erat ipe bō nisi bonū op9 dei: Immo qd erāt hec duo anteq̄ oziret in eis mala volūtas nisi bonū opus dei: z bona z laudāda natura:ergo ex bono ozit malū:nec fuit vnde oziri posset nisi ex bono. Dico ergo qz volūtatem malā nulluz malum ꝓcessit:sz ex bono originē babuit. Hic apte docet primā cāz z ozigine mali:bonā fuisse nām: z nibilominus ostenditur cui9 peccati fuerit cā.s.male voluntatis.

¶ Qz mala volūtas secūdaria cā fuit malozum.

Mala aūt volūtas illa angeli z hois cā est etiā malozū subsequentiū.s.malorū operum z malaꝝ voluntatū. Unde Aug.in enchb. Nequaq̄ dubitare debemus:rerū bonarū que ad nos ptinent cāz non esse nisi bonitatē dei. Malarū vero ab immutabili bono deficientē boni mutabilis volūtatē p̄i9 angeli:postea hois:hoc primuz ē creature rōnalis malū.i.prima ꝓuatio boni. Ecce babes primā volūtatē boni mutabilis.i.angeli vel hois deficiētez ab imutabili bono.i.a deo: cām esse malaꝝ reꝝ ad nos pertinentiuz:qz cā ē tam peccatoꝝ q̄ penaꝝ:quibus premit būana nā. Prima igit ozigo z cā peccati bonum fuit: z secūda malum:quod ortū est ex bono.

¶ In qua re sit peccatum:an in bona: an in mala:z dicitur quia in bona tantum.

Ostensa ozigine mali:supereſt videre in qua re sit malū.s.an in re bona: an in re mala. Qui recte acureq̄ sapit ñ nisi in bono malū esse intelligit.i.natura bona. Malum.n.est corruptio vel priuatio boni.vbi autē bonū non est nō potest nō eē priuatio vel corruptio boni. Peccatū igitur nō potest esse nisi in re bona. Sicut.n.morbis ac vulneribus corrūpuntur corpora:que vt ait Aug. in ench.sunt priuatiōes eius boni qō dicit sanitas. Ira z aiozum quecūq̄ sunt vitia: nālia sūt priuatiōes bonoꝝ. Quid est.n.aliud qō malū dicitur nisi priuatio boni: Bonū eni minui malum est:quāuis quātūcūq̄ minuaī necesse ē vt aliqd remaneat si adhuc natura est. Nō eniz cōsumi pōt bonum qō est natura:nisi z ipsa cōsumatur. Cū vero corrūpitur ideo malū est eius corruptio:qz eam qualicūq̄ priuat bono. Nā si nullo priuat bono:nō nocet. Nocet autē cuz adimit bonuz: Quādiu itaq̄ nā corrūpit inest ei bonū quo priuet. Ac per boc nullū est qō dicitur malum si nulluz sit bonū.sz bonū oīno carens malo:itegruz bonū est. Cū vero inest malū viciatū vel vicioſuz bonū est:nec malū vnq̄ pōt esse vllum vbi est bonū vllum. Uñ res mira cōficitur: vt qz ois nā inquātuz nā est bonuz ē:nibil aliud dici videat: cū viciosa nā mala nā esse dicitur:nisi malū esse qō bonuz est:nec malū esse nisi qō bonū est. Hac contextione vl' oīssione euidēter insinuatur malū nō posse esse nisi in re bona. Ubi etiā licz absurdum videat:manifeste dicitur esse malū quod bonū est.

¶ Qz ex premissis sequitur.s.ꝙ cum dicitur malus bomo:dicitur malum bonum.

Ex quo colligit nibil aliud significari cū dicit bō malus:nisi bonū malum. Unde Augu.in encheridion subdit. Quid ē mal9 bō:nisi mala nā: Quia bō nā est. Porro si bō aliquod bonū est: qz nā est:quid aliud ē malus bō nisi malū bonū: Tamen cuz duo ista discernimus inuenimus nec ō malū:qz bō est:nec ideo bonum:qz iniquus est Sed bonum qz bomo:malū qz iniquus. Quis itaq̄ nā etiā si viciosa sit:inquātuz nā est:bona est: inquātum viciosa est:mala est.

¶ Qz regula dialeticoꝝ de contrarijs fallit in bis.s.bono z malo.

Dicoꝝ in bis cōtrarijs q̄ mala z bona vocātur:illa dialeticoꝝ regula ō ficit:q̄ dicit nulli rei duo simul inesse cōtraria. Nullus.n.potus aut cibus sil' dulcis ē z amarus. Nullū sil' vbi albū ibi z nigrū:z bo c i m'tis ac pene i oib9 reperit i ꝓijs: vt i vna re sil' ē nō possint. Cū aūt bona z mala nullus ambigat eē cōtraria:nō solū sil' eē pñt sz mala oīno sine bonis: z nisi in bonis esse non possunt. z bec duo ꝓria ita simul sunt: vt si bonum nō esset:in quo esset ꝓsus:nec malū eē potuisset:qz non modo vt ꝓsisteret:sed vñ oziretur corruptio nō haberet nisi eēt qō corrūperetur. quoniā nibil ē aliud corruptio q̄ boni ex terminatio. Ex bonis igit mala orta sunt: z nisi i bonis nō sūt:nec fuit ꝓsus vñ oziret vlla mali nā:nisi ex āgeli z hois natura bona:vnde primitus orta est voluntas mala.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

Ex bis apit qō primo z sc̄o supra dictū inuestigādo.s.q̄ fuerit ozigo mali z q̄re sit. Ex bōa.n.re ortū z i bona re ꝓsistere p̄missis testimōijs ꝓbat.

¶ Snie illi q̄ dictū ē bonū eē malū opponit ō ꝓphetia que ait: ve bis q dicūt bonū malū.

Ab boc autez quod dictum est malū esse qō bonuz est quidā sic opponūt. Si bonū malum esse dicimus: z malum bonū. incidimus in illam sniam

ppbicaz vbi legit. Ueh bis q dicunt bonū malū ⁊ malū bonum. igit si hanc maledictionē vitare volumus: nullatenus dicere debemus: bonū esse malū: ⁊ ecōuerso. hoc autē Aug. i eodē libro determinat dicēs. Id qō dictum est in ppheria itelligendū ē ō ipsis rebus qbus hoies mali sunt: nō de hoibus. vñ qui adulteriū dicit esse bonū in eū cadit illa prophica destinatio: ⁊ in eū qui dicit maluz esse bonū: vel bonum esse iniquum. Qui enim dicit hoiem inquantū homo est: malum esse: ⁊ bonitatem esse iniquitatem: opus dei culpat qō est homo: ⁊ vitiuz hominis laudat quod est iniquitas.

¶ Diuisio textus.

POstquā determinauit de pctō originali qō a primis parētibus in posteros trāsit p carnis originē. Vic icipit determinare de actuali: qō a parētibus i posteros trāsit p imitatiōem operis. Et diuidit i partes duas. In pma determinat de pctō actuali quātū ad rōnem mali. In scda determinat de eo ex parte actus i quo deformitas fundat per quā malum dr eē actuale pctm. ibi. (Post hoc videdū est qd sit pctm ⁊c.) Prima diuiditur i duas. In pma determinat de malo veritatē oñdens. In scda excludit q̄dā obiectionē. (Ut i hoc autē qō dictū ē ⁊c.) ¶ Circa primū tria facit. Prio dicit de quo intēdit. Scdo prosequitur suū propositū. ibi. (Causa ⁊ origo primi peccati ⁊c.) In tertia epilogat q̄ dicta sūt. ibi. (Ex his aperit q pmos ⁊ scdos ⁊c.) Prima diuiditur i duas. In pma ingrit cāz mali. In scda subiectum eius. ibi. (Ostēsa origine mali ⁊c.) ¶ Circa primū duo facit. Prio ostēdit primā cām ppriā mali culpe q̄ extra genus mali ē. Scdo ostēdit cām proximā q̄ est quasi vniuoca i eodē gñe. ibi. (Mala aūt voluntas ⁊c.) (Ostēsa origine mali ⁊c.) Dic iqrit subm mali: ⁊ pmo ostēdit q subiectū mali est bonū. Scdo ex hoc iducit quādā cōclusionē. ibi. (Ex quo colligit nihil aliud ⁊c.) Tertio ostēdit i hoc regulā artis dialetice fallere. (Jōqz in his contrarys.)

¶ Questio. I.

HIc quinqz querūtur. Prio an maluz sit. Secūdo: quid est malū. Tertio si bonū ē causa mali. Quarto si malum est i bono: sicut i subiecto. Quinto si per malū totum bonum corrumpitur.

¶ Utrum malum sit. I.

AD primum sic proceditur. videtur q malū nō sit. oē qō ē vel est existēs vel est i existētibus: qz vel ē vl substātia vel ē accidēs: sz maluz neqz est existens neqz i existētibus. vt probat Dio. quarto cap. de diui. no. ergo malū nō est. ¶ P. oē qō eē dicitur vel ē ens rōnis vel ē ens nāe. oē autē qō ē ens rōnis. vel est existēs vel nō existens. ergo qō nō est existēs neqz nō existēs nullo modo potest dici esse: sz malum distat ab existēte ⁊ adhuc plus distat a nō existēte. vt Dio. 4. ca. de diui. no. dicit. ergo nullo modo pōt dici maluz esse. ¶ P. deus pbabet i se oēm affirmationē ⁊ negationē. vt i li. de mystica theologia dicit Dio. ops. n. oīum positōes i eo ponere: ⁊ adhuc oīum negatiōes in eo negare: sed malū nullo mō pexistit i deo. ergo malū neqz ē affirmatio neqz negatio: sz iter affirmationē ⁊ negationē nihil est mediū. vt in q̄rto metaphysice pbatur. ergo maluz nullo modo est. ¶ P. quecūqz positio seipsaz destruit ipossibile est eā poni: sicut qui negat veritatē ponit veritatē eē. vt dicit Aug. ⁊ Ansel. ⁊ qui negāt demōstrationē ponūt demōstrationē esse: vt in q̄rto meta. dicit: sz malū destruit seipsuz: vt i q̄rto ethi. dicitur. ergo maluz nō est. ¶ P. vnusqsqz artifex prouidus a suo opere ppellit malum quātū pōt: sed diuina puidētia oia regit. vt i pmo lib. habitū ē. g̃ cū ōs sit oipotēs ab vniuerso malū oīno expellit. g̃ malū nō est.

Contra. Sicut appetitus nō ē nisi boni: ita fuga nō est nisi mali: sz multa sūt que fm rectā rōnē fugiunt. ergo maluz ē. ¶ P. nihil discrete pbibetur neqz punit iuste: nisi malū: sed pstat pbitiones discretas multas esse ⁊ punitiones iustas. ergo cōstat malum esse.

Respōdeo dicēdū q pbus i. 5. metaphysice oñdit q ens mltipl̄r dicitur. vno. n. mō dicit ens qō p decē genera diuidit: ⁊ sic ens significat aliquid i natura existēs: siue sit substātia vt homo: siue accidēs. vt color. Alio modo dicitur ens qō significat veritatē pposītiōis put dicitur q affirmatio est vera quādo significat esse de eo qō est: ⁊ negatio quādo significat nō eē de eo qō nō est: ⁊ hoc ens cōpositionē significat quā itellectus componēs ⁊ diuidēs adinuenit. quecūqz ergo dr eē entia q̄tū ad primū modū sūt entia quātuz ad scōz moduz: qz oē qō bz naturale esse i rebus pōt significari per pōsitionē affirmatiuā eē. vt cū dicitur color est vel hō est. nō āt oīa que sūt entia quātuz ad scōz moduz: sūt entia quātū ad pmū: qz de priuatiōe vt de cecitate formatur vna affirmatiua, ppositio: cū dicitur cecitas ē. nec tamē cecitas aliqd est i rerum natura: sz est magis alicuius entis remotio: et iō etiā priuationes ⁊ negatiōes dicūtur eē entia quātuz ad scōz moduz: sz nō quātuz ad primū. ens aūt bz vtrūqz istorum modoz diuersimode predicat: qz fm primū moduz acceptuz est predicatū subale: ⁊ ptinet ad questionē quid est: sz quātū ad scōz modū ē predicatū accidentale. vt Lō mē. ibidē dicit. ⁊ ptinet ad questionē: an est: sic ergo accipiendo ens scōo modo dictuz, put questio q̄rebat simpl̄r dicimus mala eē i vniuerso. hoc eni ⁊ experiētia docet ⁊ rō ostēdit: qz vt Dio., pbat q̄rto cap. de diui. no. malum nihil aliud ē nisi bonū iperfectuz. Si aūt nulluz bonuz eēt i aliquo diminutū oīa bona equalia essent: ⁊ sic pulchritudo vniuersi deperiret que ex gradibus bonitatis colligitur: periret etiā ordo eēntialis causaz i partibus vniuersi fm q̄ nobiliora i minus nobilia iflūūt. Jn idem etiaz rediret incōueniēs si ponerē q̄ nulla res pfectiōe sibi debita carere posset: qz tūc eēt eq̄lis stabilitas bonitatis i oīb⁹ entib⁹: nec eēnt oēs grad⁹ bonitatis ipleti si ñ eēnt q̄dā bona q̄ suis pfectiōib⁹ puari ñ possent: ⁊ q̄dā suis pfectiōib⁹ puata.

Ad primuz (biles pp distātiam a sūmo bono. ergo dicēdum q Dio. accipit existēs fm primā acceptiōez entis: ⁊ per hūc moduz malū nō est existēs neqz i existētibus: qz neqz ipsuz est natura quedaz in vniuerso: neqz est aliquid i existēte: sicut pars pfectiōis eius: sic. n. procedūt sue probatiōes: qbus sigillatim ostendit i nullis existētibus: sicut priuatiōes i subiecto. vt cecitas i oculo. ¶ Ad scōz dōz. q Dio. accipit nō existēs illud qō nullo mō est: ⁊ ab hoc quidē magis distat malū q̄ etiā ab existēte: qz i existēte malū est tāquā i subiecto: quāuis ipsum malū i se nō sit existēs: sed a nō existēte magis abstrahit: qz simpl̄r nō existēs nō pōt priuatiōis subiectū eē: nec etiā ipsa priuatio est absolute nō existēs: sed est nō existēs in hoc: qz priuatio ē negatio i subiecto: vt i q̄rto metaphysice dicit: cecitas aūt nihil aliud est q̄ negatio visiōis i eo qō natū est videre. ¶ Ad tertiū dicēduz q quāuis negatiōes oīum creatorum in deo verissime sint propter eius excessum. tamē nulla priuatio in eo est: qz nihil est naturam habere qō non habeat: malū autē dicit esse scōo mō dicē-

di ens: sicut negatio: nō q̄dē absoluta: sz que est puatio. alr oia mala cēnt: quia nihil est a quo aliqd negari nō posset. ¶ Ad 4.m dōm. q pbs nō dicit simpl̄r q maluz seipm destruat: sed q malū si integrū ⁊ pfectū sit seipm destruit: qz nō pōt esse malū itegrū: nisi corrūpat omne bonū. corrūpitur illud ens qō mali subm esse pōt: subo aūt corrupto etiā puatio que in subo erat esse dōsinit: vnde ex hoc efficaciter ꝛcludit q summū malū esse nō possit: non aūt absolute q nō sit malū. ¶ Ad 5.m dōm. q puidus artifex non expellit ab ope suo malū: nisi saluata ꝛditione sui opis: cū aūt quedam sint res a deo create de quaz cōditione est: vt dfectū malicie icurrere possint vel in alia iducere: si simpl̄r malū ab eis pbiberet: destrueret opis ei⁹ conditio: ⁊ iō decet vt mala facere permittat: quorū tamen actor non est. de hoc in primo libro dictum est.

¶ Utrum malum sit quoddam ens positiuum. II.

AD secunduz sic procedit. Ur q malum sit ens: sic natura quedaz primo mō accipiēdi ens: vt ea que positiue aliqd pdicāt. Omne eni genus ē natura quedā. qñ nō entis nō sunt neqz spēs neqz dfie: vt pbs dicit: cū tñ omne genus in spēs q dfias diuidat: sed bonū ⁊ maluz sunt genera alioz: vt in pdicamētis dr. g̃ malum est aliqd positiue pdicās. ¶ P. omne Jniuz ē natura quedā: qz Jnia in eodē gñe sunt: ⁊ nihil est in genere vt spēs: nisi sit natura quedā: sed bonū ⁊ malū sunt Jnia: vt in lra dr. ergo maluz est natura quedā. ¶ P. oīs dfia que pstituit spēz est aliqd positiue pdicās: sed bonū ⁊ malū sunt dfie in pma spē q̄litatis pstituētes diuersas spēs babit⁹. g̃ malū aliqd positiue pdicat. ¶ P. nihil pugnat aut corrūpit: nisi agēdo: nihil aūt agit: nisi bēat naturā aliquā. cū ergo malū corrumpat bonū: ⁊ pugnet Jillud. videt q malū sit naturā quādā habens. ¶ P. omne qō corrūpit generat aliqd: qz corruptio vnius est generatio alterius. vt in pmo de generatione dr: sed malum est corrūpere: vt Dyo. dicit 4.° ca.° de diuinis nob⁹. g̃ eius est ēt generare: sed nihil generat: nisi bñs naturam aliquā quam generato tradat. ergo malū est naturaz aliquaz habens.

Contra omne qō est a pmo bono bonū est: cū ex hoc omnia bona sint q̄ ab eo sunt. vt in libro de hebdomad ib⁹ Boetius dicit: sed oīs natura a deo est qui est sūmū bonū. ergo maluz nō est natura aliqua vl ens aliquod positiue dictuz. ¶ P. nihil appetit suuz Jtrariū: sed oīs natura appetit bonuz: qz vnūquodq̄ appetit suiipsius pfectionez. ergo cuz malo sit bonū opposituz malum non erit ens naturā aliquam habens.

Respondeo dōm. q Auicēna in sua metaphy. ponit putilēdinisionē quandā mali que ex vbis ei⁹ colligi pōt. dicit eni q malū dr aliqd dupliciter vel per se vel per accidēs. per se maluz dicit ipsa puatio pfectionis qua aliqd maluz est etiā a quibusdā malū abstracte sumptuz dicit: boc aūt est duplex: qz illa puatio vel est puatio pfectionis que est necessario ineſſe primo rei: ⁊ ista puatio in oibus est malum: vt puatio pedis ⁊ manus ⁊ bz. vel est puatio alicuius pfectionis secūde: sicut puatio geometrie ⁊ bz: ⁊ talis puatio non semp cuilibet est malū: sed ei tñ qui ad eam habēdam operā dedit: vel eā habere dz: maluz autez per accidēs est duplex: vel id quod est subiectuz talis puationis: vel id quod talez puationez in altero causat: ⁊ vtrūqz istoz est maluz cōcretiue sumptuz. Illud autē quod est subiectuz puationis pōt accipi quadrupliciter: quia vel est actio vel habitus vel passio vel substātia. Actio quidē si puationez debiti finis: ⁊ debite circūstantie habeat rationē mali culpe habebit: ⁊ quia ex similib⁹ actibus similes habitus generātur: inde contingit q habitus ipsi qui ex talib⁹ actionib⁹ relinquunt mali sunt: sicut habitus vicios: passio autem puationē habet: per quā aliqd in patiente corrūpit: ⁊ talis passio maluz pene dicit vl defectus nature in illis in quibus non pōt esse culpa: nec etiā pena esse: ⁊ quia nulluz accidēs pōt esse subiectuz alicuius qō priuatiue vel positiue dicat: nisi gratia substātie: que ei subyacit. ideo opz q vlterius intelligat subiectum huius puationis que per se maluz est substātia esse fm q dicitur homo malus ⁊ anima mala. ¶ Si aūt dicat malum per accidēs: quia causat talez priuationē: hoc pōt esse dupliciter: quia causa priuationis debite perfectionis. vel est ex parte materie que est indisposita ad perfecte recipiendaz virtutē agētis: sicut est defectus in monstris: ⁊ in alys que ex defectu materie contingūt: aut est ex parte agentis: ⁊ b contingit dupliciter: quia vel agens est coniunctū agentis in contrariuz perfectionis debite: sicut ignis adurēs: ⁊ gladius secans: ⁊ ex hoc sequit maluz qō dicit pena sensus in sentiētibus in quibus culpa ⁊ pena esse possunt: quia tale agēs qō puat pfectionē debitā: eo q coniunctuz est: sentit: aut est agēs nō cōiunctuz impediēs influentiā cause perficientis: sicut dicunt nubes male inquātuz impediūt lumē solis: ne ad nos perueniat: ⁊ quia talis causa non sentit ex ipsa perfectionis subtractione: cuz nō tollat perfectionez agēdo in id quod priuat: sed magis impediēdo agentē: ex hoc q perfectionez subtrahit: cum remota sit: sed forte sentit alio modo per accidēs: sicut quia nubes vident. Jō malū qō ex hoc sequit non dicit pena sensus: sed pena dāni: in illis tamē que pene susceptiua sunt: i malis ergo hoc modo dictis est talis ordo: q id quod est per se malū primo dicit: ⁊ oīa alia per relationē ad id: ⁊ scōm gradū tenet maluz per accidēs qō est subiectuz mali: qō dicitur maluz ex hoc q puationē que per se maluz est in se habz: ⁊ in 3.° gradu est id quod dicitur malū per accidēs: sicut causa inducens malū: hoc eniz non habet in se de necessitate puationem: sed facit aliqd esse puationē habēs. vnde primuz dicit absolute malū: ⁊ secūduz in ordine ad primū: ⁊ tertiuz in ordine ad secūdū. ¶ Dicendū ergo q maluz nominat non ens. vnde illud quod per se malū est non ponit aliquid: sz dicit esse vt puatio. malū vero qō est subiectuz puationis est aliqd positiue: sed nō ex eo qō maluz est: sicut oculus ē aliquid: sed nō ex eo qō cecus est. quia cecitas nō est in eo: nisi vt negatio visionis. Cz autē dicit malū vt causa mali in se quid inconsideratuz est aliquid. sed in ordine ad effectum: rōne cuius maluz dicit etiā puatiue dr. Dicit. n. maluz ex hoc q puationē iducit: ⁊ sic ēt rō nō entis in ipm redundat causal'r: sicut ⁊ ratio mali.

Ad primum ergo dicēdū. q genus dupliciter pōt accipi. vno modo ,ppe ,put predicat de plurib⁹ in eo q quid est: ⁊ sic neqz bonū: neqz malū sunt genera: quia sunt de transcēdētibus: quia bonū ⁊ ens conuertūtur. Alio modo ꝛmuniter vt genus dicatur: omne id quod sua cōmunitate multaambit ⁊ continet: ⁊ sic bonuz ⁊ maluz dicunt genera omniū contrarioz. quia vt in pmo physi. dicit. omnia contraria hoc modo se habent q alterum est nobilius: ⁊ alterū vilius. ita q vilius puationez in se includit: sicut nigrum in respectu ad albū: ⁊ frigidum in respectu ad calidum: ,pter quod in. iz. de animalibus: dicitur. q frigus est puatio caloris. ⁊ per hūc moduz semper alterum cōtrarioz pertinet ad bonuz ⁊ reliquū ad malū. vnde etiam Pictagoras ponebat duos ordines rerū. vnū boni: sub quo colligebat oīa perfecta: vt dextrū triangulū equilaterū ⁊ similia: ⁊ alterū mali sub quo ponebat omnia que imperfectionē implicant: vt sinistrum feminam ⁊ bz. ¶ Ad 2.m dōm. q si consideret malum per se: siue in abstracto: sic malū opponit bono: vt puatio. si autez consideraf

Universidad de

malū per accidēs:sicut est in actione vel in habitu:sic ponitur bono vt cōtrariūz:vt pdigalitas liberalitati:z timiditas fortitudini. ¶Ad 3m dōm.q malū per se vel abstracte sumptū nō est differētia specifica:sed maluz per accidēs vel cōcrete acceptū:sicut n.mozalia ex fine speciē cōsequuntur,ex ordine aūt ad finē debitū specificaī bona actio z bonus habit9:rōne cuius bonū differētia specifica ponīt habit9 z actionis mozalis. Mala vō actio specificatur ex ordine ad finez indebituz cui admiscet̄ ꝓuatio finis debiti:ex quo ratio mali incidit.vnde patet q nō sola ꝓuatio specificat malū habitū z actionē.sed positio ordinis ad finez quēdaz cuz ꝓuatiōe debiti finis:z sic patet q maluz fm q differētia nō est malū per se:sed per accidēs vel cōcretiue sumptū. ¶Ad 4m dōz.q malū pōt intelligi corrumpere dupliciter:vel formaliter vel effective.sicut enim formaliter albedo facit albū:ita etiā formaliter ꝓuatio ꝓuat:z corruptio corrūpit:maluz vō per se sumptuz est ipsa ꝓuatio vel corruptio.vnde nō sequit̄ q sit ens positiue dictuz:quia nō ꝓuat:z corrūpit agēdo:si aūt sumaī effective sic nō pōt intelligi de malo per se vel abstracte sumpto:qz ꝓuatio nihil efficit:sed opz vt sumaī de malo per accidens qō est subiectū z causa mali:z hoc quidē efficit aliqd non quidē inquātuz ꝓuatuz est:sed inquātū est quoddā ens qō agere pōt.z ideo dicit Dio.q malū nihil agit:nisi vtute boni:z ipsum bonū nō posset impugnare:nisi ex boni virtute: nihil.n.ꝓhibet vnū bonuz alteri9 cōtrariū esse:vt calor frigoris. ¶Ad qntū dicēdū,q corruptio z generatio:quāuis semp ꝓsūgant̄:nō tamē sunt idē per se:sed per accidēs.qō pz ex ca3 terminis:ex quib9 mot9 z mutationis specificantur:terminus enī generationis est forma:quia est mutatio ad esse.terminus vō corruptiōis est ꝓuatio:qz est mutatio ad non esse:forma autez vnius z ꝓuatio alterius:vt forma ignis z ꝓuatio aeris sunt quidē idem subiecto:sed differūt rōne:z ideo etiā illud qō corrūpit z generat:nō ex eodē bz q generat z corrūpit:sed ex eo q formā suā inducit generat:z sic inquātū ens generat:ex eo aūt q forma sua necessario cōiungit̄ ꝓuatiōi alterius forme corrūpit.vnde pz: q in eo q ꝓuationez habet vel nō ens est aliqd corrūpit.z ꝓpter hoc Dyo.dicit q boni est per se loquendo generare z saluare.z mali est corrumpere.vnde non sequitur q malum in eo q malū est:aliquid sit.

III.

¶Utrum bonum causa mali.

A Bertiuz sic ꝓcedit̄.Uidet̄ q mali cā bonum esse nō possit.Boni enī:vt dicit Dionysius:est saluare z ꝓducere:sz malū est corruptio quedaz,ergo mali causa bonum nō est. ¶P.vnū oppositoz non est causa alterius:nisi per accidēs:sicut frigidū quodāmodo calefacit.vt in 8o phȳsi.dī.sed malū nō tm̄ bz causaz per accidēs sed per se:qz qō est per accidēs est vt in paucioꝝib9:malum autez videt̄ esse vt in pluribus.ergo opz q ꝑma causa mali sit maluz. ¶P.ois effectus cause secūde reducit̄ in causam ꝑmā:sed omne bonuz est effect9 cause ꝑme.si ergo aliquod malū ab aliquo bono causaī:tūc causa ꝑma:que de9 est:mali causa erit:z sic aliquo modo malus esset deus:qō est absurdū. ¶P.opz vt effect9 sequaī cōditionē sue cause:sed omne malū defectiuū est.q3 q3 ī causa eius aliquo modo defectus sit:aut ergo est in ea defectus in actu:aut in potētia:si defect9 in actu:omne aūt qō deficit ī actu malum est.ergo causa mali non erit bonū:sed maluz:nec hoc erit ꝑmū malū:cuius causam quesiuimus.Si aūt defect9 est in causa in potētia tantū:id aūt quod est in potētia tantum nō sufficit vt educat aliqd in actu:qz in secūdo phȳsi. dicit̄:edificatio in actu est causa edificari in actu:z edificatio in potētia est causa edificari in potētia.ergo ex tali causa malū actu oziri non poterit. ¶P.Dio.dicit in 4.o de di. no.q malū non habet causam:sed qō a bono causaī habet causam.ergo malū non est ex bono.

Sed cōtra quicūq; facit aliqd ad qō alteruz de necessitate consequit̄:etiā illius causa est: sed res bona est causa alicuius boni ad quod malū cōsequit̄ ex eo q ex illius aduētu alterz bonū ꝓuaī:sicut pz in igne adurēte:qui formā suā inducēs formaz rei aduste tollit:et tamē ytraq; forma bonū quoddā est.ergo bonū est causa mali. ¶P.omne qō est per accidēs reducī ad per se:sed malū non causat nisi per accidēs:quia non agit nisi vtute boni.vt Dionysius dicit.ergo opz vt causalitas mali in bonuz reducaī:sicut in ꝑmaz causaz.

Respondeo dicendū:q nihil agit nisi fm q est in actu:nihil aūt est in actu:nisi fz q forma vel perfectionē aliquā habet.vnde opz q omne qō agit agat inquantū perfectū est:z ita inquātuz est bonum: cum omne perfectū inquantū huiusmodi bonuz sit:intentio autē cuiuslibet agētis est similitudinē suā in altero efficere.z ideo id quod est per se intentū ab agēte est quo aliquod bonū efficiaī.vnde bonum per se causam habet:sed defectus incidit ꝓter intētionez agētis:hoc autem contingit tripliciter:aut ex parte eius qō intentū est ab agēte:qō cum non compatiaī secuz quandaz aliā perfectionē excludit eam:vt pz in generatione naturali. Ignis enim intēdit formā suaz in materiā inducere:sed quia forma ignis non compatiī formā aeris:inde sequit̄ ꝓter intētionē agentis ꝓuatio forme aeris:aut ex parte materie recipientis actionem:que indisposita est ad cōsequendaz perfectionē:quā agens intēdit inducere:vt patet in naturalibus in partib9 monstruosis:z in artificialibus in ligno nodoso qō non dirigitur ad actionē artificis.vnde remanet artificiatuz alicuius defectū habēs:aut ex parte instrumēti:vt patet in claudicatione:qa a vtute gressiua segtur gressus distortus ꝓpter curuitatez cruris.Malū autez culpe ex duob9 boz modoz contingere pōt.s.vel ex parte eius qō intentū est. vel ex parte instrumēti:ex defectu enīz materie culpe maluz non accidit:quia opationes mozales non sunt factōes vt per eas aliqd in materia constituaī.vt in 6e ethy.dicī. sed sunt actiones in ipsis agentibus ꝑmanētes z eos perficientes aut corrūpētes,in omnibus enīz peccatis que per deliberationē rōnis ꝓcedūt maluz icidit ex parte eius qō intentuz est:sicut enim in naturalibus nō possunt esse due forme subst̄ātiales vltime actu perficiētes eandē partem materie:ita nō possunt esse duo vltimi fines volūtatis.vñ sicut agēs naturale:ex boc q iducit vnā formā causat defectuz alteri9 forme:ita etiā volūtas:ex boc q alicui tanq̄ vltimo fini ībaret:q debit9 sibi finis non est:auertit̄a fine vltimo sibi debito:in quo cōplet̄ rō mali culpe ꝓter ītētionem volūtatis.peccata vō que ꝓter deliberationez rōnis ꝓcedūt.vt ꝑmi mot9:incidūt ex defectu instrumēti.i.inferioꝝ viriū:que sunt sicut instra volūtatis:aut rōnis:sicut pz in ꝑmis motib9.sic ergo pz q eo mō quo malū causam habere pōt bonū efficiēs causa mali ē.s.per accīs:nō autē id qō est ꝓfectū z sūmū bonū.qō pz per silitudinē in agentibus nālibus in qb9 inueniī aliqō agēs vle:z aliqō agens particulare.Agēs particulare qō bz actionē determinatā ad vnā formā:sicut est causa forme illius:ita est causa ꝓuationis forme alterius.vt pz in igne vel aqua:sol aūt cuz sit causa agēs vle ad oēz formā inferiorē cozpalē nō est causa ꝓuationis forme:nisi per suā elongationē.vt dī in 2o de generatione.Silr ēt illud qō est bonum ꝓticulare causando aliqō bonū determinatū:excludit bonū alterz qō nō se cū illo cōpatiī.bonū aūt cōpletū qō vniuersaliter ois boni causa est:nō est cā defect9 alicui9 boni:neq; etiā per suā absentiam:qz ipsum q̄tū in se est.semp p̄sens est vicissitudinem nō patiēs absentie z ꝓsentie.

Ad primuz ergo dōm.q boni effect9 per se est saluare z ꝓducere:sed ēt corruptio vl ꝓuatio pōt esse per accidēs effect9 boni.vt dictū ē. ¶Ad 2m dōm.q bonū in toto vniuerso ꝓtingit vt in plib9:malum aūt vt in paucioꝝib9:plēs enī sunt ptes vniuersi in qb9 malum nature accidere nō pōt.s.supioza corpa q̄ ille in qbus malū nature accidit.s.inferioza corpa:in qb9 ēt malū nature:vt in paucioꝝib9 est:qz cause nāles non deficiūt a suis ordinatis effectib9 nisi in minozi parte.Silr ēt est in volūtatis si accipiaī cōpleta causa que est volūtas per habitum ꝓfectam:qz bec ab actu vtutis:vt in minozi parte deficit.volūtas aūt nōdū per habitū ꝓfecta est incōpleta causa:qa se ad vtrūlibet bz:z sic mala plurib9 modis ꝓtingūt q̄ bona ita in plib9 flectiī in mala q̄ in ꝓfecte bona. In nullo enīz volūtas boc modo deficit:vt saltē in aliqua bona nō ꝓuertaī.qz malū si ꝓfectuz sit seipm̄ destruit.vt in 4o ethy.dī. ¶Ad 3m dōm.q cā scōa bz q se effectū fm q est sub causa ꝑma.z ideo talis effect9 qui per se est ei9 in cāz ꝑmā reducitur:sed si sit aliqs defect9 ei9 p accīs inq̄tū exit ab ordine cause ꝑme:nō opz q effect9 ille in causaz ꝑmā reducaī:sic pz in crure claudicāte:q cgd.n.ō rōne gressus est in claudicatione totū efficiī mediāte crure a vtute gressiua.:sz crus inq̄tū est ꝛproportionatū vtuti gressiue iducit defozmitatē que est in claudicatione.vñ nō oz q talis defozmitas sit effect9 vtutis gressiue:ita ēt bona ꝓticularia nō sunt causa per accidēs aliquoz defectuū:nisi fm q deficiūt a ꝓfectione summi boni.vnde nō opz q defectus illi q ꝓsequūtur in summū bonū:sicut in causaz reducant. ¶Ad 4m dicendū.q in volūtate creata iuenīt duplex defect9.vn9 qui est potētialis causa mali.s.ex nihilo:ex boc enīz q ex nihilo est pōt deficere peccādo fm vertibilitatē electionis:nō tm̄ iste defect9 est actualis causa mali.qz sequereī q voluntas semp deficeret:sicut crus claudū semp claudicat:alius aūt est defect9 actualis fm q actu deficit:z q̄quid ꝓcedit ab ipsa,put sub isto defectu stat:totū est malū:illius autez ōfect9 qui est in actu volūtatis:nō oz q sit causa aliqs ali9 defect9 in volūtate ꝑxīs actu:qz sic in infinitū ireī:sz ipamet volūtas fm se ꝛsiderata illius defect9 cā est. Ille enīz defect9 in volūtate est:fm q volūtas ad aliqd aliquo idebito mō ꝓuertit̄.Eius aūt qō est cōuerti ad bonū creatum idebito mō volūtas dūiuz bz:qz ad vtrūlibet lība est.non enī est silr de volūtate z agēte nāli.agēs.n.nāle est determinatū ad vnū ex sua nā.vñ nō pōt esse cā actionis ꝛordiate:nisi per boc q aliqs defect9 in ipso agēte est:volūtas aūt nō est determinata ad vnum:sed seipsa determinat fm q huic vel illi adheret:z in tali adhesione ꝑmū malū volūtatis ꝛsistit.vñ ꝑmi mali culpe qō ē in actu volūtatis res bona.s.voluntas cā est:sz p accīs vt dcīn est:scōi aūt mali qō est in actu exteriozi ipsa volūtas iaz mala p iteriozē actuz cā est. ¶Ad 5m dōm.q maluz nō bz cāz per se:sed p accīs vt dictuz est.z boc Dio.intendit.z sic per accidens bonum mali causa esse potest.

IIII.

¶Utrum maluz sit subiectiue in bono.

A Bquartuz sic ꝓcedit̄.Uī q maluz nō sit in bono sicut ī subo.Sicut.n.dicit Dio.4.ca.de di.no.malū neq; ē exīs neq; in exīte.sed ꝑpyssime dī esse in altero:qō ē in eo:sic in subto.q̄ exīs nō est subm mali:sed oē bonū est exīs.q̄ malū nō est in bono:sic in subō. ¶P.maluz se bz ad bonuz:sicut nō ens ad ens:sed ens nō est subm nō entis:qz sil̄ eē nō pūt.q̄ nec bonuz est subm mali. ¶P nullū ꝺziū est subz sui ꝺry.sed bonū z malū sunt ꝺzia.q̄ bonuz nō est subm mali.ꝑma pz ex boc qō ꝑ pby.dī.q subm

neutruz ꝺzioz est. ¶Si dicaī q regula ista fallit ī his ꝺzys q̄ sunt bonuz z malū.vt ī lra dī. ¶Cōtra.in posteriozi semp ꝑus icludit̄:sed ꝑ oppō ē affirmatōis z negatōis.q̄ affirmatio z negatio icludit̄ oib9 ꝺzys.sz affirmatio z negatio nō pñt esse sil̄ va.q̄ nec aliq̄ ꝺzia.subm̄ aūt sil̄ est cū co: cui9 ē subm̄.q̄ bonuz mali subm̄ eē nō pōt. ¶P.illō qō ē p se subz alicui9 est ēt p se causa ei9:qz sic dicit Aui. subm est in se cōpletū ꝑbēs alteri occasionē essendi.sz malū nō causaī per se ex ꝑncipys boni.ergo bonū non est vniuersale:z per se subiectum mali.

Contra omne qō est subz est ens.sed omne ens iquātuz bz bm bonū est:qz ens z bonū conuertunt̄.q̄ oz q subm mali sit bonū. ¶P.pbs dicit in.9.meta.q nō est ꝑter res malū:esset aūt ꝑter res si in reb9 nō esset.ergo malū est in reb9 sicut in subo:sed ois res inq̄tū bz bona ē. qz p se malū nulla res est:sed ꝓuatio vt dictuz est.ergo bonum est subiectum mali.

Respondeo dōz.q p se malū.vt dictuz ē ex dictis Auicēne est ꝓuatio.ꝓuatio aūt:vt in 4.o meta.dī.est negatio in suba.i.in subaz bz subm:negatio aūt que subz nō determiat ꝓuatio dici nō pōt:sz simplex negatio.vñ oz q maluz aliqō ens subiectū bēat.oē autem ens inq̄tū bz bonuz est.vñ oz q subiectuz mali sit bonuz. ¶Sed sciendū q nō omne bonū subiectuz mali esse pōt. est.n.quoddā bonū cui nihil bonitatis deest:qz ꝓfectum ē nec deesse pōt.qz oēs bonitates in eo vnuz sunt vt vna ab altera separari nō possit:qz simplex est:z in tali bono malū nec esse:nec cogitari pōt.z hoc est summū bonuz qō de9 ē. Est aūt quoddā bonū qō q̄uis nō oēm bonitatem ꝓfecte colligat:sed in aliquo a summo bono deficiat:tñ nō pōt sibi deesse aliqua bonitatuz que debita est sibi:vt pz in angelis:z in corꝑozibus celestib9 que bonitatez naturalē nullo modo amittere possunt:z tale etiā bonuz subiectuz mali esse nō pōt.nō enim ois carētia bonitatis malum est:sed illius tantū est quā nata est res habere z debita est ei:care re enim visu nō est malum in lapide:sed in oculo.boc enīz est cōmune ꝓuationi omni:q aptitudinē ad actuz in subiecto regrat.Est aūt quoddā bonum qō nec oēm perfectionem cōsequit̄.z ꝓpter distātiam a summo bono:illa etiam que debita ē sibi carere pōt:z quā natū ē habere.z tale bonum est subiectū mali:gcgd sit illud. Uñ Dionysius dicit 4.o ca.o de di.no.q bonum particulare est subiectum mali. boc aūt bonum quid sit qō malo subyciī:cōsideraduz est ex ꝑfectione que per malum ꝓuatur:eo q ꝓuatio z habit9 sunt circa idem:est aūt quedaz ꝑfectio.s.secūda:cui9 subiectum est ens actu cōpletuz in esse ꝑmo:z boc idem ens illi malo subyciī:per qō ista ꝑfectio ꝓziuaī:sicut aia culpe p quam gra tolliī:est aūt quedā ꝑfectio ꝑma:vt forma substantialis:subiectum cui9 est ī potētiam tñ.s.materia ꝑma:que sicut est ens icōpletum z in potētia:z ipa etiā subyciī ꝓuationi substātialis forme.vt dicit ꝑbs in ꝑmo phȳsicoꝝ.q materia nō est malum per se:sed per accidēs.s.rōne ꝓuationis cui subyciī.

Ad primum ergo dicēdum.q Dionysius itelligit esse ī exīstēte:sicut aliqua pars perfectionem exīstētis cōstituēs:z boc modo in nullo exīstente malum est:sed sicut ꝓuatio in subiecto. ¶Ad scōz dōm.q malū nō esse habet ad bonū:sicut nō ens absolute sumptū ad ens:nō ens enīz absolute sumptū est negatio pura que sibi subiectū nō determinat.malū aūt est nō ens quoddā quod est ꝓuatio.z ideo opz q habeat determinatuz subiectum qō nō pōt esse nisi ens bonum. ¶Ad 3m dōm.q non qōlibet maluz cōtrariaī cuilibet bono directe:sed nec cuilibet virtuti quodlibet vicium.sed illi tantuz bono:cuius perfectio per malum ꝓuaī:malū aūt nō est sicut in subō

in illo bono quod per malū tollīr:sicut vita naturalis hominis nō tollīr per malū culpe.vnde malū culpe nō opponitur huic bono:qđ est vicium vita nāli.ꝛ ideo nō est incōueniēs:si hoc maluꝫ i hoc bono sit:sicut in subiecto.¶ Ad quartū dicēdū.q̄ oppositio mali ad bonū pōt cōsiderari dupl̄r:vel secūdū determinatā rōnē huius boni ꝛ illius mali:ꝛ sic nō fallit in istis oppositis bonū ꝛ malū dialetico rū regula que ꝓhibet cōtraria simul esse nō posse:qꝛ vt dictum est:sic accipiēdo oppositionē boni ꝛ mali:maluꝫ non opponīr illi bono in quo ē sicut in subō.pōt etiā ꝯsiderari oppositio mali ad bonū rōnē ſm cōem vtrisq;:ꝛ sic maluꝫ simpl̄r opponīr bono simpl̄r:sīc huic bono ℔ malū:ꝛ p būc modū fallit dialeticoꝝ regula in istis cōtrarys:qꝛ malum est in bono:ꝛ ratio quare fallit est ista:quia bonū nō imponīr ab aliqua determinata perfectione:sed a ꝑfectione in cōmuni.vnde qcḡd perfectiōis res habeat cōmunē rōnē boni cōsequīr.Simil̄r etiā quacūq; perfectione ꝑuat cōmunē rationē mali icurrit.cōtingit autez vt aligd habeat p̄mam perfectionē ꝛ ꝑuēt secūda:ꝛ ita simul hēbit rōnez boni ꝛ mali:sed ſm diuersa:ꝛ ex hoc non sequīr q̄ cōtradictoria sint simul vera.¶ Ad 6m dicēdum.q̄ malū non habet subiectuꝫ:sicut per se accidēs.sed sicut ꝑuatio ꝑfectionis:ꝛ ideo non oportet q̄ per se ex p̄ncipys sui subiecti causet:sed sufficit q̄ tantum in subiecto aptitudinem ꝛ debitum requirat.

¶ Utruꝫ malū possit cozrūpere totuꝫ bonum. V.

AD quintuꝫ sic ꝓcedīr.Uidet̄ q̄ malū bonū totū cozrūpere possit qꝛ vt in ꝓmo phȳsicoꝝ dicīr omne finitū consumitur ablato quodā:sed bonū creatuꝫ:qđ soluꝫ subiectū mali esse pōt finitū est.ergo per multationez mali pōt ex toto cōsumi.¶ Si dicat̄ q̄ ꝗuis sit finitū in actu:est tamē infinitū in virtute ꝛ potētia.¶ Cōtra.quātitas virtutis vel potētie mensuret̄ ex obiecto:sed obiectū pōt habere infinitatē vel ſm rationē quantitatis cōtinue vel ſm rationē ꝗtitatis discrete:ſz neutro modo per peccatū diminuīr potētia vel ⁊tus boni naturalis:gasicut ante peccatū erat anima capax infiniti boni qđ deus est:ita etiā ꝛ post.Simil̄r etiā:sicut ante peccatuꝫ poterat in ifinitos actus:ita etiā post:nec alicuius actꝰ potentia ab ea auferī ad minus remota.ergo dimūtio boni per malū nō attēdīr ſm ꝗtitatē ⁊tutis.ergo nec infinitas ⁊tutis cōsumptionē boni vel mali excludere pōt.¶ Si dicat̄ q̄ diminutio boni per malū nō est semp ſm eādez ꝗtitatē:sed ſm eandē ꝓportionez:sicut in diminutione cōtinui.ꝛ ideo semper in infinitū diminuīr:nec ex toto auferī.¶ Cōtra.quādocūq; est diminutio ſm eandē ꝓportionē semp illud qđ secūdo auferī est minus eo qđ p̄mo auferebat:qꝛ si primo ablatū fuit tertiū totius:secūdo ablatū erit tertiū residui:ꝛ sic deinceps:sed zm malum nō tollit minus de bono ꝗ p̄mū malū auferebat:qꝛ pōt esse maluꝫ tam magnum:nec bonū est fortius ad resistendū:sed debilius.ergo non est diminutio boni per malū semp ſm eandē ꝓportionez:¶ P̄.ex hoc malū dicīr q̄ bonū cozrūpit.ergo ꝗdiu maluꝫ durat cōtinue cozrūpit:sed qđ cōtinue cozrūpit tandē ad nō esse ꝓducit:quia sicut nullius rei generatio est ifinita:ita nec cozruptio:cuꝫ tēpus cozruptionis cuiuslibet rei tēpori generationis eius equale sit.vt in zo de generatiōe.dicīr.ergo necessariū est q̄ bonū ex toto per malū tollat̄.¶ P̄.si malū diminuit bonū:aut illud bonū qđ est ei subiectuꝫ:aut illud bonū qđ est ei oppositū:sed nō illud qđ est sibi subiectū:cuꝫ nullū accidēs ſuū subiectū diminuat.ergo itelligīr diminuere illud bonū:qđ sibi opponīr.ergo cū illud bonuꝫ ex toto ꝑuet:qꝛ opposita nō possunt esse sīl.videt̄ q̄ bonū qđ per malū diminuīr ex toto tollatur.

Sed cōtra. Inter alia mala peius est malū culpe:ſz malū culpe nō ex toto tollit bonū:dicit enim Dio.in 4.ca.de diui.no.q̄ bona naturalia in angelis peccātibus integra permānserūt:cuꝫ tamē peccatū eoꝝ sit grauissimū.ergo malū nō ex toto tollit bonū.¶ P̄.ꝓbs dicit 4.ethy.q̄ malū si sit integrū seipm destrueret:sed maluꝫ qđ ex toto tollit bonuꝫ erit integruꝫ maluꝫ.ergo etiaꝫ seipsuꝫ destrueret:sed quicqđ seipsuꝫ destruit impossibile est esse.ergo impossibile est esse aliquod malum quod ex toto corrumpat bonum.

Respondeo dicēdo.q̄ sīc ex dictis ꝑz malū per se acceptuꝫ ꝑuatio quedā est:ad rōnem autē cuiuslibet ꝑuationis tria requirunt̄.ſ.habitus oppositus:ꝛ subiectū taꝫ habitus ꝗ ꝑuatiōis:ꝛ habilitas in subiecto ad receptionē habit⁹.ꝛ ideo triplex bonuꝫ pōt cōsiderari.ſ.bonū qđ est ꝑfectio opposita ipsi malo:ꝛ subiectum illius ꝑfectionis ꝛ ꝑuationis oppositē:ꝛ etiā ipsa habilitas ad perfectionē illā:que cum sit quedā quasi inchoatio eiꝰ:etiā bonū quoddā est.verbi gr̄a.maluꝫ culpe ℔ ꝓo subiecto ipsam naturā aīe que bonuꝫ quoddaꝫ est:ꝛ ꝓo oppositō ipsam gr̄am:ꝛ itez aīe inest habilitas quedā ad gratiaꝫ habendā.Sciēdum est ergo q̄ malū culpe bonū gr̄e sibi oppositum ex toto tollit:de ipsa vo natura aīe que est sibi subiectuꝫ nihil auferī:ipsaꝫ vo habilitatē diminuit:ꝛ hoc est bonuꝫ nature qđ ex culpa diminuīr.Diminutio autez huius habilitatis nō est per subtractionez alicuius partis eius:sicuti enim qualitates ꝛ forme non augent̄ per additionē:vt in ꝓmo dictū est.distinctione.17.sed per itēsionē.ita etiā non diminuīr per subtractionē:sed per remissionē remissio autē hꝰ habilitatis est ſz q̄ elōgatio est ab actu.ſub ipsa gratia:quāto enim potētia est magis ꝓpinqua actui tāto cōpletior est:cōtingit autē istaꝫ habilitatē in ifinituꝫ elōgatiōē ab actu fieri:ita q̄ semp remanebit habilitas:eo q̄ quilibet actus peccati facit aliquam elongationem a gratia.vnde semp remanet minor:ꝛ miꝰ habilitas ꝛ magis a gratia distans:ꝛ post ꝓmuꝫ peccatū non tollitur potētia ad scōm peccatū:imo est maiꝰ ꝓnitas.ꝛ ideo pōt fieri maiꝰ elōgatio:nunq̄ tamē habilitas ad gratiā ex toto tollet̄:quia habilitas ista causat̄ ex p̄ncipys nature que p̄ncipia:vt dictum est:culpa nec tollit:nec minuit:ꝛ simile esset in naturalibus:si esset aliquis calor qui in infinitum posset calefacere:ꝛ plus:ꝛ plus:semp tamē remaneret materia que ex natura sua haberet habilitatē ad frigus ꝛ eaz nullo modo amitteret:sed tamē illa habilitas semper fieret magis ꝛ magis longinqua ab actu.

Ad ꝓmum ergo dicēduꝫ.q̄ ista diminutio non fit per subtractionē:sed per elongationez ab actu:vt dictū est.¶ Ad zm dōm.q̄ nihil subtrahitur de ꝗtitate ⁊tutis vel potētie:ita vt non sit post peccatum in potētia ad tantū bonum:sicut ante vel ad tot bona sicut ꝑus:sed tamē per quodlibet peccatū elongat̄ potentia ab actu:ꝛ in hoc infinitatez habet ſm q̄ in infinitū hoc fieri contingit:vt dictuꝫ est.¶ Tertiū concedīr:quia illa solutio nihil valet.¶ Ad 4m dōm.q̄ malū.i.ipsa ꝑuatio que est in subiecto aliquo non cozrūpit aligd effectiue in subiecto illo vt fiat cōsumptio cōtinua:sicut humidum per caliduꝫ consumīr:sed cozrūpit formal̄r loquēdo.i.est ipsa cozruptio qua cozruptum est:ꝛ ideo ratio non ꝓcedit.¶ Ad 5m dōm.q̄ illud bonum nature quod per peccatuꝫ diminuīr est mediū iter animā que ē subiectū culpe:ꝛ gr̄aꝫ que est oppositū culpe.ſ.ipsa habilitas que gdē radicat̄ in aīa:ꝛ ꝑficīr p gr̄am:ꝛ iō ex ꝑte illa qua accedit ad gr̄aꝫ ponīr culpe rōne cui⁹ꝑ culpā diminuīr:vt semp elōgatio:a gr̄a fiat:ſz ex ꝑte illa q̄ i ſuba aīe radicat̄ nō opponīr clpe sed ē subz ei⁹:ꝛ iō semp manet in aia ꝗdiu manet nā.

¶ Expositio textus.

MAnifestuꝫ est ex voluntate mala ꝛc.) Hoc dicit ad excludenduꝫ quandā obiectionem ex verbis dñi exortam Mathei.7.Non potest arboꝛ bona ꝛc.ex quo videt̄ sequi q̄ res bona causa mali esse nō possit.¶ Sed dicenduꝫ.q̄ arboꝛ est causa ꝓxima fructus:causa vo ꝑma in genere illo est vel sol vel terra:ꝛ causa ꝑima est cōmunis ꝛ bonis ꝛ malis arboꝛib⁹:ex bonis ꝛ malis fructibus:ideo ipsa natura voluntatis:sicut causa ꝑma est p̄ncipium bonaꝝ et malarū voluntatū:et bonoꝝ et malorum exterioꝝ actuū vna et eadez.sed volūtas mala que comparat̄ arbori est causa mali actus exterioris ꝓxima q̄ comparat̄ fructui.¶ Ecce habēs ꝑmaz voluntatē boni mutabilis ꝛc.) hoc non dicit.si angelus ꝑmus:ꝛ homo nō peccasset quin aly sequentes peccare potuissent:sed quia ex illis ꝑmis peccatis sequētia cōcomitata sunt.¶ vbi autez bonum non est ꝛc.) hoc non est intelligēduꝫ de bono qđ per malū ꝑuat̄:quia sic ratio sua non valeret:hoc eniꝫ bonū ante aduentuꝫ mali est:sed post aduentuꝫ mali non remanet:sed intelligīr de bono quod est subiectuꝫ mali qđ quidem cozrūpitur inquantū debita perfectione ꝑuat̄.qđ si esse desisteret ꝑuari non posset:et ita nec corrūpi.¶ Naturaliuꝫ sunt ꝑuationes bonoꝝ ꝛc.) hoc intelligenduꝫ est de bono naturali vel ad quod natura est ordinata:sīc gratia vel virtus vel de ipsis habilitatibus ad hꝰ bona.si enim intelligeretur de bonis naturalibus que sunt de esse nature vel naturā consequētes:sic falsuꝫ esset:quia talia bona post peccatum integra manēt.vt Dio.dicit 4.ca.de diui.no.¶ Illa dialeticoꝝ regula deficit ꝛc.) quomodo deficiat et quomodo non dictum est:sed ſm intellectuꝫ quo ꝓponitur vt regula nunq̄ deficit:quāuis aliquo modo ōficiat in bono et malo:quod non deficit in alys contrarys que spirituales formas designant.vt dictum est.¶ De ipsis rebus quibus homines ꝛc.).i.de peccatis:que etiam inquātum res sunt bonitatem quandam habent:sed inquantuꝫ deficiunt mala sunt.

¶ Quid sit peccatum. ¶ Dist. XXXV.

POst hoc videnduꝫ est quid sit peccatuꝫ. Peccatum est. vt ait Augu. Omne dictū vel factum vel cōcupituꝫ quod fit ꝓtra legem dei. Idē in libro de duabus animabus. Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi:qđ iusticia vetat:in vtraq; assignatiōe de actuali peccato agīr:ꝛ mortali:non veniali. Ex ꝑia descriptione ostenditur peccatum esse volūtas mala sine locutio ꝛ operatio ꝑaua.i.actꝰ malus tā interioꝝ ꝗ exterioꝝ. Ex altera ꝯo ostēdīr esse actus interioꝝ. Voluntas enim vt in supioribus dictuꝫ est motus animi est.actus ergo interioꝝ est. Ambro.quoq; in ꝑimo li. de paradiso ait. Quid est peccatū nisi ꝑuaricatio legis diuine ꝛ celestium inobedientia ꝓceptoꝝ:ergo in ꝑuaricante peccatū est:sed in mādāte culpa non est. Non enim ꝓsisteret pcm̄ ꝑuarications si interdictio non fuisset. Non ꝓsistente autē pcō non solum malitia:sed etiā virtus fortasse non eēt. Que nisi aliqua malitie fuissent semina:vel subsistere vel eminere non posset. Ecce ꝑuaricationem legis ꝛ inobediētiam diffinit Ambro sius esse peccatum.

¶ Diuersoꝝ sentētias de peccato ponit.

QUocirca diuersitas huius ꝝboꝝ occasione de pcō plurimi diuersa senserunt. Alīj enim dixerūt voluntatē malam tantū esse pcm̄:ꝛ non actus exteriores. Alīj volūtatē ꝛ actus. Alīj neutrum:dicētes oēs actus eē bonos:ꝛ a deo:ꝛ ex deo auctore esse. Malum aūt nihil esse:vt ait Aug. super Joānem. Omnia ꝑ ipsum facta sunt ꝛ sine ipo factum est nihil.i.pcm̄:quod nihil est:ꝛ nihil fiūt homines cum peccāt. Supra etiam dixit Aug.q̄ malum est ꝑuatio boni vel corruptio boni:quod etiā i lib. lxxxiij. questionū ait. Summum malū nullū modū habet.caret eniꝫ omni bono. At modus aliquid boni est:nō igīr est:qꝛ nulla specie ꝓtinet̄:totiq; hoc nomē mali de spēi ꝑuatione reptū est. Itē in dogmatibus ecclesiasticis dicīr:malū vel malitiā non eē a deo creatam:sed a dyabolo inuētā:qui ꝛ ipse bonus creatus est. Idē etiam in lib. ꝓtra manicheos:qđ sit peccare ostendit dicēs. Peccare quid aliud est:nisi in veritatis ꝓceptis:vel i ipa veritate errare. Oꝛ si non volūtate faciūt peccatoꝛes iniuste iudicant̄. Quid igīr in hac tāta varietate tenēduꝫ. Quid dicēdum.

¶ Uera ſnia de peccato hic ꝓponitur.

SAne dici pōt:ꝛ libere tradi dz peccatū esse actum malū interioꝝē ꝛ exterioꝝē.ſ. malam cogitationē:locutionē:ꝛ opationem. Precipue tamē in volūtate cōsistit pcm̄:ex qua tanq; ex arboꝛe mala ꝓcedūt opera mala tanq; fructus mali. Quidā aūt diligēter ꝯba aug. attēdēres:quibus supra ꝛ i alīs scripture locis vtitur:nō indocte tradūt volūtatem malam in actus malos inquātū sunt:vl̄ inquantū actus sunt bona eē:inq̄tū ꝯo mala sunt pcā eē:qui volūtatē ꝛ actuꝫ quēcūq; bonā dei nāz eē dicūt:inq̄tū actꝰ est vl̄ volūtas:ꝛ ex deo auctore esse. Inquātū ꝯo inordinate ꝛ ꝓtra legem dei fit ꝛ fine debito caret pcm̄ ē:ꝛ ita inquantū pcm̄ est nihil ē. nulla eniꝫ substantia ē:nullaq; natura est.

¶ Auctoritatibus probant voluntates ꝛ actus omnes esse bona inquantum sunt.

QUod aūt volūtas ois ꝛ actio bonum sit inq̄tū est:ex eo ꝓbāt. qđ ait augu. in lib. de. lxxiij. q̄stionib⁹. Deus tā tūmodo boni cā est. Quocirca mali auctoꝛ non est:omniū que sunt auctoꝛ est:que

ñcztū sunt intāctū bona sunt. Idē pbās nihil casu fieri in mūdo ait in eodē. Quicqd casu fit temere fit. qcqd temere fit: nō fit dei prouidētia. Si ergo casu fūt aliqua in mūdo: nō prouidētia vniuersus mūdus administrat. Si non prouidētia vniuersus mūdus administrat: aliqua natura vl substantia est: que ad opus prouidētie dei nō ptinet. Omne aūt qđ est: inquātū ē: bonū est. Sūmuz enim bonū est illud bonum: cuius pticipatione sunt cetera bona: t omne qđ mutabile ē: non p se: sed boni illius pticipatione inquātū ē bonuz est: qđ diuinā etiā prudentiaz vocamus. Nihil igit casu fit in mūdo. His testimonijs initūtur ad ostendēdū omne qđ ē: incztū est bonuz esse. Uñ augu. in lib. primo. de doctrina xpiana ait. Ille summe ac primit9 ē qui oio incōmutabilis est: t cetera que sunt nisi ab illo esse non pñt: t intm bona sunt inczt uz bona acceperūt vt sint. Ex pdictis colligit atcz inferē: qz si mala voluntas t mala actio: incztū ē bona ē: ſz qs ē q diffitetur malā volūtatē esse: t malā actionē? Mala igit volūtas siue actio incztū ē: bonū est: t incztum volūtas ē: vel bonū sit r ē: sed ex vicio mala ē: qđ viciū a deo nō ē: neqz aliqd ē. Đ aug. notasse videt in lib. de lxxiij. qōnib9 dicēs: viciuz est volūtatis quo ē homo deterior qđ vicium longe abest a volūtate dei: vt rō docet. Ex hoc loco pbāt volūtatē incztū viciosa ē: nō eē a deo t inquātū viciosa ē pctm esse. Et pctm ē vt aiūt inquātū non bz ordinez nec finem debitum. ita t actio inquantum ex malo procedit: t ordinē non habet: t i malum tendit.

¶ Alia pbatio q ois act9 inquātū ē bonus ē.

Item t alr pbāt oēm actū iteriorem vel exteriorē inquantū ē esse bonū: qa nō esset actus malus: nisi esset res bona: qz nō ē aliqua res mala: nisi eadez res bona sit. Uñ Aug. i enche. Đ is natura bonum ē: nec res aliq mala eēt: si res ipsa q mala ē nā nō eēt. Nō igr pōt eē malū: nisi eēt aliqđ bonum. Đ cū dici videat absurde: cōneio tñ rōcinationis nos pellit hoc dicere. Ex predictis testimonijs asserūt oēs act9 incztū sūt: eē res bonas: nec aliqd eē malū. i. pctm: nisi idē quodcz bz aliqd bonū sit: t oiuz que sunt inquātum sunt: deū auctorē pdicāt: t ei9 volūtate oia esse quecunqz sunt: que inquantū sunt nature sunt.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt omnes act9 inquantum sunt esse bonos.

Quib9 opponit si oia que sunt: iquātū: sunt: bona sunt t nature sunt: g adulterium t homicidiuz t silia incztum sunt: bona sunt: t nature sūt: t deo volēte fiūt. Đ si est: tūc illi qui faciūt illa: bona agūt. Đ penit9 absurdū est. His vo sic illi rñdent: dicūt equidē adulteriū homicidiuz t huiusmodi non simplr actus denotare: sed actuū vicia. Actusqz ipsos adulterij t homicidij inquantuz sunt: vel inquātū actus sunt: a deo esse t bonas naturas esse: sed non inquātuz adulteriū t homicidium sunt. Et iō non seq dicūt: si actus qui homicidia t adulteria sunt a deo sunt: q homicidia t adulteria a deo sint. Itē aliter eis opponit. Si aliqd non ē malū qđ non sit natura vl res bona: quō igit peccata sunt: nō credere in deū: non ire ad ecclesiam: t huiusmodi cum ista nō sint nature: imo omnino nō sint? Non est. n. aliqd vel res aliqua: nō ire ad ecclesiam: vel non credere t huiusmodi. Ad qđ dicūt his atqz huiusmodi dictionibus que videtur priuationes simpliciter notare t nihil ponere: qz per negationez dicuntur: vere aliqua poni: actusqz per eas significari. Non credere enim in christum incredulitatez dicūt: t noie incredulitatis malū mētis actū significari. Ita ēt cū dr. Non ire ad ecclesiā malum est: nō eūtis cōrēptus significatur. i. voluntas mala vel ppositū: hoc est enim declinare a bono: t ideo malū est: sicut ecōuerso declinare a malo bonū est. Sicut igitur dclinatio a malo qñqz aliqd ponit. s. volūtatē t pposituz vitandi malū. Non enim pōt esse bonū qđ oio nihil est: ita dclinatio a bono aliqd quod est significat. s. voluntatē t ppositum mali: t pm hoc vera est t generalis illa peccati mortalis descriptio quā supra posuit Aug.

¶ Utrum malus actus inquantum peccatū est sit priuatio vel corruptio boni.

Potest etiā queri ab eisdē cum peccatum sit: vt supra dictū est: priuatio vl corruptio boni: t ois actus malus sit peccatū: vtrum sit priuatio vel corruptio boni incztū peccatuz est: vel non. Si enim inquātū peccatū est corruptio boni est: cuz corruptio vel priuatio boni pena sit boi: incztū igit peccatū ē: pena est. Qz si ē: tūc incztū peccatuz ē bonū esse videtur: t a deo esse. Si autē nō incztum peccatuz ē corruptio boni ē: queriť pm qđ corruptio sit. Si enim corruptio ē: t nō inquātum peccatum ē: cum nō sit nisi bonū pterqz in eo quod peccatū ē. ergo inquātū bonuz ē corruptio vel priuatio boni ē. Ad qđ etiam ipsi dicūt actum malum nō incztū ē: nec inquātū bonum ē: esse priuationē vl corruptionē boni: sed incztum pctm ē: nō tamē inquātuz peccatuz ē pena

est: vel aliquid qđ ex deo sit. Ut enim ex verbis Aug. pmissis colligit peccatuz dicit corruptio vel priuatio actiue nō passiue. Nam ideo malū vel peccatuz dicit corruptio boni: quia naturā bonam qualicūqz priuat bono. Nam si nō priuat aliquo bono non nocet. vt supra Aug9. ait. Nocet autem. adimit igitur bonum. Nō autez nocet nisi inquantū pctm est. ergo inquātū peccatum est priuat bono. Itaqz inquātū peccatuz est priuatio est: vel corruptio boni.

¶ Quomodo inquantum peccatū est possit corrumpere bonum cum nihil sit.

Sed cum nihil sit inquantū peccatuz ē: quō pōt bonum corrūpere vel adimere? Aug. de hoc docet in libro de natura boni dicēs. Abstinere a cibo nō est aliqua substantia: tamen substantia corporis si omnino abstineat a cibo: languescit t frāgitur Sic non est substantia peccatuz: eo tamē natura anime corrumpitur.

¶ Quo peccatum ppie corruptio aie est: t quō.

Reccatuz vo. i. culpa ppie anime corruptio est. Si autem queriť i quo possit corrūpi anima: in parabola illius qui icidit in latronibus: qui eum spoliauerunt t vulnerauerunt: clarescit. Incidit enim hō in latrones: qñ per peccatum in potestatē diaboli trahit: t tūc per peccatum spoliat gratuitis donis. i. virtutibus: t in naturalibus bonis vulnerat: que sunt ratio: intellectus memoria t ingenium t huiusmodi: que p peccatum obtenebrant t viciant: per peccatuz etiam priuatur illo bono: cuius participatione cetera bona sunt. Quo tanto magis priuat qñto magis se ab eo elongat.

¶ Qualr hō se elonget a deo. s. per dissimilitudinem quam facit peccatum.

Abeo autē se elongat per peccatum: non loci distātia: quia vbiqz totus t presens est oibus: t oia in ipso sunt: vt ait Aug. in lib. de. lxxxiij. qōnibus t ipse locus non est. Locus tamen dei abusiue dicitur templum dei: non q eo cōtineatur: sed q ei presens sit t inhabitans. Id autem anima mūda intelligit: p peccatum igit nō pm locū aliquis longe fit a deo: t in eo longe fit q ab eius similitudie recedit: t tanto longi9 qñto fit dissimilior. Illa aūt vt ait Aug. i li. de. lxxiij. qōnib9. Que participatōe similia sunt deo: recipiūt de similitudinez. At ipsa similitudo nullo modo ex aliqua parte pōt esse dissimilis. Unde fit vt cum similitudo patris filius sit: ex nulla parte patri possit esse dissimilis: cuius participatione similia sunt quecūqz deo similia sunt: t illa possunt recipere dissimilitudinez. Nihil est autē qđ hominem a deo dissimilez faciat: quēadmodū peccatum. Cum aūt peccatum sit corruptio vel priuatio boni que est in anima: est etiaz priuatio t corruptio boni corporis: sicut corpus hois priuatum beneficio illius imortalitatis t impassibilitatis quam habuit ante peccatum.

¶ An pena sit priuatio boni.

Ueri autem solet: vtrū t pena sit priuatio vel corruptio boni. Ad qđ facile respōderi potest: si predicta ad memoriam reuocentur. Diximus enim supra priuationem vel corruptionē boni accipi actiue vel passiue. i. pm efficientiaz vel effectuz Ideoqz priuatio vel corruptio boni dicit t peccatum t pena. Sed peccatum pm efficiētiam: quia priuat vel corrumpit bonum. Pena autē pm effectum. i. scōz passionem que est effectus peccati. Aliud est enim pena. Aliud culpa. Alterum est dei. i. pena. Alterum d yaboli vel hominis est. i. culpa.

¶ Diuisio textus.

Uia in peccato actuali duo ꝓsiderant. s. defect9 ex quo rōnez mali bz: t subā act9 pm quā actuale peccatū dr: determinato de peccato actuali pm q bz rōnē mali. Dic icipit determinare de eo qđ incztū ad subāz act9 in qua defect9 fundat: pm quē malum dr. t diuidit in ptes duas. In pma determinat de peccato qđ incztū ad actū. In scōa de potētia que est ad actuz peccati. 44. dist. (Post pdicta cōsideratione dignū rc.) Prima diuidit in duas. In pma determinat de peccato in generali. In secūda descēdit ad peccatoz dīas. 43. di. (Luz aūt volūtatē malā rc.) Prima diuidit in duas. In prima determinat de actu peccati generali: sed qz act9 peccati vel est interior volūtatis vel est exterior. Ideo in scōa pte descendit ad vtrosqz actus. 38. di. (Post pdicta de volūtate eiusqz fine rc.) Prima diuidit in duas. In pma psequitur opinionē quorūdā dicentiū actus peccatoz a deo esse. In scōa ponit opinionē Augi. 37. di. (Sūt aūt alq plimi alr lōge rc.) Prima diuidit in duas. In pma psequit opionem eoz qui dicūt oēs actus ex deo esse. In secūda ex incidēti qz ꝑ disputatio mota exigebat iterponit de opatōe peccati ad penā: vtrū peccatū pena esse possit. 30. di. (Sciēdum est tñ quedaz sic esse peccata rc.) Prima diuidit in tres. In pma ponit diffinitionē peccati. In secunda inducit diuersas opiniones ex datis descriptionibus occasionatas. ibi. (Quocirca diuersitatis huiusmōi vboz occasiōe rc.) In tertia psequit illaz opinionē q oēs act9 a deo sunt. ibi. (Quidā diligēter attēdētes rc.) Circa zm duo facit. Prio narrat diuersas opiones. Secūdo breuiter dixit qd de eis tenēdum sit. ibi. (Sane dici pōt rc.) Tertia pars diuidit in partes tres. In pma ponit opinio. In scōa ponit opinionis ꝓfirmatio p rōnes. ibi. (Qz aūt ois volūtas t actio rc.) In tertia ponit rñsio ad ea que in cōtrariū obyci possunt. ibi. (Quibus opponit si oia que sunt rc.) Circa scōz duas rōnes ponit. Prima accipit ex rōne entis. Scōa ex bitudi-

ne mali ad bonum in quo necessario in subo malus ꝓsistit ibi. (Ire ⁊ alr pbant ⁊c.) Prima ratio talis est. omne ens in q̃tũ ens bonus est: ⁊ a deo est: sed ois actio est ens. g̃ ⁊c. Primo pbat maiorẽ. Scõo pponit minorẽ: ⁊ inducit ꝓclusionẽ. ibi. (Ex pdictis colligit atq; inferr ⁊c.) (Quib⁹ opponitur si ola ⁊c.) Vic excludit obiectiones que ꝓtra hãc opinionẽ pnt esse. Et diuidit in tres ꝑm tres obiectiones. Prima sumit ex his actib⁹ q̃ mox notati in malũ sonãt vt homicidiũ ⁊c. Scõa ex omissionib⁹ que actũ hr̃e nõ videntur. ibi. (Item alr eis opponit ⁊c.) Tertia ex cõparatione pene ad culpã. ibi. (Etiã queri pot ⁊c.) Et diuidit in ptes duas. In pma ponit obiectionẽ et soluit eaz ostẽdẽs q̃ aliter est corruptio boni culpa q̃ pena. In scõa mouet q̃sdaz q̃ones ex solutione occasionatas. ibi. (Sed cũ nihil sit ⁊c.) Et circa hoc duo facit. Primo ingrit quõ culpa possit esse corruptio actiue. Secũdo quõ pena sit corruptio passiue. ibi. (Queri aũt solet ⁊c.) Circa pmũ facit tria. Primo ostẽdit bonum per quod malũ culpe actiue corruptio dicitur. Secũdo ostẽdit cuius boni sit corruptio. ibi. (Peccatũ vo ⁊ culpa ⁊c.) Tertio expõit quoddã qõ dixerat. s. qualr ali quis a deo elongẽt. ibi. (Ab eo se elongãt per peccatũ ⁊c.)

(Questio. I.

Hic querũtur. v. Primo de diuisiõe mali in culpaz ⁊ penam. Scõo de diffinitione culpe. Tertio: si ois culpa in actu ꝓsistit. Quarto: si in actu interiori tantum vel in exteriori. Quinto: si culpa est corruptio potentiarum anime.

(Utrum malum diuidatur sufficienter per malum culpe ⁊ pene. I.

Ad primus sic ꝓcedit. Uidetur q̃ nõ sufficienter malũ ꝑ culpã ⁊ penã diuidat. Malũ nihil aliud est q̃ defect⁹ boni. sed omne qõ inuenit alio min⁹ bonũ non est sine defectu alicuius boni. ergo omne quod est minus bonum est etiam malus: sed omnia creata sunt minus bona. cũ ergo multe creature sint in quibus nõ est pena: neq; culpa: videtur q̃ malus non sufficiẽter per penam ⁊ culpã diuidat. (Ꝑ. in illis que non habẽt dominium sui actus malum culpe esse non pot. In quibus autez culpa non est nec pena est: q̃ pena culpe debeꝛ. cũ g̃ multa sint que volũtatem non habent: ⁊ ita nec dominius sui actus: in quibus tamẽ est aliquod malum: vt in rebus insensibilibus patet: videt q̃ malum non sufficiẽter per penam et culpam diuidatur. (Ꝑ. Aug. dicit q̃ malum ideo dicit quia nocet: ſz omne quod nocet pena est. ergo omne malus aliqua pena est. ergo non cõuenienter aliquod malum contra penam diuiditur. (Si dicatur q̃ pena nocet passiue: sed culpa nocet actiue. (Contra. Passio est effectus illatioq; actionis. si ergo pena est nocumentum passiuum: et culpa nocumentum actiuum: omnis pena erit illatio quedam culpe: et ita omnis qui penam infert culpã perpetrabit: quod hereticus est: quia sic ordo iusticie deperiret. (Ꝑ. aliqua pena est que tantũ in negatione cõsistit: vt carentia visionis diuine: sed passio non est tantum negatio: imo est aliq̃ ens positiue dictus: cum sit vnus de decez generibus. ergo non omnis pena est nocumẽtum passiue dictũ. (Ꝑ. quedam culpe sunt in quibus nullus actus ꝓsistit: vt patet: pcipue in culpa originali: sed nihil nocet actiue: nisi per actionem aliquaz. ergo non omnis culpa est nocumẽtũ actiuũ.

Sed cõtra. est quod Aug. dicit omne malus nostrũ est vel quod agimus vel quod patimur sed malum q̃ agimus culpa est: malũ q̃ patimur pena ẽ.

Respondeo q̃ malũ per culpaz et penã diuidit. dicẽdũ. q̃ sicut supra dictum est malum per se loquẽdo ꝓuatio quedam est alicuius boni: bonum aũt in perfectione ⁊ actu cõsistit. vnde oz ꝑm distinctionez pfectionũ distinctionẽ malo⁹ esse. Est aũt duplex actus vel perfectio. s. actus ꝓmus et secũdus: actus ꝓmus est ipsa ꝓma forma. actus secũdus est opatio: ⁊ ideo ex priuatione vtriusq; perfectionis diuerse mali differẽtie ꝓsurgunt. Si enim ꝑueꝛ aliqua forma vel pfectio alicuius rei naturalis dicet esse malus nature: si aũt ꝑueꝛ pfectio operationis dicet esse peccatũ: q̃ vt in secũdo physico⁹ dicit peccatũ est in his que nata sunt finẽ cõsequi: cum nõ cõsequunt: quelibet aũt res per suam opationẽ finẽ suus nata est cõsequi. vnde opz q̃ peccatũ in operatione cõsistat ꝑm q̃ nõ est directa vt finis exigit: ꝑm q̃ grãmaticus nõ recte scribit: nec parat recte medicus potionẽ: sed vt in 5⁰ meta. phy. dicit. bonum ⁊ malus quodã speciali modo est in his que per electionẽ agũt: que rationem finis cognoscũt: ⁊ finem sibi determinare possunt: ⁊ ideo peccatum in talibus quandã specialem mali rationẽ accipit. vt. s. peccatum in eis etiã culpa dicat: vnde peccatus in pluribus q̃ culpa ẽ: quia vt ex 2⁰ phy. habet peccatũ est ⁊ in his que ꝑm naturam sunt: ⁊ in his que sunt ꝑm artẽ: sed culpa non pot esse in his nisi que per voluntatẽ sunt: nihil enim culpe rationem obtinet: nisi quod vituperabile est: neq; vituperium alicui debetur ꝓpter inordinatum actum: nisi ille actus suo dominio subiaceat: habere autem dominius sup suos actus: vt. s. possit facere ⁊ non facere volũtatis ꝓpriũ est. vnde culpa super peccatum addit vt sit voluntatis actus. similiter etiam malum nature in electionem habentibus specialem quãdam rationez mali accipit. s. rationez pene: inquantum volũtas defectui dissentit. vnde omnis pena malum nature est: dicitur enim pena malus. vt Aug. dicit quia nature bone nocet inquantum subtrahit sibi id per quod natura perficitur vel in suo esse naturali: vt cecitas: vel in nature superadditis: vt subtractio gratie: vel huiusmodi. Quidam tamẽ dicũt q̃ etiam in brutis defectus naturalis rationem pene sortitur: sed melius videt vt pena non sit nisi vbi culpa esse potest: ⁊ ita patet q̃ malũ rationalis creature sufficienter ⁊ conuenienter per penam ⁊ culpam diuiditur.

Ad primum ergo dicẽdũ. q̃ nomen defectus potest sumi vel negatiue vel priuatiue. si sumatur negatiue: sic non omne quod habet defectum alicuius boni cõtinuo malũ est: quia malus ꝓuatio est. vnde nõ est nisi defectus eius qõ quis natus est: ⁊ debet habere. Si aũt ꝓuatiue: sic patet q̃ nõ omne qõ caret aliquo bono defectum habet: non enim est defectus in lapide q̃ nõ videt. vnde patet q̃ ratio ꝓcedit ex equinocatione huius nominis defectus. (Ad scõm dicẽdum. q̃ culpa ⁊ pena nõ sunt differẽtie mali absolute sumpti: sed mali ꝑm q̃ est in habẽtibus electionẽ: vt dictum est. (Ad tertiũ dicendũ: q̃ nocere dicit dupliciter. s. effectiue: ⁊ formaliter: formaliter autẽ nocere dicitur ipsum nocumẽtũ siue ipsa ademptio boni vel ꝓuatio: sicut albedo facit album: et sic omne qõ nocet pena est in his que nata sunt penã subire. si aũt sumaꝛ effectiue: sic dicit nocere id qõ causat ꝓuationem alicui⁹ pfectiõis in re: ⁊ hoc modo culpa nocet: q̃ per actũ deordinatũ auferr aliqua pfectio. s. grã: ⁊ tñ ipsa ꝓuatio gratie pena est: ⁊ hoc est qõ magister dic q̃ culpa ẽ corruptio boni actiue: q̃. s. malũ culpe cõsistit in defectu act⁹ ꝑm q̃ deficit a debito fine: ⁊ debitis circũstãtijs: ⁊ iste act⁹ deficiẽs agit vel efficit in alia ꝓuationez grẽ: et ipsa ꝓuatio grẽ passiue accepta pena est. (Ad 4.^m dõm. q̃ ois pena q̃daz corruptio est ab aliquo agẽte iducta: ⁊ q̃nis culpa sit qd actiuũ corruptionis: non tñ oẽ actiuum corruptionis culpa est, ⁊ ideo non opoꝛtet q̃ omnis qui penã infert culpam incurrat. (Ad qntum dicendũ: q̃ passio potest sumi dupliꝛ vel q̃tum ad nãm rei ꝓut logicus ⁊ nãlis passionez considerat: ⁊ hoc modo nõ opz oẽm penã passionem esse: ſz quandam. ſcz penã sensus: vel q̃tum ad modum significãdi ꝓout grãmaticus considerat: ⁊ sic illud passiue dicit: qõ a vbo passiuo derivat. vnde ꝓuatio qua aliquis priuat aliquo dicit priuatio passiua: ⁊ priuatio qua aliquis priuat dicitur priuatio actiua: ⁊ hoc modo sumendo passionem ois pena est corruptio vel priuatio passiua. (Ad sextuz dõm: q̃ nõ dicit culpa corruptio actiua: q̃ in actu cõsistat: ſz magis: q̃ corruptionẽ agit: ⁊ ideo obiectio non procedit. cõtingit enim per id quod nõ est actus effici vel induci priuationem passiue dictam. vtrum tamen in omni culpa operatio requiratur postea dicetur.

(Utrũ diffones pcti ꝑ posite sint conueniẽter. II.

Bsecundum sic ꝓceditur. Uidet q̃ peccatũ iconueniẽter in proposito diffiniatur. Illud enim quod diffinit oportet aliqd esse: q̃ questio an est ꝓcedit questionẽ quid est: ⁊ iterũ omne qõ diffinitur essentiã habet: cuz diffinitio essentiaz rei significet: ſz ꝑm Augustinũ peccatũ nihil est: ⁊ nihil fiunt boies cuz peccant. g̃ diffiniri nõ pot. (Ꝑ. diffinitio dz cõuerti cũ diffinito: ſz diffones hic date de peccato nõ cõueniunt oi peccato vt in littera dicit. g̃ inconuenienter assignate sunt. (Ꝑ. in diffinitiõe superioris non debet poni iferius: sed cõcupitus vel dictus vel factus est iferius q̃ peccatum: q̃ omne fctm cõtra legem dei est peccatus: sed nõ conuertitur. ergo inconuenienter assignatur descriptio ex posteriozibus ꝑm nãm. (Ꝑ. spãli vtuti speciale peccatus opponitur: sed iusticia ẽ quedam vtus specialis. ergo peccatum non debet diffiniri vniuersalr sumptus per oppositionẽ ad iusticiã. (Ꝑ. obedientia est qdam spãlis vtus: ſz obedientie opponit inobetia. ergo ⁊ inobediẽtia erit speciale pctñ. cum ergo species in diffone generis poni nõ debeat: videt q̃ iconuenienter pctñ vniuersalr sumptũ per iobedientiã diffiniatur.

Respondeo q̃ sicut dictus est: peccatũ dicit malũ q̃ in operatiõe consistit. vñ ad rõnem peccati duo concurrũt. s. actus ⁊ ipse defectus ex quo ratio mali incidit: defectus autẽ ille qui causat rõnẽ mali in peccato: vt dictus est: est defectus rectitudinis in actu: per quã dirigebatur in finẽ: finis autẽ rõnalis nature vltimus quẽ precipue theologus cõsiderat est ipsa beatitudo eterna ad quẽ finẽ lex dina nos dirigit sicut ĩstrm: ⁊ iusticia sicut illũ iclinãs. ⁊ ideo pctñ tripliꝛ hic describitur. In ꝓma enim descriptiõe tangit subã actus in ordine ad instrã: q̃bus actus exercet cũ dr: dictũ vel factũ vel cõcupitum: ⁊ tangit ꝓuatio illius dirigentis qõ instruẽdo dirigit. s. legis: cũ dr qõ fit cõtra dñi legem. In scõa aũt descriptiõe tangit subã actus ex parte obiecti in hoc qõ dicit voluntas retinẽdi vel consequẽdi: ⁊ ꝓuatio illius dirigentis qõ in finẽ iclinat per modũ habitus in hoc qõ dicit qõ iusticia vetat. In tertia autẽ descriptiõe tangit illud qõ ẽ formale in pctõ ex quo rõnez mali bz. s. ꝓuatio dirigẽtis in finẽ: in hoc qõ dr prevaricatio legis diuine: ⁊ deordinatio ab ipso fine in hoc qõ dicitur celestium inobedientia ⁊c.

Ad primus ergo dõm: q̃ ꝛz q̃ aliqua habẽt eẽ possunt diffiniri: vt in. 7. meta. dr. vnde q̃ ens per ꝓs de subã dr que pfecte rõnẽ entis bz: iõ nil pfecte diffinit nisi subã. accitia aũt sicut incõplete rõnẽ entis participãt: ita ⁊ diffõnẽ absolutã nõ habẽt: q̃ in diffõnibus eoꝝ ponitur aliqd qõ est extra genus eoꝝ. s. subm ipoꝝ. Si mitr ẽt cũ ens quodãmodo dicat de ꝓuationib⁹ ⁊ negationib⁹: vt in 4. meta. dr. eoꝝ ẽt pot eẽ aliqs mod⁹ diffõnis icõpletissimus q̃ est quasi exponẽs nominis significationẽ: nõ essentiam indicãs: quã nullã habet: nõ aũt ita q̃ pctñ oino sit ꝓuatio ⁊ negatio: ſz q̃tuz ad id solus ex quo formalr rõnem mali bz. ⁊ iõ ex parte illa diffinit ꝑ ꝓuationẽ: vt ꝑz ex oibus descriptionibus in lra positis. (Ad z^m dõm: q̃ peccatũ nõ dr vniuoce de oibus generib⁹ pctoꝝ: ſz per ꝓs de pctõ actuali mortali a q̃ pctñ veniale defic ex hr̃ q̃ nõ oio a fine deordinat: ſz aliquo modo a fine retardat ordine ad finẽ saluato. vñ deficit ex parte illa ex qua pctñ formalr rõnẽ mali bz. Originale autẽ deficit ab eo ex pte ipsius sube actus. actuale eniz mortale est volũtariũ voluntate ꝓpria illius in quo est: ſz originale est voluntariũ voluntate alterius. vñ deficit ex parte illa ex qua pctñ bz rõnem culpe. ⁊ ideo nõ opz q̃ diffinitio peccati in genere cõueniat nisi illi pctõ in quo perfecte ratio generis iuenitur: pot aũt ⁊ diffõ peccati in genere eis ꝑm qd conuenire: sicut ⁊ rõ generis in eis per posterius inuenit. (Ad z^m dõm: q̃ sicut aliquãdo vtimur nõ veris differẽtijs loco verarum ꝓpter earuz occultationẽ: vt in. 7. meta. dr. ita etiam loco veri generis potest poni aliqd ꝓ qõ genus magis inotescat: ⁊ sic Aug. itendens magis plane q̃ artificialr loqui genus peccati qõ est operatio per istam circũlocutionẽ dictuz vel factũ ⁊c. signi ficauit. (Ad q̃tuz dõm: q̃ iusticia non sumit hic ꝓut est spãlis vtus: sed ꝓ iusticia gnãli: que est idez subo: qõ ois virtus: vt in. 5. ethy. phs dicit: differens a vtute soluz rõne: q̃ vtus dr ꝑm q̃ ad actum dirigit: iusticia vo ꝑm q̃ rectitudini legis concordat: ⁊ ꝑm q̃ in bonũ cõe cedit. (Ad qntuz dõm: q̃ obediẽtia ẽt quãdoq; sumit spãlis: vt vtus: quãdo. s. spãlis ratio ad faciendũ aliquid est auctoritas precipientis: ⁊ huic opponitur inobedientia que est spãle pctñ: quando. s. aliquis pretermittit hoc qõ est preceptũ spãliter in cõtemptum precipiẽtis: aliquãdo aũt obediẽtia sumit quasi oẽm vtutẽ cõsequẽs. actus enĩ ois vtutis in precepto legis est. vnde quicunq; aliquẽ actũ virtutis facit obedit: ⁊ huic obedientie opponitur inobedientia: que omne peccatum mortale consequitur: ⁊ hoc modo inobedientia hic in diffinitione peccati ponitur.

(Utrum in oi pctõ sit aliquis actus. III.

Btertiuz sic ꝓcedit. Uidet q̃ omne peccatũ in actu consistat: ẽt peccatũ omissiõis. Pctñ eniz est dictũ vel factũ vel cõcupituz cõtra legez dei: vt dictus est: ſz in B qõ dr dictũ vel factũ vel ꝓcupitũ tangitur aliqs actus. g̃ ẽt pctñ omissiõis in aliquo actu cõsistit. (Ꝑ. omne pctñ vel est originale vel actuale: sed omissio nõ est originale pctñ: q̃ originale equalr in omnes transit qui per concupiscentiam generantur: non autem in oibus est pctñ omissionis. g̃ oportet q̃ sit actuale: sed actuale ab actu dicit. g̃ omissionis peccatum aliquẽ actum significat. (Ꝑ. quicunq; se habet similiter nunc ⁊ prius non magis nunc q̃ ꝑus peccat: sed aliquis qui nihil agit similiter se bz nunc ⁊ prius. si ergo aliquando talis peccat continue dum actum illum non agit videtur peccare. hoc autem inconueniens est: q̃ sic peccatum omissionis quolibet grauissimuz esset. ergo peccatum omissionis nõ est si aliquis oino nihil agat: sed oportet q̃ sit in eo aliquis actus. (Ꝑ. demerituz opponitur merito: ſz meritus non potest esse nisi per actuz. cum ergo opposita ad idem genus reducantur: videtur q̃ omne peccatus ⁊ demeritũ in actu aliquo consistat. (Ꝑ. Augusti. dicit. q̃ omne peccatum est voluntarium. si ergo omissio est peccatum: videtur q̃ saltem actum voluntarium in ea esse oporteat. (Preterea. sicut supra dictuz est malum esse non posset nisi esset bonum in quo maluz consisteret: ſz vbi nullus est actus nõ inuenitur aliqd bonũ in quo deformitas peccati fundet. g̃ videt q̃ non possit esse aliqd peccatũ in quo non sit aliquis actus.

Sz cōtra Ambrosi⁹ dicit in littera. ꝓccatuz est prauaricatio legi dīne ⁊ celesti. inobe. ¶ P. ꝓcptoruz quedā sunt affirmatiua quedaz negatiua. cuz ergo aliquis nihil agendo inobediēs diuinis ꝓceptis affirmatiuis existat: videt ꝙ peccatū omissionis possit esse vbi nō est aliquis actus. ¶ P. nihil iuste punit nisi peccatuz: sz ei qui non facit quod ꝓceptuz est sibi: etiaz si nullum actuz faciat: iuste pena infligit. ergo ⁊ si nulluz actuz agat aliqs: nihilominus omittendo peccat.

Respondeo dōm: ꝙ omne peccatū oportet aliquo modo in actu consistere: nō tamē eodem modo: peccatū enim originale: sicut rationez culpe habet: ex hoc ꝙ voluntariū est: non quidē voluntate propria sed voluntate alterius: ita etiā rationē peccati habz ex hoc ꝙ per actuz alterius inductuz est: sed peccata actualia etiā in actu proprio illius in quo sunt cōsistunt: ⁊ hoc quidē planū est in his que per cōmissionē peccant. vtruz autē in peccato omissionis sit aliquis actus a potētia elicitus super h̄ duplex opinio est. Quidā autē dicunt ꝙ in peccato omissionis semper oportet aliquē actum esse per quē aliquis retardat ab expletione mandati vel ꝓcepti sine interiorē voluntatis: vt cuz aliquis vult ꝓcepto nō obedire sive exteriorē: vt cuz aliquis facit aliquē actum per quē ab expletione ꝓcepti impeditur ⁊ ponit exemplum de illo qui nimis vigilat: ⁊ non potest surgere hora debita. Sed ista opīo nō videt necessitatem habere: cuz enī voluntas libera sit: nec ad aliquid faciēdū vel nō faciendum determinet potest h̄ modo prętermittere aliquid ꝙ eius contrariuz non velit: nec de eius contrario cogitet: nec etiā de aliquo alio quod sit per se impedimētū eius quod facere tenet: ⁊ si enim aliquid velit quod cētum in se nō est impedimentū expletionis ꝓcepti: sicut oppositū cōstat ꝙ ex hoc ꝙ vult illud nō peccat: qz illud pōt esse fm se licitum: sed peccat in eo ꝙ prętermittit id quod facere debet. ergo cōstat ꝙ ille actus vel exterior vel interior per accidens ad peccatuz omissionis pertinet: ⁊ ita in eo deformitas omissionis non fundat: nec iteruz in actu contrario ꝓcepti: qz posituz est ꝙ talis act⁹ non sit. cum voluntas possit in neutrum oppositoruz ferri: sicut etiam deus nec vult mala fieri: nec vult mala non fieri. nec alicui dubiū est ꝙ aliquo sic se habente per omissionem peccat: qz iuste punit ex hoc ꝙ ꝓceptuz non implet. vnde patet ꝙ peccatuz omissionis in sola negatione actus debiti ꝟsistit. Et h̄ est alia opīo. Sed qz opposita in idē genus reducuntur. ideo omissio actus peccati rationē consequit ex eo ꝙ volūtaria est: sicut ⁊ actus voluntarius rationem peccati ⁊ culpe habet: ⁊ huic etiā consonāt verba philosophi in 3° ethycoꝝ. vbi ostendit negligentiaz sciendi vel faciendi aliquid iuste a legibus puniri: ex hoc ꝙ sicut in potestate hominis est facere aligd: ita ⁊ nō facere. vnde sicut pro eo quod indebite facit iuste punitur: ita pro eo quod indebite dimittit.

Ad primum ergo dicenduz: ꝙ sicut dictum est posita reducunt in idē genus in quo vel vtruncꝙ est per se: vt patet in contrarys ⁊ relatinis vel vnum est per se ⁊ alteruz per reductionem: vt patet in ꝑtione ⁊ habitu ⁊ affirmatione ⁊ negatione. vnde habitū est in. 28. di. ꝑmi lib. ab Augu. ꝙ in eodem genere est genitus: ⁊ non genitus: ⁊ ideo in dicto excludit etiaz omissio dicti: ⁊ in facto omissio facti: ⁊ sic de alijs. non enim hoc hz dictuz in cētum est affirmatione dictuz: vt sit peccatuz: sed in cētū est in volūtatis potestate a rectitudine finis exiens. in hoc autem conuenit cuz dicto affirmatiuo etiaz non dicere qō similiter est in potestate volūtatis ⁊ a recto ordine exiens finis. ¶ Ad scōm dicendū: ꝙ peccatuz omissionis non est peccatū originale: sed actuale: nec dicit actuale: quasi in aliquo actu existat: sed quia ad genus actus reducit cuius negatio est: sicut Aug. ingenitū ingenere relationis ponit vt habituz est in ꝑmo lib. dist. 28. ⁊ iteruz sicut actus est in potestate vnluntatis: ita ⁊ negatio eius. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ omissio non est peccatū nisi fm ꝙ ꝓcepto affirmatiuo opponit. ꝓceptuz autē affirmatiuuz obligat semper: sed nō ad semp: sed ad aliquod tempus determinatuz: ⁊ ideo in illo tempore tantuz ad quod ꝓceptuz affirmatiuū obligat aliquis reus omissionis tenet. ¶ Ad quartū dicendum: ꝙ malum pluribus modis cōtingere potest cētū bonuz: vt patz per Diony. ex. 4. c. de di. no. ⁊ ꝑhs in. 2. ethy. non enim bonū consisteret nisi omnia que ad perfectionē rei exiguntur conueniant: quodcūcꝙ autē eozū subtrahat ratio mali incidit. ⁊ ideo meritum quod est quasi quoddaz iter in finem beatitudinis eē nō potest nisi sit operatio ⁊ operatiōis rectitudo: sed siue desit rectitudo in ipsa operatiōe siue desit ipsa operatio erit demeritum: qō est recessus a fine: quod etiaz patet in corporalibus: qz locum corporalem nihil acquirit nisi per motum ordinatum in locum illum. potest autē locum illuz amittere quod est extra ꝓprium locū dupliciter: siue nō moueat: sed quiescat: siue moueat motu indebito. ¶ Ad quintū dōm: ꝙ omissio est volūtaria non quasi actu voluntatis in ipsam transeunte: sed qz in volūtatis potestate est actum non facere sicut ⁊ facere: ⁊ ideo sicut actus dr volūtarius: qz est in potestate volūtatis: ita ⁊ omissio act⁹. ¶ Ad sextū dōz: ꝙ ops ꝙ malū semp in bono subsistat: nō tamē ops ꝙ illud bonū in quo malū subsistit sit actus. ⁊ iō dico ꝙ malum omissionis nō fundat in aliquo actu: sed in potentia que actum ꝓducere potest.

¶ Utruz in actu exteriori sit pctū. III.

D quartum sic ꝓcedit. Uidet ꝙ peccatū nō consistat in actu exteriori: qz vt in li⁹ de somno ⁊ vigilia. dicitur. cuius est potētia eius est actus: ⁊ eadē rōne cui⁹ est habitus eius est actus: sed habitus vtutis vl vity nō est in corpore: sed in aia. ergo nec actus peccati erit actus corporis: sed anime. ¶ P. ei qui vitare peccatū non potest peccatuz nō est imputandū: sz sicut gladius non pōt vitare quin occidat motus ab homine: ita etiā manus vel aliquod membrū nō potest vitare quin actum exequatur quē volūtas imperat. ergo peccatū in actu exteriori membrorū non consistit. ¶ P. actus voluntatis medius est inter actum itellectus. s. cogitationē: ⁊ actuz exteriorū membroꝝ: ⁊ magis vnit voluntas intellectui cētiā ipsis membris: sz cogitatio pure speculatiua de aliquo cētūcunꝙ malo non est peccatū. ergo multo minus in exteriori actu peccatuz erit. ¶ P. illud quo posito vel remoto nihilominus est peccatum non videt in se deformitatem peccati continere: sed sive sit actus exterior sive non: dummodo assit voluntas completa aliquod maluz perpetrandi peccatū perficit ⁊ imputat ad mortē. ḡ actus exterior deformitatē nō cōtinet. ¶ P. illud quod est tantū ad manifestationē bonitatis vel malitie nō videt per se actus malitie vel virtutis esse: sed in. 10. ethycoꝝ. vt pbs innuere videt exteriores actus sunt tantū ad manifestationē virtutis ⁊ eadez rōne sunt qō manifestationē vity. ergo in actibus exterioribus nō consistit peccatuz.

Sed contra. Fuire peccato peccare est: sz mēbra exteriora peccato fuire dicunt. ad Ro. 6°. Sicut exhibuistis membra vestra ꝛc. ergo in actu exteriori membroꝝ pctū consistit. ¶ P. nihil prohibetur lege diuina nisi peccatum: sed lex diuina nō tm̄ ꝓhibet actus interiores: sed etiam exteriores: adeo vt de his etiam diuersa ꝓcepta dent: vt ꝑz Exodi. 20. Non mechaberis: ⁊ non concupisces vxorē ꝛc. ergo nō sl soluz in actu interiori: sz ēt exteriori peccatum consistit.

Respondeo dōz: ꝙ in oibus agētibus ordinatis h̄ cōe est ꝙ id qō est motū ab alio: sic instrumētū a ꝓprio agēte in actu suo ꝟsequit cōditionē ꝑmi agētis cētū pōt. cū ḡ in oibus actibus bois ꝓncipalitatē obtineat volūtas: eo ꝙ ipsa tanꝯ liberrima oēs potentias in actus suos ꝟclinet: ops ꝙ in actib⁹ humanis ꝟditio volūtatis saluet: in his. v3. qui ad imperiū volūtatis fiunt: et ide ē ꝙ cū volūtatis sit ꝓpriū vt dñiuz sui actus habeat: h̄ ēt in ceteris: que a volūtate sunt mota: inuenit: fm ꝙ ei⁹ ꝟditiōez ꝟsequi possunt. pōt eni itellectus ꝟsiderare ⁊ nō ꝟsiderare ꝓut a volūtate est motus. ⁊ sil⁹ est de ꝓcupiscibili ⁊ irascibili: ⁊ hoc vsq; ad actus exteriores motiue vtutis extēdit vt possit hō ambulare vel nō ambulare loqui vel nō loqui: et sic deinceps: sz qz in h̄ cōsistit rō meriti ⁊ demeriti laudis: ⁊ vituperi ꝙ id bonum vel malum qō agit in ꝑtē agentis est. Inde est ꝙ actus volūtatis ꝑmo rōnez ꝑcti et culpe habz: ⁊ ꝑter alij actus a volūtate impati: ⁊ h̄ mō ēt in actib⁹ exterioribus deformitas culpe ꝟsistit: sz qz actus semp attribuitur ꝑmo agēti potius cē instrō sic secare artifici poti⁹ cē serre: ideo gdaz cōsiderātes ꝙ actus a volūtate iperati nō habēt rōnē culpe nisi a volūtate: dixerunt pctū tm̄ in actu voluntatis interiori eē. Alij vo cōsiderātes tā illud in quo ꝑmo est rō culpe cē illud in quo scōo est: dixerūt tā actus interiores cē exteriores pctā esse ⁊ vtriq; cōsiderabant pctū nō solū cētum ad illud qō est formale in ipso. vñ rōnē mali habz. s. auersionē: sz ēt cētum ad cōuersionē q̄ est māle in peccato: sz qdā cōsiderātes soluz illud qō formale est in pctō. s. defectū: vñ rōnē mali habz: dixerūt neq; actus interiores neq; exteriores pctā esse. Inter cās verior est opinio q̄ dicit ꝙ in vtroq; sit pctū: qz plenā cōsiderationē peccati habuit. ista opinio ꝟsiderās pctū cētū ad id qō ē formale in eo: ⁊ cētum ad id quod est māle non solum qō ꝑmo deformitatem peccati continet: sed ēt quod secundo.

Ad primuz ḡ dōm: ꝙ ex habitu virtutis ⁊ vity informat subā actus. vñ ops habitū vtutis ⁊ vity esse in rōne ex qua rō culpe ⁊ meriti ꝓcedit: ⁊ nō in corpore qō subaz actus exequendo ministrat. ¶ Uel dicendū: ꝙ actus exterior nō imediate ꝓcedit ab habitu: sed mediante actu interiori: ⁊ ideo ꝟgitur ꝙ in actu exteriori nō sit ꝑmo ratio peccati: sed non ꝟsequit ꝙ nullo modo. ¶ Ad scōm dōm: ꝙ percutere nō est actus manus: sz est actus hominis ꝙ manū. actus enim idiuiduoꝝ sunt: ⁊ ideo culpa manui nō imputat: sz homini ꝓpter actū quē ꝙ manum exercuit qui ab eo vitari potuit. ¶ Ad 3m dōm: ꝙ virtus ꝑtis est in posteriori: sed nō cōuertit. cognitio aūt speculatiua ꝓcedit actum voluntatis qui est de actu exteriori: sed actus exterior ꝟsequitur actum iteriorem voluntatis: ⁊ ideo ratio culpe: que ꝑmo in actu voluntatis est: trānsit ex voluntate i actū exteriorē: qui ꝟsegtur: nō autē in actū cognitiōis q̄ ꝓcedit. ¶ Ad quartū dōm: ꝙ ꝑmū nō dependet ex posteriori: sz a ꝑmo causatur posterius: et ideo qz actus voluntatis ꝑmo rōnem culpe hz: iō etiā exteriori actu cessante rō culpe in actu voluntatis manet. Nō aūt ꝟsequitur ex hoc ꝙ rationem culpe non possit in exteriorē actū ꝓducere. ¶ Adgntum dōm: ꝙ per actus exteriores manifestantur interiores: sicut cause per effect⁹. vñ sic effectus participāt similitudinē suarū causarū cētum possunt: ita etiā actus exteriores rōnem culpe consequuntur que ꝑmo in actibus interioribus inuenitur.

¶ Utrū potētie aie aliqliter corrumpant ꝙ pctū. V.

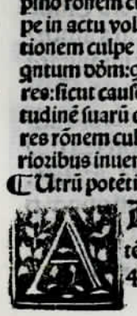

D quintuz sic ꝓcedit. Uidet ꝙ per pctū nulla corruptio i potētys anime fiat ꝑmo ꝙ illud qō dicit Diony. 4°ca°. de di. no. ꝙ data nālia in angelis peccantibus integra manent: sed quod corrumpitur non est integrum. cum ergo peccatū hominis nō sit maius peccato angeli. videt ꝙ etiā in nobis nulla corruptio potētiarū naturalium per peccatum fiat. ¶ P. illud quod corrumpit nō manet idem specie: sz homo post peccatū est idē specie: qui ⁊ ante peccatū fuit. ḡ ꝙ peccatuz in nullo corrumpit. ¶ P. nihil corrumpitur nisi per suum contrarium: sed vt in ꝑmo physicoꝝ. dicit. subm neutri oppositoꝝ contrariuz est. cuz ḡ potentia aie sit subm culpe ⁊ vtutis: videt ꝙ per culpam non corrumpat. ¶ P. nihil agit ad sui corruptionē: sed causa peccati est ipsa anima per potentiā nālem. ḡ peccatuz nō corrumpit potentiam nālem anime. ¶ P. nulla potentia corrumpit per hoc quod in actū reducitur: sed potētia nālis peccando reducitur in aliquē actum in quem erat in potentia. ḡ per peccatū nō corrumpit: sed perficitur. ¶ P. si per peccatū aia corrumpit: aut ergo cētuz ad esse ꝑmū aut cētum ad eē 2m. nō cētū ad esse ꝑmū: qz sic statiz hō peccando eē desineret. si cētū ad eē 2m h̄ totū tollit ꝑ ꝑmū pctum qō grāz subtrahit. ḡ sequēs pctū nihil aia corrupit: ⁊ sic nō erit cōe oī pctō corrūpere nāles potētias aie.

Contra, Nihil efficitur aliud nisi ꝑ h̄ qō corruptuz ē: sz in. 9. ethy. dicit ꝑhs ꝙ homo ꝑ actum vity efficitur nō soluz alter: sz ali⁹. ḡ peccatū nāz aie corrumpit. ¶ P. pfectioni opponitur corruptio: sz ꝑhs dicit in. 7°. et h̄. ꝙ homo acquirens virtutem non dicitur alterari: sed perfici. ergo cum peccatū virtuti opponat: videt ꝙ homo peccando nō alteret: sed magis corrumpat.

Respōdeo dōm: ꝙ quādo aliquid est in potētia ad diuersa boc cōtingit dupl⁹. vno mō sic ꝙ vtrūcꝙ eoꝝ ad qō est in potētia equal⁹ sit debituz ei: ⁊ perfectiuū nature ipsi⁹. sicut pz in corpore celesti in quo renouantur diuersi situs quoꝝ vnus nō est sibi magis debitus cētalius. ⁊ ideo quādo acquirit aliquē situm de illis pluribus nō simpl⁹ dicitur perfici: nec quādo amittit corrumpi: quia amittendo vnum acquirit alium equialentem: ⁊ iō in tali amissione non est malum: quia supra orbem lune malum consistens in defectu naturali esse non potest: et quasi simile est in corpore quod est potentia album ⁊ nigrum: et ideo in acquisitione ⁊ amissione taliū ꝓprie est transmutatio: non autē simpliciter perfectio vel corruptio. alio modo sic ꝙ alterum eozuz. simpliciter est debituz ei quod est in potentia vtrunꝙ. ⁊ alterum est indebitum ei: ⁊ tunc acquisitio illius quod est debituz sibi dicitur perfectio eius: ⁊ amissio dicitur corruptio. verbi gratia. potētia anime est in potentia ad habitum virtutis ⁊ vity: sz habitus virtutis est debitus sibi: quia per eum ordinatur in finem ꝓpriuz habitus autem vitiosus est indebitus sibi: quia per eum discedit a rectitudine finis ꝓprij: ⁊ ideo quando aliquis acquirit virtutem: non dicitur simpliciter esse alteratus: sed magis perfectus: vt in septimo physicoꝝ dicitur. ⁊ econtra quādo habitus vity in eo acquiritur dicitur corrumpi quando mutatur ab eo quod est sibi conueniens fm naturam in id quod est sibi non conueniens: vt quodammodo in aliam naturam transeat: quia in conditionem ⁊ ꝓprietatem alterius nature mutatur: sicut qui iracundus efficitur transit in ꝓprietatem canis. ⁊ ideo Boetius dicit. ꝙ homines dum peccant naturam hominis quodammodo amittunt: ⁊ sic quedam bruta animalia fiunt. Homo enim est illud quod est per rationē: vltima vero perfectio in brutis est fm partem sensibilē. vñ quando homo ab eo quod est conueniens fm rationem transit in id quod parti sensitiue conuenit: mutatur a conditione humana in conditionem brutalem: ⁊ per hunc modum peccatum vel culpa qō in actu consistit. dicitur corrumpere animā vel potentias: secundum scilicet quod peruertit eam ab ordine rationis

per quē in debitū finem dirigebatur.

Ad primum g̃ dōz:q̃ perfectiones nāles possunt cōsiderari dupl'r vel q̃tum ad eē primū:r sic p pctm̃ nō corrumpunt̃. manet enim r intellectus r voluntas:r oia hō:vel q̃tum ad ordinē quo in finē ordinatur:r sic per pctm̃ corrumpunt̃:vt dictū est. ¶Ad scōm dicēdū:q̃ sicut est duplex pfectio.s.pma r scōa:ita etiā est duplex corruptio.vna per quā tollitur pfectio pma p quā res esse pmū habebat:r talis corruptio spēi mutationē facit:ſz sic culpa nām hois nō corrupit.Alia corruptio est per quaz tollitur pfectio scōa per quā res in esse scōo cōpleto pficit. r ꝺ spēm non variat:ſz tm̃ speciei complemētū tollit.r hoc modo culpa nām humanā corrupit. ¶Ad 3m dōm:q̃ subiectū ad ꝺzia dupl'r potest se hr̃e:vt dcm̃ est: vel ita q̃ vtrū q̃ equal'r sit debitū sibi:r tunc nō magis per vnū q̃ per alterum corrumpit̃:vel ita q̃ vnuz sit debitum sibi:r alterū indebitū:r tunc per vnū simpl'r perficitur:r per alterū simpliciter corrumpit̃.q̃uis enim alterū cōtrarioz per qō corrumpit̃ nō sit sibi ꝺziuz q̃tum ad eē pmū:q̃ vtriq̃ ꝺtrariorum subycit̃:tamē sibi est ꝺziuz q̃tum ad esse 2m in qō subiecti nā ordinat̃. ¶Ad quartū dōm:q̃ nihil agit suam corruptionē intēdens illaz:ſz nō est iconueniēs: vt p actionem alicuius sequat̃ corruptio eius pter intētionem agentis:r sic per accm̃s aliquid siue corruptionis causa est: sic̃ pz in ifirmo qui comedit nociua ex q̃bus mortē icurrit:intendit enim delectationē in cibo:sed pter delectationē segtur mors.Et simil'r est in eo qui peccat.itendit enī delectari in opere peccati:ſz corruptio anime pter . itētionē ei⁹ segtur. ¶Ad qntū dōm:q̃ potētia nō corrūpit̃.sit reducat̃ in actū illū ad quē est de se ordinata:r qui est debitus sibi: ſz talis actus nō est pctm̃:r ideo rō nō pcedit. ¶Ad sextū dōm:q̃ pctm̃ corrumpit aīam nō q̃tū ad esse pmū:ſz q̃tum ad esse 2m: ſz esse 2m potest dupl'r cōsiderari:vel ſm q̃ est in actu: r sic tollitur per pctm̃ pmū r nō per scōz:ſz hoc est p accm̃s qz scōm pctm̃ nō inuenit ipm:vel ſm q̃ est in habilitate:et sic vt ex pus dictis pz p qōlz pctm̃ diminuitur.

¶Expositio textus.

Et tamen nunq̃ totaliter tollit volutas retinēdi vel ꝺsequēdi;rē.) Videt hoc nō esse in quolibet peccato cōe.aliqō enim pctm̃ est qō est ad corrumpēdū:r non ad aliqd acquirendū:vt pz in homicidio:r iuidia r hꝺ. Sz dōz q̃ itentio siue volūtatis siue nāe nunq̃ p se terminatur ad nō esse vel ad corruptionē:ſz semp ad aliqō bonū ipsi intendenti:q̃uis pter itentionem sequatur malū vel corruptio sine qua bonū intētuz esse nō potest: vt pz in igne qui intēdit formam suam in mā iducere: ad quā sequit̃ corruptio aeris:simil'r etiam voluntas intēdit aliqō bonū ipsi volēti:qō sine corruptiōe alteri⁹ nō est:sicut vult quietem suam quam suspicat̃ esse non posse sine morte aduersary vel aliquid hꝺ. ¶Uolūtas enī vt supius rē.) Dic sumit̃ voluntas pro actu voluntatis:r nō pro potētia ipsa. (Nō cōsisteret peccatū:ſz iterdictio rē.) Uerū est vel legl scripture:vel nāliter indite.(Nō cōsistente autē pctō rē.) Uidetur ℬ eē falsum:qz vtus a malitia nō dependet: sicut nec bonū a malo.Sz dōm q̃ in sacra scriptura aliqd dr̃ fieri r eē qñ inotescit.Et sil'r p oppm̃ nō eē qñ ignotū est:r qz vtus nō manifestat̃ nisi p malitiā oppositā:iō dic̃ q̃ si non esset pctm̃ nō eēt vtus:r iō subiūgit. Subsistere vel emine re nō posset.Sciēdū ēt q̃ hic(quid est pctm̃ nisi preuaricatio rē.)oz poni illa notula que in superiori distinctiōe in aliquibus libris posita est que sic icipit.Joānes ait. Qui facit pctm̃ rē.(Quo circa diuersitatis rē.)Ex pma.n.diffone occasionata est opio q̃ dicit tā in actu iteriori q̃ exteriori peccatū ꝺsistere.Ex scōa vo eiusdez occasionat̃ alia opio q̃ dic̃ pctm̃ esse tm̃ in actu volūtatis.Ex 3ª vo Ambrosiz occasionat̃ alia opinio q̃ dicit solū in p̄uatiōe pctm̃ ꝺsistere: r non in actu.(Quidaz aūt diligēter rē.) Dec opio in ℬ dr̃t ab illa quā pus posuit:qz ℬ logtur de malo:cui⁹rō tm̃ in p̄uatione ꝺsistit.Alia vo quā supra posuit loq̃bat̃ de pctō q̃ ꝺpletiť sil'p̄uationē:r actū.(Ire̅ pbans nihil casu fieri in mūdo rē.)Uideť ℬ eē falsiz:qz oē qō fit vt in minori pte fit casu.si igit̃ nihil fiat casu nihil erit ꝓueniēs:vt in minori pte: ſz si nihil sit hꝺ oia ex necītate ꝺtingūt:qz ea q̃ sunt frequēter nō deficiūt a neḉs nisi ſz q̃ pūt in minori pte deficere vt in 6ª meta.hr̃.Sz dōz q̃ effect⁹ ꝓueniēs vt in minori pte pōt ꝺsiderari dupl'r.vel in ordine ad cām ꝓximā pter cui⁹ itētionē accidit:r sic casuale vel fortuitū ē. vl'r in ordine ad cāz pmā cui⁹ pūtiā nihil pterfugit:r ita casu nō fit.(Ad qō dicūt his atq̃ hꝺ dictionibus rē.) Ista solō ꝓcedit ſm illā opinionē q̃ ponit in pctō omissiōis actū eē:ſz ſm aliaz opionē ſoluet̃ ista obo:qz p̄uationi q̃ malū omissiōis dr̃ malum substat res bona.s.potētia in actū nō exiēs. (Pōt ēt q̃ri ab eisdē rē.) Dec obo sic̃ pcedit.in pctō duo sūt.s.act⁹ subē:et malitia.q̃ g̃ pctūz dr̃ corruptio boni aut hz ℬ iq̃tū ē malū vel iq̃tū ē act⁹ ex quo bonitatē hz.si p mō:cū ois corruptio boni pena sit:pctūz in eo q̃ pctūz vel malū erit pena:r a ꝺo qō ē icōueniēs.Si aūt ex pte actus hēat q̃ sit corruptio boni:cū act⁹ ois iq̃tū ē act⁹ sit bonū:tūc iq̃tū ē bonū nō habebit q̃ corrūpat bonuz:qō vr̃ icōueniēs.g̃ oz vt illō qō est in pctō pter deformitatē r corruptiōez vñ rō mali cātur: non sit res bona:sed soluitur per equiuocationem corruptionis vt in littera patet.

¶Qz quedam simul sunt peccata r pena peccati:quedam peccata r causa peccati:alia ꝟo peccata r cā r pena peccati. ¶Dist. XXXVI.

Liendum est tamē quedam sic esse peccata vt sint etiam pene peccatorum. vnde Augu.super illum locū psalmi.lvij. Sup ceciꝺit ignis r nō viderunt solem:ait. Ignis superbie r concupiscentie r ire intelligitur. Istas penas pauci vidēt.ideo eas maxime cōmemorat apostolus in ep'la ad Romanos: r enumerat multa que peccata sunt r pene peccati. Itē inter primum enim peccatum apostasie r vltimā penā ignis eterni media que sunt r peccata sunt r pene peccati. Grego.quoq̃ super Ezechielez ait. Cōtēnenti qui nō vult penitere ponit deus offendiculuz : vt.s.grauius impingat.peccatū enī quod per penitētiam citius non deletur:aut peccatuz est r cā pcti:aut pctm̃ r pena peccati:aut peccatum simul r causa r pena peccati. Unde Moyses. Nonduz sunt ꝓpleta peccata amorreorum. Et Dauid inquit. Appone iniquitatē super iniquitatē eorum. Et alius ꝓpheta. Sanguis sanguinem tetigit.i.peccatum peccato additum est. Paulus quoq̃ ait. Propterea tradidit illos ꝺs in passiōes ignominie rē. Et itez. vt impleant peccata sua semp. Joanni quoq̃ p angeluz ꝺi qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimonijs colligit̃ peccatuz aliquod r

peccatum esse r pena peccati.

¶Ex p̄dcis qō oriť.s.an iq̃tū pctm̃ ē sit pēa pcti.

Et iō merito queriť vtrū inq̃tuz pctm̃ ē sit pena pcti .q̃ non vr̃ cū ois pena pcti iusta sit. Uñ Aug.in lib. retractationū. Ois pena pcti iusta ē: r supplicīū noia tur. Si g̃ pctm̃ qō ē pctm̃ r pena pcti:iq̃tū peccatū ē pena pcti ē:cum ois pena iusta de iusticia dei veniat:vr̃ inq̃tū pctm̃ ē iustuz eē r a deo p̄uenire. Ad qō illi ñdēt pctm̃ sic dici penā pcti: qz p pctm̃ in qō merito p̄cedētis pcti hō labit̃ deserēte deo:corrumpit̃ bona natura. Sic̃ eternus ignis ꝺi pena maloz:qz eo cruciant̃:nec tm̃ ipe cruciatus maloz ignis ē hz p ignē fit in hoie. Itē p pctm̃ corrūpit̃ nā r minuit̃ bonū nāe. r ē ipsa minutio r corruptio boni passio r pena: r nō ē cēntialr illud pctm̃ p qō fit:ſz iō pctm̃ dr̃ vt ꝑmissuz ē:qz p pctm̃ ilico vbi peccat hō fit in homine illa corruptio:que tm̃ fit deo auctore. Illa eni pena siue passio que ē boni corruptio a deo est. Illius aūt: vt sic dicā:mā r cā est pctm̃ qō a deo nō ē. Qō vr̃ Aug.notasse: r iuxta hunc sensum intellexisse cum ait in lib. de predestinatiōe sanctoz. Predestinatiōe deus ea p̄sciuit que fuerat ipse facturus: ſz p̄sciuit deus etiaz que non est ipse facturus.i.oia mala. Quia etsi sunt quedam que ita peccata sunt vt etiam pena sint peccati ſz illud apl̄i. Tradidit illos deus in passiones r c̄.non tame peccatū dei est:ſz iudicium .s. r pena in scriptura enim sepe nomine iudicij pena intelligit̃. Hic diligenter intendentibus insinuari videť ea que peccata sunt r pene peccati: r non inq̃tum peccata sunt dei esse:sed inq̃tum pene dei esse dicunt̃. Nam cuz diceret deū nō esse facturū mala aliqua.i.peccata: qz posset ei obīci:quedam peccata esse etiam penas peccati r pena pcti ois iusta ē: r iō a deo ē: q̃si determinando:ſm quid faciat ea:vel ſm quid non faciat:addidit reliqua. iuxta ꝟo predictā itelligentiam peccata sane dr̃ pene. Uñ Apl's appellat ea passiones ignominie:qz vt ait auctoritas:licz quedā pctā sint que delectent:sunt tm̃ passiones nature nominānde:qz p ea corrumpit̃ natura.

¶Qz cum omne peccatū possit dici pena:non tamen omne est pena peccati.

Et licz ex hoc sensu omne peccatū mortale possit dici pena:nō tamē omne peccatum potest dici pena peccati. Pena enim peccati vt predictū ē: est illud cuius causa est aliud p̄cedēs pctm̃. Nam peccatum sic dr̃ pena peccati respectu p̄cedētis: sicut dr̃ causa peccati respectu sequētis. Quo fit vt illud peccatū r causa sit r pena pcti: sed alterius pcti pena: r alterius causa:vt eni Greg.in moralib⁹ ait. Peccatū quod penitentia non diluit̃ suo pondere mox ad aliud trahit. Uñ fit vt non solum peccatum sit:ſz etiam causa pcti. Ex illo quippe culpa subsequēs oriť. Peccatum vero quod ex peccato oriť non solum peccatū:ſz r pena peccati est:qz iusto iudicio deus cor peccantis obnubilat:vt p̄cedentis peccati merito ēt in alia cadat. Quē enim liberare noluit deserendo p̄cussit. Proinde:vt Aug⁹.ait.p̄cedentis ē hꝺ pena pcti:r tamē etiam ipsa pctm̃ est. Judicio eniz iustissimo dei traditi sunt: vt ait apostolus de quibusdam:siue deserēdo:siue alio modo explicabili vel inexplicabili in passiōes ignominie: vt crimina criminibus vindicarent̃:r supplicia peccantiū nō tantū sint tormenta:ſz r vitioz incremēta. Illa g̃ pctā que enumerat apl's: qz de superbia sunt:non soluz pctā:ſz supplicia sunt. Ecce autē ex his iam fit p̄spicuum quedam peccata ēt penas r causas peccati esse: r illud peccatū esse penā pcti quod cām p̄cedentez hz peccatum:atq̃ illud peccatum esse cām peccati qō est meritum sequētis culpe.

¶Ex predictis videtur significari ipsa eadē que peccata sunt esse penas peccati.

Ed cū ait crimina criminib⁹ vindicari: vī isinuare caipsa que pctā sunt cēntialr eē penas pcti.i.punitiōes peccati. Ad hoc autē iquiūt illi hec r silia dicta eē ſm rōnē predictā. r iō itelligēda fore ſm premissam expositionem. Intelligentia eniz dictorum ex causis est assumenda dicendi.

¶Qz non obuiat veritati si quis dicat ipsa peccata esse penas peccati essentialiter.

In nullo tm̃ ꝓiudiciū fieri videtur si qs dicat ipsa eadē que pctā sunt cēntialr: vt ita dicā eē penas.i. punitiōes pctoz p̄cedētiū que iuste sunt r a deo sunt:nec tm̃ inq̃tuz pctā a deo sunt: nec inq̃tuz pctā sunt pene peccati sunt: r tm̃ inq̃tum peccata sunt p̄uatiōes boni sunt. Sz vt supra dictuz est cāliter r actiue dicuntur p̄uatiōes.

¶Aperte oñdit peccata quedā eē penā peccati: r penā ipsam iustā esse r a deo.

Uod aūt quedā pctā pena sint r ipsa pena iusta sit r a ꝺo sit:euidēter tradit Aug.i li.retractationū ita dicēs; q̃dā necītate fiēi ab hoie q̃ mala sūt r eadez iusta pena pcti sūt. Sūt ingt quedaz necessitate facta improbanda: vbi vult homo recte facere: r nō potest. Unde ē illud apl̄i. Non quod vo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lo facto bonum: ꝯ quod odi malum hoc ago: ⁊ illud. Caro cōcupiscit aduersus spūm ⁊ spiritus aduer. car. hec enīz inuicē sibi aduersant: vt nō ea que vultis faciatis. Sed hec oia ex illa mortis damnatione sunt. Naz si nō est ista pena hominis: ꝯ natura: nulla ista peccata sunt. Si enī nō recedit ab eo modo quo nāliter factus ē homo: cum hoc facit: ea vtiqz facit que dz. Si autē homo qz ita ē non ē de se bonus: nec habz in ptāte vt sit bonus: siue non videdo qualis esse debeat: siue videndo ⁊ non valendo esse qualez se esse debere videt penam istam eē quis dubiter? Omnis autem pena si peccati pena ē: iusta ē: ⁊ supplicium nominatur. Si autem iniusta ē pena: quoniam penam esse nemo ambigit iniuste aliquo dominante homini imposita ē. Porro quia de omnipotētia dei ⁊ iusticia dubitare dementis ē: iusta ē hec pena: ⁊ pro peccato aliquo impeditur. Non enīz quisqz iniuste dominans: aut surripere hominem potuit velut ignoranti deo aut extorquere inuito tanqz inualidiori: vt hominem iniusta pena cruciaret: relinquitur ergo vt hec pena iusta de damnatiōe hominis veniat. His atqz alijs pluribus testimonijs docet quedā eē pctā ⁊ penas peccati essentialr.

¶ De quibusdam que sine dubio peccata sunt ⁊ pene: vt ira ⁊ inuidia.

PReterea nullatenus ambigendū ē quedaz peccata absqz vllo scrupulo penas esse: vt inuidia que ē dolor alieni boni: ⁊ ira que etiam non inquantū pene sunt: peccata sunt. Ita etiam de cupiditate ⁊ timore ⁊ alijs huiusmodi sentiēdū ē. Vñ Aug. in libro lxxxiij. questionū ait. Omnis perturbatio. passio. Omnis cupiditas perturbatio. Omnis igitur cupiditas passio. Omnis ꝺo passio cuz ē in nobis: ipsa passione patimur. Omnis igit cupiditas cū in nobis ē: ipsa cupiditate patimur: ⁊ inquantum cupiditas est patimur ea. Omnis aūt passio inqꝝtum ipsa patimur: non ē pctm: ita ⁊ de timore. Non enim cōsequens ē vt si patimur timorem: ideo non sit peccatum: qz multa sunt pctā qbus patimur: ꝯ nō inqꝝtuz patimur eis.

¶ Qz verbis Augustī. premissis quedam sententia Hieron. obuiare videtur.

ILlud aūt diligenter ē annotanduz qō supra positis verbis Augusī. dicentis quedaz necessitate facta esse improbāda ⁊ mala: videt obuiare qō Hiero. ait in explanatione fidei: quod licet supra sit positum: tamen vt perfectius sciatur iterare nō piget. Execramus iquit eoꝝ blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini adeo esse precepturz: ⁊ mandata dei non a singulis ꝯ ab omnibus in cōmune posse seruari. Et paulo post. Et tam illos errare dicimus qui cum manichęo dicunt hoiem peccatum vitare non posse: qꝝ illos qui cum ioviniano asserunt hoiem nō posse peccare. Ecce Hiero. dicit. errorē esse si quis dicat hoiem peccatum vitare non posse. Qui autem dicit quedam necessitate fieri: quedam dicit nō posse vitari. Cū ḡ id Aug. dicat videt aut erroris eē qō tradit: aut nō eē verꝝ qō Hiero. ait.

¶ Determinatio contrarietatez submouens de medio sanctorum.

AD quod dici pōt: qz Aug. ꝑm statum huius miserie ad quaz pertinet ignorantia ⁊ difficultas: vt idem ait in libro de libero arbi. que ex iusta dānatione descenderunt: illud tradidit. vbi ⁊ venialia peccata includit. Hiero. ꝙo de mortalib⁹ tm̄ loqtur peccatis: que vnusquisqz gr̄a illumiatus vitare valet. Vel de hoie ꝑm statum libe. ar. ante peccatum illud ait Hieronymus.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

SAtis diligēter eorū posuimus sniam q dicūt omnes actus naturas bonas eē: ⁊ iquantum sunt bonos esse: i quo tractatu quedam iterseruimus que nō ex eorum tantuz persona accipiēda sunt: qz ab oibus catholice sapiētibus absqz hesitatione tenēdur: atqz auctoritatū testimonijs ⁊ rōnibus eorundem traditionez muniuimus: q dicunt oēs actus essentia sui. i. inquantum sunt esse bonos: quosdam vero inqꝝtum inordinate fiunt: peccata esse. Addunt quoqz quosdam nō tm̄ essentia: sed et generē bonos eē: vt reficere esurientem: qui act⁹ est de genere operū misericordie: quosdam ꝙo actus absolute ac pfecte bonos dicūt: quos nō solum eentia vel genus: sed etiam causa ⁊ finis cōmendat: vt sunt illi q ex bona voluntate ꝓueniūt: ⁊ bonū finem metiuntur.

¶ Diuisio textus.

PErtractata illa opione q̄ ponit actus pctōz inqꝝtuz sunt actus bonos eē a deo occasiōe vltime obonis ꝺ hanc opionē iducte q̄ sumebaī ex dīa culpe ⁊ pene: ꝺ ingrit vtz possit eē idē culpa ⁊ pena. Et diuidit i ptes. 3. In pa determiat qōnē. In 2a remouet q̄dā dubitatōez icidēte ex bis q̄ i determiatiōe qōnis dcā sūt ibi. (Illō aūt diligēter ē ānotādū ꝛc.) In 3a ponit dicto replicatiōez ibi. (Satis diligēter eoz posuim⁹ sententias ꝛc.) Dīa diuidit i duas. In pa ondit q̄dā pctā et pēas pctōz eē. In 2a ingrit quomō ꝺ possit eē ibi. (Et iō merito q̄riur ꝛc.) Et diuidit ꝺ ps in ptes duas. In pma pte ostendit modū quo peccata dīr eē pene non p se sed rōne anne. xi. In secunda ostendit q etiam ipa peccata pene esse possunt ibi. (In nullo tm̄ preiudiciū fieri veritati ꝛc.) Dīa in tres diuidit. In pma ponit modū quo oē pctm̄ pena pōt dici rōne effectus. s. inqꝝtum corruptiōis nature cā est quepena q̄dam est. In scda ostendit modū quomō q̄dā peccata. ⁊ si nō oia pene peccatoꝝ dici possunt rone cause q̄ est subtractio gr̄e ibi. (Et iz ex ꝺ sensu ꝛc.) In tertia excludit q̄ndam obiectionē ibi. (Sz cuz ait dīa ꝛc.) (In nullo tm̄ preiudiciū.) Dic ostendit ipsamet peccata penas pctōz eē. Et circa hoc tria facit. Primo ꝓponit qō intendit. Scōo ꝓbat vniuersaliter in omni genere peccatoꝝ ibi. (Qz aūt q̄dam peccata ꝛc.) Tertio ꝓbat spāliter in quibusdaz generibus peccatoꝝ in qbus magis manifestū est ibi. (Ꝑ. nullatenus ambigēdū ꝛc.) (Illud diligēter annotādū ꝛc.) Dic remouet quādaz dubitationē ex dictis Aug. supra iductis exortā. ⁊ circa hoc duo facit. Primo ostēdit cōtrarietatem iter dicta Aug. ⁊ Pieronymi. Scōo ponit solutionem ibi. (Ad qō dici pōt ꝙ Aug.)

¶ Questio. I.

IIc qnqz querunt. Primo vtruz vnū pctm̄ possit esse cā alteri⁹ peccati. Scōo si passio possit dici peccatū. Tertio si peccatū pōt esse pena peccati. Quarto si ois pena ꝑ aliqua culpa in hoie sit. Quinto de distinctiōe bonoꝝ q̄ in fine distinctiōis innuit.

¶ Utrū pctm̄ vnū possit eē cā alterius pcti. I.

AD primum sic pceditur. Uī ꝙ pctm̄ nō possit eē cā pcti. Qz. nihil ē nō vr̄ bre rōnē cāe: ꝯ pctm̄ nihil est. ⁊ nihil fiunt hoies cū peccāt: vt supra in pce. dis. ex ybis Aug. habitū est. ḡ pctm̄ nō pōt eē cā pcti.

¶ Ꝑ. cā ē ad quā de nēcitate segtur aliud: ꝯ qō est nēcius nō est voluntariū: vt Aug. dic. ⁊ qō nō ē volūtariū nō ē peccatū. ḡ illō qō segt̄ ad alterū: sic ad cāz: nō ē pctm̄. ⁊ ita peccatū cā pcti eē nō pōt. ¶ Ꝑ. vnū ꝺioꝝ nō ē cā alterius: sed pctōz vnū ꝺiaī alteri sic auaricia pdigalitati. ḡ pctm̄ ñ pt eē cā pcti ad min⁹ cuius ꝯ. ¶ Ꝑ. pctm̄ nō pōt eē cā pcti: nisi ꝑm ꝙ ex pctō pcedenti aliqs iclinaī ad sequens: ꝯ nō fit hoc nisi ꝑm ꝙ ex peccato pcedenti relingtur dispō vel habitus. cū ḡ dispō ⁊ habit⁹ non inclinēt nisi ad actus sīles in spē illis actibus ex qbus generanī: vī ꝙ nullū pctm̄ possit eē cā pcti nisi forte illi⁹: qō ē sibi sīle in spē. ¶ Ꝑ. phs in gto phy. phat. ꝙ mot⁹ nō pōt eē ad motū: qz sic i ifinitū abiret. ḡ ⁊ eadez rone si pcti causa esset pctm̄: in ifinitū iretur: quod est impossibile.

Contra. Ro. p. dī. Propterea tradidit ifelos ds in passiones ignominie. s. pp supbiā: ꝯ supbia peccatū ē. ⁊ sīlr ignominiosa passio de q̄ logt̄. ḡ pctūz ē cā pcti. ¶ Ꝑ. ꝺpatio mīis ad filiā ē ꝺpatio cāe ad cātū: ꝯ vnū peccatū dī eē filia alteri⁹. vt Hre. dic. ḡ vnuz pctūz ē cā alteri⁹.

Respondeo ꝺōz: ꝙ vnū pctm̄ pōt eē cā alteri⁹ pcti ꝯ triplex gen⁹ cāe. s. ꝯ modū cāe efficiētis finalis: ⁊ mālis: p modū cāe efficiētis duplr: vl p se: vel per accns. p accns qdē ex pte auersiōis: vñ hz rōnē mali. malū eni nō hz cām nisi p accns: ⁊ dico p accns. sic remouēs phibēs dī mouēs p accns. phibēs aūt pctm̄ ē ipsa gr̄a: q̄ ꝺfuat aiam in sua rectitudīe: gr̄az aūt pctūz tollit. vñ p accns ē cā pctōz: q̄ accidūt subtracta gr̄a. ⁊ p hūc modū qōlibz pctūz mortale cā cuiusꝯ eē pōt. pōt et ꝺ modus cāndi reduci ali quomō ad gen⁹ cāe formalis: sic. n. gr̄a ē pn̄m formale actus gr̄a iformati: ita ⁊ puatio gr̄e ex q̄ pctūz ꝓcedit ē q̄si forma ei⁹ cui⁹ cā eē pōt: ꝯ p se cā q̄si efficiēs vnuz pctūz alteri⁹ est ex pte auersiōis: inqꝝtū ex actu pcti relingt̄ q̄dā dispō vel hītus in aīa iclinans itez ad pctūz. ꝯ ꝺ mō pctūz nō est cā. cuiusꝯ pcti: sed tm̄ eius qō est simile in spē: sic luxuria luxurie: ⁊ sic deinceps: p modū aūt cāe finalis vnū pctūz ē cā alterius inqꝝtū vnū pctūz aduocat aliud in suū finē: sic q̄ aliquis occidit hoiez vt vindictā ex eo sumat: hoc ad finē ire q est vindicta aduocat homicidiū. et ꝺ mō qōlz pctūz pōt ex alio cāri. qz ēt pōt aliqs actuz pdigalitatis exercere ad tēpus vt auaricie finē cōsequat: ꝯ tm̄ vt i plurib⁹ p hūc modū q̄dā magis sūt nata ex qbusdaz gn̄ari: sic homicidiū ex ira: ⁊ mēdaciū ex auaricia. vñ dīr hs pctā q̄ ex alijs sepi⁹ solēt hoc mō ꝓuenire: eoꝝ filie eē: p modū vo cāe mālis vnū pctūz ē cā alteri⁹: q̄ vnū peccatū ministrat mām alteri. et sic gula ē cā luxurie: qz vēter mero estuās facile in luxuriā spumat: vt dic Piero. Sic ēt auaricia ē cā dissensiōis inqꝝtū multiplicat tēporalia que litis mā sunt.

Ad primuz g̃ dom: ꝙ pctūz ex pte auersiōis nihil ē: ⁊ iō ex hac pte nō pōt eē cā alic⁹ nisi per accns. vt dictū ē: ꝯ ex pte auersiōis aligd est: ⁊ pōt eē cā alteri⁹ pcti ꝑm triplex gen⁹ cāe: vt dictū ē. ¶ Ad 2m dom: ꝙ ex cā segtur effctus ꝯ ꝺditionē cāe ⁊ effctus: qz in qbusdā nēcio: ⁊ in qbusdā nō: ꝯ vt in plib⁹: sic ē in reb⁹ nālib⁹: qz cā nālis ipediri pōt. sīlr ēt multo min⁹ oz ꝙ ex cā de nēcitate effctus sequaī: qz bis nihil ē cā ꝓpleta nisi adiūctio volūtat actu: ⁊ subtracto oi ipedimēto: ⁊ ꝙ dī qō ad cām de nēcitate segtur effctū: itellr de cā completa nō ipedita. ¶ Ad 3m dom: ꝙ vnū ꝺioꝝ nō ē cā alteri⁹ p se: ꝯ p accns eē nihil ꝓbibz: sic frigiduz calefacit. vt in. 7o phy. dī. ¶ Ad 4m dom: ꝙ illo mō qē obiectio tāgit peccatuz nō ē cā pcti nisi silis in spē: sed sunt ⁊ alij modi: quibus vnū peccatū est cā alterius. ⁊ ideo ex insufficienti ꝓcedit. ¶ Ad qntū dom: ꝙ si peccato per se ineesset ꝙ haberet ꝑ cā aliud peccatū in ifinitū iretur: qz sic oporteret ꝙ oi pctō ꝓueniret: ꝯ ꝺ pctō accidit vt ex alio pctō causet. ⁊ iō non opz in infinitū abire: sic etiā motui accidit vt vnus motus sit cā alterius: est tm̄ ponere ꝑmū motū qui nō est causatus ab alio motu.

¶ Utrū passio possit esse peccatū. II.

AD secundū sic ꝓceditur. Uidet ꝙ passio possit eē pctūz. Motⁿ eni sensualitatis passio q̄daz est: sed motus sensualitatis iordinatus pctūz ē: vt supra dictuz ē. ḡ passio pōt esse pctūz. ¶ Ꝑ. ira passio quedaz est. sed ira est vnum de. 7. capitalibus peccatis: ⁊ potest esse mortale pctūz ⁊ sīlr iuidia. ḡ passio pōt esse pctūz. ¶ Ꝑ. oē qō ꝺiaī ⁊ pugnat ꝺ rōnē ē peccatū: qz vt dic Aug. Nōn lin pctūz ē. cū caro ꝓcupiscit aduersus spūz: ꝯ passiōes ad rōnē pugnāt: vt dic Dio. i. 4. c. ꝺ di. no. ḡ passiōes sūt pctā. ¶ Ꝑ. ꝓpter qō vnū qōqz tale: ⁊ illō magis: vt dic phs: sed pp superabūdātiā passionū q̄ ad mediū nō reducunt a medio vtuti aliqs recedit: ⁊ peccatū incurrit. ḡ passiōes pctūz sunt. ¶ Ꝑ. meritū et demeritū cū sint opposita in idē gen⁹ reducunt. sed passiōib⁹ ꝺtigit mereri: sic ꝓz in martyrib⁹. ergo et passiōib⁹ ꝺtigit demereri. et ita passiōes peccatū eē pōt.

Sz cōtra nō ꝺtigit eē peccatū: nisi illō c⁹ p̄n̄m ē in nob sed passionū p̄n̄m nō ē i nob. ergo possiōes ñ sunt pctā. ¶ Ꝑ. ꝑm pctā aliqs vituperaī: sed ꝑm passiones neqz laudamur neqz vituperamur: vt in. ii. eth. dī. nō. n. vituparī q̄ simplr irascīr: ꝯ alr q̄ dz. ḡ passio nō pōt eē pctūz.

Respondeo ꝺōz: ꝙ cū bō nō igneī p peccatū nisi p illō qō ab hoie ē. vt Matt. 15. dī. Que ꝓcedūt de hoie ꝺ sunt que coinquinant hoiem ꝛc. Nō pōt esse ꝙ passio inqꝝtum passio peccatum sit: qz passio nō est a patiente inqꝝtum hs. sed in patiente ab alio inducitur: sed tantū p accidens cōtingit passionem esse peccatum ꝑm ꝙ operatio voluntatis p quā p̄ncipiū nostrorum actuū sum⁹ aliquo mō ad passionē se habet. sed ad diuersas passiōes diuersimode se habet. Sunt enim quedā passiones que sunt passiones tātū. sicut precipue patet in passionibus corpalibus que ab exteriori infliguntī: vt sectio adustio vel ab aliquo etiā p̄n⁹ iterius agēte etiā naturali: vt febris vel aligd

bō.ꝛ ad has passiones se habet voluntas sic̄ causans eas sic̄ est in passionibus sponte assumptis: vel sustinēs eas liben/ter ꝓpter aliquē finē.ꝛ sic ꝛtingit in his passionibus meri/tū si sint decētes:ꝛ demeritū si sint indecētes. Quedā autez passiones sunt q̄ nō sunt pure passiōes:ſz sunt silr ꝛ passiōes ꝛopatiōes q̄dā:sic̄ pz in passionib⁹ q̄ dr̄ opōnes aie. senti/re eni:vt vult pbs in z°de aia pati q̄dā est:ſz B vez est in/q̄tū sentire pficit̄ per B q̄ visus a sensibili mouet̄ recipiē/do spēm ei⁹ q̄ ifozmat̄:ꝛ opōnez ꝓpriā exercet.ꝛ ista est in oibus potētijs passiuis quales sunt oēs potentie sensitiue partis:ꝛ ēt itellectiue ꝑter itellīm agētē:ꝛ ꝑter vtutes moti uas ozganis affixas. vñ ꝛ intelligere quoddā pati est:ꝛ vel/le ꝛ appetere ꝓpter qō ira:ꝛ bō passiones anime dr̄. q̄uis in his magis vel minus ꝓprie nomē passionis sumatur ſz q̄ plus ꝛ minus acceditur ad trāsmutationē cozpozalem:q̄ quidē ꝛnīs est in ira ꝛ inuidia:ꝛ bō est ēt ſm māles qualita/tes:vt calidum ꝛ frigidū:ꝛ bō.in sensu autez est ſm spēs in ozgano māli spiritualiter ꝛ non māliter receptas:sed in in/tellectu ſm receptionē pure spirituālē:ꝛ ideo ille passiōes que plus de rōne passionis habēt minus sunt in ptāte nr̄a. ꝛ ꝓpter hoc spālius passiones dr̄n.in oibus tamē bis nō est pctm̄ nisi ſz q̄ volūtas aliquo mō circa eas se bz impando iq̄tū sunt opōnes q̄dā:vel ēt acceptādo ſm q̄ sūt passiōes.

Ad primum g̃ dōm:q̄ motus sensualitatis nō est peccatū:nisi ſm q̄ in potestate volū/tatis est:vt supra dictum est:ꝛ nō inq̃tuz est passio q̄dam.

¶ Ad scōz dōm:q̄ nomē ire ſm ꝓpriā impositionē passio nē quādā significat:ſz postea trāsumptū est ad significādū vitiū q̄dā:cū.n. virtutes q̄dā:q̄uis sint medietates magl opponant̄ q̄busdā extremis q̄ alijs: sicut mansuetudo ma gis opponit̄ ire q̄ defectui eius:ꝛtingit q̄ vitia opposita ta libus vtutib⁹ noiant̄ noīe passionū:ad quas refrenandū p̄/cipue virtutes ozdinant̄.ꝛ B mō ira ſm q̄ vitiū noiat non est nomē passiōis:sed actus vel habitus. ¶ Ad 3ᵐ dōm:q̄ passio nō pugnat ꝛtra rōnem q̃si p se opposititū virtuti q̃ rō pficitur:ſz q̄ p se opponit̄ medio qō vtus ꝛ rō in passionib⁹ statuit:sic̄ ēt nigredo pallozi:ꝛ rubedini opponit̄. ¶ Ad q̃r tū dōm:q̄ ꝓpter abundātiā passionū dr̄ vitiū eē sic̄ ꝓpter cāz mālē:ſz per se vitiū est in actu aliquo defozmi circa pas siones illas:ꝛ iō nō oz q̄ passiōes ſm se vitia sunt. ¶ Ad 5ᵐ dōm:q̄ passionibus sancti nō meruerūt:nisi ſm q̄ eas vo luntarie sustinuerūt:ꝛ ꝓpter deū:ꝛ ita ēt possunt eē deme ritozie inq̃tū volūtas aliquo modo ad eas se bz.

¶ Utrum peccatū vnū possit esse pena alteri⁹ pcti. III.

A B tertiuz sic ꝓcedit̄. Ur̄ q̄ pctm̄ nō possit eē pēa pcti. Dis.n.pe na ozdiata ē.ꝛ a dō ē:ſz nlla cl'sa ozdinē bz nec a deo ē.g̃ culpa pena eē pōt. ¶ ꝑ.cā ꝛ effectus nō icidūt in idē:ſz culpa ē cā pene. g̃ nō pōt esse idē culpa ꝛ pena. ¶ ꝑ.pena ozdinat̄ ꝺ culpaz: vt medicina eius.pene.n.medicine q̄dā sunt: vt in z° ethy. dr̄.ſz pctm̄ pctō medicina nō est:qz ꝓcedēs peccatuz per se/quēs nō curat̄:ſz magis sequēs pctm̄ in peccatū inclinat.g̃ pctm̄ non pōt esse pena pcti. ¶ ꝑ.ſi peccatū punitur pctō: aut cōuenit oi pctō aut q̄busdā pctis tm̄. ſi cōuenit oi pctō. g̃ erit abire in infinitū in pctis:ita q̄ post qōlibet erit aliud peccatū.ſi autē nō sit cōe in oibus pctis:ſz vltimū peccato/rū nō punitur pctō:ſz tm̄ pena eterna:cū p̄mū peccatuz pu niatur pctō in pena eterna vltimuz pctm̄ minus puniat̄ q̃z p̄mū qō duab⁹ penis punit̄.ꝛtingit aūt q̄ vltimū peccatū est graui⁹ q̃z p̄mū.g̃ grauius peccatū minus punit̄.qō vr̄ in iustū. ¶ ꝑ.nullus punit̄ in eo qō libēter fac̄:ſz quicūq; pec cat pctm̄ volūtarie ꝛ libēter fac̄.g̃ nullus punit̄ in B q̄ pec/cat:ꝛ ita peccatū nō est pena pcti.

Contra Aug.in li.ꝛ ꝓfes.dicit. Jussisti dr̄e ꝛ sic ē. vt ipe sibi pena sit ois ꝛordinatus animus: ſz ꝛordinatus animus est malū.g̃ ē pena. ¶ ꝑ.q̄ aliquis ꝑuen̄ maximo bono nō p̄t eē sine pena:ſz pctm̄ ē auersio ab incōmutabili bono.g̃ pctm̄ ē pena. ¶ Ad B etiā sunt mlte auc̄tates i lr̄a iducte.

Respondeo dōz q̄ ꝛtigit idē eē cl'sā ꝛ penā:ñ tm̄ ſz eādē rōnē:qz ois pena iq̃tū pena ē vo luntati ꝺzia iuenit̄.ois aūt culpa volūtary rōnē bz.ꝛtingit aūt q̄ illud qō ē culpa dicat̄ pena tripl'r. vno mō rōne effe ctus:qz.ſ.nāz corrūpit:ꝛ gr̄am subtrahit q̄ pene q̄dā sunt:ſz B ꝛtigit dupl'r. vno.n.mō culpa causat pena ex ꝑte auersio nis:iq̃tū.ſ.p culpā gs ꝑuat̄ gr̄a ꝛ deuz amittit:ꝛ nature bo nū in eo corrūpit̄. Alio mō ex ꝑte cōuersionis. ꝛ hoc dupl'r. vno mō ſz q̄ q̄dā pctā passionē quādā ānexam hūt:vt ira: ꝛ iuidia:ꝛ aliqd bō.qz ex inozdinato vindicte desiderio coz pus imaginationi obediēs ꝛ affectui quadā passione ꝛcitatur:que ira dr̄ māliter loquēdo:ꝛ B affectionē bz. Alio mo do ex eo q̄ act⁹ pcti sine labore nō exercet̄. ꝓpter qō Sap. 5° dr̄. Ambulauimus vias difficiles ꝛc. ¶ Alio mō peccatū pena dr̄ inq̃tū effectus cuiusdā pene ē. ex hoc.n. q̄ aliquis mortalr̄ peccat:vt dictū est gr̄a ꝑuat̄:ꝛ qz per gr̄az ꝛtinebatur ne in pctm̄ rueret:fit ei ipsa subtractio gr̄e quedaz cā se/quētis pcti in qō cadit auxilio gr̄e destitut⁹. ꝛ simili mō di ci pōt de oī alio auxilio qō de⁹ boibus ip̄edit ne in pctm̄ ca dat:sicut sunt ip̄edimēta peccandi exteriora:sicut dr̄ Osee z°. Sepiā viā tuā spinis.ꝛ B q̄dem auxilia q̃ sunt ip̄edimen ta peccandi q̃q; subtrahuntur merito p̄cedentis pcti:vt sic bō in peccatū liberius ruat. Tertio mō pōt dici id qō ē cul pa eē pena nō rōne alicui⁹ p̄cedentis: vl' sequētis:sed rōne ipsius actus deformis.nulli eni dubiū est gn ex cōiunctiōe icōuenientiū quedā pena fit homini.vt pz etiā in exteriozi bus.ſi quis maxime auctozitatis indecenti habitu iduere tur hoc sibi pena esset.vnde nec sine pena potest eē q̄ actio deformis:ꝛ rectitudine rōnis ꝑuata in ipsa natura rōnali i/ueniatur.ꝛ ideo talem actionem facere penale qōdam est: sed tamē nō ab eodē bz q̄ sit pena ꝛ culpa:in q̃tum enim a voluntate ꝓgreditur culpe rōnem bz:ſz inq̃tum ꝑter iten tionē voluntatis ipsam aiam deturpat: sicut res indecens sibi pene rōnem accipit.hic tamē modus ad p̄muz reduci pōt.ipsa enim deturpatio est qdam peccati effectus.

Ad primuz g̃ dōm:q̄ ois pena a deo est:ſz nō eodē modo.est eni q̄daz pena a deo sicut ab agēte:sic̄ sunt pene sensus que p quandaz actionē causant̄. oz.n.ois actiōis reductiōez in p̄mū agēs fieri sicut in cām. Quedā vo pene sunt a deo nō sic̄ ab agēte:ſz potius sicut a nō agēte:vt subtractio gr̄e.ex eo eni q̄ deus gr̄am nō ifluit causat̄ in isto gr̄e ꝑuatio.vtroq; aūt mō iuenit̄ pena ānexa culpe:qz illa pena que efficit̄ p pctm̄ ex ꝑte sue cōuersionis est pena sensibilr̄ hoiem affligēs:vt ire ꝑturbatio ꝛ labor i ozdinatus in pctō.ꝛ hoc qdē a deo est:ꝛ iuste ozdinat̄. vt q delectationē ꝺ dei ozdinationē appetit ꝑter suā itentionez afflictionē icurrat:in hoc ēt vbi ꝓprie libidini obsequitur. Illi autē pene que est subtractio gr̄e que est effectus vnius pcti ꝛ cā alterius est causa deus:sic̄ nō agendo: ꝛ silr̄ aliarū penarū similiū:ꝛ hoc cōstat iuste ozdinatū esse. vt qui ꝛtraria gr̄e appetit gr̄am amittat:ꝛ dei auxilium q̄ cōtra deum agit.ꝛ p hūc ēt modū est causa pene illi⁹ q̄ est ipse actus de/formis peccati:nō qz ipm causet:ſz qz ipm p̄mittit euz non ip̄ediendo.ꝛ hoc ēt silem iusticie ozdinē cuz p̄dictis bz. bō aūt ozdinis causa deus est.ex quo pz q̄ id qō culpa ꝛ pena dr̄ ſm q̄ ad peccantē refertur vt ab eo voluntarie exiens: ꝛ in quo ratio culpe cōsistit:inozdinationē bz: sed ſm q̄ bz rōnem pene:vt a deo ozdinatuz est debito ozdine iusticie. ¶ Ad scōm dōm:q̄ causa ꝛ effectus respectu eiusdem non icidunt in idē ſm eundē modum cause:qz ſm diuersa gr̄a cansarū ēt hoc nō est icōueniens:vt idem sit eiusdez cau/

sa ꝛ causatū:sicut finis ē cā efficiētis:ꝛ efficiēs est causa fi nis.sed respectu diuersoꝝ nō ē icōueniēs vt etiā ſm idez gen⁹ cāe aliqd sit cā vni⁹:ꝛ causatū ab altero:ꝛ ita ēt nihil ꝓhibet aliqd qō est culpa eē pena alteri⁹ pcti. ¶ Ad ter tium dōm:q̄ pena ozdinat̄ vt medicina ad culpā:sed nō semp vt medicina illi⁹ q̄ peccauit:q̄.n.latro suspēdat̄ nō est ad cozrectionē eius.silr̄ q̄ bō in iferno dāne:ſz q̄q; ozdinat̄ ad culpā. vt medicia alteri⁹:sicut fur suspēdit̄ in bonū toti⁹ cōitatis ne passim furta ꝺmittant̄:ꝛ aliqs in i/ferno dāna:t ad decozē vniuersi:ne aliqd ꝛordinatū rema neat si culpa p pena nō ozdinat̄. ¶ Ad q̃rtū dōz: q̄ B ē p accīs q̄ vltimū pctm̄ p aliud pctm̄ nō punit̄:qz.ſ.vl' vita peccātis finit̄. vel ēt alius ei⁹ p penitētiā in meli⁹ imutatur sicut ēt ꝛ p̄mū pctm̄ tollit gr̄am qua scōz nō tollit:qz eam nō iuenit:ſz tolleret si iueniret:ꝛ silr̄ est in ꝓposito. ¶ Ad quitū dōm.q̄ in actu pcti ē aliqd qō peccato⁹ vult vt de lectationē:aliqd vo ē qō nō vult. imo ꝑter itētionē ei⁹ acci dit vt corruptio nāe ꝺnīs:vl' ēt ipsa idecētia actiōis:ꝛ iō in hoc qō libēter facit punit̄ dū ex hoc qō libēter facit aliqd accīt ꝑter itētionē ei⁹ qō volūtati ei⁹ aduersatur.

¶ Utr̄ ois pena ifligatur p peccato. IIII.

A B quartū sic ꝓcedit̄. vr̄ q̄ nō ois pe na ifligat̄ p pctō: quia vt Aug.sup can.deut.dicit.y. modis flagella cō tingunt:vel vt iustis merita p patiētiā auge antur:vt Job:vel ad custodiā virtutū ne su perbia tentet:vt paulo.vel ad cozrigēdū pctā.vt marie le pza:vel ad initiū pene:vt herodi:quaten⁹ hic videat̄ quid in iferno sequat̄:vel ad gl'iaz dei manifestādā:vt de ceco nato:ſz tres istoꝝ modoꝝ nō ostēdūt pena p pctō ifligta. g̃ nō ois pena p pctō ifligit̄. ¶ ꝑ.de xpo dr̄ prime ꝑet.scdo. Qui pctm̄ nō fecit:tm̄ mltas penas sustinuit. g̃ nō pena p culpa ifligit̄. ¶ ꝑ.dr̄ q̄ oē pctm̄ ē pena ſm p̄mū modū:nec tm̄ oē pctm̄ ē pena pcti:vt ibidē dr̄.g̃ nō ois pe na est pena pcti. ¶ ꝑ.culpa virtuti opponit̄.ꝛ sicut virtu ti debet p̄miū:ita ꝛ culpe pena:ſz virt⁹ nō habet p̄miū in his tēporalib⁹ bonis:ſz in eternis.g̃ nec culpa p amissionē tpaliū bonoꝝ punit̄ a deo.cū g̃ sint q̄dā pene in amissiōe hoꝝ bonoꝝ.vr̄ q̄ q̄dā pene nō sint p culpis iflicte. ¶ ꝑ. frequēter via ipioꝝ ꝓsperat̄ vt Jere.ix.dicit̄:ꝛ Job.xi.ꝛ ecōtrario iusti in afflictiōe sunt. B ār nō essꝫ si pena culpe tm̄ redderet̄.g̃ nō ois pena culpe alicui reddit̄.

Sed cótra est qō Brego.in oone dicit. Nulla no cebit aduersitas si nulla dñet̄ iniqtas. sed ois pena nocumētū qōdaz est.g̃ pena esse nō pōt: nisi vbi dñetur iniqtas. ¶ ꝑ. Jero.dicit. Quicqd patimur pctā nr̄a meruerūt:ſz ois pena passiua ē corruptio boni: vt supra dictū ē.g̃ ois pena p merito pctī redditur.

Respondeo dōm:q̄ nullus punit̄ nisi i eo q̄ aliq̃ ꝓriat̄ qō sibi bonū ē. Sciēdū ē aut̄ q̄ aliqd ē bonū homini dupl'r:vl' ſm nām ꝓpriā inq̃tuz .ſ. hō est.vl' ſm naz cōem inq̃tū ē aial vel viuū vel aliqd bō.ꝛ qz hō ē id qō est inq̃tū rōnalis ꝛ itellectū habēs. iō bona ei iquātū hō est ꝑncipalia sunt ea q̃ sunt ſm rōnem bona.vt vtutes in gb⁹ nā itellectiua pficit̄:ꝛ ex ꝑuatione boꝝ bonoꝝ nullus penā bz nisi ꝓpria culpa. Sunt aūt se cundario mō bona rōnis q̃ ad op⁹ vtutis organice:ꝛ istru mētalr̄ deseruiunt.vt sanitas corpis:ꝛ res exteriores. bō. aūt nō sunt simplr̄ bona rōnis:ſz ſm aliquā mēsurā:put .ſ. ad op⁹ vtutis adiuuāt.vñ pbs dicit i.io.ethi.q̄ supabū dantia diuitiaz:q̃ ad opus vtutis ip̄edit:bona fortuna di cēda nō ē:ſz mala.vñ si aliqs ꝓriat̄ his bonis q̃tū ad id qō nō pficit ad op⁹ vtutis:ſz magis deficit:talium bonoꝝ seruatio nō ē pena bois inq̃tū ē hō.ſz q̄n ꝑuat eis gb⁹ idi ger ad op⁹ vtutis.vñ dr̄ Eccliciz. Diuitias ꝛ paupertatē ne dederis mihi.vñ nullus nisi ꝑ culpa punitur in sub/tractōe boꝝ bonoꝝ:iquātū virtuti necessaria sūt.vñ ꝑs. Junioz fui etenim senui:ꝛ nō vidi iustuz derelictū ꝛc. Si aūt ꝛsideret̄ bō ſm nāz cōez.sic oia bona cozpis:ꝛ ēt exteriora sunt bona sibi.vñ quelibz ꝓuatio boꝝ bonoruz quedam pena ē sibi:nō autē ois talis pena inducit̄ ꝑ pec cato ꝓprio ipsi⁹.ſz tamē semp aliqō peccatū sequit̄ ad mi nus peccatū nāe:qz nisi humana nā p pctm̄ originale in fecta eēt:nulla molestiā vel defectum bō in his pareret̄.

Ad primuz ergo dicēdū:q̄ hoc q̄ bō hic ad aug/mentum meriti flagellatur nō ē sibi pena inquātū est bomo:sed bonū eius:tm̄ est pena sibi in quātum nāz aialem bz.ꝛ iō talis pena nō sequit̄ culpā ꝑ ꝓriam illi q̄ peccat:ſz culpā nāe infecte. q̄ si facta nō esset homines sine him bō.molestyz ad ꝓfectū meriti ꝙuenirent. ¶ Ad scōz dōm.q̄ xps nullo modo penā habuit aliquaz que esset pena bois inquātū ē hō:qz in bonis rōnis super abūdauit:nec aliquē defectū in eis passus ē:habuit tamē penā aliquā quātum ad nām cōem:ꝛ ideo nō oportuit q̄ esset aliqua culpa in eo:sed q̄ aliqua culpa ꝓcessisset in nā humana.vñ dr̄ Jsaie.liij.ꝓpter peccata ꝑpli mei p cussi eum. ¶ Ad tertiū dōm:q̄ hoc qō dicit̄. q̄ nō oē pec catū est pena pcti:itelligēdū ē pcti alteri⁹.p^m.n.pctm̄ effe ctiue ꝛ cāliter penā dici pōt inquātū corruptio nāe:que p illā fit:quedā pena est:nō aūt pena alteri⁹ ꝓcedētis pcti: sed ipsius met pcti:qō tm̄ corruptionē iducit. ¶ Ad q̃rtū dōm q̄ sicut virtus nō habz per se ꝓmiū in his tpalib⁹ bonis:ſz p accidēs ſm q̄ talibus idiget̄ ad vtutis actuz. ita etiā nec culpa i his punit̄ quasi essentiali pena.ſz q̄dā accidētali ſmq̄ subtractio boꝝ bonoꝝ tēporaliū in de trimētū etiā spūaliū redūdat quaten⁹ pena hic icipiat ꝛ futuro terminet̄. ¶ Ad quitū dōm.q̄ B q̄ impy ꝓsperi tatem habēt frequēter in eoꝝ malū est.vt ex dicto ꝓphe iducto pz.vñ in boc ipso puniunt̄.silr̄ etiā ꝛ q̄ iusti in ad uersitatib⁹ sūt in eoꝝ bonū cedit:qz p B ad vtutē pficiūt: vñ nō ē eis pena ꝓcipue inq̃tum homines sunt:sed quasi ꝓ premio redditum.

¶ Utr̄ distinctio bonoꝝ sit cōueniens. V.

A B quintum sic ꝓcedit̄.vr̄ q̄ icōue nienter ponit̄ distinctio bonoꝝ.vtq̄dā dicūtur bona ex genere:ꝛ q̄dā ex fine ꝛ ex cā.qō.n.alicui ꝙuenit ſz gen⁹ suū nō poterit remoueri ab eo p aliquā dr̄iaz ad ditā.q̄cūq;.n.dr̄ia aiali addat̄ semp in eo sensibile rema nebit:ſz reficere esuriētē ꝛ sitientes act⁹ quos dicit bonos ex genere male fieri ꝓhib.vt si ꝓp ianez gl'iaz fiāt. g̃ icōueniē ter boni ex genere dicunt̄. ¶ ꝑ.sicut se bz malū ad gen⁹ mali:ita ꝛ bonū ad gen⁹ boni.sed act⁹ q̄ sunt ex genere ma li nullo mō boni eē ꝓhib:vt occidere inocētez vl' aliqd bō. g̃ nec illi act⁹ q̄ mali eē possunt ex genere boni dicēdi sūt. ¶ ꝑ.cuilibet generi rñdet sua spēs.si g̃ est aliqs act⁹ bo nus ex genere dz assignari aliqs act⁹ bon⁹ ex spē:qō cum ꝓtermittat̄ vr̄ distictio isufficiēs. ¶ ꝑ.bonū ē ex fine vt in.z° metha.pbs dicit.sed mā:ꝛ finis nō icidūt in idē.vt i .ii.phy.dr̄.vr̄ q̄ q̄ icōueniēter dicant̄ actus sup debitam mām cadētes ex genere boni. ¶ ꝑ.mā actus ē obiectuz eius.obiectū aut̄ bz rōnē finis.g̃ si dr̄ act⁹ bon⁹ ex gene re ex mā debita super quā cadit.videtur q̄ icōuenienter distinguit̄ bonū ex gñe:ꝛ bonum ex fine.

Sed contra Ben⁹ sumit̄ ex māli ꝓcipio. vt Aui. dicit.si ergo aliqs actus ex mā super quā cadit bonitatē habeat:ꝙueniēter ex gñe bonus dicit̄ ¶ ꝑ.q̄ oibus existētibus in aliquo genere ꝙuenit eis ex nā generis sui competit:sed actibus cadētibus super de bitam mām ſm totam ozdinationē sui generis quedam

bonitas ꝓuenit. ergo ꝓueniẽter boni ex gñe dici pñt.

Respondeo dom ꝙ sicut. Diony. dicit. 4° ca. cel. ierar. in substantys oib⁹ inuenit esse tia: virtus ⁊ opatio: hoꝛ ãt talis ẽ ordo ꝙ virtus ab esse tis ⁊ opatio a virtute ꝓcedit: ⁊ qz qđ a bono ꝓcedit non põt eẽ nisi bonũ. ió sicut eẽntia ⁊ virt⁹ bõa sunt: ita ⁊ operatio fm ꝙ a vtute agentis ꝓcedit: sed qz virt⁹ in volũtarie agẽtib⁹ ad multa se hz. ió actio ex virtute agentis determinatiõem nõ hz: sed ꝓpria determinatio act⁹ est ex obto. vñ si obm sit ꝓportionatũ actu ex ipso obto q̃dam vlteriorẽ bonitatẽ recipiet: ⁊ qz ꝓpria determinatio: qua aliquid determiñat est determinatio per formaz gñis. ió hꝺ actus ex determinatiõe obti bonitatẽ habẽtes dicũt boni ex gñe: sed qz actũ aliquem circa idẽ obm contingit diuersimode se hr̃e. ió adhuc act⁹ ex obto determinatus ẽ vlterius determinabilis per alias circũstãtias que si cõueniẽtes fuerint ex eis q̃dã vlteriorẽ bonitatẽ recipiet. ⁊ dicet bon⁹ ex circũstãtys q̃uscꝫ pueniatur ad pfectam bonitatẽ act⁹ que ẽ p informatiõem hit⁹. ⁊ tũc dicet bonũ virtutis. sic q̃ꝫ rõ distinctiõis bonitatis actuum que in lra ponit: ⁊ qũo be bonitates adinuicẽ se hẽant. prima .n. bõitas q̃ ẽ ex eẽntia act⁹ cõis ẽ oibus actib⁹. vnde ipa substerniť oib⁹ alys bonitatib⁹ iter q̃s ꝑ superuenit sibi bonitas: q̃ ẽ ex debita mã sup quã itex inducit alia bonitas que ẽ ex fine ⁊ alys circũstãtys ⁊ ex forma hitus. ⁊ se cũda bonitate subtracta nõ ꝓr eẽ 3ª: ꝛz tñ posita scda: non necio 3ª ponitur: ⁊ ió ꝛtingit actum hr̃e bonitatẽ ex mã: ⁊ tñ eũ male fieri ꝓp indebitas circunstãtias.

Ad primum q̃ dõz: ꝙ illa bõitas q̃ ẽ ex gñe manet in actu q̃tũcũqꝫ ꝑ alias circunstãtias indebitas deoꝛdiet: sicut ẽt q̃tũcũqꝫ ab aĩa tollatur gr̃a remãet in ea bonitas nãe. vñ nõ dr̃ act⁹ q ẽ bon⁹ ex gñe male fieri: qz ꝓuenit ab eo bonitas sui gñis. ꝛz ꝓuenit bonitate circũstãtiaꝝ. (Ad 2ᵐ dom: ꝙ vn⁹ defcũs sufficit ad ꝺ ꝙ malũ aligd eẽ dicat: ꝛz nõ vna pfectio sufficit ad ꝺ ꝙ simplr̃ sit bonũ: qz bonũ ꝛtigit ex vna ⁊ pfcã cã: ꝛz malũ ex ꝑticularib⁹ defcib⁹: vt Diony. dic: ⁊ ió illud qđ ẽ bonũ ex gñe nõ ẽ neciuz ꝙ simplr̃ sit bonũ: ꝛz ꝑt male fieri. qđ ãt ẽ malũ ex gñe simplr̃ ẽ malũ: nec bonũ fieri põt. (Ad 3ᵐ dõz: ꝙ sic⁹ gen⁹ determiniať ꝑ spẽm: ita ẽt bonũ in gñe determiniať ꝑ bonitatẽ q̃ ẽ ex fine ⁊ ex alys circũstantys: ⁊ ió illud bonũ qđ ẽ ex fine ⁊ circũstãtys: rñdet bono qđ ẽ ex gñe fic̃ spẽs gñi. vñ et ei⁹ ꝑdicatões recipit: pascere. n. esuriẽtẽ ꝓp deũ ẽ pascere esuriẽtẽ: ꝛz nõ ꝓuertitur. (Ad 4ᵐ dõm: ꝙ ẽ duplex mã: ex q̃ vel in q̃: et mã circa quã. et ꝓmo mã dcã nõ incidit in idẽ cũ fine: ꝛz scõo mõ ẽ idẽ cũ fine: qz obm finis act⁹ ẽ. (Ad qntũ dõm: ꝙ actus aliqs hz duplicẽ finẽ. s. ꝓximũ finẽ q ẽ obm ei⁹: et remotũ quẽ agẽs intẽdit. et ió cũ bonũ ex fine distinguiť ꝺ bonũ ex gñe itelligiť de fine remoto quẽ agẽs intẽdit.

(Expositio textus.

Astas penas pauci ⁊c)' Rõnẽ hui⁹ reddit phs in . 9. ethi. qz nã intellectualis q̃ suis bonis p hs ostituitur occulta ẽ: ꝛz nã exterioꝛ magis appet. vñ magis ẽ credẽdũ sensibilib⁹ boib⁹ se eẽ ꝺ qđ sunt ꝓp nãm sensibilẽ q̃ꝫ p nãm intellectualẽ: ⁊ ꝺ ió quia qđ nocet eis fm intellectualẽ nãm nõ reputãt penã: sed solũ q̃ nocẽt fm nãm exterioꝛẽ eis notã: q̃uis ecõtrario fit ꝛz rei vitatẽ (Media q̃ sũt ⁊ petã sũt ⁊c) Intelligẽdũ ẽ de his q̃ sũt in gñe culpe als falsum eẽt: qz q̃dã sũt tãtũ mõ pene: et nullo mõ culpe (ꝓõit deꝰ offendiculuz ⁊c) Dũ. s. impediméta pcti nõ subtrahit (Nõ tñ põt dici pena pcti ⁊c). s. alterius. qz illa pẽa que segť eiusdẽ pcti ẽ qđ eã effecit (Nec tñ iq̃tũ petã sũt ⁊c) Quis peccata sũt aligd inq̃tũ a volũtate ꝓcedũt: sed pena peccata sunt fm illud qđ inuenit i eis aliquid volũtati repugnãs vt dcm ẽ (Ul'de boie ꝛz statũ libe. ar) Ista solo nõ videť ꝓueniés: qz ꝓcepta legis boi post pctm̃ data sunt de gb⁹ Hyeronimus locutus est.

(Alioꝛ ponit sniam q dicũt malos act⁹ nullo modo esse a deo: necesse bonos siue i eo ꝙ sũt: siue a lio modo. (Distin. XXXVI.

Sunt ãt ⁊ alij plurimi longe alr̃ de pctõ ⁊ de actu sentiẽtes. asserũt. n. volũtatẽ malã ⁊ actũ malũ pctã eẽ ⁊ nulla rõne bonã: nec fm aliquaz rõnẽ ex deo auctoꝛe eẽ: qz sine deo fiũt: sine eo nãq̃ vt ait euãgelista: Fcm̃ ẽ nihil .i. pctm̃ qđ dr̃ eẽ nihil: nõ qz nõ sit actio prava vel mala volũtas: q̃ aligd ẽ: ꝛz qz a ꝙo eẽ sepat boies ⁊ ad malũ trahit: ⁊ sic ad nõ eẽ deducit. Qui. n. a sũmi bõi ꝑticipatiõe recedũt: qđ solũ ꝙe ac. ꝓprie ẽ: merito nõ eẽ dicũť. Jõq̃ aug. dicit sup Jo. pctm̃ nihil eẽ: nihilq̃ fieri boies cũ peccãt: hac igr̃ rõne astruũt nihil eẽ: qz a ꝙo eẽ boiez elõgat volũtatẽq̃ malã atq̃ actiõez siue locutiõem malã pctm̃ eẽ dñt. qz ꝑuaricatio ⁊ inobediẽtia hec sũt: ⁊ ꝺ legẽ dei fiũt: q̃ tñ sũt. ꝛz ab boie vl a diabolo: nõ a deo. Nullaten⁹ eni a deo hec eẽ dñt: siue inq̃tũ sũt: siue alio modo.

(Qualr̃ determinent ꝙba aug. premissa: qb⁹ ait: oẽ qđ ẽ: inq̃tum est bonum eẽ.

Al la quoꝫ aug. ꝙba qb⁹ dic̃. Oẽ qđ ẽ inq̃tũ ẽ: bonũ eẽ: ⁊ deũ hr̃e auctoꝛẽ de naturis siue de subꝫs tm̃ accipienda foꝛe tradũr. Sube ꝙo nomie atq̃ nãe dñt significari subas ipas: ⁊ ea q̃ nãlr̃ dñt. s. q̃ ꝛcreta sũt eis: sicut aia nãlr̃ hz intellem̃ ⁊ igeniũ ⁊ volũtatẽ: ⁊ hmõi: q đ ex ꝙbis aug. ꝑmissis colligiť: vt bonũ boiem appellat bonaz naturã: ⁊ malũ boiez malã naturã. fm hãc igiť assertiõem vl acceptiõem mali act⁹ nõ sunt nature vl sube: nec ẽt boni act⁹. Đ vtiq̃ aug. vĩ inuere i lib. retrac. distiguẽs iter subas siue naturas: ⁊ bõas actiões siue malas. Aperiẽs eni qũo intelligẽdũ sit: qđã in lib. de ꝙa reli. ab eo traditũ: ait: hoc de subꝫs atq̃ naturis dictuz ẽ. Jnde. n. disputabať nõ đ bõis actiõib⁹ atq̃ peccatis. apte ꝺ vĩ diuidere inter nãs siue subas et actiões siue pctã. ióq̃ asserũt prefati doctoꝛes actiões iterioꝛes vl exterioꝛes nõ eẽ nãs: vl substãtias: q̃ si male sũt pctã sũt: neq̃ a deo sunt. Đ ꝙo mali act⁹ nõ sint nãe. aug. vĩ notare in pria rñsione ꝺ pelagiões ita dicẽs. Đpa diaboli q̃ vicia dicũť: act⁹ sũt: nõ res. Jdẽ i ẽrra. Đ ẽ malũ nã nõ ẽ. ꝛz act⁹ accñs alicui đcũ boni: q̃ obꝛẽ qđ natura nõ ẽ deꝰ nõ fecit. qz natura ẽ oẽ qđ fecit. Jdẽ oẽ quod natura bonuz est: deus ex nihilo fecit non diabolus.

(Secũdũ hos res alique sunt que a deo nõ sũt quibus homines mali sunt.

Ex quo colligiť res aliq̃s eẽ q̃ a deo nõ sũt: eisq̃ boies mali sũt: qđ nihilominus ⁊ ipi ꝓcedũt initẽtes ex ver. aug. supi⁹ positis. q in ench. determinãs illa ꝙba ꝑpẽ. Ue his q dicũt malũ bonũ. dicit de ipis reb⁹ qb⁹ boies mali sũt: nõ đ boib⁹ hoc eẽ itelligẽdũ. Sũt q̃ aliq̃ res qb⁹ hoies mali sť. Jd ãt quo hõ fit deterioꝛ a deo non ẽ: qz vt ait aug. i lib. lxxxiij q̃sti. deo auctoꝛe nõ fit hõ đterioꝛ: non ẽ igr̃ auctoꝛ de⁹ rez qb⁹ hõ fit deterioꝛ: aut sũt aliq̃ res: vt dcm̃ ẽ qb⁹ hoies mali fiant. Sũt ẽt q̃ aliq̃ res q̃ a deo non sunt: qz pctã ꝑpe sũt. ióq̃ scriptura i ꝓlib⁹ ꝓtestať locis: deũ nõ eẽ auctoꝛẽ maloꝝ. i. eoꝝ q̃ pctã sunt.

(Ex pte hoꝝ ꝑmisse opponiť snie in illo ꝙbo: deus auctoꝛ malorum non est.

In hoc ãt ꝙbo supioꝝ snie recte opponiť q dicũt deũ nõ eẽ auctoꝛẽ eoꝝũ q̃ mala sũt inq̃tũ mala sũt. ꝛz inquantũ sũt: ⁊ inquãtũ mala sũt: dicunt ea nihil eẽ: qđ igr̃ mirũ: si deꝰ dr̃ nõ eẽ auctoꝛ eoꝝũ inquãtũ nihil sũt: cũ vl nullus auctoꝛ existere q̃at. Jdeoq̃ cũ dr̃ deꝰ auctoꝛ eẽ oium q̃ sunt bonoꝝ isti subintelligi volũt. Bõa ãt illa dicũt eẽ q̃ naturalr̃ sũt. ea ꝙo naturalr̃ dicũt eẽ: nõ solũ q̃ substãtie sũt vl ꝛcreta substãtijs: q̃lr̃ supza acceperũt: ꝛz oia q̃ naturã nõ ꝓriuãt bono: ⁊ ita ꝛz eoꝺẽ multiplex i scripturis fit itelligẽtia: vbi đ nã siue de subꝫs vl de bis q̃ naturaliť sũt: ꝓmo occurrit. ꝛz sup illũ locũ psal. nõ ẽ đ ꝺba. ita aug. de ꝺba disseruit: vt ꝑmisse snie videať ꝓsentire dicẽs. Ꝺba itelligiť illud qđ sum⁹: qcqd sum⁹ bõ: pec⁹: terra: sol: oia ista ꝺbe sũt eo ipo quo sť nature ipe sube dicũť. Nã q nulla ẽ ꝺba nihil oio ẽ. ꝺba g̃ ẽ aliqd eẽ: de⁹ fec̃ boiem ꝺbaz. ꝛz ꝓiniqtatẽ lapsus ẽ đ a ꝺba in q̃ fcũs ẽ. Jniquitas q ꝓpe ipa ꝺba nõ ẽ. Nõ. n. iniqtas ẽ natura quã formauit deꝰ: ꝛz iniqtas ẽ puersio quã fecit hõ. nature oẽs ꝑ ipm̃ facte sũt. Jniqtas ꝑ ipsuz fcã nõ ẽ. qz iniqtas nõ ẽ ꝺba. in illo aũt hymno triũ pueroꝝ vniuersa creatura laudãs deũ ꝓmemorať. Laudãt. n. oia dcũ: ꝛz q̃ fec̃ deꝰ. laudat ibi serpẽs deũ: ꝛz nõ auaritia: oia reptilia ibi nominata sũt: ꝛz nõ aliq̃ vicia. Uicia. n. ex nobis ⁊ ex nr̃a volũtate bẽmꝰ: ⁊ vicia nõ sũt substãtie. Intẽdãt ex his ꝙbis diligẽter ꝑmissaꝝ asserto res sniaꝝ: ⁊ ꝓcipe poterũt rõem ⁊ cãm dcõũ: vbi scriptura đ nã vl ꝺba mentionẽ fac̃. Illaꝝ ꝙo snlaꝝ iudiciũ prudẽtis lectoris: cui vtriusqz snie noticiã plenarie đdmꝰ: arbitrio relingmꝰ ad ea q̃ adhuc nob supsint tractãda festinãtes.

(Qz de pctõ: nõ de pena intelligiť: cuz dr̃ deus non eẽ auctoꝛ mali.

Cum igr̃ in hoc oẽs ꝓsentiãt catholici tractatoꝛes. s. q deus non ẽ auctoꝛ maloꝝ: cauẽdũ ẽ tñ maloꝝ noie pẽas sic̃ pctã gñaliť includas. Penarũ. n. deꝰ auctoꝛ ẽ: sic̃ ipse per ꝓpham ait. Nõ ẽ malũ in ciuitate qđ dñs nõ fecerit. Jdẽ alibi ex ꝑsõa sua ait. Ego sum deꝰ creãs malũ: ⁊ faciẽs bonũ. Ecce hic dr̃ creasse ⁊ fecisse malum: ꝛz malũ noie pena intelligiť: nõ pctm̃. sic econuerso cũ dr̃. Deꝰ nõ ẽ auctoꝛ maloꝝ: noie mali peccata itelligũť. Jdeoq̃ aug. q dixerat in li. lxxxiij. q̃stionũ. q deꝰ auctoꝛ mali nõ sit. i prio li. retractationũ qũo id itelligẽdũ sit apit dicẽs. Uidendũ ẽ ne male intelligať qđ dixi: deꝰ auctoꝛ mali nõ ẽ: q ⁊ oium q̃ sũt auctoꝛ ẽ: qz inq̃tũ sunt ⁊ã tũ bõa sunt: ⁊ ne hic puteť: nõ ab illo esse penã malorum: quevtiq̃ maloꝝ est bis q puniũtur. Sz boc ita dixi sic̃ dcm̃ est. Deꝰ mortem non fecit cuz alibi scriptũ sit mors ⁊ vita a dño est. maloꝝ igiť pena: q̃ a deo est: malũ est quidem malis: ꝛz in bonis dei opibus est: qm̃ iustuz ẽ: vt mali puniãtur: ⁊ vtiq̃ bonũ est oẽ qđ iustũ est. Sic g̃ dr̃ deꝰ nõ fecisse mortez. qz non fecit illđ ꝑ quo moꝛs iſligiť. i. pctm̃. Audisti lectoꝛ cãm dictoꝝ: ex q̃ itelligentia sana formať: cuz dr̃. Deꝰ nõ ẽ auctoꝛ mali. ⁊ deꝰ mortẽnõ fecit.

(Diuisio textus.

Postq̃ tractauit illã opinionez q̃ põebat actꝰ pe catoꝝ inq̃tuz sũt bonos eẽ ⁊ a deo. i hac disti. ꝓsequiť aliã opinionez oppositã que põit eos nullo mõ a deo eẽ. Et diuidiť in ptes duas. In pria ꝓsegť istã opinionẽ q̃tũ ad ꝺ in quo a pcedenti differt. In scda determiat qđã i quo ãbe opiniones cõueniũt. q. s. deꝰ: q̃uis nõ sit actoꝛ maloꝝ que sũt culpe: ẽ tñ actoꝛ pẽaꝝ ibi (Cũ igr̃ oẽs i ꝺ ꝓsentiãt ⁊c) (Circa pmũ tria facẽ. Prio narrat eoꝝ opinionẽ. 2° põit rñsiones eoꝝ ad rões gb⁹ alia opinio initebať. ibi (Illa q̃q̃ aug. ꝙba ⁊c) 3° põit rões ad ipugnandũ pdictã opinionem: ibi (Ex q colligiť res aliq̃s ⁊c) Et circa ꝺ tria facit. Prio ponit rões ꝺ primã opinionez. 2° ex dictis ꝛcludit qđã quo ista opinio innuiť ꝺ obiectões que posset fieri. ibi. (Jõq̃ cũ dr̃ deꝰ eẽ ⁊c) 3° vtriusq̃ opinionis iudiciũ lectoꝛi relingt. ibi (Intẽdãt diligẽter ⁊c) Prio diuidiť i duas fm duas rões. 2° incipit ibi (Jn ꝺ autem verba superioꝝ finez ⁊c) Questio I.

Hic ẽ triplex questio. Prima de exi stentia pcti. scda de causa eiꝰ. 3ª de cã pene. (Circa primũ duo q̃rũtur. Primo vtꝛ pctm̃ sit ꝺba vel natura aut res quedã. scdo vtrum oẽ quod est quocũq̃ modo sit adeo sit.

¶ Utrum pctñ sit substantia vel natura quedã. I.

A Dprimũ sic ꝓcedit. vr ꝙ pctñ nõ sit suba vl nã. nihil. n. existẽs in altero sic in subro: suba est vt p diffõnem subẽ ps: ſz pctñ quocũq; mõ sumat in peccãte ẽ: sic in subro. g nõ ẽ suba vel nã. ¶ P. pctñ malus quoddã ẽ. sed Dion. 4. ca. de di. no. probat ꝙ malum nõ ẽ neq; in vl nã neq; in pticulari. g pctñ nõ est nã q̃da. ¶ P. qõ corrũpit nãm nõ vr eẽ nã: sed pctñ nãm corrũpit. vt supra dictum est: g pctñ nõ ẽ nã. ¶ P. a formali pn cipio res in spẽm trahitur: cũ igr ens dicatur eẽ res vl nã ſm ꝙ ad aliquã spẽm determinatũ ẽ. vt Aui. dicit i pncipio sue metaph. vr ꝙ id qõ caret pncipio formali res vel nã dici nõ possit: sed dr pctñ per priuatiõem forme. ẽ. enī priuatio modi spẽi: r ordinis: vt Aug. dicit. ergo peccatus res vel nã dici nõ põt. ¶ P. ois res vel nã ordinẽ aliquẽ hz in vniuerso: sed ex hoc aligd dr pctñ: qz inordinatum ẽ. g pctñ nõ ẽ res vel natura.

Sed cõtra. Quicqd ẽ in aliq̃. io. predicamẽtoruz ẽ res vl nã: ſz pctã in aliquo genere collocãtur: qz hitus pctõz in genere q̃litatis sũt: r actꝰ pctõrũ in genere actionis. ergo pctã res vl nãe q̃dã sũt. ¶ P. cõtraria in idẽ genꝰ reducũt: ſz pctñ vtuti ꝛriar: cũ igr vtꝰ sit in genere rei. r nãe: vr ꝙ pctñ res q̃dã vel natura sit.

Respondeo dõm: ꝙ suba dupl'r dr: vt ex. 5. meta. ps. Uno enī mõ dr suba ſm qõ significat rõnẽ ꝑmi predicamẽti: r hoc ẽ vel forma vel mã vl ꝛpositũ qõ p se i gñe ẽ: alio mõ dr suba illud qõ signãt gd ī oib⁹ reb⁹: sicut dicim⁹ ꝙ diffinitio signãt rei s'ba: z hoc mõ gcgd positiue dr in quocũq; gñe sit suba ẽ vel subam hz: sic enī suba ꝓ eẽntia sumit. ꝓio ergo mõ accipiendo subam nullo mõ dubiuz ẽ pctã subas non eẽ: qz nec ẽt vtutes subẽ ℞ mõ sũt: cũ in gñe subẽ nõ sint neq; sicut ꝑn cipia neq; ꝑncipiata: ſz scõo mõ accipiendo subaz põt eẽ dubiũ vtꝛ pctñ suba sit: eo ꝙ in actu pcti duo ẽ considerare. s. ipm actũ q eẽntia q̃dã ẽ in eo ꝙ actꝰ ẽ: r sic ꝑculdubio suba ẽ: vel ex ipam ꝓuatiõem ordinis p quã malus ẽ: r qz ꝓuatiões eẽntiã nõ hñt. ideo ex pte ista pctñ s'ba nõ ẽ: r qz pctñ dr pctñ ſm ꝙ priuatuz ẽ debito ordine. ideo pctñ absolute loquẽdo dr suba non eẽ: ſz tñ inq̃tũ actus ẽ suba ẽ. Sil'r ẽt nomẽ nãe multipl'r dr: vt Boeti⁹ in lib. de duab⁹ naturis r vna persõa xpi dicit. ꝓio enī modo dr nã ſm ꝙ cõiter ad oia entia se hz ꝑut nã diffinitur oẽ id quod itellectu quoquo modo capi põt. Scõo mõ ꝑut tñ substantys ꝛuenit: r sic nã dr eẽ quod agere vel pati põt. Tertio mõ dr nã quod ẽ ꝑncipium mot⁹ vel getis in eis in quibus per se ẽ: r nõ ſm accñs. Quarto mõ vnũqõq; ꝛz formãs specifica dria dr nã. Scõo igr: r tertio modo pctã nã dici nõ ꝑñt: qz in gñe subẽ non sũt: vt dictum est: neq; itez ꝑncipium mot⁹ sũt: ſz poti⁹ motus vel actiões quedã. Ẽt qõ plus ẽ ẽt tertio modo accipiendo nãm: nec ſm nãm dici ꝑñt: qz pctñ in nulla re accidit nisi ſm recessum ab eo qõ nãliter sibi inest. vñ r pctñ hois ẽ per recessum a rectitudine rõnis: que nãliter hoi ꝛuenit: sed ꝓmo modo r quarto quodã modo põt dici nã pctñ: r quodã modo nõ: qz ſm ꝙ ẽ actus gdã: est ens quoddã, quod itellectu capi põt: r aliqua dria ad spẽm determinatur: ſz inquãtum rõnẽ pcti hz ex priuatiõe rectitudinis neq; ens est neq; dr̃iam hz: sed per priuationem debite forme dr. Similiter autẽ r nomẽ rei dupl'r sumitur: simpl'r enī dr res qõ hz eẽ ratũ r firmũ in nã: r dr res hoc modo accepto noie rei ſm ꝙ hz quiditatem vl eẽntiam quandã. ens vero ſm ꝙ hz eẽ: vt dicit Aui. distinguens entis r rei significatiõem. Sed qz res per eẽntiam suã cognoscibilis ẽ: transumptũ est nomẽ rei ad oẽ id quod in cogitatione

vel intellectu cadere põt ſm ꝙ res a reoz reris dr̃: r per hunc modũ dicũt res rõnis que in nã ratũ eẽ nõ hñt ſm quẽ modũ etiã negationes r ꝓuatiões res dici possũt: sic r entia rõnis dicũt: vt ꝛmētatoz i ḡro meta. dicit. ꝓio g̃ modo sumẽdo nomẽ rei: pctñ inquãtum ẽ actꝰ eẽt res q̃dã. sed inq̃tum peccatum ẽ ex priuatiõe ordinis debiti nõ est res q̃dã. sed priuatio: priuatio ãt res nãe non est: ſz rõnis tñ: vñ scõo modo accipiẽdo rem quãtũ ad vtrũq; pctñ res ẽ. s. r inq̃tum est actus r inq̃tũ ꝓuationi subꝛ

Ad primũ g̃ dõm ꝙ illa obiectio ꝓcedit (citur. de suba ſm ꝙ signãt rem primi predicamẽti: r hoc mõ sumẽdo subam pctñ nullo modo suba ẽ. ¶ Ad scõm dõm ꝙ eẽ in nã aliquid dr̃ dupl'r vl sicut ps nãe siue aligd aliud ad perfectiõem nãe pertinẽs: r hoc mõ malũ nõ ẽ in nã neq; vl neq; pticulari. Uel potest i telligi aligd esse in natura sicut in subo: r hoc mõ opz ꝙ subm hꝺ ꝓuatiõis q̃ malũ est nã q̃dam sit: vt hoc mõ malum in nã ẽ dicatur. r ideo opz actũ illum in quo defozmitas fundatur sicut in subo nãm quãdam eẽ. ¶ Ad 3m dõm: ꝙ illud quod nãm vnã corrũpit põt eẽ natura alterius: sicut nã ignis corrũpit naturã aque. vnde nõ ẽ incõueniẽs: vt actꝰ quo nã hois corrũpitur natura alteriꝰ aia lis perficiaꝰ aligd eni est vituperabile ī hoie quod ẽ laudabile in leone vel cane. r ideo nõ est incõueniẽs vt actꝰ ille nã aliqua ponatur: vel ẽt ſm naturã: nõ gdem hominis: sed alteri⁹. ¶ Ad q̃rtum ergo dõm: ꝙ q̃uis priuatione qua pctñ malum dr̃ ꝑuetur forma per quã actꝰ in genere mozis bonitatẽ hz: nõ tñ priuatur forma illa p quã in gñe actus remanet. r iõ ſm illaz formã res dici põt inquãtũ actus ẽ res q̃dã. Itez ẽt illa priuatio accipitur vt forma ei⁹ ſm ꝙ in cõsideratiõem rõnis venit. r iõ ex pte ꝓuationis põt dici res ſm ꝙ res a reoz reris dicitur.

¶ Ad qrtũ dõm: ꝙ impoſe ẽ aliquã rem eẽ q̃ omni ordie restituatur. Unde r in ipo actu pcti vt res q̃dam ẽ remanet ordo aliqs: r ad gentẽ r ad finẽ aliquẽ intentũ ab agẽte qõ est ex timatũ bonum: q̃uis ꝑuerẽ ordo a fine debito quã ẽt inordinatiõem dꝰ inordinatã nõ relingt: sed per penã ordinat.

¶ Utrum omne ens sit a deo. II.

A Dsecundum sic ꝓceditur. vr̃ ꝙ nõ oẽ ens a deo sit. verũ enī r ens cõuertũtur: sed aliquẽ peccare ẽ verũ: quod nõ ẽ a deo. ergo nõ oẽ qõ est a deo est ¶ P. gcgd est a deo per verbũ factum est: sed forma hois in ydolo nõ ẽ fcã per verbũ. vt Augu. dicit: r tñ forma hominis ī ydolo ens quoddã est. ergo nõ omne ens a deo est. ¶ P. de quocunq; vere potest dici ꝙ est: ipm est ens: sed verum ẽ dicere defozmitatez peccati eẽ. ergo defozmitas pcti est ens: sed defozmitas pcti non est a deo. ergo non omne ens est a deo. ¶ P. omne quod est a deo in aliquo silitudinẽ ei⁹ retinet: qz vt Dion. dicit se cũdo ca. de. di. no. Causata hñt cãz suarũ contigẽtes imagines: sed q̃dam sunt que hoiem dissimilem deo reddũt. ergo non oẽ qõ ẽ a deo est. ¶ P. cuiuscunq; agentis operatio reducitur in aliqõ aliud agẽs sicut ī causaz: illõ nõ est agens per seipm: sed q̃dam sunt q̃ p seipsa agũt: que. s. dñium suoz actuum hñt: vt agentia a ꝓposito. g̃ operationes eozum non reducuntur in agens aliud ꝓius eis: sicut in cãm. sed operationes ille entia quedam sunt. ergo nõ oia entia sunt a deo cãta.

Sed contra Boetius dicit ī libro ō hebdotñ. ꝙ res alie dicũtur bone inq̃tum a ꝓio r summo bono sunt: qõ deus est: qõ ergo a deo non ẽ bonũ nõ ẽ: si ergo aliquod ens sit qõ a deo nõ est: illud oino bonũ non erit. sed qõ ẽ oino carens bonitate est summũ

malum. ergo erit ponere sũmũ malũ: r ita erunt ꝑncipia ꝑma. ¶ P. oẽ ens qõ nõ hz cãm ipm ẽ ꝑmum simpl'r: r ẽ cã tm̃: sed hoc ẽ impoſe eẽ nisi vnũ. ergo oẽ aliud ens cãz hz: sed gcgd ẽ cãtum per opatiõem cause sue in eẽ producti: aut ergo illa cã ẽ causa ꝑma: aut causa secunda: si ẽ cã ꝑma nõ habẽs aliam cãm talis. eni solus deus ẽ. ergo hoc ens de quo loquitur erit a deo. Si aũt ẽ causa secũda. ergo causa ꝓma vehemẽti⁹ agit in cãtũ ei⁹ q̃ ipsa met agat in illud. ergo oẽ ens a cã ꝓia ꝓcederet q̃ deꝰ ẽ.

Respondeo dõm: ꝙ ens inuenit in pluribus ſm ꝓius r posterius. Illud tñ verissime r ꝑmo dr̃ ens cuius eẽ ẽ ipz qõ ẽ: qz eẽ eius nõ ẽ receptuz: sed per se subsistẽs. In oibus aũt q̃ ſm ꝓius r posterius dicũtur: ꝑmũ eoz que sunt põt eẽ cã: r p se dictũ ẽ cã eius qõ per participatiõem dicitur: r ideo opz ꝙ illud ens qõ nõ per pticipatiõem alicuius eẽ qõ sit aliud q̃ ipm dicit ens qõ ꝑmum inter entia est: sit causa oiuz aliozũ entiũ. alia aũt entia dicũtur per posterius inquãtũ aliquod eẽ pticipant: quod nõ ẽ idẽ quod ipsa sunt: r hec procedunt vsq; ad vltima entium: ita ꝙ quãcũq; rõem essendi aliquid habeat non sit sibi nisi a deo: sed defectus essendi sit

Ad primuz ergo dõm ꝙ verũ dupl'r (ei a seipo. põt considerari: vl ſm ꝙ fundatur ī re: r hoc mõ hoc qõ dicitur ist̃ peccare nõ hz veritatem imo potius p recessum a veritate peccatũ incidit si sumatur veritas que in re est per quam quis implet id quod a deo ordinatum ẽ. Uel ſm ꝙ completur opatiõe aie cõpositiõem formãtis in qua ẽ veritas ꝑut significat vl' intelligit rẽ eo modo quo ẽ: r sic hoc quod ẽ istum peccare ẽ quoddã eius rõnis aut verũ dicitur: r sic a deo est. nõ. n. nisi a deo eẽ põt talis rectitudo vt intellectus rez accipiat eo modo quo ẽ: r eodem modo verbis eam exꝑmat.

¶ Ad scõm dõm: ꝙ forma hois in ydolo põt dupl'r considerari vel ſm ꝙ est figura quedã: r sic ꝑculdubio a deo ẽ: a quo ois forma ẽ: vel ſm ꝙ ẽ ordinata ad id quod decens eam ordinari nõ ẽ vel ꝛueniẽs sibi. s. ad hoc vt adoretur: r ſm hoc a deo nõ est: qz ſm hoc nihil est: cum ſm negatiõem debiti vsus hoc dicatur. ¶ Ad tertiũ dõm: ꝙ vt supra dctñ est ens dicitur dupl'r. vno modo ꝙ significat eẽntiam rei extra aiam exñtis: r hoc modo non põt dici ens defozmitas pctī que priuatio q̃dam est: ꝓuatiões enī eẽntiam nõ hñt in rerum natura. Alio modo ſm ꝙ significat veritatem ꝓpõnis: r sic defozmitas dicitur eẽ nõ ꝓpter hoc ꝙ in re eẽ habeat: sed qz intellectus cõponit priuationẽ cum subo sicut formã quãdam. Unde sic ex compõne forme ad subm: vel ad materiam relingtur quoddam eẽ subale vel accidentale: ita etiã intellectus compõnem priuationis cum subo per quoddam eẽ significat: sed ℞ esse non est nisi eẽ rationis: cum in re potiꝰ sit non eẽ: r ſm hoc ꝙ in rõne eẽ habet: constat ꝙ a deo est.

¶ Ad q̃rtum dõm: ꝙ in creatis contingit eẽ silitudinez dei ſm quãcũq; perfectionem participatam: r q̃to perfectio est nobilioz: tanto ſm eam attenditur silitudo expliciz. contingit autem vt aliquid silitudinem dei amittat q̃tum ad vlteriorẽ perfectionez: qõ q̃tum ad primaz perfectionem similitudinem retinet: vnde in istis ſm verba Diony. dicitur eẽ participatio diuine bonitatis ꝛz obscuram resonantiã: sicut pz in peccato: quia in actu peccati ẽ aliquid similitudinem diuinam retinẽs. puta corporalis delectatio: vel aliquid hꝺ a summo bono exemplatũ: q̃uis nõ sit ibi similitudo summi boni que ẽ per gratiã. r ideo ſm hoc ꝙ similitudinem dei retinent talia entia a deo sunt. ꝛz vero ꝙ a dei similitudine recedunt: nec ẽt entia sunt: nec ẽt a deo sunt: cum oẽ ens inq̃tum est ens ꝑmo enti similetur. ¶ Ad quintuz dõm: ꝙ operatio illiꝰ agentis qui per se agit: opz vt in primũ agens sicut in cãz reducatur: q̃uis enim hꝺ entia per se agant: quia per ꝓpriam nãm r ꝓprium iudicium actus suos determinãt: non tamẽ a se habent ꝙ agãt: sed a primo agente qõ eis r esse r posse et agere ꝛfert. Questio. II.

DEinde queritur de causa peccati. Et circa hoc duo querũtur. Primo: vtꝛ ipsius pcti deꝰ cã sit absolute loquendo. Secundo vtrum sit cã actionis in qua defozmitas culpe consistit ſm ꝙ actio est.

¶ Utrum deus sit simpliciter causa peccati. I.

A Dprimum sic procedit. vr̃ ꝙ simpl'r peccati deus cã sit: qz vt in glo. ad Ro. 9. dicit. Deus opaꝛ in cordibus hoiũ: r inclinat voluntates eoz in qcunq; voluerit siue in bonum siue in malũ: sed ex hꝺ dr̃ actoz bonoz operum: quia volũtatẽ hois in bonũ icli nat. ergo r eadẽ rõne põt dici actoz pctõz que sunt mala opera. ¶ P. quicqd ẽ cãe cã cãe cãti: ſz pcti cã est volũtas peccãtis: cum igitur voluntatis cã sit deꝰ: videt ꝙ r pcti. ¶ P. in eandẽ cãm reducitur salus r periculũ alic⁹ Idẽ enim nauta est causa salutis r periclitationis nauis. vt ī scõo phy. dicitur: sed deus est causa salutis humane que est per bona opera. ergo r cum periclitatio anime sit per peccatum: videtur ꝙ ẽt deus sit pcti causa. ¶ P. q̃cunq; operatio conuenit rei ſm hoc ꝙ sibi a deo datum est: a deo est. ſz operatiões q̃ sũt pctã ꝛueniũt hoi ſm icli nationem virium sensibiliuz: que homini a deo sũt date. ergo r pctñ hominis in deum sicut in cãm reducitur.

¶ P. pctñ est tenebra spũalis: sed tenebraꝛ deꝰ auctoz est: Isa. 45. Formãs lucẽ r creans tenebras. ergo pctõꝛ

Sed contra (deus causa est. Fulgentius dicit. Illi⁹ rei deus est vltor: cui⁹ nõ ẽ actor: ſz pcti ẽ vltor: ergo ei⁹ nõ ẽ actoz.

¶ P. gcgd fit deo volẽte: fit deo actoze: et econuerso: ſz mala nõ fiunt deo volente. ergo nec eo actoze.

Respõdeo dõm: ꝙ pcti actoz deus nullo mõ dicẽdus ẽ: qui. n. agit ꝓp finẽ nõ deficit a fine: nisi ꝓpter defm̃ alicuius vel suiipsius vel alterius: r ille in quo inuenitur defectus: erit causa obliquatiõis a fine: siue sit ipm principale agens vel materia vel instr̃z agentis: vel quicquid aliud: r ideo illud in quo nullo mõ defectus cadere põt: non põt esse causa recessus a fine in his que ad finem ordinata sunt: cum igitur pctñ dicaꝛ ꝓpter inordinationem a fine ad quẽ natura rõnalis ordinata est: non potest esse causa peccati deus in quo nullus defectus cadere potest: sed opz ꝙ peccatum causet defectu illius agentis: quod est possibile ad defectum sicut est voluntas rõnalis creature.

Ad primuz ergo dõm: ꝙ deus non eodem modo inclinat voluntatem in bonuz et in malum. Inclinat siquidem volũtatem in bonũ admi nistrãdo virtutez agendi r directe mouendo ad bonuz: sed ad malum dicitur inclinare inquãtum gr̃am nõ ꝓbet: per quã qs a malo retraberet: r nõ ꝙ directe volũtatem in maluz ordinet. ¶ Ad scõm dõm: ꝙ pctñ referꝛ in volũtatẽ sicut in cãm: r cuius volũtas sit creata ab eo inq̃tum est quoddam ens: nõ tñ q̃tum ad ℞ ꝙ defect⁹ ex ipa incidere potest: est enim possibilis ad defectuz ex hoc ꝙ ex nihilo est: cuius autẽ deus sit causa voluntatis faciens eam ex nihilo: hoc tamen qõ ẽ ex nihilo esse non hz ab alio sed a se: vnde scõm hoc non hz causam aliam: r ideo defectus q̃ sequitur ex ea secundum ꝙ ex nihilo est: nõ oz ꝙ in ulteriorẽ cãz reducat. ¶ Ad tertiũ di-

cēdū:q̄ nauta ē causa periculi nauis per suā absentiā:deꝰ aūt q̄tū in se ē nulli absens ē:sed peccato⁹ absētat se a ꝺo ꝛ ideo ipse sui peccati causa est in quo periclitat̄ ꝛ nō deꝰ. ¶ Ad q̄rtū dōm:q̄ concupiscibilis ꝛ irascibilis a deo homini date sunt:ita vt rōni subdātur. Unde si qs eis vtat̄ ſm illius ordinem ,put a deo date sunt:talis operationis ꝺus actoꝛ erit:ſz in hoc pctm̄ ē non poterit. Si quis autez eis vtatur p̄ter rōnis ordinē talis abusionis deꝰ actoꝛ nō erit:qz in hac pctm̄ est. ¶ Ad q̄rtū dicēdum ,q̄ pctm̄ dr̄ spūalis tenebra effectiue:qz.s.mentē obtenebrat eam lumine gr̄e p̄uans.nomen aūt tenebre penā potiꝰ designat vnde ēt tenebre deus auctoꝛ est:sicut ꝛ aliarū penarū:vt infra ostendetur.

¶ Utrum actio peccati inquātuz actio sit a deo. II.

D secundum sic ,pceditꝛ videtur q̄ actio pctī in q̄ctum est actio a deo nō sit. Omne enī quod ē a deo bonum ē:ꝛ oē bonuz alicui bonū est ,quedaz aūt petā sunt quoꝝ actus nullius boni sunt:quia ꝛ facienti nocēt ꝛ ei in quē fiunt:ergo tales actus nullo mō a deo sunt. ¶ P.q̄cd ē cā actiōis: in q̄ defōmitas ſndatur:ſcōz quā actio mala dr̄:est mouēs ꝛ cooperans ad malum:nihil enī opatur ad malum nisi ſcōm q̄ talē actionez ,pducit:sed deus nullo mō ad malū cooperari debz ꝺici.ergo illius actionis in qua malum consistit inseparabiliter cā dicēdus nō est. ¶ P.bonarū actionū deus nō est actoꝛ:nisi ſcōm q̄ deus pōe agendi efficaciam cōfert: quia determinatio operis ex lib.arb.est vt supra habitū est:ſi igit̄ deus ipsaꝝ actionū malarū inquantū actiones sunt a potentia egredientes causa esset:eodē modo dicendus eēt actoꝛ malarum actionū sicut est actoꝛ bonarum.

¶ P.q̄ conuenit alicui ſm genus ꝛ dr̄iam suam constitutiuā:conuenit sibi per suam eēntiā:qz eēntia rei bis ſgnificatur: sed quidā actus sūt qui ex gr̄e suo mali sūt vt supra habitū est:ꝛ quidā qui ex dr̄ia per quā in spēm contrabuntur.ergo p eēntiam suā mali sunt:ꝛ ita nec ēt in q̄ctum sunt a deo sunt. ¶ P.rei nō assignatur cā efficiēs ſz q̄ est i intellectu:sed ſz q̄ est in re:sed q̄dā actus sūt in q̄bus nō p̄t separi illud q̄ ē de natura actꝰ a defōmitate nisi ſz intellectū:qa bñ fieri nō possūt: q̄ nō eānt nisi scōz q̄ stant sub illa defōmitate:sed vt sunt sub defōmitate non sūt a deo.ergo nullo modo a deo sunt.

Contra oē bonū a deo est:sed quedam peccata sunt que habēt malitiā ex aliqua circunstātia superueniente:ꝛ tñ actus sunt bōi ex genere vt dare elemosynā ,ppter inanem gloriā. ergo boꝝ in q̄ctum sunt actus quidam deꝰ cā est. ¶ P.quicqd non est cā opationis per quā aliqua ſuba in eē ,pducitur:nō est cā illius ſube:sed p aliquā actionē pctī ſube quedā in eē ,pducūtur:sicut per adulteria ꝛ fornicatiōes boies gñantur.si ergo baꝝ actionū deus cā non est in q̄ctum actiones sūt:tūc nec boium qui per has actiōes gñantur ē cā:qđ ē absurdum.

Respondeo dōm:q̄ circa hanc q̄onem tangūtur a magro due opiniones:vna quaruz dicebat omnes actus: inquātum actus sunt:ex deo esse: sed q̄ inquātum defōmitatem habent a deo nō sunt; sed ab homine vel diabolo:ꝛ horum rationes supra.31.ꝺistin. prosecutus est. Alia opinio dicebat actus peccatoruz nullo modo: nec ēt in q̄ctum actus sunt:a deo eē:ꝛ hec opinio tangitur in p̄ñi distin.quā ad p̄ñs nulli vel pauci tenēt: qz ꝓpinquissima est errori duplici.¶primo:qz ex ea videtur sequi q̄ sint plura prima p̄ncipia.hoc enim est de ratione p̄mi p̄ncipij:vt agere possit sine auxilio priozis agētis ꝛ influētiam eius.vnde si voluntas humana actionez aliquā posset ,pducere:cuius actoꝛ ꝺus nō eēt: voluntas

actus in gr̄e vel in spē potest cōsequi p̄riuatio aliq̄:ꝛ iō q̄ dam actus dicūtur mali ex genere vel ex eo qō in speciē trahit. ¶ Ad q̄ntum dōm:q̄ sicut actio que peccati ōfoꝛmitatē bz or̄ bona in q̄ctum est actio bonitate nature: nō ꝓpter hoc q̄ aliquādo inueniatur separata a defōmitate:sed quia bonitas illa nature defōmitati subſtat:ita ēt deus dicitur eē causa illius actionis in q̄ctuz ē actio: ꝛ nō in q̄ctuz est defōmis: hoc modo q̄ actionem nō faciat a defōmitate separatam:sed quia in actione defōmitati coniuncta hoc qō ē actionis facit:ꝛ qō defōmitatis non facit:ꝛ si enim in aliquo effectu plura inſepabiliꝝ cōiūcta sunt:non opꝰ vt quicquid ē cā eius q̄ctum ad vnū sit causa eius q̄ctum ad alterum:sicut natura est causa oculi q̄ctum ad substantiam eius:ꝛ nō q̄ctum ad defectum cecitatis que ex nature defectu incidit.

Qō III.

Deinde queritur ōcā pene. Et circa hoc querunꝰtur duo. ¶primo:vtrum deus sit causa pene. Scōo:de quo per p̄ius ꝺicatur malum.s.de culpa vel de pena.

¶ Utrum pena sit a deo. I.

B primum sic ,pceditꝛ vr̄ q̄ pena a deo non sit. Oē enim malum q̄riatur alicui bono.sed pena ē quoddam malum cum noceat.ergo alicui bono q̄riatur: sed qō q̄riat bono nō p̄t eē a summo bono:qz sic summū bonum nō p̄t eē actoꝛ pacis:sed pugne ꝛ dissensionis:ſi ab eo q̄ria ,pcederent.ergo pena nō ē a deo.

¶ P.omne qō ē p̄eter intentionem agētis incidit ex aliquo defectu:sed omne malū ē p̄ter intētionem agentis: vt Diony.ꝺicit:qz nihil ad malum respiciens operatur.q̄ omne malum ex defectu aliquo incidit:sed quicqd incidit ex defectu nō reducitur in deuz:sicut in cāz:vt supra oñsum est.ergo nullius mali deus ē causa:sed pena ē malum.ergo nō ē a deo. ¶ P.q̄cquid nō est causa actionis: nō est cā illius quod per actionē cātur:vt ꝺictum est:sed multe pene sunt que aliq̄bus per alioꝝ peccata infliguntur:multi enim afflictionibꝰ puniūtur per eos qui iniuste oppriꝰmunt:cum igitur culpe deus nō sit cā. vr̄ q̄ nec oīs pene. ¶ P.quicquid ē a deo in bonū tendit:sed quedam pene sunt que ad malū inclināt:vt fomes ꝛ bȝ.ergo non oīs pena a deo est. ¶ P.cuiꝰ gñatio bona ē corruptio eiꝰ mala est.sed gñatio gratie bona est:quia a deo est.ergo ꝛ corruptio gr̄e mala est:sed corruptio gr̄e est quedam pena.ergo non oīs pena est a deo:cum deus tantummodo

Sed contra (bonoꝝ sit causa. omne qō instum est bonū ē:ꝛ oē qō bonuz ē :a deo est:sed oīs pena iusta ē:vt Aug.,pbauit in ꝓcedēti ꝺistin.q̄ oīs pena a deo est. ¶ P.ad eundem pertinet remuneratio ꝛ ꝺemnatio.s.ad eum qui iudiciuz ō actibꝰ bz bonis vel malis:sed p̄mia reddere bonis opibꝰ ꝺei ē.q̄ ꝛ penas ēt infligere ipsius ē.ergo oīs pēa a deo ē.

Respōdeo dōm:q̄ pena duo bz in se.s.rōnem mali ſm q̄ est alicuius boni p̄uatio:ꝛ rationem boni ſm q̄ iusta est ꝛ ordinata ē. Quidā igitur antiqui considerātes penā tñ ex parte illa in qua defectus est ꝛ malum:dixerunt penas a deo non eē:in quem errorem ēt Tullius incidisse videtur:vt pz in libro de officiis. Dȝ enim boies prouidētiam ꝺei negauerunt de hūanis actibus.vnde ordinē qui est pena respectu culpe: nō ꝺicebant per ,puidentiam diuinam eē:sed per iusticiam bois penā infligētis.defectum āt qui ē in pena non a deo ordiatū eē:sed ex necessitate cāe scāe icidere:ponebāt enim ꝺeū res in eē ,pduxisse:sicut ,pducit agens ex necessitate nature: vt.s.ex vno primo:ī quo nullus defectꝰ est: vnum p̄mum ,pcederet ab eius perfectione distans:et ſm q̄ longior sit distantia ab vno primo per ordinē cāe ꝛ cāti magis ꝺicebant defectum incidere. Dec aūt positio erronea est:sicut in p̄mo libro. ꝺist.39.patuit. vbi ꝺictum est ,puidentiam diuinam ad oīa se extendere. Et iō ꝺōm est penas a deo eē:nullo autem modo culpaz a deo eē:q̄uis vtrunq̄ malum ꝺicatur:cuius rō ē: qz vnicuiq̄ rei assignatur cā agens ſm q̄ ab agente res illa ,pgredit culpa aūt rōnē mali ꝛ defectꝰ bȝ ſm q̄ ab agente suo ,pgreꝺitur:qō actionem suam in debitum finem nō ordinat:ꝛ ideo culpe cā assignari nō p̄t:nisi talis in quē defectꝰ cadere possit. ¶pena aūt nō bz ratiōem mali vel defectꝰ ſz q̄ ab agente ,pcedit.qz per ordinataz actionē agentis pena infligitur:sed bz ratiōem defectus ꝛ mali in ipso recipiente actionem tātum:qō per iustā actiōem aliquo bono p̄uatur.ꝛ ideo pene deus est actoꝛ:diuersimode vero diuersarum:quedā enim ē pena damni:vt subtractio gratie ꝛ bȝ.ꝛ harum penarum deus cā est:nō quidē agēdo aliquid:sed potius non agēdo:ex eo enim q̄ deus gratiam non influit cōsequitur in isto gr̄e p̄uatio. quedam vero pena sensus est que per aliquā actiōem infligitur:ꝛ bꝰ ēt agendo deus actoꝛ est.

Ad primuz ergo dōm:q̄ vnum bonū particulare q̄riatur alq̄ bono particulari:sicut calidum frigido:ꝛ vtrūq̄ a deo est:nec tamē sequitur q̄ deus pacis actoꝛ nō sit:qz ipsa ēt q̄riozum pugna ad aliquā vnionem ordinatur:qua.s.ad formam mixti conueniunt:ꝛ ēt ſm q̄ in vniuerso per modum cuiusdam ꝺsonantie ordinātur:ita ēt nō est incōueniēs:vt q̄uis bonū nature a deo sit:q̄ ēt pena que sibi q̄riatur in q̄ctum bōa ē a deo sit. ¶ Ad ſcōm dōm:q̄ nullū malum nec aliquis defectus a deo vel agēte alio intētum ē:sed oē malum et defectus incidit ex defectu aliquo vel ex defectu cause agētis vl̄ ex defectu māe recipientis:malum enīz culpe incidit ex defectu cāe agētis.ꝛ ideo in cām agentem que deficere nō p̄t reduci nō p̄t:malū āt pene incidit ex ꝺefectu māe:qō sic pz. Ordinē iusticie iustꝰ iudex i suis subditis ponere intēdit:ille ordo non p̄t in peccante recipi: nisi ſm q̄ p defectum aliquē punitur:ꝛ iō q̄uis defectus ille ratione cuius pena malum dr̄:a iudice intentus non sit:sed ordo iusticie: tñ iustus iudex pene actoꝛ dr̄ ſm q̄ pena ordinatū quid ꝺicit:ꝛ ita penaꝝ deus actoꝛ est.

¶ Ad tertium dōm:q̄ q̄uis actionis turpis deus nō sit cā ſm q̄ defōmitati subſtat:est tamē cā eius ſz q̄ actio q̄ꝺam est:ꝛ ideo ēt p̄t ꝺici cā eius:qō per illam actiōem effectum est. ¶ Ad 4.m dōm:q̄ pena nō iclinat ad malū culpe directe p modū bit⁹ ꝛ disp̄nis:sed indirecte in q̄ctū per penā p̄uaꝝ aligd quo ga a culpa retrahebaꝝ:ꝛ hoc nō est incōueniēs.vt ꝺicatur deus subtrahere illud quo quis a culpa cōseruabatur īmunis.s.gr̄a. ¶ Ad q̄ntū dōz q̄ q̄uis corruptio gratie in se malum sit: tñ q̄ ille q̄ gratia indignus est gr̄a p̄inetur : bonum ꝛ iustum est: ꝛ hoc modo a deo est ordinante.

¶ Utrum malum p̄ius ꝺicaꝝ de pena q̄ de culpa. II.

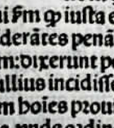

B secundum sic ,pceditꝛ vr̄ q̄ malum per p̄iꝰ ꝺicatur de pena q̄ de culpa. Bonū enī cū sit in oībus gñibus p p̄iꝰ ē in suba q̄ in alijs:vt ex primo etbi.pz.sed malū pene p̄uat bonū quod ē in suba:sicut mors:que quedā pena est:pfectione subalē p̄uat:sed malum culpe est malū in actione.q̄ per p̄iꝰ malū dr̄ de pena q̄ de culpa. ¶ P.perfectio scōa que est operatio descēdit a perfectione prima que ē forma:sed supra ꝺcm ē q̄ pena opponit pfectioni prime:culpa aūt perfectioni scōe que est operatio.ergo malum per p̄iꝰ inuenit

in pena q̄ in culpa. ¶ P̄. sicut se bz p̄mium ad meritum: ita se bz pēa ad culpā: sz p̄miū ē magis bonū: z p p̄ q̄ meritū. ḡ z pena ē magis malū q̄ culpa: sed id qō ē pr̄i⁹ in his que fm p̄us z posterius dicūt: ēt maxīe dr̄ sicut ignis maxime calidus: vnde qō p̄mū ē: est illud qō magis dr̄: vt ex scō metaph̄. p̄z. ergo p prius dr̄ malū de pena q̄ ō culpa.

¶ Ad idem. Sicut bonum in eo q̄ bonū desideratur: ita malū in eo q̄ malū vitatur: sed illud pp quod desiderat aliqd est magis bonū. ḡ illud pp qō vitatur aliquid ē magis malum: sed culpa vitatur pp penā: ergo pēa ē magis malum q̄ culpa: z sic idem qō prius. ¶ P̄. vt supra dicit Aug. malū dr̄ aliqd: q̄ nocet: ergo cui verius conuenit rō nocumenti verius conuenit rō mali: sed verius conuenit pene q̄ culpe: quia verius est qō per eēntiam dr̄ q̄ qō per pticipatiōem denominatur: sicut albedo verius dicit naturā albedinis q̄ albū: pena aūt ipm nocumētum: sz culpa nocens denominatione dicitur. ergo z rō mali p prius

Contra inuenitur in pena q̄ in culpa. cā precedit cātum: sed malū culpe ē cā mali pene. ḡ pus est malū culpe q̄ pene. ¶ P̄. Dion̄. dic̄ q̄rto caplo de di. no. q̄ puniri non est malum: sed fieri pena dignum. non aūt aliquis efficitur pena dignus nisi p culpā. ḡ magis ꝓpr̄ie culpa malū dicitur q̄ pena.

Respondeo dōz: q̄ malū per pus de culpa dicit q̄ de pena: z magis culpe q̄ pene rō mali conuenit: cuius rō assignatur a gbusdā ex parte boni: qō per malum p̄uatur. dicūt enim q̄ p culpā separat aliquis a fine vltimo: quod ē summū bonū: in quo primo rō boni inuenitur. vnde z in malo qō ab ipso separat prio inuenitur ratio mali: in pena autez consequenter: q̄ bonū nature causate p̄uat: quod est a summe bono deductū. Sed ista ratio videtur īsufficiēs: quia culpa z pena non differūt fm illud bonū quod p vtrunq̄ p̄uatur: q̄ illud idē bonū qō actiue culpa p̄uatur ē illud cuius passiua p̄uatio pena quedam est: vnde z subtractio gr̄e per quā aia deo coniūgitur: z carentia visionis diuine pene quedam sunt: sed ratio assignata nō tangit nisi penas corpales. vñ non est vniuersalis: z ideo bz rōnem opz aliter inuenire ex ꝓpa rōne culpe: z ex ꝓpria rōne pene. Sciendum ē igr̄ q̄ ratio boni a fine sumitur vt ex secūdo metaph̄. p̄z. finis autem est perfectio agentis inquantum est agens: eo q̄ finis mouet agentem ad operandum vnde finis: z etiā obliquatio a fine per prius comparatur ad agēs q̄ ad patiens: z ideo illud malum quod ratiōem mali habet fm q̄ ab operante est propinquius se habet ad finem: q̄ illō malum quod per actum operantis in aliquo patiēte īducitur. vnde prior est recessus a fine in culpa que rationez mali habet fm q̄ ab operante exit q̄ in pena que rōnem mali bz scōm q̄ in patiente efficitur defectus quidaz per aliquam actionem vel eiusdem vel alterius: eiusdem vt pene que consequūtur statim ex actu peccati: sicut p actū culpe segtur subtractio gratie in peccante: z per prius est īordinatio actus qui est a peccante: inquantum est agens rationem mali habens q̄ ipsa subtractio gratie: que ē malum pene: per actionem aūt alterius: sicut pena que infligitur peccatori per actum iudicis.

Ad primuz ergo dicēdum: q̄ intensio vel remissio alicuius potest esse dupliciter: vel p se vel per accidēs: per se quando est intēsio fm id quod ad naturaz rei pertinet: per accidēs aūt quando dicitur magis z minus: non scōm magnitudinem que propria ē rei que dicitur maior vel minor. sed fm magnitudinē alterius sicut albedo dicitur maior vel ꝓpter intensionem ꝓncipior albedinis: vel ꝓpter magnitudinez superficiei: ita etiam magnitudo potest attendi in malo vel fm rationem ꝓpriam mali vel fm rationem boni quod p̄uatur per malū: z illa est essentialior malo que p se est q̄ per accidens: z fm hoc dico q̄ per se loquēdo non dicitur pr̄i⁹ vel posterius malum fm q̄ per ipm prius z posterius bonum p̄uatur: sed fm q̄ per prius rōnem mali participat que est in recedendo a fine. Unde non opz q̄ malus pene per quod bonum substantiale p̄uatur sit magis malum simpliciter: vel per prius q̄ malum culpe quod est i actione. ¶ Ad secūdū dicēdū: q̄ perfectio prima se habz in duplici ordine ad operationem: quia operatio termiatur ad perfectionem primam: z ideo operatio a perfectione prima elicitur. Et similiter etiam est de p̄uatiōe pfectionis prime: pena autem nominat p̄uatiōem perfectionis prime fm q̄ ad eam operatio terminatur: quia pēa dicit effectum culpe. z ideo non oportet q̄ culpa p posterius malum dicatur. ¶ Ad tertium dicēdum: q̄ sic̄ premium est ordinatiuum meriti: ita z pena est ordinatiua culpe. vnde vtrunq̄ s. premium z pena quandā bonitatē habent ex hoc q̄ ordinatum est. vnde non opz q̄ si p̄mium est magis bonum q̄ pena sit magis malum: sed min⁹ inq̄ntum habet aliquam perfectionem boni. ¶ Ad ūrtū dicēdum: q̄ culpa est ꝓpter se vitanda: etiam si nulla pēa sequeretur. vnde virtuosus plus culpam q̄ penam fugit ad quem opz mensurare actus aliorum hominū: vt phs̄ in tertio ethicoz dicit. ¶ Ad quintum dicēdum: q̄ quicquid inuenitur in causa z causato: per prius est in causa q̄ in causato. vnde cum hoc nocumentum quod est pēa sit per culpam inductum ratio nocuitatis prius inuenitur i culpa q̄ in pena: q̄uis pena sit ipm nocumentum: quia p ipm q̄ pena nocumētum ē: a nocuitate culpe ꝓcedit.

¶ Expositio textus.

Non quia nō sit actio vel volūtas rē.) Istud icōuenienter dicitur. constat enim q̄ actis inq̄ntum est actio nō separat a vero esse: sed inquātum est inordinata. Unde q̄ peccatum dicatur nihil: non ē ratione actionis: sed rōne iordinatiōis. (Dic de subys atq̄ naturis rē.) Ex hoc ñ plus bī nisi q̄ suba z nā vno modo accepta differunt ab actione bona z mala: z hoc verus ē. (Opa diaboli q̄ vicia dicūtur rē.) dicuntur non esse res ex ea pte qua habent q̄ vicia sint. s. ex parte p̄uationis (Sunt ergo aliq̄ res quibus homines rē.) Uerum ē: sed non eis homines mali fūt inquātum sunt res: sed inq̄tuz alicui p̄uationi subsistunt. (Quid ergo mix si de⁹ dr̄ rē.) Ista obiectio nulla est: quia eius quod nihil est potest aliquid esse causa: non quidem directe agendo sed remouēdo prohibens: sicut claudens fenestram facit tenebras: q̄ nihil l sunt dum remouet lucem q̄ tenebras ꝓhibeat. ita etiam z p̄uationem aliquam que pena est deus efficere potest. q̄uis illa p̄uatio nihil sit non prebendo illō qō p̄uationem prohibeat: sicut nec prebendo gratiam causat p̄uationem gratie: sed illum defectum: prout in eo ratio culpe consistit: non causare potest deus vt dictum est. (Bonox illi subintelligi volunt rē.) Ista responsio nulla est: quia non minus est verum: q̄ omne ens est a primo ente: q̄ q̄ omne bonum est a primo bono. vnde in quocunq̄ inuenitur natura entis: inuenitur natura boni. z ideo oz omne ens absolute a deo eē. (Iniqtas ꝓpe ipsa non est substātia rē.) Dic actipit augustin⁹ subaz nō put significat rem p̄limi predicamenti: sed prout significat eēntiam rei in quocunq̄ genere existentis. Iniquitas enim ex parte defect⁹: vñ inigtatis rōnem bz: eēntia careret. Si āt accipet subam fm q̄ significat predicamentū primū equalr: vex eēt q̄ iustitia non est substantia sicut q̄ iniquitas non est substantia.

¶ De voluntate z fine ex quo z ipsa iudicatur.

¶ Distinctio. XXXVIII.

Post predicta de volūtate z eius fine disserendum est. Sciendu igit̄ est q̄ ex fine suo: vt ait aug. voluntas cognoscit̄: vtrum recta an prava sit. finis aūt bone volūtatis beatitudo est: vita eterna deus ipse. Male vero finis ē aliud. s. mala delectatio vel aliqd aliud in quo nō dz volūtas quiescere. Finē bonuz insinuat prophet̄a dicens. Vidi finem oīs cōsūmationis rē. Charitas ergo cuius latū mādatum est: finis quidē oīs consumationis est. i. omnis bone voluntatis z actionis: ad quā omne preceptum referēduz est: Unde aug. in enchr. Omnia precepta diuina referūtur ad charitatē: ō qua dicit Apostolus: precepti finis est charitas de corde puro z conscientia bona z fide non ficta. Omnis itaq̄ precepti finis charitas est. i. ad charitatez refertur oē preceptum: qō vero ita fit: vel timore penevel aliqua intentiōe carnali: vt nō referatur ad charitatez que est dilectio dei z proximi: nōdū fit: quēadmoduz fieri oportet: quāuis fieri videatur. Tunc enim recte fiunt que mādat deus: z que consilio monet: cū referunt̄ ad dilectionē dei z p̄rimi. His ꝓbis aptissime insinuatur qs sit rectus volūtatis finis siue actionis. s. charitas q̄ z deus est vt supra ostendimus.

¶ Oz deus est finis omnis bone actionis: quia charitas est. nec tantū. s. s. sed z christus z pater nec bi sunt tres fines: sed vnus.

Qui ergo charitatē sibi ponit finē: deum sibi ponit finē. Unde z christum finez legis ad iusticiā dicit apostolus esse oī credenti: z recte dr̄ xp̄us finis legis ad iusticiam: q̄ vt ait Aug. in lib. sniaruz p̄speri: in xp̄o lex iusticie nō ꝓsumitur sed impletur. Dis enim perfectio ex ipso est: vltra quem nō est quo spes se extēdat. Finis fidelium xp̄s est. ad quem cum peruenerit currentis intētio: non habet quo possit amplius inuenire: sed bz in quo ōbeat pmanere. Finis ergo rectus atq̄ supmus deus ē p̄r. s. z fili⁹ z. s. s. neq̄ bi tres sūt tres fines: sz vn⁹ finis: q̄ nō tres dij: sz vn⁹ ds.

¶ Oz oēs bone volūtates vnū habēt finē: z tamē q̄dam bone diuersos fines sortiunt̄.

Sed queritur vtrū oēs bone voluntates vnū tm̄ habeant finem: de hoc Aug. in li. xi. de tri. ita ait. Alie atq̄ alie voluntates suos ꝓprios fines habent: q̄ tamē referunt̄ ad finē illius voluntatis q̄ beate viuere volumus: z ad eā puenire vitā que non referatur ad aliud sed amanti per se ipsa sufficiat: quēadmodum volūtas videndi finē habet visionē z voluntas videndi fenestram finē habet fenestre visionē. altera vero est volūtas per fenestrā videndi trāseūtes: cuius certe finis ē trāseuntiū visio. ad quod etiā pdicte referunt̄ volūtates. Item recte sūt volūtates z oēs sibimet religate: si bona est illa ad quā cūcte referuntur si aūt prava est: prave sūt oēs. z iō rectaz voluntatum cōnexio iter qōdā ē ascēdentiū ad beatitudinē: qō certis velut passibus agit̄. Pravaz aūt z distortaz volūtatū iplicatio: vinculū ē quo alligabit̄q̄ hoc agit: vt ꝓiciat i tenebras exteriores: bis au ctoritatū testimōijs cuidēter mōstratur plures i fidelib⁹ eē volūtates rectas ꝓprios ac diuersos fines hītes: z tñ vnū eūdēq̄: quia oēs referunt̄ ad vnū q̄ ē finis finiū: ō quo paulo añ diximus: ita econuerso forte ē z in malis.

¶ Quedam huic snie vident̄ aduersari.

Verūtñ huic snie q̄ dcm̄ ē fidelīū q̄sdā rectas volūtates fines diuersos sortiri: z tñ ad vnuz referri. vī obuiare qō alibi aug. monet: ne. s. nobis duos fines ꝓstituamus: ita ingens i li. ō sermōe dñi in mōte. Nō debem⁹ iō euāgelizare vt māducem⁹ sz iō māducare vt euangelizemus: vt cib⁹ nō sit bonū qō appetit̄: necessariū qō adiūgit̄ vt illud ipleat̄. Querite primū regnū dei: z h̄ oia adiūcient̄ vobis. nō dixit primū q̄rite regnū dei: z deide q̄rite ista q̄uis sint necia. sz ait h̄ oia adiūcientur vobis. i. hec ꝓsequēt̄: si illa q̄ratis: ne cū ista q̄ritis illinc auertamini. aut ne duos fines cōstituatis vt z regnū pp se appetatis z ista necia pp illō. ergo pp regnū dei tm̄ ōbem⁹ oia opari: nō solā vī cū regno dei mercedē tpalez meditari. Ecce hic apte dic̄ ne duos fines nobis ꝓstituam⁹: sz vnū tm̄. i. regnū dei: cū supra dixerit bōas volūtates alias: z alias ꝓprios bre fines.

¶ Hic ostenditur quomodo licet videatur non repugnent predicta.

Hec aūt sibi non repugnare aīaduertit: qui verbis premissis simplici oculo diligenter intendit. qui enī dixit ne duos fines nobis constituamus: sed oia pp regnū dei faciamus ipse p̄misit q̄ debemus mandūcare vt euāgelizem⁹. Cū āt hoc ita facimus. actionis illius finē euāgeliū cōstituimus: sed et hunc finem ad regnuz dei referimus. Mandūcamus enim ꝓpter euāgeliū: z mādūcamus z euāgelizamus ꝓpter regnū. Duos ergo fines i mādūcādo nobis cōstituimus: sed ista faciētes: nunqd peccamus: absit. Nam z ipse sic

facere suadet si diligenter eius verba inspiciamus. Cum ergo ait: ne duos fines nobis cõstituamus: fines in diuersa tendentes intelligi voluit. s. quorum alter ad alterꝝ non referatur. Ita ꝛ cum dicit propter regnum dei oia tantũ agẽda: ne cum ipso mercedem temporalem meditandã: ita intelligendũ est: vt non appetẽdo meditemur cum regno mercedem temporalẽ: ita ꝙ nõ propter regnũ: sed propter se: vt. s. regnũ propter se appetatur: ꝛ ista propter illud sicut ipse docet. Si. n. petimus vitam eternaꝫ: petimusqꝫ etiam temporalia a deo: si ea petimus propter vitam eternam: nõ offendimus. neqꝫ sinistra tunc scit quid faciat dextera: quia mercedẽ temporalẽ nõ propter se meditamur: sed propter regnũ dei vt sit leua sub capite ꝛ dextera in amplexu. Alioquin si hec tẽporalia propter se querimus sicut eterna: miscẽt dextere sinistra. Jõꝫ cum dñs dixerit. Attẽdite ne iusticiaꝫ vestrã faciatis coram hoibus vt videamini ab eis: alibi ait. Sic luceãt opera vestra bona coraꝫ hoibus: vt glorifi. p. v. qui i celis est. propter deuꝫ ergo oia faciẽda sunt: vt oia q̃ facimus oiumqꝫ fines ad eum referamus.

¶ De dña voluntatis intẽtionis ꝛ finis.

Solet etiam queri quid distet inter voluntatẽ ꝛ intẽtionẽ ac finẽ. Ad qõ dici põt: inter volũtatẽ ꝛ finẽ certo atqꝫ euidẽti mõ distingui. quia voluntas ẽ: qua volumus aliquid. Finis vero volũtatis ẽ: vel illud qõ volumus p quod impletur ipsa voluntas: vel potius aliud propter quod illud volumus. Intentio vero interduꝫ pro voluntate: interdũ pro fine voluntatis accipitur: que diligens ac pius lector in scriptura: vbi hec occurrerint discernere studeat. finis autẽ voluntatis est õlectatio bona vel mala: ad quã nititur qlꝫ peruenire. Unde augu. sup illũ locum psalmi. Scrutans corda ꝛ renes deus: sic ait. Deus solus scrutaꝫ corda. i. qõ quisqꝫ cogitat ꝛ renes. i. quod quẽqꝫ delectat. Quia finis cure ꝛ cogitationis est delectatio. ad quã cura ꝛ cogitatione nitiꝫ quisqꝫ puenire: ꝛ paulo post. Opa nostra que sunt in dictis ꝛ factis possunt hoies videre: sed quo aio fiant: ꝛ quo venire cupiant: solus deus videt: qui cum videt cor esse in celo ꝛ nõ delectari nos in carne: sed in dño. i. cum bone sunt cogitationes ꝛ earuꝫ fines dirigit iustũ Idem super alterius psalmi locum illum. s. In laqueo isto quẽ abs. compẽ. ẽ. pes e. dicit. Pes aie amor est. qui si prauus ẽ: dicitur cupiditas vel libido: si rectus: dicitur charitas. eo mouet anima quasi ad locum quo tendit: id est ad delectationem bonam vel malam: quo se peruenisse per amorem letatur. Finis ergo voluntatis vt premissum est: dicitur ꝛ illud quod volumꝰ ꝛ illud propter quod volumus: ꝛ intentio ad illud respicit propter quod volumus: ꝛ voluntas ad illud quod volumus. Ut verbi gratia. Si velim esurientem reficere: vt habeam vitaꝫ eternam. Voluntas est qua volo reficere esurientem: cuius finis est refectio esurientis. Intẽtio vero qua sic ad vitaꝫ peruenire volo. Finis autem suprꝫ est ipsa vita: ad quem ꝛ alius finis refertur.

¶ An alia intentio sit voluntas.

Sed queritur vtrum ꝛ intentio talis sit voluntas. ꝛ si voluntas est: an in hoc opere sit vna atqꝫ eadẽ voluntas qua volo habere vitam eternaꝫ: ꝛ qua volo reficere esurientem. Uidetur nempe talis intentio esse voluntas: vt enim voluntas est qua volo reficere pauperem: ita ꝛ voluntas est qua per istud volo habere vitam: ꝛ alia quidem videtur esse voluntas qua volo habere vitam: ꝛ alia qua pauperi subuenire volo: sed ista ad illã refertur. Nam ꝛ si hoc ita placet vt in eo cũ alia qua delectatione volũtas acquiescat: nondũ tamen est illud quo tenditur: sed hoc ad illud refertur: vt illud pureꝫ tãquã patria ciuis. Istud vero tanquã refectio vel mansio viatoris. ꝛ sũt iste volũtates affectus siue motus mẽtis: quibus quasi gressibus ꝛ passibus tenditur ad patriaꝫ. Sicut ergo altera est volũtas videndi fenestras vt supra docente aug. didicimus: altera que ex ista nectiꝫ volũtas p fenestras videndi trãseũtes: ita nõnullis alia videtur esse volũtas elemosynas dãdi pauperi: alia volũtas habẽdi vitã. aliꝰ ãt putãt ꝙ vna sit volũtas ꝛ hic ꝛ ibi. sꝫ pp subiectoꝝ multiplicitatẽ diuersitas memoratã volũtatũ. Ceteꝝ qõlibꝫ hoꝝ vel fit illud nulli i ambiguũ venit qn volũtas ex suo fine pẽsetꝫ: vtruꝫ sit recta: an prauа: pctm̃ an gr̃a: ꝛ qn noie intẽtionis aliqñ finis: aliqñ voluntas intelligatur.

¶ Diuisio textus.

Postquã determinauit de actibus in q̃bus pctm̃ cõsistit in gñali in q̃rens vtrũ inquãtũ sũt actus sint boni ꝛ a deo Nic determinat õ ipsis actibus in spãli. Et qz pctm̃ cõsistit in actu interiori ꝛ ẽt exteriori. iõ diuidiꝫ hec pars in duas. In ꝑma determinat de actu interiori volũtatis. In scõa de actu exteriori. xi. di. (Post hoc de actibꝰ adjudicẽduꝫ ꝛc.) Prima in duas. In prima determinat de actu volũtatis oñdens: vñ in eo sit rectitudo ꝛ pctm̃: quia ex fine. In scõa inquirit qõo in volũtate possit eẽ vicium. xx. di. (Nic oritur q̃stio satis necessaria.) Pria in duas. In ꝑma oñdit ꝙ rectitudo volũtatis ẽ ex ĩtẽtione finis. In

scõa determinat de volũtate p cõparationẽ ad intẽtionẽ ꝛ finẽ. ibi. (Solet q̃ri qd distet ꝛc.) Pria in duas. In ꝑma ostẽdit ꝙ bonarũ volũtarũ ẽ vnus finis ex quo rectitudinẽ habẽt. In scõa inqrit vtrum ille vnus finis sit tãtuꝫ rectarũ volũtatuꝫ finis: an etiã possint eẽ alij fines. ibi. (Sꝫ q̃ritur vtrũ oẽs bone volũtates ꝛc.) ¶ Circa ꝑmũ duo facit. Prio ponit ꝙ charitas ẽ finis bonaꝝ volũtarũ. Secũdo ostendit ꝙ cũ hoc fine deus ẽ finis. ibi. (Qui vo charitatẽ sibi põit finẽ ꝛc.) (Sꝫ q̃riꝫ vtꝝ oẽs hõe volũtates ꝛc.) Dic ingrit vtꝝ possint eẽ plures fines rectaꝝ volũtatum Et diuidit i tres. In ꝑma determinat veritatẽ. In scõa ponit obiectionẽ i ctrariũ. ibi. (Uerũ tamẽ huic sñie q̃ dcm̃ est ꝛc.) In tertia determinat eã. ibi. (Hoc autẽ nõ sibi repugnare ꝛc.) (Solet ẽt queri ꝛc.) Dic determinat de volũtate p oparationẽ ad intẽtionẽ ꝛ finẽ. ¶ Circa hoc duo facit. Prio ponit dictã cõparationẽ. Secũdo ingrit etiaꝫ vtrũ intẽtio possit dici volũtas: ꝛ an intentio sit idẽ actus cũ ea volũtate que cõmuniter volũtas dr̃. ibi. (Sed q̃riꝫ vtrum intẽtio talis ꝛc.) ¶ Questio. I.

Hic quinqꝫ querũtur. Primo vtrum oium rectarũ volũtatum sit tm̃ vnꝰ finis. Scõo quis sit ille. Tertio qd est intẽtio. Quarto si sit eadẽ volũtas que est de fine q̃ dicit intẽtio: ꝛ que de his q̃ sũt ad finem: que cõmuniter voluntas dicit. Quinto si ex fine voluntas habet bonitatem.

¶ Utꝝ sit tm̃ vnus finis rectaꝝ volũtatũ. I.

Ad primum sic procedit. Uidetur q̃ rectaꝝ volũtatũ non sit tm̃ vnus finis. Charitas. n. qua deũ diligimus deus nõ est. vt i primo lib. ostẽsum ẽ: sꝫ rectaꝝ volũtatuꝫ finis ẽ deus: ꝛ ẽt charitas. vt i littera ostendit. due ergo recte volũtates nõ i vnuꝫ finẽ tendũt. ¶ Ꝑ. vbi inuenit gradus i referẽdo res ad finez: ibi nõ est vnus finis: sꝫ i tribus psonis inuenit gradus dũ ꝛsideratur relatio ꝛꝝ ad finẽ. vñ Dylarius dicit. Caput oium filius est: caput aũt filij deus ẽ ꝛ ad vnũ deum oia hoc gradu referũtur. cũ igit̃ vnaqueq; triũ psonaꝝ rectaꝝ volũtatum sit finis: vt i littera dicit. videt ꝙ recte volũtates i plures fines tẽdant. ¶ Ꝑ. sicut res nãles habẽt spẽz a forma: ita res morales habẽt spẽm a fine. vñ ꝛ fm finẽ recte vel prave sũt. vt i littera dicit: sed reruꝫ nãlium nõ est vna forma ergo nec actuũ moraliuꝫ erit vnus finis ad quẽ dirigi debeat. ¶ Ꝑ. illud est finis actiõis ꝓpter qõ actio fit: sꝫ vnusqsq; agẽs cogitat i agẽdo de eo ꝓpter qõ agit: cũ igit̃ multi rectas actiões agẽtes actu de deo nõ cogitẽt: videtur ꝙ nõ oium rectaꝝ actionũ finis sit deus: ꝛ ita diuersaꝝ erũt diuersi fines fm ꝙ agẽtiũ sũt diuerse cogitatiões de fine. ¶ Ꝑ. illud fine quo nõ fieret aliqd est ꝓpter qõ fit illud: sꝫ multi sũt q̃ opa spũalia nõ facerẽt: nisi q̃dã tẽporalia cõsequerẽt. ergo illa tẽporalia q̃ sꝫ q̃runt: sũt finis operuꝫ eoꝝ ꝛ volũtatũ: ꝛ tm̃ nõ dñr i hoc peccare: qz vt Apls dicit ꝑme Lor. 9. Dꝫ i spe q̃ arat arare loquẽs ad lr̃aꝫ i casu isto. ergo ꝓter deũ ꝛ charitatẽ rectaꝝ volũtatũ põt eẽ alius finis: ꝛ ita nõ oẽs recte volũtates i vnum tẽdunt.

Sed contra Dis volũtas q̃ i diuersa tẽdit diuisa ẽ i plura: sꝫ rectuꝫ cor diuisuꝫ nõ est: sꝫ vnituꝫ. vñ Osee. 10. diuisuꝫ ẽ cor eoꝝ nũc iteribũt. ergo recti cordis ẽ vnꝰ finis ultimꝰ. ¶ Ꝑ. rõ bõi ẽ ex fine. q̃ vbi ẽ sũmũ bonuꝫ ibi ẽ finis ultimꝰ: sꝫ sũmũ bonũ ẽ vnũ tm̃ vt supra. di. 3. ꝑbatũ ẽ. q̃ rectaꝝ volũtatuꝫ ẽ vnꝰ finis ultimꝰ.

Respondeo dꝛ q̃ eodẽ ordine res referunt̃ in finẽ: quo ꝓcedunt a ꝑncipio: eo q̃ agẽs vnusqsq; ordinat effectuꝫ suuꝫ i finẽ aliquẽ. ꝛ iõ sꝫ ordinẽ agẽtiuꝫ ẽ ordo finiuꝫ. In pgressu aũt rerꝫ a ꝑncipio inuenit vnũ rerꝫ ꝑncipiũ ꝑmũ qõ cõe ẽ oiuꝫ sub quo iueniũt alia ꝑncipia ꝓpria q̃ i diuersis sũt diuersa: ita ẽt i referẽdo res ad finẽ inuenit vltimus finis oibus cõis q̃ ẽ vltimus finis sꝫ inueniũt diuersi fines ꝓpry sꝫ diuersitatẽ entiũ. bonũ. n. iuenit i rebus sꝫ duplicẽ ordinẽ. vt i. xi. meta. dr̃. s. sꝫ ordinẽ vniꝰ rei ad rẽ aliã: q ordo silis ẽ ordini quẽ ptes exercitus adinuicẽ hñt: ꝛ alius ẽ ordo rerꝫ ad finẽ vltimuꝫ. g. s. ẽ silis ordini exercitus ad bonũ ducis: ꝛ qz res referunt̃ i finẽ vltimũ cõeꝫ mediãte fine ꝓprio: iõ sꝫ diuersitatẽ finis ꝓpry efficit diuersa relatio rerꝫ ad finẽ vltimũ. Sic ergo dõꝫ ẽ: ꝙ sicut rerꝫ oiuꝫ vnus ẽ finis vltimꝰ. s. dõs: ita ꝛ volũtatuꝫ oiuꝫ ẽ vnus vltimꝰ finis. s. dõs: nihilominus tm̃ sũt alij fines ꝓximi: ꝛ si fm illos fines seruaꝫ ordinata relatio voluntatis i finẽ vltimũ: erit recta volũtas: si ãt nõ: erit peruersa: debita autem relatio voluntatis ad finem vltimuꝫ saluatur: sꝫ illum finem quo volũtas nata est vltimum finem participare: i quo distinguit̃ a rebꝰ aliꝫ: q̃ alio mõ vltimũ finẽ ꝑticipãt: ꝛ hic ẽ charitas vl̃ btitudo. ꝛ iõ nõ solũ dõs: sꝫ ẽt charitas finis ẽ oium rectaꝝ volũtatum.

Ad primuꝫ ergo dõm ꝙ charitas nõ est finis vltimus: cũ nõ sit finis cõmunis: quez oia desiderãt: sed ẽ finis ꝓprius volũtatis p quẽ pertingit ad finẽ vltimũ. ꝛ ideo non sequit̃ esse plures fines vltimos. ¶ Ad scõm dõm ꝙ pater ꝛ filius ꝛ spũssanctus sũt vnus finis vltimus. vt i littera dicit eo ꝙ vnicuiq; eoꝝ inuenit ratio finis fm ꝙ glibet est sũmuꝫ bonuꝫ: ꝛ hi tres nõ tria: sed vnuꝫ sũmũ bonuꝫ sũt. Uñ hoc qõ Dylarius dicit. Oia hec gradu ꝛc. Intelligẽduꝫ ẽ gradus eẽ i reductiõe creaturaꝝ ad filiuꝫ: nõ aũt iter filiũ ꝛ patrẽ iter quos. vt Diero. dicit: nullus ẽ gradus. Si tamẽ nomẽ gradus large ꝓ ordine accipiaꝫ: sic iter patrẽ ꝛ filiuꝫ ẽ gradus. i. ordo principij ad illuꝫ q̃ est de ꝑncipio: nõ aũt finis ꝛ eius qõ est ad finẽ. ¶ Ad tertiũ dõꝫ. q̃ actus morales nõ specificãt̃ a fine vltimo: sꝫ a finibus ꝓximis. hi ãt plures diuersoꝝ sunt: sicut ꝛ fines nãles sũt plures. ¶ Ad 4m̃ dõꝫ. q̃ ad hoc q̃ alicuius actiõis finis sit deus vel charitas: nõ opꝫ q̃ agẽdo illã actionẽ aliqs de deo vl̃ charitate cogitet: nec iterũ sufficit ꝙ aliqs i habitu tm̃ deũ ꝛ charitatẽ hẽat: qz sic ẽt actũ venialis pcti aliqs i deũ ordinaret: qõ falsuꝫ ẽ. sꝫ opꝫ q̃ ꝓius fuerit cogitatio de fine q̃ ẽ charitas vel dõs: ꝛ q̃ rõ actiões sequẽtes i hũc finez ordinauerit: ita ꝙ rectitudo illiꝰ ordinatõis i actiõibus sequẽtibus saluet̃: vt patet i exemplo: qõ Auic̃. ponit de artifice: q si dũ opus suũ exerceret semp de regula artis cogitaret: multũ in opere ipediret̃: sꝫ sicut ꝓius excogitauit p regulas artis: ita postmodũ operaꝝ: ꝛ sic i ope eius rectitudo artis saluaꝝ. ¶ Ad qntũ dõꝫ ꝙ nõ oꝫ illud fine quo nõ fieret aliqd eẽ hoc ꝓpter qõ fit. oẽ. n. illud qõ ad actionẽ exigitur: est illud sine quo actio nõ fieret: sicut istrumẽta: nec tamẽ ꝑp istrumẽta fit actio: ita etiã ꝛ q in opibus spũalibus tpalia q̃runt: nõ querũt ea tãquã finẽ actiõis ꝓximũ vl̃ remotũ: qz minꝰ bonuꝫ nõ põt eẽ finis maiozis: sꝫ q̃runt ea ad sustentamẽtum nãe ꝛ ꝺditiõis sue: vt sic debite opera spũalia exercere possint.

¶ Utrũ beatitudo vel charitas sit finis cois ꝛ vnus rectarum voluntatum. II.

Ad secundũ sic ꝓcedit. vr̃ ꝙ finis cõis rectaꝝ volũtatũ ꝛ vnꝰ nõ possit eẽ charitas vl̃ btitudo: nihil. n. qõ ẽ citra finẽ vltimũ ẽ vnꝰ finis cõis oibus: sꝫ charitas ẽ citra finẽ vltimũ. s. deũ ꝛ sil̃r ẽt btitudo ꝛ bona õlectatio ꝛ hꝺ. g̃ hꝺ nõ pñt eẽ finis cõis rectaꝝ volũtatũ. ¶ Preterea. nihil potest esse finis quod non est desideratum: nec potest aliquid desideratum esse quod occultum est. Cũ igit̃ btitudo occulta sit: qz Ysa. 64. dr̃. Oculus non vidit dꝰ absq; te ꝛc. Ur̃ ꝙ btitudo ñ possit eẽ finis rectaꝝ

uoluntatum. ¶ Preterea. corporale bonū nō est finis spiritualis boni: cū finis semp sit melior eo quod ē ad finez. ſz vita eterna videtur quoddā corporale noiare. ſ. eternā cōiunctionē nostre aie ad corpus. ergo vita eterna nō est finis spiritualium operum. ¶ Preterea. nullus finis habetur ante id quod ē ad finē: cum per ea que sūt ad finem in finē deueniatur. ſz charitas ante actus meritorios habetur. ergo charitas nō ē finis rectorum operum. ¶ Preterea. opus dicit rectum scōm q̄ aliqua virtute informatū: ſz sicut actus informat charitate: ita etiam alias virtutibus. ergo sicut charitas ponit finis: ita ⁊ alie vtutes fines dici debēt. ¶ P. bonum simpliciter nō ordinat. vt ad finē ad id quod ē bonum huic: quia quod simpliciter bonū ē melius est: ſz operatio ē bonum p se: delectatio aūt ē huic bonum. ſ. operāti: ⁊ sic recta operatio ē melior delectatiōe. ergo recta opatio nō ordinat ad delectationē: sicut ad finē

Sed cōtra. Finis sine quo nō potest eē coniunctio ad finē vltimū: opz eē intētum: sicut finis cōmunis: ſz sine charitate ⁊ beatitudie ⁊ huiusmōi nō potest eē cōiunctio volūtatis hois ad finē vltimuz qui ds ē. ergo ista oia ratione finis cōmunis habēt.

Respondeo dicēdum q̄ sicut dictum ē quāuis oium reruz sit vnus finis vltimus: sicut vnum principium primuz: tamē vnicuiq; rei debetur finis proprius: sicut ⁊ principiuz proprium: ita vt sicut ea que sūt vnius generis cōmunicāt i vno principio proprio illius gñis: ita cōmunicent i vno fine qui quidē ē cōmunis oībus q̄ sunt i illo gñe: nō tamē oībus rebus nec potest eē ōbita relatio alicuius rei ad finē vltimū: nisi mediāte fine q̄ suo gñi ōbetur. finis autez proprius vnuscuiusq; rei p quē in finē vltimuz ordinatur ē sua propria operatio. Un ⁊ finis ratiōalis nature p quē ordinat i finē proprium ē perfecta operatio q̄ ē propria nature illi: ſz pfectio operatiōis in tribus cōsistit. ſ. i obiecto: habitu ⁊ ōlectatiōe: quāto. n. obiectum ē altius tāto operatio illud tendēs ē pulchrior ⁊ perfectior. vnde ex obiecto operatio pfectionē habet: ⁊ ex nobilissimo obiecto altissimā pfectionē. ¶ Similiter etiaz opatio pfecta nō ē nisi ex habitu: vnde quāto habitus est pfectior: ⁊ opatio pfectior erit: ⁊ operatio pfectissima ab habitu nobilissimo erit. ¶ Simil'r. vt dicit philosophus in decimo ethicoruz ōlectatio pficit operationē: sicut pulchritudo iuuētutē: ē enim sicut quidaz decor operationis ipsa ōlectatio. ⁊ ideo opz q̄ aliquod istoruz: sit finis cōmunis rectarum volūtatuz assignata. Ipsa autē operatio pfecta beatitudo ē. obiectuz autē altissimuz deus ē. Habitus autē pfectissimus charitas ē. ōlectatio aūt purissima ⁊ spiritualis ōlectatio. vt i decimo ethicoruz probatur. ⁊ ideo in littera dicit q̄ ōus rectarum volūtatū finis ē charitas ⁊ bona ōlectatio ⁊ beatitudo: ita tamē q̄ ds vltimus finis sit: ⁊ beatitudo charitatē ⁊ ōlectationē cōplectēs sit: sicut finis sub fine coniungens vltimo fini cum operatio i obiectum tendat: nec est recta relatio volūtatis in deum nisi mediantibus bis tribus.

Ad primum ergo dicēdum q̄ finis qui ē citra finem vltimuz nō ē finis cōmunis oībus rebus: ſz potest eē cōmunis i aliquo gñe: ⁊ ita ē ō beatitudine: nō enim creature irrationales ad beatitudinem puenire possūt. Unde earum finis beatitudo nō ē: ſz est finis ratiōalis creature q̄ ad eam puenire potest. ¶ Ad secundū dicēdum q̄ quāuis beatitudo sit occulta quātum ad substātiaz: tamē ratio beatitudinis nota ē. oēs enim per beatitudinē itelligunt quēdam pfectissimuz statuz: ſz in quo cōsistat ille status pfectus: vtruz i vita vel post vitā: vel i bonis corporalibus vel spiritualibus: ⁊ i quibus spiritualibus occultum ē. ¶ Ad tertium dicēduz q̄ vita dicitur dupliciter. vno enim modo vita idem est quod eē viuētis. vt i secūdo de aia dicitur: q̄ viuere viuētibus ē esse ⁊ hoc modo vita hois relinquit ex cōiunctiōe aie ad corpus: ⁊ vita eterna ex eterna cōiunctiōe vtriusq; ⁊ hoc modo vita eterna nō est finis rectarum volūtatum. Alio modo dicitur vita operatio rei viuētis. ⁊ hoc modo vita eterna dicitur operatio pfecta qua hoies beati i eternum deū videbūt ſm q̄ dicitur Jo. 17. Hec ē vita eterna ⁊c. Et hoc modo vita eterna ē finis rectarū volūtatū: ⁊ est idem qō beatitudo. ¶ Ad quartuz dicēduz q̄ charitas dupliciter potest cōsiderari vel i habitu vel ſm q̄ bonum eius resultat i actu: sicut bonitas cuiuslibet habitus resultat i actu ex habitu procedēte. si ergo accipiatur primo modo charitas sic operatōes recte ante ifusionē charitatis facte ordinātur ad charitatē vt ad finē. iquātū disponūt aiaz charitatis ifuse receptiuaz: ſz sic nō itelligit hic: ſz itelligit ſz q̄ bonuz charitatis resultat i actu: sicut etiā philosophus dicit i quarto ethicoruz: q̄ fortis operat propter bonum fortitudinis: iquātum opa sua ad finē fortitudinis refert: qō ē fortiter opari: similiter etiaz charitatez habēs refert opa sua i bonū charitatis quod ē ipsa opatio ex charitate procedēs. ſ. dilectio dei ⁊ proximi. ¶ Ad quintuz dicēdū q̄ ad bonū alicuius virtutis nō ordinat nisi vel actus proprie virtutis vel actus alterius virtutis qui ē impatus ab illa virtute: sicut actus propriius fortitudinis ordinat i bonū fortitudinis: vl' etiā actus magnanimitatis: qui ē tēdere i magna faciēda: ⁊ ardua: ſz q̄ ē a fortitudine impatus: nulla autez virtus impat vniuersaliter oībus virtutibus nisi charitas q̄ ē mater omniū virtutū: ⁊ hz habitū ex obiecto ppio: qō ē sūmū bonū: i qō imediate ferī: tū etiā ex subo. ſ. ex volūtate q̄ alias viribus impat. ⁊ iō iter virtutes sola charitas dr̄ cōis finis oiuz rectaruz volūtatū. ¶ Ad 6m dōz. q̄ opatio simpl'r ē melior q̄ ōlectatio. ⁊ iōvt medici dñt nā i ope gñatōis ōlectatiōz posuit ne aialia sua salute ⁊ tēta salutē spēi negligerēt: q̄ pactū gñatiōis fit. vñ ōlectatio pp opationē ē: nō autē delectatio quālibz opationē sequit: sed opationē pfectā: ⁊ iō sicut operatiōes impfecte ordinant ad opationē perfectā: ita etiā ordinant ad delectationē que pfectā operationē exornat. Uel dōz q̄ finis potest alicui rei attribui dupl'r vel scōm q̄ in se cōsiderat ⁊ sic operatio nō est ad delectationē: sed econuerso: vel ex parte eius qō i finē tēdit: ⁊ sic opatio delectatiōe pficit: ⁊ pp eā est: sicut pp suā pfectionē ōlectatiōes. n. ppie: sicut i. io. ethi. dr̄: augmētāt ppias opatōes: qz ſz q̄ operās tali b'opatiōib' reficit: p ōlectatiōz ea ex diligēti' eas exercet.

¶ Utr̄ intētio sit actus volūtatis. III.

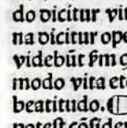

B tertiuz sic proceditur. Uidetur q̄ intentio nō sit aliquid voluntatis: quia vt in secūdo ethicoruz dicitur omne quod est in anima vel est passio vel habitus vel potētia: sed intentio nō noiat ipsam potentiaz voluntatis: quia sic oīs actus voluntatis intentio dici deberet. Similiter etiam nō anime: quia habitus anime sunt virtutes vel scientie: nec iterum est passio in voluntate existens: quia passiones sunt in sensitiua parte: ⁊ non in intellectiua. vt in septimo physicoruz probat. ergo intētio non videt aliquid ad volūtatē pertinēs. ¶ P. vt in secūdo physicoruz probat: nā in sua operatione intendit finem: sed agens per nām non agit per voluntatez quia in eodem libro distinguit agens a proposito contra agens a nā. ergo intētio nō pertinet ad voluntatez. ¶ P. Luc. Si oculus tuus neq̄ fuerit ⁊c. Glo. Oculus. i. itētio. ſz rō oculi non competit voluntati: ſz magis rōni: similr̄ ēt dirigere quod intentiōi attribuit rōnis est: ⁊ nō volūtatis ergo intētio non ptinet ad voluntatem: sed ad rationem.

¶ P. volūtas est principiuz rerū operabiliū que ad practicū intellectuz pertinēt: sed intētio nō tārū est in practicis. sed etiaz in speculatiuis in quibus etiaz finis iuenitur. ergo intētio nō pertinet ad voluntatē. ¶ P. potētie nō pōt attribui nisi duplex actus vel qui cōuenit sibi per se vel q̄ cōuenit sibi i ordine ad aliaz potētiaz: sed intētio non pōt esse actus volūtatis per se cōsiderate: quia nō denoiatur a volūtate actus autē qui est alicuius potētie per se denominatur ab ipsa: sicut itelligere ab itellectu similiter etiā nō ē actus eius scōz ordinē ad rationē: quia sic actus eius est eligere. vt supra dictum est. ergo intentio nullo modo est actus voluntatis.

Contra Meritū ⁊ demerituz in sola volūtate cōstitutū est: sed ſz intētione precipue attēditur meritū ⁊ demeritū. ergo intētio ad volūtatez pertinet.

¶ P. vt in littera dicit: intētio est de fine. Finis autē habet rationē boni: cū igitur bonuz ad volūtatez pertineat: quia est obiectū eius: vī q̄ intētio voluntatis sit.

Respondeo dicēduz q̄ ex ipso noie intētiōis potest accipi ad quā potētiā pertineat. Intēdere enim dicit quasi i aliud tēdere. Intēdere autem in aliquid est illius potētie ad quā pertinet prosequi ⁊ fugere aliquid. hoc autē est appetitus vel volūtas: nō autez intellectus: sed verū est q̄ itellectus practicus dicit aliqd de fugiēdo vel prosequēdo: vt in tertio de aia dicit. vnde iudiciū fuge ⁊ prosecutōis ad itellectuz practicū pertinet: nō autē ipsa prosecutio ⁊ fuga. Intellectus autē speculatiuus neq; fugit aut prosequit: neq; etiā aliquid de fugiēdo ⁊ prosequēdo dicit. ⁊ ideo intētio nō ē actus cognoscitiue: ſz appetitiue. Per hoc autē q̄ dicit i aliquid tēdere ipotat quedā oīstātia illius i quod aliquid tēdit. ⁊ ideo quādo appetitus ferī imediate i aliquid nō dicit eē intētio illius siue hoc sit finis vltimus: siue sit aliquid ad finē vltimū: ſz quādo per vnū qō vult i aliud puenire nitit: illius in qō puenire nitit: dicit esse intētio. hoc autez est finis: propter qō intētio dicit eē de fine: nō ſm q̄ volūtas i finē absolute ferī: ſz scōz q̄ ex eo q̄ ē ad finē in finē tēdit. Unde intētio i rōne sua ordinē quēdaz vnius ad alteruz importat. Ordo autē vnius ad alterum: nō est nisi per itellectū: cuius ē ordinare: sed in quibusdaz itellectus ordinās appetituz i finē ē cōiunctus ipsi appetitui sicut i habētib' intellectuz: vt i hoīe ⁊ i angelo. Jn quibusdā autem itellectus ordinās ē separatus: sicut i nālibus que dirigūtur in finē ab itellectu naturaz instituente ⁊ finē sibi pfignante: appetitus autē intellectui cōiunctus volūtas dicit: sed appetitus ab itellectu separatus ē appetitus sensibilis ⁊ naturalis: quātus autē cuiuslibet bonum appetituuz intētio cōmunis sit per primus tamē in volūtate inenit que ab itellectu cōiuncto i finē dirigit. ⁊ ideo intētio primo ⁊ p se actū volūtatis noiat ſz q̄ in ea ē vis itellectus ordinātis.

Ad primum ergo dicēduz q̄ i passiōe itelligitur etiaz operatio: quia operatiōes aie passiōes etiaz quedaz sūt: quia itelligere ē quoddā pati: ⁊ sentire. vel etiā itelligit i habitu operatio qui principium opatiōis est: vel quia opatio nō significat. vt i aia existēs: ſz vt ab aia egrediēs. ¶ Ad scōm dicendum q̄ naturalia quāuis nō habeāt volūtatē: tamē intēdūt aliquid per appetituz naturalē scōz q̄ dirigunt i finem suū ab itellectu diuino nature attribuēte iclinationē in finē: que iclinatio appetitus naturalis dicit. ⁊ ideo nō est ita propie intētio in eis: sicut i agētibus a proposito. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ dirigere vel esse oculum attribuit intētioni: nō scōz q̄ ē actus volūtatis simpliciter: sed scōz q̄ vis rōnis ordinātis i volūtate manet. ¶ Ad quartuz dicēdum q̄ cū volūtas mouet oēs potētias i actus suos: nō soluz est respectu eorum que ad practicum itellectum pertinēt: ſz etiā eorū que ad speculatiuum: sicut enim homo vult ambulare: vel aliquid huiusmodi facere. ita etiam vult cōsiderare ⁊ veritatē questiōis alicuius inuenire. ¶ Ad quintum dicēdū q̄ intētio nō ē actus volūtatis absolute: sed i ordine ad rationē actum volūtatis ordinantē: sed ratio potest ordinare actū volūtatis dupliciter: vel scōz q̄ volūtas ē de fine: ⁊ sic actus volūtatis i ordine ad rōnem est intētio: vel ſm q̄ ē de bis que sunt ad finē: ⁊ sic actus voluntatis in ordine ad rationem est electio.

¶ Utrum voluntas vno ⁊ eodem actu velit finē ⁊ ea que sunt ad finem. IIII.

B quartum sic proceditur. Uidetur q̄ nō sit vnus actus voluntatis qui est de fine ⁊ de eo quod est ad finē. Actus enim omnes distinguūtur scōz obiecta: vt secūdo de anima dicitur. Finis vero ⁊ quod est ad finē sunt diuersa obiecta. ergo ⁊ motus volūtatis sūt diuersi qui i ea ferūtur. ¶ P. nō est idem i specie motus qui ē ad vltimū terminuz: ⁊ qui ē ad mediū. vt in. io. ethicoruz dicit. Sicut qui ē ad nigredinē ⁊ qui est ad pallorez ab albedine: ſz illud quod est ad finē est sicut medium per quod itur i finē quasi i vltimuz terminum. ergo nō ē idē motus volūtatis qui ē finis ⁊ eius quod ē ad finem. ¶ P. actus volūtatis sequit actum intellectus: ſz nō eadē est cogitatio de fine ⁊ de eo quod est ad finē. ergo nec idē volūtatis motus. ¶ P. cōtraria nō possunt eidez simul iesse: ſz in eo qui vult dare elemosynam propter vanam gloriā: voluntas que est finis est mala. ⁊ que est eius quod est ad finem est bona. ergo non est idem actus voluntatis vtrobique.

Sed contra Philosophus dicit: vbi vnū propter alterum: ibi vnuz tātuz: sed illud qō est ad finē desideratur propter finez. ergo vnuz desiderium est finis: ⁊ eius quod est ad finem. ¶ P. nō contingit potentiam esse in duobus actibus simul: ſz simul aliquis vult finem: ⁊ illud quod est ad finez: ergo nō est alius motus voluntatis qui est in vtrūq;.

Respōdeo dōz q̄ qñ aligd dr̄ ſm relatiōz ad alterū pōt dupl'r cōsiderari: vl' ſz q̄ ē res q̄daz in se absolute: ⁊ sic nō ē eadē cōsideratio eius ⁊ illius ad qō dr̄: ſz diuisiz vtrūq; cōsiderat: vl' ſz q̄ ad alterū dr̄. ⁊ hō modo eadē ē cōsideratio vtriusq;: qz q nouit vnū relatiuoz nouit ⁊ reliquū: sicut i pdicamētis dr̄: sicut si aliqs cōsideret imaginē patris imago ē alicuius rei: eadē cōsideratio erit imaginis ⁊ eius cuius ē imago. Si autē cōsideret imago iquātuz ē res q̄daz: vt figura depicta in lapide: alia cōsideratio erit imaginis ⁊ eius cuius ē imago. ita ēt dico de eo qō ē ad finē: qz q̄dā sūt q̄ querūt ppter finē: q̄ nihilominus bñt i se vnde desiderēt: ⁊ in talia pōt volūtas ferri dupliciter: vel scōm q̄ ea ppter finem querit: ⁊ sic idē ē actus volūtatis q̄ ē in finē: ⁊ in illud qō ē ad finē. vel scōm q̄ ipsa sunt q̄dā res p se ōsiderabiles: ⁊ sic ē alia volūtas de vtroq;. ſz q̄dā sūt q̄ nō desiderāt nisi i relatiōe ad finē vt sectio ⁊ vstio q̄ in se mala sūt: ⁊ i talibus nūq; differt motus volūtatis ſz q̄ volūtas ferī in ista ⁊ in finē eoruz: qz in ea volūtas nō ferī: nisi prout cōsiderant sub relatione ad finem.

Ad primuz ergo dōz. q̄ finis ⁊ id qō ē ad finē inq̄tū hō cōsideratū nō sūt diuersa obiecta ſz vnū obz: in quo finis. sicut formale est q̄si rō q̄dā volēdi: ſz id qō ē ad finē ē sic māle: sic ēt lumē ⁊ color sūt vnuz obz. ¶ Ad 2m dōz. q̄ qñ volūtas ferī i eo qō ē ad finē, put ē ad finē: id qō ē ad finē nō ē termin' ei'. ⁊ iō nō oz q̄ sint ibi duo mot': sic ē ēt vn' mot' otinu' q̄ ō extremo i extremuz p media trāsit: nisi medio vt termio i medio gescēdo vtat

¶ Ad tertium dicendum q̄ etiam cogitatio de eo quod est ad finem prout cōsideratur in ordine ad finem: est eadem cū cogitatione finis: nō autem cogitatio de eo quod ē ad finē: vt est res quedā: & similiter nec volūtas. ¶ Ad quartum dicēdum q̄ cum aliquis vult dare elemosynaz propter inanē gloriam; hic est vnus actus volūtatis: & hic actus totus malus est: licz nūquā ad omne id quod in eo est maliciam habeat. vnus enim particularis defectus sufficit ad hoc quod aliquid simpliciter malum dicatur: sed verum est q̄ si vellet hoc: quod est dare elemosynam vt rem quandam nō in ordinem ad talem finem: actus ille voluntatis esset bonus & esset alius actus voluntatis ab eo q̄ vult vanam gloriam.

¶ Utrum voluntas iudicanda sit recta ex fine. V.

A B quintuz sic proceditur. Uidetur q̄ voluntas nō sit iudicāda recta ex fine. Contingit enim aliquod malum propter bonum velle: sicut qui vult furari vt elemosynas det. ſz talis volūtas mala ē: & tamē finis volūtatis ē bonus. ergo ex fine nō iudicatur rectitudo volūtatis. ¶ P. cōtingit q̄ aliquis faciat aliqd paruum intendēs magnuz facere: sicut aliquis dans obolum si intēdat habere tātam mercedē: sicut si daret cētū marchas: non autē sequitur q̄ tantuz bonum faciat quātum est finis quē intēdit. ergo ex fine nō mēsuratur rectitudo voluntatis. ¶ P. oīa bonum appetūt. vt dicitur in primo ethicoꝝ. si igitur volūtas dicēda ē recta ex volūtate finis: oīs volūtas erit bona. ¶ P. ad hoc q̄ aliquid bonum dicatur: oportet q̄ oīa perficientia rē in bonitate cōcurrant: quia bonuz ē ex vna & tota causa. vt Dio. dicit. ſz bonitas actus cēsuratur ex habitu: ex circūstantijs et ex fine. ergo nō potest sufficiēter ex fine iudicari voluntatis rectitudo. ¶ P. ex eodem iudicatur rectitudo alicuius actus ex quo mēsuratur bonitas eius. sed bonitas actus precipue q̄ est in virtute merēdi: mēsuratur ex radice q̄ ē habitus actuz eliciēs. ergo rectitudo volūtatis potius iudicatur ex habitu qui est principium actus q̄z ex fine.

Sed cōtra. Dis motus recipit speciez ex termino sed terminus actus volūtatis ē finis. ergo ex bonitate finis iudicādus ē bonus actus voluntatis. ¶ P. actus recipit speciē a forma agētis. Unde scōm diuersas formas diuersificātur actiones in specie: sicut calefacere & infrigidare: ſz forma volūtatis ē finis: quod est appetibile: sicut intelligibile est forma intellectus. ergo secundum bonitatem & maliciam finis dicitur actus voluntatis bonus & malus.

Respondeo dicēdo q̄ actus voluntatis potest ferri in finē dupliciter: vel imediate in ipsum finē: & sic actus voluntatis manifeste bonitatem & maliciam ex fine habet: quia velle bonum finē ē bonum. & velle malum finem est maluz: bonitas enim finis nō depēderet vlterius ex aliquo alio: sicut bonitas eius quod ē ad finē depēdet ex fine: & talis actus proprie dicitur volūtas finis vt velle beatitudinē. Alio modo fertur actus in finē mediante eo quod ē ad finē: & hoc proprie dicitur intēdere finē: & tunc distinguēduz ē: quia in malis absolute dicēduz ē q̄ actus habet maliciaz ex fine: quia si finis intentus ē malus volūtas mala ē: quātūcūq̄ sit bonū illud quod ad talē finē ordinatur eo q̄ vnus particularis dēfectus sufficit ad maliciaz: in bonis autē distinguēduz ē: ga aut loquimur de fine volētis aut de fine actus volūtatis. Et dicitur finis volētis quē volēs sibi pstituit: & tunc non sequitur si finis ē bonus q̄ volūtas sit bona: qz potest eē id quod ē volituz maluz: & vnuz tantuz sufficit ad maliciam volūtatis: siue finis: siue volitum sit malum: & quāuis vno modo sit idem actus volūtatis qui fertur in finem: & in id quod est ad finē: tamē intētio nōlat illum actum sm ordinez actus ad finē: sed volūtas nōlat actum eundē fz ordinē ad obiectum proximum quod in finem ordinatur & ideo in tali casu volūtas est mala: sed intentio bona. finis autē dicitur ad quē actus proportionatus ē: & ita etiam si finis ē bonus: & actus bonus: qz actus malus nō ē proportionatus ad finē bonuz. Unde dicit philosophus i quinto ethicoꝝ de his qui per malos actus bonos fines ꝓsequi intēdunt: q̄ querūt sortiri finē incōueniēti medio: sicut. n. nō quelibet materia est dispōsita ad quālibet formā nec quodlibet instrumētum ad quemlibet effectum nec quodlibet medium ad quālibet cōclusionem: ita nec quilibet actus ad quemlibet finem.

Ad primum ergo dicēduz q̄ quādo aliquis vult malum propter bonum illud bonū nō est finis actus volūtatis sm se cōsiderati: sed est finis a volēte iordinate prestituti: & hoc etiā modo dicēdum ē ad secūduz: qz i malis simpliciter tenet q̄ quātuz malū quis intēdit tātuz peccat: i bonis autē nō tenet si intelligatur de fine volētis: sed solum si itelligatur de fine actus. ¶ Ad tertiuz dicēduz q̄ quātis oīs voluntas bonuz appetat: nō tamē appetit semper quod est vere sibi bonum: sed id quod est apparēs bonum: & quātis oīs homo beatitudinem appetat: nō tamē querit eam i eo vbi ē vera beatitudo: sed vbi nō est. & ideo nititur ad eam peruenire: nō per rectam viā: & propter hoc nō oportet q̄ oīs voluntas sit bona. ¶ Ad quartuz dicēdum q̄ ex circūstātijs dicit actus bonus scōm q̄ circūstātie faciūt actum proportionatum ad finē debituz. & ideo principaliter bonitas actus ex fine pēdet. ¶ Ad quintuz dicēdum q̄ i habitu icludit rectitudo finis: quia ad virtutez. vt philosophus i secūdo ethicoꝝ dicit: exigunt tria. Primo quidez si sit sciens: deide si volēs propter bonum i quo icluditur ordo ad finem: tertiuz si firme & imutabiliter operatur. & ideo si bonitas actus procedat ex habitu nō remouetur quin iudicetur ex fine.

¶ Expositio textus.

Item recte sūt volūtates &c.) Dic itelligēduz est si referatur ad rectaz volūtatez quasi ex se ordinate ad illam ita q̄ recta volūtas sit finis actus volūtatis: et nō tātum agētis. vt dictuz est. (Nō debemus: ideo euāgelizare vt māducemus.) Istud simpliciter verū est: quia māducare nō potest esse finis euāgelizādi: nec proximus: nec vltimus: sed est quesituz ab euāgelizāte ad facultatē euāgelizādi cōseruādam. & ideo magister infra i solutiōe hoc verbū nō exponit. (Finis vero volūtatis ē vel illud &c.) Quia oē bonuz rationē finis habet. bonuz autē obiectum est volūtatis: ideo quodlibet volituz quod est obiectum voluntatis finis potest dici: sed magis dicitur finis proprie illud i quod vltimo volūtas tēdit: quia hoc est ab ea primo volitū. & ideo i tertio etbi. dicit q̄ volūtas est finis: electio vo eoꝝ q̄ sūt ad finē. (Intētio icludit &c.) Intētio ꝓprie loquēdo actū volūtatis significat. vt dictū ē. ſz finē nō significat nisi māliter nomē sumat. vt. s. sumatur intētio pro re intēta: sicut & fides sumitur pro re credita. (Finis vero voluntatis &c.) Delectatio dicit bona que cōsequitur operationez bonaz: & mala que cōsequitur malam. vt ex. ii. etbi. p̄z. (Intētio ad illud respicit per quod volumus &c.) Intentio enim includit actū rōnis. & ideo respicit ad id ad qō aliquid ordinatū est: sed voluntas nōlat actū volūtatis absolute: cuius nō est ordinare vel ꝓferre. & iō volūtas respicit id i qō imediate fertur. (Et alia gdē videt volūtas &c.) Quo sit eadem: & quo alia dictuz est. vnde vtraq̄ opinio scōm aliquid veritatem habet.

¶ Cum voluntas sit de bis que naturaliter bō bz: quare pctm̄ fore dicatur: cū nulluz aliud naturale peccatum sit. Distin. XXXIX.

H Ic aūt oritur q̄stio satis necessaria ex supioribus cām trahens. dictū est. n. supra volūtatem inesse nāliter boi: sicut intellectus & memoria. q̄ autē boi nālia sunt quātūcunq̄ vicient: bona tm̄ eē nō desinūt. Qm̄ nō valet viciū bonitatē in q̄ deus eā fecit penitus ꝓsumere. vt ꝓbi gra. Intellectus vel rō & ingeniuz ac memoria: & si vicijs & pctis obnubilent & corrumpant: bona tm̄ sūt: nec pctā nōiant. Sicut Aug. de rōne q̄ est imago dei in q̄ facti sumus euidēter ostēdit in. xv. li. d tri. Hec est inqt imago in q̄ boies sūt creati: q̄ ceteris aialibus pūt: q̄ creatura in rebus creatis excellētissima: cuz a deo iustificat: a deformi forma i formosaz mutatur formā. Erat. n. etiā inter vicia nā bona. ꝺ aūt imago rō est vel itellectus. Cū ergo voluntas de nālibus sit: quare ipsa nō semp bonū est & si aliqñ vicijs subiaceat: Ad hoc facile rīdēt qui dicūt oīa que sūt inquātū sunt bona eē: qz & ipsaz volūtatē inquātū est vel iquātū voluntas est: vt supra posuimus: bonū eē asserūt: ſz inq̄ntū inordinata est: mala est & pctm̄. vbi pōt ab eis rōnabiliter q̄ri: si volūtas inquātū iordinata ē: pctm̄ est: q̄re ergo itellectus rō & igeniū: & huiusmodi cū iordinata sūt pctā nō sūt. Inordinata vero sunt: sicut voluntas: cū ad rectū finē nō tendūt: eoꝝq̄ actus ꝑuaricatiōes existunt. Ad qō illi dicūt volūtatis nōie aliqñ vim. s. nālem potentiā volendi: aliqñ actū ipsius vis significari. Uis aūt ipsa insita aīe nāliter nunq̄ pctm̄ est. sicut nec vis memorādi vel intelligēdi. sed actus huius vis qui & voluntas dicit: tunc peccatum est quando inordinatus est.

¶ Quare actus voluntatis sit peccatuz si actus aliarum potentiarum non sunt peccata.

A Bhuc q̄rit q̄re huius nālis potentie actus pctm̄ sit: si aliarū potētiaꝝ actus pctā nō sūt. s. potētie memorādi: cuius actus ē memorare. & potētie itelligēdi: cuius actus ē itelligere. Ad qō ipsi dicūt: qz alterius gīnis ē actus ille volūtatis q̄z actus memorie vel itellectus. Dic. n. actus est ad aliqd adipiscēdū vel nō admittēdū: q̄ nō pōt eē de malis qn sit malus. Uelle. n. mala: malū est: ſz intelligere vl memorare mala: malū nō ē: quānis eoꝝ qdā ēt hoc actus eē malos iterdū asserāt nō ꝓbe. memorat. n. iterdū qs malū vt faciat: & q̄rit itelligere vtq̄ vt sciat ipugnare. Ecce q̄liter soluit p̄missa q̄stio ab his q̄ tradūt oīa eē bona inquātū sūt. q̄ vero dñt volūtates malas pctā eē: & nullo mō bona: breui⁹ respōdēt dicētes actuz volūtatis nō eē de nālibus: ſz vim ipsaz & potētiā volēdi que semper bonū est: & in oib⁹: cū ēt sit i paruulis in q̄bus nōdum est actus eius.

¶ Quo mō intelligendū sit illud. bō etiā q̄ seru⁹ est peccati naturaliter vult bonum.

P Reterea q̄ri solet quo mō intelligēdū sit q̄d ait Ambro. exponēs illud verbū apostoli. nō. n. q̄d volo illud ago: sed q̄d noloill̄ facio. Dicit. n. q̄ bō subiectus pctō: facit q̄d vult: qz nāliter vult bonū: sed volūtas hec semp caret effectu: nisi gra dei adiuuet & liberet. si bō subiectus ē pctō: vlt quidem malum & operatur: qz seruus est peccati. & eius voluntatē: sicut supra dixit Augu. libenter facit. quo modo ergo naturaliter bonum vult: An est eadem voluntas. i. idem motus qua libenter peccato seruit. & qua naturaliter vult bonum: Si non est eadem voluntas: que ergo istarum est: que cū homo iustificatur a seruitute peccati liberat. Ut etiam superius disseruimus gratia dei voluntatē hois liberat & adiuuat que volūtatē hois preparat adiuuādam: & adiuuat preparatā: sed que est illa volūtas: an illa que nāliter vult bonū: an que libēter seruit peccato: Si tamē due sunt volūtates ꝓposita est quesstio ꝓfunda: q̄ varia a diuersis exposītiōe determinat. Alij. n. dicūt duos eē motus. vnuz quo vult bonū nāliter. & q̄re nāliter: & q̄re nālis dicit: qz talis fuit motus nāe humane i prima creatiōe: i q̄ creati sine vicio sum⁹. q̄ ꝓprie nā dr̄. Fuit. n. bō creatus i volūtate rect⁹ Uñ i ecclīasticis dogmatib⁹ scriptū ē. Firmissime tene primos boies bonos & rectos eē creatos: cū libero arbitrio quo possent si vellēt propria volūtate peccare: eoſq̄ nō necessitate: ſz ꝓpria volūtate peccasse. Recte igit dr̄ hō nāliter velle bonū: qz in bona & recta volūtate ꝓdit⁹ ē. Supior. n. fintilla rōnis: qūe ēt. vt ait Hiero. in Ebaym non potuit extingui. bonuz semp vult & malū odit. Alium aūt dicūt esse motum mentis: quo mens relicta superiorū lege: subijcit se peccatis: eisq̄ oblectatur. iste motus vt aiunt: anteq̄z alicui assit gratia: dñatur in homie & regnat. Alterūq̄ deprimit motū: vterq̄ tm̄ ex lib. ar. ē. Ueniēte aūt gra ille motus malus elidit: & alter nāliter bonus liberat & adiuuat: vt efficaciter bonum velit. añ gram vo licz nāliter velit homo bonū: non tamen absolute concedi opz bonā bre volūtatē: sed potius malā. Alij autez

dicunt vnā esse voluntatē. i. vnū motū quo nāliter vult bō bonuz: et vicio vult malū eoꝛ delectatur: ꝛ inquātū vult bonū naturaliter bonꝰ est: ꝛ inquātum malum vult malus est.

¶ Diuisio textus.

OStenso qꝫ rectitudo volūtatis et puersitas ẽ ex fine. Dic inquirit vtrū in volūtate possit esse puersitas ꝛ pctū. Et diuidit in partes duas. In pma ostendit quo mō in volūtate pctū esse pōt: ꝛ qz pctū nō est nisi ꝑ deuiationē ab eo ad qō aliquid nāliter ordinat. In scda parte ingrit quo mō volūtas nāliter in bonum tēdat. ibi. (Preterea q̄ri solet quo mō itelligēduz sit ꝛc.) Pria diuiditur in duas. In pma mouet q̄stionē. In scda ponit responsionē. ibi. (Ad h autē facile ꝛc.) Et diuidit i duo. In pma ponit respōsionē ꝑ pmā opinionē supza memoratā, que ponit oia inquātuz sūt bona eē a deo. In secūda respōdet ꝑ aliā opinionē q̄ ponit actus peccatoꝝ nullo mō bonos eē nec a deo. ibi (Qui vo dīt volūtates malas ꝛc.)

¶ Circa pmū facit tria. Pzio respōdet ad q̄stionē. Secūdo obycit ꝺtra respōsionē ꝛ soluit. ibi. (Ubi pōt ab eis rationabiliter queri ꝛc.) Tertio iterum contra obiectionem solutionis obiectionez mouet ꝛ soluit. ibi. (Sed adhuc queritur quare ꝛc.)

¶ Questio. I.

HIc est triplex questio. Pzia q̄ vtꝝ peccatū sit i volūtate. Scdo q̄o hō nāliter bonuz velit. Tertio de hoc q̄ dicit qꝫ superioꝝ sintilla rationis extingui nō potest.

¶ Circa pmū querūtur duo. Pzio vtruz in volūtate possit eē puersitas pcti. Scdo vtrū in actibus aliarū potētiarum possit esse peccatū.

¶ Utꝝ volūtas possit puerti ꝑ pctū. I.

CIrca pmuz sic ꝓceditur. videtur qꝫ volūtas ꝑ peccatū puerti nō possit. Uolūtas enim ad imaginem ptinet: nec tātuz ꝑ qꝫ ẽ potētia: sed etiā vt vī rōne actus: qz respectu quoꝝūdā obiectoꝝum saluatur ratio pfecta imaginis in tribus potētys. vt in pmo lib. 3. di. dictū est: potētia aūt nō hz cōparationem ad obiectū nisi mediāte actu. Cū igit imaginis bonitas per pctū nō tollat: qz in imagine pertrāsit hō. vt i ps. dī: vī qꝫ in volūtate nō possit eē pctū. ¶ P. illud qō imediate recipit ifluentiā a pmo fonte īmutabiliter tenet hoc qō ifluxū est i ipsuz: sicut subē spūales que imediate eē a deo recipiūt eē icoꝛruptibile hīt: reliq̄ vero pp lōge distare a pmo nō possūt semp in eē cōseruari. vt in scdo de gñatione dī: sed fons bonitatis finis est a quo ratio boni sumit: cuz igit volūtas imediate ferat in finē: sicut i obiectū siue ēt in finē vltimū. vī qꝫ bonitatē iamissibilē bēat: ꝛ ita ꝑ peccatū vitari nō possit. ¶ P. Jo. 18. dī. Qui facit pctū seruꝰ est peccati: sz seruitus volūtati nō cōpetit que liberrima est: ꝛ libertatis fons. vt supza dictū est. ergo in ea peccatū esse nō pōt. ¶ P. ōfectus peccati nō ꝺz illi iputari in quo nō pōt eē defectus nisi defectu ꝑus i alio exīte: sz in volūtate nō pōt eē defectus nisi pzius existat defectus in rōne ergo pctū nō ꝺz volūtati iputari. ꝓbatio medie. volūtas nō est nisi boni vel apparētis boni: sed volūtas nō habet defectū ꝼm qꝫ in bonū veꝝ tēdit. ergo nō deficit nisi ꝼz qꝫ tendit in bonū apparēs: ꝛ nō existēs: sed hoc fit ꝼm qꝫ iudiciū rōnis fallit. ergo nō est defectus i volūtate nisi pzius sit i rōne. ¶ P. sicut se habet error ad cognitiuā: ita se hz culpa ꝛ peccatū ad appetitiuā: sz vt in. 4. meta. dicit: falsitas ẽ ꝓpzia fantasie q̄ ẽ cognitio sensitiua. ergo ꝛ pctū ẽ ꝓpzie appetitui sensitiuo: ꝛ nō itellectiuo: qō est volūtas.

CContra Aug. dicit qꝫ volūtas est qua peccat: ꝛ recte viuit: sed quocūq̄ peccat in eo est deformitas peccati. ergo in volūtate peccati deformitas pōt esse. ¶ P. oē qō est ex nihilo. vt Damas. dicit vertibile est i nihil: vel quātū ad eē vel quātū ad electionez: sed voluntas creata est ex nihilo. ergo cū nō sit vertibilis in nihil quātū ad esse: qz ẽ pars imaginis: opz qꝫ sit vertibilis in nihil q̄tū ad electionē: ꝛ hoc nō fit nisi ꝑ pctū. ergo pctū in volūtate esse potest.

RRespondeo Dicēdum qꝫ nihil imputat alicui in pctū ꝛ culpā: nisi illud cuius causa ipse ẽ: qz nō laudamur neq̄ vituperamur nisi ex actibus nr̄is: ea vero quoꝝ cā nō sumus ꝑ actuz nr̄z nō sunt. vñ cū volūtas ꝺupliciter dicatur. s. volūtas potētie: ꝛ volūtas actus: voluntas potentie cū a nobis nō sit: sed a deo: i nobis nō pōt esse pctū: sz actꝰ eius q a nobis est. Sz sciēduz qꝫ aliqs actus est ab aliquo ꝺupliꝛ. Uno mō tā ꝼm subam actus q̄z ꝼm determinatōez agentis ad actū: ꝛ hoc ꝓprie in potestate agentis eē dī. vt est in volūtate. Ipsa. n. potentia volūtatis q̄tum in se est indifferēs est ad plura: sed qꝫ determinate exeat in hunc actū vel in illū nō est ab alio determinate: sed ab ipsa volūtate: sed in nālibus actus ꝓgredit ab agente: sz tū determinatio ad hūc actū nō ẽ ab agēte: sz ab eo q agēti talē nāz dedit: ꝑ quā ad hūc actū determinatū est. ꝛ iō ꝓpzissime actꝰ volūtatis a volūtate eē dī. vñ si aliqs defectus sit in actu eiꝰ: ipi volūtati i culpā ꝛ pctū iputat: oēz āt voluntatē creatā pol'e ē i suo actu deficere q̄tū ex nā sua ẽ: eo qꝫ ex nihilo est in defectum puertibilis: ꝛ ita relinquit qꝫ in volūtate pōt eē pctū quātum ad actum eius.

Ad pzimum ergo ꝺōz qꝫ volūtatis actꝰ nō ẽ pars imaginis q̄ ẽ imago sīlitudinis i distinctōe pōaꝝ ꝺsiderata: qz nulliꝰ volūtatis actꝰ sp manet: cū tū imago sp pmaneat. Sz qꝫ imago i potētys ꝼz quedā obiecta p̄cipue assignat: nō ẽ ex eo qꝫ actu i illa ferat: nisi forte sub q̄dā ꝺsiōe. vt in pmo ꝺcīt ẽ qꝫ aīa sp intelligit se nō discernēdo vl' cogitādo aliqd de se: sz intēctū pñs est sibi: sz ex eo qꝫ i illa obiecta ferri pōt. Sz verū ẽ qꝫ imago recreatiōis que nō semp manet potest quātum ad actus ꝛ habitus cōsiderari. ¶ Ad scōm dicēdum qꝫ influentia pzimi pzicipy ad substātias q̄bus imediate influit est per operationez ipsius pzincipy pzimi: ꝛ qz illa operatio defectū habere nō pōt indeficiēter esse ab eo recipiūt: sz ordo volūtatis ad finē vltimū nō est ꝑ operationē finis vltimi in volūtate: sz per operationē volūtatis i finē tendētis: et qz volūtas defectibilis est: iō ab isto ordine deficere pōt ꝑ defectū sue opatiōis ꝛ nō ꝑ defectuz finis. ¶ Ad 3m ꝺōz qꝫ volūtas liberrima ẽ. iō hoc cōsequit eā. vt in seruitutē cogi nō possit: nō tamē ab ea excludit qn seiuzz seruituti subycere possit: qō fit q̄n voluntas i actuz pcti libere cōsentit. ¶ Ad 4m ꝺōz. qꝫ ille error q ẽ i rōne ꝼm qꝫ extimat bonum qō nō est bonuz: est scōm ignorantiam electionis. vt in tertio ethi. dicit. Et hec ignorātia nō causat inuoluntarium: qz voluntas huiusmōi ignorātie quodā mō causa est: ꝺum passiones nō cohibet que rationē i extimādo abscꝺent: quaꝝ cohibitio in potestate voluntatis est: ꝛ ideo peccatum recte voluntati iputatur. ¶ Ad quintum dicēdum qꝫ error vel falsitas ꝺicitur ꝓpzia fantasie: nō qz in intellectu esse nō possit: sed qz ex errore fantasie ꝛ imaginatiōis interꝺum causatur: sīlr etiā inordinatio appetitus sensibilis peccati qō est in voluntate quodā modo cā est: nō quidē cogens: sed inducens. vñ ꝓbi partem inferiorem in qua sunt aie passiones partem viciosaz noīauerūt. vt dicit Aug. in libro de ciuitate dei.

¶ Utrum in actu intellectus ꝛ aliarum potentiaruz ꝑ voluntate possit esse peccatum. II.

AD secundum sic ꝓceditur. Uidet qꝫ in actibus aliarū potētiarū possit eē peccatū ꝛ ꝓcipue in actu intellectus. Cogitatio enim actus itellectus est: sz cōtingit cogitando peccare. g̃ in actu itellectus pctū cōtingit eē. ¶ P. pctū est operatio q̄dam ꝺsa operationi illi q̄ homini ꝼm qꝫ hō est debet: qz talis opatio est recta opatio cui pctū ꝺsiat: sed operatio itellectus est hois ꝼz qꝫ est hō: ex hoc enim homo ꝺr hō q̄ est itellectū habēs ꝛ rōnem. g̃ in opatione itellectus cōtingit esse pctū. ¶ P. cōtraria nata sunt fieri circa idem: sz pctū vtuti opponit. cū ergo q̄dam vtus sit in itellectu. s. itellectualis: vt ꝑz ex. 6. ethi. videt qꝫ pctū in itellectu esse possit. ¶ P. infidelitas pctū qōdaz est: sz ifidelitas est in itellectu ꝼm qꝫ doctrine fidei dissentit. g̃ in itellectu potest eē pctū. ¶ P. nihil ꝓhibet nisi peccatū: sz q̄daz scie sunt ꝓhibite vt nigromantia: ꝛ hꝺ: cuz igitur scia sit in itellectu vī qꝫ in itellectu possit eē pctū.

CContra. Illud qō excusat pctū nō est peccatū: sz defectus q est in itellectu: vt ignorātia peccatū excusat. g̃ in itellectu nō cōtingit esse peccatuz. ¶ P. illud quod non est in potestate nostra nō est peccatum: sed itelligere quodlibet nō est in potestate nostra. ergo si itelligendo deficimus nō peccamus.

RRespondeo ꝺōm qꝫ cū in pctō sit rō mali: ꝛ ꝓter hanc rationē culpe vtrūq̄ ꝺiuersimode inuenitur in actu itellectꝰ: ꝛ in actu volūtatis: qz in actu volūtatis est malū ex ꝺbo: nō aūt in actu itellectus: velle enim mala malum est: sz itelligere mala nō est malū. cuius rō sumi pōt ex obiecto vtriusq̄. ꝺbm enim volūtatis est bonum: sz ꝺbm itellectus est verū: bonū autē ꝛ malū: vt in. 6. meta. dī. sunt in rebus: sed verū ꝛ falsum sunt in aīa. ꝛ iō volūtas ꝑ actuz suum tēdit in ꝺbm suuz ꝼm qꝫ se hz in re. ꝛ iō ex bonitate et malitia rei volite actus voluntatis est bonus ꝛ malus: sed itellectus ꝑ actum suū tēdit in rem ꝼm qꝫ est in aīa. Nō aūt ꝛ malꝫ ꝛ bonꝫ in aīa bonū est. et ideo cognoscere malū ꝛ bonū in se bonū est. Unꝺ Boetius dīc. qꝫ noticia mali bono deeē nō pōt: sed malū accidit in actū itellectus ex indebita ꝓportiōe itellectus ad rem: ex eo. s. qꝫ apprehēdit rem alr eē q̄m sit. Intelligere enim rem falso est malū in actu itellectus: sicut verū est bonū eius: vt dī in. 6. ethyc. actus igit itellectus sic malus nō hz ēt eodē mō rōnē culpe: sic actus volūtatis qui inuenit suo modo malus: qz rō culpe ꝑmo in actu volūtatis inuenitur: in actibus aut̄ itellectus ꝛ aliarum potētiarum nō nisi ꝼm qꝫ sunt impati a volūtate. Nō enim culpe in actu deformi est ex hoc qꝫ ꝓcedit ab eo q hz ꝺminiuz sui actus. Ꝟ autē est in hoie ꝼm illam potētiā que ad plura se hz nec ad aliquod eoꝝ determinat nisi ex se ipa: qō tñ volūtati conuenit: potētie enim organis affixe coguntur ad aliquē actū ꝑ imutationē organoꝝ sine q̄bus in actum exire nō possunt. Intellectus aūt. q̄uis sit potentia nō affixa organo: tamē cogitur ad aliqd ex rōne vel argumēto: sine deficit ab aliquo in qō nō pōt ex defectu demonstrationis ꝛ itellectualis luminis. Uoluntas aūt pōt de se in qōlz qō apprehēsum fuerit: nec ab eo ꝑ aliquā rōnez violēter ꝓhiberi pōt: qz cū itellectus ferat in rem ꝼm qꝫ res est in aīa put hz rōnē veri idiget itellectus ad itelligēdū rez aliquo medio lumīe vel demōstratiōe ꝑ qō rē ꝺeducat in Ꝟ qꝫ ad intelligēdū sibi sit ꝓportionata. vñ ēt ꝑ rōnē pōt nēcio auelli ne alicui rei ꝺsentiat: sz volūtas: vt dictū est: fertur in suū ꝺbm ꝼm qꝫ est in re: ꝛ iō ꝺz vt aliquā opōnē bēat in rē ad Ꝟ qꝫ fiat sibi ꝓportionata: vel expoliando eā a mā: vel aliqd hꝺ: sic itell's fac. sz directe in rem apprehēsaz ꝼm qꝫ est ferē. ꝛ iō nō pōt deficere gn ferat in qōcunq̄ voluerit: neq̄ aliq̄ ꝓhibēte neq̄ ꝑ aliquē eiꝰ defectū.

Ad pzimuz g̃ ꝺōz: qꝫ pctū in cogitationibus pōt eē ꝺupliꝛ: vel inq̄ntū cogitatiōes sunt: ꝛ sic nō est in eis nisi pccatū vanitatis ꝼm qꝫ intellectus ꝺeberet occupari vtiliorib⁹ cogitationibus: ꝛ occupat̄ inutilibus: nec Ꝟ in culpā imputat̄ nisi ꝼm qꝫ actus itellectꝰ natus est a volūtate imperi: vel inq̄ntum cogitatiōes ꝓpter ꝺelectationē rei cogitate querunt̄: ꝛ sic potius est pctū in ꝺelectatiōe rei cogitate ꝼz memoziā ꝛ spēm q̄z in ipsa cogitatione. Illa aūt ꝺelectatio nō est in itellectu: sz in cōcupiscibili ꝛ irascibili cuiꝰ est actꝰ cogitatus. vñ tale pctū reducit̄ ad idem genus vt foznicationis: ꝛ homicidy in quo est ipse actus pcti exterius perpetratus. ¶ Ad scōm ꝺōm: qꝫ illa ꝑfecta opatio intellectus q̄ est hois ꝼm qꝫ est homo nō hz rōnem meriti nisi ꝼm qꝫ est a voluntate impata: sic cum quis in cōtemplatiōe ꝺiuoruz mereꝝ. Et sīlr ecōtrario nō est culpa in actu itellectus errātis: ꝛ varia cogitāris nisi ꝼm qꝫ actus eius est a volūtate iperatus. ¶ Ad 3m ꝺōm: qꝫ peccatuz ꝺe quo nūc logmur: qō rōnez ꝺemeriti hz: nō opponit virtuti quolibz modo accepte virtuti ꝼm qꝫ est ꝓncipiuz actus meritoꝝ ꝛ remunerabilis: q̄uis aūt ꝑfectio itellectus: vt scia ꝛ sapia possit habere rōnē vtutis ex hoc solo qꝫ ꝑfectio itellectus est opus eiꝰ bonum reddens ꝼm qꝫ facit recte itelligere: nō tamē habz qꝫ actus eius sit remunerabilis: ꝛ meritoziuz nisi ꝼm qꝫ est impatus a voluntate. ¶ Ad 4m ꝺōm: qꝫ ifidelitas non est peccatū in itellectu existēs nisi ꝼm qꝫ actus itellectus est iperatus a volūtate: sic enim ꝛ fides in eo est: qz ꝼm Aug. credere nō pōt homo nisi volens: sīlr etiā nisi homo voluntarie omittat qō facere ꝺeberet in ifidelitatem non icideret: qz si quod in se est faceret: deꝰ reuelaret sibi qō credere ꝺeberet. ¶ Ad 4tū ꝺōm: qꝫ artes ille nō sunt ꝓhibite ꝼm qꝫ tñ in cogitatione stant: sed per accīs inq̄ntum sunt occasio peccādi ꝼm qꝫ noticia artis ꝺisponit: ꝛ inclinat ad vsum artis q̄ sine pctō esse nō pōt: ꝛ si etiā ipsa speculatio artis peccatū ꝺicat̄: hoc nō erit nisi ex parte speculantis qui alys intendere tenet. si tamē per hꝺ cōsiderationē ab illis retrahatur.

¶ Questio. II.

DEinde queritꝰ quomodo homo nāliter bonuz velit. Et circa Ꝟ querunt̄ duo. Pzimo vtrum homo velit bonū nāliter. Scdo vtrū idem motꝰ sit quo homo vult bonū nāliter: ꝛ quo vult malum.

¶ Utrū homo nāliter velit bonum. I.

AD pzimuz sic ꝓceditur. Uidet qꝫ homo nāliter bonuz non velit. Illud enim qō nāle est idem est apud oēs: sz non omnes hoies bonū volunt. g̃ bonū velle nō est eis nāle. ¶ P. illō qō est nāle nō assuescimus: vt in. 2. ethy. dī. sed homo per assuetudinē efficit̄ habiliꝛ ad bona volenduz. g̃ bonū velle nō est homini nāle. ¶ P. illud qō est ꝼm nām semp est in suo actu: ꝛ si ꝺeficit nō ꝺeficit nisi in minoꝛi parte ꝓpter aliqō accīdentale impediētuz: sz homo frequenter ꝺeficit a bona volēdo. g̃ nō est sibi naturale. ¶ P. ꝼm nālia neq̄ meremur neq̄ ꝺemeremur: sz ex hoc qꝫ aliquis bona vult mereꝝ. g̃ bona velle non est naturale. ¶ P. illud quod est nāle nō tollitur per peccatum: qz data nālia etiam in ꝺemonibus ītegra manent: vt Dio. dicit. Sz ꝑ pctū alienat̄ hō a volūtate bonoꝝ. g̃ velle bonum non est naturale.

Sed contra. Mat. 4. dicit in Glo. qꝫ virtutes sunt homini nāles. ꝛ hoc dīc philosophus in. 6. ethy. qꝫ ꝼm vtutes aliqs inclinat̄ ad bonū volēdū. ergo bonū velle est homini naturale. ¶ P. sicut paro itellectiua perficit̄ in veri cognitiōe: ita ps affectiua ꝑficit in volūtate boni: sz cognoscere verū est nāliter ꝺesideratuz ab oībus: qz omnes hoies nā scire ꝺesiderant. vt phs dicit. ergo velle bonū est homini nāle.

Respondeo dom:q illud dr esse nale alicui rei:qđ cõuenit sibi fm cõditionẽ siue forme q quã in tali nã constituitur:sic ignis nalr tendit sursum.forma autem per quã homo est homo est ipsa rõ t itellectus. vnde in illud quod est cõueniens sibi fm rõnez t itellectũ naliter tendit.bonuz autẽ cuiuslibz virtutis est cõueniens homini fm rõnem:qz talis bonitas est ex quadam cõmensuratione actus ad circunstantias t finẽ quẽ ratio facit. vnde quidã inclinationes vtutũ siue aptitudines preexistunt naturalr in ipa nã rõnali que vtutes naturales dicuntur:t etiã per exercitium t deliberationẽ complent:vt in.6.ethic. dicit.ideo homo naturalr in bonuz tendit.Sed motus naturalis a forma pgreditur fm cõditionẽ forme. voluntas aũt talis cõditionis est t ratio:vt non sint determinata ad vnũ quin in aliud flecti possint:t ideo q̃uis velle bonũ homini sit nale:nihilominus tamẽ põt malum velle:nõ inq̃tum est malũ:sz inq̃tum extimatur bonũ.

Ad primum g̃ dom:q ista nalis inclinatio in bonũ inuenitur in hoibus oibus:sed qr vt dictuz est volũtas nõ est necessario determinata ad vnum nõ opz q omnes actu bonũ velint. ¶Ad scõm dom:q inclinatio volũtatis ad bonũ que est in natura humana non est per assuetudinem:sz habitus quo perficit ista habilitas est vel per cõsuetudinẽ vel per infusionez. ¶Ad 3m dom:q in illis que sunt determinata ad vnũ semp segtur actus naturalis nisi impediat:t impedimẽtũ ocingit in minori parte:sz voluntas nõ est natura quedã determinata ad vnuz: t preterea bz impedimẽtũ semp sibi coniunctũ.s.carnez repugnantẽ.vñ apls Ro.7.Inuenio aliam legẽ in membris meis tc.Et ideo homo a voluntate boni simplr abducitur in id quod est apparẽs bonũ. ¶Ad 4m dom:q actus naturalis in his que sunt determinata ad vnuz nõ potest eẽ meritorius:qz tales actus voluntati nõ subiacent:vt pz in actibus nutritiue partis:sz actus illi qui impio volũtatis subiacent meritoriu sunt ẽt si homo naliter ipsos velit. ¶Ad qntuz dom:q inclinatio illa naturalis nunq̃ p pctũz tollit: q̃uis habilitas:vt dictũ est:semp per pctũ minuatur.

¶Utrum volũtas qua homo naturaliter vult bonũ t qua vult malum sit eadem. II.

Ad secundum sic pcedit. Uidet q eadẽ volũtas sit qua homo naliter vult bonũ t qua vult malũ. Potentia enim rõnalis se bz ad opposita:sz volũtas quedaz est rõnalis potentia.g̃ se habet ad opposita.g̃ eadẽ est boni t mali. ¶P.eadẽ est voluntas vt natura ꝯsiderata t volũtas deliberata:sz volũtate vt natura ꝯsiderata homo vult naliter bona:volũtate aũt deliberata homo vult malum.g̃ eadem voluntate homo vult naliter bonũ t malũ. ¶P.liberũ arbitriuz est quo eligit bonum t malũ:vt supra dictũ est:sz libe.ar.est voluntas vt ex pus determinatis pz.g̃ eadẽ voluntas est que in bonuz naturalr tendit:t que malũ vult. ¶P.sicut se habẽt verum t falsum ad cognitionẽ ita bonũ t malum ad affectionẽ:sz ea dẽ potentia.vz.ratio que est veri est etiã falsi. g̃ eadẽ volũtas que est boni naturalr etiam est mali. ¶P.potẽtia determinata ad vnũ nõ potest esse pncipium actus meritorij sz si volũtas alia est que fertur in bonũ t que in malũ: vna earũ erit determinata ad bonũ t alia ad malũ:vel saltez altera determinata erit.g̃ neutra earum poterit esse pncipiũ meriti vel demeriti.

Sed contra Idẽ non pugnat cõtra seipsum:sz volũtas qua homo naturalr bonum vult impugnatur per illam qua homo malum vult. g̃ nõ est vna voluntas vtraq. ¶P.idem naliter nõ tendit in duo contraria:sed bonũ t malũ sunt cõtraria.ergo nõ est eadẽ, voluntas que in bonum t malum tendit.

Respondeo dom:q illud quo aliquis bonuz t malum vult põt tripliciter dici. vno modo illud pncipium quod est iclinans ad bonũ vel malũ: t hoc modo nõ est idẽ quo aliquis vult bonũ t malũ: qz ipsa voluntas sensualitatis iclinat naturalr in delectabile carnis quod est sibi conueniens:t hominis est maluz inq̃tum est homo. Uolũtas autẽ rõnalis put est natura hois:siue put consequit naturalem apprehensionem vniuersalium pncipiorum iuris est que in bonũ iclinat. Scõo põt dici quo aliquis vult bonũ vel malũ illo q̃ gs eligit bonũ vel malũ sequẽdo hanc vel illam iclinationem:t sic est eadẽ voluntas. Tertio mõ põt dici ipse actꝰ voluntatis quo voluntas vult bonum t quo vult malum in actu: t sic nõ est dubiũ aliuz esse actũ voluntatis quo gs vult bonũ t quo vult malum.

Ad primuz g̃ dom:q q̃uis potentia rõnalis sit ad opposita:non tamẽ ad vtrunq oppositoz equalr ordinat:sz ad vnũ naliter:t ad alterum fm q a perfectione ppie nature deficit:t ideo alia est volũtas q̃ naturaliter tendit in bonũ.s.voluntas rõnis.t alia que naliter tendit in maluz hois sz q est homo.s.volũtas sensualitatis:t precipue fm q est per fomitem corrupta. ¶Ad secũdũ dom:q voluntas vt deliberata:t vt nã nõ differunt fm essentiã potẽtie:qz nale t deliberatoziũ non sunt differentie voluntatis fm se:sz fm q sequit iudicium rõnis:qz in rõne est aliquid naturaliter cognituz quasi pncipiuz indemonstrabile in operabilibus:qđ se bz per modum finis: qz in operabilibus finis bz locum pncipy: vt in.6.ethic.dr. vñ illud qđ finis est hois est naliter in rõne cognitũ esse bonũ t appetẽdũ:t voluntas q̃is istaz cognitionẽ dr volũtas vt natura:aliquid vo ẽ cognitũ in rõne p iquisitionẽ: ita in opatiuis sic in speculatiuis:t vtrobiq.s.taz in speculatiuis q̃ operatiuis ocingit iquirẽtẽ rõnẽ errare. vñ volũtas que talẽ cognitionẽ rõnis sequit deliberata dr:t in bonũ t malum tendere põt:sz nõ ab eodẽ iclinãte:vt dictũ est. ¶Ad tertiũ dom:q lib.ar.nominat potẽtiã eligẽtẽ bonum t malum:t nõ illud qđ ad vtrũq iclinat. ¶Ad q̃rum dom:q q̃uis eadẽ rõ possit esse veri t falsi:nõ tamẽ ex eodẽ habet q sit vtriusq:sz ex vtute pmoꝝ pncipioꝝ que sunt naturaliter cognita bz vt veritatem cognoscat.ex fantasia vo habet vt falsuz iudicet.Similr in electione voluntatis est rectitudo ex nali inclinatiõe cuz auxilio gratie:sed est in ea peccatum ex corruptiõe iferioꝝ virium que in pctũ iclinant. ¶Ad quintuz dom:q voluntas est fm B determinata in vnũ naliter tẽdẽs:ita q in alterum naliter non tendit:non tamẽ in illud in quod naliter tẽdit de necessitate:sz voluntarie tẽdit.vñ t potest illud nõ eligere. similr potest etiam nõ eligere illud pctũ in quod sensualitas corrupta iclinat: qz iclinatio nalis:vt dcm est:ẽ fm exigẽtiaz nãe iclinãtis.

¶Questio. III.

Deinde queritꝰ de superiori scintilla ratiõis. Et circa hoc querunt.3. Primo vtrũ supior scintilla rationis possit extingui.Scõo supposito q nõ extinguatur vtrum conscientia possit errare. Tertio vtrum conscientia errans liget.

¶Utrũ supioz scintilla rõnis possit extingui. I.

Ad primuz sic pcedit.Uidet q supioz scintilla rõnis possit extingui.Erroz rõnis extinctio eiꝰ dr: qz tenebre cõparat:sz hãc scintilla= rõnis cõtingit errare: vt pz i Glo. Diero. Eçech.p. Ubi pter vba q̃ in littera iducunt paulopost subdit. Hãc aũt cõsciaz sepe pcipitari videmus.g̃ supioz scintilla rõnis põt extingui. ¶P.superioz scintilla rõnis videt eẽ supioz rõnis ps:sed rõ supioz

potest peccare ẽt mortalr:vt supra dictũ ẽ.g̃ scintilla ista pt extingui. ¶P.ppetas bõ.scintille ẽ q̃diu manet vt malo remurmuret:sz in hereticis nihil ẽ qđ remurmuret in hiis pctis q̃ fm sectã suã faciũt:qz ẽt in occisiõe iustoꝝ arbitrãtur se obsequiũ pstare deo:vt dr Jo.16.Ergo scintilla rõnis est in eis extincta. ¶P.pbs dic in.7.eth.q mali.s.q bituz vity iã acgsiuerũt:ignorantiã finis bñt:sz nõ põt fieri murmur q̃tũ ad actũ nisi fm q cognoscit deuiatio a fine. g̃ vr q in illis quoꝝ potẽtie p bõ bitꝰ corrupte sunt bõ murmur cesset:t ita scintilla rõnis in eis extinguat. ¶P.idẽ est qđ remurmurat malo:t qđ iclinat ad bonũ: sz in dãnatis nõ ẽ aligd icitãs eos ad bonũ.g̃ nec in eis ẽ aligd remurmuras malo:t iõ scintilla rõnis in eis extinguitur.

Contra. Scintilla rõnis extingui nõ põt lumie itellis remanẽte:sz lumẽ itellis nũq̃ p pctũ tollit: qz lumẽ illud ad imaginẽ ptinet:vt pz ex eo qđ dr in ps.Signatũ est sup nos lumẽ vultus tc.vbi Glo.exponit de cõsignatiõe imaginis.g̃ scintilla rõnis p pctũ nõ extinguitur. ¶P.illud qđ est nale p pctũ nõ tollit:sed iclinatio ad bonũ est homini nalis: vt dictuz est:q̃ est fm rõnis scintillã.g̃ scintilla rõnis p pctũ nõ extinguitur.

Respõdeo dõz:q fm Dionysium.7.ca.de di.no. Diuina sapia ꝯiungit pncipia scõoꝝ vltimis primoꝝ:qz vt in liꝰ de cãis onditꝰ in ordine creatoꝝ oz q pnia pcedẽti similẽ:nec B põt eẽ nisi fm q aligd pticipat de pfectione eiꝰ:qđ qdẽ iferiori mõ est in scõo ordine creaturaꝝ q̃ in pmo.vñ B qđ inferioꝝ creatura de similitudine supioris pticipat est suprmũ in iferiori:t vltimũ in supiori:qz est defectius receptũ q̃ in supiori sit.iter creaturas aũt talis ẽ ordo:vt pmo sit ãgelus t scõo sit rõnalis aia:et qz rõnalis aia corpori cõiuncta est:iõ cognitio debita sibi fm suũ pprium ordinẽ est cognitio q̃ a sensibilibus in itelligibilia pcedit t nõ puenit in cognitionẽ vitatis nisi igsitiõe pcedẽte: t iõ cognitio sua rõnalis dr:qz vo angelus simplr icorporeus est: nec corpori vnit cognitio nãe sue debita est: vt simplr sine iquisitiõe vitatẽ apprehẽdat:ppter qđ itellectualis nã nominat:opz g̃ q in aia rõnali q̃ angelo in ordine creaturarũ cõtinuat sit aliq̃ pticipatio itellectualis vtutis fm quã aliquã vitatẽ sine ingsitiõe apprehẽdat sic apprehẽdunt pma pncipia naliter cognita tam in speculatiuis q̃ ẽt in operatiuis.vñ t talis vtus itellect vocat fm q est in speculatiuis q̃ẽt fm q in operatiuis est synderesis dr:t hec vtus scintilla ꝯueniẽter dr q sic scintilla ẽ modicũ qd ex igne euolãs: ita hec vtus est qđã modica pticipatio itellectualitatis respectu eius qđ de itellectualitate in angelo est.t ppter hoc ẽt supioz pars rõnis scintilla dr:qz in nã rõnali suprmũ ẽ.vñ t Diero.dic.q p aquilã significat q̃ cetera aialia in volando trãscendit:ita t hec vtus trãscedit rõnabilẽ q̃ p boiem significat:t cõcupiscibilẽ q̃ p vitulũ:t irascibilẽ q̃ p leonem. Sic aũt nõ contingit in speculatiuis itellin errare circa cognitionẽ pmoꝝ pncipioꝝ:quin semp repugnet oi ei qđ contra pncipia dr.ita ẽt nõ contingit errare in practicis in pncipys pmis:t ppter hec dr.q hec supioz rõnis scintilla:q̃ synderesis est: extingui nõ põt:sed semp repugnat omni ei qđ cõtra pncipia nãliter sibi indita est.

Ad primuz g̃ dom:q sicut non cõtingit itellin errare circa pncipia fm se cõsiderata:cõtingit tamẽ errare circa ea fm q sunt vtute in cõclusionibus per malam rõcinationẽ:ita etiã lumen synderesis in se nunq̃ extinguit:sz fm q deliberãdo deducit in ocl̃usionẽ operabilis potest esse defectus sz q per impetũ delectationis t passionis cuiuscũq; aut etiã false iductionis erroꝝ cõclusio nõ recte ex pncipys pmis deducitur:t iõ nõ dicit q synderesis pcipitat:sz q oscia pcipitatur que est cõclusio:vt supra dictũ est.t est in ea vtus synderesis:sic vtus pncipioꝝ in cõclusiõe. ¶Ad scõz dom:q synderesis est aliud a superiori parte rõnis:qz est supra totam rõnẽ:vt Diero. dicit in Glosa iducta. vnde nõ sequit q si in rõne sit pctũ q in synderesi sit pctũ. ¶Ad 3m dom:q sic lumen itellectus nãle nõ sufficit in cognoscẽdo ea que fidei sunt: ita etiã nõ sufficit in remurmurando bis que ꝺ fidẽ sunt nisi lumine fidei adiuncto.t ideo synderesis etiam in ifidelibus manet integra q̃tum ad lumẽ naturale:sz qz puato lumine fidei excecati sunt nõ remurmurat eoꝝ synderesis bis q̃ ptra fidem sunt. ¶Uel dom:q synderesis semp remurmurat malo in vniuersali:sz q in heretico nõ remurmurat huic malo particulari B cõtingit ppter erroꝛẽ rõnis in applicatiõe vlis pncipy ad pticulare opus:vt patebit in sequẽti articlo. ¶Ad q̃rtũ dom:q ignorãtia maloꝝ qua finẽ ignorãt nõ est ignorãtia opposita scie vli:qz si a malo q̃rerẽt vtrũ bonũ eẽt fornicari diceret q nõ sz bz ignorãtiã finis oppositã scie de fine sz q imiscet se ad electionẽ huius pticlaris opis sic pnm ad cõclusionẽ imiscẽt:t ita ppter iclinationez bitus ꝺz deficit malus de finis iudicio. Judicat.n. B eẽ tãq̃ per se bonũ:vt cũ mliere delectẽt:t iõ ppter iclinationẽ bitus:t ipetũ passiõis nõ pcipit mẽte synderesis murmur:qz aia ẽ q̃si iebriata passiõe.vñ t si exterius ꝺzium pferat:nõ tamẽ mens sua iterius ita tenet:sic ebrij dicũt vba sapiẽtũ exterius:que tñ iterius nõ itelligũt:t est exẽplũ phi.in.7°.eth. in bac materia loquẽtis. ¶Ad 5m dom:q ẽt in dãnatis manet nãlis iclinatio qua bõ nãliter vult bonuz:sz hec iclinatio nõ dicit actũ aliquẽ:sz soluz ordinẽ nãe ad actũ. B aũt ordo t habilitas nunq̃ in actu exit vt bonũ actualr velit ppter ppetuaz ipedimẽtũ obstinatiõis volũtatẽ ligãtis:sz tamen nãlis cognitio manet:t iõ semp manet murmur rõnis cõtra voluntatẽ. volũtas tamẽ nunq̃ rõni obedit.

¶Utrum conscientia aliquãdo erret. II.

Ad secundum sic pcedit. Uidetur q cõscia nunq̃ erret. Ad B enim q aliqđ iudiciũ sit certũ opz in dictis testium certã vitatẽ eẽ:sz in dino iudicio qđ certissimũ est nũq̃a iustitia declinans ꝺscia tenet locũ testis:vt pz Ro.2. Testimoniũ reddẽte ꝺscia coꝝ.g̃ conscia ifallibilẽ vitatẽ bz:t ita nõ errat. ¶P.illud qđ ẽ nale: est idẽ apud oẽs t semp:sz fm Basiliũ ꝺscia est nãle iudicatoziũ.g̃ ꝺscia semp manet in sua rectitudine: t ita nõ errat. ¶P.illud qđ est pmũ in aliquo ordie oz eẽ fixũ t stãs. ois eniz motus pcedit ab imobili:vt dicẽ Aug.8.sup Gen. Sed lex ẽ dirigẽs in oibus actibus humanis.g̃ lex imobilr recti tudinẽ cõtinet:sz ꝺscia est lex itellis nri:vt dicẽ Dam. g̃ ꝺscia semp recta ẽ.t nũq̃ errat. ¶P.cõscia scia qđã est:sed scia semp verꝝ est:vt pz pmo posterioꝝ.g̃ nec ꝺscia errare potest. ¶P.vt dr.8.eth. fm B scia in icõtinẽte obtenebratur q a passionib vincit:sz ꝺsciam passiones nõ vincũt: qz qñ fm passiões homo operatur ꝺsciẽtia remurmurat. ergo cõsciẽtia a propria rectitudine nõ obliquatur:t ita nõ errat.

Sed contra. Eçech.p in Glos. Diero.dicit. Cõscia3 iterduz pcipitari videmus:sz pcipitium eius est ipsius erroꝛ.g̃ cõscia qñq̃ errat. ¶P.ad conscientias ptinere videt arbitriũ de rebus agẽdis vel nõ agẽdis:sz in hoc arbitrio plerũq; hoies decipiunt:vt pz Jo.17. Uenit hora vt ois q iterfic vos arbitret se.obse.p.60.

Respõdeo dõz:q sicut ex pdictis patz pma pncipia gbus rõ dirigit in agẽdis sunt p se nota: t circa ea nõ ocingit errare sicut nec ocingit errare ipm demonstrantẽ circa pncipia pma. Dec autez pncipia agẽdoꝝ naliter cognita ad synderesim ptinẽt:sic deo eẽ obediẽdũ: t sliia. Sic aũt in sciẽtys demõstratiuis ex pncipys cõibus nõ deducunt ꝺclones nisi mediãtib pncipys pprys:t determinatis ad genꝰ illud vtutẽ pmoꝝ pncipioruz cõtinẽti-

bus:ita in operabilibus in ḡbus rō deliberans syllogismo quodam vtitur ad iueniendū quid bonū sit: vt ps ex 3o de aīa:ex p̄cipys cōibus in ꝛclonem huius operis determinati venit mediātibus quibusdā p̄cipys ꝑpys ꝛ determinatis. Dec aūt ꝑpa p̄cipia nō sunt p se nota naturaliʳ: sic p̄cipia cōia:ꝫ inotescūt vel per iquisitionē rōnis vel p assensum fidei:ꝛ qz nō oīum est fides:vt dr̄ pr̄ Lor.8. Iterū qz rō confertur ꝙcz decipitur:ideo circa ista p̄ncipia cōtingit errare sic hereticus errat in hoc ꝙ credit oē iuramētū esse illicitū:ꝛ hec p̄ncipia determinata ptinent ad rōnez superiorē vel iferiorē:veritas aūt cōclonis depēdet ex vtrisqz p̄cipys.ꝛ ideo cū ꝛscia sit quedā cōclusio sententiās quid bonū sit fieri vel dimitti:vt ps ex his que dicta sunt supra.di. 24.Cōtingit in ꝛscia errorē eē ꝑpter ℔ ꝙ rō decipiʒ in p̄ncipys appropriatis:sic ꝛscia heretici decipiʒ dum credit se nō debere iurare ēt ꝙ cā legitima:qñ ab eo expetiʒ:non qz decipiat in ℔ cōi p̄ncipio qō est nullū illicitū eē faciendus:ꝫ qz decipiʒ in ℔ ꝙ credit omne iuramentū esse illicitū:qō quasi ꝑ p̄ncipio accipit.

Ad primum ḡ dōm:ꝙ cōscia dicit esse testis inq̄tum id retinet ꝛtra qō voluntas fert quasi volūtatē accusans de eo ꝙ sibi nō obediuit:et in hoc nō errat:qz facere ꝛtra conscīam pctm̄ est:vt infra dicetur ꝫ ꝑpter hoc nō remouet quin errare possit in hoc ꝙ de faciendo vel nō faciēdo sentētiat. ¶Ad scōm dōm:ꝙ ꝛscia dicit nāle iudicatoriū non per se:sed inq̄tum vtus findere fis in ipsa manet:sic vtus p̄ncipioꝝ saluatur in ꝛclonibus:ꝛ ex parte illa nō errat. ¶Ad tertiū dōm:ꝙ cōscia nō est prima lex ꝛ p̄mū dirigens in humanis actibus:ꝫ quasi q̄dam applicatio p̄me legis.s.p̄ncipioꝝ cōium ad actus particulares:ꝑpter quod a Dam. lex itellectus dicit. vnde nō oz ꝙ semper sit recta. ¶Ad quartū dōm:ꝙ ꝛscia nō dr̄ scia simpliciter:ꝫ fm quid.s.fm extimationē illius cuius est ꝛscia. dr̄.n.ꝛscia fm ꝙ aliquis sibi conscius est:q̄uis autē sciētia semper sit veroꝝ: nō tamē quicquid aliquis extimat se scire verum est:ꝛ ita nō opꝫ ꝙ semper sit cōscientia va. ¶Ad qntum dōm:ꝙ in cōclusione particularis agendi duplr cōtingit esse defectū.vno modo ex falsitate p̄ncipioꝝ:ex ḡb⁹ syllogiçatur:ꝛ hoc modo in ꝛclusione tenetur id qō veritati ꝛrium est:ꝛ ℔ est error cōscientie. Alio modo ex impetu passionū absorbentiū:ꝛ quasi ligantiū rōnis iudiciū in particulari vt actu nō cōsideret nec hoc nec eius oppositū:ꝫ voluntas sequatur delectabile quod sensus ꝑponit: et hic est error electionis ꝛ non cōscientie.

¶Utrū conscia errans obliget. III.

A ℔ tertiuz sic ꝓceditur.Uideʒ ꝙ conscientia errans non obliget. Quicūqz enim nō facit hoc ad qō obligaʒ peccat:ꝫ pctm̄ vt supra dictuz est:est dictū vel factū vel concupitum cōtra legē dei:cum igit cōsciētia ꝛ rō errans nō sit fm legem dei:videʒ ꝙ nō obliget. ¶P.omne pctm̄ reducit ad aliqō genus peccati: qz nihil est in genere qō nō sit in spē:vt in scdo topic.dr̄.ꝫ si aliquis habeat cōsciam furādi:vt pascat patrē: hoc furari nō reducit ad aliqō genus peccati;vt ps in discurrēdo p singula.ergo talis nō peccat.ḡ talis ꝛscia erronea euz non obligabat. ¶P.ꝓceptū iferioris nō pōt obligare cōtra ꝓceptuz superioris:vt infra.4.4.di.dicetur:ꝙ ꝑceptum ꝑconsulis non obligat ad faciēdū aliqd cōtra ꝑceptum imperatoris:sed deus superior est ꝛscia nostra.ḡ ꝛscia nostra non pōt nos obligare ad faciēdum aliqd cōtra ꝓceptū dei:ꝛ sic idē qō ꝑus. ¶P. deus est potētioris ꝛ maioris auctatis q̄ ꝛscia nostra:ꝫ ōs nō pōt nos obligare ad pctm̄ faciēdū suo p̄cepto.ḡ multo minus ꝛscia. ¶P.nullus faciēs hoc ad qō obligaʒ peccat: alꝫ esset ꝓplexus:qō est ipossibile:qz sic nēcio peccaret; sed si habeat aliquis erroneā ꝛsciam ꝙ debeat fornicari ꝛ fornicet nō excusaʒ a peccato:alꝫ tyranni qui sanctos occiderunt nō peccassent:qz arbitrabant se obsequiū deo p̄stare.ḡ ꝛscia erronea nō obligabat. ¶P.dictamē ꝛscie nō facit vt id qō est veniale sit mortale:qz alicui dictat cōscia ꝙ nō est bonū loqui ẏba ociosa:nec tamē dicens mortaliʳ peccat:ꝫ plus distat malū a bono q̄ veniale a mortali.ḡ ꝛscia errans nō obligat ad ea que sunt fm se mala.

Contra sup illud Eccles.7.Scit enī tua ꝛscia ꝛc.Dicit Hlo. quasi.s.ꝛscia iudice nocens nō absoluitur:ꝫ ꝓceptū iudicis obligat ad aliqd faciēdū.ḡ ꝛscia obligat. ¶P. Ro.13.dr̄.Omne qō nō est ex fide pctm̄ ē.i. ꝛtra conscīam.Hlosa.Etiaz si bonū est qō fit:ꝫ conscia ꝑhibes bonū est errans.ḡ conscia errans obligat. ¶P.iste hz conscias si non fornicetur ꝙ peccat mortaliʳ.omne aūt pctm̄ mortale est ex conēptu dei:sed quicūqz facit aliquid in intentiōe contēnendi deuz mortaliʳ peccat.ḡ iste mortaliʳ peccat:ꝛ ita ꝛscia errans euz obligabat.

Respondeo dōz:ꝙ circa ℔ sunt due opiones.Quidā enī distinguūt tria genera opeꝝ:q̄dā enī sunt opa p se bona:ꝛ ꝛscia que ea faciēda dictat non est errans:ꝫ recta.vñ talis cōscia simpliʳ ligat:nec ynqz deponēda est:q̄dam vo sunt de se idifferētia:vt leuare festucā: vel aliqd hō:ꝛ si conscia talia opera dictat esse faciēda obligat ad faciēdū non simpliʳ:ꝫ manēte tali ꝛscia:vnde tenetur vel ꝛsciam istaz deponere:qz erronea est:vel facere qō conscientia dictat:aliter enim peccat. Quedā vo opera sunt de se mala sicut fornicari:mētiri:ꝛ hō:ꝛ ad hec nullo modo ꝛscientia obligare pōt: ꝫ verū est ꝙ si aliquis credat se nō fornicando legem dei contemnere nō ꝑpter hoc ꝙ conscientia eum ad fornicanduz ligat peccat:ꝫ qz in cōēptū dei ℔ qō dimittendū est dimittit. Sed si diligenter videat quō conscia ligat inueniʒ in oībus ligare:vt alia opinio dic. Lō scientia enīz qōdā dictamen rōnis est:voluntas aūt nō moueʒ in aliqd appetendū nisi ꝑsuppositā aliq̄ apprehensioē. oīm enīz voluntatis est bonū vel malū fm ꝙ est imaginatū vel intellm.Intentiōez aūt boni vel mali rō ipsa demōstrat.vnde cū actus voluntatis ex obiecto specificeʒ:oz ꝙ fm rōnis iudicium ꝛ cōscie voluntatis actus ꝓcedat:ꝛ per modū istū ꝛscia ligare dr̄.qz.s.si aliqs fugiat ꝑ volūtatē qō rō bonū dictat ē ibi fuga boni: q̄ fuga malū est:qz volūtas fugit illud ac si esset bonū fm rōnez ꝑpter tristiciā aliquā fm sensum:ꝛ similʳ si rō dictet aliqō bonum esse malū:voluntas nō potest in illud tendere quin mala sit:tendit enīz in illud vt ostensum est a rōne:ꝛ ita vt in malum simpliʳ ꝑpter apparēs bonū fm sensum:ꝛ iō siue rō siue cōscia recte iudicet siue nō voluntas obligaʒ hoc modo:ꝙ si iudicium vel dictamen rōnis:qō est ꝛscia:nō sequit actus volūtatis: iordinat⁹ ē:ꝛ hoc est obligare.s.astringere volūtatē vt non possit sine deformitatis nocumēto in aliud tēdere: sicut ligatus nō pōt ire.Sciēdū tamē ꝙ aliter ligat cōscia errans aliter ꝛscia recta.Conscientia enīz recta obligat simpliʳ ꝛ ꝑ se.℔ enim qō est ꝑ ipsam dictatū est in se bonū ꝛ ex iudicio rōnis bonū apparet.vnde si nō fiat malū est.ꝛ si fiat bonū est:ꝫ ꝛscia erronea nō obligat nisi ꝑ accīs:ꝛ fm qd.si enim dictet aliquid eē faciendū illud fieri in se cōsideratū nō est bonū nēcium ad salutē:sed apprehendit vt bonū:et ideo cū nō liget nisi fm ꝙ est bonū nō obligatur voluntas per se ad ℔:ꝫ per accīs.s.rōne apprehensionis qua iudicatur bonū:ꝛ iō si fiat aliquid quod est fm se malū qō errās rō iudicat bonū peccatū non euitat. Si aūt non fiat pctm̄ incurrit:qz vnus defectus bonitatis sufficit ad ℔ ꝙ aliqd dicatur malū:siue desit bonitas que est ꝑ accidēs fm ꝙ res apprehēditur in rōne boni:siue bonitas q̄ est rei per se Sed si sit altera tm̄.s. que est per accidens non ꝑpter hoc

erit actus bonus:ꝛ ista solutio accipit ex ẏbis pℏi.in.7.etℏ. ẏbi queriʒ vtrū dicaʒ aligs incōtinēs:ex hoc ꝙ ꝑ passionē discedit a qualicūqz rōne siue recta siue nō recta.vel dicaʒ incōtinēs ꝑpter hoc ꝙ discedat a rōne recta: ꝛ soluit ꝙ dicit icōtinēs p se ꝛ simpliʳ ꝑpter hoc ꝙ discedit a rōne recta. ꝫ dr̄ ꝑ accīs icontinēs:ex hoc ꝙ discedit etiā a qualicunqz rōne siue recta siue nō recta.

Ad primuz ḡ dōm:ꝙ q̄uis illud qō rō dictat per se nō sit fm legē dei:sicut nec per se bonū tamē ꝑ accīs est fm legē dei:sicut ꝛ bonū inq̄tuz rō apprehendit ipm vt fm legē dei ꝛ bonū:ꝛ iō sequit ꝙ ꝛscia errās per accīs obligeʒ:ꝛ nō p se. ¶Ad scōm dōm:ꝙ ꝛscia errās que dictat aligd esse faciēdū dictat illud eē faciēdū sub ali qua rōne spālis boni vel qz piū vr̄ vel iustū vel aliquid hō. vñ ꝙ cōtra hāc conscīam facit peccat:ꝛ pctm̄ illud opponit vtuti sub cuius rōne rō oppositū dictabat. ¶Ad 3m dōz:ꝙ conscia obligat nō vtute ꝑpria:ꝫ vtute p̄cepti diuini:nō enim ꝛscia dictat aligd eē faciēduz hac rōne:qz sibi videʒ: ꝫ hac rōne:qz a deo p̄ceptū est. vnde ꝙ accīs ex vtute dīi p̄cepti obligat inq̄tum dictat ℔ vt p̄ceptū a deo:ꝛ iō dictamē conscie plus obligat q̄ p̄ceptū ꝑlati sicut:ꝛ p̄ceptum diuinū:in cuius vtute ligat sicut ps:ꝫ p̄ceptū regis nō ꝙueniret ad ppm̄ nisi mediante aliquo p̄incipe:si p̄ncepꝫ diceret boc est p̄ceptū a rege:q̄uis nō esset verū dictum suum obligaret:vt p̄ceptū regis:ita ꝙ ꝓptoꝛes mererenē penā. ¶Ad q̄rtū dōm:ꝙ iō deus non pōt nos obligare ad pctm̄ faciēdū:qz nō pōt errare:vt iudicet hoc eē faciēdū qō non est faciēdū.ꝛscia aūt errare pōt.ꝛ iō nō est simile. ¶Ad 5m dōm:ꝙ simpliʳ nullus perplexus est absolute loquēdo:sed quodā posito nō est iconueniēs illo stante aliquē perplexū foze:sicut itentōe mala stāte siue fiat actus debitus qui est in ꝓcepto siue nō fiat:peccatum icurriʒ.similʳ etiam stante erronea conscia gcḡd fiat pctm̄ nō vitaʒ:sed pōt homo cōsciētiā erroneā sicut ꝛ itentionē pranaz deponere. ꝛ iō simpliciter nō est perplexus. ¶Ad sextū dōm:ꝙ conscia vt dictuz est obligat vtutē p̄cepti diuini sub cuius rōne apprehendit illud quod rō dictat.ꝛ iō si illud apprehendaʒ vt dictum recte cadens sub p̄cepto peccat mortaliʳ:omittēdo quod conscia dictat: etiam si sit veniale:ꝛ idifferens. Si aūt apprehendatur:vt nō directe cadens sub p̄cepto vel ꝓhibitione:tunc nō fit directe cōtra conscīam:ꝫ ꝑter eam:et ita nō peccatur mortaliʳ sed venialiʳ:vl etiā nullo modo sic quādo conscientia dictat alicui ꝙ bonū est facere aliqō opꝰ cōsiliū:si nō facit nō peccat:qz nō apprehēdit illud vt bonū debitū ꝛ necium ad salutem:ꝛ p̄cepto subiacens.

¶Expositio textus.

Et si vitijs et pctis obnubileʒ ꝛc.) Dec obnubilatio ꝛ corruptio itellectus nō itelligitur q̄tum ad actuz ꝓpriuz ipsi⁹ itellectus fm se cōsiderati cum in multis peccatoribus acutissima ingenia iueniantur:sed itelligitur fm habilitatem ad gram ꝛ vtutem: ꝛ ad opus bonū ꝑput etiā dr̄ ꝙ ois malus ignorans est:sunt tamē quedā peccata que etiā itellectus cōtemplationē obnubilāt: inq̄tuz per ea homo passionibus perturbaʒ ꝛ distrahitur: ꝛ a cōtēplationis actu impediʒ:vt p̄cipue in peccatis carnalibus ps.vñ ēt cōmētator in.7.phy.dicit.ꝙ vtutes morales perficiūt ad scias:ꝛ p̄cipue vtus castitatis.(Beuius rīdeāt dicētes actu volūtatis ꝛc.)Dec respōsio vtriqz opinioni cōis esse potest p̄cipue q̄tum ad actū malum in quē volūtas nāliter nō ordinaʒ.(Bz volūtas ℔ semp caret effectu ꝛc.) Doc pōt itelligi de effectu yltimo voluntatis:quo.s.in ylti mū finē ordinaʒ.s.de actu meritorio:ꝛ tunc per gram itelligitur gratia gratū faciens fine qua merituz esse nō potest. si aūt itelligitur vl̄ effectus bone volūtatis q̄tum ad qō,

Sed queritur vtrum omnia opera bonus dominus ex affectu ꝛ fine sint bona vel mala. Quibusdam ita videtur esse:qui dicunt omnes actus esse idifferētes:vt nec boni nec mali per se sint: sed ex intentiōe bona bonus:ꝛ ex mala malus sit omnis actus:fm quos quilibz actus potest esse bonus si bona intētione geratur. Alijs vero videtur ꝙ quidam actus in se mali sunt:ita vt nō possint eē nisi peccata:etiaz si bonā habeant cām. Et quidam in se boni:ita vt ꝛ si malam habeāt causaz:

nō tamē boni esse desināt. quod testimonio Augustini cōfirmant qui dicit bonum aliquādo nō bene fieri: quod enīz quis inuitus: nec necessitate facit. nō bene facit: quia non bona ītentiōe facit. Ut ait Augu. super Joānem. Seruilis ingt timor nō est in charitate. In quo q̄uis credatur deo: nō tamen in deum. ⁊ si fiat bonuz: non bene tamē. nemo enīz inuitus bene facit: etiā si bonuz est quod facit. Ecce habes q̄ aliquis nō bene facit illud quod bonū est. facit ergo quod bonum est ītentione nō bona. Ideo illi asserunt q̄dam opera esse talia que sic bona sunt: q̄ mala esse non possint: quocūq̄z modo fiant: sicut ecōuerso q̄dā sic sunt mala vt nō possint esse bona: quacūq̄z ex causa fiant. Alia autē esse opera que ex fine vel ex causa bona vel mala sunt: ⁊ ad illa referunt sanctoꝝ testimonia: quibus vel affectu vel ītentiōe iudicium operum pensari dicūt: tripartitam edunt isti differentiam actuum.

¶ Aliter Aug. sentire videt qui dicit opera boīs esse bona vel mala ex ītentiōe ⁊ causa: ꝓter q̄dam que per se peccata sunt.

Sed Aug. euidentissime docet in libz. cōtra mendaciuz: oēs actus ꝑm ītētionem ⁊ causam iudicandos bonos vl malos. ꝓter quosdā qui ita sunt mali vt nunq̄z possint esse boni: etiā si bonā videantur causaz habere. Interest autē plurimuz qua causa: quo fine: qua ītentiōe quid fiat. Sz ea q̄ ꝓstat esse peccata nullo bone cause obtentu: nullo quasi bono fine: nulla velut bona ītentiōe facienda sunt: sed ea q̄ppe opera hominū si causas habeant bonas vel malas: nūc sunt bona: nunc mala: que nō sunt per seipsa peccata. sicut victū prebere pauperibus bonū est: si fit causa miseri cordie cuz recta fide. ⁊ cōcubitus cōiugalis q̄n fit causa generādi: si ea fide fiat vt gignant̄ rege nerādi. Hec rursus mala sunt si malas hīt causas. velut si iactantie causa pascitur pauper. aut lasciuie causa cū vxore cōcubitur. aut filij gnān tur: nō vt deo ꝙ vt dyabolo nutriant̄. Cum ꝙo opera ipa p se peccata sunt. vt furta: stupra: blasphemie: quis dicat causis bonis esse faciēda: vl peccata nō eē: vel quod absurdius est: iusta peccata esse: Quis dicat furemur diuitibus: vt babeamus quod demus pauperib⁹: Aut falsa testimonia ꝓferamus: nō vt inde inocēres ledā tur: ꝙ potius saluent̄: Duo enim bona hec sunt vt inops alatur: ⁊ inocens nō puniatur. Aut q̄s dicat adulteriū esse faciendū: vt per illam cum q̄ fit: homo de morte liberetur: Testamenta etiā vera cur nō surripimus ⁊ falsa supponimus: nec hereditates habeant qui nihil boni agunt: sed bi potius qui idigentes adiuuant: Cur nō fiant illa mala pp̄ b̄ bona: si pp̄ b̄ bona nec illa sē mala: cur nō ab imūdis meretricib⁹: q̄ dicrant stupratozes: rapiat diuitias vir bonus vt idigētib⁹ eas largiatur: cū nulluz malū sit maluz: si ꝓ bono fiat: Quis hoc dicat nisi qui res humanas moresq̄z conatur ⁊ leges subuertere: Dō enīz facimus nō dicaꝫ recte posse fieri: nec ipune tantū: verū etiam glorioſe: vt in eo non timeaꝫ supplicū: sed speretur ⁊ premiuz. si semel consenserimus in malis actibus non qd fiat: sed quare fiat esse quereduz: vt quecūq̄z ꝓ bonis fiūt causis: nec ipsa mala eē iudicent̄. At iusticia merito punit eum qui dicit se subtraxisse superflua diuiti: vt prebeat pauperi. ⁊ falsariū q alienū corrūpit testamētū: vt is eēt beres: qui largas faceret elemosynas: nō ille q nullas. Et eū q se fecisse adulteriū ostēdit: vt p illā cū qua fecit boīem de morte liberaret. Sz dicet aliquis ergo equādus est fur qlibet furi q volūtate minime furaꝫ. qs hoc dixerit: sed hoꝝ duoꝝ non ideo q̄z est bonus: qz peioz est vnus. peioz est. n. q ꝓcupiscendo q̄z q miserando furaꝫ. Sed si furtū oē pctm̄ est: ab oi furto abstinendū est. Quis eni dicat esse peccādū: ēt si aliud sit graui⁹: aliud leui⁹ pctm̄: Nūc aūt querimus qs actus pctm̄ sit: vel si sit: nō qd graui⁹ vel leuius. Intēde lector ꝓpositis verbis tota mētis cōsideratiōe: q̄ nō inutilē hīt exercitationē: ⁊ dinosces qs actus sit pctm̄. g. s. malā hz cām. nec ille rm̄: qz sunt nōnulli act⁹ q etiā si bonam bēant cām: tamē peccata sunt: vt supra positū est. Ex quo cōseq videt q̄ non semp ex fine iudicaꝫ volūtas: siue actio mala: sic in illis q̄ per se pctā sunt. Illa enim cū qs gesserit ꝓ aliq̄ bona cā: bonū videnꝫ hīe finez: nec ex fine volūtas ē mala: nec ex volūtate actio fit mala: ꝙ ex actione volūtas fit prava. In qbus aliq ponunt actū iudeoꝝ: qui crucifigēdo xp̄m arbitrabant̄ se obsequiū p̄stare deo. qz bonuz finē dicunt eos sibi posuisse. s. dei obsequiuz. ⁊ tm̄ volūtatem eoꝝ ⁊ actionē puersam foze asserūt. Be bonis aūt nulla fit exceptio in premissis verbis. Augustin. quin omnis voluntas bona ex fine sit bona ⁊ ex fine ⁊ volūtate omnis bona actio bona est: ꝙ nō ois bona volūtas ex fine mala est: nec omnis mala actio ex fine ⁊ volūtate mala est. ⁊ omnis q̄ hz malam causam mala est: ꝙ nō omnis que bonā habet causam bona est. Ideoq̄z cū ex affectu dī iponi nomē operi: in bonis opib⁹ gnāliter vera ē bec regula: ꝙ in malis excipiunt̄ illa q̄ per se mala sunt. Dia igit̄ boīs opa ꝑm ītentionē ⁊ cām

iudicant̄ bona vel mala: exceptis bis q̄ p se mala sunt. i. q̄ sine p̄uaricatione fieri nequeunt.

¶ Quidaz dicūt b̄ p̄dcā nō posse fieri bono fine.

Ue tamen qdam cōtendunt nunq̄z habere bonā cām: qui enīz aliena furaꝫ vt pauperib⁹ tribuat: nō p bono vt aiunt furatur: nō enī bonū est pauperibus aliena dare. qui de rapina sacrificium deo offert: vt ait auctoritas. idem facit ac si filium in cōspectu patris victimet. vel offerat deo sacrificium canis: abbominabilis nempe deo est impioꝝ oblatio. ita etiā ⁊ boiem per adulteriū a morte liberare malum esse dicunt: ⁊ si enim bonū sit boiem a morte liberare: tamē sic liberare maluz eē asserunt. Ideoq̄z Aug. in superioribus dicunt temperasse sermonē: cauteq̄z locutū: vbi ait ea q̄ cōstat esse peccata: nullo quasi bono fine: nulla velut bona ītentione facienda. Non. n. simpliciter dixit bono fine ⁊ bona ītentione: sed addit quasi ⁊ velut: qz talia nō fiunt bono fine: ⁊ bona intentione: sed intentione que videtur bona: ⁊ fine qui putatur bonus: ꝙ nō est: nec ideo excepit Aug. ista vt aiūt: qn causas habeāt malas: ꝙ qz causas hīt q̄ videntur bone: sunt tamē male.

¶ Diuisio textus.

In parte ꝓcedēti determinauit de pctō ꝑm q̄ in actu volūtatis ꝙsistit. In pte ista determinat de eo ꝑm q̄ consistit in actu exteriozi. Et diuidit̄ i ptes duas. In ꝑma pte ostēdit. vñ actus exteriozes dicantur boni vel mali. In scōa mouet quasdam q̄nes circa p̄determinata. 4. i. di. (Lūq̄z ītentio vt supra dictū est ⁊c.) ꝓma diuidit̄ in duas. In ꝑma ostēdit act⁹ exteriozes ex volūtate bonos vel malos eē. In scōa ingrit vtrū sit verū vl̄r in oibus ibi. (Sz querit̄ vtrū opa oia ⁊c.) Et diuiditur in duas. In ꝑma ad determinatiōez q̄nis iducit duas opiniones. In scōa inducit tertiā que vtriq̄z ꝙtum ad aliquid cōtradicit ibi. (Sz Aug. euidētissime docet ⁊c.) Et diuiditur in duas. In ꝑma ꝙfirmat hāc tertiā opionē p dcā Aug. In scōa ostendit quomō illi qui alias opiniones sustinēt auctoritates inductas soluunt ibi. (Que tamē quidā ⁊c.)

¶ Questio. I.

Hic. v. queruntˊ. ꝓ ꝙ vtrū bonū ⁊ malū sint dīe specifice actionis. Scō si bonitas ⁊ malicia exteriozis actus ex volūtate dependent. Tertio si actus exterioz addat in bonitate ⁊ malicia supra iteriozem actum voluntatis. Quarto si eadem actio pōt esse bona ⁊ mala. Quinto si aliqua actio potest eē boc modo idifferēs vt neq̄z sit bona neq̄z mala.

¶ Utrū bonū ⁊ malū sint dīe essentiales rōnis. I.

Arca ꝓmuz sic ꝓcedit. Uidet̄ q̄ bonū ⁊ malū non sint essentiales dīe actionis. Nulla enim essentialis dīa cōuenit ꝑm q̄ aliud ꝙ se. bonū aūt ⁊ malū nō cōueniūt actioni ꝙ actio: ꝙ ꝙ obz ⁊ finē. g̃ bonū ⁊ malū nō sunt eēntiales dīe actiōis. ¶ P̄. ois dīa: vt in z⁰ meta. dī. entis ⁊ vnius p̄dicationez recipit: ꝙ malū cū sit p̄uatio est nō ens. g̃ nō pōt eē essentialis dīa actionis. ¶ P̄. essentialis dīa est de essentia eius cuius est dīa cōstitutiua: sic rōnale de cētia hois. si g̃ bonū ⁊ malū sunt dīe essentiales actiōis aliq̄ actio erit de cui⁹ cētia ē malū: ꝙ nullū malū est a deo. g̃ erit aliqua actio cui⁹ cētia nō est a deo qō supra ip̄obatū est. ¶ P̄. ea q̄ differunt per dīas eēntiales nō ueniūt in spē: ꝙ in gbusdā actiones bone ⁊ male sunt eedē spē: sic cōcubitus matrimonialis ⁊ foznicarius. cū idē effect⁹ in spē: p vtraq̄z actiōe sequaꝫ. s. bois gnō. g̃ bonū ⁊ malū nō sunt dīe eēntiales actiōis. ¶ P̄. sic bonū ⁊ malū iueniꝫ in actionib⁹ bois ⁊ habitib⁹: ita ēt iueniꝫ in alys reb⁹: sed in alys bonū ⁊ malū non sunt essentiales dīe. g̃ nec in boīum actionibus.

Contra. Illud qō ponit̄ i diffōne alicui⁹ est essentiale sibi: ꝙ bonū ponit̄ in diffōne vtutis ab Aug. dicente q̄ vtus est bona q̄litas mētis: vt supra. z7. di. dictū est. g̃ malū ⁊ bonū sunt dīe eēntiales habituū: ꝙ ꝑm dīaz habituū est dīa actionū ex habitib⁹ ꝓcedētiū. cū siles habitus siles actus reddāt: vt in z⁰ de. h. dī. g̃ bonū ⁊ malū sūt eēntiales dīe actionū. ¶ P̄. ois dīa faciēs ꝙ spēm differre est dīa eēntialis: ꝙ bonū ⁊ malū distinguūt spēs hītus. g̃ sunt dīe eēntiales habituū: ⁊ sic idez qō p̄ns.

Respondeo dōm: q̄ actiones differūt spē ꝑm diuersitatē formarū q̄ sūt p̄ncipia actionū: q̄uis ēt agentia spē nō differāt: sic calefacere ⁊ infrigidare differūt spē: sic calor ⁊ frigus: forma aūt volūtatis est finis: ⁊ bonū qō est eius obm ⁊ volitū: ⁊ iō opz q̄ in actib⁹ volūtatis iueniaꝫ dīa specifica ꝙ rōnē finis: ⁊ qz actus sunt in genere motis ex hoc q̄ sunt volūtary: iō in gñe motis ē diuersitas spēi ꝑm diuersitatē finis: ⁊ qz malū ⁊ bonū sumunt̄ ꝙ ordinē ad finē: iō oz q̄ sint eēntiales dīe in genere motis. Sciēdū est aūt q̄ ad aliq̄ genꝰ ꝓtingit aliq̄ reduci dupl̄r. vel p se: vt ea q̄ p essentiā suā in illo gñe sunt: sic albedo ⁊ nigredo reducunt̄ ad genꝰ colozis: vel per accīs rōne alicui⁹ qō in eis est: sic res alba ⁊ res nigra ad genꝰ colozis. Ea q̄ q̄ per se sunt in gñe simpl̄r differūt spē per dīas eēntiales generis. q̄ vo reducunt̄ ad genus per accīs nō differūt p differētias generis simpl̄r: ꝙ ꝑm qd tm̄. s. ꝑm q̄ ad genus illō ptinēt: vt pz p̄cipue in artificialibus. forme enī artificiales accītales forme sunt. vñ cultellus ⁊ clauis ēt differūt specie ꝑm q̄ ad genus artificialē ptinēt: ꝙ q̄tum ad subam eadem sunt spē: qz suba vtriusq̄z est ex mā nāli: ⁊ nō ex forma artificiali: vt in z⁰ de aīa cōmē. dicit. ⁊ qz vt dictū ē: hoc modo aliqd ad genus motis ptinet quo voluntariū est. iō ipsi actus volūtatis q̄ per se ⁊ imediate ad voluntatē ptinēt p se in genere motis sunt. vñ simpl̄r spē diuiduntur iteriozes actus voluntatis p bonū ⁊ malū: sic p dīas eēntiales: act⁹ aūt iperati a voluntate eliciti per alias potētias ptinēt ad genus motis per accīs. ꝑm. s. q̄ sunt a volūtate imperati. ⁊ ideo actus illi ꝑm subam non distinguuntur ꝑm spēm p bonū ⁊ malū: ꝙ p accīs ꝑm q̄ ad genꝰ motis ptinent.

Ad ꝓmuz q̄ dōm: q̄ q̄uis bonū ⁊ malū nō sint differentie actiōis inq̄tū est actio: sunt tm̄ dīe eius ꝙ q̄ est volūtaria: sic ēt rōnale ⁊ irrōnale nō sunt dīe subē: vt suba est: ꝙ ꝑm q̄ ꝙsideratur vt aiata. ⁊ iō nihil ꝓhibet in aliquo gñe actionū caūsdē actiōes spē per bonū ⁊ malū differre. ¶ Ad scōm dōm: q̄ sic supra dictū est malū ꝓput dicit p̄uationē tm̄ nō pōt dici essentialis dīa: ꝙ ꝑm q̄ fundaꝫ in aliquo fine idebito: qui tm̄ finis nō oino bonitate caret. vñ sic malū est ꝺriū bono ⁊ nō p̄uatio. ¶ Et p b̄ patz rñsio ad 3ᵐ: qz malū ptinet ad essentiā actiōis q̄tuz ad hoc q̄ est ibi aliqd de entitate: ⁊ nō rōne p̄uatiōis adiuncte: qz p̄uatio nō est de eēntia alicui⁹ entis ī gñe collocati: cū nihil entis sit nō ens. ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ cōcubitus est qdā act⁹ impatus a volūtate mediāte alia potētia: ⁊ iō p accīs ꝙueuit sibi eē in gñe motis. vñ pōt dupl̄r cōsiderari vel ꝑm ge-

nus nature: ꝛ sic ꝓcubitus matrimonialis ꝛ fornicarius specie nō differunt. vnde ꝛ effectus nāles eundē specie habēt. vel ꝑ ꝙ ptinent ad genus moris: ꝛ sic effectus specie differentes habent vt mereri vel demereri vel aliqd hō: ꝛ sic in specie differunt. ¶ Ad quintum ꝑ rōnem per id qō dictū est ꝙ finis est forma voluntatis ꝑm quā operatio humana dr ꝛ ideo bonū ꝛ malum dr̄ie essentiales ꝛ specifice in genere humanoꝝ actuū sunt: sicut ꝛ alie actiones differunt ꝑm diuersas formas agentiū. ꝛ iō non est similis rō de istis actionibus: ꝛ de alys: ꝛ ꝑpter hoc dicit pbs in 5° meta. ꝙ finis in agēribus ex ꝓposito est bonū ꝛ malū spāli modo.

¶ Utrum actio sit simplr iudicanda bona vel mala ex voluntate. II.

A D secundum sic ꝓceditur. Videt ꝙ simplr ex voluntate actio adiudicanda sit bona vel mala. Mat. 7. dr̄. Non potest arbor mala fructꝰ bonos facere: neq; arbor bona fructꝰ malos facere ꝛc. Sꝫ voluntas bona bone arbori comparat: mala aūt male. Cū igit fructꝰ volūtatis sint exteriores actus: videt ꝙ ex bonitate: ꝛ malicia volūtatis simplr exteriores actus dicēdi sint boni vel mali. ¶ P. vt dictū est actꝰ exteriores nō reducunt ad genus moris nisi ꝑm ꝙ sunt ꝑati a volūtate: ꝫ nō ꝑticipāt bonitatē vel maliciaꝫ morale nisi ꝑm ꝙ ad genus moris ptinent. ḡ videt ꝙ ꝑm bonitatē vel malicia voluntatis sint dicēdi boni vel mali. Qz etiaꝫ Ambro. significare videt dicēs. Affectus tuus nomē operi tuo imponit. ¶ P. vt in 3° meta. pbs dicit. rō boni a fine sumit: ꝫ actus voluntatis hꝫ ordinē ad finē mediante voluntate: cuiꝰ obm est finis. ḡ ꝑ bonitatē vel malicia volūtatis dicēdus est actus exterior malus vel bonus. ¶ P. malus nō est potētius q̄ bonū: sed si sit mala voluntas nēcio sequit ꝙ actꝰ exterior sit malus. ḡ ꝛ si sit bona voluntas sequit ꝙ actus exterior sit bonus. ¶ P. Aug. supra dixit ꝙ volūtas est qua peccat: ꝛ recte viuit: ꝫ volūtas ꝑm ꝙ ea peccat est mala: ꝛ ꝑm ꝙ ea recte viuitur est bona. ḡ pctrā: ꝛ ēt bona opatio que ē recte viuere iudicari debēt ꝑm bonitatē vel malicia voluntatis.

Contra pbs in 2° ethy. di. q̄dā sunt que bene fieri nō possunt: qz cū sint extrema in eis nō est mediū accipere: cōtingit aūt in talia opa īgredi pp voluntatē alicuius finis boni. ḡ nō est iudicādus actus exterior bonꝰ pp volūtatis bonitatē. ¶ P. supra dictū est: ꝙ si fiat ɔ conscīam errantē q̄ iudicat esse faciēdū qō malū est peccatur: ꝛ sīlr si ꝑm eā fiat: ꝫ ille q vult aliqd facere pp boc ꝙ ɔscia sua sibi dictat bonā voluntatē habere vr̄. ḡ bona volūtas nō sufficit ad hꝫ ꝙ actus exterior bonus dicat.

Respōdeo dōm: ꝙ voluntas dupliciter pōt considerari vel ꝑm ꝙ est itendēs ꝓut in vltimū finē fertur: vel ꝑm ꝙ est eligēs ꝓut ferī in obm ꝓrimū: qō in finē vltimū ordinat. si ɔsideret ꝑmo mō sic malicia volūtatis sufficit ad hꝫ ꝙ actꝰ malus ee dicat: qz qō malo fine agit malū est. nō aūt bonitas volūtatis itendētis sufficit ad bonitatē actus: qz actus pōt esse de se malus q nullo mō bene fieri pōt. Si aūt ɔsideret volūtas ꝑm ꝙ est eligens: sic vlr vez est ꝙ a bonitate volūtatis dr̄ actus bonus ꝛ a malicia malus. ad bonitatē. n. ɔsilꝫ: qō electionē ꝑcedit: vt i. 6. ethi. dr̄. tria exigunt. vnū. s. ꝙ cōsilians ꝑstituat sibi debitū finē qz si aliqs ad malū finē cōsequēdū multas efficaces vias ī ueniat nō dicet bonus cōsiliator. scdo ꝙ ad finē bonū cōsequēdū adueniat bonū opus ꝑ qō finē cōsequat. vñ si qs bonum finem cōsequi ītendat ꝑ malā actionē nō est bonꝰ cōsiliator: qz vt ipse dicit sortitur finē īcontinēti medio eo ꝙ illud qō ad finē ordinat nō est ꝓportionatū fini illi sīc si aliquis verā ɔclonē ꝑ mediū ipertinēs ɔcluderet. Tertio requirit vt adueniat vtrūq; in tpe cōueniēti ne sit ꝓceps īfestinando vel ēt inutilis in tardando: sed hꝫ vltimū ptinet ad bonitatē ɔsilꝫ ꝑm ꝙ ɔsiliū in rōne ingrente ꝛ inuenien te ēalia vō ex pte rei ɔsiliatoris: cū igit electio sit quasi cōsilꝫ cōclusio: vt in. 3. ethy. dr̄. op3 ꝙ ad bonitatē voluntatis eligētis cōcurrat bonitas finis ꝛ bonitas eius qō ad finē ordinat: ꝛ si hꝫ sit, ꝑcul dubio actus exterior bonus erit: si aūt alterū desit erit volūtas mala ꝛ actus malus.

Ad primum ḡ dōm: ꝙ arbor est ex q̄ immediate ꝓcedit fructus. vñ arbori compat voluntas ꝑm ꝙ eligēs: qz ex electione īmediate segtur opus.

¶ Ad 2m dōz: ꝙ ꝑm volūtatē dr̄ actus exterior bonus vel malus: ꝫ nō ꝑm voluntatē itēdētē solū: ꝫ ꝑm voluntatē eligētē. ¶ Ad 3m dōm: ꝙ ad bonitatē rei nō solū exigit bonitas finis vltimi quā respicit volūtas itēdēs: ꝫ ēt bonitas finis ꝓrimi quē respicit volūtas eligēs: ꝛ iō nō segtur ꝙ bonitas voluntatis itēdētis ad bonitatē actꝰ sufficiat. ¶ Ad q̄rtū dōm: ꝙ qz bonū ꝑfectius ꝛ potētius est q̄ malū: iō ad bonū plura exigunt q̄ ad malū: qz bonū ɔsistit ex vna tota ꝛ ꝑfecta cā: ꝫ malū ex ꝑticularibꝰ defectibꝰ: vt Diony. dicit. ꝛ iō defectus volūtatis circa vltimuz finē sufficit ad maliciā actionis: nō aūt bonitas finis vltimi sufficit ad bonitatem. ¶ Ad quintum dōm: sicut ad scōz.

¶ Utruz actus exterior addat aliqd bonitatis vel malicie sup bonitatē vel maliciā voluntatis. III.

A D tertiuz sic ꝓcedit. Videt ꝙ actus exterior nihil de bonitate ꝛ malicia addat supra bonitatē vl̄ maliciā volūtatis. ꝓmo ꝑ id qō dr̄ sup Mat. 11°. in Glo. Quātū ītēdis tm̄ facis. si igit duo sint quoꝝ vterq; ides bonū itēdat: ꝛ vn̄ exequat: ꝛ alī nō: vr̄ ꝙ nihil de bonitate pactū exteriorē addat. ¶ P. Ber. dicit. ꝙ bona volūtas sufficit ad meritū: ꝫ bona actio regrit ad exēplū: ꝛ cōsonat ei: qō pbs in. 10. eth. dicit. ꝙ exteriores actus sunt ad manifestationē vtutis: ꝫ absoluta ꝛ ꝑfecta rō bonitatis in actibus būanis est ꝑm ꝙ sunt meritorij. ḡ tota bonitas in actu īteriozi ɔsistit: ꝛ ita p actuz exteriorē nihil de bonitate vel malicia addit. ¶ P. homo ꝑ bonas opōnes in ītitudinē ꝛ felicitatē puenit: ꝫ ītitudo: ꝛ felicitas humana fortune nō subiacet: vt in ꝓmo ethyc. ꝓbat. ḡ nec fortuna de bonitate vel malicia opis aliqd auferre pōt: ꝫ actus exterior vtutis moralis pōt ipediri ꝑ fortunā: vt in. 10. eth. dr̄. vt ꝑz in paupere q nō hꝫ vñ actū liberalitatis exerceat: ꝛ in infirmo qui actuz fortitudinis exercere nō pōt. ḡ actꝰ exterior nihil addit vel diminuit de bonitate actionis humane. ¶ P. q̄to actio melior est tanto maius sibi ꝓmiū debet: ꝫ tota q̄titas ꝓmij mensurat ꝑm q̄titatem radicis. s. habitus actū informantis: cum igit actus ꝓmo eliciat opationes intrinsecas: videtur ꝙ in actibus īteriozibus tota efficacia meriti consistat: ꝛ ita per exteriores actus nihil de bonitate accrescit. ¶ P. si actꝰ exterior addit aliquid bonitatis supra bonitatē actus īteriozis. ḡ quāto actus exterior maior fuerit: tāto homo magis merebitur: sed hoc falsum est: quod patz ex domini sentētia: quā de vidua mittente duo era in gaço philacium dedit. Luc. 21. Ergo actus exterior nō addit bonitatem supra actum interiorem.

Sed contra Si aliqd pōt fieri ꝑ vnū sīc ꝑ duo supfluū ē duo ad illō īducere. si igit eōlis bonitas ɔsistit in actu exteriori ꝛ interiori sīl ꝛ in actu īteriori tm̄: vr̄ ꝙ actꝰ exterior superflueret: ꝛ ita nō oporteret nos aliqd agere ꝫ solū velle. ¶ P. duplex bonū meli ē: ꝫ actꝰ īterior ꝛ exterior vterq; bonitatē hꝫ. ḡ vterq; meliō ē q̄ al

Respōdeo dōz. ꝙ actꝰ exteriꝰ ꝛ actꝰ iteriꝰ (ter tm̄. volūtat) hꝫ ꝓpanē adiuicē ꝙ vterq; q̄dā mō ē alteri bōitat. cā: ꝛ vterq; q̄tū i se ē q̄dā bōitatē habz quā alteri dat. Actꝰ. n. exterior bōitatē hꝫ ex circūstātiaruz ꝓmēsuratiōe ꝫ quā ꝓportionat ē ad finē bois ɔsequēduz. ꝛ quia actꝰ exterior cōparat ad voluntatē: sicut obiectum: inde est ꝙ bāc bonitatem volūtatis actus interior ab exteriori habz: non quidez ex eo ꝑm ꝙ est exercitus: sed ꝑm ꝙ est intētus ꝛ volitus: qz ꝑm ꝙ est exercitus sequit actū voluntatis: sed quedā rō bonitatis ɔsistit in actu īteriozis volūtatis ꝑm se: ꝑm ꝙ volūtas est dña suoꝝ actuū: ꝫ quā bonitatē actus hꝫ rōnez meriti vel laudabilis: ꝛ hec bonitas ex actu īteriozi in exteriorē ꝓcedit. loquēdo igit de illa bonitate quā voluntas actui exteriozi ꝑbet actus exterioz nihil bonitatis addit: dūmodo volūtas equalr ītensa sit: hoc ꝓ tāto dico: qz quidaz actus sunt delectabiles: in quibꝰ volūtas non pōt esse ita ītensa ante actum: sicut est i actu. vt ꝑz in actu fornicationis. vnde nō equalr demereret qui vult fornicari: ꝛ qui actu fornicat: qz voluntas nō pōt esse adeo ꝓfecta ante actū: sicut est in actu. Quidā vō actꝰ sunt difficiles in qbꝰ volūtas remittit in actu: ꝛ in istis volūtas pōt esse magis ꝓfecta añ actum q̄ in actu: si autem loquamur de bonitate actus quā actꝰ exterior ꝑm se habz sic actus exterior cōplet interiorē in bonitate vel malicia sicut terminus motus cōplet motū. cōparat enim vt dcīm est ad volūtatē vt obm. ꝛ qz ad ꝓmiū essentiale ordinatur actus per bonitatē ꝑmam quā hꝫ a volūtate ꝓut liberalr reddit. ꝛ ex amore: ideo actꝰ exterior nihil adiungit ad ꝓmium essentiale: tm̄ eni meret qui hꝫ ꝓfectā voluntatem aliqō bonū faciēdi q̄tū si faceret illud: ꝛ si facit vnū actuz q̄tum si faceret multos volūtate equalr ꝓfecta manēte. Ad ꝓmū aūt accidētale ordinat per bonitatem que est ipsiꝰ actꝰ exteriozis ꝑm se. ꝛ ideo actꝰ exterior adiungit aliqd ad ꝓmiū accītale. vbi gra. martyr inq̄tū exterius patit victoriam de aduersarys fidei hꝫ: ꝛ ex boc sibi aureola debet. silr etiā aliqs ex boc ꝙ ī actū exteriorē frequēter exit magis habilitat ad bonuz: ꝛ ex boc sequit ꝙ in charitate crescat. Similr per actum exteriorē punit magis q̄ per volūtatez tm̄. ꝛ ideo actꝰ exterior adiūgit in satisfactionē: ꝛ silr in omnibus alys que consequuntur bonitatem actus ꝑm ꝙ exercitus est.

Ad primum ergo dōm. ꝙ cuz dr̄. q̄tū intēdis tm̄ facis. ly q̄tū pōt esse aduerbiū vl̄ nomen. ꝛ si sit nomē tenet in malis. qz q̄tum aliqs credit vel intēdit peccare tm̄ peccat. In bonis aūt nō: qz pōt aliquis tepida volūtate intēdere multū deo placere: nec tm̄ tantū placet. Et ratio huius differētie ex supradictis pz: qz plura exigunt ad bonum q̄ ad malum. Si aūt hꝫ q̄tū sit aduerbium: sic vez est ꝛ in bonis ꝛ in malis ꝑm illā bonitatem ꝛ maliciā hꝫ actꝰ ex volūtate eligēte: sed per actū exteriorez aliqd iniūgit q̄tū ad bonitatē: que est ipsiꝰ actꝰ exteriozis ꝑm se. ¶ Ad 2m dōm. ꝙ dictum Bernar. itelligit qñ facultas operādi deest volūtate ꝓfecta exīte: ꝛ loquit tm̄ q̄tū ad essentiale ꝓmiū: ꝛ nō q̄tuz ad accītale. ¶ Ad 3m dōm. ꝙ bona fortune. vt in ꝓmo ethy. dr̄ organice deseruiūt felicitati. Et ideo nō est incōueniēs: si accītalr ad felicitatem ꝓferāt: ꝛ eoꝝ defectꝰ felicitatē impediāt q̄tū ad aliqd felicitati accītale. ¶ Ad 4m dōm. ꝙ illud intelligit de ꝓmio essentiali: qō ꝑm q̄titatē radicis mensurat: cui nō addit ꝑ actū exteriorē si sit ꝓfecta volūtas: sed addit aliqd q̄tum ad ꝓmiuz accītale. ¶ Ad 5m dōm. ꝙ vidua illa plus alys misisse dr̄: qz efficaciori volūtate illud dedit. vnde magis merebat apud deum de ꝓmio essentiali q̄ illi qui maioza munera minozi deuotione dabāt: sed q̄tū ad ꝓmium accidentale illi poterāt plus mereri ꝑm ꝙ per maioza munera plus satisfaciebāt: vel etiam ministros tēpli plus ad ozādum pro se ꝓuocabant: vel quicqd huiusmodi est qō actū exteriorē ꝑm se sequit. ¶ Ad 6m dōm. ꝙ volūtas tendit in actum exteriorē: sicut in obiectū, vnde si adsit facultas operandi nō posset esse volūtas perfecta: nisi operaret. ꝛ ideo non est superfluum facere: quia sine actione: nec ipsa volūtas bona esset. ¶ P. actus exterior in ꝑcpto cadit: ꝛ iterū ad ꝓmium accidētale confert. ¶ Ad septimū dicēdum. ꝙ bonitatē illam ꝑm quā actus exterior vite eterne meritorius est totū ex voluntate gratia informata hꝫ: ꝑm ꝙ volūtarius est. ꝛ iō non oportet ꝙ supra bonitatez volūtatis ꝑfecte aliqd adiūgat ad meritū eēntiale vite eterne ptinēs.

¶ Utrum eadē actio possit esse bona ꝛ mala. IIII.

A D quartum sic ꝓcedit. Videtur ꝙ possit esse eadem actio bona ꝛ mala. quia vt in 3° phy. dicit. idem motus qui est in agēte est actio: ꝛ in patiēte passio ꝑm substātiā rōne differēs: sicut eadez est via ab athenis ad thebas ꝛ de theb ad athenas: sed contingit actionē esse malā ꝛ passionez bonaz. vnde dicit. Actio displiciuit. s. iudeorum passio grata fuit. s. christi. ergo cōtingit eundem actum esse bonum ꝛ malum. ¶ P. in 5° phy. dicitur ꝙ vnus motꝰ est ɔtinuus: ꝛ eadē rōne vna actio est q̄ ē ɔtinua: sed ɔtingit in eadē ɔtinua actione vel motu: vt in eūdo ad ecclesiā: ꝓmo haberi bonā itētionē postea malā. ꝛ ecōuerso. Cum ḡ ex itētione iudicet actio bona vl̄ mala: eadē actio pōt esse mala ꝛ bona. ¶ P. ꝓmus motꝰ est peccatuz. vt supra dictū est. sed qui resistit ꝓmo motui nō peccat: imo meret. cōtingit aūt ꝙ adhuc ꝑ motu dūrāte cum ꝑs aliqs non restiterit postmodum resistat. ergo cōtingit circa eundē motū esse bonitatē ꝛ maliciam. ¶ P. sit ita ꝙ aliqs dñs ꝑcipiat famulo elemosynā dare. ꝛ ꝙ dñs bona itētiōe: ꝛ ex charitate ꝑcipiat: famulus aūt itiolitari? ꝛ coactus det. cōstat ꝙ datio elemosyne illi? est actio domini ꝛ serui actio. sed dñs in illa datione meret. famulus autez peccat. ergo cōtingit in eadē actione esse meritū ꝛ peccatū ¶ P. ponat. ꝙ aliqs in peccato mortali existēs aliqua suffragia faciat ꝓ defuncto in purgatorio existēte: cōstat ꝙ iste suffragia faciēs sibi non meret: cum charitatē non habeat. sed illi qui in purgatorio existit meret diminutionez pene vel plenā absolutionē. ergo eadē actio pōt esse meritoria ꝛ nō meritoria: ꝛ eadē rōne bona ꝛ mala.

Sed cōtra. Matth. 6°. Nemo pōt duob? dñis seruire. sed per bonā actionez deo seruit: per malā vō diabolo. cum igit vna sit actio que est vnius agētis. videt ꝙ nō possit esse vna actio bona ꝛ mala. ¶ P. cōtraria nō possunt esse simul in eodem: sed bonū ꝛ malū cōtraria sunt. ergo nō possunt esse in eadē actione.

Respondeo dōm. ꝙ cū vnū ꝛ ens ɔuertant ꝑm hꝫ ꝙ res se hꝫ ad eē: ita se hꝫ ad vnitatē. est aūt in re duplex eē ɔsiderare. s. eē qō ē ipsi? ꝑm se qō est eē ꝓmū ꝛ subale: ꝛ eē supueniēs qō est 2m ꝛ accītale: ꝛ ideo ɔtigit ꝙ aliqd ꝑm se ɔsideratū est vnū: qō tm̄ ꝑm aliqd qō est sibi accītale pluralitatē hꝫ. vbi gra. lignū ɔtinuū: cuiꝰ vna pars est alba ꝛ alia nigra: ipm qdē in se: inq̄tū ē lignū est vnū: sed ꝑm illud esse quo est colozatū est multa ꝛ non ɔtinuū. cum igit actꝰ exteriores ptiçpēt bonitatē ꝛ maliciā morale: sicut quidā supueniēs ꝛ accītale sibi inq̄tū tales actus sunt impati a voluntate: cōtinget aliquē actū hꝫ esse vnū ꝑm se cōsideratuz. et tamen esse multa ꝑm ꝙ ad genus moris refert: ꝑm ꝙ moralr bonus vel malus dicitur. et ideo bonitas et malicia nunq̄ possunt esse in vna actione ꝑm ꝙ est vna: sed ꝑm ꝙ ē multa: et sic ɔtigit actionem illam esse vnam et multa.

Ad primum ergo dicendum. ꝙ cum actio sit in agente et passio in patiente non potest esse idem numero accidēs quod est actio: et qō est passio: cum vnū accidens non possit esse in diuersis subiectis vnde etiam Auicēna dicit ꝙ nō est eadem numero equa-

litas in duobus equalibus:sed specie tñ:sed qz eoz differentia nõ est:nisi penes terminos.s.agẽs ꝛ patiẽs:ꝛ motus abstrahit ab vtroq; termino.ideo mot⁹ significaꝯ vt sine ista dria:ꝛ ppter hoc dr̃ q; motus est vnus:ꝛ ppterea vt supra habitũ est meritũ nõ est in passione fm q; est passio:ſz in opatione patiẽtis:qua passionẽ volũtarie sustinet ppter deum:quã opationẽ ꝯstat nõ esse eãdẽ cũ opatione agẽtis

¶ Ad scõm dicẽdũ.q; illa actio.q̃uis sit vna in genere nature cõsiderata:tñ fm q; ad genus moris refert est alia ꝛ alia fm q; diuersa intẽtione ꝛ volũtate exercet. ¶ Ad 3m dõm.q; pmus mot⁹ nõ bz rõnẽ culpe:nisi fm q; aliquo mõ est in potestate volũtatis.vñ q̃diu volũtas non repugnat bz rõnẽ peccati:sed qñ volũtas iam repugnare incipit:tũc bonꝫ meret:non qz ille mot⁹ pmus sensualitatis sit meritozius cui resistit:qui tñ postq̃ sibi resistit rõnem peccati amittit.sed in ipso actu volũtatis resistẽtis meritũ est qui non est idẽ cum pmo motu sensualitatis. ¶ Ad 4m dõm. q; famulus dans elemosynã per imperiũ dñi se bz sic istꝛz illius dñi.vnde pbs dicit in 8°ethi.q; seruus est:sicut ozganum animatũ:instrm aũt mouet motũ:ꝛ cõstat q; alia est actio mouẽtis ipm:ꝛ alia actio qua ipsum mouet aliud:nõ enim fm eundẽ motũ põt esse idẽ mouẽs ꝛ motũ.vñ alia numero est actio dñi ꝛ serui.ꝛ ideo nihil ꝓhibet vnaz esse bonam ꝛ aliã malã. ¶ Ad 5m dõm.q; de hoc duplex ẽ opinio.qdã enim dicũt q; suffragia que facit in mortali peccato exñs:si opus operãs cõsideretur nõ sunt meritozia:nec agẽti:nec ei pro quo fiũt.Si autem cõsidereꝯ opus opatũ vt ipsum sacrificiũ vel aliqd bz sunt meritozia ei pro quo fiũt:ꝛ non operãti.ꝛ ideo nõ segtur q; eadẽ opatio sit meritozia ꝛ non meritozia:quia opatio ipsa nullo modo meritozia est:sed qz efficacia suffragioz mensuraꝯ fm charitatem eius pro quo fiũt:quia tantũ valet vnicuiq; quãtum ꝓcruit:vt sibi valerent.vt Aug.dicit.Ideo ab alys veri⁹ dicit̃:q; etiã ipsa operatio sine charitate facta valet ei pro quo fit virtute charitatis eius:ꝛ non operãtis:nec tamen sequit̃ q; illa opatio bona sit simplr:sed q; est bona huic p quo fit:simplr.n.bonũ est:qõ faciẽti bonũ est.vt in pmo li. dictũ est.di.46.nec est icõueniẽs q; aliqd simplr malũ sit qõ tñ alicui bonũ est.vt ibidẽ dr̃.

¶ Utz aliqua actio humana sit indifferens. V.

AD quintuz sic ꝓcedit̃.videt̃ q; aliqua actio indifferens iueniatur in actibus hũanis.nihil.n.põt cẽ mediũ ĩter bonũ ꝛ malũ nisi indifferẽs:qõ neq; bonũ neq; malũ est:ſz bonũ ꝛ malũ sũt cõtraria mediata:vt ipdicamẽtis dicit̃.ergo aliqua actio est idifferens. ¶ P̃. sine charitate nõ põt esse aliqõ meritũ:ſz nõ est dõm: q; qui non bz charitatẽ quolibet suo actu peccet vel demereat̃: qz cõsulitur eis vt aliquos actus de genere bonozũ faciãt. ergo videtur q; aliquis actus sit qui neq; est meritozius: neq; demeritozius:ꝛ sic idem qõ prius. ¶ P̃. nullus actus vel volũtas bonitatẽ bz:nisi referat̃ in finẽ dilectionis.vt supra dictuz est.sed ꝓtingit frequẽter agere:etiã quedaz q̃ fm se mala non sunt que in finẽ dilectionis non referunt̃. ergo hõ nec bona nec mala erũt:ꝛ ita erũt indifferentia.

¶ P̃. accedere ad mulierẽ quedã est actio:nec de se bonitatez vl malicia mozalẽ dicit:cũ nulla circũstãtia iste act⁹ sit vestit⁹ fm quã aliqs ordo rõnis in eo appeat.ergo ꝓtingit aliquez actũ indifferẽtem esse. ¶ P̃. hõ actus qui fm suum genus idifferẽtes sunt.vt leuare festucaz:ꝛ aliqd hõ nõ possunt habere bonitatẽ:ꝛ maliciam:nisi ex intẽtione: qua in finẽ referunt̃.sed cõtingit q; ille etiã finis in quem referunt̃ idifferẽs est.q̃ iste act⁹ oio indifferẽs remanebit ¶ P̃. opa nostra nõ possunt esse meritozia:nisi ppter deũ facta.aut ergo ad bonitatez actus sufficit habitualis relatio in finẽ:aut exigit̃ actualis.si sufficit habitualis.q̃ si aliqs semel in anno referret omnia opa que facturus est in illo anno in deũ oia eẽnt meritozia:ꝛ ita facillima esset via salutis.qõ est ꝺ illud Matẽ.7.Arta est via ꝛc̃.Si aũt exigit̃ actualis relatio opis ĩ deũ:tũc nunq̃ possꝫ eẽ opus bonũ: nisi aliquis actu de deo cogitaret.si q̃ nullus act⁹ est indifferens:tũc oĩs act⁹ quẽ qs exercet de deo nõ cogitans erit malũ ꝛ pctm̃:qõ est valde durum.ergo necesse est aliquos act⁹ indifferẽtes esse.

Contra. pc̃ Lor.iz.Oia ĩ glia dei facite.aut q̃ aliqs refert opus suum in gloziam dei.aut non:si refert ꝓuenit q; act⁹ille bonitatẽ ex fine sortiat̃.si tñ ĩ finem illũ sit referibilis:qõ ꝓuenit omni actui q; de se malus non est.si nõ referat ꝓterit ꝓceptũ Apli.ꝛ ita peccat.q̃ de necessitate oĩs act⁹ vel est meritoz⁹ vel demeritoz⁹. ¶ P̃. plus est facere q̃ dicere:sed q; sine cã logẽ ociosa verba peccat Matẽ.12.Omne vbũ ociosũ qõ locuti fuerit hoies rẽ.ergo multo fortiꝰ si aliqd faciat hõ qõ ĩ debitũ finẽ nõ referat peccat:sed si ĩ debitũ finẽ refert:actus bonus est.ergo de nẽcitate oĩs act⁹ vel bon⁹ vl malus ẽ:ꝛ nullus idifferẽs.

Respondeo dõm.q; circa hẽ sunt tres opiniones. Quidã enim dicũt q; in dictis nõ põt esse aliqd idifferẽs:in factis aũt põt:vbum.n.ordinatũ est ad aliqd:qz est signũ rei:factũ aũt cũ nõ sit signũ nõ est ordinatũ ad aliqd.ꝛ iõ in vbo icidit õformitas si ociose ꝓferat̃:non aũt in facto si sine causa legitima fiat.Sz hec rõ nulla est:qz q̃uis nõ sit ordinatũ ad aliqd.sicut signuz ad signatum.est tamen ordinatum ad aliquid:sicut ad finez: qz oẽ qõ a ꝑncipio est:ad finẽ aliquem tẽdit:ocium aũt op ponit̃ illi ordini q; est ei⁹:qõ est ad finẽ ipm:ꝛ nõ ordini qui est signi ad signatũ.ꝛ iõ alꝫ dicũt q; tam in dictis q̃ in factis ꝓtigit aliqua esse idria que nec bona nec mala sunt:sic illa que nõ ordinãtur ad impletionẽ ꝓcepto⁹ dei:vt sic ꝓpter deũ fiãt:nec ẽt diuinis ꝺriant̃ ꝓceptis:siue sit in dictis siue in factis.vt si aliqs alicui loquaꝯ ex quadã ciuili amicitia:vel etiã aliqõ opus amicabile ad ipm exerceat.Sed hec nõ videt̃ esse instãtia.qz act⁹ vtutis politice nõ est idifferẽs:sed ꝺ se bon⁹ est:ꝛ si sit gra ifozmat⁹ erit meritozius. nõ est aũt accipe aliqd in qõ ordiaꝯ human⁹ act⁹ qõ vel ſz vtutẽ politicã rectã nõ sit:vel ẽt rectitudini aduersum:qa nõ põt eẽ aliqs act⁹ ꝓcedẽs ab aliquo deliberãte sine ĩtentione finis.vt in z°meta.dr̃.finis aũt ille est bonũ ꝓueniẽs boĩ:vel fm aiaz:vel fm cozp⁹:vel ſz ẽt res exteriores que ad vtrũq; ordinant̃.ꝛ hẽ qdẽ bonũ:nisi sit ꝺriũ illi bono qõ est boĩs bonũ fm rõnẽ ꝛ rectitudinẽ vtutis ciuil⁹ bz.qz vt⁹ ciuilis dirigit in oĩb⁹ q̃ sunt cozpis:ꝛ ẽt que ꝓpter cozp⁹ q̃rũtur.vñ si bis aliqs mediocriter vtaꝯ erit vsus rect⁹:si aũt fm abũdãtiã vel defectũ erit vsus vicios⁹ vtuti oppos⁹.ꝛ iõ alr fm alios dõm est q; nullus act⁹ a volũtate deliberata ꝓgredies põt esse q nõ sit bon⁹ vel malus non tantuz fm theologum:sed etiam fm maiozẽ philosophuz:ꝛ vlterius non potest esse aliquis actus a deliberata virtute pcedens in habente gratiam:qui non sit meritozius:sed tamen in non habente gratiam potest esse aliquis actus deliberatus:qui nec meritozius nec demeritozius est.tamen est bonus vel malus:cuius ratio est:quia malum inquantum malũ non opponit̃ bono:nisi sicut ꝑuatio habitui:sed oppositio ꝺrarietatis est:ex hoc q; illud ens supra qõ fundatur talis ꝑuatio nõ cõpatit̃ secum aliquod bonũ quod ẽ simpliciter bonum:sicut immoderata delectatio in cibis non compatitur secum bonũ sobrietatis:quod est simpliciter bonum.ꝛ ideo illa ĩmoderata delectatio adiungitur cum ꝓuatione boni:ꝛ sic mala dicitur.si ergo in actionibus inuenitur medium inter bonũ ꝛ malũ hoc nõ erit nisi inq̃tũ bonũ ꝛ malũ sũt ꝺria.vl inq̃tũ malũ ẽ ꝑuatio boni non autem inq̃ntum sunt ꝺria potest in eis esse mediuz qõ sit neq; bonũ neq; malũ.dr̃.n.ꝺria fm q; in vtroq; aliquid positiue cõsiderat̃:ex quo non põt sumi rõ mali.vñ q; hoc q; mediũ distat ab extremis:inq̃tũ aliqd positiue ponit non efficit̃ distãs a rõne boni ꝛ mali:vt possit dici neq; bonũ neq; malũ:nõ.n.ex eodẽ est in eis oppositio ꝺrietat ꝛ distinctio boni ꝛ mali:sed pmũ est ex pte põnis ĩ vtroq;. scõm aũt ex pte ꝑuationis in malo ꝛ positionis in bono.si q̃ sit mediũ ĩter bonũ ꝛ malũ in actionib⁹:hoc non erit nisi fm q; malũ bono ꝑuatiue opponit̃:sed in ꝑuatiue oppositi nõ iuenit̃ mediũ:nisi p hoc q; subiectũ nõ est susceptiuum bit⁹:vt lapis:qz visibilis susceptiu⁹ nõ ẽ:neq; videꝫ:neq; cec⁹ dr̃:ꝛ p hũc modũ opz accipe mediũ ĩter bonũ ꝛ malũ:vt si aliqd est qõ alicui⁹ bonitatis nõ ẽ susceptiuũ non opposita malicia sibi erit.vñ relinquit̃ idifferẽs:hoc aũt ꝓtingit dupliciter:aut p modũ abstractõis fm q; vle aliqd significaꝯ vt abstractũ a dr̃ntys ꝺrys diuidẽtib⁹ ipꝫ.vñ ĩ sua cõitate significatũ significaꝯ:vt idr̃nter se bis ad vtrãlibz dr̃ia:ꝛ sic al neq; significaꝯ vt rõnale:neq; vt irrõale:ꝛ tñ oz q; oẽ priculare al rõnale vel irrõnale sit:ꝛ sil r ẽ b.si.n.significeꝯ act⁹ in eo q; est agere bz qdẽ bonitatẽ nãlem inq̃tũ ẽ ens: sed idifferẽter se bz ad bonitatẽ ꝛ maliciã mozalẽ:ꝛ similr bonum ex genere idifferẽter se bz ad bonũ ꝛ malũ ex circũstãtia:ꝛ fine:q̃uis nõ inueniaꝯ aliqd bonũ in genere particulari qõ nõ sit aliq̃ circũstãtia vestitũ:ꝛ ad aliquẽ finez ordinatuz.vñ oz q; bonitatẽ vel maliciã ꝺbat.Et fm hãc ꝺsiderationẽ qdã dixerũt oẽs actus idifferentes esse in eo q; sunt act⁹:ꝛ qdã dixerũt q; non oẽs:sed aliqui accipiẽtes magis in spãli noĩa actuuꝫ que nõ exp̃mũt aliqd vñ actus ad maliciã vel bonitatẽ determineꝯ vt mãm ꝛ finẽ:vt circunstantiã:sicut comedere:coire:vel aliqd hm. Alio modo ꝓtingit boc fm q; aliqõ particulare signatũ deficit a susceptibilitate alicuius pfectiõis:sicut lapis a susceptibilitate visus:ꝛ boc modo aliqui act⁹ qui deficiũt a susceptibilitate bonitatis mozalis dicunt̃ idifferẽtes. Act⁹ aũt susceptibilis est bonitatis mozalis fm q; humanus est;humanus aũt est fm q; aliquatenus rõne deducit̃:qõ ꝓtigit in illis actib⁹ tñ qui impanꝯ a voluntate que cõsequit̃ deliberationem rõnis:act⁹ aũt qui sequunt̃ apprehensionẽ subite imaginationis:sicut cõfricatio barbe:ꝛ aliqd hm dicent̃ hẽ modo idifferẽtes:nullus autem eoz qui voluntatẽ deliberatam sequit̃:indifferẽs erit:sed de necessitate vel bonus vel malus bonitate vel maliciã ciuili:sed tamẽ actus bonitate ciuili pfectus nõ est susceptibilis efficacie merendi nisi in eo qui gram bz.ꝛ ideo in eo qui caret gra indifferẽs est ad meritum ꝛ demeritũ.sed in illo qui gratiam habet: oportet vel meritozium vel demeritozium esse:quia sicut malus erit demeritozius:sic etiam bonus erit meritozius quia cum charitas imperet oĩbus vtutib⁹:sicut voluntas omnib⁹ potentys:opz q; quicqd ordinaꝯ in finem alicuius vtutis ordinet̃ in finem charitatis:ꝛ cum oĩs actus bonus ordinet̃ in finem alicuius vtutis:in finẽ charitatis ordinatus remanebit:ꝛ ita meritozius erit:ꝛ sic comedere ꝛ bibere seruato modo tẽperãtie ꝛ ludere ad recreationẽ ꝺuato modo eutrapelie que mediũ tenet ĩ ludis.vt dicit̃.ii.ethi cozp.meritoziũ erit in eo qui charitatem bz qua deum vltimum finem vite sue cõstituit.

Ad primum ergo dõm.sicut dicit Lõmen.in.io°. metaphysice.q; dicitur homo neq; bonus neq; malus qui non est susceptibilis bonitatis vel malicie ciuilis:sicut agrestis qui extra ciuilem vitaz est:ꝛ per ꝺñs actiones ei⁹ neq; bone neq; male sunt ciuiliter:inq̃tum nõ sunt ordinate ad ciuile bonũ. ¶ Uel melius dõm q; pbs appellat malus nõ oẽm actũ ĩordinatũ:sed solũ illũ q; nociuus est respectu alterius.vñ dicit in 4°ethi.q; pdigus qa cã iactãtie sua inordinate expẽdit nõ est malus sed vanus:ꝛ sil r de multis alys vicys dicit:ꝛ sic pz q; ipse strictius accipit malũ q̃ nos dicẽtes oẽm actum inordinatuz maluz. ¶ Ad zm dõm.q; q̃uis extra charitatẽ nõ sit bonũ meritozium:tamen est ibi bonum aliquod vel ex circunstãtia vel ex vtute ciuili.vnde nõ sequit̃ q; actus eoz qui charitate carẽt sint demeritozy vel idifferentes. ¶ Ad 3m dõm.q; non solũ actus charitatis est meritozius:sed etiaz act⁹ aliaz vtutũ fm q; gra infozmant̃:lz meritozy esse nõ possint:nisi fm q; reducunt̃ in finẽ charitatis:non aũt opz q; semp actus ĩ finẽ illũ reducant̃:sed sufficit ad efficaciaz merẽdi:q; in fines aliaz vtutuz actu reducant̃:qui.n.intẽdit castitatẽ seruare etiã si nihil de charitate cogitet:ꝛ stat q; meret si graz bz:ois aũt actus in aliquod bonũ tendẽs: nisi iozdinate in illud tẽdat:bz ꝑ fine bonũ alicui⁹ vtutis: eo q; vtutes sufficiẽter pficiũt circa oĩa:que possunt eẽ bona bois:ꝛ ita pz q; rõ nõ ꝓcedit. ¶ Ad 4m dõz.q; nihil ẽ in genere:qõ nõ sit in aliqua ei⁹ spẽ.vt ĩ z°topi.dr̃.ꝛ ita nunq̃ cõtingit ad mulierẽ accedere:q̃n accedaꝯ ad talẽ ꝛ tali tẽpore:ꝛ sil r fm alias circũstãtias:ꝛ ita q̃uis sit indifferens dict⁹ act⁹ cõsideratus fm q; gen⁹:nõ tñ fm exercet̃ in actu indifferẽs est. ¶ Ad 5m dõm.q; cum nihil appetat̃:nisi inquãtũ est:bonũ:impoſe est q; finis:ad quez ordinat̃ actio: ex deliberatione sit indifferẽs.qz vel rõ decipit̃ ꝛ iudicat eẽ bonũ sibi qõ nõ bonũ:ꝛ hẽ nõ ẽ nisi qñ finis ẽ malus discordãs a rõnis rectitudie:q̃uis hẽ qõ cõsideraꝯ forte sit bonũ desiderãti fm aliqd sui:vt fm gustũ:vel fm tactũ:delectabile.vel est bonum simplr:ꝛ sic etiam actus ex fine erit bonus. ¶ Ad sextum dicẽdum.q; non sufficit oio habitualis ordinatio actus in deum:quia ex hoc q; est in habitu nullus meret̃:sed ex hoc q; actu operat̃:nec tamẽ oz q; intentio actualis ordinans in finem vltimum sit semp coniuncta cuilibz actioni:que dirigit̃ in aliquem finem ꝓximũ.sed sufficit q; aliquãdo actualr oẽs illi fines in finẽ vltimum referant̃:sicut fit quãdo aliquis cogitat se totuz ad dei dilectionẽ dirigere:tũc enim quicquid ad seipsum ordinat in deum ordinatum erit. Et si queraꝯ quãdo opoꝛteat actum referre in finem vltimum.hẽ nihil aliud est q̃ querere quãdo oportet habituz charitatis exire in actuz: quia quadocũq; habitus charitatis in actum exit:fit ordinatio totius hominis in finem vltimum:ꝛ per cõsequens omniuz eoz que in ipsum ordinant̃:vt bona sibi:sed quia aliquos actus idifferẽtes ponimus:ideo opz ad alia respõdere. ¶ Ad septimum dicẽduz qõ hẽ qõ dr̃:omnia in gloria dei facite:potest itelligi dupliciter:vl affirmatiue vel negatiue:si negatiue sic est sensus:nihil cõtra deum faciatis:ꝛ hoc modo ꝓceptũ est.ꝛ sic ꝓceptuz hẽ ꝓterit vel per peccatum mortale quod cõtra deuz fit:vel per peccatum veniale quod ꝓter ꝓceptũ:ꝛ ꝓter deum fit.Si autem intelligaꝯ affirmatiue hoc põt esse dupliciter:aut ita q; actualis relatio in deum sit cõiuncta actioni nostre cuilibz:non quidem in actu:sed in virtute:fm q; virtus ꝑme ordinationis manet in omnib⁹ actionibus sequẽtibus:sicut ꝛ virtus finis vltimi manet in omnib⁹ finibus ad ipsum ordinatis:ꝛ sic adhuc ꝓceptum est:ꝛ cõtingit omissionem ei⁹ esse venialem vel mortalẽ,sicut dictum est.Uel ita q; ordinatio actualis in deum sit actu coniũcta cuilibet actioni nostre:ꝛ sic potest intelligi dupliciter:vel distributiue vl collectiue.Si distributiue sic est sensus,quãcũq; actionem facitis melius est:si eam actu in deum ordinetis:et sic ẽ cõsiliuz.Si autem sumatur collectiue:sic est sensus: omnia opera vestra ita faciatis q; nullum eoz sit:qn actu in deum ordinetis:ꝛ hẽ nec ꝓceptum nec cõsiliũ est:sed finis ꝓcepti ad quod per impletionem ꝓceptoꝛum peruenitur.sic enim sancti in patria actus suos in deum referunt.

¶ Sciēdū tñ q̄ qualr̄cūq; affirmatiue exponat̄: nō itelligit: nisi de opib⁹ deliberate volūtatis: qz illa tñ opa ꝑpe nra dici pñt: vt dictū est. ¶ Ad octauū dōm. q̄ vbū ē ime diat⁹ effect⁹ rōnis. ꝛ iō min⁹ pōt vbū ꝑter delibationē esse q̄z factū. Et ꝑpter hoc vbū ociosum magis est peccatū ve niale q̄z factū ociosum. ¶ Sciēdū tñ q̄ ſm Gre. ociosuz ē qđ caret itētione pie volūtatis: aut rōne iuste necessitatis. vñ nō oē vbū iocosuz est ociosuz si ad recreationē referat̄. qz ēt in iocis ꝓtingit esse vtutē eutrapeliā: de qua phs i 4.° ethicoz̄ determinat. ¶ Expositio textus.

Affectus tuus nomē opi tuo ꝛc.) Si vir itelligit⁹ exponi de affectu eli gente: ꝛ nō solū itēdēte. vt dictū ē. Ubi si de⁹ nō erat bonū op⁹ nō erat. i. meritoziū: de hoc tñ in seq̄n. di. q̄reť. (Qui dñt oēs act⁹ eē idfntes ꝛc.) Illi ꝓsiderabāt act⁹ ſm rōnē generis tñ: qz inq̄ntū act⁹ est idifferēs: est gñaliter sumpt⁹ ad bonitatē vel malicią moralē: q̄uis bēat bonitatē nālē. Si tñ itelligebāt de actu ꝑticula riter accepto sic simplr̄ falsa erat ista opio: ſz B nō vñr itel lexisse. qz actionē ꝑticulr̄ acceptā dicebāt eē ꝓiūctā cuidā fini ex quo bonitatē vel maliciā bz: sic furari vel aliqd hō. (Alys aūt videť ꝛc.) Isti accipiebāt act⁹ ſm q̄ ad aliquā spēz determinant̄: nō tñ ſm q̄ sunt idiuiduati: ꝛ qz aliqui act⁹ ex spē sua bñt bonitatē ꝛ aliqui maliciā: ꝛ alig neutz: vt leuare festucam. ideo distinguebant actus ꝑ tria gña: ꝛ qz illud qđ est alicui ex spē sua nunq̄z recedit ab eo. iō dice bant q̄ act⁹ qui nō sunt idifferētes: si sunt boni q̄cūq; intē tione fiāt boni remanēt: ꝛ silr̄ de malis itelligētes de boni tate ex gñe vel ex specie act⁹: nō q̄ act⁹ qui erat bonus ex genere vel circūstātia: si fieret mala itentione esset bonus simplr̄: ſz qz bon⁹ remāebat ex gñe (Sz Aug. euidētissime docet ꝛc.) Dic ponit 3ª opio: ꝛ hec accipit actū bonū vl̄ ma lum simplr̄: ꝛ qz itētio mala sufficit ad B q̄ act⁹ sit malus. simplr̄: nō tñ itētio bōa sufficit: ad B q̄ act⁹ sit bon⁹ simplr̄. iō ex itētione ſm hāc opionē iudicant̄ act⁹ mali: nō aūt bo ni: sic ꝑz q̄ quelz baꝛ triū opionū ſz aliqd va ē. (Qui cru cifigēdo xp̄m ꝛc.) B intelligit̄ de miozib⁹ deceptis fraude maioꝛ qui euz ex malicia ꝑsequebant̄ cognoscētes cum a deo vēisse ꝑ signa que faciebat. (Que tñ gdā ꝓtēnūt ꝛc.) B dicūt illi de ꝑma opione vel ēt de scđa: ꝛ accipiūt cām: et nō finē vltimū: sed finē ꝓximū qui malus est: sunt. n. malo fini ꝓiuncta vt bene fieri nō possint.

¶ An omnis intentio ꝛ actio eoꝝ qui fide ca rent sit mala. ¶ Dist. XLI.

Umq; intētio vt supra dictum est bonum opus faciat: ꝛ fides inten tionem dirigat: non imerito queri pōt: vtrum ois itētio: omneq; op⁹ illoꝛ malū sit qui fidē non habent. Si enim fides intētionez dirigit: ꝛ intētio bonū opus facit: vbi nō est fides: nec itētio bona: nec opus bonum esse videť. Qđ a quibusdam non irrōnabiliter astruit̄: qui dicūt oēs actiōes ꝛ vo luntates bois sine fide malas esse: que fide babi ta bona exīstūt. Unde apl's ait. Omne qđ non est ex fide: peccatū est. Qđ Aug. exponens ait. Omnis infidelium vita peccatum est: ꝛ nihil bonum eſt sine summo bono. vbi deest agnitio veritatis eterne: falsa virtus est: etiā in optimis moribus. ꝛ Jacobus in epl'a canonica ait. Qui offenderit in vno. s. in charitate fact⁹ ē omniuz reus. Qui ergo fidē ꝛ charitatem nō bz omnis eius actio peccatum est: qz ad charitatem nō re fertur. Qđ enim ad charitatē non referť vt su pra meminit Aug. non fit quemadmodum fie ri opz. Jdeoq; malum est: non igitur mandata custodit: qui charitate caret: qz sine charitate nullum mandatoꝛ custodiť. Unde Aug. super epistolā ad galatas ait. Custoditionē legis dić apol's: nō occidere: nō mechari: ꝛ alia huiusmo di ad bonos mozes pertinētia: que sine charita te: fide ꝛ spe impleri non possunt: nullum ergo implet mandatum: nullūq; opus bonum facit qui fidem ꝛ charitatē nō bz. Impossibile enim est. vt ait apl̄us sine fide aliqd placere deo: que ergo sine fide fiūt: bona nō sunt: quia omne bo num deo placet.

¶ Que ꝓmisse obj̄ciunť snie ex ꝟbis Augu.

Is aūt obj̄cit quod supra dicit Augu. s. q̄ in seruili timoze: ꝛ si bonum fiat: nō tamen bene: nemo enim inuitus be ne facit: etiā si bonum est qđ facit. Hic enim bonum dicit fieri: sed non bene ab illo qui charitatē nō bz. Qui enim seruiliter timet: cha ritate vacuus est: de quo tñ hic dicit: qz bonuz facit: ſz nō bene. Quia etiā sup illū locū psalmi. Turtur inuenit sibi nidum vbi po. p. s. dicit q̄ iu dei ꝛ heretici ꝛ pagani opa sua bona faciūt: qa vestiūt nudos: pascūt paupes ꝛ huiusmodi. sed nō in nido ecclesie. i. in fide: ꝛ ideo ꝓculcantur pulli eoꝝ. Quibus illi rñdent dicētes opa bona appellari huiusmodi que sine charitate fiūt: nō qz bōa sint qñ sic fiūt. qđ supra euidēter docuit. Aug. ſz qz bōa eēnt: si alr̄ fierēt: que ēt sui gene re sunt bona: sed ex affectu fiūt mala.

¶ Alioꝛ snia de premissa qōne qua querebať: si ois eoꝝ actio mala est qui fidē nō habent.

Alij ꝟo qui tripbariā distinctionē fa ciunt actuum: opa cūcta que ad natu re subsidium fiunt: semper bona esse astruūt. Sed qđ Aug. dicit mala esse si malas habeāt causas: nō idem accipiēdum ē quasi ipsa mala sint: sed quia peccāt: ꝛ mali sūt qui ea malo fine agūt. Item ꝛ illud aliud. s. bo num opus intentio facit: ꝛ intētionem fides di rigit: determināt dicētes. ibi bonum vocatum qđ remunerabile est ad vitam: nō q̄ illud soluz sit bonum opus: immo ꝛ alia plura: ſz non ea ratione qua illud: sint bona: bonum enim mul tipliciter accipiť. s. pro vtili: pro remunerabili: pro signo boni: pro specie boni: ꝑ licito: ꝛ alijs forte modis. Solaq; illa itentio remunerabilis

est ad vitā quā fides dirigit: sed nō sola illa bōa est vt aiūt. Nā si qs iude⁹ vl̄ malus christianus necessitatē ꝓmi reuelauerit nāli pierate duct⁹ bonū fecit: ꝛ bona fuit voluntas qua illud fecit.

¶ Hic ponunť quedam Aug. capitula que retra ctauit: non quasi ꝓaue dicta: sed quo sensu di xerit insinuans.

Post hec inuestigari oz qualr̄ itelligen dum sit. qđ ait Aug. in lib. de ꝟa reli gione. Usq; adeo inqt pctm̄ volūta riuz malū est: vt nullo modo sit pctm̄ si nō sit volūtariū: hui⁹ dicti Aug. rōnē aperiēs i libro retrac. dicit. Pōt videri falsa hec diffinitio: ſz si diligēter discutiať: inueniet̄ verissima eē: pctm̄ q̄ppe illud cogitādū ē: qđ tñmodo pctm̄ est: nō qđ ēt pena est pcti. s. pctm̄ ꝓmi hois qđ fuit pctm̄ ꝛ causa: ſz nō pena: q̄uis ꝛ illa que ñ volūtaria pctā nō imerito dicūtur: qz ꝛ a nesciē tib⁹ vl̄ a coactis ꝑpetranť: nō oīmodo pñt sine volūtate cōmitti: qm̄ ꝛ ille q̄ peccat ignorās vo lūtate vtiq; facit: qđ cū faciēdū nō sit: putat esse faciendū. Ille ꝟo cōcupiscēte aduersus spiritū carne: nō ea que vult facit: cōcupiscit qđē nolēs ꝛ in eo nō facit qđ vult: ſz si vincit̄ cōcupiscētie cōsentit volens: ꝛ in eo nō facit: nisi qđ vult. ꝛ illud quod in paruulis est originale pctm̄ ex pri mi hois mala voluntate cōtractū est. Nō itaq; falsum est qđ diximus: vsq; adeo pctm̄ volūta rium est ꝛc. Ecce qualr̄ illud accipiēdū sit. s. de de ꝓmo pctō hois: vl̄ de oibus gñaliter pecca tis mortiferis: quoꝝ ſz quedā dicātur nō volun taria: que. s. per ignorantiam vel per infirmita tem fiūt: eadem tñ rōne ea pñt voluntaria dici: qz sine voluntate non cōmittuntur.

¶ Aliud capitulum.

Alius etiā itelligentia ꝓquirenda est: qđ in lib. de duab⁹ aiab⁹ edidit iquiēs Nusq; nisi volūtate pctm̄ est. qđ i lib. retrac. plane deteriat dicēs. Pōt pu tari falsa esse ista snia qua dixim⁹ nusq; nisi i vo luntate esse pctm̄: cū apl's dicat: qđ nolo boc fa cio ꝛc. Sed pctm̄ qđ nusq; est i volūtate: illud ꝑcipue itelligēdū est qđ iusta dānatio ꝓsecuta ē. i. ꝓmū hois pctm̄. In eodē quoq; li. de dua bus aiab⁹ aliud tradidit consideratiōe dignum: Ait. n. Nō nisi volūtate peccāt. Ipsamq; volū tatem diffiniuit dicēs. Uolūtas est animi mot⁹ cogēte nullo ad aliqd vel nō admittēdū vel adi piscēdū. Hui⁹ dicti cāz apiēs ꝛ itelligētiā pādēs in li. retrac. ait. Hoc ꝓpterea dcm̄ est: vt hac diffōne volēs a nolēte discerneret̄: ꝛ sic ad illos referret̄ intētio qui in paradiso fecerūt originez mali peccādo nullo cogēte. i. libera volūtate: qz ꝛ sciētes ℨ p̄ceptū fecerūt: ꝛ ille tētato⁹ suasit vt hoc fieret: nō coegit. Nam qui nesciēs peccauit nō incōgruēter peccasse nolens dici pōt. Quā uis ꝛ ipse qđ nesciens fecit: volens tñ fecit. Jta nec tale peccatuz sine volūtate esse potuit. ſz vo luntas facti ibi fuit: non volūtas peccati. qđ tñ factum fuit peccatum: boc enim factuz est: qđ fieri non debuit. Quisquis autem sciēs peccat: si potest cogēti ad peccatuz sine peccato resiste re: nec tamē facit: vtiq; volens peccat. quia qui pōt resistere nō cogit̄ cedere. Quapꝛopter pec catum sine volūtate esse nō posse verissimū est. Ex bis liquet qualr̄ supioza accipiēda sint.

¶ Oz mala voluntas est voluntarium pctm̄.

Si autem omne peccatū mortale vo luntarium est: cum volūtas peccatuz sit mortale: cōstat ipsam esse voluntarium peccatū. Quid enim. vt ait aug. tam in voluntate q̄z ipsa volūtas sita est: Voluntas itaq; mala recte dicit̄ volūtariuz peccatum: qz in volūtate cōsistit. Volūtas q̄ppe. vt ait Aug. in eodem: est ꝓma causa peccā di: aut nullum peccatum est ꝓma causa peccā di: nec est cui recte imputeť peccatum nisi pec canti. non est ergo cui recte imputeť: nisi volun tati: boc autem de peccato actuali ꝛ mortali i telligendum est. Neq; bis verbis aliud voluit Aug⁹. ostēdere vt ipse ait in retractationibus: nisi qz volūtas est qua peccať: ꝛ qua recte viuit

¶ Diuisio textus.

Postea q̄ ex finis intētione vel volūta te actus exterioꝛ bz maliciam ꝛ bonitatē. Dic determinat quasdā qōnes cir ca ꝑdeterminata. Et diuidit̄ in partes duas. In ꝓma ingrit de actu peccati per cōparatio nem ad intētionē. In secūda de actu pcti ingrit per cōpa rationē ad volūtatē. ibi. (Post hec inuestigari oz.) Prima in duas diuidit̄. In ꝓma mouet qōnē. In scđa determiat eam. ibi. (Et q̄ a qbusdā nō irrōnabilr̄ astruit̄ ꝛc.) Et hec diuidit̄ in duas ſz duas opiones. Scđa icipit. ibi. (Alij ꝟo qui trifariā ꝛc.) Circa ꝓmū tria facit. Primo pōit solonez ꝓpositę qōnis ſm vnā opionem. Scđo obycit in ℨiū. ibi. (Dis aūt obycit ꝛc.) Tertio ponit rñsionē. ibi. (Quibus illi rñdent ꝛc.) (Post hec inuestigari oz ꝛc.) Dic ꝺtermiat de actu peccati in cōparatione ad volūtatē. Et diuidit̄ in ptes duas. In ꝓma ingrit de pctō in genere per cōparatio nem ad volūtatē. In secūda de illo speciali̇r peccato qđ in teriozi volūtatis actu ꝓsistit. ibi. (Si aūt omne peccatuz mortale ꝛc.) Prima diuiditur in tres ſm q̄ tres auctates Aug. ponit in mā ista que dubitationē bñt. Scđa ibi. (Illius ꝛ itelligētia ꝓquirēda est ꝛc.) Tertia ibi. (In eodem (quoq; libro ꝛc.)

¶ Qō. I.

Hic est duplex qō. Prima de ꝓparatōe actⁿ ad itētionē. z⁹ de cōparatiōe pcti ad volūtatē. ¶ Circa ꝓmū q̄rūť duo. Prio vtr̄ fi des itētionē dirigat. Scđo vtr̄ aligs actⁿ i fide libus possit eē bonⁿ: quoꝝ itētio nō est ꝑ fidē directa.

¶ Utrum fides bēat vl'r dirigere intētionē. I.

Ad primuz sic ꝓcedit. Uī ꝙ fidei nō sit itētionē vl'r dirigere. Diuersoꝝ eniz spē diuerse sunt regule ⁊ mēsure. vt ex io⁹ meta. pz: qz mēsura est homogenea mēsurato: sed vtutes diuerse sunt ſm speciē. g̃ fides nō pōt dirigere in opationib⁹ oiuz vtutū. ¶ P̄. cuius est ordinare ei⁹ est etiā dirigere: qz directio est per ordinationē in finē: sed ordinatio est rōnis. g̃ ⁊ dirigere: ⁊ ita non idiget fide ad dirigēduz. ¶ P̄. ſz Bernar. ꝓudētia est auriga virtutum: sed aurige officiū est currū dirigere. g̃ vī ꝙ dirigere ꝓtineat ad prudentiā ⁊ nō ad fidē. ¶ P̄. opus dī esse rectum ſm ꝙ cōformat legi: sed assentire legi ꝓtinet ad iusticiam. vñ ⁊ legalis dī a ꝓbo in 5° ethi. ergo vī ꝙ lex iusticiā dirigat. ¶ P̄. xps nō habuit fidē. ſi igit fides dirigit intentionē xp̄s nō habuit intētionē rectā: qō absurdū est. ¶ P̄. ſm Tullium. vt' est habit⁹ gdā in modū nature rōni ꝟsentaneus: sed q̄lz nā ꝑ seipsam tēdit in finē suuz: sicut ignis ꝑ suā leuitatez sursum dirigit: ⁊ terra deorsum. g̃ q̄lz virtus diriget suum actum in finem.

Sed cōtra. Illius est dirigere: cuius ē ostēdere quo eundem est: sed hoc facit fides: qz fides est suba ſperādaꝝ rez. heb. ii. g̃ fidei est dirigere intētionē ¶ P̄. a ꝓmo est rectitudo in oībus alys: sed fides est ꝓma vtutuz. g̃ fidei est itētionē oiuz vtutum dirigere.

Respondeo dōm. ꝙ rectū dī esse: cui⁹ medium nō exit ab extremis: actꝰ aūt ꝟsiderat inter duo que quasi sunt ei⁹ extrema. ſ. ꝑncipiū agēs ⁊ finem itētū. vñ in ope vel itentione rectitudo esse dī ſm ꝙ opus ab agēte egrediēs nō ꝑtergredit ordinē debiti finis: ⁊ ideo illi⁹ est dirigere: cuius est in finē ordinare: sed ordinare in finē ꝟtingit dupl'r: vel ostēdēdo finē vel inclinādo in finez Ostēdere autē finē rōnis est: sed iclinare in finē est voluntatis: qz amoz in quo actꝰ volūtatis exꝑmit ē q̄si quoddaz pondus aīe ſm Aug. sed ꝑfecte finē ostēdere nō competit rōni: nisi ſm ꝙ est per habitū ꝑfecta: sil'r nō cōpetit ꝑfecte iclinare in finē volūtati: nisi ſm ꝙ est per habituz ꝑfecta. Finis aūt humanoꝝ actuuz pōt accipi dupl'r: vel finis ꝓximus ⁊ ꝓximus: vel cōis ⁊ vltim⁹: ⁊ ꝑ est duplex: qz vel excedit facultatē nature: sic felicitas futura in patria: ⁊ i hūc finē ostēdēdo dirigit fides: ⁊ inclinādo dirigit charitas: sic aliqua forma nālis iclinat in suuz finē: qz ad hūc finē non sufficit dirigere nālis potētia: neq; ꝑ se: neq; ꝑfecta ꝑ habitū nālē vel acqsitū: ⁊ qz ad hūc finē cuz sit vltim⁹ sūt oēs alȳ fines ordinati: ideo fides ⁊ charitas dicunt dirigere intentionē vl'r in oib⁹: in finē aūt cōem ꝓportionatuz humane facultati dirigit rō ostēdēdo ꝑfecta per habitū ſapiētie acqsite: cui⁹ ē actꝰ felicitas cōtēplatiua: vt in. io. ethi. dī: vel ꝑfecta per habitū ꝓudētie: cui⁹ actꝰ est felicitas ciuilis: iclinando autez virtus appetitiua ſm ꝙ est ꝑfecta habitibus virtutum mozalium.

Ad primum g̃ dōm ꝙ diuersoꝝ spē nō pōt eē idē regulā ꝓpriuz: sed pōt idē esse cōe: ⁊ sic fides dirigit inq̃tū ordinat in finē vltimū. ¶ Ad scōm dōm. ꝙ rō nō pōt sufficiēter dirigere: ad hoc ꝙ humanaz cognitionē nālem excedat: in qō tn sicut in finē vltimuz opz oēs actꝰ nostros ordinari: ideo opz ꝙ fides dirigat. ¶ Ad 3ᵐ dōm. ꝙ prudētia sufficiēter dirigit ad finē illū q est bonum humanum. non autē ad finē qui est bonuz diuinum quale est qō in patria ꝓmittit. ¶ Ad quartuz dōm. ꝙ lex dirigit: sicut ostēdens qualis debeat esse actꝰ ꝓportionat⁹ fini vltimo: nō. n. qlibz actꝰ cuilibz fini ꝓportionatus est vt supra dictū est: ⁊ ideo directio fidei que ostendit finē ꝑcedit directionē legis que docet actum: ⁊ ita etiā ꝑcedit directionē iusticie que ꝑ modū iclinatiōis rectitudinē actꝰ facit quā lex ostēdit. ¶ Ad qntū dōm. ꝙ in fide sunt duo. ſ. cognitio ⁊ enigma: vel obscuritas siue imꝑfectio. Fides aūt hz dirigere: non rōne obscuritatis: sed rōne cognitionis. ⁊ ideo cuz xp̄s habuit ꝑfectā cognitionē in eo fuit ꝑfecte rectitudo itētionis. ¶ Ad sextū dōm. ꝙ iclinatio nālis in finez ꝓsupponit quēdā intellectū ꝑstituētē finem nature ⁊ dante sibi iclinationē in finē vltimū: ⁊ ita etiā iclinationē mozalis vtutis in finē ꝑcedit prudentia quasi ostēdēs ⁊ dirigēs in finē: ⁊ sic singule virtutes iclinādo dirigūt i fines ꝓximos: non autē in finem vltimum.

¶ Utꝝ aliqs actꝰ hois ifidelis possit esse bonus. II.

Ad secundus sic ꝓcedit. Uī ꝙ nullꝰ actꝰ infidelis hois bonus esse possit. qz vt dī in glo. Ro. 14. Omis vita ifideliū peccatū est: sed nō pōt esse sil' ꝑtn̄ ⁊ bonus actꝰ. g̃ nullus actꝰ ifidelis bonus est. ¶ P̄. ois actꝰ bonus est rectꝰ: ſz ois actꝰ rectꝰ ꝓcedit ab itētione recta: cū igit fides itētionē dirigat: vī ꝙ vbi nō ē fides actꝰ bonꝰ eē nō possit. ¶ P̄. oē bonū deo placz: ⁊ ē sibi acceptū: ſz vita ifideliū nō est deo accepta q gr̃a caret. g̃ in eis actꝰ bonꝰ nō est. ¶ P̄. illō ꝓprie dī malū qō caret aliq̃ ꝑfectione quā natū est ⁊ dz hēre: ſz ois actꝰ humanꝰ natꝰ ē in vltimū finē btitudis referri: nisi sit ꝑ se malus: ⁊ dz ipz referri: vt ex dictis pz. cū g̃ actꝰ ifideliū in vltimū finē non referat in quem fides dirigit: vt dcm̄ ē. vī ꝙ ois actꝰ ifideliū sit malus. ¶ P̄. ifidelitas fidei opponit: sed fideles ꝑ fidē dirigunt in finē aliquē. g̃ ifideles ꝑ ifidelitatē in oppositū finē dirigunt: sed oēs actꝰ fideliuz sunt boni: ꝑ B ꝙ ordinati sunt in finem in quem dirigit fides. g̃ eadez rōne omnis actus infidelium est malus.

Contra. Nō ē ꝟsiliū nisi de bono: ſz infidelib⁹ ꝟsulit: vt aliq̃ de gñe bonoꝝ faciāt. g̃ illoꝝ actꝰ nō oēs sunt mali. ¶ P̄. nihil laudabile est vel laudat: nisi bonū: ſz sci vt Dierony. ⁊ Aug. sepe laudāt aliqs gentiles de aligbus opib⁹. g̃ aliq̃ opera ipsoꝝ fuerūt bona.

Respondeo dōz. ꝙ sic in reb⁹ nālib⁹ vna ꝑfectio alteri supaddit: sic q̄dā res hūt vnā illaruz: ⁊ q̄dā duas: ⁊ sic deiceps: ita ēt in mozalib⁹ ꝟtigit i actu ꝟsiderare aliquā ꝑfectionē alȳ supadditaz: ex q̄ꝝ vnaq̄q dī actꝰ bonus: ⁊ si aliq̃ illaꝝ ꝑfectionū ōsit deerit bonitas que est ſm ꝑfectionē illā: vbi gr̃a. ois actꝰ: inq̃tū est actꝰ hz quādā eēntialē bonitatē ſm ꝙ oēens bonū est: sed in aligbus actib⁹ supaddit q̄dā bonitas ex ꝓportione actꝰ ad debitū obm: ⁊ ſm hoc dī actꝰ bonꝰ ex gñe: ⁊ vlteri⁹ ex debita cōmēsuratiōe circūstātiaꝝ dicet bonꝰ ex circūstātia: ⁊ sic deiceps q̄uscq; ꝓueniat ad vltimā bonitatē: cui⁹ humanus actꝰ ē susceptiuus: que est ex ordine in finē vltimū ꝑ hituz gr̃e ⁊ charitatis: ⁊ ideo actꝰ illoꝝ q gr̃az ⁊ charitatē nō hūt hoc modo bonus esse nō pōt: ⁊ hec est bonitas ſm quam actus meritorius dī: ſz subtracto posteriori: nihilominus remanet ꝓus. vt in lib. de causis dicit. vnde q̄uis ab ifidelium actib⁹ subtrahat ista bonitas ſm quaz actꝰ meritoriꝰ dicit: remanet tn̄ bonitas alia vel vtutis politice vl' ex circunstantia vel ex genere. ⁊ ideo non oportet ꝙ omnis eorum actus sit malus: sed soluz ꝙ sit deficientis bonitatis. sicut quāuis equus deficiat a rationalitate quam homo habet: non tamen ideo malus est: sed habet bonitatē deficientem a bonitate hominis.

Ad primū ergo dōm. ꝙ cum dī ois vita ifideliū peccatum est: nō est itelligendum hoc mō ꝙ ois actꝰ eoꝝ ꝑtn̄ sit: ſz qz semp cū pctō viuūt: qz ifidelitas est tale peccatū quo retēto nullum alioꝝ dimittet. ¶ Ut dōm ꝙ itelligit de illis actib⁹ ad quos ex sua ifidelitate ꝑpellunt: vt est adozare ydola: ⁊ abstinere a cibis ꝓhibitis i lege q̄si nō sit eis licitū vesci: ⁊ hoc videt intēdere aplus.

¶ Ad scōm dicēduz: ꝙ fides dirigit intētionē in finē vltimum: sed ratio nālis vel prudētia pōt dirigere in aliquem finē ꝓximuz: ⁊ qz ille finis ꝓximus est ordinabilis in finez vltimū: etiaz si actu nō ordinet: ideo infidelib⁹ quoꝝ actꝰ per vim rōnis in talē finē dirigunt ꝑtn̄ aliqui actꝰ esse boni sed deficiētes a ꝑfecta bonitate ſm quā actꝰ est meritoriꝰ. ¶ Ad 3ᵐ dōm. ꝙ sicut aligd ꝑticipat bonitatē: ita etiā deo est acceptū: ⁊ ideo actꝰ illi enūciant deo accepti simpl'r qui meritoriꝝ sunt cōpletā bonitatē hītes: sed tamē etiā actus alȳ ſm ꝙ sunt boni ex genere v' ex circūstātia deo placēt: non tn̄ sicut remunerabiles eterno ꝓmio. ¶ Ad 4ᵐ dōm. ꝙ nō obligamur: ad hoc ꝙ glibet actꝰ actu dirigat in finez illū in quē nō pōt nisi fides dirigere: quia ꝑcepta affirmatiua nō obligāt ad semp: q̄tuis semp obligēt. ⁊ ideo non opz vt actus infideliū qui in finē illum nō est ordinatus semp sit peccatū: sed soluz ꝓ tēpoze illo in quo tenet actuz suū in finez vltimuz referre. ¶ Ad qntū dōm. ꝙ in fideles nō semper ex infidelitatis erroze finem sibi ꝓstituūt: sed aliquādo ex vero ⁊ recto iudicio rationis. et ideo non opz ꝙ in quolibet actu peccent: sed tunc solum quādo ex erroze finem sibi ꝓstituūt. ¶ Qō. II.

Deinde queritur de comparatiōe peccati ad voluntatem. Et circa hec querunt duo. ꝓmo: vtꝝ omne peccatuz sit voluntariū. Scōo. vtrum omne peccatum sit in volūtate.

¶ Utrum peccatuz sit voluntariuz. I.

Ad primū sic ꝓcedit. Uidet ꝙ ꝑtn̄ nō sit volūtariū. Maluz eniz vt Dio. dicit est ꝑter volūtatē: obm eni volūtatis est bonum: sed omne ꝑtn̄ est maluz. ergo ꝑtn̄ nō est volūtariū. ¶ P̄. ꝓbs dicit in 3° ethi. ꝙ posteq̄ aliquis est effectꝰ malus per habitum nō est in ipso malū vel non malū esse: cuz igit bō sit malus per ꝑtn̄: ⁊ qō non est in hoīe nō pōt dici volūtariū: videt ꝙ non omne ꝑtn̄ sit volūtariū. ¶ P̄. qō est ignozatuz nō pōt esse volūtarium. qz volūtas cognitionē ꝓsupponit: sed quidā per ignozātiā peccāt. g̃ nō omne ꝑtn̄ est volūtariū. ¶ P̄. aligd dī esse voluntariū: ꝑter hoc ꝙ actꝰ volūtatis trāsit in hoc ꝙ voluntariū dī: sed in peccato omissionis nō est necessariuz ꝙ sit aliqs actꝰ volūtatis: vt supra dcm̄ est. ergo nō omne peccatum est volūtariū. ¶ P̄. nihil qō est contra volūtatē est volūtariū: sed ꝑmus motus est ꝛtra volūtatē: qō ꝑz ex hoc qō dī Ro. 7. Qō eniz nolo maluz h̄ ago: qō de ꝓmis motibus exponit: igit cuz ꝑmus motus sit peccatuz: videt ꝙ nō omne peccatū sit voluntariū. ¶ P̄. qō est ꝑ necessitatem ꝛtraductuz nō est voluntariuz: sed aliqō ꝑtn̄ est hȝ. ſ. originale. ergo nō omne ꝑtn̄ est volūtarium.

Sed cōtra. nihil ꝓhibet: nisi qō est in ꝑtāte eius cui fit ꝓhibitio: sed ꝑtn̄ omne ꝓhibet. ergo omne ꝑtn̄ est in ꝑtāte peccātis: sed nihil est in potestate hois: nisi qō est voluntariū. ergo omne ꝑtn̄ est volūtarium. ¶ P̄. inuolūtariū. vt dicit ꝓbs in 3° ethi. nō meretur penā: sed ignoscētiā: sed omne ꝑtn̄ meret penā. ergo nullum peccatum est inuoluntarium.

Respondeo dōm. ꝙ peccatuz ꝑm ꝙ hz rōnē culpe nō pōt esse: nisi in eo qō i potestate alicuius ꝟsistit: qz ex illo defectu g̃ in ꝑtāte ei⁹ ꝟsistit bō culpatur ⁊ vituꝑat: non aūt ex eo ꝙ in potestate eius nō fuit: vt si cecus nascat: talis eniz defectus magis ad misericordiā ꝓuocat q̄ ad vindictā. ⁊ qz potētia ꝑm quā nostroꝝ actuū dñi sumus: est volūtas: inde est ꝙ omne id qō in potestate nr̄a ꝟstitutū est volūtariū dī. ⁊ ideo oz omne ꝑtn̄ voluntariū esse ꝑ ꝙ ꝑtn̄ ⁊ culpa idē sunt: qz si peccatū largius accipiat: sic ꝓueniet in omnib⁹ que ꝓpter finē agūt: siue agatur ꝓpter volūtatē: siue ꝑ necessitatē nature cū eoꝝ actus a fine debito obliquet: vt in 2° phy. dicit.

Ad primum ergo dōm. ꝙ malū nō est volitū per se. nullus enim ad malū itēdens aliqd opat. vt Dio. dicit: ſz ꝑ accns pōt esse volūtariū duz. ſ. aliquis estimat bonū qō malū est: vel cum appetit aliqō bonum ſm qd cui est adiūcta rō mali simpl'r. ¶ Ad scōm dicendū. ꝙ sicut habit⁹ vtutis politice non acgrit subito: qa vna dies non facit ver. vt in ꝓmo ethi. dī: ita ēt nec subito bit⁹ ille destruit. ideo dicit ꝓbs ꝙ exquo aliqs habitū vicioſum acgsiuit nō est in ꝑtāte ei⁹ vt stati habitū deponat: sed tn̄ est in ei⁹ ꝑtāte vt stati nō ſm illū bituz opet: qz habitus volūtarꝫ nō inclinat necessario ad actꝰ: ⁊ sic etiaz per exercitiū opeꝝ poterit ex toto habit⁹ ille malus ꝟsumi: et ita cōstat ꝙ ꝑtn̄ illius: qui vicioſum bituz hz: voluntarꝫ rōne nō pdidit. ¶ Ad tertiuz dicēduz. ꝙ qñ ꝑ ignozātiam peccat illud qō est ꝑtn̄ nō est oio ignozatū: sed est ignozatuz ſm qd: qz nescit de illo actu ꝙ malus sit. ⁊ ſm hoc ꝙ ē malū nō erat rō volēdi. ⁊ ideo talis ignozātia volūtariuz nō tollit. ¶ Et ꝑterea ipsa ignozātia quodāmodo volūtaria est: qz ignozat ea que scire tenet ⁊ pōt. si aūt scire nō posset: tūc volūtarie qdē faceret actū: sed nō volūtarie peccaret: ⁊ talis ignozātia iuincibilis est: quaz si vitare nō posset peccatū excusaret: vt iam ꝑtn̄ non esset. ¶ Ad 4ᵐ dōm. ꝙ ſm eos qui dicūt ꝙ in peccato omissionis nō exigit actꝰ voluntatis: peccatū illud dicit voluntariū: nō ꝓpter actuz volūtatis in omissione trāseūte. sed inq̃tū omissio in potestate omittētis est: qz pōt omittere: ⁊ non omittere. ¶ Ad 5ᵐ dōm. ꝙ iter pctā actualia mimū de rōne peccati hz ꝓrimus motꝰ: ⁊ ita ēt mimū hz de rōne volūtarꝫ: hoc tn̄. ſ. ꝙ volūtas ꝓueniēdo euz ipedire pōt in ꝑticulari: quāuis nō posset oēs vl' ipedire: ita ꝙ nullus surgat: ⁊ sic aliquo mō est in ꝑtāte volūtatis: dī aūt esse ɔ voluntatē: qz in ɔtiū ei⁹ est nālis inclinatio voluntatis: de qua supra dcm̄ ē. ¶ Ad 6ᵐ dōm. ꝙ peccatū originale per se loquēdo est peccatum nature ⁊ nō pſone: nisi mediāte natura: ⁊ ideo est voluntarium volūtate nature: nō tn̄ volūtate pſone cuiuslibet in qua ꝟueniet: sed ade tn̄ qui naturam infcit.

¶ Utrum omne peccatum sit in voluntate. II.

Ad secundus sic ꝓcedit. Uī ꝙ nō oē peccatū sit in voluntate. Peccatū eni ⁊ vt' sunt in eodē subo: sed virtus est in rōne. vt in ꝓmo ethi. dī. cum igit voluntas sit alia potentia a rōne: videt ꝙ peccatum nō sit in volūtate. ¶ P̄. qō est ſusceptiuum digniozis pōt eē ſusceptiuū idigniozis: ſz ɔcupiſcibilis est ſusceptiua vtutis: qz tēperātia ē in ɔcupiſcibili. g̃ ⁊ ɔcupiſcibilis non ipedit ꝑter suā imꝑfectionē gn in ea peccatū esse possit. ¶ P̄. in illa potētia est ꝑtn̄ in cuius actu ōformitas peccati cōſistit: sed h̄ nō ſolū est in actu volūtatis: sed etiaz in actib⁹ alioꝝ potētioꝝ: vt supra dcm̄ est. ergo nō in sola voluntate peccatū est. ¶ P̄. obm volūtatis est bonū simpl'r sed obiectuz cōcupiſcibilis est bonuz ſm ſensum: ſz magis peccat ꝑ cōuersionē ad delectabilia ſensus q̄ ꝑ cōuersionē ad bonum simpl'r. ergo peccatuz magis est in cōcupiſcibili q̄ i volūtate. ¶ P̄. Sap. ii°. Per que peccat qs ꝓ h̄ ⁊ torq̄t: ſz hō tot⁹ punit. g̃ nō ſolū i volūtate ꝑtn̄ ei⁹ ꝟsistit

Sz cōtra est qō in lra dī. Nusq̄ nisi i volūtate ꝑtn̄ est. ¶ P̄. sic se hz falsa opio ad itellectum: ita praua actio ad volūtatē: sed falsa opio nō est nisi in itellectu. ergo peccatū nō est nisi in voluntate.

Respondeo dōm. ꝙ aligd eē in volūtate pōt itelligi dupl'r: vl' ita ꝙ sit in ea: sic in cauſa. ⁊ sic ex ꝑmissa qōne ꝑz oē peccatuz in volūtate esse: inquātuz oē ꝑtn̄ volūtariū ē: vel ita ꝙ sit in ea sic in subo: ⁊ tūc

distinguēdum est: qz subm peccati pōt accipi vel primum vl pmū: primū subz peccati ē illa potētia qua actū peccati elicit: z sic in diuersis potētys cōtingit esse peccatū: z nō solū in volūtate. Primū aūt subm peccati est ex quo inest boi peccati susceptibilitas: z qz homo non est susceptibilis culpe: nisi fm q̄ est dñs suoz actuū: z B sibi cōpetit fm q̄ est volūtatē bñs: ideo pmū subm peccati volūtas est.

Ad primū ergo dōm. q̄ ratio accipit ibi a pho pro parte intellectiua que volūtatē z rationez cōplectit: qz cuilibet apphēsioni suus appetit⁹ rñdet. qō pz ex hoc: q̄ rōnabile per participationē vocat irascibile z cōcupiscibile que sunt potētie appetitiue. Est aūt pctū in ratione sicut in dirigēte z in volūtate: sicut in eligēte. z ideo cum peccatū in electione cōpleaī potius volūtas q̄z ratio subm eius pmū dici dz. ¶ Ad 2m dōm. q̄ virt⁹ nō est in cōcupiscili: nisi fm q̄ aliqualr participat rōnē inquātum est rōni obediēs. z ideo non opz q̄ sit pmus subiectū peccati: sed primū pōt esse. ¶ Ad tertiū dōm. q̄ sicut supra dictū est: actus aliaz potētiaz non habēt rōnē culpe: nisi fm q̄ subiacēt ipio volūtatis. vñ pz q̄ pcti pmū subm volūtas ē. ¶ Ad 4m dōm. q̄ delectabile fm sensuz: q̄uis nō sit obiectum volūtatis inq̄tū hz. pōt tn esse obm ei⁹ inq̄tū apprehenditur vt bonū simplr: z hoc mō est pctn circa delectabile sensus. ¶ Ad 5m dōm. q̄ etiā q̄uis homo possit puniri fm oēs ptes: nō tn est susceptiuus pene: si pena ppie sumatur: nisi inq̄tū est volūtatē bñs: q̄ ex hoc aliqd penale est q̄ volūtati aduersatur. z ideo volūtas est pmuz subiectum pene: sicut z culpe.

¶ Expositio textus.

Si enim fides intētione dirigat ⁊c.) Ista ratio soluta est i 2o articulo pme qōnis. (Qō a qbusdā irrōnabilr astruit ⁊c.) Si itelligaī q̄ q̄lz actio mala sit z pctn: opio irrōnabilis est. si aūt itelligaī q̄ qcqd agat in pctō semp pmanēt: dū sine fide sunt: opio rōnabilis est. (Nihil est bonū sine sūmo bono ⁊c.) Infideles igit sūt sine sūmo bono q̄tū ad illā societatē q̄ ē p pticipationē gr̄e: z iō gratuituz bonū i eis nō est: nō tn sunt sine sūmo bono: q̄tū ad hoc q̄ eis bonitatē p bona nālia pticipāt. (Falsa vt ē ēt i optimis moribus ⁊c.) qz. s. nō ducit ad eternā felicitatē ad quā vt⁹ pfecta z va p actꝰ meritorios ducere pōt. (Sine charitate nullū mādatoz ⁊c.) Uez est q̄tū ad itētionē pcipiētis: lz non q̄tū ad subaz pcepti: z hoc habitū est. di. 28. (Bonuz eni multiplr accipit ⁊c.) Bonū fm phm diuidit i vtile delectabile z honestū. q̄ cū B iste dr̄ie nō ponaī: vī insufficiēter distinguere. ¶ Sed dōz q̄ phs assignat ptes boni que sunt ipsi⁹ fz se: B aūt assignanī ptes boni in ordine ad aliō. pōt aūt aliqd accipi esse bonū in ordine ad tria. Prio mō vt in ordine ad finē: z sic respectu cuiusq̄ finis dr̄ vtile: respectu aūt finis vltimi qui est vita eterna: dr̄ bonū remunerabile: qō est bonū honestuz meritoriū. Scdo mō vt in ordine ad aliq̄ bonū sīle: ad qō ordinaī: vel sicut signū: z sic signū boni dr̄ bonū: vt pz in sacrīs legalib⁹: vl sicut pcedens eius similitudinē: z sic bonum apparēs dicit bonuz: z hoc pcipue est bonuz delectabile. Tertio modo in ordine ad pceptū: z sic dr̄ bonū simplr q̄ lege pcipit: z B est ēt remunerabile z honestū. Et secūdario dicit licituz bonū q̄ nllo pcepto phibet. vnde modi Aristotelis quodā modo includunt in istis. (Peccatū quippe illud cogitandū ⁊c.) Ista solo pcedit si accipiaī voluntariū simplr z pfecte: q̄ nō in omni pctō inuenit. Sed si accipiaī voluntariuz quocūq̄ modo: sic inuenitur in quolibet peccato vt ipse in processu solonis ostēdit. (Qō tamē in volūtate ⁊c.) voluntas dr̄ eē in volūtate: dū actꝰ volūtatis primꝰ in ptāte ipsi⁹ potentie existit: vtrūq̄ n. dr̄ volūtas. s. potētia z actus.

¶ An volūtas z actio mala in eodē hoie: z circa eādē rē sint vnū pctn vl pla. Bi. XLII.

Sem autez volūtas mala z opatio pctn̄ sint: queri solet: vtrū in eodez hoie: z circa eādē rez. hec duo vnū sint pctn̄: vel diuersa: vt si quis furatur voluntate: voluntatē habuit malā: que pctn̄ est: z actū maluz qui pctn̄ est. Hec aūt duo diuersa sunt. s. voluntas z actio Sed nunqd diuersa sunt peccata: an vnū? Quidam dicūt vnum esse pctn̄. alij vero diuersa eē peccata dicūt: qz cuz cōstet hec duo diuersa eē: aut diuersa duo esse peccata dicuntur: aut duo diuersa nō peccata. Quib⁹ alij hec duo rñdent esse nō peccata. Nō enim peccata sunt. sed peccatum vnum. q̄ vna ꝓuaricatio vel inobediētia in vtroq̄ admittit: siue q̄s vult: siue q̄s agit: z vnus est ibi cōtēptus: ꝫ minoz cuz in voluntate solū pctn̄ cōtinetur: maioz ꝯo cuz voluntati ēt opatio additur. z iō maius fit pctn̄ z nō plura cum voluntas operi mancipatur.

¶ Alia cōtra eosdem oppositio.

Sed adhuc eisdē obijcit. si vnuz tantū pctn̄ illa duo peccata sunt: cum quis voluntate mali prius ꝯcepta: deinde opus patrauerit: nō pro aliquo reus est: nisi pro quo ante opus reus erat: cū adhuc in sola voluntate peccatū cōsistebat: nullus eni reus est eterne mortis nisi pro peccato: sed peccatū aliud nō est admissum actiōe: q̄z prius admissum volūtate erat. Nō igit ꝓ aliquo alio iste fit dānabilis actu peccādo q̄z ante fuerat cū sola volūtate deliquebat. Ad hoc etiam illi rñdētes dicūt q̄ ꝓpter peccatū dicit tn̄ illū furē reū ꝯstituī: z q̄uis eius volūtas z actio vnū sint pctn̄ pro alio tn̄ reus factus est actu peccādo: q̄z pri⁹ erat sola volūtate delinquēdo: qz ꝓ actu qui est aliud q̄z volūtas: lz nō aliud peccatum.

¶ Alia aduersus eosdem oppositio.

Mez adhuc questioni instāt dicētes: ideo hec duo diuersa esse peccata: qa diuersoz legis mādatoz ꝓuaricatōes sunt. Alio enim mādato legis phibetur actio furti. s. non furaberis. Alio voluntas furandi. s. nō cōcupisces rem ꝓximi tui. Cū hec duo diuersa mādata sint: quibus illa duo phibentur: pz illa duo diuersas esse preuaricatōes. diuersa igitur peccata. Ad qō z illi dicūt diuersa quidē esse mādata: quibus illa duo distinctiz phibentur. vt Aug. docet sup exodū. Uerūtn̄ in illis nō obseruatis vna ꝓuaricatio tn̄ incurritur: vnūq̄ peccatū contrabitur: lz duo diuersa

sīlis phibeātur. Sicut ecōuerso duo sunt mādata charitatis qb⁹ duo precipiūtur diligi: vna tamē in eis cōmendatur charitas.

¶ Si peccatū ab aliquo admissum i eo sit quousq̄ peniteat.

Preterea q̄rī solet: cū ab aliquo peccato voluntate ꝑpetrato: volūtas id agēdi z actio trāsierit: nōduz tn̄ vera pnia bita: vtrū illud pctn̄ vsquequo peniteat sit in eo: qō nō eē vr: qz voluntas illa que pri⁹ fuit nō ē nec actio: qz nō illō vult vel agit qō añ voluit z egit. Sz nō ē ignorādū pctn̄ duob⁹ modis i aliquo dici eē z trāsire. s. actu z reatu. Actu ē in aliquo dū ipz qō pctn̄ ē: vt actio vel volūtas in peccāte ē. Reatu ꝯo cū ꝑ eo siue transierit siue assit: mens hominis polluta ē z corrupta: totusq̄ hō suppliciis obligat⁹ ꝑpetuis: nec vnq̄z ē i aliquo pctn̄ actu ꝓter originale qō fit ēt reatu. Sed ē reatu interdum postq̄z transit actu.

¶ Quibus modis dicitur in scriptura reatus.

Reatus aūt in scriptura multiplr accipitur. s. ꝑ culpa: ꝑ pena: ꝑ obligatione pene tpalis vel eterne. Si. n. mortale ē: obligat nos pene eterne: si veniale: obligat nos pene tpali. duo. n. sūt gña pctōz: mortaliū. s. z venialiū. Mortale ē ꝑ qō hō mereī penaz eternā. Crimen. n. vt ait aug. qō est dignū accusatione z dānatione. Ueniale āt qō boiem vsq̄z in reatum ꝑpetue mortis nō grauat. Uerūtamen penam mereī: sed facile indulgetur.

¶ De modis pctōz q̄ multiplr assignantur.

Mo di āt pctōz varias i scriptura bñt distinctiōes: i q̄ dr̄ duob⁹ modis peccatū ꝯmitti. s. cupiditate z timore. vt augu. tradit super illū locuz psalmi. Incēsa igni z suffossa. bis. n. duob⁹ modis dicit oia pcta mortalia icludi: z incensa dicit ea q̄ ex cupiditate male incēdente oriunt. Suffossa ꝯo q̄ ex timore male humiliāte ꝓueniunt: qō ē qñ qs cupit nō cupiēda: vel timet nō timēda. Alibi ꝯo dr̄ pctn̄ fieri trib⁹ modis. s. cogitatu: ꝯbo: ope. Uñ Hieronymus super ezechielē tria gñalia dcā sūt: qb⁹ humanū gen⁹ subiacet. aut. n. cogitatiōe: aut sermōe: aut ope peccam⁹. bis aliqñ ēt q̄rt⁹ adjicit modus. s. cōsuetudinis: qō i q̄driduano lazaro significatū ē: dr̄ quoq̄ bō peccare i deū: in se: z in primū. In deū cū de deo male sentit: vt heretic⁹: vel q̄ dei sunt vsurpare p̄sumit indigne pticipando sacrīs: vel q̄ñ nomen dei ꝓiurando ꝓfert̄ibile facit. In ꝓximū peccat cū ꝓximū iniuste ledit. In se vero cum sibi: non alij nocet.

¶ Quo differant delictum z peccatum.

Uari quoq̄z appellatione hz. dr̄ enim pctn̄ z delictū: z delictuz fortasse: vt aug. ait in q̄stionib⁹ leuitici: declinare a bono: pctn̄ ē facere malū. Aliud est .n. decliare a bono: aliud ē facere maluz. Peccatū g̃ ē ꝑpetratio mali: delictū desertio boni: qō z ipm nomē ostēdit. Quid. n. aliud sonat dēlictum nisi derelictū: z q̄ delingt quid derelinquit nisi bonū? Uel delictū ē qō ignoraīter fit: pctn̄ qō sciēter ꝓmittit. Indifferēter tn̄: z peccatū noie delicti: z delictū noie pcti appellaī.

¶ Bseptem vicijs principalibus.

Preterea sciēdū septē eē vicia principalia vl capitalia: vt Greg. sup exoduz ait. s. inanē gl̄iam: irā: inuidiā: accidiā vl tristiciā: auaritiā: castrimargiā: luxuriā: q̄ vt ait Joānes chrisostom⁹ significata sūt i septē pplis q̄ terrā ꝓmissiōis israeli ꝓmissam tenebāt: de bis q̄si septē fontib⁹ cūcte aiarum mortifere corruptele emanāt: z dicūtur hec capitalia: qz ex eis oriūtur oia mala: nullū malū ē qō nō ab aliquo boz originē trahat.

¶ De superbia que est radix ois mali.

De superbia tn̄ oia mala oriunt: z hec z alia: qz vt ait Gre. radix cūcti mali est superbia ꝺ qua dr̄. Initiū ois peccati vl mali ē superbia: q̄ ē amoz ꝓprie excellētie. Cuius q̄tuor sūt spēs: vt Grego. ait. Pria ē cū bonū qō hz qs sibi attribuit. Scda cū credit a deo eē datū: ꝫ tn̄ ꝑ suis meritis. Tertia cū se iactat bñe qō nō hz. Quarta cū ceteris despectis singulariter vult videri. Merito g̃ radix ois mali dr̄ superbia. huic aūt vr obuiare qō ait apls. Radix oium maloz ē cupiditas: ꝫ si radix oium maloz cupiditas ē. g̃ superbie. Quo g̃ superbia radix est z initium ois peccati.

¶ Quo sensu vtrūq̄ dicatur radix oium malorum. s. superbia z cupiditas.

Sed vtrunq̄z recte dictū eē itelligitur si genera oiuz pctōrum singulorum: non singula generum vtraq̄z locutione itelligāt icludi. Nullū g̃ quippe gen⁹ pcti ē quod ex superbia iterdū nō ꝓueniat: nullū ēt ē qō ex cupiditate aliqñ non descendat. Sūt. n. nōnulli boium q̄ ex cupiditate fiūt superbi: z alīq ex superbia fiunt cupidi: est. n. vt ait aug. bō q̄ nō eēt amatoz pecūie: nisi per hoc putaret se excellētioꝛē eē: ideoq̄z vt excellat diuitias cupit: tali ex superbia aboriī cupiditas: z ē

aliqs q nō amaret excellere: nisi putaret p hoc maiores diuitias hre. Ideoq excellere laborat: qz diuitias hre amat: hic innascit superbia. i. amor excellētie ex cupiditate. Dz ergo: qz ex superbia aliquādo cupiditas: t ex cupiditate aliquādo oritur superbia. t iō de vtraq recte dicitur q sit radix omnis mali.

¶ Diuisio prime partis textus.

Postq determinauit de pctō in generali, hic determinat de pctō in ꝓparatiōe ad ptes ei⁹. Et diuiditur i ptes duas. In pria determinat diuersas peccato⁹ ptes t modos. In scda spāliter determinat de quodā pctō: qō oia alia trāscēdit. 43. distin. (Est preterea quoddā gen⁹ peccati tc) ·Pria in duas. In pria ingrit ea q pnt ad ꝯstructionē vni⁹ pcti ꝑtinere: q̄si integrātia pctī t ꝯstituētia. In z⁹ pseq diuersas pctō⁹ diuisiōes. ibi (Modi āt pctō⁹ tc) ·Pria diuidit in duas. In pma ingrit an actio exterior t voluntas ꝑueniāt ad ꝯstitutiōem vni⁹ pcti. In z⁹ ingrit vtrūz adhuc sit aliqd aliud in pctō p̄ter actū interiorē t exteriorem. ibi. (·Preterea solet q̄ri cū aliquo tc) ¶ Circa pmū duo facit. ·Prio mouet qōnem. z° determiat eā fz diuersoꝝ opiniones ibi. (Quidā dicūt vnū eē pctm tc.) Et h diuiditur i tres pm tres obiectiones qb⁹ vna opinio ꝯtra alia ꝑuenit. z⁹ incipit ibi. (Sz adhuc eisdē obycit tc.) 3⁹ ibi. (Itē t adhuc qōni tc.) (·Pre. solet queri tc.) Dic inquirit vtr p̄ter actū interiorē t exteriorē sit aliquid aliō in pctō qō remaneat actu trāseūte. Et circa hoc tria facit. ·Primo ostēdit q trāseūte actu interiori t exteriori rēanet reat⁹. z° oñdit q̄t modis reat⁹ dr ibi (·Reat⁹ in scriptura multiplr accipit tc.) 3°: fz reat⁹ diuersitatē assignant diuersagna pctoꝝ. ibi (Duo. n. sūt pctoꝝ gña tc) ¶ Qō. I

Hic quinq querit. ·Primo si voluntas t actus exterior sunt vnū pctm. Scdo si transeunte actu remāet reat⁹. Tertio de diuisione pctoꝝ per venialē t mortale que penes reatū sumit. Quarto: ō lra venialis t mortalis: t p̄cipue q̄tū ad genus operis. Quīto: vtr pctm mortale penā eternā mereat: t in boc a veniali differat.

¶ Utr voluntas pcti t actus sint duo pcta. I.

Ad primū sic ꝓcedit. vī q voluntas t act⁹ sint duo pcta. quia aug. dicit q ex B ē aliqd pctm: qz dinis legib⁹ ꝺriat: sed duo p̄cepta sunt diuersa gb⁹ ꝓhibet voluntas iterior t act⁹ exterior: vt pz Exo. zo. Nō furaberis. Itē t nō ꝺcupisces rē ꝓximi tui. g̃ act⁹ exterior t interior: t voluntas prava fuit diuersa pcta. ¶ Ꝓ. nō pt aliqs magis malus effici t magis peccator nisi per hoc q peccat pctō accumulat: fz magis peccat q voluntate t actu peccat q̄ q voluntate vel actū tm: vt pz Matt. gnto. vbi grauior pena redditur opprobria dicenti q̄ solum ꝺ fratrē irato. g̃ opz q act⁹ additus exterior sit aliud pctm ¶ Ꝓ. diuersoꝝ bituū fuit diuersi act⁹: fz nō est idē bitus pficiēs id qō ē rōnale p eēntiam t rōnale p ptic̄ipationē: cū igr pctm voluntatis sit in actu ei⁹: qō ē rōnale per essentiam: qz voluntas in rōne ē. vt Damas. t ꝓbs dicunt. actus āt exterior in eo qō ē rōnale p ptic̄ipationē quo mediāte ab intellectu motus exterior egreditur: vī q nō sit vnuz pctm voluntatis t act⁹ exteriozis. ¶ Ꝓ. multiplicato superiori multiplicatur iferi⁹: vn⁹. n. bō nō ē pla aialia: sed act⁹ ē supior ad pctm: qz pctm nihil ē aliud q̄ quidā act⁹ inordinatus: cū igr act⁹ voluntatis t actus exterior sint diuersi act⁹: qz a diuersis ꝓcedūt potēcys: vī q nō sunt vnū pctm volūtas interior et actus exterior. ¶ Ꝓ. vnus accūs nō pōt in diuersis subtis eē: sed act⁹ interior ē sicut in subto in volūtate: cui⁹ est act⁹: actus aūt exterior in pō mouēte organū. g̃ nō pōt eē vnū pctm: cū pctm sit qōdaz plurib⁹ pctis debētur diuerse pe(accūs. ne: fz nō iniūgitur alia pena in satisfactione p volūtate interiori t actu exteriori. fz vna tm est. g̃ vnū pctm. ¶ Ꝓ. vbi vnū pp alt̄z ibi tm vnū: vt ꝓbs dicit: fz act⁹ exterior non ē pctm nisi pp voluntatē. g̃ voluntas et actus exterior nō sunt duo pcta sed vnū.

Solutio dōm. q cū vnū t ens ꝙuertant: opz vt fm idē a quo res hz eē iudiciū de ei⁹ vnitate t multiplicatione accipiat: sicut pz in nālib⁹ vbi res hz eē p formā: hz ēt vnitatē per formā. vñ oz q diuersaꝝ rerū sint diuerse forme: q̄uis fortassis ꝑncipiū multiplicationis forme sit māe diuisio: vt in his q̄ nūero tm dr̄nt: nibilominꝰ tamē nō posset eē pluralitas boium nisi eēnt plures forme humane: t sic de alys: sicut āt supius ostensum ē: actus nō ponit in gñe moris nisi pp volūtatē. s. fm q ē a volūtate elicit⁹ vel impatus. et iō fm vnitatē voluntatis ē sumēdum iudicium de vnitate ei⁹ qō in gñe moris dr. vñ contingit aliqd qō ē vnū i gñe nāe consideratum: vt vnū motū ꝺtinuū eē plures fz q ad gen⁹ moris retorquetur: si voluntas in actu variet: vt q̄ bona intentiōe quis incipit et mala terminat: vt supza oñsum ē: et ēorio cōtingit eē actus plures fm q ad genus nāe referūtur: q tm sunt vnū fm q in gñe moris ꝺsiderātur: vt pz in eo q furatur: qz oēs act⁹ ei⁹ qui ad finē furti ordinātur: peccatuz sunt: cū mala intētiōe fiant: q pnt valde multi eē: et tamen oēs computātur vt vnū pctm: qz nō hnt rōnem peccati nisi fm q per vnā volūtatē in vnū puersum finē ordinātur. sic g̃ distinguere opz in ꝓposito: qz cū querit vtr volūtas et act⁹ exterior sint diuersa peccata: aut intelligitur de voluntate ꝺiuncta actui exteriori: aut de voluntate p̄cedēte. Si de ꝺiuncta sic opz q peccatū vnū sit voluntas interior t actus exterior: quia volūtatis non multiplicatur act⁹. Si āt de voluntate separata sic est aliō peccatū: qz act⁹ volūtatis multiplicatur. Qñ enim actū explet exteriorē ēt actum voluntatis iterat: et iō opz q sint duo peccata: non pp diuersitatē actus interioris et exterioris: sed ꝓpter diuersitatē duoꝝ actuū interiorū volū-

Ad primuz g̃ dōm. q in hoc p̄cepto: non (tatis. concupisces rem ꝓximi tui non ꝓhibetur illa voluntas furandi que ē cōiuncta actui: sed q̄ ē ab actu separata: que ēt sine actu quādā turpez iocūditatē hz: que aūt ꝺiuncta ē actui ꝓhibetur: illo p̄cepto quo furtum ꝓhibet: nihil enim cadit sub p̄cepto vel ꝓhibitione: nisi fm q ē i volūtate. ¶ Ad scōm dōm. q intensio t remissio in his q̄ fm magis et minus dicunt: non ē p additionem sicut in his que fm quātitatē augmentātur: in quibus quātitas quātitati additur: vt maior quantitas fiat: non enī calor calori additur: vt magis calidum fiat: nec cumtas cumitati: vt fiat magis cumū: vt in quarto phyſicoꝝ dr: fz cātur intensio ex hoc q illud qō intendit magis pfciī inuenit et suppōsito impmixti⁹. vñ non opz ad hoc q aliquid magis peccet q pctm addat: qz sic q̄libet circunstantia aggrauans peccatū eēt: sed opz vt deformitas peccati perfectior sit: et hoc contingit quando aliqs p actum exteriorē peccat: quia maior est deformitas que in actu interiori et exteriori est q̄ illa que tātū in volūtate est nisi forte sit voluntas completa que p actu reputatur. ¶ Ad tertiū dōm. q a diuersis habitib⁹ diuersi actus ꝯlicjunt: nō tamē opz q semper illi actus diuersi

sint diuersa pctā: vel ēt diuersa merita: fz pnt eē vnū: vt pz: ꝑcipue qñ vnū peccatū ꝺperat actū alteri⁹ pcti: vt cuz furatur pp gulam: est enī tūc vnū peccatū diuersas bñs deformitates: q̄uis sint ibi plures actus. ¶ Ad 4^m dōm. q act⁹ simplr accept⁹ nō ē genus peccati nisi scōm q sub volūtate cadit: t iō vbi non multiplicat act⁹ volūtatis nō multiplicat peccatū. ¶ Ad qntū dōm. q peccatum sicut in ꝓrio subto ē in volūtate sicut supra dictuz ē. t iō nō ē inconueniēs vt peccatū i diuersis actibus ꝺsistat: qz inq̄tū sunt act⁹ hnt subiecta diuersa: pōs. s. elicientes actuz: inquātū vero ad genus moris pertinēt hēnt vnuz subiectum voluntatem.

¶ Utrum reatus pcti maneat post peccatū. II.

Ad secūdum sic ꝓceditur. vī q post actū peccati reat⁹ non remaneat. Cessante enī cā cessat effcūs: fz aliquis nō ē reus pene nisi pp actū. ergo p⁹ actū ñ remanet reat⁹. ¶ Si dicat q aliquis ē reus pene nō solū. qz hoc facit sed indifferēter: qz B fac: vel qz B fec. ¶ Cōtra manēte cā māet effect⁹: fz exquo aliquis actū pcti fecit: non pōt illud nō fecisse: qz vt quod p̄teritū ē nō fuerit ēt nec de⁹ facere pōt: vt i ꝓmo li. dcz ē di. 42. g̃ nunq̄ aliquis a reatu culpe absolui posſz. ¶ Si dicat q reatus manet post actuz pp effectum quē actus in subiecto relinquit qui remoueri potest. ¶ Contra effect⁹ relictus ex actu ē dispō bitus: sed pp neutz istoꝝ homo re⁹ pene tenet: qz hō a reatu pene absoluit adhuc dispositōe ad peccatū p ꝺsuetudinē inducta i eo manēte: t sīlr q̄uz dispō t habit⁹ tollit: t tm reatus remanet: vt q̄ aliquis p auaritiam peccās habitū auaritie acquirit: qui postmodum habit⁹ corrumpit in eodē p ꝓdigalitatis act⁹: ex quibus habit⁹ ꝺri⁹ gñat ēt sine B q gra interueniat q̄ reatū soluit. ergo nō pōt dici q pp effectū relictum ex actu reatus post actum remaneat. Si dicat q non manet reatus post act⁹ pp effectum ꝓdictū: sed pp maculā. Contra macula illa si nō sit dispō vel bitus nihil aliud pōt eē q̄ gre ꝑuatio: sed ꝑuatio gre cōis est oibus peccatis mortalib⁹. g̃ ex oib⁹ mortalib⁹ manet vna macula: t ita vnus reat⁹: qō falsum ē. ¶ Ꝓ. infusa gra cessat gre ꝑuatio: fz adhuc tm aliquis reat⁹ manet quo bō ad penā saltez tēporalem obligat. g̃ nō vī q p ꝑuationē gre reat⁹ p⁹ actū remāeat.

Contra nullus punit iuste nisi sit ad penā obligat⁹: sed peccatores iuste puniunt post q̄tū actu ñ peccant. g̃ sunt obligati ad penam. g̃ ē in eis reat⁹ q nihil aliud ē q̄ obligatio ad penaz. ¶ Ꝓ. sicut se hz act⁹ vtutis ad ꝓmium: ita se hz peccati act⁹ ad penam: sed transeunte actu virtutis adhuc manet meritum ꝓmij. ergo transeūte actu peccati adhuc manet reatus pene.

Respondeo dōm. q reat⁹ dr fm q aliquis ē reus pene: t iō ꝓprie reatus nihil ē aliud q̄ obligatio ad penā: t qz hec obligatio quodāmō est media iter culpā t penā ex eo q pp culpā aliqs ad penā obligatur. iō nomē medij trāsumit ad extrema vt interdum ipa culpa vel ēt pena reat⁹ dicat: vt in lra dicit. Cum aūt pena sit medicina q̄dā: vt ꝓbs in 2°. et hic oz dicit: t medicia nō dat nisi ꝺfectū aliquē: oz q ad penā aliqs p aliq defectu obligat: nō q ille defect⁹ semp sanet p penā i eo i q̄ ē: vt pz in dānatis. t i fure q suspēdit: fz pena recōpensat defectuz i statu vniuersi: vl ēt rei publice pp ordinem iusticie: qui in pena appet: non āt defect⁹ qlibet ad penaz obligat. Sūt. n. defect⁹ qdā inuoluntary magis miseri cordiā q̄ irā ꝓuocātes: fz illi solum defectus q ex actib⁹ voluntatis relinquunt penā merēt in eo qui voluntarie i defectū iducitur: vnde cum transeunte actu remaneat defect⁹ opz q ēt reatus remaneat post actum.

Ad primū g̃ dōm. q cā ꝓpria reat⁹ ē ipe defect⁹ p actum pcti inducr⁹: actus vero ē sic cā remota. vñ nō oz q trāseunte actu reat⁹ trāseat. ¶ Ad z^m dōm. q nō solū: qz vex ē dicere aliquē actum peccati q̄nq egisse ad penā obligat: qz sic q̄ncunq vex eēt dicēt eū hoc fecisse eēt pene obnoxi⁹: sed qz defect⁹ manet in ipo adhuc pp actū quē pri⁹ fec. ¶ Ad 3^m dōm. q reat⁹ nō fundat p se loquēdo sup dispōnem vel bitum: fz p accūs fm q talis dispō vel habit⁹ cuidā defectui coniungitur. ¶ Ad 4^m dōm. q ꝑuatio gre non bz rōnem macule nisi fm q ex actu ꝑcedēti inducit. t iō fm diuersitatē actuū sunt ēt diuerse macule: q̄uis enī quolibet actu pcti mortalis q̄libet virt⁹ ꝑuet: nō tm eodē mō: sed actu luxurie castitas per se ꝑuat: t alie virtutes ex ꝯsti: fz q sunt castitati annexe. p furtuz āt act⁹ iusticie p se t aliaꝝ vtutum ex ꝯsti: t sic de alys: iō nō oz q oiuz pctoꝝ sit vna macla vt⁹ reat⁹. ¶ Ad 5^m dōm. q in peccante sunt duo defectus vn⁹ q ē in ipo actu pcti fm q aliquis limites legis diuine t rōnis recte trāsgredit. Alius ē in ipo peccante ꝓuatio vtutis ex ꝑte defectu actus inducta. q̄uis āt cū aliquis gram recupat scōs defect⁹ tollat: nō tm ex toto ꝓm⁹ sublat⁹ ē. qz oz vt q̄tuz volūtati sue obediuit ꝑter legē dei tātū ēt in ꝺrium recōpēset: vt sic iusticie seruet eq̄litas. t iō post graz recupatā iniungit satisfactio: t est adhuc bō reus temporalis pene.

¶ Utr pctm ꝑueniēter diuidat i mortale t ven̄iale. III.

Ad tertium sic ꝓcedit. vī q pctm inconueniēter p mortale t venīale diuidat. Ens. n. q̄ in infinitū differunt in vno gñe nō ꝑueniūt: sic creator t creatura: ens t nō ens: fz venīale t mortale sunt hō cum vni debeatur pēa tpalis alteri eterna: vt pz in lra. g̃ pctm p h̄ duo diuidi nō dz. ¶ Ꝓ. determinatio diminuēs de rōne ei⁹ cui addit infert oppositū ei⁹. bñ. n. fegt ē hō mortu⁹ g̃ nō ē hō: fz venīale ē determinatio diminuēs de rōne pcti: ex B. n. q peccatuz ē: ē dignū pena t nō venīa. g̃ venīale pctō nō dz ꝺuidere peccatū ꝺ mortale: sic nec aīal mortuuz ꝺuidit aīal ꝺ aīal viuū. ¶ Ꝓ. diuisio oīs dz fieri p opposita: fz venīale t mortale nō sunt opposita: cuz se sit cōpatiant. g̃ incōueniēter peccatū p mortale t vēiale diuidit. ¶ Ꝓ. culpa opponit gre: fz venīale nō opponit gre: qz stat sīl cū ea. g̃ venīale nō ē peccatū: t sic nō dz diuidere gen⁹ peccati ꝺ mortale: ¶ Ꝓ. in oī pctō ē auersio ab ī cōmutabili bono tanq̄ formale: sed venīale non hz auersionē a bono incōmutabili: qz peccans venialr non auertit a fine vltimo: sed vie inordinate ꝺberet. g̃ venīale peccatum nō ꝑpe ē peccatū: t sic idē qō ꝓrius.

Cōtra Jo. i. Si dixerimus q peccatū non hēm⁹ nos ipos seducim⁹ tc. Constat aūt q non loquit ō mortali peccato: qz sine illo sunt sancti. g̃ oz ponere peccatum venīale. ¶ Ꝓ. dispō t bitus ad eandē spēm qualitatis pertinēt. vnde inuenit scia dispō t bitus. ergo oz a simili q ī peccato inueniat aliquid qō se hz per modū dispōnis: t aliquid qō hz perfectam rōnem peccati. dispositio aūt ad peccatum mortale ē peccatū venīale. g̃ mortale peccatum oz supponere venīale.

Respōdeo dōm. q est duplex modus diuidendi cōe ī ea que sub ipso sunt: sicut ē duplex cōitatis modus. Est. n. quedā diuisio vniuoci in spēs per dīas quibus equalr nā gñis in spēbus ꝑticipat: sic aīal diuidit in boiem t equum t hz: alia vero diuisio est eius quod ē cōe per analogiā qō quidē fm perfectam rōnem predicat de vno diuidentium t de altero imperfecte et fm quid sicut ens diuiditur in substam t accidens et ī ens actu et in ens pō: et hec diuisio est q̄si media iter eguocū

ꝛ vniuocū:ꝛ talis diuisio est pcti ī moztale ꝛ veniale: gaꝛ pcti perfecte ī moztali inueniꝫ:in veniali vo non nisi īpfecte ꝛ fm quid. vnde minimū qō pōt eē de rōne peccati in aliquo actu est in veniali sicut minimū quod pōt eē de nā entis est in ente in pō ꝛ in ente per accīs:ꝛ b ipa nomina ondūt:qz venia nō debetur petō nisi fm q aliquaz pfectiōem peccati bz:mozs aūt debeꝫ petō inq̄tū pctm ē:ꝛ iō moztale pctm pfectū quid in genere peccati dicit. veniale autem impfectum.

Ad primuz g̃ dōm:q moztale ꝛ veniale nō eōueniunt in pctō sicut in genere vniuoce de eis predicato: sed sicut in eo quod eis per analogiam cōmune est. ¶ Ad 2m dōm:q veniale debeꝫ alicui dupl'r vl sicut ei qō indulgeꝫ: vl sicut ei qō ē indulgētie rō:sicut ei qō indulgeꝫ nō debeꝫ alicui nisi petō:qz nihil indulgetur nisi qō penā mereꝫ:sicut ei qō ē indulgētie rō nūquā venia pctō debeꝫ:sz vel infirmitati vel alicui qō facꝫ ipfectionē ī gñe pcti:pctm āt vēiale nō dr veniale:sic remissionis rō:sz sic id quod facile remittitur pp ipfectōez pcti. vñ p hoc q dr dicit veniale non tolliꝫ tota rō pcti:sicut per hoc q dr moztuum tolliꝫ tota rō hois. vnde nō segtur q veniale pctm nō sit pctm:sz ē impfcm quid in gñe pcti.

¶ Ad 3m dōm:q oppō venialis ꝛ moztalis ē fm pfectuz ꝛ impfcm. vñ non oio excludūt se:sz vnū ē dispō ad aliud Uel dōm q opposita ineē eidē non fm idē non ē incōueniens:ꝛ iō cū pctm veniale ꝛ moztale non sint in hoie fm eundē actū:sz fm diuersos qui ēt sil'nō sūt:nō oz q tollatur oppō venialis ꝛ moztalis. ¶ Ad 4m dōm:q peccatū qō pleta rōnem culpe bz directe gre opponiꝫ:peccatum vero veniale qō ipfectā rōnem culpe bz: non opponitur gre nisi indirecte. vt. ſ. ē dispō quedā ad moztale:que aūt sic sunt opposita nō ē incōueniēs eē sil'cū frigoze:vnde nō ē inconueniēs q veniale sit culpa:ꝛ sil'cū gra. ¶ Ad qntū dōm q auerti a fine incōmutabili ē dupl'r:vel in hītu vel in actu tm: fm habitū auertiꝫ qui sibi aliū finē ꝛriuz ponit.ꝛ hoc ē ī pctō moztali. vñ qui peccat moztal'r ē sicut recedēs a via in actu vero tm aliqs auertiꝫ qñ aliqs actum aliquē faē quo in deum nō tendit ex eo q inordinate ei quod est ad finē inheret:nō tm ita vt illud qō ē ad finem q̃si finē constituat:ꝛ hoc est in pctō veniali. vñ peccās venial'r simila tur ei qui nimis mozaꝫ in via:ꝛ b non est auerti nisi fm qd sicut ēt qō retardat motū corpis grauis nō auferꝫ gra uitatē suā ꝛ inclinationē in finem:auferret āt si ꝛriuz sibi motum daret:vt qñ ex graui leue generatur.

¶ Utꝛ peccatū veniale distinguatur a moztali. IIII.

AB quartum sic pcedit. vr q veniale pctm a moztali nō distinguaꝫ. Quicqd. n. tollit virtutem ē moztale peccatū:sed oē peccatū tollit virtutē: quia oē pctm recessus ab eq̃litate est:vtus aūt eq̃litas quedā ē:q̃ pctm veniale a moztali non distinguiꝫ. ¶ P̃. ea q̃ per se distinguūtur nō trāsmutāt inuicē:sed veniale ꝛ moztale inuicem trāsmutātur: qz nihil adeo ē veniale qō nō fiat moztale dū placet:sil'r ois culpa moztalis per ꝛfessionē fit venialis:vt Ambro. dicit. q̃ veniale ꝛ moztale non distinguūt nisi p accidēs. Si dicatur q peccatum moztale distinguiꝫ a veniali. qz moztale ē ꝺ pceptū veniale pter pceptū. ¶ Cōtra. in b differūt pcepta disciplie a pceptis legis nālis:q pcepta legis discipline ꝓhibēt ea q̃ non sunt mala nisi qz ꝓhibita:pcepta vero legis naturalis ꝓhibēt ea que sūt ꝓhibita:qz mala. q̃ i his que lege naturali ꝓhibentur distinctio mali nō sumitur ex ꝓhibitione legis:sed potius ex ipsa nā act⁹. ¶ P̃. pter affirmationem nihil ē nisi negatio ꝛ pter negationem nihil ē nisi affirmatio:cū inter affirmationē ꝛ negationē nihil sit medium:sz g nō facit qō pcepto affirmatiuo pcipiꝫ ꝺ preceptū ꝓmittit:sil'r qui facit qō pcepto negatiuo ꝓhibeꝫ ꝺtra pceptū facit. q̃ gcūq; peccat pter pceptū peccat ꝺ pceptū:ꝛ ita distinctio nulla ē. ¶ Si dicaꝫ q differūt moztale et veniale ex hoc q veniale ē exit⁹ a medio vtutis:tm prope mediū:moztale āt exit⁹ longinquus a medio sicut dicit phs in scō ethi. q g paꝫ secedit a medio nō vituperaꝫ. ¶ Contra:qz sicut ibidē dr nō ē determinatū apud nos qñ multū ꝛ qñ paꝫ a medio recedatur. si g̃ nō differat veniale a moztali nisi fm paꝫ ꝛ magnum recessū:nō posset apud nos determiari qō cēt peccatū moztale ꝛ qō venia le quod esset valde periculosum.

Contra diuersitas penaꝝ respondet diuersitati culpe:sed pena tpalis differt ab eterna. q̃ ꝛ peccatū veniale differt a moztali:cum vni debeaꝫ pena tē pozalis alteri eterna. ¶ P̃. in quolibet gñe perfectū ꝛ ipfectum hñt determinatā distinctionē:sed veniale ꝛ moztale dr̃nt vt pfectum ꝛ impfectū in genere peccati vt expdictis patet. ergo oportet q habeant determinatam distinctionem adinuicem.

Respondeo dōm:q vt ex dictis pz:veniale peccatū dr cui⁹ reat⁹ facile soluitur. ꝛ iō veniale tripl'r dr̃. Uno mō dr veniale ex cā quod qdem facile remissibile est:quia causa peccati quādā rōnem venie bz sicut ea q̃ per ignoratiā ꝛ infirmitatē peccanꝫ. Se cūdo dr veniale ab euentu:qz. ſ. p aliquid peccato supueniēs efficitur pena ei⁹ cito solubilis:sicut ꝓfessio aduenies peccato moztali facit penā ei⁹ ꝓportionatam viri b⁹ penitētis virtute clauium. 3o dr veniale qñ ipse act⁹ p se facile remissibilis est eo quod non perfecte pertingit ad plenam rōnem peccati:ꝛ istud ꝓpe dr veniale de q̃ nunc agitur:quod a moztali distinguitur. Primo enī ꝛ scō modo dictum veniale non distinguiꝫ a moztali: qz moztale pōt per ignoratiam fieri:ꝛ illud quod est moztale fit veniale p ꝛfessionē. Imperfectio autē peccati pōt eē dupl'r vel ex genere actus:vel ex pte peccātis:gen⁹ āt ipsi⁹ act⁹ sumitur ex mā et obto. vnde sicut dr bonū ex gñe ꝓpter debitam mām:ita malū ex gñe ꝓpter indebitam:et ē veniale ex gñe ꝓpter mām in qua peccaꝫ. Jn illa autē mā pctm pfecte inuenitur:in qua si peccetur virt⁹ charitatis ad deum et ad ꝓximuz dissoluitur: per quā vita est anīe: et ideo quādo aliquis peccat in his sine quib⁹ recte ꝟuatis non remanet subiectio hois ad deum:ꝛ fedus humāe societatis:tunc est peccatum moztale ex gñe:et talia peccata phs malicias appellat:vnde vult q non omnis vicii osus sit malus:sicut pz:q non pōt homo debite deo esse subiectus:si deo non credat:si ei non obediat ꝛ hō:sil'r ēt societas humane vite seruari non posset nisi vnicuiq; seruaretur quod suū est:et ideo furtū et alie spēs iniusticie sunt peccata moztalia ex genere:et sil'r est in oibus alys: Ea vero sine quibus societas humana seruari pōt nō faciunt peccatum eē moztale ex genere:q̃uis etiam deformis actus sit sicut supflu⁹ ludus ꝛ aliquid hō;et talia dicūtur venialia ex genere. sed sicut quod ē bonum ex genere pōt fieri male:et non econuerso:ita quod ē veniale ex gñe tali mō potest fieri q erit moztale:vt si credatur eē moztale quod veniale é:et si tm̃ quis ire tempozali deleꝫatur vt finem sibi in ea constituat:qz sic non seruaꝫ debita reuerentia ad deū qui ē vltimus finis:et citra quez oia sunt diligenda:ex parte vero peccantis ē imperfectio peccati ꝓpter imperfectionem potētie elicientis actū sicut primi motus sensualitatis qui deliberationē ꝓcedūt peccata venialia sunt:q̃uis in mā sint moztalis peccati: sed hec sunt venialia per accidens:et iō aduenīente con-

sensu rōnis deliberate efficiuntur moztalia.

Ad primū g̃ dōm:q veniale nō corrumpit vtutē quantū ad habitū. B enī moztalis ē ꝓprium: sed exit ab equalitate quā rō ponit in actu virtutis. ¶ Ad 2m pz solutio per ea q̃ dcā sunt:qz ꝓcedit de veniali ex euenm:ꝛ itez q veniale fiat moztale nō ē inconueniens:sicut ēt qō ē bonus ex gñe pōt male fieri. ¶ Ad 3m dōm:q precepta legis intendūt hoiem ordinare ad dilectōez ꝓximi ꝛ dei:qz finis pcepti ē charitas. prima Tymo. i. Et iō illa sola moztalia sūt ex gñe de quib⁹ dictuz ē. B enī directe fiunt ꝺtra pcepta legis:nō solum legis scripte:sz ēt nālis:q̃uis āt aliquid non sit malū:qz ē ꝓhibitū lege exteriori:tamē iō ē malū:qz ꝓhibetur lege exteriori lex enim interior ē ipm lumen rōnis quo agēda discernimus:ꝛ q̃cqd in humanis actib⁹ huic lumini est ꝺsonū totum ē rectū. qō āt ꝺtra b lumen ē hoi ē innāle ꝛ maluz:ꝛ p tāto malū dr̃:qz ꝓhibetur interiori lege. ¶ Ad 4m dicēdum:q affirmatio opposita pcepto negatiuo ē ꝛ pter pceptū:ꝛ ꝺtra pceptū:sil'r ꝛ negatio opposita affirmatio: sz q̃dam negatiōes ꝛ affirmationes sunt nō oppositē directe ipis pceptis affirmatiuis ꝛ negatiuis:sz indirecte: qa disponūt ad ea q̃ directe opponunt̃.ꝛ ideo hō sunt pter pceptū:hec. n. ēt hoc modo nō discordāt a lumine rōnis: vt ab vltimo fine abducētia:sed vt quedā impedimenta finis. ¶ Ad 5m dōm:q hoc mō eē ꝓximū medio vl remoti:vt dcm̃ ē:facit pctm moztale ꝛ veniale:ꝛ nō sicut obiectū tāgit:vt sit dr̃ia fm hoc qō ē abduci a fine virtutis:ꝛ non abduci:ꝛ non solum fm intensionem ꝛ remissionez circūstantiarum vt obiectio procedit.

¶ Utrum peccatuz moztale ꝛ veniale differant per penā eternā ꝛ tempozalem. V.

B quintū sic pcedit. Ur q peccatū moztale ꝛ veniale nō differant p eternā penā ꝛ tpalē. Quecunq; finita sūt pñt bñe aliquā ꝓportionē adinuicem. sed ꝟsio q̃ ē in pctō veiali finita est: ꝛ sil'r ex q̃ ē in moztali. g̃ ꝓportionabiles sunt: sz fm mensurā delectationis que ex pte cōuersionis se tz est quantitas pene Apocal. i8. Quātū gl'ificauit se in delitijs tē. ergo ꝛ pena venialis dz ꝓportiōari pene moztalis:et ita nō differunt fm eternū ꝛ tpale. ¶ P̃. fm quātitatē culpe ē quantitas pene:sz ille qui peccat moztal'r nō peccat infinito tēpore q̃uis in infinitum bonū peccet:g̃ ēt non dz puniri eterna pena:sed dāno infiniti bōi ad tps. ¶ Si dicatur q punit eternal'r:qz peccauit ī suo eterno. ¶ Cōtra qz multi sūt q̃ si toto tpe vite sue ī pctī actu pdurāt:sz dū peccāt cogitāt se q̃cq; a pctī actu recessuros:g̃ tal' bz b ī suo eterno ñ peccauit:ꝛ ita nō dz pūiri eterna pēa. ¶ P̃. nullus iudex nisi sit crudelis infligit penā q̃si delectatus in pēa: sed ꝓpter emēdationē:si igr de? ē pyssimus iudex nō infligit penaz p pctō moztali nisi pp emēdationē eoꝝ quos punit: ꝛ ita vr q nō in eternū puniat.

Sz ecōtra vr q ēt veniali debeatur pēa eterna: qz contingit q aliquis toto tpe vite sue in pctō veniali perduret. Si igr aliqs punit eternal'r. vt dic Grego. quia in suo eterno peccauit:vr q talis eternaliter pūiri debeat. ¶ P̃. ponaꝫ q aliquis moriaꝫ in pctō moztali ꝛ veniali ꝺstat q iste statim vt mozit ad infernuz descēdit:cū g̃ veniale nō remaneat impunitū ibi punit non tm̃ p moztali:sed ēt p veniali:sed pēa inferni est eterna: qz in inferno nulla ē redēptio. g̃ pctm veniale eterna pēa punitur. ¶ P̃. sit ita q aliqs ad perfectam etatem veniens imbaptizat⁹:in qua iam pcti pēa reus teneri pōt:ꝛ in pzio instāti illius tpis venial'r peccet et moriaꝫ constat q ille pzo pctō veniali punitur. nō āt in limbo puerozum:qz pena sensibilis que veniali debetur nō ē ibi:nec ēt in purgatorio:qz gr̃az nō bz: sine qua nulla purgatio peccati eē pōt. g̃ puniet in ifemo p veniali:et ita veniale ad mortē eternam obligat:sicut et moztale.

Respōdeo dōm:q rō quare moztale pctm ad eternam penam obligat pōt sumi ex tribus. Primo ex pte eius in quē peccatur qui ē infinite magn⁹. ſ. de⁹:vnde ꝛ offēsa illius infinita pēa digna est:qz quāto ē dignior ī quē peccatur tāto peccatum magis punit̃. Secūdo ex volūtate peccātis. cōstat enī q peccās moztal'r finē delectationis sue in eo in quo moztal'r peccat ponit: vt ēt deū p illo ꝺtenat. constat aūt q gcūq; sūme diligit aliquid sicut finē sue volūtatis ex hoc ipso vellet semper sibi adherere. ꝛ iō peccās moztal'r illo actu volūtatis quo pctm moztale eligit:eligit pctō semp adherere nisi per accidēs retrabatur:vl timoze pene: vel aliquo bō. sed si inte adherere posset semp adhereret. ꝛ iō in suo eterno peccat:ꝛ pp hoc eterna pēa ē dign⁹. Tertio ex ipo statu peccātis moztal'r:qui per pctm gr̃a ꝟuatur. vñ cuz sine gr̃a non possit fieri remissio culpe:si in pctō moztali moriaꝫ:semp in culpa remābit:cū vlterius nō sit gratie susceptibilis. manēte aūt culpa semp ē obnoxius pene: alias remaneret aliquid inordinatum in vniuerso. ꝛ iō talis in eternū punietur:pctm vo veniale neq; ꝺtra deum est neq; in eo finis ꝺstituitur neq; gratiam priuat. et iō nō debetur sibi pēa eterna:sz tātum tempozalis.

Ad primuz g̃ dōm:q cōuersio moztalis et venialis pctī non sunt ꝓportionales: qz per vnā adheret rei tēpozali vt fini. p aliā vt ei qō ē ad finez ꝛ hec duo nō sunt ꝓportionabilia:qz nō sunt eiusdē gñis. ꝓportio. n. ē ꝺmēsuratio quātitatū eiusdē gñis vt dicitur ī quito euclidis. ¶ Ad scm dōm:q ex hoc q cōtra infinitum peccat debetur sibi pēa ifinita:nō aūt pōt eē in ifinita acerbitate:qz ī creatura finita nō pōt eē qualitas infinita:sz recompēsatur per duratiōem infinitam:qz creatura rōnalis duratiōis in ifinitū capaz ē:et qz actualiter peccauit debetur sibi nō solū pēa dāni:sz ēt pēa sensus.

¶ Ad 3m dōm:q nō dicitur ī suo eterno peccasse:qz semper in actu peccati permānerit:sed quia in vno actu volūtatis adhesit pctō tali modo vt ei in eternū adhereret si impune posset. Uel dōm:q dicitur in suo eterno peccasse qui moztal'r peccauit:quia ꝟuauit se gratia p peccatuz moztale sine qua homo nō pōt a pctō liberari. ꝛ ideo ipotētē se reddidit ad resurgēdum. vñ quātum in ipo fuit se obligauit vt in pctō in eternum pmaneret. ¶ Ad 4m dicēdum:q deus nō ifligit penā eternam quasi ī pēa pp penam delectatus:sz qz delectatur in ordine iusticie sue:cuius pulchritudo apparet in ppetua pēa ppetue culpe.

¶ Ad quintuz dōm:q peccās venial'r nō peccat ī suo eterno:quia neq; adheret pctō veniali vt fini:quia iam esset moztale:neq; etiā ipotētem se reddit ad resurgēdū:et iō nō debeꝫ sibi pēa eterna:q̃uis forte esse toto tpe vite sue ī veniali pmaneat. ¶ Ad sextū dōm:q ille qui decedit cū moztali ꝛ veniali simul punitur in iferno p veniali ꝛ punitur ī eternum:lōge tamē minus acerba pēa q̃ illa que ē p moztali. B āt accidit vēiali inquātum moztali ꝺiūctū ē:quod gr̃a ꝟuat sine qua nulla pēa pōt eē purgatiua ꝛ expiatiua. ¶ Ad septimū dicēdū:q positio illa ē impossibilis:quod sic pz:si. n. aliquid ē sufficiēs ad excusādum peccatū maius:multo ampli⁹ sufficiē ad excusādum minus:sz impfectio etatis excusat pctm moztale:vt puer nondum vsum li. ar. bñs pctī moztalis re⁹ nō habeaꝫ ēt si actum faciat qui ex gñe peccatū moztale sit. vnde multo amplius excusat ifantia ne peccatum veniale imputeꝫ:ꝛ iō nō pōt eē q homo venial'r peccet añ illud tempus quo vsū

rõnis hz: vt iam moztal'r peccare possit: stati aũt vt ad tẽ/pus illud pruenit vl'gram hz vel in pctõ moztali é: quia si facit qõ in se est deus ei gram infudit: si ãt nõ facit pec/cat moztal'r: quia tunc é tpus vt de salute sua cogitet: r ei operam det: r iõ põ é impossibilis. Si tamẽ ponatur per ipossibile tũc talis punietur pẽa sensibili in inferno: r pe/na illa erit eterna: sed B accidit veniali inc̃tũ é sine gra.

¶ Expositio prime partis textus.

Vidam dicunt vnuz eẽ peccatuz alyo rẽ) Utraq opinio é vera aliquo mõ intellecta: qz si acci/piatur volũtas ꝓiuncta actui sic voluntas et actus exterior sunt vnũ peccatũ: si aũt sumatur volũtas sepata ab actu: sic sũt duo peccata numero: sz vnũ specie (Ad quod illi etiã dic̃t rẽ) ꝓeter istã respon sionem que hic ponitur põt esse alia que in ꝑmo articulo posita est. (P. queri rẽ) cuz in peccato nõ soluz sit actus r reatus: sz etiã macula videtur insufficiẽter ꝓcedere cũ de macula mentionẽ nõ faciat. Sed dõz q macl'a est me diũ inter actũ peccati: r reatũ quasi effectus actus r fun/damẽtũ reatus. r ideo per extrema mediuz intelligitur. (Nec vnq̃ est in aliq̃ peccatuz rẽ.) Ratio bꝫ é: qz actus peccati inozdiatus causat maculã r reatũ. posita aũt cau/sa nõ põt effectus nõ esse. r iõ impossibile est vt simul dũ actus peccati manet reatus trãseat. sed quomõ B in ozi/ginali esse possit supra dictũ é. (Duo enim sunt peccatoꝝ genera rẽ.) Dic dicitur ad ostẽdendũ q diuisio peccati i moztale r veniale nõ est vniuoci diuisio: qz sic moztale et vẽaile diceret due species peccatorũ: sed est diuisio ana/logi: r ꝓp hoc dicuntur moztale r veniale esse genera pec/catoꝝ: quasi nõ cõmunicantia vnum genus.

¶ Diuisio secunde partis textus.

Odi aute peccatoꝝ varias rẽ.) In p/te precedenti determinauit magister quedã que requirũtur ad peccatũ: quasi ptes integrantes ipsum. Hic determi/nat diuersas peccatoꝝ diuisiones. Et diuidit in partes duas. In ꝑma prosequitur diuisiones que respi ciunt peccatũ in cõmuni. In secũda ꝓsequitur diuisiõem peccatozuz capitalium ibi (P. sciendum est 7m. esse rẽ.) Prima diuidit in duas. In prima põit quasdã distictões peccatoꝝ que sumũtur ex pte rei. In secũda ponit quan/dã que sumitur ex parte nomin is. ibi. (Uariã quoq; ap/pellationẽ rẽ.) ¶ Circa ꝑmã tria facit. Primo distinguit modos peccatoꝝ penes motiua siue radices. Secundo penes actus in quibus peccatum consistit: ibi (Alibi ve/ro dicitur pctũ fieri rẽ.) Tertio penes obiecta. ibi (Dici tur quoq; hõ peccare in deũ rẽ.) (Primo sciendũ est rẽ) Dic ponit distinctionẽ capitalium viciorum. Et diuiditur i duas. In ꝑma enumerat capitalia vicia. In secda reducit ea in vnum ꝓncipium. ibi (Ex supbia tũ rẽ.) Et circa hoc tria facit. Primo ondit supbiam eẽ ozigines capitalium viciozum. z° obycit in ꝺriũ. ibi (Huic aũt vt obuiare rẽ) Tertio soluit ibi (Sed vtrunq; recte dc̃ũ é rẽ) ¶ Circa ꝑmũ duo facit. Primo ondit supbiam eẽ ꝓn̄m oĩum pctõ/rum. Secdo assignat superbie species. ibi. (Hui⁹ quatuoꝛ sunt species.)

¶ Questio II.

Ic quer̃tur quinq;. Primo de distinctione pctõ/rum que sumitur penes radices. z° de diuisi/one peccatorum que sumitur penes actum. Tertio de diuisione viciozum capitaliũ. 4° de distinctione spẽꝝ superbie que in l'ra assignant. 5° vtꝝ pctõꝝ sic distictoꝝ possit eẽ eq̃litas in grauitate culpe.

¶ Utꝝ pctã distinguãtur penes radi ces. I.

AD primum sic ꝓcedit. vꝝ q incon/ueniẽter penes radices distinguant pctã. Radix. n. ẽ silis fundamen/to: sed pctũ nõ hz fundamentũ: vt dr in glosa. Mat. septio. q̃ non hz radicẽ. q̃ penes radices nõ debent distingui pctã. ¶ P. radix arbons non est ar/boz. q̃ radix pctĩ nõ dz eẽ pctũ: sz cupiditas male intẽdẽs r timoz male humilians peccata quedã sunt. q̃ incõueni/ter radices pctoꝝ assignãtur. ¶ P. timoz ex amoze nasci tur: sz illud ex quo nascitur aliqd põt dici radix eius. ergo amoz ẽ radix timoris: r ita oĩum que ex timoze gnantur: r sic timoz ꝺtra cupiditatẽ que ẽ amoz distingui nõ dz tã/quã radix opposita. ¶ P. q̃cunq; ꝺueniunt i aliquo vno nõ distinguunt fm illud: sz oĩa pctã in vna radice conue/niũt. radix. n. oĩuz maloꝝ ẽ cupiditas. i. Tymo. vltio. q̃ pe/nes radicẽ pctã distingui nõ debẽt. ¶ P. aug. dicit in lib. de ci. dei. Or sicut amoz dei facit ciuitatem dei ita nimi⁹ amoz sui facit ciuitatẽ Babylonis: sz gcgd ẽ de gñe pctõ/rum ad ciuitatẽ Babylonis ptinet. q̃ oĩum pctoꝝ radix ẽ vna. s. amoz sui: et nõ ẽ ea q̃ B assignat. ¶ P. i. Jo. ii. dr oẽ qõ ẽ in mũdo ꝺcupiscẽtia ocloꝝ est: ꝺcupiscẽntia carnis: r supbia vite: r ex his oriunt oĩa alia mala: q̃ cũ ista ꝓter/mittãtur hic nõ suffic̃iẽter radices pctoꝝ tangũt. ¶ P. eccl. io. Initiũ oĩs pcti supbia. Jtẽ Ambro. dicit q oẽ pec catũ ẽ ex ꝺceptu: r aug. dicit q oẽ pctũ ẽ ex errore. q̃ pec/cata nõ videt distingui fm radicẽ: sz conuenire in radice vna: r itẽ vꝝ ex ꝑdcis q radices pctoꝝ insufficiẽter i l'ra

Respondeo dõz: q radix ꝑpe in arbo/re (tãgũt. ris⁹ inueniꝝ: in pctis aũt trãsumpti/ue: vñ oz q ad silitudinẽ radicis in arbozib⁹ inueniaꝝ ra/dix in peccatis. Radix ãt arboris ẽ qua arboz nutrimen/tũ sumit: p qõ ꝺualescit r fructificat ex eo aũt pctũ ꝺuale scit: ex q̃ hõ ad pctũ inclinaꝝ. B ãt ẽ bonũ itẽtũ ad qõ pec/cãs inozdinate ꝺuertiꝝ: qz finis efficiẽtẽ monet. vnde oz q ex pte ꝺuersionis radix pcti assigneꝝ: r dicaꝝ radix illõ ex q̃ pctũ oritur: põt ãt actꝰ peccati oziri ex tribus vel ex alio actu peccati fm q̃ supra. 36. di. assignatum est vnum pctũ eẽ cãm alteri⁹: vel ex habitu corrupto eliciente actum peccati: vel ex passione seu ꝓnitate ad patiendũ ex corru ptiõe nãe ꝺsequẽte. Actus ãt pcti non ꝑpe nomẽ radicis hz: quin poti⁹ ipe ex radice ẽ. vnde ozigo pcti ex peccato sil'atur magis ozigini rami ex ramo: sil'iter ẽt hꝫ ꝓpꝛie accept⁹ nõ põt eẽ a ꝓria radice peccati: qz cũ hꝫ peccati neq; sit nãlis neq; infusus: oz q̃ per actũ peccati sit acq̃si tus. restat q̃ vt radix pcti dicaꝝ in nobis vel passio aliq̃: vl' ꝓnitas ad passionẽ que ex corruptiõe ozigialis peccati ꝺsequtur: cũ ãt in bonis ꝺmutabilib⁹: ad que hõ inozdiate ꝺuertiꝝ p pctũ: sit qdã ordo fm q̃ vn⁹ ẽ finis alteri⁹. sem per ãt ea q̃ sũt ad finẽ sũt pl'a q̃ ipe finis: oz vt quãto ra/dix peccati sumiꝝ ꝓpingoz fini vltio tãto inueniãꝝ pau/ciozes radices: finis ãt vltim⁹ i amoze ꝺmutabiliũ bono/rum ẽ ipe hõ ꝑp quẽ oĩa alia q̃rit: r iõ si radix pcti accipi atur ex pte ipi⁹ peccãtis: erit vna: si ãt sumaꝝ ex pte eoꝝ q̃ ꝑp sciꝑm peccans querit erunt pl'es. Similiter ẽt ppe/tit⁹ circa bonũ ꝺmutabile dupl'r se hz: vl' sicut ꝓsequens id qõ extimat sibi ꝺueniẽs: vl' sicut fugiens malũ siue no ciuuz. Malũ ãt sicut nõ hz eẽ nisi vt ꝑuatio boni. ita ẽt ñ fugiꝝ nisi inc̃tũ diligiꝝ bonũ. r iõ fuga mali reducit ad desideriũ hꝫ sic in cãm ꝑmã: Sc̃o hꝫ q̃ sciẽdũ q radices diuersimode a sãctis assignãt: qz passio q̃ ẽ radix ꝓpetti vl' ẽ fm inclinatiõem appetit⁹ in id qõ ẽ vltim⁹ finis bo/noꝝ ꝺmutabiliũ: r sic amoz sui ponit ab Augu. radix pec cati: vl' fm inclinatiõez appetit⁹ in ea q̃ ꝑp bũc finẽ q̃run tur: et B dupl'r: vl' fm inclinationẽ appetit⁹ i bonũ tm̃: ꝑp qõ malũ fugiꝝ vl' fz ꝺpatiõem appetit⁹ ad vtrunq;: si se/

cũdo modo. s. fm inclinatiõem appetit⁹ in bonũ ꝺmutabi le: r malũ oppositũ sic sũt radices pctoꝝ q̃ in l'ra assignãt. s. cupiditas male inflãmãs: r timoz male humilians. Si ãt ꝑmo mõ B dupl'r: vl' fm inclinatiõem appetit⁹ in bonũ exteri⁹ vl'r: r sic erit vna radix. s. cupiditas: vl' ꝑticulariter in diuersa bõa q̃ sũt triplicia: r sic erunt tres radices. s. cõ cupiscẽtia carnis circa bonũ delectabile sensus. ꝺcupiscẽ tia ocloꝝ circa bõa exteriora in vsum ordinata: supbia vi te circa bõa fm opinionẽ: vt bonoz dignitas r hꝫ.

Ad primuz q̃ dõm: q pctũ nõ hz fundamentum ex pte illa q̃ auersio ẽ: qz sic nihil est: sed ex pte ꝺuersionis q̃ aliqd est radicẽ ꝺre põt. ¶ Ad zm di cẽduz: q timoz r cupiditas fm q̃ noiant actum pcti nõ sũt radices: sz fz q̃ noiant passionẽ vl' ꝓnitatẽ ad passionem vt sumaꝝ radix magis remota. ¶ Ad 3m r 4m r 5m r sextũ ꝑ rñsio per ea q̃ dcã sunt. ¶ Ad 7m dõm: q oĩa illa sumũ tur ex pte auersionis: r iõ ꝑpe loquẽdo nõ hñt rõnẽ radi cis: qz null⁹ ad maluz itẽdẽs opaꝝ. vt diony. dicit. habẽt tñ rõnẽ initꝰ. ꝑp qõ dr q̃ initium ois pcti ẽ supbia: qz act⁹ deficiẽtis inc̃tũ deficiẽs ẽ aliqs defcũs ꝑexistẽs initium eẽ põt. defect⁹ ãt iste ꝑcedẽs pctũ põt eẽ vl' in rõne dirigẽ te: r sic dicit oẽ pctũ eẽ ex errore: vt error sit idẽ qõ igno rãtia electionis fm quã ois malus ẽ ignorãs: vt in 3° ethi. dr. vl' ẽ in volũtate iperãte actuz fm q̃ nõ intẽte r sollici te inberet bis q̃ dei sũt: r sic ẽ ꝓtẽptus r supbia fm quam aliqs nõ curat sub eẽ ꝑcepto vel ꝓcipiẽti: r sicut vnũ pec catum ẽ fm rẽ auersio r ꝺuersio dr̃a fm ꝺpationem ad diuersos terminos: ita ẽt supbia B mõ accepta fm q̃ est initiuz: r cupiditas fm q̃ ẽ radix: sunt idẽ fz rẽ: r dr̃nt ra tione mõ ꝑdcõ: r ꝑp hoc dicit aug. io. super Ben̄. superbiã r cupiditatẽ non quasi duo mala: sed vnum malum esse. ¶ Utrum peccatum conuenienter diuidatur in peccatuz cogitationis ozis r operis. II.

AD secũdũ sic ꝓcedit. vꝝ q scda diui/sio q̃ in l'ra assignat incõpe tens sit: qz eiusdẽ gñis eedẽ sunt ꝑte dr̃e di uidẽtes: sz pctũ ẽ vnũ genus saltẽ analogicũ q̃ incõueniẽter tot varijs diuisionib⁹ distingui tur. ¶ P. affectio plus hz de rõne pcti q̃ cogitatio: qz ad cognitiõem ptinet. sz ipse de affectione mentiõem nõ faẽ igr insufficiẽter diuidit. ¶ P. act⁹ exteriozes ꝑ mẽbra ex terioza exercẽt: sz lingua ẽ vnũ de exteriozib⁹ membzis. q̃ vbũ qõ ꝑ linguã ꝓferr̃ nõ dz diuidi ꝺ pctũ opis quod est pctũ exteriozis act⁹. ¶ P. circunstãtia act⁹ nõ dz diuidi ꝺ actũ: sz ꝺsuetudo ẽ q̃dã circunstãtia pcti. q̃ nõ dz diuidi pctũ ꝺsuetudinis ꝺtra pctũ operis. ¶ P. pctũ omissio nis q̃dã spẽs pcti ẽ: q̃ sub nullo istoꝝ membzorum conti

Alterius (netur. ergo diuisio ẽ insufficiens. queritur de alia diuisione que est per ob iecta. vꝝ. n. q̃ sit insufficiens: qz in illum peccans peccare dr̃: quẽ ex suo pctõ ledit: sed deum peccãdo ledere nõ pos sum⁹: vt dicit Job. 35. Si peccaueris: quid ei nocebit: r si multiplicate fuerint iniqtates tue quid facies ꝺtra illuz: q̃ dr̃ incõueniẽter aliqs in deũ peccare. ¶ P. illõ qõ ẽ rõ diligẽdi nõ ꝑt odio br̃i: sz hõ ẽ rõ diligẽdi respcũ sui ipius qz nihil homo diligit nisi inc̃tum ẽ bonũ sibi. q̃ nullus se/ipm br̃e odio põt: sz in illum peccam⁹ quẽ odio hẽmus. q̃ nullus in seipm peccat. ¶ P. pctũ charitati opponiꝝ: sed in ꝑceptis charitatis non datur distinctum ꝑceptuz boi de dilectione sui: sed includiꝝ in dilectione dei r ꝓximi. q̃ nõ deberet poni vn⁹ determinat⁹ modus pcti ex B q̃ pec catur in seipm. ¶ P. q̃cunq; peccat in ꝓximum peccat i seipm r in deum. q̃ peccatum in ꝓximũ nõ dz diuidi cõtra

Alterius (peccatũ quod est in seipz r in deuz. queritur de alia diuisione que sumiꝝ fm

nola: qz ꝑsapiẽtis nõ est de noib⁹ curare: sz theolog⁹ maxie sapiens ẽ. q̃ de diuisione pctoꝝ per noia nõ se dz itromit tere: sz eis vti vt ples vtunt. ¶ P. sicut delictum dr̃ ꝑ B q̃ aligd derelinq̃t: ita pctũ dr̃ per B q̃ ab aliquo aberra tur. cum auersio sit formale in pctõ a quo denoiaꝝ. q̃ vñ dr̃ia ꝓria quã assignat nulla eẽ. ¶ P. p ignorãtiam nõ so/lum cõuenit peccare pctõ omissionis: sed ẽt trangressiõis cuz q̃ delictũ ꝓprie sonet omissiõem: qz dr̃ quasi derelictũ videtur incõpetẽs eẽ illa. s. scda expõ qua delictum expo

Respõdeo (n.tur quod per ignorantiam fit. dõm: q ista diuisio assignatur: fm gra/dus quib⁹ fit ꝓgressus ad cõplemẽtum pcti: gradus aute isti attendiꝝ fm q̃ vn⁹ actus alteri actui additur ad pfe ctionem pcti. vñ opz q̃ fm gradus icludat in se peccatũ: r ita ẽ quasi diuisio toti⁹ potestatiui: additio aũt actus ad actũ põt eẽ multiplr: r fz hoc sunt diuersi gradus i pctõ. vñ ꝓrim⁹ gradus pcti est in ꝑmo actu pcti: sup quẽ alius ad dunt. hic ãt est actus interior. s. voluntatis: r hꝫ est primũ mẽbꝝ diuisionis. s. peccatũ cogitationis: huic aute actui supadditur alius act⁹ exꝑmens et designans hũc actuz. s. act⁹ locutionis: et ideo B ẽ scõm membꝝ diuisionis: itẽꝝ super actum locutionis addiꝝ actus exterior: quo mẽbra corpis mouenꝝ ad ꝓsequendum finem voluntatis: r hoc erit tert⁹ gradus r tertiũ mẽbꝝ. qõ ẽ peccatũ opis: q̃rto additur actus exterius actui exteriori: r hic ẽ vltim⁹ gra/dus r q̃rtuz mẽbꝝ. s. peccatum ꝺsuetudinis: quia cũ post actũ exteriorẽ non sit aliquis actus alterius generis. opz q̃ vltim⁹ gradus peccati sit fm multiplicationẽ hꝰ actuũ.

Ad primũ ergo dõm: q diuisio alicui⁹ põt eẽ mul tipliciter: vel sicut generis in spẽs vl' si cut subtã in accidentia: vel ẽt alys modis quos Boetius numerat: diuisio ergo generis in spẽs vel dr̃ias primas ñ est nisi vna: sed diuisio subiecti in accidentia põt eẽ mul tipl'r scõm q̃ vni multa accidũt. dõm ergo q̃ diuisio pec catí in spẽs suas cẽntiales est per oppositũ virtutis: qz oz q̃ sit scõm obm ex quo specificatur peccatũ r virtus: r ta lis distinctio peccatoꝝ hic nõ ponitur: sed ponunt q̃dam distinctiones scõm aliqua pcti accidentia: r iõ nõ est icõ ueniens si sunt plures. ¶ Ad scõm dõm: q̃ in peccato co gitationis intelligitur omne peccatum qõ in solo interio ri actu ꝺsistit. r ideo includitur ẽt affectio sine qua nullũ peccatum ẽ. ¶ Ad tertium dicendum: q̃ q̃uis lingua sit exterius membꝝ: tñ inter alia est magis propinquũ inte riori actui fm q̃ congruit in locutiõe: quia locutio est si gnum interiozis actus: et ideo quẽdam gradum hz in ꝑ gressu peccati locutio inter peccatũ cogitationis r opis. ¶ Ad quartũ dõm: q̃ consuetudo est quedã circunstan tia aggrauãs peccatum ex multiplicatiõe ipsoꝝ actuum: r ideo in ꝺsuetudine est vltim⁹ ꝑgressus peccati: r iõ nõ ponitur consuetudo quasi condiuisa ꝺtra actum simpl'r: sed ꝺdiuisa ꝺtra actũ. nõ cõsuetum: sicut ẽ in diuisione to tius potestatiui. ¶ Ad qntum dicẽdũ: q̃ scõm opinionẽ illoruz q̃ dicunt q̃ in pctõ omissionis regritur aliqs act⁹ interior vel exterior peccatum omissionis includiꝝ i pec cato cogitationis locutiõis et operis: et fil'r scõm alios q̃ dicunt q̃ non requiritur ibi act⁹ exterior: qz sic facẽ iclu dit nõ facere. et sic de alys: vt supra dictum ẽ.

Ad id quod vlterius queritur: dõm est q̃ sic ois virtus est iustitia quodãmodo: vt di cit pl'os qnto et bicoruz: ita omne peccatũ est iniustitia. Iniustitia autez est ex hoc q̃ detrahitur alicui qõ sibi dẽ/betur: et ideo iniustitia hz quasi obta. s. illud quod detra bitur: r hꝫ est ꝓpe materia actus: et vnde peccatum spe/cificaꝝ: et ille cui detrahit̃: sicut homo cui per iniustitiaz auferꝰ res sua: et penes hoc oẽm sumitur hec peccati

diuisio:quia homo aliquid dz deo sibi z proximo.deo dz amoꝛē reuerētiam et hó:vnde qñ ab his deficit dr pecca re in deum:sibi dz munditiā et ordinatiōem sui sub regi mine rōnis z hó:et qñ in his deficit dr in scipm peccare: ꝓximo ät que dz planum est:et qñ in his deficit dicitur i ꝓximum peccare:et idem est si ꝛria bona faceret.

¶ Ad ꝓmum ergo dicendum:q non dr homo in deum peccare qz deum in aliquo lcdat:sz quia deo subtrahit qō ei dz:z inq̄tum in ipso est:eius gloriam minuit: q̄uis hoc facer non possit. ¶ Ad scōm dōm:q quilibet nāliter seipsum amat.z ideo vnusquisq; amat b̄ qō se eē extimat.quidaz ät extimant z vere se eē id qō fm intellectum sunt:quia ex b̄ hō ē homo:z ideo appetunt sibi ea que sunt bōa fm intellectum z rōnem vel directe vel indirecte:quidā vo extimāt se eē qō nō sunt:z falso ꝓpter naturam sensibilē que exterius appet:z ideo diligunt in se naturam sensibi lem appetētes ea que sunt fm sensum ōlectabilia:z quia bo sunt mala eis:z nociua fm id quod vere sunt. ideo si bi ipsis nocent z se odiunt actu:non affectu. ¶ Ad tertiū dicēdū:q hoiem diligere se nihil aliud est q̄ se deo velle vniri:quia homo se ꝓpter deum dz diligere:z ideo in di lectione dei includitur dilectio sui ipsius:non ät peccatū quod est in deum ē rō peccati quo homo in seipz peccat. z ideo non est similis rō ytrobiq;. ¶ Ad quartū dicēdū q distinctio ista sumitur scōm illud in qō directe peccaf: sed quando aliquis peccat in ꝓximum peccat quidem in seipsum:et in deū:sed ex pñti. Et similiter quādo peccat i se peccat in deū .z econuerso:et iō obiectio nō ꝓcedit.

Ad illud quod vlterius queritur dicendum:q ista diuisio peccatoꝝ que est scōm nomina attenditur penes ea:ex quibus actus regulatur. s. precepta legis:z hoc dupliciter:quia vel scōm distinctiones p ceptoꝝ in se:et sic delictum respicit precepta affirma tiua et peccatum precepta negatiua:vel scōm q diuersi mode peccans a preceptis deficit:quia vel deficit a pre ceptis scōm rationem per ignorantiam:et sic est delictuz vel scōm voluntatem per contēptum:et sic est peccatum et sic patet rō duplicis expositionis.

¶ Ad ꝓmum ergo dicendum:q sapiens bene curat no mina scōm q exꝓmūt proꝓietatem rerum:et nō pp se: et qz ex diuersis rationibus peccatoꝝ essentiales eoꝝ differētie inueniuntur.ideo non fuit inconueniens hanc diuisionem ponere. ¶ Ad zm dōm.q q̄uis peccatuz no minet auersionez: tamen ꝓprie loquendo non nomiat omissionem:sed magis actum auersioni coniunctuz: dif fert enim omissio ab auersione .omissio enim dicitur pro pter defectum actus debiti:sed auersio ꝓpter receſſuz a fine. ¶ Ad tertium dicēdum:q qui ignoranter aliquid facit inuoluntarius facit : et ideo magis peccat in hoc q cognitionem eoꝝ dimittit que tenetur cognoscer q̄ in hoc q talia agit z ꝓpter hoc peccatum per ignorantiam delictum potest dici.

¶ Utꝝ diuisio capitalium vitioꝝ sit competēs. III.

Ad tertium sic proceditur.videtur in competens esse diuisio vi tiozum capitalium que in lra ponitur.qz illud ex quo oriuntur alia:z quod alys peccatis ꝑn cipatur:videtur eē peccatoꝝ caput: sed sup bia:vt dicit Grego.est ex qua omnia peccata oriuntur :et ē quasi regina omnium peccatoꝝ.ergo ipa sola dz dici vitiuz capitale :vel saltem ipsa z auaritia:ex qua alia ori untur:vt in littera dicitur. ¶ Preterea. capitale ꝓncipa le dr:sed quod imperfectam rōnem peccati bz ꝑncipale peccatum non ē:cum ergo veniale imperfectam rationē peccati habeat.videtur q peccatum veniale non possit esse peccatum capitale:sed multa de istis vitys que inter capitalia computātur:z fere omnia :quādoq; sunt venia lia.ergo incōueniēter dicūtur capitalia. ¶ Preterea.ca piti respondet membrum:sed vitia que ex istis vitys hic numeratis oriuntur:dicuntur a Grego.filie:z non mem bra.ergo ista vitia non debent dici capita:sed matres.

¶ P.prouerbioꝝ sexto dicit.Sex sunt que odit deus rē. Dicit glo.q numerantur ibi septē vitia capitalia;sed nul lum eoꝝ que ibi dicuntur est aliquod eoꝝ q̄ hic nu merātur.ergo vr q sint ad minº.i4. ¶ P.non est aliqō vitium quod interdum ex alio oriri non possit.si ergo ca pitale vitium est ex quo alia oriuntur videtur q oia pec cata sint capitalia. ¶ Preterea.plura sunt vitia q̄ virtu tes:quia vni virtuti plura vitia opponūtur: sed virtutes ꝓncipales sunt septez: tres theologice:z quatuoꝛ cardi nales.ergo peccata capitalia debent esse plura q̄ septez. ¶ Preterea.fides est fundamentum virtutum:vt dicit Ro.ii.Sed infidelitas fidei opponitur.ergo infidelitas debet computari inter vitia capitalia ꝓcipue ꝓpter id quod dicitur sapientie.i4.Oꝛ infandoꝝ ydoloꝝ cultu ra oīs mali ꝓncipium est z ozigo.

Respondeo dicendū:q vitium capitale dicitur vitium ex quo alia vitia oriunt.vñ in hoc differt capitale peccatum a radice peccati:quia ca pitale peccatum ē peccatū quoddā:radix ät peccati nō ē peccatū si ꝓprie sumatur vt ex predictis pz:pctm autem ex peccato oritur quattuoꝛ modis:vt supza.36.dist.dictuz é.Unº modus ē ex pte auersionis fm q gratiam priuat: qua priuata homo in peccatum ruit:sed ista ozigo non est nisi per accidens: quia ꝓmum peccatum cät zm sicut re mouens ꝓhibens:caput ät nominat per se ozginem: z iō p modū istū non pōt dici ꝓprie vitiū capitale . Alio mō ex pte auersionis fm q ex actu pcti relinquitur habitus et ex habitu itez ꝓcedit actº:z fm hanc oziginē non pōt dici vitiū capitale:quia hic non est ozigo peccati ex pecca to directe:sed mediante habitu.Alio modo pctm ozitur ex peccato inq̄tū vnū pctm alteri materiā āministrat si cut luxurie gula:z quia res non habet esse scōm materiā sed fm formā:ideo non complete ozitur peccatuz ex illo pctō quod materiā ꝓestat:z ꝓpter hoc nec adhuc inue nitur perfecta ratio capitalis vitij.Quarto modo ozitur pctm ex peccato quod ordinatur in finem illius:sicut cū quis ad habendum pecuniā furatur:furtum ex auaritia nascitur:z quia in moralibus spēs est a fine.ideo hec ē foꝛ malis z completa ozigo peccati ex peccato :z scōm hanc oziginem ꝓprie dicitur vitiū capitale:et saluatur ibi me taphoza capitis: scōz q principem alicuius exercitus ca put in exercitu dicimº quia princeps est exercitus:ad cu ius bonū totº exercitº ordinatur.vt ex.ii.metaphꝫ.pz:z p hunc modum illud viciuz :ad cuius finem illa ordinant caput eoꝝ dr.Et iō Greg.ponit vitia capitalia q̄si duces exercitº:et alia vitia q̄ ex eis oriūt ponit exercitº eoꝝm: exponēs illud Job.39.Audit clamoꝛē ducuz et vlulatuz exercitº z qz finis semp ē magl appetibile eo qō ē ad finē: iō oz vt illa pctā p̄cipue capitalia dicāt:in q̄ꝝ fines appe titus corruptus magis natus est tendere. bꝰ autem sunt peccata illa qui circa principalia obiecta sensibiltum po tentiarum sunt.quia ex corruptione sensualitatis pecca ta in nobis oriuntur.appetitus ät sēsibilis in duas vires diuiditur.s.irascibilem et concupiscibilem:ꝛcupiscibilis aūt oēm est delectabile et conueniens secundum sensū. et ideo peccatum capitale quod i concupiscibili est:vel ē ex hoc q inordinate desiderat delectabile secundum sensum:vel ex eo q inordinate fugit impedimētū huius modi delectatiōis . Si ꝓmo mō hoc ē duplr vel ex eo q

appetitus tēdit in id quod ē ordinatū ad delectabile sen sus:cuiusmōi sūt bona exteriora:z sit ē auaritia:vl ex eo q appetitus iordinate tēdit in ipsuz delectabile sensus: pfe cta aūt delectatio fm sensuz ē scōz tactū z gustū,put est ta ctus quidā:qz est fm applicationē ipsius rei ad sensū. z iō circa delectabile tactus absolute ē vnū viciū capitale.s.lu xuria:z circa delectabile gustus,put ē tactº quidā ē aliud s.gula:sed ex eo q fugitur iordinate ipedimētuz delecta tiōis sensibilis est accidia que ē tediuz spūalis boni: scōz q ipedit ōlectationē aliquā dissolutā:obiectū aut irasci bilis ꝓprie est ardūm vel magnū aliqō in quod bō nititr. ergo capitale pctm in irascibili pōt eē dupliciter vel ex eo q irascibilis iordinate ferr in arduū:z sic ꝓprie est sup bia vel ianis gloria:vel ex eo q cōtra tēdit ad id qō est ar duī ipeditiuz:sz hoc pōt eē dupliciter:qz illud ipeditiuz cōtra quod tendit vel ipedit directe in cōtrariū agēdo: si cut ipugnās aliquē impedit ꝓmotionē eius : z sic ē ira q̄ ē appetitus in vindictā vel idirecte:z sic ē iuidia q̄ ē doloꝛ alieni boni fm q illud bonum estimatur impeditiuz ꝓ

Ad primuz (prie excellentie.
ergo dicēdū q auaricia siue cupidi tas tripliciter dicit.Uno.n.modo nolat passionē vel pro nitatē ad passionē ex originali relictā:z sic nō ē peccatū:sz radix peccati.Alio mō sz q dicit iordinatus appetitus cu iuslibet boni cōmutabilis siue scie siue honoris siue pecu nie siue cuiuscūq;:z sic auaricia vel cupiditas ē genº oium peccatoꝝ.vñ sup illō ad Ro.7. Cōcupiscētiā nesciebat rē. Glo.Bona ē lex que duz ꝛcupiscētiā ꝓhibet oia mala ꝓ hibet.Tertio dicit auaricia vel cupiditas fm q ē inordi natus appetitus rez exterioꝝ q̄ ad vsum vite pertinent. z sic est quoddā spāle pctm. Similiter etiā sup bia tribus modis dicit.vno mō ipse habitualis cōtemptus ꝓcepti et ꝓcipientis ex corruptione nature ꝓueniēs vel ex quocūq; defectu creature:z sic nō ē peccatuz:sz initiū peccati.Alio mō dicit appetitus excellentie in quibuscūq;:qz gcūq; ap petit aliqd ordinate vult quodā modo excellere in illo:iō hoc mō sup bia vt ferr ad oia pctā cōmune est fm q ē defi deriū cuiuscūq; excellētie.Tertio mō dicitur sz q ē inor dinatus appetitus illius excellētie determinate cui debe tur bonoꝛ z reuerētia:z sic est spāle pctm. Dōz ē ergo q su mēdo primo modo sup bia z cupiditatē ex eis oriūtur oia vicia:sicut ex radice vel initio:z non sicut ex pctō capitali loquēdo de vtroq;.Secūdo mō oriuntur ex eis oia pecca ta:sicut spēs ex gñe . Loquēdo aut de eisdē tertio mō sic oriunt ex eis quedā spālia vicia:sz interdū ex eis oia vicia possūt oriri:z frequētius ex aliquo eoꝝ oriuntur oia q̄ ex quouis alio vicio:cuius rō est cōmunitas obiectoꝝ ipsoꝝ qz obiectū auaricie.s.pecunia ꝓmittit sufficiētia i oībus q̄ sūt boi necessaria:z iō facillime affectus inclinat in b̄:silr ēt excellētia q̄ ē obiectū sup bie:vr eē magis ꝓpinquū bo nū ipsi boi.z iō appetitus facile iclinat i illā z ēt magis q̄ in auariciā:qz pecuniaz null̄ diligit nisi pp alind qō ex ea ꝓseq intēdit.vt i ꝓmo ethi.dr:sz excellētia ē quoddā pp se desideratuz. ¶ Ad zm dōz.q q̄uis veniale pctm nō bēat ꝓncipalitatē in rōne pcti:pōt tn bre ꝓncipalitatē in finem ad quē alia ordinant.z iō nihil ꝓhibet veniale pctm eē ca pitale viciū. ¶ Ad 3m dōz.q vnū viciū dr caput alteri sz q aliud viciū ex eo orit.z iō qz in noie filiatiōis magis ex ꝓmit ozigo q̄ i noie mēbri:iō potº vicia ex bis gñata dr filie q̄ mēbra z viciuz ex quo gñat dr potius caput p mo dū oziginis.vt dcm ē. ¶ Ad 4m dōz.q viciuz capitale ibi sumit vitiū graue qō pena capitis plectēdū est.z iō equo catio ē de capitali. ¶ Ad 5m dōz.q q̄uis qōlibet vitiū ex quolibet possit oriri:tn q̄dā vitia sūt in q̄ bō facilius iclina tur etiaz p se:z illa ponunt capitalia vitia:z q̄daz vitia sūt in que nō facile inclinat aliqs nisi pp finē alterius vity:et hō dr esse filie capitali ū vicioꝝ:z fm q directius pōt re duci in finē vnius vicy q̄ alterius:fm hoc vnum vicium assignatur potius filia vnius capitalis q̄ alterius: quāuis ex diuersis interdū oriat. ¶ Ad 6m dōz.q plura sūt vitia q̄ virtutes:nō tamen opozet q plura sint vicia capitalia q̄ virtutes ꝓncipales:qz circa vnā materiā in qua ē vir tus possunt esse diuersa vicia:sz tamē nō oia habēt ꝓnci pale obiectum in qō facile aius inclinet. ¶ Ad 7m dōz.q fides est fundamētuz iquātuz bz in se rōnez cognitiōis:qz ex cognitiōe affectio quodā modo gñatur:sz ifidelitas est puatio cuiusdā cognitiōis.z iō p se nō pōt causare affectio nē:sed p accidēs:sicut remouēs cognitionē que prohibeat pctm per modum quo ignozantia est causa peccati : z hoc mō dr hydoloꝛ cultura oiuz maloꝛ ozigo eē:sz iste nō est modus quo alia vicia ex capitalibus oriunt. vt dcm est.

¶ Utꝝ spēs supbie ꝓueniēter assignent. IIII.

Ad quartum sic ꝓcedit. Uidetur q incōueniēter spēs su pbie assignētur.Credere.n.aliqd qō est cōtra riū articulo fidei est pctm ifidelitatis: sed oia bona eē a deo cōtinetur i articulis fidei.vt pz in symbolo.vbi dr factoꝛ visibiliū z inuisibiliū.ergo vr q cū aligs sibi tribuit bonū qō bz:z nō a deo recognoscit q sit ifidelitatis pctm:z non supbie. ¶ P.nullus peccat cre dēdo qō verꝛ ē:sz verꝛ ē multa bona hoi ꝓ meritis dari. q̄ vr q nō sit pctm supbie credere aligd sibi ꝓ meritis a deo datū eē. ¶ P.vnū nō pōt eē ꝛziū duobus:sz phs ponit ia ctātiā ꝛziā vtuti q̄ dr vitas in.4.ethi.ergo nō ꝛziat būili tati:z ita nō ē spēs supbie:sicut in lra dr. ¶ P.ille cui oia vidētur parua oia despicit:sz magnanimo oia parua vidē tur.vt phs i.4.ethi.dicit.ergo magnanimi ē alia ōspicere: sz illud qō ē vtutis nō ē supbie.ergo nō ē spēs supbie q̄ bo mo ceteris despectis singulariter velit videri. ¶ P.igrati tudo z obediētia z multa alia vicia spēs supbie assignāt. ergo cū de bis nō fiat i lra mētio.vr q sufficiēter assignē

Respondeo (tur species superbie.
dōz.q sz phꝰ rectū ē iudex sui ipsiº z oblig.vt dr ꝓmo de aīa.z iō ex vtute i cognitiōz vicy op positi,pcedēdū ē:qz vo oz vt viciū illi vtuti opponat:cū q̄ in obo cōicat:sicut luxuria castitati.obz ät supbie ē altū vl arduū:iō oz q magnanimitati opponat cuiº ē i magna tē dere.Sciēdū ät q magnanimº mediocriter tēdit i magna sz hec mediocritas nō attēdit sz q̄titatē eiº in qō tēdit:qz b̄ in qō tēdit magnanimº ē maximū q̄tūcūq; pōt eē:sz at tēdit mediocritas i duob².s.i electiōe magni:z i ꝓportiōe sui ad magnū. Jn electōe magni dico:qz tēdit i id qō ē ma gnū simplr:qō ē.s.actus vtutꝰ pfectº:nō ät tēdit ꝓncipalr i id qō ē magnū sz qd:siē sunt exteriora bona iter q̄ ꝓcipue magnū ē bonoꝛ:nō.n.magnanimº bonoꝛē q̄rit tā q̄ finē vo lūtatis sue:qz b̄ nimis sibi paruū reputat:cū sit vanū z trā sitoziū bonū.vñ nō multū curat bonoꝛari: sz fieri bonoꝛē dignū sz q bonoꝛ ē testimoniū vtutꝰ. Jtē mediocritas at tēdit i b̄ q nō tēdit i qōcūq; magnū qō sibi i ꝓportionatū sit:sz i magnū qō pōt sibi eē ꝓportionatū.z iō nullº pōt eē magnanimus nisi vtuosus q est habilis ad magna. Et pro pter hoc ēt phs dicit q magninimitas est oznamentū vir tutū oium:qz magnanimitas inclinat ad faciēdū magna in oibus virtutibus:vt q faciat maximos actus fortitudi nis temperātie z buiusmōi:z fm hec duo inanis glozia et superbia sūt oppsite magnanimitati:qz inanis glozia nō tendit in id quod est magnū simpliciter:z q magnanimi tas p se querit:sz in magnū exterius vt in laudē vel bonoꝛē:vel aliquid bō:supbia vo tēdit in magnū simplr:sz non scōm proportionem suam.z ideo qz actus fortitudinis est

maxie arduus ⁊ difficilis propter hoc superbus preciptie anhelat ad supabundãtiaz fortitudinis:⁊ ideo dicit philosophus in tertio ethicorum q̃ supbus vult videri audax. Qó autẽ tendit in aliquid magnũ nõ sibi proportionatuz potest cõtingere dupliciter:aut quia illud simpliciter ꝑm se ⁊ absolute deficit sibi:⁊ sc̃z hoc ẽ tertia species q̃ iactãtia dicitur:aut quia quãuis habeat:nõ tamẽ habet eo modo excellẽti:sicut nitit. Iste autẽ modus excellẽs est duplex sc̃z duplicẽ moduz quo aliquid ẽ in causa excellẽtius q̃ in causato. Causa eniz abundãtius:⁊ pfectius habet aliquid q̃ causatum:sicut ignis calorez q̃ elemẽtata: ⁊ ꝑz hunc moduz excellẽtie est quarta species:quia vult singulariter videri. Item qó ẽ causa nõ habet ab alio:sed a se inquãtũ ẽ causa huius quod in effectu ab alio ẽ:⁊ sc̃z hoc sunt due prime spẽs supbie:quia sc̃z primã spẽz superbie attribuit sibi hoc qó hz tãquã nõ ab alio sibi sit datuz. ꝑm autẽ secũdaz attribuit sibi:sicut cause meritorie.

Ad primum ergo dicẽduz q̃ peccatuz supbie nõ est in sola cogitatiõe:sz in affectione nõ eniz supbus hoc credit q̃ aliquod bonuz sit quod non ẽ a deo:sz hoc modo se de bono quod hz magnificat ac si ab alio nõ haberet. ¶ Ad sc̃ũ dicẽduz q̃ merita nostra insufficiẽtia sr̃ ad ea que pro meritis reddũtur. Et ꝓterea ipsoruz meritoruz nõ solũ causa sumus nos:sz principalis causa ẽ gratia q̃ a deo tãtuz ẽ. ¶ Ad tertiuz dicẽduz q̃ iactãtia sc̃z q̃ dicit quãdaz exterioꝛẽ ostẽsionẽ ꝑ verba vl̃ gestus eius quod intus nõ habeẽ ẽ opposituz veritati:sed sc̃z q̃ iactãtia dicit quãdaz excellẽtiaz qua aĩus hois se ipsuz extollit iterius de eo quod nõ habet opponit̃ humilitati:⁊ est spẽs supbie. ¶ Ad quartuz dicẽduz q̃ magnanimo oĩa parua videtur:nõ qz bona aliorum despiciat:sed quia nihil ẽ in humanis actibus qõ tãquã insolituz admiretur:cũ cogitatio sua sit ad faciẽdũ maxia queq;:propter quod dicit philosophus q̃ magnanimus nõ est admiratiuus. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ inobediẽtia ⁊ ingratitudo nõ sunt spẽs supbie quasi eẽntialiter supbiam diuidẽtes:sed dicũtur superbie species inquãtuz participant aliquid superbie sc̃m q̃ a superbia imperãtur.

¶ Utrz oĩa pcã sint paria. V.

A D quintuz sic proceditur. videtur q̃ oĩa pcã sint paria. Uirt⁹ eniz ẽ equalitas q̃dam eo q̃ est immedietate cõsistens:sz equalitas nõ est nisi vno modo q̃si indiuisibili existẽs. ergo illud qó priuat virtutẽ totã eã priuat:sed priuatio nõ recipit magis ⁊ minus nisi forte sc̃z hoc q̃ habitus vl̃ totus vel in parte priuat̃. ergo ⁊ peccatuz quod dicit̃ per priuationẽ virtutis nõ recipit magis ⁊ minus. ¶ ℙ. albius ẽ quod ẽ nigro impmixtius. vt philosophus dicit:sed quodlibet vitiuz ẽ oĩno impmixtuz virtuti:quia nihil virtutis ẽ i vitio. ergo vnuz vitiũ nõ est grauius alio. ¶ ℙ. si esset p̃ceptũ alicui q̃ caterã nõ trãsgrederetur quicũq; eã trãsiret puniret̃:nec esset differẽtia vtrũ eã per vnuz passum vel ꝑ duos transiret: quia equal̃r pro vtroq; puniret̃:sed preceptũ legis diuine ⁊ legis naturalis ẽ:vt homo rectitudinẽ virtutis nõ transeat. ergo qualitercũq; aliquis extra rectitudinẽ virtutis fiat nõ differt:⁊ ita oĩa peccata sũt paria. ¶ ℙ. eadẽ imperitia ponitur naute siue nauis in pelago siue i litore submergat̃:sed sicut nauta ꝑ artẽ suã regit nauem ne pereat: ita homo ꝑ virtutez suã regitur ne in actu peccet. ergo idẽ ꝑiudicium virtutis q̃litercunq; homo in peccatum ruat. ¶ ℙ. ex hoc aliquid ẽ malum:qz nocet, vt Aug. dicit: sed omne pcm̃ mortale eq̃liter nocet:eo q̃ quodlibet peccatum mortale priuat oẽs virtutes. oĩa ergo pcã mortalia saltem sunt eq̃lia. ¶ ℙ. eq̃litas est in oĩbus virtutibus ꝑ-

pter charitatem q̃ est mater earum:sicut dicitur Apoc. pe nulti. q̃ latera ciuitatis sunt eq̃lia:sed similiter oĩum peccatoruz mater est cupiditas. vt in littera dicitur. ergo oĩa peccata sunt paria.

Sed contra pcm̃ nihil aliud ẽ q̃z quedã obliq̃tio a rectitudine virtutis:sz contingit lineã vnã magis esse curuã q̃ aliã. vt ex. 4. phȳsicorum potest accipi. ergo contingit vnum peccatuz esse maius alio. ¶ ℙ. sicut falsitas est recessus ab eq̃litate veritatis:ita ⁊ pcm̃ est recessus ab eq̃litate virtutis:sed contingit eẽ falsitatẽ magis ⁊ minus:sicut dicit philosophus i. 4. Metaphysice q̃ erroꝛ estimãtis tria eẽ. 5. nõ ẽ tãtus: sicut erroꝛ estimantis tria esse mille. ergo ⁊ peccatum contingit esse grauius alio peccato.

Respondeo dicendum q̃ stoycorum opinio fuit: quos Tullius imitatur. vt in libro ꝺ paradoxis ꝑz: omnia pcã paria esse: cuius positiõis ratio fuit:qz extimauerunt bonitatẽ virtutis esse in quodã indiuisibili ex eo q̃ virtus nõ ẽ nisi ex debita proportiõe oĩuz circũstãtiarum ad actum. quod nõ contingit nisi vno modo:⁊ ideo virtus compatur bis quoruz ratio in indiuisibili ẽ. i. que tãtum vno modo contingit:sicut comparatur eq̃litati rectitudini ⁊ centro circuli. vnde putauerũt q̃ nihil de bonitate remaneat quãtulumcũq; ab hoc indiuisibili discedatur:⁊ qz ꝑ quodlibet pcm̃ ab hoc indiuisibili discedit̃:ideo putauerũt sequi q̃ oĩa pcã essent paria. Sz hec positio ex. 4. falsis videt̃ seq. Primo qz secũdum opinionez Socratis: que tãgitur. 6. ethicorum: ponebãt virtutẽ ⁊ scientiã idem esse. ⁊ ideo cum eadez sit scientia rectificãdi se in oĩbus bũanis actibus:ex oĩbus virtutibus vnã conflabãt:quã sapientiã dicebãt. ⁊ ideo nõ erat disparitas viciorũ ex oppositiõe ad diuersas virtutes. hoc aũt falsum est vt ibidẽ philosophus ostendit:qz virtus ꝓter sciẽtiã est habitus inclinãs ad id qõ est rõni conueniẽs. Secũdo qz rõ virtutis nõ est oĩno in idiuisibili:qz vt in sc̃o ethicorum dicitur:nõ oportet semp mediuz attingere adhuc q̃ sit opus virtutis:sed sufficit circa medium esse:sz verũ est q̃ pfectio ⁊tutis in idiuisibili cõsistit. Tertio qz ⁊ si ratio ⁊tutis oĩno cõsisteret in idiuisibili:nõ tñ rõ bonitatis in idiuisibili cõsistit:sicut nec rõ pfecti:eo q̃ cõtingit pfectionẽ pfectiõi superaddi:quaz vnaquecq; rõnẽ bonitatis cãt. ⁊ ideo minoꝛ est bonitas si due pfectiões subtrahãtur q̃z si vna tãtum:⁊ ꝑm boc si nõ esset virtus nisi quãdo actus esset pfectus sc̃m oẽs circũstãtias oĩno ad mediuz ꝛcurrentes:tamẽ vnaquecq; circunstãtia suã bonitatez haberet. ⁊ ideo peioꝛ actus esset in quo coꝛrumperẽtur due circunstãtie q̃z in quo coꝛrumperetur tantum vna. Quarto quia ⁊ si ratio bonitatis in indiuisibili sit:⁊ negatio sc̃z magis ⁊ minus nõ dicaẽ i se:tñ quãtũ ad cãm suã intendi tur ⁊ remitti:sicut dicit̃ magis cecus cui ex toto erutus ẽ oculus q̃z q ex aliquo humoꝛe ad pupillã ꝛcurrẽte visuz amittit:q̃uis vterq; cecus sit:⁊ ꝑ hũc modũ etiã inequalitas dr̃ sc̃z magis ⁊ min⁹:qz distãtia ab eq̃litate que equalitatẽ tollit potest esse maioꝛ vel minoꝛ:⁊ ꝑ hũc etiã modũ ꝑm maioꝛẽ vel minoꝛez distantiã a bonitate posset actus dici magis vel minus malus. ⁊ ideo simpl̃r ꝛcedendũ est: vnũ pcm̃ alio grauius eẽ:hoc aũt cõtingit duobus modis. vno mõ ex parte ipsius pcti in se. alio mõ ex parte peccantis. Ex pte pcti in se accidit maioꝛ vel minoꝛ grauitas pcti ex illa cã ex q̃ gs actus malus ꝑm se dicit̃. B autẽ est ꝑz q̃ actus discoꝛdat a rectitudine rõnis. vnicuiq; eniz nature indita est nãlis quedã inclinatio in suũ finẽ. ⁊ ideo in rõne est quedam nãlis rectitudo per quã in finẽ inclinat̃. ⁊ ideo illud qó abducit a fine illo est discoꝛdans a rõne: ⁊ qz lex naturalis ẽ ꝑz quã ratio recta ẽ. Ideo Augu. dicit q̃ pcm̃

dicit̃ inquantũ discoꝛdat a lege eterna:cuius exp̃ssio ẽ ipa lex nãlis. quãto ergo aliqs actus magis abducit a fine humane vite tãto i se grauius pcm̃ est:siue hoc ꝓueniat ex materia circa quã peccat̃:siue ex coꝛruptiõe pluriũ vel pauca rũ circunstantiaz. Ex parte aũt peccãtis etiã pcm̃ est grauius quãtũ ad duo:vel pp maioꝛẽ ꝓceptũ:vel etiam ꝓpter maioꝛẽ libidinẽ:quoruz primũ respicit auersionẽ:⁊ z̃m conuersionẽ peccati:ꝛz ista grauitas accidẽtalis est pcm̃ ꝑz q̃ in gñe suo cõsideraẽ:qz illud qó ex gñe suo ẽ leuius põt eẽ grauius cũ ex maioꝛi libidine vel contẽptu fit.

Ad primum ergo dicẽduz q̃ quãuis virtus sit eq̃litas:nõ tamẽ opz ad eẽ virtutis q̃ ad oĩmodaz equalitatẽ pueniaẽ. hoc. n. est de pfectione virtutis. ⁊ iõ virtus intendit̃ ⁊ remittit̃:vel ex parte ipsius actꝰ q̃ tanto ⁊tuosioꝛ ẽ quãto ad equalitatẽ magis accedit vel ex parte operãtis:q̃ quãto pfectioꝛi habitu operaẽ tanto actus eius ⁊tuosioꝛ ẽ etiã si sit actus eiusdẽ gñis:⁊ similiter est de peccato. Et ꝓterea si ẽt virtus esset vno mõ tñ ratio nõ ꝓcederet:sicut ex ꝓdictis ꝑz. ¶ Ad sc̃m dicẽdũ q̃ in quolibz pcõ est aliquid virtutis:virtus. n. constituitur ex eq̃litate oĩum circunstãtiaz. non ẽ autẽ pol̃ vt ꝑbs in. 4. ethi. dicit. vt oĩuz circũstãtiaz coꝛruptio fiat. ⁊ ideo aliqd virtutis in actu pcti remanet. ⁊ iõ hz pcm̃ aliquã pmixtionẽ ad virtutẽ. ⁊ iõ rõ nõ procedit. ¶ Ad 3m dõm q̃ aliqd ẽ in se malũ. ⁊ aliqd malũ est tantũ qz ꝑhibitũ: i illis ergo q̃ sũt mala qz ꝑhibita tñ nõ differt vtrũ paz vl̃ multũ a ꝓcepto elongeẽ ex parte ipsius actus:quãuis differat ex pte agẽtis ꝑz q̃ maioꝛi vel minoꝛi ꝓptu põt facere. hꝰ rõ ẽ:qz in bis tota rõ malicie ẽ ex hoc q̃ nõ seruat p̃ceptũ: ⁊ ita rõ bonitatis ẽ in eo q̃ ist̃itũ ẽ ꝑ p̃ceptũ. ⁊ iõ si hꝰ tollit nil bonitatis manet:sz nõ oĩa pcta sũt hꝰ. ⁊ iõ rõ nõ ꝓcedit. ¶ Ad 4m dõz. q̃ i submersiõe nauis vbicũq; ꝑsona submergatur est equale dãnum:quia eadem res vtrobiq; perdit̃: sz non in quolibet peccato est equale dãnum. imo in vno peccato perditur vna debita circunstantia. in alio due: et sic de alijs:⁊ ideo non est simile. ¶ Ad quintum dicendũ q̃ quãuis quodlibet peccatum mortale tollat oẽs virtutes. vnum tamen tollit plus de habilitate ad virtutem q̃z aliud. Et ꝓterea vnum peccatuz tollit per se illam virtutem cui opponitur:sed quasi per accidens aliam virtutez ¶ Ad sextum dicenduz q̃ charitas non facit omnes virtutes esse quales sc̃z quantitatez:quia vna virtus nobilioꝛ est alia:sed solum secunduz proportionẽ:quia quantũ augetur vna virtus:tantuz augetur alia proportionaliter ⁊ est simile de augumẽto digitoruz manus:⁊ ita etiaz non oportet oĩa peccata equalia eẽ. Et ꝓterea charitas est dilectio vnius rei. s. dei. cupiditas aũt ad plura se hz. ⁊ iõ nõ habet rationẽ puniẽdi ⁊ adequandi sicut charitas.

¶ Expositio sc̃e partis textus.

Preterea sciendũ est. 7. cõ. Uidetur inconueniẽter numerare vitia capitalia:quia superbia est aliud ab iani gloria. ergo inanis gloria male ponitur loco superbie. Sed dicenduz q̃ quia vt ostensuz est superbia habet maiorem aptitudinem vt ex ea omnia vitia alia oriantur q̃z aliquod aliorum. Ideo Gregorius non posuit superbiam quasi speciale caput viciorum:sed quasi caput vniuersale omnium: ⁊ nominauit eam reginam omnium viciorum:⁊ loco eius inter vicia capitalia posuit inanem gloriam que est propinquissima filia sua. Ysidorus autem cõsiderans q̃ ex superbia oĩa alia generantur:sed quedã frequẽtius que magis cũ ipsa ꝓueniunt:ponit ibi superbiã spãle caput borũ viciorum:que vt frequẽter ab ea oriunt̃. ⁊ ideo computauit eam inter. 7. vicia capitalia. vt patet deutero. 7. in glo.

¶ De pcõ in spiritũ sanctũ: quod dicit̃ etiaz peccatum ad mortem. ¶ Dist. XLIII.

Est preterea quoddam genus peccati ceteris grauius ⁊ abhominabilius: quod dicitur peccatum in spiritum sanctum. de quo in euangelio veritas ait. Qui peccauerit in spiritum sanctum: non remittetur ei: nec hic nec in futuro. ⁊ Joannes in epistola canonica. Est peccatum ad mortem: non pro eo dico vt quis oret. Qui enim peccat in patrem remittetur ei. Et qui peccat in filium remittetur ei. qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum nõ remittetur ei: nec hic nec in futuro.

¶ Quid sit illud peccatum.

Sed queritur quid sit illud peccatum in spiritum sanctum vel ad mortem. Quidam dicunt illud esse peccatum desperationis vel obstinationis. Obstinatio est in malicia mentis indurate pertinacia: per quã fit homo impenitẽs. Desperatio ẽ qua quis penitus diffidit de dei bonitate: estimans snã maliciã diuine bonitatis magnitudinẽ excedere. Sicut Cbayz qui dixit: maioꝛ est mea iniquitas q̃z vt veniã merear. Utrũq; vero dicit̃ peccatũ in spiritũ sanctũ: qz spũs sanct⁹ amoꝛ est patris ⁊ filij: ⁊ benignitas qua se inuicẽ ⁊ nos diligunt: que tanta est: cuius finis non ẽ. Recte ergo i spũz sctũz ꝺlinq̃re dr̃ir: q̃ sua malicia dei bonitatẽ putãt superare. Et iõ pniam nõ assumũt: ⁊ q̃ inigtari tã ꝓtinaci mẽte inherẽt vt eã nũq̃z derelinq̃re, ꝓponãt ⁊ ad bonitatẽ spiritus scti nũq̃ redire velint: patiẽtia dei aut abutẽtes: ⁊ de mĩa dei nimis ꝑsumẽtes: q̃bus placz malicia ꝓp se: sicut ꝑs bonitas. Isti nimia ꝓtinacia ⁊ ꝑsũptõe peccãt: autumãtes deũ nõ eẽ instũ. Illi desperatõe deũ nõ bonũ estimãt: tollẽtes in hꝰ turbulẽtissimo iniq̃tũ mari portũ diue indulgẽtie: quo se recipiãt fluctuãtes: atq̃ ipa ꝺspatiõe addũt pcã pcis: dicẽtes mĩa nulla est ⁊ sup peccatoꝛes necessaria dãnatio debeaẽ.

¶ An omnis obstinatio vel desperatio peccatũ sit in spiritum sanctum.

Sed q̃rit vtz oĩs obstinatio mẽtis i malicia obdurate: oĩsq̃ ꝺspatio sit pcm̃ iz spũz sctũz. Quidã dr̃ir oẽs obstinatõez ⁊ ꝺspatiõez pcm̃ eẽ i spũz sctũz. qꝺ si est: aliqñ illud remittit̃: qz multi ẽt obstinatissimi ⁊ desperatissimi cõuertunt̃. vt Aug. ait sup illũ locũ psalmi. Conuertaz in profundum maris. i. eos qui erãt ꝺspatissimi. Et ibi. Mittit cristallũ suã sicfrusta panis. i. obstinatos facit aliorũ doctoꝛes

Taliuz cõuersio ibi ẽt euidẽter ostendit vbi ait. Qui educit vinctos in fortit rudine. s. e. q. b. i. s. Scõm istos pctm̃ illud dicit irremissibile: non qn aliqñ remittat: sed qz vix t raro ac difficulter remittit. nõ. n. solui christallus nisi vehemẽti spũs impetu. Alij vero gradũt nõ quãlibet obstinationẽ vel desperationez appellari pctm̃ in spiritũ sanctũ: sz illam tm̃ quã comitat ipenitẽtia: q etiã impenitẽtiã dñt peccatuz in spiritum sanctũ: qz Aug. dicit. impenitẽtia ẽ pctm̃ in spiritũ sanctũ: sz cũ sic est aligs obstinatus vt non peniteat discuti oz: an aliud obstinatio: aliud impnia sit i eo peccatũ: an idẽ sed diuersis modis cõmissuz. Scõm istos peccatũ illud dicit irremissibile eo q nunq̃ dimittat. Vñ Aug. etiam dicit q hoc solũ peccatũ veniã mereri nõ põt t Hiero. sup Marcũ ait: q taliter peccãs nõ potest digne penitere. t iõ recte Joannes dicit: vt nõ p eo oret quis: qz q sic peccat: oratiõibus ecclesie hic vel in futuro iuuari nõ põt: bñs coz induratũ tãq̃ lapis. sicut de dyabolo legit. t post hanc vitaz qui valde mali sunt: meritis ecclesie iuuari non possunt.

¶ Oz aliter accipit pctm̃ in spiritum sanctum.

Est ẽt alia dui⁹ pcti assignatio. hoc. n. pctm̃ Aug. diffiniẽs i libro de sermõe dñi i mõte ait. Pctm̃ ad mortẽ ẽ cũ p⁹ agnitionẽ dei p gr̃az xpi: oppugnat aliqs fraternitatẽ: t aduersus ipsaz gr̃az: q̃ deo reconciliatus ẽ: inuidẽtie facib⁹ agitat: qõ fortasse ẽ in spm̃ scm̃ peccare: qõ pctm̃ dr nõ remitti. nõ qz nõ sit ignoscẽdũ peccãti si peniteat: sz qz tãta labes ẽ illi⁹ pcti vt deꝑcandi bũilitatẽ subire nõ possit: etiã si pctm̃ suuz mala ꝓscia agnoscere t enũciare cogat. Ut iudas cũ dixit peccaui: dꝰ sperans facili⁹ cucurrit ad laqueũ: q̃ bũilitate veniam petere. qõ pp magnitudinẽ pcti iã ex dãnatiõe pcti tales hr̃e credẽdũ ẽ. Ecce q̃dã assignatio pcti i spiritũ sancruz vel ad mortẽ hic posita ẽ: q̃ illud peccatuz eẽ tradit. Ecce oppugnatio fraternitatis post agnitionẽ: t inuidẽtia gr̃e post recõciliationẽ: q spes q̃daz obstinatiõis itelligi põt. Illã tm̃ diffinitionẽ Aug. i li. retractationũ memorãs aliqd adꝰiciẽdũ ibi foze: nec asserẽdo se dixisse aperit ita dicẽs. Qõ qdez nõ cõfirmaui: quoniã hoc putare me dixi: sz tm̃ addẽdũ fuit si i hac scelerata mẽtis puersitate finierit hãc vitã. quoniã de quocũq̃ pessimo i hac vita ꝓsti tuto: nec ẽ desperãdũ: nec p illo iprudẽter oraẽ de quo nõ desperaẽ. Dis ꝓbis insinuat peccatũ ꝑmissa diffinitiõe descriptũ: tũc solũ debere dici ad mortẽ vel spiritũ sctũz: cũ nõ bz committem pniaz: nec de aliquo pctõre in hac vita desperãdũ eẽ: t iõ p oi esse orãdũ. Vñ illud Joãnis. Nõ p eo dico vt qs oret: sic accipiẽdũ videt: vt p aliquo peccãte ad mortẽ vel in spiritũ sctũz postq̃ finierit hãc vitã nõ oremus. Bũ aut in hac vita est nec pctũz illius iudicare: nec de illo desperare: sz p illo orare debem⁹. Vñ augu. de verbis dñi: t de impnia que ẽ blasphemia i spiritũ sctũz: sic ait. Ista impnia vel coz ipenitens q̃diu q̃q̃ i carne hac viuit hõ: nõ põt iudicari. de nullo. n. desperãduz ẽ q̃diu patiẽtia dei ip̃z ad pniaz adducit. Paganus ẽ bodie. iude⁹. infidelis ẽ bodie. hereticus est bodie. scismaticus est bodie. Quid si cras amplectatur catholicaz pacẽ t seq̃tur catholicã veritatem? Quid si isti quos in quocũq̃ gñe erroris notas t tanq̃ desperatissimos dãnas anteq̃ finiãt istã vitã agit pniam: t iueniunt verã requiẽ t vitã i futuro? Nolite ergo ante tẽpus iudicare quẽq̃. Ex his oñditur p singulis peccatoribus i hac vita esse orandũ: nec de aliquo eẽ diffidendũ: qz cõuerti põt dum in hac vita ẽ: qz nõ põt sciri de aliquo vtrũ peccauerit ad mortẽ vel in spũz sctũm: nisi cũ ab hac vita discesserit: nisi forte alicui p spũz sctũz mirabiliter reuelatũ fuerit. Ex p̃dictis aliq̃tenus capi põt quo mõ accipiat pctũm i spũz sanctũ. s. iuidẽtia gr̃e fraternitatẽ ipenitẽter oppugnans: q̃ vtiq̃ obstinatio eẽ vr̃: t ois ipenitẽtis obstinatio atq̃ desperatio. Notãdũ vero est q nõ ois qui nõ penitet ipenitẽs dici põt: qz ipnia ꝓprie obstinati ẽ: t vt qdã volũt etiã ds̃perati.

¶ Alia assignatio pcti in spiritũ sanctũ.

Dẽ hoc quoq̃ pctõ in spiritũ sanctum. Ambrosius in libro de spiritu sancto: assignationẽ diffinitã disserens tradit: dicẽs. Cur dñs dixerit. qui blasphemauerit in filiũ hois re. ei: q aũt blasphemat i spũz sanctũ nec hic nec i futuro re. ei. diligẽter aduerte. Aliud alia est offensio filij: alia spirit⁹ sancti: Sicut vna dignitas: sic vna iniuria. Sz si qs coꝛporis specie deceptus humani: remissi⁹ aliquid sentit de christi carne q̃ dignũ est: habet culpam. Non est tamẽ exclusus a venia: si quis vero sancti spiritus dignitatem t maiestatem t potestatem abneget sempiternam: t putet non in spiritu dei eꝛci demonia: sed in belzebub: ñ potest ibi exhortatio eẽ venie: vbi sacrilegij plenitudo ẽ. Satis aperte hic explicat qõ sit pctũz i spũz sanctũ: qõ illi Aug. descriptioni ꝓgruere videt: q illud pctũz dr eẽ inidentia gratie oppugnans fraternitatem. Qui enim post cognitionez veritatis: spũs sancti ꝓtutẽ negat

eiusq̃ opera dicit esse belzebub: potestati boni tati t gratie dei nõ inuidere dubitat. Non itaq̃ distinctio illa verborum sic accipienda est quasi trium personarum diuise sint offense: sed ibi genera peccatorum distincta sunt. Peccatum enim in patrem id itelligit quod fit per infirmitatem: quia patri scriptura frequenter attribuit potentiaz: peccatum in filiuz quod fit p ignorantiam: qz sapiẽtia filio attribuit. Tertiuz expositum est. Qui ergo peccat per infirmitatez vel per ignorantiam: facile veniam adipiscitur Sed non ille qui peccat in spiritum sanctum. Cum autem vna sit potentia: sapiẽtia: bonitas triuz: quare p̃i potentia: filio sapiẽtia: spũi scõ bonitas sepius assignetur dictuz est superius.

¶ Diuisio textus.

Postquã diuersa genera peccatorum assignauit. In parte ista determinat de quodam genere peccati quod ceteris alys grauius iuenitur. s. õ peccato i spiritũz sanctuz. Et diuiditur in partes duas. In primo ostendit grauitatem huius peccati. In secũda iquirit quid sit istud peccatum. ibi. (Sed queritur qd sit ꝛc.) Et diuidit i partes tres secũdũ tres assignationes huius peccat quas fecit. Secunda. ibi. (Est t alia huius peccati ꝛc.) Tertia ibi. (De hoc quoq̃ peccato ꝛc.) Prima diuiditur i duas. In prima ponit assignationẽ quãdaz peccati i spiritũ sanctũ magistralẽ. In secũda monet quãdã questionẽ t soluit. ibi. (Sed queri vtruz ois obstinatio mentis ꝛc.) (Est t alia bꝫ ꝛc.) Dic ponit secundam assignationem ex verbis Augustini sumpta: t primo ponit eã. Secũdo ex verbis eiusdẽ ostẽdit quo modo sit accipiẽda ibi. (Illã tamẽ diffinitionẽ scõz Ambro.) Et primo ponit eã. Secũdo remouet quoddã dubiuz quod posset esse ibi. (Nõ itaq̃ distinctio illa verboꝝ.) ¶ Questio. I.

Hic sex querũtur. Prio an sit peccatũ i spiritũ sanctum t quid sit. Secundo vtrũ sit distinctũ ab alys peccatis. Tertio de spẽbus eius. Quarto de irremissibilitate ipsius. Quinto vtrũ peccatũ i spiritũ sanctũ ꝑeat alia pctã. Sexto gbus ꝓueniat i. s. s. peccare

¶ Utr̃ sit aliqõ pctm̃ in spm̃ scm̃. I.

Ad primuz sic procedit. Uidetur q nullus sit peccatuz i spiritũ sanctũ: qz ꝛz q i ira dicit. Illi dicũtur i spiritũ scm̃ peccare quibus placet malicia ꝓpter se: sicut pys bonitas: sz malicia nulli pp se placet: quia malũ est ꝑter volũtatez: t nullus ad maluz intendẽs operat. vt Dio. dicit. ergo scõz hoc nullus i spiritũ sanctũ peccat. ¶ P. oẽ peccatuz hois ex corruptiõe nature nascitur: sed peccatũ quod ẽ ex corruptiõe nature ẽ ex ifirmitate: cũ aũt peccat ꝑ infirmitatẽ: nõ peccatur i spiritũ sanctum. vt in ira dicit. ergo nullũ peccatuz est in spiritũ sanctũ. ¶ P. Aug. dic q oẽ peccatũ ex errore ẽ: sz error ignorantiã icludit: quod aũt per ignorãtiaz est ꝺiuiditur cõtra peccatuz i spirituz sanctũ. ergo nulluz peccatũ est i spiritũ sanctũ. ¶ P. si aliquis peccat i spm̃ scm̃: aut est i statu vie aut post viã: sed post viaz eẽ nõ potest: quia tũc nõ erit tẽpus merẽdi t demerẽdi vt plures dicũt: sz recipiẽdi pro bis q̃ gessit siue bonũ siue malũ. Simil̃r nec i statu vie: qz de nemine desperãduz est scõz Augustinũ: dũ ait, Peccatum aũt in spirituz sanctũ est pctm̃ desperantiũ: quia pro eo oratio interdicatur. ꝓxime Jo. vlti. ergo nullus in spm̃ sanctũ peccat. ¶ P. quoruz vna est maiestas t gloria vna est offensa: sed patris t filij t spiritus sancti vna est diuinitas equalis gloria coeterna maiestas. ergo t eoꝝ est vna offensa: t ita cũ pctm̃ i spm̃ scm̃ diuidat cõtra pctm̃ i pr̃ez t filiũ. vr̃ q nullũ pctm̃ sit in spiritum sanctũ.

Cõtra est qõ dicit Mat. z. Qui blasphemauerit i spiritum sanctũ nõ remittet ei in eternuz. ¶ P. sicut potẽtia attribuit patri: sapiẽtia filio: ita bonitas spũi sancto: sed pctm̃ quod fit ex impotẽtia dicit pctm̃ in pr̃ez: qõ fit ex ignorãtia in filiũ. ergo quod fit ex malicia in spiritum sanctum: cum ergo aliquod tale peccatũ sit: erit aliquod peccatum in spiritum sanctum.

Respondeo dicẽduz q peccare in spirituz sanctũ dicit dupl̃r. aut quia peccat cõtra ꝓsonã spiritus sancti: aut qz peccat contra attributũ ꝓsone. peccat cõtra psonaz spũs sancti quãdo de ea male sentit: sicut qui dixerũt spiritũ sanctũ creaturã eẽ t ministruz patris t filij: t sic etiã peccare in filiũ: est male sentire de ꝓsona filij: sic autẽ nõ loquimur hic de pctõ in spiritũ sanctũ: quia sic est peccatum infidelitatis: peccare autem in attributũ spiritui sancto est ex certa malicia peccare: sicut peccare in patrem est peccare ex ifirmitate: t peccare in filiũ est peccare ex ignorãtia: vt dicat peccatum in patrẽ quãdo deficit istud quod patri attribuit. s. potẽtia: t peccatuz in filium quãdo deest sapiẽtia que filio attribuit: t pctm̃ in spiritum sanctum. s. quãdo ponit opposituz bonitatis que spiritui sancto attribuitur. Differẽtia autez bonoꝝ potest accipi ex his que ꝑbus dicit in quinto ethicoꝝ. vbi oñdit q peccatum tribus modis ꝺmittitur vel ex ignorãtia vel ex passiõe: vel ex electiõe: ex ignorãtia peccatũ cõmittitur: quãdo ignorat aliquod eoruz quoꝝ scientia a peccato impediuisset. vnde ignorãtia est ibi causa peccati: t hoc dicit pctm̃ in filiuz: ex passione autẽ siue inata siue illata peccat: quãdo propter ipetuz passiõis rõnis iudiciũ obtunditur: t hoc ꝓprie est ex ifirmitate peccare: quod est peccatũ in patrẽ: ex electiõe aũt peccat quando bõ deliberãs peccato adberet: nõ quasi aliqua tentatiõe victus: sz qz ꝓpter hoc q habet coꝛruptum appetitum placet sibi illud peccatum secundum se: t hoc est ex malicia peccare: quod est peccare in spiritum sanctum.

Ad primuz ergo dicenduz q maliciã sub ratione malicie nullus vnquã voluit: sed ꝛm q peccatum estimatur bonuz ipsi peccanti: quasi quietãs coꝛruptuz appetituz: ꝓpter hoc scõz se desideraẽ. ¶ Ad secũdũ dõz q res nõ habet speciẽ neq̃ denoiatur a causis ꝓmis: sed a causis ꝓximis. coꝛruptio ergo nature que ẽ infectio fomitis nõ est ꝓxima cã cuiuslibet pcti: cum aliquãdo hõ sine aliquo incẽtiuo ꝺcupiscentie pctm̃ eligat: sz est cã ꝓma: qz ex coꝛruptiõe nãe ineſt hoi q̃dã debilitas: vt facilius i pctm̃ ruat: t iõ nõ oz q oẽ pctm̃ ꝓpter hoc ex ifirmitate esse dicatur. ¶ Ad tertiũ dõz q error ille ex quo omne pctm̃ ꝓcedit est erroꝛ electionis ꝛm quẽ ꝑbs oẽm maluz ignorantẽ esse dicit. hec autẽ ignorãtia nõ causat inuoluntariũ. imo ẽ ex volũtate cãta: qz ex ipsa iclinatõe coꝛrupte volũtatis i pctm̃ que ẽ ꝑ habitũ vel passionem consequit vt hoc q̃si bonũ aliqs eligat quod voluntati placet. vnde ex tali ignorãtia nõ dicimus pctm̃ in filiũ: pctm̃ enim z in filium est quãdo ꝓncipalis cã pcti est ignorantia. ¶ Ad 4m dõz q peccatũ in. s. s. nõ est desꝑatum ex ꝑte medici curãtis. s. dei q imẽsitate sue misericordie quẽlibz in statu vie saluare põt: q̃z est desꝑatuz ex ꝑte ipsius mozbi: qui quãtũ in se ẽ oẽz viã curatiõis excludit: vt ifra patebit. ¶ Ad 5m dõm q quãuis sit vna maiestas trium ꝓsonaruz: tm̃ ꝓsone

distinguunt ꝓprietatibus ꝑsonalibus:ꝛ etiā quedā appropriāt vni que nō appropriant aly ꝑsone:ꝛ ꝯ hoc cōtingit ꝙ aliquod pctm dicit esse ſpāliter i filiū vl i.ſ.ſ.dupliciter. vel qz male sentit de his q̄ sūt propria filij vel ſpiritus sancti:ꝛ sic non accipitur hic peccatus i .ſ.ſ. vel quia peccatur contra appropriatum filij vel.ſ.ſ.ꝛ sic hic sumitur peccatū in ſpiritum ſanctum.

¶ Utꝛ pctm i.ſ.ſ.ſit ōterminatū genus pcti. II.

A D secundū sic procedit. videtur ꝙ pctm i.ſ.ſ.nō ſit ōterminatū genus pcti. Sicut.n. pctm qō ex idustria geritur est pctm i.ſ.ſ.ita pctm qō est ex ifirmitate ē in patrē:ꝛ qō ē ex ignorātia ē in filiū: sed pctm ex ifirmitate nō noīat determinate aliqō genus peccati:ſz pcti circūſtātia. ergo nec pctm i.ſ.ſ.ē determinatus genus pcti. ¶ Ꝑ.peccare ex idustria vel certa malicia:est peccare ex electiōe vt dictus:ſz vnuſqſq̄ habēs habitū vicioſus ex electiōe peccat. vt ex.7.ethi.ꝑz. vbi distinguit itēperatus ꝓtra icontinentē:quoꝝ primus habēs habitus ꝑ electionē peccat:ſecūdus ꝑ passionē. ergo peccare ex habitu ē peccare ex certa malicia:qō ē pctm i ſpiritū ſanctū. ſz pctm ex habitu procedēs nō noīat determinatū genus peccati. ergo nec pctm in ſpiritū ſcm. ¶ Ꝑ.i lra assignātur diuerse ſpēs pcti i ſpiritus ſanctū. vt ōsperatio:obſtinatio:ꝛ multa huiuſmōi:ſz ista ſe habēt ad oē genus pcti:qz nullū genus pcti ē quod iterdū ex desperatiōe oriri nō possit:ꝛ sic de alijs. ergo pctm i ſpiritus ſanctū nō ē determinatū genus peccati. ¶ Ꝑ.pctm i ſpiritū ſanctus dicit quod est cōtra appropriatus ſpiritus ſancti:ſz oē peccatus mortale ꝓtrariat gratie q̄ appropriat.ſ.ſ. ergo oē peccatū mortale dz dici i ſpiritū ſanctus. ¶ Ꝑ.mors aīe ē vt Augu. dicit ſe paratio aīe a deo:ſz quodlibet peccatum mortale separat aīaꝫ a deo. ergo qōlibet mortale ē ducēs ad mortē:ſz peccatus ad mortē ē peccatus i ſpiritus ſcī vt magiſter dicit ergo qōlibet mortale ē pctm i ſpīm ſcm.

Sed contra quodlibꝫ genus peccati distinguit ab alijs generibꝰ: ſz pctm i ſpīm ſcm ē qōdā genus pcti grauius ceteris. vt magiſter dicit. ergo ē determinatū ꝛ distinctus ab alijs. ¶ Ꝑ.pctm i ſpīm ſcm cuz ſit irremiſſibile distinguit ab alijs q̄ remiſſibilia sūt ſcōz remiſſibile ꝛ irremiſſibile:ſz iſte differētie sūt maxie distātes. ergo multo magis distincta genera pctōrum facient q̄ſ alique alie pctōrum differētie.

Respondeo dicēdus ꝙ vt ſupra dictus ē peccatū in ſpīm ſcm dicit qō ē ex certa malicia vel idustria ſiue electiōe:qō idē ē. Quod autē aliquis ex certa deliberatiōe actus pcti eligat nō ipulſus aliq̄ paſſiōe pōt cōtingere dupl'r. aut ꝑ poſitionē alicuius i eligente ꝙ quod iclinat in talē actus:ſicut in ſibi ſimilē. ſic enim oīs habēs habitū vel pcti vel virtutis iclinat in actus ſimiles ſuis habitibus:qz nāliſ appetitus rei ē in id quod ſibi ſimile ē:ꝛ hoc modo gcunq̄ habet habitū itemperātie eligit actum itēperantie:ꝛ sic de alijs pctis. Alio aūt modo ex certa deliberatiōe pctm eligit quādo volūtas reycit illud ꝙ quod hō a pctō retrahi poſſ. vbi gratia aliqs ꝓpter expectationē futuri ꝓmy abyciat volūtarie vel aliquid huiuſmodi qō a pctō retrahebat eliget hoc qō ſibi erit delectabile ſz carnē q̄ſi ꝑ ſe bonū:ꝛ ita ex certa malicia peccabit. Sumēdo ergo primo mō peccatū ex electiōe nō noīat aliqō genus pcti determinatū:ſz q̄dam pcti circūſtātia. vt.ſ. actus ex hitu ꝓcedat:qō i oībus gñibus pctōrum cōtingit: ſed i mō ſpāle pctm dicit qō ex electione ꝛtingit: qz ſpāle pctm dicit ex ſpāli obiecto:hoc autē est ſpāle obiectus volūtatis in quo peccat.ſ.hoc qō a pctō natum erat retrahere cui volūtas dissentit ab eo ſponte recedens. peccatum autem in ſpiritum ſanctum nō ꝓprie dicitur illud quod ex electiōe procedit primo modo:ſed quod ſecūdo modo ex electiōe procedit:quia peccata ꝛ ſpecificantur ꝛ noīantur ab obiectis. obiectus autez in hoc peccato est hoc qō a peccato retrabebat.ꝛ iſtud est bonitas quedaꝫ vel aliqs effectus ſpiritui ſancto appropriabilis. ꝛ ideo peccatus in ſpiritus ſanctum determinatū genus pcti noīat.

Ad primum ergo dicēdus ꝙ cuz aliquis hoc ſecūdo modo ex electione peccat quod ꝓprie peccatū in ſpiritū ſanctū dicit cōſiderant ibi duo actus:quoꝝ vtrūq̄ pctm ē:ꝛ ꝑmus est causa ſcōi. Uerbi gratia:aliquis vno actu volūtatis ꝑmia eterna ꝛtēnit eorum ſpem a ſe abyciens:ꝛ in hoc ipſo peccat:ꝛ quia desperat de premio incidit in actuꝫ fornicatōis: ꝛ hic actus i eo ex certa electione prouenit ꝓpter precedentem actum. vnde patet ꝙ cū dicit peccatuz ex idustria ipſa idustria q̄ notat esse causa pcti ē qōdaꝫ pctm ꝛ ē determinatus pcti genus:ꝛ ꝟ ꝓprie ē pctm in ſpīm ſcīm:ſz ifirmitas vel ignorātia nō noīat peccatū aliqō:ſz pena tm. ꝛ ideo ex ea nō dignat ſpāle pctm. ¶ Ad ſecūdū ꝑz reſpōſio ꝑ ea que dicta sūt. ¶ Ad 3m dicēdus ꝙ pctm i ſpiritū ſanctū nō dicit ille actus ſcōs q̄ ex primo:vt dictus est:causat: niſi forte ſz ꝙ virtus ꝑmi actus manet in eo:ſed ipſe primus actus est ꝑ prie pctm i ſpiritū ſanctus. ꝛ iō nō ē iconueniēs vt ex vno determinato pctō oīa pcta possint oriri. vt ſupra dictus ē. ¶ Ad quartuz dicendū ꝙ cōtrariari gratie contingit dupliciter:primo directe ꝑ ſe. ꝛ hoc fit dum aliquis gratiam actualiter despicit:vel aliquid ad gratiā ptinēs:ꝛ sic opponit gratie pctm i ſpiritū ſanctus. ſcōo indirecte ꝛ q̄ſi ex cōſequenti:ꝛ sic omne pctm mortale gr̄e opponit:qz ꝑ pctm mortale querit aligd qō simul cū gratia eē nō pōt. ¶ Ad quintū dicēdū ꝙ pctm mortale quātū ad aligd ē ſilē mortis:ꝛ quātū ad aligd egritudini. iquātū. n. ſeparat a deo:qui vita ē:mortis ſimilitudinem habet:ꝛ hec est mors prima. inquantuz autem adhuc manet possibilitas redeundi ad vitam bz ſilitudinē egritudinis ducēris ad mortē ꝛdēnationis:que ē mors ſcda:q̄ oīo ſilitudinē mortis retinet: dū ꝑ eā hō a deo separat:ꝛ ad vitā gr̄e possibilis redit nō ē. ſicut aūt i egritudibꝰ coꝛpalibꝰ q̄dā sūt curabiles:q̄dā āt nō: ꝙtū ē de nā morbi:ꝛ de dicūt ifirmitates ad mortē:ita ēt in pctis illa tm pctoꝝ mortaliū ad mortē dicit:q̄ ꝙtū i ſe ē irremiſſibilia sūt. dī ꝙ pctm eē mortale a morte pria: sed ad mortē ꝓpter mortez ſecūdaz.

¶ Utꝛ ſpēs pcti in ſpūz ſcm ꝛueniēter assignet i lra. III.

A D tertium sic ꝓcedit. vī ꝙ icōueniēter assignet i lra ſpēs pcti in.ſ.ſ. Nullus.n. desperare pōt credēs remiſſionē pctoꝝ in eccliā fieri:ſz negare remiſſionez pctoꝝ ē ifidelitatis. q̄ desperatio ē ſpēs ifidelitatis:ꝛ nō pcti in ſpūz ſcm. ¶ Ꝑ.illud qō ē ifinituz nullus pōt nimis extēdere:sed mīa dei ifinita est. q̄ nullus peccat ex hoc ꝙ dei misericordiā nimis extendat:ꝛ ita vī ꝙ nimis ꝑsumere de dei misericordia nō sit pctm i.ſ.ſ. vl ſpēs eius ¶ Ꝑ.accidētia nō cōſtituūt ſpēm:ſz impnia ē quoddā accidens pcti:sicut duratio cuiuslibet rei ē accidēs eius qō soluz impenitētia dicere vī:vt in pctīs vſq̄ ad mortez duret:ergo impnia nō ē aliqua ſpēs pcti. ¶ Ꝑ.preteritū ꝛ futurū nō diuersificāt ſpēm:sed impnia:ꝛ obſtinatio nō differunt nisi ſz preteritū ꝛ futuꝝ:qz impnia est ex hoc ꝙ de preteritis cōmiſſis hō nō peniter. obſtinatio aūt est in hoc ꝙ futuris cōmittēdis firmiter ꝓpoſito inheret. ergo ipnia ꝛ obſtinatio nō sunt due ſpēs peccati in ſpiritus ſanctum ¶ Ꝑ.vitas appropat filio q̄ dicit Jo.iz°. Ego ſuz via vitas ꝛ vita:ſz pctm i filiū ē qō ē ꝓtra appropatū filij. q̄ ipugnatio veritatis nō est pctm in.ſ.ſ.ſz in filiuz. ¶ Ꝑ.inuidia ē vnū capitale viciorū. vt ſupra dictuz ē:ꝛ nō ē grauius inter ea. ſz alia pcta capitalia nō ponūtur ſpēs pcti in.ſ.ſ. ergo nec inuidētia fraterne gratie oz peccatuz in ſpiritus ſanctus dici. ¶ Ꝑ.oppoſitorum generum diuerse sunt ſpēs:ſz peccatum in ſpiritus ſanctum:quod ē ex certa malicia ex oppoſito diuiditur cōtra pctm in patrē vel filiuz:quod ē ex infirmitate vel ex ignorātia:cū igitur quodlibet pctm ꝑdictoruz:vt ōsperatio:ꝑſumptio:ꝛ huiuſmōi possit ex ifirmitate vel ex ignorātia accidere:videtur ꝙ nō ꝛueniēter aſſignetur ſpēs peccati in.ſ.ſ. ¶ Ꝑ.aliquis nō peccat ex electiōe:prout pctm in.ſ.ſ. ex electiōe dicitur:niſi remoueant oia q̄ a pctō retrahere possūt:quolibz eniz retrahente manēte peccatuz nō eligitur:ſz oia retrahētia a peccato non tolluntur:niſi ꝙ omnia ſex enumerata. ergo nullus iſtoruz .6. ꝙ ſe ſumptuz ē ſpēs peccati in.ſ.ſ.ſz simul accepta ꝙ modū partiuz integraliuz faciūt vnuz pctm in.ſ.ſ.

In cōtrarium est quod in littera ōterminatur ꝑ auctoritates ſanctoruz.

Respondeo dicēdus ꝙ sicut dictum ē pctm in.ſ.ſ. ꝓprie loquēdo ſcōz ꝙ ē determinatum genus pcti cōſiſtit in actu voluntatis abyciētis id ꝙ quod aliquis a pctō retrabitur:contingit autē hoc duplici ter:retrabitur eniz aliquis a pctō ꝛ opatur bonuz ꝓpter ſe ꝛ aliquis ꝓpter aliud:ꝓpter aliud aūt dupl'r. vel ad vitanda ſupplicia vel ad conſequēda premia:ꝛ neutꝛ virtuoſi est:qui bonum ꝓpter ſe operatur:ꝛ maluz ꝓpter ſe fugit:ꝛ hec duo tollūtur ꝑ ꝓeſumptionē q̄ primat timorē ſupplicioruz:ꝛ ꝑ desperationē q̄ tollit ſpem ꝑmioruz: ꝑ pter ſe eniz aliquis opatur bonuz vel fugit maluz. quādo mouetur principalr ex aliquo quod in ipſo actu virtutis vel peccati ē:hoc autē ē dupl'r. aliquid eniz potest conſiderari in actu virtutis vel vicy:vt ē quoddā humanū bonū:ꝛ aliquid vt ē quoddā diuinuz. Si ergo ꝛſideretur actus pctī ex parte eius quod ē hūanuz in actu: ſic duo possunt ibi eē. ſ. delectatio indebita ꝛ dſozmitas actus: ꝛ ex vtroq̄ aliquis a pctō retrabitur:ꝛ ſcōs hoc sunt due ſpēs pcti in.ſ. ſcm.ſ. obſtinatio ꝛ ipenitētia:quia ꝑ obſtinationē aliqs firmiter adheret delectatiōi ac ſi nō eēt incōpetēs. ꝑ impenitētiaz autē nō vitat dſozmitatē q̄ ē in actu q̄ erat ratio penitēdi. Diuinuz autē in actu virtutis:qō ēt a pctō retrabit ē duplex. vnū.ſ. veritas fidei q̄ſi dirigēs:ꝛ aliud ſicut inclinans.ſ. ipſa gratia ꝑ.ſ.ſ. in eccleſiā diffuſa:contra ꝓmuz ē ipugnatio veritatis agnite:cōtra ſcōm inuidētia fraterne gratie. Quidā autē ſic accipiūt diſtinctionē baruz ſpēruz. dicūt. n. ꝙ pctm in.ſ.ſcm opponitur ſpāliter gr̄e ꝓnali:per quā fit remiſſio pctoꝝ. ad remiſſionē autē peccati q̄daz exigunt ex parte remittētis:q̄daz ex parte eius cui remittunt:ꝛ q̄daz ex parte eius ꝑ quod fit remiſſio: ex parte remittētis cōcurrunt duo.ſ. miſericordia:ꝛ ꝓtra hoc ē ōsperatio:ꝛ iuſticia:ꝛ ꝓtra hoc ē ꝑſumptio: ex parte eius ēt cui remittunt duo.ſ. propoſituz non peccandi:ꝓtra quod ē obſtinatio ꝛ dolor ō ꝓmiſſis:ꝓtra quod ē impnia: ex pte eius ꝑ quod fit remiſſio duo.ſ. fides eccleſie:ꝓtra quā ē ipugnatio veritatis agnite:ꝛ gratia q̄ datur in ſacramētis:contra quā ē inuidētia fraterne gratie.

Ad primuz ergo dōm ꝙ ōsperatio ſcōz ꝙ ē ſpēs pcti in.ſ.ſ. nō ꝓuenit ex hoc ꝙ aliqs neget remiſſionē pctoꝝ:ſz quia remiſſionē pctoꝝ quā fieri credit vt liberius vacet pctis:ſponte a ſe abycit:dum non vult tēdere in hoc ꝙ remiſſionē pctoꝝ conſequatur. ¶ Ad ſcōs dicēdus ꝙ ꝑſumptuoſus nō peccat ex hoc ꝙ dei misericordiaz nimis magnā arbitret:ſz quia iuſticiaz eius contēnit:ꝛ i hoc ēt misericordie ōrogat:abutēs ea ac ſi nō eēt iuſta. ¶ Ad 3m dicēdus ꝙ sicut ꝑſeuerantia dicit

dupl'r. ꝛ vno modo ē virtus ſpālis ꝓout dicit ꝓpoſituz ꝑſeuerandi in bono incepto vſq̄ ad finē. ꝛ alio modo ē circunſtantia aliaruz virtutuz:prout dicit actualē durationē in actibus virtutuz vſq̄ ad mortē: ita ēt ꝛ impenitētia ſz ꝙ dicit ꝓpoſituz non penitēdi ē ſpēs pcti in.ſ.ſ.ſcōz autē ꝙ dicit ꝑmanētiaz in pctō vſq̄ ad mortē negando pcti penitētiam:ſic ē accidēs vl circunſtantia aliozum pctōrum. ¶ Ad quartū dicēduz ꝙ obſtinatio ꝛ impnia nō differūt ſm ꝑterituz ꝛ futuꝝ. pōt. n. aliquis dici impenitēs qui ꝓponit ēt ō pctis q̄ facier non penitere:ſz differunt ſcōm diuersa q̄ in pctō attēdunt:q̄ rīdēt eis quaſi obiecta. vt in ꝑma assignatione dictuz ē. ¶ Ad quintuz dicēdū ē ꝙ veritas:ſapiētia:ꝛ huiuſmōi possunt dupl'r cōſiderari: vl ſm ꝓpriaz rationē:ꝛ ſic ꝓpriat filio: vl ſz ꝙ habent rationē doni:ꝛ ſm hoc appropriantur ſpiritui ſancto: qui est primū donuz in quo oīa dona donantur. vt in lib. ꝑmo di. .18. dictuz ē:ꝛ ita aliquis impugnās veritatē agnitā ex certa malicia in.ſ.ſ. peccat. ¶ Ad 6m dicēdū ꝙ inuidia pōt eē duplex:q̄dam q̄ ē ō ꝓſperitate vl exaltatiōe boīs:ꝛ q̄dā q̄ ē de exaltratione gratie:ſicut ꝙ multi ad dei gratiam cōuertunt vl aliquid huiuſmōi:ꝛ talis iuidia ſoluz ē pctm in .ſ.ſ. non quidē inuidia fratris:ſz iuidia fraterne gr̄e. ¶ Ad 7m dicēduz ꝙ quodlibz iſtoruz q̄ dicta sunt pōt dupl'r accidere. vno modo ex hoc ꝙ ꝑſe voluntas tēdit in vnūqōq̄ ipſoruz. vt qz aliquis nō vult bñe ſpem ō futuris ꝑmys:aut non vult veritati note aſſentire:ꝛ ſic ō aliꝫ:ꝛ de tantūmodo sunt ſpēs pcti in.ſ.ſ. quia ſic per ſe loquēdo est desperatio vel ꝑſumptio:ꝛ ſic de alijs quando voluntas ꝑ ſe i actū desperatiōis labitur. Scōo modo pōt accidere ex aliquo exteriori vt ꝓpter defectum rationis regētis:vel ꝓpter aliquē impetus alicuius impellētis: ſicut quando ꝑ infirmitatē vel ignorantiaz aguntur:ꝛ sic non sunt ſpēs peccati in ſpiritus ſanctuz:quia sic non ē dicēdus aliquis desperatus ꝑ ſe:ſz ꝑ accidēs. ¶ Ad octauum dicēduz ꝙ quāuis multa sint que a peccato retrabere possunt ſecunduz que diſtincte sunt ſpecies peccati in ſpiritus ſanctuz:tamē aliquis ꝓpter vnum illoruz tantū a peccante retrabitur ꝛ alius ꝓpter aliuz:ꝛ ideo non oportet vt oīa semp cōcurrāt ad hoc ꝙ ſit pctm in ſpiritū ſanctū.

¶ Utꝛ pctm in ſpīm ſcm ſit irremiſſibile. IIII.

A D quartum sic proceditur. Uidetur ꝙ peccatuz in ſpiritū ſanctum non ſit irremiſſibile. Remiſſio enim peccati fit per gratiaz: ſed vbi abundauit delictuz abundauit ꝛ gratia. Roma. quinto. Cum ergo peccatuz in ſpiritum ſanctuz ſit grauiſſimū: videtur ꝙ maxie ſit remiſſibile. ¶ Preterea. charitas ē perfectioz ſpe: ꝛ fides ꝓioz ea: ſed peccatum oppoſitum fidei.ſ. infidelitas:ꝛ oppoſitum charitati:ſcilicet odiū sunt remiſſibilia. ergo ꝛ desperatio que opponitur ſpei ē remiſſibilis:ꝛ eadem ratione alie ſpecies peccati in ſpiritus ſanctuz. ¶ Preterea. quatuor dicuntur in nobis:ſicut penalitates ex peccato primi hominis ꝓueniſſe:ſcilicet ignorantia:infirmitas:concupiſcētia ꝛ malicia:ſed infirmitas ꝛ ignorantia excuſando peccatū remiſſibile ipſuz reddūt. ergo ꝛ eadem ratione malicia:ꝛ ita peccatum in.ſ.ſ. quod est ex certa malicia remiſſibile erit. ¶ Ꝑ.in hoc dicit hō ab angelo differre ꝙ homo habet vertibilitatez electiōis mutabilē:angelus vero imutabilem. qz ab eo ꝙ semel eligit nunq̄ remouetur:ſed peccatuz in.ſ.ſ.ē peccatuz hois. ergo ſi hō ꝑ electionē in ipſuz conſentiat iterum pōt hanc electionez mutare ꝛ ab eo diſcedere:ſz pctm remittitur ꝑ hoc ꝙ ab eo recedit: ergo peccatum in.ſ.ſ. est remiſſibile. ¶ Ꝑ.irremiſſibile tollit pōaz remiſſiōis. cū ergo oī pctm in.ſ.ſ. irremiſſibile aut negatur potētia remiſſionis ex pte

remittẽtis:aut ex parte eius cui fit remissio:nõ primo modo:qz potẽtia ipius dei qui solus pctã dimittit:ẽ ifinita ad oĩuz peccatoꝝ remissionẽ se extendẽs:silr nec scõo modo qz potẽtia ad remissionẽ ex parte eius cui fit remissio ẽ libex arb.in statu vie existẽs: qõ etiã post pctm i.s.s.manet ergo pctm in.s.s.nullo modo est irremissibile.

In contrarium cuntur.¶ Ꝑ.pctm virtuti opponit:sed de virtute pfectissima.s.charitate dr ꝑme Loz.13.qm nũq; excidit:qnãuis multi eã amittant.ergo z pctm in.s.s.qõ est grauissimũ peccatoꝝ õbet dici irremissibile z si quãdoque remittatur.

Respondeo dicẽduz qd de pctõ i.s.s.duplex ẽ opinio:vt ex lra colligi põt:quidã.n.accipiẽtes impniaz prout ẽ circũstãtia peccati.vt dcm est:assignãt gneꝝ spẽs pcti i.s.s.q̃.s.supza ipenitẽtie ꝛnũerate sũt: z dr qd nulla illaꝝ speciex bz cõplete rõnez peccati i spiritũ scm:nisi scõz qd adiũgit ei hec circũstãtia:vt.s.vsq; ad mortẽ i desperatiõe vel obstinatiõe perdurẽt:z ꝟz hoc dicitur pctm i spm scm irremissibile:qz nũquã remittit vel remitti põt:qz post mortẽ bõ cfirmar i gratia vel i peccato ꝟz qd fuit i statu mortl sue:vt dr eccles.xi.Lignũ i quocũq; loco ceciderit ibi erit.Sz istõ nõ vr ẽ ꝓueniẽs:qz ꝟz hoc oẽ peccatuz qõ vsq; ad mortẽ perdurat irremissibile ẽ:siue sit i patrẽ siue i filiũ:z ita pctm in.s.s.nõ eẽt alio modo irremissibile q̃ pctm i patrẽ vel filiũ:qõ est ꝛtra textũ euãgely. Nisi forte dicereꝫ:qd oẽ pctm i patrẽ vel i filiũ ẽ pctm veniale.qz Hzego.dicit i quarto dialogozuz pctã venialia etiã post bãc vitã remitti.Sz boc ẽ exꝑsse falsuz:ga ignozãtia nõ sic semp excusat pctm vt nõ sit dãnabile:sed vt sit minus dãnabile.Et iõ alr dicũt qd ipenitẽtia q̃ dicit cõtinuã durationẽ pcti vsq; ad mortez nõ ẽ necessariã ad boc qd sit pctm i spm scm:qz etiã vno solo motu volũtatis põt hõ in.s.s.peccare:sicut z i ceteris peccatis ꝛtingit:z ꝟz hos assignãtur spẽs pcti i.s.s.vi.sicut dictuz ẽ:ꝟz hos autez opz dicere qd pctm i spm scm nõ dicit irremissibile:qz nũquã remittat:sed qz nõ bz õ se aptitudiné ad hoc qd remissibile sit:z B ꝑcipue ꝓpter tres causas.vna ẽ ex causa mouẽte ad peccãduz:quãdoq;.n.ifirmitas vel ignozantia ad peccãduz pctm cãnt q̃ nata sũt pctm excusare i parte vel in toto ꝓpter hoc qd ĩuolũtariuz causant vel simplr vel ꝟz qd:et tũc pctm remissibile dr qõ habet i se vnde facile remittat:ꝓpter hoc qd ex causa excusante ꝓcedit.Peccatũ autẽ qõ ex idustria fit nullã rõnẽ excusationis habet:z iõ dr irremissibile:qz nõ habet i se vnde excuseť:z ꝓpter hoc ad remittẽduz fit facile.Scõa ẽ ratio sumpta ex mõ inclinatiõis volũtatis i pctm:qz vt pbus dicit i.7.etb.Finis in operabilibꝰ ẽ sicut ꝓncipiuz idemõstrabile i speculatiuis. erroz autẽ i speculatiuis qui ẽ circa ꝓncipia idemõstrabilia difficile remoueri potest:eo qd nõ pñt accipi aliqua magis nota per q̃ erroz improbeť:ita ẽt i practicis quãdo aliquis alicui pctõ vt fini adheret:quasi i eo suã beatitudinẽ cõstituẽs:nõ põt tali peccato de facili remediũ adhiberi: qz nihil ẽ aliud magis a peccãte dilectuz;ꝓpter cuius ꝛsecutionẽ hec i quo vltimũ finẽ ponit dimittat.Quicũq; ãt ex electiõe peccat vel ex idustria:adheret pctõ qõ eligit q̃ si p se bono:z sic fini:z iõ tale pctm nõ de facili medicinã recipit.vnde pbus i.7.etbi.per boc ostidit qd incõtinẽs:qz ex passiõe peccat:siue ifirmitate facilius curar q̃ intẽperatus:qui peccat ex electiõe siue ex idustria:z be due ꝑdicte cause oñdunt causaz irremissibilitatis nõ soluz in peccato qõ ꝓprie dr in.s.s.ꝟz etiã i quolibet pctõ qõ ex electione fit.Tertia ãt causa que ꝓprie pctm i.s.s.respicit sumit ex eius obiecto:qz pctm i.s.s.ẽ ex boc qd volũtas a se repellit id per qõ remissio pctoꝝ fit.Uñ sicut egritudo diceret incurabilis que fastidiũ medicine faceret:ita z peccatum irremissibile dr per cuius actuz spũalis medicina directe repellit:z tamẽ sicut ille morbus corporalis virtute dina miraculose curari põt:ita z bꝰ peccatũ per misericordiaz diuinã quasi miraculose remitti potest.

Ad primum ergo dõm qd pctm in.s.s.ꝑcludit viã gratie:z iõ peccato i.s.s.manente ex parte ipius peccãtis nõ remanet facultas ad gram: sed remoto isto peccato p ĩmẽsitatẽ dine misericordie põt postmodũ esse gratie abũdãtia si hõ maxime humiliet ꝓpter grauitatẽ precedẽtis peccati.¶ Ad scõm dõm qd spes directe est eoꝝ in q̃ sicut i vltimũ finẽ tendimus:z iõ remotio spei tollit finẽ:z iõ desperatio ẽ irremissibile peccatuz sicut z erroz ꝓncipioꝝ est ĩsanabilis:charitas ãũt nõ tãtũ est finis:ꝟz eoruz q̃ sunt ad finẽ.s.proximoꝝ.z iõ si peccatur ꝛtra charitatẽ ꝓximi:nõ tamen ꝓpter hoc directe peccatur ꝛtra charitatẽ dei:vnde ex parte illa manet via ad curationẽ.Si ãũt directe ꝛtra charitatẽ dei peccať put ẽ directoz finis:sic irremissibile peccatũ erit z i.s.s.z hoc est quãdo quis inuidet gr̃e qua etiã reccõciliatus est.¶ Silr etiã dõm de fide:qz infidelitas põt ꝓcedere vel ex ignozãtia:z sic bz palliũ excusatiõis:z facile remittit vel ẽ ex certa malicia:z sic ẽ pctm i.s.s.qõ ẽ impugnatio veritat agnite.¶ Ad tertiũ dõz qd malicia nõ causat iuolũtariũ:sicut infirmitas z ignozãtia:z iõ nõ opz qd peccatuz excuset vel alleuiet:sicut illa faciũt.Uel dõm qd malicia ex qua peccatũ qõ in.s.s.dicitur ꝓcedit:nolat quẽdam actuz peccati vt actuz desperatiõis vel obstinatõis z bõ:z nõ sumit ꝑm qd est pena,put dicit defectuz quẽdaz rõnalis aie ꝑm quẽ in maluz facile iclinabilis est.¶ Ad quartũ dõm qd pctm aliqõ põt esse irremissibile duplr vel ex gr̃e pcti:z sic peccatuz in.s.s.irremissibile dr:vel ex statu peccantis:z sic oẽ peccatuz in.s.s.in quo via finiť ẽ irremissibile siue sit boꝝ siue angeli:z ꝑm boc excipiť differẽtia boꝝ z angeli:quia status vie in angelis finitur statim post primã electionez: nõ ãũt sic est in boibus.¶ Ad qntũ dõz qd cũ dicit peccatũ irremissibile nõ ꝓuat potẽtia absolute ad remissionẽ sz magis aptitudo vel facilitas quedam.

¶ Utrum aliquis possit peccare in spiritum sanctuz in primo actu peccati. V.

Ad quintuz sic ꝓceditur. Uidetur qd aliquis in primo actu peccati nõ possit peccare in.s.s.sz qd boc peccatũ ꝓexigat alia pctã. Dicit enim Ber.i quarto sermone sup canticã. Nemo repẽte fit sũmꝰ: sz paulatim ꝓficere volo.ergo ecõtrario nullus repẽte fit pessimus:sz peccatũ in.s.s.ẽ grauissimũ.ergo nõ statim aliquis boc peccato põt peccare.¶ Ꝑ.Hze.in mozalibus exponẽs illud Job.39.Clamozẽ ductuz ꝛc.dicit qd vicia que primo mentẽ inuadũt cũ quadã rõne boiez quasi psuadẽdo ad moduz ducis vincũt:sz postmoduz mens p diuersa vicia irrõnabilr dissipat:sz peccatum in.s.s.est maxime a psuasione rõnis recedens.ergo nõ põt esse primũ:sz opz qd sequat alia pctã.¶ Ꝑ.pbs dicit i.5.etbi.qd nõ est ꝓtestate boꝝ vt statim iniusta operet:sicut iniustus facit:sed iniustus operat iniusta delectabilr z ex electione.ergo nõ est in potestate hominis vt statim z ex electione peccatuz faciat:quicunq; autez peccat in.s.s.ex electione peccat.ergo ꝛc.¶ Preterea.sicut spei oppõitur desperatio:ita meritis opponuntur demerita:sed spes presupponit merita. Est enim spes certa expectatio future beatitudinis ex meritis z gratia proueniens.ergo z desperatio psupponit demerita:z sic saltẽ hec spes peccati in.s.s.oportet qd ad alia peccata sequatur.¶ Ꝑ.penitentia z impenitentia cũ sint opposita sunt circa idẽ:sed penitentia est doloz de ꝛmissis

ergo z ipnia aliqua peccata cõmissa presupponit.

Contra pctoꝝ q̃ bñt actꝰ distinctos:vnũ ad sui eẽ alterũ nõ psupponit:sz pctm in spm. s.bz actũ ab alys pctis distinctũ:q ẽ abycere id p qõ qs a pctõ retrahitur:vt dcm ẽ.q̃ nõ de nẽcitate alia pctã psupponit.

¶ Ꝑ.pctm i spm.s.ꝟsistit in ꝑ qd volũtas reycit id p qõ a pctõ retrahi deberet:sz volũtas se bz ad vtrunq; oppositoꝝ.ergo potest hõ stare in spm.s.peccare vl nõ peccare.

Respondeo dõm:qd sicut supza dcm ẽ in pctis:q̃rum vnũ dr ex altero nasci:non cõsiderať qd semp fiat:sz qd in pluribꝰ contingat pp quãdã aptitudinẽ:quã bz vnũ pctm:qd ex alio frequenter oziať: sicut fraus assignat filia auaritie:que tm põt ex luxuria vl ex alio vicio oriri:q̃uis ex auaritia sepiꝰ oziať.illud autẽ pctm bz aptitudinẽ.vt ex eo aliud oziať:cuius obm ẽ vehemẽtius appetibile:vt supza dcm est:ꝑ ãt ẽ quod bz maiozẽ apparentiã boni.vnde illud pctm cuiꝰ obm maxime recedit a rõne boni:illud minime põt eẽ primuz:sz q̃si sp vel frequẽtius ex alio oritur:z tale ẽ pctm in spm. s. ,put spãle peccatum ponit.z iõ vt sepius z quasi semp segtur ad alia peccata:non tm ita q̃ sit polẽ.vt ẽt hõ in ꝑmo actu pcti in spm.s.peccet:z precipue in duabus vltimis speciebus.s.impugnatio vitatis agnite z inuidentia gr̃e q̃ reccõciliati sumus:qz iste spes maiozem videntur habere distinctionem ab alys peccatis.Sed tamen ꝑ etiam cõtingit in alys speciebus si diligenter consideretur: potest enim aliquis statim inspectis diuersozum hominum statibus abycere spem future glozie propter difficultatem perueniendi ad ipam:z ꝓpter delectationes cozum qui de ea nõ curant:z silr in ꝑ aium suum vt suam voluntatẽ in oibus sequatur:quod est obstinatiõis:z sic de alys.

Ad primum g̃ dõm:qd nõ ẽ sile de ꝓfectu vtutis z de casu i pctm:qz pla regrunt ad actũ virtutis q̃ ad actũ peccati:z ad actũ virtutis exigit hõ p gram.sed in actu pcti p se ipm qs cadere potest.

¶ Ad scõm dicendum:qd Hrego.ibi assignãs ozigies viciozuz considerat id quod sepius accidit:nõ quin alr possit accidere:ꝑ enim ad mozalem pertinet:z etiam ad nãlem:quia cãe nãles z multo plus mozales deficiunt i minozi parte:quia non sunt necessarie.¶ Ad tertium dõm: qd pctm in spm.s.vt supza dictum est non ẽ boc mõ ex electione sicut bñs bitum ex electiõe peccat:imo per actus pcti in spiritũ.s.pcedẽtes bituz aliqs bitus acgritur:z iõ obiectio nõ ꝓcedit:qz iniustus ex electione peccat sic habẽs habitũ.¶ Ad q̃rtũ dõm:qd spes non semper ꝓexigit merita in actu:sed solum in ꝓposito sperantis.silr etiam z desperatio non opz qd psupponat aliqua demerita precedẽtia in actum.¶ Ad qntum dõm:qd pnia ꝑm qd dicit actum non est nisi de malis preteritis:sz ꝑm qd dicit bitũ quo quis dicitur penitiuus non exigit qd aliqua pctã cõmiserit:sed qd beat boc ꝓpositũ:vt si contingeret ipz peccare qd statim peniteret:ita ẽt ad rõnem impnie suffic: vt aliqs nunq; poeniteat de pctis si que ꝛmittet.

¶ Utr Adã peccauerit in spm sanctum. VI.

Ad sextuz sic ꝓcedit. vr qd adã i spm sãctũ peccauerit:nõ.n.peccauit i ꝑm:qz nõ peccauit ex ifirmitate: neq; ẽt in filiũ:qz nõ ex ignozãtia:cũ infirmitas et ignozãtia añ pctm nõ fuerit.q̃ relingit qd peccauit i spm.s.¶ Ꝑ.nimia plũptio de dei mia ẽ pctm i spiritũ.s.sed adã peccãs de dei mia cogitauit:vt Aug.dicit supza.dis.zz. Dabitũ ẽ.q̃ vr in spm.s.peccasse.

Lõtra peccauit appetẽdo sciaz:sz scia appzopriat filio q̃ magis peccauit i filiũ q̃ i.s.s.¶ Ꝑ.Aug.dicit qd q̃uis adam non fuerit seductus in boc in quo mulier tamẽ in boc seductus est qd credidit veniale quod mortale erat:sed peccatum quod est ex seductõe ẽ pctm in filiũ.

¶ Itẽ videť qd primus angelus i.s.s. (q̃ peccauit i filiũ. peccauerit:irremissibilitas enim est ꝓprietas pcti i.s.s.sed peccatum primi angeli fuit irremissibile.ergo fuit in.s.s.

¶ Ꝑ.eodem gñe pcti quo tunc peccauit dyabolus: etiaz nũc peccat:sed nũc peccat i.s.s.quia intuet gratie que i sanctis operatur.ergo z tũc i spiritum scm peccauit.

Sed contra peccatum primi angeli fuit ex boc qd potẽtiam iordinate appetyt:sed potẽtia appzopriatur patri.ergo peccauit in patrẽ.¶ Ꝑ.pena nõ precedit culpã:sed malicia computať iter penas peccati.ergo ex malicia nõ potuit esse primi angeli primum peccatum:quod nullum peccatum precesserat.

Respondeo dicẽdum qd quidã dicũt qd pctm ꝑmi boꝝ z peccatũ demonis nõ fuit neq; in patrẽ neq; i filiuz neq; i.s.s.be eniz nõ sũt differẽtie peccati absolute accepti:sed pcti qõ ꝛtigit i natura corrupta. infirmitas enim z ignozãtia z malicia ex pctõ naturã corruptã cõsequũtur.Sz sciẽdũ qd q̃uis ifirmitas nullo modo i natura ĩtegra inueniri possit:z ita nec peccatũ in patrẽ tamẽ ignozãtia aliquo mõ i natura ĩtegra inueniri potuit:nõ scõm qd ignozãtia dicit ꝓnatiue:sz ꝟz qd dicit negatiue:sic eniz est defectus ꝛsequẽs ĩtellectũ creatũ iquãtũ creatus ẽ:ex boc.n.deficit a perfecto lumine ĩtellectus ĩcreati:vt nõ oia sciat:vel saltẽ non oia actu cõsideret:z ex tali nesciẽtia pctm proueniẽs peccatũ i filium dici potest: z similiter etiã malicia ex qua pctm i.s.s.procedit:nõ oz qd sit pena:sed est aliqs actus peccati.vt supza dictũ ẽ. vnde z i materia ĩtegra potuit esse peccatũ i filiuz z i.s.s.Sciendum tamẽ qd primus actus peccati ꝑmi boꝝ z angeli nõ fuit i.s.s.prout pctm i.s.s.est spãle pctm qõ ꝑz ex ipso obiecto pcti:vter q̃.n.peccauit altitudinẽ ꝓpriam appetẽdo:z iõ quãtũ ad genꝰ pcti fuit pctm supbie:sz q̃tũ ad circũstãtiã pcti vtrũq; fuit pctm i filiũ:qz vter q̃ peccauit ex ꝑ qd nõ cõsiderauit ea q̃ ꝛsiderãda erãt ad cuitatiõez pcti: nõ ãũt fuit pctm ꝑmi eoꝝ ex ꝑ qd ꝓpria volũtate repugnarẽt spei vel alicui bꝰ:sicut fit i peccato i spiritum scm.

Ad primũ ergo patet respõsio per ea que dicta sũt.

¶ Ad scõm dõm:qd quãuis Adam peccans cogitaret õ dei mĩa:nõ tm peccauit pctõ pũpcõis:qz nõ cogitauit se mĩaz ꝛseq̃ sine pnia:sz sil de mĩa z de pnia cogitauit.vt Aug.ibidẽ dicť.¶ Alia duo ꝓcedimꝰ:q̃uis ꝑmũ eoꝝ nõ recte cõcludat.vt postea dicẽť.¶ Ad 5m dõz.qd pctm angeli nõ habuit irremissibilitatẽ ex gñe pcti:sz magis ex statu peccãti.vt supza dcm ẽ.z iõ rõ ñ ꝓcedit.¶ Ad 6m dõz.qd ad ꝑm actũ pcti in ãgelo:q fuit actꝰ pũpbie:ꝛsecute sũt multe alie deformitates pctoꝝ:vt inuidia odium:z bꝰ:z iter illa potuit esse pctm i.s.s.¶ Ad septimũ dõm:qd peccatuz i patrẽ nõ dicit ex obiecto:sz potius ex cã:z ideo quãuis potẽtiaz appetierit:nõ sequit qd i ꝑez peccauerit: quia nõ ex ifirmitate peccauit.vñ z rõ illi silis:q quã ostẽdebatur qd hõ primus i filium peccauerit:nõ cõcludebat.

¶ Ad octauum dicẽdum qd malicia ex qua peccatum in spiritum sanctum esse dicitur:nõ oportet. vt sit pena peccati.vt dictum est:z ideo ratio nõ procedit:quãuis conclusio sit vera. ¶ Expositio textus.

Nqz hic neq; i futuro ꝛc.) Hoc ideo dicitur:quia quedã peccata i futuro etiã dimittũtur:sicut venialia quedã. vt Hzeg. dicit:nõ solũ quãtũ ad penã:sz etiã q̃tũ ad culpã.(Nõ p eo dico vt qs ozet)si pctm ad mortẽ ĩtelligat pctm in.s.s. ,put pctm in spirituz sanctum regrit finalem impenitentiam scõm vnã opinionẽ sic ĩtelligẽdũ est vt nullus pro talibus ozet:quia qui vsq; ad mortez in

pctō mortali pdurat postmodū ofonibꝰ nō iuuaſ. Si aūt ſumaſ p pctō i ſpīm. ſ. fm aliā opinionē: put non regrit finalē impnīam: ſic intelligēdū ē: vt nō ozet p eo qs. i. quicūq: qz taliū ꝓuerſio q̄ſi miraculoſa ē. vñ ſicut p facien dis miraculis nō glibet ozat: ſz magni z ſci viri: ita nec p taliū ꝓuerſione. tñ ꝟz formā verboꝝ nō ꝓhibeſ oꝛo p eo fieri: ſz oñditur q̄ ꝓceptū de oꝛādo p primis fidelibꝰ nō ſe extēdit ad tales peccatores: qz pp ſui pcti enormitatez B meruēſ: vt a fidelibꝰ relinquanſ ſic̄ erbnici z publicani. (Qui aūt blaſphemauerit i ſpīm. ſ. cē). Hlo. ibidē dicit. ſ. Matt. ix. Oꝛ blaſphemia remittiſ: ſpūs āt blaſphemie ñ remittiſ. blaſphemia. n. noīat ipm pcti genꝰ abſolute: qō ꝓtingit qñq: ex infirmitate: ſic̄ cū qs ex ire paſſione blaſphemat. qñq: ēt ex ignoꝛātia: ſicut i his q errant male de deo ſentiēteſ: ſz ſpūs blaſphemie eſt volūtas blaſphemādi qñ. ſ. ex certa malicia blaſphemaſ: z tūc ē pctm in ſpīm ſcm (Diſcuti oz an aliū cē (bene) qōnis apparet ſolo fm diſtinctiōez impnīe prius poſitaz: ſi. n. ipnīa ſumaſ p actuali duratiōe in obſtinatiōe vſq: ad mortē: nō ē aliud peccatū ab obſtinatiōe: ſed circūſtātia eiꝰ. Si āt ipnīa ſumatur put dicit ꝓpoſitū nō penitēdi: ſic ē aliud pctm.

¶ De potentia peccati: an ſit homini vel diabolo a deo. Diſtin. XLIIII.

POſt predcā ꝓſideratiōe dignum occurrit: vtz peccādi potentia ſit nobis a deo vl a nobis. Putāt q dā potētiā recte agēdi nobis eſſe a deo: potentiā ꝟo peccandi non a deo: ſz a nobis vel a diabolo eē: ſicut mala volūtas nō a deo nobis ē: ſz a nobis z a diabolo: bona āt nobis a deo tm̄ ē. Bone āt voluntatis z cognitiōis initiū nō boi ex ſeipo naſci: ſz dinitus parari z tribui i eo deꝰ euidēter oſtendit: qz nec diabolus nec aliqs angeloꝝ ei ex quo in hanc caliginē ſūt detruſi: bonā potuit vel potuit reſumere voluntatē: qz poſſe fozet vt hūana nā poſtq̄z a deo auerſa bonitatem perdidit voluntatis: ex ſeipa rurſus eā hāre potuiſſet: multo poſſibilius hec nā hēret angelica: q̄ q̄ſto minꝰ granaſ terreni coꝛpis pondere: tanto magis hac eēt predita facultate. nō igī homo vel āgelus a ſe bonā volūtatē hēre pōt: ſz malā. ſili z ō potentia inquiunt p ſilitudinē volūtatis de pō bōi vl mali diſſerētes: q illa ſit a deo: ñ iſta.

¶ Auctoꝛitatibꝰ aſtruit pōz peccandi eē a deo.

SEd plurib⁹ ſctōꝝ teſtimoniis indubitāter móſtrauit: q ptās mali a deo ē: a quo ē oīs ptās. Ait eni apl's. Non ē ptās niſi a deo: qō nō de ptāte bōi tā tñ: ſz z mali itelligi oz: cū pilato ꝟitas dicat: nō bīes in me ptātē niſi datū eēt tibi ōſup. Malicia nēpe boīum: vt ait aug. cupiditatem nocēdi p ſe bz: ptātē āt ſi ille nō dat non bz. Ideoq̄z diabolus anteq̄z aliquid tolleret Job dicebat domino. Mittte manum tuam. i. da poteſtatem: quia etiā nocentium poteſtas non eſt niſi a deo: ſicut ſapia ait. Per me regnant reges: z tyranni per me tenēt terram. Unde ait Job de domino. Qui facit regnare ypocritā, ppter peruerſitatē ppli: z de populo iſrael dicit deꝰ Bedi eis regē in ira mea. Nocendi enim volū tas poteſt eē ab bois animo. Poteſtas āt nō niſi a deo: z hoc abdita aptaq̄z iuſtícia. Maz p poteſtatē diabolo datam iuſtos deus facit ſuos. Be boc etiā Grego. i moralibus ait. Tumoꝛis elatio: non poteſtatis oꝛdo in crimie ē: potentiā deus tribuit relationem vero potētie malicia nr̄e mētis inuenit. Tollamus ergo qō de nr̄o ē: qz non potētia iuſta: ſz actione praua dānaſ. his auctoꝛitatibꝰ alijſq̄z plurimis euidēter oñditur: q nō ē ptās boni vel mali cuicūq̄z a deo equo: z ſi te lateat equitas.

¶ An aliquando reſiſtendum ſit poteſtati.

HIc oꝛīt queſtio non tranſilienda ſilētio. Dictuz eſt eni ſupza q ptās peccandi nocendiq̄z non eſt boi vel diabolo niſi a deo. apls āt dicit q q poteſtati reſiſtit: dei oꝛdinationi reſiſtit. Cū ergo diabolo ſit poteſtas mali dei oꝛdinatiōe: eius ptāti non eē reſiſtendum vī. Sed ſciendum ē aplm ibi loqui de ſeculari poteſtate. ſ. rege z pr̄incipe: z huiuſmōi: quibus non eſt reſiſtendum in eis que iubet eis deus exhiberi. ſ. i tribus z huiuſmōi. Si vero pr̄inceps aliquis vl diabolus inſſerit aliquid vel ſuaſerit ꝓtra deuz tunc reſiſtenduz eſt. Unde Aug. determinās quando reſiſtendum ſit poteſtati in lib. de natura bōi ait. Si illud iubeat poteſtas: quod nō debes facere. hic ſane contemne poteſtatez timendo poteſtatem maiozem. Ipſos humana rum rerum gradus aduerte: ſi quid iuſſerit p curatoꝛ: nunquid faciēdum ē ſi contra, pconſulem iubeatur. Rurſus ſi quid ipſe ꝓconſul iubeat: z aliud iubeat imperatoꝛ: nunquid dubitatur illo contempto illi eſſe ſeruiendum. ergo ſi aliud imperatoꝛ: aliud deus iubeant: contempto illo obtemperandum eſt deo. Poteſtati ergo hominis vel diaboli tūc reſiſtamus: cū aliqd contra deū ſuggeſſerit: in quo dei oꝛdinatiōi nō reſiſtim⁹ ſz obtēpam⁹. Sic enim pr̄ecepit deus: vt i malis nulli ptāti obediamus.

¶ Jam nūc his itelligēdis atq̄z ptractādis q̄ ad ꝟbi incarnati myſteriū ptinēt: de integra mentis ꝓſideratione intendamus: vt ineffabiliꝛ vel modicuz aliqd fari deo reuelante intēdamus.

¶ Explicit liber ſcōs ſniarum de rerum creatione z formatione coꝛpoꝛalium z ſpūaliū z alijs pluribus ad ea pertinentibus.

¶ Diuiſio textus.

DEterminato de pctō quantum ad actum peccati: Dic ō terminat de pō peccandi. Et diuiditur i partes duas. In pma determinat de pō peccandi. In ſcōa continuat ſe ad ſequētem libzum ibi (Jam nūc bis intelligendus z̄.) Pma diuiditur in duas. In pria ingrit: vtz pō peccādi ſit a deo. In ſecūda determinat de obedientia que debeē eis q pōm platiōis a deo hñt. ibi (Dic oꝛitur queſtio non trāſilienda). Circa pmū tria facit. Prio mouet qōnem. zº narrat opinionē quoꝛundā: ibi (Putāt quidā pōm z̄.) Tertio determinat veritatē (Sed plurib⁹ ſanctoꝝ teſt. z̄.) (Dic oꝛitur qō z̄.) Dic ingrit de obediētia debita his q a deo poteſtatē hñt. Et pmo mouet qōnem. Scōo ſoluit. ibi. (Sz ſciendū z̄.) (Jā nūc bis z̄.) Dic continuat ſe ad ſequentia. Et pmo ponit continuationē. zº aſſignat oꝛdinem. ibi. (Dic eſt rōnis oꝛdo z̄.)

¶ Qō I.

HIc eſt duplex queſtio. Prima ō pō peccādi. zª de obediē tia. ¶ Circa pmū querunt tria. Primo vtruz pō peccādi ſit bona z a deo. zº cum fm prelationis officiuz aſſit ptās multa pctā perpetrandi que niſi quis in ſtatu prelationis eēt facere nō poſſet: vtrum ēt omnis prelatio a deo ſit. Tertium vtrum prelatio ſiue dñium ſit a deo in oꝛdinatiōe nature iſtitute vel in punitione nature coꝛrupte.

¶ Utrum potentia peccandi ſit a deo. I.

AD primū ſic, proceditur. videē q potentia peccādi nō ſit a deo. Poſſe eni peccare: vt Anſel. dicit: neq̄z eſt libertas: neq̄z pars libertatis: ſed oīs pō nālis que eſt i nobis ad agēdum actꝰ humanos ad lib. ar. pti net. ergo pō peccādi non eſt in nobis aliqua potentia naturalis: ꝟſtat ēt q nō ē gr̄e pō: qz p gr̄am nullus oꝛdiatur ad peccatū: cū g̃ oīs pō que ē in nobis a deo ſit gr̄e vl nāe: vī q pō peccādi nō ſit in nobis a deo. ¶ P. Deutro. xxx. dei perfecta ſūt opa. g̃ quāto aliqd magis ē perfectū magis dz ꝓputari inter dina opa: ſed actꝰ ē perfectioꝛ q̄ pō: cū igī actꝰ peccati nō ſit a deo: nec pō peccandi a deo erit. ¶ P. ad opus humanū ꝓcurrūt potētia ſcia z voluntas. ſed voluntas peccādi nō eſt a deo. g̃ eadem rōne nec potētia peccādi ab ipſo eſt. ¶ P. a cauſa per ſe, pducit eſſectus fm ſimilitudinē ſue cauſe. vnde a deo qui eſt per ſe cauſa omniuz omnia: pducūtur retinentia ſilitudinez eius q̄tum pñt: quia a pmo ente ſunt entia: z a pmo viuē te viuētia: ſed in pō peccādi nō aſſimilatur creatura deo. ergo potētia peccādi nō eſt in nobis a deo. ¶ P. cº vſus malus eſt: vt Boetius dicit: ipſuz malum eſt. ſed pōe peccandi vſus eſt ipm peccatum quod malum eſt: ergo z potentia peccādi mala ē: ſed nullum malum eſt a deo. g̃ pō peccandi non eſt a deo.

CONtra pbs dicit q potentie rationales ſunt ad oppoſita. ergo eadem eſt potētia peccādi: z potentia bene opandi: ſed potentia bñ operandi eſt a deo. g̃ z potentia peccandi. ¶ P. omne ens a deo eſt: ſed potentia peccandi eſt quoddā ens. g̃ z pō peccādi a deo eſt.

RESpōdeo dōm: q potentia cognoſcitur p actuz. vnde ex conſideratiōe actus pcti iudicium ſumendum eſt de potentia peccandi. In actu aūt peccati ſunt duo. ſ. ſubſtantia actus z deformitas vel defectus debitarum circūſtantiarum. vnde opz q etiam in ipſa potentia peccādi duo attendātur. ſ. ipſa potentia q̃ ē ꝓncipium actus: z hec ē eadem que eſt ꝓncipium actꝰ oꝛdinati z inoꝛdinate: z hec a deo eſt: conſideratur etiam in ea defectus quidam fm quem actum deficiente ꝓduce re poſſit. potētie eni perfectiſſime nūquā deficiūt ab eo ad quod oꝛdinate ſunt: vt pz in neceſſarijs. vñ q potētia impediatur vel retrabatur ab eo ad quod naturaliꝛ oꝛdinata ē: oꝛ q ſit ex defectu eius: in q̃tum. ſ. alteri agēti: qō impedit: ſuccūbit. vnde cum potentia volūtatis humāe ſit per ſe oꝛdinata ad bonum: defcūs a bono in actu eius: opz q cāetur ex aliquo defectu in ipa: per quē ab aliquo vinci pōt: vel ōlectatiōe vel ſuggeſtione vel q̃cunq: alio: vt ab eo qō ē naturale ſibi ad id qō eſt innaturale trahatur. Dic autem defectus eſt ſcōm q ex nihilo eſt. hō aūt defectus. ſ. q creatura ex nihilo ſit deus directe cauſa nō eſt. vt Aluicen. probat: quia quod conuenit rei fm ſe non cauſatur in eo ex alio. Res autem creata ſi ſibi relinquatur nihil eſt. vnde boc eſt q ex nihilo eſſe nō eſt creatur a deo: q̃uis eſſe creature a deo ſit. poſſet tamē dici q iſte defectus indirecte a deo eſt: nō quidem ſicut ab agente aligd: ſz ſicut a nō agēte. in q̃tuz. ſ. ipſe creature B nō pre bet: vt nō ex nihilo ſit: ſicut dicitur cauſa priuationis gr̃e que pena eſt niſi creatura hō perfectionis inueniretur ca pax non eſſe: vt. ſ. non ex nihilo ſit: z ideo bic defect⁹ nullo modo a deo eſt: nec directe nec indirecte: ſic ergo potētia peccandi q̃tum ad id quod potētie ē: a deo eſt. ſz q̃tū ad defectum qui implicatur: nō eſt a deo.

Ad primum ergo dōm: q poſſe peccare dr̄ nō eē ps libertatis: qz ñ regrit ad libertatē volūtatis vt in peccatū poſſit: ſed ſufficit ad rationem libertatis: vt in vtrūq: ꝓtradictoꝛiorum poſſit: q̃uis i bis qui peccare poſſunt per liberum volūtatis arb. peccetur quia voluntas eſt qua peccatur z recte viuitur: vt augu. dicit. ¶ Ad ſcōm dicēdum: q ſemper actus perfectioꝛ ē pō perfectione ppꝛij gñis. vnde actus bonus perfectioꝛ eſt in bonitate q̃ potētia bona. Et ſiliꝛ actus malus perfectioꝛ eſt in malicia q̃ potentia mala: quia in actu malo ē malicia ſimpliciter: ſed in potentia ad malum eſt malus fm quid. z iō actꝰ malus ſimpliꝛ non dr̄ a deo eē ſz fz gd. potētia antē ad malum dr̄ ſimpliciter a deo eſſe: z fz gd a deo nō eē. perfectio enim in malicia non eſt pfectio, pprie z ſimpliꝛ dicta: ſed quaſi tranſūptiue: ſicut dicim⁹ pfectum latronem: z perfectionem cecitatis: vt in quinto metaphꝫ. dicitur. ¶ Ad tertium dicendum: q voluntas poteſt dupliciter ſumi: vel pro ipſa potentia voluntatis: vel p actu eiꝰ: z primo modo volūtas qua peccatur a deo eſt. Scōo āt mō a deo non eſt: potentia autem nunq̄z nominat actum: ſed vſus potētie ē ipm actum: z iō obiectio ex equiuocatione voluntatis procedit. ¶ Ad quartū dicēdum: q eſt quoddam bonū perfectum: z quoddā imperfectum. ſi ergo aliquod nomē bonitatem in nobis que a deo ē fm quā ſumꝰ ei ſimiles ſine imperfectione noīet: ſi uenirietur deo z nobis ꝓuenire: vt ſapientia bonitas z hō ſed potentia peccandi nominat bonum cum impfectōe. z ideo deo in quo nulla imperfectio eſt conuenire nō poteſt. ¶ Ad quintum dicēdum: q vſus rei dr̄ ad quem res principaliter oꝛdinatur: potentia autem qua in peccatuz poſſumus non oꝛdinatur ad malum: ſed ad bonum: z ita peccare nō eſt vſus eius. vnde non ſequitur q ſi pctm ē malū q potentia ſit mala: ſed magis q ſit bona. qz deficere ab eo qō bonuz eſt malum eſt.

¶ Utrum oīs prelatio ſit a deo. II.

AD ſecūdū ſic proceditur. videē q nō oīs prelatio a deo ſit. Prio per idquod dicitur Oſee. viii. Ipſi regnauerunt non ex me. ¶ P. illud quod peruerſe fit: a deo nō ē: ſed q̃dā platiōes peruerſe acgrunt. vt pz in ſymoniacis z in aligbus bō: ergo nō oīs platio a deo ē.

¶ P. Platio ꝺcessa a summo rege nō pōt ꝺici vsurpata: ſz Boe. ꝺicit in ꝟrto de ꝓsolatiōe phie. q mali bñt ꝓtātem vsurpatā. g̃ eoꝝ platio nō ē a deo. ¶ P. qō deus ꝺedit hō nō ꝺz auferre: ſicut qō deꝰ ꝺiunxit hō non sepat. Matth. 19. Sed gbusdā iuste auferuntur ꝓlatiōis ptās. g̃ eorū prelationes non sunt a deo. ¶ P. oē qō a deo ē ordinatum est. Ro. 13. Sed in quibusdā platiōibꝰ vī magna inordiatio eē: vt q̄ stultus sapienti: puer seni: peccatoꝝ iusto ꝓponat: vt plerunq; contingit. ergo non oīs platio est a deo.

Contra magis vī q̄ platio bonoꝝ sit a deo q̄ malorum: sed platiōes malorū a deo sunt. Job 34. Qui regnare facit hoīem hypo. ꝓpter ppli ⁊c. ergo ⁊ oēs platiōes sunt a deo. ¶ P. oē qō ē ordinatus ē a deo. qz ex hoc ipse bonū ē: sed in oi platiōe inuēitur ordo quidam superiorꝭ ad inferiorem. g̃ oīs platio a deo est.

Respondeo ꝺōm: q̄ cuꝫ deꝰ ꝺicat eē actoꝝ oīum bonoꝝ: ⁊ nō sit actor mali: opz vt si i plationibꝰ aliq̄d boni ⁊ aliq̄d mali inueniat: q̄ platio illa a deo sit: q̄tum ad id bonū qō ē in ea: q̄tū vero ad id mali qō sibi adiungit a deo nō sit. Est āt in platione ꝺsidera re tria. s. plationis ꝓncipiū modum ⁊ vsum. In gbusdam igī quodlibet hoꝝ bonū ē: qui. s. debite ad plationem p̄ueniunt ⁊ debite platiōis actum exercēt. In quibusdam vero ꝓncipiū ē malum: sed vsus bonꝰ: sicut qui nō digne ad plationē p̄ueniūt vel pp eoꝝ insufficientiam vel pp modum p̄ueniēdi ad ipam: ⁊ tū actū plationis quā inde bite ꝺsecuti sunt debito modo exercēt. In gbusdā vero ē ecōuerso. In gbusdam āt vtrūq; ē malū. Modus āt seu forma platiōis in oibꝰ bonus ē: cōsistit eni in quodā ordine alteriꝰ tāq̄ regētis ⁊ alteriꝰ tanq̄ subiacentis: ⁊ qz iudicium de re simplr ꝺōm est ex consideratiōe eiꝰ: quod est formale i ipa. iō simplr ꝺoz ē oēm plationē a deo eē. ſz ſz quid aliq̄s platiōes non eē a deo. qz. s. abusus eaꝝ non est a deo: vel qz ēt iniusta actio p quā ad plationez p̄uenitur

Ad primuꝫ ergo ꝺōm: q̄ ꝺicunt nō (a deo nō ē. ex deo regnasse iudeoꝝ reges inq̄tū ꝺissuadēte. Samuele regē sibi eligere voluerunt: sed tū ipsa plationis forma a deo est instituta. ¶ Ad scām ꝺōm q̄ non est incōueniēs effectū eē a deo: cuiꝰ cā ſm aliquid a deo nō ē: sicut pena vel passio aliqua a deo ē: cū tū iniusta actio cuius effectꝰ ē a deo nō sit: ⁊ hoc quo ꝺingat supra ꝺcīm ē. Silr ēt non est incōueniēs vt prelatio q̄tum ad suā formā sit a deo: q̄uis iniusta actio p quā ad prelationē p̄uenitur a deo nō sit: nisi forte ꝓmissiue. ¶ Ad 3m ꝺōm: q̄ mali ꝺicunt hr̄e ptātē vsurpatā inq̄tum ad eam indebite perueniunt q̄tum ex eis est: qz indigni sunt: vt talibꝰ pferātur: q̄uis forte illi qui per eos affliguntur digni sint ab eis affligi: ⁊ ſm hoc eoꝝ platio a deo ē i penā subditoꝝm: qui talē platum merent. ¶ Ad q̄rtū ꝺōz: q̄ aliquis pp absum p̄uiat se bñficio accepto. vñ ⁊ si aliq̄ platōem a deo consecuti sint tū: ꝓpter hoc q̄ ea abutūt dignum est vt eis platiōis ptās auferat: ⁊ vtrūq; a deo ē. s. ⁊ q̄ plationes habuerūt: ⁊ q̄ eā iuste amittūt: sicut oēs vitā a deo bñt: tamen aliquis iuste vita priuat. ¶ Ad 5m ꝺōm: q̄ non est oīno inordinatū q̄ indigni ad plationes assumuntur: ordinatur eni in penam subditoꝝ: qui ꝟ merentur. vt significat Job. 34. Qui facit regna ho. ypo. ⁊c. ⁊ Ose. 13. Dabo eis regem in furore. vnde cum pena oīs a deo sit: ēt talis prelationes a deo sunt.

¶ Utrū in statu innocentie fuisset ꝺōium. III.

Ad tertium sic ꝓceditur. vī q̄ in statu nature integre prelatio seu ꝺōium non fuisset. Dicit enim Grego. Nā oēs hoīes eq̄les fecit: sed p meritis alios alys occulta: sed iusta ꝺei ꝺispēsatio subiecit sed si hoīes non peccassent statum nature retinuissent. g̃ oēs fuissent equales: ⁊ nulla in eis fuisset prelatio. ¶ P. Aug. ꝺicit in. 19. ꝺe ci. ꝺei. Noīem ad imaginem ꝺei factū solum irrōnabilibꝰ esse ꝓpositū: sed hō nō equipatur irrōnalibus nisi ꝓpter peccatum: vt ꝺr in psal. Hō cum i honore eēt ⁊c. ergo si peccatū non fuisset vnꝰ homo alij supositus non fuisset. ¶ P. oīium sine seruitute eē nō pōt sed aug. ⁊ alij sancti cōiter ꝺicūt q̄ seruitus ꝓ peccato ē introducta. ergo et ꝺominium seu prelatio ante peccatum non fuisset. ¶ P. apls ꝺicit prime Tymo. ꝓmo. Justo nō est lex posita. Sed pbs ꝺicit in fine ethicoꝝm: q̄ hec fuit necessitas constituendi reges ⁊ alios p̄cipes ad leges condendas habentes vim coactiuaꝫ ad virtutis actus: quā sermo persuasiuus sapientum non habet. ergo si oēs iusticiam in qua conditi sunt seruasset: prelatio nō fuissꝫ. ¶ P. ea que consequuntur naturam integram ēt remanent in patria: sed in futuro oīs cessabit prelatio: vt ꝺr in glo. prime Cor. 15. ergo ⁊ in nā integra platio non fuisset.

Cōtra Illud quod ē ꝺignitatis i natura integra multo nobilius fuisset: sed ꝺominiuꝫ ⁊ prelatio ad ꝺignitatem pertinet. ergo multo amplius in statu nāe integre fuisset. ¶ P. status nature integre nō fuit altioꝝ q̄ē modo status angelorum: sed in angelis est vnus ordo q̄ ꝺominationum vocatur: ⁊ etiam alij ad plationem pertinentes: vt p̄incipatus: potestates ⁊ archangeli: ergo ⁊ in statu nature humāe ante pctm fuissꝫ prelatio.

Respōdeo ꝺicendo: q̄ ꝺuplex est rōnis modꝰ. vnꝰ quidem ad regimeꝫ ordinatus: aliꝰ āt ad ꝺominātuꝫ. ꝺomini aūt ad seruum: vt in octauo ethicoꝝm pbs ꝺicit est prelatio: sicut tyranni ad subditum. ꝺiffert autem tyrannus a rege: vt ibidē pbs ꝺicit: qa rex ordinat prelationem suaꝫ ad bonum gētis: cui p̄est pp earum vtilitatem: statuta ⁊ legem faciens. tyrannus aūt prelationem suam ordinat ad vtilitatem ꝓpriam. Et iō ꝺuplex modus prelationis supradictus in hoc ꝺiffert: qz in primo intenditur bonum subditoꝝm. In secundo ꝓprium bonum p̄sidentis: ⁊ ideo secūdus modus prelationis nature integre esse nō potuisset: nisi respectu eoꝝ que ad hominem tanquā ad finem ordinantur. hec aūt sunt creature irrōnabiles quibus omnibus ad suū ꝺmodum p̄fuisset multo amplius q̄ nunc: sed creatura rōnalis quātum est ꝺe se non ordinatur vt ad finem ad aliam: vt homo ad hominem: sed si hoc fiat: non erit nisi inquātum homo ꝓpter peccatum irrationibilibus creaturis comparatur. vnde etiam philosophus ibidem seruum comparat organo ꝺicens q̄ seruus ē organum animatum ⁊ organum est seruus inanimatus: ⁊ ideo talis ꝓlatio hominis ad hominem ante peccatum non fuisset. sed prima prelatio que ordinatur ad vtilitatem subditorum: fuisset ibi q̄tum ad aliquem vsum: non q̄tū ad oēs. Est enim prelatio ad dirigendum subditos in his q̄ agēda sunt: ad supplendum ꝺefectus: vt q̄ populi a regibus ꝺefendantur. et iterum ad corrigendum mores ꝺuꝫ mali puniuntur: ⁊ coacte ad actus virtutis inducūtur: sed qz ante peccatum nil fuisset quod homini nocere possꝫ. nec etiam voluntas alicuius bono contraꝺiceret: ideo q̄tuꝫ ad ꝺuos vltimos vsus platio in statu inocentie non fuisset: ſz q̄tū ad primū vsum platio in statu innocentie non fuisset: sz q̄tū ad primū vsum solū: qui. s. est dirigere in agendis vel in sciēdis ſm q̄ vnus alio maiori munere sapientie: et maiori lumine intellectus ꝓꝺitus fuisset.

Ad primum ergo ꝺicendum: q̄ nā omnes hoīes equales in libertate fecit: non aūt in perfectionibus naturalibꝰ: libet. n. ſm pbm in principio metaph. est q̄ sui cā est. vnus eni homo ex nā sua nō ordinat ad alterꝫ sicut ad finē. ⁊ ideo secundus modus

prelationis nō suisset qui libertatē subditis tollit: ſz ꝓmꝰ modus eē posset qui nullū ꝓiuꝺiciū libertati affert: ꝺum subditi ad bonū ꝓpositi nō ordinār: ſz ecōuerso regimen ꝓpositi ad bonū subditoꝝ: vñ nō incōgrue se eoꝝ seruos appellāt. ¶ Ad 2m ꝺōm: q̄ auctoritas illa logī q̄tū ad se cūꝺū modū platiōis: ⁊ silr ad tertium. ¶ Ad 4m ꝺōm: q̄ q̄tū ad illū vsum platio nō fuisset: ſz q̄tū ad alios vt ꝺēz ē. ¶ Ad 5m ꝺōm: q̄ supra. ii. ꝺisti. ꝺcīm ē q̄ō intelligēꝺuꝫ sit oēm plationē in futuro euacuari: si tū simplr intelligeret i futuro tolli: nō opz q̄ i statu inocētie platio nō fuissꝫ qz stat ille adhuc erat stat vie ⁊ in via ē necessaria platio p quā vnus ab alio ꝺirigatur: quod non adeo necessariuꝫ conceꝺitur in termino vie.

Qō II.

Deinde queritur de obediētia ad prelatos. Et circa hec tria q̄rūt. Pmo: vtꝫ obediētia sit virt: ⁊ si ē virt vtꝫ sit vt spālis. 2o vtꝫ p̄piani ptātibꝰ seclaribꝰ ⁊ ꝓcipue tyrānis obedire teneāt. 3o vtꝫ pfitētes obediētia i oibꝰ platis suis teneāt obedire

¶ Utrum obedientia sit virtus. I.

Ad primū sic ꝓceditur. vī q̄ obediētia nō sit vt. oīs. n. vt ē mediū vitioꝝ: vt pbs ꝺicit in 2o ethi. ſz obediētia nō ē hs: qz p abundātiā nō cozrūpit ſz pficitur si aligs obediat i illis in gbꝰ nō teneř. g̃ obediētia nō ē vt. ¶ P. obediētia respicit ꝓceptū: ſz ꝓceptū se extēdit ad oēs actꝰ vtutū: qz oēs sūt in ꝓcepto legis. g̃ obediētia nō ē virtꝰ determinata: ſz oīs oēm virtutē: q̄ō ēt pōt videri ex ꝺiffōne Ambro. supra. 35. ꝺi. iducta. Dicit. n. q̄ pctm ē trāgressio legis ꝺei ⁊ celestiū inobedientia mādatoꝝ. ¶ P. si ē virtꝰ determiata aut ē vna ꝺe cardinali bꝰ: aut vna ꝺe aꝺiunctis: ſz nulla ꝺe cardinalibꝰ ē: qz ille sunt tīn q̄tuor iter q̄s nō numerař obediētia: silr iter aꝺiunctas nō inueniř. vt p̄z: si cōsideret virtutes aꝺiūcte q̄s pbs 4o ethi. enūerat. g̃ obediētia nō ē virtꝰ determiata ¶ Si ꝺicař q̄ reꝺucit aꝺ iusticiā. ¶ Cōtra. nulla vtꝰ pficit ꝓ ꝺiminutiōem rōnis obti ꝓpriꝫ: vt p̄z i magnanimitate q̄ magnū respicit: ⁊ q̄to maiꝰ fuerit qō opanꝺū ē magis ad magnanimitatē ptiet: ſz iusticia ꝺebitū respicit q̄si oēm: qz iusticie actꝰ ē reꝺꝺere alteri qō suū ē: cum igitur obediētia pficiař ꝓ B q̄ ꝺebitū minuit: qō q̄to aliquis minꝰ cōsideret: vt Ber. ꝺicit: pfectioꝝ ē obediētia: ꝺicetur q̄ obia ad iustitiā nō reꝺucař. ¶ P. iusticia legalis ꝺr ꝑz quā p̄ceptis bō aꝺeq̄t: ſz obia p̄cepta respicit. g̃ obia ē idē qō iusticia legalis: ſz iusticia legal vt ꝺicit pbs qnto etbi. est oīs vtus. ergo obediētia nō ē aliqua virtꝰ ꝺetermiata ſz gñalis. ¶ P. Hre. ꝺicit: q̄ obia nō tam ē virtꝰ q̄ mater oīum vtutū: ſz eē matrē virtutū ꝓuēit charitati. g̃ obia vī eē idē qō charitas: ⁊ ita nō vī ꝺistincta ab alys vtutibus.

Cōtra Hugo ꝺe sctō victore ꝺicit. Obediētia est virtꝰ que oīa amplectit iniuncta necessario ipleꝺa: nisi obstiterit imperātis auctoritas: ⁊ ita ē spālis vtꝰ cū assigneř sibi actꝰ spālis ⁊ vtus spālis. ¶ P. qō assignat maximū in aliq̄ gñe ē aligd ꝺeterminatū in genere illo: ſz Hre. ꝺicit q̄ obediētia ē maxia vtutū. g̃ obediētia

Respōdeo (est quedam virtus ꝺeterminata. ꝺōm: q̄ obia ē virtꝰ ⁊ē spālis virtꝰ. Luz eni bitꝰ pōe ⁊ actꝰ ꝺistinguāř p obta: opz q̄ vtus que bet spāle oēm sit spālis vtꝰ: Dicit āt spāle oēm a spāli ratiōe q̄uis illa spālis rō circa multas res vel oēs pōi possit: cōtingit eni eanꝺē rē ad ꝺiuersas pōas ptinere: sicut colorē ad visum imaginationem: ⁊ intellm: sed sub ꝺiuersa rōne vñ ꝺtingit vt vna virtus spālis se extēꝺat ad actus oīum virtutū ſm q̄ꝺā spālem rōnez: sicut ꝺicit pbs ꝺe magnanimitate q̄ opař magnū in actibꝰ oīum virtutū. vñ ⁊ ceterarum virtutū ornatꝰ gdam est: ⁊ tales virtutes ꝺicūt quoꝺāmō gñales: qz bñt mām gñalē q̄uis oēm speciale bēant ꝓ spālē rōnem obti que in multis materys inueniř: ⁊ per hūc modū ꝺico q̄ obediētia ē spālis virtꝰ: quia attēꝺit spālē rōnem. s. ꝓceptū cū ꝺebito ꝺsentiēꝺi: ⁊ quia reꝺꝺere alteri qō suuꝫ ē et sibi ꝺebeř ē iusticie: iō obediētia ꝑs quedā iusticie ē: ⁊ spāliter ꝺine: qz B suū quod supꝰ reꝺꝺiř. s. ipletio mādatoꝝ ē q̄ꝺā ꝑs bō cōis qō ꝺebitum ꝺr: vel qō suū ē: ⁊ qō ēt exigi posset cozam iuꝺice. naꝫ circa bō ē ꝓpe spālis iusticia. Sed tamen sciendū q̄ inſti cia spālis ꝺuplr sumiř. Sumiř eni ꝓprie ⁊ cōiter. ꝓprie issime sumpta spālis iusticia. vt ꝺicit pbs in quinto etbi. ē tīn inter eos qui ꝺebent equalitatem q̄ꝺā ad hoc q̄ sīēt cozam p̄ncipe: cozam quo vnus ab altero possit repetere quod suum ē: ſm quē modum nec ꝺñi ad seruum: nec patris a ꝺ filium iusticia ꝺicitur eē: qz ea que sunt fui sūt ꝺñi: ⁊ ea que sunt fily sunt p̄ris. Cōiter autē iusticia specialis attenditur etiam in hoc q̄ ꝺns reꝺꝺit seruo qō suuꝫ est: vel econuerso: ⁊ sic ꝺe alys: qz ſm būc modum p̄ꝺcā equalitas non regrit: ⁊ hoc modo accipiendo iusticiā ꝑ ciale obedientia ad iusticiam ptinet: quia per obediētiā inferior superiori reꝺꝺit qō ꝺebet.

Ad primum g̃ ꝺōm: q̄ obedientia sicut ⁊ alie virtutes pōt eē medium ꝺuoꝝ vicioꝝ. Sciēꝺuꝫ tīn q̄ non in oibus virtutibus pōt accipi superabundātia ſm q̄libet circumstantiam alys circumstātys rite ordinatis: vt p̄z in hac virtute: q̄ ꝺr veritas: cuius medium attēꝺit ſm hoc q̄ hō talē se eē ostendit q̄lis est. superabundātia autem eius non attenditur secundum superabūdantiā bꝰ circumstantie q̄ alys circumstātys rite ordinatis. vt. s. hō possit nimis hāc vītatē seruare: ſz superabūdantia eiꝰ ē ex B q̄ aligs ꝺe se maioꝝa oñdit q̄ sint: qō ē ſm hāc circūstātiā q̄ ē qd: silr ēt ꝺico q̄ superabundātia obediētie accipiř ſm B q̄ obedit in illis in gbꝰ ꝺz nō obedire: non āt ſm B q̄ obediat plus q̄ ꝺz alys circūstātys ordinate suppositis. ¶ Ad 2m ꝺōm: q̄ obedientia ⁊ si ad oēs actus virtutū se extendat: non tīn cōsiderař i illis hoc qō est ꝓpriū vnicuiq; virtuti: non enim elicit actū fortitudinis inq̄tum est medium inter timoꝛē ⁊ audaciā sed considerat in oībus actibus virtutum vnam rōnem ꝑalem. s. ꝺebitum fieri ꝓpter ꝓceptuꝫ superioris. ¶ Ad tertium ꝺōm: q̄ obedientia ad iusticiā reꝺucitur spāles. Sz sciendum q̄ vna virtus reꝺucitur ad aliam ꝺuplr. vt sicut pars eius vel sicut aꝺiuncta ei: sicut pars reꝺucitur virtus ad virtutem quādo reꝺucta bz ꝓ obto partē obti illius virtutis ad quā reꝺucitur. verbi gratia. oīm temperantie est ꝺelectabile ſm tactum: cuius pars quedam est ꝺelectabile venereum: ⁊ alia est ꝺelectabile q̄ est i cibis. ⁊ ideo castitas reꝺucitur ad tempantiam sicut pars eius: silr ⁊ sobrietas cuius obiectuꝫ est ꝺelectabile i cibis ⁊ ꝓ hunc modum obediētia reꝺucitur ad iusticiā spāles vt p̄z ex ꝺictis: sed sicut aꝺiuncta reꝺucitur quādo vtus ad quā reꝺucit bz ꝓ obiecto id quod est potissimuꝫ i aliqua mā: ⁊ illa que reꝺucitur que aꝺiuncta ꝺicitur bēt ꝓ obiecto id quod est minus principale: ꝓ quem modū mā suetudo ad fortitudinem reꝺucit: qz oīm fortitudinis ē in maximis molestys: que sūt circa mortē: fit sūt bellice: ſz mansuetudo baz ꝓ obto reliquas molestias que sunt iram excitantes: in qua medium tenet mansuetudo. et ꝓ hunc moduꝫ modestia que medium seruat in ꝺelectationibus aliozum sensuum: ⁊ eutropelia que medium seruat i ꝺelectationibus ludoꝝ reꝺucūtur ad tempantiā. ¶ Ad q̄rtum ꝺōm: q̄ perfectio alicuius virtutis potest attēꝺi ꝺuplr: vel q̄tum ad id quod ē ꝓpriū sibi: vl q̄tuꝫ ad id qō est propriū superioris virtutis q̄ impat actū ei.

Universidad de Deusto

dico igr̄ qꝺ pfectio obediẽtie ex diminutiõe debiti: non ẽ q̄ꝫtũ ad ꝓpam rõnẽ obediẽtie: sz q̄ꝫtũ ad ꝓpam rõnẽ charitatis q̄ impat actũ ci⁹: sic ꝫ actꝰ alioꝝ vtutũ. ¶ Ad gntũ dõm: qꝺ obediẽtia nõ ẽ idẽ qõ iusticia legalis. Justicia enī legalis respicit ꝓceptũ legis ꝫ actꝰ vtutũ g lege ordinant fm qꝺ sũt ad alterꝝ: sic pbs in gnto ethi. dic. i. fm qꝺ ad bonũ ciuitatis q̄ legib⁹ regit: actꝰ virtutũ lege ꝓceptaꝝ ordinant: sz obediẽtia respicit ꝓceptũ solũmõ fm qꝺ hz rõnez debiti ex ordine sui ad supiorẽ: vñ nõ oz qꝺ sit gñalis vt⁹. ¶ Ad 6ᵐ dõm: qꝺ vna vtus põt ex alia duplr oriri. vel p modũ cãe finalis: ꝫ B mõ virt⁹ ex alia dr̄ oriri qñ actꝰ ci⁹ ad finẽ alteri⁹ virtutis ordinat: ꝫ p hũc modũ charitas cꝰ obm ẽ finis vltim⁹ oĩum vtutuꝝ mr̄ dr̄: alio mõ fm qꝺ ex actib⁹ vnius virtutis vl cãtur alia virt⁹: vl ꝺseruat: ꝫ obedientia B mõ virtutũ mr̄ dr̄. qꝺ ad B ꝓcepta supiorum ordinat: vt ad virtutes inducãt ꝓcipiẽdo ipos actꝰ virtutũ q vtutes polliticas cãnt ꝺsuetudinez iducẽtes: sed ad virtutes infusas disponũt: nec dico actũ vtutis tñ q ẽ a vtute sed eũ ẽt q ẽ ad virtutẽ: vl sicut disponẽs: vl sicut cãns: sicut aliquis in pctõ mortali exiũs actum obedientie bẽre põt: q̄uis obedientia ꝫ alys virtutib⁹ careat.

¶ Utrum xp̃iani teneantur obedire potestatibus secularibus ꝫ maxime tyrãnis. II.

AD secũdũ sic ꝓcedit. vr̄ qꝺ xp̃iani non teneãt secularib⁹ ptãtibus obedire ꝫ ꝓcipue tyrãnis. Mat. 17. dr̄. Ergo liberi sunt filij. si enī in q̄libet regno filij illi⁹ regis q regno illi ꝓferr̄ liberi sunt: tunc filij regis cui oĩa regna subdunr̄ in quolibet regno liberi eẽ debent sed xp̃iani effecti sunt filij dei. Ro. 8. Ipse enī spũs testimoniũ reddit rc̄. q̄ vbiq; sunt liberi: ꝫ ita secularib⁹ ptãti bꝰ obedire nõ tenẽr̄. ¶ P. seruit⁹ p pctõ inducta est: vt supra dcñ ẽ: sz p baptismũ hoies a pctõ mundãr̄. q̄ a tute liberãr̄. ꝫ sic idẽ qõ ꝑus. ¶ P. maius vinculũ absolvit a minozi: sicut lex noua ab obseruãtia legis veteris: sz in baptismo hõ obligat deo: q̄ obligatio ẽ mai⁹ vinculuz q̄ id quo hõ obligat hoi p seruitutẽ. q̄ p baptismũ a seruitute absoluitur. ¶ P. glibet põt licite resumere: cum facultas adest: qõ sibi iniuste ablatũ est: sz multi seculares ꝓncipes tyrãnice terrarũ dominia inuaserunt. ergo cum facultas rebellandi illis concedi r̄ nõ teneẽr̄ illis obedir̄. ¶ P. null⁹ tenetur ei obedire quẽ licite: imo laudabil r̄ põt iterficere: sz Tullius in libzo de officys saluat eos: q Julium cesarem interfeccrunt: q̄uis amicum ꝫ familiarem: qui quasi tyrannus iura imperij vsurpauerat. q̄ tali(bus nullus tenetur obedire.

Contra ꝓme Petri. ii. Serui ſbditi estote dominis vr̄is rc̄. ¶ P. Ro. 13. Qui ptãti resistit dei ordinatiõi rc̄. sed nõ ẽ licitũ dei ordinationi resistere. q̄nec seclari ptãti (resistere licet.

Respondeo dõm: qꝺ sic dcñ ẽ obediẽtia respicit in ꝓcepto qõ ſuat debitũ obseruandi. B ãt õbitũ creatur ex ordinatiõe ꝓlatiõis q̄ virtutẽ coactiuã hz: nõ tñ tpaliter: sz etiã spũal r̄ pp ꝺsciam: vt apls dicit Ro. 13. scõm qꝺ ordo ꝓlationis a deo descẽdit. vt apls ibidem innuit. Et iõ fm B qꝺ a deo est obedire talib⁹ xp̃ian⁹ teneẽr̄: nõ ãt fm qꝺ a deo ꝓlatio nõ ẽ. dcñ ẽ aũt qꝺ ꝓlatio põt a deo non eẽ dupl r̄: vl q̄tũ ad modũ acgrendi ꝓlationem: vel q̄tum ad vsũ ꝓlatiõis: q̄tũ ad pᵐ ꝛtingit dupl r̄: aut pp defectũ persone: qz idignus ẽ: aut ꝓpter defectum i ipo modo acquirẽdi: quia. f. per violentiã vl per symoniã vel aliq̄ illicito mõ acgrit. ex pmo defectu nõ impeditur quin ius ꝓlationis ei acgratur. ꝫ qñ ꝓlatio fm suam formam semꝑ a deo ẽ qꝺ debitũ obediẽtie creat: iõ talib⁹ prelatis q̄uis indignis obedire tenentur ſbditi. sed secundus defcũ impedit ius prelationis: qui enim per violentiam dominium subripit non efficitur vere prelatus vl dñs. ꝫ iõ cũ facultas adest põt aligs tale dñium repellere: nisi forte postmodũ dñs ver⁹ effectus sit vel per ꝺsensum subditorum: vel per auctoritatez superioris. Abusus autem ꝓlationis põt eẽ duplr̄: vel ex eo qꝺ ẽ ꝓceptum a prelato contrarium ei⁹ ad quod ꝓlatio ordinata ẽ: vt si ꝓcipiat actuz pcti ꝺrium virtuti: ad quam inducẽdã et conseruandam ꝓlatio ordinatur: ꝫ tũc aliquis ꝓlato non solum non tenetur obedire: sz ẽt teneẽr̄ nõ obedire: sicut ꝫ ſancti martyres morte passi sr̄ ne ipys iussis tyrãnoꝝ obedirẽt: vl qz cogũt ad B qꝺ ordo ꝓlatiõis ñ se extẽdit: vt si dñs exigat tributa q̄ seru⁹ñ teneẽr̄ dare vl aligd hꝺ: ꝫ tũc ſbdit⁹ñ teneẽr̄ obedire nec ẽt teneẽr̄ nõ obedir̄. ¶ dõm: qꝺ illa ꝓlatio q̄ ad vtilitatẽ subditoꝝ ordinat r̄: libertatẽ subditoꝝ nõ tollit. ꝫ iõ ẽ incõueniens qꝺ tali ꝓlationi subiaceãt q ꝓ spñ. s. filij dei effecti sunt. Uel dõm. qꝺ xp̃s loquit̄ de se ꝫ suis discipulis: q nec seruilis conditionis erant: nec res tẽporales habebãt: quibus suis dominis obligarentur ad tributa soluenda. ꝫ ideo non sequitur qꝺ omnis xp̃ianus hꝺ libertatis fit particeps: sed solũ illi qui sequuntur apostolicam vitam nihil in hoc mundo possidentes et a conditione seruili ĩmunes. ¶ Ad secundum dicendum: qꝺ baptismus non delet statim omnes penalitates ex peccato primi parentis consequẽtes: sicut necessitatem moziendi ꝫ cecitatez vel aliquid hꝺ: sed regenerat in spem viuam illius vite ĩ qua omnia ista tollentur. ꝫ sic non opz vt aliquis statim baptizatus a seruili conditione liberetur q̄uis illa sit pena peccati. ¶ Ad tertiuz dicẽdum: qꝺ maius vinculũ nõ absoluit a minozi: nisi qñ nõ compatir̄ se cũ illo: sic vmbra ꝫ veritas simul eẽ nõ: possunt ꝓpter qõ veniente veritate euangelij vmbra veteris legis cessauit: sed vinculum quo in baptismo quis ligatur compatitur vinculum seruitutis. ꝫ iõ non absoluit ab illo. ¶ Ad quartum dicẽ duz: qꝺ qui per violẽtiam prelationez accipiunt: non sunt veri prelati: vnde nec eis obedire tenentur ſbditi. nisi sicut dcñ ẽ. ¶ Ad 5ᵐ dõm: qꝺ Tull⁹ loquit̄ in casu illo qñ aligs dñium sibi p violẽtiã subripit: nolẽtib⁹ ſbditis vl ẽt ad ꝺsensũ coactis: ꝫ qñ non ẽ recursus ad supiorez ꝓque iudicium de inuasore possit fieri: tunc enim qui ad liberationẽ pr̄ie tyrãnum occidit laudat̄ ꝫ pmiũ accipit.

¶ Utruz religiosi ꝓfessi teneantur obedire prelatis suis in omnibus. III.

AD tertium sic ꝓceditur. vr̄ qꝺ obediẽtia ꝓfessi simpl r̄ tenentur obedire ꝓlatis suis. Lol. 3. Filij obedite parentib⁹ ꝑ oia: sz magis teneẽr̄ obedire ꝑri spũali q̄ carnali. q̄ spirituales filij ꝓcipue obedientiã ꝓfessi pr̄ib⁹ spũalib⁹ in oĩb⁹ obedire tenẽtur. ¶ P. btũs Bñdict⁹ dic̄ in regula qꝺ si ꝓlat⁹ ẽt ipole precipiat tentãdũ impole tñ ẽ: sed multo magis teneẽr̄ quis ad obediẽdũ ĩ possibilib⁹ q̄ ĩ ipossibilib⁹. q̄ ĩ oĩb⁹ possibilib⁹ simpl r̄ obediẽtiã ꝓfessus obedire teneẽr̄ prelato. ¶ P. religio q̄libet ꝓncipal r̄ tria vota ſubalia hz. f. castitat̄: paupptatis: ꝫ obediẽtie: sz castitatẽ teneẽr̄ oĩb⁹ modis seruare: ꝫ sil r̄ pauptatẽ: vt nihil ꝓpriũ hẽat. q̄ ꝫ obediẽtiã sic tenetur ſuare: vt ĩ oĩb⁹ simpl r̄ obediat. ¶ P. inferiozi nõ reliquit iudiciũ de supiozi: sz si ſubdit⁹ hẽret discernere in q̄ obediret ꝫ in quo nõ: relinq̄ret sibi iudiciũ de ꝓcepto superiozis. q̄ ſubdit⁹ teneẽr̄ in oĩb⁹ simpl r̄ obedire. ¶ P. glibet xp̃ian⁹ tenetur ꝓlatis spũalib⁹ obedire. si q̄ ꝓfitẽtes obediẽtiã nõ teneẽr̄ simpl r̄ in oĩb⁹ obedire: in nullo differrẽt ꝓfitẽtes obediẽtiã a nõ ꝓfitẽtib⁹: ꝫ sic tal ꝓfessio ſuꝑuacua eẽt. q̄ cũ nõ sit ſupuacua teneẽr̄ in oĩb⁹ obedire.

Sed contra Ber. dicit in lib. de dispẽsatiõe ꝫ ꝓcepto. nihil me ꝓhibebat bonum quod pmisi nisi plus exigat q̄ pmisi: sed nõ pmittũtur nisi illa que sũt ĩ regula. ergo nõ teneẽr̄ ſbditus ĩ aliꝝ obedire nisi que ad regulã pertinent. ¶ P. nullus teneẽr̄ ad aligd ad qõ ceteri nõ teneẽr̄: nisi ꝑ q̄ ad illud ex voto se obligat spãli: sed profitẽtes nõ vouẽr̄ obedire ĩ oibus: sz solũ obedire ꝑ regulã talẽ vel talẽ. ergo nõ teneẽr̄ ĩ oibus obedire. ꝫ hec etiã rõ accipiẽr̄ ex verbis. Ber. i eodẽ lib. dicentis de B. Nõ parũ prelati ꝑscribiẽr̄ volũtati q̄ bis qui profitenẽr̄ spõdet obediẽtiã: nõ tamẽ obediẽtiã oĩmodã: sz determinate ꝑ regulã: nec aliã q̄ scti Bñdicti. Et post ꝺbit. Prefixã ꝓlatus sibi ex regula sciat mẽsurã: ꝫ sic sua demũ ipperia moderari circa id solũ qõ rectuz eẽ cõstiterit nec qõlibet rectũ: sz hoc tãtuz qõ ꝑdictus pater cõstituit.

Respondeo dicẽduz q̄ ẽ triplex obediẽtia. s. idiscreta: impfecta discreta tamẽ: ꝫ pfecta. Indiscreta obediẽtia: q̄ nec obediẽtia dici dz: ẽ quãdo aligs obedit ĩ illis que dñe legis regule ꝛtrariãt̄: quã dz iuiolabilr̄ obseruare: vel etiã ĩ illis que cõtrariãtur regule quã pfessus est i his dũtaxat que dispẽsatiõi ꝓlati nõ subdũtur: ꝫ ad hãc obediẽtiaz nullus teneẽr̄. imo q̄libet tenẽr̄ eã nõ habere. Impfecta aũt obediẽtia: sz sufficiẽs ad salutẽ obediẽtiã ꝓfitẽtibus est illa q̄ aligs obedit in his q̄ seruare ꝓmisit: ꝫ nõ alys. vñ Bñdictus dicit. Letexꝝ subditus hꝺ obediẽtiã q̄ voti finibus cohibeẽr̄ nouerit impfectam: ꝫ ad hãc obediẽtiã ꝓfitẽtes obediẽtiaz ex necessitate cogũtur. Obediẽtia vero pfecta est ꝑ quã subdit⁹ simpliciter obedit ĩ oibus q̄ nõ sũt ꝛtraria legi dñe vel regule quã pfessus ẽ. vñ ibidẽ Bñdi. dic̄. Perfecta obedientia legẽ nescit, terminis nõ artat. nõ cõtineẽr̄ professiõis angustys. largiozi volũtate fertur in latitudine charitatis: ꝫ ad oẽ qõ iniungiẽr̄ spõtaneo vigore liberalis alacrisq; ai modũ nõ ꝺsideras in ifinituꝝ extẽdiẽr̄: ꝫ ad hãc obediẽtiã nullus teneẽr̄ debito necessitatis: sz solũ ex honestate quadaz: sic teneẽr̄ semꝑ emulari carissimata meliora. Quidã tamen alr̄ dicũt. s. qꝺ obediẽtiã ꝓfessi ex necessitate tenẽtur obedire ꝓlatis suis nõ solũ i his que ad regulã pertinẽt: sz i oĩbus q̄ regule nõ cõtrariãtur: siue sint idifferẽtia siue õ numero bonoꝝ: oũ mõ ñ sint altioza q̄ ꝓfessio ꝓpzy ordinis regrit: sz ad eq̄lia vel faciliora ꝓlatus cogere põt: ẽt si fm ꝓcepta regule nõ sint. Sz prima opinio est lõge melior: qz cũ debitũ obediẽtie ex ordine ꝓlatiõis causeẽr̄: ad illa tãtũ mõ ex obediẽtie voto ſubditus obligaẽr̄: ad q̄ prelatio ẽ ordinata. Ad B aũt prelatiões ĩ regiõibus ordinãtur: vt status religiõis ꝑ sistrnta regule ꝺseruẽr̄. ꝫ iõ i his solũ q̄ ad regulã prinẽr̄: debitũ obediẽtie causaẽr̄. Sciẽdum autẽ qꝺ ad regulã pertinet aliqd duplr̄: vel directe vl idirecte. Directe sicut ea q̄ ĩ statutis regule cõtinẽtur: vt nõ cõmedere carnes: tenere silẽtiuz: ꝫ hꝺ. Indirecte sicut ea q̄ ꝓtinẽt ad mutua obsega sine qb⁹ ſtatus religiõis seruari nõ posset: vel etiã q̄ ꝓtinẽt ad penã trãsgressionũ: ꝫ si de eis nulla specialis mentio in regula fiat.

Ad primum ergo dõm qꝺ ꝓceptum Apostoli itelligitur nõ de oibus absolute: sz de oĩbus q̄ ad ꝓlationẽ patris ad filiũ pertinẽt: qz ĩ quibusdaz. vt pbus dicit ĩ nono ethi. magis ẽ obediẽdus patri. ĩ gbusdã magis duci exercitus q̄ pr̄i: ꝫ ĩ quibusdã magis medico: ꝫ sic de alys. ¶ Ad scõm dõm qꝺ beatus Bñdi. loquit̄ de obediẽtia pfecta: quã oẽs obediẽtiã profitẽtes ex bone stare emulari debẽt: nõ tñ obligãtur ex necessitate. ¶ Ad 3ᵐ dõz. qꝺ castitas ẽ virtus habẽs determinatã materiam ꝫ determinatũ actuz: sil r̄ ꝫ pauptas. obediẽtia vero hz generalẽ materiã. vt dictum ẽ. ꝫ iõ si aligs obediẽtiaz absolute youeret ĩ oĩbus eẽt cõfusio religionũ: qz idẽ teneẽr̄ seruare vnus qõ alter: ꝫ iõ votum obediẽtie determinat̄ fm certam regulã nõ ẽ aut̄ simile de alys duobus voris. ¶ Ad q̄rtũ dõz qꝺ quãuis ſubditus nõ habeat iudicare õ ꝓcepto ꝓlati: hz tamẽ iudicare de actu ꝓpzio i his dũtaxat i quibus ꝓlato ex ordine ꝓlationis ſubditus nõ ẽ. ꝫ iõ nõ opz qꝺ ĩ oĩbus obediat: imo necesse ẽ qꝺ in quibusdã nõ obediat. ¶ Ad quintũ dõm qꝺ illi qui obediẽtiaz nõ ꝓfitẽtur nõ tenẽtur nõ tenẽtur in oĩbus obedire ſpũalibus ꝓlatis: nisi in illis q̄ pertinẽt ad regulã quã in baptismo ꝓfessi sunt. vt. s. abrenunciãtes satbane ꝫ oĩbus pompis eis ꝫ christianam vitam agere profitentes induant nouum hominez qui ꝑz deum creatus est. ¶ Expositio textus.

POst predicta de cõsideratione rc̄.) Ratio ordinis est: qꝺ potentia q̄ actum cognoscit̄. vñ prius de actu pcti determinãdum fuit q̄ de potẽtia peccandi: q̄uis potẽtia actu nãliter sit prioz. (Utr̄ potẽtia peccãdi rc̄.) videẽr̄ õbuisse dicer̄ potẽtie peccãdi pluralr̄: qz actibus pluriuz potẽtiaruz peccare ꝛtingit. Sz dõm qꝺ nulla potẽtia hz qꝺ eliciat actuz peccati: nisi inquãtum ẽ volũtas vel a volũtate mota. ꝫ iõ vna potẽtia ẽ fm quã primo pctñ ineſt. s. volũtas vel lib. arb. (Mala volũtas nõ a deo rc̄.) Doc vez ẽ si sumaẽr̄ volũtas q̄ actu volũtatis: nõ autẽ si sumaẽr̄ pro potẽtia que ẽ pricipiuz actus. ꝫ iõ ſilitudo nulla ẽ q̄ quã a filio de potẽtia cõcludere volũt. (Sz pluribus scõz test. rc̄.) Ur̄ qꝺ patio magistri nihil valeat: qz auctoritates sequẽtes nõ loquuntur de potẽtia peccãdi: sz de potestate ꝓlationis. Sz dõm qꝺ in prãte ꝓlatiõis: que habitualis potẽtia ẽ: icludiẽr̄ etiã habitualis ptãs peccãdi: quia ꝓpter potestatẽ ꝓlationis multa pctã ꝓlati facere possunt: q̄ non possent si ꝓlati non essent. (Per me reges rc̄.) Que sit differẽtia iter reges et tyrãnum ex dictis ĩ tertio articulo ꝑme q̄stionis apparet. (Sz sciẽduz ẽ Apost. ibi loqui rc̄.) Ul qꝺ solutio magistri sit insufficiẽs: qz superius ostẽdit ẽt ptãtẽ nocẽdi quã dyabolus hz a deo eẽ: ꝫ ita videẽr̄ qꝺ si ptãti est obediẽdum: qz potestas a deo: qꝺ etiã dyabolo sit obediẽduz. Sz dõm qꝺ proculdubio auctoritas apostoli tñ de potestate ꝓlatiõis itelligit̄: cuiusmõi potestatẽ supza hoies dyabolus nõ hz: nisi inquãtum cũ eo q̄si fedus ineunt cõsentientes ei per pctñ sũt serui eius effecti: sz hoc pactũ illicitũ ẽ. ꝫ ideo ex hoc nõ acquirit̄ debitũ obediẽdi: sz pactum frãgenduz ẽ. Esa. 28. Pactũ vestrũ cũ inferno nõ stabit. vñ nõ oz vt oi potestati q̄ a deo sit obediatur: sz ei tñ q̄ a deo ẽ ad hoc ĩstituta: vt sibi debita obediẽtia impẽdatur: cuiusmõi est sola ꝓlationis potestas. (Cõtemne potestatẽ timẽdũ rc̄.) Ex hoc videẽr̄ qꝺ sit magis obediẽdum maiozi potestati q̄ minozi: sz hoc videtur esse falsuz: quia in quibusdã magis obeditur vni q̄ alteri: ꝫ in quibusdã minus: sicut in gbusdã plus patri q̄ duci exercitus: ꝫ ĩ quibusdã plus duci exercitus q̄ patri. vt in. 9. ethi. dicit̄. ergo sequẽr̄ qꝺ idẽ eodẽ sit maioꝝ ꝫ minoꝝ. ¶ P. archiepi potestas est maioꝝ q̄ potestas epi. sed ĩ quibusdã plus tenẽtur obedire subditi suis episcopis q̄ archiepis. ergo nõ semꝑ maiozi potestati ẽ obediẽdum magis. ¶ P. abbates monasteriozũ subduntur epis nisi sint exempti. ergo potestas episcopi ẽ maioꝝ q̄ potestas abbatis: sz monachus teneẽr̄ plus obedire abbati q̄ episcopo. ergo non semꝑ maiozi potestati obediendum est magis. ¶ P. potestas spũalis est altioꝝ q̄ secularis. si ergo maiozi potestati magis est obediendum prelatus spiritualis semper absoluere poterit a precepto potestatis secularis: quod est falsum. ¶ Rñdeo dicẽduz qꝺ potestas supioꝝ ꝫ inferioꝝ dupliciter possũt se habere. aut ita qꝺ inferior potestas ex toto oriatur a superiori: ꝫ tunc tota virtus iferioris fundaẽr̄ supza virtutẽ supioris: ꝫ tũc sim-

Universidad de Sevilla

pliciter ⁊ in oībus est magis obediēdū potestati superiori q̄ iferiori: sicut etiaz in nālibus cā prima plus ifluit supra causatū cause scde q̄ ēt ipsa cā scda. vt in lib. de causis dr: ⁊ sic se hz ptās dei ad oēm potestatē creatā: sic ēt se hz potestas iperatoris ad ptātē procōsulis: sic ēt se hz ptās pape ad oēm spūalē ptātē i ecclia: qz ab ipso papa gradus dignitatū diuersi in ecclia ⁊ disponūtur ⁊ ordinant. vñ eius potestas ē quoddā ecclie fundamētū. vt pz Mat. 16. Et ideo in oib⁹ magis tenemur obedire pape q̄ epis vel archiepis. vel monachus abbati absq; vlla distinctiōe. pōt iterū potestas supior ⁊ iferior ita se hr̄e q; ambe oriāt ex vna q̄dā supma ptāte q̄ vnā alteri subdit sm q; vult: ⁊ tūc vna non est supior altera nisi in his gbus vna supponit alu a supma ptāte: ⁊ i illis tm̄ ē magis obediēdū supiori q̄ iferiori ⁊ B mō se hūt ptātes epi ⁊ archiepi descēdētes a pape ptāte.

Ad primuz ergo dōz q; nō est incōueniēs plem eē superiorē in rebus familiaribus: ⁊ ducē in rebus bellicis: sz ei q in oībus supior est. s. deo simplr est magis obediendū ⁊ ei q vices dei gerit plenarie. ¶ Ad 2m dōz. q; in illis in gbus magis obediēdū est epo q̄ archiepo: archiepus nō ē supior epo: sz tm̄ in casibus determinatis a iure: i qb⁹ ab epo recurrit ad archiepz. ¶ Ad 3m dō. q; monach⁹ magis tenet obedire abbati q̄ epo i illis q̄ ad statura regule ptinent: in his aūt q̄ ad disciplinā ecclīasticaz ptinent magis tenet epo: qz in his abbas ē epo supposit⁹. ¶ Ad 4m dōz. q; ptās spūalis ⁊ secularis vtraq; deducit a ptāte dina. ⁊ iō intm̄ secularis ptās ē sub spūali iquātū ē ei a deo supposita. s. in his q̄ ad salutē aie ptinent. ⁊ iō i his magis ē obediēdū ptāti spūali q̄ seculari: in his aūt q̄ ad bonū ciuile ptinēt ē magis obediēdū ptāti seculari q̄ spūali sz illō Mat. 22. Reddite q̄ sūt cesar cesari rē. Nisi forte ptāti spūali ēt secularis ptās ꝓiungat: sicut in papa q; vtriusq; ptātis apicem tz. s. spūalis ⁊ secularis hoc illo dispōnēte q; est sacerdos ⁊ rex. sacerdos in eternū sm ordinē melchisedech. Rex regū ⁊ dns dnantiū: cuius ptās ñ auferet ⁊ regnū nō corrūpet i scla sclōz Amen. Finis.

¶ Explicit scriptū Angelici doctoris scti Thome aquinatis ordinis pdicatoz i scōz sniaz: accuratissime ordinatū p venerabilē pfez fratrē Lozneliū ad Ueronēsez ō eiusdē ordinis vite regularis sancti Dñici de castello lectorem.

¶ Incipiunt tituli seu articuli scōi libri sniarum.

¶ Distinctio. I. ¶ Questio. I.

VTrum sint plura pria pncipia. Lar. 4.
Utrum a deo possit aliquid exire per creationem. 5.
Utrum creare conueniat etiā alys q̄ deo. 6.
Utz aliqd aliud a deo efficiat aliq̄ rem. 6.
Utrum mundus sit eternus. 6.
Utz ꝓueniēter exponat i pncipio deuz creasse. i. i filio. 8.
Utruz cōueniēter dicatur in pncipio tēporis. 8.
Utruz ꝓueniēter dicat in pncipio. i. ante oia. 8.
Utrū pfecte positio Aristo. tangatur in littera. 8.
¶ Questio. II.
¶ Utz deo cōpetat agere propter finē. 9.
Utrum creature sint propter dei bonitatem. 10.
Utruz omnia sint facta propter hominē. 10.
Utrum aīa rationalis debuit vniri corpori. 10.
Utrum aīa būana tali corpori dabuerit vniri. 10.
¶ Distinctiōis. II. ¶ Questio. I.
¶ Utruz euum sit idem quod eternitas. 12.
Utrum euum sit tantuz vnum. 12.
Utrū duratio angeli ante munduz inceperit. 12.
¶ Questio. II.
¶ Utrū celuz empireuz sit corpus. 13.
Utruz celuz empyreuz sit luciduz. 13.
Utz celū empyreū habeat ifluētiā supra alia corpa. 13.
¶ Distinctiōis. III. ¶ Questio. I.
¶ Utz angelus sit ꝓpositus ex materia ⁊ forma. 14.
Utruz in angelis possit esse pſonalitas. 14.
Utruz in angelis possit esse numerus. 15.
Utruz sint plures angeli vnius speciei. 15.
Utrū angeli sint vnius generis. 15.
Utruz angelus ⁊ aīa spē differant. 16.
¶ Questio. II.
¶ Utz āgel⁹ i pncipio sue creatiōis potuerit eē mal⁹. 17.
¶ Questio. III.
¶ Utz āgelus cognoscat res p eēntiā suā vl p spēs. 18.
Utz angeli superiores intelligant p spēs vliores. 18.
Utz angeli per spēs illas pticularia cognoscāt. 19.
Utrum angelus plura simul actu intelligat. 19.
¶ Utruz angeli in illo statu innocētie deuz supra se ⁊ plus q̄ se dilexerint dato q; i gra creati nō sint. 19.
¶ Distinctiōis. IIII. ¶ Questio. I.
¶ Utrum angeli creati sint beati. 20.
Utz angeli suā miseriā vel btitudinē pscīuerint. 21.
Utruz angeli creati sint in gratia. 21.
¶ Distinctiōis. V. ¶ Questio. I.
¶ Utruz in angelis potuit esse pctm̄. 22.
Utrum angelus dei equalitatē appetierit. 22.
Utrum primū pctm̄ angeli fuerit supbia. 22.
¶ Questio. II.
¶ Utz angeli īdiguerint gratia: vt ꝓuerterēt ad deū. 23.
Utz angeli suā btitudinē meruerint. 23.
¶ Distinctiōis. VI. ¶ Questio. I.
¶ Utrum lucifer fuerit supmus omniū. 24.
Utz pctm̄ ꝑmi angeli fuerit occasio peccādi alys. 24.
Utz ꝓuenieter assigneť loc⁹ ipsis āgelis post casuz. 25.
Utrum in demonibus sit ordo. 25.
Utz ōmões: q; a sctis vincūť retrudāť in ifernū. 25.
¶ Distinctiōis. VII. ¶ Questio. I.
¶ Utrum boni angeli possint peccare. 27.
Utrum demones possint bonum facere ⁊ nō sint obstinati in malo. 27.
¶ Questio. II.
¶ Utrum angeli vigeant acumine sciētie. 27.
Utrum p demones diuinatio fieri possit. 28.
¶ Questio. III.
¶ Utrum possint aliquos veros effectus facere in materia corporali. 28.
Utrū eoz auxilio ⁊ cōsilio sit malū. 29.
¶ Distictiōis. VIII. ¶ Questio. I.
¶ Utrum angeli habeāt corpora nāliter vnita. 30.
Utrum angeli corpora assumant. 30.
Utrum corpora assumpta ab angelis habeant verāz naturam quā ostendunt. 30.
Utz angeli i corporib⁹ assūptis comedere possint. 31.
Utz demones itra corpora boium eē possint. 31.
Utz ipse deus in corporalibus figuris apparuerit. 31.
¶ Distictiōis. IX. ¶ Questio. I.
¶ Utz Dionysius cōpetenter diffiniat hierarchiā. 33.
Utrum vnus angelus alium purget. 33.
Utrum cōueniēter diuidatur angelica hierarchia in tres hierarchias ⁊ nouē ordines. 34.
Utrum conuenienter distinguantur noia angeloz. 34.
Utrum oēs angeli vnius ordinis sint equales. 35.
Utrum oēs hierarchie sint connexe. 35.
Utrum distinctio ordinum sit a natura. 35.
Utz boies assumanť ad ordines angeloz. 35.

¶ Distinctiōis. X. ¶ Questio I.
¶ Utrum oēs angeli assistant. 36.
Utrum oēs angeli in ministeriuz mittanť. 37.
Utrum oēs angeli scde hyerarchie mittanť. 37.
Utz āgeli p executōez ministery a ꝓplatiōe tardēť. 38.
¶ Distinctiōis. XI. ¶ Questio. I.
¶ Utz angeli boies custodiant. 38.
Utz custodire ptieat ad oēs ordies tertie hyerarchie. 38.
Utz angeli oībus boībus ad custodiaz deputenť. 39.
Utrum angelus quādoq; relinquat boiez cui deputatus est ad custodiēdum. 39.
Utz āgeli doleāt de dānatiōe boiuz quos custodiūt. 39.
¶ Questio. II.
¶ Utrum angeli proficiāt in cognitiōe dei. 48.
Utrū angeli inferiores illuminēť a supioribus. 40.
Utz āgeli accipiāt aliq̄ cognitōez p mutuā locutiōz. 41.
Utz ministeriuz icarnatiōis p boies dicerint. 41.
Utrum inter eos sit pugna ⁊ contradictio. 41.
Utrū ordinū distinctio maneat post diē iudicy. 41.
¶ Distinctiōis. XII. ¶ Questio. I.
¶ Utrū oīum corporaliū sit vna materia. 43.
Utz oīa corpa sint sīl creata i spēbus suis distincta. 43.
Utz scōz exp̄nē bti Aug. diez distinctio saluet. 43.
Utrum prima materia informis erat. 44.
Utz cōueniēter assignētur q̄ttuor coeua. 45.
¶ Distinctōis. XIII. ¶ Questio. I.
¶ Utz p'op' creatiōis distinctiōis op' nēciū fuerit. 46.
Utrum lux proprie in spiritualibus inueniatur. 46.
Utrum lux sit accidens reale. 47.
Utrum cōuenienter lucis productio recitetur. 47.
Utrum pater faciat omnia per filium. 48.
¶ Distinctiōis. XIIII. ¶ Qō. I.
¶ Utrum supra firmamētū sint alique aque. 49.
Utz firmamētū de nā iferioz corpoz sit. 49.
Utrum motus celi sit ab intelligentia. 49.
Utz ꝓueniēter a rabano celoz numerus assigneť. 50.
Utz ꝓuenienter opus tertie diei describatur. 50.
¶ Distinctiōis. XV. ¶ Questio. I.
¶ Utz ꝓueniēter stellaz productio describať. 52.
Utrum corpora celestia bēant cālitatē sup mot⁹ li. ar. 52.
¶ Questio. II.
¶ Utrum verum est quod dicitur quedaz aīalia ex aquis quedam ex terris materiā sumpsisse. 53.
Utz ꝓueniēter ornat⁹ triū elemētoz describať. 53.
¶ Questio. III.
¶ Utrum deus ꝓsumauerit. 7. die opus suum. 54.
Utz ꝓueniēter dicať deum die. 7. requiesse. 54.
Utrū deus diē. 7. prē alys sanctificare debuit. 55.
¶ Distinctōis. XVI. ¶ Qō. I.
¶ Utrū aliq̄ creatura possit dici ad imaginē. 56.
Utz tm̄ in rōnabilibus creaturis imago iueniať. 56.
Utz imago dei magis repiať i angelis q̄ i boib⁹. 56.
Utz ꝓueniēter imago ⁊ sīlitudo i lra distinguanť. 57.
¶ Distinctiōis. XVII. ¶ Qō. I.
¶ Utrum aīa būana sit de essentia diuina. 58.
Utrum aīa būana sit ex aliqua mā ꝓstituta. 58.
¶ Questio. II.
¶ Utz sit vnus itellectus in oībus boībus. 59.
Utrū aīa humana sit extra corpus creata. 60.
¶ Questio. III.
¶ Utz corp⁹ celeste sit de ꝓpositiōe corpis būani. 61.
Utrum paradisus sit locus corporalis. 61.
¶ Distinctiōis. XVIII. ¶ Qō. I.
¶ Utrum corpus mulieris ō costa viri fieri ōbuerit. 62.
Utz ꝓueniēter dicať rōnes seminales ōs ididisse. 63.
Utz oia q̄ ꝑter rōnes seminales fiūt miracula sint. 63.
¶ Questio. II.
Utrū aīa būana traducať ex parētibus. 64.
Utz aīa rōnalis ꝓcedat a deo mediātib⁹ angelis. 64.
Utrum aīa sensibilis sit extraduce. 65.
¶ Distinctiōis. XIX. ¶ Qō. I.
¶ Utz aīa būana māeat corrupto corpe vl corrūpať. 67.
Utz bō i statu inocētie būerit necessitatē moriēdi. 67.
Utrū bō in statu inocētie fuerit ipassibilis. 68.
Utrū homo in primo statu fuerit impassibilis ⁊ imortalis per naturam. 68.
Utz illa imōtalitas sit eadē cū imōtalitate rsurgētiū. 69.
¶ Distinctiōis. XX. ¶ Questio. I.
¶ Utrum in primo statu fuisset generatio. 70.
Utrū in pmo statu fuisset generatio per coitum. 70.
¶ Questio. II.
¶ Utrum homines in statu illo statim nati omnem perfectionem corporis habuissent. 71.
Utrum pueri mox nati pfecti in cognitiōe fuissent. 71.
Utz in statu inocētie pueri in gra nati fuissent. 71.
¶ Distinctiōis. XXI. ¶ Qō. I.
¶ Utrum deus tempter. 73.
Utz tētatio q̄ est a dyabolo peccatū sit. 73.
Utrum tentatio sit appetenda. 73.
¶ Questio. II.
¶ Utrum dyabolus ex inuidia ⁊ in forma serpentis tentauerit euam. 74.
Utz pctm̄ ade grauius fuerit oībus alys pctis. 74.
Utrum Adam in primo statu ante potuit peccare veniāliter q̄ mortaliter. 74.
¶ Distinctionis. XXII. ¶ Qō. I.
¶ Utrū primū pctm̄ boīs fuerit supbia. 76.
Utrū pctm̄ boīs fuerit i B q; appetyt eē sicut ds. 76.
Utrum mulier grauius q̄ vir peccauerit. 77.
¶ Questio. II.
¶ Utrum ignorantia sit peccatum. 77.
Utrum ignorantia excuset peccatum. 77.
¶ Distinctiōis. XXIII. ¶ Qō. I.
¶ Utrum deus potuerit conferre alicui nature create vt peccare non possit. 79.
Utz ds debuit pmittere boiez tētari ⁊ peccare. 79.
¶ Questio. II.
¶ Utrum Adam deū per essentiā viderit. 79.
Utrum rerum omnium scientiam habuit. 80.
Utrum Adam in primo statu potuerit falli. 80.
¶ Distinctiōis. XXIIII. ¶ Qō. I.
¶ Utrum lib. arb. sit potentia vel habitus. 82.
Utz lib. ar. noiet vnā potētiā vel plures. 82.
Utz li. ar. sit potētia distincta a volūtate ⁊ rōne. 83.
Utz Adā i pmo statu p lib. ar. poterat pctm̄ vitare. 83.
¶ Questio. II.
¶ Utz ꝓueniēter notificať sensualitas i lra. 83.
Utz rō supior ⁊ iferior sint vna pō vel diuerse. 84.
Utrum sinderesis sit potētia vel habitus. 84.
Utrum conscientia sit actus. 85.
¶ Questio. III.
¶ Utrum sufficienter distinguantur in littera motus sensualitatis: ⁊ rōnis supioris ⁊ inferioris. 85.
Utrum motus sensualitatis possit esse pctm̄. 86.
Utrum in ratione possit esse peccatum. 86.
Utrum delectatio rationis inferioris aliquo modo possit esse peccatum mortale. 86.
Utz i rōne supiori possit eē pctm̄ veniale. 87.

Universidad de Deusto

Tituli articulorum

Utrum veniale possit fieri mortale. 87.
¶Distinctiõis. XXV. ¶Qõ. I.
¶Utrum lib.arb.sit in deo. 89.
Utrum lib.arb.cogi possit. 90.
Utrũ lib.arbi.ad oia opera bũana se extẽdat. 90.
Utr lib.arb.augeatur vel minuat. 90.
Utrũ lib.arb.conuenienter distinguat. 91.
¶Distinctiõis. XXVI. ¶Qõ. I.
¶Utrum gratia ponat quid creatum in aia. 92.
Utr gratia sit substantia vel accidens. 93.
Utruz gratia sit in potentia aie sicut in subiecto. 93.
Utrum gratia sit virtus. 94.
Utr gra ꝺueniẽter ꝑ opantẽ ⁊ cooperãtẽ diuidat. 94.
Utrum gratia in anima multiplicetur. 94.
¶Distinctiõis. XXVII. ¶Qõ. I.
¶Utrum virtus sit habitus. 96.
Utrum Aug.conuenienter virtutem diffiniat. 97.
Utr aliqs possit ex cõdigno vitã eternã mereri. 97.
Utrum quis gratiam mereri possit. 97.
Utruz aliquis augmentum gratie possit mereri. 98.
Utruz vnus possit alteri primaz gratiã promereri. 98.
¶Distinctiõis. XXVIII. ¶Qõ. I.
¶Utrum homo sine gratia aliqõ bonũ facere possit. 99.
Utrum homo sine gratia possit peccatum vitare.
Utr hõ sine gra possit oia mãdata legis implere. 100.
Utruz hõ sine gratia possit se preparare ad gratiã. 100.
Utr hõ sine gra possit cognitionẽ veritatis habere. 100.
¶Distinctiõis. XXIX. ¶Qõ. I.
¶Utrum hõ in statu innocẽtie gratia indiguerit. 102.
Utruz hõ ante peccatuz gratiaz habuerit. 102.
Utrum hõ in primo statu tantuz de gratia habuisset quã tum post peccatum. 103.
Utrum actus humani ante peccatuz fuissent efficaciores ad merendum gratiam. 103.
Utruz pena hois conuenienter determinetur pro peccato ꝑme trãsgressionis.s.ꝑuatio inocẽtie sit i padiso. 103.
¶Distinctiõis. XXX. ¶Qõ. I.
¶Utr õfectꝰ ãs sentimus sint nob ãsi pena ꝑ pctõ. 106.
Utruz defectus aliquis ex primis parẽtibus in nos deuenire habeat rationem culpe. 106.
Utruz concupiscentia sit originale peccatum. 106.
¶Questio. II.
¶Utrũ alimentũ in veritatẽ bũane nature ꝺuertit. 107.
Utrum semen ex alimento descendat. 108.
¶Distinctiõis. XXXI. ¶Qõ. I.
¶Utr ꝑ traductionẽ carnis origiale pctũ traducat. 111.
Utr necessariũ sit oẽs hoies i pctõ originali nasci. 111.
¶Questio. II.
¶Utrum originale peccatuz sit in essentia anime: sicut in subiecto vel in aliqua potentia eius. 112.
Utruz vis generatiua pre alys viribus infecta sit. 112.
¶Distinctõis. XXXII. ¶Qõ. II.
¶Utruz culpa originalis per baptismuz soluatur. 113.
Utrum pena originalem culpam consequens post baptismuz remaneat. 114.
Utruz originalis concupiscentia in quibusdaz maior ⁊ in quibusdaz minor inueniatur. 114.
¶Questio. II.
¶Utruz infectio originalis a deo sit. 115.
Utruz diuinaz sapientiaz deceat infundere animã corpori a quo contrahat maculaz. 115.
Utruz aie ex sua creatione sint inequales. 115.
¶Distinctiõis. XXXIII. ¶Qõ. I.
¶Utrum ex proximis parentibus aliquis contrahat maculam originalem. 117.
Utr elꝑa primoꝝ parẽtũ i filios redũdet ꝙ ad penã. 118.
Utrum originale peccatum sit vnuz vel multa. 118.
¶Questio. II.
¶Utr pctõ originali pꝰ morte õbeat sensibilis pena. 118.
¶Utr pueri ñ baptizati afflictiõz spualẽ i aia sẽtiãt. 119.
¶Distinctiõis. XXXIIII. ¶Qõ. I.
¶Utrum malum sit. 120.
Utrum maluz sit ens sicut natura quedam. 121.
Utruz bonum possit esse causa mali. 121.
Utrum maluz est in bono sicut in subiecto. 122.
Utruz per maluz totum bonuz corrumpatur. 122.
¶Distinctiõis. XXXV. ¶Qõ. I.
¶Utr malũ sufficiẽter ꝑ penã ⁊ culpaz diuidatur. 124.
Utr ꝺueniẽter pctm vel culpa in lra diffiniatur. 125.
Utrum omne peccatuz in actu consistat. 123.
Utrum peccatuz consistat in exteriozi actu. 125.
Utrum per peccatũ fiat corruptio in potentys aie. 126.
¶Distinctiõis. XXXVI. ¶Qõ. I.
¶Utruz vnuz peccatuz possit eẽ causa alterius pcti. 128.
Utruz passio possit dici peccatuz. 128.
Utruz peccatuz possit esse pena peccati. 128.
Utruz omnis pena pro aliqua culpa in hoie sit. 129.
Utruz conuenienter ponatur distinctio bonorum. 129.
¶Distinctiõis. XXXVII. ¶Qõ. I.
¶Utruz peccatuz sit substãtia vel nã aut res q̃dã. 130.
Utruz oẽ quod est quocunqz modo sit a deo sit. 130.
¶Questio. II.
¶Utruz deus sit causa ipsius peccati absolute. 131.
Utr deꝰ sit cã actiõis in q̃ defozmitas culpe ꝓsistit. 131.
¶Questio. III.
¶Utrum deus sit causa pene. 132.
Utruz malũ per prius dicatur de culpa q̃ de pena. 132.
¶Distinctõis. XXXVIII. ¶Qõ. I.
¶Utr oĩz rectaz volũtatũ sit tantũ vnus finis. 134.
Utrum finis cõmunis ⁊ vnus rectarum voluntatum possit esse charitas vel beatitudo. 134.
Utrum intentio sit aliquid voluntatis. 134.
Utrum sit vnus actus voluntatis qui est de fine ⁊ de his que sunt ad finem. 135.
Utrum voluntas habeat suam bonitatem ex fine. 135.
¶Distinctiõis. XXXIX. ¶Qõ. I.
¶Utrum in volũtate possit esse peruersitas peccati. 136.
Utr i actibus aliaz potẽtiaz possit esse peccatuz. 137.
¶Questio. II.
¶Utrum homo velit bonum naturaliter. 137.
Utrum motus sit idem quo homo vult bonum naturaliter: ⁊ quo vult malum. 137.
¶Questio. III.
¶Utrum superioz scintilla rõnis possit extingui. 137.
Utrum conscientia possit errare. 138.
Utrum conscientia errans obliget. 138.
¶Distinctionis. XL. ¶Questio. I.
¶Utr bonũ ⁊ malũ sint eẽntiales differẽtie actiõis. 140.
Utrũ ex volũtate actio sit iudicãda bona vel mala. 140.
Utruz actus exterioz addat aliquid de bonitate vel malicia supra bonitatem vel maliciam voluntatis. 140.
Utrum in eadem actio sit bona vel mala. 141.
Utrũ actio undifferẽs inueniatur in actibus bũanis. 141.
¶Distinctiõis. XLI. ¶Questio. I.
¶Utrum fidei sit vniuersaliter intentionẽ dirigere. 143.
Utrum actus infidelis hois bonus esse possit. 143.
¶Questio. II.
¶Utrum peccatum sit voluntarium. 144.
Utrum omne peccatum sit in voluntate. 144.
¶Distinctiõis. XLII. ¶Questio. I.

Tituli

¶Utrũ voluntas pcti ⁊ actus sint duo peccata 145.
Utrũ post actũ peccati reatus remaneat. 146.
Utrũ pctũ diuidat ꝺueniẽter ꝑ mortale ⁊ vẽiale. 146.
Utrũ veniale peccatũ a mortali distinguat. 146.
Utrum peccatum mortale ⁊ veniale differant per penaz eternam ⁊ tempozalem. 147
¶Questio. II.
¶Utruz peccata distinguãtur penes radices. 147.
Utr pctm ꝺenter ꝺidat i pctm cogitatõis ozl ⁊ opis. 148.
Utr diuisio capitaliũ viciozꝝ sit cõpetẽs. 148.
Utr spẽs superbie cõueniẽter assignentur. 149.
Utrum oia peccata sint paria. 149.
¶Distinctiõis. XLIII. ¶Qõ. I.
¶Utrum sit aliquod peccatũ in spiritum sanctuz. 151.
Utr pctũ i spm scm sit ꝺterminatũ genꝰ pcti. 151.
Utr ꝺueniẽter assignent spẽs pcti i spm scm. 151.
Utrum peccatũ in spiritũ sanctũ sit irremissibile. 152.
Utr aliqs in ꝑmo actu pcti possit peccare i spm scm. 152.
Utrũ Adam in spiritũ sanctũ peccauerit. 153.
¶Distinctiõis. XLIIII. ¶Qõ. I.
¶Utrum potentia peccandi sit. 154.
Utrum omnis prelatio a deo sit. 154.
Utrũ in statu nature integre prelatio fuisset. 154.
Utrum obedientia sit virtus. 155.
Utrum christiani teneantur obedire secularibus potestatibus ⁊ precipue tyrannis. 155.
Utr obaz ꝓfessi teneant simplr obedire ꝑlatis suis. 155.
Finis.
¶Expliciunt tituli articulozꝝ Sancti Thome de Aquino ozdinis ꝑdicatozũ super scom sententiarum.

¶Secũdi libzi sniarũ Angelici doctozis scti Thome de Agno sacri ozdinis ꝓdicatozꝝ. Finis.

¶Impssi Uenetys mãdato ⁊ expensis Nobilis Uiri dñi Octauiani Scoti Ciuis Modoctiẽsis ꝓper Bonetũ locatellũ Bergomẽsez Anno salutis Nonagesimo octauo supra Millesimũ qterqcẽtesimũ. Undecimo Kalendas Januarias Reg. Augustino Barbadico Inclyto Uenetiaz duce.

Registrum.

a
Scriptum
¶Incipit liber
Qualiter i deo
¶Incipit scõs
b
¶Credamus
ad ꝺsecutionem
celoꝝ nobilitate
Ad primum.
c
in malicia
creatus est
tanto: est
quid vel
d
¶Utr angelis
durati sunt:
subiectaz mãm
¶P.cognitio
e
in cantico
cõnaturalis
non ponitur.
pertingere.
f
Ad tertium
resurrectione
dieruz ꝑmitus
cem corꝑalem
g
binarius ꝓncipiũ
positiõius:
tunc plantas
to sanctificare
b
Ad quartum
ergo de fructu
tur duo
intellectus agẽs
i
moda imutatiõe
sicut aialia
rit per naturam
ideo quodã mõ
k
fit ab boste
sine quo non
tionis deo
dedisti mihi
l
q̃ de illo
sit etiam opere
⁊ inde est
B aũt ꝺueniẽs
m
vero faciendum
determinate
actus ⁊ habitus
quo hominis
n
Lastitate
natus ad id
Id vero
⁊ qz lib. arbi.
o
Originalem
qui rationem
rõnem culpe
bet quãtitatis
p
Lex carnis
potest esse ꝙ
peccatũ nõ est
boc etiaz tactum
q
di ens: sicut
tiam: qz ipsum
¶Expositio
est vel aliquid
r
sa ⁊ causatum
qõ fecit. Idem
malum: ergo
actus in genere
s
Ad secundum
potest peccare
erit actus bonus
iudicant bona
t
Illis prohibeãt
sint diuersa
sensu rationis
cundo modo
v
Ergo ⁊ impnia
¶Diuisio text.
ꝓlationis

Finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca